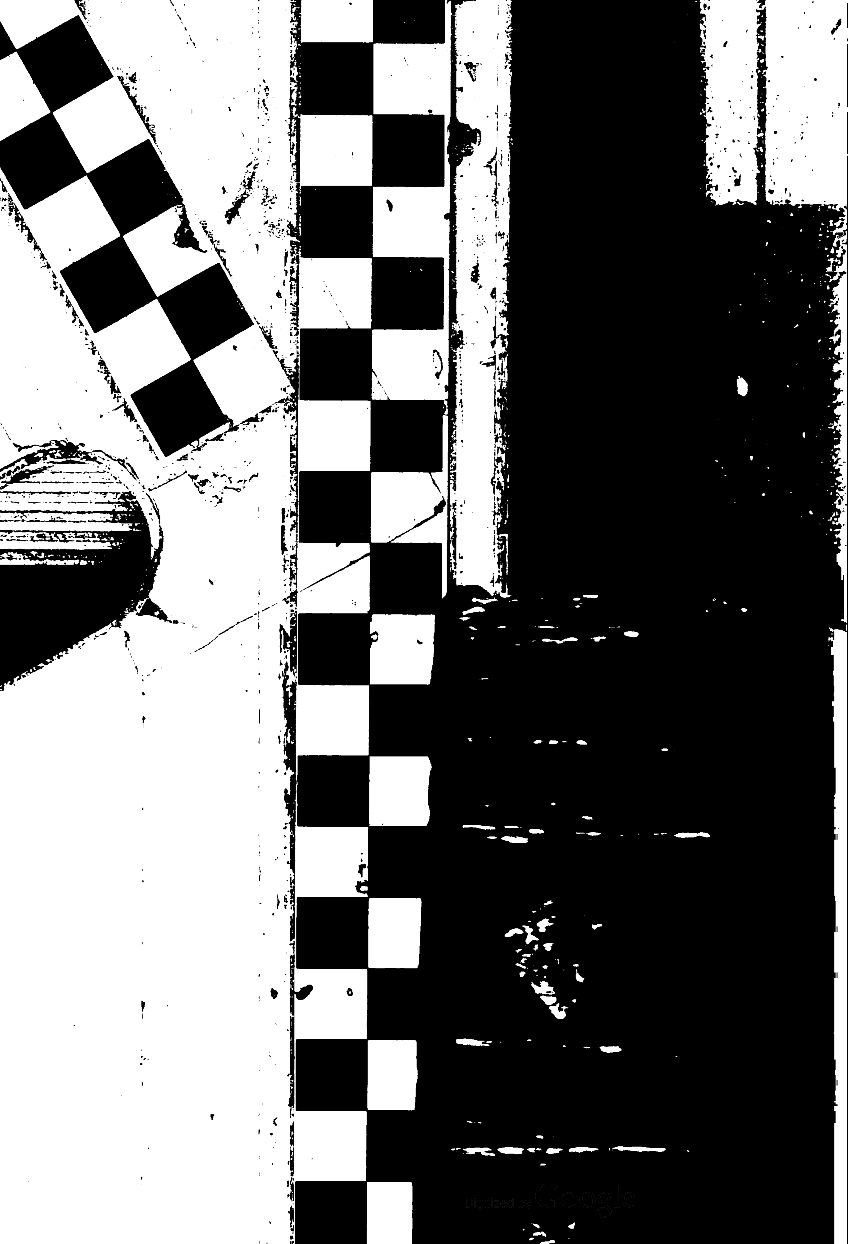
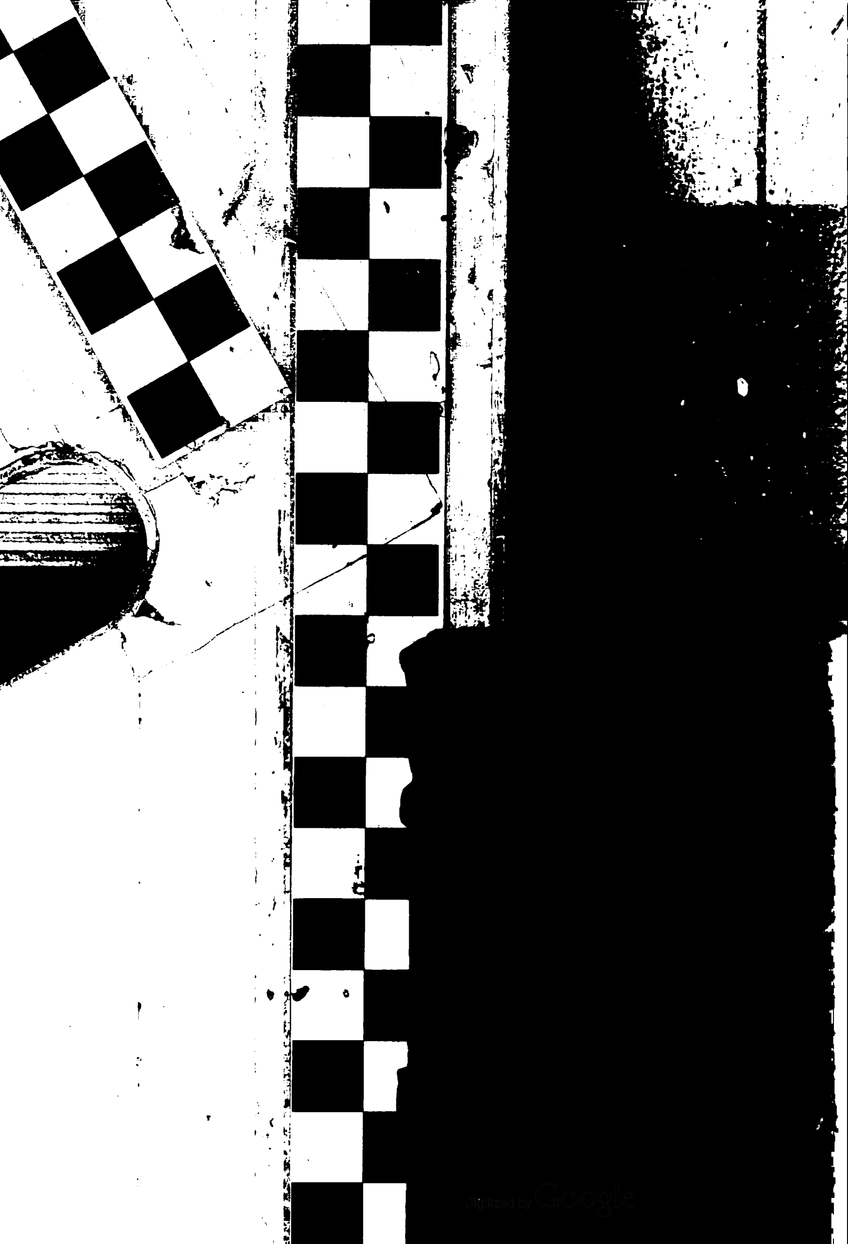
INCOG..
CONTROV

psle s. subta formalibus agitur ppe. Vii ual; h argumitato
potencia q loquel gnat plone se hnt n origo ad gnatoem i
plonis g illa potencia gnat plom. e. m. n ual; h argum
tato. scientia diuina rehnt ut origo ad filiu g scientia diuina
gnat filiu. i pedit filiu n. fallia accidentis. Eu n. d. deno
iare sibm denotat natam. q a tra sit apertp h q de iu
pslo ex utero an luciferum genui te. Vtus. n. dei pris e ei sum
ma bonitas q n pmitit ipm ee idem. Vt sup dcm e. q suma
bonitas i pre e origo filii. t illa origine notat h p. ex. cu
de ex utero an luciferum genui te. De innascibilitate.

Ito de pitate t filiatone dd e de inascibilitate de q uar
ie fuit opiniones qdam dixerunt q inascibilitas e qda
pprietas q inest pri ex eo q ipe a nullo e t alii sit ab eo. s;
ee q ipe a nullo e. h negatio e q alii ab ipo sit affirmatio e.
s. ex affirmatoe t negatione media e e negatio media sit. g inasci
bilitas n e pprietas ex illis narra. Aliu q alii sunt a pre h i al
us e n i pre. g ex h n d; ee. aliq pprietas inest pri ex eo q ipe a
nullo e t alie p sit ab ipo. e t. aliq pprietas iest spin sco ex eo q d
nulla p e ab ipo. t ipe e ab aliis. t simili aliq pprietas iest filio ex eo
q ipe e ab aliq t aliq ab eo. t ita psles erunt notoes q distincte
supius p h sequunt q sic intelligendu e inascibilitas e pprietas q
ine pri ex eo q ipe a nullo e t ipe e pncipiu ad s; cu obi pre
n e pncipiu alios. n p gnatoem n spiratoem. t p creatoem. g sed
h inascibilitas n e aliq noua notio. alia a gnatone. alii dixerut
q inascibilitas e ulis auctoritas. siui pncipalitas q i solo pre
e ecia. n. dilia n hnt auctoritate n respcu creature. s; ee aut
de uniusal pncipalitas q pr e pncipiu oim. au q e uniusali
collecta si pmo m g illa pncipalitas uniusal n e ad qm gnato
t spirato. t creato. si de uniusal pncipalitas q e alr collecta no
p h erit alia notio q gnato t spirato. n ponat homo ois q no
sit fontes t pp. t sic de aliis. s; h media e. alii dixt. q inascibil
itas formal pmitudo q e i pre. t n e ad ad. sic gramatica lic; sit
... formal ... lic; sit. ille ple

d p l' essencia. secundum u. consideramus hic quartum genus quem modum sui
mutatur ut est quod dicit bo. relatio multiplicat trinitatem. Sola u. ratione
differunt secundum damas. dicit quod secundum omnia unum sunt pater et filius et s. s. i
generationem praeter filiationem et processionem cogitatione u. est quod divi
sum dividit. u. deum cognoscimus. In solis u. proprietatibus et personalitatibus et
filiationis. processionis secundum causam et causabile et per formidinem proposi
tae. l. secundum quamlibet modum. differentiam intelligimus. Sic u. in illi
u. est communicas u. solo intellectu ut supra dixit damas. et realiter
in omnibus divisio. ita vel sicut unum sunt in essentia realiter sed solo intelle
ctu dividuntur. dum ipsa in imagine patris et reparatur intellectu. Sic u. in distincta
pater. dicitur . . quod generat filium et mutuus amor inter se. Non u. est
in summa finitio. u. in esse summa coniunctio. sed summa unitas. quod a d.
damas. eas differre secundum causam corporis est ut quod differat secundum personalitatem
generationem est. u. patri causa. i. origo filii. secundum personalitatem. Dicit u. eas differ
re secundum. i. secundum rationem et perfectionem proprietatis. i. secundum modum existen
tiae q. perfectio. sed modus intelligit aliud intelligere quam nota . . . Sed videtur
enim dicit quod pater et filius et s. s. differunt relationibus suis. q. in re sunt et reali
ter dicitur. Non ergo sola cogitatione. Sed hic dicimus ad quod intelligendum est sic
sola cogitatione est sunt quod divisum. et sic essentia sola cogitati
one divisa a personis. quod hic nomina distincta significant divina essentia
ut abstracta a personis q. abstractio sola cogitatione est realiter u.
divina essentia est ipsis. Quomodo possit sustineri opinio q. dicit quod no
Non quando debeat sustineri communis . . . u. dicit a . . u. in . . loqu
opinio de notionibus. videtur est qualiter possit sustineri opinio magistri
propositi q. est inferius probabilis q. dicit quod sic personalis est pater in sup
positum. personalitate supponit. pater u. est differentia u. in modo loquendi
sed in modo significandi cuius opinionis probabilitas. apparet in hoc quod
sic dicitur. quia hic quod omnimodo simplex. u. egit aliquid actione ad hoc agit
in creatura. sed se ipso agit in creaturam. ut aliquid relatione egit quod refertur in
ad creaturam. sed se ipso refertur. ita de patre cum sit . . omnino simplex se ipso
refertur ad filium se ipso generat filium. sic de se ipso dicitur. se ipso
facit per omnimodam simplicitatem. . . . . . . opinionem solum . .
ue sic potest responderi ad obiectiones eius. quia eo . . . pater ad

1559

Liber Joachimi [illegible]

[illegible]

[illegible]

iiii. [illegible]

Anno [illegible]

Datus est [illegible]

[illegible]

[illegible] Anno 1531 [illegible]

[illegible]

Omnia vincit amor

Nihil amore suavius

Contra Judeos et Sarracenos.

Contra infideles et malos christianos.

De bello demonum contra fidei fortalitium

Fortalitium fidei contra Judeos: Sarracenos: aliosque christiane fidei inimicos.

¶ Venundantur a Stephano gueynard: prope sanctum Anthonium.

Gyon Cortrycke

Dedit toemmaris ordinis Praedicatorum

✠ ij

¶ Explicit tabula.

¶ Incipit prohemiū in quo diuine laudes annotā-tur ꝛ mittitur querela ante thronū maiestatis dei ꝛ ponitur intentio scribentis.

Urris fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: qui facis magna et inscrutabilia et mirabilia quorū nō est numerus. Tu extēdisti celos solus: et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pennas ventorū. Tu fecisti arcturū ꝛ oriones ꝛ interiora austri. Tu es celsior celo: profundior inferno: longior terra: et latior mari. Tu es in cuius manu est aīa oīs viuētis ꝛ spiritus vniuerse carnis. Tu auris verba dijudicas: ꝛ faucis cōmedentis saporem. Tu es qui cognoscis decipientem: ꝛ eum qui decipitur. Tu adducis malos cōsiliarios in stultum finem: ꝛ iudices in stuporē. Tu balthéū regū dissoluis ꝛ precingis fune renes eorū. Tu ducis sacerdotes eorū inglorios ꝛ optimates supplantas. Tu cōmutas labiū veraciū ꝛ doctrinam senum aufers. Tu es dñe qui effundis despectionē super principes: et eos qui oppressi fuerant releuas. Tu releuas profunda de tenebris: ꝛ producis in lucē vmbram mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes ꝛ perdis eas: et subuersas in integrū restituis. Tu immutas cor principū populi terre: ꝛ decipis eos vt frustra incedant

per inuium. Tu facis eos palpare quasi in tenebris: et non in luce: et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotēs. Tu solus oē bonū. Tu solus oīa sciēs. Tu solus nosti corda filioꝝ hoim. Tu solus teipm cōprehendis. Tu solus es vbiqꝫ pñs. Tu sol⁹ creas res de nihilo. Tu solus in instāti oparis. Tu sol⁹ stabilis manēs das cūcta moueri. Tu sol⁹ ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis qd̄vis. Tu solus volūtatē hois cogere potes. Tu sol⁹ potes essentie aīe illabi. Tu solus potes pctā dimittere. Tu sol⁹ potes gratiā infundere. Tu solus potes in igne ppetuo corpus suare. Tu es corā quo nudus ē infern⁹: et nullū est operimentū pditioni. Tu extēdis aquilonē sup vacuū: et appēdis terraꝫ sup nihilū. Tu ligas aquas in nubibus: vt nō erūpant pariter deorsuꝫ. Tu detines vultū soliȷ̄ tui: et expādis sup illud nebulā tuā. Tu dn̄e terminū circūdedisti aquis vsqꝫ dū finiat lux et tenebre. Tu es ad cuius nutū colūpne celi cōtremiscūt: et pauēt. Tu es in cuius fortitudine maria cōgregata sunt repēte: et prudētia tua percussit supbū. Tu es cuius spūs celos ornauit: et obstetricante manu tua eductus ē coluber tortuosus. Tu es de⁹ excelsus in fortitudine tua: et nullus ē tibi similis ī legislatoribus. Tu es cui⁹ numerus annorū inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie: et effundis ymbres ad instar gurgitū q̄ de nubib⁹ fluūt: q̄ pretexūt cūcta desup. Tu si volueris extendere nubes q̄si tentoriū tuū: et fulgurari lumine tuo desup ꝙ cardines maris opies. Tu das escā oībus mortalibus. Tu dn̄e in manib⁹ tuis abscōdis lucē: et precipis ei vt rursus adueniat: annūcians de eo amico tuo ꝙ possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu sup oēs celos cōsideras: et lumen tuuꝫ sup terminos terre. Tu posuisti fundamēta terre: et ei⁹ mēsuras. Tu tetendisti sup eā lineā: et bases ei⁹ cōsolidasti. Tu es quē laudēt astra matutina: et ante quē iubilant filiȷ̄ dei. Tu cōclusisti hostiȷ̄s mare circūdans illud terminis tuis: posuisti vectē et hostia: et dixisti huc vsqꝫ venies et nō procedes amplius: et hic confringes tumentes fluctus tuos. Tu ostēdisti auroꝛe locū suū. Tu fecisti auroꝛā et solē. Tu concussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es pfundū maris: et in nouissimis abyssi deambulasti. Tu es cui apte sunt porte mortis: et hostia tenebrosa vidisti. Tu dn̄e cōsideras latitudinē terre. Tu nosti in qua via habitat lux: et tenebraꝝ quis sit locus: vt ducas vnūqdqꝫ ad terminos suos: et intelligas semitas domos eius. Tu scis qn̄ nasci turi sunt hoies: et numerū dieꝝ eoꝝ nosti. Tu ingressus es thesauros niuis: et thesauros grandinis aspexisti: q̄ pparasti in tp̄s hostis in die pugne et belli. Tu scis per quā viā spgit lux: et diuidit estus super terraꝫ. Tu dn̄e dedisti vehe

mentissimo ymbri cursum: et viam sonātis tonitrui: vt plueret super terram absq3 hoie in deserto: vbi nullus mortaliū cōmorat: vt iple ret inuiā et desolatā produceretq3 herbas virētes. Tu es pluuie pa ter. Tu geris stillas rorꝫ: a te egre ditur glacies: et gemmisti gelu de celo. Tu induras aquas i similitu dinē lapis: et supficiē abyssi con stringis. Tu es qui cōiungere po tes micātes stellas pliades: et gi rū arcturi potes dissipare. Tu p ducis luciferū in tpe suo: et vespe rū super filios terre cōsurgere fa cis. Tu nosti ordinē celi: et pones rōnem eius in terra. Tu numeras multitudinē stellaꝝ: et oībus eis noīa vocas. Tu dimēsus es altitu dinē celi: latitudinē terre: et pfun dū abyssi. Tu dñe dinumeras are nā maris: et pluuie guttas: et dies seculi. Tu immittis fulgura: et va dūt et reuertētia dicūt tibi assum⁹. Tu posuisti in visceribus homis sapiētiā. Tu dedisti gallo intelli gentiā. Tu enarras celoꝝ rōnem: et concentū celi dormire fecisti: qñ fundebas puluerē in terra: et gle bas compingebas. Tu es dñe qui mēsus es pugillo aquas: et celos palmo ponderas. Tu appēdis tri bus digitis molē terre: et librasti in pondere montes et colles in state ra. Tu fecisti celū et terrā cū omni ornatu eoꝝ. Tu oīa in numero pō dere: et mēsura disposuisti. Tu es quē celū: et celi celorꝫ capere ne queunt. Tu es omps sup oīa opa tua: terribilis dñs et magn⁹ vehe menter: et mirabilis potentia tua: qr si fortitudo querit robustissim⁹ es. Tu dñe si subuerterꝫ oīa vel in vnū coartaueris a nullo contradi ceris nec quis dicere poterit: cur ita facis. Tu si destruxeris: nemo est qui edificet: si incluseris hoīeꝫ nemo est q aperiat. Tu dñe si cōti nueris aquas oīa siccabuntur: et si emiseris eas subuertēt terrā. Tu es dñe apud quē est fortitudo cui⁹ ire resistere nemo potest: et sub q curuātur qui portāt orbem. Tu es cui milia miliū assistūt angeloꝝ: et decies centena milia ministrāt. tu es ante cuius cōspectū centum xliiij. milia sunt citharizantes in citharis suis. tu es ante cui⁹ thro nū turba magna quā dinumerare nemo potest grās agit. tu vite et mortis habes potestatē. tu es dñe quē laudat oīs milicia celestis ex ercitus: et oīs creatura. tu es ma ior omni laude. Tu es dñe cuius immensa est et inuestigabilis mi sericordia promissionis tue. qm tu dñe altissimus sup omnem terraꝫ longanimis et multū misericors: et penitens sup malicias hoīm. tu vis oms hoīes saluos fieri: et in agnitionē veritatꝫ venire. tu es q in reb⁹ p tēp⁹ ortis summā grām fecisti: cū ppter salutē humani ge neris qd nimia charitate dilexisti misisti filiū tuū vnigenitū eterna liter gñatum in plenitudinis tpe in maria virgine humanatū: queꝫ verum deum et hominem confite mur. factus tibi obediens vsq3 ad mortē crucis: vt nos redimeret a

peccato. Hec est fides nostra. Hec
cōsolatio nostra. Hec vita nostra.
Hec spes beatitudinis nostre fir-
mior ꝙ celū ⁊ terra. Sed o altissi-
me deus multi hec confitentur la-
bijs quoꝝ coꝛ lōge est a te. Alij ni-
tuntur euertere hanc veritatem et
verbis ⁊ factis quoꝝ qdā sunt he-
retici ⁊ peruersi christiani. Alij sunt
iudei: alij sarraceni. Alij vero dya-
boli. De erroꝛe hereticoꝝ nullus ē
q inquirat: intrauerūt dn̄e gregem
tuū lupi rapaces: qꝛ pauci sunt pa
stores multi mercenarij: ⁊ qꝛ mer-
cenarij sunt nō est eis cura de oui
bus tuis pascēdis: sed tondēdis.
Vidēt enim lupos veniētes ⁊ fugi-
unt. Cadit asina ⁊ est q subleuet:
perit aīa ⁊ nō est qui adiuuet. De
perfidis iudeis blasphemātibus
nomen tuū ⁊ inaudita crudelia la-
tēter faciētibus infidelibus tuis
nullus ē vt plurimū qui recogitet
qꝛ munera eoꝝ excecauerūt oclos
iudicū: ⁊ presidentiū in clero ⁊ po
pulo: sed ⁊ absona sarracenoꝛū vi
uentiū inter nos ex interesse pre-
dictoꝝ iudicū obliuioni data sunt.
Predicatores tui licet pauci cla-
māt: sed a veritate tua auditū auer
tunt: et ad fabulas conuertuntur.
Impletū est dn̄e verbū tui predi-
catoris eximij. Erit enim tēpus cū
sanā doctrinā nō sustinebūt. Hec
velut quādā querelam dn̄e ex pte
diligētiū te mitto ante thronū tuū
⁊ agni immaculati. Succurre ergo
dn̄e gregi tuo quē pcioso sanguie
filij tui emisti. Sāguineos fontes
lachrymarū emittit coꝛ meū: qꝛ ne
minē video cōsolatorē gemētiū: ⁊
fere neminē zelatorē tue fidei ca-
tholice spāliter in hac misera hy-
spania in qua sicut in fine mūdi fi
ta ē: sic in ea cōgregate sunt oēs fe
ces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus est
hereticus. Inimicus iudeus. Ini
micus sarracen⁹. Inimic⁹ dyabo-
lus. Cogitaui ergo dn̄e deus me⁹
ꝓpter gloriā ⁊ honorē tue sctē fi-
dei catholice: ⁊ in remissionē deli-
ctoꝝ meoꝝ hūc librū scribere quē
foꝛtaliciū fidei nomino: meūqꝫ in-
tellectū tue maiestati cōmēdo: et
sic cū splēdoꝛib⁹ lucis tue illumia-
re digneris: vt illa scribā q tue sint
placita voluntati ad ꝯsolationē fi-
deliū: ⁊ ꝓ defensiōe tue sctissime fi
dei. In q qcqd bn̄dictū iueniatᷣ ti
bi tribuatur a quo oē bonū est. Si
qd vero min⁹ caute dictū fuerit be
niuolū peto coꝛrectorē in oib⁹ me
submittēs determiatiōi eccl'ie ca-
tholice tue immaculate spōse. Su-
mēs in tuo noie ꝓ fundamēto nr̄i
inexpugnabilis foꝛtalicij verbū
preassūptū. Turris foꝛtitudinis a
facie inimici. ps. lx. Et pmittitᷣ fi-
gura pugne i qua foꝛtaliciū qnqꝫ
turriū cū eius oꝛnatu ⁊ armatura
deseruit primo libro. Heretici fo-
diētes siue p inuiū foꝛtaliciū pfo-
rātes deseruiūt scdo. Iudei vero si-
gnati velati ⁊ cathenis vinculati
deseruiūt tertio. Bellū sarracenō-
rū ⁊ xpianoꝝ deseruit quarto. De-
mones vero ab angelis pstrati de-
seruiunt quinto libro.

¶ Incipit liber primus in quo cō
tinentur tres considerationes.

¶ detur ordo in presenti libro quinqȝ erunt partiales libri quasi quinqȝ turres fortalicij fidei inexpugnabiles. Primus erit de vera christi militū armatura: ⁊ de fidei catholice excellētia. Secūdus erit de bello falsorum xpianorum et hereticorum contra eā ⁊ eorū astucia. Tertius erit de bello iudeorū contra eam

et eorũ crudelitatibus et malicia. Quartus erit de bello sarracenorũ contra eãdem ⁊ de eorũ ⁊ sue legis im mũdicia. Quintus erit de bello dyabolorꝫ ꝯtra eãdẽ: ⁊ de ꝑditione dominiũ eorꝫ ⁊ miseria. ¶ Circa primũ librũ tres erũt principales cõsiderationes. Prima erit de armatura oim fideliũ in generali. Secũda de armatura verorũ ꝑdicatorꝫ i spãli. Tertia erit de nobilitate ⁊ excellẽtia fidei catholice i ꝑticulari.

¶ De armatura oiꝫ fideliũ i gñali

Circa primã ꝯsiderationẽ q̃ est de armatura fideliũ i gñali hoc est oẽs fideles cuiuscũqꝫ status cõprehẽdendo sequamur apl'm ad Ephe.vlt.c. Qui spũ sancto illustratus docuit qualiter fideles debent armari i spũali bello. Et ponit sex armorũ genera. quorũ quinqꝫ sunt ad resistendũ: vnũ ad impugnãdũ scꝫ verbũ dei. Prima armatura est studium continẽtie. Scd'a est virt⁹ iusticie. Tertia est exẽpla sanctorꝫ. Quarta armatura est scutũ fidei. Quĩta est galea spei. Sexta est gladius verbi dei. ¶ De prima armatura dicit apl'us. state succincti lũbos vestros in veritate: hac muniũtur fideles cõtra hostẽ familiarẽ scꝫ cõtra luxuriã. de qua dr̃ iob.xl. Fortitudo ei⁹ in lũbis eius qm̃ in eis ẽ vis generatiua. Et debẽt fideles vt bene sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Primo debẽt accingi zona pellicea: q̃ est mortificatio carnis. hac accincti sunt iohannes baptista ⁊ helyas. Scd'o debẽt accingi zona iusticie q̃ est pelliceuꝫ boni operis. de qua dr̃ Ysa.xi. Erit iusticia cingulũ lũborũ ei⁹. Tertio debẽt accĩgi zona fortitudinis: vt primis motib⁹ viriliter resistãt. de qua dr̃ ꝓuerbiorꝫ vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debent accingi zona humilitatis. Hoc est lintheo q̃ dñs accinctus lauit pedes discipulorũ suorũ. Quinto debẽt fideles accingi zona veritatis scꝫ euãgelice ꝓmissiõis. Matth.xix. sunt eunuchi q̃ se castrauerũt ꝓpter regnũ celorũ. Qui hac quĩtuplici zona accinctus fuerit erit vere armatus studio ꝯtinẽtie. ¶ De scd'a armatura q̃ est virt⁹ iusticie. subdit Apl's.c. eodẽ. ⁊ induti lorica iusticie. Hac muniũtur fideles cõtra hostẽ auaricie. de q̃ dr̃ ecclesiastici.iiii. nihil iniqui⁹ q̃ amare pecuniã. Et dr̃ lorica iusticie: qꝛ sicut lorica munit totũ corpus: sic iusticia reddẽdo vnicuiqꝫ qd̃ suuꝫ est vniuersaliter soluit oĩe quod debet: vt nullus possit agere cõtra eã. Ysa.lix. Indut⁹ est iusticie ⁊ lorica. Est eñi iusticia in corde: in ore: ⁊ in opere. In corde est tripliciter. Primo per amorẽ Matth.xxi. diliges primũ tuuꝫ sicut teip̃m. Scd'o est iusticia in corde ꝑ cõpassionẽ. iob.xxx. cõpatiebat' aia mea paupi. Est tertio iusticia in corde ꝑ iniuriarũ dimissionẽ Matth.vi. Si dimiseritis hoib⁹ pctã eorꝫ. dimittet ⁊ vobis pater vester celestis delicta vestra. Est etiã

iusticia in ore tripliciter. Primo p dulcē correctionē. Eccl.xix. Corripe primū anteq̄ cōmineris. Scdo est iusticia in ore p cōsiliū. puerbiorū.xxvij. vnguēto τ varijs odorib9 delectat cor. τ bonis amici cōsilijs dulcorat. Est tertio iusticia in ore p feruētē orōnē. iacobi vlt. orate p inuicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu. i. in ope etiā tripliciter. Prio p donū puerbioꝝ.xviij. donū hoīs dilatat viā ei9 τ ante pricipes spaciū ei facit. Est aūt donū datio irrepetibilis. Scdo est iusticia i manu p mutuū. deutero. xxiij. fratri tuo absq̧ vsura quo indiget cōmodabis vt bndicat tibi dn̄s deus tu9 in oī ope tuo. Tertio est iusticia in manu. i. in ope p auxiliū. ad gal.v. p charitatē spūs seruite inuicē. Predicti nouē grad9 iusticie sc3 tres in corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi quidā annuli fortissimi quib9 lorica iusticie cōtexitur vt illos habēs merito dicat armatus lorica iusticie. ¶ De tertia armatura q̄ est sctōꝝ exēpla. Aplus subiūgit. c. eodē. Et calciati pedes in pparatiōe euāgelij pacis. Dicūtur autē sctōꝝ exēpla calciamenta q2 hijs muniunt fideles ꝯtra affectū terrenoꝝ. Quattuor autē facit calciamētū. Prio valet ad defensionē. s. frigoris spinarū τ luti. Sic τ bonū exēplū defendit ꝯtra frig9 infidelitat3. cōtra spinas cupiditat3 τ ꝯtra lutū libidinis. Vn̄ dn̄s dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcādi supra serpētes τ scorpiōes τ supra oēm virtutē inimici: τ nihil vobis nocebunt. Et ps̄. ait. ps. lxxxx. Sup aspidē τ basiliscū ābulabis τ cōculcabis leonē τ draconē. Scdo calciamentū velat a puluere. sic et sctōꝝ exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis hūane. vn̄ hieremie. ij. phibe pedē tuū a nuditate. Tertio valet calciamētū ad calefactionē. Sic sctōꝝ exēpla calefaciunt affectū nostrū erga deū τ primū diligēdū. Vn̄ et q̄ edūt agnum paschalē iubent esse calciati. exo. xij. Quarto valet calciamētū ad ornatū. Sic τ sctōꝝ exēpla ornāt nos decore v̄tutū. vn̄ cāti. v. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamēt3 filia pricipis. iudich vlt. Sādalia illi9 rapuerūt oculos ei9. i. excecauerūt oculos holofernis p quē itelligit dyabolus. inde est q̄ sandalia pōtificis auro τ gēmis τ diuersis colorib9 adornant. Pro meōria p̄dictarū pprietatū calciamēti est versus iste. Defendit velat calefacit calci9 ornat. ¶ De armatura q̄ est scutū fidei. ait Apl's. c. eodē. In oibus sumētes scutū fidei. scutū ē fides icarnatiōis. Est eni scutū triāgulū: l3 sup vnū ita τ xp̄s est vna psona: triplicē tn̄ h3 substātiā. s. deitatē carnē τ aiam. Itē in scuto coreū desup extēdit in ligno τ pingitur extra. ita τ caro xp̄i extēsa fuit in ligno cruc3. hiere. xi. Venite mittam9 lignū in panē ei9. Pictura est effusio sanguinis p diuersas ptes corpis. Isa. lxiij. Quare rubrū ē indumētū tuū. Hoc scutū d3 geri a sinistris: q2 ibi est cor hoīs. puerbiorū. iiij. Oi custodia serua cor tuū τc.

trenoꝝ.iij. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Hoc scuto muniūtur fideles ꝯtra tela dyaboli. Vñ scribitur ab apl'o. In quo possitis oīa tela neq̄ssimi ignea extinguere nequ ꝙ est caro: nequior est mūdus: sed nequissim⁹ dyabolus. Dicūtur aūt tentamēta dyaboli tela ꝑpter subtilitatē. gen̄.iij. Serpēs erat callidior cūctis aiautibus terre. Dicūtur ignea succēsione. vñ iob.xli. halitus ei⁹ prunas ardere facit. Prune sunt carnalia desideria q̄ dyabolus toto conamīe in nr̄is mētibus intēdit accēdere. ysa.liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē in igne prunas. Hijs igit' opponēda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōprehēdit ꝛ subtilitates tētationū ꝑspicit. vñ.ij.corith.ij. Non eīm ignoramus cogitatiōes ei⁹. Est etiā pruna gratia. vñ ꝛ dicit' ros matutinus: ꝛ ideo feruorē tentationis extinguit. vñ.eccl'.xliij. Ros obuiās ab ardore venieti humilē efficiat eū. ¶ De quinta armatura que est galea spei addit apl's in ca.eodē. Et galeā salutis assumite. Hac armatura muniūtur fideles ꝯtra vana huius mundi. Qui eīm sperat eterna de facili cōtemnit temporalia. vñ ysa.xl. Qui sperāt in dño mutabūt fortitudinē vt sint fortes in spiritualibus: assument pēnas vt aquile vt per spem ꝛ desideriū volent ad celestia. Galea caput ꝓtegit qꝛ spes eternoꝝ ab aduersitatū ictibus mentē illesam custodit. Est autē triplex spes. Prima dicitur spes venie de qua dicitur ezech.xviij. quacunq; hora peccator ingemuerit vita viuet ꝛ nō morietur. hec defendit ab ictu desperatiōis. Scd'a dicit' spes gratie.i. petri.i. sperate in eā que offertur vobis gratiā in reuelationē iesu xp̄i. hec defēdit a torpore pusillanimitatis. Tertia dicit' spes gl'ie: ꝛ e qua ad Ro.v. Gloriamur i spe glorie filiorum dei: hec defendit a pōdere obstinatiōis. E cōtra spes ꝛ desideriū reproboꝝ versat' circa quattuor. de quib⁹ sapie.v. Spes impij tanꝙ lanugo est.s. flos cardui qui a vēto tollit': hec est carnalis voluptas q̄ modica egritudie vel molestia tollit' ꝛ tabescit. Sequit' scd'o ꝛ tanꝙ spuma gracilis que a ꝓcella dispergit': hec est fauor vel gl'ia tēporalis q̄ breuis eē probat'. Subiungit' tertio: ꝛ tanꝙ fumus q̄ a vēto diffusus est: hoc ē ambitio dignitatis q̄ in ipso ascensu deficit. Concludit quarto tanꝙ memoria hospitis vni⁹ diei preter eūtis. hec est ꝓsperitas tēporalis. De quinta armatura q̄ est gladius verbi dei. concludit apl's. Et gladiū sp̄us qd' est v̄bū dei. ad hebre. iiij. Viuus est sermo dei ꝛ efficax ꝛ penetrabilior oīmi gladio ancipiti. Viuus aūt ē in p̄ceptis ꝛ prohibitiōibus: qꝛ ꝑ hec viuificat. ioh. vi. Verba q̄ locutus sum vobis spiritus ꝛ vita sunt. id est spiritualis vita. ꝛ psalmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in promissionibus ꝛ comminationibus: qꝛ oīa cōplebuntur tēpore suo. Matthi.v. Iota vnum aut vnus

apex non preteribit a lege donec omnia fiāt. Penetrabilior est omī gladio in iudicijs et dānationibus qr perdit corp⁹ et aiam in gehēnā apoca.i. De ore eius exibat gladius ex vtraq pte acutus: hec armatura est ad percutiendū pcutit eñ carnē: qr docet illi⁹ mortificationē Vñ cāti.iij. vniuscuiusq ensis super femur suū ppter timores nocturnos. Scdo pcutit mūdū qr docet illius contēptū. vñ Matth.x. dñs dicit. nō veni pacē mittere: s3 gladiū. Percutit tertio dyabolu3: qr detegit astutias ei⁹. Vñ iob.xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illum negociatores. Dicit autē gladius spūs qr spūsscūs dat ipm. Mat. x. Nō eñ vos estis q loquimini: s3 spūs pris vestri qui loquit in vobis. Itē dicit gladius spūs: quia spūs ducit ipsum. Vñ grego. Nisi intus sit spūs qui doceat lingua doctoris inanū laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri pdicatores in bello spirituali singularissimū bellū gerūt et nimiū vtile i ecclesia dei: ideo habita armatura fideliū in generali: de predicatorū armatura in sequēti cōsideratione singulariter est dicēdū.

De armatura verorū predicatorum in speciali.

Circa scdam cōsiderationē hui⁹ primi libri qr vera armatura militū xpi ad extirpādū predictos errores et ad crimina increpāda consistit in predicatione verbi dei qd est quasi ignis ardēs et quasi malleus conterēs petras. Iere.xxiij. ideo vt pdicatores euāgelici pdictu3 bellū securi possint intrare cū spe victorie obtinende quattuor debēt diligēter attēdere in quibus cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Scdm qualis debet esse pdicatio. Tertiū cui prodest pdicatio. Quartū qualis debet esse pdicator. Ad primū rñdet Alanus q pdicatio est manifesta et publica morū instructio et fidei et hoim informationi deseruiēs ex rōnū semita et auctoritatū fonte pcedens. Manifesta debet esse pdicatio qr i manifesto pponēda est. Vñ xps ait Matth. x. q dico vobis in aure predicate sup tecta. Si eñ occulta esset pdicatio suspiciosa eēt sicut latius declarabit i tertia cōsideratiōe hui⁹ primi libri. immo talis pdicatio videret redolere heretica dogmata. In cōciliabulis eñ suis latenter predicant heretici vt facilius illos decipiāt. Publica debet esse qr nō vni sed pluribus pponēda Si eñ tm vni pponeret non esset pdicatio sed doctrina. Hec est eñ differētia inter pdicationē et doctrinā: qr pdicatio ē illa istructio q pluribus fit: et in manifesto et ad mor instructionē. Doctrina vero q pluribus vel vni fit ad sciētie eruditionē. Per hoc q sequit instructio mor et fidei insinuant due ptes theologie. vna rōnalis q diuinorū sciētiā psequit. alia moralis

que moꝝ informationē pollicetur Predicatio enī nūc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascēdētes. nūc de humanis qđ significat p descēdētes in scala iacob. Geñ. xxviij. Angeli em̄ ascendētes ꝛ descēdētes sūt p̄dicatores qui tūc ascēdūt dū celestia p̄dicāt. descēdunt quādo per moralia se inferioribus cōformant. Per hoc qđ sequit hoim informationi deseruiens significatur causa finalis siue vtilitas p̄dicationis. Et q꞉ ratiōibus subnixa debꝫ esse predicatio ꝛ auctoritatibus roborata cōsequenter annectitur hec rationū semita et auctoritatum fonte ꝑcedēs.

¶ Qualis debet esse predicatio.

Circa scđꝫ hui⁹ secūde ꝯsiderationis. s. qualis dꝫ esse predicatio. Rñdet ꝙ vera euangelica predicatio debet qualificari trib⁹ cōditiōib⁹ negatiuis ꝛ totidē affirmatiuis. Procedēdo p̄io de negatiuis dico ꝙ predicatio euāgelica nō dꝫ in se habere aliqua scurrilia vel puerilia vel rigmoꝝ melodias ꝛ metroꝝ cōsonātias que poti⁹ sūt ad aures demulcendas ꝙ̄ ad aīos informandos. ꝛ ideo oīarie contēnēda. De tali predicatione dicit̄ a propheta. Caupones vestri miscēt aquam vino: in illa predicatiōe est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodāmodo effeminātia ponūtur. Secūdo predicatio non dꝫ splendere fabulis vboꝝ pupuramētis coloꝝ nec minus exanguibus verbis dꝫ esse desecta. sed mediū tenuere beati. q꞉ si nimijs esset coloribus picturata videret̄ nimio studio eē excogitata ꝛ potius elaborata ad honorē hominū ꝙ̄ ad vtilitateꝫ ꝓximoꝝ. et ita minus moueret aīos auditoꝝ qui sic p̄dicant phariseis cōparantur q̄ ampliabāt fimbrias ꝛ dilatabāt filateria sua. Mt. xxiij. Talis em̄ p̄dicatio sup̄sticiosa pōt dici non cōtēnenda sꝫ sustinēda. Vñ ap̄l's ait ad philippeñ. p̄io. Quacūqꝫ occasione xp̄s predicatur ī hoc gaudeo sed et gaudebo. Tertio nō debēt in predicatione euāgelica īterseri falsa ad maiorē xp̄iane religiōis laudē. q꞉ nō min⁹ irascit̄ xp̄s de falsa laude ꝙ̄ de negata veritate. Talis aūt predicatio hereticoꝝ solet esse q̄ vera ꝓponūt et cōsequēter falsa cōcludūt. de quib⁹ dicit̄ Trenoꝝ. iiij. Lamee denudauerunt māmas lactauerūt catulos suos. lamee virgineas hñt facies sed pedes equinos. pedes eqni vngulas ñ f. ndūt sed firmiter se terre infigūt. Per lameas intelligunt̄ heretici q̄ ꝓponunt facieꝫ virginis sꝫ concludūt aculeuꝫ scorpionis. Primo em̄ ponūt vera cōsequenter assumūt falsa. pedes vero habēt equinos quia effect⁹ mētis in dei dilectione et ꝓximi non diuidūt sed omnes affectus terrenis delectatiōib⁹ īfigūt talis p̄dicatio oīno abiciēda est et oīno est pniciosa. ¶ Secūdo qualificat̄ predicatio euāgelica trib⁹ alijs ꝯditiōib⁹ affirmatiuis. Prīa

est vt initiū sit ab auctoritate theo
logie tanq̄ a sui ꝓprio fundamēto
marie ab euāgelijs psalmis pauli
ep̄lis libris salomonis.quia ī istis
resultat moralis instructio.si sp̄alr
ergo fundamētū p̄dicatiōis q̄s po
neret dicta phōꝝ vel ꝑcardica ꝓ
uerbia que ī vsu cōi habentur po
ti⁹ talis predicatio eēt ridiculosa
q̄ euāgelica.nec debet predicator
petere thema cū pulpitū ascendit
a populo sicut vidi de quodā cum
talis modus magis videat̄ preten
dere ostētationē quā edificationē
lȝ credere illū ex simplicitate face
re.et deinde sūpto themate si fue
rit necesse d̄ libris sacre pagine su
mēde sunt auctoritates ad ꝓposi
tū vtiles et pōt inserere dicta gēti
lium vera sicut et paulus in ep̄lis
suis aliqn̄ phōꝝ auctoritates iter
serit.quia tunc accipiantur ab eis
tanq̄ ab iniustis possessoribus et
debet cauere q̄ fundamētū sue pre
dicationis non sit ꝓpositio nimis
obscura vel difficilis ꝓposita ne
auditores eaȝ fastidiāt et ita min⁹
attēte audiat̄. Secūda cōditio af
firmatiua est q̄ habeat ī sentētijs
pōdus vt virtute sentētiarū aīos
auditoꝝ emolliat ad lacrimas mo
ueat.excitet mētē.pariat cōtritio
nē cōpluat doctrinis:ītonet minis
blādiat̄ ꝓmissis.et ita tota tendat
vtilitatē primoꝝ. Et sūt p̄dicatio
nis tres spēs.vna q̄ ē verbo. de q̄
mar.vlt.p̄dicate euāgeliū oī crea
ture.alia scripto. vnd̄ ap̄lus dicit
se p̄dicasse corintheis qn̄ eis ep̄las
scribit.alia ē in facto.vn̄ dicit gre.

oīs christi actio nostra est instru
ctio: sed illa est perfectissima vbi
ad min⁹ occurrūt duo.s.doctrina ⁊
opus. Exēplo xp̄i q̄ cepit facere ⁊
docere. Act.i. Hec eni͂ cōmuniter
faciūt pondus predicatiōis: quia
cuius vita despicitur restat vt ei⁹
predicatio contemnatur. ¶ Item
confirmat predicationem operuȝ
perfectibilitas: et exēplorum vir
tuositas:quia qui fecerit ⁊ docue
rit hic magnus vocabit̄ in regno
celorum. Matth.v. Hec est eni͂ lex
predicatorū vt impleant qđ docēt
cū turpe sit doctori si culpa redar
guit ip̄m: vt catho ait. Tertia cōdi
tio p̄dicatiōis affirmatiua est q̄ sit
breuis. vnde ad corinth.xiiij.dicit
ap̄ls. In ecclesia volo quinq̄ v̄ba
mag̅ loqui.i.pauca sensu meo.i.vt
intelligā ⁊ ab alijs intelligar: ⁊ sic
eos instruam q̄ decē milia v̄boruȝ
in lingua.i. q̄ maximā verborū co
piā sine huiusmodi ītellectu. Sciē
dum autem q̄ ap̄lus specialiter se
dicit hic velle loqui quinq̄ verba
quia p̄dicatores ecclesie debēt an
nūciare quinq̄.s.credēda:agēda:vi
tāda:timēda:⁊ sperāda:qr̄ p̄dica
tio dȝ eē de his q̄ ꝑtinēt ad fidē.et
sic habet̄ primū:⁊ de his que ꝑti
nēt ad mores:⁊ sic habēt alia quat
tuor.s.v̄tutes ⁊ vitia pena ⁊ gl̄ia.
Et qr̄ ista debēt predicari cū bre
uitate sermonis. Ideo dicit apo
stolus quinq̄ verba.i.pauca. Si
milē doctrinā tradit predicatori
bus pater nr̄ seraphic⁹ frācisc⁹
dicēs ī regula. Moneo q̄ ⁊ exhor
tor fratres meos vt in predicatio

ne quas faciunt sint examinata et casta eorū eloquia ad vtilitatez et edificationē populi: annūciando eis vitia ꝛ virtutes penā ꝛ gloriā cum breuitate sermonis ꝙ verbū abbreuiatū fecit dn̄s super terrā. exemplū huius ponitur in libro de vita ꝛ morib⁹ aplo̅ꝝ vbi dicit̄ ꝙ sermotionatus est quidaʒ corā alexandro ꝛ longū egit sermonē ꝛ tedio affectus. Alexāder dixit. nō est laudabilis p̄dicatio q̄ iuxta predicātis vires asserit̄. sed iuxta possibilitatem audiētium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ ꝙ etiā nolentib⁹ audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secūde ꝯsiderationis scʒ cui ꝓdest predicatio. R̄ndet̄ ꝙ euangelica p̄dicatio nō solū ꝓd est volētibus audire. sʒ etiā nolētib⁹. vn̄ dicit apostolus scd̄o ad thimo. vij. p̄dica verbū insta oportune iportune argue obsecra icrepa in oī paciētia ꝛ doctria Erit eñ tēpus cū ꝛ sanā doctrinā nō sustinebūt sed ad sua desideria coacervabūt sibi magistros prurientes aurib⁹. ꝛ a veritate quidem auditū auertent ad fabulas autez ꝯuertent̄ Quod exponēs nicola⁹ de lira dicit sic. p̄dica verbū. s. euāgelicū. insta. i. istant̄ facias h̄ oportune. i. illis q̄ desiderāt audire importune. i. etiā illis q̄ nō accipiunt gratiose ꝙ aliquādo ē ibi ꝓfectus magnus sicut dicit. August. de seipso audiēte p̄dicationē sancti Ambrosij: ꝛ curiositate motus ꝛ nō ex vtilitate. Sūqꝫ itēderē ꝙ pulchre diceret me inuito intrauit ꝙ verū dicebat. ꝛ sic ꝯuersus ad fidē multū ꝓfecit in eccl'ia dei. Argue peccātes ex ignorātia. obsecra peccātes ex infirmitate vt abstineāt ꝓpter reuerentiā rei sacre scʒ passionis eius in baptismate cōicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni paciētia ad repugnātes: doctrina ad recipiētes ipos diligenter instruendo Et subditur ratio p̄dicte mōitiōis dicens. Erit enim tēpus cuʒ sanam doctrinā non sustinebunt. quasi dicat propter hoc instādū est doctrine veritatis quādiu sunt aliq̄ volētes audire ꝛ antequā veniat tēpus in quo sana doctrina nō sustinebitur sed s̄m sua desideria coacervabūt sibi magistros loquētes sibi tā tūmodo placētia pruriētes aurib⁹ i. desiderantes audire ab istis doctoribus ꝛ a veritate q̄dem. i. a doctoribus veritatis audiētiū aduertēt reputantes eorum doctrinā nimis durā. sicut iohis. vi. Dixerunt aliqui de sermōe christi durus est hic sermo: ꝛ quis potest eum audire. ad fabulas autē cōuertentur. i. ad doctrinam humanitus confictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda ꝛ quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.

Irca quartū & vltimū huius secūde cōsiderationis vidēdū est qualis debet esse pdicator. Ad hoc respondet dupliciter: primo in generali. secūdo i speciali. De primo dico q generaliter loquēdo oportet q verus predicator sit sanctus. qr peccatori dixit de⁹. quare tu enarras iusticias meas & assumis testamētū meū p os tuū ps. xlix. predicatores eni sunt organū veritatis: & aliquādo subtrahitur sermo pro culpa pdicatoris. aliqn p culpa auditorum. put ait greg. mor. iij. in fi. Tūc eni ē smo viu⁹ & efficax cū ē pdicatoris pura sanctitas & vtuosa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vi. de quo dicit q nō poterāt resistere sapiētie & spiritui qui loquebat de quo habet pulchrū exēplū. x. libro Ecclastice historie: vbi dicitur q cū sancti pres cōuenissent ad cōsiliū Nicenū & ibidez erāt phi & dialetici. quoz vn⁹ conflictū cū epis mouebat in dialectica intātū q fiebat ingēs spectaculuz cōueniētib⁹ ad audiēdū nec poterat philosophus concludi a quoq aut cōstrigi. tāta eni dicēdi arte obiectis qōnibus occurrebat vt vbi maxie putaretur obstrictus velut āguis lubric⁹ laberetur: qd vidēs quidā ex cōfessoribus vir simplex & nihil aliud sciēs nisi ihesuz & hūc crucifixū poposcit se posse cū pho sermociari qd vidētes illi qui nouerāt ei⁹ simplicitatē noluerūt pati nē risui haberet sctā simplicitas Ille tn persistit monēs sermonez ac dicēs. In noie ihū xpi philosophe audi q vera sunt. Deus vnus ē qui fecit oia & creauit virtute vbi sui. h verbū & sapia quā nos dicimus caro factū est & filius natus est. & per passionē suam nos a morte liberauit: & resurrectiōis sue nobis vitā eternam pmisit quē expectamus iudicē oiz. Credis ita phi losophe. At ille. Velut nūq vllum cōtradicēdi sermonē didicisset ita obstupefact⁹ virtute vboz ac mutus ad oia hec solū potuit respondere ita sibi videri nec aliquid posse eē magis verū. Cui senioz. si hec ita credis surge & sequere me. & huius fidei signaculū suscipe Et conuersus philosophus ad hoies ait Audite o viri eruditi dū vbis mecū res gestum est verba verbis opposui. & que dicebātur dicēdi arte subuerti vbi vero p verbis virtus pcessit ex ore dicētis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. & iō si quis vestrum potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xpz & sequatur hūc senez in quo locutus est deus. & ita philosophus xpianus effectus est & tādē gratulatus est se eē victuz. Sanctitas ergo & vite pfectibilitas magis efficiūt i predicatore vt vtiliter pdicet q scie luminositas. ppter quod ait dñs Esa. xxxv. Super montez excelsuz ascēde tu qui euāgelizas syon. i. super eminētiā vite put expōit Gre. super Ezech. omelia. x. & ideo dicit speculator

Ezech. ca. iij. speculatorē dedit te. Sctūs aūt Hiero. in epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse predicator i sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse & rabolā garzulūq3 fine ratione sz mysterij peritū & sacramētorū dei tui eruditissimū verba volucre & scelleritate dicēdi apud iperitū vulgus admirationē sui facere indoctorū hominū est. Preceptor quōdā meus Greg. nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret qd sibi vellet i luca. Sabbato de vtero protha pon eleganter lusit. Docebo te inquiēs in ecclesia vbi oī populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire qd nescis. aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile q̄ vilez plebiculā & iductā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligitur mirat. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis i speciali qualis debeat eē pdicator vbi diuini vbi quinq3 sūt per ordinē declarāda. Primū qualis debeat eē pdicator in hitu exteriori. Secūdū qualis dz esse predicator in ↄuersatiōe. Tertiū qualis pdicator debet esse in pdicatione. Quartū qualis in aīo. Quintū qualis dz esse pdicator in pmio. ¶ Ad primū dico q̄ predicator vbi diuini dz esse in habitu exteriori camelus. i. dz indui vestib⁹ paupimis & despectis in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūdo primus pdicator pnie. Iohānes baptista tāq̄ forma & exēplar omniū pdicatorū qui vēturi erāt: sicut patet. matth. iij. vbi dicit. Erat iohānes indut⁹ pilis camelorū qd ē vestimētū vile & asperū. qr magis mouēt facta q̄ verba in moralibus. & vita sancta q̄ eloquia ↄposita. Attēdat etiā predicator nō solū habitū in iohāne sed et victū. s. locustas & lactucas siluestres agrestes. qr debita dispositio pdicatoris ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui sm q̄ paulus dicit. i. Chor. ix. Castigo corpus meū & in seruitutē redigo ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xps incōparabilis predicator indut⁹ fuit paupimis vestimētis qr iquit ipe. Qui mollibus vestiūtur in domibus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum priarcha voluit frēs suos apparere mūdo dicēs: & frēs oēs vestimētis vilib⁹ induātur vt possint ea repetiare de saccis & alijs petijs cū benedictione dei. Tales eñi pecie & repeciatiōes velut margarite fulgēt in hitu fratrū minorū ostendētes mūdi cōtēptū in quo condēnant pdicatores qui curiose mollibus vestiūtur specialiter mīores. ¶ De secundo scz qualis debeat eē predicator in cōuersatōe. Respōdeo q̄ predicator euāgelicus in sui ↄuersatiōe dz eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei canēs sibi a peccato. & p̄rimo a scandalo studeat amare & amari blandū se & affabilē exhibere cū oī castitate nec semp sit inter turbas: sz aliqū recedat ab eis et vadat in desertū locuz. exēplo xpi

Digitized by Google

Mat. xiiij. vbi dicitꝙ cū audiisset iesus mortē. s. iohannis ꝓpter doctrinā veritatis secessit inde in desertū locū. secessit nō timēs mortē sed ostendit ꝙ aliquādo cedēdum sit malitie humane. ⁊ vt daret exēplū ꝑdicatoribus verbi diuini aliquando recedēdi a turbis ⁊ redire ad locū solitariū propter duo. pᷓo ad recolligendū proprios defect⁹ qui cōtrahuntur i conuersatiōe cū hoībus. secūdo ad vacādū oratiōi vt ibi predicator hauriat ꝙ postea populis effundat. Debet etiā i sua cōuersatiōe fugere populi applausuȝ sicut legim⁹ de christo Marci. i. ꝙ cū multa demōia eiiceret. ⁊ demonia clamarēt et cetera. nō sinebat ea loqui. Sequitur ⁊ diluculo valde surgens egressus abijt in desertū locū. In hoc dans exempluȝ vt predicatores mirabiliū diuinorum operator debeat fugere mūdi applausum. verūtamē q̄ nō debet dimittere salutem animarū: sequitur eam⁹ in proximos vicos ⁊ ciuitates. ¶ Circa tertiū scȝ qualis debet esse ꝑdicator euāgelicus in ꝑdicatiōe. Dico ꝙ debet eē martha ⁊ ignis: martha in sollicitudine: q̄ predicator verbi diuini retardans opus ꝑdicationis pro amicis carnalib⁹ vel terrenis negotijs ineptus est regno dei. Et ponitur exemplum de arante ⁊ retro aspiciente. luce. viij. nemo mittens manuȝ ad aratrum ⁊ aspiciēs retro aptus est regno dei. Secūdo debet eē ignis in feruore vt possit inflāmare corda audientium. exemplo helye de quo dicitur Eccle. xlviij. surrexit helyas quasi ignis ⁊ verbuȝ eius quasi facula ardebat. quia vt dicit Bernard⁹. qui ardet icēdit. ¶ De quarto scilicet qualis eē debeat ꝑdicator in aīo. Rn̄deo ꝙ ꝑdicator euāgelicus debet esse aīo leo q̄ nō dȝ aduersitate terreri. cogitās ꝙ ē missus sicut agn⁹ īter lupos. Mathe. x. nec debet turbari si non habeat tēpus ꝑcogitandi qd̄ respondeat ꝑsecutorib⁹ duplici de causa. primo q̄ in tali casu sufficit fidem cōstanter ꝯfiteri corā ꝑsecutorib⁹ qd̄ pōt facere quilibet xp̄ian⁹ quātūcunqȝ simplex. Scd̄o q̄ hoībus de deo ꝯfitētib⁹ sp̄us sanct⁹ nō deficit i necessitate dicēte saluatore. Mat. x. Cū autē tradēt vos nolite cogitare quō aut quid loquamini. Dabitur ei vobis in illa hora quid loquimi. ⁊ pȝ ex ꝑdictis ꝙ nō loquitur h̄ christus de v̄bo predicationis sed cū fuerint traditi añ iudices q̄ ꝑdicator v̄bi diuini ꝑcogitare dȝ quō debeat verbū diuinū predicare siue ꝓponere s̄m ꝙ dicitur prouerbiorū. xvi. hoīs est aīm ꝑpare ⁊ dei gubernare linguā aliter tēptaret deū si negligent̄ de h̄ cogitet dū tamē habeat tēpus oportunū. Sit ergo animo leo impterritus ⁊ non turbatus: ponēs ante oculos suos cū peccata publica habuerit reprehendere illud verbuȝ iohannis baptiste. Nō licet tibi habere vxorem fratris tui. ⁊ verbum petri ad principes sacerdotū obedire opȝ deo magis q̄ hoīb⁹ ⁊ verbum dei ad iheremiaȝ. Jeremie. i.

Accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos oia q̄ ego precipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in civitatem munitā et in columpnam ferream et in murū ereum super omnē terrā regibus iuda et principibus eius et sacerdotibus eius et omni populo terre et bellabunt adversum te et non prevalebunt: quia ego tecum sum ait dn̄s vt liberē te. ¶ Circa quintum sc3 qualis debeat esse predicator in premio. vtrū debeat attendere pro premio sui laboris tēporale emolumentum. Respōdeo q̄ verus predicator euāgelicus nō debet attendere aliquid aliud nisi gloriā dei et salutē animarū. Sūt eīm quidā qui finē sue predicationis constituunt mercedē terrenam horum autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarii q̄ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qm̄ sic conducuntur predicatores pro pecunia quarūdam bullarū colligenda ac si essent operarii qui vt ad vineas et colendas conducūtur in platea vt pro qualibet bulla quā dederūt recipiant tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiões in isto regno. Predicatio tm̄ illorum suscipienda est et audiēda. vnde dn̄s de similib⁹ p̄dicatorib⁹ dicit Matth. xxiii. Que dicunt facite: que autē faciunt nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Sed de quo debet vivere predicator euāgelicus. Respondeo q̄ predicatores sumptus debent habere a populo cui predicant. sicut ostēdit apl'us .i. corinth. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici et rationabilis. Secūdo auctoritate diuine leg̃. Primū ostendit sic dicens. Quis militat suis stipēdiis vnq̄. quasi dicat nullus. immo milites sumunt stipēdia a populo terre quā defendūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastoribus. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius nō edit. De gregum pastoribus dicit. Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat. apostoli vo fuerunt milites contra hereticos insurgentes et in vinea dn̄i cultores et gregis dn̄i pastores. pp̄ter ea a populo eis sumptus dabātur. Secundū p̄bat sic dicens. Nūquid s̄m hoiem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm̄ sc3 q̄ predicatores sumptus habere debeāt a populo quasi dicat. immo cū hoc auctoritate legis diuine. Scriptū est eīm deutero. xxv. Non alligabis os boui trituranti. i. predicatori laboranti in area dn̄i. Confirmatur predicta ex precepto xp̄i quod dedit apostolis quando misit eos ad predicandū verbū dei. Matth. x. dicens. Gratis accepistis. s. gratiā vobis collatam: siue sit gratia gratum faciens siue gratia gratis data. gratis date eodē modo sicut accepistis pro sp̄ualibus eius actibus vt pro administratione sacramentorum et predicatione et similibus non debet quicq̄ postulando recipi quasi precium. et sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

piendo. Tollit etiã xp̃us cupidita
tẽ p̃dicatoꝝ i male possidendo ibi
dez dicẽs. Nolite possidere auruz
neq3 argẽtũ neq3 pecuniã in zonis
neq3 peram neq3 duas tũicas. i. ve
stes sup̃fluas neq3 calciamẽta sc3
integra q2 apostoli vtebant sanda
liis vt habet. Ma. vi. p̱ que oĩa dat
intelligere q p̃dicatoꝛ euãgelicus
d3 esse absolutus a sollicitudie mũ
diali vel tpali q2 tpalia i sui acqui
sitõne molestant et adhuc plus in
sui possessiõe q2 sũt iã quasi mẽbra
icorporata ipsi habenti. τ iõ magis
trahũt hoĩs aiuz ad deordinatã di
lectionẽ sui τ q2 hoc suffocat ṽbuz
dei. ideo nõ deb3 eẽ in predicatori
bus euãgelij. S3 attẽdẽdũ q xp̃s
negauit p̃dicatoribꝰ eũtibꝰ p̱ viaz
virgã. Ma. x. τ concessit eis. Ma.
vi. q̃ videtur ɔ̃ria. dicẽdũ q virga
hic et ibi accipit equoce. q2 Ma.
x. ṽga accipitur methaphorice. vñ
sensus est non virgã. i. non innita
mini subsidio tpali. sicut corpus in
nitit baculo sustẽtanti. In marco
accipitur virga ad lr̃am cũ dicitur
q nõ portarẽt in via nisi virgã tñ
q2 doctores hebreorũ i signũ doctri
ne portabãt virgam in manu. q2 cõ
suetũ erat apud iudeos prouideri
eis de victu a populo quẽ docebãt
ideo xp̃s voluit q h' sufficeret apo
stolis p̱ sua ꝓuisione. p̱ h' enĩ oñde
batur q populus cui p̃dicabãt de
bet eis ꝓuidere. τ ideo sequitur di
gnus ẽ operarius cibo suo. quia de
iure naturali τ diuino τ humano il
li qui seruiũt cõitati in sp̃ualibus
τ in diuino cultu et vera doctrina
debent a cõitate de tẽporalibus p̱
uideri. dignus est ergo operarius
i. predicatoꝛ q̃ operat opus dei ad
vtilitatem populi cibo suo. i. victu
conuenienti. per quod etiã intelli
gitur vestimẽtũ τ domicilium sine
quibus nõ viuit decent genꝰ huma
nũ. Et ideo dicit apostolus primo
corinth. ix. q dominꝰ ordiauit hijs
qui euãgelium annunciant de euã
gelio viuere. vbi dicit glosa predi
catoribus ordinauit viuere de euã
gelio vt expeditiores sint ad pre
dicandum verbũ dei quã licẽtiam
dedit eis dñs qñ misit eos ad pre
dicãdũ dicẽs. Ecce ego mitto vos
τ cetera. et paulopost. in quãcunq3
domũ intraueritis in eadẽ manete
edẽtes τ bibentes que apud illos
sũt: dignꝰ ẽ enĩ oparius mercede sua
hec ibi. verus p̃dicatoꝛ euãgelicus
p̱ premio d3 expectare vitam eter
nã sicut eis ꝓmittit a sapiã ĩfinita
ecclesiastici. xxiiij. qui elucidãt me
vitã eternaz habebunt. veri predi
catores sunt diuine sapientie p̱ sa
lute hominuz elucidatores. Debet
etiam verus predicatoꝛ ex hoc offi
cio vltra premium essentiale q me
thaphorice dicitur corona expecta
re premium accidentale. non quod
libet sed illud quod correspondet
siue debetur operi excellẽti et pri
uilegiato scilicet martirio virgini
tati predicationi. Et sic triplex di
stinguitur aureola s'm q tres sunt
hostes quos per pugnam vinci
mus qui sunt caro mundus et de
monia. Martires enim vincũt mũ
duz et ita debet eis prima aureola

quia vincũt hostes inferentes passiones ad ex. Uirgines vincũt carnẽ et sic eis debetur secũda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellentior victoria: sic et excellentior aureola. Predicatores vincũt dyabolũ & sic debetur eis tertia aureola que pro tãto est excellẽtissima qz crudeliorẽ et fortiorem vincũt inimicũ expellentes non solũ de se sed etiam de cordibus audiẽtiũ. nec etiã dicẽdũ est vt dicunt quidã ꝙ aureola ꝓ torum debetur prelatis solũmodo quibus cõperit ex officio predicare et docere. Sed quibuscũqꝫ q̃ licite exercent actũ istũ. Prelatis autẽ non debet aureola hec quãuis habeant officium predicandi nisi actu predicent qz aureola nõ debetur auditui sed actui pugne: secundũ illud ap̃li. ij. Non coronabit nisi qui legitime certauerit. Patet igitur ex predictis quid est predicatio. qualis debꝫ esse: et cui prodest ac qualis dꝫ esse predicator euãgelicus. in quibus consistit armatura spũalis viri predicatoris cũ quibus ad pugnã põt exire ĩpauidus contra hostes annunciando populo dei scelera eorũ et domui iacob peccata eorum.

¶ De nobilitate et excellẽtia fidei catholice.

Circa tertiã et vltimaꝫ cõsiderationẽ hui⁹ primi libri q̃ est de excellẽtia & nobilitate fidei catholice in particulari. in qua velut in speculo mũdissimo milites xp̃i se intuẽtes optime & delectabiliter armari poterũt. Sex sunt articuli per ordinẽ declarandi. Primus est ꝙ iesus xp̃s est filius dei viui. Secundus ꝙ fides xp̃i est lege moysi antiquior. Tertius est ꝙ fides xp̃i est lege moysi stabilior. Quart⁹ est ꝙ fides xp̃i est lege moysi nobilior. Quint⁹ est ꝙ fides xp̃i ẽ lege moysi vtilior. Sextus est ꝙ lex moysi iã non est lex sed cessauit esse lex. ¶ Primus articulus est totius religionis xp̃iane fundamentum et ideo eum voco turriꝫ omenagiũ nostri fortaliciũ. Reliq̃ quinqꝫ articuli sunt ad eius ornatuꝫ. Hũc ergo cũ sit principalior inimici tam iudeorum ꝙ̃ sarracenorũ timẽtes per eũ deuinci. vt eum destruant corde et opere sapiẽtes vtrorũqꝫ ad hoc applicant totum suũ studiũ. Uerũtñ lapides et sagitte suorũ argumẽtorũ ad eius propriã lucem amouendam non ascendũt adhuc tam alte quãtũ nebula celo loco vbi est substancia solis existe altiore in mille et pluribus gradib⁹ ꝙ̃ ascẽdit nebula in aere. Unñ quantũ põt ignis vnius crucibili ꝑuissimi ꝯ aurum qđ iã fuit multotiens appuratum trãseũdo per magnos ignes fornaceis. tñ possunt oĩa argumẽta non solũ accepta ex oĩbus sciẽtijs hũanit⁹ acquisitis adinuentis sꝫ etiaꝫ accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciunt iudei sarraceni et heretici cogitando ex eadem posse iuuari contra eandem. et iam sunt

vltra mille.ccc.lx.āni ꝙ multi posuerunt oēs vires suas ad destruēdā hanc altissimā turrim siue hāc veritatē.s.ꝙ iesus xp̄us ē fili⁹ dei viui certissime firmius fundata ꝙ̄ celum et terra et preciosioꝛ ꝙ̄ aurū in pluribus foꝛnacibus depuratū quod euidētissime declaratur testimōio quattuoꝛ examinū publicoꝝ super ea factoꝛum.

¶ Pꝛimum examen.

PRimum examē fuit factum ꝑ iudeos quousq͂ occiderunt xp̄m iesum. ex quo dederunt causam ꝙ predicta veritas esset magis foꝛtificata. Est ergo hec veritas ꝙ iesus christus filius marie est verus deus et verus hō. verus homo. qꝛ verus filius marie. verus deus qꝛ verus filius dei. verus dico non ꝑ gratiam vel per verbū sed per sua naturā qꝛ sua natura essentia. substantia et vita est ipsam et natura essentia substātia et vita dei. sicut qꝛ est ex eadē natura qua maria dicitur verus filius marie. hec veritas fuit toties disputata et examinata ꝙ securissime dico preciosioꝛem et purioꝛem esse ꝙ̄ aurum. qđ per plures magnos ignis foꝛnaces transiuit Et fuit pꝛimū examen ꝑsonale inter ipsum et sapientes legis iudeoꝝ vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solū in sinagogis iudeoꝛum ī ierusalem et alijs ciuitatibus locis et castellis sed etiā in campis et etiam de mari cōprimente eū multitudine gentiū ī terra vt accederet ad eū et hoc ratio nabiliter faciebāt sc̄ȝ volentes ad eū accedere. ex quo quotienscunq͂ aliquis accedebat et tangebat vestimēta sua statim sanus erat quacunq͂ infirmitate detineretur. Disputando etiam cū sapientioꝛib⁹ quoꝛum studium erat postꝙ̄ viderunt tantā multitudinem gentium sequi pꝛedicationes eiusdē obseruare si possent eū capere in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc ī speciali studium eoꝝ erat obscurescere pꝛedictā veritatem in cuius cōfessione est salus omniū hominū. s.ꝙ esset filius dei viui. Vñ contra ipsum arguebāt sicut hoīes pui intellectus attēdētes ad quatuoꝛ regulas per quas regūtur homines fructus terre elementa et celi dicēdo sibi. Ex quo hō erat. quō se faciebat deū in quo blasphemabāt contra totā ptātē dei. qui cū possit oīa facere. ꝙ nō possit facere ꝙ ipē sit hō. ex quo esse hoīeȝ est vna de excellētioꝛib⁹ reb⁹ ꝑ deū factis Vnde qꝛ pꝛimo est credere factum quā modum eius intelligere. xp̄us rn̄dit eis verū esse quod ipse dicebat allegādo quattuoꝛ testimonia quoꝝ neutrū iudei potuerunt negare. s. testimoniū dei patris: quod dedit de suo filio. Testimoniū ioh. baptiste testimonium operum suorum que faciebat. et testimonium quod in multis suis passib⁹ dabat de eo scriptura vera et reputata ꝑ iudeos vera ꞇ auctentica dicendo

eis. ꝙ moyses esset accusator eoꝝ qꝛ si credidisset suis l̄ris crederēt ei ex quo ille dabant testimoniū de illo. Et postꝙ totiēs viderūt se cō fusos in publico ante populū cui⁹ laudē ⁊ honorē plusꝙ dei desiderabāt non potētes respondere replicato ꝙ si solūmodo erat fili⁹ dauid quō dauid vocauit eum dn̄m suū. Ma. xxij. c. Ab illa die nūꝙ āplius fuerūt ausi interrogare eū. sed vt liberarēt se a sua doctrina studiose ordinauerūt mortē suā sicut ꝑ examinatione vltīe sue doctrine dicēdo ꝙ si erat fili⁹ dei ipse liberaret eū de māib⁹ eoꝝ et sic dicebāt qn̄ erat in cruce descēde et credimus tibi. Math. xxvij. ⁊ Mar. c. xv. cū tamē ei leuius esset descendere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortē. Et ꝓbauerūt eoꝝ posse nihil valere si tā nō placuissꝫ qn̄ euꝫ apprehēderūt qꝛ nō posuerūt ī eū man⁹ nisi qn̄ ipse voluit. Interrogati eīm per eū quē q̄rerēt et ipi r̄ndētes ꝙ ihesum nazarenū qn̄ dixit ego sū abierūt retrorsū ⁊ ceciderūt ī terrā. ioh. xviij. stupefacti siue attoniti. Et ꝑ scd̄a vice dedit eis licentiā ꝙ ipsum solū caperēt. ⁊ nō aliquē suoꝝ di cipuloꝝ volendo in hoc iplere ꝙ ipsi nolebāt attendere scꝫ ꝙ ipse erat in lege sua in ꝓphetis. et. p̄s. de eo scriptū. ꝙ oportebat eū primo pati mortē ignominiosam et postea intrare in gloriā suā: quā mortē ipse recepit cū multa hūilitate et obedientia. sciēs ꝙ ei fuerit ꝑ deum prēm suū mandatū Unde ad implendū mandatum dei pr̄is sui cōfessus est libere ī iudicio illud in quo ipsi intendebāt cōdēpnare eū scꝫ ꝙ erat filius dei viui et rex iudeoꝝ q̄s duas confessiones fecit interrogat⁹ qn̄ eis defecerunt et erāt iudicata vana allegata contra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secūda per gētiles erat reputata iniuria cesaris qꝛ exn̄te eius lege nullus debebat dici rex sine suo mādato Quando primā suā confessionem fecit in cōsilio iudeoꝝ vt non intelligerēt ꝙ ꝑ mortem suaꝫ ꝑibat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbitis filiū hominis venientē in nubibus celi. Mat. xxvij. et Mar. xiiij. qui fuerūt ⁊ sunt sui predicatores ꝓpter qd̄ ipsi bene senserūt ꝙ ad obscurādum et ad ānihilādūꝫ doctrinaꝫ xp̄i iesu parū ꝓderat eis occidere magistrū plurib⁹ ꝙ ꝑ euꝫ conuersis ad suā doctrinā per predicationē suoꝝ discipuloꝝ. ⁊ sic nō potuerunt extinguere lucē de qua loquimur. s. ꝙ iesus filius marie ē verus fili⁹ dei Itē confessus est libere ī iudicio pilati locum cesaris tenentis secundam veritatem. s. ꝙ erat rex iudeoꝝ cuius confessione audita pilatus respondit ꝙ nō inueniebat in eo causaꝫ mortis. Certissime sciens ꝙ per inuidiā ꝓcurabant mortem suā ⁊ quō cōfessus est se esse regē ꝙ declarauit regnū suū non eē de hoc mūdo. Et sic anteꝙ daret sn̄iam contra eū: cōfitendo cum eē iustū ⁊ innocētē. Iudei qui tn̄ desiderabant mortem suaꝫ

publice se obligauerũt ꝙ peccatũ mortis sue esset super eos et super filios suos dicẽtes. Sãguis eiꝰ super nos ⁊ sup filios nostros Mat. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quandiu mundus durauerit existẽtibus in eo iudeis ⁊ filijs eoꝝ ira dei semper erit super eos qui maĩfestissime viderũt ꝙ ad annullandam doctrinã ihesu xp̃i nihil profuit mors per eos ꝓcurata quando in puncto ꝙ dedit animam suaꝫ in manibꝰ patris audierunt dici a centurione qui executionem faciebat ꝓ pilato ꝙ ille homo crucifixus vere erat filius dei. vñ examẽ mortis sue fortificauit plus doctrinã suã ꝙ̃ gentiles q̃ eum crucifixerunt confessi sunt eũ esse verum filium dei.

¶ Secundum examen.

Non minus confirmata fuit predicta veritas ĩ secundo examine post mortem suam qñ iudei vidẽtes ꝙ xp̃ianissic cõuersi de iudeis sicut de gentibus attẽdebãt plus ad doctrinã iesu ꝙ̃ moysi cõiuncti i multis consilijs et habitis plurimis ꝯsilijs nũꝙ̃ potuerũt tñ facere ꝙ apostoli nõ predicarẽt in eius nomine a quibus audierũt ꝙ magis conueniẽs erat obedire deo qui eis mandauit predicare quam hominibus mandantibus contrariũ. et quomodo sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporteat hoĩes saluos fieri nisi in nomine iesu christi. qđ ipsi non possent non manifestare veritatem quã viderant. Act. v. ⁊ audierãt. et sic deuicti rationibus apostoloꝛuꝫ quos ꝓ̃io cognouerãt homiẽs ydiotas et laycos. Postꝙ̃ ꝓbauerunt ꝙ nõ ꝓficiebant in suis publicis mãdatis. ordinauerunt vnam subtilem incooperatamq; telã que videbatur satis rationabilis qñ multi de suis maioribꝰ receperũt ficte baptismũ. moti ex hoc fine ꝙ christiani intelligerẽt ꝙ ipsi habebãt bonum zelum et affectionem ad fidẽ xp̃i iesu Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptiõis apostolos. qui desubtꝰ siue per mineram factam in muro intrauerũt in ecclesia ad perscrutandã libertatẽ christianoꝝ ꝑ doctrinã iesu xp̃i liberatorum de seruitute legis moysi cuius iugum ferre non poterunt nec ipsi nec p̃res eoꝝ Isti ergo ficti apostoli cum essent magis p̃hĩ magis rethorici magis lr̃ati in lege et vltra sicut in cõsuetudĩe pharisceorum magnaꝫ sanctitatẽ fingẽtes. facta sua diligentia cũ maiori astucia qua potuerũt videntes. ꝙ non curabant xp̃iani de rationibꝰ suis quibus arguebant per p̃hiaꝫ esse impossibile. ꝙ infinitum et finitum temporale et eternum. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. ⁊ sic ꝙ deus et homo nõ poterat esse vna persona filius marie. plus credentes verba christi ꝙ̃ omnia sua argumẽta. vñ sunt alia astucia magis profunda qñ videndo ꝙ ex quo nõ poterant

facere q xpiani nō obseruarēt legem grē que est euangelij lex. dicēdo q lex data per moysem eqꝫ erat lex dei multū laborauerunt vt seruarent ābe cōiunctim siue insimul et aliquo tēpore tm̄ preualuerūt q multi etiā de maiorib⁹ xpianis et rectorib⁹ alioꝝ in parte eis cōsentiebāt:non cōmedēdo cibos qui p moysen defendebant. et sic erant dātes exēplum gētibus cōuersis similia facere sicut si illud p coꝝ salute esset necessarium. Sed facta declaratione q seruatio vni⁹ legis cōtradicit obseruationi alterius et q lex data p moysen q̄ erat seruus dei nō pōt cōpari legi date per dn̄m suū. sed q est ei subiecta et cuꝫ lex moysi esset figura. fm̄ q cū dei adiutorio declarabitur in alio passu. q habita veritate figurata per eā debebat cessare figura. psecutio iudeorū non potuit p̄ualere. qn̄ solūmodo cū hac veritate q filius marie est verus filius dei cessauerunt oīa cōsilia minatiōes incoopte phibitiones et disputationes quibus vsi sunt iudei propter multa dāna ppterea ex toto cōfusi videntes q cū rōe non poterāt p̄ualere. vsi fuerant vi sicut vtitur tirannus. qn̄ aliquis dat ei bonum consilium q vt non audiat eum. licentiat eum de domo sua vel expellit euꝫ per vim Sic fecerunt iudei cum apostolis. q nolentes eos audire in sinagogis suis licētiauerūt eos extra terram suam. et sic patet veritas examinata q postq̄ xpus ascendit ad celos iudei insurrexerunt contra suos discipulos quos non potentes conuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis propter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilib⁹.

Tertium examen.

Uccessit huic examini aliud fortius examē et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xp̄i quorum cum iudeis vna sola erat principalis differētia scilicet q messias promissus eis in lege et prophetis iam venerat. sꝫ q interfecerant eum maiores eorum videndo se dānatos si confiterent q ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quātuꝫ potuerunt faciēdo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicūqꝫ sint semper subiecti existentes eius qui tenēt dominium temporale. et sic erunt quandiu mundus durauerit in hoc contra totam voluntatem suam verificato verbo quaꝫ vt occiderent christum dixerunt ante pilatum. q non haberent alium regem nisi cesarem imperatorem pro tempore regnantem. et cogitantes q non audiendo discipulos iesu christi

cessaret lux veritatis: contra quā vt nō intrarēt in coꝝ domib⁹ clau serūt ianuas ꝓ ipsomet facto de derūt occasionē vt āplius ṗdicta ṽitas splēderet: qꝛ ipi habitādo ī toto mūdo dispsi inter gētiles isti audientes ꝙ erant inter iudeos ꝛ ipsos qōnes voluerūt scire causā istaꝝ qōnū: ꝛ sic audirēt doctrinā iesu xp̄i quā non audierāt si apl'i voluerāt ṗdicare ī tēplo suoꝝ deo rū. ꝯm ꝙ in quacūꝗ domo ciuita te ꝓuincia vel regno nolūt audire aliū esse dn̄m suū nisi illū quē ꝓ ta li iṗbāt. Iste fuit finis ꝑsecutio nis iudeoꝝ ꝙ veritas ꝑ ipsos con tenta fuit fortificata ꝛ exaltata in multū maiori gradu: qm̄ multo ma ior ꝑl's gētiliū ꝙ esset iudeoꝝ eā receperūt de ꝗ facto maiores coꝝ sc₃ iꝑatoꝛ ꝛ illi ꝗ erāt de senatu roman displicuerūt vidētes ꝙ il li ꝗ efficiebāt xp̄iani nō curabāt de sua odinatiōe. sc₃ ꝙ nullus de beret eē receptus ꝓ deo sine suo examine ꝛ mādato ex quo erāt gu bernatoꝛs totius mūdi. Manife stat supe hoc passu vnū secretuꝫ ꝛ veritas facti ꝙ hō intelligens qui scit ronanoꝝ hystorias: ꝛ qua liter incepit multoꝝ deoꝝ adora tio ꝑ seipsum poterit cognoscere. ꝛ hoc est secretum ꝙ non erat diffi cile posse hr̄ere consensum a se natu roman vt iesus xp̄s reciperet in deū ꝯm ꝙ erant illi multi quos ipsi adorabāt ex quo multo maio res excellente fuerunt in eo ꝙ in quocunꝗ aliorū. Sed gētiles re gebant illis ꝛōib⁹ q̄tū spectat ad adorationem suorum deorum du plici sententia suorum sapientum Prima ꝙ nullus deus deberet esse refutatus. Secunda ꝙ ꝯm qd̄ ille deus vellet deberet esse adoratus ꝛ honoratus. ꝛ cum esset doctrina iesu xp̄i. ꝙ erat vnus solus deus et ꝙ illū solū debebāt adorare ꝛ ei so li seruire vidētes ꝙ in hoc facerēt cōtra id qd̄ tota vita sua ipsi ꝛ sui antecessores habuerūt pro fide: qꝛ adorādo iesum xp̄m anullabat ser uitiū oim deorū suorū. fecerūt ordi natiōes ꝛ mādata ꝙ oēs ꝗ adora rēt iesum xp̄m exquo reprobabāt religionē deorū suoꝝ ipso facto bo na ipsoꝝ essent cōfiscata. ꝛ ipsi oc ciderent crudeliorib⁹ ꝛ fortiorib⁹ q̄ possent excogitari tormentis. q̄s ordinatiōes ꝛ leges fecerāt ꝑ vim et nō spōtanee: qꝛ quāto plures oc cidebant xp̄ianos tanto amplius amittebāt suū dominiū. soluentib⁹ xp̄ianis integre oīa tributa ꝛ one ra eis imposita ad hoc expresse se sciētes obligatos ꝯm doctrinā san cti pauli. faciēdo etiā in rebus eis mādatis fidele seruitiū. Itē genti les: qꝛ sic plus faciebāt ad suā lau dem ꝛ gloriā ꝛ suorū deorū. multo amplius voluerāt ꝙ deuicti ꝑ di sputationes cōformauerant se eis adorando quos ipsi pro dijs ado rabant. Sed quasi ꝓ vltimo reme dio fecerunt leges mortis vidēdo manifeste ꝙ sui sapientes ꝑhi: nec prelati tēploruꝫ deorū suorū et ido lorum non poterāt resistere nec cō tradicere rōnibus ꝛ auctoritatib⁹ predicatis per discipulos iesu xp̄i

quibus eũ dedit mãdatũ p̃dicãdi doctrinã suã ꝑ singulari ꝯsolatiõe dixit eis ꝙ mittebat eos sicut agnos inter lupos: ⁊ cũ isti nõ essent nisi duodecĩ ⁊ septuagita duo ⁊ sic paucissimi. Et illi quib⁹ eos mittebat erãt iudei atq͡ꝫ gẽtiles taliter ꝙ sine cõparatiõe alicuius cõpositi ſm modũ loquẽdi erant infiniti lupi. cũ tñ vnus lup⁹ sit sufficiẽs cõtra magnã agnoꝝ multitudinẽ. Hec fuit ṽitas maximi miraculi: ꝙ pauci agni victoriam habuerũt de ĩfinitis lupis: q̃si totus mũdus firmissime credidit verum esse qđ primo habebat ꝓ incredibili: ⁊ ſm suos sapiẽtes p̃hos ꝓ impossibili ꝙ iesus xp̃s hõ qui fuit mortalis: ⁊ mortuus resurrexit ꝑ se viuus: ⁊ ꝙ in fine mũdi hꝫ resuscitare oẽs mortuos: ⁊ ꝙ nõ min⁹ est admirabile ꝙ ista duo incredibilia fuerũt a toto mũdo credita firmiter per doctrinã duodecim hominum. scꝫ apostoloꝝ iesu xp̃i quorum multi fuerunt ydiote ⁊ piscatores: ⁊ sic crediderũt sine donis tẽporalib⁹: q꞉ erant pauperrimi: crediderunt sine aliqua deceptione: q꞉ predicabant in publico: crediderunt sine vi. q꞉ legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata: ⁊ ꝙ plus est absq͡ꝫ positione timoris alicuius guerre super hoc factis principibus christianis seruando doctrinã iesu xp̃i suam legẽ esse libertatis qui voluerit credere euangelio saluabitur: qui vero non condemnabitur. Et sic durante vita apostolorum in toto mundo splenduit ⁊ fructificauit doctrina iesu xp̃i. Et fuit hoc admirabile: ꝙ nõ obstãtibus oĩbus persecutorib⁹: vt cõiter oẽs ipsi receperũt martyriũ cõpletis dieb⁹ senectutis eorũ. In quoꝝ tẽpore ⁊ ducẽtis sequẽtibus annis paucos dicã: si dico centũ mille xp̃ianos pro cõfessione veritatis quã tractamus: scꝫ iesum xp̃m filiũ marie esse verum deũ voluntarie ipsimet se offerẽdo cũ magnis tormẽtis fuerẽ mortui. Etiã dicã paucũ si dico vnũ milionẽ gentiliũ vidẽdo firmitatẽ martyrũ in dicto t̃pe recepisse baptismũ ⁊ cõbustis suis ydolis factos esse veros xp̃ianos: ꝙ nõ solũ accidit rome: in grecia: ĩ ytalia in partibus occidentis: sed etiaꝫ in toto mundo imperatoribus illius t̃pis existẽtibus dñis totius mũdi: ⁊ si in aliquibus regionibus erãt diuersa dñia ipsimet pricipes faciebãt ꝯtra xp̃ianos similes ꝑsecutiões. Specialiter de hoc sũt manifeste hystorie actoribus earuꝫ mortuis: Iam sunt elapsi mille anni ꝙ de arabia ⁊ de persia qui sunt prima dñia habita ꝑ sectatores legꝫ machometi fuerunt ꝙplurimi gloriosi martyres sancti quorum festiuitates vbicunq͡ꝫ sunt xp̃iani: celebrat ecclesia. Unde multi principũ: ⁊ specialiter imperatorũ multi videntes ꝙ non diminuebant predictam sanctã veritatem: sed ꝙ per sua tormenta eã fortificabãt. multiplicatis confitentibus tandem cessauerunt aliquo t̃pore exequtare suas ordinationes crudeles et

mandata in xp̄ianis. Ista tertia ꝑsecutio tyrannorum fuit maximū examen veritatis quā ego predico ⁊ oīes sui fideles: scʒ iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiū examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: ꝙ destructis templis ydolorū fuerunt in toto mundo edificate solēnes ecclesie. In quibus cum magnis laudibus ymnis ⁊ singularibus cantibus septē horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti ⁊ multū honorabili: specialiter in ecclesiis cathedralibus: et sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: ꝙ omnes principes mūdi non potuerūt extinguere lucem predicte veritatis dando per eos mortem pluribus ꝙ̄ centum mille martyribus: ⁊ ꝙ illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures ꝙ̄ vnus milio gentilium.

¶ Quartū examen.

Dum xp̄iani iam fuissēt in pace ⁊ trāquillitate ad fidem conuersi: sic cessante persecutione gentilium contra eos et inter semetipsis natū est quartum examē ꝙ predictam veritatem. scʒ iesum filium marie esse verum deū apurauit vsqꝫ ad vltimū punctū. Hac persecutione existente periculosissima: qꝛ est inter eos qui sunt eiusdem domus: qn̄ plurimi magis litterati qui erāt de principalibꝫ ecclesie patriarche. archiepī: episcopi. presbyteri: ⁊ diaconi ⁊ non minus laici: cum multis ⁊ magnis argumētis noui ⁊ veteris testamēti qđ gentiles facere nō poterant: qꝛ nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: ꝙ confitendo predictā veritatem stabant in magno errore ex quo ipsa non approbatˀ per scripturā eorū habita ꝑ sancta. immo allegabāt multos passus eiusdem ſm̄ ꝙ ipsi exponebant: qui videbanť cōtrariū dicere: quorum rationes ⁊ argumenta etiā multorū doctorū catholicorū in ꝓphetia ⁊ methaphisica fundatoꝝ ⁊ in theologia perfectissimoꝝ vt amplius predicta veritas apuraretur facta: habemus scripta in tanta abundātia ꝙ oīa argumēta que fiūt per infideles ꝯtra eandē faciūt paruissimū volumē ⁊ paruā empesiam. Sic ꝙ per apparētiā eorum dicta veritas ꝙ̄tum ad studiosos in lege dei sit nec in minima parte obscurata: ꝙ per seipsum quilibet ꝙ̄tumcūqꝫ infidelis posset videre si vellet attēdere etiam paruo tēpore cū pura intentione cognoscendi veritatem ⁊ ea cognita amare eam: ⁊ amando cōformando se illi ⁊ defendere eam. Hoc dicto in omnibus nationibꝫ mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente approbato ꝙ multa reputantur falsa ⁊ adhuc impossibilia que examinata diligēti studio inueniuntur vera ⁊ multum necessaria: ⁊ per contrariū

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarũ veritatũ delectantur q̃plurimum clarissimi intellectus hominum: ⁊ ex alia parte quo ad cognitionẽ veram illarum multum prosunt voluntates pure ⁊ damnãt effectionate: ⁊ q̃to plus durat mũdus propter nimiam cõtinuationem exercitiorũ veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie apurantur. Et ideo examen predicte veritatis: scꝫ q̃ iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oim̃ i ecclesia dei durauit maiori tẽpore q̃ tria prima examina: ⁊ durabit vsq̃ ad finẽ mundi. Tunc in maiori fortitudine qꝛ illud q̃ machometus bestia qui ascendit de terra nõ fecit bestia q̃ ascẽdit de mari ⁊ extolletur sup omne qd̃ dicit: ⁊ honorat sicut deus sedebit in tẽplo ⁊ ostẽdet se sicut si esset deus. Unde studiũ huius bestie erit ad hoc vt ponat oẽs vires suas q̃ sit vt deus reputata. Cõsequẽs est q̃ faciet crudelissimã persecutionẽ cõtra oẽs cõfitẽtes q̃ iesus filius marie est filius verus dei: ⁊ ipsemet deus. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nõ preualeret: facta fuerũt multa cõsilia: aliqua pticularia: aliqua generalia. Item multe cõuentiones aplazate ante principes vel cõitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes contra predictã veritatẽ fuerunt confusi ⁊ dimiserunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterãt ⁊ in fauorẽ suũ venerãt ad dicta cõsilia vel cõgregationes: ⁊ q̃ aliqui pauci remanebãt: vel cũ fauore aliquorum principũ: vel sicut ẽ cõditio falsa ꝓbatarũ sciẽtiarum nõ gñaliter ⁊ in publico. Sed nũc isti: nũc illi predicãdo ad partẽ iterũ reuiuebant sui errores. Et iõ in illis tẽporibus plusq̃ in aliis ante nec post fuerũt q̃plurima cõsilia. Hoc reputato ꝓ sano remedio ⁊ singulari defensione fidei catholice q̃ veniat ad lucem ⁊ ostẽdat in publico quicquid cõtra eã dr̃ in abscõdito ⁊ nõ solũ huius veritatis: de qua ad p̃ns loquimur: sed ⁊ cuiuscũq̃ veritatis est hec sua ꝓpria conditio: q̃ q̃to plus tractat ⁊ reuoluit tãto ampli⁹ lucet similis lapidi vere precioso: q̃ q̃to plus polit tanto pl⁹ lucet. Est etiam similis auro: q̃ si semel bene apuratũ fuerit q̃to pluries ponit in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Unde sicut dicit dñs iohãnes de segobia archiep̃s Cesariensis in tractatu cõtra sarracenos vbi tangit predicta examina. Ego vidi multa examina multarum veritatũ catholicarũ tẽpore meo: ⁊ fui pticeps in illis. Sed de illo qd̃ magis publicũ est possum dare exemplũ. Homo quidã cuiusdam magni domini super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euãgelii post habitas per eos aliquas magnas victorias cõtra fideles quãdo venerũt ad cõsiliũ auditis suis disputationibus

q̄ntum voluerunt dicere senserunt veritatē ꝓ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō eleuauerunt caput perdita tota sua elatiōe. Unde cū nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trāsisse per tam multa: tā grandia: tā fortia: tā notoria: ꝛ tam examīa cōtinuata: ꝛ ꝙ q̄nto plus de ea tractat̄ ꝛ cōtra eā disputat̄ vel aliquid dicit̄ tāto amplius inuenit̄ clarior: purior: ꝛ firmius fundata non possumus predictā veritatē abscōdere dn̄o iesu x̄po: cui seruire debemus fideles mandante discipulis suis ꝙ illud qd̄ fuisset eis ī secreto dictū manifestarent in publico: ꝛ qd̄ audissēt in aure. i. in abscōdito predicarēt super tecta: quia qui incendit lucernā in domo sua nō ponit eā sub modio: vel sub lecto: sed super cādelabrū in alto vt clare videāt̄ q̄ sunt in ea quicunq; ingrediunt̄ in domo sua. Et sic magister veritatis vt proprius loquar si dico magister qui est ipsa veritas: postq̄ fuit captus quando interrogauit eū iudex de doctrina sua ꝛ de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mūdo. Ego semꝑ docui in synagoga ꝛ in tēplo quo oēs iudei cōueniunt: et in occulto locutus sum nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hij sciunt q̄d dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie q̄n acceptabat contra se totū mundū in testimoniū: sic etiā quādo ascendit ad celos dedit mādata suis discipulis ꝙ darent testimonium de factis suis: ꝛ dictis in iudea et hierusalē: in samaria: ꝛ vsq; ad vltimum terre. i. vsq; ad fines totius mūdi ꝛ ratiōabiliter hoc precepit ex quo recepat a patre suo in hereditatē dn̄atione totius mundi ꝛ non solū in hoc habeat firmū testimoniū ꝙ deus pater cōstituit eū heredem omnium suorū faciendo caput ꝛ principiū non solū oīum hoīm: sed etiā angelorum minorū ꝛ maiorum qui sunt in celo: ꝛ consequēter oīm dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propterea ergo que dicta sunt in hijs quattuor examinibus fideles x̄piani predicant publice: et confitentur iesum x̄pm filium marie esse verum filium dei.

¶ Quot fides x̄pi est lege moysi antiquior siue prior.

Secundus articulus ē ꝙ fides christi est lege moysi antiquior siue prior. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda. Primū est ꝙ Abraam ante legem immo ꝛ ante circumcisionē iustus fuit ꝛ non fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Genes. xvi. Credidit abraam deo ꝛ reputatū est ei ad iusticiam. Item merito fidei fuit sibi facta repromissio: ꝛ specialiter illa: in semine tuo benedicentur omnes gētes: vt patet Gen. xxij. Sequitur ergo ex his ꝙ fides christi fuit ipa lege moysi

tēpore prior: et quis apl's hoc spe cialiter pbet. ad gal'. iij. exemplo abrae. tñ hoc idē pbat ad hebreo. x. p plura exēpla sicut pt3 de Abel Enoch: Noe: Sara: Isaac: Jacob Joseph: et Moyse. Isti eñi et multi alij iusti fuerūt ante legē iustificati: vt p3 ibidē. ¶ Scdo notādu3 q deus pmisit abrae īter cetera qt tuor. Primo hereditat3 successorē. Secūdo hereditatis adeptione3. Tertio seminis multiplicationem. Quarto vniuerse gētis bñdictōe3. Et licet ad litterā ista quattuor ei pmissa fuerint de aliquo tēporali principaliter tñ deus spūalia intelligebat. Prio ergo pmisit sibi de⁹ heredē. s. Isaac. gen. xv. S3 i hoc principaliter pmisit sibi xpm qui p tāto heres Abrae dicit. q ex eo sm carnē descendēs in eius regnauit regnat regnabit hereditate. vñ gabriel ait de xpo. Regnabit in domo iacob in eternū. luce. i. Scdo pmisit sibi hereditatē tpalē. s. hereditatē chanaā a fluuio egypti vsq ad fluuiū eufratē. vbi supra non q ipse vnq illā possederit nisi in semine suo. Vñ et semini suo dicebat. Et dabo tibi terrā hāc. In hoc autē spūaliter sibi pmittebat spiritualis hereditas. s. vniuersa cōgregatio fideliū tā iudeo2 q gentiliū cuius ipse per fidē pater est. Promittebatur etiā sibi hereditas glorie qui pter fidē eius sinus abrae nuncupatur. Tertio pmisit ei seminis multiplicationē sicut stellas celi et sicut arenas maris. Gen. xxij. Boni qui ex ipso descendunt per Isaac et Jacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri xpiani q sūt eius semē spirituale et semē dei repromissum inquantum eius fidē imitamur. Sed mali qui ex eo descendunt per ismaelē et filios cethure et per esau fuerunt sicci et steriles velut arena maris: sed precipue mali christiani qui si habent fidem abrae nomine fidei. tamen ei⁹ operibus contradicunt. Quarto pmisit ei deus omniū gentium benedictionem. benedictionem quidē gratie in presenti et glorie in futuro. non q per eum esset danda vel fienda hec benedictio. sed per semen non per quodcunq semen sed per vnicum quod est xps. non enim in Isaac Jacob vl' Joseph vl' Moyse. Dauid vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari. in semine tuo benedicent omnes gentes. Gen. xxij. quod declarat apostolus. ad gal'. iij. dicens. Abrae dicte sunt promissiones et semini eius nō dicit in seminibus quasi in multis: sed quasi in vno. et semini tuo qui est christus. Nota abrae cui deus non falleret pter eius fidelitatem et amicitiam dicte sunt supple adeo merito sue fidei repromissiones loquitur in plurali pter promissiōes supradictas: vel quia sm glosam frequēter idē id est eterna beatitudo est sibi promissa. et semini eius. i. christo. nō q ad christum fieret promissio sed q ad eum pertinebat. quia per eū pmittebatur danda benedictio. et q illud semē sit christus et non alius

notatur ex verbis scripture que est in semine tuo benedicentur omnes gentes non solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis quod faceret si de multis vellet intelligi: sed dicit quasi in uno et semini tuo q est christus. Unde de vno solo vult intelligi. et illud vnum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur &c. sed dixit ibi semini. volens de vno intelligi propter quod dicit apostolus. et semini tuo. Patet igitur q cu promissio facta fuerit abrae merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit. ad hebreo. x. Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem q fides xpi promissi precessit legem moysi. Et sic ex predicta scriptura Pauli quasi ex quadam areola aromatum collegi hunc florem pulcherrimum: scz q fides xpi est lege moysi antiquior.

¶ Quod fides christi est lege moysi stabilior.

Ertius articulus est q fides christi est lege moysi stabilior. Ad cui evidentiam duo sunt notanda. Primu q sicut dicit apostolus vbi supra a tempore facte promissionis abrae vsq ad tempus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. &. xxx. q s sic computat Rabanus. sicut dicit magister in hystoriis. Act. vii. Dicit enim Rabanus q a tempore promissionis. primo facte abrae fluxerunt vsq ad ingressum egypti anni. cc. xv. quod verum est: quia tempore future promissionis erat abraa lxxv. annorum: et ab illo tempore vsq ad natiuitatem Isaac fluxerunt. xxv. anni. & ab illo tempore vsq ad natiuitatem Isaac iacob fluxerunt. xl. anni. et ab illo tempore vsq ad ingressum Iacob in egyptum fluxerunt anni. lxxv. deinde ab ingressu Iacob vsq ad mortem Ioseph anni. lxxi. Deinde vsq ad exitum filiorum israel de egypto anni cxliiii. & quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. &. xx. et sic sunt. cccc. xxx. anni. Et si dicat contra apostolum id quod dicit dominus abrae. Gen. xv. q semen eius esset futurum peregrinum in terra non sua. cccc. annis. Idemq dicit Stephanus. Act. vii. non faciendo mentionem de. xxx. annis dici potest q scriptura non computat inimicitias. dicit etiam Augustinus q hec computatio debet protendi vsq ad mortem Seon regem amorreorum et Og regem basan. ¶ Secundo est notandum q promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirmata. Gen. xxii. per memetipsum iuraui dicit dominus &c. sequitur in semine tuo benedicentur omnes gentes terre. Et luce. i. Iusiurandum quod iurauit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem et firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica et solida; et talis fuit illa promissio: q

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis, quod lex post data non euacuauit ipsam, sed potius semen promissum euacuauit legem, sicut declarabitur articulo. vi. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset promissionem: tunc hereditas glorie non esset ex promissione: sed ex lege. et si esset ex lege cum abraam isaac et iacob fuerunt ante legem, tunc non haberent istam hereditatem cum tamen dicat christus Matth. xxij. adducens illud. Exo. iij. Ego sum deus abraam et deus isaac et deus iacob non est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. quod plane dicit christus Matth. viij. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum abraam isaac et iacob in regno celorum. Ideo hec hereditas non est ex lege: sed ex promissione que cum fuerit merito fidei christi promissi. quia illam repromissionem habet iam abraam. et non habet eam ex lege: quia diu ante legem fuit mortuus, ergo habet eam per promissionem. ergo cum promissio fuerit facta et iurata vt predictum est merito fidei sequitur quod fides christi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi cum illa sit euacuata per semen promissum hec omnia pulcherrime potuit paulus apostolus ad gal. iij. hoc autem dico vobis testamentum confirmatum a deo, quod post. cccc. et. xxx. annos facta est lex. non irritum facit ad euacuandam promissionem. nam si ex lege hereditas iam non ex promissione Abrae autem per repromissionem donauit deus. quod sic explicatur. Hoc autem. i. promissionem abrae factam dico. i. firmo testamentum confirmatum a deo etiam per iuramenta quod scilicet testamentum post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat quod quidam faceret si per eam daretur benedictio. non ergo lex irritum facit predictum testamentum ad euacuandum. i. vt euacuet promissionem supple abrae factam non igitur per legem benedictio est: quia data est lex post multum tempus a promissione facta. que quidam promissio non dicit quod per legem esset promissio: sed per semen. Si enim ex lege esset hereditas non esset ex promissione et tunc abraam non haberet eam quod est falsum. vt supra dictum est propter quod dicit apostolus. Lex non euacuat promissionem. Nam si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret promissionem, iam non esset supple hereditas ex promissione quod probat dicens. Abrae autem donauit deus supple istam hereditatem per repromissionem. Constat enim quod abraam iam habet eam. et non habet eam ex lege: quia diu ante legem fuit mortuus ergo habet eam per promissionem. Ergo cum promissio fuerit facta merito fidei sequitur quod fides christi promissi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi. Hec veritas tanquam vna pulcherrima rosa colligitur ex predictis verbis apostoli quasi ex quadam areola aromatum et propterea fideles christiani confitentur fidem christi stabilissi

mam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi est lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides xp̄i est lege moysi nobilior ⁊ perfectior. Ad cui⁹ euidentiā quattuor sunt notanda. Primū ꝙ q̄uis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glorie: non tamē frustra fuit data: fuit enim data ꝑpter quattuor causas quas breuiter glo. tangit. Prima ꝑpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarent trāsgredi vt hec tandem facerent voluntate. Secunda ꝑpter populi eruditionem et dispositionem: vt sc3 per legem morbum suum agnosceret. de cuius ignorantia in lege nature cōuictus erat: vt sc3 populus dei erudiens ipsum dignum faceret ad ꝑcipiendū promissionē que est xp̄s. Tertia propter remediū flagitionē vt sc3 homo superbe in suis virib⁹ fidens precepta acciperet: in quibus deficiens factus preuaricator liberatorem saluatoremq3 requireret. Data est eñ lex vt dicit Augu. vt ceruix superborum qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iusticiā sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medicus optaretur. Quarta propter futurorum significationem. Legalia eñ fuerunt quedam vmbra futura significans. quedāq3 figura futura veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandum ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia inter abraam et christum. inter promissiones ⁊ semen. inter tp̄s legis nature ⁊ tēpus gratie. Magno enim consilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sed ꝙ primo humanum genus conuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiam dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Demū conuincere tur de impotētia legis scripte quā homo virtute propria seruare non potuit: nec ipsa dabat adiutricem gratiam ad seruandum: vt ꝑpter ista duo: sc3 ignorantiā ⁊ impotentiam cogeretur saluatorem petere nec christi aduentum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominū contra quas: nec per legē nature: nec per legē moysi se iuuare poterant ꝑpter qd̄ accelerauerūt ad medicū qui veniēs tanq̄ alter samaritanus vulnera sanauit lāguidi. quē sacerdos ⁊ leuita. i. vet⁹ lex ⁊ sacerdotiū imisericorditer ptransierāt. Luce. x. qui etiā taq̄ alter helyseus coaptāt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eū. quē tū eius puer cū suo baculo qui designabat legis duriciā nō potuit suscitare. iiij. Re. iiij. q̄ taq̄ alter angel⁹ descēdēs in piscinā3 nostre mortalitatis sana-

uit illum in quem inuenit sibi sueq; ecclesie vnitum. Job.v. Qui omni potens sermo dei patris venit in mundum dum omnia medium silē tium tenerentur. Sap. xviij. Pri mū silentium fuit ante legem scri ptam. Secūdum sub lege. Tertium in gloria. Primū fuit ignorantia lā guoris. Secundū desperatio cura tionis. Tertium adeptio sanitatis ante legem enim homo morbū suū non cognoscebat. ideo silebat. nec remedium querebat. Lex autē ostē dit languidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silentium et re ceperunt egri petere remediū. Sz quia lex grauis erat nec auxilium conferrebat per diuturnos clamo res fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silentium secun dum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mundum. Samari tanus appropiauit ad vulneratuz angelus magni consilij in piscina descendit: et helyseus ad suscitan dum mortuum accessit. i. summi fi lius regis descendit de equalitate patris ad patibulum crucis. et de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mundi et inferni et veniēs locutus est pa cem. dedit gratiam proposuit mise ricordiam promisit veniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remedium et accelerare ad medicum per quem vulnera sanarentur morbus cura retur: recepta vero sanitate et dona ta immortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petendū: et tunc erit tertium beatū silentiū ordinabili ter. Ergo et magno dei consilio da ta est lex. scz inter abraam et xpm: inter promissionem et semen pro missum inter tempus legis natu re: et tēpus legis gratie: inter pri mū silentium et tertiū. Quādo eñ data fuit lex cepit frangi primum silentiū: ipsa aūt manente fuit se cundū silentiū: et tunc veniente me dico; ruptoq; secūdo silentio: ter tium hoies optauerunt. ¶ Tertio notandū est q qn lex fuit data fuit posita in potestate huius qui vē turus erat verus mediator: vt sta ret qdiu ipe vellet: et quādo vellet cessaret. Ipse aūt voluit q cessa ret quādo ipse venit: et tamen ve rus mediator fuit. Ex quo patet q cōtra mediatorē faciunt qui leges cum euangelio obseruare volunt. Ex quo vlterius pz cōclusio inten ta. q fides euangelij siue xpi non solū est lege moysi antiquior et sta bilior: sed etiā perfectior: q: ipam euacuat: sicut illud: qd perfectum est euacuat qd ex parte est. i. chor. xiij. Cum eñ venit mediator et le gem euāgelicam statuit: voluit q cessaret lex mosayca pter suaz imperfectionem: et hoc ipse face re potuit: q: in eius potestate tāq veri domini posita fuit. ¶ Quar to notandum q hic mediator non est vnius nature: sed duplicis. Est eñ gigas gemine substantie. scilz diuine et humane. Ipse igitur cuz sit deus et homo inter homines et deum mediat. Dum homines qui

a deo recesserãt p se recõciliat. ipe vt deus oia creauit. s3 in qtũ deus nõ oia recreauit. Et ipse in qtum de⁹ ẽ cũ patre ⁊ sanctospũ vn⁹ de⁹ q2 nõ sunt plures dij sed vnus de⁹ Ex quo patet q hic mediator non est federator vni⁹ ptis tm̃ sed dua rũ ptiũ. s. dei et hois. et pt3 ẽt q in qtum deus nõ est ppie mediator inter deũ et hoies. sed in qtum hõ. In qtum eñ deus non est medius s3 equalis deo pri. Itẽ iste media tor non est arbiter vnius populi s3 duorum. s. iudeoru3 et gẽtiliũ quos tanq duos parietes ecclesie i se an gulari lapide copulauerit vtriusq ppli euacuans ritum. ad Ephe. ij. et. i. Pe. ij. ergo qui obseruant lega lia xpm non vt mediatorẽ recipiũt q2 ipsum videntur asserere media torem tm̃ iudeorũ quod esse nõ po test. quia mediator non est nisi duo rum populoru3. Ergo qui ex circũ cisione vel preputio ad fidem con uersi sunt maneãt sicut sunt nec cu rent circuncisi de preputio nec pre putiati de circũcisione: quia vt di citur ad gall. vlti. In vero media tore iesu xpo neq circũcisio aliqd valet neq preputium s3 noua crea tura. Hec quattuor notabilia patẽt ex intẽtione aplĩ ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igit lex. ppter transgressione3 posita est. donec ve niret semen cui pmiserat ordinata per angelos in manu3 mediatoris mediator autem vnius non est. de us autem vnus est. que lr̃a breuiter sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad quid prodest. ex quo sicut dictũ est in precedenti articulo nõ euacuat pmissionem nec est ex ipsa heredi tas. Rñdet apostolus q inter cete ra ad que prodest ppter transgres sores supple puniendos et flagel landos. posita est que supple stare debuit donec veniret semẽ. i. xpus cui. i. p quẽ promiserat supple de⁹ vel ẽm gl. cui. i. de quo dadã omni bus gentibus non solu3 iudeis grẽ et glorie benedictionẽ. lex dico or dinata. i. ordinabiliter data eo mo do quo dictu3 est per angelos. i. ad litteram per ministerium angelo qui in psona dei apparebãt moysi et ei loquebant vel per angelos. di cit glo. i. p Moysen et aaron q tan q angeli erant ydonei dei ministri Lex dico posita ⁊ ordinabiliter da ta in manu. i. in potestate et volun tate mediatoris. i. huius qui inter deu3 ⁊ homines et angelos iter du os populos. s. iudaicum et gẽtilem erat venturus mediator posita dico et ordinata fuit in manu mediato ris. vt videlicet staret qdiu ipe vel let et qñ vellet cessaret. voluit autẽ q cessaret qñ venit. et qñ inter deũ et homines inter gẽtiles et iudeos verus mediator fuit. et dico q me diator fuit inter deum et homines et inter diuersoru3 rituũ hoies. qd quidẽ est necessariũ q2 sequit me diator vnius non est: nec arbiter vnius tm̃ sed duo. s. dei et homi nis: sed nõ vnius populi tm̃ s3 duo rũ vt dictũ est. Quis aũt iste media tor in qtũ homo mediator sit duo rum: in quantũ tamen deus est vn⁹ cu3 patre et spiritu sancto. quia vt

dicitur. Deute. vi. deus aūt vnꝰ est vel posset hic dici ſm glo. ꝙ dicit̄ hic mediator inter deum et hoīes et inter hoīes et hoīes. non inter deum ꝛ deū. quia non sunt plures dij. sed deus inquit vnus est. Ex p̄dictis omnibus quasi ex quadam areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est ꝙ in aduentu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. ꝛ in sua omnimoda ptāte sicut dictum est. Secunda cōclusio ē ꝙ qui cum euangelio obseruāt legalia contra mediatorem faciunt qui in aduentu suo legem adimpleuit dando sibi finē immo nec ipsuꝫ vt mediatoreꝫ recipiunt qꝛ facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorem nisi tm̄ iudeorum: tertia conclusio est ꝙ fides xp̄i ē omnino perfectior vel nobilior lege moysi.

❡ Quod fides xp̄i est lege moysi vtilior.

Quintus articulus est ꝙ fides iesu xp̄i est lege moysi vtilior hoc colligitur ex v̄bis ap̄li ca. supradicto quasi ex quadā aromatum areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus p̄missa dei. Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eēt iustitia. sed cōclusit scriptura oīa sub peccato. vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primum est ꝙ per legem nūꝗ̄ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic nō p̄stabāt anime vitam. Secundum est ꝙ circumcisio non fuit ex lege sed ex patribus vt saluator dicit in Johāne Diu enim ante legem fuit circūcisio instituta. quia Gen. xvij. Dicendum est etiaꝫ ꝙ ex circūcisione nūꝗ̄ fuit perfecta vita. quia nunꝗ̄ potuit introducere hoīes vbi est perfectio vite. Unde Jacob dixit circuncisus. Gene. xxviij. Descendaꝫ in infernum lugēs filium meū. Et dauid circūcisus dicit psal. xxvij. Assimilabor descendentibus in lacum. Item per legem moysi nūꝗ̄ fuit perfecta iusticia. Hec enim dicit ap̄lus ad ro. iij. ex opibꝰ legis nō iustificatur oīs caro. ꝛ illud ex primo sequitur. si enim per legem eēt vera vita. ac p̄ hec ꝛ vera iusticia que ducit ad regnum in quo est perfectio vite. ad Ro. iij. Justicia dei est per fideꝫ iesu xp̄i super oēs qui credūt in eū. Est ergo fides iesu xp̄i lege vtilior: et propterea dicit apostolus. lex igitur aduersus p̄missa dei. quasi dicat ex quo euacuata est qn̄ impleri cepit p̄missio nuꝗ̄ aduersatur diuine p̄missiōi. Absit nō eīm est inimica sed cōsentanea diuinis promissio. Ueruꝫ est tamen ꝙ fides cuius merito fuit p̄missio est vtilior et efficacior lege. quod probatur quia lex nunꝗ̄ potuit viuificare nec iustificare. Si enim data esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualem afferre

vere supple et non oppinatiue. ex lege.i.ex operibus legis esset iusticia qd tamen verum nõ est. Sz cõclusit scriptura.i. lex scripta conclusit.i.clausa reliqt oia.i.oẽs homines tam iudeos q̃ gentiles sub peccato neminẽ enĩz a peccati carcere potuit expedire. vel conclusit i.clausa demonstrauit esse: per legem eñi cognitio peccati ad ro.iij. que quidem prouidẽtia factum est vt promissio vite.s.et iusticie ꝛ bñdictionis eterne ex fide iesu xp̃i nõ ex lege supple moysi. ꝑmissio dico i.res promissa daretur credentib⁹. supple in xp̃z ptz igitur ex p̄dictis clarissime q fides iesu xp̃i est antiquior. stabilior. nobilior. et multo vtilior lege moysi. Et quia tam altissime extollitur fides iesu xp̃i supra legem moysi. Multũ debet credere xp̃iani filij ecclesie de fidei susceptione. multũq3 debent animari ad fidei promissionem. ꝛ ad fidẽ per opera. probationẽ et perfectiones ac defensiones. cuz ex eadez excellentior sit religio xp̃iana oi alia gẽte toti⁹ vniuersi. quod ꝓpter catholicorum consolationem ex trib⁹ intẽdo declarare. ¶ Primo ex pte patris ꝛ matris. O fidelis xp̃iane pater tuus est iesus christus. sicut ex proprietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri patris cõditiones q̃tuor. Quarũ pria ẽ q pater naturaliter appetit filios generare. desiderat eniz speciez multiplicare in filijs. Unde aristo.ij. de anima tractãs de virtute generatiua dicit: naturalissimum est oi nature viuenti generare sibi simile sequitur. vt esse diuinorum immortale pticipemus. Sic xp̃s nos appetit in fide sua spũaliter generare. vt esse dei immortale participemus. Et ideo dedit eis ptãtem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Joh.i.i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiant et quõ hec generatio nobilissima distinguatur a carnali subdit q̃ non ex sanguinibus.s. femine quasi materie. et viri q̃si formatiui. In quo humanaz generationẽ ſm materiã ꝛ secũdum modũ generãdi miserã ostẽdit. Sed ex deo nati sunt: ecce generatio ꝛ natiuitas spiritualis. Ut autem secure credam⁹ hãc excellentiã scz hominez nasci ex deo: subdit deum nasci ex hoie. Ex hac enim susceptione infirmitatis sanatur nr̃a infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri. ꝛ hoc ẽ. Et verbũ caro factũ est. qd superius erat inferius descendit. Quid ergo mirum si qd ĩferius erat in id qd superius erat a[s]cẽdit quia si deus factus est homo: credi deb3 q homo fiat de⁹ ꝛ si de⁹ hõ venit ĩ mũdũ q̃ hõ factus de⁹ a[s]cẽdat in celuz hec omnia in glo. ¶ Scd̃a conditio veri patris est q desiderat filios multiplicare ita et christus desiderat nos ĩ fide multiplicare q: vult omnes hoies saluos fieri et ĩ agnitionez veritatis.s. sue fidei venire vt ptz infra ꝛ.i.ad Thimo.ij. Sed hãc multiplicationẽ filiorum non appetit iesus propter defectibilitatẽ sue nature. sicut ẽ ĩ puro hoie

qui quia nō potest ꝑmanere in se⸗ ipso cū sit corruptibilis desiderat ꝙ conseruetur in suo filii et sic per⸗ petuetur generatio. Sed vult ie⸗ sus xp̄s pater in hanc multiplica⸗ tionē filioꝝ propter bonitatē suā quā vult quātum in se est cōicare omnibus. ¶ Tertia ꝯditio veri pa tris est ꝙ ad filiorū generationem transfundit de sua substantia suā naturā specificam: tn̄ non minuit. Sic dei filius iesus xp̄s vt et nos filios dei faceret sine sui diuine na ture minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta conditio veri pa tris est ꝙ filios tenerrime diligit vn̄ sepe sibiipsi necessaria subtra⸗ hit: vt filios suos pascat. Sic xp̄s vt dicit ap̄lus. ij. ad Cor. viij. cū esset diues factus est egenus pro⸗ pter nos. ⁊ maxime pater illū fi⸗ lium diligit quē sibi magis similē cōspicit. et in ipsum intuitū figere cōsueuit. q2 vbi amor vbi oculus. ¶ Sic xp̄s magis eum diligit qui ei per similitudinē grē magis ap⸗ propinquat. Hic diligenter attēde ꝙ quis generaliter oēs xp̄iani fi⸗ lij dei nominentur ex eo ꝙ credunt iesum xp̄m esse verū filiū dei sicut dictū est. illi tamē proprie imo illi soli possunt dici filij dei. quib⁹ di⸗ cere pōt xp̄s. hic est filius me⁹ di⸗ lectus in quo mihi bn̄ cōplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nō solū ore se cōfitentur xp̄ianos. Sꝫ cor⸗ de credūt et opib⁹ ostēdūt. De ma lis autē xp̄ianis quales inter cete ros. sūt illi qui obseruāt legalia cū euāgelio ꝯquerit xp̄s dicēs: filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi aūt spreue runt me. Isa. i. Qui eñ deberēt eē filij xp̄i sunt hostes christi. Et sic patet dignitas religionis xp̄iane ex parte patris qui est iesus chri⸗ stus deus et homo habēs conditio nes veri patris. ¶ Ostēditur etiā dignitas religiōis xp̄iane ex parte matris. Sed dices q̄ est ista mater nr̄a. Rn̄det ap̄lus ꝙ illa q̄ sursum est iherusalem est mater nostra ad gal. iiij. qđ vt intelligere valeam⁹ recitat Seneca. libro. iiij. declama tionū. declamatiōe. vi. de quodā q̄ mortua vxore que in ptu perierat statim duxit aliam. ⁊ puerū prime misit ad alendū ad villā quādā ex tra ciuitatē. et ex alia vxore statim aliū hn̄it quē misit etiam ad villā eodē modo alendū cū primo. Post multū vero tp̄is redierunt pueri ꝑ omia similes. Licet eñ secundus esset minoris etatis ꝙ prim⁹ q2 for⸗ te vni⁹ anni. nihilominus tn̄ tant⁹ erat secūdus quāt⁹ erat primus: si⸗ cut multotiēs accidit et forte vter ꝙ priзabat in corpore et facie. que rente aūt matre quis eorū esset fi⸗ lius suus noluit ei di cere pr̄. et iō ipa flente et filij videntes matrem siue nouercā flentē flebāt. et forte vterꝙ ipoꝝ timebat ne eēt preui⸗ gnus: quos pater alloquit dicens Quid fletis o pueri nō opꝫ timere nouercā. lites sunt inter me ⁊ vxo rem nō inter vos. dimittatis eā fa cere mecū q2 nō indicauit quis eēt filius suus dubitās ꝙ si sciret non hēret curā nisi de filio suo ⁊ nō de filio alterius matris. Itaꝙ sic re

manente in dubio curam gerebat vtriusq₃ equalem. ¶ Spūaliter p istum patrē intelligimus xp̄m qui h₃ duos filios. vnū de matre mortua in ptu. hec est mala cōscia que concepit dolorē et pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cū parturiret Rachel ob difficultatem ptus periclitaref pepit filium nomine benoym. q̄ in nostra lingua sonat principiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt parturiētis. Alia vxor ē cōscia bona q̄ h₃ filium sc₃ iustū ₇ bonū virū qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrif cū malo. Math. v. Pluit super iustos et iniustos. et solē₃ suum oriri facit sup bonos et malos et ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloꝝ ₇ mater bonoꝝ tamē ignorat quis sit suus filius vel priuignus. q̄s sit iustus vel iniustus explicite in gratia dei. q₂ vt habetur Eccl's. ix. Nemo sit vtrum amore vel odio dignus sit. plorat ante rege₃ Salomonē mat. iij. Regū. iij. vt filiū non mortuū in peccatis s₃ viuū in grā cognoscat. q̄d pater noster iesus xp̄s occultat ne peccator sine nutrice maneat et matre. Rixant filij quos pr̄ ꝯsolatur. quia p maiori vtilitate vtriusq₃ ptis facit quia boni per admixtionē maloꝝ sunt in maiori merito. et mali citi⁹ possunt conuerti. quia s̄m aug. malus ideo viuit vt vel corrigat: vel vt per eū bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter in p̄senti nos nutrit. et miro amore filios suos amat dicens. Isa. xlix. Numquid obliuisci pōt mater infantē suū vt nō misereatur filio vteri sui. ₇ si illa oblita fuerit: ego āt nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellentiā nostram ex pte matris. quia non sumus ancille filij s₃ libere. ad gal. iiij. Hec mater qn̄ erunt cōplete iniquitates amorreoꝝ. vt Geñ. xv. et augmentata vsq₃ ad messe₃ frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonoꝝ tunc manifeste cognoscet quis est filius suus legitimus. i. populus xp̄ianus q₂ tunc sniabit ver⁹ Salomō. i. iesus xp̄s ostendēdo matrem nostram ₇ filiū dicens angelis suis illud. iij. Regū. iij. date huic infante₃ viuū: hec est enim mater ei⁹: hec ē que sursū est iherusalē que ē mater nostra. ₇ sic patet excellentia religiōis xp̄iane ex parte patris ₇ matris. ¶ Secundo ostenditur dignitas religionis xp̄iane ex parte hereditat⁹. q₂ sibi debef suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Cori. ij. et Isa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc autē hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij ₇ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que ē status omnium bonorum aggregatione perfectus s̄m boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autem xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cū xp̄o cuius hereditas ē esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt gloriosi cum eo in corpore et anima. nec voluit pr̄ noster xp̄s q̄ sua electa hītatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro super hāc petrā edificabo ecclesiam meā. Math. xvi. qđ duplici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio iter iudeos ꝛ xpianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios deb꞉ hereditare nomine iudaico nominaret. Secūda rō est ꝓprietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latie. Sic ecclesia grece latine conuacatio dicitur: et qꝛ xpiani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū et bestiarū conuocatio vero hominū ꝛ ẜm hoc iudei ꝛ quecunq꞉ alia hominū cōgregatio quales sunt sarraceni bestijs cōparant᷑: xpiani vero hominibus Quanta ergo est differentia bestiarū ad hoīes tāta est iudeoꝝ et aliorum infideliū ad xpianos qꝛ illi cōgregantur illi cōuocātur. vt notat beatus Isido. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. sc꞉ ecclesia triūphanti hereditas illa beatifica pplo dabit᷑ xpiano. ¶ Et nota ꝙ gloria celestis que est illa hereditas ex ꝓprietate naturali nulli debetur nisi soli deo: hominib⁹ autem ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen. ij. Formauit de⁹ hominem de limo terre. quod confirmās dauid in ps. cxiij. dicit celū celi domino. i. gloria celi domīo terram autē dedit filijs hoīm. Si ergo gloria ex ꝯditiōe naturali nulli debetur nisi soli deo. quomō ergo populo xpiano datur pro hereditate. Respondeo ꝙ ex sola dei ꝓmissione. quia si deus eam ꝓmisit alicui cum non possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamus cui ꝓmisit populo illā nō iudeis cum non possint ostēdere in tota lege moysi ꝙ deus eis ꝓmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus ꝓmisit machometus gloriam porcorum ꝛ asinoꝝ. vt videbitur. li. iiij. s꞉ solis xpianis de⁹ ꝓmisit gloriā suā. qđ pulcerrime declarat sanctus Uincētius in quodā sermone p similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissionē. alteri. xij. aureos pluresq꞉ pecunias. tertio vo promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istoꝝ debetur filia regis. ꝛ quis poterit legitime eam peter. ex certū est ꝙ nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamen quia sibi rex ꝓmisit pōt eam petere. Ita in ꝓposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc. xix. Rex regū ꝛ dn̄s dominātium. ꝛ vocabitur nomen ei⁹ verbum dei. filia pulcra quā hab꞉ est gloria celestis ita est pulcra ẜm Aug. ꝙ si ibi non liceret stare nisi vni⁹ diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delitijs contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. s. populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor et notarius huius conductoris et isti populo ꝓmisit promissionē

ecce quid dicit instrumentum si in preceptis meis ambulaueritis: et mãdata mea custodieritis, dabo vobis &c. Leuit. xxvi. & Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorũ tẽporaliũ, vide ibi. Quãdo ergo iudeus moritur licet seruauerit legem moysi totaliter. & vixerit in illa sanctissime si dici potest nõ põt a deo petere gloriã paradisi: q2 respõderet sibi de9. O miser tu petis filiã meã: & nunquid non solui iam tibi qđ promisi. & sic consequẽter proijcitur iudeus in infernum. Scđo cõduxit populũ agarenorũ. Et lz vn9 agaren9 vixerit hic beatissime: & fuit misericors: castus et cetera nõ poterit in morte sua petere filiã summi regis. Videamus pactũ q fecit deus cũ eis. Ipsi enĩ descendũt ab abraã per Ismahelẽ filiũ ei9. & ideo dicunt Ismaelite & per agar ancillã. ideo dicunt agareni. Iudei vero descendũt ab abraã per sarã. ideo debent dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarũ promisit deus dicens abrae. Super ismahel quoq3 audiui te. Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. ecce. xij. floreni et faciam illum crescere in gentem magnam. Gen. xvij. Ista pmissio est iam impleta: vt pz3 Gen. xxvi. vbi nominãtur illi. xij. duces. Quãdo ergo ille agarenus moritur si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano non bona temporalia: immo dicit q despiciamus illa: & vult q habeamus hic labores: infirmitates: & miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euangeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sunt duodecim apostoli: et septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicunq3 fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorũ. Matth. vij. Et ideo quando christianus vixit sm voluntatem dei in patiẽtia & bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: vellez hereditatem quã mihi promisisti. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriã paradisi: tunc christus dat promissum. scilz gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditatez glorie paradisi nisi solus populus christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cum regno. Unde dicit Isa. li. Audite me qui sequimini quod iustuz est et queritis dñm. Attendite ad petrã vnde excisi estis: scz ad xpz a quo christiani. & cauernã laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris lateris. Attẽdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarram q peperit vos: q2 vnuz vocaui eum: scz ad pactũ promissionis filie & benedixi & multiplicaui eũ. ¶ Quarto ostendit dignitas xpiane religiõis. s. e c filiũ dei

et heredes ex angelico testimonio quia intelligens angelus predictã excellentiã non sustinuit a iohãne adorari. Apocl. xix. ait em̃ Iohã. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi: vide ne feceris: conseruus enim tuus sum et fratrum tuorũ habentium testimonium iesu deum adora. Cecidit iohãnes ad pedes angeli: vt adoraret eum: non tamen sicut creatura creatorem: sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominũ suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari: q̃d tamen non sustinere hic: immo manifeste prohibere videtur: propterea sequitur. Et dixit mihi. Uide ne feceris: scilz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Conseruus tuus sum. i. tecum: et sicut tu sum seruus eiusdem dei et domini iesu christi. Et ne credatur q̃ respectu solius Iohannis propter singularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus xp̃ianis qui christi sunt serui: ideo subdit. Et fratrũ tuoꝝ habentiũ testimoniũ iesu xp̃i. i. qui pfecto corde cõfitentur ac testificant iesum christum esse verum deum et dominum vniuersorum atq̃ hominum redẽptorem et saluatorem. Et ideo merito fideles xp̃iani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filij per gratie adoptionem: qui tam caram matrem dedit eis: et tam excellentem hereditatem promisit: et conseruos eorũ angelos fecit. Et sic patet ex predictis quinq̃ articulis excellentia fidei catholice ac etiaz religionis christiane.

¶ Q̃d lex moysi cessauit esse lex.

Extus et vltimus articulus est: q̃ lex moysi iam non est lex: sed q̃ cessauit i esse lex. Hoc etiam cedit ad ostendendum maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane: vt ipsa sola iam dicatur lex dei. In presenti articulo erunt quattuor puncta principalia. Primus erit ostẽdere quõ iudei iam nõ habẽt legẽ. Secũdus erit ostẽdere quõ ppter circũcisionẽ qua vtunt iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione. Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostendere quecũq̃ erãt scripta de messia vẽturo: impleta fuerunt in xp̃o iesu saluatore nostro. ¶ Circa primuz punctũ notandum q̃ ratio fundamẽtalis quare iudei nõ habẽt aliquã legem et quare cessauit ea que primo dicebat sua: et que erat lex dei quã non solũ licitum erat non soluere: sz ad obsuãdã eã obligabant: et iã nõ sunt obligati a d suã dũimo obligant ad nõ seruãduz. qz cessauit esse lex dei pdita virtute q̃ primo in ea erat q̃ ideo pdita fuit: qz facta fuit mutatio i substãtia et natura ṽitatis quã significa.

bat scriptura:qd declarat septem passib⁹.¶Quorū prim⁹ est q lex iudeoꝝ pter ea ad q primo obligabantur ipsi ⁊ oēs alij homies per legē nature scriptā non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pargameni.ij.Chorint.iij. sed vt hō non excuset ab eius obseruatione scripta in cordibus:vsq ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsq ad aduentum messie: quia ad hec mandata nō erant obligati alij hoies:quoꝝ durāte lege moysi multi fuerūt salui seruādo legē nature:sed fuerūt obligati iudei: de quorum semine erat nasciturus messias quē audire debebant sicut moysen.Deut.xviij.et in quo debebat esse benedictio oim gentium Gen.xij.Que etiam debebat dare testamentum nouū non simile testamēto priori. Hiere.xxxi. Item qui debebat esse dux ⁊ preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa.xlij.¶Secundus passus dependens a primo est q lex moysi principaliter attendebat aduentū messie:ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum pecularem et dedit ei legem mandata et sacramenta vsq ad tēpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre.ix.Item fecit pro eis multa miracula que et alia multa non fecit nationibus gentium:sed permisit q regerentur gētes per suū liberum arbitrium fm q eis videretur.¶Tertius passus est q quādo talem diuisionē fecit deus: scz iudeorum ⁊ gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit.primo obligauit se. secundo dedit signū principale.fuit obligatio quā deus fecit abrae ⁊ alijs patribus q de semine eorū nasceret messias qui eos debebat docere ⁊ dirigere eorū opera ⁊ eos redimere ⁊ in sua gratia exaltare sup oēs gentes qui non crederent in eū. Secūdo vt esset notificata differentia huius ppl'i peculiaris ab oibus alijs que ppria differentia esset principaliter ⁊ staret in fide. q de semine abrae deberet nasci saluator mūdi quod alij populi ex quo eis non erat dictum nō credebant:qꝛ ad Romanos.x.Fides ē ex auditu credendo id quod aliqs audit propter auctoritatem dicētis:intelligendo q talis est verax ⁊ potēs facere quod dicit.Hec fides cū sit virtus non corporis:sed anime per se ipsam non apparēs extra de⁹ dedit abrae circūcisionē in signū q illi in quibus esset crederēt aduētum messie sic q fm q res prius est q signum eius.prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequenter circuncisio sicut signū fidei fm q legitur de abraam.Genes.xv.q primo credidit ministerium ⁊ postea fuit ei data circuncisio signū iusticie magne fidei:quando contra totam naturam credidit verbis dei. Genes.xviij.q sara haberet filiū de cuius semie nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraaz dictus fuit pater.nō

solum iudeorum: sed multarū gentium. ¶ Quartus passus est φ ad significandū mysteria gratie pertinentia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortem: ꝛ dando eis gratiam suaȝ fuerunt ordinata sacrificia: et multe cerimonie siue p moysen: siue per dauid; ꝛ salomonem stabilite: sed et de aduentu messie ꝛ de tpe in quo haberet esse: ꝛ de operibꝰ que haberet facere. ꝛ de aliis rebus que in tempore debebant accidere nō solum moyses: sed etiam omnes pphete locuti sūt ex pte dei. ¶ Quintus passus ex precedentibus pendens est φ circuncisio ꝛ lex moysi erat sicut vnū instrumentū obligationis inter deū ꝛ iudeos expresse continens qđ deus habebat implere: ꝛ illud quod iudei interea habebant facere: videlicet illud quod ante legē faciebāt. Abraam: isaac ꝛ iacob: ꝛ alii patres sui circuncidere se ꝛ filios suos in signum φ de genere iudeorum messias haberet esse. Item ꝛ facere sacrificia ꝛ cerimonias significans mysteria messie pertinētia: ꝛ φ omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinam ꝛ sua mandata: et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

¶ Sextus passus ē φ fm ea que dicta sunt lex moysi ante aduentū messie erat vna obligatio plena ꝛ vacua: plena figura ꝛ vacua res eius plena promissione: ꝛ vacua promissio: quia deus promiserat et nondum impleuerat: sed habebat implere p eum promissum in aduentu messie ꝛ in signū φ illud habebat implere sicut dictū est dedit eis circūcisionem ꝛ alias cerimonias ꝛ sacrificia in lege specificata q̄ oia ex quo erant mandata seruari sicut signa ꝛ figuras illius qđ habebat esse in aduētu messie erāt ordinata vt fierēt tēpore certo: ergo anteφ impleret predictū tēpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsqȝ promissum esset impletū. Unde qꝛ lex erat vacua ꝛ plena requirebat ipleri illo quo erat vacua: ꝛ euacuari illo q̄ erat plena fm qđ ē qđcūqȝ instrumentū obligatiōis p qđ aliquis pmittit alteri dare ei vel facere aliqđ magnū qđ: talis obligatio anteφ ipleat promissum est plena ꝛ vacua: vacua: qꝛ non est adhuc datū vel factū qđ promissum est plena spe ꝛ virtute: qꝛ talis obligatio dat ius illi cui facta est: vt possit petere ꝛ cōpellere promittentē vt ad minus conqueri de eo si in tpe qđ assignauit nō impleuit pmissum: ita φ qētum est vacua promissio tantū est plena spe ꝛ veritate ꝛ iure ad petendū ꝛ requirendum obligatū vt impleat promissum.

¶ Septimus passus est φ predictis intellectis quicūqȝ potest p seipsum cognoscere φ si talis obligatio est vera φ substātia ꝛ natura veritatis dato φ notificet per scripturā nō est in eo qđ ē intus. sed qđ principalius ē in eo qđ est extra. s. in actu q̄ trāsit quo vnus

se obligauit alteri ꝛ in actu futuro qui est adimpleri promissum: q̄tum ad primū actum nō pōt haberi mutatio: quia nec deus cum tota sua potestate pōt facere qđ preteritū sit nō preteritum: licet potuit facere qđ nō trāsiret. Sed ex quo nō trāsiuit ꝛ iā in se est nihil ꝛ qđ nō trāsierit etiā est nihil dicere ꝙ deus pōt facere ꝙ preteritum nō sit preteritū est tantū sicut dicere ꝙ deus ex nihilo facit nihil qđ nullum est possibile: nec potest intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam trāsiuit ꝛ ille non potest mutari q̄tum ad talem actū obligatio semper esset vera. Sed qꝛ talis actus fit principaliter ꝑpter id quod futurū ē. qđ est adimpleri promissuꝫ si obligatio est vera: vel non attenditur ad scđm quod est finis ipsius videlicet si est impletū vel nō quod fuit promissum: qꝛ inq̄tum nō fuerit impletū: quia substantia ꝛ natura obligationis non est mutata licet trāsierit tēpus semper manet obligatio in sua veritate ꝛ firmitate: immo plus firmatur q̄to amplius trāsit de tempore in quo debebat impleri promissum ex q̄ illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure ꝛ virtute ad illud petendum. Non sic certissime est quando realiter fuit solutū promissum: quia statim ipso facto scriptura obligationis cessat esse vera: quia iam mutata est substantia ꝛ natura veritatis impleto qđ in ea primo erat vacuū ꝛ euacuato: illo quo primo erat plena. Primo enī erat plena iure et virtute ad petendū ꝓmissum ꝛ ad faciendum res ordinatas quousqꝫ esset solutum debitū: sed quādo est solutū promissum: scꝫ qđ postq̄ est solutū nō pōt iuste petere sicut prio sic nō potest facere res ordinatas seruari quousqꝫ sit solutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: quia impletum fuit quod in ea erat vacuum nō potentibus stare istis duobus simul. scilicet ꝙ vera obligatio respectu vnius ꝛ eiusdē rei sit plena ꝛ vacua. Sed q̄tum impletur ex vna parte tantu ꝫ euacuatur ex altera. Unde si soluitur pars debiti iā deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. non potens iuste petere siue paucum siue multum quod iam solutum est. Ueruntamen in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa in archa: nec rasa scriptura: nec cancelata: nec scripta in spatulis solutione facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem et virtutem suam que primo erat in ea ex q̄ prio erat plena: ꝛ sufficit ꝙ ille vel alter notarius vel sine notario fideles persone dent testimonium esse factam solutionem. Et si nō esset qui de solutiōe facta daret testimoniū: sufficit testimoniū qui est deus cui nihil occultat

propter qđ soluto iã debito est falsa illa que primo erat vera obligatio: quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem. et istis ergo explicatis passib⁹ siue rationibus tam clare sicut sol lucet manifestatur iudeos non habere legẽ aliquam. et quo est impletũ qđ eis per deum fuit promissum. s. aduentus messie: ꝓpter qđ fuit in ea impletum qđ erat vacuum. ⁊ euacuatũ illud quo primo erat plena. Et istis terminis vsus est iesus xp̄us loquens de ista materia quando dixit. nolite cogitare ꝙ ego veni soluere legem. vult dicere frãgere eã vel facere cõtra eam. non veni soluere eam: sed adimplere. Matth. v. Eisdem vbis vsus est. Luc. iiij. quãdo in synagoga nazareth aperto per eum libro Ysaie. scriptura q̃ occurrit in aperiẽdo erat. Spiritus domini super me ad euangelizandum pauperibus misit me ⁊c. Ysa. xli. Et cũ cedisset ⁊ oculi omnium existentiũ in synagoga essent intenti ad illud quod diceret dixit. Hodie est impleta ista scriptura in auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebatur Ysaias ⁊ sic anteq̃ ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quando missus per spiritũ dei predicabat statim fuit plena et completa. similiter dixit Petro quando volendo eum defendere ꝙ non caperent eum iudei abscidit auriculam vnius illorũ. An putas quia non possum rogare patrem meũ et exhibebit mihi plusq̃ duodecim legiões angelorum. quomodo ergo implebuntur scripture. Matth. xxvi. Item tempore quo habuit mori: quia nondum erat impletum dictũ dauid. psal. lxviij. Et in siti mea potauerũt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset. Sitio dederunt ei bibere acetum felle mixtum: consequenter dixit. Consummatum est. Ioh. xix. Et post resurrectionem suam ostensis manibus et pedibus que fuerant plagata: et latere aperto dixit eis. hec sunt verba que locutus sum vobis cum adhuc essem vobiscum: quoniã necesse est impleri omnia que erãt scripta in lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me. Luc. vlti. Dixerat⁹ eis hec anteq̃ vltima vice ascenderet in hierusalem ꝙ implerentur scripture: cum ꝓditori traderetur principibus sacerdotum et cõdemnatus per eos ad mortem ipsi darent eum gentibus: vt flagellarent eũ et crucifigerent ⁊ occiderent: ⁊ ꝙ ipse resurgeret tertia die. Matth. xx. Marci. x. ⁊ Luc. xviij. Ergo ex quo omnes iste auctoritates sunt ꝙ omnia scripta in lege moysi in ꝓphetis et in psalmis complerentur ⁊ implerent̃ in morte ⁊ in resurrectione iesu xp̄i cum id qđ est impletum et plenum non impleatur manifeste intelligitur ꝙ scripture veteris testamẽti erãt vacue quousq̃ per seipsum eas impleuit iesus christus. ⁊ propter hoc ipse iuste loquebatur quãdo discipulis suis dixit. Matth. v. ꝙ non cogitarent ipsum venisse ad soluendum legẽ:

quia non venerat ad faciendum cō tra eam sed implēdum eam. Plus est ꝙ cecus qui non intelligit ꝙ il le qui soluit illud ad qđ erat obli gatus ex quo implet obligationem in quo erat vacua ꝙ soluendo de bitum frangit obligationem; nec facit contra eam quando ipse finit complet ⁊ perficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sȝ hoc be ne sequitur ꝙ ex quo implet illud soluendo promissum ꝙ facit eā va cuam iuris ⁊ virtutis quo illi cui erat facta obligatio. primo ptine bat etiam si circa ipsum pmaneat scriptura obligationis sine muta tione aliqua qꝫtum ad litteram ex quo soluto debito est mutata sub stantia ⁊ natura veritatis que fa ciebat obligationem primo esse ve ram. Qui attēte considerare volue rit supradictas rationes clare po terit intelligere ꝙ iniuste vel si di xero insipienter non mentiar. Aga reni imponunt fidelibus iesu xpi non esse christianos: quia nō se cir cuncidunt ⁊ quia non seruant sab batum. ⁊ quia non faciunt pascha agni sicut fecit iesus xpus; vel ꝙ comedunt carnes porci quod ipse non fecit si probassent ꝙ postꝙ ipe soluit per eū promissum ad abraā ⁊ alios patres ipse fecit: predicta haberent aliquem colorem. sed ꝙ postea non deberet facere etiam si grossissimus esset ingenio quilibet homo illud potest intelligere ꝙ ex quo predicta ⁊ alia multa habebāt cursum suum anteꝙ pmissio esset impleta omnibus contingentibus

iudeis in figuram vt infra videbi tur. ⁊ sic debebant dimittere ea cū veritas veniret. sicut figura ima ginis quādo est iam depicta ⁊ fini ta cessat. Sic est de figura domus que cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio ⁊ alia plura in magnum mysterium per ipsum met deum erant data sicut pro pi gnore quousqꝫ esset solutum debi tum. ipsemet qui habebat soluere eas seruauit. Sed si post mortem suam quando dixit. Consummatū est. Johan. xix. vult tantum dicere iam sunt repleta omnia mysteria ipse seruauerat quod ipse seruauit antea scilicet ꝙ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in fi guram sue mortis que habebat fie ri. ⁊ sic de aliis figuris eoipso ꝙ de derat intelligi deum non comple uisse quod pmiserat suis patribus sanctis patriarchis. regibus ⁊ pro phetis ꝙ habebat eos redimere ⁊ liberare de potestate dyaboli. ⁊ cū esset preteritum tempus in quo de bebat impleri. quid aliud erat ser uare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deum nō esse ve rum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per eum promissum. Et ꝙ plus est cum ma ior ⁊ principalis pmissio dei esset ꝙ deus habebat filium suum dare in mortem pro salute illorum et to tius mundi cū ipsemet fuisset mor tuus dabat vel poterat dare testi monium ꝙ nō fuisset mortuus: sed ꝙ debebat mori iterum. ⁊ ꝙ vna vi ce vel pluribus ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacer-dos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij. Hebreo. ix. figurando sa-crificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cum ma-iori efficacia et complemento. san ctificante existentes in peccato q̄ sanctificaret sanguis hyrcorum et taurorum que erant principalia le gis moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce propter salutem toti⁹ mū di. q̄ non pluribus: sed vna vice so lum semel habebat impleri filio dei existente. vno solo ⁊ non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum ⁊ ordinatio est homines semel mori. Sic filius solum semel ⁊ non pluries debuit mori. Qui seruauerat sicut prius legem moysi declarat intelligere q̄ nō erat mortu⁹ sicut a deo patre suo accepat mandatū, erat iste ho-nor quem iesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium q̄ deus pater suus non erat verax. ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerentia ad patrē: quia stan do in cruce cum summi sacerdotes et alij homines stantes iudei pro-mittebant q̄ crederent in eum si de scenderet de cruce contēnendo glo riam ⁊ honorē ei promissum: quia a patre acceperat mandatum po-nēdi animā suam moriēdo cū esset ei leuius descēdere de cruce viuus q̄ post mortē resurgere de sepul-chro factus obediēs patri vsq̄ ad mortē voluit plus implere q̄ erat iudeis promissum per deum com-plēdo obligationē eis datam. ⁊ sic dicēte veritatē p̄dicta obligatiōe implere legē moysi in quo erat va cua ⁊ faciēdo eam vacuā iure quo erat plena: sc3 iuris ⁊ petitionis q̄ competebat iudeis quousq̄ esset impletum ꝑmissum: quod ius fue-rat eis datum cum multa solēnita te qua maior altera esse non potest nec cogitari quando promissum ꝑ se factum confirmauit deus iuran do per seipsum cum non posset in telligi aliquod maius per quod iu rasset. vt Gen. xxij. ⁊ Exo. xxxiij. si-cut homines quando debite ⁊ iu-ste iurant per rem quam cogitant maiorem esse seipsis vel per rem quā magis amant. Et ideo non po tuit dare maiorem firmitatē deus sue promissioni q̄ iurando per se-ipsum. Et vt intelligeretur q̄ sine aliqua dubitatione volebat illud implere sicut prio iurauerat abrae replicauit iuramentum faciēdo eā dem promissionē ipsi dauid cū iu-ramento firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime cōtem plationis cū deus fecisset multas promissiōes iudeis ⁊ suis primis patribus addita expresse conditio ne q̄ ipse impleret promissa sua si seruarent sua mandata ⁊ perseue-rassent in suo seruitio. ⁊ q̄ si nō fa-cerent non solum nō daret eis per ipsum ꝑmissa. sed q̄ puniret eos magnis penis dando eos in pote-state suorum inimicorum: et ponē-

do eos extra terram promissionis. Sed tamen hanc promissionez benedictionis omnium gentium in semine abrae ꝙ mitteret messiam ad saluandum eos fecit deus sine conditione. Et vlterius ꝙ cum singularissima deuotione ꝛ firmum intellectum debet considerari ꝙ hec fuit maior promissio quã fecit de⁹ maior dico: ꝛ sic pro certo affirmo. Fuit enim magna promissio dei facta iudeis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram promissionis ꝙ daret eis bona in ea eis specificata. Uerũtamẽ he sunt paruissime promissiones in comparatiõe illius que intelligebatur spiritualis et principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiam suorum mandatorum que erant satis difficilia ꝙ daret eis post hanc vitam paradisum gloriam celestem in eternum durantem. que promissio licet incomparabiliter sit maior ꝙ̃ omnes alie: quia omnis largitor est maioris excellentie et dignitatis ꝙ̃ suum proprium donũ ex quo est dominus eiusdez: propter quod quando aliquis dat aliquid de suo ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo promissio paradisi nõ potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deum abrae: et alijs iudeorum patribus. hoc est ꝙ promisit dare seipsum nobis mandato filio suo qui est ipsemet deus facere omnia pertinentia ad salutem nostram. et illius quo non potest dici maior amor ponendo animam suam pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos liberaret a potestate inimici: quam sup nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens deus totum et totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete ꝙ sua promissio et testamentum erat sine aliqua conditione: et ꝙ tam firmum erat et fidele ꝙ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filij israel dimitterent legem suam corrumpendo iusticias: et non seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis: sed tamen ꝙ nunꝙ̃ amoueret misericordiam suam: nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed ꝙ semper impleret quod fuit per eũ ꝓmissum: ꝓpter has ergo ꝛ alias ꝙ̃plures consideratas rationes nisi si voluerit loqui contra totam rationem non potest aliquis dicere ꝙ iesus christus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promiserat. ꝙ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando per suos actus testimonium nõ esse impletũ qd̃ erat implẽdũ. et ꝙ multo maioris attentionis est ꝑ suos proprios actus confitendo deum patrem suum: quia nõ impleuit in tẽpore assignato promissum ꝛ iuratũ

quod erat mendax et periurus. Quis non dico hec dicere: sed et solummodo audire potest tam grandem blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conueniens seruare legem moysi: quia in eius obseruatione faciebat magnam offensam et iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo ex quo non impleuerat promissum non esse veracem. Sed periurium imaginetur vnusquisque in seipso si fidelibus iesu christi licitum est seruare legem moysi sicut prius: et sic circumcidere se et facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel diuisa quam debebant ducere in se iudei quousque esset impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium quod non erat adhuc crucifixus iesus christus: sed quod ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. et tamen tempus in quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictum est. erat dare testimonium quod ex quo defecerat deus in dictis suis non erat verax sed falsus et periurus. Et quis dubitat quod quicunque affirmaret talem blasphemiam de deo: quod talis non esset amicus dei: nec esset in sua gratia: sed in suo odio et inimicitia. et quod nimium aggrauat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest quod in vna die cadat septies. prouerbiorum. xxiiij. Et totiens resurgat si in tali odio et ira dei esset cotinue de nocte et de die per actus suos et vitam dando testimonium deum in sua promissione defecisse. Et sic patet consideratio prima huius sexti articuli. scilicet quod iudei iam non habent legem: quia lex moysi cessauit postquam eam xpus adimpleuit. ¶ De secundo puncto huius articuli qui est quasi correlarium precedentis notandum quod sicut dictum est cum tempus promissionis iam sit preteritum et per iesum xpm impletum qui diceret adhuc legalia seruanda esse iste esset blasphemus et in continua ira dei. et constat quod in tali ira et odio dei sunt certissime et continue iudei cum ipsi sint circuncisi et circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datum fuit quousque esset debitum solutum: et ducendo eam cotinue in se pro diuisa in magna iniuria et offensa dei: sicut si non obseruasset iuramentum per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem et acciperem baptismum et sequerer xpm: sed non possum circuncisionem dimittere: quia obligat ad perpetuum: quia illud pactum datum abrae et semini eius per deum fuit federe sempiterno. vt patet Genesis. xvij. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet vt illud obseruem. Respondeo iudeo quod sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sed pro longo tempore patet. Exodi. xij. vbi habetur quod ritus et festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiter

no, tamē ihere. xxiij. scribitur Ecce dies veniunt dicit dñs. ⁊ nō dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. et per consequēs sequitur illo tempore vel in illis diebus nō curabitur de phase. quia istud festum nō erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israel de terra egypti Circumcisio licet per longum tempus deberet durare. tamen adueniente xpo debebat cessare: quia fuit data abrahe in signuz xpi de eo nascituri vt habetur ad Ro. iiij. c. Modo ita est ꝙ adueniente signato cessat signum. sicut bibito vino remouet circulus qui erat signū vini. Simile est etiam de cōtractu obligationis sicut late dictum est in p̄cedenti consideratione. quia si sit cōtractus obligationis de. x. florenis vsqꝫ ad festum sancti Johannis vel vsqꝫ ad alium determinatuz terminum solutis illis cōtractus est nullus Simile etiam est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando ⁊ in signum talis ꝓmissiōis datur sibi anulus. quē portet vsqꝫ ad impletionem promissi dato castro miles nō portabit amplius anulum: quia nihil aliud significabat nisi promissionem factā de castro. Item adueniente rege cessant signa ⁊ solēnitates q̄ propter regis aduentum fiebāt. Item adueniente festo cessat vigilia q̄ erat dispositio et preparatio ad festuz. ita circūcisio erat vigilia et prepa ratio ad aduentum christi ⁊ ad baptismum quod est maximū festum

Item possessio limitata iter duos terminos nō extendit se circa primum nec vltra secūdum. sed talis possessio fuit circuncisio limitata inter abraham ⁊ christū Gen. xvij. hoc erit pactum inter me ⁊ te. quasi dicat incipiat in me ⁊ non ꝓgredietur vltra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circuncisionis ergo iudei vtētes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictum est ac si non fuisset promissum propter hoc sunt in continua ira et odio dei. ¶ Tertius punctus est ostendere quō oīa i figura ꝯtingebāt illis sicut dicit apl'us. i. Cor. x. ⁊ addit scripta aūt ad correctionē nr̄az: vbi duo sunt notanda in predictis verbis. Prio tempus vmbre prefiguratum: secūdo tēpus grē consūmatū primū fuit sub lege mosayca. secundū est sub lege euangelica. primū fuit figuratum. secūdum gratiarum. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad perfectuz adduxit lex ad hebr. vij. In secundo est veritatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde vocat ab apostolo plēitudo tēporis ad gal. iiij. ¶ Pro primo ergo dicit apl'us omnia in figura contingebāt illis. In figura dicit p̄signante illa que tempore gratie sunt impleta. ⁊ bene dicitur in figura sicut enim videmus ꝙ filius cesaris vel herculis et si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarē vel herculem representans. sic et omnia que fuerunt facta in veteri

testamēto fuerunt in se res alique sicut paradisus: archa noe. diluuiū arcus celestis. nubes. tabernaculū templum et huiusmodi. principaliter tamen signa erant non quidem rei presentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam presentem: sed fuerunt signa gratie et veritatis exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex p moysen data est: gratia et veritas per iesum xpm facta est. Unde possumus dicere de his que sunt tēpore gratie exhibita illud quod scribit Sapiētie. xiiij. Figura corr e lōgin quo allata est. Item sicut illud qd per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. q2 non videtur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic et filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tempore gratie et si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen et valde imperfecte. in signum cuius cum moyses de monte descēderet cornuta et splēdida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere et si aliquos radios cernebāt vultus tamē sui claritatē nullatenus attingebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei solū videbant figuram et attendebāt littere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaq̄ attingebant et vsq3 in hodiernum diem velamē super cor iudeorū positum est vt nō possint cognoscere veritatē. Sz xpiani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus. ij. ad Cor. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen: est enī assumptus de aquis baptismalib9 de quo dicitur numeri. xij. q non p figuras et enigmata sed palā deū videt. quod quidem verum est nō tamen simpliciter: quia videmus per speculum et in enigmate. i. Cori. xiij. sed solum respectu iudeorū ¶ Pro secūdo additur scripta ad correctionem nostram. Primū enī tempus fuit quodāmodo peccata cōmittēdi. Secundū autem est tēpus peccata corrigendi. lex enī3 p hibet concupiscentiam: et sic dando ipsi9 notitiam ipsam excitabat et quoniam sacramenta legis non conferebant gratiam. Ideo p quādam occasionem non datam quidē cum lex esset sancta et iusta. s3 acceptam a iudeis carnalib9 quasi eos impellebat ad peccādum. Unde et lex dicebatur lex peccati et mortis sicut apl'us ad Ro. vij. et. viij. Tēpus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeorum reddit xpianos cautiores et quia sacramenta noue legis gratiam conferunt et scriptura euangelica expressius peccata condemnat. Unde et si de omni scriptura canonica verum est quod dicit apostolus. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinit9 inspirata vtilis est ad docendum ad corrigendum. ad arguendum. ad erudiendum in iusticia vt sit homo dei perfectus ad omne opus bonu3 instructus. principaliter tamen verum est de scri-

ptura euangelica. Hec enim docet fidei veritatem. arguit mundi vanitatem. corrigit peccati vilitatem erudit precepti equalitatem. ¶ Circa primum iterum sciendum est quod in veteri testamento sub figurarum inuolucris prefigurabantur quattuor: que sunt christianis tempore gratie reuelata videlicet credendorum continentia, cauendorum immunditia: inimicorum fraudulentia et malicia. sacramentorum virtutum et honor virtus et efficacia.

¶ De prefiguratione credendorum. et primo de prefiguratione sancte trinitatis.

Quantum ad primum notandum quod omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdam sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articulus enim trinitatis et vnitatis de quo dixerat moyses secundum veritatem hebraicam. ge. i. c. In principio creauit heloim quod est plurale huius nominis hel quod est idem quod deus: heloim dixit propter personarum pluralitatem et creauit propter essentie vnitatem de quo etiam refert eisdem eodem ca. quod volens formare hominem dixit faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: faciamus dictum est propter personarum pluralitatem: et nostram propter substantie vnitatem de quo etiam. ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noster et benedicat nos deus et cetera. ter dicit deus non propter tres deos sed propter tres diuinas personas. Cum autem dicit in singulari metuant eum et cetera: hoc dicit propter nature identitatem. de quo etiam dicit Isaias propheta ca. vi. Seraphim clamabant alter ad alterum. sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. ter dicit sanctus quia tres sunt diuine persone. dominus deus addit quia est in tribus deitas vna. De hoc articulo qui est primus credibile habes expressam figuram in sancto abraham de quo sic dicitur gen. xviii. quod tres vidit vnum adorauit dicens domine: et cetera. tres sibi apparuerunt quia tres sunt diuine persone quas sicut vnus adorauit dicens. domine quia in eis est vna deitas que est precisa ratio adorandi tres diuinas personas.

¶ De prefiguratione dominice incarnationis.

Articulus dominice incarnationis in veteri testamento sub figurarum inuolucris fuit. de quo dicit Esa. Ecce virgo concipiet et pariet filium et cetera Esa. vii. Et Ieremias nouum faciet dominus super terram. Femina circumdabit virum. Ierem. xxxi. habes figuras multiplices in veteri testamento hunc ei figurauerunt paradisus voluptatis. gen. ii. et arca diuine charitatis. Gen. x. Quid p

paradisum:nisi virginem intelligimus:in cuius medio.in vtero fuit lignum vite.i.dei filius et in quo deus sola virtute nulla creatura cõcurrente opere posuit hominez.i. christum.quid per arcũ variuz nisi iesum intelligo quē deus posuit in nubibus.i. in marie visceribus radijs diuine gratie penetratis qui fuit ꝛ est q̄tum ad homines signuz diuine reconciliationis.in cuius signum arcus est versus celum ꝛ corda versus nos. Et ideo nō oportet timere sagittas ire dī submersiōis generalis aquaꝝ. Hunc etiā figurabāt rubus visionis et vellus gedeonis.ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nō cōburebatur rubus quia propter istā vnionē nō fuit ꝯsumpta hūanitas nec in diuinitatē cōuersa. Exo.iij. Item ros fuit in vellere.i. diuina gratia in maria virginitate cōseruata.ipam dei filio fecūdans. terra fuit circūquaqꝫ sicca.qꝛ caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Judicuz.vi. Hūc etiā figurauerūt arche testamēti ꝯditio.solis descēsus. ꝛ porte clausio. Quid per archaz nisi mariā intelligimus quid ꝑ vrnā aureā inter archā inclusaz: nisi humanitatem xp̄i.quid ꝑ manna quod erat intra vrnā nisi diuinitatem eius intelligo.de ista archa habetur Exo.xxv. De cōtētis autē in archa explicat ap̄ls ad hebr. ix. c. Sol descendens per decem gradus ī horologio archā signat ꝙ sol iusticie descēdit per decem ordiēs craturarum et de decimo assumpsit humiliorem naturam de corpore gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouez ordines angelorum.decim⁹ ordo fuit hominū de hoc descensu habet.iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo: tū solus rex ingreditur et egredit ꝑ eā.porta significat virginez q̄ virgo mā̄sit perpetuo et tamē rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionem ꝛ egressus ꝑ eam ꝑ stupendā editionem de qua habetur Ezech.xliiij.

¶ De ꝑfiguratiōe natiuitatis xp̄i.

Articulus autē natiuitatis xp̄i de quo dixit Isa.propheta ca. ix. Paruulus natus est nobis et cetera fuit figurat⁹ī natiuitate: Isaac.de qua gen̄.xxi.ī natiuitate Samuelis de qua.i. Reg.i. Hi eniz q̄uis nō fuerunt nati de virginibus sunt tamen nati de sterilibus ꝛ supra nature cursuz: fuit autem figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa.xi. Flos de radice yesse ascendet.ꝛ in egressu fontis Johelis.iij. Fons egredietur d̄ domo domini et cetera: ꝛ in ortu solis de quo Eccl's.i. Oritur sol et cetera. In abscisione lapidis danielis.ij. dicitur ꝙ abscisus est lapis de mōte sine manibus qui statuam cōfregit:huius statue caput erat ex auro purissimo.pectus autem et brachia de argento.vēter ꝛ femora de ere: pedes de ferro et terra ꝑ hāc.

statuam figurantur quattuor magna regna sibi in orbe succedentiū ſm q daniel diuinit⁹ edoct⁹ ibi exponit. Primum est regnū chaldeorum q significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secūduz est regnum Persarum: quod figuratur per argentum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertium est regnum grecorum. s. Alexandri quod subiecit sibi regnum Persaꝝ ꝛ figurantur per es. Quartum est regnum romanorum quod figurat per ferrū quod subiecit sibi regnū grecoruz aliaq; regna mundi sicut ferrum domat oīa. Per lapidē abscissum de monte sine manibus significatur xp̄s siue regnuz xp̄i cui subijciendū erat predictum regnū romanoruz. In hac expositiōe omnes catholici et hebrei cōueniunt Quo supposito sic arguit. In hac prophetia exprimitur q ille cui subijciendu3 erat regnum romanoꝝ et imperium est ipse xp̄s cū hoc ergo sit completum tempore cōstantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequit q iste est verus christus veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitatez eius que fuit de virgine sine manibus. i. sine opere cuiuscunq; creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanoꝝ sibi subijciendo.

¶ De p̄figuratione vite ꝛ conuersationis christi.

Vita xp̄i ꝛ cōuersatio d̄ qua Baruch. iij. In terris visus est ꝛ cū hominibus conuersatus est fuit figurata per columnam que filijs israel p̄cedebat q̄ de nocte erat ignis illuminans: de die vo nubes refrigerans. Uita enim christi illuminauit mundum contra noctez ignorantie ꝛ refrigerauit contra estum concupiscentie: nec vacat a mysterio q illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. q2 in vita christi fuerunt reprobi excecati et electi illustrati: de hac calūna habet Exo. xiij.

¶ De prefiguratione doctrine ꝛ p̄dicationis christi.

Doctrina autē xp̄i ꝛ predicatio fuit figurata in legis datiōe que fuit facta. Moysi. Exo. xx. et in legis secunda prescriptōe Exo. xxxiij. ꝛ in legis repetitiōe que fuit facta in Deut. quasi per totum: propter quod dicit Ihero. in epistola ad paulinum. Deuteronomium vero secunda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et precipue in locutione illius q̄ loquebatur Moysi et filijs

israel aliqñ in mõte aliquãdo in deserto aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim qui propiciatorium obumbrabant: vide scripturas.

¶ De pfiguratione passionis xpi.

Articulus de passione xpi: morte et sepultura. de quo dañ. ix. propheta predixerat dicens. Occidetur christus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xps venditus i ioseph. Ge. xxx. i. Nudat⁹ in noe. Gene. ix. Ligatus in Sansone. iudi. xvi. Irrisus in helisco cui dicebant pueri. Ascende calue. iiij. reg. ij. Consputus in iob. Iob. xvi. Cesus et verberatus in Esaia. qui dicebat. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus. Esaia. lix. suspensus in botro qui portabatur invecte: et in serpēte eneo. de primo. Nume. xiij. de secundo. Nume. xxi. Clauis affixus in Ysaac qui portabat ligna et quē pater ligabat super struem lignorum. Genesis. xxij. capi. Et crucem christus baiulauit et super eā fuit colligatus. quia in ea fuit clauis affixus. Transfanceatus in adā. Aptum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier Geñ. ij. et apertum fuit latus christi dormientis in cruce. et inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramēta. Fuit occisus in abel. geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sicet saluator fuit tot dieb⁹ et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Math. xij. hanc figuram habes ione. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit. vij. die. geñ. vij.

¶ De pfiguratione descensus anime xpi ad inferos.

Articulus de descensu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descēsu dei qui descendit in egyptum vt liberaret populum israel de manibus egyptiorum Exo. iij. et anima christi descendit in infernū qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit vaticianus zacharias: zacha. ix. Christus etiam est prefigurat⁹ in Abacuch. qui tulit prandium cōsolationis. danieli viro desideriorum i. sanctis patribus deliberati desiderantibus qui erant in lacu leonum. Daniel. vlti.

¶ De prefiguratione resurrectionis christi.

Articul⁹ resurrectionis christi De q̄ in ps. iii. ex psona christi exurrexi quia domin⁹ suscepit

me.et alibi.ps.lvi.Exurgam dilu culo.fuit figurat⁹ in iacob. de quo Geñ.xxviij. ꝙ surgens mane Ja cob tulit lapidem quem supposue rat capiti suo:et erexit in titulum Jacob est christus qui surrexit ma ne.supple a mortuis:mane dico cū adhuc essent tenebre:et tulit lapi dem.i.humanitatem suam quā sup posuerat capiti suo.id est i deo sup ple substantificauerat. Caput eñi christi deus est: vt dicit aplus. i. Corinth.xi.Et erexit in titulum.s. a fidelibus contemplandum: pre dicandum:⁊ adorandum.fuit etiaʒ figuratus in sansone. de quo dicit Judi.xvi.ꝙ dormiuit ad noctē me dium.et consurgēs tulit ambas fo res:corpus scʒ ⁊ animam suaʒ. Ex his duabus figuris ortum habue rant ille due opiniones. August.et Grego.dicit eñi Aug.ꝙ xp̄s surre xit mane.i.diluculo diei pasche ha bens pro se factum Jacob. Greg. autē dicit ꝙ surrexit media nocte habens factū sansonis pro se. qui possunt concordari per hoc ꝙ chri stus surrexit in principio diei ter tie.et sic post mediam noctem. sta tim enim post mediam nocteʒ dies naturalis incipit:⁊ potest dici ma ne.⁊ hoc pro Augustino.vel dicen dum ꝙ surrexit dominus ſm veri tatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamen erat clara dies: immo adhuc erant tenebre. vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusq̄.

¶ De p̄figuratiōe ascēsionis xp̄i.

Articulus de ascensione xp̄i de quo in ps.lxvij.Ascendisti in altum.⁊c. Et alibi.ps. xlvi.Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Genes.v.Et in ascensione Helye iiij.Regū.i.in regressu iacob qui dixit. Geñ.xxxij. Jn baculo meo transiui iordanē istum:⁊ nūc cum duab⁹ turmis regredior. Christ⁹ in baculo crucis transiuit iordanē mortalitatis ⁊ cū duabus turmis scʒ angelorū ⁊ hominuʒ regressus est in celū.Fuit etiaʒ figuratus in aduentu filij hominis vsq̄ ad an tiquum dierum.de quo Danielis. vij.Ecce dicit ibi in nubibus celi quasi filius hominis veniebat et vsq̄ ad antiquum dierum perue nit:⁊ dedit ei potestatem honoreʒ ⁊ regnum.

¶ De prefiguratiōe aduētus xp̄i ad iudicium.

Articul⁹ de ad uentu christi ad iudi ciuʒ.de quo expresse ꝓ phetauit Johel.iij.ca. ibi enim dicitur ex persona dei. Congregabo omnes gentes:et de ducam illos in vallem Josaphat ibi disceptabo cum eis.Fuit etiaʒ expresse figuratus Danielis. vij. vbi dicitur ꝙ throni positi sunt ⁊ antiquus dierum sedit. Thronus

eius flamme ignis: et ibidem iudicium sedit et libri aperti sunt: ibique dicitur, quod fluuius igneus rapidusque egrediebatur a facie sedentis: qui consumpsit bestiam cum vndecim cornibus quo facto sancti acceperunt regnum. Throni figurabant sedes apostolorum antiquus sedens iudicem xpm qui est antiquissimus secundum diuinitatem. Fluuius igneus egrediens figurabat xpi sententiam acutiorem quam sit ignis qui consumit demones cum reprobis cunctis. Iudicabuntur enim ex his que apparebunt in libris conscientiarum: qui tunc aperientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

¶ De prefiguratione generalis resurrectionis.

Articulus autem de xpi carnis resurrectione: de quo propheta uit iob. xix. c. dicens. Scio quod redemptor meus viuit et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circumdabor pelle mea: et in carne mea videbo deum. Quem visurus sum egoipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius: reposita est hec spes mea in sinu meo. Fuit figuratus Eze. xxxvii. vbi dicitur quod ossa que prius erant arida vehementer accesserunt ossa ad ossa vnumquodque ad iuncturam suam et super ea nerui et carnes ascenderunt et ingressus est in ea spiritus et vixerunt. Que omnia exponit ibidem propheta de resurrectione mortuorum Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. Ecce ego aperiam tumulos vestros et educam vos de sepulchris vestris populus meus etc.

¶ De prefiguratione vite eterne et mortis eterne: malis et bonis dande.

Articulus autem de vita eterna quam electi post mortem assequentur fuit figuratus in scala iacob de quo dicitur Ge. xxviii. quod vidit scalam tangentem celum et angelos ascendentes et descendentes et dominum innixum scale. Scala significat vitam sanctam que habet multos gradus: quoniam multi sunt gradus sanctitatis. Per hanc descendunt angeli dei vt informent homines et ascendent viri angelici: vt videant dominum ipsi scale innixum: cuius quidem visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra promissionis quam filii israel post transitum deserti post multos labores multaque prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti penitentie sequentes ducatum columne nubis et ignis: id est vite: saluator post multos labores bonorum operum: post multas victorias vitiorum et hostium spiritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita: que fuit figurata Numeri. xvi. vbi dicitur. quod Chore datan et abiron: et multi alii propter peccatum suum viui descenderent in

infernum: sic ⁊ reprobi viri vita naturali priuati: tamen vita gratie ⁊ glorie descēdunt in infernū: ⁊ tūc erit verū qđ dicit. Mat. xxv. Qđ ibunt reprobi in supplicium: iusti autē in vitam eternā. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Joseph. Memento mei cum tibi bene fuerit ⁊c. Reprobi aūt per pistorē qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis. xl.

¶ De pfiguratiōe vnitatis eccl'ie

Articulus de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: in tabernaculo federis: in templo salomonis ⁊ in hierusalē terrestri. In archa fuerunt cōgregata aīalia de oī sexu ⁊ genere: ⁊ ī ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus ⁊ femina: liber ⁊ seruus: hō irrationalis ⁊ vtens ratione. Archa ferebatur super aquas ⁊ eccl'ia fuit sup tribulationes hui⁹ mūdi: ad archam colūba rediēs portauit ramū oliue: ⁊ xp̄s ad ecclesiā reuertēs spūaliter denunciat pacem. In mūdo inquit pressuram habebitis in me autem pacem. Johā. xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse saluus. De his oībus habes Gen. vij. ⁊ viij. In tabernaculo et in tēplo colebatur ⁊ adorabatur deus. Fiebant ibi sacrificia per que remittebant peccata: ⁊ pctōres recōciliabant deo: sic in sola eccl'ia est diuinus cultus offerūtur grata sacrificia: recōciliant peccatores: ⁊ remittunt ibi peccata. Unde bene dicit ecclesia. Credo vnā sctām ecclesiam catholicam sctōꝝ cōīonē: remissionē peccatorū. i. in qua sola est sctōꝝ cōio ⁊ remissio peccatoꝝ. Hierusalē etiam erat ciuitas sacerdotalis ⁊ regia. sed excellētius sancta ecclesia: qꝛ in ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes ⁊ reges facti in sanguine iesu xp̄i. Apoca. v. sic igit habemus totā fidei cōtinentiā in scriptura veteri multipliciter figuratam ⁊c.

¶ De prefiguratione cauēdorum sc3 septē capitaliū vitiorū ⁊ trāsgressionis decē preceptorum.

Quantū ad secūdū sciendū q̄ peccata que oīno cauere debemus fuerunt figurata multipliciter: scil3 in lepre plaga de qua Leuit. xiij. In lepra marie de qua Nume. xij. In lepra giezi. de qua. iiij. Reg. v. In morticinis ⁊ imūdicijs q̄ fuerūt in multis locis phibita in lege: pctm̄ eni aīaꝫ fecit leprosam. ⁊ ipam eiecit a consortio angeloꝝ: facit eni aīam immundā ⁊ fetidam plusq̄ esset aliq̄ legalis immūdicitia: vel aliquod morticiniū faceret. Septē autem pctā mortalia fuerūt figurata per

septem funes quibus ligatus fuit sanson. Judicū. xvi. Sunt enī peccata quedā vincula & funes qbus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decem aūt trāsgressiones cōtra xpi precepta decalogi fuerunt figurata per decē cornua bestie. Dan̄. vij. de quibus egredit̄. xi. loquens cōtra deū blasphemias p quod desperatio & finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus q peccatū in generali & peccatorum numerus multipliciter fuerunt in scriptura veteri figurata &c.

De prefiguratione malitie inimicorum spiritualium.

Quantuȝ ad tertium notādū q inimici spirituales qui nos p pctō feriūt de gratia dei & virtutibus spoliant in scriptura veteri figurantur in serpēte qui seduxit Euam. Gen̄. iij. Et in serpētibus q̄ percusserūt filios israel. Nume. xxi. Et in vrsis & leone quos interfecit dauid. i. Regū. xvij. & in duobus vrsis qui deuorauerunt. xlij. pueros. iiij. Regū. ij. Et in duob⁹ principibus latronū. Isboseth filium saul. ij. Reg. iiij. Et in duob⁹ draconibus de quibus habet̄ Hester. x. Demones enim qui per serpentem: vrsos & dracones figurātur aliquando persequuntur ecclesiam manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco & serpens et latro. Figurantur etiam per illos q̄ persequebantur filios israel in deserto: contra quos pugnauerunt. Moyses & Josue. Et non vacat a mysterio. q nunquā potuerunt superare Jesubeos: per quos carnis vicia que nunquaȝ perfecte in hac vita de lege cōmuni superantur figurantur. Figurant̄ etiaȝ per goliath. saulem et absalonem persecutores dauid. Item figurātur p egyptios. chaldeos medos: persas: grecos: romanos: hebraici populi persecutores.

De prefiguratione virtutis et efficatie sacramentorum.

Quantum autē ad quartum notanduȝ q arma & remedia quibus sanantur peccata et vincuntur spūales inimici sunt septē sacramenta: septē virtutes: septē dona: & septē bona spūalia.

Septem sacramenta sunt figurata multipliciter & primo de prefiguratione baptismi.

Baptismus figuratus fuit ī diluuio Gen̄. vij. In mari rubro. Exod. xiiij. Sicut enī in diluuio & in mari rubro fuerūt cōsumpti omnes pctōres: sic in baptismo xpi sanguine rubricato omnia peccata delentur.

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in vnctione regū. hoc eni sacramento xpiani roborantur in fide: τ sicut reges ad spūalia bella preparantur vide de vnctione saul.i. Reg.x.τ de vnctiōe dauid prime. Regum.xvi.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentū eucharistie fuit figuratū in oblatione melchisedech q̄tum ad spēs: offerebat eni panē τ vinū. Ge.xiiij. Et in agno paschali q̄tū ad cōtentū in sacramēto: qḋ est vera caro xpi. Exo.xij. Et in manna ad saporē spūalem. Exo.xvi. habebat eiꝫ māna oē delectamentū τ saporeꝫ suauitatis. Sap.xvi. Et mltos ortius in sacramēto altaris. Figuratū etiā fuit per oīa sacramenta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentū autē pñie q̄tū ad cōtritionē i gemitu dauid fuit figuratū de quo in. ps. vi. Laboraui in gemitu meo τc. Et in fletu ezechie.iiij. Regū.xx. Quātū ad cōfessionē fuit figuratū in leprosis: de q̄bus p̄ceptū est vt se ostenderēt sacerdoti. Leuit. xiij. Et in cōfessione dauid q̄ dixit postq̄ pctm̄ commiserat: peccaui dño.ij. Reg.xij. Quātū ad satisfactionē fuit figuratū i facto regis Niniue. Uide Jone.iij. qōo p humilitatē τ ieiunia dño satisfecit. Quātū aūt ad vniuersa figuratur hoc sacramētū p septē lotiōes q̄bus se lauit Naaman in iordane τ mūdata fuit eiꝰ lepra.iiij. Reg.v. Jordanis itꝑtaꝫ iudiciū: τ significat penitētiam p quā pctōres se iudicāt ne iudicenꝫ a dño. τ i hoc Jordane se dꝫ lauare septies ꝯtra septē pctā mortalia: vt sic mūdeꝫ spūalis lepra. Figuraꝫ etiā p.xi. saga cilicina q̄bus tegebaꝫ tabernaculū. Exo.xxvi. qꝛ cōtra.x. p̄cepta decalogi sunt.x. trāsgressiōes q̄ figuranꝫ p.x. plagas egypti. Uide in Exodo de quorū medio egreditur.xi.i. desperatio τ finalis impenitētia: que fuit figurata p.xi. cornua bestie sicut dictū est supra. Et figuranꝫ hec.xi. mala nō solū p.xi. cornua verū p.xi. ꝑsōs: de q̄bus in. ps. lxxxij. Moab τ agareni τc. vide glo. τ interpretatiōes cōtra q̄.xi. mala debet se peccator pungere.xi. sagis cilicinis penitētie: vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratū in institutione ordinis leuitaruꝫ τ ministrorum taberna

culi. de quibus in li. Numerorū. Et in ordinatione sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autē fuit figuratū sacerdotiū ecclesie in sacerdotio melchisedech. de quo Gen. xiiij. Sacerdos enim ecclesiasticus nō est sacerdos secundum ordinē leui: sed secundum ordinem melchisedech in psal. cix.

¶ De prefiguratione sacramenti matrimonij.

Acramētum autē matrimonij noue legis fuit figuratū i matrimonio qđ fuit inter adā et euā vñ ipse dixit. ꝓpter hoc relinquet homo patrē et matrē etc. Gen. ij. Adā enim non legitur habuisse nisi vxorē vnicā. vnde ibi dixit. adherebit vxori sue nō vxoribus. Figuratum etiā fuit per matrimonium quod fuit inter Isaac et rebeccā. de quo Gen. xxiiij. Ipse enim isaac fuit vnicus vnice: ꝓpter hoc immunis fuit ab illa maledictione quā incurrit Lamech qui prius induxit bigamiā Gen. iiij. Et tale dꝫ esse matrimoniū ecclesie. De tali enim dicit apl's ad ephes. v. Sacramētū hoc dico magnū in xp̄o. et in eccl'ia. Nec etiā dico quin bigamia vel octogamia sit verū matrimoniū: sed tamē multū deficit a ratione sacramēti. Notat super hoc Alexāder de ales i. n. iij. tractatu. ij. super precepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriū ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale. scꝫ ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnē suā cū multis. et ita peccauit in deum. Secundo quia fuit contra morem et cōsuetudinē et moderantiā. Et incontinentia enim immoderata plures habuit. et sic scandalizauit primū. sancti vero patres non cōmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt cōtra ius naturale: quia cū eis occulta inspiratiōe fuit dispensatū. nec contra morem: quia iam erat in cōsuetudinē tractum. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. ꝓpter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Gen. xvi. Item in figuram. Coniugium enim patrū significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per contemplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratū fuit in vxoribus Iacob liberis et ancillis siue concubinis. Gen. xxvi. Itē ꝓpter moderantiam et temperantiā. Moderate enim appetebant antiqui patres coitum. s. ꝓpter solaꝫ ꝓpagationem ad cultum dei. exemplo dauid. ij. Reg. xxvi. ¶ Ad maiorem autem euidentiam predictorum. Nota ꝙ concubina dicit̄ duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolem producendā ꝙ dicitur assumpta ad tēpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et ꝙ dicitur ad prolem procreandaꝫ: hoc dicitur ad differentiam meretricis. talis concubina non est vxor et coitus cum ea est fornicarius et

illicitus ꝑm se. et est etiam contra legem naturalem ⁊ scriptam. Jus enim publicum legis naturalis dictat procreationem filiorum cum educatione ⁊ hereditatis successione. qd non posset esse nisi esset copula parentum inseparabilis. Itē est contra ius priuatum rationis. qd dictat non facere aliũ qd homo fieri non vult sibi et ecõuerso. Quilibet enim vir vult: vt effect⁹ eius cui copulatur sibi inseparabiliter adhereat. Secundo modo dicitur concubina assumpta inseparabiliter ad semper. sed conditionis seruilis. et sic realiter erat vxor. Sed tamen dicitur concubina: quia nõ erat principalis vxor. vñ Geñ. xvi. Sara dedit abrae Agar in vxorez. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Geñ. xxx. licz autem quelibet talium diceretur vera vxor et inter virum ⁊ eam diceretur verum matrimonium. deficit tamen a ratione sacramenti: quod est vnici ad vnicam: vt dictum est. ¶ Ulterius notat hic dominus bonauentura in. iiij. ꝙ predicta dispẽsatio de pluribus vxoribus nõ fuit tempore nature instituta. quia tũc non erat necessitas sterilitatis: nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanum ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante eum multiplicabantur non ad cultum dei: sed ad mala. ⁊ ideo deleti sunt de terra. Sed ratione honestat ad illos se extendit qui vxoribus ⁊ cõcubinis temperãtur et ad cultum dei multiplicandum sciebant ⁊ volebant vti. Hec autem dispensatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quando et quoniam vtrisqꝫ facta est de semine dauid repromissio. Et quia isti erant tanꝙ capita. ⁊ imitandi erãt tanꝙ sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum ⁊ mos fuit ex hoc introductus durãs vsqꝫ ad christi aduentum.

¶ De ꝑfiguratõe extreme vnctõis

Sacramentuz extreme vnctionis fuit figuratũ in multiplici vnctione veteris testamenti. Tũc enim vngebantur reges ⁊ sacerdotes templum et altare et certe cuz christianus est propinquus morti. tunc propinquus est: vt sicut rex adipiscatur regnum glorie. vt etiã sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum: ⁊ propter hoc vngitur christianus cum est propinquus morti. Ungebãtur etiaz antiquitus pugiles. ⁊ sic christianus in morte. quia aggreditur bellum fortissimum. tũc enim ipm hostis impetit vehementius: propter quod oportet ipsuz tanꝙ strẽnuum pugilem strennue dimicare. Ungebantur etiã antiquitus spon

se cum viris tradebantur. Unde et vxor ab vngendo dicitur. eo quod vngeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti spōso. et traduci in tabernaculū eius: vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

De prefiguratione septem donorum spiritussancti.

Septem autē dona de quibus dicitur Isa. xi. figurata fuit per septem crines capitis samson: quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicū. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima septem donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figurātur etiam sm expositionem Grego. per septem filios iob. Job. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. vt sit dignus hereditate superna.

De prefiguratione septē virtutū.

Septem autē virtutes figurantur per septem dies: quib9 deus cuncta fecit opera et postea quieuit quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per septem dies festiuitatum legalium. per ipsas enī anima solennizat. colit deū et a vitiis cessat. Figurantur etiam per illas septem mulieres. de quibus Isa. iiij. Apprehenderunt septem mulieres virum vnū etc. Nemo enī est vir: nec vir vnus vnitate gratie: nisi quem iste domine apprehendunt.

De prefiguratione septem bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Hunc etiam alia bōa spiritualia que multum valent ad superationem hostiū ac etiā ad purgationem vitiorum. Primū est virt9 crucis et passiōis xpi que fuit figurata in baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cum quibus occidit philisteum i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas iesu quas christianus cum funda sue considerationis debet contra demones facere. et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.

Secundum autē bonum est virtus oratio matris christi q fuit figurata per Judith q holofernem occidit Judith. xiij. et

hester que amā et hostes populi israel occidi procurauit. vide in libro hester et per iahel que sisaram percussit. Judi.iiij. et per bersabee matrē salomonis. de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbum quod dixit salomon matri sue. iij. Reg. ij. Pete mater mea quod vis: neq; enim phas est vt auertam faciem tuam. Omnia etiam que salomon dicit in laudem spōse in lib. Cāti. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶ De prefiguratiōe bonitatis virtutis: potestatis siue auctoritatis ecclesie in orando.

Tertiū bonū est virtus potestas siue auctoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est eñi ipsa vnica sponsa xpi cui dixit sponsus Cāti.ij. Ostende mihi faciem tuā. sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis et facies tua decora.

¶ De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

Quartū bonū est oratio sanctorū noui testamēti qui iam cū xpo regnant: scz apostolorum qui fuerūt figurati i sanctis patriarchis et pphetis. nam sancti patriarche factis et pphete dictis gratiam noui testamenti prefignarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt. de quibus Jsa. xxvij. Qui ingrediūtur impetu ad iacob. florebit et germinabit israel. implebunt facie; orbis semine et c. Sanctorū martyrum qui fuerunt figurati in sanctis machabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerunt figurati in filijs pphetarū. de quib9 in. i. et. ij. Regū. Sanctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel. qui fuit primus virgo de quo Geñ. iiij. Et in filia iepte. Judi. xi. Et in abysag sunamite q̄ fouit Dauid regē. de q. iij. Reg. i.

¶ De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

Quintū autez bonum est sedulitas bonorum pastoruz ecclesie: qui fuerunt figurati per Moysen Josue et Dauid. Illi eñi orādo q̄maxime et nihilominu9 operādo ꝓstrauerūt hostes. Uide quō moyses orādo ꝓstrauit amalech. Exo. xvij. Sic et boni pastores ecclie orādo et operando, docēdo et lucis exēpla ministrādo hostes ecclie superāt et p ipos subditi ad sanctitat; opera ꝓuocant;

¶ De prefiguratione bonitatis diuine inspirationis.

Extũ bonuz est diuina inspiratio q̃ etiã indulcorat huiu smodi amaritudinem: et illustrat animam contra errorum caliginem. Quantũ ad primũ figurat per illud lignum quod ostẽdit dñs moysi: qd cum in aquis missuz fuisset. in dulcedinem verse sunt. Exo. xv. Quantũ ad secundũ figuratur per fauum mellis: quem gustauit Jonathas ⁊ illuminati sunt oculi eius. i. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelũ dñi qui descendit in fornacẽ ⁊c. Dañ. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

¶ De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis.

Eptimũ bonũ est discreta hois cõsideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis iesu. vij. ordines sanctorũ qui sunt in patria. vij. offensas: quibus offendũt homines deũ. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de quib⁹ Joh. Apoca. xv. per quas intelliguntur vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctorum ordines figurantur per septem boues pulchras ⁊ crassas: ⁊ septem dotes glorie per septẽ spicas plenas ⁊ formosas oẽs: quia reprobi per septẽ fedas boues: ⁊ cõsectas macie: ⁊ septẽ inferni supplicia p septem spicas: percussas vredine de quibus omnibus habet Gen. xli. Per quas septem cõsiderationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas: carnis complacentia: ⁊ demonũ fraudulentia. Unde figurantur iste septem cõsiderationes per illos septẽ circuitus quos fecerũt filij israel circa vrbem Hierico ipsos archa dñi precedente. Josue. vi. Sic ⁊ xps qui est archa domini xpianum precedat in presenti exilio sit semp ante sue mẽtis oculos: ⁊ sic septẽ circuitus ⁊ septẽ considerationes predictas faciat q̃tum ad ipsum mũdi vanitas destruet. Apparet igit ex premissis q̃ fm q̃ dicit appostolus ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamẽto fuerunt parabole instantis tẽporis: ⁊ sic omnia in figuram contingebant illis. i. Chorinthior. x. Et sic patet primũ principale huius considerationis tertie.

¶ De prefiguratiõe correctionis nostre in tempore gratie.

Irca secũdum huius tertij puncti est sciẽdum q̃ tẽpus gratie vt dictũ est. est tps peccata corrigendi ⁊ cauendi ad

que multum valent peccata veterum que punita fuerunt tēporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xp̄ianorū sempiterna si comittant similia.

¶ De prefiguratione correctionis superbie.

AD correctionez enim superbie et inobedientie multū valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiusq̧ eiectio de paradiso. que ipse ⁊ vxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo ꝙ consentiētes suggestioni dyaboli superbi et inobediētes fuerunt. Ad hoc etiam multuz valet expulsio Saul de regno qui ꝑpter superbiam et inobedientiā regnū israel amisit sicut de hoc habetur. i. regū. xv. ⁊. xvi. Ad hoc etiā multū valet suspensio Absalonis in quercu. qui propter superbiam ⁊ ambitionez regnandi suspensus in quercu. fuit a Joab interfectus ij. Reg. xviij. Multum etiam valet ad h̄ plaga cōminata Ezechie propter hoc ꝙ quadam ostentatione ostenderat babylonijs oēs thesauros domus sue. iiij. Regū. xx. valet etiam ad hoc mors illorū principum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerūt extingui ab igne celesti. iiij. Reg. i.

¶ De prefiguratione correctionis inuidie.

AD correctionez etiam inuidie multū valet maledictio Cayn q̄ ꝑpter inuidiā abel īterfecit. Ge. iiij. reprobatio esau. q̄ fratri suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Gene. xxvij. fuit temporaliter reprobatus. Valz ad hoc tribulatio quam passi fuerunt filij Jacob qui inuidētes ioseph. Ipsuq̧ odio habentes sicut dicit Gene. xxxvij. sustinuerunt propter hoc tribulationem multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet ēt ad hoc vexatio saul q̄ inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter h̄ quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille. ⁊ Dauid. x. milia fuit īuasus a maligno spiritu. i. Regū xvi. Ad hoc etiam multuz valet lepra Marie et leuitarum plaga. qͤ inuidētes murmurauerūt contra moysen. De maria habetur Nume. xij. d̄ leuitis. xvij. Ad hoc etiā multum valet interfectio Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter h̄ fuit īterfectus. iij. Regū. ij.

¶ De prefiguratione ad correctionē Iracūdie.

AD correctionē iracūdie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es, quare concidit vult? tu? et cetera. Valet etiam maledictio

furoris symeon ⁊ leui. qui irati propter stuprum dine interfecerunt sichimitas. Genesis. xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicendo Ge. xlix. In furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Ualet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum q̄ turbati et irati propter exitum filiorum israel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod. xiiij. Ualet etiam ad h' mors nabal de quo dicitur. i. Reg. xxv. q̄ erat vir durus. maliciosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. ⁊ ita percussit domin⁹ Nabal. et mortuus est.

¶ Auaricie.

D correctionē etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan q̄ accepit de anatehemate iericho regulam aureā propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cūcta que illius erant igne consumpta Josue. vij. Occurrit ēt achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco in quo linxerūt canes sanguinē naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Reg. xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suā et auariciam accepit a naamā tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. propter quod lepra naamā adhesit ei. iiij. Regū. v. voluit etiā vendere gratiā sanitatis Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. ⁊ positus i gestatoria sella. ij. Mach. iij.

¶ Accidie.

D correctionē autē accidie occurrūt dina que peruagās regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichē oppressa. Geñ. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerūt. xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cū qua et concubuit et postea vriam virū suum interfici fecit. ij. Reg. xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarū ociū ⁊ saturitatē panis. Ezech. xvi.

¶ Gule.

D correctionē autem gule occurrunt Eua. Esau. Jonathas. loth. holofernes. filij israel. ⁊ sacerdotes bel. propter gulā enim eua maledictionē meruit. Genesis. iij. Esau p̄mogenita vēdidit. Genesis xxv. Loth propter hebreitatem incestum commisit. Gene. xx. Jona

thas patrez offendit. et aliqualiter populum turbauit. i. regū. xiiij. Holofernes a Judith fuit interfect⁹ Judith. xiij. Sacerdotes belis q̄ deuorabāt que offerebantur a Dario trucidati sunt Daū. xiiij.

¶ Luxurie.

Ad correctiōem autem luxurie occurrūt inūdatio diluuij. Gene. vij. ⁊ consumptio. v. ciuitatum. Genesis. xix. Interfectio sichimitarū propter dinaz. Genesis. xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cū madianitis. ⁊ ideo multi fuerūt percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn qui propter vxorem leuite quā abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Iud. xix. ⁊. xx. cap. Infortunium dauid cui ꝑpter vxorem vrie hoc contingit ꝙ absalon filius suus ingressus fuit ad cōcubinas suas. ij. Regū. xvi. sic propheta ei predixerat. ij. Regū. xij. Interfectio amō propter thamar sororem suam. ij. Regū. xiii. Infatuatio sansonis. Iudi. xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit depra uatum per mulieres. iij. Regū. xi. Interfectio presbyterorū qui cōcupierunt susannā. Daniel. xiij.

¶ Idolatrie.

Ad correctionez ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. i. coram vitulo conflatili choreas ducere vl' ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedā ydola q̄ postea pueriliter adorant vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo ꝙ ydolum factum adorare et ibidem dicitur ꝙ leuite de mandato Moysi propter hoc peccatū interfecerunt quasi. xxiij. milia hominum. Illud etiā occurrit de hoc idem ꝙ quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie scelus: hoc q̄tum ad primum preceptū. ¶ Ad correctionem blasphemie que est cōtra secunduz preceptum habes lapidationez blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionem violantiū sabbatū habes punitionē illi⁹ q̄ ligna i sabbato colligebat. vid Nūe. xv. hoc q̄tū ad tertium preceptū ¶ Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem oze qui archam tetigit. ij. Regū. vi. leprā ozie qui thura incēdebat ij. Paral. xxvi. ¶ Ad correctionez inhonorantiū parentes habes maledictionem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. non crescas. Genesis. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrez suuz de iherusalē ⁊ polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctionē homicidij habes iterfectionē illoꝝ

qui interfecerunt isboseth.ij.regū.iiij.⁊ interfectionem Joab qui abner et amasan interfecerat de quo iij. Reg.ij. ¶ Ad correctionem mechie habes multa que supra satis dicta sunt. ¶ Ad correctionem furti habes lapidationem presbyterorum. Danielis.xiij. ¶ Duo vltima precepta non habuerunt penā determinatā in lege. Jdcirco q̄uis transgressio ipsorum fit peccatum mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamen punitio nō fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorum principum.

D correctōes autem malorū principum occurrit pharao propter quē egyptus periit. Exod.xiiij. Occurrit roboan propter quē regnū israel scissum fuit.iij. Regū.xij. Jtē sennacherib propter cuius maliciam et superbiā percussit angelus domini.clxxxv.milia assyriorū.iiij.regū.xix. Occurrit etiam nabuchodō. qui ꝓpter maliciam suam fuit quasi conuersus in bestiā. Daniel.iiij. Jtem antiochus de quo dicitur.ij. Mach.ix.ꝙ de ipsius corpore vermes scaturiebāt. ⁊ infra dicitur ꝙ homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiā trāslatio regnorū de gente in gētē que maxime ascribitur et attribuit malitie principū Eccl'i.x.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorū prelatorū.

D correctionē malorum prelatorū occurrit heli q̄ fuit negligens in correctione filiorū qui de sella corruens mortuus fuit. multaq3 mala populo acciderūt.i. Regū.iiij.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorum sacerdotum.

D correctionē malorum sacerdotū occurrunt filij hely ofni et phinees, qui nescientes sacerdotis officiū.i. Reg.ij. corruerunt in prelio.i. Regū.iiij. occurrunt etiā nadabet abiu qui obtulerunt ignē alienū.et ideo fuerunt a domino ꝑcussi.deuorauitq3 eos ignis. Leuit.x. Jgnem alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehēne incendium deuorabit.

¶ De prefiguratione ad correctionē omniū predictorum.

D correctionē omnium predictorū occurrit considerare virtutes sanctorū veteris testamenti videlicet iusticiā noe. de qua Ge.vi. Fidē ⁊ obediētiā abrahe. de fide hēs Ge.xv. et obedientia. Ge.

xxiij. Item de virtute eius et pace quā voluit habere cū Loth. hēs Ge. xiij. Occurrit secundo cōsiderare simplicitatem iacob. Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid hēs in multis locis i. Regū. Jeiunium Moysi de quo Exo. xxiiij. Jeiuniū helye. de quo iij. Reg. xix. Abstinētiā Judith vide in libro illo Danielis et sociorū eius. Dañ. i. zelū phinees q̄ interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Occurrit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi Ruth. et largitatē Booz. vide in libro ruth. Patiētiā Job. et Thobie vide in libris eorū. Occurrit etiā ꝯsiderare zelū Samuelis qui interfecit regem Agab. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Reg. xviij. Occurrit etiā cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyriū Eleazari. et illoꝝ. vij. fratrum. ij. Macha. vi. et vij. Sic ergo patꝫ ꝙ bn̄ dixit apl̄us ꝙ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionē nostraꝫ Dicit enim apostolus. i. Corinth. xi. dum iudicamur aūt a dn̄o corripimur vt nō cū hoc mundo dānemur. Sed multum terribile est qḋ scriptura dicit ꝙ difficile est corrigere queꝫ deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quādo homo a malis suis nō corrigitur qui totiens et in tot locis corripit per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dcā sunt in hac tertia cōsideratione ꝙ omnia que predicamus de christo iesu. oīa credenda. omnia cauenda omnis inimicoꝝ spiritualium malicia: omnis virtutis sacramentoꝝ et efficacia. oīa predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contingebant illis. i. Corinthiorum. x.

¶ Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in iesu xp̄o.

Quart⁹ pūctus et vltimus huius sexti articuli est videre quo modo oīa que scripta erant de messia vēturo fuerunt impleta in christo iesu saluatore nr̄o et ideo ipse verus messias nec ali⁹ expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur. xij. Thesauri. Primus erit de tempore aduentus christi. Secundus de eius ꝓgenie Tertius de assimilatione. Quart⁹ de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Non⁹ de causa mortis. Decim⁹ de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequētium in presenti et in futuro.

¶ Quia verus messias debebat venire in destructione secūdi tēpli et ablatiōe sceptri israel. et īpletione lxx. ebdomadaꝝ danielis.

Primus thezaurus aperitur de tempore aduentus messie. quod sacra scriptura pronunciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quattuor testimonia. Primum est testimonium prophetarum: secundum glosas Talmuth. licet in illo libro reperiantur multe vanitates et abhominationes et hereses. non solum contra legē euangelicā: sed etiam contra essentiam diuinam. et contra legem scripture ac cōtra legem nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Uerūtamē ad conuincendam maliciam eorum pro prijs auctoritatibus suorum doctorum concludetur aduentus messie sicut optime fuit disputatū cum sapientibus eorum et conclusum et determinatum coram summo pontifice Benedicto. xiij. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis et magistris in theologia. et alijs multis notabilib⁹ personis. Anno domini. M. cccc. xij. xviij. pontificatus eiusdem summi pontificis. Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. Tertium erit testimoniū iosephi. hystoriographi eorum. Quartum erit testimonium Pylati qui eum tradidit crucifigēdum arbitrio eorum. ¶ De primo dico quod tēpus assignatum aduentus messie erat in fine secundi templi Iherusalem pauloante destructionem eiusdē templi: vt patet Malachie iij vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: et angelus testamenti quē vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituum In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentū multum prope. Primum est ecce. quod ostendit rem presentem ante nos. Secundum est statim: quod ostendit rem breuissimam vel sine tempore. Tertium est ecce venit. Item quando dixit ad templum suum ostendit quod in hora sui aduent⁹ eēt templum edificatum et in bono statu per cōtrarium illius quod credunt iudei qui dicunt quod quādo ipse veniet: inueniet eos in captiuitate et templum desertū. Itē secundo sicut dixit Isa. ca. lvi. Hec dicit dns. Custodite iudiciū et facite iusticiā quia iuxta est salus mea vt veniat et iusticia mea vt reueletur. et declarant doctores hebreorum in berexit raba. i. genesi magno. Rabi mosse darsan quid voluit dicere. iuxta est salus mea. vt vēiat et iusticia mea vt reueletur: hoc dicitur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capitulo. ix. et adducatur iusticia sempiterna. Item tertio dixit . zach. ix. Exulta satis filia syon. iubila filia iherusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asine. In qūtū dixit ecce rex tuus ostēdit eius aduentum breuissimum. Et quod restat in hoc textu ostendit quod loquitur

de christo iesu: quia in tali habitu intrauit in hierusalem. Multū fa- cit admirari quomodo omnes isti prophete fuerunt cōcordes: vt om nes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et ꝙ postmodum retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predi- ctorum prophetarum vsqꝫ hodie cum transierint iam vltra mille se- ptingenti anni. Inuenimus enim balaam Numei. xxiiij. dixisse ꝓphe tando pro rege dauid. videbo eum sed non modo intuebor illum. sed non prope et ab eo vsqꝫ ad dauid non fuerunt nisi quadringenti an- ni modicum plus. Quare per vim habemus dicere ꝙ pauco tempore post dictos prophetas habebat eē aduētus messie. Dicet iudeus per dicta prophetarum bene ostendi- tur esse aduentus messie in breui. sed quomodo probabitur ei ꝙ ille aduentus fuit in fine templi secū- di in eadem hora qua fuit aduētus iesu christi. Dico ꝙ hoc ostenditur multum bene multis auctenticis prophetijs et rationibus. ⁊ primo per Isa. cap. ix. qui dixit. Paruu- lus enim natus est nobis. ⁊ filius datus est nobis. Et factus est prin cipatus super humeros eius. ⁊ vo cabitur nomen eius admirabilis. consiliarius deus fortis pater fu- turi seculi. princeps pacis. multi- plicabitur ei⁹ imperiū ⁊ pacis nō erit finis. Nō est dubiū quin ista ꝓ phetia loquatur de messia: quia im possibile est aliquem hominē carna lem in quo nō sit diuina natura inti tulari tam excellentissimis titulis Item quia ipsimet doctores he- breorum dicunt hoc in prologo he carabeti idest lamentationis ma- gne. Ubi dicit rabi Oze galileus in noīe messie ē pax. qꝛ sic scriptū est pater futuri seculi: princeps pacis. Item in libro canhedrin in capitulo quod incipit totus isra- el. Dicit rabi thauhum. Que est ratio ꝙ quecunqꝫ men que est in medio vocabuli est apta ⁊ hec est clausa. Respondet quia deus vo luit facere de Ezechia messiam: et venit virtus iudicialis ⁊ dixit ante deum saluatorem mundi. Da uid qui dixit ante te: tot cantica: ⁊ tot laudes: non facis messiam et Ezechiam pro quo fecisti tot mi- racula: et non dixisti vnum canti- cum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exi uit filia vocis. id est vna reuelatio et dixit secretum meum mihi: se- cretum meum mihi: ve mihi. Et declarat rabi Salomon ꝙ dice- bat deus hoc secretum de aduen- tu messie meum est. Et qđ prophe ta respondit. ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. ¶ Et ꝓdicta auctoritate pos sumus elicere tres ꝯclusiōes. Pri ma ꝙ messias est ipsemet de⁹: qꝛ ꝓdicti tituli nō possunt iustificari nisi de ipomet deo. Scđa cōclusio est ꝙ messias natus est de maria existēte virgīe: qꝛ illa littera men. posita in verbo multiplicabitur. quod in hebraico dicitur lemarbe ostendit nomen eius: quod est in

hebraico merien. In latino maria ambo noia incipiũt in illa littera men: sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse men aperta. Inductum vero est clausa per cõtrariũ et contra naturã totius scripture ostẽdit dictã merien vel mariã esse clausam siue virginẽ. Sic enĩ ɔtra cursum nature cõcepit et peperit. qr nõ ex virili semine: sed mystico spiramine. Tertia cõclusio est que ad propositum facit ꝙ dictamen clausa ostendit tempus aduentus messie punctualiter: qr hec prophetia fuit dicta ĩ quarto anno regis Achaz. et ab illo anno vsqꝫ ad destructionẽ primi tẽpli que facta fuit. xi. anno regis Sedechie transierũt. cl. anni. Itez durauit captiuitas babylonie. lxx. annis. Temp⁹ scdm ꝙ edificauit neemias durauit. ccccxx. ãnis si subtrahamus. xl. annos qui trãsierũt a passiõe xpi vsqꝫ ad destructionẽ templi per Titũ remanent sexcẽti anni q̃ transierunt ab hora in qua dicta fuit predicta ꝓphetia vsqꝫ ad passionem xpi: et tantũ sumat men clausa in nũero ꝑm hebreos. cuius figura in habedario hebreorũ hec est: ex quibus seqtur ꝙ in illa men clausa ostẽdit nobis de⁹ illa duo secreta cum dixit. Secretum meum mihi. Secretum meum mihi. Primuz ꝙ mater messie debebat esse maria siue virgo. Secundo ꝙ tempus saluationis aduentus messie fuit punctualiter sexcentorum annorum a reuelatione prophetie vsqꝫ ad passionem saluatoris. Iterum potest idem probari in vna auctoritate que est in medrastuphin. i. glosa psalteriĩ vbi dicit rabi. Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in monte oliueti dando voces et dicendo. Querite dominum dum inueniri potest: inuocate euz dum prope est Isa. lv. Item dixit in herexit raba. i. in generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in cãticis canticorũ cap̄ i. qñ dixit. Exultauimus et letabimur in te: qñ hoc erit. Quãdo pedes dei stabũt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ manifeste apparet. qr isti tres anni cum dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit Daniel pro messia. Confirmauit aũt pactum multis. Inuenim⁹ enĩ ꝙ sic fuit: qr saluator noster recepit baptismũ in etate. xxx. annorũ: et deinde vsqꝫ ad tẽpus passionis fuerunt quasi tres anni cũ dimidio: quib⁹ ambulauit per galileã et per montem oliueti conuocando homines ad penitentiam. et respectu huius dicebat predicta verba Isa. recitata per rabi Ioanni: scz. Querite dñm dum etc. vt supra. Itez potest probari manifeste ꝙ aduent⁹ messie debet esse in predicto tempore per auctoritatem quandam que est in libro canhedrin. in cap. quod incipit. Totus israel: et in libro Abadazara capi. i. vbi dicit. sic legitur ĩ studio Helie. Sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia legis: et duo mi-

lia messie. Sed propter peccata nostra iam sūt extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit Helias rabi iuda: non est minus mundus q̄ quinquaginta quinqꝫ iubilei. In vltimo iubileo veniet filius dauid. glosa. Rabi salomon istud summat quattuor mille ducenti et quinquaginta anni: et in vltimo iubileo filius dauid veniet. Notum est ꝙ mors messie fuit circa tempus: quādo impleti sunt quattuor mille anni a creatiōe mūdi. Et posito ꝙ nō inueniatur pūctualiter ꝙ essent illa hora [quattuor mille anni] non est mirum: qꝛ maior decomputatio q̄ sit hec inuenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias ꝙ futurum est semen tuum in captiuitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerunt liberati dicit textus: ꝙ steterant ccccxxx. annis. Et postq̄ bene visitauimus computum: inuenimus. q̄ ex quo Jacob descendit in egyptum vsqꝫ quo fuerūt liberati per manus moysi non transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeram⁹ computum inuenim⁹ ꝙ subiectio captiuitatis non fuit nisi quasi cētum anni. ergo ſm hoc non est mirum si doctor diuisit sex mille annos de duobus in duobus milib⁹. ergo facta acciderunt circa illam diuisionem modicum plus vel minus. Et posito ꝙ dicat aliquis ꝙ ſm auctoritatem illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum ꝙ saluatio foret ducentis [annis anticipata ante cōputum doctoris. Dico ꝙ est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciā istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere ꝙ rationabilius est: ꝙ aduentu saluatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suū: q̄ in preteritum transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iteruꝫ ad ampliorem probationem dicte conclusionis inuenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro beraoht i capitulo haicore ⁊ me quarabeti. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat laborando ꝙ dedit mugitum bos transitqꝫ vnus arabs: audiuitqꝫ vocem bouis ⁊ dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boues et tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iteruꝫ bos dedit ſcdꝫ mugitum: ⁊ dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues ⁊ prepara illos: qꝛ natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahen. id est consolator. Dixitqꝫ ei iterum iudeus. Et quomodo est nomē sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit iterū iude⁹. Et vbi ē nat⁹ dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus ꝙ textus clarus ē

in Esaia.x.qui dicit. Libanus cũ excelsis cadet: et dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse. ¶ Ex predicta auctoritate eliciũtur et multum bene quattuor conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructionem tẽpli. Secunda quod messie nomen est menahen quod sonat in hebraico cõsolator: quia per manum eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia quod est filius dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortis. Quarta quod natus est in bethleez. Item dixit Talmuth in berexit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde pbabis tu quod in die in quo fuit destructio tẽpli in illa die natus est messias: de quo dixit. Esa.c.vlti. Ante quam parturiret peperit: antequam veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio tẽpli dederũt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica antequam ei veniret angustia fuit saluata: et antequam veniret dolores partus reuelatus est rex messias. Itẽ dicit in eodem libro rabi simuel filius Johannã semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructũ templum: et audiuit vnam filam vocis: id est reuelationem clamantem et dicentem. Templum sanctũ vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quomodo posset destruere mũdum: et iens inuenit homines arãtes et seminantes: et dixit eis. Deus est iratus contra mundum: et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes: et vos intromittitis vosipsos inuitis tẽporalibus. Exiuit altera reuelatio et dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluator israel. Dixit ipse et vbi est ille: dictum est illi. In bethleem iude. Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedẽtem in porta domus sue: et filium eius inuolutum in sanguine: et iacentem ante eam: dixitque ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc quod sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitque ei. Surge filia et accipe eum: quia per manum suam debet esse magna saluatio. In illa hora surrexit mater et accepit puerum: et ipse recessit inde vsque ad quinque annos: et in fine quinque annorum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel: si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue: et dixit ei filia. Quid est de illo puero. Respondit rabi. Nonne dixi tibi quod cum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templum destructum: et vltra hoc: quia habet pedes nõ ambulat: oculos habet et non videt: aures habet et nõ audit: os habet et non loquitur: et sic scatat sicut vnus lapis: et dum ipse loqueretur cum ea insufflaui

ventus a quattuor partib⁹ mūdi ꝛ proiecit eum in mari magno: et ea hora Helyas scidit vestimenta sua ꝛ euulsit capillos suos:ꝛ dixit ve quia perdita est saluatio israel. Et exiuit vna filia vocis id est reuelatio:ꝛ dixit Helya. Nō est sicut tu cogitas:sed quattuor centis annis habitabit in mari magno: et lxxx.annis vbi ascēdit fumus circa filios Chore.ꝛ.lxxx.annis in porta rome quod remanet annorum per omnes ciuitates vsqꝫ ad finē. Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentū messie esse in destructione templi. ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo:ꝙ predicte auctoritates probāt aduentuꝫ ꝛ destructionem fuisse eadem die: sed veritas non est sic.quia a die passionis vsqꝫ ad destructionem transierunt.xl.anni. Hic potest dari optime duplex responsio. Prima ꝙ istud nomen dies accipi potest tripliciter.scilicet stricte:large:ꝛ largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipitur pro.xxiiij. horis. Tertio accipitur pro tempore sicut inuenimus in Esa.ca.xix.vsqꝫ ad.xxix. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies ꝛ necessario habet accipi pro maiori tempore ꝙ̄ est annorum. Secunda responsio est ꝙ si templū bene durauit post passionem quadraginta annis:veritas tamen est ꝙ in hora passionis perdidit templū oēm sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem ꝙ̄ illam. Unde dicit Thalmuth in libro de Joma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decem miracula q̄ facta erant in domo sancta.sciꝫ ꝙ abortiuit ex odore carnis fetē. Non fetebat caro sancta aliquo tēpore:nunꝙ̄ apparuit musca in tēplo:nunꝙ̄ accidit pollutio sacramenti magno in die indulgentiarum. Nunꝙ̄ inuenta est macula in pane propositiōis:et licet pedes starēt in templo cum habebat humiliari spaciosi inueniebantur. Nunꝙ̄ nocuit serpens nec alacerni hierusalem. Nunꝙ̄ dixit vir socio suo strictum hospitiuꝫ habuit in hierusaleꝫ. Nunꝙ̄ fuit sufficiēs pluuia ad extinguendum ignem altaris. Et nunꝙ̄ fuerunt sufficiētes venti ad torquendum pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit trāsmaya ꝛ adhuc plures: quia partes vasorum terrenorum que frangebantur in templo fundebantur in eodem loco: et dicit abaye:ꝛ adhuc plume auiū sacrificij ꝛ cinis altaris incensi omnia fundebantur in loco suo.et totum hoc cessauit.xl.annis ante destructionē templi:sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra propheta neqꝫ apud nos est sciens vsqꝫquo.ps.lxxiij. Iteꝫ dicitur in eodem libro: legunt magistri ꝙ.xl.annis in quibus administrauit symeon iustus omni hora vēiebat sors dei ad manuꝫ dexte-

ram.sed extunc aliquando in dextera aliquādo in sinistra. Item elco polone efficiebatur albus aliquando non. Item candela que erat in occidente templi omni hora erat incensa:sed extunc aliquando incēsa.et aliquādo extincta. Itē ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna:nisi bis in die solum:vt affirmaret preceptum ꝙ habebat sacerdos de mittēdo ligna. Leuit. vi. Sed ex illo tunc aliquando excedebant aliquādo non intantū ꝙ sacerdotes non cessabant ponere ligna tota die. Itē dicitur in Talmuth hierosolometista.in libro de yoma.in ca.quod incipit duo hyrci legūt magistri.ꝙ.xl.annis ante destructionem templi inueniebāt extinctam candelam que erat in occidente et copolane stabat semꝑ rubeus:ꝛ sors dei veniebat ad manū sinistram:ꝛ claudebant portas templi in sero et inueniebant eas apertas de mane. et dixit rabi Iohanni filius zachai. Templuꝫ:templū quare nō terres. iam scimus ꝙ tuꝰ finis debet esse destructio. quia ꝑte prophetauit zacharias.cap.xi. Aperi libane portas tuas ꝛ comedat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime quomodo.xl.annis ante destructionem qua hora fuit christi passio cessarunt omnia miracula et perdidit templum sanctitatē suā. Et nō solū tunc dicta miracula cessauerūt.sed eadē hora amotuꝫ fuit sceptrū iuda.ſm illud qđ ꝓpheta uit iacob.ꝛ scriptū est in libro canhedrin. in ca.qđ incipit haudbod qui et in libro de abdozara. in ca.i. dicunt sic.legunt magistri.ꝙ.xl.annis ante destructionē tēpli fuerūt amoti canhedrin.i.lxx.iudices consistorij gazit:ꝛ fuerunt positi in hamith.declarat Rabisichim. locus erat in hierusalem qui vocabatur hamith.dicit rabiadin.ꝛex illo tūc nunꝙ amplius iudicarunt iudiciū criminale:quia iudiciū criminale non poterat fieri nisi in consistorio gazit:ꝛ dicit rabimosse darsan ꝙ non auferetur sceptrū de iuda.hoc dicitur ꝓpter cōsistorium gazit qđ erat in terra iuda:ꝛ dux de femore eius.isti sunt canhedrin qui erant sedentes in cōsistorio Gazit. quod erat in terra iuda:ꝛ dixit sic Iacob canhedrin.qui stabant sedentes in consistorio gazit nunꝙ erant amoti a terra iuda iudicādo iudicia criminalia quousqꝫ veniat syso q̄ est messias:ꝛ dicit rabira chanum q̄n fuerunt amoti a consistorio canhedrin gazit:et fuit eis amota potestas iudicandi iudicium criminale consuerunt saccos super corpora sua. ꝛ euulserunt capillos suos:ꝛ dixerunt ve nobis:quia amotum est sceptrum iuda ꝛ filius dauid non venit. Qui multū non est corde cecus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatibꝰ aduētus messie pro illa hora. ¶ Verūtamen pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas ex magna publicatione:que ibat ex ore omnium gentium eo tempore de aduētu messie

intantū ꝙ quia viderunt illa hora regere vnum qui regnabat in ciuitate iude qui dicebat̃ biter ꝙ erat homo magne fortitudinis: ꝛ victor preliorum cuius nomen erat bacozíba, statim reputauerūt eū messiā intelligentes ꝙ in illa hora erat tēpus assignatum: aduentus messie dicitur in libro canhedrin, in capi. quod incipit totus israel ꝙ barcoziba regnauit. xxx. annis cum dimidio: ꝛ dixit doctoribus. Ego sum messias ꝛ rabí squiba quando videbat barcozibam dicebat, iste est messias. Item dicit Rabimoysen de egypto, in capi. de iudicibus in lectionibus regū, rabiaquiba magnus sapiens erat: et de maioribus tamulth erat ꝛ portabat arma barcozibe regis ꝛ dicebat de eo ꝙ ipse erat rex messias: quousqꝫ ipꝫ interfecit adrianus propter peccata sua. ¶ Item possumus verificare predictam conclusionē ex prophetijs danielis, scꝫ per illas, lxx. ebdomadas: quas tradit in, ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi pro rege messia: sicut dicit Rabimoyses magister gerūdensis in glosa quaꝫ fecit super danielem, vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorū. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. ꝛ dicit Rabimosse darsan. Et adducatur iusticia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur cederhaolā Rabi yoze, lxx. ebdomade numerate sunt a destructione primi templi vsqꝫ ad destructionem templi vltimi, qui sunt, lxx, anni captiuitatis babylonice, ꝛ, cccc, xx, quibus durauit templum secundū, ꝛ in fine illorum debebat venire messias, et sic declarat gaon raby cahadias ꝛ rabi abraā abenazadra. ¶ Item predictam ppheciam exponit petrus alfonsi couersus multum grate ſm antiquos hebreos declarando tempus aduentus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduentus xpi. sic est danieli per angelum reuelatum, lxx. ebdomade sunt constitute super populum tuum ꝛ super vrbem sanctuarij tui: vt consumetur preuaricatio ꝛ finē habeat peccatum ꝛ deleatur iniquitas ꝛ adducatur iusticia seculorum ꝛ impleatur visio et prophetie ꝛ vngatur sanctussanctorum. Scito ergo ꝛ aduerte ab exitu sermonis: vt iterum edificetur hierusalem vsqꝫ ad xp̄m ducem ebdomada septima ꝛ ebdomade, lxij, erunt et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporuꝫ: ꝛ post ebdomadas, lxij, occidetur xp̄s ꝛ ciuitatē ꝛ sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo ꝛ finis eius vastitas, ꝛ post finem belli statuta desolatio confirmabit autē pactū multis ebdomada vna ꝛ in dimidio ebdomadis deficiet hostia ꝛ sacrificium: ꝛ in templo erit abominatio desolationis ꝛ vsqꝫ ad consummationem et finem perseuerabit desolatio, pphetia sane ista clausa est: ꝛ ad intelligendū difficilis, ꝛ sunt ibi termini multi designati: sed tn̄ oēs ad designandum christi aduentum sunt positi. In primis igitur scien

dum est quod ebdomade iste annorum sunt ebdomade cum igitur ait .lxx. ebdomade constitute sunt sup populum tuum: et super vrbem sanctuarij tui: vt consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia seculorum: et impleatur visio et prophetie et vnguatur sanctussanctorum. Cuius illud inquit ait nominari voluit: quia septies septuaginta sunt .cccc.xc. anni erant constituti ab eiusdem anni prophetia: vsque ad destructionem Hierusalem et templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit: cuius destructionis tempore iam christus venerat qui et iusticia seculorum et sanctussanctorum erat: per quem etiam et peccatum omne et iniquitas est deleta et prophetia omnis impleta. Cetera autem omnia que sequuntur ad horum .ccccxc. annorum diuisionem et declarationem sunt posita per hoc autem quod ait. Ab exitu sermonis: vt edificetur hierusalem, vsque ad christum ducem ebdomade .lxx. innuitur: quod ab huiusmodi die prophetie vsque ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo per Ysaiam .xlv. christus appellatus est. fuerunt .lxx. annorum. ebdomade .i. .xlix. anni. Cuius Cyri precepto cepit hierusalem edificari: in cuius reedificatione postquam cosummatum est opus vsque ad aduentum Tyti super hierusalem .cccc.xxxiiij. anni fuerunt. et hoc est quod dicit ebdomade .lxij. i. cccc.xxxiiij. anni erunt: et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum: et posuit ebdomadas septem: et postquam occidetur christus ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus: scilicet romanus cum duce venturo .i. Tyto et finis eius vastitas et post finem belli statuta desolatio. Quod autem sequitur confirmabit pactum multis ebdomada vna. illa profecto ebdomada vna septem sunt anni obsidionis septem enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum et infra illos septem annos adeo coacti fuerunt intus et afflicti: quod non habuerunt vnde sacrificium facere possent. et hoc est quod ait in dimidio ebdomadis. et infra ebdomadam deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abominatio desolationis: quod etiam additur vsque ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. insinuat quod captiuitatis et desolatio illa sine foret caritura. Septem ergo ebdomade vsque ad Cyrum et lxij. ebdomade a Cyro vsque ad Tytum et ebdomade obsidionis vna profecto .lxx. sunt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris Hyspanie regis alfonsi qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo conuersus fuit ad christum et scripsit optime dyalogum fidei catholice anno domini. M.C.vi. ¶ Qui autem plenius voluerit scire diuisionem dictarum .lxx. ebdomadarum sicut eas diuisit Daniel .i. ad .vij. et ad .lx. et ad duas et ad vnam et illa vna et duas dimidias inueniet multum optime in glosa magistri Nicolai de lyra

super danielem. Sed τ ꝓpter nonnulla que addūt moderni iudei in ꝓphetia Jacob. de sceptro τ in su pradicta. de. lxx. ebdomadib⁹: τ ꝓpter eorum recuruas expositiones anullandas predictas duas ꝓphetias expono eo modo τ forma qua dictus inclitus doctor Nicolaus de lyra suis locis exponit: ne diligēs scire forte inopia librorum intelligat curuitates iudeorum. Huc eñ librum pro ignorātibus scripsi. vt breui volumine leuiter possint arma inuenire contra inimicos xp̄i. Et introducitur primo prophetia Jacob. in qua exprimitur tempus aduentus messie. Gen. xlix. vbi dicit iacob filijs suis. Congregamini vt annunciē vobis que ventura sunt nobis in nouissimis diebus sequitur. Non auferetur sceptruꝫ de iuda et dux de femore eius donec veniat: qui mittēdus est τ ipē erit expectatio gentiū. quod sic exponitur a Nicolao de lyra vbi supra. Non auferetur sceptruꝫ de iuda. i. dignitas regia. τ dux de femore ei⁹ qꝛ deficiēte regno iterfecto rege sedechia in captiuitate babylonica et tunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erāt de tribu iuda. quia in reditu dicte captiuitatis zorobabel fuit dux eorū: vt habetur zacha. iiij. c. τ Aggei. i. ca. et post sacerdotes gubernauerunt populum: vt patet tempore Machabeorum: qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant coniuncte: vt patet. iiij. Reg. xi. vbi dicit ꝙ Josabeth soror achosie regis iuda tulit Joas. τ erat sex annis cum ea in domo domini: qꝛ ipsa erat vxor Joiade pontificis: τ istud regimē durauit vsqꝫ ad tempus herodis q̄ fuit alienigena de gēte idumeorū et ipso regnante natus est christus vt habetur Matth. ij. Cui⁹ regnū durabit in secula seculorum amen. Et ideo subditur donec veniat qui mittēdus est. i. christus qui missus est a patre pro salute generis humani: τ ipse erit expectatio gētiū. Sm ꝙ dicitur Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cunctis gentibus τc. In hebreo autē habetur sic. et erit ei aggregatio gentiū τ hoc impletum est in regno xp̄i. quia post resurrectionem τ ascensioneꝫ xp̄i. ad celos apostolis predicantibus fidē xp̄i iudei pro maiori parte remanserunt obstinati in infidelitate sua: τ gentes cū magna deuotione receperunt fidē xp̄i. Et sic xp̄o aggregate sunt. ꝓpter qđ apostoli dixerūt iudeis: vt habet Act. xiij. ca. Uobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illō τ indignos vos iudicastꝭ vite eterne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic eñ precepit nobis deus. ¶ Sed hanc ꝓphetiam que satis clare exposita est de christo iudei multipliciter nitimtur subuertere. Ad cui⁹ intellectū sciendū ꝙ in hebreo habetur donec veniat sylo. Hec autē dictio hebraica sylo est ꝓprium nomen loci: significat etiā in alio sensu missionē: τ sic est nomē cōē: ꝓut ergo est nomē loci accipiūt hic eā

aliqui iudei dicentes ꝙ prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur .i. Reg. xi. fuit electus in regem ⁊ inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculum domini ⁊ archa: ⁊ per cōsequens vnctio vbi reges debebāt inungi. et sic sceptrum quod accipitur pro quodā domino et primatu: quod fuerat in tribu iuda vsq̃ tunc fuit translatum ad tribum bēiamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionē Saulis archa dei iam erat amota de sylo. et erat in cariathiarim. vt habetur .i. Reg. vij. c. Itē post saul immediate: immo ipo adhuc regnante: fuit dauid inunctus per Samuelē. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda. et tunc reges de illa tribu quādo incepit successerunt. Qđ autē sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quādo incepit esse in propinqua dispositiōe ad gradum perfectum non est verisimile. Et ideo alij iudei dicunt ꝙ ista prophetia impleta fuit in electione hieroboā in regem qui erat de tribu effraim. quia decem trib⁹ ablate sunt a regno iuda: ⁊ adheserunt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo duram responsionē. iij. Reg. xij. Et sic exponunt donec veniat sylo. i. donec veniat hieroboam coronandus in tali loco. Sed ista expositio ostēditur falsa per textum. quia congregatio illa nō fuit facta i sylo. sed in sychem. vt habetur. iij. Reg. xij. c. Item non fuit ablatum regnum a domo iuda tūc: sed stetit vsq̃ ad captiuitatē babylonicam per successionē hereditariā. Et illi soli dicebantur proprie reges: quia instituebantur per inunctionē. q2 templum archa domini: ⁊ illa que ad inunctionē requirebantur in hierusalē remāserūt que erat metropolis in regno iuda: propter quod alij iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionē: dicunt ꝙ dicta prophetia impleta ē tempore nabuchodonosor quādo venit contra hierusalem ⁊ occidit sedechiam regem: ⁊ sic defecit regnū iuda. Et ideo exponunt predictam litteram sic. Non auferet sceptrū ⁊c. donec veniat qui mittendus est. scȝ Nabuchodonosor. qui propter peccata iudaici ppl'i missus fuit a deo ad destruendam terram ⁊ auferendum regē: ⁊ erit ei aggregatio gētium: quia ꝑpter dilationē sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio ⁊ precedentes ⁊ consimiles si fiunt destruuntur per translationē chaldaicam quā iudei vocant targum: que ita auctētica est apud iudeos ꝙ nullus doctor eorum fuit ausus ei contradicere. immo quando littera hebraica est obscura recurrunt ad illam pro explanatione. In illa aūt sic habetur. Non auferet sceptrū de iuda ⁊c. Donec veniat messias in scriptura: sed solus xp̄s qui ꝓmissus in lege et prophetis erat. Et hoc patet clarius veritas nostre catholice expositiōis ꝑdicte.

Cum ergo a tempore predicti herodis regis cessauerit regia digni tas tribus iude et ducatus et i tpe illo nullus alius apparuit qui ex doctrina et operationibus posset dici christus nisi iesus saluator noster. Sequitur ergo q ipse est verus messias et q ei9 aduentus trasiuit in preteritu. ¶ Itez pdictus Petrus alfonsus couersus in suo dyalogo predicta pphetiam exponit sic dicēs. Doctores antiqui hebreoru sic exposuerunt prophetia Jacob. Nō auferetur sceptrum.i. virga regni de iuda. et dux de femore.i.de filijs filioru eius in secula. donec veniat qui mittendus est i.xps cuius est regnu et ad ipsum congregabuntur gentes Et nos quidē nouim9 q postq venit xps. neq rex neq dux de Juda fuit vlteri9. Credere itaq debemus q hic tēpus xpi aduētus determinatu fuit et q is qui tempore illo venit sine dubitationis scrupulo xps extitit. ¶ Secundo introducitur pphetia Danielis.c.ix. vbi Gabriel āgelus instruxit Danielez de illo tempore dicēs. Septuaginta hebdomadas abbreuiate sunt super populu tuu et super vrbē tuam sanctā et consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniqtas et adducatur iusticia sempiterna. ⁊ impleatur visio. et pphetia. ⁊ vnguatur sanctussanctoruz. Ad intellectum huius prophetie primo videnduz est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada qd est idem. In sacra enim scriptura vno modo accipitur pro tpe septē dieru. et hoc modo comuniter accipitur: hoc etiā modo loquitur scriptura Leui.xxiij. vbi dicitur q septē hebdomade sunt accipiende a festo pasce qui faciūt.xlix. dies. et l. die celebrandu est festuz penthecostes. Alio modo accipitur p tempore septem annoruz. et hoc modo loquit scriptura de hebdomada. Leui.xxv. vbi dicitur Numerabitis septem hebdomadas annorum que faciunt annos.xlix. et quinquagesimus annus qui immediate sequitur. dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inuenitur hebdomada accipi plurib9 modis. Non potest hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. quia tota prophetia Danielis fuit completa infra annum et dimidiuz. ergo per locuz a diuisione oportet q accipiatur a numero annoruz. ⁊ in hoc oēs expositiones couenīut. sed in hoc differūt. Quia aliqui catholici vt Beda et alij dicūt q isti anni intelligendi sūt anni lunares q sunt breuiores annis solaribus.xi. diebus. Moti fuerunt autem ad hō dicendum ex duob9. Primo ex textu. quia dicuntur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sunt breuiores annis solaribus. et per consequēs hebdomade annorum lunarium sunt breuiores. Secūdo quia angelus loquebatur Danieli qui erat hebre9. hebrei aūt computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et iō angelus posuit numerum annoruz predictorum p hebdamadas anno

rum lunarium. Utrumqꝫ dictum non placet Nicolao de lyra. ⁊ est ratio quia in hebreo non ponitur ab breuiate prout sonat in detruncatione seu diminutiōe. ſꝫ in hebreo ponitur precise vt notat temporis determinationem. ſ. nec plus nec minus. Similiter secūdum est falsum. si enim iudei haberent annū breuiorem. xi. diebus q̄ annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mense cuiuslibet anni facere pascha et die determinata. ſ. xiiij. die primi mensis. sequeretur q pascha eoꝝ huius anni p̄cederet pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis p̄cederet per xxij. dies. Et sic anticipando tempus quolibet anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur q iudei celebrarent pascha suuꝫ et obligatione precepti infra breue tempus in quolibet mense totius āni. Hoc autem apparet manifeste falsū ex vsu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet q cōputant per annos solares sicut et nos. Licet enim incipiant menses a lunationibus tamen tertius annus apud eos: habet lunationes. xiij. ita q per embolismos faciunt ad equationes temporis. ⁊ sic computant per annos solares sicut et nos. Dato tamen q cōputarent p annos lunares: nihilominus habetur ꝓpositum nostrum vt videbit. ¶ Secundo videndū est quot annos continent hebdomade p̄dicte et patet q si multiplicētur. lxx. per vij. resultant. cccc. xc. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. et dicunt aliqui iudei q incipit ab. xi. anno: regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alij dicunt q incipit a primo anno darij. quia isto tēpore dixit angelus ista danieli. Alij dicūt q incipit cōputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce. anno secūdo Cyri regis Persarum. Alij dicūt q incipit cōputatio ista. a. xx. anno regis artaxerxis quando missus est neemias ad reedificandum iherusalē. Que aūt istarum opinionū sit vera propter ꝓlixitatē euitandam omittit. et etiam q secūdum omnes istas cōputationes habetur propositū nostrum sufficienter. ſ. q temp⁹ aduentus christi sit preteritum. quod patet. q angelus determinate assignat. cccc. xc. annos. vsqꝫ quo impleatur visio ⁊ ꝓphetia ⁊ vnguat sanctus sanctorum. i. xp̄s. Sed qualitercūqꝫ accipiatur computatio anni lunaris vel solaris et vbicunqꝫ incipiatur cōputatio. quia infra tamen nō pōt accipi q̄. a. xx. anno regis artaxerxis: totus tamē numer⁹ predict⁹ iā diu est p̄teritus. Et declaro saltem de vltimo numeꝝ predictū impletuꝫ. ſ. a. xx. āno artaxerxis vsqꝫ ad. xviij. annū Tyberij cesaris in quo passus ē xp̄s. Si fiat cōputatio per ānos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persaꝝ durauit annis. ccxxxiij. ⁊ a principio regni vsqꝫ ad. xx. artaxerxis fluxerūt anni. cxv. et post durauit. cxviij. annis. Regnum grecoruꝫ du

rauit.ccc.annis ꝛ tunc cepit regnū romanorum a cuius principio vs͡ ad.xix.annum Tyberij fluxerūt anni.lvij.qui simul iuncti patet ꝙ faciunt.cccc.lxxv.annos solares q̄ implent predictum numerum secū dum lunares annos quia ānus lunaris continet.ccclitij.dies. Solaris vero.ccclxv. quadrantem vnū et.v.horas.ꝛ patet secundum verū numerum ꝙ.cccclxxv. āni solaris sunt.cccc.xc.anni lunares qui ē numerus hebdomadarum cōputādo vt dictum est per annos lunares.

¶ Aduertendum tamen ꝙ Rabi salomon dat quandam expositionē falsam ad rationē predictam quaꝫ oportet remouere.dicit enim ꝙ septem hebdomade ille non cōtinēt tempus precisum vs͡ ad aduentum xp̄i ꝛ passionis sue mysterium vt p̄dictum est. Sed dicit ꝙ continet tempus p̄cisum a destructiōe primi templi vs͡ ad destructionē secūdi per Tytū ꝛ Uespasianū: cuius expositio talis est. Septē hebdomade p̄cise.i. determinate sup populum tuum anteꝙ͡ veniat perfecta captiuitas eorū que facta est per romanos cōburentes ciuitateꝫ ꝛ templum ꝛ eijcientes inde populum iudaicum.vt consumatur preuaricatio.i.desistant a p̄uaricationibus castigati ꝑ predictā captiuitatem.ꝛ deleatur iniquitas eorum scꝫ ꝑ captiuitatem ꝛ afflictionē p̄dictam que est pena vt dicit. Et adducatur iusticia sempiterna.i.vt internum iustificentur ꝑ predictam captiuitatem ꝓ peccatis tolerādo Et vt sic finaliter impleatur visio ꝛ ꝓphetia.i.visiones de christo ꝓmisse ꝑ prophetas ꝛ vnguatur sanctus sanctorum.i.archa dei ꝛ vasa sanctuarij.que recuperabunt per messiam venturū in fine huius captiuitatis vt dicit. Sed ꝙ͡tum debeat durare ista captiuitas nō dicitur.ꝛ sic ꝑ consequens tempus determinatum ipsius hic non ponit.

¶ Quod auteꝫ ista expositio sit falsa ꝛ extorta patet per litteram precedentē vbi dicitur ꝙ angelus gabriel venit propter orationem Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandum exauditionem sue petitionis. Et ideo nō soluꝫ nūciauit ei liberationē a captiuitate babylonica. sed etiā ꝑfectā liberationē fiēdā ꝑ xp̄m de qua daniel principaliter orabat.ꝛ ideo dicere ꝙ āgelus venerit ad denūciādū Danieli ꝑfectā captiuitatē sui ppl'i.ꝛ nullū certū tēp⁹ liberatiōis fiēde ꝑ xp̄m hoc est valde absurdū ꝛ p̄cedēti littere cōtrarium.q2 non venisset ad consolationē Danielis sed magis ad desolationē. Item ꝙ dicit ꝙ ꝑ captiuitateꝫ in qua sunt desistunt a p̄reuaricatiōibus hoc ē apte falsū.q2 super oīa gētes intēdūt sortilegijs ꝛ augurijs vt sciūt illi qui nouerūt facta eorū: ꝛ tamē ista ꝓhibentur eis maxime in lege diuina.patꝫ in Exo.ꝛ Deutro.ꝛ in pluribus alijs locis veteris testamenti. Item ꝙ dicit visiones impleri prophetarum per merita eorum: ꝛ est contra illud quod dicit. Deutro.ix. Scito ꝙ nō propter iustificationes tuas dederit tibi de⁹ terram hanc in possessionem. etc.

multominus propter iusticias eorum implenda est promissio de christo et maxime quod de ipso scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidem offensionis et petram scandali duabus domibus israel et in laqueum et ruinam habitantibus iherusalem. Item quod dicit per vnctionem sanctisanctorum intellige vnctionem arche et sanctuarij qui recuperabunt per regem messiam hoc est contra illud quod habet Ihere. iij. Cumque multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus non dicent vltra archa testamenti domini neque ascendet super cor neque illius recordabunt neque visitabitur. neque fiet vltra: quia cerimonie veteris testamenti omnino cessauerunt post passionem christi. et tunc enim fuerunt mortue: manet ergo veritas inconcussa quod scilicet tempus hebdomadarum fuit impletum in christi aduentu qui peccata nostra tulit omnia que in deum in nos et in proximum commissa erant: iusticiam adduxit legem et prophetias impleuit. et vnctus est plenitudine gratie a deo patre. ¶ Tertio determinat sacra scriptura tempus aduentus messie Esa. vlti. textus ibi est antequam parturiret peperit. Et licet aliquid de hoc textu supra dictum sit. hic tamen plenius exponitur. super quo glo. hebraica. quia antequam natus fuisset ille qui in seruitutem redegit vltimam natus fuit redemptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciuitatem et templum destruxit et populum captiuauit et in venditionem et seruitutem exposuit intantum quod dabantur. xxx. pro vno nummo argenteo. vt dicit Hugo floriacensis. fuit natiuitas ipsius christi. hoc idem patet per translationem chaldaicam ibidem que comparat israel mulieri parturienti que angustias maximas patitur et dolores adhuc non erit ei vehemens angustia. et adhuc non veniet ei tremor cum doloribus propter partum et reuelabitur rex messias. Dolor enim et angustia partus exprimunt maximam calamitatem quam habuerunt in obsidione Tyti et Vespasiani vbi tanta fuit angustia et calamitas quod impletum est illud Trenorum. iiij. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos et multas alias angustias et miserias passi sunt que Josephus narrat in libro antiquitatum de bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et ante istam obsidionem clarum est quod fuit iesus nazarenus natus per. lxx. annos et passus per. xl. annos. Iste textus cum glosa chaldaica est tante auctoritatis apud iudeos quod multi doctores eorum concedunt quod messias natus est in die destructionis templi. Pro quo allegat rabi hamon: quod lybanus cum excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi. Et interrogant ipsi iudei vbi est ipse messias natus in illa die destructionis templi: respondent quidam quod est in paradiso cum angelis viuens ibi eo modo quo moyses vixit quadraginta diebus in monte synai et expectat preceptum domini ad se ostendendum Alij quod est vltra montes caspios expectans preceptum domini de liberatione populi. Alij dicunt quod vadit per mundum sicut pauper et humi

liatus propter peccata populi sui: sm q dicitur Esa.liij. et nos reputauimus eū quasi leprosum et cetera. quousq appareat ex pcepto domini in virtute ad liberationez filiorum israel de captiuitate et miseria in qua sunt. Talis enim varietas ostendit q dictū eorum est ficticiū. Sed quicqd sit dictum videtur q verū est q tempus veniēdi messie taxatum in scriptura iam pterijt et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro. et istd fuit vocatuz tempus plenitudinis. ad Gal. iiij. et Eph.i. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo. scilicet nature. scripture. gratie et temporalis mēsure. Nature quidem quia tūc venit finis ois creature. s. homo coniūct9 est suo principio. s. deo. Unde tunc fact9 est nobilis circulus q est perfectissim9 figurarū. Tūc etiam fuit vltimus modus formandi hominē q fit possibilis. s. de muliere sine viro. Alij enim tres precesserant et iste fuit quart9. Scripture etiam qr pmissa fuerūt reddita. figure cōplete et omnes scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecūditate marie. iustificatione iohannis: in missione spūsancti sup apostolos: et in sacramentis ecclesie. que sūt gratie vasa. Plenitudo nihilomin9 temporalis mensure. Omnis eniz perfectio consistit in trib9 precesserat aūt tempus nature in quo fuit conuictum humanū genus de ignorantia. Temp9 etiā legis scripte in quo fuit conuictuz de impotentia et hoc fuit tertiū complementum vniuersorū temporum in quo fidelib9 datur vera dei cognitio veraq virt9 ad completionem diuine legis. et in signū istarū plenitudinū voluit venire dei fili9 sexta mundi etate. vi. annoruz millenario. vi. mense a cōceptiōe Johannis. sexta die vt dicit et forsitā sexta hora. Probabile eniz est q illa die concept9 fuit adam celestis in qua fuit formatus adaz terren9. Illa hora veniret medicus in qua primus homo induxit humano generi mortiferam infirmitatem. sexta etiam die fuit passus et sexta hora in cruce fuit conclauat9. hoc ergo fuit temp9 beneplaciti et tempus miserendi vt dicitur in. ps. ci.

¶ Secūdum testimoniū aduent9 messie est inquisitio iudeorū facta tempore christi quaz non fecissent nisi tempus impletū cognouissent tūc enim inqrentes miserūt sacerdotes et leuitas ad Johannem baptistam quem tunc sanctissimū in sanctitate videbant vt interrogarent eum si erat messias vt dicitur Joh.i. Qui si dixisset q sic eum recepissent sed confessus est et nō negauit qr non sum ego christ9. i. messias vt patet: confessus est tamē q erat eius vox et preco clamans vt prepararent sibi viam tanq summo regi suo vero messie. qui et digito eū ostendit dicens eis. Hic ē de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est. cuius non sū dignus corrigiam calciamenti soluere. et iterum euz digito ostendēs ait. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. Ad hoc etiaz valet

inquisitio facta per eos eodez tempore de barcoziba vt supra dictuz est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus impletuz non cognouissent. ¶ Tertium testimoniū est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeorū. qui in. xviij. libro antiquitatū describens tempora Tyberij cesaris sub quo passus ē christus sic dicit. Fuit eisdē temporib9 iesus vir sapiens si tamen virū eū nominare phas est. Erat enim mirabiliuz operum effector et doctor eorū hominū qui libēter ea que vera sunt audiūt. et multos quidē iudeorum. multos etiaz ex gentibus sibi adiūxit. xp̄s hic erat. hūc accusatione primorum nostre gentis virorū cū pylatus in cruce agendum esse decreuisset. non deseruerūt eū qui ab initio eum dilexerant apparuit enim eis iterum viuus ſm ꝙ diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura p̄dixerūt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati. q̄ anno domini. xxxvi. īpij vero Tyberij. xxi. cum esset mos romanis vt ꝓuinciarum iudices senatui scripto renunciarent vt si quid noui in his quas regebāt prouincias accidisset scripsit epistolam ad Tyberiuz sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutem. Nup accidit ꝙ ipse probaui iudeos per inuidiam se suosq3 posteros crudeli dānatione perimisse. Cum enim promissum haberent patres eoruz ꝙ deus ipsorum mitteret illis per virgine3 sanctum suum qui rex ipsorum merito diceretur hunc me p̄sente misit in iudeam: quem cū vidissent cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. vētis imperasse. pedibusq3 siccis sup vndas maris ambulasse. ⁊ alia multa miracula fecisse. ⁊ oīs populus iudeoruz diceret eū esse dei filium: principes sacerdotū inuidia contra eum moti itaq3 mihi eum tradiderunt. et alia pro aliis mentientes hunc magum esse ⁊ cōtra legem eorū agere dixerūt. Ego autem ita esse credidi ipsumq3 flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui euz crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt. Ille quoq3 militibus meis custodiētibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequicia iudeorum contra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse seq3 visionem angelorum vidisse: et a iudeis pecuniaz accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter estimet factum esse vel credendum mendaciis iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberetur. At senatus recusauit indignatus ꝙ non sibi ſm morem epistola primo fuiss3 delata. Et sic satis claret ex predictis quattuor testimoniis tēpus aduētus messie fuisse ante destructionē scōi tēpli.

¶ Quod verus messias debet esse

de genere iude procedens de medio filiorum iacob.

Ecũdus thesaurus aperitur de genere messie. quod sacra scriptura prenunciat et specifice determinat: et impletum est in iesu nazareno. nam dixit dominus moysi Deuterono. xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratum suo⸗rum similem tibi. ponã verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existã. Et patet ꝙ ista auctoritas nulli potest applicari nisi iesu nazareno vero messie nostro. quod patet per duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis: est prophetã suscitabit deus filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota ꝙ iudei dicuntur filij israel vel iacob: quod idem est Israel autem habuit quattuor vxores: ex quibus procreauit. xij. filios ⁊ vnam filiam. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiam ꝑ ordinem qui sequũtur. scilz Rubẽ Symeon: Leui: Judas: Isachar zabulon: Dyna. patet Genes. xxxv. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. scilicet Joseph et Beniamin. Tertia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios. scilicet dan ⁊ neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solũ duos filios scilicet Gad ⁊ Aser. quod pꝫ Genẽ. vbi supra. Modo qd dicit auctoritas. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Iste ergo propheta qui debebat esse messias: non potuit esse de filijs Bale ancille rachelis: quia non habuit nisi duos filios: et in duobus non est medium. Nec potuit esse de filijs zelphe: propter eandem causam: nec a simili de filijs rachelis. ergo oportet ꝙ sit de filijs lye qui fuerunt septem: et in numero septennario est medium: scꝫ quartus. Numerentur ergo filij lye per ordinem. Primi tres sunt ruben. Symeon. Leui vltimi tres. Isachar. zabulon. Dyna. Mediũ istorum fuit iudas qui fuit quartus. Propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorũ debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysteriũ: quare scꝫ deus dixit. de medio suscitabo ꝓphetam. id est messiaꝫ. Genus eñi humanum propter peccatum primi hominis: ⁊ propter innumera peccata que postmoduꝫ homines commiserunt fuit diuisum a deo: sicut dicitur Esay. quinquagesimonono. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ⁊ deum vestrum et absconderunt faciem eius a vobis. Istud est signuꝫ maximi odij inter deum ⁊ homines: scilicet abscondere faciem suam ab homine Quia tria sunt signa inimicitie: et istud est supremum. Primum est cũ quis denegat alicui suaꝫ fami⸗

llaritatem quēadmodum xp̄s ille cui dixit. Matth.viij.et Luce.ix. Uulpes foueas habent etc. Scdm est cū quis denegat alicui suam loquelā: sicut Johānes euangelista dicit loquens de heretico.ij. Jo.i. nec aue ei dixeritis. Tertiū et vltimū est cū quis denegat alicui suū aspectū: sicut dauid dixit de absalone filio suo.ij. Re.xiiij. q̄ nō videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis: sicut ait moysi. Exo.xxxiij. Nō videbit me hō et viuet: et gemens Joh.c.xiij. dicebat. Cur faciē tuā abscondis et arbitraris me inimicū tuum Abacuc.i.c. Mundi sunt oculi tui dn̄e: vt nō videas malū: et respicere ad iniquitatē nō poteris. Cū ergo tanta esset discordia inter deum et hoīes: et ad pacificā dum discordes sit necessarius mediator. ideo messias p̄missus debuit exire et suscitari de medio qđ veridice fuit impletum in xp̄o iesu saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderat q̄ veram pacem venerat facere inter deū et hoīes: et vt innueret q̄ verus mediator erat quasi semp̱ medium elegit: scilicet pacē inchoans: pacē ordinās: pacem confirmans: pacez publicās: pacem cōseruans. Hij sunt quinq̧ passus ascēsus nostre salutis. Est ergo primus passus q̄ xp̄s pacez inchoans exiuit de medio: quia est media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima est q̄ debuit deus incarnari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda q̄ non pater nec spiritussanctus: sed filius. Prima ꝓpositio patet dupliciter: primo: quia nulla creatura sufficiebat ad tantū debitum persoluendum: cum debitum esset infinituz: quia cōtra infinitum offensa fuit facta. Secundo: quia contraria cōtrarijs curātur. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo: eritis sicut dij. Gen.iij. Ergo per contrarium vt homo curaret oportuit q̄ per cōtrariū deus fieret homo. de hac materia in quarto latius dicetur. Secūda propositio patet: q2 licet tres persone sint vnus deus. distinguntur tamē realiter p̱ relationes et habent etiā appropriata distincta: q2 potētia appropriat patri: sapiētia filio: et bonitas siue amor spūisancto: que sunt quasi tres diuise trium personaꝝ offerentiū se in cāpo certaminis: vt cuiuscūq̧ tangeretur diuisa pro homine exiret in campū: venit dyabolus et tetigit diuisam filij dicēdo parentibus primis. Eritis sicut dij scientes bonum et malum. Nō dixit potentes. nec boni: sed scientes. Et cum scientia sit appropriatū filij. sicut potētia patris: et bonitas spiritussancti: vt dictum est. Non ergo debuit venire pro redemptione hominis et eius recōciliatione deus pater nec spiritussanctus: sz filius qui est media iu trinitate p̱sona. Item pacem inchoans venit in tempore medio. Currūt enī tria silentia ab initio mundi vsq̧ ad beatitudinez eternam: sicut patuit supra in hoc libro. articlo.iiij.

tertie cōsiderationis: et hoc est qd dicit. Sap. xviij. Dū mediū silentium tenuerūt oia: et nox i suo cursu medium iter haberet: oipotens sermo tuus dñe exiliens de celo a regalibus sedibus venit: angelus venit ad virginē hora cōpletorij. et ideo tunc pulsatur p Aue maria. Durauit sacra collocutio vsq ad dimidiū noctis. Et tunc dāte consensum virgine omnipotens sermo dei. i. verbum patris qui est eius filius a regalibus sedibus venit i vterū: sc3 virginis. Sic ergo patet q filius dei venit in medio silentio in incarnationē: sic etiā natus fuit media nocte. sicut pt3. Luce. ij. qr pastores custodiebant vigilias noctis: predicta tria silentia figurant nobis tres magnos annos durationis mūdi. In quorū medio debebat venire messias ad viuificandum genus humanū per peccatū mortuū dicēte ppheta Abacuc. iij. ca: Dñe op9 tuū: in medio annorū viuifica illud: in medio annorum notū facies. Item pacē inchoans stetit in medio: sc3 vteri virginalis. Ipsa enī virgo beata que debuit esse mater istius excellentissimi medij inter deū et hominē rationabile fuit q etiam ipsa esset mediū. Fuit enim medium locale: mediu3 morale: et medium naturale. Querūt enī logici mediū ad concludendū maiorem extremitatē de minori. de qua facit Aristoteles magnū pcessum in. ij. priorum. Maior extremitas deus est. Minor extremitas in genere rationabiliū homo est perquierūt patriarche et pphete et multi alij multis tēporibus medium ad cōcludendū predictā maiorem extremitatē de minori et non inuenerunt: sed venit beata virgo et facta est mediū: qr in ipsa est: per ipsam verbū caro factū est. et maior extremitas predicata est de minori: qr homo est deus: et etiā minor de maiori: qr deus est hō. Est etiam virgo beata medium morale. sm enī Aristotelē. ij. ethicoru3. Mediū morale ē virtus nihil participans de extremis: qr extrema sunt viciosa: tale mediū fuit virgo beata que nullū viciū cōtraxit. Et sm Hiero. Nihil gratie: nihil virtutis: nihil candoris est qd non resplendeat in maria. Fuit etiam mediū naturale: quod ponitur triplex a philosophis: sc3 mediū circuli: mediū celi: mediū mūdi. Mediū circuli ē a quo oēs linee recte ptracte ad circumferentiam sunt equales. Centrum istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores quia in circuitu impij ambulabāt teste psal. xi. et ab ea ad circulū linee ducte sunt equales: quia oēs pctōres et alios equaliter videtur respicere. vnde Bern. Maria oibus omnia facta est sapientibus et insipientibus copiosissima charitate debitricē se fecit: vt de plenitudine ei9 suscipiant vniuersi. Est etiam medium celi quod dicitur linea equinoxialis in qua cū est sol equinoxium facit: et sub qua habitantes non agitantur perturbationibus temporū: qr sunt in optima dispositione. propter quod multi

theologi dixerunt quod sub illa linea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata: quia cuz in ea fuit sol iusticie factū est equinoctiuz. q2 nox sicut dies fuit illuminata. Infinitū visū z e equari finito: eternū tēporali: imortale mortali: inuisibile visibili: immensum capabili: diuitē pauperi. homies etiā qui habitāt sub hac linea sūt in optima dispositiōe: nō agitant neqꝫ mouentur perturbationibus demonū. ꝑpter quod merito dicitur paradisus. Tunc eñ impleta fuit figura illa Geñ. ij. quia posuit deus lignum vite in medio paradisi. i. xpm verum filiū suū in medio ventris virginalis. Est etiaz virgo beata mediū mundi. Istud dicit a pħis esse terra que equaliter vndiqꝫ distat a celo. Tres autē sunt ꝓprietates terre propter que virgo beata dr terra. e eñ infima et maria virgo infima: q2 humilima. Cū eñ deberet esse mater dei vocauit se ancillam. Luce. i. Ecce ancilla dñi ꝛc. Secūdo ad terram currūt aque. et ad beatā virginem abundantie gratiaꝝ. ps. ciij. inter mediū montiū pertrāsibunt aque. Tertio omnia ponderosa tendūt ad terrā tanꝙ ad centrū ꝛ suū medium: vt ibi saluentur sic ꝛ pctōres grauati pondere peccatorum recurrentes ad istud medium saluantur. vnde. Bernar. Ad mariaz velut ad mediū dei recurrant qui in celo sunt: ꝛ qui in inferno: ꝛ qui nos precesserunt: et nos qui sum9 ꝛ qui nos sequuntur et nati natorum ꝛ que nascentur ex illis. Sic ergo patet quomodo beata virgo est mediū logicale: morale: ꝛ naturale pro pace fienda inter deuz e homines. Verus ergo messias fit lius dei in inchoatione pacis exiuit de medio personarum diuinaꝝ inqꝫtum deus. Suscitatus est de medio fratruz. Inqꝫtum homo venit in medio silentio in medio annoꝝ: ꝛ stetit in medio paradisi: scꝫ vteri virginalis: ꝛ sic tanꝙ media tor verus in inchoatiōe pacis vniuit diuisa. s. deū ꝛ hominē: q2 deus ꝛ homo vnus est xps. s. verus mediator. ¶ Secundus passus est ꝙ ordinando pacez xps verus messias stetit ī medio quadrupliciter. Primo statim sicut fuit natus stetit in medio aialium. s. bouis ꝛ asini: sicut patet Abacuc. ij. ꝑm aliaz translationē. per bouem qui ruminat intelliguntur cōtēplatiui quorum officiū est ruminare dei magnalia: scꝫ rerū creationē: homis recreationē: mūdi gubernationē: premiationē bonoꝝ: ꝛ punitionē maloꝝ. Per asinum intelliguntur actiui: quoꝝ officium est onera ꝛ labores tolerare: quales sunt predicatores: confessores: ꝛ omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xps positus est: vtrosqꝫ in societatem recipit: ꝛ ad suā beatitudinem perducit iam factos homies id est rationales qui per peccatū quasi bestie viuebāt. Secundo ordinando pacem inuētus est in medio doctoꝝ: sicut patet Luce. ij. Cum factus esset annoꝝ duodecim. dicit textus audiētez illos ꝛ interrogantē: sequitur.

Stupebant autē super prudentia ⁊ responsis eius: q2 nunq̄ viderāt infantē tam tenere etatis tante sapientie: permaxime cū scirēt eum litteras nō didicisse. Inuētus est ergo in medio doctorum: in signū q̄ sapientes ⁊ docti huius mundi vel habebāt ad illud mediū cōuerti: vel q̄ sapiētia illorum p excessum splendoris illius medij debebat obfuscari: q̄ indicat numerus duodecim annoꝝ qui est numerus superexcrescēs ſm btm̄ Isido. li. ethimo. iij. q2 eius partes aliquote plus reddūt q̄ suum totū: patet quia ille sunt vnum: ⁊ duo: ⁊ tres: ⁊ quattuor. et sex que sunt iuncte reddit. x. ⁊ sex: sic etiam improportionabiliter sapiētia xp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tertio ordinando pacē transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce. iiij. q2 cum voluissent ipsū precipitare de monte ipse trāsiēs per mediū illoꝝ ibat. Dicit Beda q̄ cū precipitaretur rupis admodum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauum in quo receptus est christus ⁊ manent ibi ruge vestis ⁊ signa pedis: sicut asserunt illi qui viderunt: tunc enī fecit se inuisibilem per medium trāsiens: fugiens mortē precipitationis: q2 non debebat mori nisi in ligno: vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacē stetit in medio discipulorum dando eis formā eligendi prelatum eos erudiens ⁊ eis seruiēs. Vñ Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrum sum sicut q̄ ministrat: quasi dicat. Ille sit vobis superior qui fuerit humilior. Non ergo attendatis q̄s sit maior: sed attendite quis humilior: sicut ego. Qui licet sim dñs ⁊ magister vester non sicut qui recūbit in mēsa: sed sicut q̄ ministrat. Patet ergo q̄ christus verus messias ordinando pacem inter deū ⁊ hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum: fugit per medium persecutorum: ⁊ ministrat in medio discipulorum. ¶ Tertius passus est xp̄s consummando pacem ordinatam stetit in medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum: sicut patet ioha. xix. Crucifixerunt eū ⁊ co duos latrones hinc ⁊ inde: medium autem iesum: quod iudei fecerunt: vt populus communis cogitaret q̄ quia erat cum malefactoribus punitus erat malefactor sicut ⁊ alij. Sed tamen diuina dispensatione factum est: vt impleretur prophetia Isaye que ante illum vacua fuerat. Isay. liij. Et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronū vt nullus quātūcunq̄ peccator desperet de venia si voluerit facere penitentiam: quia ⁊ ille latro licet sero cognoscens peccatum suum: ⁊ petens misericordiam: inuenit subito veniam. Hodie inquit eris mecum in paradiso: et sic factum est: quia eadem die vidit diuinam essentiam: que visio dicit paradisus: sic cū viderūt xp̄z scti patres in inferno paradisus fuit ibidē. Secūdo cōsummādo pacē stetit ī medio terre: q2 mons caluarie vbi

crucifixus est xps: est in medio ter re hitabilis. tūc autē impleta fuit ,pphetia dauid. in psal. lxxiij. De⁹ autē rex noster ante secula. i. eter⸗ na ordinatione rex operatus est sa lutem in medio terre. tunc em̄ ibi operata est salus humani generis. et cōsummata pax inter hominē ⁊ deū. Fuit em̄ xps crucifixus in me dio terre: vt tanq̄ cētrum ⁊ mediū omniū omnia traheret ad seipsuȝ. quia ipse dixit. cum exaltatus fue⸗ ro a terra in cruce in medio terre: omnia traham ad meipsum. Joh. xij. ¶ Quartus passus est q̄ xps publicando pacem cōsummatā ste tit in medio. vnde post resurrectio nem stetit in medio discipulorum suorum: ⁊ dixit eis ter. pax vobis. Joh. xx. quasi dicat. Jaȝ est pax in ter deum ⁊ hominem consummata per passionē meaȝ. stans in medio latronum et in medio terre. ⁊ ideo pacem cōsummatā vobis in publi co dicens in medio vestrum pax vo bis: ⁊ sicut xps p seipm stās in me dio pacē publicauit discipulis: sic et per litteras per totum mūdum diuulgauit. Iste littere inter cete⸗ ras fuerunt epistole Pauli. in qui⸗ bus mūdo publicauit q̄ xps per⸗ sonaliter extrema diuisa vnierat fa ctus mediator. Unde ad gal. iij. lo⸗ quens de xpo quomodo lex fuit po sita in manu eius sicut in manu me diatoris: vt de ea faceret qd̄ vellet dicit. mediator autē vnius non est deus autem vnus est. Oportet er⸗ go q̄ mediator sit duorum. ⁊ sic nō [illegible] deus: sed deus et homo vniēs extrema diuisa. publicauit etiam q̄ christus fuit mediator extrema concorditer pacificans. vt patȝ ad Hebreo. ix. vbi dicit: quia christus noui testamēti mediator est vt mor te intercedente in redemptionem earum p̄uaricationū que erant sub priori testamēto repromissionē ac cipiant qui vocati sunt eterne he⸗ reditatis. Intimauit etiam firmā pacis per litteras: ,ppter quod de christo dicitur. ad hebre. viij. Me⸗ lioris testamēti mediator est iesus quanto in melioribus repromissio nibus sancitum est. Ueteris testa⸗ menti mediator fuit Moyses qui promisit obseruantibus bona tem poralia. Noui testamenti mediator est iesus: qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicauit etiā per litteras hominibus: q̄ christ⁹ pacem immobiliter ratificauerat dicens de ipo. i. Thimo. ij. Media tor dei ⁊ hominū homo iesus chri⸗ stus. cuius testamentum confirma tum est temporibus suis. ¶ Quin tus passus est: q̄ christus pacē pu blicatam conseruando vsq̄ in finē seculi stat in medio. Ipse enim di⸗ xit Matth. vlti. Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus vsq̄ ad con⸗ summationem seculi. Sed quomo do sit in medio vidit Johānes euā gelista. Apoca. i. vbi dicit. Uidi se⸗ ptem candelabra aurea: et in me⸗ dio septem candelabrorum aureo⸗ rum similem filio hominis. i. chri⸗ sto filio virginis. Ista septem can delabra aurea sunt septē ecclesi e sacramenta. scȝ baptismus: confir matio: penitentia: eucharistia: sa⸗ cer ordo: matrimonium: extrema

vnctio. In quorum medio scz in sacramento eucharistie est xps verus deus et verus homo. qd sacramentum etiam durabit vsqz ad aduentum xpi ad iudicium: vt dicit apostolus. i. Corinth. xi. Quotiens enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat. scz ad iudicium. Est ergo christus in sacramento eucharistie vsqz ad finem seculi sicut in medio septem cādelabrorū aureorum pacem inter deum et hominem conseruando: et non solum inter deū et homines. sed etiā inter hoies et hoies existēs in medio eorum. eorum voluntatem faciendo. sicut ipse dicit Matth. xviij. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo: in medio eorum sum. Dicit in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. scz eorum faciendo voluntatem si fuerit eorū petitio triplici conditione regulata. scz qꝫ petant p se et pie et perseueranter. Bene ergo dictū est moysi a domino in promissione messie prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Ex quibus duo catholica documenta accipiunt. Primum qꝫ verus messias debebat esse mediator dei et hominum. Secundum qꝫ verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in christo iesu saluatore nostro.

¶ Quod verus messias debeat eē similis moysi in in dando legem.

Tertius thesaurus aperitur de assimilatione messie quam sacra scriptura determinat quia postqꝫ deus dixit moysi prophetam suscitabo eis de medio fratrū suorum. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens similem tui ca. quo supra. forte enim dixissent iudei non sufficere ad hoc qꝫ quis dicatur messias qꝫ exeat a medio: scz a tribu iuda: quia multi alij prophete fuerunt de tribu iuda: vt Dauid et sic suscitati sunt de medio fratrū suorum. Sed quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuant. sufficit qꝫ qꝫtum ad hoc qꝫ debebat esse de tribu iuda verificatur in iesu nazareno. quia ipse fuit filius marie: que fuit desponsata ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt patet Matth. i. Et mulieres nō desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo sequitur in auctoritate que dicta fuit moysi prophetam suscitabo eis etc. similem tui quasi dicat deus nō solum sufficit qꝫ sit de tribu iuda: sed qꝫ assimiletur tibi. Ista similitudo debuit ꝓm aliquid singulare esse quod fuerit in moyse: et nō ꝓm aliquid cōmune. Moyses duxit populum et erexit. Multi etiam alij hoc fecerūt: vt Aaron cū eo: et post eū iosue moyses fecit multa miracula. et alij multi hoc idē et maiora: vt helyseus qui mortuū suscitauit qd est maximū miraculorum. Sed in quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet

sibi assimilari messias certe in dando legem. Hic sunt q̃ttuor pũcta vidẽda. Prim⁹ pũctus est quomodo moyses fuit singularis in dãdo legem. Secundus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primũ pũctum posset aliquis dicere q̃ moyses non fuit singularis in dando legem. Quia sm̃ Isidorũ. v. ethimologiarũ ca. i. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex Primus qui dedit leges egyptijs fuit Mercurius termegistus. Primus qui dedit leges atheniẽsibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurgus. Iste fecit legem q̃ ciues haberent libertatem eligendi magistratus: et rectores. Iste diuisit soluz tam in domibus q̃ in vineis: et alijs predijs per equale ne quis posset dici potentior alio. Iste fecit iuuenes vna veste nõ ãplius toto ãno vterẽtur non permisit aliquem cultius alio progredi: nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia: sed compensatione messium coequari iussit pueros puberes: non in forũ sed in agrum deduci iussit ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerẽt: nec prius in vrbem redirent q̃ viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere vt vxores non pecunie causa eligerentur: sed virtute. et sic matrimonia diutius pmanerent. Maximũ honorem non diuitum et potentuz sed senum esse statuit. Deinum vt suis legibus eternitatem daret. iu reiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusq̃ reuerteretur. Profectus est autem cretã vbi voluntarium exiliũ perpetuo egit moriensq̃ abijci sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurãdo si corpus eius reducerent ad ciuitatẽ. ¶ Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deide cũ populos seditiosos magistrat⁹ ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonẽ trãslatas. xi. tabulis exposuerũt. Paulatim autem antique leges vetustate atq̃ incuria perierunt. Noue a Constantino cesare ceperunt: et reliquis succedentibus erantq̃ permixte et inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionuz a Constantini temporibus sub proprio cuiusq̃ imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocauit. Iustinianus vero qui imperauit anno domini quingẽtesimo. xiij. et impauit ãnis. xxxviij. Hic leges ciuilesq̃ romane quarũ erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit. et ad.xij. libros coartauit. et de oibus vnu codicem ordinauit: que codice Justinianuz appellari voluit. Fecit etia librum institutionu que in quattuor distin xit libros: in quibus legu primor dia cotinetur. Nouas quoq; leges quas ipse fecerat in vnu volumen redactas nouellas vocari voluit q comuniter autetice appellantur. et sunt per collationes distincte. Omniu etia magistratuu et iudicu seu iuris consultoru leges q duoru milliu ee librorum dicebant abbreuiari fecit: et ad numeru librorum quinquaginta redigit. ipsumq; libru digestoru seu padectaru vocari mandauit: qbus legib? hodie tot? mudus ordinatur et regitur. In isto principe concurreru poteria: sapietia: et diuinus cultus. per potetia hostes superauit. per sapientia mundu iustis legibus ordinauit. per diuinu cultu dei et ecclesia edificijs et alijs operibus honorauit. Cu ergo oes predicti leges dederint: vt osteu est ptz euidenter: q moyses in dando lege no fuit singularis. ¶ Respondeo et primo declaro quid est lex. secudo distingua nomen legis. tertio soluet dubitatio. Circa primu dicitur q lex est quodda speciale vinculu quo hoies tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagentur. Sicut eni aialia siluestria no domatur nisi primo fortib? vinculis teneant: q sez nunq domita efficerentur si sine vinculis ad voluntate sua vagari dimitterentur. Sic vero necesse fuit: vt leges et madata a deo et a superioribus fierent: vt infra limites iusticie vagabiles mores hominu corrigeretur et domarentur. Homo eni qui sicut vir vanus in superbia erigitur. et sicut pullu onagri se natu liberum putat. vt dicitur Job.xi. nunq perfecte corrigeretur vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitrium sineretur. Et ideo certa ad ligandu mores hominu ne vagaretur. costituta est lex triplex. sez lex nature: diuine cure: et humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo qua deus in synderesi cosciencie collocauit. ne quis excusari possit. que vnicuiq; dictat et ostendit: quid bonum vel quid malum. de q dicitur. ad Ro.ij. Cum gentes que legem non habet ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi. Lex diuine cure est qua dedit deus moysi in scriptis. Et ideo dicit lex scripture. et qua xps in illa promissus implens vacuitatem eius veniens ex generis humani amore per seipsum docuit. et in cordibus impressit. suisq; fidelibus dereliquit. et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa qua ad regimen humanum principes statuerunt. de qua dicitur. i. Corinthio.vij. Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. ¶ Circa tertium ad predictam dubitationem dicitur q verum est moysen in dando legem esse singularem. et verum est q alij qui dicti sunt dederunt leges. quia moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas. ait enim beatus Isidorus vbi supra. Moyses get.

hebraice primus omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. vt infra capl'o.ij. ponens differentiã inter leges diuinas & humanas dicit. Omẽs aũt leges: aut diuine sunt aut humane. diuine natura humane moribus constãt. Ideoq3 he. s. humane discrepant: quia alie aliis gentibus placẽt. Si ergo moyses in dando legem diuinam fuit singularis et solus. in illo quo singularis fuit propheta suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequitur q̃ ille pp̃heta debebat dare legem diuinam qđ solũ impletu3 est in iesu christo saluatore nostro qui dedit legem euãgelicam que lex diuina est & noua sicut moyses dedit legem diuinã antiquã. ¶ Quo ad secundũ punctũ sc3 vtrum iesus verus messias debuit dare legem diuinam: aliam a lege moysi dico q̃ sic. Ad quod pbandũ adduco tres fidelissimos testes: quorum prim⁹ est Isaias. qui in capl'o. ij. quod ad litteram exponitur de messia inter cetera dicit. De syõ exibit lex: & verbum dñi de hierusalem: quod verũ est in iesu nazareno vero messia: et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbũ predicationis in hierusalem & cõtinuauerunt et publicauerunt per totum mũdum: q2 in omnẽ terrã exiuit sonus eo2 &c. Declarat rabi salomõ super verbo eleuabitur super omnes colles. ca. eodẽ dicẽs. Quid vult dicere. & eleuabitur super colles. Nisi quia miraculum quod erit factũ in eo erit maius q̃ miracula montis syna i & carmeli & thabor. Et quod est illđ miraculũ: est illud quod dicit. De syon exibit lex. Ite3 dicitur in midras tusim. id est i glosa psalterij super illud. Dñe in fortitudie tua letabit' rex. ps. xx. dicit' sic. Quid voluit dicere Isaias in. c. xi. quãdo dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signũ populo2ũ ipm gentes deprecabũtur: & erit sepulchrũ eius gloriosum. Dixit rabi hãma. Non venit rex messias: nisi vt det gẽtibus seculi mandata: sicut tabernacl'a: palmes: & philateria. Satis apparet ex intentiõe hui⁹ doctoris q̃ deus debebat dare legem nouã in qua essent mandata cerimonialia: sicut in lege veteri. Et quia facit mentionem aliqua2 cerimoniarũ legis antique nõ apparet q̃ sit sua intentio q̃ messias deberet dare illas easdem cerimonias: cũ causa pp̃ter que date fuerunt in illo tp̃e sit iam preterita: & in tp̃e messie non est locus vt dẽtur. Item dicit' in midras sichasirim. i. in glosa cãtico2ũ sup textu. ca. primi vbi dicit'. Osculetur me osculo oris sui. dixit rabi Iahida. In hora in qua israel audiuerunt ex ore dei. Duo prima mandata legis fuerũt firmati in cordib⁹ suis taliter: q̃ nõ tradiderunt obliuioni. Venerunt ad moysen & dixerũt. En rabi oportet q̃ tu sis mediator inter deum & nos: sicut scriptũ est Exo. xx. dixerunt moysi. Loquere tu nobis & audiemus: non loquatur dñs nobis ne forte moriamur. Ex illo tũc docebat eos moyses legem: & qui addiscebant obliuioni tradebant & dixerũt. Sicut

moyses est carnalis ꝛ transiēs. sic doctrina sua transit a nobis et dixerunt Rabi. vtinam vellet de⁹ secundo ostendi nobis ꝛ iam oscularetur nos osculis oris sui. taliter ꝙ sua doctrina refirmaretur in cordibus nostris. Et dixit eis moyses Hoc nō pōt esse modo sed in tēpore Messie erit. quia sic scriptū est Ihere. xxxi. Dabo legem meam in visceribus eorū ꝛ in cordibus eorū scribā eā. hec ibi. ¶ Hec est illa lex quā cū magna instātia petebat dauid secundus testis. in psal. cxviij. Legem pone mihi domine viā iustificationum tuarū: ꝛ exquirā eā semꝑ. Hic pōt queri a iudeis quā legē hic petebat a dño dauid nō legē moysi quia eam iā habebat. ergo aliā qꝛ dicit. viā iustificationū tuarum et hec non est alia nisi veri messie Iesu nazareni que iustificat. lex enim moysi nō iustificabat nec eius sacrificia patet qꝛ illa sacrificia de per se. nō placebāt deo nec cum lege instituta sunt. Ihere. vij. Hec dicit dñs: nō sum locutus cū patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum ꝛ victimarū sed ſm ꝙ dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerūt data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum et in signum huius non fuerunt data populo nisi post ꝙ populus ad ydolatriā ꝯclinauit vitulum cōflatilē adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri ꝙ ydolis. et de hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima secunde. q. ciij. articulo. iij. in corpore. ꝛ deinde per totum. Item pꝫ ꝙ sacrificia legis moysi non iustificauerunt qꝛ semꝑ cuꝫ eorum oblatione requirebatur oblatio sacerdotis patet ĩ leuitico ¶ Sed quid si sacerdos esset malus ꝛ indignus: vtruꝫ exaudiret a domino: certe nihil valebat totum sacrificiuꝫ. ꝛ hoc est ꝙ dicūt doctores theologi ĩ quarto ꝙ sacrificia valebant non ex opere operato. sꝫ ex opere operante. Secus est de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni que valent ex opere operāte. ꝛ ex opere operato: vt patet in baptismo: qui quātūcūqꝫ sit malus minister et pessimus etiam iudeus ꝛ infidelis quicunqꝫ faciens quod ecclesia intendit baptismus ꝯplet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Iesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationuꝫ etc. ¶ Hec est illa lex scilicet Iesu nazareni data in monte syon nō in monte synai. de qua tertius testis. s. Iheremias. c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dominus. ꝛ faciā domui israel ꝛ domui iuda. i. fidelib⁹ christuꝫ confitentibus generaliter ꝛ credentibus de iudeis specialiť secundum quod dicitur Act. xiij. Primū vobis oportebat loqui verbum dei ꝛ cetera. fedus nouuꝫ. i. legem nouam. Lex enim frequenter in veteri testamento vocatur fedus non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti qō irritum fecerunt. ipsum multipliciter trāsgrediendo. sicut patet in libris

Judicum Regū. et paral. Ecce q̄ expresse dicit propheta legem veri messie. quam vocat fedus nouuȝ siue pactum debere esse aliam a lege moysi. ⁊ dicit non secundum pactum quod pepigi cum patrib⁹ eorum in die qua eduxi eos de terra egypti. scilicet cum dedit eis legē in monte synai. ¶ Quia ergo alia debebat esse lex messie promissi. s. iesu christi a lege Moysi videnda est differentia inter vtrancꝫ legem que non vna sed multe incomparabiles dicte sunt de quibus dat testimonium sacra scriptura specialiter doctrina beati pauli qui plenius q̄ omnes alij auctores noui testamenti locutus est ostēdens q̄ quia impleta erant mysteria ipsius cessauit vsus legis moysi q̄ primo erat. Et de diuersis ptibus suaruȝ epl'arum colligunt̄ hic. xiiij. differentie. et addaȝ vnā: vt sic sint. xv. differētie q̄ p ordinem sūt iste q̄ sequūtur videlicet lex Moysi est lex carnis. lex christi est lex spūs. lex Moysi est lex timoris. lex xp̄i ē lex amoris. lex Moysi est lex figure lex xp̄i ē lex veritatis. lex Moysi ē lex oneris pōderosi ⁊ sine cōmō. lex xp̄i ē lex suauitat̄. leuitatis ⁊ multi fruct⁹. lex Moysi ē lex seruitutis. lex christi ē lex libertatis. lex moysi est lex que occidit. lex xp̄i est lex que viuificat. lex Moysi ē lex mortis. lex christi est lex vite. lex Moysi est lex que est virtus peccati lex christi est lex que est plenitudo gratie. lex Moysi est lex antiquitatis ⁊ debilitatis: lex christi est lex nouitatis et fortitudinis. lex Moysi est lex vacua. lex christi est lex habundantie. lex Moysi est lex imperfectionis. lex christi ē lex perfectionis. lex moysi est lex noctis lex xp̄i ē lex diei. lex moysi est lex tenebrarum lex christi ē lux lucis clare. lex Moysi est lex mysterium dānationis. lex christi ē lex iusticie ⁊ saluationis. lex moysi est lex pticularis lex christi ē lex generalis. ¶ Omissis primis. xiiij. propter prolixitatem euitandaȝ. que diligens lector in predictis epistolis poterit inuestigare contra quālibet conditionē legis moysi poterit concludere nō ſm pactum etc. vt supra. Ultimaȝ soluȝ pro presenti intendo pertractare cum hec sit inter ceteras propria differentia vtriusqꝫ legis. lex enim moysi fuit particularis propter multa. Primo quia lex serui. scȝ moysi. Secundo quo ad populum quia fuit data particulari ⁊ limitato populo. s. descendentibus ab Abrahā per Jsaac. Tertio quo ad precepta cerimonialia sacramētalia ⁊ iudicialia que solum obligabant populum limitatum. scȝ iudeorum et non alios homines mūdi propter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat limitata ⁊ particularis quo ad locū scilicet terre pmissionis i qua obligabantur iudei et non in altera implere multa suorum preceptorum habentibus in se ceteros limites vel terminos. Quinto quo ad tempus quia habebat durare tempore limitato scilicet vsqꝫ ad aduentuȝ Messie lex vero christi est lex vlis Primo quia lex domini vniuersi si

cut lex moysi lex serui. Secũdo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione quia mãdat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. mar. vlti. Et ꝙ baptizarent omnes gentes et docerent non doctrinam moysi serui sui. sed quam ipse dominus precepit eis et propterea data ⁊ notificata lege que est vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cũ vna esset incompatibilis alteri. ⁊ dico incompatibilis non solum quia obseruantia vtriusqꝫ non potest esse in vna persona que ad plenuꝫ eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarum personarum cũ vna lex ꝙtum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. ⁊ in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. ⁊ ideo melius dicitur ꝙ vna lex alteram totaliter annullat volo dicere ꝙ non potest esse lex dei ordinata ad salutem animaruꝫ quam obseruando homo meretur paradisum nisi vna sola que ē lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis. et altera vniuersalis. ergo nõ secundum pactum et cetera. vt supra. ⁊ sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertium punctũ in quo querebatur ex quo verus messias debebat dare legem sicut moyses. ⁊ aliam a lege moysi: vtrũ debuit scribere legem illam in pellibus. petris vel aliquibus aliis extrinsecis. Uidetur enim ꝙ fuisset valde rationabile ꝙ ipse fecisset aliquem librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet sciētia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatuꝫ: logica aristotelem. geometria euclidē. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vlt. parte summe. q. xlij. articulo. iiij. ꝙ non fuit decens aut conueniens ꝙ christus legem suam aut aliquem libruꝫ de sua doctrina scriberet propter quinqꝫ rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula et sanctitatis opera per ipsum facta et famam quam habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratione tolleret auctoritatem suam spirituisancto. licet eniꝫ indiuisa sint opera trinitatis ad extra ſm augu. in enchiridion. et ad Pollentiũ. xxviij. q. i. Sic enim tamen cõmēdatur patris auctoritas in mundi creatiõe. Auctoritas filij in mundi redēptione et spiritusisancti in hominũ intima inspiratione. et scripturarum per sanctos conscriptiõe. Unde Grego. dicit i plogo moraliũ. ꝙ sacre scripture actor ē spũssanct⁹ Et apostolus. ij.

ad Thimo. iij. q sacra scriptura est diuinitus inspirata & vtilis ad docendũ. Quod autem ad spiritũ sanctũ pertineat scribere patet qr scribere est officium digitorum nunc autem spũssanctus ẽ dextre dei digitus. Exo. viij. & Luce. xi. Man9 enim & lingue doctorum nõ sunt nisi instrumentuʒ & calamus spũssancti. vnde dixit qd. ps. xliiij. Ligua mea calamus scribe. Tertia rõ nõ decuit q xp̃s legem & doctrinã suã scriberet in aliquo libro propter suam excellentiam singulareʒ. scripta enim ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditorum sicut ad finem. Tunc sic. excellẽtiori doctori excellẽtior mod9 debet attribui doctrinam tradendi & docendi. Sed excellentior modus est doctrinam in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xp̃s q̃ i libro scribere igitur nõ debuit scribere legem suaʒ. Vñ pitagoras & socrates & phi ãtiqui qui fuerũt doctores excellentissimi istum modum tenuerunt q nũq̃ aliquos libros scripserunt & hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratia est vt legem nouam a veteri distingueret & separet. lex eniʒ vet9 dicitur lex scripta etiã digito q̃tũ ad precepta moralia. Si noua eẽt scripta per xp̃m etiam posset dici lex scripta. Quia igit illa fuit lex timoris fuit scripta in libris et codicibus, qr ista amoris fuit scripta solum in cordibus. Quinta ratio & vltima ẽ propter regiã excellẽtiã demonstrandam xp̃s enim fuit rex Jesus nazaren9 rex iudeorum. Joh. xix. Et deceʒ regiã maiestatẽ q sua dicta & facta p suos notarios scribantur & nõ p se sicut fecerũt quattuor euãgeliste xp̃i iesuveri messie notarij. Sic ergo patet q xp̃s non debuit legem nouã per se scribere in aliquibus extrinsecis sʒ ex amore scripsit eam in cordibus fideliũ sicut dicitur in supradicta auctoritate Jhere. sed dabo legẽ meaʒ in visceribus eorum. et in corde eorũ scribã eam. ¶ Ex predictis satis claret q verus messias debuit assimilari Moysi in dando legẽ. et q non debuit dare talem legem sicut erat antiqua sed legem nouam. & q illam non debuit scribere per se in aliquibus extrinsecis. sʒ in visceribus & in cordibus fideliũ. que omnia ad litterã impleta sunt in iesu xp̃o saluatore nostro. ¶ Quo ad quartũ punctum qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differentijs clareat manifeste specialius tamen eius excellentia declarat ex sex gradib9 perfectionis. Primus est ex ostẽsiõe cognitiõis dei. Secundus ex cõtẽptorũ rationabilitate in mãdatis vel monitis. Tertius ex miraculorum claritate. Quartus ex ecclesie stabilitate. Quint9 ex diuina bonitate. Sextus ex amenissima promissorum incõparabilitate. ¶ Circa primũ gradum notanduʒ est q lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat imperfecta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia vnius dei & etiam christi in quodam generali. nõ tñ fuit ibi noticia explicata trinitatis personarum in vnitate essentie. nec p

consequens incarnationis. Cuius ratio est quia sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad pfectum. vt dicitur. i. phisicorū vnde ꝛ pueri vocant primo omnes viros patres ꝛ omnes feminas matres. ꝛ postea distinguunt. Ita similiter supnaturalis cognitio minor fuit in lege veteri ꝙ in noua. in qua per christuꝫ veritas lucide est reuelata propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuuꝫ hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personarū patrē nominādo a quo eternaliter ꝓcessit per generationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre ꝛ veni in mūdū scilꝫ in vtero beate virginis carnē assumendo spiritūsanctum ꝓmittendo. Jo. xv. Cuꝫ venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre: ecce processus spiritussācti ab vtroqꝫ. Nominauit etiam expresse trinitatem personarū in forma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes docete omnes gentes baptizātes eos scꝫ In nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti. Manifestauit etiā vnitatem essentie. Johan. x. dicens: Ego ꝛ pater vnuꝫ sumus. Hoc est quod Johānes in sua prima canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimoniuꝫ dant in celo. pater verbū ꝛ spūssanctus. ꝛ hi tres vnū sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie vt habet Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris ꝛ enigmatibus velata. sicut supra late declaratum fuit. In figura etiam huius velum templi fuit scissuꝫ in christi passione ad ostendendūm ꝙ declarata et manifestata erant que prius latebant sub velamīe ꝓpter quod ipsa lex noua tanꝙ perfecta in cognitione est donum perfectū: descendens a patre luminuꝫ. vt dicitur iacobi primo patet ergo ꝙ cognitio dei perfecta est ī lege noua que imperfecta fuit ī veteri ꝓpter quod patres veteris testamenti poterant dicere illud quod scribitur i. ad Cori. xiij. Ex parte cognoscimus ꝛ ex parte ꝓphetamus. i. impfecte. ¶ Secūdus grad⁹ quo ōnditur ꝙ lex noua perfectissima est ex contentorū rationabilitate. vel mādatis vel monitis. quod vt clarius videatur ostēditur imperfectio legis mosayce quo ad totum corpus suū. s. quo ad ꝓcepta moralia ꝛ iudicialia ꝛ sacramētalia ꝛ cermonialia Prio enī ī lege moysi ꝓcepta moralia fuerunt imperfecta. ꝛ dicuntur moralia precepta illa que sunt de dictamine rationis etiā si nulla lex esset sicut est illud mandatuꝫ quod scribitur. Exod. xx. Honora patreꝫ tuum ꝛ matrem tuam etc. Et similiter illud quod per modum monitionis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite cōsurge. ꝛ honora p'onam senis ꝛ similia. Quod aūt ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia ī lege Moysi ordinabāt act⁹ hominum exteriores tantuꝫ ꝓpter quod apostolus ad Romanos. iij. vocat legem moysi legem factoruꝫ De actibus autem interioribus in quibus consistit bonū moris nihil

ordinabat aut parum. Sed contra hoc ē quod habetur Exo.xx.ꝛ Deu te.v. Non concupisces vxorē proximi tui ꝛ cetera. dicendū est secundum antiquos doctores ꝙ talis cōcupiscentia non prohibebatur inquantum erat omnino latens i corde: sed inquantū prorumpebat exter ius per aliqua signa: vt per verba scurrilia. impudicos tactus: ꝛ oscula ꝛ cetera huiusmodi. Ideo sic exponunt. Non concupisces. i. signa cōcupiscentie non facies. Unde ad Phil.iij. dicit glo. ꝙ lex vetus prohibebat manū nō animum. vel dicendū ſm alios ꝙ lex vetus ꝓhibebat concupiscentiam animi latentem: hoc tamē erat in paucis. s. in mechia ꝛ furto. Item in istis īsufficienter prohibebat concupiscentiam. quia non puniebat trāsgressores. et sic patet ꝙ insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. ¶ Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro.xxiij. vbi dicitur sic. Non fenerabis fratri tuo pecuniā ad vsurā. nec fruges. nec aliquam aliam rez sed alieno. Ibi enim ꝑmittit̄ vsura cū alienis ꝑsonis. quod est illicitum contra dictamen recte ratiōis Item Deutro.xxiiij. permittit̄ viro dare libellu ʒ repudij etiā causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. ꝛ habuerit eam. ꝛ non inuenerit gratiaʒ in oculis eius propter aliquam feditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eaʒ de domo sua. indiuisibilitas autem per totam vitam est de dictamine rationis naturalis. ꝛ sic patʒ ꝙ lex vetus imꝑfecta fuit in moralibus Et propter hanc imꝑfectionē lex mosayca dicitur pedagogus nr̄. ad Gal.iij. i. regula puerorū ꝛ īꝑfectorū in q̄bus nō q̄ritur ꝑfectio īterior. Sed ab exterioribus inhonestis timore discipline reprimūtur. Et in actibus exterioribus multa eis ꝑmittuntur que non permitterent̄ viris perfectis. ꝓpter quod Aug. li. de spiritu ꝛ littera exponens illud.ij. Cori.iij. littera occidit ꝛ cetera. dicit hoc non tantum de cerimonialibus intelligendum est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro.iij. Ex operibus legis non iustificat̄ omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. q2 perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. ꝛ in hoc imperfectionem legis supplet: propter quod dicit saluator imperfectioneʒ legis adimplendo. Math.v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. in quo ordinat motuʒ interiorem vt patet. Similiter lex noua actus exteriores ordinat nullum malum permittendo propter quod dicit saluator. Math.xij. Dico autem vobis quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoīes super terraʒ reddēt rationē

in die iudicij. Si autem his prohibet verbum ociosum per cõsequẽs verbum nociuum. Et multo forti⁹ oẽm actum malũ: ppterea Math. v. post suppletionem preceptorum moralium veteris legis concludit perfectionẽ euangelicam dicens. Estote ergo perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. perfecit autem xp̃s moralia precepta legis etiam consilia euangelica superaddendo. propter quod Math. xix. Inueni dicenti se se custodisse mãdata legis ꝛ querenti vlterius viã perfectionis dicit saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis perfectus esse. vade ꝛ vẽde omnia que habes et da pauperibus. ꝛ habebis thesaurũ in celo: ꝛ veni ꝛ sequere me.

¶ Secundo in lege moysi iudicialia precepta erant imperfecta. qd̃ patet ex duobus. Primo ex modo inducendi homines ad obseruantiam iusticie. ad quod ordinabant iudicialia precepta. Secũdo ex ipsis preceptis. primũ patet sic. proprium est hominũ imperfectorum vt inducantur ad iusticiam obseruandã timore pene. Uñ dicit Oratius libro epistolarũ. Oderũt peccare boni virtutis amore. Oderũt peccare mali formidine pene. Hoc etiam declaratur ratione: qꝛ illud quod cũ timore fit penale est: et nõ delectabile. Uñ dicitur. i. Ioh. iiij. timor penã habet. Operari autẽ virtuose non est pena virtuoso ꝛ ꝑfecto: sꝫ magis delectabile. ppter quod dicitur. ij. ethi. ꝙ signum habit⁹ generati est delectatio in opere. lex moysi inducebat homines ad iusticiam obseruandam per timorem penarum. propter quod dicitur lex timoris. Et in signum huius lex fuit data in terroribus: vt patet Exo. xix. Iã aduenerat dies tertius in quo scꝫ data est lex. Sequitur. Et ceperũt audiri tonitrua et micare fulgura. ꝛ nubes densissima operire montem. clãgorq̃ bucine vehementius perstrepebat. Timuitq̃ populus qui erat in castris. Et similiter facies moysi apparuit cornuta quando secũdo apportauit legem in tabulis descriptam. ꝛ timuerũt filij israel. vt habetur Exo. xxxiiij. In cordibus eciã illis designabatur terror ꝛ feritas legis. Patet ergo primum: videlicet imperfectio iudicialium preceptorũ ex modo inducendi ad opera iusticie scꝫ per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialibus que aliquãdo insligebant penam innocenti. ꝛ aliquando culpabilem non puniebant. Primũ patet per illud quod habetur. Numeri. xxxv. de homicidio omnino casuali. vbi dicitur talis qui fortuitu ꝛ absq̃ odio ꝛ inimicitijs interficiebat hominẽ debebat confugere ad vnam ciuitatem refugij. et ibi manere vsq̃ ad mortẽ summi sacerdotis. qd̃ erat aliquando per magnum tempus. Talis qui erat innocens cuꝫ homicidium erat omnino casuale et inuoluntariũ sine culpa puniebatur graui pena. qꝛ oportebat eũ exulẽ esse ꝑ magnũ tp̃s a sua ciuitate et a sua possessione. Secũdũ ptꝫ vbi subditur de tali fugitiuo innocẽte

quod si infra terminos urbium inuentus fuerit: et percussus ab eo qui ultor est sanguinis absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus usque ad mortem summi sacerdotis in urbe habitare: et sic patet quod interfectio innocentis in tali casu remaneret sine pena. que tamen est grauis culpa. Talis autem imperfectio legis conueniebat imperfectioni populi qui erat pronus ad effusionem sanguinis: et ideo interfector a casu remanens in sua ciuitate inter amicos interfecti: erit in periculo mortis quamuis innocens: et sic de facili possunt in populo homicidia: multiplicari. Et ideo ad hec mala uitanda data est lex predicta de eius fuga: quamuis esset innocens. Et eadem ratione parcebat lex. Si aliquis amicus mortui interficeret eum extra fines ciuitatis refugii: ut sic cogeretur in urbe remanere non ex sua culpa: sed propter homicidia uitanda ad que populus tanquam imperfectus erat pronus. Exemplum idoneum ponit philosophus in quinto ethicorum dicens. quod aliquando leges sunt similes regulis quibus utuntur artifices in lesbia ad dolandum lapides: quia lapides illius regionis sunt male dolabiles. ideo utuntur artifices regulis plumbeis ut possit tortuositati lapide applicari. sic in ueteri testamento date sunt leges aliquam imperfectionem habentes propter imperfectionem illius populi. Lex tamen euangelica quantum ad iudicialia est perfectissima: quia inducit ad obseruantiam legis non per timorem pene: sed per amorem iusticie: quod est proprie perfectorum. ut supra dictum est. propter quod lex noua merito dicitur perfecta secundum quod dicitur Jacobi. i. Qui autem perspexerit in lege perfecte libertatis. i. in lege euangelii que ducit hominem ad perfectionem et liberat a seruitute timoris et seruitute peccati: sicut dominus ait Jo. viii. Si manseritis in sermone meo: vere discipuli mei eritis: et vos cognoscetis veritatem et veritas liberabit vos. Item quia nullum innocentem punit nec aliquod malum impunitum relinquit: quia etiam verba ociosa puniendo ostendit ut supra dictum est: et non solum verba ociosa: sed malas cogitationes secundum quod dicitur Matth. v. Ego dico vobis quod quicunque viderit mulierem ad concupiscendam eam iam mechatus est in corde suo: propter quod lex noua est perfecta: de qua potest exponi illud canticorum. vi. Una est columba mea perfecta mea. Dicitur etiam lex noua columba metaphorice: quia est sine felle amaritudinis nullum innocentium puniens. Dicitur etiam perfecta: quia nullum malum permittens et sic apparet perfectio legis euangelice quantum ad iudicialia. ¶ Tertio declaratur quod sacramenta veteris legis erant imperfecta. Ad cuius euidentiam considerandum quod illa sacramenta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultum diuinum: et ideo aliqua erant communia toti populo tam viris quam mulieribus: ut purificationes: alique a tactu immundi vel mortui que purificationes fiebant per aspersionem aque expiationis

de qua habetur Numeri.xix.et si milia. Aliqua autē erant solis viris cōueniētia: sicut circūcisio: aliqua solis sacerdotibus sicut cōsecratio: et vnctio sacerdotū. et hmōi Cuius ratio est quia sacerdotes applicabantur speciali modo ad cultum dei. Ista tamen sacramēta predicta erant imꝑfecta: quia nō conferebāt gratian sine qua non efficiuntur homīes idonei ad cultum diuinū. Ideo sacramenta legalia dicūtur egena et infirma. Ad gall.iiij.vbi dicitur sic. Nunc aūt cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo conuertimini iterū ad egena et infirma. Elementa dicuntur aūt infirma. quia non conferebāt aliquam potestatem spiritualē: sicut conferūt sacramēta noue legis. Similiter dicūtur egena: quia non cōferebāt gratiam que necessaria est ad bene vtendū illa potestate. ¶ Sed contra hoc videtur quia in Exo.et Leui. quasi vbiqꝫ dicitur: quia illa sacramenta reddebant homīes idoneos ad cultum diuinum. Dicitur ꝙ talis idoneitas erat ꝑ quādam mundiciam et expiationem corporalē sicut in noua lege quis dicitur ineptus ad ministrandū et celebrandum propter immundiciam manuum. Lotio manuum reddit eum aptum: sed hec aptitudo est tātum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabatur per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramenta emundationes carnis: vt habetur ad Hebreos.ix.vbi dicitur sic. Sanguis hyrcorum: qui scilicet offerebatur in consecratiōe sacerdotū et cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu morticini vel immundi: vt dictum est: inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.id est corporis. quia sicut dictum est talia non cōferebant gratiam: sed auferebant quedam impedimenta seu regularitates impedientes a tabernaculi ingressu: sicut in noua lege patet per exemplum. Quando enim per prelatos dispensabatur cum aliquo illegittime nato vel priuato vno oculo: vel huiusmodi non cōferebat ad hec sibi grā: sed tātū tollitur irregularitas. ¶ Sed cōtra hoc videtur quia ſm doctrinam sanctorum circuncisio tollebat peccatum originale: et per consequens conferebat gratiam vt cōmuniter tenetur. Dicendū ſm antiquam opinionem ꝙ tollebat peccatum originale: non tamen conferebat gratiā. hec em̄ erat potestas circūcisiōis. vt tenetur a multis et magnis doctorib⁹: quorum rationes propter prolixitatem omittuntur et in hoc differebat a baptismo ꝙ non solum auferebat peccatum originale. sed confert grāz. Aliter pōt dici ꝙ si in circuncisione gratia conferebatur hoc non erat in virtute illius sacramenti: sed in fide christi venturi: quem protestabatur ille qui circūcidebatur si adultus erat vel alius ꝑ eo si paruulus erat. Et hoc est quod dicit cōmuniter ꝙ valebat ex fide suscipientium: non autem ex opere ope-

rato. per quem modum valent sacramenta noue legis. patet igitur q̃ sacramenta veteris legis erant imperfecta. ¶ Sed lex noua perfecta est q̃tum ad sacramēta: quia illa cōferūt gratiā qd̄ illa non faciebāt. vt dictū est: ꝓpter qd̄ dicit̄ Jo. i. Lex per moysen data ē grā ⁊ veritas ꝑ iesum xp̄m facta est: ꝓpter hoc de Johāne baptista q̄ per suā predicationē ⁊ baptismū disponebat populum ad xp̄i baptismū: ⁊ per consequens ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua oīm sacramentorum. Luce. i. dicitur. Ipse preibit ante illuz in spiritu ⁊ virtute helye: parare domino plebē perfectā. Sunt ergo ablata sacramēta veteris legis ⁊ ītroducta. vii. sacramēta noue leg̃ ī quib᷒ ꝯtanq̃ ꝑfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autē salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut ⁊ quattuor sunt cause salutis corporalis. scȝ curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua ē duplex. quedam enī totaliter ⁊ simul curat: vt baptismus culpam ⁊ penam oīno delens q̃tum in se est: quedam vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt cōfirmatio: in hac enī dat̄ sp̄ūsctūs ad robur ⁊ ꝯfirmatiōēȝ grē q̄ data ē ī baptismo. Preseruatiua ē matrimoniū in q̄ cōcupiscētia carnalis ī ruinā turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: ne ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in qua gratia melioratur vel augmentatur: vel etiam extrema vnctio que hominem in meliori statu ponit ⁊ securiorem reddit. Est quoq̃ quedā alia medicina predicta quattuor sola faciens. scȝ eucharistia: quoniā ⁊ venialia curat ⁊ ab eis animam preseruat: gratiam quoq̃ cōseruat: quia ps. ciii. Panis cor hominis confirmat et etiam gratiā augmētat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum q̄ cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta: quedam ad sacrificia: quedam ad obseruationem: ⁊ quedam ad sacra. Sacra autē ⁊ obseruationes ordinantur ad sacrificia ⁊ ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa ⁊ loca ⁊ huiusmodi quibus vtebantur in sacrificiis ⁊ ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei. vtpote q̄ custodirent se ab aliquibus cibariis potibus ⁊ vestibus: ⁊ similib᷒ ex hoc: quia erāt populus deo consecratus ꝑ sacramentū circuncisionis ⁊ alia sacramēta. Nunc autē ita est. q̄ ex fine accipitur ratio eorū que sūt ad finem: ⁊ ideo ostenso q̄ sacrificia ⁊ sacramenta imperfecta erāt sufficienter erit ostensum q̄ sacra ⁊ obseruationes erāt imperfecta: q2 ordinabātur ad duo predicta: sicut ad finē: vt prius dictum est. Qd̄ autē sacrificia veteris legis essent imꝑfecta ostēdit̄: q2 quedā

erant sacrificia p pctīs oblata. et hec erant imperfecta: quia nō poterant auferre peccata ppter qd dicit apls ad Hebre.x. Impossibile est sanguie hyrcoꝝ τ thauroꝝ auferri pctā. Et iterū ibidē. Ois quidē sacerdos. scz veteris legis presto est quotidie ministrans et easdē offerēs hostias q nō possūt auferre pctā. Et idē habet Esa. xl. Libanus nō sufficiet ad succēdendū τ aialia nō sufficiēt ad holocaustū. Libanus aūt hic vocat primū tēplū qd fuit factum de lignis libani. Aialia aūt illa oblata qtum ad ptem cōcremata nō sufficiebant ad amotionem peccati. Alia aūt erant sacrificia pacifica ex deuotione oblata ad gratiā dei impetrandā seu ad aliqd beneficium diuinū: τ illa erāt impfecta: qz gratia diuina seu beneficium diuinū non impetrabatur ratione oblati muneris: licet aliqn̄do daretur ppter oblationē τ fidē offerentis. Et hoc est qd dicit apls ad Hebre.ix. Tabernaculū factū est primū τc. Sequit que est parabola tēporis instātis: iuxta quam munera τ hostie offerūtur que nō possunt sm cōscientiā perfectum facere seruientē: qz perfectio conscientie est donū gre. Et sic patet ppositū q lex moysi qtum ad cerimonialia τ sacrificia erat imperfecta. ¶ Sed lex noua perfectissima est qtuz ad sacrificia: quia ipsa est vnū sacrificiū perfectissimū scz eucharistia que nō tm̄ ē sacramentū: sed etiā sacrificium: qz ibi xps queadmodū imolat τ fructus sue benedicte passionis a populo percipitur. Istud aūt sacrificium tanqz vnū τ pfectū fuit ī lege figuratū p multa sacrificia τ varia: sicut pfectuz p plā impfecta. Eius aūt pfectio apparet in duobus: quia primo tollit peccata qd nō poterāt facere legis sacrificia: ppter qd dicit. Jo.i. Ecce agnus dei ecce qui tollit pctā mundi. sm q dicit btūs Johānes.i.canonica.iiij.ca. Ipse est propiciatio pro pctīs nostris: nō pro nostris aūt tm̄: sed p totius mūdi. Secūdo apparet eius pfectio: qz augmētat gratiā sm q dicit Joh.vi. Qui mādūcat me viuit ppter me: scz per augmentum gratie. De hoc sacrificio panis τ vini in Beresich raba.i.in genesi magno. Rabimosse darsan super textū gen.ca.xiiij. Melchisedech rex salem offerens panē τ vinuz. Erat eñi sacerdos dei altissimi dicit rabismulthel filius nahamā. Iste mechisedech erat sem filius noe: et quid voluit dicere proferens panem τ vinum: ostendit nobis q decuit ei actus sacerdotii q erat sacrificare panem τ vinum: τ hoc ē quod dixit. ps. in psal.cix. Iurauit dominus τ nō penitebit eum: tu es sacerdos τc. Et quis est ille. Ille est rex messias. propter quod scriptum est. Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ipse zach.ix. Et in hoc q dicit pferens panem et vinum concordat cū ps. q dixit ps.lxxi. Erit firmamētū in terra ī sūmis montiū vbi dicit. Translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in

capitibus montium synagoge. Et cum ille. ps. lxxi. Deus iudiciū tuū regi da, scd'm doctores talmuth tot9 loquatur de messia. quicunq; si nō est cecus poterit videre scd'm predictam translationem chaldaicā; q messias erit firmamentum in terra in altitudine montium synagoge: qui montes synagoge & ecclie sunt sacerdotes qui quotidie de facto eleuant messiam super capita sua. & est ita clarum q non possunt negare nisi illi sup quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculorū vt cordis. hoc est ergo vnicū sacrificium excellentissimū legi noue in pane & vino. quod sacrificium est ipsemet messias. & sic perfectio legis euangelice patet ex perfectione sacrificii. Et cum omnes cerimonie ecclesie sint precipue pp'ter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur q cerimonie xpianorum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum q in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurent sicut figurabāt cerimonie veteris legis Cerimonie enī ordinantur ad cultum diuinum. Et scd'm q dicit Aug. in enchiridion. c. iii. De9 fide spe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori qui est per fidem & charitatem. Est ergo triplex status hominis in quo habetur fides & spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. scilz de mysteriis xpi. et de vtrisq; sicut de futuris: & hic est status veteris testamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que introducimur ad celestia: scz de mysteriis xpi. sicut de presentibus vel de preteritis est status noue legis. Terti9 status est in quo vtraq; habentur tāq; presentia & euidentia & nihil creditur & hic est status patrie celestis. in hoc autē statu tertio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū pertinens. scd'm qd dicitur Apoca. xxi. Templū non vidi in ea. dominus enī deus omnipotens templū illius est. Pari igitur ratione adueniente secundo statu: scz noue legis cerimonie primi status. s. veteris legis cessare debuerunt & induci alie que conuenirent statui noue legis. in quo bona celestia expectantur de futuro. sed beneficia xpi habita sunt de preterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xpm venturum. dignum est vt sic euacueretur in noua lege. in qua mysterium xpi iam est preteritū, et hoc est qd dicit ap'ls ad Hebre. ix. translato sacerdotio necesse est: vt legis trāslatio fieret q̄tum scz ad cerimonialia thurificatione tantū exempta. quia nō significabat mysteriū xpi directe: sed deuotionem populi ad xpm. nunc autem debet esse nō minor deuotio ad ipm iam presentialiter exhibitū q erat tunc ad ipm venturū: pp'ter qd in noua lege manet thurificatio per quā designat ministrorum ecclesie: & ipsius populi deuotio. Innumere autē sunt in lege noua cerimonie. Et si nūq aliud attenderent iudei & pagani nisi excellētia cerimoniarū in ritu xpiano. Istud solū debet et conuin

cere cecitatem eorũ sicut patet de ornamentis sacerdotalibus et ministrorũ et de aliis que cum tanta solennitate fiunt in altari ꝛ in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semiduplicibus ꝛ simplicibus: quales etiam cerimonie fiunt in choro a cãtoribus et organis ꝙ honestissime inclinationes. Quid dicam de ornatu in crucibus ꝛ calicibus aureis ꝛ argenteis. ceterisqꝫ vasis ꝛ reliquiariis. in quibus reliquie sanctorum qui ꝓ xpo mortui sunt vel eũ fidelissime secuti sunt honorifice conseruant. Mirabantur iudei vnum templũ Salomonis: sed in stuporem conuertãtur pre multitudine ꝛ magnitudine ecclesiarum xpi in toto orbe cõstructarum. Mirentur altitudinẽ et pulchritudinem turrium: in quibus armonia dulcissima resonat campanarum: que pro laudibus diuinis ꝛ pro conuocatione populoꝝ ꝛ pro terrore demonũ mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimoniis romane curie in summi pontificis imperatorũ ꝛ regũ vnctione. Quid de consecratione episcoporum: ecclesiarum: altariũ: vasorum: ꝛ vestimentorum que omnia admirãda et stupẽdissima sunt cum xpo: ꝛ in admirationem conuertunt deuote aspicientes. Attendant autem miseri iudei. s. ꝛ infideles super omnia in vna ꝛ eadem fide tantã diuersitatem religionum: vbi homines a seculo fugiẽtes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris qui licet et diuersis cerimoniis ꝓ cõseruatione religionũ quasi quibusdam muris vtuntur sicut nucleum in testa conseruatur. ꝛ mel in fauo. et ciuitas in muro. In substantia tamen eiusdẽ fidei nullatenus discrepantes ad vnum beatitudinis terminũ nituntur peruenire. Sic ergo pꝫ in summa colligẽdo ꝙ lex noua que euangelica dicitur perfectissima est in moralibus: quia ea implentur. addita perfectiõe quia illi precepto non occides additur non irasci. Et illi non mechaberis additur non concupiscere ex visu. Et illi non periurabis. additur nõ iurare omnino. i. sine legitima causa. ꝛ sic de aliis Matth. v. Et ab illo ꝑmisso vsure aliena tollitur imperfectio. date mutuum nihil inde sperantes. Luce. vi. Et illi de libello repudii. additur si quis dimiserit vxorem: nisi ob fornicationẽ mechatur: ꝛ qui eam duxerit similiter mechatur. Matth. v. ꝛ sic tollunt imperfectiones talium permissorũ in lege veteri. ¶ Si queras vtrum moralia precepta possunt dici euacuatã simpliciter. Respondetur ꝙ moralia precepta fuerunt euacuata tñmodo ẜm quid. scꝫ ꝗtum ad imperfectionem: cuius ratio est qꝛ sunt de dictamine recte rationis. ꝛ ideo manent quãtũ ad substantiã precepti remota tñ imperfectione sicut dictum est: quia quando ex imperfecto fit perfectũ non tollitur terminus aquo. sꝫ tñ eiꝰ imperfectio: sicut qñ ex minus albo fit magis albũ non tollit albedo ꝑcedẽs sed tñ eius imperfectio. non est sic de cerimonialibꝰ veteris legis: qꝛ

contrariantur noue legis cultui:et quando fit mutatio de vno contrario in alterum: oportet terminū a quo totaliter euacuari:sicut quādo ex albo fit nigrū albedo tollit. Cerimonie veteris legis dicuntur cōtrarie cerimonijs noue legis: quia ille figurabant christū venturum. et iste iam de preterito aduenisse. et ideo totaliter cessare debuerunt Etiam lex noua est perfectissima in iudicialib9 ex amore ad iusticiā inducendo innocentem non condēnando.nec aliquod malum impunitum relinquendo.et impleuit christus iudicialia precepta. et in eo q iusticie addidit equitatem misericordie:vt p3 in absolutōe adultere Et factu3 est deinceps et iter faciebat rc. Maria q̄ vocat magdalena de qua septem demonia exierant.et Iohāna vxor chuze pcuratoris herodis:et susanna et alie multe rc. Iohan.viij. Iusticia enim sm rigorem diminuta est a misericordia que superexaltat iudiciu3. ¶ Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondetur q quādo corrumpitur terminus a quo per accidēs illud quod est ei adiunctum corrumpitur.potest tamen manere cū termino ad quē si nō habeat ad ipsu3 contrarietatem:non tamen manet idem numero: sed specie tm. Sic quando de aere fit ignis corrumpitur aer.et manet in igne qualitas symbola eadem specie scilicet raritas.talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiam earum obligatio. posset tamen aliquis princeps ordinare q seruarent in regno suo:ita tn̄ q nō reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio pdicti est: q iudicialia pcepta per se et directe nō erant ordinata ad significandū aliquid futurum sicut erāt cerimonialia:sed erāt ordinata per se et directe ad seruandū ordinē iusticie in populo iudaico: vt supradictū est. Qr tn̄ status illius populi erat figuralis tot9 respectu xpi: vt dicit apls.i.ad Corinth.x.oia in figura cōtingebant illis:per cōsequēs precepta iudicialia illi9 ppli erāt figuralia nō directe sed ex cōseqnti. et ideo si aliqui seruarent ea ex hoc q fuerunt tunc statuta hoc eēt dicere q stat9 ille adhuc durat qd est erroneū et illicitum si tn̄ aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Considerandum tn̄ q in lege noua transeunt quātū ad eorū rigorē:q essent magis obseruāda ex amore virtutis q ex timore:q lex noua est lex amoris ppter qd dicit.i. Ioh.iiij. perfecta charitas foras mittit timorē. Adimpleuit etiā xps pcepta iudicialia rigorē eorū tēperando in aliqbus:vt dictū est p seipm: et in alijs dimisit tēperamētū suis ministris sc3 ecclesie:platis:et principib9 catholicis.vt de talibus ordinēt sm q viderint vtile cōitati fidelium sm temporū varietatē et locorū et personarū.et istud nō fuit destruere legem:sed adimplere.q sic ordinauit meliorē modū obseruationis iusticie.sicut nō destruit puer qn fit vir:q licet transeat pueritia:ma

net tñ melior status eiusdē perso-ne etate mutata. Lex vetus habuit quasi statū pueri respectu noue le-gis: ppter qđ vt supradictū est. ad gal. iij. dicitur lex pedagogus no-ster fuit primo. i. regulatiuus stat⁹ puerilis: ppter qđ erat lex timoris sicut pueri sub disciplina ꝛ timore custodiūtur. Lex aūt euāgelica est lex amoris. ꝛ ideo non debet esse tā tus rigor penarū: qꝛ ppriū hoīum pfectorū est magis deduci ad vir-tutē amore iusticie ꝙ timore pene vt supradictū est. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in sacramenta libus: vt dictū est de eucharistie sa cramento. Et impleuit xp̄s sacra-mentalia legis per exhibitionē ve ritatis. venit eñ rex ꝛ impleuit fi-guras que vacue erant. Impleuit sacramentum circuncisionis qđ se ostendebat soluꝫ ad viros. Primo suscipiendo in seipso. Scđo meli⁹ efficacius ꝛ generalius instruendo sacramentū loco ipsius: scꝫ baptis-mū in quo cōfertur maior gratia ꝛ remediū tam viris ꝙ mulieribus. Impleuit etiā sacramentū vnctio nis regū ꝛ sacerdotū. non ꝙ assum pserit statū sacerdotis legalis vel terreni regis: immo dixit coraꝫ py lato. Regnū meū nō ē de h̄ mūdo. Si ex hoc murdo esset regnū meū ministri mei vtiqꝫ decertarēt vt nō traderer iudeis: nūc aūt regnū ꝛc. Johannis. xviij. et ideo non ha-buit istā vnctionē corpalē regū vl̄ pontificum. sed vnctionē spiritua-lem habuit a deo patre per pleni-tudinē gratie s̄m ꝙ dicitur in ps. xliiij. Unxit te de⁹: de⁹ tuus oleo leticie ꝛc. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in cerimonialibus: vt dictum est: ꝛ christus impleuit cerimonialia: non solum que per-tinebant ad sacramenta: sed etiaꝫ ad sacrificia: sicut immolatio ag-ni paschalis: ꝛ iuge sacrificium. ꝛ similia que erāt figuratiua vnius sacrificij perfecti. scilicet christi in cruce offerendi. Et ideo ista im pleuit christus vno modo patien-do corporaliter in cruce. Alio mo-do efficatius sacrificium: scilicet eucharistiam instituēdo. Quedaꝫ etiam cerimonialia pertinebāt ad sacramenta ꝛ de talibus erant pre ceptiua prohibitiua vsuuꝫ aliquo rum ciborum: ꝛ similia: et ista ad-impleuit christus: quia dixit pe-trus actuū. xi. Immūdum ꝛ com mune non intrauit in os meum: ꝛ multofortius christus hec ob-seruauit: ꝛ sic ista precepta adim-pleuit obseruando: et obseruatio-nem meliorem declarando: per ta lem enim abstinentiam a corpo-ribus cibis significabatur absti-nentia a spiritualibus immundi-cijs. Hanc autem mūdiciam insti-tuit christus in lege euangelica q̄ est mūdissima dicēs. Beati mūdo corde: quoniā ipsi deū videbunt: ꝛ per cōsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia: propter qđ dicitur actuū. iiij. ꝙ deus purifica uit. Tūc ergo dicit: qꝛ nullus cib⁹ coinquinat homines qui cum gra-tiarumactione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinqui-nat animam. dimisit tamen deus

in ordinatione ecclesie de aliquib⁹ abstinentijs faciendis pro loco et tempore. et sic patet excellentia legis christi quantum ad totum corpus et quomodo xps legem adimpleuit quantum ad omnia genera preceptorum. ¶ Est etiam perfectissima per amotionē velaminis quod significatum est: quia tunc sacramentalia et cerimonialia mutata sunt quo ad effectum: sed non quo ad obseruantiam: quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia enim tripliciter considerātur. Primo quasi viua ante passionem et tunc iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secūdo quasi mortua scilicet a passione domini vsque ad fidei manifestam reuelationem et hoc tempore permissum erat eis seruare et petrus seruauit. Tertio cōsideratur tempus in quo fuerūt mortua: scilicet post fidem reuelatam: et extunc nec precepta fuerūt nec permissa: sed omnino prohibita ne cineres mortales: scilicet synagoge sepulte de tumulo proderet: quod horribile foret et fetiduz. Sic ergo lex noua in toto corpore perfectissima est sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta Diuina etiā contenta in lege noua vt dicit doctor subtilis scotus in prologo primi sententiarum. q. ij. sunt rationabilissima: id est quod nihil tradit dissonuz rationi. et in hoc cōmendatur excellētia legis noue. Quid rationabilius quam deum tanquam finem et vltimū sup omnia debere diligi et proximum sicut seipsum: id est ad id ad quod seipm. secundum gregorium. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Matth. xxij. Itē Matth. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines. et vos facite eis. Ex istis quasi ex principijs practicis: alia practica in scriptura sequuntur. Tradita honesta et rationi consona. sicut de eorum rationabilitate patere potest singulatim cuiuslibet pertractanti de preceptis et consilijs et sacramentis: quia in omnibus videtur esse quasi quedam explicatio legis nature: que scripta est in cordibus nostris: et hoc quo ad moralia: de quo Augusti. ij. de ciuitate dei. c. lxxviij. Nihil turpe aut flagiciosum spectandū: imitandūque proponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur: aut miracula narrantur: aut diuina laudantur. aut beneficia postulantur. De incredibilibus etiam patet: quia nihil credimus de deo quod aliquā imperfectionem importat: immo si quid credimus esse magis attestatur perfectioni diuine quam eius oppositum. patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi. et huiusmodi nihil eniz credimus incredibile: quia tunc incredibile esset ea mundum credere. sicut deducit Augustinus de ciuitate dei libro. xxij. ca. v. Mundum tamen ea credere nō est incredibile: quia hoc videmus. ¶ Tertio ostenditur excellētia legis noue ex tertio gradu perfectionis eiusdem. scz ex miraculorum claritate. quod sic deducit predictus doctor subtilis deus nō potest esse testis falsus: sed ipse il-

uocatus a p̄dicante scripturaȝ vt ostenderet doctrinam eius esse veram fecit aliquod opus sibi ꝓpriū vtpote miracula ac p̄ hoc testificatus est hoc esse verum quod ille p̄dicauit. Confirmatur per Richardū primo de tri. c. ij. Domine si error est a te decepti sum⁹. nam tantis signis cōfirmata sunt que non nisi a te fieri possunt. Ꝙ si dicas miracula non fuisse facta contra hoc dici pōt illa sniā Augusti. de ciui. dei lib. xxij. ca. v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculū sufficit ꝙ iam orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enim quod credimus dicatur incredibile esse. nō minus est incredibile homines iquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationeȝ: paucissimos quo ad numeruȝ. quia. xij. iperitos quo ad sciam. quia piscatores rem ita incredibilem. s. xp̄m esse verum filium dei: passum pro genere hūano in cruce tertia die resurrexisse ꝛ ad celum ascendisse tam efficaciter mundo doctis p̄suadere potuisse vt mundus credat illud sicut iā credidisse videm⁹ nisi per illos aliqua mira fierent per q̄ mundus ad credēdum induceret. Unde subdit ibi Augu. iuxta finem capi. Et propterea mūd⁹ numero exiguo ignobilium infirmoꝝ et imperitorū hominū credit q2 in taȝ contēptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsaȝ persuasit. quid eñi incredibilius ꝙ ꝙ ad legem cōtrariā carni ꝛ sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cōuerterunt. quod specialiter patet de multis prudentissimis. primo fidei rebellibus et post conuersis. vt de paulo prius persecutore post gentium doctore. De augustino prius p̄ manicheos seducto: post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo. De Cypriano prius mago: post ep̄o xp̄ianissimo: et sic de aliis innumeris. Cōtra idē secūdo potest dici illud idē Aug. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mēdaciter scripta. quisquis hoc dicit si de his rebus negat oīno vllis litteris esse credēduȝ. pōt etiaȝ dicere nec deum creasse mortalia. ꝛ ibidē si libris magicis siue quod honestius putāt theoricis credunt cur illis libris credere nolunt ista esse facta quibus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificandū esse precipiūt. Contra idē tertio est. q2 quedā sunt facta q̄ nisi animis proteruiētibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcā a siluestro coram Constantino taȝ in curatione lepre eius ꝙ postea in disputatione eius cōtra iudeos q̄ facta tanꝙ celeberrima mūdū non latuerūt. ¶ Forte dices ꝙ licet miracula sunt facta non tamē sunt testificantia veritatem q2 antixp̄us faciet miracula. Contra si aliq̄s vocatus in testem signum consuetum testificationis permittat adduci ꝛ presens non contradicat talis taciturnitas non stat cum veritate p̄fecta. miraculum autē est tale signuȝ.

dei vt testis sibi. igitur si permittat miracula fieri a demonibus nō cōtradicens annunciens videlicet non esse sua testimonia non videt esse verat perfecte qđ est impossibile. et p hoc dicitur ad illud de antichristo qz xp̄s ꝑdixit miracula facienda per eū nō esse testimonia veritatis vt pz Math. xxiiij. z. ij. ad Thessal. ij. Unde contra falsa miracula ātichristi posset sibi obijci saltē de istis duobus hoc modo si tu es deus fac me videre nudam diuinam essentiam z post visionē memoriā certā habere visionis z certitudinem habere q̄ illa fuerit visio nuda diuine essentie. z tunc credam tibi. Item si tu es deus dic mihi quid faciam aut quid cogitabo vel qđ appetam pro tali die vl hora. Et huius vie efficaciam ex miraculis innuit saluator. Joh. v. et opera que ego facio illa testimoniū ꝑhibēt de me. Si mihi non vultis credere operibus credite. z sic pz excellentia noue legis miraculorū claritate. ¶ Quarto ostēditur excellentia legis noue ex quarto gradu perfectionis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo ad caput. z mēbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos eius ecclesie credere gremio que vsq ad cōsummationē generis humani ab apostolica sede per successiōes episcoporū frustra hereticis circūlatrātibus z partim plebis ipsius iudicio et partim consiliorum grauitate et partim ex miraculorum maiestate dānatis culmen auctoritatis obtinuit. et parum post. Quid est q̄ tam ingratum potest esse ori dei q̄ tanto labore prauitate auctoritati velle resistere. Unde gamaliel. Act. v. Si est ex hoibus consilium: hoc autem opus dissoluetur si vero est ex deo nō poteritz dissoluere ne forte deo repugnare videamini. etiā Luce. xxij. ait dn̄s. Ego rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. ¶ Secūdo pz stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Augu. contra epistolā fundamenti. Quis enim tantā multitudinē ad peccatum ꝓnam ad legē cōtrariam carni z sanguini seruādā induceret nisi deus. Confirmat qz iudeorum secta non manet in vigore sicut contra eos deducit Augu. in sermone de aduentu. vos inq̄ conuenio o iudei etc. Si obijcitur z de permanentia secte machometi. Responsio illa incepit post legē xp̄i plusq̄ sexcētis ānis vt dicetur li. iiij. z ꝓphetia dicitur esse apud eos q̄ secta eorum cito finienda ē. non est sic de lege xp̄i qz ipse dixit Math. xxiiij. celum z terra transibunt verba aūt mea non transient quasi dicat lex mea sine fine durabit. qz verba xp̄i sunt lex eius. Itē manēte sacrificio legis noue manet z lex noua. sed vsq ad finē istō sacrificiuz durabit. patet Math. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sū. s. in sacramēto altaris vsq ad consummationē seculi. lex ergo christi in qua tale sacrificium continuabitur durabit vsq ad cōsummationem seculi. Item dicit

apl's.i. Cori.xi. Quotienscunq̧ mā ducabitis panem hunc et calicem bibetis mortē domini annūciabi tis donec veniat.s.ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissima pro pter suam ꝑpetuā stabilitatem in capite ⁊ in mēbris. ¶ Quinto ostē ditur excellentia legis noue ex q̄n to gradu eiusdem.s.ex diuina boni tate que non deest toto corde que rentibus salutem.multi enim diligē tissime querentes salutem ad hāc legē conuersi sunt.⁊ quanto feruē tiores facti sunt in querendo tāto in hac lege amplius sunt cōfirma ti.subitoq̧ in ea penitētes de mali cia in bonitatem mutati sunt.⁊ qđ amplius in admirationem inducit est ꝙ potētes ꝑfrui honoribus mū di diuitijs eiusdē et delitijs ad li bitum vti hec velut stercora arbi trantes: humilitatem paupertatē ⁊ castitatem que eis opponuntur amplexantes sub religionis voto tēpore vite sue crucifixi mundo ⁊ mundus eis se voluntarie astrin xerunt sicut quotidie experimur. Tormenta quoq̧ per eam plures in magna exultatione spiritus et tristicias sunt perpessi.que nō vi dentur probabilia nisi deus hanc legem singulariter et irrefragabi liter approbaret ⁊ ordinaret ad sa lutem tanquā excellentissimam ⁊ perfectissimam legem sine qua sa lus esse non potest. ¶ Sexto ⁊ vl timo ostenditur excellentia legis noue ex sexto gradu perfectionis eiusdem.scilicet ex amenissima ꝓ missorum incomparabilitate.in le ge enim veteri promissa imperfe cta fuerunt.promittebantur enim tria.s.bona temporalia.vita tēpo ralis.⁊ pax temporalis.De primo Leui.xxvij. Si in preceptis meis ambulaueritis et mādata mea cu stodieritis ⁊ feceritis ea dabo vo bis pluuiam tēporibus suis.etc. Esa.i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc. De se cundo Leui.xviij. Custodite leges meas atq̧ iudicia que faciens ho mo viuet in eis. Ro.iiij. Moyses scripsit quoniā iusticiam que ex le ge est qui fecerit homo viuet in ea De tertio Leui.xxvij. dabo vobis pacem in finibus vestris dormie tis ⁊ non erit qui exterreat. Item Deu.xxviij. Si audieris vocē do mini tui vt facias omnia mandata eius faciet te excelsiorē omnibus gentibus etc.s.in tēporalibus. Ec ce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit lex machometi. Certe pro mittit suis credentibus pro finali beatitudie illud quod debetur por cis et asinis.s.gulam ⁊ coitū. Quā promissionem ph's despiciens qui fuit quasi istius secte.s. Auicenna. vij.metaphisice.vij.ca. Alium finē quasi profectionum et hominū ma gis congruētem inquit. Lex nostra quam dedit machometus ostendit infelicitatis dispositionem et mi serie que sunt ſm corporis sensus. et est alia promissio: que apprehen ditur ab intellectu. Sequitur ibi sapientibus multomagis cupidi ditas fuit ad consequendam hanc felicitatem ꝙ corporis que ꝗuis daretur eis non tamen attenderūt nec appreciati sunt eā in cōpara

tione felicitatis que est coniuncta prime veritati hec ille. Nobis aūt in lege xpi excellentiora promittū tur quia promisit bona spūalia et eterna. s. gratiam in presenti que precellit omnibus bonis tpalibus et etiam gloriā in futuro. Tria autem specialiter obseruantibus dei mandata promisit. s. regnum celorum. vitam eternam. et pacem sine fine. De primo. Math. iiij. Pniam agite appropinquabit vobis regnū celorū. De secūdo Math. xix. Ois qui relinqt domū vl' fratres aut sorores aut pre3 aut matrē vxorē aut filios aut agros pp̄ter nomē meū cētuplū accipiet. Nō est sic intelligendum vt aliqui dixerunt ꝙ post aliquā reuolutionē tempoꝝ post iudicium centuplum oīm que dimittuntur hic propter deu3 reddat in eadem specie vt centū agri p vno agro dimisso. sed est sensus ꝙ q corporalia p xp̄o dimiserit bona gratie recipiet hic in pn̄ti que intātū excedūt bona tpalia ac si cētenari9 numerus p uno numero cōpetur et vitam eternam possidebit. s. in futuro. De tertio Joh. xv. Pacem relinquo vobis. pace3 meā do vobis s. qualis ego sum. quia eternus cu3 patre τ spūsancto non qua est mūdus qui transit τ eius pax. Et non est mirū si xp̄s dat suis credentib9 pacem eternam quia ip̄e est princeps pacis. Esa. ix. Sequitur ibidem Et pacis non erit finis. hanc pmissionē p̄dixerat Esa. fiendam suis credentibus p regem messia3 ca. xxxij. vbi dicit. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. quia pax celestis ex nulla parte impedietur seu obscurabitur. In tabernaculis. i. in mansionib9 diuersis s̄m diuersitate3 τ varietatē meritoꝝ De quib9 Joh. xiij. In domo patris mei mātiones multe sunt fiducie quia oēs sūt ibi certi de sue beatitudinis eternitate τ in requie opulenta q2 ibi totalr̄ quietabitur appetit9 s̄m illud ps. xvi. Satiabor cū apparuerit gl'ia tua. Simil'r in lege veteri cōminatio erat mors tpalis. Unde Esa. i. ca. Si me ad iracundia3 prouocaueritis gladi9 deuorabit vos. sed in lege noua cōminatur mors eterna Math. xxv. Discedite a me maledicti in igne3 eternū: sic ergo pt3 excellētia legis noue ex precitis sex gradibus. Ex q̄bus correlatiue sequitur legē xp̄i esse priorem lege moysi. non quidē tp̄e sed perfectiōe: l3 fides xp̄i fuerit prior lege moysi prioritate non solū perfectiōis sed etia3 tēporis. q2 ante. cccc. xxx. annos vt patuit supra eadem consideratione ar. ij.

¶ Et notandū ꝙ euāgeliū xp̄i dicitur lex a legendo. q2 in eo legit' diuina iusticia. dicitur lex a ligando quia p ip̄m ligatur humana insolētia. dicitur lex a legendo. i. colligēdo q2 de ipsa colligitur sapida sciētia. dicitur lex a legando. q2 in ipsa legatur beatitudo et'na. Lex euangelica ē illa lex: de qua dicit' Eccli. xxiiij. Hec oīa liber vite τ testamētū altissimi τ agnitio veritatis. Uere liber vite est q2 verba euangelica aīam viuificāt. vere etia3 testamentum altissimi. q2 verba euāgelica eterna premia obseruantibus

promittunt. Uere etiã agnitio veritatis. quia verba euangelica erroꝝ tenebras a mentibus fugant. Hec est lex q̃ in se est sincerissima ⁊ absꝙ omni admixtiõe falsitatis ꝓpter qd dicitur lex domini immaculata etc. ps. xviij. Hec est etiã respectu oim virtuosissima. ideo dicitur conuertens aias. lex euangelica aiam dulcificat cõtra mũdi multiplicem pressuram qꝛ est testimoniũ domini fidele sapientiã. i. sapidã scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aias letificat contra cordis tristiciam. ⁊ hoc est quod sequitur. Iusticie domini recte letificantes corda. letificantes quidem qꝛ ꝓmittũt penitẽtibus veniam et pseuerãtibus gloriã. Ipsa etiam aias illuminat cõtra ignorantiam qꝛ est preceptum dñi lucidũ illuminãs oclos. Btũs ergo hõ quẽ tu erudieris domine iesu: et de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

Quartꝰ thesaurꝰ aperit de loco natiuitatis messie quẽ ꝓnũciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleẽ effrata puulus es ĩ milibꝰ iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel. translatio chaldaica habet. Ex te egredietur messias. hoc autẽ vt ipsi ⁊ nos concedimus impletũ est in iesu nazareno qui natus est in bethleẽ vt patet. Math. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui ꝙ non intelligitur deitas eius sed preuisio ⁊ ꝓdestinatio natiuitatis eius a diebꝰ eternitatis siue ab eterno. Sꝫ hec respõsio nihil valet. qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnibus est cõis etiam de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nõ intelligeretur aliqua specialitas in xpo respectu alioꝝ prophetarum quãtuncunꝙ minorum. Et ideo dicunt aliqui iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundũ creatum. Septẽ enim dicunt ante mũdum ⁊ ab eterno creata. s. lex. penitentia. gehãna. domus sanctuarij. thronus glorie: paradisus voluptatis. ⁊ nomẽ messie. Et sic exponũt illud Geñ. ij. plantauerat dominꝰ deus paradisum voluptatis a principio. i. ante mundũ p duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a pricipio a diebus eternitatis de nomine messie quod fuit ante mundum creatũ modo ꝑdicto. Sed hec ita irrationabilia sunt ꝙ non indigent reprobatione lex eñ nõ potuit creari nisi in aliquo intellectu nõ diuino qꝛ nihil ẽ ibi creatũ nouiter: nec in alio quia nullũ tale erat ante mundũ. Similiter penitẽtia nõ est nisi de peccato ꝑterito. ideo non est ante mũdũ. qꝛ peccatũ non fuit ante mũdũ cuꝫ peccatũ haberet esse in hoie vel angelo qui ꝑm ipsos non possunt fuisse añ mundũ: ⁊ cõsimili mõ possũt

alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶Quod nomen messie debuit esse nouū ꝛ illud est iesus.

Vinc' thesaur' aperitur de nomie messie quod ante eius aduētum incognitū erat. dixerat enī. Esa. in ca. lxij. Uocabitur tibi nomē nouum quod os domini nominauit. Istud nouū nomen ore domini per angelū fuit denūciatū Joseph ꝛ marie virgini qd̄ ecāt iesus. Istud p̄ciosū nomen ineffabile fuit dictum. Greci vero thetragramaton nominauerunt. a thetra quod est quattuor et grama littera quasi nomē quattuor litterarū. Et vt videat̄ nouitas istius benedicti nominis iesus: aperio quinq; mirifica secreta p̄dicti ineffabilis nominis thetragamaton. Primuʒ secretū est ꝙ in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo p̄ferri nō pōt. Scribitur enim quattuor litteris scʒ ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur litteris. ih. vh. vsi ꝛ a grecis thetragramaton dicitur vt dictum est qd̄ hebrei p̄nūciāt Adonay. aliter scribētes ꝛ aliter p̄ferētes qꝛ nō est eis datū ieffabilitatē hui' nominis penetrare vnde nec valēt proferre. ¶Scd̄m secretuʒ est ꝙ istud sanctū nomē significat mysteriū trinitatis ꝛ vnitatis diuine essentie. Tres nāq; lr̄e sunt quibus ip̄m sanctū nomē scribitur sʒ vna earum bis ponitur. scʒ he. que innuit spiritūsanctū p̄cedere tam a filio ꝙ a patre. Joth. ideʒ est qd̄ principiū ꝛ cōuenit patri qui ē pricipiū sine principio. qꝛ pater a nullo sed alie persone ab eo procedūt. He interpretatur vita ꝛ conuenit spiritussancto qui est omniumviuificator ꝛ inspirator sicut ipse dn̄s ait Jo. vi. Spiritus est qui viuificat. vaf. idē sonat quod ipe quod ē p̄nomē demōstratiuum ꝛ significat filium q̄ visibilis et demōstrabilis fact' est in assumpta hūanitate. qꝛ in terris visus est et cū hoib' cōuersatus est Baruth. iij. ¶Tertium secretū est ꝙ istud sanctū nomē vt tradūt peritissimi hebreoꝝ tante virtutis est vt si distinguat̄ i tres dictiones quelibet significet nomē dei. per se idipsuʒ significās quod ꝛ integrum nomē qd̄ ex quattuor litteris constat. Si enim primā coniūxeris ꝛ secūdam. s. Joth. ꝛ he. erit vnum nomen. si secūdā et tertiā. s. he. ꝛ vaf. iam habebis secundum. Si tertiam ꝛ quartam. s. vaf. ꝛ he. īuenies tertiū nomē vt in numero trinus et vn' qui hoc noīe designatur. ¶Quartuʒ secretū qd̄ his maius est quod ita secūduʒ nomē p̄pagatur a primo ꝛ tertiū a secundo vt aliud sine alio p̄nūciari nō possit. He nāq; lr̄a cōis ē primo nomini ꝛ secūdo. vaf cōis est secūdo. ꝛ tertio. in h̄ ꝙ secūdū nomē descēdit a p̄io ostēdit̄ filius ɔsubstātialis patri a quo genitus ē. In hoc vo ꝙ tertium descēdit a scd̄o ostēdit̄ sp̄ūssanct' cōsubstātialis filio q̄ consubstātialis est patri vt liqueat ꝙ pater est in filio ꝛ filius sit

in patre et spiritussanctus in patre et filio. Joh.xiiij. ¶ Quintum secretum est quod in hoc dei noie video ineffabili nomen iesu est insertum immo non est aliud nomen quam istud patet tres enim littere eius principales sunt Joth.he. vau.que fz litteras nostras idē sunt. J.h.v.et ptz quod iste tres littere coniuncte faciūt istud nomen iesu.titellus suprapo nitur ppter titulum crucis. He vero vel h duplicatur.significat non solum spiritumsanctum procedere a patre et filio.sed etiam mysteriū incarnationis designat.quia spiritusancto cooperante et non ex virili semine conceptus est messias iesus christus dominus noster vt primum he referatur ad productionē spiritussancti.secūdum vero ad cōceptionem siue incarnationem verbi diuini. Ecce ergo nomen nouuz quia nouiter ab angelo pronunciatum non potentibus iudeis illud primo pronunciare: et sicut ipse messias vocatus est nomine nouo: sic etiā serui sui sicut predixerāt Isa. in cap.lxv.seruos suos vocabit nomine alio.in quo qui benedictus est super terram benedicetur in domino amen. Serui enim dei ante aduentum messie vocabātur iudei vel israel. sed messias in suo aduentu debebat eos vocare alio nomine vt non iudei.non israel.sed christiani a christo nominentur. ¶ Sed oriūtur due difficultates quas forte moueret iudeus. Prima est cum pluribus aliis nominibus messias nominetur in scripturis. scilz emanuel Isa.vij.admirabilis. consiliarius deus fortis.princeps pacis: pater futuri seculi. Isa.ix. Quare ergo non illis:sed vocari voluit iesus. Respōdetur quod fm phm a fine denominantur res.i.de aia.xps igitur debuit denoīari a fine intēto:qui finis fuit saluatio humani generis. Et ideo debuit noiari iesus quod interpretatur salus vel saluatio. Ipse enī saluū faciet populū suū a pctis eorum. Mat.i. Itē dicit sanctus Tho.quod potius debuit noiari isto nomine: qd est salus vel saluatio quam aliquo alio:quia omnia alia nomina includūtur in isto ptz. Nā saluatio generis humani continet principiū: mediū: et finem. Istud nomē emanuel qd interpretatur nobiscū deus:est principiū saluationis nostre.quomodo in diuino supposito vnite sunt due nature: scz diuina et humana. Ista vero noia admirabilis cōsiliarius cōtinent mediū. Ista noia princeps pacis. pater futuri seculi.cōtinent finez quia nostra saluatio ad pacez et ad futurū seculū possidendū ordinabitur. Sed istud nomen benedictuz iesus totum processum rōne saluationis continet.scz principiuz. medium: et finem. Ideo isto noie iesus tanquam magis sufficienti: quia includit oīa alia nomina debuit messias noiari. ¶ Sc̄da difficultas ē. diceret enī iudeus. quō tu dicis quod istud nomen iesus est nouū cum alij tres ante aduentum iesu nazareni fuerunt vocati isto nomine. scilicet iesus syrach: Jesus naue:et iesus filius Josedech.sacerdos. Responsio quod istud nomen

iesus est nomen nouū in xp̄o pro-
ter effectū nouū: q2 ꝛ si in alijs qui
vocati sunt hoc noīe iesus nomen
fuerit correspōdens ꝓprietati: q2
saluauerunt ꝛ fuerunt saluatores.
Istud fuit in tēporalibus non in
spūalibus. illi saluauerunt popu-
lum a multis malis: ꝛ dānis non
tñ a culpa ꝛ pctīs: sicut bñdictus
noster iesus dicēte āgelo Joseph.
Matth. i. Uocabis nomen eius ie-
sum ipse eñi saluum faciet pplm
suū a pctīs eorū. Item illi salua-
uerūt in tpe: ꝛ saluatio eoꝝ transi-
uit cum tpe. Noster bñdictus sal-
uauit in tēpore: sed eius saluatio
durat sine tpe in eternum. Et ideo
in eo habet veram ꝓprietatem no
minis nō in alijs: q2 ſm logycos:
nomē est vox significatiua sine tē-
pore. Nomen iesus ī alijs fuit vox
significatiua cum tēpore: q2 solū
in temporalibus ꝛ tēporaliter nō
spiritualiter: nec eternaliter salua
uauerūt. Sed in christo iesu vero
messia fuit ꝛ est vox significatiua
sine tempore cum sua saluatio sine
tempore hoc est in eternum fit: vt
dictum est. O benedictū nomen p
te peccatores a peccatis saluanť.
Matth. i. Per te remissionē pec-
catorū accipiūt oēs qui credūt
in eum cuius est nomen. Act. iiij. ꝛ
i. Jo. ca. ij. Sine te non est aliud
nomen sub celo datū hominibus in
q̄ oporteat nos saluos fieri. Act.
iiij. Tu es nomē honorabile in ce-
lo ꝛ in terra: ꝛ in iferno: ad Phil.
scdo. In nomine iesu omne genu
flectatur: celestiū terrestriū et in
fernorū. Tu in periculis: in plājs
in malis: in angustijs: in tribula-
tionibus: ꝛ necessitatibus es pro-
tectio: ꝛ defensio firma. Prouer.
xviij. Turris fortissima nomē dñi
ad ipm cōfugit iustus ꝛ saluatur:
ꝛ nō solū iustus: sed ꝛ iniustus: si
cū fide ꝛ deuotiōe recurrit: per te
demōia ejiciūtur. Linguis nouis
hoīes loquūtur: ꝛ serpētes tollun
tur: venenū ꝛ mortiferū non nocet
ꝛ lāguores sanantur. Matth. vlt.
Tu es mel in ore. melos in aure: iu
bilus in corde: ſm. Ber. Nō est er
go mirum si hoc est nomen tuū ad
mirabile in vniuersa terra: vt fina
liter qui te inuocauerit fide forma-
ta charitate saluus fit. Joelis. ij.
Quicq̄ inuocauerit nomen domi-
ni saluus erit. s. in nomine q̄ salua
tio vel salus interpretatur sicut ē
nomē iesus. Si plura alia singu-
larissima vis videre de hoc glorio
sissimo noīe. vide in vigintiduob⁹
sermonibus quos alias feci ob
eius honore super themate: est no
men eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege pro-
misso debebant offerri munera in
suo aduentu.

Extus thesau
rus aperit de venera-
tiōe messie. Sacra eñi
scriptura prenūciauit
ꝛ specifice determinauit ex tēpo-
re abrae q̄ reges orientis venirēt
ad adorandū messiam regem. Et
q̄ ei ducerēt aurum ꝛ incēsum: qđ
apparet etiā manifeste ſm docto

res hebreorũ et sequẽtibus aucto ritatibus. Et primo dicit in beresith zota.i.in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnũ verbũ bonũ: dices tu nomine meo Et dixit ei qđ ẽ illud vbũ. Respõdit scias q͏ oia munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau.ge. xxxiij. significãt q͏ ꝑ tẽpore debẽt gentes redire ad regẽ messiam: qꝛ scriptũ est.ps.lxxi. Reges arabũ: et saba dona adducent: et dixit ei verbũ. dixisti mihi per vitam tuã: ego dicã noi tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: qꝛ sic scriptũ est Geñ.c.xxv. Abraam vero aliã duxit vxorez noie cethuram que peperit ei zamran et iexan ꝛ mandã: madian: ꝛ iesboth ꝛ sue. Iexan q͏ȝ genuit saba ꝛ dadan. etiã quãdo augmẽtauit salomon regnũ suũ dixerũt. Forte iste est messias: ꝛ illa hora venerunt ad eũ sicut scriptuȝ est.iij. Reg.c. x. Sed ꝛ regina saba audita fama salomonis in noie dñi venit tentare eũ. Inquantum dicit in nomie dñi apparet q͏ ꝓphetabant in nomie domini. sicut habebant mandatuȝ Abrae vt sic facerent. Et vnde ꝓbatur q͏ debent venire tpe messie ꝛ seruire sibi. Isa. dicit.c.lx. Oẽs de saba veniẽt: aurũ ꝛ thus deferẽtes: ꝛ laudem dño annũciantes. iste est messias. Ecce quõ ex auctoritate predicta ostẽditur ꝓpositũ

¶ Uerumtamen si dicat iudeus q͏ intentio Isa. in illa ꝓphetia erat q͏ cũ messias erit sedens in regno suo in hirusalẽ q͏ illa hora ꝓpter magnã famã suam oẽs reges mittent ei dona ꝛ venient ad visitandũ ꝛ glorificandũ eũ: sicut faciebant Salomoni ꝓpter magnã suã scientiã. Respõdet q͏ hoc nõ habet locũ: qꝛ textus dicit. Et laudẽ dño annũciantes qđ annũciare dꝛ in hebraico bozora: ꝛ istud nomẽ significat narrare aliquã rem quã homo scit illi qui nescit: ꝛ illo modo quo aduersarius declarat textũ non esset sic: quia iã scirent illi de iherusalem: sed tamẽ eo modo quo fuit in aduentu xp̄i: venit bene cõcorditer in vocabulo annũciare: qꝛ reges qui venerũt in natiuitate iesu xp̄i iherusalem quesierunt ab herode ꝛ ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui natus ẽ rex iudeoꝝ. Matt.ij. sicut ipsi sciebãt ex suis ꝓphetijs sicut supra dictũ est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: qꝛ istud erat eis ignotum quousq͏ petierunt a sacerdotibꝯ ꝛ a sapiẽtibus. Qui responderũt q͏ si verũ erat q͏ natus erat q͏ sua natiuitas debebat esse in bethleem: sicut plenissime cõtinet Mat.ij. Et in tali casu optime verificatur verbuȝ ꝓphetie ꝑm hebraicam veritatẽ. Et laudem dño annunciantes: et non ꝑm expositionẽ iudeorum.

¶ Quod verus messias debuit venire pauper ꝛ mansuetus.

Eptimus thesaurus aperitur de modo viuendi messie quẽ modũ sacra scriptura prenũciauit et specifice determi-

nauit. scz in maxima paupertate & mansuetudine. De primo zacha. ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator: & ipse pauper. Et Isa. liij. Ascendet sicut virgultum & sicut radix de terra sitiẽti: qd nõ habet magnos ramos nec folia aque defectu. Hoc impletum est in iesu nazareno qui natus est in paupertate. Vñ hoc fuit datũ p signo pastoribus. Luce. ij. Inuenietis infantẽ pannis inuolutũ: & positum in presepio. Vixit etiã in magna paupertate. Unde ipse dixit Matth. viij. & Luce. ix. Uulpes foueas habent: & volucres celi nidos: filius aũt hominis non habet vbi caput suũ reclinet. Mortuus est etiã in magna paupertate: qz nudus in cruce: suũ etiã corpus fuit inuolutum in syndone aliena: fuit etiam sicut paup sepultus: qz in sepulchro alieno: vt ptz. Matth. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. & Joh. xix. De secũdo scz q messias deberet esse mansuetus: qz dicit Isa. xlij. vbi ad litterã loqtur de messia. Calamũ quassatum nõ conteret: & linũ fumigans nõ extinguet in veritate educet iudiciũ. Uidemus sane q calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linũ autẽ fumigans. i. linũ combustũ. Sed tamen aliquid retinens fumi. id ẽ ignis pfacillime potest extingui. Sed quid per calamũ quassatum vel linum pene extinctum melius q peccatoris fragilitas qui conquassatus & pene in peccato est extinctus potest intelligi. Calamuz autẽ quassatũ xps non cõtriuit: et linum fumigãs non extinxit: quia pctõres pene mortuos in pctis occidi non precepit: sed misericorditer tolerauit & ad penitentiã reuocauit qd ex cõsequẽtibus designauit pphẽta cũ addidit in veritate educet iudiciũ. Ueritas quippe & iusticia idẽ est: in lege vo moysi iudicium erat & preceptum pctõres occidi. Christus aũt ad veritatem & iusticiã: adduxit iudiciũ quãdo pctõres non occidi. sed qd iustius est donec peniterent sustinere precepit cũ dixit. Nolo mortẽ pctõris: sed vt cõuertat & viuat. Fuit etiã humilimus & mansuetus: qz ipse dixit. Matth. xi. Discite a me qz mitis sum & humilis corde: & propter suam mansuetudinẽ sub noĩe agni fuit ostẽsus populo a Johãne baptista dicente. Ecce agnus dei. Johanis. i. cap.

¶ Quod verus messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

Q [initial] Ceratus thesaurus aperit de modo moriendi messie: quẽ modũ sacra scriptura preuũciauit & specifice determiauit in maxima hũilitate. vñ Isa. liij. Sicut ouis ad occisionẽ ductus est: & quasi agnus corã tondente se obmutescet: & nõ aperuit os suũ. Qd manifestissime impletũ est in iesu nazareno: qz ipse ãte pylatũ adductus: falsoqz accusatus: verberatus etiam & colaphis

cessus conticuit: et ipse p pylato de pluribus eū interrogāti verbum vix aliqd respōdit. Ipse etiā debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit. c. eodē. Et cū sceleratis reputatus est. qd impletuz fuit in xpo: q inter latrones crucifixus.

Quod debebat mori ppter peccata hominum.

Onus thesaurus aperitur de causa mortis messie quā causam sacra scriptura p nūciauit et specifice determiauit. scz ppter pctā hoim: generaliter patz. Isa. vbi supra. Oēs nos qsi oues errauimus vnusquisqz i viā suā declinauit. oues qppe simplicia et stolidissima sunt aialia et vaga. et nos stulti quasi oues errauimus: q ipm qualis vel quis esset nō nouim. Unusquisqz aūt in viā suā declinauit. hoc ē doctrine sue vix vllus credidit: sed suaz quisqz veterē retinuit: et dns posuit in eo iniqtates oim nostruz. i. originale peccatū q irritemur oēs. Ipe aūt vulnerat est ppter iniqtates nostras: attrit ē ppter scelera nr̄a: et disciplina pacis nr̄e sup eū. i. disiplinā et correctionē quā vt pacē haberem passuri eram p nobis ipse sustinuit: vt misericors et benign. Unū sequit. et liuore ei sanati sum: liuore scz flagellor et vulnerū q p nobis ē ppessus: et i fine capituli ipe pctā multorū tulit: et p trāsgressorib orauit qd totū hz verū et ipletū est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

Quod tertia die resurgere debuit a mortuis.

Ecimus thesaurus aperit de resurrectione messie quā sacra scriptura prenūciauit et specifice determiauit ac etiā ei ascēsionē ad dexterā dei. Primū ptz Osee. vi. vbi dr. Uenite et reuertamur ad dnz: q ipse cepit et sanabit nos pcutiet et curabit nos viuificabit nos: post duos dies: et idie tertia suscitabit nos et viuem i cospectu ei. Capl'z istd expōit a fidelib hebreis de aduētu messie diuersimode tn̄: q rabi Salomon exponit applicādo ad tribulationē in qua sunt nunc iudei positi p mūdū dispsi a qua suis oratiōib publicis et priuatis petūt liberari p messiā, cui aduētū expectāt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per primā diē dicit q intelligit tēpus primi tēpli p Salomonem edificati cui successit nox destructionis p chaldeos. Per secūdā diem tēpus scdi p zorobabel reedificati: cui successit nox destructiōis per romanos. Per tertiā diez dicit q intelligitur tēpus tertij tēpli p messiaz edificādi. de quo exponūt edificationē templi que habet in fine Ezechielis Pm errorem suum. hoc dictū fundatur super falsū. scilicet q christus sit venturus q iam trāsiuit in prete

ristum sicut diffuse in apertione pri mi thesauri ꝛ in sequentibus fuit declaratum: ꝛ quo ad errorez tertiũ tẽpli materialis in tertio libro ple nius declarabitur. Est ergo sensus ꝓm veritatez viuificabit nos post duos dies. s. mortis ꝛ sepulture sue ipse messias. ꝛ in tertia die resusci tabo vos. scꝫ resurgens a mortuis qđ dicit ꝙ eius resurrectio est pri cipium resurrectionis nostre ad vi tam immortalem. Unde. i. Corinth. xv. Christus resurrexit a mortuis primitie dormientiũ: qm̃ per homi nẽ mors. ꝛ ꝑ hominem resurrectio mortuorũ. ꝛ sicut in adã oẽs moriũ tur: ita ꝛ in xp̃o oẽs viuificabunt. Ista expositio magis consonat lit tere ꝙ̃ precedens: qꝛ accipit dies ꝓprie. Sequitur ꝛ viuemus in cõ spectu eius, scꝫ vita gratie in pre senti. ꝛ vita glorie in futuro. Et nõ est mirũ quia ipse xp̃s messias ve rus est via veritas ꝛ vita. Johan. xiiij. Quod autẽ messias debebat resurgere tertia die ꝓm doctores hebreorũ declarat rabimosse dar san in genesi magno sup textũ capi tuli. xxij. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locũ procul dicit rabi mosse multe trinitates dei habent in scriptura: ꝛ vna earum est resur rectio messie. Uerũtamẽ scđm. s. ꝙ messias sedeat ad dexterã dei ap paret ex vna auctoritate que est in midras tulim. i. in glosa psalterij sup illud psal. xviij. Et dedisti mi hi salutẽ ꝓtectionis tue: ꝛ dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jo dan nomine rabi Hãma. Tempore venturo deus faciet sedere regem messiam ad dexteram suam: qꝛ sic scriptum est psal. cix. Dixit domi nus dño meo: sede a dextris meis. vbi dicit trãslatio chaldaica. Dixit dñs verbo suo: ꝛ abraã erit sedẽs ad partẽ sinistram: ꝛ facies ei⁹ pal lide erunt dicẽdo dñe. ꝛ filius filij mei sedet ad partem dexterã ꝛ ego ad sinistrã. sed deus consolabitur eũ dicendo filius filij tui est ad de xterã meã. ꝛ ego sum ad dexteram tuam. ꝛ illa hora abraã erit conten tus. hoc est qđ dixit dauid. ꝛ dexte ra tua suscepit me psal. xvij. Item dicit in libro Aginga. in. c. qđ inci pit est dorsin. vna scriptura dicit in daniele. c. vij. throni positi sunt qđ est plurale. Et postea dicit thro nus eius flamme ignis: qu od ẽ sin gulare videtur duo textus contra rij. Dicit rabi aquiba. non sunt con trarij: quia vnus thronus est ꝓ deo et ali⁹ ꝓ dauid. Declarat rabi Sa lomon. Iste dauid est messias. Itẽ dicit in beresith. raba. i. in genesi magno. Rabimosse darsan sup te xtuꝫ Gen. c. xviij. Et abraã adhuc stabat coram domino vult dicere quod dixit psalmista psal. xvij. ꝛ de disti mihi ꝓtectionem salutis tue. Iste est abraam cui dixit deus. No li timere abraã: ego protector tuus suꝫ. ꝛ dextera tua suscepit me. Iste est messias de quo scriptũ est. Dixit dominus domino meo: sede a de xtris meis. Dicit rabi Amon hoc quod dixit textus. et abraaꝫ adhuc stabat coram domino. correctio est sapientuꝫ. quia primo erat scriptũ ꝛ domin⁹ adhuc stabat corã abraã et rabini mutauerunt cum multis

aliis mutationibus que fecerūt in sacra scriptura: inter quas vna est in psal.xxi. vbi dicit. Circundederunt me canes: consilium malignātium obsedit me: carn.i. foderunt manus meas et pedes meos. Sed rabini mouerunt illud carn. quod sonat foderunt. et posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harū mutationum mirate sunt plenissime in midras tulim id est in glo. psalterij in quo dicit ꝙ de istis mutatiōibus ꝓpter eos dicit ꝓpheta. Hiere.xxiij. peruertistis verba deorum viuorum domini sabaoth dei vestri. ꝛ Hiere.in.c. ix. de eis dixit. Ueritatē non loquētur: docuerunt linguam suā loqui mendacium. Ecce ꝙ clare in suismet libris condēnantur tanꝙ falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consensit spūssanctus ꝙ omnia in thalmuth essent mendacia et falsa: vt per verba ibidem inserta confunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus aperit de premio credentium ꝛ sequentiū messiam in presenti ꝛ in futuro quod premiū sacra scriptura prenunciauit ꝛ specifice determinauit in duobus locis. Primo Isa.lxv. vbi ad litterā loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedent ꝛ vos esurietis. Ecce serui mei bibent et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus vlulabitis ꝛ dimittetis nomen vestrū in iuramentū electis meis: et interficiet te dn̄s deus ꝛ seruos suos vocabit nomie alio. in quo qui benedictus est sup terrā benedicetur in deo amen. Que oia implent in premio quod dat iesus nazarenus sequētibus eū. dicit enī serui mei comedent: sc3 corpus meū. vn̄ ait: nisi manducaueritis carnē filij hominis. Joh.vi. ꝛ ibidē caro mea vere est cibus: vel comedēt doctrinam spiritualem vel mysteria fidei. vel comedēt sc3 ī futuro cognitione3 diuinitatis. vnde ait vt edatis et bibatis super mensam meā in regno patris mei Luce.xxij. Et ps. dicit: satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic ergo ait xp̄us serui mei comedent. ꝛ vos sc3 increduli iudei ꝛ dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. scil3 aquam viuam. Joh.vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. ꝛ iterum Joh.iiij. qui biberit ex aqua qua3 ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare in vitam eterna3 quia aqua tantū ascendit naturaliter quantū descendit. Et quia illa

gratia descendit a deo qui sedet in celo vbi est vita eterna. ideo fiet in eo fons aque salientis in vitã eternam: vel sic serui mei bibent. s. sanguinem meum: quia sanguis meus vere est potus. Ioh. vi. ꝛ ibidẽ. Nisi manducaueritis carnẽ filij hominis et biberitis eius sanguinẽ non habebitis vitam in vobis. Et vos scꝫ increduli iudei ꝛ dãnati sitietis scꝫ aquam viuã ꝛ sanguinem meũ. Ecce serui mei letabuntur. scꝫ in eterna beatitudine. Unde Ioh. vi. xp̃s dicit. Gaudium vestrum nemo tollet a vobis ꝛ vos scꝫ increduli iudei ꝛ dãnati cõfundemini scꝫ videntes alios in locum vestruꝫ successisse. Ecce serui mei laudabunt pre exultatiõe cordis. ẜm illõ. ps. lxxxiij. in secula seculoꝝ laudabũt te. ꝛ vos scꝫ increduli iudei et damnati clamabitis scꝫ in inferno pre dolore cordis. s. ex consciẽtia peccatorum ꝛ pre contritione spiritus vllulabitis: q: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiũ. Matth. xxv. ꝛ dimittetis nomen vestrũ. s. alijs in locum vestrũ succedentibus. ideo sequit̃ in iuramentum electis meis: vt scꝫ decetero nõ vocemini. circũcisio sꝫ cõcisio: nec me habeatis q̃ sum via veritas ꝛ vita. sed electi mei dicentur filij abrae sicut vos olim. Seq̃tur. ꝛ interficiet te dñs deus. s. spirituali gladio cũ dixero. Ite maledicti in ignem eternũ ꝛc. Matth. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine scꝫ xp̃iano a meipso iesu xp̃o In quo qui benedictus est sup terram credendo ꝛ sequendo benedicetur in deo amen. Eu.n scꝫ dicam in iudicio electis meis. Uenite benedicti patris mei ꝛc. ca. eodẽ. Itẽ secundo determinatur in sacra scriptura premiuꝫ eternum sequentiũ messiam iesum christum. Isaye. li. vbi dicitur qui redempti sunt a domino reuertentur ꝛ venient in syon cum laude ꝛ leticia sempiterna super capita eorum fugiet ab eis dolor et gemitus. Ego ipse cõsolabor vos. quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino. s. sanguine filij sui reuertentur scꝫ ad viam iusticie et venient in syon. i. in presentem ecclesiam et beatitudinem eternaꝫ laudantes scꝫ ꝛ dicẽtes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te: ꝛ leticia sempiterna que scꝫ non deficiet super capita eorum. i. super eorum mentes. gaudium et leticiam obtinebunt scꝫ in celo. fugiet dolor et gemitus: q: absterget deus oẽm lachrymam ab oculis sanctorum. Ergo ego ipse. s. filius: quia alius non potest. consolabor vos quasi dicat. Inuocastis me ꝛ ego consolabor vos. ꝛ non per prophetas: sed per meipsum glorificando: q: hec est vita eterna vt cognoscãt te deũ verum ꝛ quem misisti iesum xp̃m. Ioh. xvij. vita enĩ eterna siue beatitudo cõsistit essentialiter in aspectu claro ipsius diuinitatis: vt tamen habet adiũctam fruitionem q̃ est completiua felicitatis cum firma tentione. Ex consequenti tamẽ consistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̃i que est instrumentũ nos inducẽs ad beatitudinem principalem. beatitudo enĩ hoĩs coĩum

ctio est ad vltimū ⁊ optimū bonū ⁊ ideo non potest consistere in coniūctione ad aliquod bonū temporale vel corporale: vt dicunt rudes sarracenii qui expectāt in alia vita in voluptatibus carnalibus et diuitijs ⁊ alijs consimilibus premiari ƒm ꝙ dicitur in alchorano machometi. que tn̄ vita ƒm philosophum dicitur vita pecudū. i. ethicoꝝ. propter qđ ipse Auicēna hoc considerans dicit ꝙ propheta quē vocat machometū, ꝓmittit eis talem felicitatē in premiū: qm̄ multi sapientes non attenderūt sicut patuit supra in aptione tertij thesauri in sexto gradu perfectionis legis euangelice. Similiter iudei resurrectionem futurā expectant ad vitā carnalem. ⁊ ideo felicitatē vite future credūt consistere in bonorū temporaliū plenitudine ⁊ pacis trāquillitate. vt p3 vbi supra. S3 beatitudo xp̄ianorum est in adeptiōe summi boni per aptā visionē et fruitionem et firmā tentionē. Considerādum est etiam ꝙ cū filius dicit ad patrem loquens hec est vita eterna vt cognoscant te solum deum per hoc non habetur. ꝙ solus pater sit deus ⁊ filius creatura: vt dicebat arrius: quia hec dictio exclusiua solus non determinat ly te. ita ꝙ sit sensus ꝙ solus pater sit deus: s3 determinat ly deum et est sensus ꝙ illa est sola deitas vera que est in patre ⁊ sic ab illa non excluditur filius sed magis includitur: ꝙ vna est deitas in vtroqꝫ: sed excluditur vera deitas ab hijs qui a gentilib⁹ colebantur: scilicet ioue: saturno. ⁊ similibus. Dico etiam ꝙ hec dictio solus determinet ly te vt sit sensus ꝙ solus pater sit deus non tamē p hoc excluditur filius a deitate: sed magis includitur: quia ƒm philosophum solus idem est ꝙ non cum alio. et ideo tm̄modo excludit illud quod alietatem dicit. filius autē est non alius a patre in essentia: sed tm̄ in persona. Et ideo quādo hec dictio solus additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in ꝓposito, non excludit aliā personā: sed magis includit. ⁊ hoc patet per auctoritatem saluatoris Matth. xi. vbi dicit. nemo nouit filium nisi pater: neqꝫ patrem quis nouit nisi filius. Si eñ hec dictio exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliam sequeretur ꝙ pater non cognosceret: sed tantū filius. ⁊ filius non cognosceret se sed tantū pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentium christū quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cum fruitione et firma tentione. et sic beatificabitur anima rationalis et in visione clara humanitatis christi. ⁊ sic beatificabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo in corpore ⁊ anima. Creauit eñ deus hominem vt totū beatificaret ⁊ pascua inueniret intus ⁊ extra. ƒm Aug. intus in deitate saluatoris: ⁊ extra in carne redemptoris.

¶ Quod persecutores veri messie a pena in p̄senti nō debebāt releuari nec ī futuro a dānatiōe eterna

Duodecimus thesaur⁹ aperitur. sc3 pena persequentium messiam in presenti et in futuro: quoniã penam sacra scriptura prenunciauit. et specifice determinauit. et primo de pena in presenti vita. vnde Amos. ij. super tribus sceleribus israel: et super quatuor non conuertam quia vendiderunt iustum sc3 iesum nazarenum. Sed ad hoc respondent iudei quadrupliciter. Primo ꝙ iste text⁹ loquitur de scelere israel non iuda. et sic nihil pro nobis. quia illud scelus iesu nazareni cõmissum est in iuda: non in israel. et maxime quia ꝓpheta loquitur hic primo de sceleribus iuda: postea de israel in textu. Sed ista responsio nulla est: quia in templo secũdo venerunt et fuerunt de captiuitate decem tribus et fuerunt omnes cõgregati simul de israel et de iuda per licentiã datam per tyrum regẽ persarũ. et pt3 etiam Nee. vij. et xviij. capitis. habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item isaye. xi. quomodo desolauit dñs liguã maris egypti sc3 nilum vt transirent calciati. vide hec pulchre in lyra quomõ hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secundum templum. et vocati sunt israel. Quod ergo premittitur in textu. primo de sceleribus iuda respicit ad destructionem primi templi quia illi de israel non erant ibi. Et cum subiungitur in textu de scelesceleribus israel. respicit destructionem secundi templi. quia omnes de israel: et de iuda erãt ibi. et oẽs vocati sũt israel: p3 h̃ p Rabi moysen de egypto qui formaliter dicit in libro sofrim mors iesu nazareni fuit causa vt destruerentur israelense. Ecce quomodo vocat oẽs de secundo tẽplo israel. Item peccatũ qđ tãtũmodo iuda fecit: peccatum iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel: peccatũ vocat̃ israel. Iherosolymis enim tunc erat cum iuda magna pars filioꝝ beniamin et leui. Iure igitur pars totius debet suscipere nomen. Est et alia non inferior causa q̃ videlicet populus israel licet tunc monti non corpore presens fuisset. audito tamen ꝙ coꝝ fecerant socij. coꝝ culpe laudatores et cõsentanei: et participes omno facti sunt voluntatis: volũtas itaq3 eis profecto est imputanda. Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti iesu cũ israel non vẽdiderit xp̃m. sed tantũ a iuda scariotb legatur emisse. Respondet̃: ꝙ quia filij israel vt venderetur christus cõsensum: auxilium atq3 consiliũ adhibuerunt: ideo nõ minus ꝙ si ipsi vendidissent scelus incurrerunt. Nec3 enĩ et Salomon ydola fabricauit: sed q̃ vxoribus et concubinis fabricantibus assensum prebuit eum fabricasse littera dicit. ¶ Secũdo dicunt ad hec iudei ꝙ istud scelus de venditiõe iusti pro argento fuit vẽditio Ioseph per fratres suos: sed illud nihil valet: quia vbi ponitur primũ secundũ. tertiũ: et quartũ: ordo est

secundum prius et posterius. Ui-dendum est ergo quod est primum scelus. quod secūdum et cetera. Et sciendum est ꝙ ista tria scelera ꝑ ordinē sicut veniunt sunt ista. Pri-mum venditio Joseph. propter quod fuerunt captiui in egypto. Secundum adoratio vituli. ꝑpter quod fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia hominū Exo. xxxij. Ter-tius occisio ꝓphetarum. ꝑpter qđ ducti sunt captiui in babilonē. lxx. annis. Quartum detur ⁊ non pōt dari nisi venditio iesu nazareni. qꝛ venditio ioseph primuȝ in ordine fuit ꝑpter quod postea pharaonis sunt passi durissimum iugum vt di-ctum est. Sed cum pnīa pacta iam sunt liberati a culpa. quare de in-dulto rursū criminabūtur peccato ¶ Tertio forte dicet iudeus. qꝛ si h̄ non dicaꝛ de Joseph iusto. potest tamē dici de alio quolibet iusto sȝ hoc indignū et irrationabile eē vi-deꝛ vt cū tm̄ crimē fit ꝙ nulla īdul-gentia sequaꝛ. ꝑpter quod diuina sententia in totum israel deseruiat populuȝ illius celetur ꝑsona ī qua illud fuit cōmissum. Insup cū rea-tus iste ī hebreo sermōe tali deseri-baꝛ vocabulo. quare īponitur illi q̄ negauerat deū. venditio aūt iudei non equatur negationi dei. sed ipi tm̄ ac talem vendiderunt hominē xp̄m videlȝ filiū d. i. ꝙ in culpa sūt pares deū negati. Et si q̄ras q̄ sūt illa peccata quattuor q̄ oīa pateāt ad negare deū esse equalia. Rn̄deꝛ ꝙ primum peccatum fuit cū in he-remo vitulū conflatilē ꝓ deo ado-rauerunt. in quo facto satis deū ne-gauerunt. et quia ab omnibus ē h̄ peccatum ꝑpetratuȝ. ideo cōe fuit oīm. Secundū in quo ⁊ deū filii ne-gauerūt ⁊ oēs peccauerūt: fuit qn̄ Jheroboā vitulos similes fabrica-uit: ⁊ ab omnib⁹ adorari constituit Tertium autē cum iudei ꝓphetas vniuersi eadem voluntati occide-runt. et eorum dicta contēpserunt quartū vero quod magis est oībus et grauius est quando xp̄m dei fi-lium ⁊ hoīem ab omni peccati cō-tagione alienū iniq̄ vendiderunt. ⁊ iniusta nece condēnauerunt: hoc peccatum ꝑpter cecitatē iudeoruȝ occultū est eisdem: sicut dicit Ra-bi onanerari dlar. i libro vayera ra-ba. i. leuitico magna. Primi pecca-uerunt ⁊ fuit discooptum suuȝ pec-catum. ⁊ fuit discoopta sua pnīa. Secūdi peccauerunt: ⁊ fuit disco-optū suū peccatū: ⁊ fuit discoopta sua pnīa. Tertij peccauerūt et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit di-scoopta sua pnīa. Quarti peccaue-runt et fuit discooptū eis peccatū suū. nō est discoopta sua pnīa. Un-de dicit eis ꝑpter suā cecitatē. fide-lib⁹ tm̄ vidētibus bene est discoop-tū suū peccatū ⁊ sua pnīa vt dictū est ⁊ diceꝛ. Itē petrus alfonsi vir eruditissimus de quo supra in api-tione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causam captiuitatis iudeoꝝ esse venditio-nem xp̄i ⁊ non venditionē Joseph sic inquit contra eos. Quod autem euidentius testimonium queritis vos propter dei mortem hanc su-biisse captiuitateȝ q̄ id quod apud vos scriptum legistis. quia videlȝ

in ipso captiuitatis exordio qui-dē terre vestre princeps decem de melioribus totius israelitici populi Anaman.f.traditionis filiuz Symeonem gamalielis filium hysmahel helysei filium:et Achiba ceterosq captos in carcerem misit.sciscitans vt quid iustū vendidissent Lex enim inquit decreuit:vt mortis sententia mulctetur quicunq iudeum vendiderit.Et vos igitur fm iudicium legis mori debetis dicto decreto vario dat corpora leto non enim omnes vna cohercuit pena.sed singulis singula sunt genera mortis proposita.Alium videlicet ignis cremauit.alius ferrei pectinis vnguibus laceratus expirauit.alium vero mors queuis diuersa consumpsit quemadmoduz mortes illas doctrine vestre liber exposuit.Doctores autem vestri huius iusti pro quo illi sunt ita puniti nomen mutātes in hoc facto prorsus conticuerunt de christo dicentes.ꝙ princeps ille iustuz denominans ioseph filium Jacob. quem in egyptum fratres vendiderant intelligebat eiusq sanguinem ab illis exigens propter eum talibus illos supplicijs affecit.Sed absurdum rationi videtur vt id ab eis exigeret quod ad minus Mille q̄ngentis annis antea factum esset maxime cum tempore quo venundatus est Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset ꝙ si vultis vt etiam de prophetis in medium auctoritatem deferam qua captiuitatem hanc propter hominem illum ipsum necessario xp̄m esse ostendā Ecce profero Jsa.ca.xxiiij.A finibus inquit terre laudes audiuim⁹ gloriam iusti hec verba iusti hui⁹ laudes vbiq terrarum ostendunt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tantas vnq̄ fuisse audiuimus vt peruenirent vsq ad fines terre. Cui iusto:qꝛ tribulationes quasi sine causa passurus erat propheta preuidebat his verbis compatiens dicebat.Ue mihi preuaricantes preuaricati sunt. et preuaricatione transgressorum p̄uaricati sunt.preuidens enim propheta quas prophetis dei aduentuz prenunciantibus tribulationes illaturi essent ait.p̄uaricantes preuaricati sunt. Jntuit⁹ aūt quia nec mēbris contēti ipsum etiam caput inuidia pleni q̄buscunq possent modis essent oppressuri.⁊ fm corporis passibilitatem occisuri preuaricationis nomen ingeminans subiunxit et preuaricatione transgressorum preuaricati sunt. Qua vero pena pro huiusmodi peccato plectendi essent dictante spiritu presciens ait ilico subiungens.Formido et fouea ⁊ laqueus super te qui habitator es terre. Jnter cetera q̄ de eadem gente ait.Grauabit eum iniquitas sua et corruet.⁊ nō adijciet vt resurgat vbi videlicet vobis certum euadendi captiuitatez terminū fūdit⁹ depressit. ¶ Quarto dicunt iudei aliter ad hoc.quod si nos dicimus ꝙ iste iustus pro argento venditus fuit iesus nazarenus petunt ipsi.quis fuit ille pauper de quo subiungitur. ⁊ paupe-

rem pro calciamento. Ad quod di-
co ꝙ ille fuit verus messias noster
iesus nazarenus quem zacharias
vocat non solum iustum et saluato
rem sed et pauperem. zach.ix. In
maiorem quantitatem peccati sui
notanter dicit textus. ⁊ pauperem
pro calciamento. quia premittitur
iustum pro argento. Crederet for-
te aliquis ꝙ pro magno precio ar-
genti. sed hic exponitur debilitas
precij ⁊ modicitas quando dicitur
ꝙ vendiderunt pro calciamento. i.
pro precio calciamentorū. quod p̄
cius est cōmuniter. xv. morapetino
rum. qui summant. xxx. albos vel
denarios. Alibi vero precium so-
tularium est duo solidi cum dimi-
dio qui etiam summant. xxx. dena-
rios. quia solidus est. xij. denarij. p
quo precio fuit vendit⁹ xp̄s. Quic
quid ergo valeant illi denarij vel
illud argentum designatur modi-
cum precium pro quo pauper xp̄s
fuit venditus. quia pro precio cal-
ciamētorum. ¶ Quinto dicunt iu-
dei ad istum textum ꝙ intelligitur
sic. Iustum pro argento. i. iusticiaȝ
quia iudices ⁊ ministri iusticie pe-
cunia corrupti vendebant paupe-
ris hominis iusticiam pro modi-
co precio. quia pro calciamēto. sed
ista responsio nulla est. quia cum
deus sit magis pronus ad miseren
dum q̄ ad puniendum. et deus pe
percerit super tria prima scelera
que grauiora sunt. vt ydolatria ho
micidium. fratris venditio. a forti
ori etiaȝ parceret super illud quar
tum quod non est ita graue. Re-
linquitur ergo ꝙ venditio istius
iusti pro argento et pauperes pro
calciamento et venditio iusti pau
peris Iesu nazareni veri messie
nostri super quam deus non par-
cit iudeis. quia non datur venia
non penitenti. et in peccato conti-
nue perseueranti. Non ergo a pre-
dicta captiuitate exire poterāt do
nec patrum suorum in se peccatuȝ
emendent. i. quod illi non credi-
derunt credant. Mundata vero
mente cuiusuis a culpa. confestim
eum consequitur pietas diuina.
quod etiam suorum quedam docto
rum. scilicet Rabina subtilibus et
occultis exprimi voluit verbis. si
illud sue mentis duriciam pene-
trasset. Interrogatus enim quan-
do Dauid filius esset venturus. ho
die ait si verbis credideritis eius
His enim verbis intelligi dedit.
ꝙ quicunq̄ quauis hora manda-
tis dei obediens et credulus fue-
rit. ilico filius dei ad eum acce-
dit. De hac pena irreuocabili in
hac vita dicitur etiaȝ Danielis. ix.
Occidetur christus et non erit ei⁹
populus qui eum negaturus est.
et ciuitatem et sanctuarium dissi-
pabit populus cum duce venturo
et finis eius vastitas. et post finē
belli statuta desolatio. Ecce tri-
plex pena occidentiuȝ christum in
presenti vita. Prima pena quia
non sunt eius populus quia non
christiani sed adhuc iudei appel
lantur. Secunda pena dissipatio
ciuitatis et templi qualis facta fu
it per Tytum cum romano exer-
citu. Tertia pena ꝙ finis eius est
vastitas et statuta desolatio. i. fine

caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet eē eis sufficiens testimoniu3 q2 sunt iā mille.ccccxx.āni q9 ꝯtinuat̄ p̄dicta desolatio ciuitatis ⁊ templi vt supra dictū est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit persequētium messia3 penā in futuro vn̄ dicitur Ysa.vlt. de fidelibus sequētibus xp̄m ꝯtra iudeos incredulos ⁊ impenitētes. Egredientur ⁊ videbunt cadauera virorū que preuaricati sunt in me vermis eorū non morietur. ignis eorum non extinguet̄. et erūt vsq3 ad satietatē visiōis omni carni In tellectus predicte auctoritatis est iste egredientur.s.beati qui fuerūt credentes ⁊ sequētes verū messiā egredientur dico in die iudicij nō pro loci mutatiōe sed pro cōsideratiōe: ⁊ videbūt cadauera eo2 q̄ p̄uaricati sunt in me quia inquit dn̄s. Preuaricantes reputaui oēs peccatores terre preuaricati sunt xp̄3 promissum nō recipiēdo: eius doctrinā n. sequēdo ⁊ ipsum crucifigendo. cadauera dicit.i.corpora dānatorū in gehēna. ⁊ dicūtur cadauera: q2 in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici s̄m q9 homines appellantur. Unde inimicus homo hoc fecit. hec in glosa. Et q9 iste sit itellectus patet per hoc quod sequit̄. Uermis eorū non morietur. q2 vermes corpora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiūt: quia cum eis in puluerem conuertūtur ⁊ ignis eorū nō extinguet̄. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum infideliū et oīm dānatorum in igne inferni q̄ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cōsciē qui semper intrinsecus corrodebit eos qui nō crediderūt nec secuti sunt xp̄m verū messiā. vnde sicut tinea comedit vestimentū ⁊ vermis corrodit lignum et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur ⁊ erunt vsq3 ad satietatem visiōis oī carni. quia.i. boni videbunt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potētia qua seuiebāt contra bonos. vt vindictā dei in illos tantā ⁊ vltra non exposcant qui dicūt modo. Usq3 quo dn̄e nō vindicas sanguine3 nostrū: satiabunt̄ quoq3 de beatitudine sua gratias agentes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicolaus vero de lyra satis concorditer sic exponit. Et erūt vsq3 ad satietatē.i. repletionē ⁊ p̄fectionem visionis omni carni.i. oi homini beato. non sic intelligendo q9 beati delectentur p̄ se in penis dānatoru3 sed q2 talis intuitus declarat eis diuine iusticie exercitiū et diuine mīe beneficium quo penas illas euaserūt. ⁊ proprie glorie augmentum in q̄tum apparet maior cōparata ad suum contrariū: q2 appositis iuxta se contrariis maiora ⁊ minora videntur.i. elencorū. et ex istis tribus beati per se letant̄. s̄m q9 dicitur. p̄s. lvi. Letabit̄ iust⁹ cū viderit vindictā. Ecce primū: manus suas lauabit ī sanguine peccatoris in q̄tū dei mia factus est immunis ab illis penis. Ecce scdm.

si vtique est fructus iusto. accipitur hic si pro qr. quia per hoc apparet maior fruitio ppria et sic totū cedit in gloriā electoꝝ et ipsius veri messie xpi iesu principaliter qui in die iudicij dicet existentib9 ad sinistrā s. incredulis et dānatis. Ite maledicti in ignē eternum qui patus est dyabolo et angelis eius. Math. xxv. Existentibus vero ad dexterā dicet Venite benedicti patris mei possidete regnuȝ quod vobis patū est ab origine mundi. c. eodē. ¶ Ex predictis. xij. thesauris colligitur vna ratio quasi quedā corona victorie incōparabilis valoris cōtra iudeos que talis est. Quādocumque sacra scriptura pnunciat aliquod futurū et specifice determinat tempus veniendi pgenieȝ venientis. cui debet assimilari. locū natiuitatis. nomē eius. venerationē singularē. modū viuendi. modū moriendi. causaȝ mortis. resurrectionem eius. premiū credentiū. et penā psequentiuȝ ipm in vita presenti et in futuro seculo. Si ista oia cōcurrūt simul in vnum determinatū hominem. manifestum est qꝫ illud quod fuerat p illam scripturā predictuȝ et denunciatū est i illo tali homine adimpletū. Sed sacra scriptura p dixit et denūciauit oia predicta que oia in iesu nazareno saluatore nostro sunt impleta. nec alius inuēt9 est in quo omnia predicta simul cōcurrerent igitur concluditur qꝫ ipse est verus messias i lege promissus nec alius expectandus. Maior istius rationis clara est sicut lux et ab omnibus concessa. et ideo probatione non indiget. Sed minor latissime declarata est in apertione predictorum. xij. thesaurorum qui aperti sunt ad declarationeȝ aduētus messie veri in lege promissi. qui est christus iesus fili9 dei viui. Et in hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. et de excellentia fidei catholice domini nostri iesu christi qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus. bñdictio et glia sine fine. Amē

¶ Explicit liber primus fortalicij fidei.

¶ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.

Ntiquorum in libris legimus gentilium. milites humanam veneran tes gloriam genero se diuersa monstro- rum genera destru- xisse. Sicut Hercu- les antheum. The- seus mirothaurū Iason thaurum ignivomum. inextinguibileꝫ aprū meleager. Corebus stigia le mōstrū. Perseus marinū monstruꝫ. Sic etiaꝫ generosi ecclesie milites: vt Iheronimus. Au- gustinus Hylarius ꝛ ceteri patres orthodoxi di uersorum hereticorum et heresis monstra spūa libus armis expugnasse legūtur. Non tn̄ sic om nino extincta sunt heresum monstra: quin repul lulare conentur. ac etiā noue hereses oriant in aliquibꝰ solo noīe xp̄ianis. Qui ꝛ si nō puplice. in cōuenticulis tamē suis venenū effundentes de illis cōfabulantur quasi vespertiliones et no ctue lucem fugientes. qꝛ oculis egris odiosa est lux. Et non solū oculos egros habēt heretici. sꝫ ceci sunt. qđ oñditur ex fidei effectu. Est eniꝫ fi des diuinꝰ radius aīaꝫ illustrās. Disponit enim aīaꝫ ad lumē sūme veritatis. ex eo ꝙ summe ve- ritati eaꝫ stabiliter inherere facit qđ quidē pōt ratiōe ostēdi. Constat enī ꝙ quādocunqꝫ aliqua virtus que influit in aliquo agente ꝛ quiete non infigitur in recipiēte. caret ibi sua naturali ope ratiōe ꝛ suo debito fine. sicut ptꝫ in radio solis sup aquā currētē ꝛ nō quiescentē: vt in flumie in

quo quia radius quiete nõ figitur actio eius caret debito fine. qui q̃dem finis est aquaʒ subtiliare ⁊ ex ea partes subtiles attrahere: et in vaporem mutare: ⁊ sursuʒ eleuare. Ex quo manifestum est: ꝙ quies disponit ad illuminationem rei. ẜm enim philosophum. vij. phisicorũ: homo fit sapiens ⁊ intelligit cum anima quiescit. Cum igitur fides aiaʒ in deo stabiliat. eã in ipso quietet. ipsam disponit ad eternaʒ illuminationẽ. Et hec ẽ ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. ⁊ se ab vno opposito in aliud vertunt cũ careãt fidei lumine disponente. Iuxta illḋ apostoli ad Ephes. iiij. tenebris obscuratum habentes intellectũ: quia sicut oculus nõ potest videre sine luce: sic intellectus nihil põt capere credibiliũ sine fidei lumie qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis contra nostrum fidei fortaliciuʒ viriliter possit dissolui presertim cũ sint ceci: vt dictum est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secunda vnde habuit originẽ heresis. Tertia que requiruntur ad hoc: vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicui⁹ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertiʒ in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cum sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtruʒ scʒ ad theologos: vl' canonistas. Octaua vtrʒ heretici sunt vitandi. Nona vtruʒ sit cum hereticis vel alijs infidelibus publice disputãdũ. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis põt hereticos capere ⁊ tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis ⁊ quomodo differt ab errore.

Circa primã cõsid rationẽ que est scire quid est heresis. Respondetur ẜm illumiatum doctorẽ Franciscum de maronis ĩ tractatu suo de hereticis. ꝙ hereſ ẽ error: ſʒ nõ q̃cũqʒ error q̃ est contra fidem catholicam: aut ecclesiaʒ. vt habetur in prohemio de origine heresis. Augustin⁹. vbi dicitur ꝙ non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: q2 non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiã cõtra synagogam phariseorum vtrũqʒ cõ

stentium. Sed nunquid heresis differt ab infidelitate dico quod sic: quia infideles errant circa totam fidem: heretici autem circa partem: licet vtrumque sit contra fidem catholicam et ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: et tamen confitentur vnum deum. Respondetur quod sicut pagani errant circa totam fidem iudeorum. et ideo dicuntur infideles: sic iudei errant circa totam fidem xpi que dicitur catholica sunt enim a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresum et quomodo possunt repelli.

Secunda consideratio est vnde habuit originem heresis. Pro cuius declaratione notandum quod secundum Isid. viii. ethimologiarum. c. iii. et xxiiii. q. iii. c. heres. Heresis ab electione vocatur. quod scilicet vnusquisque id sibi eligat quod illi esse videtur vt phi: paripathetici. achademici epicurei: et stoici. vel sicut alii: qui peruersum dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserunt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: quia quisque arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipienda quelibet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducere licet nec eligere quod aliquis de arbitrio induxerit. apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio quod inducerent eligerunt: sed acceptam a xpo disciplinam fideliter nationibus assignauerunt: ita quod si angelus etiam de celo aliter euangelizauerit anathema vocatur hec ille. Ex his patet quod heresis habuit ortum ab electione proprii iudicii: quia non eligunt ea que sunt a xpo vere tradita. Sed ea que sibi suggerit mens propria. Volentes enim aliqui per se sacramenta scripturarum intelligere suis propriis iudiciis inherendo in hereses diuersas inciderunt secundum quod dicit Augu. in libro. lxxxiii. questionum questione. lxix. Non potest inquit oriri error qui palliatur nomine xpiano nisi de scripturis male intellectis: et hoc ideo: quia antecedentia et subsequentia non contulerunt. Unde ibidem solet circumstantia scripturarum illuminare sententiam. Nec etiam alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligende. Et ideo contra istos dicit Aug. in libro contra epistolam fundamenti. Non crederem inquit Aug. euangelio: nisi quia ecclesie catholice credo: igitur irrationabile est aliquid scripture recipere et aliud non propriam electionem et iudicium sequendo cum ecclesia catholica totam equaliter recipiat: vt certam: patet ergo vnde habet ortum heresis: quia a propria electione.

¶ Quot sex sunt modi ex quibus conuincitur quod aliquis sit hereticus.

Ertia conside ratio est scire que requiruntur ad hoc vt aliquis sit hereticus. Respondetur ꝙ sex. Primo ꝙ erret: quia error est gen⁹ heresis ꝓm Aug. de origie heresum circa principiū vbi dicit. ꝙ licet heresis sine errore esse non possit: tn̄ nō oīs error est heresis. Superius aūt est a quo non couertit̄ consequētia. ꝓm ꝙ dicit. Aristo. in postpredicamētis. c. de priori. Scdo ꝙ erret i veritate: cū sit alius error fidei ⁊ alius operatiōis. dico ꝙ erret in veritate: qꝛ in ope errātes nō dicunt̄ heretici. Vn̄ Aug. in Ipponosticon dicit ꝙ heresis sumitur circa falsas opiniones. Tertio ꝙ nō solum scꝫ erret in veritate: que quidē est in sacra scriptura expssa. sed etiā extra scripturā ab apostolis credita: vt de symbolo apostoloꝝ aut ab ecclesia determinata. vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctis annunciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasij: aut euntes cōtra determinationē ecclesie: omnes eñ isti taliter errantes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petꝝ. Quarto: ꝙ nō solū erret in hac veritate. sed ꝙ qn̄ꝙ ipsam cōfessus fuerit: qꝛ iudei ⁊ pagani licet errent in talibus isti nunꝙ proprie dicūtur heretici: vt patet de significationē eorum quā ponit Augusti. de vera religione circa principium: et bene dixi proprie: quia large loquendo ꝓm Bodefredum. omnis qui non tenet articulos fidei potest dici hereticus et sic iudei ⁊ pagani dicentur heretici. ⁊ hoc modo nō omnis hereticus est excōicatus. Quinto requiritur ꝙ non erret circa totum: sed circa partem. qm̄ qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur ꝙ non solum sic erret. sed ꝙ obstinate in errore persistat. vn̄ ꝓm Augustinū. Non qui falsas gignunt opiniones: sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iterū Augusti. ⁊ hoc xxiiij. q. iij. dicit apostolus. Si qui sententiā suā licet peruersam nulla pertinaci animositate defēdūt. Sequitur querūt autem cauta sollicitudine veritatē corrigi parati cum inuenerint nequaꝙ̄ sunt inter hereticos computandi: quia. s. non habent electionem cōtrariam doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis eccl'ie resisteret heretic⁹ censeret̄: cuius quideꝫ auctoritas pncipaliter residet i petro. xxiiij. q. i. quotiens: et. cap̄. hec est fides. Ex his patet ꝙ non quicunꝙ deuiat a fide: sed qui pertinaciter deuiat proprie dicit̄ hereticus. hoc etiam alibi dicit Augustin⁹. hereticus est qui conceptā noui erroris perfidiā pertinaciter defendit ꝓm vero alexandrū de halis in. ij. summe sue tria concurrunt ad perfectā rōem heresis. scꝫ falsa credulitas in rationabili: peruersa volūtas in cōcupiscibili: ⁊ defensionis siue impugnationis ptinacitas in irascibili. scōm primum attēditur illud Hiero. qui scripturam aliter

intelligit ꝙ sensus spūssancti flagi tat a quo cōscripta est: lꝫ de ecclesia non recesserit tamen hereticus appellari pōt. Item dicit Isido. viij. ethimo. ca. vi. in fine. ꝓm primuꝫ ⁊ secūdū attēditur descriptio Augu. li. de vtilitate credēdi. et in glo. super verbo oportet hereses esse. i. Chorinꝭ. xi. scꝫ ꝙ hereticus est qui alicuius tēporalis cōmodi ⁊ maxime glorie principatusq̧ sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. ꝓm vero tertium sumptis primo ⁊ secūdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit in ecclesia dei praua sua dogma defensare presumunt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex ꝑ dictis que requiruntur ad hoc ꝙ aliquis sit hereticus dicendus: qꝛ falsa credulitas peruersa voluntas ⁊ defensionis siue impugnationis pertinacitas. ¶ Notandum tamen ꝓm Tho. in. iiij. ꝙ si quis errat ad que explicite credenda non tenetꝰ non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrē abrae: et huiusmodi: ⁊ cum cognoscit hoc esse cōtra veritatē fidei ⁊ scripture credit ei similiter ⁊ circa ea de q̄bus inter doctores sūt opiniōes donec per ecclesiam determinatū sit. ¶ Sed occurrunt due difficultates. prima est si dubij in fide sint heretici reputandi. Et videtur ꝙ sic: quia scribitur extra de hereticis. ꝙ dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scribitur iacobi. i. Postulet autem in fide nihil hesitās: qꝛ qui hesitat similis est fluctui maris: qui a vēto mouetur ⁊ circunfertur: ⁊ subdit ibi causa dubitans vel hesitās in fide duplex ē: ⁊ vir duplex animo incōstās ē in oibus vijs suis. tales aūt sunt heretici: qꝛ nō incōstāter: sed firmiter est credendū. Sed in cōtrariū videtur ꝙ Thomas fuit dubius in fide. nō tñ ponitꝰ ꝙ fuit hereticꝰ. ¶ Pro declaratiōe huiꝰ difficultatis notandū ꝓm Aug. de anchona. i li. de potestate. q. xxviij ꝙ aliquis potest dici dubius in fide quinq̧ modis. Primo modo subrepticia tēptatione. Secūdo veritatis elucidatione. Tertio imperfecta adhesione. Quarto volūtaria hesitatione. Quinto pertinaci defensiōe. Primo modo dubitare in fide non facit hominē hereticum: quia est humane tentationis: non eñi est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogitandū. Unde si subita subreptione vel dyabolica tentatione: quis incipit dubitare de aliquo articulo: vel de his que sunt fidei statim si captiuat intellectum suum in obsequium xp̄i. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit: non cedit sibi talis dubitatio ad defectū sꝫ ad ꝑfectuꝫ. Unde apostoli ꝑpꝰ hmōi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fidem. Luce. xvij. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredulitatem nostram. Secundo modo non facit homineꝫ hereticum: sed est christiane profectionis et per-

fectionis. Ponunt enim doctores xpiane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubitationequestionum: rationes pro et contra ad illa adducendo: nō quod de ipsa cōclusione dubitetur: sed vt veritas dicte cōclusionis magis elucidet secundum quē modū dicit phs quod dubitare de singulis non est inutile. Per tales enim dubitatiōes pro et contra: rationes ad illa que sunt fidei adducēdo: veritas fidei plus opitulatur: et etiā contra impios defenditur: vt dicit Augustinus. Tertio modo non facit hominē hereticum: sed peccatorem et malum xpianum. Omnes enim peccantes secundum Crisostomum imperfecte credunt eoipso quod nō viuunt secundum quod credūt: nam si perfecte adhererent quasi transituri de hoc mundo: non quasi in eternū mansuri. Quarto modo facit hominē errantem et incredulum: eo enim ipso quod aliquis eligit volūtarie credere quod vult: et discredere quod nō vult nō est paratus sequi in omnibus doctrinā ecclesie: et per consequens errat et infidelis reputandus est. Sed quantum recte facit hominē hereticū: quia non credere illa que sunt fidei et que inconcusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad hereticos spectat. ¶ Ad primū argumentum dicendum quod dubius in fide varia electione: vt si quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis est: nō tamen hereticus: nisi pertinaciter defendat falsa que de deo credat: vel de tota: vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundū dicitur quod loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. Conscientia peccati pressus dubitat de premijs celestibus et superuenientibus vento tentatationis facile deserit fidem et statim secundum tentationis volūtatē distrahitur ad errorem et fit alienus a fide. ¶ Secūda difficultas est vtrum sequētes opinionem erroneam alicuius magistri sint heretici reputandi. videtur alicui quod sic. quia de falsis et errantibus magistris dicit Mat. xxiij. Ue vobis qui circuitis mare et aridā vt faciatis vobis vnū proselitum. et cū factus fuerit facitis eū filium gehēne duplo quam vos. ergo discipuli sequentes doctrinam erroneam alicuius magistri heretici. reputandi sunt heretici: sicut ipse. In contrarium videtur esse: quia xps mādauit doctrinam phariseorū et scribarū seruādam esse. Matthei. xxiij. dicens. Super cathedram moysi sederūt scribe et pharisei omnia que dixerint vobis seruate et facite: secundum vero opera eorū nolite facere. Dicūt enim et nō faciūt. et cetera. ¶ Dicendum ad difficultatem quod diuerse opiniones doctorum sacre scripture si non pertineant ad fidem: et ad bonos mores. Absque periculo auditores vtranque opinionem sequi possunt. In tali enim casu locum habet: illud Romanorum decimo quarto. Unusquisque in sensu suo abundat. In alijs autē que pertinent ad fidē et bonos mores nullus excusatur si sequatur opi-

nionem erroneā alicuius magistri nō quidē ꝓpter ignorantiam: quia tunc immunes haberentur a peccato. qui secuti sunt opinionem arrii nestorii: ⁊ aliorum errantium in fide. nec etiaꝫ excusari potest ꝓpter simplicitatem ⁊ ignorantiam. quia in rebus dubiis potissime in his q̄ sunt fidei nō est de facili ꝓstandus assensus. Ideo vt dicit August. iii. de doctrina xpiana. Consulere debet aliquis regulam fidei quaꝫ de scripturarū planioribus locis ⁊ auctoritate ecclesie percipit. Similiter Richardus super illo verbo Math. xvii. Apparuerunt illis moyses et helyas. dicit ꝙ suspecta debet haberi omnis veritas: quaꝫ non confirmat legis vel ꝓphetie scripture auctoritas. Qui ergo assentit opinionē alicuius magistri contra manifestum scripture testimonium: ⁊ cōtra illud quod publice tenetur ſm ecclesie auctoritateꝫ puto ꝙ ab erroris vinculo non potest excusari. Ratio autē que adducitur pro ista parte concedenda est quia si tales auditores magistrorū cecitatem imitantur eorū errores sequentes: ⁊ mores imitantes ⁊ ꝑtinaciter contra ecclesie mandatuꝫ defendentes. non solum errantes verū etiā heretici reputandi sunt. Ad illud vero quod in contrarium adducebatur dicendum ꝙ signanter premittitur super cathedrā: vt intelligatur ꝙ illa que pertinēt ad cathedre doctrinā veritatis ⁊ iusticie seruanda sunt ⁊ facienda p auditores. Illa vero q̄ sunt contra fidem et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ⁊ iusticie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilentie.

¶ De quinqꝫ modis hereticorū: et quomodo heresis se extēdit ad tria genera credibilium. ⁊ quid ꝓprie de hereticis est sentiendum.

Quarta cōsideratio ē scire quot modi sunt hereticorum. Respōdetur ꝙ quinqꝫ principaliter. Primus est eorū qui errant circa cerimonialia. vt ptꝫ de heresi Nicholaitarū quorū facta se xps odisse testatur. ptꝫ apoca. ii c. Isti Nicholaite ſm Isido. viii. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ecclesie hierosolimorū. qui cum Stephano ⁊ ceteris cōstitutus est a petro. qui ꝓpter pulchritudinē relinquens vxorē diferat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum talis consuetudo: vt inuicē coniugia cōmutarentur. quos Iohannes in apocalipsi reprobat dicēs. Sꝫ hoc habes ꝙ odisti facta nicholaitarū. Secūdus modus est eoꝝ qui errāt circa sacrā scripturā. sicut Faustus qui dānauit vetus testamētuꝫ: vt ptꝫ per augu. cōtra faustū. In hoc errore etiā fuerūt manichei. qui vetus testamentū respuūt: ⁊ nouū in parte recipiūt. Tertius modus est eorū qui errant contra ecclesiam: sicut sunt greci contra ecclesiā tenētes per determinationē spiritūsanctum a filio non procedere. qui er

ror dānatur de fidecatholica.i. fi-
deli. Quartus modus est eorum q̄
errant circa articulos fidei. sicut
Sabelliani cōtra articulum incar-
nationis. Isti enī vnā psonam pa-
tris: et filij: et spūssancti asserunt.
Quintus modus est eorū q̄ errant
contra sacramentū ecclesie: vt ma-
nichei circa sacramentum euchari
stie. et arriani q̄ dicūt sacrificia pro
defunctis offerri non cōpetere. vt
habet p Augu. de origine heresis.
¶ Sed nūquid ad omnia credibilia
heresis se extēdit. Rūdet alexāder
in. ij. summe sue q̄ heresis ad tria
genera credibiliū extendit p oppo
sitū ad fidem sm quādā cōtinentiā
analogicā. Nā ratio fidei ponit et
principaliter est circa articulos fi
dei. et p oppositū heresis. Secūdo
fides extenditur ad illa q̄ docet sa-
cra scriptura circa mores. vt q̄ for
nicatio est peccatū mortale. et p op
positū heresis. Tertio fides exten-
ditur ad hystorias in biblia contē-
tas. et per oppositum heresis. Qui
enī assereret aliquā hystoriā biblie
esse falsam et hoc pertinaciter here
ticus censetur. Primo credibilia
prius credūtur: et postea intelligū-
tur. Secūda simul credunt et intel-
liguntur. Tertia credunt et nunq̄
intelliguntur. ¶ Sed quia in p̄ce-
dentibus cōsiderationibus aliquā
do locuti sumus de hereticis com-
muniter. aliquādo vo ppie. Ideo
pro reali inuestigatione hereticoꝝ
introduco hic octo cōclusiones: q̄s
ponit Franciscus de maronis vbi
supra. Prima cōclusio est q̄ nō om
nes excōicati sunt heretici. q: excō
municatio est pena peccati: nō pec
catū. heresis autē est peccatū. Itē
etiā ecclesia faceret hereticos quo
tiens excōicaret eos. Item si excō
municatio esset heresis frustra he-
retici excōicarentur: quia vnum si-
mile non punitur per simile: q: cuꝫ
iam essent heretici frustra hereti-
carentur per excōicationem. Iteꝫ
nullus potest se absoluere ab excō
municatione: et tñ oīs hereticus
potest se ab heresi retrahere. omia
ista patent per canones. Secunda
cōclusio est q̄ quidā excōicati sunt
circa excōicationem ipsam. hereti
ci qui. s. cū excōicant nō credūt vin
culum excōicationis aliquā effica
ciam habere. cuius oppositū deter
minat ecclesia. Item etiā eius op-
positū determinatur in sacra scri-
ptura. ad gal. i. de anathemate ei⁹
qui euangelizat preter fidē catho-
licam. Itē idem habetur primo et
secundo capitulis. de illo incestuo
so: quē paulus excōicauit. Itē ista
censura tradita est ab apostolis ec
clesie. vt dicit. c aplice. xxiiij. q. iij.
Tertia cōclusio q̄ nō oēs scismatici
sunt heretici. quia Augu. de origi-
ne heresum distinguit inter scisma
et heresim. Itē in principio de vera
religiōe distinguit scismaticos cō-
tra hereticos. Itē scisma origina-
tur ex inobedientia. heresis autem
ex ignorantia. vt ait augusti. super
Ioh. Itē donatiste prius fuerunt
scismatici q̄ heretici. vt pꝫ p Au-
gusti. de origine heresum. Quarta
conclusio est. q̄ quidam scismatici
circa ipsum scisma fuerunt hereti
ci. vt illi qui non credunt obedien-

dum vni ecclesie. quia vnus articulus fidei e de sancta ecclesia catholica: quem descripsit beatus mattheus. Item claues ecclesie fuerut tradite petro apostolo. Math. xvi. Item claues ecclesie fuerut ei tradite Joh. xxi. Item Augu. de fide ad petrum ponit inter fundamēta fidei obediendum ecclesie. et ibidē patet q putans non obediendum esse ecclesie militat contra articulum fidei et sacram scripturam et auctoritatem sanctorum. et talis est hereticus. sed si obediendū credat sed non velit: talis videtur eē scismaticus. Quinta conclusio q non omnes symoniaci sunt heretici. qr papa Alexāder distinguit inter symoniacos et hereticos. vt habetur in. iiij. sententiarū. dist. xxv. Item aliquis potest esse symoniacus nō errando in fide: vt credens se malefacere dum spiritualia emit. Itē i. q. i. c. reperiūtur. datur alia pena symoniacis. qr anathematis obprobrio condemnantur: atq a participatione corporis et sanguinis xpi alienantur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur et in monasterio perenni penitentia traditur. et illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate condemnentur. vide ibi. Itē in quinto libro distiguitur titulus hereticorum a titulo symoniacorū. Sexta conclusio est. q quidam symoniaci sunt heretici. quia Augu. de origine heresum symoniam ponit heresim primā. Item. extra de symonia. c. quotiēs. appellat symoniam heresim. Itez. i. q. i. c. preter hyter. vbi dicitur symoniam esse heresim nullus fidelium ignorat. Itē iiij. sententiarum dist. xxv. dicitur q non est dubitandum de symoniacis: q heretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symoniaci sunt heretici: et qui non. Respondetur q illi qui ementes spiritualia nō putāt se errare aut malefacere: seu q vendētes ea sunt heretici: quia contra auctoritatē xpi gratis accepistis: gratis date. et contra auctoritatem Petri in actibus. et cōtra determinationem ecclesie militantis vt patet ex causis preallegatis. Itē illi qui confitentur male facere si nolunt omittere propter superbiā aut auariciaz. non sunt heretici: qr habent errorem in opere: non in fide. Septima conclusio: q non oēs sortilegi sunt heretici: qr pena hereticorum nō imponitur sortilegis qui diuinationem faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itē nō est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtum ecclesie. ibidem ca. ex tuarum. Item de sorte que fuit missa in electione epi que non damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Item titulus sortilegiorū in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua conclusio est: q aliqui sortilegi sunt heretici: et inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicunt sortilegia non esse illicita cuz habeāt quādoq speciem pietatis: vt si propter spem recuperande sanitatis

fiant. Quod autem istud sit hereticum pbatur: quia oppositũ est ab ecclesia determinatũ. extra de hereticis. c. i. Item ibidem dicitur esse peccatũ grauissimũ. licet autem nõ sit heresis fornicari: tamẽ hereticũ est dicere fornicationem licere. Secundus casus est in cerimonijs ecclesie qñ quis abutitur eis ad sortilegia facienda: vt aqua benedicta vel cera vel incenso benedicto rc. credẽs habere efficaciã aliquã respectu talis effectus mali. quia q male sentit de ecclesia est hereticus contra articulũ math. talis autem male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimonijs puenire. Tertius casus est circa articulos fidei vt cũ quis abutitur verbis fidei: vt verbũ caro factũ est. & similibus designantibus vt sacrilegia causent credens ad malũ. istud verbum efficatiam habere: quia talis male sentit de fide. et ois talis est hereticus reputãdus contra articulũ iohãnis in pposito. Quartus casus ẽ i sacramẽtis noui testamẽti: quibus abutuntur vt bruta communicãtes: aut baptismũ inaiatis cõferentes. tales eñi sunt heretici in duplici casu. Primo sic cõferre se credunt baptismi sacramentum rei inanimate. Secundo si putant sacramentũ baptismi habere efficaciãm respectu alicuius effectus mali: quia vterq3 ipsorum male sentiunt de sacramentis ecclesie: & tales sunt heretici: vt patuit supra. Item qui dogmatizat q sacramentũ baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputãdus: & per consequens qui credit talem errorem. Itẽ qui diceret q sacramentum baptismi potest habere efficaciam respectu alicuius mali esset hereticus. cum male de ipso sentiret sacramento & errorem teneret. & per consequens qui credit hunc errorem: non est catholicus. ¶ Sed oritur difficultas si talis ab heresi potest aliquo modo excusari. Dicitur autẽ q sic quia aliquis potest illo vti non intelligẽdo cõferre sacramẽtum: nec putando habere efficaciam mala3 sed solum intendens seruire dyabolo vt habeat suum intentum. talis nõ errat nisi in opere sicut faciunt ydolatre. Secũda difficultas si sortilegium est sacrilegium dicit autem q sic & maxime: quia maxime sacramẽta leduntur cum quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tertia difficultas est quare talia sortilegia dicũtur habere maximã efficaciam. Rñdetur q causa est quia demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectant aut appetũt illa in quibus summe deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi. sunt heretici magis q̃ symoniaci. Dicitur q sic. qr maior est error sacramenta ecclesie contẽptibiliter: immo abominabiliter pertractare q̃ ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiant de consideratione quarta. in qua ostensum est quot sunt modi hereticorum ad quos se3 omnes alij reducuntur vt cõiter. & ad que se extendit heresis quecũq3. & q̃d sentiẽdũ est quo ad rem. & pprie loquẽdo de hereticis.

¶ Quod vtile est esse hereses in ecclesia dei: licet ipse hereses male sint.

Quinta consideratio est videre si est alicuius vtilitatis hereses esse in ecclesia dei. Dico q̄ sic. qđ ostenditur auctoritate apostoli .i. Corinth. xi. vbi dicitur. opz et hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. opz .i. vtile ē etiā hereses esse sicut erant in his qui dubitabāt de resurrectione. scissure autem erant pro donis spūalib⁹. Uidens enim dyabolus templa demonum deseri: et nomen liberatoris et mediatoris curare genus humanū mouit hereticos. qui sub noīe christiano resisterent doctrine christiane. Qui eīm in ecclesia xp̄i morbidū quid prauūq3 sapiunt si correcti: vt sanum rectumq3 sapiant resistunt contumaciter: suaq3 pestifera dogmata emendare nolunt. sed defensare persistūt. heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo prosunt veri catholicis: dum deus vtitur etiam malis bene. et diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Roma. viij. omnes inimici ecclesie vel cecati errore: vel malicia deprauati prosunt. quia si accipiunt potestatem affligendi corporaliter exercent eius patientiam. si vero male sentiēdo aduersantur exercent ei⁹ sapientiam. ab aduersario eīm mota questio discendi existit occasio. Multa quippe ad fidē3 catholicā pertinentia dum hereticorū callida inquietudine exagitātur vt aduersus eos defendi possit et considerantur diligētius et intelligūtur clarius et predicantur instantius. Hereticorū eīm genus callidu3 est non spiritu sapientie: sed impatiētie. Dum pacē catholicam perturbant in vsum cedit proficientium sm illud. Filius eruditus sapiēs erit. Imprudente autem ministro vtet. Utatur ergo et hereticis non vt eo2 approbemus errores: sed vt catholicam doctrinam aduersus eorū insidias asserentes vigilantiores et cautiores simus. Prosunt ergo nobis heretici non ve2 docendo quod nesciunt: sed ad verū querendū et aperiendū catholicos excitando. Ideoq3 diuina prouidētia multos hereticos permittit et cum insultant nobis et interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam et diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. Oportet hereses esse. non vult ap̄ls: nec optat vt hereses sint: s3 quia sic futurum est dicit: et q2 hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantū reprobi qui dicunt: ego sum pauli: sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum xp̄i. manifesti fiant hominibus: hi eīm deo probati sunt qui bene possunt docere. sed manifesti esse hoībus non possunt nisi cum docent. docere autem nolunt nisi qui doceri q̄runt. Sed multi ad querendu3 pigri sunt nisi per molestias et insultationes hereticorum quasi de graui

somno excitētur. hec ibi. Ex quib⁹ patet manifeste vtile esse hereses non in se. quia male sunt. sed quia earum causa excitantur catholici viri ad ꝯsiderādas veritates fidei catholice et sacre scripture qui prio inaduertēter quasi somno graui dormiebant.

¶ Quod. xiiij. sunt hereses repullulantes istis tēporibus.

Exta considератio huius secundi libri exprimit hereses repullulantes et quasi de nouo orientes. vt nostrum fidei fortalicium p vias subterraneas subuertant. q2 in occultis feruent non attendētes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici. Et ꝙ q2 supra firmā petrā fundatū ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. quia dato vno incōuenienti plura contingunt: illas tamen solū que ad mei noticiam venerunt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedente conabor. Sunt aūt predicte hereses in numero. xiiij. Prima est ꝙ nullus potest saluari sine circūcisione carnali. Secūda est ꝙ xp̄i euangeliū est falsum. Tertia ꝙ cōfessio sacramētalis nō valet ad remissionē peccatoꝝ sed sola cōtritio sufficit. Quarta est ꝙ confessio nō est fienda hoī sed soli deo. Quinta est ꝙ dato ꝙ cōfessio hoī sit facienda solum est fiēda proprio sacerdoti. Sexta est ꝙ non tenetur aliquis cōfiteri sacerdoti si laycus sit p̄sto. Septima est ꝙ non est obediendum nisi soli deo. Octaua ꝙ dato ꝙ obediendum sit hoī. non tamē existenti in peccato: et ꝙ solū boni sacerdotes habēt ptātem ligandi atqȝ soluendi. Nona est non officium et ordo sed meritū bone vite hz ptātē soluendi et ligandi consecrādi et benedicēdi. Decima ꝙ nō est vera relaxatio vel indulgentia episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est. ꝙ suffragia vel orationes p mortuis ab existētibus in mortali factis nō proficiunt. Duodecima ꝙ non est purgatorium. Tredecima ꝙ nō est alia vita nisi ista. Decimaquarta et vltima ꝙ illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt euitare peccata ad que inclinātur.

¶ Quod xp̄iani qui vtuntur circūcisione carnali post euāgeliū publicationē sunt heretici reputandi et vt tales puniendi.

Rima heresis in his solū oritur q̄ de iudaismo venerūt fortassis attendētes ad illud Geñ. xvij. Masculus cui⁹ prepucij caro circūcisa nō fuerit delebitur aīa illa de populo suo. q2 pactū meū irritū fecit: et etiā q2 xp̄s circuncisus fuit. Pro exclusiōe huius scelerate heresis pono duas cōclusiones et post primā respōdebo ad obiecta. Prima est ꝙ erroneum est xp̄iano vti circūcisione carnali. Scda est ꝙ necessariū est xp̄iano

vti circũcisione spũali. Prima3 sic deduco. Qui vere xpianus ẽ fact? est noua creatura per baptismũ patet ad gallath. vltimo. Si ergo redeat ad circũcisionem carnalẽ efficitur vetus creatura. cũ accipiat sacramentũ inueteratum qd iã cessauit sicut ostẽsum est supra libro primo. cõsideratione. iij. art. vi. in primo puncto de cessatiõe legis moysi. Sed accipere sacramentum qd iã cessauit est erroneũ ergo vti circũcisione carnali in viro xpiano ẽ erroneũ. ¶ Itẽ qui vtitur sacramẽto qd nihil valet errat. s3 xpianus qui vtitur circũcisione carnali vtitur sacramento qd nihil valet. ergo valde errat. maior est nota. minor ẽ apostoli vbi supra dicẽtis. in xpo enĩ iesu neq3 circũcisio aliquid valet neq3 preputiũ: quasi dicat equalia sunt deo circũcisio et pputium nec vnũ nec alterũ valet ad salutẽ Sed noua creatura. i. regeneratio ₇ noua vita. Nouã enim creatura3 dicit nouã vitã per fidẽ xpi vt dicit glo. Et iterũ ad Gal. v. In xpo iesu neq3 circumcisio aliquid valet neq3 preputiũ sed fides que per dilectione3 opatur. sup quo dicit gl. Fides nõ vtiq3 ociosa q2 fides sine operibus non saluat. Jaco. ij. S3 que operatur per charitatẽ dicitur et pprius opus fidei ipsa dilectio est sine dilectione fides inanis est. fides cũ dilectione xpiani est. Alia i. fides sine dilectione demonis est Nam et demones credũt et contremiscunt. qui autem non credũt tardiores sunt ₇ peiores ꝙ demones. Sed multũ interest vtrũ quis credat ipsum esse xpm an credat i xpm Nam ipm esse xpm demones crediderunt, nec tñ in xpm crediderunt Ille eni3 credit in xpm qui sperat in xp3 et diligit xp3. hec ibi. Multũ ergo errat quicũq3 xpianus qui vtitur circũcisione carnali cum in xpo nihil sibi valeat et cũ ostendat se fidẽ ociosã habere. ¶ Item tertio arguit sic. quicunq3 de libero se facit seruum multum errat. s3 xpianus qui vtitur circumcisione carnali de libero se facit seruũ ergo multum errat. maior patet q2 efficitur crudelis sibipsi. minor est apostoli ad Galath. v. vbi vtrunq3 ostendit dicens. Itaq3 fratres mei nõ sum? filij ancille s3 libere qua libertate xps nos liberauit. Super quo dicit glo. nõ sumus filij ãcille q2 non sumus serui peccati vel legis sed libere. s. iherusalem celestis qui est populus nouus regni celorũ ₇ non alio modo sum? filij libere sed per eã libertate3 qua libertate. i. p quã libertatẽ xps nos liberauit. q immunis a peccato et dilectiõe obediẽs fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xpo est peccatoꝝ remissio et fidei p operantis dilectionẽ iustificatio. hec ibi. Secũdũ ostẽdit c. eodẽ dicens. State ergo ₇ nolite iterũ seruitutis iugo cõtineri. Ecce ego paulus dico vobis qm si circuncidimini xps nihil vobis proderit. Super quo gl. dicit Galathas hortatur ne se iugo legis velint subijcere ₇ terret periculi cõminatione. et q2 per xpm liberi estis ergo state ₇ firma fide. fixo pede pmanete i libertate ₇ nolite cõtineri iugo

seruitutis.i.legis q̄ in seruitutem generat. Et addit iterū nō q2 galathe prius legē custodierint sʒ duꝫ circūcisionis et legaliū obseruationū iugo se subiiciebāt quasi ad eosdē reuertebant cultus quib9 i ydolatria ante seruiebāt. q2 nō ē leuior hec legis seruitus ꝙ ydolatrie. Nota terribile verbū gloriosi Jheronimi. sequitur Jheronimus autē ista legalia post xp̄i passionē siue i eis spes ponatur siue nō obseruantibus. dixit noxia esse nisi dispēsatorie custodiantur et ſm hoc locus hic ita exponitur. si circūcidamini nihil vobis xp̄s ꝓderit q2 circūcisio iam non solum prodest sʒ obest Anteq̄ noua inciperet predicatio oportuit circuncidi nunc aūt lege xp̄i succedente nihil proderit fideli addita circuncisio sʒ oberit. mai9 enim malum est ex libero seruū fieri q̄ nasci. hec in glosa. Et hoc habetur manifeste ꝙ magis peccat xp̄ianus circūcidens seipm̄ vel filium suum ꝙ iudeus eodem genere peccati ꝛ ceteris paribus circūstātijs. Patet etiam ex prehabitis ꝙ xp̄ianus vtens circuncisione nimis errat cum se faciat veterē creaturam nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et quia circuncisio nihil ei valet vt patet argumento primo et secundo. ꝛ de libero se facit seruum vt patet argumēto. iij. ¶ Item quarto arguitur sic. Quicunq3 de amico dei se constituit inimicum eius et ei odiosum valde errat. Sed christianus vtēs circūcisione est talis. ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori. quia si iudeus vtens circūcisione est blasphem9 ꝛ in cōtinua ira ꝛ odio dei vt declaratum fuit superi9 libro primo consideratione tertia ar. vi. in scđo pūcto. ergo multo fortius erunt blasphemi et in cōtinua ira et odio dei quicūq3 xp̄iani vtentes circūcisiōe ꝛ tāto grauius peccāt ꝙ iudei q̄to ipsi confitētur iesuꝫ xp̄m esse filiū dei ꝛ virginis marie verum messiā venisse in mūdū et cōplesse ꝑ mortē suam quod fuit per deū ꝓmissū.

¶ Ex quo elicit correlariū dn̄s cesariensis in tractatu cōtra sarracenos dicens. Quicūq3 manifeste intelligere pōt ꝙ grauissimū peccatum cōmittūt et in ꝙ ꝓfundissimā heresim incurrunt neophiti de iudeis facti xp̄iani. Si postq̄ receperūt baptismū cōfitētes fidē xp̄i ꝙ fuit natus de virgine ꝙ mortu9 fuit ꝛ resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandū sabbatū ꝛ volendo sicut prius seruare legē moysi nō comedere ea que in illa prohibentur. ꝛ si circūcidūt filios suos postq̄ baptizati sunt in hoc non debēt habere aliquā patientiā xp̄iani ꝙ non corrigāt qn̄ talis actus venerit ad noticiā suam cū sit ex toto ꝛ totaliter actus fidei xp̄iane cōtrarius. q2 ex quo mysteriū circūcisionis et spes aduent9 messie et illud quod quis expectat nō habet ipso facto intelligitur ꝙ tales circuncidentes faciunt professionē3 iesum xp̄m non eē natū ex ꝟgine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatū nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste

iste doctor ostendit i predictis omnes xpianos vtentes circūcisione esse hereticos. ¶ Sed nūquid sūt aliqui tales isto tempore certe nō sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios xpianorū circūcisos ꝓpriis oculis testimoniū perhibuerunt et ꝑhibent et scimus q2 verū est testimonium eorum. Et vt cooperiret istud grauissimum crimē et peruersam heresim vnus xpianus habēs duos filios circūcisos quorū vnus est apud nos dixit hos sic natos cum circūcisione quod dictum quante irrationabilitatis et falsitatis satis notum est. Si enim istud esset possibile ꝙ circuncisio fieret in ventre matris in abraham primo circunciso ostendisset miraculose deus: ⁊ frustra fuisset culter lapideus ad circuncidendū in lege. Et iterum quia non diceretur circuncisio ex quo per nihil preputium scissum est circuncirca. sed diceretur illud tale si sic accideret mōstrū in natura propter defectū materie. sicut, ille qui nascitur cū aliquo defectuoso membro. Itē quia cum natura intendit generationē nunꝙ deficit in membris generationis: in aliquo preputium autē est de complemento membri generationis: et propter hoc mouet dubium franciscus de maronis i materia de generali resurrectione si omnes resurgent cum circuncisione. et dicit ꝙ non quia preputium videtur pertinere ad integritatē hominis: ideo cum ea erit futura resurrectio: cum sic fuerint creati primi parentes. ¶ Sed tūc est dubium si christus cum preputio resurrexit dicitur ꝙ sic. q2 dicit apostolus ꝙ in virum perfectum. hec ille. Patet ergo irrationabilitas ⁊ falsitas illius dicti. ꝙ nati sunt ei filii circuncisi. Mulier etiam quedam in ciuitate zamoreñ. habens duos filios paruulos circuncisos timens ꝙ hoc veniat ad noticiam cuiusdam ibidem: verbum dei predicantis et reprehendentis dure peccata malorum christianorū die quadam cum transitum faceret ante domum dicte mulieris gardianus conuentus dicte ciuitatis exiuit ad eū mulier illa et hylari vultu ipsum recipiens inter cetera dixit sibi. Nescitis domine quid accidit his duobus filiis meis. Cū em̄ edificaretur hec domus noua ⁊ eēt hic multum de calce iste paruulus ludens de calce intra preputiū posuit propter quod calefacta virgula necesse fuit ꝙ vocaremus cirurgicum qui abscidit preputiū eiusdem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponens paleas intra preputium infirmatus fuit in virga. propter quod a cirurgico ēt abscisum est preputium: et sic videntur circuncisi. Et tamē nō fuit aliud nisi quod dictum est. Gardianus vero ille miratus est de verbo cum non quereret de materia illa ⁊ dissimulauit cognoscens fictionē satis coloratam. ¶ Sed quid amplius dolendum est nec sine amaritudine cordis exprimere queo. ꝙ adulti eorum qui iā longo tempore citra nomine xpiano gaudebāt alii circūcisi sunt. Cum enim predi

carem anno dñi. Millesimo.cccc. lix. in villa metine de campis et relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdem gentis quod essent ibi plures heretici occulti qui asserebant iesu christi euangelium esse falsum vt dicetur infra: zelo fidei succensus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnando errores predictos vt dominus mihi dedit. Certificatus sum deinde quasi sex mensibus elapsis per illum qui bene nouerat eorum secreta. nihil occultum quod non sciat quod eo tempore quo ibi predicabatur fuerunt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere. xxx. eorum nouiter circumcisi pro vulneribus circumcisionis sanandis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismum sicut de eadem villa: et credo quod vnus magistrorum qui dicebatur magister Franciscus medicus vendit secrete que possidebat in iherusalem profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit presente quodam iudeo medico qui idem asseruit forte verum. De pluribus alijs dicitur quod preparant se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico consilio deo permittente. qui propter eorum peccata dat eos in reprobum sensum. ¶ Isti tales christiani vtentes circumcisione inimici dei et magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytum in primo ca. enumerat. xv. conditiones pessimas. s. quod sunt inobedientes. vaniloqui: seductores: vniuersas domos subuertentes: docentes que non oportet. mendaces. crudeles. gulosi. non sani in fide. intendentes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. confitentes se nosse deum factis negantes. abominabiles increlibiles. ad omne opus bonum reprobi: cuius verba ad litteram sunt hec. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxime qui de circumcisione sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docentes que non oportet lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius eorum propheta. Cretenses semper mendaces. male bestie ventris pigri: testimonium hoc verum est. quam ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aduersantium se a veritate: omnia enim munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur enim se nosse deum. factis autem negant cum sint abhominabiles et incredibiles et ad omne opus reprobi: super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios et seductores circumuentionibus et cuiuscumque generis fraudibus maxime qui de circumcisione sunt. i. de iudeis qui sub nomine christi iudaizare docebant. Renati enim in christo non puri erant christiani: quia partim legem partim christum venerari volebant. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo quia ipsi sunt qui subuertunt vniuersas domos id est totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei pro terrenis acquirendis. dixit quasi

tales vere sunt sicut dixit quidam
ex illis qui eos noverat. Iste sunt
epigmides cretensis. In cuius li-
bris hoc invenitur nomen eius nō
commemorauit apostolus. quia in
ter prophetas dei non invenitur.
ppheta quia verū dixit. ꝛ si pphe
ta esset illorum non dei ꝛ proprius
illorum quia eorum naturam bene
aperuit quod vtiq ad hoc dictum
est ne dei ppheta videretur ſ3 illo
rum. Cretenses semper sunt men-
daces: expertus sum et longo tempo
re hanc mendacij ppietatem non
dico iocosam sed perniciosam in
viris religiosis eiusdē gentis quos
sanctos primitus reputabam. nūc
vero angelos sathane in lucis an-
gelos transformatos potius repu-
taui. Cum secundum veram con-
scientiam nihil in eis nisi simulatā
equitatem senserim que duplex est
iniquitas. male bestie. s. sanguinē
sitientis: ꝛ ventris pigri. id est gu
losi. ꝛ ideo pigri. Et ne minus cre
das ei quia gentilis erat. eius ver
ba commendat apostolus dicens.
Testimonium hoc verum est quia
vanis atq superfluis gentiliū su
perstitionum et poeticarum sentē
tijs abrasis atq decisis. quod pu-
rum repertum fuerit ad ministeriū
domus dei assumendum est. Quā
ob causam quasi doceret quod nō
oporteret quā ob cām increpa illos
non vt soles molliter sed dure vt sa
ni sint in fide. i. vt recte credāt qua
si dicat non recte credunt. ¶ Ego
enim vidi quandam pesquipiam
que casu venit ad manus meas. Et
que facta fuit cōtra hanc gentē in
ciuitate toleti. ꝛ inter multa que si
bi legi. vnde notatur ꝙ aliqui eoꝝ
nō sint sani in fide sicut ea q̄ sequū
tur. Primo ꝙ filios suos circūci-
dunt. Secundo ꝙ sacramentū alta
ris nihil aliud est nisi quedam ceri
monia vt sacerdotes trahant gen-
tes ad deuotionem. Tertio ꝙ mit-
tunt etiam oleum et habent lāpa-
des in synagogis iudeorū. Quar
to ꝙ obseruant sabbatū sicut iu-
dei ꝛ operantur occulte die domi-
nica. Quinto ꝙ faciunt iuramēta.
sicut iudei in cōtractibus suis di-
cētes ꝙ per nomē creatoris viui ve
ri qui fecit mare et arenas ꝛ celū
et stellas: ꝛ dederit tabulas legis
moysi ꝙ ipse daret ꝛ solueret etc.
Sexto ꝙ fides catholica erat que
dā truffa ꝛ ꝙ nihil aliud erat i hac
vita nisi nasci ꝛ mori et ꝙ totū aliō
vanitas erat. Septimo ꝙ cū in pe
riculis se videbāt nūꝙ nominabāt
xp̄m nec beatam virginē sed dice-
bāt adiuuant te Adonay. Octauo
ꝙ virgo maria nō erat nominanda
qꝛ fuerat quedā peccatrix que stat
sub cauda iuda. Nono ꝙ in die io-
uis sancto occidebant agnū et co-
medebant. Decimo ꝙ cū sunt in ec
clesia non attēdūt cū eleuatur cor-
pus xp̄i nec signāt se nisi cum dimi
dia cruce. Undecimo ꝙ fingunt p-
uulos in periculo cū nascuntur et
dicūt ꝙ pp̄ter periculū baptizant
eos ꝛ nō est sic sicut de duab⁹ filia
bus alfandari cursoris domorū in
uenitur ibidē ꝙ cū eēnt. xviij. āno
rū fuerūt baptizate. Duodecimo ꝙ
faciūt circa defūctos oēs cerimo-
nias iudeoꝝ. Tredecimo ꝙ cōtrahūt

matrimonia in gradu ꝓhibito sine dispēsatione ecclesie. Decimoquarto ꝙ mittunt paruulos ad synagogas: vt doceantur in eisdē. Decimoquinto ꝙ deridēt de sacramēto baptismi: ⁊ de cerimoniis que fiunt a sacerdote. Decimosexto ꝙ dant publice ad vsuras antiquis xp̄ianis in lege xp̄i dicēdo: ꝙ dicti xp̄iani sunt sui inimici ⁊ legis. Et ideo nō peccant dando ad vsurā eis: immo ꝙ cū hoc faciant lucrantur indulgentias. Decimoseptimo ꝙ non curant de excōicationibus: nec de absolutione accipienda. nec credunt nec intelligunt si sunt excōicati: ꝙ sunt excōicati ꝓpter debita ad que tenētur. cum ꝓpter illa soluenda excōicantur. ⁊ si soluunt hoc faciūt vt non capiātur: vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent periculū animarū suarū. ⁊ cū hac incredulitate non curant de absolutione dicētes. ꝙ soluto debito amotū est peccatū. ⁊ ꝙ nō indigēt absolutione. ⁊ sic dimittunt se stare excōicatos toto tp̄e vite sue. Decimooctauo ꝙ raro audiūt missam ⁊ diuina officia raro ⁊ confitentur ⁊ si veniunt ad confessionē. hoc faciunt ꝓpter verecundiā. ⁊ vt non expellantur ab ecclesiis. et nunꝙ confitentur aliquod peccatum: sed opera virtutis ⁊ sanctitatis: licet sciant publici pctōres. Decimonono ꝙ sacrm̄ ꝯfessiōis ordinauerūt xij. ebrij q̄ fuerūt cā ꝙ occiderētur ꝑ mūdū plures ꝙ. xx. mille ꝑsone. Uicesimo ꝙ sunt ydolatre. q2 inuenit in eadē pesquisa ꝑ illū testē q̄ vidit iuramēto ꝑstito ꝙ Alfonsius gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues ⁊ ꝑdicte gētis cū Mēcia alfonci vxore sua habebāt ī eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: ī quo erant. iiij. imagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illaꝝ erat hoīs lōgi magne ꝙtitatis habētis coronā aureā ⁊ a sona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero ille imagines habebāt figurā domicellarū. erant tn̄ nigre sicut carbones habētes capillos protensos: sed nigros. Et dixit testis ille iuratus q̄ vidit ꝙ predicti tenebant dictum retabulum in quodā loco occulto scȝ ī tecto camere quadrate in qua dormiebant. ⁊ claudebatur tabulis cū clauis. Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis cōmoranti vt ascenderet ad predictum locū cum quadam scala qui amouebat clauos ⁊ tabulas illas. ⁊ extrahebat predictum retabulum: et ligato fune vsqꝫ ad eorum manus suspēdebat. Qui recipientes illud faciebāt ꝙ predictus testis adoraret imagīes illas ⁊ deoscularetur ora ipōꝝ dicēdo ꝙ erāt sancti ⁊ statim extinguebant cādelas: ⁊ crucibula que incensa tenebant ⁊ orabāt magno spacio ante ydola illa ī arabico vsqꝫ ad galli cantum. In qua hora vocabāt iterum predictum testem ⁊ faciebāt ꝙ verum eleuaret retabulū illud ad predictum locum claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā ꝙ qualibet die hora meridiana illud

faciebant ꝛ ꝙ hunc laborē habuit ꝙdiu vixit cū eis. Dixit etiā de il-lis ꝙ comedebant carnes per to-tam quadragesimā: sextisqȝ ferijs ac in diebus sabbatoꝝ. Uicesimo primo ꝙ sunt peiores heretici ꝙ arriani ꝛ quicūqȝ alij qui contra legē xpi errauerunt: sicut patet in predicta pesquisia de errore dida ci gomes baccalarij filij de mosen iohā. eiusdē gentis sicut affirma-uit iuramēto interposito. Aluarus fernandi medicus predicte ciuita tis couicin? presentatus in testem in forma iuris. dicit eū ꝙ loquen-do de lege xpi ꝛ lege iudeorū cuȝ eo ꝙ dixit ei predictus baccalari? ambulate: qꝛ nihil scitis: qꝛ si sci-retis scripturas quas nos habe-mus vos miraremini. Qui dixit si bi. Que scripture sunt ille: qꝛ ego sepe pertrāsiui testamētū vetus ꝛ nouū: ꝛ cum hoc etiā signaui plu-ra loca predicte scripture. Respō dit predictus didacus gomes bac calarius tota ipsa scriptura est ꝓ populo: sed nostri litterati alias scripturas habēt maioris certitu dinis: et maioris auctoritatis. Cumqȝ predictus testis cogita-ret ꝙ illa essent aliqua magna my steria sctissime trinitatis: vel in carnationis vel verbi diuini. seu natiuitatis xpi mortis vel resur-rectionis: vel sanctissimi sacramē ti altaris: dixit sibi ꝙ ostenderet eidē. Et ipse respōdit ꝙ totū erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid ē illud quod est ibi scriptū vltra illud quod tenet in biblia. Respondit ei ꝙ hec erant secreta rerum preteritarū. scilicet quis fuit Abraam: et adhuc xps: ꝛ quis Machometus: ꝛ quos spi-ritus habuerūt quilibet eorū ꝛ ꝙ mirabantur de gentibus qui cre-dunt tot insipiētias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritū qui respōderet suis petitionib? ꝛ non inueniebat. Quadā vero die abra am existente nudo in quodā circu lo couocādo spiritū qui ei respon deret nihil vidit de quo possit san guinē extrahere nisi de virga viri li sua: ꝛ circūcidit se: ꝛ cuȝ cecidit sanguis statim respōdit sibi spūs saturni ꝛ ꝙ totū aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus ꝙ in annis saturni sunt octoginta pun cta: ꝛ ꝙcquid diceret sic erit: ꝛ ꝙ illa puncta reuelauit spūs abrae ꝛ Abraam filijs suis. ꝛ sic ꝑ illa ꝓ phetabāt ꝓphete. Dicit etiā ei ꝙ iesus xps habuerat spiritū mercu rij. ꝛ ꝙ addiscebāt cū vno magno rabino ipse iesus ꝛ iudas scarioth ac alij iudei: ꝛ ꝙ iesus fuit filioca-ptus de quadā iuuēcula iudea. qđ cum cognouit ille rabinus posuit excōicationē sup iesum xpm per x. dies: ꝛ in octauo die dilatauit ex cōmunicationem. per. xx. ꝛ deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cū hoc vidit iesus xps recessit ꝛ separa-uit se ab illo rabino. ꝛ ꝙ incepit ꝑ dicare contra magistrum suū: ꝛ ꝙ sic ambulādo appropiquauit vn? predictorum octoginta punctorū saturni: et dixit ꝙ posuit se iesus xps ad seruandum punctum illuȝ per partem suam: et rabinus ille per suam ꝛ iudas similiter. Et di

xit φ rabinus ille τ iudas dormierunt: τ φ iesus christus vigilauit optime: et cum venit ille punctus dixit φ dixi iesus xps. Dñe deus miserere omniū qui me audierint τ in me credēt. τ in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte moriaris tu τ tui credentes. Excitatus etiā iudas dixit. Male finies ego si de te non dedero malum finē: τ dixit φ sic totū impletus fuit τ φ iudei maledicūt illum rabinū quia excōicauit iesum xpm dicentes. φ si non excōicauerat eum totū mundū conuerterat ad iudaismū. Et ideo vtrūqꝫ maledicūt: sꝫ plus iesum xpm: qꝛ maledixit eos Dixit etiam vlterius φ machometus habuit spiritū martis. Et tot τ tanta dicebat iste testis φ habebat in scriptis φ plus videbātur stulta figmenta cōposita maliciose τ ex inuidia τ peiora φ dixerāt Arriani τ manichei. Dicebāt etiā φ per malam artem iesus xps fecerat in morte sua terremotum: et φ propter talia prophete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus: τ φ sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali τ falsi per iusticiam. τ taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat enim φ sctm̄ sacramētū altaris ordinatum fuerat in formā hostie rotūde sicut sol: quia erat sacrificiū solis τ φ iupiter sol τ mercurius ordinauerant legem xpianorum: sic φ iupiter accepit habitum: mercurius sermonē: sol vero sacrificiū. Et cum predicta τ multa alia abhominabilia audiuit predictus testis ab illo didacogomecij non solum contra legem iudeorum: sed etiam christianorum: dicit φ separauit se ab eo. Uidit enim qōsic expediebat ei: quia peiora videbantur predicta φ ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in scientia τ filius doctoris talia inueniuntur: quid erit in aliis Dixit etiam predictus testis φ tātum cognoscebat de predicta gente φ plus crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua φ vni cōuerso q̄ iuraret sup̄ sctā dei sibi euangelia. τ φ boni inter eos sunt pauci. Et ꝓ maiori parte sunt augures sortientes: creditores malarum rerum: somniatores: intromissi in oibus aliis artibus. Uicesimo secūdo φ sacerdos quidam eiusdē gentis consecrauit die quadam quinqꝫ hostias: quarum vnā sumpsit τ alias tradidit fratrib⁹ suis τ nescitur quid factū est de illis. Hec τ plura alia continentur in predicta pesquisia que breuitatis causa obmitto. ¶ Itē me existēte in ciuitate Segobienſ anno millesimo. cccclix. cum iudei celebrarent festum tabernaculorum: τ vnus iudeus timeret puniri ab alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum recommendauit se cuidam christiano algazelo iudeorum vt veniens in synagogā presens nō permitteret punitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenam hominibus orantibus ac illustratam luminarium multitudine. Et cū ad ianuam synagoge permaneret exi

uit vnus capite cooperto: qui cuȝ quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eũ esse vnum de conuersis predicte ciuitatis. Qui miratus ꝛ volens videre amplius inuenit plures alios ibidẽ cuȝ iudeis habitu ꝛ oratione cõformes: que oĩa predictus algazelus oĩbus volẽtibꝰ audire publice affirmabat. ¶ Itẽ in villa de formesta huiꝰ regni castelle: quidam barbitonsor eiusdẽ gentis. Cuius nomen Fernãdus sanctĩ publice dixit: et sepe idem affirmauit. scilȝ ꝙ iesus xp̃s non erat verus deus: nec credebat in eũ: ꝛ ꝙ deus nũꝙ habuerat filiũ: sȝ ꝙ solũ credebat ĩ illo vno deo q̃ fecit celũ ꝛ stellas: mare ꝛ arenas ¶ Iteȝ peruersus hereticus fuit accusatus coram dño petro palẽtino qui facta inquisitione inuentũ est testimoniis septẽ testiũ eadem dixisse: vt ego vidi in pesquisia q̃ ad manus meas deuenit ꝑ mãdatum dicti epĩ qui cepit predictuȝ malũ xp̃ianũ. ꝛ timore mortis potius ꝙ amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excõicatione in forma iuris per me ex cõmissione mihi facta per predictuȝ diocesanum ꝛ demũ positus in carcere a quo exire ẜm ius non debebat. Rogaminibꝰ tñ multorũ liberatus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco decẽ annis. hec acciderũt anno dñi. M. cccc. lviij. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petrꝰ martini calderon. testes vero Rodericus garsie de Alna: ꝛ alfonsus lupitonsor. ꝛ Alfonsus de villa regali faber. ꝛ Alfonsus sanctĩ: ꝛ aginlar. ꝛ Fernãdus sanctĩ pretor. ꝛ alfonsus fernãdi Romo. ꝛ Bundisaluus pancho macellarius. Fertetiã ꝙ est liber quidem apud eos quẽ cõposuit magister Martinus toletanus astrologus cõtra fidem catholicã qui liber ne cognosceretur ꝙ ab ipso factus esset verso nomie suo ip̃m intitulauit: qꝛ ipse lingua nostra vocat Martin. ꝛ ex hoc verso noĩe intitulauit illum librũ nitram. Ex quibus omnibus manifeste patet ꝙ nõ sunt sani in fide plures eorũ: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte credãt sicut dictũ est. ¶ Sequit textus cũ glo. nõ intẽdẽtes iudaicis fabulis litteralis obseruantie. In qua nemo iustificatur apud deũ ꝛ mandatis hoim. qꝛ mãdata legis post manifestã veritateȝ iam hoim ꝛ nõ dei mandata sunt: hominũ dico auertentiũ se a veritate sp̃ualis intelligentie. Quicq̃d eñ aduersus veritatẽ opponitur humana inuẽtio est. Ideo mãdata hoim ꝛ fabulas appellat que narrãt: quia nescientes vim scripturarũ interiora verborum legis colorẽ sequuntur: nõ saporem. Putant enim nunꝙ recedendum esse ab his que moyses tradidit: vtputa de escarum differentia. Omnia enim quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mũdis. scilicet illis qui fide bona sumunt ꝛ iusti sunt. quod ipsi negant. ideo quia in lege quedam

Moyses prohibuit: et ab immundis mundandis creuit. hoc autem non secundum naturas quas deus creauit intelligi voluit: sed secundum significationes. Omnia ergo munda sunt mundis secundum naturam in qua creata sunt. Unde in genesi. Uidit deus cuncta que fecerat: et erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis: nec nobis omnia apta sunt: vel propter salutem corporum: vel propter consuetudinem humane societatis. Cum ergo cuique sua redduntur et naturalem ordinem seruant omnia munda sunt mundis. Contaminatis autem per peccata et infidelibus. scilicet qui non credunt in deum vel deo nihil mundum est: quia non sunt dignis donis dei: sed et mens. id est intellectus et conscientia eorum inquinate sunt quasi non ex cibo est inquinatio eorum: sed ex malo intellectu et conscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia confitentur quidem verbis se nosse deum factis autem negant. vnde. i. Io. ij. dicitur. Qui dicit se nosse deum: et mandata eius non custodit mendax est: si negatio non tantum lingua fit: sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo Quisquis factis negat christum antichristus est. Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis: sed factis negant. Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam rectam vt christum confiteamur verbis vera dicendo et factis bene viuendo. Nam si confitemini verbis et non factis. fides talium morum proprie est fides demonorum. Cum sint quasi se confitentes nosse deum cum tamen sint abhominabiles. id est deo odibiles et incredibiles. i. nec abiles credere: et ad omne opus bonum reprobi. i. a deo reprobati. vt non habeant gratiam ad bene operandum. hec in glosa.

¶ Patet ergo ex predictis quales sunt illi christiani qui vtuntur circuncisione carnali: et quomodo incidunt in crimen heresis. et propterea sunt dure reprehendendi et digne castigandi ab illis quorum officium est errores contra fidem catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. scilicet quod erroneum est immo hereticum est christiano vti circuncisione carnali. ¶ Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. licet ex precedentibus satis pateat eorum solutio dicitur tamen quod lex illa Ge. xvij. masculus cuius preputium caro circuncisa etc. Durauit vsque verus messias christus eam in seipso impleuit. et promissa fuit vsque post euangelij publicationem. ¶ Ad secundum in quo dicitur quod christus fuit circuncisus. ergo et nos debemus circuncidi. Respondeo quod istud argumentum peccat ex defectu imaginationis. Cogitant enim heretici quod causa quare christus fuit circuncisus in carne fuit: vt et nos taliter circuncideremur: sed non est sic. Et licet multe assignentur a doctoribus rationes quare voluit circumcidi dominus

iesus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptū circuncisionis erat factum: ꝛ promissio nascituri seminis. et sic dei promissionem assignaret impletā. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut ꝛ alia legalia suscipiēs ab onere legis nos liberaret dando finē legi scripte. Tertia ratio vt fratrē iudeorum se ostenderet ne haberēt iustam occasionem ipsum repellendi. Sic ergo impleuit preceptū domini. Infans octo dierum circumcidetur Gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena ante xpi circūcisionem: ex quo facta est plenitudo promissi. ꝛ plene fuit declaratum supra libro primo consideratione tertia articulo. vi. Et quia inter ceteras hereses hec feruet ꝓ presenti intantū: vt plurimi etiam adulti circūcidantur ꝛ vendit omnibus exeunt regnum: iudei efficiātur: vt dictum est. Ideo cum hec pestis rabida conetur et toto subuertere legem xpi. Ideo viriliter resistendum est. precipue a diocesanis et inquisitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euāgelicis. Necnon a principibus brachij secularis. ꝛ ab omnibus militibus ꝛ veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multū corrupta in occultis. ꝛ iō multū periculosa. quia ſm Bern. super cātica plus nocet falsus catholic⁹ quam si vere appareret heretic⁹. ꝛ nulla efficacior pestis ad nocēdū quam familiaris inimic⁹: q̄les sunt isti iter nos. vnde dn̄s Ezech. xiij. c. illos q̄ non resistunt hereticis acriter reprehēdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murum ꝓ domo israel: vt staretis in prelio Ex aduerso eū ascendere ꝛ ꝓ domo israel se opponere murum est ꝓ defensione catholice veritatis cuicunque heretico domū israel que est ecclesia cupiēti destruere totis viribus obuiare. quod Urbanus videtur innuere. i. q. iij. c. saluator predicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi ꝛ pseudo ꝓphetas surgere ꝛ multos seducere. ꝛ fideles suos in mundo multas habituras pressuras. sed tamen portas inferi nō preualituras ꝓinde: vt ait apostolus. i. Corinth. x. oportet eē hereses: vt qui ꝓbati sunt manifesti fiant oportet nos cum ꝓpheta ex aduerso fugere ꝛ murum opponere pro domo israel. ꝛ cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulationes intrare in regnū dei quoniam non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriā que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelligi quod cōtra quascunque hereses insurgētes oportet catholicos ex aduersos cōsurgere ꝛ se murum opponere ꝓ defensione fidei catholice intantū etiam si papa fuit hereticus ꝛ fidem molitus fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animose obuiare. ꝛ ideo non immerito ꝓhibentur neophiti ordinati. distin. xlviij. c. quoniam. §. i. Et assignat in textu cū glosa duplex causa. Prima ne incidant in superbiam. putātes quod fides xp̄iana multū indiget

illis. Secundo quia nondum sunt experti statum ecclesie vel religionis. nec sciunt modos personarum. Item non ieiunauerunt. non steterunt. nec fleuerunt. nec probati sunt Unde tales nec ad minores debent promoueri nec tonsurari. ar. xix. q. iij. monasteriis. ¶ Secunda conclusio est quod necessarium est christianis vti circuncisione spirituali. De qua loquitur Bern. in sermone circuncisionis dicens. Fratres nos circumcidi necesse est. non littera: sed spiritu et veritate. circuncidi non in vno membro tantum: sed in toto corpore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mandata est iudeis circuncisio regnet concupiscentia: vniuersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsque ad verticem capitis non est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida non sit hoc veneno. hec ille. Ex quibus patet quod nos christiani debemus nos circumcidere: non in vno membro tantum: sed in omnibus. Sicut enim ridiculum esset si quis in partem barbam suam raderet. sic qui in parte circuncisionem spiritualem facit et in parte se circumcisum reliquit. Debemus ergo nos circuncidere interius et exterius. Interius quantum ad cognitiones et desideria. et exterius quantum ad singula membra et opera. hec est circumcisio viciorum quam necesse est quod faciamus. quia hec est que facit christianum iustum et sanctum. ¶ Sed notandum vlterius quod potest predicta conclusio deduci ex quadruplici similitudine qua solet aliqua res circuncidi. Primo ad euitandum corruptionem. Secundo ad procurandum fructificationem. Tertio ad demonstrandum distinctionem. Quarto ad attingendum congruam situationem. ¶ Primo ergo aliqua res debet circuncidi ad euitandum corruptionem solet enim res aliqua circuncidi ne alia corrumpatur per ipsam. Videmus enim quod quando in pomo est aliqua pars putrida et corrupta nisi circuncidatur: pars sana per aliam corrumpitur: dens etiam putridus ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de membro putrido respectu corporis. Sic debemus nos circuncidere a peccatis: ne per vnum peccatum anima corrumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per consequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circuncidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui: vt diligas dominum deum tuum ex toto corde tuo: vt possis viuere. Et nota quod dicit circuncidet dominus deus cor tuum. Ista enim membra in quibus sunt iste turpes infirmitates corrodentes solent circuncidi: ne per morbum membra aliqua corrumpantur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corrodens omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrumpit dolium. et nimius calor cibum ita cum peccatum sit corruptio. et sit quasi quidam morbus infernalis qui quando incipit oportet membrum circumcidi. Est enim ignis vsque ad consumptionem deuorans: animam corrumpit et comburit. ideo dicitur cor circuncidi: ne aia corrumpatur. Ideo dicitur Deutro. x. Circuncidite preputia

cordis vestri. Ad hoc pertinet qd dicitur in beresith quitanna super. Gen. xvij. vbi dicitur. Et dabo pactum meum inter me: et inter te etc. rabi aquiba dixit. quattuor preputia sunt. dicitur enim preputium in aure. de quo scriptum est Hier. vi. Cui loquar et que cotestabor vt audiat. ecce preputiate sunt aures eorum et non poterunt attendere. Ecce verbum domini factu3 est eis in obprobrium non volunt ipsum. Dictum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vi. Et ego preputiatus labijs etc. Dictumqz est preputium in corde Hiere. ix. Et omnis domus israel preputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leuit. xxvi. Et inducam eos in terra3 inimicorum suorum. vt vel tuc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circumcidet dns deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur deniqz preputiu in corpore. Gen. xvij. Et preputiatus masculus qui non circumciderit carne3 preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec. rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. q sicut quattuor sunt genera pputij. sic eodem mo sunt quattuor genera circucisionis. quorum tria. s. auris: cordis: et oris. qr spualia sunt: pro omnibus sunt necessaria. Quartum vero genus. qr corporale et vmbra reliquorum siue figura. ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile: sed etia omnibus ipsum facientibus damnosum et valde pernitiosum: sicut declaratum est in precedeti prima conclusione. Circumcidat ergo preputium auris. oris. et cordis nostri. ne anima corrupatur. qr sm Greg. peccatum quod per penitetiam no diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. ¶ Ista circucisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod figurat. Exo. iiij. vbi habetur q angelus domini occurerit contra filiu moysi. et eu occidere voluit: vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissima petram. et circuncidit preputiu filij sui. Iste filius circuncisus quem vult dns interficere est malus xpianus. sephora est ecclesia. iterpretatur enim placens deo. S3 petra acutissima circuncidit filiu suu qn iniungitur penitetia. vnde acuta est per amaram cordis cotritione. acutior per confessione. acutissima per satisfactione. et certe acutu3 debet esse instrumentu quo non solum septem dierum: sed multoru annoru abscindi debet anime preputiu. Vn Ber. abscidatur ferro acute copunctionis vlcus inueterate cosuetudinis nisi ergo acuta penitentia circucidaris. acuta sentetia occideris. Et ideo scribitur. Gen. xvij. masculus cuius preputij caro circucisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. Sicut etiam faciendum est in re publica que per vnu malu homine. latronem. homicida. adulteru. crimine pessimo maculatu etc. huiusmodi corrumpitur. vnde tales circuncideadi sunt per iusticia et mortem. sicut ouis morbida ne

pereat grex. ¶ Secundo ostenditur predicta conclusio ex secunda similitudine: qua solet aliqua res circuncidi.s.ad procurandum fructificationem. Uidemus enim quod vinee et arbores circunciduntur: vt melius fructificent. nisi enim superflua resecarentur non fructificarent. sic et nos tenemur nos circuncidere.i.a peccatis purgare. aliter quicquid laboramus nihil prodest. nec partem in bonis ecclesie. nec celestis glorie habemus. frater enim mortuus non potest habere partem in bonis a fratre viuo acquisitis. nec cibus corpori ministratus prodest membro putrido vel absciso. Ita certe homini existenti in peccato non prosunt bona ecclesie quantum ad meritum glorie. quia abscisus est a corpore ecclesie per meritum: licet non per numerum. Et ideo necesse est nos a peccato purgari: vt habeamus fructum de bonis ecclesie. et partem in bonis celestis patrie. Et ideo possunt dicere peccatores de bonis. illud Gen. xxxiiij. si circuncidamus masculos nostros etc. Per masculos qui dominantur feminis et generant intelligitur veritas que est domina in potentiis anime et generat bona opera que debet circuncidi ab omni immundicia. quod figuratur. Gen. xvij. vbi habetur quod abraam fuit circuncisus cum filiis suis et seruis suis. Abraam qui interpretatur pater multarum gentium est voluntas a qua habentur bona opera filii eius alie potentie. serui eius et sensus corporis. que omnia debent circuncidi. voluntas ab omni malo visu et membra ab omni malo actu. os. oculi. auris. et sic de aliis. vnus enim homo potens et diues non daret filiam suam vni rustico habenti vile et turpe artificium. sed habenti nobile daret. Ita deus valens. nobilior. ditior. et potentior non dabit eternam gloriam habenti vile ac turpe artificium peccati. sed nobili habenti omnia necessaria. nam homo tendens ad habendum filiam alicuius magni: solet se decentius gerere et a vilibus retrahere. Unde dicunt angeli illud. Gen. xxxiiij. non possumus facere quod petitis. et dare sororem nostram.i. gloriam eternam homini incircunciso. hoc est immundo. sed in hoc valebimus federari si esse volueritis nostri similes.i. vacare mundicie. et circuncidatur in vobis omnis masculini sexus. hoc est purgetur voluntas ab omni peccato. Et sic patet quod necessarium est christianis vti circuncisione spirituali: si volunt fructum beatitudinis acquirere. ¶ Tertio ostenditur predicta conclusio ex tertia similitudine qua solet aliqua res circuncidi. scilicet ad demonstrandum distinctionem. Solet enim aliqua res circuncidi vt a re alia melius cognoscatur vel distinguatur: vt patet in ouibus que vt distinguantur ab aliis solent circuncidi in auribus: vel in locis aliis. patet etiam in equis et pluribus aliis. Sic et nos debemus a peccato circuncidere: vt a familia dyaboli distinguamur vnde peccatum in anima signum est dyaboli. et circuncisio a peccato signum est dei. Ideo dicitur. Ad philippenses tertio capitulo.

Nos sumus circuncisio qui spiritu seruimus deo. et gloriamur in xpo iesu. et non in carne fiduciam habentes. Et nota quod dicit nos sumus circuncisio. i. circuncisi. et vide quod isti armigeri qui seruiunt istis magnis dominis solent esse in noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cum alba cucufa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre conscientie. stricte cincti cingulo castitatis et sancte affectionis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa intentionis recte que facit eleuare capillos. i. cognitiones ad deum habentes in capite sertum de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic circuncisus est de familia dei. vnde sicut miles cognoscitur secundum arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscuntur filij dyaboli vel dei. vnde Hiere. iiij. Circuncidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorum. quasi dicat sitis circuncisi sicut decet famulos dei Gen. xvij. Circuncideris carnem preputij vestri. i. a vobis omnem immundiciam auferetis. vt sit signum federis inter me et vos. i. vt sit signum quod estis de familia mea. necessarium est ergo xpianis vti circumcisione spirituali. vt distinguatur a filijs dyaboli. ¶ Quarto ostenditur predicta conclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circuncidi. s. ad attingendum congruam situationem. Videmus enim quod lapides antequam in edificio collocentur diligenter circuncidunture: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circuncidi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibus. Unde sicut lapides melius sculpti et politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni et magis purgati et ornati ponentur in loco superiori et nobiliori. Nam secundum excellentiam meritorum recipient anime distributionem premiorum: et ideo dicit beatus Gregorius. Urbs beata iherusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: et angelis coornata: vt sponsata comite. platee et muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus et virtute meritorum illuc introducitur ois qui ob xpi nomen hic in mundo premitur. Tonsionibus pressuris expoliti lapides suis cooperantur locis per manum artificis disponunt permansuri sacris edificijs. Igitur dicit Exod. xij. Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam. id est agriculturam vel cultum religionis: a colo colis: et facere phase circuncidetur prius: patet quo modo necessarium est xpianis vti circuncisione spirituali peccatorum si volunt tanquam viui lapides collocari in gloria beatorum.

¶ De heresi eorum qui dicunt euangelium esse falsum.

SEcunda heresis est eorum qui dicunt euangelium esse falsum. quorum motiuum est: quod

quotienscunqz in aliqua doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicatur falsa. qz sm apostolũ ad galath.v. modicũ fermentũ totã massam corrũpit. Sed sic est de euangelio xpi vt dicũt: ergo etc. Istud probãt qz ĩ euãgelio Mat.in.c.ij. inuenitur allegatum. vt impleretur qđ dictũ est per prophetam. Ex egypto vocaui filium meũ. dicunt isti qz in nullo inuenit prophetarum. Itẽ dicunt de illo qđ scribitur infra eodẽ ca. vt adimpleretur quod dictuz est p prophetas. quoniam nazareus vocabitur. quia hoc etiã in nullo prophetarum inuenitur vt ipsi dicunt. Cõcludunt ergo totum euangelium esse falsuz. ¶ Hunc errorem deprehendi cum predicarem in conuẽtu metine de cãpis. qz in predicta villa multi de eodẽ genere erant eodem vulnere vulnerati. vt mihi per fide dignos et etiam de eodem genere fuit intimatũ. Cõtra quos pdicaui eos eẽ non solum pessimos hereticos totum euangelium dãnãtes. sed etiã insipientes et ignorantes scripturas pphetarum nõ legentes in quibus expresse continetur quod euãgeliste affirmãt. Primum inuenit expresse in primo.xij. pphetarũ minorũ.s.in Osee in.c.xi. in pricipio vbi dicitur. Puer israel et dilexi eũ et ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicẽ sensum vnum litteralem qz verificata est ad litteram de populo israel vocato a domino de egypto. pfectius tamen de domino iesu xpo qui est filius dei naturalis. Alij aũt sunt filij tm̃ per adoptionem sicut et illa auctoritas que habet.i. paral.xxi. Ego ero illi in patrem: et ipse erit mihi in filium. ad litteram intelligitur de Salomone: tamen minus pprie de domino autem nostro iesu xpo ppriissime vt dicit apostolus ad Hebr.i. dicens. Cui eniz aliquando dixit angelorum filius meus es tu etc. Et iterũ et ego ero illi in patrem. et ipse erit mihi in filium. et hoc modo intelligit euãgelista hoc quod dicitur Osee.xi. vt dictuz est. Item possumus sicut dicit Hiero. in omel. aliter consolari hunc locũ propter contentiosos. quoz cõsuetudinem Paulus apostolus se habere denegat: et ecclesiam xpi. et testimonium pferimus ex minimis dicente Balaã. in.c.xxiiij. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis est rinocerõtis.i. vnicornis quod est animal fortissimũ. sed capitur in sinu virginis adolescentule prouocatus ad eius canticum dulcissimum. Sic et filius dei fortissimus cuius fortitudini nemo resistere poterat in sinu adolescentule virginis Marie ad eius dulcissimũ canticum Ecce ancilla domini: prouocatus incarnatus est et mãsuetissimus factus. Et sicut in morte vnicornis vt legitur in eius venatione due domicille concurrunt. quarum vna portat gladium. et altera vrceũ quarum cantu inebriatus que portat gladium eum occidit percutiẽdo eum in corde. et que vrceũ portat recipit sanguinẽ quo purpura tingitur imperator. Sic in morte christi accidit domicella

portans gladium fuit synagoga q̄ ipsum occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinez eius recipit qua purpura imperatorum. i. eorū aīe rubricate sunt cum fidem xp̄i receperunt. et non solum illi. sed ⁊ oēs fideles eodem sanguine lauantur ⁊ mundissimi efficiuntur. Apoc. i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. licet ergo predicta auctoritas non inueniat ab hereticis p̄dictis insipientibus in lxx. interpretibus. querant vbi dictum est et inuenient. Secūda auctoritas inuenitur in primo maiorū pphetarum. i. mosayca. c. xi. vbi dicitur. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. et nazareus de radice eius cōsurget. Nazareus interpretatur flos vel floridus. Ihero. autem transferēs secutus est interpretationem vocabuli dicēs. ⁊ flos de radice ⁊c. Euāgelista vero scribēs secutus est veritatem habraicam. q: cum p̄dicta prophetia exponeretur de messia ad litteram. virga de radice iesse ē beata virgo que descendit de genere Dauid ⁊ sic de radice iesse q̄ fuit pater dauid: alio nomine dictus Ysai. et fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate peccati. xp̄s vero fuit ex ea consurgens velut flos pulcerrimus. q: speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia tot⁹ floridus et pulcerrimus. Ipse nazareus q: in nazareth conceptus sicut patet Luce. ij. et q: in nazareth nutritus sicut patet Math. ij. Predicte prophetie que vacue erant ante aduētum xp̄i in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei. ij. q: monitus Ioseph per angelum vt fugeret in egyptum cū puero ⁊ matre eius propter Herodē. ⁊ q̄ esset ibi vsq̄ dum vocaretur iterū per angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidem. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus ⁊ veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem et sic est impleta secunda pphetia non solū q: ibi conceptus sed etiam q: ibi habitauit ⁊ fuit nutritus licet in bethleem natus et in iherusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo q̄ in eius principio dicitur vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euangelij iesu xp̄i filij dei sicut scriptum est in Ysaia ppheta. ecce ego mitto angelum meum ante faciez tuā qui preparabit viam tuam ante te vox clamantis in deserto. preparate viaz domini recte facite semitas eius. Modo dicunt isti. patet q̄ primū est falsum. s. ego mitto angelū meū ante faciē tuam cum nullibi reperiatur in Ysaia sed in malachia. Dicendū est ad hunc errorem secūdum q̄ notat Nicolaus de lyra q̄ Marcus ante eius conuersionem ad fidem fuit instructus in lege: ⁊ prophetis. ⁊ ideo incepit suū euangeliū. in vno contextu prophetias coniungens: quarū prima scribit Malachie. iij. ⁊ secūda Ysa. xl. Uerūtamē Marc⁹ hic solū exprimit Ysaiā prophetam dicens. sicut di-

ctu3 est in Isaia pphēta. qz l3 ābo pphete vno spiritu pphetauerūt. Isaias tamē principalior est altero. et ideo solus nominatur et quia auctoritas vltima ē ipsius Isaie. res autem denominatur a fine. Ideo nō falsum dixit Marcus sed verū nominando Isaiam: et subticendo malachiā. Item Bern. et ponitur in glo. Isali. Nota q hoc testimonium Ecce ego mitto angelum meu3. est Malachie. vtrunq3 tamē dicit esse Isa. qz et si non verba sensus tamē inuenitur in Isa. et manifesti9 inuenitur in hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciem est vox clamātis in deserto. preparauit autem viam dicens. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit enim pro malachia. Isaie nomen diuinitus occurrere. nec voluit marcus emēdare. qz omnes prophete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraq3 solutio satisfaciat cuicumq3 intelligenti. et satis concorditer ad pposi tum veritatis et ad cōfusionem malicie opponentis crimen falsitatis euangelio christi qui non solum verum dixit per euangelistas suos. s3 etiā est ipsa veritas. vt patet Ioh. xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hanc peruersam heresim edocti a quodam religioso hispano eiusde3 gentis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur in occulto damnando legem euangelicā cum essent ibi mercatores. et taliter impressit errorem predictum et alios in eis q venientes in hispaniā multos alios peruerterunt in occultis. Et isti sunt illi de quibus supra dixi i prima heresi. q fuerūt abscondidi quasi per mensem p sanando vulnere circumcisionis. et q expectant in breui facere transitu3 in berberiam cu3 illo Noso nequā qui eos expectant secrete in ciuitate hispalen. vt facto transitu ibi libere efficiantur iudei. Qui hoc nouit testimonium perhibuit. et scim9 qz verū est testimoniū eius.

¶ De heresi eorum qui negāt cōfessionē valere ad remissionē peccatorum.

Ertia heresis ē eorum q negant cōfessione3 valere ad remissionē peccatorum. Sunt enim nōnulli xpiane religionis inimici q asserunt q cōfessio non valet ad remissionē peccatorum. qd pbare nituntur auctoritatibus et rōib9. Prio sic de9 gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec p cōfessionē. si enim p confessione3 remittitur peccatū merito remittitur confitētis. ¶ Scdo sic. apostolus ait ad Tytū. iij. nō ex opib9 iusticie q fecimus nos sed sm sua3 mia3 saluos nos fecit: ergo non per confessionē ¶ Tertio sic sm apostolu3 ad Ro. ix. non est volentis neq3 currentis sed miserentis est dei. Prima eni3 gratia quam deus in nobis operatur est peccatorum remissio. ergo non mediante cōfessione s3 dei miseratiōe remittitur culpa. nō ergo cōfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secūdo hoc pbare nituntur auctoritatibus sanctorū. Primo auc

toritate Ambro. super Lucā dicē-tis. Ideo fleuit petrus, quia culpa suppressit ei: non inuenio quid dixerit. inuenio q fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nō inuenio. ¶ Contra hanc heresis multe clamant auctoritates sanctor. Ait enim augu. Confitere quecūq feci sti que in verbo. que in ope. que in nocte. que in die. cōfitere in tēpore oportuno. et in die salutis recipies celestē thesauruz. ¶ Scdo ait gre go. Nō vult de⁹ vlcisci maliciā qui confiteri delicta psuadet optat dis solui confitētes ne cōtumaces pu-nire cogatur quotidie xpi euange-lium clemēter vocat: confessionem tyrāni ex puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat. ¶ Ad primam rationez qua dicūt heretici q de⁹ gratis remittit pec catum non merito hominis. Dicen dum q sola dei gratia peccatuz re mittitur. nec confessio est causa ef-ficiens remissiōis peccati: sed sola gratuita voluntas dei. Est tamē cō fessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo peccatum nō remittetur. sicut sol domum illu-minat: quia fenestra aperitur. non tamē aperitio fenestre est causa il luminationis sed causa occasiona-lis. causa vero efficiens illumina-tionis est ipse sol. ¶ Ad secundam rationez in qua dicitur q nō ex opi bus iusticie que fecimus nos: sic in telligendū est q opa nō excludunt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera et ipsa gratia est cā ef ficiēs nostre salutis. Similr gra-tia non excludit penitentiam. nec penitentia gratiā. quia et penitētia quedam gratia est. ¶ Eodem mo-do respondendum est ad tertiaz ra tionem non est volentis nec currē-tis. quia q̄uis cursus id est opatio vel bona voluntas sit salutis occa sio tamen efficiens cā salutis exi-stit penes gratiam dei miserentis. deus enim primam gratiam opera tur i nobis. id est peccati remissio nem non meritis nostris exigenti-bus. sed misericordia sua tantum. ¶ Ad auctoritatē ambrosiī q dicit se lacrimas petri legisse nō satisfa ctionem vel confessionem. per hoc non excludit: quī multa facta sunt que scripta nō sunt. vel dicitur q nondum facta erat institutio con-fessionis.

¶ De heresi eorū qui negant cōfes sionem fieri homini.

Qarta heresis est eorum qui concedūt confessionem fiendam sed negāt eam fiendaz homini: dicunt enim isti heretici. Quid oportz q ista publicatio pec catoruz fiat modo in noua lege ho mini per ɔfessionez ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solā contritionē quid ergo oportet mo do addere cōfessionem. ¶ Secūdo sic. Cris. sup epistolā ad Hebreos dicit nō dico tibi q te prodas ipu blicū nec apud alios te accuses. sz obedire te volo pphete dicēti psal. xxxvi. Reuela viaz tuā ante deū. ergo ɔfitere peccata tua añ verus

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia non lingua sed psciētie tue memoria. et tunc demū spera misericordiam te posse cōsequi. ¶ Item tertio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sz si pfundaris alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua: nō dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei si non dixeris ea nō ignorat cū ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciunt confessionem fiendaz soli deo. Hec rabida heresis multuz viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantib⁹ ꝛ in conuenticulis suis. ¶ Pro destructione huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamēti per quam ostendā ꝙ confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. qꝛ scribitur Prouer. xxviij. Qui abscondit scelera sua nō dirigetur: qui aūt cōfessus fuerit et reliquerit ea misericordiā cōsequetur. Tunc arguo sic ex ipsa auctoritate peccata abscōdi non debēt immo cōfiteri. ergo deo vel homini. nō deo. qꝛ ps. dicit. delicta mea a te nō sunt abscōdita. Et apostol⁹ ad hebr. iiij. oia nuda ꝛ apta sūt oculis eius. ergo peccatū abscondi homini non debet. imo debet cōfiteri homi. hoc ostendit nobis xp̄s in figura qn̄ dixit leprosis. Luce. xvij. Ite ostendite vos sacerdotibus. ꝛ sequitur ꝙ dū irent mundati sunt. ¶ Secūdo arguitur contra eādez heresim ex pte pfectionis legis noue. Unde circa hoc est sciēdū ꝙ deus in omni statu tā nature ꝙ̄ legis mosayce ꝙ̄ legis etiā gratie voluit ꝙ sibi homo p peccatis cōfiteretur sed diuersimode. Nā in statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solā cōtritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea pcedens in statu legis q̄ fuit pfectior statu nature voluit vt non solū homo de peccatis ptritionez haberet sed ꝙ̄ etiam p peccato aliquod holocaustū offerret sicut vitulū de armēto ac edū de grege. Sed postea vltra procedēs in statu gratie tāꝙ̄ perfectiori ceteris voluit vt nō solum corde et sacrificio. sed etiā ore proprio confessio fieret de peccatis. et valde cōgrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu pfectioris vite. ita pfecti⁹ a peccatis nostris expurgari debemus. Status enī nosterr. s. gratie statui nature siue legis cōparatur sicut fructus cōparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectione ꝙ̄ flos. sic status gratie plus habz de perfectione ꝙ̄ status nature vel legis mosayce. quare nullus dꝫ mirari si nos qui sumus in gradu perfectiori ꝙ̄ fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post flores ordine nature: sic confessio oris venit post cordis contritionez: ꝛ sicut fructus latet in arbore anteꝙ̄ floreat sic in statu nature ista cōfessio nullaten⁹ apparebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per florem ostēditur aliquā tulum fructus. sic in statu legis ali quantulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non solū deo sed etiam populo erat notū licz nō expressum. sed cognoscebat ex quo offerebat ꝙ in aliquo deū offenderat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius ꝓductione se ostendit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere ꝙ non solū cum deo ꝯueniat sicut primi: nec ipsi ꝑ mūera se ostēdant sicut secundi veniēdo. s. ad cōfessionem. sed etiam oportet ꝙ peccatum exprimat sicut arbor in tota perfectiōe sua ꝓfert fructū. ⁊ ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et qꝛ ipe nō est p̄sens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidentia respōderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tātūmodo per baptismum sed etiam ꝑ penitentiā spes vite reparetur. Christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionez daret. et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per gratiam reconciliatiōis admitteret. ¶ Tertio arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat primo homini incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat ꝙ homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quando peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires. sed ꝙ sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognitꝰ ita sibi homo incognite responderet. Sed quia modo est non solum vt verbum cogitatum sed etiā prolatum inquantum ex virgine carnem sumpsit. ⁊ in mundo verus deus ⁊ homo apparuit. requirit vt homo sibi non solum agnoscat clandestine se deum offendisse. sed etiā se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo: ⁊ ideo vult vt non solum homo sibi corde cōfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cū deus esset pro illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus ꝙ̄ es: sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem appareat in confessione tua macula cordis tui et pertinebis ad gregem xp̄i quia confessio peccatorū inuitat medicum ad sanandum. ¶ Quarto arguitur contra eandez heresim ratione assumpta per similitudinem in moralibus: sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offenditur ab aliquo non solum ipse dominus offenditur sed etaim vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamen si fidelis ei indulgentia etiam postuletur. Sic

deus nunq̄ parcit alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scz pulcherrimam et dilectam ac sibi gratam. scz ecclesiam que velut bona domina iniuriaz sibi reputat quicquid xp̄o iniuriose est illatum. Et ideo xp̄s nunq̄ placat̄ nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur. cuius locuz tenet sacerdos quicunq̄ sit: dūmodo potestatem habeat absoluendi. Unde Augustinus. in libro de penitētia. Qui vult confiteri peccata: vt inueniat gratiam: querat sacerdotez qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores conuertat in melius et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a p̄positis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum. ¶ Quinto et vltimo arguitur contra eādez heresim sic. quia sicut deus offendit̄ quando homo perpetrat malum: et quasi quādam verecundiam patitur si seruus quē redimerat ita care apostataret ab eius pio domino per peccatum: ita vult ipse deus q̄ quādo reconciliatur illi ip̄e seruus verecundiam et maximā confusionem patiatur. non autez potest maiorem pati q̄ quando seruo ꝑpter deum humiliatur: et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit q̄ homo confiteretur homi. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Conueniēs est vt nos qui peccando deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et homo qui ad gratiā cōseruandam mediatore eguit: iam eā nisi per mediatorem habere non possit. ¶ Ex predictis igit̄ manifestū est q̄ nō sufficit solū deo cōfiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitēs si nō desiderat et requirit sacerdotis iudiciū. Si tamē non pōt habere copiā sacerdotis sufficit cōfiteri socio vel ꝑximo: studio se tamē inquirēdus ē sacerdos: q: sacerdotibus cōcessit potestatē ligandi et soluēdi: et ideo quibus ipsi dimittunt: et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augustinus. Tanta vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit q̄ penitens nō potest verecundari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert. et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non hz sit tñ dignus venia ex sacerdotis desiderio crimē socio cōfitet̄. Mundati enī sunt leprosi dū irent se ostendere sacerdotib⁹ anteq̄ ad eos veniebāt. Unde pz deū ad correspicere dū ex necessitate ꝓhibētur ad sacerdotes ꝑuenire. Nūc restat respōdere ad argumēta hereticorū in principio huius tertij erroris posita. ¶ Ad primū cū dicit̄ q̄d oportet. q̄ fiat ista publicatio peccatorū ex quo in lege veteri nō fiebat nisi deo. Respōdetur q̄ tūc offendebatur solū: deus modo homo et deus: q: deus factus est ho-

mo. ideo oportet ꝙ reueles ⁊ publices pecatum tuum deo per contritionem ⁊ homini per confessionem: ⁊ dices cum ps. xxxi. Delictū meum cognitum tibi feci ⁊ iniustitiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Crisostomi non dico: vt te prodas ⁊c. Dico ꝙ nō est ita intelligendū ꝙ liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non confiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. ⁊ ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est: quod notauit dicens: non tibi dico vt te prodas in publicū. Unde leo papa. Sufficit cōfessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia cōfitētis: sicut enim publica noxia publico egent remedio. ita occulta secreta confessione ⁊ occulta satisfactiōe purgantur. Nec necesse ē vt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterū confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis non carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc autē si recordaris peccatorū tuorum. ⁊ frequenter ea in conspectu dei pnuncies ⁊ pro eis depreceris citius ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorū recordaberis nolens qñ publicabunt: ⁊ in cōspectu profe- rentur oim amicorū ⁊ inimicorum sctōꝝq angelorū: ⁊ per ea que dicta sunt patet solutio: etiā ad tertium argumentum: ⁊ sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorū qui asserunt confessionem fiendā solū curato sicut proprio sacerdoti.

Quinta heresis est eorū qui concedunt ꝙ confessio est fienda homini: sed dicūt ꝙ solū est fiēda proprio sacerdoti. Sic errauit magister iohannes de poliaco q̄ posuit sequētes articulos: vt patet in extrauagāti. Ioh. xxii. vas electionis. videlicet ꝙ cōfessi fratrib⁹ licentiā generalē cōfessiones audiēdi habētib⁹ eadē pctā qui cōfessi fuerant iterū ꝓprio sacerdoti ꝯfiteri tenerentur: ac stante statuto omnis vtriusq sexus in concilio generali nec deus: nec roman⁹ pōtifex facere posset ꝙ parrochiani nō tenerētur oīa pctā sua semel in anno ꝓprio sacerdoti scȝ prochiali curato cōfiteri. Itē ꝙ non posset papa generalē dare potestatē audiendi confessiones. immo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Hi articuli a Ioh. xxii. In predicta extrauagāti tāquam falsi ꝙ et erronei ⁊ a sana doctrina deuij auctoritate apostolica sunt dānati et reprobati ipseq Iohannes de poliaco veris rationibus qui opinioni quam dudum habue

rat contrariis et quibus responde re non potuit demonstratis eosdē articulos non esse veros affirmavit in consistorio publico: necnon in presentia predicti iohannis pape et cardinalium revocavit. ¶ Et quia succedente tēpore nōnulle persone ecclesiastice: necnō et alie utriusque sexus persone predictos revocatos articulos fuerūt amplexantes inficientes fideliū animos ut fratribus predictis nō confiterentur. Et ut ab eorum devotione eos retraherent non solū predictos articulos. sed et alios etiam sacris canonibus cōtrarios affirmare publice non erubuerūt. Unde licet cōfessio fratribus electis et a dyocesanis admissis facta dubitabilis et incerta sit: unde tenētur omnino in certum dimittere: et sic solum confiteri suis sacerdotibus curā animarum habentibus sub pena peccati mortalis. Item quod quamvis ipsi fratres admissi auctoritatem habeant cōfessiones audiendi et absolvendi: tamen populus subiectus accedēdi ad eos sine licētia proprii sacerdotis non habet potestatem. Item quod fratres petentes privilegia pro confessionibus audiendis et sepulturis habendis sunt in peccato mortali. Item quod romani pōtifices concedentes predicta privilegia vel illa confirmantes sunt in simili peccato mortali et excommunicati. Item quod tales fratres confitentes non sunt pastores: sed fures latrones et lupi. Item quod sacerdos curatus dans licētiam mēdicantibus confessiones audiendi magis dispēsat super predicto statuto omnis utriusque sexus quam papa fratribus licentiam tribuens iuxta formā decretalis antedicte: omnia supradicta lamētabili querela per fratres mendicantes: ad aures Eugenii pape quarti pervenerūt. Qui facta diligenti examinatione per diversos in iure canonico doctores ac sacre pagine professores tanquam falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica dānavit et reprobavit. ut patet in bulla sua que incipit Bregis nobis crediti: quā cōfirmavit Nicolaus quintus: ut patet in bulla sua que incipit: promissionis nostre: quā confirmatoriā bullā dirigit universis et singulis patriarchis: archiepiscopis: episcopis: electis: et abbatibus ubilibet constitutis ut quotienscūque fuerint requisiti super predictis a quoque predictorum ordinum predicatorū: et minorū: et aliorū mēdicantiū privilegiatorum magistro generali ac provinciali: ministro vicario: vel aliud gerēte officium ad confutādos ac reprimādos: ac penitus tollēdos huiusmodi errores, prout in decretali sup cathedram, ac in predicta extravaganti: vas electionis continetur diligēti studio atque cura providēat ac intēdāt. et quod prefatas cōstitutiones faciāt inviolabiliter ab omnibus observari: et quod si forsan invenerint aliquos predictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter asserentes: vel tenentes: seu predicātes cōtra illos cōiter: vel divisim tanquam cōtra hereticos

τ de catholica fide suspecte ꝓcedant: necnō ipsos τ eorum quelibet iuxta tantoꝝ excessuum qualitatē per censurā ecclesiasticam τ alia iuris oportūa remedia auctoritate predicta cōpescere studeāt. Cum presentē librum scriberez in villa vallis oletana. anno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noīe alfonsus ocbciar: in ecclesia beati Jacobi predicte ville de predictis reprobatis ꝓpositionibus tres publice predicauit. Quarum prima fuit ꝙ quilibet tenebaƭ confiteri curato parrochiali ad min⁹ semel in anno. Secūda est ꝙ fideles obligabantur petere licentiā a suo curato ꝓrochiali vt possint confiteri religiosis mēdicātibus τ ꝙ non debebat dare licentiā nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit ꝙ oēs illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum cōfiteri de eisdē peccatis suo proprio sacerdoti. s. parrochiali curato. Cum ergo cognoui ꝙ predictus clericus dixerat predictas propositiōes per fidedignas personas requisiui dn̄z petrum episcopum palentinū qui tunc in eadem villa presens erat: de vt predictis reciperet verā informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret: quod et factum fuit presentibus plurib⁹ religiosis predicatorum τ nostri ordinis τ magna populi multitudine.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.

Exta heresis ē eorum qui dicūt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit ꝓsto cui possit confiteri. improbaƭ ista insipientissima heresis ostendendo ꝙ requirēdū sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatē ligandi τ soluendi qḋ ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiā querat sacerdotē qui sciat soluere. Itē ait Augu. Judicet seipsum hō voluntate dn̄i pōt: τ mores conuertat in meli⁹ veniat ad antistites ꝑ q̄s illi claues ī eccl'ia ministrāƭ a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modū. Itez leo. Multiplex mia dei q̄ lapsibus hūanis subuenit vt nō modo per baptismū: sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur. Sic diuine volūtatis presidijs ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeant obtinere: christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitentibus penitentie satisfactionem darent: eosdēq̧ salubri satisfactione purgatos ad communionez sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui ꝓ peccatis delinquentium precator accedit. τ etiam plures ad penitētiā

poterunt provocari si populi auribus nō publicetur conscientia cōfitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua ꝓximo vł socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ non sufficit confiteri deo sine sacerdote cum possit haberi: nec est vere humilis ⁊ penitēs si non desiderat ⁊ requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictū est.

¶ De heresi eorū qui dicūt ꝙ non est obediendū nisi soli deo.

Eptima heresis est eorū qui dicunt ꝙ non est obediēdum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdā heretici qui dicebaṫ vualdis: a quo vualdēses heretici nūcupātur. Ille suo spiritu duct⁹ ⁊ non a deo missus nouā sectā inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine inspiratiōe: sine sciētia: sine litteratura ꝑdicare resumeret sine rōne: phūs sine visiōe propheta sine missione: apostolus sine īstitutione didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum. v. vbi introducuntur petrus ⁊ iohānes loquentes ad scribas ⁊ phariseos in hunc modum. Vosipsi iudicate cui sit obediēdum deo precipienti an vobis prohibentibus. Item si homo homini obedierit in his in quibus obediendum non ē peccaret: quia in hoc deo obediēs non est. Samuel etiam ait ad saul primi Regū. xv. Species ariolandi est nolle obedire. Speciē ariolandi vocat samuel quodāmodo deam negare per inobedientiam. Sed nolle obedire homini non est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendū est deo non homini quia per hoc ꝙ non obedimus homini no ariolamur: sed ꝑ hoc ꝙ negamus obedientiā deo. ¶ Respōdetur ad ꝑdicta ꝙ deo ⁊ hōi obediendū est: sed deo magis ꝙ hōi: homini tñ obediendū est: q꞉ potestas super hoīes a deo data est. vñ ⁊ xp̄s ad pylatū. Ioh. xix. ait. Nō haberes in me potestatē nisi datū esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab īperatore romano ptātem terrenā habuerat: eā sup xp̄m habebat: multomagis ⁊ alius hō sup alios hoīes. Christus etiā pr̄i putatiuo ⁊ matri obediēs fuit. Erat eñ subditus illis: vt pꝫ Luce. ij. ¶ Petrus etiā ⁊ iohānes per hoc ꝙ dicūt potius esse obediēdū deo precipiēti ꝙ hoībus nō negāt hoī esse obediēdū: sed insinuāt potius esse obediēdū deo ꝙ hoib⁹. hoib⁹ tñ in malis obediēdū nō est: sed in bonis: ⁊ in hͦ ꝙ obediṫ hoībus in bonis obediṫ deo. ¶ Qđ samuel ait ꝙ species ariolandi est nolle obedire: intelligitur in illo casu in quo ex ꝑcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nō expectauit iobe

diens deo fuit nō tm̄ homini: ⁊ hec inobediētia species ariolandi fuit. ¶ Quod autem hoībus ⁊ maxime prelatis obediēdū sit ostendit paulus in epistola. ad Ro. xiij. dicens omnis aīa potestatib⁹ sublimiori-bus subdita sit. nō est eñ potestas nisi a deo. que autē sunt: a deo ordinata sunt. itaq3 q̄ potestati resistit: dei ordinationi resistit. ideo eñ et tributa prestatis. ministri eñ dei sunt in hoc ipm seruiētes. Petrus etiā in canonica pria. c. ij. ait. Serui subditi estote ī oñi timore dñis nō tm̄ bonis ⁊ modestis: sed etiam discolis. Angeli etiā sibijnuicē obediunt minores: videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibijnuicem obediunt: qđ etiā in minimis aīalibus. i. in apibus manifestū est potestates ergo ⁊ seculares ⁊ ecclesiastice a deo sunt ordinate: vt inferiores regāt vt ⁊ gratiā consequātur subditi si bene agāt vel si aliud operentur penā sustineāt. pt3 ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sunt siue mali. in bonis tñ sit obediētia: nō in malis. q2 obedientia honesta est animi deliberantis iuste iussiōis effectus. q2 in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant et iuste imperant. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiones preceptorū moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus: vt carnes comedere vel non comedere. ⁊ similia. laico autem predicare si periculosu3 non est. predicare autem periculosum: q2 non intelligit quod dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. si prelatus iniungat ei vt taceat: tacere tenetur. ⁊ si nō tacet mortaliter peccat. Unde si sub pena excōicatiōis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sententie subiacet. Unde isti vualdenses qui contra preceptum dñi pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniunctum est a dño papa: vt non predicent sentētie excōmunicationis subiacēt. In concilio etiam lateranen. si in eos sententia excommunicationis lata est. Unde eis cōmunicandū non est cum sententia apostolica ab eccl'ia prescisi sint. Ideo autē excommunicati fuerunt: quia officium quod ad eos non pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabant ecclesie verbis aut factis derogabāt et os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo in his que non periculosa: s3 indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris multomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cōtra sententia prelati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non so-

lum timenda est: sed et tenenda.

¶ De heresi eorum qui dicunt non esse obediendum prelatis existentibus in peccato mortali. & quod tales non habent potestatem ligandi et soluendi.

Ctaua heresis est predictorum vualdensium qui dicunt quod dato quod obediendum sit homini. homini tamē nō existēti i peccato. & quod solū boni sacerdotes habent potestatem ligandi et soluendi. hic etiam fuit error Johannis heuelis anglici: qui inter inumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus quod nullus est dn̄s ciuilis. nullus est prelatus. nullus est ep̄s: dum est in peccato mortali Insecuta est hunc vna alia vulpecula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. & vippera tertia Hieronymus de praga. qui in cōsilio Cōstantiensi in presentia martini pape quinti fuerunt dānati tanquam heretici āno dn̄i. M. cccc. & xvi. Isti ergo heretici dicūt obediendū esse bonis prelatis: & eis qui sunt apostolorū vicarij in vita & officio. eos autem qui apostolorū vitā non habent: nec officiū eorū retinent mercennarios dicunt: nō pastores. Quod probare nituntur. quia dicit Augu. in li. de baptismo pctōꝝ remissionē per seipm facit deus vel per columbe mēbra. dicit etiā Augu. pctā dimitti vel teneri a sanctis. idē sup exodo vbi de lamina aurea legit. Erat enī lamina aurea semper in fronte sacerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone vite quod qui vere perfecteque nō significatiōe: sed veritate sacerdos habet: solus potest pctā auferre. Item grego. Isti soli habent in hac carne positi & ligandi & soluendi potestatē sicut sancti apostoli qui eoꝝ exēpla simul cū doctrina tenēt Itē ex dictis origenis. hec soli petro potestas cōcessa est & imitatoribus petri. Nā quicunque petri vestigia imitantur habēt digne & recte ligādi & soluēdi potestatē. Itē malachie. ij. etiā legitur. maledicā benedictionibus vestris. & alibi. Ezechie. xiij. ve illis qui viuificant animas que non viuūt: & mortificant animas que non moriunt. si enī maledicit dn̄s benedictionibus eorū: et si anime quas beatificāt non viuunt ergo quomodo per eos gratia benedictionis transfunditur. ¶ Ad hec oīa dicunt veri catholici: quod oēs sacerdotes habēt potestatez ligandi atque soluēdi. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti qui prediti sunt vita & doctrina ap̄lica. & ad hoc referuntur predicte auctoritates que dicūt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit per illos qui sancti non sunt retētio vel remissio pctōꝝ. dat enī deus benedictiones digne poscenti etiā per indignū ministrum. Quod autē legit in malachia: sic intelligi pōt maledicā bn̄dictionib⁹ vestris id est his que bn̄dictionibus vestris possidetis. quia faciā vobis ea cedere in maledictionē non in benedictionē: quia & si benedicūt sanctis hoc non faciunt vero corde. & ideo

eorū benedictio eis vertitur in maledictionem. Uel sic maledicam benedictionibus vestris.i.quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia benedicunt inique agentibus adulantur quoque peccantibus: dūmodo diuites sint. ¶ Predictis hereticis obuiat sanctus Clemēs dicens. Sacerdotes et omnes ministri ecclesie.omnis plebs episcopos suos diligere debent: et eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide errauerint. Item obuiat eis Eusebius papa dicens.oues que suo pastori cōmisse sunt nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit: nec vllatenus accusare possunt: quia facta pastoris oris gladio ferienda non sunt. Itē obuiat eis beatus Bernardus qui loquens de reuerentia erga prelatos sic inquit. Nō sufficit exterius obtemperare prelatis: nisi interius aliquid sublimiter sentiamus de eis. Et si enim a deo indigna alicuius prelati vita cōperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat.propter eū tamen a quo omnis potestas est excelsū eū reputare debemus nō propriis personē meritis: sed ordinationi diuine et dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum prelatis.sic enim faciendum est: et sic placet illis: vt euadant humana iudicia: vt tandem incidant in iudiciū quod in eis qui presunt fiet. Sapientie.vi. Iudicium durissimū fiet his qui presunt. ¶ Itē auctoritatibus sanctorum probatur quod omnes sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem.et primo Hieronymus hoc testatur super illum locū euāgelij Matth.xvi.vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum &c. habent inquit potestatem iudicandi et alij apostoli habent et omnis ecclesia in episcopis: et in presbyteris. Sed sanctus petrus eam specialiter accepit: vt omnes intelligant quicūque ab vnitate fidei: et a societate ecclesie se separauerint: nec a peccatis solui: nec celum posse ingredi. Item secundo quod sacerdos etiam si malus sit: gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens. dictū est a dn̄o in numeris ad Moysen et Aaron sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio pro ministerijs ordinate trāsfundatur hominibus: nec volūtas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum benedictionem poscentis. Item tertio. Augusti.in libro de corpore christi obuiat predictis hereticis qui dicunt sacramētum altaris solum confici a bono sacerdote dicens. Intra catholicā ecclesiam in ministerio corporis et sanguinis domini nihil a bono magis: nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis: sed in verbo efficitur creatoris et in virtute spūssancti. quāta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit enim Augusti.in libro questionum veteris et noui testamenti dictum est de nequissimo cayphа inter cetera:

hoc autē a seipso non dixit: sed cū esset pontifex anni illius pphetauit. Joh.xi. per hoc ostendit spiritum gratiarum non personā sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis: vt q̄uis aliquis boni meriti sit non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officiū ministerium exhibeat. Dei autem est effectū tribuere benedictiōis.

¶ De heresi eorum qui dicūt q̄ nō officium ⁊ ordo: sed meritum bone vite habet potestatem ligādi ⁊ soluendi consecrandi ⁊ benedicendi.

Nona heresis est eorūdem q̄ nō officium ⁊ ordo: sȝ meritum bone vite habet potestatem ligādi. soluendi. consecrandi. ⁊ benedicendi. Est ergo eorum conclusio q̄ magis operatur meritum ad consecrandum vel benedicendum: vel ad ligandum vel ad soluendum q̄ ordo vel officium. Unde ipsi q̄uis ordinati non sint: quia se iustos esse fingunt ⁊ merita apostolorum habere presumunt benedicere mō sacerdotali. dicunt etiam se posse cōsecrare. ligare. ⁊ soluere: q᷑ meritū dat potestatem non officiū. Et iō quia se dicunt apostolorū vicarios per merita dicunt se habere eorū officia. in quo maxime contra ecclesiam nauigant: ⁊ se hereticos esse demonstrant. ¶ Istum autem errorem volunt munire auctoritate Esicij. qui ait: sacerdotes non propria auctoritate benedicunt. sed quia christi figuram gerunt. et propter eum qui in ipsis est benedictionis plenitudinem tribuant: nec solum is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunq̧ christum in seipso habet et eius figuram gerit per conuersationem bonam sicut moyses ydoneus est: vt benedictionē prestet. Ecce hic habes q̄ non solum sacerdos. sed omnis cum quo christus inhabitat: benedictionem prestet. ¶ Solutio predictorū est s̄m Alanum in libro suo de hereticis q̄ sacerdotes in quibus christus habitat plenitudinē benedictionis tribuere dicuntur. Predictis ergo respondentes dicimus q̄ alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia que ab omnibus bonis communiter exigetur. deniq̧ illi sacerdotes in quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregorius papa. Multi dum plus vitam sacerdotum q̄ suam discutiunt in erroris foueam dilabuntur: minus considerantes: q̄ non eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̄ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dādo.

Ecima here sis est eorūdē q̄ nō est vera indulgentia epi vel relaxatio in consecratiōe ecclesie vel alias indulgentias cōcedendo q̄ sic nitūtur ꝓbare. Iste tenetur ad satisfactionem triuꝫ annorum. vnus eps in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam partē Eadem ratione alius tertius et reliquus tertiam partem: quia tantā potestatem relaxandi habent secūdus ꝛ tertius quātū primus: quod si ita est pro tribus obolis relaxabitur pena triennis. Preterea indiscreta videtur ista relaxatio: nec equa satisfactionis compensatio si pro vno obolo vel nūmo relaxatur vnius anni satisfactio. ¶ Solutio ad premissa q̄ eps relaxat in absolutionibus penam purgatoriā non temporalem. ¶ Ad argumentū dicitur q̄ ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab epo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniūctam si potest: qꝛ ipsa charitas reddit ipsum paratū: vt non solum illam: verūetiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret ꝓ quo facta est relaxatio ab epo non relaxande pene intentione. sed ꝛ charitatis feruore ꝛ decedit ante pactā penitentiam remittetur ei tantū de pena purgatoria q̄tum in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etiam q̄ licet cōmutari penā corporalē in penā pecuniariam q̄ in plerisq̄ longe grauior ē corporali: nec isti qui ex charitate accedit fit cōmutatio pene q̄tum ad ipsum: qꝛ non hac intentione facit illud pro qua fit relaxatio vt relaxetur ab iniuncta penitentia: sed solo ītuitu charitatis nec vult vt relaxetur: sed propositū habet perficiendi penitentiam si concesserit ei vitā: quia ergo habet ꝓpositum perficiendi penitētiam ꝛ in ipsa non remanet quin perficiat si ante peractā penitentiā decedat. Et ipse eps hac intentiōe relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxetur isti si morte preuent⁹ fuerit tm̄ de pena purgatorij relaxabitur q̄tum in hoc seculo de pena tēporali relaxatū esse videbat.

¶ De heresi eorū qui dicūt q̄ orationes ꝛ suffragia pro mortuis ab existētibus in peccato mortali nō proficiunt.

Ndecima here sis est q̄ orationes vel suffragia pro mortuis ab existentibus in mortali factis non proficiūt mortuis quod sic ꝓbare nitūtur. Quomodo enī pōt ꝓdesse alijs cū non pōt prodesse sibi. Oratio q̄ fit in orantis perniciem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Itēꝫ. iij. q. vij. in grauioribus dicitur sic. Cū is qui displicet ad intercedendum mittitur animus irati iudicis ad deteriora

pvocatur. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui sibi in oratione postulat iudiciū quō alijs in oratione postulat remediū. Itē oratio eius fit in peccato quō ergo fit pro salute aliquorum. Itē qui meref offensam apud deū quia orat: quō p alio orat. peccatori eñi dixit deus. ps. xlix. quare tu enarras iusticias meas ⁊ assumis testamētū meū per os tuū. i. pollutum.

¶ Ratiōibus idē pbare conantur sic. Sacerdos ī mortali existēs dū celebrat diuina orat oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penā eternā ergo eadem non meretur alij pene relaxationē. nulla eñi actione pōt quis mereri bonū ⁊ malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. ⁊ mulierū vr̄a duxit. q illius sacerdotis missa audiēda non est de quo indubitanter constat q habeat cōcubinā. Alia etiā clamat auctoritas. q ille qui ī mortali peccato ē nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. ¶ Solutio oīm predictorum et determinatio ſm Alanū vbi supra est q oratio que fit ab ecclesia a quocūq proferaf pdest et mortuis ⁊ viuis: ⁊ sic ad pdicta facilis potest dari responsio. Verū est q si is q ad intercedendū mittif deo per peccatum mortale displicet et ipso q orare psumit deterior fit diuina celebrando maxie si in notorio crimine fuerit qꝛ in eo peccat quod presumit q alijs occasio scandali fit: sed tamē quod orat in persona ecclesie dicens oremus ipsum significatū orationis siue ipsa significatio prodest alijs non ex virtute ipsius orantis sꝫ ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituētis vt psit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui in peccato mortali existens psumit celebrare: prodest tñ oratio quantum ad sui significationem nō quantū ad actionē orātis

¶ Sciēdū tñ q duplex est deuotio. Est deuotio nature ⁊ deuotio gratie. Deuotio nature est quando quis ex naturali pietate orat ⁊ ex quadā humilitate q̄uis sit in peccato. peccat enim sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat ex eo q orat non peccat qꝛ non indeuote orat quantū ad deuotionē nature: huiusmodi oratio ipsi orāti nō obest et illi pro quo orat quantū ad virtutē orationis pdest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat: sensus ergo est q qui indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudiciū sibi postulat idem peccat: ille autē qui peccato notorio laborat et prebet alijs scādalum oratio fit ei in peccatum nō alijs pro quibus orat. Actio inq̄ orantis nō est virtus orationis sic ergo meretur offensam apud deū actione praua. apud deū tamē per orat virtus oratiōis p alio. ¶ Cū autem dicitur peccatori dixit deus ⁊c. peccator dicitur ille qui gloriaf cū malefecerit qui laborat ī publico crimine vel qui conuictus vel confessus est in iure: talis enim nō peccat sub deo sed in deū. talis si in publico in ecclīa orat vel pdicat vel psalmos cātat et vt dictū est si ille cui⁹ crimen notoriū est diuina celebrat quātū in se ē peccat: virt⁹

tamē orationis alios adiuuat. Si vero hereticus ab ecclesia diuisus pro alijs orat iam nō orat in persona ecclesie: et ideo nec ipsi nec alij pdest oratio. Ex pdictis pz q pec catoris oratio qua orat mala ē nec ei nec alij prodest. Sed ipsa significatio orationis q ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs psit et sic alijs pdest vt non est mala sed bona. ¶ Quod autem dicitur q illius sacerdotis missa nō est audiēda de quo indubitanter constat q habeat cōcubinā intelligendū est de sacerdote qui conuictus vel cōfessus est in iure cuius missa nō est audienda non eo q mala sit s3 hoc faciendum est in verecundiā vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatū suū recognoscat et peniteat. ¶ Quod autē oratiōes ab ecclesia constitute psint cum in ecclesia pferuntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si merita ministrorū non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur q nec vim orationis sed hoc patet quia vis baptismi non augetur vel minuitur a quocūq detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationū ecclesiasticarū habent in se quādam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie nō staret immo scisma fieret. quia quidā sequerentur sacerdotem quem crederent meliorē et fugerent deteriorē et sic quidam sequerentur vnū quidā aliū. Paulus contra illos qui gloriabant de baptismis dicit vnū esse baptismū vnū esse qui baptizat. A simili enim nō debemus gloriari de orationibus aliquorū. tanta enim est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quantū ad ipsius orationis significationē non quātum ad ipsius orantis deuotionē. Una est enim vis orationis sed non vna deuotio orātis. Deuotio enim pōt esse efficatior quanto maior sed oratio quātū in se est non erit fructuosior verbis aūt inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane. Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris et filij et spiritussancti amē. et in his. hoc est enim corpus meum. Et hic est enim calix etc. Quare ergo ī ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferātur in persona ecclesie non quātū ad proferentem sed quantum ad instituentem.

¶ De heresi eorū qui negant purgatorium esse.

Duodecima heresis est eorum qui negāt purgatoriū esse dicendū. Unde dicūt q propter auariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiāt obsequia et talia. Cōtra hunc errorem procedet tripliciter. primo auctoritate doctorum secūdo rationibus inquisitorū. tertio auctoritatibus sacre scripture. hoc modo pcedit franciscus de maronis di. xxiij. q. x. vbi mouet questionē vtrū post hāc vitā sit neces

sariũ põere purgatoriũ. ¶ Prio er go auctoritate arguit Jhero. q in canone hec expresse dicit. z Augu. Grego. etiam in epistola ad bonifacium z in multis aliis colis. Respõdẽt heretici z dicũt q isti docto res fuerunt ex parte ecclie. z ideo assentiẽtes eius auaricie cõforma uerunt se cũ ea. ¶ Jdeo secũdo ali qui inquisitores arguũt sic contra eos, primo sic. Moriatur vnus ho mo oino iustus et innocens. moria tur etiam ali9 qui fuit semper pec cator penituit tamẽ i fine quõ erit q ambo simul vadãt ad paradisuz nũquid innocẽs debet statim euo lare. z ille qui semper peccator an te z tũc penituit. sed pro peccatis nullã penã sustinuit oz post hãc vi tam puniri Respondẽt heretici q nõ sed ambo debent ire ad paradi suz sed ille qui p peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria ¶ Secũdo arguũt inquisitores sic Quia si purgatoriuz nõ est frustra timemus peccata et abstinem9 q possemus penitere in finez sic euo lare. Respõdent heretici q nõ fru stra timemus et abstinemus q: vt dictũ est minus de gloria habetur. ¶ Tertio arguunt inqsitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nõ esset non puniren tur omnia peccata eoz qui saluan tur cum hic non puniantur qui i fi ne penitent. Quarto q de9 aliquos malos pũit in vita ista aliquos nõ Dicit francisc9 q ille rõnes nõ cõ uincũt sed sunt cõtra nos sicut cõ tra illos. ¶ Jdeo arguit aliter cõ tra pdictos hereticos sic. aliqs nõ vult baptisari baptismo flaminis vsqz ad mortẽ. z sic si abstineat vs q ad finez eque euolabit sicut alij q semp bñ agũt. Rñdẽt q tãta vir tus ẽ in sacramẽto pnie ad delẽdũ peccata sicut ẽ i sacramẽto baptis mi. Ex hoc arguitur cõtra eos sic primo q: si hoc esset veruz aliquis puniretur de veniali peccato eter naliter. ex multitudine enim pecca torum venialium si nõ punitur in purgatorio sibi subducitur aliquis gradus glie quo priuatur propter peccata venialia et sic carentia il lius grad9 glorie qui sibi alias de beretur cũ sit perpetua erit pena il lius peccatis venialibus corespõ dens. ¶ Secundo arguitur sic sup pono q maior pena z maius malũ est priuatio visionis diuine q pẽa sensus sed tantũ est in malo caren tia visionis quantũ est in bono vi sio diuina. Tunc arguo sic. Quãdo cũqz mala sic cõparantur q vnum ẽm naturam excedit reliquũ quicũ qz gradus mali excedẽtis excedit totum aliud malũ sed carentia vi sionis diuine ẽm naturam excedit in malo penã sensus ergo quicũqz gradus priuationis visionis diui ne excedit totã penã sensus infer ni. sic ergo pz q negato purgato rio aliqs puniret perpetuo de ve nialib9 in paradiso. ¶ Respõdẽt heretici q iste rões sũt pñice z sub tiles z apostolus dicit ad Colo. ij. Nemo vos seducat p inanẽ pñiaz. Jdeo isti heretici petunt auctori tates sacri canõis. dicunt eñi q in sacra scriptura nõ inueniẽ q post hanc vitaz sit necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco contra eos auctoritates sacre scripture Prima auctoritas est. ij. Mach. xij. vbi dicitur q iudas ꝯsiderabat q hi qui cū pietate dormitionē acceperant optimā haberēt repositā gratiā: et obtulit pro eis. xij. milia dragmas argenti. Ista autē oblatio non potuit esse pro his q̄ sunt i inferno q: ibi nulla est redemptio nec ꝓ his qui sunt in paradiso q: redemptione non indigent. nec de eis pōt dici illud quod sequit. sancta ergo et salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare vt a peccatis soluentur: q: ibi peccata nō habēt ergo fuit illa oblatio ꝓ his qui sunt in purgatorio: ad illud argumētum dicūt heretici q liber Macha. nō est de canone. Cōtra accipio ergo verbū xpi. math. xviij. Iratus dñs tradidit seruum tortoribus quousq reddderet vniuersum debitum. hoc autē non potest intelligi in hac vita nec in iferno q: illi semper sunt in debito: ergo hz intelligi de his qui sunt in purgatorio. Secūda auctoritas euāgelij ē Math. v. Esto consentiēs aduersario tuo etc. Et sequitur Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimū quadrantē. Istud exire non intelligit de paradiso nec de inferno ergo de purgatorio. Sed contra. istud donec qn̄q accipitur cum exclusione actus sequētis: sicut Ge. viij. dicit. Coruus quem emisit noe nō reuertebatur donec siccarentur aque super terrā: et tamen nunq̄ postea est reuersus. et similiter de nr̄a domina et sponso suo Joseph. Math. ij. dicitur q nō cognouit eā donec peperit filium suū primogenitū: nec ex hoc sequitur q fuerit cognita postea. Similiter ergo in predicta auctoritate intelligendum est donec reddas etc. sed nō faciēdo vim de li donec: pro presenti arguo sic q: in predicta auctoritate saltē est redditio debiti sed illi de inferno nunq̄ reddūt debitū ergo licz non posset argui per li donec tñ potest argui per redditionē debiti. ¶ Sz ne hoc calumnietur adducā adhuc septem auctoritates quarum pria est Math. xij. Quicunq peccauerit in filium remittetur ei: qui aūt peccauerit in spiritum sanctū non remittetur ei nec in hoc seculo nec in futuro: hic supponitur q remissio fiat in futuro seculo non in iferno quia ibi nulla est redemptio. nō in paradiso qui ibi nullus intrat cum peccato: ergo hoc erit in purgatorio alias non esset verū verbū xpi. ¶ Secunda auctoritas ē Luce. xij. Seruus qui cognouit volūtatem domini sui et non fecerit eā plagis vapulabit multis: et ergo alius paucis qui nec cognouit nec fecit eam sed in inferno nō est multum nec paucum sed infinitum ergo hoc habet intelligi de purgatorio. ¶ Tertia auctoritas est apostoli. i. Cor. iij. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit si tamen quasi per ignē Certum est q non loquitur de igne huius mundi nec de igne inferni quia non saluat ergo loquitur de igne purgatorij. ¶ Quarta auctoritas est apostoli. i. Cor. xv. q̄ vult

pbare resurrectionē dicēs. si mortui non resurgunt vt quid baptizātur pro mortuis. supponit autez φ aliquis baptizatur pro mortuis aliquis ergo act⁹ bonus pro mortuis exhibetur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale nullus autem debet exhibere aliquid tale p mortuis de paradiso nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi p mortuis ī purgatorio. ¶ Quinta auctoritas scribitur Actuum secundo Hunc deus suscitauit a mortuis in die tertia solutis doloribus inferni. Certum est autē φ xps nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur synus abrahe. qz ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existente in limbo ꝛ de diuite existēte in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris: ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorij. ¶ Sexta auctoritas scribitur Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronum librū ꝛc. et nemo inuentus ē dign⁹ aperire librum nec in celo. nec ī terra nec subtus terraz. Ex hoc habetur φ aliqui credebantur digni in celo ꝛ in terra ꝛ subtus terram. sed non in inferno qz ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mansione subtus terrā que non est infernus ꝛ hec vocatur purgatorium. ¶ Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabāt in celo ꝛ in terra ꝛ subtus terram hoc non pōt intelligi de existentibus in inferno qz illi non cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet veritas determinata ab ecclesia catholica quod est dare purgatoriū ꝛ ptz falsum esse ecclesiam illud instituisse propter auaritiam. Quicūqz ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit φ post hanc vitā nō est dare purgatoriuz hereticus est dicendus quia militat cōtra sacrā scripturam et contra determinationez ecclesie. ¶ Et si queras ex quo est dandum purgatoriuz in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. φ de lege cōi locus purgatorij est sub terra. ꝛ est tertia mā sio inferni qz infima vocatur īfernus inferior vbi sunt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secunda vocatur limbus qui est locus paruulorꝫ non baptizatorum ꝛ isti sunt in culpa originali qui patiuntur penā dāni tm̄ q̄ est carentia visionis diuine. Tertia vocat purgatorium qui ē locus electorum non perfectorꝫ qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb⁹ patrū in quo erant sancti patres ante aduentū xpi in grā et consolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tm̄ speciali siue ex priuilegio seve anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorum de quodam epō qui apparuit in quodam balneo ꝛ ibi prestabat obsequiū ꝛ hoc erat sibi purgatoriū. ꝛ de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit eē ex aliqua speciali causa. s. vel p cōfirmanda fide nostra de alia vita

vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus apparet vel propter aliquid reuelandū vel ꝓpter aliquam viuentium edificationem De dispensatiõe ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis quib⁹ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quomodo punit animas ꝛ an per demones vel seipso doctores latissime loquūtur ĩ quarto ideo pretereo.

¶ De heresi eorū qui negant aliā vitam post separationem anime a corpore.

Tertiadecima heresis est eorū qui negāt aliam vitam ꝛ imortalitatē anime ꝛ resurrectionē Negata enim anime immortalitate ꝯsequenter negant aliam vitā fore ꝛ resurrectionem huiusmodi opinionis fuerūt quidam phi vocati epicurei. isti enim dixerunt ꝙ mortuo homine perit aīa ꝛ ꝙ nihil substantie eius remanebat. opinionem istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit chorū. Quod si queratur vbi aīe defunctorū sūt dicit ꝙ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere ꝙ sicut illud quod natū nō est non hꝫ esse. nec aliquam substantiā: sic eodē modo dicet de aīabus defunctorum ꝛ dicit ꝙ dicunt isti ꝙ illud quod cōiter dicit ꝙ est infernus quoqꝫ ibi puniuntur mali ꝙ sunt vani rumores similes somnio quod facit hominem sollicitum meditatione propter aliquod malum quod somniauit et cum excitatur nihil inuenit de quo timeat Ita dicere ꝙ est infernus et ꝙ ibi puniūtur mali istud ponit timorem ꝛ pauorem ꝛ dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salamō Eccl. iij. c. prope finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominum et iumentorum et equa vtriusqꝫ cōditio ꝛ ita isti. ſm hoc nō credebant immortalitatē anime. nec aliam vitam. ex quo dicebāt equalē esse finē ꝛ mortem hominum ꝛ iumentorum Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomonis fuisse sicut notat Nicolaus de lyra ꝛ apparet manifeste in fine dicti libri scꝫ Ecclesiastes. xij. vbi dicit ꝙ cūcta q̄ fiūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malum sit. quod esse nō posset nisi aīa esset immortalis. Et expressius ꝙ nō ex persona sua sed impiorū dicit ptꝫ p hoc qd in fi. li. eo. ca. quasi determinādo subiūgit donec reuertatur puluis ĩ terrā suam vñ erat et spūs redeat ad illum qui dedit illum. ꝛ dato ꝙ illud esset de mente Salomonis. s. vnum esse interitum hominis ꝛ iumenti referendū est ad spiritū phisophorū nō ad spiritū rationalem. Est enim in homine duplex spiritus. scilicet spiritus rationalis et incorporeus. qui non perit cum corpore. Alius qui dicitur phicus seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori et ille corporeus est subti

lior aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus ꝛ imaginatio: et iste perit cū corpore talis spūs est in corpore bruti animantis et illud vegetat ꝛ corpore pereūte perit ꝛ ꝭm hoc ait Salomō: ꝙ vnus est interitus hois ꝛ iumēti ꝗtū ad corpus ꝛ spiritū phisicū. ¶ Illius etiā predicte dānate opiniōis fuerunt illi ex quorū persona dicitur. Sapiē. ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanꝗ̄ si non fuerimus. Huius ꝑuerse ꝛ dānante opinionis fuerūt saducei: qui q꞉ credebant ꝙ aīe nō erāt immortales negauerūt resurrectionē. sicut patet Act. xxiij. Hec etiā dānata opinio istis tēporibus etiā in multis malis xp̄ianis inuenit regnare: quia ad hoc vigilāter intēdit dyabolus Unde dicit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querendo omnes alios modos quibus possit hominē ad dānationē deducere. Inuenit specialiter vnum subtilissimū ꝑ quem si potest homini nocere paucū vel multū per hoc ipsum prosternit et leuiter ad dānationem deducit. et est iste ꝙ vulnerat hominem in occulto vere credulitatis ꝛ facit eū dubitare in veritate fidei catholice et specialiter iuxta posse suum laborat ꝙ faciat eum dubitare ꝙ non sit altera vita: nisi hec. ꝛ ꝙ debeat fieri resurrectio mortuorum: quia si hoc facit eum credere vel in hoc dubitare: statim homo sic deceptus dimittit se cadere ī omīe peccatum. et elongatur ab omni virtute et perdit omnē timorem ꝛ amorem dei ꝛ viuit desperatus qui perdidit totā fidē ꝛ spem dei: ꝛ singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū: per hanc viā oēs homies qui sunt magis pctōres: ꝛ specialiter supbos: ꝛ pōposos: ꝛ nimiū amatores diuitiarum mūdi. ꝛ deliciarū carnaliū: ꝛ tenet hunc modū: q꞉ pimo ponit ante oculos eorum magna crimina que fecerunt ꝛ magnas penas que ꝭm sanctas scripturas ꝑpter illa sunt eis preparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in desperationem dicens eis ꝙ ꝭm hoc damnati erunt quādo morientur: ꝛ tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmodum quasi dās aliquam consolationem ꝙ non timeant: immo ꝙ fortificentur ꝛ letentur ꝛ habeāt bonū cor: ꝛ dent sibi bonū tempus: ꝛ ꝙ faciāt quicquid eis placuerit: quia nunꝗ̄ deus resuscitabit eos nec iudicabit: quia nō est altera vita nisi hec presens Et hinc inoleuit illud erroneū pꝛuerbium qđ in nostra lingua dicitur En este mundo non me veas malpasar. e. en el otro non me veras penar. Et adhuc dicit eis ꝙ non est aliquis deus: ꝛ ꝙ nostra mors ꝛ natiuitas est sicut bestiarum: quia sicut bestie nascuntur et moriūtur: ita erit de nobis ꝛ dicit predict⁹ doctor ꝙ specialiter dyabolus mouet ꝛ auget hanc tentationem tempore mortis: quia videt ꝙ ille passus est valde strict⁹: et periculosus: ꝛ ꝙ ducit secū magnū pauorē: ꝛ propterea poterit citius prosternere ꝛ decipere hominē nisi timeat a deo ꝑpter bona

merita q̄ ante fecit: quia illa procurant homini tēpore illo succursum: et propter hoc dicit q̄ ordinauit sancta mater eccl'ia q̄ xp̄ianis in hora mortis dicatur. Credo in deum qd̄ est fundamentū nostre fidei catholice: et qd̄ faciāt cū omni deuotione confessionem fidei: et q̄ reducatur eis ad memoriā passio et mors saluatoris iesu xp̄i ex qua prouenit electis perseuerantia in fide et deinde in fine vite preciosa et sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex p̄dictis patet vnde habuerunt predicti heretici occasionem errādi: et q̄uo dyabol⁹ inter cetera vigilāter laborat vt miseros hoies deducat ad credendū q̄ non est altera vita. ¶ Improbatur aūt predictus error quadrupliciter. Primo per dicta gentiliū philosophorū. Secūdo rationibus doctorum catholicorum. Tertio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splēdore miraculorū. ¶ Circa primū notandū q̄ post illud genus philosophorū de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū philosophorū quorū primi vocati fuerūt paripatetici quorum dux et magister fuit Aristoteles qui. xvi. de animabus ca. iiii. dicit sic. intellectus solus ē ab extrinseco et solus habet esse diuinū. Item in secūdo de anima dicit. q̄ anima intellectiua est alterū gen⁹ ab aia vegetatiua: et sensitiua et q̄ ipsam solam contingit separari a corpore tanq̄ perpetuū a corruptibili. Itē in libro de pomo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeundi ad suū creatorē: quia turpia eius opera impediūt ascensum eius ad deū. ¶ Alij philosophi fuerunt vocati stoyci. quorū dux et magister fuit plato qui plus q̄ aliquis ali⁹ phs affirmauit immortalitatē aie. Vn̄ in li. tymei. c. iiij. et v. inter multa erronea que de aia dicit hoc vnū verum infert q̄ anima est immortalis: q̄ si vincit passiones: vel si ab eis vincat premiabitur: vel punietur post mortē. Unde ponit q̄ si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus muliebre mittetur: et si se ibidē male habuerit in corpus pecoris post mortem in penā. Et s̄m q̄ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. Finaliter tn̄ omnes redibūt ad generalē innocentiā et dignitatē cū fuerit p penas sat' expiate. Affirmauit etiā immortalitatem anime: et q̄ aie virtuosorū et bonorum debebāt premiari alio mundo: et aie malorū puniri: vt patet in disputatione socratis et suorū discipulorum quam introducit in phedrone vbi per modum dyalogi multis coniecturis probat anime hominis imortalitatem: et dato q̄ taliter non accedat ad veritatem nostre fidei: est tamen mirabile q̄ homo philosophus sine fide solūmodo per rationē et lumen naturalis intelligentie veniret in tam altam cognitionem: et forte causa huius potuit esse: quia sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinū que ponit

in prologo biblie. Plato descēdit in egyptū vt videret libros legis & pphetarū: quos vidit & potuit esse ꝙ informatus in sacra scriptura per hieremiā pphetā cum.s.in egyptū descendit: vt ponit leonardus Arctinus in prologo libri platonis qui ītitulatur phedron fuit inductus ad loquendū de aīa magis vere & catholice ꝙ aliquis alius phus. ¶ Item pitagoras hoc idez asserit vt ponit Ouidius.xv. methamorphoseos. vbi dicit morte carent aīe semperqꝫ priora relicta: sic de nouis domibus viuunt: habitantqꝫ recepte: sed melius dicit ī versibus aureis: sicut allegat calsidius in cōmentum super thymeum platonis: vbi dicit. corpore disposito: tamen libet ad etherapergens: euadēs hominē fact⁹ deus ethereis alter. ¶ Item mercurius trimegistus ad esclepā prope principiū dicit. O esclepa oīs aīa humana immortalis ē: sed nō vniformiter cuncte: sed alio & alio modo: & infra post mediū libri cū fuerit aīe a corpore facta discessio: tunc examen meritiqꝫ eius arbitrium transiet in summam detinens potestatem. Isqꝫ cū eam piā iusticiamqꝫ peruiderit in sibi competentibus locis manere permittit. Si delictorum ipsam maculis viciisqꝫ obligatam viderit: desup ad yma deturbās p telis aeris: ignis: & aque sepe discordātibus tradit: & sic inter celum & terram mūdanis fructibus in diuersis semp eterni penis agitata reptabitur: vt in hoc aīe obsit eternitas ꝙ sit in mortali sententia eterno supplitio subiugata: hec ille ¶ Aliq etiā dicunt quorū opinionē introducit macrobius sup somnuz scipionis ꝙ vnus qui vocabatur feres pamphilus: de quo loquitur Ualerius libro primo in titulo miraculoruz: q dicit ꝙ fuit mortuus in quodā plio & ꝙ stetit mortuus p decē dies sepata aīa a corpore: & ꝙ postmodū resurrexit & reuelauit multa alterius mundi specialiter de imortalitate aīarū: & ꝙ ab isto hoīe resuscitato habuit plato fundamentū & doctrinā quam introduxit in phedrone. Item in secundo libro sup somniū scipionis macrobius dicit. aīa autem qui verus homo ē ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo: vt ad mutationez dei mundum regētis regat: & ipsa corpus dū a se animatur etiā in eodem dicit: & hec fit presentis temporis consummatio: vt anima nō solum immortalem: sed deum esse clarescat. ¶ Huius etiam opinionis fuit Tullius qui ꝑm ꝙ dicit dictus Macrobius vltimum opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionem asianum & alios magnos & virtuosos viros iungendo. ꝙ apparuerunt post mortē & dixerunt de premiis animarum hominum virtuosorum que habent in celo & de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis Tullius ait: probabile quidem videtur sapientibus penas esse paratas apud inferos: ergo anime post mortem sunt superstites. In amphorismis etiam de

essentia summe bonitatis legitur: quia anima est in orizonte eternitatis .i. in termino perpetuitatis: quod est perpetuitas in aīa: ita ꝙ finitur in aīa .i. non ꝑtendit vltra animā: sed est supra tp̄s: tēpus vocatur hic mora habēs principiū ⁊ finē ⁊ si aīa habebat principiū nō habebit finē. Hāc etiā opinionē introducit Uirgilius in .vi. libro eneydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysius qui sūt cāpi paradisi ꝙ inuenit ibi anchisen patrem suū ⁊ alios maiores ⁊ antecessores. Item etiam de aīa turni loquēs ait in .xii. vitaq; cum gemitu fugit indignata sub vmbras id est anima turni recedens a corpore: cum indignatione descendit ad inferos: hinc insinuauit virgilius animā esse superstitē post mortē. Huius etiā opinionis fuit Seneca in ep̄lis vbi dicit mors quā pertimescimus ⁊ recusamus intromittit vitā non eripit veniet iterū qui nos in lucē reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium ⁊ hereticorum: qꝛ si dicti philosophi ducti solum ratione ⁊ lumine naturali crediderunt ⁊ cognouerunt anime immortalitatē: ⁊ ꝙ post mortem hominum anime bonorum premiantur in gloria: ⁊ anime malorum affliguntur in pena sine fine: multomagis hoc credere ⁊ affirmare debent christiani qui vltra rationem ⁊ lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quā dedit ⁊ publicauit ꝑ moysen ⁊ alios sctōs ꝓphetas et ꝑ doctrinā noue legis quā nostre saluator de⁹ ⁊ homo per seip̄m ꝑsonaliter predicauit et ostendit. ¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secūdo improbatur predictus error rationibus doctorū catholicorū. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est ꝙ substantie anime contrarietur. ergo non potest aīa corrumpi. Cōfirmatur primo sic q̄cquid corrūpitur aut corrūpitur ex dissonātia ptiū vt corpus: aut ex fluxu materie: vt ꝓprietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aūt desinit eē ex fluxu materie in q̄ ē hꝫ. Unū boeti⁹ i ꝓlogo sup arismetricā ait. Sapientia est speculatio eorum q̄ s̄m sui imutabilitatē sortiuntur substantiam ⁊ proprietatem: aīa autē non est substātia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex est proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: ⁊ ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nō est: ergo incorruptibilis est. ꝙ autē incorporea sit patet: quia hoc genus subalternū spiritus sub se cōtinet has species animam ⁊ angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secūdo cōfirmatur: quia corruptio non fit in entibus nisi ratione appetitus. ergo vbi appetitus est q̄etatus vltra nihil appetit. Sed materia ꝑ

animã rationalem vltimate quietatur: quia nullam nobiliorẽ habere potest. ¶ Secundo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuere. viii. Ethicorum. Et amicus saluet amici vitam si potest: ergo faciet ꝙ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguit͛ ex diuina causalitate. Omnis causa quãto plus intẽdit ad esse alicuius: tãto plus intendit ad eius conseruationem: sed esse anime rationalis plus intenditur quãtum ad esse ꝙ̃ forma solis: quia nobilius ẽ esse eius cuꝫ sit spiritualis: ꝛ spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis ꝛ immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potentie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Uidemus enim ꝙ natura reducit per vnum granum seminis arborem vel herbam sui generis verũ tamen non reducit eandem herbã vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: ꝛ auium: quia naturaliter exit homo ab homine. ꝛ femina per generationem: ꝛ sic de auibus ꝛ bestiis sed non redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: et altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse ꝙ illum eundem hominem numero: ꝛ eandem numero bestiam ꝛ arborem que deficit ꝛ moritur posset reducere viuum: maiorem potestatem haberet ꝙ̃ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominẽ numero qui moritur nõ ostẽderet ꝙ suum posse esset maius ꝙ̃ posse nature. Cum ergo posse suũ incomparabiliter maius sit ꝙ̃ posse nature. Si nõ faceret illud per quod suum posse ostẽdatur maius ꝙ̃ posse nature cõtrariatur sue potestati ꝛ perfectioni: quod est incõueniens. Ex quo manifeste patet ꝙ erit resurrectio ꝛ altera vita: et ꝙ idem corpus numero resurget ad manifestandũ ꝙ maius est posse dei ꝙ̃ nature. ¶ Quinto arguit͛ ex diuina sapientia: quia perfectus opus arguit maioreꝫ sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intẽtione vt resurgat ꝛ duret fine fine hoc videtur nobilius ꝙ̃ si illuꝫ creasset ea intẽtione: vt nõ resurgeret ꝛ nõ duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: ꝛ ex operis excellentia maioritate ꝛ nobilitate ostenditur excellentior: ꝛ nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: ꝛ aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscatur. ¶ Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat ꝛ ex diuine eternitatis influẽtia hõ sit ꝑpetuo du

rabilis in glia amabilior erit eter-
nitas diuina si homo non resur-
geret: sed finiret in morte. Ad ostē
dendum ergo concordiā inter du
rationem dei et hominis et amoris
excellentiam fiet resurrectio que si
non fieret non ostenderetur. ¶ Se
ptimo arguitur ex diuine iusticie
equitate. Iusticia enim dei requi-
rit omnibus reddatur sm meri-
ta et demerita: als non esset iustus.
Cum ergo hoc non fiat in vita pre
senti cum mali videantur florere,
Job. xxi. ducūt in bonis dies suos.
boni vero tribulantur, ergo fiet in
vita alia quod esse non potest: nisi
anima sit immortalis et nisi fiat re-
surrectio. tunc enim illa res que bo
num vel malum fecit in hoc mūdo
per diuinam iusticiam premiabit
vel punietur. ¶ Octauo arguit ex
eternitate diuine iusticie: sic pote-
rit deus eternaliter iudicare homi
nem. si homo posset esse sine initio
sicut poterat eum iudicare eterna-
liter: si homo esset sine fine. vnde si
resurrectio nō esset significaretur
 si creatura posset esse sine initio.
 deus non posset sua iusticia eter
naliter homine vti. vt ergo detur
intelligi deus poterat eternali-
ter vti sine initio in homīe si homo
posset esse eternaliter sine initio.
Sapiētia diuina ordinauit fiat
resurrectio: et iusticia diuina sit
potens conseruare humanum cor-
pus sine fine dato semper sit in
tormentis: vt iusticia vtatur in eo.
¶ Nono arguitur ex naturali ap-
petitu hominis sic. impossibile est
appetitum naturalem esse frustra
sed homo naturaliter appetit per
petuo manere: qd pz ex eo esse
est quod ab omnib' appetitur. ho-
mo enim per intellectum appetit
esse non solum vt nunc sicut bruta
animalia: sed simpliciter conseque
tur. ergo homo perpetuitatem sm
aiam qua esse simpliciter: et sm om
ne tempus apprehēdit. ¶ Decimo
arguit ex capacitate anime: quia
anima capax est beatitudinis. De'
autē. vt ait Augu. ingenti liberta-
te implet omnes creaturas sm ca-
pacitatem earū. ergo cōfert anime
beatitudinem. ad beatitudinē autē
spectat vita perpetua. ergo neces-
se est alteram vitam ponere et aiā
esse immortalem. ¶ Undecimo ar-
guitur ex hominis timore. quia si
anima moreretur cum corpore. ho-
mo nō plus timeretur mortuus
lupus vel canis mortuus. cum er-
go experiamur singularem timorē
in hoie mortuo: quē nō experimur
in ceteris animalibus mortuis. er-
go necesse est dicere. relinquitur
aliquid viuens post mortem hois
qd timetur. ¶ Duodecimo arguit
sic. deus fecit aiam ad ymaginē et
similitudinē suā: sed deus est imor
talis. ergo et aia. Et licet nō posset
forsitan ratione naturali demōstra
tiue probari. sicut satis pz per de
bilitatē rationū. quo ad hoc tam a
sanctis a phis adductarū. Sum
me tñ conuenit hoc credere sicut
multa alia sunt vera: que pbare de
monstratiue nescimus sicut alterū
istorū procerto est verum. mundus
incepit esse: vel mundus non ince-
pit esse: tamen nullum istorum de-

mõstratiue probari potest sm Aristotelem.iiij.topicorũ. Unde cõmuniter dicitur de quodam religioso ꝙ redarguit quẽdam phm et eo ꝙ negauit aiam esse immortalẽ. Quero inqt a te phe ait ille religiosus. aut anima est mortalis aut immortalis. si est mortalis nullũ incõmodum infligeretur credentibus eaꝫ esse immortalem. si vero est immortalis. tunc credere eam mortalem. quid incõmodum in te sequitur. ergo melius est credere eam esse immortalem: ꝙ mortalem. ¶ Tertio improbatur predictus error auctoritatib⁹. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamẽti ex euãgelio. Secũdo auctoritatibus eiusdem ex epistolis et actibus. Tertio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie que omnia expresse sonant aliam vitam. ¶ De primo inducuntur. xij. auctoritates. Prima auctoritas habetur Joh. vi. hec est autẽ voluntas patris mei qui misit me. vt omnis qui videt filium. per fidẽ formatã charitate. ideo sequitur et credit in eum habeat vitam eternã quod infallibiliter est veruꝫ in predestinatis. et ibidem. Qui manducat meã carnẽ et bibit meũ sanguinem habet vitam eternã et ego resuscitabo euꝫ in nouissimo die. Secunda auctoritas habetur Johan. iiij. cum xps loqueretur samaritane. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque viue salientis in vitam ternam. Tertia auctoritas est Joh. vi. Qui mãducat hunc panem viuet ineternũ. Quarta auctoritas ẽ Matth. xix. ⁊ Marci. x. Cũ quereret iuuenis ille magister quid boni faciam: vt vitam eternam possideam. Respondit ei xps si vis ad vitam scꝫ eternam ingredi serua mandata. Quinta auctoritas Marci. ix. bonum est tibi claudum introire in vitam eternaꝫ ꝙ duos pedes habentẽ mitti in gehennã ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mar. x. Nemo ẽ qui relinquerit domũ aut fratres aut sorores aut patrem aut matreꝫ aut vxorem aut filios ꝑpter me et propter euangelium qui non accipiat centies tm̃ nunc in tempore hoc. domos ⁊ frates ⁊ sorores ⁊ matres et filios ⁊ agros cum persecutionibus et in futuro seculo vitam eternam. Dicit ꝙ in presenti accipiet centies tm̃: quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantũ excedunt bona temporalia quãtũ centenarius vnitatem. aliter autẽ potest exponi de religiosis qui pro vno patre carnali vel fratre dimisso habent spũales fratres ⁊ matres ⁊ patres multos et etiam possessiones multas ⁊ agros inquãtũ ex possessionib⁹ omnium fidelium sufficienter sustentantur. sm illud apostoli. ij. ad Corinth. vi. quasi nihil habẽtes ⁊ omnia possidentes. Unde Augu. Contẽne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas est Joh. iij. Qui credit in filium habet vitam eternam qui auteꝫ incredulus est filio non habet vitam eternam. sed ira dei manet super eum. Et ibideꝫ sic deus dilexit mundum: vt filiũ suũ

vnigenitū daret: vt omnis qui credit in illum non pereat: sed habeat vitam eternā. Octaua auctoritas est Joh. v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere. et ille sunt que testimoniū perhibent de me ꝛ non vultis venire ad me: vt vitam habeatis. Nona auctoritas est Joh. vi. vbi dicitur ꝙ cum multi ex discipulis iesu abirent retro. dixit iesus ad duodecim. Nunquid ꝛ vos vultis abire. Respondit ei symon petrus. Dñe ad quē ibimus verba vite eterne habes ꝛ nos cognouimus et credimus. quia tu es xp̄s filius dei. Decima auctoritas est Joh. x. Oues mee vocē meā audiunt ꝛ cognosco eas ꝛ sequūtur me. ꝛ ego vitā eternam do eis. Undecima auctoritas est Joh. xij. Qui odit animā suam in hoc mundo in vitā eternam custodit eam. Duodecima auctoritas est Matth. x. Nolite timere eos q̄ occidunt corpus. animam autē nō possunt occidere. sed potius eū timere qui pōt animā ꝛ corpus perdere in gehennam. Hec duodecim auctoritates ex euāgelijs deducte sunt quasi. xij. colūne auree nostri inexpugnabilis fortalicij. ¶ Predictis adiungūtur alie. xij. auctoritates apostolorum xp̄i. Prima est cum iudei contradicerent paulo et blasphemarēt: tunc constāter paulus ꝛ barnabas dixerūt Actuū. xiij. vobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic eñ precepit nobis deus. Scd̄a est eiusdem. ad Gal. vlti. Qui seminat in carne sua. de carne ꝛ metet corruptionem. qui autē seminat in spiritu. de spiritu metet vitam eternā. Tertia est eiusdem prima Thimo. i. Ideo misericordiam consecutus sum: vt in me primo ostenderet iesus xp̄s omniū patientiā ad informationē eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdem prima Thimo. vi. Certa bonum certamen fidei apprehēde vitam eternam in qua vocatus es et confessus confessionem bonam. Quinta est eiusdem Thimo. i. paulus dei seruus apostolus iesu xp̄i ſm fidem electorum dei ꝛ agnitionem veritatis que ſm pietatem est in spem vite eterne quā promisit q̄ nō mētitur de⁹ ante tp̄a secula. Sexta est eiusdem. ad Thimo. iij. dicēs. Justificati gratia ipsius heredes sumus ſm spem vite eterne fidelis sermo est. Septima auctoritas est eiusdem prima Corinth. xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sumus. miserabiliores sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac vita remunerari a xp̄o miserabiliores sum⁹ ꝛc. qꝛ alij ad minus pfruunt̄ bonis huius vite: nos aūt patimur mala. In primitiua eñ ecclesia fideles erāt multa sustinētes aduersa. Sꝫ contra hoc posset argui de multis ph̄is q̄ voluptates ꝛ diuitias hui⁹ seculi contēpserāt: ꝛ cū hoc negabāt resurrectionē mortuorū: nec tñ dicunt̄ miserabiliores alijs hoib⁹: sed meliores. Dicēdū ꝙ nō est simile de ipsis ꝛ xp̄ianis: qꝛ ph̄i hoc fe

cerūt ꝓpter maiora bona cōsequē/da.scꝫ ꝟtutes intellectuales ꝛ mo/rales:in quibus consistit cognitio veritatis ꝛ consecutio politice bo/nitatis:hoc autem non pōt dici de xpianis qui confitētur xpm resur/rexisse a mortuis quod falsuꝫ esset si resurrectio esset impossibilis fal sitas autē malum est intellectus si/cut veritas eius bonū. Octaua est apostoli petri prima. Pe.iij. Sal/uos baptisma facit non carnis de/positio sordium:sed consciētie bo/ne interrogatio in deum per resur rectionem iesu christi qui est in de xtera dei patris.degluciens mortē vt vite eterne coheredes efficere/mur ꝓfectus in celum subiectis si bi angelis et potestatibus ꝛ virtu tibus. Nona est Joh.apl'i.i. Joh. i.vidimus ꝛ testamur ꝛ annuncia/mus vobis vitam eternam. Deci/ma est eiusdē in.c.ij.hec est repro/missio quā ipse pollicit⁹ est nobis vita eterna. Undecima est eiusdeꝫ in.c.v.hoc est testimonium quoniā vitam eternam dedit nobis deus. et hec vita in filio eius est. Duode cima est eiusdem in.c.eodē assum/psit nos et dedit nobis sensum:vt cognoscamus verum deuꝫ ꝛ simus in filio eius vero.hic estverus de⁹ ꝛ vita eterna. Ecce habem⁹.xij. ꝓ pugnacula nostri fortalicij apl'orū xpi. ¶ Nunc videamus auctorita/tes veteris testamenti. ꝛ inueniun tur tres. Prima est Thobie.xij. ele mosyna a morte liberat ꝛ facit in/uenire vitam eternam. Secūda est Eccl'.xxvij. Qui elucidant me vi/tā eternā habebūt. Ecce premium qđ promittit diuina sapiētia suis elucidatoribus. Tertia est Daniel'. xij. Multi de his qui ī puluere ter re dormiunt euigilabunt. Alij in vi tam eternā. Alij in obprobrium:vt videant semper. Premissis autem oībus articulis fidei vltimus con cordat qui est carnis resurrectionē ꝛ vitam eternaꝫ Amen. ¶ Hec est etiam sententia verissima catholi/ce fidei et doctorū.dicitur enī in li bro de ecclesiasticis dogmatib⁹ so/lum hoīem credimus habere aīam substantiuam que ꝛ exuta a corpo/re viuit:ꝛ sensus suos atqꝫ ingenia vi aciter tenet:nec cū corpore mo ritur sicut Arabs asserit:.nec post modicum interuallum sicut zenon quia substātialiter viuit. Et Aug. O anima mea illā patriam petere debuisti.in qua est quies sine labo/re.gaudiū sine dolore.pax sine tri/bulatione.lux sine tenebris.vita si/ne morte. Jsdē si simul aīa cū cor/pore interieret pro nihilo dei fili⁹ deo patri spiritū cōmendaret: sed moritur et deo patri spiritū cōmen dat:vt mortem corporis ꝛ immor/talitatem anime designaret. ¶ Cō firmātur finaliter omnia predicta auctoritate beati greg.in.iiij.libro dyalogorū vbi loquens de vita aie. post obitum.sic ait. Carnales qui/qꝫ:quia illa inuisibilia scire nonva lent per experimentū.dubitāt vtrū ne sit qđ corporalib⁹ oculis nonvi dent que nimirū dubietas prio pa renti nostro esse non potuit.qꝛ ꝛ ex clusus a paradisi gaudijs. hoc qđ amiserat quomōviderat recolebat Hi aūt sētire vl' recolere audita nō

possunt: quia eorum nullum sicut il li saltem de preterito experimentū tenent. Ac si enim pregnans mulier mittatur in carcerem ibiqȝ puerū pariat: qui natus in carcere nutriatur et crescat. Cui si forsasse mater que hunc genuit solem. lunam. stellas. montes. et campos. volantes aues. currentes equos nominet. Ille vero qui est in carcere natus et nutrit⁹: nihil aliud ꝙ tenebras carceris sciat ⁊ hec quidem esse audiat. sed quia ea per experimentum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilii sui cecitate nati homines dum esse summa atqȝ inuisibilia audiunt. diffidunt an vera sint: qȝ sola hec infima in quib⁹ nati sunt visibilia nouerunt. Unde factum est: vt ipse inuisibilium ⁊ visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret: ⁊ spiritūsanctuȝ ad corda nostra mitteret. quatinus per eum viuificati crederemus. que adhuc scire p experimentum non possumus. quotquot ergo hunc spirituȝ hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Nam quia post mortem carnis viuat aīa. ptȝ ratio: sed fidei admixta. Nunquid ⁊ sancti apostoli ac martyres xpī presentem vitam despicerent. in morte carnis aīas ponerent. nisi certiorē animarū vitam subsequi scirent. Et ecce hi q animas in morte posuerūt atqȝ animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis chorusant. Ad extincta eorū namqȝ corpora viuentes egri veniūt et sanantur: piuri veniunt ⁊ demonio vexantur. demoniaci veniunt et liberātur: leprosi veniunt ⁊ mūdantur. deferuntur mortui ⁊ suscitantur. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur non perpēdis vitam anime post corpus etiā per ossa miraculorum: Nam ⁊ multi nostrorū mentis oculuȝ fide pura ⁊ vberi oratione mūdātes egredientes ex carne aīas frequenter viderunt. hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dyalogorum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non possunt euitare peccata. quia fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

Quartadecima heresis est eorum qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati in tali signo. Hic notandū est ꝙ ṩm Greg. in omelia. ⁊ ṩm Aug. in. v. de ciui. dei. ca. i. ⁊. xxiiii. q. iii. quidā heretici. ⁊ etiam ysido. viii. Ethi. c. v. fuerunt quidaȝ heretici dicti priscillaniste qui fundamentis astrologorum adherentes dicunt vnūquēqȝ hoīem sub constellationibus stellarum nasci. eariiqȝ influentiis regi. dicūt etiam tales stellas dictorū hominū esse fatum quod quidem fatū ṩm August. nō dicunt dispositioneȝ ac causarum ordinē siue cōnexionē in ipsis rebus ṩm diuinā voluntatē: sicut dicit Boetius. iiii. de consolatione

psa. vi. Sed dicūt fatū vim posi‑tionis syderū qualis ē qn̄ quis na‑scitur vel cōcipit quaʒ vitare non possent: dicūt et habere ptātē stel‑las super hoim vitā mortem act⁹ ⁊ officia. dicunt enī ꝙ mars facit hominē homicidā et preliatorem. Aquarius piscatorē. Libra trape‑zetā cāpsorē et mercatorē. hui⁹ opi‑nionis fuerunt thalmudiste dicen‑tes de thalmuth. talia verba. filiȷ ⁊ puisiones rerū nō dependēt ex me‑ritis sed dependēt ex cōstellatione signi. Sic attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis ⁊ signis dicētes in eodeʒ libro. Si natus fuisset saul in signo dauid ꝙ cecidisset corā eo Item dicunt in dei i libro thamuth. in. c. qđ icipit ceder thahemer ꝙ vnus doctor cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat ꝙ stringebatur ei fortiter mūdus. vult dicere ꝙ habebat ma‑gnā paupertatem ⁊ faciebat ora‑tionē deo ꝙ releuaret ipsum ab il‑la magna paupertate. ⁊ dicitur ibi ꝙ de⁹ respondit sibi vis ꝙ propter amorē tuū destruā mundū ⁊ iterū creem illum ⁊ forte eris in signo in quo efficieris diues. Ex quib⁹ ap‑paret manifeste ꝙ isti intelligebāt deū nō habere ptātem auferendo ab illo miseriam nisi mediantibus signis. Ex isto fundamēto supradi‑cti heretici posuerunt ꝙ stella que nato dn̄o orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xp̄o influe‑ret sup eius vitā mortem. actus et officia ptātē haberet et sibi in om‑nib⁹ fatū eēt. Pro tāto dicit gre. vbi supra ꝙ p̄dicti heretici hoc in adiutoriū sui erroris assumūt ꝙ no‑ua stella exijt cum dn̄o in carne ap‑paruit cuius fuisse fatū eandē stel‑lam putāt. ¶ Predictus error siue heresis improbat per tres docto‑res pbatissimos. s. p augu. Cris. et Greg. Et primo per aug. qui in qn‑to libro. de ciui dei in. c. i. dicit istā opinionē esse offensiuā ⁊ iniuriosā quattuor rebus isignib⁹ et irrepro‑babilibus. Pro cōi lege ⁊ secte in generali. Secundo celo in specia‑li. Tertio iudicio diuinali. Quarto pbatiōi expimētali. ¶ Pro Aug. dicit ꝙ ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi ⁊c. ſm enī tul‑lium de natura deorū omnis lex et secta posuit deum esse. Nō est tam fera tā rudibusqꝫ moribus cui⁹ mē‑tem opinio deoꝝ nō habuerit inqt tullius. Itē omnis secta et lex po‑nit ꝙ deus in necessitatibus dꝫ in‑uocari et rogari. Unde secundum pħm in ethicis latera et cult⁹ deo‑rū sunt de lege nature: ⁊ ſm tulliū vbi supra. Omnis lex ⁊ secta sacri‑ficia quedā habꝫ quib⁹ deos suos reuereť. Si ergo ista opinio veri‑tatē cōtineat que dicit stellas hr̄e hanc potestateʒ ꝙ ex suis influen‑tijs. moribus ⁊ actibus hominum imponant necessitatem quā euita‑re non possint. ad quid deus in ne‑cessitatibus inuocabitur aut ro‑gabitur quasi dicat frustra. Unde contra ponentes istam opinionem dicit in textu. Hi ab auribus homi‑nuʒ repellendi sunt: non solum eo‑rum qui veram religionem tenēt. sed qui deorum qualiumcunqꝫ li‑cet falsorum volunt esse cultores.

Hec opinio quid aliud agit nisi vt null⁹ oino colatur aut rogetur de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo hͤ opinio est offensiua ꝛ iiuriosa celo: spālit magna diffamatio isti⁹ ciuitatis esset si diceret ꝙ in aula sui cōsiliarij ciues ꝛ rectores cōcluderēt ꝛ determinarent latrocinia ꝑpetrādo homicidia ꝛ certa mala cōmittēda. ꝑ istā ymaginationē Aug. dicit ꝙ celū quedā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle et si isti influunt ꝛ necessitāt ad latrocinia homicidia ꝛ cetera mala: celo est vituperiū ꝛ iiuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ꝛ iniuriosa diuino iudicio. Uñ aug. in textu. Quale inq̄t iudicium de factis hominū relinq̄f deo qb⁹ celestis adhibef necessitas. ad idē xxiij. q. iiij. vasis ire. ¶ Quarto et vltio est offensiua hec opinio ꝓbationi experimētali. sepe videm⁹ ꝙ duo gemi nati ꝛ cōcepti sub eodez signo ꝛ cōstellatione stellaruz sunt ita diuersi in oībus et dissimiles ꝙ magis sūt similes illi qui in diuersis cōstellationibus sūt nati ꝛ cōcepti. ꝛ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu contra istos. Quid inquit est ꝙ nūq̄ꝫ dicere potuerunt cur in vita geminorū in actionib⁹ in honoribus ceterisq̄ꝫ reb⁹ ad humanā vitā ꝑtinētibus atq̄ꝫ in ipsa morte fit plerūq̄ꝫ tāta q̄ꝫ diuersitas vt similiores eis sint quantuz ad hͤ attinct multi extranei q̄ꝫ ipsi inter se gemini qui exiguo tp̄is interuallo in nascendi separato in cōceptu autem per vnū concubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēpluz. in iiij. c. et idē habef Gen. xxv. Malach. i. ꝛ. xlvij. d. q̄ꝫ trāslibet. iacob dilexi. esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq̄ patrū memoria sic alter post alterū vt posterior plātaz prioris teneret tāta fuit ī eoꝝ vita moꝝ diuersitas tāta ī actib⁹ dispa ritas tāta ī parentū amore dissimilitudo vt ēt inimicos eos īter se faceret ista distantia. Nunq̄d hͤ dī ꝙ vno ābulāte ali⁹ sedebat. vno dormiente ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat: vnus duxit mercēnariā fuitutē ali⁹ non seruiuit: vn⁹ a mr̄e diligebaf. ali⁹ a mr̄e nō diligebaf: vn⁹ honorē q̄ apud eos magn⁹ habebaf amisit alter adept⁹ ē. hec aug. ¶ Scdō iprobaf ista heresis ꝑ Crisͦ. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā ī deū. pria est ꝙ de⁹ est et fuit malus in stellas creādo. vnde super Mat. dicit sic. Si aliquis adulter et homicida fiat per stellas magna est iniquitas stellaꝝ. maior illius qui creauit stellas. Nā cum sit p̄sci⁹ futuroꝝ de⁹ ex quo tanta iniq̄tas futura erat ꝑ stellas si noluerit emēdare nō ē bonus. si voluit ꝛ nō potuit impotēs est. Scdā blasphemia est ꝙ de⁹ est crudelis in talib⁹ ꝓ delictis pēas dare. vñ Crisͦ. vt quid mali penaz suscipiāt. qđ non volūtate sꝫ necessitate cōmisi. Tertia blasphemia ē ꝙ de⁹ est incipiēs in ꝑcipiēdo. Uñ Cris. Quis enī iubet aliquē ne faciat malū qđ si ṗt decliare aut vt faciat bonū ad quod nō potest ꝑueni re. hec ille. vñ merito dicif. Mat. xi. Iugū enim meū suaue est. et. i. Jo. v. mādata eius grauia nō sunt ¶ Tertio ꝛ vltio improbatur hec

opinio heretica p gre. sicut p aug. Sed dat spāliter vnū exemplū de honorib⁹ ꝛ dignitatibus hominū. Vñ in omelia epiphanie dicit sic. absit a fideliū cordibus vt fatū aliquid dicamus. vitā quippe hoīum solus hanc conditor qui creauit administrat. Neqꝫ eñ ꝑpter stellas homo. sed stelle ꝑpter hominez facte sunt. Seqtur in persarū quoqꝫ francorūqꝫ terra reges ex genere prodeūt quibus profecto nascentibus quis eistmet quāti eisdem momentis horarū ꝛ temporuz ex seruili conditione nascantur. ꝛ tamen regū filij vno codēqꝫ sidere cū seruis nati ad regnū ꝑficiūt cū serui qui secū fuerant geniti in seruitute moriantur. Hec greg. Patet igitur per istos tres doctores venerabiles ꝙ predicta opinio est falsa ꝛ heretica. Unde determinando veritatem cōcludit aug. de stella nouiter xp̄o nascente creata ꝙ ipa nō est xp̄o in fatuz. Unde sermōe. viij. super Jo. non est sub fato syderuz dominus syderum cū ipse sit cōditor syderū. et cōtra faustū nō ideo xp̄s nat⁹ est vt si dici oportet non stellā xp̄o sed xp̄m stelle fatū dicere mus fuisse. Ipse quippe illi nō illa huic nascendi contulit causaz.

¶ Sed quereret aliquis diligens scire vtrum ex impressione luminarium celestiuz causetur aliquo modo in hominibus diuersitas morū Respondetur ꝙ mores hominum et euentus futurorum a syderibus causari dupliciter potest intelligi aut necessario ꝛ sufficienter: aut dispositiue et contingenter. Si dicatur primo modo sic non tantum est falsum sed etiam hereticum quia repugnat xp̄iane religioni. tum qꝛ veritas fidei in hoc errore saluari non posset dum enim omnia ponit a syderibus necessario euenire tollit meritum et per consequens gloriam: tum qꝛ honestas morum per hunc errorē preiudicium patiꝛ dū culpa peccantis in sydera refunditur vt supradictum est: qꝛ sic licentia malefaciendi sine reprehensione creditur vt hō ad orandum ꝛ colendū sydera incuruetur. ¶ Si autem dicatur mores hominum a dispositionib⁹ syderū variari dispositiue ꝛ contingenter sic pōt habere veritatē quia nec rōni nec fidei repugnat: planū est enim ꝙ dispositio corporis varia multū facit ad variationem affectionuz ꝛ morum anime: vt pluriuz eñ anima corporis cōplexiones imitaꝛ vt dicit sex principiator. Unde colerici sūt iracūdi: ꝛ sanguinei sunt benigni. melācolici sunt inuidi: et fleumatici pigri: hoc autem nō est necessariū quia anima dominatur suo corpori maxime quādo est adiuta p gratiam. multos enim videmus colericos mansuetos: et melancolicos benignos. quoniam ergo virt⁹ corporum celestium operatur admixtionem et qualitatē complexionū Hinc est ꝙ per consequens operaꝛ quodammodo ad qualitatem morꝫ valde tamen de longinquo. plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus nature inferioris ꝙ virtus syderum. Unde augu. in. v. de ciui. dei. ca. ij. In solutione cu-

eiusdā questionis de duobus fratribus qui simul infirmabantur et curabantur cū quereret vnde hoc esset. magis cōmendat rationē ypocratis ꝙ astronomi. ypocras ei rn̄dit ꝙ hoc erat ꝓpter similitudinē complexionis. Et astronom⁹ rn̄dit ꝙ hoc erat ꝓpter idēptitatem cōstellationis. melius eñ respondit phisicus qꝛ cām dedit magis ꝓpriā et ꝓpinquam. Est sic ergo dicēdū ꝙ ipressiones syderū aliquo modo disponunt ad varietatē morū. nō quidē dispositiōe necessaria et ꝓpria et sufficiente sed remota et contingente ¶ Sed obijcitur ꝙ phūs libro de ꝓprietatibus elementorum dicit ꝙ regna vacua facta sūt et terre depopulate apud cōiūctionē Iouis et saturni: sed talia nō depēdent ex libero arbitrio ergo etc. Respōdet ꝙ hoc dicit phūs nō qꝛ hoīes non potuerunt resistere influētie illius cōstellationis. sed qꝛ noluerunt qꝛ dicit Tholomeus in almagesti. sapiēs homo dominabitur astris: ꝙ nis autē cōiunctio iouis et saturni eo ꝙ saturnus habꝫ influentiā melācolicā et malā. Iupiter aūt immittit valde bonā influentiā pōt ad rixā vel discordiā homines inclinare: cui tamē inclinatiōi hoīes ꝑ libertatem arbitrij pñt resistere et satis faciliter cū adiutorio gratie dei. ¶ Obijcitur iterū quia damascen⁹ li. iij. c. vi. dicit cōstituunt multotiens et comete signa quedā mortis regū. etc. Responsio quidā dicunt ꝙ cometa nec naturaliter generat nec est vna de stellis i firmamento positis. Unde nec eius significatō ē naturalis. Un̄ damascenus li. ij. c. vi. dicit ꝙ comete nō sunt ex his q̄ a principio genite sunt sꝫ diuina iussione ſm ipm tempus cōstituunt et rursus dissoluunt hec damascenus. et per tale signū de⁹ prenūciat mortē regum magis ꝙ aliorū: tum qꝛ rex est ꝑsona cōis. tum qꝛ ex hoc pōt oriri turbatio regni de cuius custodia magis sollicitāt angeli ꝓpter cōe bonum. ¶ Et si q̄ras qd̄ est illud regnū in quo debꝫ tale accidere. hic respōdet catholicus dicēs ꝙ qñcunqꝫ apparet semper significat mortē vel imutationem alicuius principis vel destructionis alicui⁹ patrie. et semꝑ dirigit radios suos ad illā patriā cui minatur. Aliȷ aūt qui viā phisicā sequūt videtur ꝙ stella cometa sit ipressio calida et sicca generata ex inferiore parte aeris ꝓpe ignē de vapore calido et sicco et glob⁹ illi⁹ vaporis adunatus apparet corp⁹ stelle. Partes autē illius corporis discōtinuate circa illum globū et in longū protēse in suis extremitatibus illi globo coniūcte sunt quasi eius come sicut loq̄tur albert⁹ magnus dicēs ꝙ comete sūt stelle habentes comas qd̄ fit ꝑ aerem inflāmatū contentū a stellis siue planetis quinqꝫ scꝫ saturno Ioue. mercurio et venere. Isti eñ planete propter velocē motū ipsoꝝ igniūt aerem in circuitu eorū: et sic propter aerē inflāmatū contentuꝫ a stellis predictis coniūcto lumine eoꝝ cuꝫ eo videntur stelle ille comete: et secundū hanc positionē signat et causat nō ꝑ se sed per accidēs mortali

tatē puenientē ex infirmitatib⁹ calidis ꝛ siccis qꝛ vehemēs distēpata siccitas consueta est puenire et cōtinuari generationi comete: ꝛ qꝛ vt in pluribus diuites nutriunt̄ calidis ꝛ siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt̄: inter quos mors regnū ꝛ principum est magis notabilis. Huius opinionis videt̄ eē ysodorus l. iiij. ethymologiarū. Dicit em̄ ꝙ hoc genus syderis qn̄ apparet signat pestilentiā. aut famē aut bellū. Item videtur sentire beda. Dicit em̄ ꝙ signat pestilētiam aut bella. aut vent⁹. aut est⁹. ¶ Et si queras vtrū illa stella que apparuit i natiuitate xp̄i fuit cōeta. Respondet beda. ꝙ nō qꝛ ex q̄buscūq̄ causis nascat̄ cometa siue ex planetis siue ex fixis semp apparet i pte septētrionali. Stella aūt que apparuit in ortu xp̄i mouebat̄ ab oriēte ad meridiē versus occasum qđ non solet facere mot⁹ cometarū. vt dicit Aris. ꝛ sic ptꝫ ꝑꝫ quālibꝫ istarū opinionū nullū penit⁹ astra habere dominiuꝫ super liberum arbitriuꝫ, licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est catholica vel heretica ptinet ad theologos.

Eptima cōsideratio est scire ad quos ptinet diffinire q̄ assertio ē catholica vel heretica vtrū. s. ad theologos vl' canonistas. Et rn̄det venerabilis Guillermus ochan in suo dyalogo ꝙ istud verbū diffinire hꝫ plures significatiōes de q̄b⁹ due ad ppositum vident̄ ptinere. Cōtingit enim aliq̄d diffinire auctoritate officij. ꝛ sic diffinire q̄ assertio catholica et que heretica sit cēsenda ad summū pontificē ptinet ꝛ conciliū generale. Aliter cōtigit diffinire p modū doctrine quō magistri in scolis diffiniūt questiones ꝛ determināt ꝛ sic accepto v̄bo diffiniēdi circa propositā questionē diuersimode sentiunt lrati. Est enim vna opinio ꝙ ad canonistas principalr̄ spectat que assertio est catholica q̄ heretica iudicare: ad qđ mouētur triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illam sciētiā principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica cēsenda. que p̄cipalr̄ tractat de assertione veritatū theologicarū ꝛ reprobatiōe heresiū ꝫdamnatorū huiusmodi est sciētia canonistarū et nō theologoꝝ ergo. Secunda ratio ꝑ est. Ad illā scientiā pertinet diffinire que assertio ē catholica et que heretica est cēsenda cui fides q̄tum ad credibilia principalibus adhibet̄. Sed q̄tū ad ea que sunt fidei magis credēdū ē canonistarū sciētie q̄ theologoꝝ qꝛ magis credēdū ē eccl'ie p quā edita est scia canonistarū q̄ euāgelio teste augustio q̄ videt̄ asserere maiorē esse auctoritatē eccl'ie q̄ euangeliū. qꝛ nec euangelio inq̄t crederē nisi auctoritas eccl'ie cōpulisset ergo ad sciētiā canonistaꝝ magis ptinet diffinire que assertio est catholica que heretica ē censenda q̄ ad theologiā. Tertia rō est hec. Ad illā scientiā principalr̄ spectat di-

scernere que assertio est catholica que heretica est cēsenda cuius auctoritas hꝫ symbolum fidei ⁊ articulos ordinare ⁊ articulos fidei recte ⁊ rite distinguere sed hoc spectat ad summū pontificē q̄ actor ē sciētie canonistarū ergo ꝑ consequens ad ipsos principalius ꝙ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica q̄ hr̄tica debeat reputari. ¶ Aliū indubitanter tenēt ꝙ ad theologiā spectat nō per modū diffinitiōis auctoritatiue sꝫ per modū doctrine principalr̄ diffinire que assertio catholica q̄ heretica cēsenda ē. ⁊ ꝙ ad canonistas nō ꝑtinet nisi inquātū eorū sciētia aliqua ad fidem spectātia dinoscitur mendicare a theologia qḋ nitūtur rationibus affirmare. Quarum prima est hec. Ad illius sciētie doctores propter quam solūmodo dicitur assertio catholica vel heretica pricipaliter spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiā solummodo scitur que cunqꝫ assertio catholica reputanda qꝛ illa assertio sola que ē cōsona theologie ē vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari eē dinoscitur heretica. Si eñ aliqua assertio quibuscūqꝫ de causis sūmorū pontificū vel etiam generalium consiliorū aut etiam īperatorꝫ legibus inueniret aduersa si theologie nullatenus obuiare ꝙuis ꝑ falsa ⁊ erronea posset hr̄i. non tn̄ deberet īter hereses ꝯputari: ergo ad theologie tractatores pricipalr̄ ꝑtinet diffinire ꝑ modū doctrine q̄ assertio catholica ⁊ q̄ heretica cēsenda est. Secunda ratio est hec. Ad illi⁹ sciētie tractatores in qua explicite ⁊ cōplete traditur regula fidei orthodoxe principalr̄ spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio catholica que heretica ē cēsenda. Hmōi aūt ē sciētia theologica nō canonistaꝝ. multa eñ ad fidē nr̄aꝫ spectantia in theologia reperiunt explicite de quib⁹ in sciētia canonistarū mētio nō habet. nihil autē pertinēs ad regulā fidei i alia sciētia poterit repiri nisi ꝙ a theologia recipiūt. ergo ad theologos nō scit talis diffinitio principalit ꝑtinere: ad canonistas nō spectat nisi inquantū aliqua theologica a theologia noscunt mēdicare. Tertia rō est hec de assertionib⁹ quas sciētia superior ⁊ inferior tractare noscunt hꝫ superior sciētia principali⁹ iudicare. Sꝫ de quibusdā assertiōib⁹ catholicis ⁊ hr̄ticalib⁹ theologia que est supior ⁊ sciētia canonistarū q̄ est īferior aliquo mō pertractāt ergo ad theologiā pertinet pricipali⁹ talis diffinitio. ⁊ ꝑ cōsequēs ad theologos pricipalr̄ spectat diffinire per modū doctrine q̄ assertio catholica q̄ heretica ē censenda. Plures alias solēnes rōnes facit vbi supra venerabilis ochā sꝫ hec sufficiant ꝑ pn̄ti. ¶ Restat aūt rn̄dere ad rōnes canonistarū. Ad primā nōnulli rn̄dent theologi dicētes ꝙ ad theologiam nō ad sciētiā cāonistaꝝ spectat pricipalr̄ de approbatiōe veritatū catholicarū ⁊ reprobatiōe heresuꝫ dānataꝝ tractare cui⁹ rōeꝫ assignāt dicētes

ꝙ assertio veritatis est approbatio veritatꝫ qui eñi aliqđ dictū asserit esse verū approbat illđ dictū tanꝙ verū assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autē veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. qꝛ qui aliquā approbat veritatē ꝑ ꝯsequēs ꝯtrariā reprobat falsitatē: sicut qui ꝑcipit vnū ꝯtrarioꝝ: ꝑ cōsequēs ꝓhibet aliđ. vt notat glo. in decreto di. p̄ria humanū sup verbo ꝓhibetur. assertio ergo veritatū theologicarū ꝑ quādā ꝯsequētiā est reprobatio oīꝫ heresum cōtrariarū. Cū ergo ꝑ theologiā principaliter veritates theologice asserant̄. sequit̄ ꝙ approbatio veritatū theologicarū ⁊ dānatio heresum principaliter ad theologiā ꝑtinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio ⁊ reprobatio principaliter ad theologiā ꝑtinet. ergo nō tm̄ ad eā pertinet. respōdent ꝑdicti dicētes. ꝙ ad scientiā canonistarū ꝑtinent libri decretoꝝ et decretaliū: ⁊ alie questiones summorū pontificū ⁊ episcopale: in quib⁹ quedā veritates theologice asserūtur: ⁊ nōnulle hereses reprobātur. licet tm̄ ille veritates ⁊ hereses sint pauce respectu illarū q̄ in theologia habent̄. ⁊ ideo nō tm̄ ad theologiā. sed etiā ad scientiā canonistarū spectat aliquas veritates catholicas approbare ⁊ aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologiā autē spectant oēs veritates catholicas approbare: ⁊ oēs hereses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio ⁊ reprobatio ad theologiaꝫ pertineat. ꝑtinet tm̄ scđario nihilomin⁹ ad sciētiā canonistaꝝ. Aliā rationē adducūt dicētes theologiā veritates catholicas approbādo: ⁊ hereses reprobādo a canonistarū scientia: nihil oīno recipit vel mēdicat. Canonistarū tm̄ scientia veritates catholicas approbando ⁊ hereses reprobādo ad theologiā oīa mēdicādo procedit: quare ad theologiā hec principalius ⁊ vniuersaliter pertinere noscūt̄ ad canonistarū sciētiā secūdario ⁊ ꝑticl'ariter. ¶ Ad scđaꝫ rationē canonistaꝝ respōdetur ꝙ ꝙtum ad ea q̄ fidei sunt magꝫ credēdū ē theologie ꝙ cuicūqꝫ alie scientie. nullisqꝫ scriptoribus quarūcūqꝫ scientiarum: ita oportet credere sicut scriptorib⁹ sacre theologie. Auctoritas btī Augustini: que adducitur: vt nōnulli dicūt frequenter a multis contra intellectū beati Augustini pessime allegatur. Ad cuius intellectū dicūt esse sciendū ꝙ nomen ecclesie equiuoce in locis variis scripturaꝝ accipitur: aliquādo pro loco corporali diuinis officiis deputato. Aliquādo ꝓ aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viuentiū: sed etiam fideles mortuos comprehendit: ⁊ isto vltimo modo accipit ecclesiam btūs Augu. in li. cōtra ma

nicheos et recitatur di. xi. c. palã. qui ait palã est q in re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q ab ipsis fundatissimis sedibus aplorum usqz ad hodiernum diem succedentiũ sibimet epozum serie et tot populorũ consentanee firmatur ubi ecclesia catholica epos et populos a tpe apostolorum usqz ad ordies sibimet succedẽtes importat: et sic accipit nomẽ ecclesie. Augusti. cũ asserit q nõ crederet euãgelio nisi eũ auctoritas ecclesie cõpelleret. Ista enim ecclesia scriptores euãgeliũ. et oẽs populos cõprehendit sicut pbatum est. Quare ex auctoritate Aug. Sane intellecta inferri nõ pot q magis sit credendũ summo põtifici canonũ conditori q euãgelio. Et per cõseques per eã pbari non pot q maior fides sit exhibenda sacris canonib' q euãgelio xpi. Concedunt tñ q magis credendũ est ecclesie que ẽ multitudo catholicorum oim qui fuerũt a tẽporib' pphetarũ et aplorũ usqz modo q euangelio. non qr de euãgelio sit aliqualiter dubitãdũ: sed qr totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q maioris auctoritatis est q euãglista est illa ecclesia cuius auctor euangeliũ ps esse dinoscit. Nõ ẽ aũt mirũ si maior ẽ auctoritas toti' congregatõis: q ptis ideo maior ẽ auctoritas totius cõprehendẽtis euãgelistas et omnes alios orthodoxos usqz ad hec tempora q unius vel etiam plurium personarũ congregatiõis eiusdẽ Quod autẽ cõditor canonũ nõ sit maioris auctoritatis q euangeliũ sed multominoris: ipsimet canonũ cõditores testãtur apte. Urbanus enim papa. ut habet. xxv. q. i. c. sunt quidẽ: ait. sciendũ vero sũmopere est q inde nouas leges potest cõdere pontifex supple Romanus: unde euãgeliste. Nequaq aliquid dixerunt ubi vero aperte dñs vel eius apostoli: vel eorũ sequaces: sancti patres sentẽtialiter aliquid diffinierũt ibi romani pontifices non nouã legem dare possunt: sed poti' qd predicatũ ẽ usqz ad aiam et sanguinẽ confirmari dz: si enim q docuerũt apli et pp hec qd absit destruere niteret nõ sentẽtiã dare: sz magis errare cõuinceret. Ex his igitur colligit euidẽter q cõditor canonũ minoris est auctoritatis q euãgeliũ sacrosanctũ: contra qd nouã legẽ nequaq condere pot: sed euãgeliũ defendere usqz ad aiam et sanguinẽ obligat. Contra qd si nouã legẽ dare psumeret esset de errore p catholicos cõuincẽdus. his fabianus papa cõcordat q ut habet. xxiiii. q. iii. c. q oipotẽtẽ deũ metuit nec cõtra euãgeliũ: nec cõtra aplos: nec cõtra pphetas: nec sanctorum patrũ instituta agere aliquid ullo mõ cõsentit. Ex quibus verbis patẽter habet q conditor canonũ si oipotentẽ metuit nihil cõtra euangeliũ cõponere psumit statuere. et ita nõ maioris sz minoris auctoritatis q euãgeliũ eẽ dinoscitur qd i plurib' capitlis i libro decretorum insertis luce clari' cõstat sicut ex di. ix. c. noli. et c. ego solis. et ca. qs nesciat. et c. noli. et c. neqz: et ex. xiiii. di. c. sicut. et ex cã. ii. q. iiii. c.

si is qui preest. Alie auctoritates quamplurime quas longum esset recitare: hoc idem asserunt manifeste: et propter easdem rones dicunt quod tota multitudo xpianorum nunc vita mortali viuentium non est maioris auctoritatis quam sit sanctum euangelium: quia multitudo viuentium debet vsque ad aiam et sanguinem defensare euangelium. ¶ Ad tertiam roem canonistarum respondent nonnulli dicentes quod summus pontifex debet sacrarum lrarum habere notitiam et etiam in sacris canonibus debet esse peritus. Et ideo simbolum ordinare et articulos fidei recte distinguere spectat ad ipsum precipue cum consilio et assensu concilii generalis. Sed in simbolum ordinando et articulos fidei distinguendo et eadem rone in distinguendo autentice que assertio est catholica: et que heretica reputanda theologie principaliter debet initi: secundario aut in sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rone concludi potest quod ad theologos spectat principaliter diffinire docendo vel legem aliis exponendo que assertio inter catholicas queue inter hereticos debet numerari. Et licet cum theologi vel alii de heresi accusant vel alios excusare conant. libellus excusationis responsionis: appellationis: et huiusmodi componere nesciant nec formare: sed ad canonistas oporteat eos recurrere. non tamen ex hoc concluditur quod ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: et que heretica est censenda: vt dictum est: quia aliud est discernere que assertio est: etc. et aliud est scire formas accusationum et modum agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: quia primum ad theologos. Secundum ad canonistas dinoscitur pertinere: quoniam aliud est cognoscere denarios veros a falsis aurum ab auricalco: equos sanos ab equis egris: arma fortia fabricata ab aliis. Et aliud est scire si aliquis de aliquo predictorum voluerit in iudicio accusare aliquem et accusatus si se voluerit defensare quomodo libelli accusationis. responsionis. appellationis. et huiusmodi quibus vti in iudicio fuerit oportunum confici debeant et formari. Primum ad monetarios: aurifabros fabros ferri. et fabricatores armorum spectare dinoscitur. Secundum vero ad iuristas non est dubium pertinere. Unde per istam roem probari contingeret quod ad iuristas: pertinet discernere quod aurum est verum et quod falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et vt concludam breuiter de omnibus et mechanicis et rebus naturalibus vniuersis. que in vsum hominum veniunt haberent principaliter iuriste discernere qualia essent secundum naturam suam vel artem: cum de huiusmodi omnibus contingat in iudicio litigare. In quo casu necessarium est litigantes pro libellis accusationes: responsionis. appellationis: et huiusmodi ad iuristas habere recursum. Constat quod sepe iurisperiti de rebus minimis an sint tales quales debent esse secundum naturam vel artem a qua fiunt nesciunt iudicare. quomodo tamen de talibus rebus recuperandis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos et alia que spectant ad formam agendi et defendendi coram iudice non ignorant.

¶ Quomodo heretici a fidelibus sunt vitandi.

Ctaua consideratio est si heretici sunt vitādi: quare videtur alicui φ nō sm illō Mat. xiij. Ne forte colligētes zizaniā eradicetis simul et triticū: sinite vtraq̄ crescere vsq̄ ad messem. zizania sunt heretici: triticū vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sūt tolerādi inter fideles et nō sunt ab eis vitādi vsq̄ ad finē seculi. ¶ Pro declaratiōe huius cōsideratiōis: et solutiōe argumenti notādū φ multiplex est cōio: et similr est mltiplex cōionis priuatio. Est enī cōio spūalis. scz q̄ est in cōsensu vero vel interptatiuo et hoc mō non est cū hereticis cōicandū: sic intelligitur illud. ij. Chorint. vi. Exite de medio eorū gl. spūaliter. s. vt eoꝝ scelera increpetis. Est scdō cōio i sacramētis hoc etiā mō nō est cōicandū cū hereticis notatis siue noiatis: q etiā licet non sint notati siue noiati: tñ q̄ntum ē ex se priuenf effectu cōionis sacramētoꝝ: q2 ipso iure sunt excōicati siue occulti siue manifesti. extra de hereticis. excōicam⁹. Est iterum cōio in cibo et potu: et hmōi: hoc etiā modo nō est cōicandū cum illis hereticis qui precisi sunt ab ecclesia noiatim. Est etiā quarta cōio corporalis vt cohabitatio in eadē ciuitate: et talis cōio nō vitabaf in pricipio pꝑter mltitudinē hereticoꝝ. si autē timeref de lapsu ab aliquibus tutius esset nō habitare cū eis. ¶ Sic ergo pōt rñderi ad argumentū φ illud dictū pōt intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis deprehendi non pōt: tales cū tñ ipsi excōicentur excōicatione generali. non tñ excōicatiōe personali: nec exterminanf gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestoꝝ intelliganf. vel intelligi pōt de catholicis malis. Unde Rabanus habēs discretionis exēplū equanimiter dz tolerare malos pꝑter bonos. Sciēdū aūt φ messis dr tēpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ. sūt abiciēdi euāgelica falce. sm hoc intelligif permissio p tpe illo quo nō discernif plene an sit hereticus: cū aūt innotuerit plene eccl'ie corruptio sua ē psonalr pscindēd⁹. vñ Aug. li. de vera religiōe dicit sentētiōalr φ i eccl'ia tādiu sustinef error alicui⁹ donec aut accusatiōez inueiat: aut opinionē prauā ptinacif defēdat. Cū aūt dr. i. Choꝛ. xij. necesse ē hereses eē. Ibi dr necesse illō qd est vtile p accidēs, siue pter intētiōez hereticoꝝ. s. ad h: vt ab his q̄ se exercent i diuina scriptura pigricia cā discutiēdi excutiaf et magis fidei veritas declaref. vt s̄ patuit cōsideratiōe. v. hoc etiā habef ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dñs et c. sup. s. vsq̄ ad finē seculi erunt alique hereses vel malicie hoim ad exercendā fideliū sapientiā: et patientiā. Sic ergo pz quō heretici sunt vitādi. s. notorij. Dico etiā sine denūciatiōe cū nulla possit tergiuersatiōe celari: puta si publice

predicarēt cōtra fidē.ex.de coha. cle.ꝛ mulieꝝ.c.vestra.ꝛ.c.fi.possumus tñ ꝛ debemus eos monere ꝛ inducere: vt ad verā fidez redeāt. In aliis vero non licet eis cōicare: etiā si sit pater: filiꝰ: maritus: vel vxor: aut soror. huic seruituti subiectus: ꝛ ideo si infidelis discedit discedat ſm apl'm.xxviij.q.i.in.c. si infidelis.

¶ An sit cū hereticis aut aliis hominibus publice disputādū.

Nona consideratio est. Si ē cū hereticis vel cū aliis īfidelibꝰ publice disputandū. Rñdet ſm Tho i.ij.ij.q.x ꝙ in disputatiōe fidei sunt duo cōsideranda. Unū ex pte disputātis.s.qꝛ disputat tāꝙ dubiꝰ de fide ꝛ experiri volēs veritatē tunc peccat ꝑcul dubio tanꝙ infidelis. Si aūt disputat ad cōfutādū errores vel ad exercitiū est laudabilis. Aliud est cōsiderādū ex pte audientiū: vtrū scꝫ ipsi sint instructi ꝛ firmi ī fide tūc enī nullū est periculū disputare. Aut si audiētes sunt simplices: ꝛ ī fide titillātes: ꝛ tūc circa tales distinguēdū ē: qꝛ si sunt sollicitati ab infidelibꝰ nitētibus in eis fidē corrūpere: tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniant̄ aliq̄ ad hoc idonei. Per hoc enī simplices in fide firmabūtur ꝛ tollet̄ decipiēdi facultas in fidelibus. Si vero nō sunt sollicitati tūc periculosum est publice de fide disputare corā simplicibus quoꝝ fides etiā ex hoc est firmior ꝙ nihil diuersuꝫ audiuerūt: ꝛ ideo non expedit eis vt audiāt verba infideliū disputātiuꝫ contra fidē: prohibent̄ ꝙ oēs layci publice disputare de fide vl' occulte qui vero contra fecerit excōicatiōis laqueo innodetur.ex.de hereti.c.quecūꝙ.li.vi.

¶ De modo inquirēdi hereticos.

Decima consideratio est videre q̄s est modus inquirēdi hereticos. Ad qđ breuiter dicit̄ ꝙ si papa dat certā formā illa tenēda est: al's pñt ꝓcedi ꝑ accusationē: inq̄sitionē: ꝛ denunciationē. Sed in examiatione testiū contra hereticos debēt interesse due ꝑsone religiose.ꝛ si fieri pōt ꝑ publicā ꝑsonā ꝯscribi testiū dicta.ex. de hereti.c.vt officiū.li.vi.§.voluimus: ꝛ cōcedit̄ religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiū habuerūt ꝛ exercuerūt: ꝛ etiāꝫ clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionatus: quo ad ꝓmissa si eis iniunctū fuerit: vt in dicto.c.vt officium.§. cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepi: vel archidyaconi semel saltē ī āno ꝑ se: vel ꝑ alios q̄rere hereticos: vbi fama ē eos habitare: ꝛ illos quos credūt de hoc aliq̄d scire debēt cōpellere iurare vt idicet si quos hñt suspectos ꝓpter occulta cōuenticula vel alia signa.extra in.c.excōicamus.§.ad dicimꝰ. Suspectus aūt si vocatus confitetur ꝛ sperat̄ de correctione pōt ei iniūgi penitētia salutaris: si aūt negat ꝛ aū sit īfamatꝰ idicet̄

ei purgatio quā si non p̄stiterit ex-cōicabit̄: ꝛ vsq3 ad satisfactionē cō dignā ab oīb⁹ euitabit̄: ꝛ si p annū sic steterit: ext̄ūc velut heretic⁹ cō dēnet̄. vt ī dicto. c. excōicam⁹. §. q̄ autē. Itē illi q̄ p̄sunt ciuitati vl' lo co aliū quocūq3 noīe censeant̄ ad re quisitionē eoꝝ debēt iurare p̄cise attēdere inuiolabilit̄ ꝛ s̄uare ac fa cere. ac oīb⁹ suis subditꝫ inuiolabi liter obseruari toto tp̄e sui regimi nis ꝯstitutiōes in fauorē fidei a se de ap̄lica p̄mulgatas ac etiā repro batas. q̄s qui iurare noluerit ꝛ s̄ua re: vt ifamis et tāq̄ hereticoꝝ fau-toꝝ ac de fide suspect⁹, officio ꝛ ho noꝛe sui regiminis expoliet̄: nec vl teri⁹ ad dignitatē aliquā vl' officiū publicū assumat̄: nec teneat aliq̄d qd̄ fecerit. vt ptās baliuus ꝯsul vl' rectoꝛ. extra li. vi. c. vt officiuꝫ. §. statuim⁹. Debēt etiā oēs rectoꝛes in hoc negocio parere dyocesanis ꝛ etiā inq̄sitoꝛib⁹: nec aliquo modo debēt cognoscere de hoc crimīe. vt captos liberare ꝛ hmōi. al's sunt ex cōicati: ꝛ si excōicationē sustinue-rūt p annū cōdēnari debēt tāq̄ he retici. extra. in. c. vt inq̄sitionis li. vi. Itē in negocijs heresis p̄cedi pōt simpliciter ꝛ de plano, ꝛ si peri culū esset nō noīatis accusationib⁹ vel testib⁹ publice: nisi coꝛā aliq̄b⁹ p̄uidis p̄cipiēdo ꝛ de tenēdo secre tū ꝛ hmōi: sꝫ cessante periculo pu-blicent̄: vt fit ī alijs iudicijs. extra in. c. statuta. li. vi. Sꝫ nūq̄d hereti-cus poterit appellare. Dico q̄ he-reticis inhibita est appellatio. ex-tra eodē. vt inquisitionis. li. vi.

¶ De pena q̄ sūt puniēdi heretici

Ndecima ꝯsideratio est q̄li pena sunt heretici puniēdi. R̄ndet̄ q̄ qua druplici pena sunt he-retici feriēdi. s. excōicatiōe. deposi tione, rerū ablatiōe. ꝛ militari p̄se-cutione. Excōicatiōe: q2 oīs hereti cus siue occult⁹ siue manifest⁹ ipso iure est excōicat⁹ maioꝛi excōicatio ne. xxiiij. q. i. c. i. ꝛ ij. extra d̄ hereti. c. ad abolēdā. Scd̄o depositiōe: q2 indistincte siue clericus siue layc⁹ etiā papa vel imp̄atoꝛ vel quilibet ali⁹ dꝫ deponi ab omni dignitate xl. dist. si papa. xxiiij. q. i. qui ꝯtra pacē. Tertio reꝝ tēpoꝛaliū ablatio ne: q2 oīa bona eoꝝ debēt cōfiscari eccl'ie cui deseruiebāt si erāt cleri-ci vel layci si ī tēpoꝛali iurisdictio ne sunt eccl'ie subiecti. Alioꝝ vero laycoꝝ bona principib⁹ secularib⁹ cōfiscant̄. Quarto militari p̄secu-tione si cū p̄pter malos puniēdos opoꝛtuit regiā maiestatē non soluꝫ legib⁹ esse decoꝛatā: sed armis ar-matā multofoꝛti⁹ p̄pter hereticos exterminādos. Idō dicit glo. i. Co-rinth. v. de paulo q̄ cū videbat̄ ali quos ꝯteruos ad coꝛrūpendū fidē sathane tradebat coꝛpaliter vexā-dos. Sic ergo heretici nō solū ex-cōicant̄ ꝛ deponunt̄. sꝫ ꝛ omni offi cio ꝛ b̄n̄ficio debēt expoliari. et si clericus sit dꝫ degradari. ꝛ demū q̄ libet talis dꝫ relinqui arbitrio ptā tis secularꝫ aīaduersiōe debita pu niēdus. s. crematione: nisi cōtinuo post dep̄hensionē erroꝛis ad fideꝫ velit reuerti ac erroꝛē suū abiurare ꝛ satisfactionē exhibere. ꝛ sic redeū tes debēt in p̄petuo carcere reclu-

di. extra de hereti. excõicamus. ij. ¶ Sed quã penã incurrũt credentes: receptores: defensores: ⁊ fautores hereticoꝝ. Rñdetur ꝙ quilibet talis est excõicatus. ⁊ si non satisfecerit infra annũ: extũc ipso iure est infamis: nec ad publica officia seu cõsilia nec ad eligẽdos aliquos ad hmõi: nec ad testimonium debet admitti nec põt condere testamentũ: nec ad alicuius hereditatis successionem accedere. Nullus quoqꝫ ei super quocunqꝫ negocio: sed ipse aliis cogetur rñdere si iudex est eius nõ valet sententia. Si aduocatus nõ admittit eius patrocinium. Si tabellio nõ valẽt eius instrumẽta. ⁊ sic in similib⁹. Si vero sit clericus ab omni officio ⁊ beneficio dꝫ deponi. ⁊ illi qui tales post ꝙ fuerunt ab eccl'ia denoĩati euitare contẽpserint: debẽt excõicari. ꝓbant hec oĩa. extra eodem excõicamus. i. §. credentes. Itẽ oẽs clerici qui talibus exhibẽt ecclesiastica sacramẽta vel traderẽt ecclesiastice sepulture: aut elemosynas seu oblationes eoꝝ reciperẽt debẽt priuari suo officio ad qđ nunꝗ restituent sine indulto sedis apostolice spãli. similiter ⁊ regulares quoruꝫ etiã priuilegia in illis dyocesibus nõ seruient eis: in quib⁹ tales excessus ꝑpetrare ꝑsumpserint. vt in. d. c. excõicamus. §. sane clerici. Et nota ꝙ ipsi credẽtes eoꝝ erroꝛib⁹ heretici sunt dicẽdi. extra eodẽ excõicamus. ij. Quicũqꝫ etiã hereticos credentes: receptores: defensores: vel fautores eoꝝ sciẽter ꝑsumpserint ecclesiastice tradere sepulture excõicati sunt: nec debent absolui nisi ꝓpriis manib⁹ publice extumulẽt ⁊ ꝓiciunt corpa dãnatoꝝ ⁊ locus ille ꝑpetua careat sepultura. extra. đ hereti. c. quicũqꝫ. li. vi. Itẽ heretici cũ oĩb⁹ fautorib⁹ mõ dict' ⁊ ipsoꝝ filii vsqꝫ ad secũdã generationẽ ad nullũ ecclesiasticũ beneficiũ seu officiũ publicũ admittãtur al's irritũ est. extra eo. c. quicunqꝫ §. heretici. ¶ Et si dicas ex predictis colligit ꝙ hereticus est multiplici pena puniẽdus. hoc videt irrationabile: qꝛ deus non punit bis in idipsum. Cũ ergo oẽs heretici sunt excõicati: vt dictũ est. ⁊ excõicatio sit pena. sequit ꝙ nõ sũt alia pena puniẽdi. Rñdetur ꝙ pro vno pctõ vna pena quis punitur. Sed si ad vnũ peccatũ plura cõcurrũt q̃ sunt multa pctã vl' ꝓpter relapsuꝫ eiusdẽ põt homo iuste puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in dãnatam heresim punit pena excõicationis. qꝛ vt dictũ est oĩs hereticus est excõicatus: sed si post abiuratã heresim iteꝝ labat debet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

¶ Quis potest capere hereticos ⁊ tormentis exponere.

Duodecima cõsideratio est scire quis põt capere ⁊ tormentis exponere hereticos. Rñdet ꝙ tam epõs ꝙ inquisitor vn⁹ sine alio põt citare ⁊ capere ⁊ tute custodire vel cõpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visum fuerit faciẽdũ. Sꝫ deputare dare carceri ⁊ ꝙ ma-

gis ad penã q̃ ad custodiã videat̃ vel tormẽtis exponere vel ad sen- tentiam ꝓcedere cõtra eos nõ põt ep̃s sine inquisitore: nec inquisitor sine ep̃o aut eius sup hoc delegato aut ep̃ali sede vacante delegato ca pituli si sui adinuicẽ copiã possint habere infra octo dies postq̃ sein- uicẽ requisierint: possunt tñ q̃libet predictorũ cõmittere alteri vices suas vel p litteras significare suũ cõsiliũ et consensum. extra. de here ti. multorũ. in clemẽti. ¶ Sed oc- currũt hic finaliter. xv. difficulta- tes. Prima est si carcer in quo po- nũtur heretici debeat esse cõis ep̃o ⁊ inquisitori. Dicit̃ q̃ sic. ⁊ debent habere duos custodes: vnũ quẽ vo let ep̃s ⁊ ei ꝓuidebit: ⁊ vterq̃ eoꝝ põt habere sub se vnũ fidelẽ mini strũ. ⁊ illius loci erũt due claues di uerse: quarũ vnus custodũ vnã: et alius aliã tenebit. ⁊ poterit officiũ ministrandi charitatis cõmittere suo ministro: ⁊ tenent̃ p̃dicti custo- des anteq̃ exequant̃ officiũ coram eis a quibus assignãtur iurare ta- ctis euangelijs: q̃ in custodia oẽm diligẽtiã quã potuerũt adhibebũt ⁊ q̃ alicui carceratorũ nihil in se- creto loquet̃ vn⁹ nisi audiẽte alio. ⁊ q̃ ipsis carceratis fideliter cõfe- rent ꝓuisionẽ quã ipsi recipiũt ex ordinatiõe cõmuni ⁊ q̃ a parẽtib⁹ vel amicis vel alijs fidelibus ꝑso nis offert̃ eisdẽ: nisi ep̃i vel inqui- sitoris vel suorũ cõmissariorũ ordi natio refraget̃ ipsis fideliter ⁊ abs q̃ diminutione aliqua ministrabũt nec i his fraudẽ aliquã adhibebũt ⁊ eodẽ mõ iurabũt p̃dicti custodũ ministri ⁊ corã eisdẽ inf̃ eodẽ. c. mul toꝝ in clemẽ. Et eodẽ mõ iurabũt notarij inquisitoris corã ep̃o cũ in quisitore vl' substitut ab eis q̃ suũ officiũ fideliter exercebũt ⁊ idem fit de alijs personis necessarijs ad dictũ officiũ. extra eo. multoꝝ. in clemẽti. ¶ Scd̃a difficultas est de xp̃ianis qui efficiũtur iudei vel re deunt ad iudaismũ si debet ꝓcedi contra eos sicut contra hereticos. dico q̃ sic etiã si infantes vel metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut p iudeos aut xp̃ianos muniti sicut contra fauto res ⁊ defensores taliũ ꝓcedendũ. extra. de hereti. c. ꝯtra. li. vi. ¶ Ter tia difficultas est si ꝓpter heresim maritorũ debeant cõfiscari dotes vxorũ catholicarũ: dicitur q̃ nõ ni si cum eis scienter. scȝ sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta diffi- cultas est si post mortem heretici possint occupari bona ei⁹ si de ei⁹ heresi nõ fuit in vita declaratum. Respondetur q̃ sic si postea decla retur. extra eo. accusatus. §. porro. lib. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui in- struunt hereticos de celanda veri- tate: dicitur q̃ debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius alijs punien di. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vi. ¶ Sexta difficultas ẽ de etate in- quisitoris. vtrum scȝ requiratur de terminata etas: vt possit officium exercere. Respondetur q̃ non po- test esse inquisitor nisi attigerit. xl. annum. ⁊ tam ipse q̃ cõmissarij de

putati nõ possunt pecuniam extorquere. nec scienter ecclesiarũ bona ob delictũ clericorũ fisco ecclesie applicare alioquin sunt excõicati ipso facto: a qua nõ possunt absolui preterq̃ in mortis articulo donec illis a quibus extorserint plene satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priuilegiis pactis aut remissionibus sup hoc valituris. extra de hereticis volẽtes i clemẽtinis. ¶ Septima difficultas est si põt inquisitor pcedere contra aliquẽ officialem vel nuncium romane curie. Dicitur q non. vt pz in extrauagãti Johan. xxii. que incipit cõfrater. ¶ Octaua difficultas est quis proprie dicendus est relapsus. Respõdetur q accusatus de heresi vel suspectus vehemẽti suspitiõe qui in iudicio abiurauit: et postea cõmitit in ipsam. talis cẽsetur relapsus licet antea ipsum heresis crimẽ nõ fuerit plene pbatum. sed si leuis fuit suspitio nõ debet iudicari relapsus q̃q̃ ex hoc sit grauius puniẽdus. nõ tñ debet ex hoc in heresim relapsoz pena puniri. ex. d heret. accusatus. lib. vi. Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramẽto ecclesie errauit. et postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret i alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. Ille autẽ de cui⁹ lapsu in heresim ante abiurationẽ cõstiterat vel nunc constat si postea heretic⁹ receptet: deducat: visitet: vel associet: vel munera aut dona eis donet vel mittat vel fauorẽ impendat qui excusari non possit iudicari debet relapsus. extra eo. accusatus. li. vi. in tali casu verũ est qd dicit apostolus. ad Ro. i. qui talia agunt: digni sunt morte non solum qui faciunt: sed etiã qui cõsentiunt facientibus. ¶ Nona difficultas est si qñ negociũ heresis cõmititur alicui vel aliquibus generaliter in certis locis adunaẽ episcopis auctoritas eorũ ordinaria pcedendi: vel delegata si eã habeant. Dicitur q non. sed vtraq de eodẽ facto inquirere possunt cõiter. et si diuisim pcedãt conari debent sibi cõicari pcessus. vt per hoc melius possit veritas inueniri et p vtroq simul sententia pferatur. nisi alter alteri deferat. q si in sententia non concordẽt. ad sedẽ apostolicam remittaẽ. extra eo. per hoc. lib. vi. Et intellige q pdictã cõicationẽ processuũ oportet fieri. qñ nil aliud restat agendũ nisi q sententia pmulgetur: quia si alter non posset commode pcedere nisi visis actibus alterius: tunc semel tñ cõicatio tribuatur. vt in extrauaganti benedicti. xi. que incipit ex eo. ¶ Decima difficultas est quã penã incurrunt episcopi vel inquisitores vel eoz substituti si maliciose aut fraudulenter imponant alicui crimen heresis vel aliquid alio falso imponentes quod impediat executionẽ officii eorũdem. Respondetur q si ipsi causa odii gratie vel amoris vel lucri vel commodi temporalis obmiserint procedere vel aliquem vexarent imponendo ipsam heresim etc. Si episcopi sunt vel supra p triẽniũ incurrunt suspẽsionẽ ab

officio. Si iferiores sunt excōicati sunt a qua nō nisi p papā possunt absolui pterꝙ in mortis articulo. ꝛ eādē penā incurrūt si obmiserit cō tra queꝗ pcedere vbi fuerit pce dendū. extra de hereti. multorū. in clemē. ¶ Undecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tole rādi. Rñdet ꝙ i pena heresis tria possum⁹ ꝯsiderare. Pmo ipsi⁹ gra uitatē criminis. Scdo eccl'ie corri gentis charitatē. Tertio ipsoꝝ fi deliū vtilitatē. cōsiderādo pmo cri minis grauitatē statim cū heretici deprehēsi sunt essent interficiendi magis ꝙ incēdiarij aut falsarij. vñ Exo. xxxij. statim cū moyses descē dit de mōte mandauit ꝙ frater in terficeret fratrē suū. ꝛ primus p ximū p pctō ydolatrie. ꝛ Deut. vij. mandatuȝ fuit populo israeltico. vt aras hereticorū subuerteret: et sculptilia cōbureret. Et. iiij. Reg. xxij. dicitur ꝙ rex ozias vidit sepul chra que erant in montibus tulitꝙ ossa eorū de sepulchris ꝛ cōbussit illa. Si vero consideremus in tali crimine charitatē ecclesie tunc nō statim traduntur heretici extermi nio. sed circa eos seruatur ordo cor rectionis fraterne: quia monentur primo ꝛ secūdo. ꝛ si postmodū re periuntur relapsi non amplius ec clesia eos tolerat: quia nihil am plius de eorū correctione sperat. Sed considerando vtilitatem fide liuȝ si aliqui sint heretici qui sic de fendunt falsitatem sententie sue vt in terra multitudinem faciant et conuenticulorum segregationes vl' ecclesie conturbationes cogitent: tunc absꝙ alia dilatiōe vel inqui sitione exterminādi sunt. quia cū bonū cōe sit pferēdū priuato: ma gis ē puidendū saluti cōi ꝙ saluti alicuius vel aliquorū. ¶ Duodeci ma difficultas est. si heretici reuer tentes ad fidē semp sint recipiēdi qꝛ dicitur Exod. xxij. Maleficos non patieris viuere. Uñ glo. per maleficos intelliguntur pctōres peccato heresis: ꝛ peccato contra naturā: qui statim sunt vita corpo rali priuandi ne alios inficiant. Respōdetur ꝙ hereticos esse re cipiēdos potissime relapsos tri pliciter potest intelligi. Primo ad sacramētoꝝ perceptionem. Scdo ad bonorū tēporaliū restitutioneȝ Tertio ad vite temporalis cōser uationē. Prima reuersio nunꝗ ne gatur hereticis: qꝛ salus aīe ex or dine charitatis oibus est appetē da etiā iimicis. iuxta illud Mat. v. diligite iimicos vr̃os: bñfacite his q oderūt vos: ppt qđ heretici sēp reuertētes ꝙtiēcūꝙ ꝛ qtiēscūꝙ relapsi fuerit ab eccl'ia recipiūt ad penitentiā ꝛ eucharistie perce ptionē. vnde sicut scribit extra. de hereti. c. sup eo. §. nos itaꝙ. li. vi. ꝙ si post relapsum heretici peni tuerit ꝛ penitētie signa manifeste appruerint in eis sacramenta pe nitētie ꝛ eucharistie humiliter pe tita nequaꝙ sunt eis deneganda. Sed secundo et tertio modo ne gatur eis reuersio: quia si ipsi ser uarentur in vita post relapsum et restituerentur ad dignitates ꝛ ad bona temporalia: et in vita corpo rali seruarent incolumes. Si iteꝝ

laberentur possent alios inficere et alii citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdū tamen ecclesia hereticos ad bonorum temporalium restitutionem recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium: nonnullos toleramus quos corrigere vel punire nō possimus: nec propter paleam relinquimus archam. nec ꝑpter edos in fine segregādos deserimus gregem domini. nec propter vasa facta in cōtumeliam migramus de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio et quomodo non. ¶ Decimatertia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur ꝙ si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator, fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epī proprii. prius debet abiurare errorem et promittere et etiam per scripturam firmare, ꝙ tenebit firmiter ad mandatū ecclesie catholicam fidem et hoc publice ſm ꝙ eius crimen fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de conse. di. ij. ego berēgarius extra de here. ad abolendā. Postea debet ſm ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cum aliquis, extra de sen. excō. cum desideres. Postea eis debet imponi quod in talibus solet iniungi. vt in. c. quotiens. et c. ego berengarius. vbi supra. Et quādo tales volunt reuerti prouideri debet solerter ꝙ sint vere conuersi si debeant recipi extra eo. vt officiū §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra de hereti. excōicamus. ij. vbi dicitur. Si qui aūt de predictis post ꝙ fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam condignam penitentiam in perpetuo carcere detrudantur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticꝰ vtrū habeat potestatē spiritualem. Respondetur ꝙ prelatus hereticꝰ nō est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnē ecclesiam que ē corpꝰ xpī. Capitis autē: ē influere vitam in omnibus membris: et principium vite spiritualis est ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperādarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per cōsequens aliis īfluere non potest. Unde sicut homo mortuus nō est homo. sic papa in heresi deprehensus nō est papa ꝑpter quod ipso facto est depositꝰ si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocūq alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas ſm Tho. in secunda secūde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de publici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis: alia est iurisditionalis. Sacramentalis est que per aliquā cō-

secratione͞ confert ꝛ talis ꝺm essentiam remanet in homine ꝙdiu vixit siue in scisma siue in heresi͡z labatur. ꝙ patet per hoc ꝙ rediens ad ecclesiam non iterum consecratur sed tamen tales vsum potestatis amittunt ita ꝙ nō licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramentalib⁹ quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excludūtur propter culpam quācunqꝫ conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex simplici iniūctione hominis cōfertur. ꝛ ideo non immobiliter adheret et in scismaticis ꝛ hereticis non manet. Unde nō pn̄t absoluere nec excōicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. ꝛ si fecerit nihil est actum. vij. q. i. nouacian⁹.

¶ Decimaquinta difficultas est si post adiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrum sint statim tradendi iudicio seculari. Respōdetur ꝙ sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo ꝙ sine fide impossibile est placere deo: vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritualem vitā habet surripere eo ꝙ modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Corin. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxiiij. q. iij. resecande. ꝙ resecande sunt putride carnes ꝛ scabiosa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa. corpus ꝛ pecora ardeat corrumpatur: putrescat: et intereat. Arrius enim in alexandria vna scintilla fuit sed quoniaꝫ non statim oppressa est totum orbem eius flamma depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum euitandum cum heretici deprehendūtur relapsi vel per facti euidētiam vel per propriam confessioneꝫ seu per testes absqꝫ mora tradendi sūt iudicio seculari. Et propterea scribitur extra de hereti. super eo. lib. vi. Nos itaqꝫ inquisitioni tue de fratrum nostrorum consilio respondemus ꝙ qui post abiurationem deprehensi fuerint in heresim cecidisse sine vlla penitus audientia relinquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorum punitione dictum est. Frustra enim heretici sunt circunlatrātes et quasi per minas rostrum sites dei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri iesu xp̄i cui est honor et gloria in seculorū secula. Amen.

¶ Incipit liber tertius de iudeorū bello contra fidei fortalicium.

Ereticoꝝ̄ bello quasi periculosiori soluto fit a familiarib⁹ inimicis latenter commissuȝ. iudeoꝝ̄ vesana progenies non erubescit tēptare si possit nostrum fidei fortaliciuȝ ꝓ viribus expugnare. ac si cecus in campū̄ exiret vt pugnaret cū̄ vidēte. Non enī̄ vident cecitate ꝑcussi qꝺ ē turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videaꝛ mod⁹ bellādi iudeoꝝ dissolutio sui belli ꝛ eoꝝūdē ꝯfusio in p̄nti iiij. libro. nr̄i fortalicij̄ duodeciȝ ꝯsideratiōes itellectui occurrūt pertractāde. Quarū̄ prima erit de iudeoꝝ cecitate ꝛ sua nebulosa noticia. Scđa de iudeoꝝ parētela et thalmuth doctrina. Tertia de iudeoꝝ diuersitate in sua fide et credētia. Quarta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mosayca. Quinta de iudeoꝝ bello ꝑ argumēta sumpta ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello ꝑ argumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de iudeorum crudelitatibus ꝛ sua inaudibili seuicia. Octaua de iudeoruȝ fatuitatibus ꝛ sua grandi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. Decia de iudeoꝝ mirabilib⁹ ꝛ sua obstiata malicia. Undecia de iudeoꝝ obligatiōe et iure cāonico ꝛ ciuili ac ordinatiōe regia. Duodecia de iudeoꝝ cōuersione in fine seculi a sua duricia.

¶ De iudeoꝝ cecitate ꝛ de sua nebulosa noticia.

Irca primā cō-
siderationē que ē de iu-
deoꝝ cecitate duo sūt vi-
denda. Primū que est causa cecita-
tis eoꝝ. Secūdū si pōt sanari vt re-
ducant̄ ad lucē. De primo dicit̄ ꝙ
causa cecitatis iudeoꝝ est qꝛ domi-
no peccauerūt sicut deducit magi-
ster bernardus oliuerij in tractatu
suo ꝯ cecitatē iudeoꝝ allegās illō
Soph. i. ambulabunt vt ceci quia
dn̄o peccauerūt. licꝫ enī verba ista
generaľr de omnibus peccātibus
sint dicta qui vere dn̄o peccant. te-
ste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui
⁊ malū coram te feci. psal. l. ex quo
peccato spūaliter ceci efficiuntur
iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos
malicia eoꝝ. specialiter tamē itel-
ligūtur de iudeis qui quodā singu-
lari modo dn̄o peccauerunt iesum
xp̄m filium dei iniuste crucis sup-
plicio interimēdo: propter qđ spe-
ciali modo facti sunt ceci inter om-
nes gentes vt nō solum patiantur
cecitatem culpe sicut ceteri pecca-
tores sed etiam habeant cecitateꝫ
ignorantie super oēs ꝑpter quam
ignorantiā scripturam proprie le-
gis minime intelligunt et qđ ī illa
ad eoꝝ directionē est valde clarū
in propriam dānationem venit in
obscurū. de quibus dicitur Treñ.
iiij. Errauerūt ceci in plateis. erra-
re enī in plateis nihil aliud est ꝙ
deficere ī scripturis claris ⁊ mani-
festis: circa quas nō ꝑprie dicūtur
errare q̄ nolūt ipsas recipe sed il-
li q̄ nolūt intelligere. ⁊ tn̄ dicūt se
eas tenere. sicut nō dr̄ vere cec⁹ cui
est absens visibile obiectū. sꝫ qui p̄-
sente obiecto nō potest habere visi-
onis actū. Populus igitur iudaic⁹
merito dr̄ cecus qui vetus testm̄ re-
cipit et que in eo scripta sūt recte
itelligere nescit. Dicūt enī iudei ꝙ si-
gillū legis nōdū est amotū dixerat
ei de⁹ Esaie. i. c. viij. liga testioniū
signa legē in discipulis meis. h̄ po-
nit̄ occultatio mysterij xp̄i liga te-
stimoniū. i. iuolue ꝓphetiā obscuri-
tatibus ꝑpter incredulos quib⁹ ta-
lia sūt celāda. signa legē ī discipul'
meis id ē apl'is aliisq; xp̄i discipu-
lis q̄ p̄dicando legeꝫ. obscuritates
ꝓphetiarū aperuerūt et declaraue-
rūt ostēdētes eas in xp̄o ipletas vt
pꝫ in actib⁹ aploꝝ sicut fuerat a
deo p̄ordinatū. Et h̄ mō dictū fuit
Dañ. xij. c. tu aūt daniel claude ser-
mones ⁊ signa librū vsq; ad p̄fini-
tum tēpus. Cū ergo predictū v̄bū
dixit deus. s. liga testioniū ⁊c. itelle-
xit ꝓpheta ꝙ h̄ erat pp peccata po-
puli orauit deū statiꝫ vt pꝫ in l̄ra
sequēti dicēs. expectabo dn̄ꝫ. s. ie-
sū xp̄ꝫ q̄ abscōdit faciē suā a iacob
i. a pp'lo iudaico descēdēte a iacob
qꝛ in aduētu ei⁹ pp'lus ille ꝑ ma-
iori pte fuit excecat⁹ p infidelitatē
sicut dr̄ ad Ro. xi. cecitas ex pte cō-
tigit in israel. ⁊ p̄stolabor. i. patien-
ter expectabo aduētū ei⁹. vel sic et
p̄stolabor eū q̄si dicat speꝫ habeo i
te. ꝙ istō sigillū amouebit̄ ⁊ ex h̄ or-
dinauerūt iudei in suis orōnib⁹ vt
orarēt deū ꝙ amoueret sigillū legi
dicēdo sic ī orōne dn̄e sigillū legis
amoue vt eā possim⁹ itelligere. Et
tenēt iudei ꝙ istō sigillū dꝫ amoue-
re messias. ⁊ iō ī his q̄ nō p̄nt itelli

gere ipsius legis semp dr in thalmudtico vult dicere istud maneat in dubio quousqz veniat messias q illud declaret. sed verus messias q est xps iesus iã venit vt patuit supra libro.i.in appitione.xij.thezaurorz qrti pũcti articuli sexti: et infra adhuc magis videbit cuz dissoluet bellũ iudeorũ ver messias amõit sigillũ legis cũ aperuit librũ esaie. luce. iiij.stãs i tẽplo añ pharliseos et pmũ qd se obtulit nõ sine grandi mysterio fuit illud quod i eodem libro .c.lxi.fuerat pphetatũ.s.spũs dñi super me.eo qr vnxerat me dñs ad ãnũciãdũ mãsuetis misit me vt mederer cõtritos corde.et predicare captiuis indulgẽtiam et clausis aptionẽ et pdicarẽ agnũ placabilẽ dño et diẽ vltiõis deo nrõ.vt psolarer oẽs lugentes et ponerẽ fortitudinẽ lugentib syon et darẽ eis coronã p cinere: oleũ gaudij p luctu pallium laudis p spiritu meroris. Cum eñi legeret hãc prophetiam xps dixit eis.hodie impleta ẽ hec scriptura in aurib vestris. Luce. iiij.hic manifeste amouit sigillum oim pphetiarũ que loquũtur de aduentu messie declarando se eẽ messiam de quo prophetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li.i.Et amplius infra patefiet.Hũc librũ legis et pphetarum vidit Johãnes euangelista in dextera sedẽtis super thronum scriptuz intus et foris et signatum sigillis septem.et dicit q non inueniebatur aliquis dignus soluere illa signacula et aperire librũ neqz in celo neqz in terra neqz subt terrã immo nec respicere illum et consolans eũ angelus qui secũ loqbatur. Ait illi:ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum et soluere septez signacula eius quẽ dicit agnũ stãtez s.xpm tanqz occisum.et sequitur et venit et accepit de dextera sedẽtis in throno librum.et cum aperuit librum quattuor animalia et viginti quattuor seniores ceciderunt corã agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dñe accipere librum et aperire signacula ei qm occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo.ex omni trib et ligua et populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et regnauimus super terram. Apoc. v.Sed licet sigillũ legis et pphetarum immo et sigilla sint soluta et littera aperta p messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere q sigillũ secreti legis sit amotum. Et hinc est q idem dubiũ qd habebant anteqz veniret.tenẽt nũc postqz transierunt mille quadringenti sexaginta anni a sua natiuitate et nolunt attenti videre quomodo pphetie iã sunt implete pmanẽtes in maledictiõe dicte scripture.liga testioniũ. signa legẽ. ¶ Et iterũ Esaie.vi. Audite audientes et nolite intelligere et videte visionem et nolite agnoscere quasi dicat auditis et non intelligitis videtis et non cognoscitis. Et statiz sequit exceca cor populi hui et aures ei aggraua et oculos ei claude ne forte videãt oculis suis et aurib suis audiãt et corde suo intelligãt. Hic

notat Nicolaus de lyra q talis excecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrii defectibilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrahat gratiam suam ab eo cuius effectus est illuminare intellectum et mollificare affectu3 et ideo ipa subtracta homo excecaf et obduraf ex sua malicia. Et hoc fuit impletum qn ad predicationē xpi iudei p magna pte fuerunt obdurati fm q dicitur expresse Joānis.xij. ppterea nō poterāt credere qz dixit Esaias excecauit oculos eoz et indurauit cor eoz. In qua excecatiōe ac etiā duritia vsqz in presens tēpus pduret generatio ista. Cōtra quos qn cōtra ptinaces tā cōtra simplices iudeos q cōtra litteratos eorū qui nolunt credere q sigillum legis est amotū dicit Esa.c.xxix. Claudet oculos vestros.i.excecabit sacerdotes et scribas qui debēt vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Sciendum tn q deus non ē cā excecationis directe sed indirecte inqtū iuste a malis subtrahit gratiam suā mentis illuminatiuam sicut statim supradictu3 est. Sequif pphetas qz iminēte euersione iherusalem apparuerunt plura signa hmōi euersionis vt dicetur infra cōsideratiōe.ix. q tamē aliqui tāq pphete falsi interpretabanf in cōtrariu3.s.in bonū ciuitatis futurū et principes vestros.qz decepti a talibus pphetis rebellauerūt romanis et erit vobis visio omniū.s.prophetarum antiquoz qui pphetauerunt de aduētu xpi: de destructiōe ciuitatis et templi propter ei9 mortē sicut verba libri signati qui non pōt legi qdiu est signat9. Ideo subditur quē cum dederint scienti litteras dicent lege istū rndebit nō possum.signatus est enim sic respondent iudei moderni.multi eni3 doctores eorum qui precesserunt determinauerūt tēpus aduētus messie vnus post alium et oēs defecerunt qz tempora ab eis prefixa trāsierunt fm q dicit rabi Salomon super danielem et causam hui9 defectus dicunt doctores moderni iudeoz.s.q sermones pphetaz sunt clausi.sic ergo datur liber scienti litteras.i.perito iudeo et respondet se non posse legere qz est signatus quasi dicat ego non legam qz nolo amouere sigillum sequitur.et dabif liber.s.apertus per predicatione3 xpi et apostolorum et alioz predicatorum euangelij xpi nescienti litteras: diceturqz ei lege et respondebit nescio litteras: quia qn simplicibus iudeorū fit sermo de aduentu xpi preterito et cōsimilibus dicūt se nō esse peritos in lege. s3 q magistri eoz scirēt de talib9 respōdere quoz erroib9 firmissime adherent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tā litteratis q simplicib9 q oēs ceci facti sūt qz q nescit legere nō itelligit pphetias.et q scit legere nō vult amouere sigillū dicēs.video q pr me9 et aui mei nō receperūt iesū xp3 nec intellexerūt q pphetie i eo fuerūt iplete ergo nec ego volo credere. Hec ē magna cecitas et asinina bestialitas.qz si primi excecati nō cognouerūt bo

nū: plus sunt culpādi isti vltimi q̄ vidēt tm̄ xp̄s trāsisse ꝛ legūt sctās scripturas ꝛ nō intēdūt in eis sigillū amotū manētes in sua pfidia sicut patres eoꝝ. ¶ Et iō Luce. vij. xp̄s cōparauit eos pueris dicens. cui ergo similes dicā hoīes generationis hui⁹: ꝛ cui similes sunt. similes sunt pueris sedētib⁹ in foro. et loquētib⁹ adinuicē ꝛ dicētib⁹ cātauimus vobis in tybijs: et non saltastis. lamētauimus ꝛ nō plorastis vbi dicit gl. litteralis pueri doctores sunt spū humiles. forū synagoga vel ipa hierusalē in qua iura pceptorū dei cōdebant q̄ cōtribulibus solebāt exprobare: ꝙ nec psalmis allecti ad laudes assurrexerūt corde deuoto mēbroꝝ agilitate qd̄ notat saltus: nec trenis. i. lamentationib⁹ pphetarū in excidijs iā factis vel fiēdis ad pniaꝫ sūt cōuersi Uoluit ergo xp̄s exprimere cecitatē ꝛ obstinationē iudeoꝝ in pdicta similitudine pueroꝝ. ad litterā eñ sic faciebāt pueri iudeorum. Circa qd̄ est aduertendū qd̄ multū valde facit ad virtutē ꝙ aliqui a sua pueritia assuescūt oīb⁹ operib⁹ virtuosis. Ideo apud antiquos fuit ꝯsuetū ꝛ expedit ꝙ sic pueri exerceanṫ in ludis honestis idueētib⁹ ad virtutē ꝛ retrahētibus a vitijs pp̄ter qd̄ pueri hebreoꝝ habebant talem ludū. Diuidebanṫ eñ in medio ciuitatis in duas ptes equales ꝛ illi q̄ erāt ex vna parte canebant carmē leticie. ꝛ alij ex opposito carmē lugubre: et postea exprobrabant sibi mutuo ꝛ exultātes dicebāt alijs quare sibi non congaudebāt. ꝛ ecōtra alij quare sibi non cōpatiebantur: et hoc fiebat ad exprimēdum vanam leticiam ꝛ defectum compassionis ꝛ amicitie adinuiceꝫ in hūc mūdo: sicut videmus frequēter etiam in eadeꝫ ciuitate: immo etiam in eodē vico vel etiā in eadem domo ꝙ aliqui letantur ꝛ alij etiā tristanṫ ex opposito hoc similiter erat de iudeis q̄tuꝫ adhoc ꝙ viderant austeritatē Johānis nec per hoc moti fuerāt ad penitētiā ꝛ postea viderūt dulcedinē ꝛ mansuetudinē xp̄i: quia dulcedinē eis predicauit ꝛ cū eis dulciter ꝛ mā suete cōuersatus ē nec graues penas imposuit penitētibus: sed dixit vade ꝛ noli amplius peccare. Joh. viij. ꝛ tamen per hoc nō fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pietatis: sed magis remanserunt ceci obstinati in peccatis: scilicet vtriusq̄ vitam in malum interpretando: quod ꝛ faciunt hodiernis temporibus: sunt ergo iudei similes pueris non q̄tātuꝫ ad eorum ignoscentiam: sed quantū ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. ¶ De scd̄o. s. si pōt sanari cecitas iudeoꝝ. Rn̄deṫ ꝙ possibilitas nō negaṫ: sꝫ qꝛ medicinā recipere recusant. Ideo sui culpa sēp ceci manēt. Ad hāc eñ cecitatem ab isto pp̄l'o amouēdā semp ecclesia ab initio sui adhibuit spūalem medicinā aliqñ p miraculorū operationē sicut fuit tpe xp̄i ꝛ apl'oꝝ. Interdum vero per aliquam partialem persecutionē vt saltem impleta facie eorū ignominia cōuer

terentur ad querendū dñm. Aliqñ per deuotā orationē sicut in parasceue. Oremus & pro perfidis iudeis: vt deus & dñs noster auferat velamen a cordibus eorū: vt & ipsi agnoscāt iesum xpm dñm nostrū. Nonnunq̄ etiam p sacre scripture predicationē que cōueniēs & vtilis modus videt ad ipsorū conuersionē. Nam si interdū in eis predicatio nō proficit meritū tamen sui laboris predicās non amittit. Vñ Bern. ad Eugeniū. li. iiij. c. ij. plāta: riga: fer curā, & tuas explicuisti partes sane incremētū vbi voluerit dabit deus nō tu: vbi forte noluerit: tibi depit nihil: dicēte scriptura. Reddet deus mercedē laborum sctōrum suorū: vt Sap. x. dicit. Paulus loquit. i. Chor. xv. Plus oibus laboraui. nō ait plus oibus profui: aut plus oibus fructificaui. verbum insolens. i. arrogās religiosissime vitans al's aūt nouerat hominē quē docuit deus: quia vnusquisq̄ ſm suum laborē accipiet. i. Chor. iij. non ſm profectum. id est fructū conuersionis: & ob hoc in laboribus potius q̄ in profectibus gloriandū esse putauit cū non sit in homine: vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

Secunda consideratio est de iudeorū parētela & ex thalmud doctrina: lz enī iudei ex nobilibus parētibus orti sint quales fuerūt abraam: ysaac: & iacob. suis tamē pctis exigentibus meruerūt noiari ore diuino ppl's dure ceruicis: vt ptz. Exo. xxxij. gñatio praua atq̄ puersa &c. vt pz Deut. xxxij. generatio praua & exasperans. ps. lxxviij. Et in nouo testamēto ore xpi dicunt gñatio mala & adultera: vt pz Mat. xij. gñatio icredula. mat. xvij. gñatio ifidelis & puersa. Lu. ix. Sed cecitate pcussi cōponētes librū q̄ apud eos thalmud dr̄ q̄dā turpissima scripserūt: ex q̄bus parētela eorū fedissima & horribilis declarat: Primo dicūt i libro q̄ dr̄ hyobamud in. c. qd̄ incipit habba algēvito sup textū ge. c. ij. qñ deus fecit euā & adduxit ad adā. hoc āt os de ossibus meis: & caro de carne mea. dicūt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. q̄ adam habuit copulā carnalē cū oibus feminibus: oim aīaliū: & nō fuit refrigerata volūtas eius quousq̄ habuit coniūctionē cū eua. & ideo dixit. Nūc video q̄ hoc est os de ossibus meis: & caro de carne mea. Videte quō hoc est abhoiabile & imūdū preter id qd̄ est falsum duplici rōne. Prima q̄ ipsimet ponūt alibi in thalmud q̄ deus creauit adam i grādi magnitudine plus q̄ alterū: intantum q̄ dicūt in Sāhedrin in. c. qd̄ icipit. Ehac dynema. mouet q̄ adam tenebat de terra vsq̄ ad celū & cōsequēter mēbra sua habebāt eē ſm illam proportionē: ergo quō poterat habere cōiunctionē cū gallina & cum passere paruulis &c. Scd̄a ratio ppter breuitatē tēporis: q̄ ipsimet dicūt in. c. qd̄ incipit cohē gadol. talia verba duodecim hore

est dies. In prima fuit congregatus pullus de quo factus fuit adã In secũda fuit factuȝ corpus. In tertia fuerũt extensa membra sua. In quarta fuit aĩa infusa ĩ eo. In q̃nta surrexit sup pedes. In sexta posuit noĩa oĩbus aĩalĩbus. In septima fuit facta eua ⁊ ei tradita. In octaua ascẽderũt duo in lecto ⁊ descenderunt: ⁊ hoc glosat rabi Salomon: q2 in illa hora generauerũt Caym ⁊ quãdam sororẽ cuȝ eo. In nona fuit eis factuȝ preceptũ ꝙ non comederent de fructu. In decia peccauerũt. In vndecia fuerũt iudicati. In duodecima fuerunt expulsi a paradiso. Sequitur ergo ꝫm hãc auctoritatẽ ꝙ nõ habebat tẽpus faciendi illud pctm̃ tam abhoĩandũ qđ ipsi dicũt ⁊ in suis verbis cõtradicũt sibiipsis ⁊ contradicit vnũ alteri. Unde videtur ꝙ oĩa sunt falsa vel mendacia. ¶ Quicquid de falsitate huius doctrine ptȝ ꝙ ibidem dicit rabi eliezer ꝙ adam coiuit cũ oĩb9 brutis ⁊ iumentis: ⁊ inde geniti sunt homines mõstruosi. ex quo concluduntur duo. Primo ꝙ iudei sunt fratres hoĩm monstruosorũ. Secũdo ꝙ asina ⁊ porca sunt nouerce eoꝝ. Dicet forte iudeus si homĩes monstruosi sunt fratres iudeoruȝ ⁊ asina ⁊ porca sunt nouerce eorum. ita etiã sequitur de xp̃ianis ⁊ aliis hominibus cum adam sit pater oĩm. Respondetur ꝙ non sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supradicta turpissima ⁊ non alii homĩes. Item demones sũt fratres iudeorum ꝙ sic patet. nam dicit rabi salomon ꝙ ãte creationẽ eue adam habuit vxorem noĩe lilis. ⁊ ꝙ fuit ante adam ꝓ ligno vetito excõicatus ꝑ triginta annos: in quibus ex vxore lilis genuit tãtuȝ demones. Itẽ dicitur in lib. cãhedrin. ꝙ illi xxx. anni spacii qđ fuit ex quo natus fuit Cayn ⁊ abel quousq3 natus fuit seth: ꝙ durãte illo tpe nõ faciebat adam nisi generare spiritus malignos ⁊ ipsa pariebat eos. Ex quibus manifeste cõcludit intentũ. s. ꝙ demones ⁊ maligni spiritus sunt fratres iudeorũ: ⁊ non aliorũ hoĩm: q2 ipsi soli ponũt hãc doctrinã infamãtes patrem suum adam: ⁊ ideo confusionẽ que ex infamatiõe patris: sequit in premiũ reportãt. vñ merito dixit eis xp̃s cũ se iactarent filios abrae ⁊ eẽnt contradicẽtes in operibus vos ex patre dyabolo estis. Ioh. viii. Ex quo sequitur ꝙ iudei nõ solũ sunt fratres demonũ vt conuincitur ex eorũ doctrina: sed etiã filii dyaboli ex doctrina filii dei. Et q2 demones sunt eoꝝ fratres iuste diuidũt cũ eis hereditatẽ. s. inferni possessionẽ. ¶ Dicet forte iudeus ꝙ non sequitur necessario diuisio hereditatis inferni inter demones ⁊ iudeos. licet sint fratres: q2 iacob et esau erãt fratres. tñ iacob cũ esau noluit diuidere hereditatẽ. Rñdetur ꝙ esau ideo hoc fecit: quia timuit hereditatis diminutionem: hinc est ꝙ ptẽ contẽpsit. vt paruȝ quid: sed dyabolus abundat in hereditate vermium ⁊ igniũ infernaliũ quã libenter diuidit cũ iudeis fribus suis. Itẽ dicit rabi ysnya

serpēs qui decepit euam coiuit cū ea ꝛ ex hoc sequit̃ ꝙ serpēs ē vitricus iudeoꝝ cū ipsi soli hoc ponāt ꝛ ideo nō imerito morē serpentiū immitāt̃. Vn̄ ps̄. lvij. furoꝛ illis scʒ iudeis ſm similitudinē serpētis: sicut aspidis surde ꝛ obturantis aures suas: qꝛ ipi obturauerūt aures suas: ꝛ adhuc obturāt ne audiant doctrinā xp̄i nec videāt miracula eius. Et iterum ps̄. cxxxix. Acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenū asp idū sub labijs eoꝝ. s. in ecclesie blasphematione. Patʒ ergo iudeoꝝ parētela ex thalmud ꝛ doctoꝝ suorū doctrina: quia sunt fratres hominū monstruoꝝ ex bestijs natoꝝ. Sunt etiam eoꝝ nouerce asina: ꝛ porca: ꝛ oēs alie femelle bestiales sunt fratres nō minꝰ demonū: ꝛ filij dyaboli: necnon habētes ꝑ vitrico serpentē eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide ꝛ credentia.

Ertia conside ratio est de iudeorum diuersitate in sua fide ꝛ credētia. Notat eñ magister alfonsus cōuersus in li. prelioꝝ dei: c. xxxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide: qꝛ aliqui eoꝝ vocantur rabini ꝛ pharisei qui credūt thalmud. Alij vocant̃ carraym qui solūmodo credūt bibliā. Alij vocantur saducei qui nō credūt aīas post mortē manere. Alij credūt ꝙ aīe manēt post mortē: sed nō credūt penā vel remunerationē in alio mundo. Alij vocāt̃ cuthibini: qꝛ venerūt de terra q̄ dicit̃ cutha: ꝛ habitauerūt in samaria ꝛ cōuersi sunt ad legē iudeoꝝ metu leonū ꝛ aliqui istoꝝ vocantur samaritani: quos alij iudei habēt tanq̄ hereticos. Alij eoꝝ vocāt̃ mecubilini qui credūt in decē ꝑsonis qui dicūt ipi decē numeros qui sunt in deo. Alij credūt in duas substātias. s. magistrū ꝛ discipulum: quem vocāt matraton. quod noīant deū sicut suus magister. Alij credūt trāslationē aīarū de vno hoie in alterū: de femina i feminā: ꝛ de viro in bestiā auē vel serpentē. piscē vel stellam: vel aliquā ferā qḋ remāsit in eis: ex opinionibꝰ aficeris: ꝛ pitagore. Alij credūt ꝙ aīe semꝑ fuerūt. Alij sūt qui dicūt ꝙ aīe create fuerūt ab initio mūdi. Alij dicūt ꝙ solūt creantur qn̄ generantur corpa eoꝝ. Alij dicūt ꝙ aīe erunt in alio mūdo expoliate ab omī corpore recipiēdo gloriā dei. Alij dicūt ꝙ erunt vbi aīe cū corpibus. Alij eoꝝ credūt ꝙ comedēt ꝛ bibēt: ꝛ faciēt filios ꝛ comedēt oēs vnū piscē qui dr̄ ꝙ leuiathā. Et aliq̄ dicūt ꝙ habebūt satis ad comedēdū i illo pisce per spaciū duoꝝ miliū ānoꝝ: ꝛ ꝙ comedēt feminā huiꝰ leuithā q̄ est in sale posita ꝑ eis a creatiōe mūdi: et ꝙ bibēt vinū qḋ seruat̃ i suis vuis etiā a creatiōe mūdi. Alij eoꝝ credunt ꝙ erūt ibi sine cibo ꝛ potu: ꝛ sine cōiunctiōe cū mulieribus. Alij credūt resurrectionē mortuorum nunq̄ futurā. Alij eorum credūt ꝙ oēs hoies resurgēt. Alij credūt ꝙ

olim resurgēt filij israel. Alij dicūt q solū illi qui fuerunt iusti de israel resurgēt. Alij credūt q etiā iusti aliarū gentiū resurgent. Alij eorū credūt q post resurrectionē sunt iterū morituri. Alij credunt q post resurrectionē nūq amplius morient. Alij eorū credūt q post resurrectionē erūt in paradiso terrestri. Alij credūt q erūt i padiso celesti. Alij credūt q nūq deus reuelauit pphis nec angelis tps aduētus messie: sed solū nomē suū. Alij eorū credūt q reuelauit pphis: sz adhuc nō accessit tēpus eius. Alij eorū credūt q iam tps suū trāsiuit sed nō venit ppter pctm suū. Alij credūt q iā venit et fuit natus tpe signato: sed q nō venit ad saluādū eos. Alij credūt q venit ad saluandū eos: sed non saluauit eos ppter pctā eorū: et q sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alij eorū credūt et dicūt q nunq adhuc nat⁹ ē. Alij eorū se reputāt pphas et nō credūt vnū nec alterū. Alij eorū credūt opiniōes cōpositas ex pdictis q diuersimode sunt mixte. Et ppter has oēs cōtradictiones opinionū inter eos appet manifeste q sunt facti ceci et deuij a via veritatis. Circa illud tēpus in q apparuerūt in vestimētis iudeorū signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet sm qd scripsit rabi abraā benesdra i libro suo quo legē glosauit. Oēs iudei pdicti regni et p maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erāt saducei et heretici. sicut etiaz scripsit rabi mosse legionensis in libro quē fecit p reprehēsiōe saduceorū: et dicit q ab anno creationis mundi. iiij. miliū. dcccc. et. xxxviij. annorū cōuersi sunt oēs pdicti iudei ad credendū hāc fidē quā nūc credūt pharisei in thalmud nō voluntarie. sed violēter ppt regis castelle preceptū: qz i illa carrionensi. pdicti regni erāt pharisei et saducei: sed saducei habebāt maiorem potestatē et nō incēdebāt cādelas in nocte dieq sabbati in aliq loco totius iudaismi et inter phariseos erant tres fratres honorabiles. et maior horū vocabat rabi nehamia qui semp tristabāt et eis displicebat: qz lex phariseorū nō implebat inter eos quousq vn⁹ eorū ppter honorē sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: et fuerūt magne contētiones inter eos: intantum qd vtraq pars habet venire coram rege Alfonso: et venit in auxilium phariseorum iudeus quidam predicti regis medicus q dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatēsis: ppter quē fecit rex quicquid voluit: et precepit oibus saduceis q conuerterēt se ad legē phariseorū lz eis nimiū displicuerit. et extūc vsq nunc credunt isti iudei in lege phariseorum: et ppter talia accidentia voluuntur semp de vna fide in alterā et currūt deuij et mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc qn dimiserūt verū pastorē quē habebāt elōgātes se ab ei⁹ via et doctria q fuit ver⁹ messias iesus xps dominus

noster qui venit ad ostendendũ eis viam rectam ne perirent cum sit via veritas ꝛ vita Joh.xiiij.

¶ De bello iudeorum per argumẽta sumpta ex lege mosayca.

Quarta conside ratio est de bello iudeorũ per argumẽta sumpta ex lege mosayca quibus putãt nostrũ fidei fortalicium expugnare: ꝛ reducuntur omnia argumẽta principalia ex lege sumpta. ad Nume. xxiiij. seruabitur autẽ talis ordo ꝙ ad quodlibet argumentũ statim dabitur sua solutio: quia hoc requirit certamen militantiũ. vt confusio euitetur. ¶ Primũ argumentum iudeorũ est quo probant legem moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratum supra li. i. ar. vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta. sed lex ãtiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare imperfectionem ꝓpter quam debuerit cessare maior ptꝫ Deut. xxij. vbi dicit. dei perfecta sunt opera. minorem concedunt xp̃iani. ergo sequitur cõclusio. Confirmatur etiã illa lex est perfectior: quã deus pluribus miraculis confirmauit ꝙ illa quã paucioribus vel nullis. sed legem antiquã pluribus miraculis cõfirmauit ꝙ nouã. ergo ꝛc. maior est manifesta. quia sapiẽs artifex firmius fundat ꝛ magis conatur stabilire ꝑfectũ opus ꝙ imperfectũ. queadmodũ enim plura remedia sunt adhibẽda vbi maius periculũ iminet. ita plura opera vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minor etiã ptꝫ: quia nusꝙ legũtur ita magna miracula sicut sunt q̃ habentur in exodo ꝛ in toto pẽtateuco. ꝛ si aliqua miracula legunt in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos: nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oĩa vincit veritas. vt dicitur. ij. Esdre. c. iij. ideo non est difficile argumenta cecorũ soluere. Dico autẽ ad argumentũ cum dicitur omnia opera dei esse perfecta: ꝙ deus fecit legẽ antiquã ita esse perfectam sicut fieri potuit ſm ꝯditionẽ populi recipientis legẽ. Nã pplˀs ille ita erat imperfectus. ꝙ dicentibus exploratoribus ciuitates terre ꝓmissionis esse fortes et munitas et bene muratas statim desperauerunt. et dimisso dño ꝛ moyse voluerunt reuerti in egyptum. sicut legitur Nume. xiiij. Sic etiã quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omniũ mirabiliũ q̃ viderant in egypto. Declinauerũt ad ydolatriã. vt habetur Exo. xxxij. si ergo moyses ꝓmisisset eis ꝓ hereditate regnũ celorũ vtiqꝫ desperassent si precepisset eis non odire inimicum. ꝛ dimisso eo ꝓculdubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit ſm ꝙ populus exigebat. Sed adueniente maiori dispositione in populo perfectior lex dari debuit. sicut anima pueri non est ita ꝑfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita ꝑfecta: sicut lex data tẽpore xp̃i. ꝛ sic nec ꝑpetuo durabilis. ¶ Ad cõfirmationẽ cũ dicebatur ꝙ

plura miracula arguunt perfectionem legis. Dicendū q̄ vno modo non est verū. miracula eñi fiunt in legis datione ad confirmandū corda populi: ne vacillent in lege. qñ ergo populus legē recepturus magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad confirmandā illam legē. non ergo miracula plura arguunt legē perfectiorem: sed ostendunt populū recipientē illaʒ legē minus esse perfectū ⁊ dispositum ad percipiendū diuina. quemadmodū eñi rudis homo: etiam cū multis pricipijs nescit elicere vnā conclusionem. Ille tñ qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatē scientificā sicut populus iudeoruʒ rudis cū omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatem cognoscere. sʒ populus effectus perfectior nō indiguit multitudine miraculorū: sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine. concessa tñ maiori propositione. minor est falsa. Nam maius miraculū fuit liberare totū genus humanū a potestate dyabolica. qđ fecit xp̄s in lege noua q̄ liberare populū iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi eniʒ interfectus est pharao cum curribus et equitibus eius. hic vero vict⁹ est dyabolus cum suis virtutibus: nec fuit maius miraculum diuidere mare. Exo.xiiij. q̄ siccis pedibus ambulare super mare. quod fecit christ⁹ Matth.xiiij. ⁊ Joh.vj. Sicut nō fuit mirabilius quādo helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Regū.ij. q̄ quando helyseus fecit natare ferrum. iiij. Reg. vi. Sed hoc non caret mysterio. Nam aque multe sunt populi multi. vt dicit̄ Apoca.xvij. In lege ergo diuidente populū ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarū: sed vbi lex quantū in se est oēm populum subijcit diuine volūtati debuit ipse dn̄s super omnes aquas integras ambulare: nec est maius miraculū aquā amarā reddere dulcem. Exod.xv. q̄ mutare aquā in vinū Joh.ij. aquam enim amarā conuertit in dulcē. lex antiqua qñ ea que offerebantur ydolis vel adorabātur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinū letificat cor hominis. lex euangelica aquā in vinū cōuertit quia ad summū ⁊ perfectū gaudiū perducit. miracula etiā q̄ in euāgelio ⁊ in actibus apostolorū legunt̄ multa plura sunt numero q̄ que facta sunt iu veteri testamēto. Fecit etiā multa alia miracula iesus q̄ si scripta essent per singula libros in de scriptos totus mundus capere nō posset. vt dicitur Joh. vlti. ca. Si autē ista miracula iudei recipere nolunt teneant sibi dānum. Dixerat eñi eis Esayas propheta in caplo.vij. si non credideritis non permanebitis. ptʒ ergo q̄ lex moysi: nec est perfectior lege noua: nec consequenter perpetuo duratura.

¶ Notandū tñ est hic circa xp̄i miracula sicut scribit̄ in pugione. pte scd̄a. ca. viij. q̄ iudei xp̄i miraculis inuidentes beelzebub principi demoniorū ea primitus ascripserunt porro quia tot fecit miracula ⁊ talia q̄ ⁊ qualia nemo vnq̄ aliquis fe

cit. Ioh. xv. Nunquam quippe alius aliquis: vt ipse et sui in eius noie illuminauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atque cotractos: et loqui mutos queadmodum predixerat. Esa. ppheta. c. xxxv. deus ipse veniet et saluabit nos. tunc aperientur oculi cecorum: et aures surdorum patebunt. tunc saliet sicut ceruus claudus et decantabit lingua mutorum etc. His quoque miraculorum generibus alia quamplurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorum et subita curatio leprosorum et diuersorum infirmorum. ¶ Quia ista inquam et plura alia innumera fecit dns noster iesus xpus miracula soli deo possibilia conata est ei iudaica prauitas cui numquam deest: nec defuit vulpina calliditas alia oturpare blasphemia. Composuerunt igitur libellum: in quo cotra xpm talem mentiti sunt fabulam. Tepore inquiunt helam regine. i. helene que vniuerse terre israel dominabatur iesus nocri. i. iesus nazarenus venit hierusalem inuenitque in teplo dni lapide in quo sedebat olim archa dni. et erat in eo scriptum sembamesoras id est nome dei expositum. quicunque vero illius nominis litteras addiscebat et sciebat. poterat facere quecunque quid volebat. Sapientes vero isrl timetes ne viri israel addiscerent illud nome et virtute illius destruerent seculum fecerunt duos canes ereos et posuerunt eos sup duas columnas cotra porta domus sanctuarij quicunque igitur ingrediebatur aliquis et addiscebat litteras predicti nois et exibat canes illi erei latrabant ei ita horribiliter quod perterritus obliuiscebatur nomen et litteras quas didicerat. venit itaque iesus nocri. et ingressus templum didicit illas litteras et scripsit in pergameno. deinde incidit carne cruris sui et in incisione illa inclusit dicta cartula dicendo nome nullum sensit dolore et redit cutis continuo sicut ante erat. Cumque egrederetur de teplo latrauerunt ei canes erei supradicti. et statim oblitus est nome. perrexit itaque in domum suam et aperuit crurem cum cultello accepitque cartula vbi erant littere sembamesoras. i. nois dei expositi vel explanati. et iterum didicit eas. quo facto congregauit. ccc. et. x. de iuuenibus israel: et dixit eis. videte ob hoc me dicunt sapietes esse spurium: quia super israel volunt habere dnm. vos autem scitis quod oes pphete pphetauerunt sup messiam. et in veritate ego sum ipse. et sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma cocipiet et pariet filium: et vocabitur nomen eius emanuel. Dauid quoque auus meus pphetauit super me et dixit. dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitque ita mater mea sine coitu masculi virtute dei. Ipsi sunt igitur spurij et no ego. sicut dictum est Osee. ij. et filiorum eius no miserebor. quia filij fornicationum sunt. Responderunt ei iuuenes. si tu es messias: ostede nobis signum. quod signum inquit queritis a me. dixerunt ei. fac claudum stare sicut nos. Qui ait. adducite eum ad me. cotinuo igitur duxerunt claudum ad eum qui numquam steterat super pedes. dixitque sup illum sembamesoras. Illa aute hora claudus sur

rexit et stetit super pedes suos. In clinauerũt ei hoies et dicebãt. iste sine dubio est messias. Adduxerũt que ei iterũ leprosum et dixit nomen posuitque manũ sup eũ et statim curatus est. Accreuerũt ergo ei multi ribaldi gẽtis nostre. Uidẽtes igit sapiẽtes q credebant et israel cepe runt ipm et duxerunt ad helam reginã. in cuius manu erat tota isrl et dixerũt ei. dña nostra i manu isti9 est sortilegiũ et facit errare mũdus iesus vero nocri rñdit ei. Dña oliz pphete pphetauerũt sup me: quorũ vnus dixit Esa. xi. Egredietur palmes de radice iesse et ego sum ille. sup istis vero dixit dauid. Beatus vir qui nõ abijt in consilio impiorum. Dixit ipsa est ne in lege vestra qd ipse dixit. Rñderũt in lege nostra est hoc. sz nõ est dictũ de eo. Sed sup eo scriptũ est Deut. xviij. pphetã autẽ ille morietur: quia locutus est iniquitatẽ contra deum. De messia vero dictũ est in diebus eius saluabitur iuda. Dixit ille iniquus: et ait regine. ego sum ille qui resuscitabo mortuos. Misit itaque regina fideliores quos habebat cũ ipsis: et fecit impius ille reuiuiscere mortuũ per sembãmesoras. In illa hora obstupuit regina: et dixit vere magnũ signũ est hoc deditque sapientibus verecundiã et exierũt cõfusi a cõspectu ei9. Fuitque ipsis et israeli dolor magnus. Iuit autẽ iesu: nocri in galyleã superiorẽ iuerunt sapiẽtes ad reginã et dixerũt ei. Dña nostra sortilegiũ est cũ isto hoie et deuiat creaturas. Misit igitur illa milites q caperẽt eũ: et non pmiserunt hoies galylee: sed voluerũt pugnare cũ eis. qui ait. nolite pugnare pro me. qz fortitudo patris mei de celo et signa que dedit mihi tenebũtur me. Faciebãt itaque hoies de galylea aues de luto corã eo. et ipe dicebat sembãmesoras super eas: et statim aues ille volabãt ceciderũt igit illi i facies suas adorantes eũ. Dixit etiã in illa hora vt apportaretur vnus maxim9 lapis molaris et pijceret in mari. et vt factũ est. Dixit ille impius sembãmesoras. i. nomẽ dei expositum et fecit molã illã stare sup faciẽ maris. sedit que sup eã. et ait militib9. Ite ad dñam vestrã et nũciate ei q vidistis. Deinde surrexit cũ eis et cepit ambulare sup faciẽ aque. Abierũt milites et oia q viderãt dixerũt helam regine: q vehemẽter obstupescens vocauit sapiẽtes et dixit eis. vos dicitis q hic homo iesus nocri est sortilegus. sciatis q signa q facit ostẽdunt eũ filium dei. Qui dixerũt ei dña nostra. fac eũ venire: et nos detegemus fraudẽ ei9. Interim abierunt seniores israel et fecerũt quẽdã intrare domũ sancti sanctorũ q dicebat iudas scarioth et dicit litteras sembãmesoras. eo mõ quo eas didicit iesus nocri: et fecit incisionẽ cruris et alia q ipe fecerat. Uenit igit ille nocri. i. nazaren9 cũ societate sua et stãs corã regia fecit venire sapiẽtes et ille stãs corã regia dixit sup me pphetauit dauid. qz circũdederũt me canes synagoga malignãtiũ obsedit me. Sz et sup me dictũ ẽ illõ. hier. i. Ne timeas a facie eorũ qz ego tecũ vt liberẽ te dicit dñs

Sapientes vero contradicebāt ei ꝛ ait reginē ascendā in celū. ꝛ sic dixit dauid sup me psal. cv. Exaltare sup celos deus. eleuauitq; manus vt alas p nomē sembāmeforas explanatū: volauitq; iter celū ꝛ terrā qd̄ qn̄ sapiētes israel viderunt. sic dixerunt ad iudā scarioth: vt diceret sembāmeforas ꝛ ascēderet post eū qui ascēdit ꝛ luctatus est cū eo ꝛ ceciderūt ambo et fregit sibi ille impius brachiū. ꝛ sup hoc ope singulis annis xp̄iani plorāt ante pascha suū. hora illa ceperūt illum israel ꝛ operuerūt eū pānis ꝛ pcutiebant eū virgis malagranatoꝝ dicentes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eū. ꝛ nesciuit dicere. Dixit itaq; regina sapientibus. ecce in manibus vestris est facite ei quicq̄d placuerit in manib9 vestris. Ceperūt ergo eū ꝛ duxerūt ad suspēdendū. omne vero lignū vel arbor in quo suspendebat statim frāgebatur: ipe quippe per sembāmeforas adiurauerat oīa ligna ne susciperēt eū. Abierūt itaq; ꝛ adduxerūt stipitē vni9 caulis qui nō est de lignis. sed de herbis ꝛ suspēderūt sup illū. neq; enī hoc est mirū. q2 singulis annis crescit tm̄ vnus caulis in domo sanctuarij. q̄ descēdūt de eo cētū libre seminis. ¶ Ex his poterit aiaduertere quisq; prudens. q̄ tanta fuit miraculoꝝ dn̄i nostri iesu xp̄i euidētia: tanta magnitudo ꝛ multitudo: tanta excellētia ꝛ certitudo. q̄ iudaica prauitas quo erūperet nō hēbat. cōfugit igitur ad pp̄riū suū qd̄ est mentiri libellū mēdacij plenū atq; blasphemijs turpibus cōponens hec sub cōpēdio sumpta sūt. impletūq; est in persona xp̄i qd̄ scriptū est p pphetā Osee. vij. Ue eis qm̄ recesserūt a me: vastatio eis; q2 p̄uaricati sunt in me. ego redemi eos: et ipsi locuti sūt cōtra me mendacia. ¶ Est aūt hic notandū q̄ iudeoꝝ fatua falsiditas apud intelligētes xp̄i fidē adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidē ipi qd̄ asserunt dn̄m iesum talia in veritate fecisse l3 in nomis dei virtute miracula ostēdunt: pculdubio tantā miraculoꝝ eius fuisse excellentiā q̄ eam ipsoꝝ impietas demonibus nequiuit ascribere: tantaq; fuisse eorum euidētia q̄ nequaq̄ ea ipsoꝝ inuidia valuit suffocare. At vero per tale3 modū. i. per sembāmeforas: hoc ē p nomē dei explanatum siue expositū dn̄i iesu miracula fuisse facta delirāt trāslucet eoꝝ mēdaciū si sit qui diligēter īspiciat. Si verū nāq; fuisset q̄ aliquod nomē dei apud eos esset cui deus talem virtutem ꝛ talē efficatiā p̄stitisset pfecto iuuissēt se eo tp̄e vespasiāi ꝛ tyti ꝛ fecissēt q̄ hiersm nō potuisset capi ꝛ iudei occidi ꝛ captiuari eo mō quo infra dicet cōsideratiōe. ix. vel etiā virtute huius nois volassent in celū vel oēs vel saltem aliqui. Deniq; cum helena mater fuit cōstantini imparatoris in cuius tēpore dn̄m iesum fuisse dicūt ꝛ a tempore iesu xp̄i vsq; ad constantinum ꝛ helenam fuerunt tricenti anni: vt patet p imperatoꝝ romanoꝝ hystorias. manifestū ē iudeo i supradicto libello fabrica-

tiones esse mendacij. ¶ Notādum etiā φ dicit beatus Aug. Preuidēs inquit dñs iesus impios quosdā fu turos q̄ miracula eius calumniarēt magicis artib⁹ attribuēdo pphetas ante pmisit. Nunq̄d enī si mag⁹ erat magicis artibus fecit vt coleret. nū quid ꝛ mortu⁹ magus erat ꝛ anteq̄ natus. prophetas igit̄ audi et lege qui ante dñm venerūt. Forma igit̄ sumpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis esto φ suspicari po tuerit dñm nostrū iesum christū per artem aliquā vel p virtutē supradi cti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniant̄. p quā artem queso anteq̄ natus esset per quadringen tos annos ꝛ vltra aduētui suo ꝛ to ti vite sue. necnō ꝛ factis suis ꝛ di ctis atq̄ suoꝝ tā cōgrua: vt pꝫ ex p̄dictis ꝛ dicēdis patebit dicta red didit pphetarū. sermo nāq̄ ppheti cus et maxime de aduētu messie qñ cūq̄ a iudeis exponit̄ iudaice sem per ꝛ vbiq̄ renitit̄ iuxta eoꝝ expo sitionem absurdā. ꝛ icōpossibilia cō tinet et inuenit̄ mēdax. Qñ vero de dño iesu ꝛ sibi pertinētib⁹ accipit̄ vt ex solis etiā que dicta sunt habe ri potest. occurrit. cōsentit. cōsonat ꝛ obedit. nihil impossibile. nihil ab surdū igerit sꝫ inuenit̄ verax. ¶ Ad huc etiā si ipse dñs iesus vt a iudeis sibi est impositū per artē sepe dictā faciebat miracula. p quā artem fece runt ea post mortē eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thal mud patet nō p sembāmeforas. sed per nomē dñi nostri iesu christi. fe cisse miracula. Unde sup ecclesiastē: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea perloqui. Accidit q̄ð Rabie liazaruꝫ bēdama momordit serpens venitq̄ꝫ iacob. i. iacob⁹ vir de villa cathanea ad curādū eū ex noīe iesu. i. iesum filij pādera ꝛ non pmisit eū rabi ismael sꝫ dixit ei nō licet tibi bendama. ꝛ ait illi pmitte mihi ꝛ ego inducā ꝯ te argumētuꝫ vel auctoritatē φ licitū est: ꝛ nequi uit auctoritatē inducere ꝛ faciens homo viuet in eis dictū est de man datis dei. ꝛ nūq̄ moriat̄ in eis. Itē in libro sebath. hierusalē in distin ctione cenomasarcim filius filij. ra biosue filij leui. glutuerūt toxicō. s. vel aliud mortiferū. venit itaq̄ vir ex noīe ysua. i. iesus pātherim ꝛ sa natus ē vel qeuit: cūq̄ exisset ait ei qño cōiurasti eū. ait ei v̄bo tali. Ait ad eū remissius fuisset ei si mortu⁹ non fuisset ꝛ non audiuisset sicut et factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est statim. ¶ Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in noīe dñi nostri iesu xp̄i facta fuisse miracula iudai carum scripturarū testimonio com probat̄: porro si dicat̄ φ p artē opa bant̄ ea apostoli tāq̄ a xp̄o dño edo cti duꝫ viuerent: qua arte poterunt dici ea fecisse iā mortui qua ēt arte posteri eoꝝ pueri ꝛ puelle ꝛ si per artē quoq̄ isti qua arte ipsoꝝ im plorātes auxiliū apð xp̄m qua arte reliquie ipsoꝝ qua vestes. qua san dariola. qua baculi. pꝫ ergo φ mira cula xp̄i ꝛ suoꝝ ita firmiter cōstāt φ nulla pñt inficiari neqcia. ¶ No tandū ergo φ iudei idcirco in supra dictis traditionibus ꝛ alibi bēpan dera. i. filiū pandera: alibi iehusua pantheria. i. iesuꝫ pātherie noīabāt q̄ꝛ vt ait iohānes damascen⁹ in. iiij.

lib.leui.quē sanctus lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noiat genuit pāthera.pāthera aūt genuit barpantherā.barpātherā genuit Joachin. Joachin vero duxit annā que valde erat honesta τ laude digna.quēadmodū vetus āna sterilis exñs p̄ votū τ repromissionē samuelē peperit.ita τ hec p̄ preces τ repromissiones a deo dei attulit genitricē. hec damascenus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare φ lex moysi non est abolita τ hoc sic.

Ecūdū argumētum iudeorū est ad idem scꝫ φ lex moysi non est abolita sꝫ adhuc obseruanda τ arguūt sic. Si lex bona ē τ a deo data obseruāda est cuius eñ decretū erit obseruandū si māda tū dei nō est obseruādū qd̄ eñ cōsiliuꝫ dabant nobis xp̄iani quomodo illō effugemus maledictū.maledictus q̄ non permanserit in oībus q̄ in lege scripta sunt.legislator nihil excipit sed vniuersal'r oīa mandat obseruāda.xp̄iani aūt ad suū arbitriū legis et mandatorum obseruantiā determinant.¶ Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito li. iij.capi.iiij.dicens.φ lex mosayca diuino intellectu ē intelligēda. Respondemus ergo legem bonam τ a deo datam ac a deo quicquid in ea scriptū est diuino sensu intellectū suis temporibus obseruatum τ obseruandum esse sanximus.ea eñ diuino intellectu intelligenda erant quia si ad litterā accipimus multa repugnantia videmus.cū eñ dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat τ erant valde bona. Geñ.i. Quō in lege dicunt quedam esse mūda et quedā immūda ad litterā quod eñ immundum est quomodo est valde bonum.nec solū ea prohibentur in lege q̄ sui natura homini ad vescendum nociua sunt ymo etiam ea que gustu iocunda τ q̄ vsu salubria ad comedendū existunt.licet a deo dicta sunt tamen ad se inuicē ad litteram omnino dissident. In exo. etiā inter alia precepta de faciēdo altare dominꝰ moysi ibi p̄cipit capi.xx. Altare de terra facietis mihi: in sequentibus aūt sic legitur.fecit itaq̄ moyses altare thimiamatis de lignis sethim:et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi:multum itaq̄ aduersum videt̄ vt aliud et aliter φ dñs iubet p̄ moysen ab ipso moyse agatur. Aliud ergo φ littera sonat hic accipi oportet. Item ad litteram quō stare pōt φ deꝰ prohibet. Deut.xxij.ne hō aret in boue et asino. Omnis quodcūq̄ aliud tibi placet asino imponere nō vetat lex. et ponere iugum cū asino quare nō licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis eñ simul esse et pasci lex permittit τ arari simul prohibet τ interdicit. Si autē propterea vetat q2 hoc alias immūdum lex dicit quare circa illud cetera q̄ dicta sunt p̄mittit τ solū arare excipitur.equꝰ in lege aīal immūdū esse p̄hibet̄ τ alia multa.nec tamen arare bouē cū equo vł alio aīali im immūdo in lege p̄hibet̄. hāc nō solum in his q̄ dicta sunt mādatis sꝫ in φ pluribꝰ aliis legalibus cerimoniis cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetenti sensu itellexerimus. Discreto

itaqꝫ et diuino sensu hec discutienda, ꝛ intelligēda sunt. Si vo legem debito sensu accipim⁹ oia legis mādata debita obseruatiōe obseruare poterim⁹. quedā ad litteram ꝛ sine vllo velamine figurarūꝫ dicta esse accipiendā quedā vero ad figuram et ꝓfundo velamine obūbrata esse intelligere quedā ad tp̄s obseruari iussa sunt quedā sine vlla tp̄is determinatione q̄ eñi alterius sacramenti ꝓnūciatiua erāt ꝛ ꝟitatis figurā fatentur suo tp̄e manifesto rei atqꝫ veritatis p̄sentia oportuit vt eorūꝫ remaneret ꝓnunciatio ꝛ figura. Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicēdo erit ꝙdiu futurum est ipsumqꝫ erit prorsus obmittentes in p̄senti assumimus est quodqꝫ ipūm iā p̄terijsse significantes vtimur fuit. Sic in rebus ꝓnūciatiuis alicuius sacramēti vbi p̄ns manifestat̄ sacramentū ei⁹ iam sup̄fluo reseruaret̄ figura seu signū q̄ alicuius misterij significatiua nō erāt sed a parte seu fidei veritatē insinuant seu carnis edificationē cōmendāt ea a iudeis et xp̄ianis nō ad tēpus sed imp̄petuū obseruanda sunt earūqꝫ transgressio nullo modo potest inulta esse. hec Alanus.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ diuine sanctiones veteris testamenti non sunt mutate.

Ertiū argumentū iudeoꝝ ē ad ꝓbādū ꝙ diuie sanctiōes veteris testamēti nō sunt mutate. Arguunt ergo ꝯ xp̄ianos sic. Si ſmo dei ad tp̄s obseruād⁹ ē eoqꝫ ſmone ānullato alio tp̄e ali⁹ obseruād⁹ ē. Sicqꝫ ꝑ tp̄m vicissitudies diuie sanctiōes mutātur q̄ pacto ratū non erit qd̄ dr̄. ps. cxviij. In eternū dn̄e ꝑmāet ꝟbū tuū et illd̄. Mat. xxiiij. Celū ꝛ terra trāsibūt ꝟba aūt mea nō trāsient. qd̄ interest cur de⁹ hoc aīal imundū iudicet illud mūdū. hoc vti ꝓhibeat. illo vti ꝑmittebat qs eñi adiuuit vt dr̄ ysa. xl. spiritū dn̄i. aut qs ei⁹ ꝯsiliarius fuit vt istud agi ꝑmittat illud ꝓhibeat iussit obsequēdi ergo ei obsequēdū ergo ei obseq̄ summa virtus ē. ꝓhibuit fieri. ergo iā nō licet idqꝫ si postea fiat peccatū esse dicimus ac pena debita puniēdū: vt ergo seruem⁹ figuras cōtēnemus litteras. vt seruem⁹ alterū q̄ ratio est dānare alterū. Seruem⁹ litterā. seruemus ꝛ littere figurā. maneat parua sensu nr̄o littera. maneat vt vestro ꝛ addat̄ spiritualis ꝛ ꝯcessa nobis sit a deo mysterij latentis intelligētia. Abstineamus a pctō qd̄ lex iubet: abstineamus ꝛ ab eo si quod ē quod per porcum figuratur peccatum. Non arcmus cum boue ꝛ asino quia id legislator prohibuit. ꝛ si qua intellexeritis per asini et bouis copulamen ꝓhas est euitare, immo peccatum est non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. ꝛ adimplenda esse censetur et adimpletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra ꝙ in nouo testamento diuine sanctiones veteris testamenti non mutantur sed adimplētur. Dicit ergo ꝙ sermo diuin⁹ in nullo annulat̄. diuine sanctiōes nō mutant̄ q꞉ christus nō venit soluere legē ſꝫ

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico vobis iota vnū aut vn⁹ apex nō preteribit a lege donec oia fiant. non igit̄ vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. ꝛ in p̄rio thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex em̄ prohibet homicidiū xp̄s iram et odiū. lex em̄ prohibet homicidium carnis. xp̄us etiam ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tūc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat: quoniam veritatis future figura erat ꝛ figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iaȝ p̄sens adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solū ab ea sed etiam omni carne. vino ꝛ eodē iudice seve strum quisq; tuetur. Moyses carnē suillam immundā noiat vti ea p̄hibet ꝛ propterea dicitis q̄ vti ea nō licet Moyses nō alius sed ideȝ ip̄e carnem suillam dicit mundā et valde bonam ꝛ eam ad vescendū sicut cetera scribit deum fecisse bonā. Et ideo dicit quod vti ea licet. Postq̄ enim enūerauit deū creasse vniuersa pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quibus anima viuens est. nō lōge infra subdit. vidit deus cūcta que fecerat ꝛ erāt valde bona: qḋ valde bonū ē nulla ex p̄te malū est. quod vero nulla ex p̄te malum est q̄uo malū ꝛ imūdū est. Quicquid ergo in carne suilla necesse a deo facta cōsideraȝ mundū ꝛ valde bonū est. atq; vti lȝ: q̄ ꝟo p hoc aīal voluptas ꝛ immūdicia figuraȝ. immūdū ꝑpter hoc animal eē iudicaȝ. et ea imūdicia vti nō licet. Si ergo hoc munduȝ ꝛ immūdū animal esse intelligitur: ꝛ eo vti ꝛ nō vti a deo nobis ꝑmittitur. eadē ratione licet in boue ꝛ asino arare. ꝛ p̄hibetur ne aremus in boue ꝛ asino si meli⁹ non pōt q̄ deus permittit qui hec oīa humanis vsibus creauit. Sed bos qui vngulā scindit ꝛ ruminat et ad excollendam terrā. oīno ydoneus ē p̄dicatorē ecclesie discretū designat in his que agit sensum habēteȝ qui mādata dei meditaȝ. Ac apḋ se meditando ruminat die ac nocte nō solum sibi vtilis sed et aliis huic non est associandus in p̄dicatione: alter morib⁹ etiā indiscretus sensu. ideo ta. ꝛ litteris imperitus q̄ nō solum verbo est inutilis sed suo exemplo aliis nociuus existit. ¶ Quod etiaȝ lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates sequētes ostēdūt: ait em̄ dn̄s per prophetā Ihere. xxxi. ꝛ ad hebreos. viii. ꝯsummabo testamētū nouū super domū iuda ꝛ sup domū israel. Quid vocauit testamentum nouum nisi legē euāgelicā qua superueniente debuit cessare quia simul seruare non pōt: vtraq; adueniente enim veritate debet vmbra cessare Et ysa. legiȝ sacrificia vestra odiuit aīa mea. Item dauid ait in p̄s. l. Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiq; holocaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrificiū ꝛ oblationē noluisti aures autem p̄fecisti mihi. holocaustū et ꝑ peccato non postulasti: tūc dixi ecce venio: ꝛ alibi nō in sacrificiis tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. non accipiā de domo tua vitulos: neq; de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiam in magna parte ea que p̄tinēt ad le-

gem veterē cessare nō enī ē apud iudeos sacrificiū vel hostia: nō pphe ta non rex: nō tēplū: nō locus sacrificij. ⁊ quid iremus p singula in maxima parte abolita ē lex. videt ergo ꝙ lex moysi iam locum nō habeat.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ circumcisio perpetuo sit duratura.

Quartuz argumentū iudeorū ꝯtra nostrū fidei fortalicium ē de circūcisione quā affirmāt duraturā ꝑpetuo ⁊ consequēter legem moysi: arguūt sic. Idē iudiciū videt esse quantuz ad duratione a parte post de lege antiqua ⁊ de circūcisione: hoc enī xpiani cōcedūt: sꝫ circūcisio ineternum debet durare in populo dei: ptꝫ qꝛ Geñ. xvij. dat in fedus sempiternuz ergo ⁊ lex dꝫ eē sempiterna. ¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra. li. i. ar. vi. in puncto. ij. Verumtamē vt adhuc clarius cecitas iudaica cognoscat in hoc passu nolo silentio pertrāsire. Dicendū ergo ꝙ in veteri lege duplicē inuenimus circūcisionē vnam carnalē quā ipsi obseruant: ⁊ aliaꝫ spiritualē de qua dicitur Deut. x. circūcidite igit preputiū cordis vestri ceruicē vestraꝫ non induretis. et Iere. iiij. Circūcidimini ⁊ auferte preputiū cordium vestrorū viri iuda. Sic etiaꝫ distinguere possum⁹ de eterno ⁊ sempiterno qꝛ habet duas significatiōes. Interdū enī ponitur ꝓ eternitate simpliciter vt i psal. Tu aūt dñe ineternum ꝑmanes. Et illud. Iere. x. Dñs aūt de⁹ verus est ⁊ ipse deus viuēs et rex sempitern⁹. Aliqñ vero accipit ꝓ duratiōe finita q̄le ē illud. i. Reg. xxvij. Credidit g̃ achis dauid dicēs multa mala opat⁹ ē ꝯ ppl'm israel. erit g̃ mihi seru⁹ sempitern⁹. manifestū ē ꝙ hic accipit sempiternū ꝓ duratiōe finita qꝛ nō poterat plus durare ista seruit⁹ ꝙ eorꝫ vita. simile habet Gene. xxvij. vbi dr ꝙ oderat semp esau iacob: qñ ergo dicebat ꝙ circūcisio dꝫ durare i sempiternū si sit sermo de circūcisiōe spūali in dubitāter ē verū qd simpl'r ineternuꝫ dꝫ eē in ppl'o dei ⁊ aīa q̄ ē cū ꝓpu tio peccati ē extra ppl'm dei q̄tum ad meritū. Si vero loquaris de circūcisiōe carnali accipe simil'r sempiternum scd'o mō dictuꝫ. ꝙ q̄diu lex durauit q̄ soli vni populo ꝑcipiebatur debuit durare signū quo ille populus ab alijs gētib⁹ distinguebat et cessante lege signū ēt debuit cessare. Et iō dr Geñ. xvij. ꝙ circūcisio data ē in signū ꝓpt qd q̄diu ille populus separatus fuit ab oī gente in deserto nullus eorꝫ circūcisus fuit sed qñ intrātes terrā ꝓmissiōis plenam diuersis populis oēs simul fuerunt circūsi in galgalis vt habetur Iosue. v. capitulo.

¶ Cōtendit iudeus ꝓbare ꝙ si sabbatum cessat lex noua non est a deo.

Quintū argumētum iudeorū ē de sabbato ex cui⁹ cessatiōe arguunt legē nouā non esse a deo sic. Illa lex q̄ ꝯriat ꝑceptis diuinis nō ē a deo sꝫ lex euangelica ē hmōi ergo nō ē a deo: maior est manifesta qꝛ de⁹ nō pōt sibipsi eē ꝯri⁹: sed minor ptꝫ de obseruatiōe sab

bati quā deus pcepit inveteri lege. lex vo euāgelica hui9 obseruantiā tollit et phibet. ergo ē 9ria deo: nō ergo ē a deo. ¶ Respōdet q in tali pcepto duo sunt 9siderāda. Primū est q pper reuerētiā dei cessabat ppls ab oī ope seruili vt liberi9 diuinis vacare posset et istud erat morale. p hoc eñi pcipiebat q hō aliq tpe vacet rebus diuinis iuxta illud ps. xlv. vacate et videte q ego sum de9. et sm hoc cōputant iter pcepta decalogi moralia et lex q hāc obseruātiā in se phiberet eēt 9ria ordiationi diuine et nō posset eē a deo: s lex euāgelica hāc obseruantiā non tollit s pcipit vt pt de dieb9 dñicis et aliis festis in noua lege ordiatis. Sed cōsiderandū ē in dicto pcepto erat taxatio tpis vel diei. s. q hec obseruātia fieret tali die determinata. et istud erat cerimoniale. et ideo hoc mutari potuit et debuit pter rōnabilē causam. Iudei enim colebant diē sabbati in memoriam creatiōis rerum qd innuit moyses Exod. xx. dicēs. Memēto vt diē sabbati sanctifices. Sex dieb9 fecit de9 celū et terra et reqeuit die septimo ac si dicat. cōpleto ope creatiōis statim debuit ordinari dies cōmemoratiua ipsius creatiōis. hō etiā fuerat factus sexta die et iō primū die post sui creationē dz expendere singulariter ob reuerētiā dei. ceteros vero ad sui necessitatē. In noua autem lege illa dies q debuit obseruari ad vacādum deo nō solū debet nobis reducere ad memoriā bñficium creationis sed etiā innouationem spiritualē que inchoata est in xpi resurrectione. et ideo sabbatum mutatum est in dominicum diē in quo xps resurrexit. Significat etiā dominica que est octaua dies. octauā diem resurrectiōis in qua perfectā requiem expectamus. Hic ē q messias noster dñs iesus christ9 postq factus est triginta annorū soluit q tum ad partem istā sabbatū curandū in eo infirmos. et dando eis licētiam lectulos asportandi. Iohan. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc. ii. Ceterum quemadmodū de circūcisione dictū est probatumq q data fuit in signū sic et sabbatum vt habet Exo. xxxi. capitulo. sabbata mea seruabitis q signum sunt inter me et vos ac generationes vestras. Item in libro bi za. i. omnipere. q. yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Iohanna. Oē preceptū q dedit deus sanctis et benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatū qd dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Inter me et inter filios israel. si sic est nō sunt obligati. goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Et omnibus his patet q non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. ¶ Item contra obseruantiam circūcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex duabus traditiōib9 sicut notatur in pugione cap. xi. tertie partis. iii. distinctionis. quarum prima est illud quod in mydras tulym. i. glosa psalmorum taliter scriptum ē. ps. lxxiiii. Et oīa cornua impiorū 9fringā et exaltabunt cornua iusti. cornu nō ē dictū s cornua. Decem eñi cornua sunt q dedit de9 sanctus et bñdict9 israeli. Cornu abrahe

de quo dictum est ysa. v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac. de quo dictum est. Gene. xxij. Et ecce aries vnus retentus in desitate p cornua sua. Cornu ioseph id est cornu regni de quo dictū est Deutero. xxxiij. z cornua rinoceron tis cornua ei9. Cornu moysi de quo dictū ē. Exo. xxxiiij. q2 cornuta erat cutis faciei ei9. Cornu pphetie de quo dictū ē. i. Reg. ij. z orauit āna z dixit. exultauit cor meū in dño z exultatum est cornu meū. Cornu legis de quo dictū est Abacuk. iij. Et cornua duo de manu ei9. Cornu sacerdotij de quo dictū est. ps. cij. Cornu eius exultabitur in gloria. Cornu leuiticū de quo dictū ē. i. parali. xxv. omnes isti filij hemā. videtis regis in verbis dei ad exaltandū cornu. Cornu hierusalē de quo dictū ē. ps. xix. Et a cornibus vnicorniū exaudisti me. Et cornu regis messie de quo dictū est. i. Reg. ij Et dabit fortitudinē regi suo z sublimabit cornu messie sui z sic ē dicēs. ps. cxxxi. Ibi germinare faciaʒ cornu dauid paraui lucernā messie meo. Quādo autē peccauerunt israel ablata fuerunt eis z data sunt gentibus seculi. sicut dictū est. Daniel. vij. c. Post hec videns fui in visione noctis. et ecce bestia quarta terribilis atqʒ mirabilis z fortis nimis z dentes ferreos habebat magnos comedit et comminuit et residuum pedibus suis conculcauit et ipsa dissimilis ab omībus alijs bestijs. que fuerūt ante ipsam et cornua decem habebat. assimulate sunt enim gentes similiter hmōi feris et omni tempore in quo gentiū seculi cornua fuerunt stantia. Cornua israel erunt cōfracta sicut dictū est trenorū. ij. Cōfregit ī ira furoris omne cornu israel. ¶ Qualiter autē legalia deus iudeis abstulerit per ratiōes et signanter sabbatū et circūcisionē et qualiter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet apud eos in thalmuth in libro mayla ipereq. i. distinctione q̄ incipit ꝙ semʒbhae. Quadā vice decreuit regnū neq̄. i. romanū ꝙ non seruarēt iudei sabbatum z ꝙ nō circuncideret filios suos z vt cognoscerēt mēstruatas. Tūc iuit rabi ruben. cercinauitqʒ se more. s. romanorū. Cūqʒ iuisset et se dixisset cū eis ait illis. qui hʒ inimicum depauperet cū vel ditat. Dixerunt ei depauperat Dixit eis si ita ē non faciāt iudei opus in sabbato vt depauperentur. Dixerūt romani benedixit abrogauerūtqʒ decretū. rursumqʒ etiā dixit eis. q̄ habet inimicum debilitat eū an fortificat dixerunt ei debilitat ait eis si ita est circuncidant filios suos octaua die vt debilitēter. dixerūt optie dixit z cessauerunt illud. Iterū dixit eis qui habet inimicū multiplicat eū an diminuit eū. Dixerūt ei diminuit. Ait eis si ita est nō cognoscāt menstruatas dixerunt benedixit et cessauerūt illud. Demū ppēderūt ꝙ iude9 erat z restituerūt decretū vt prius. Dixerūt ergo iudei q̄s ibit z irritabit statutū istud vadat. Rabi symeon q̄ didicit facere signa z mirabilia. Post eū pro vadat rabi eleaʒar. Egressus est eis itaqʒ obuiā vētamalyon. i. demoniū sic vocatū z ait. Est placētia vr̄a vt vadā vobiscū fleuit rabi symeon z ait āc ille dom9 pr̄is appuit

angelus ter. nobis autem nec semel veniat ergo miraculum vndecunq;. Precessit igitur ventamalyon. et intrauit in filiam cesaris. Cumq; peruenissent dixerunt ventamalyon egredere vocatus ergo egressus est et abiit Dixitq; iudeis cesar. Postulate quicquid est vobis ad postulandum. Introducti sunt igitur in domum thesauri vt tollerent quicquid vellent: inueneruntq; cartam illam in qua scriptum erat dictum statutum et ruperunt eam hucusq; thalmuth. ¶ Animaduertat prudentia tua lector q per istas duas traditiones habetur euidenter q deus abstulit a iudeis per romanos sabbatum et circuncisionem et alias cerimonias. confregit quippe in ira furoris sui omne cornu eorum de quibus vnum erat lex vt paulo ante dictum est: et nunq restituit eis nec per se nec per angelum nec per prophetam nec per alium virum sanctum Sed ipsi iudei recuperauerunt circuncisionem et sabbatum et cetera huiusmodi per dyabolicum miraculum vt in proxima traditione ostensum est. Nullus ergo vlterius nisi sit demoniacus conseruare debet ea que deus abstulit. et dyabolus talibens se iudeis viribiliter ingerendo instituit quando enim vel vbi vnq scienter dyabolus bonum homini aliquod nisi forte vbi prospexit malum maius et mortem pessimam sibi ex eo iminere finaliter procurauit cui vnq boni aliquid nisi fallendi studio persuasit. nunquid non ipse est qui primos homines quasi eis vtiliter consulendo fefellit nonne ipse est qui contra sanctum iob ipsum etiam dominum prouocauit. Job. ii. c. An ignorant iudei miseri q dyabolus fuerit qui patres suos ad adorandum vitulum mentiendo protraxit. vt habetur in libro sabath impereq. qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit sathan et perturbauit mundum et induxit tempestatem maximam in aerem et dixit israeli. Ubi est moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum. Dixit eis iam peruenerunt sex hore et non respexerunt super eo. Ait ergo mortuus est et non curauerunt super eo Ostendit ergo eis similitudinem feretri eius in nube. hinc est q dixerunt ad Aaron quia hic moyses vir qui fecit nos ascendere de terra egypti nescimus quid factum est ei. et quid scriptum est. consequenter et dixit Aaron. abrumpite inaures auri que sunt in auribus etc. et accepit de manibus eorum et formauit illud in forma et fecit illum vitulum fusorie et dixerunt Isti sunt dii tui israel etc. His sic premissis dicatur iudeis vt attendant que sit eorum prudentia quis sensus qui dyabolum nolunt habere suspectum in recuperatione circuncisionis et sabbati. qui patres eorum ad faciendum et adorandum vitulum et ad attribuendum sibi magnalia que deus fecit mendaciis et falsis prodigiis tam studiose pertraxit. Euidenter ergo apparet q intentio est studium dyaboli ac voluntas erga homines nunq est nisi mala: quare satis est manifestum q grandis est stultitia et q magna insania et q immensa iudeorum vecordia qui circuncisionem et sabbatum et alia que deus eis abstulit: et dyabolus reddidit non cessant obseruare. ¶ Supradictis adhuc videtur addendum id quod de sabbato scriptum est in beresith minori vbi dicitur Gen. ii. et benedixit deus

diem septimã. dominus rufus nequã quesiuit a Rabi aquiba et ait ei quid est inter diẽ et dies: dixit ei rabi aquiba et quid est inter virum et viros: dixit ei quid dixit tibi: et quid dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi in quo differt sabbatũ ab omnibus alijs viris. Dixit sibi decedit rex propter gloriam suam sic quoq; voluit deus istu3 diẽ honorare: vnde tu facies me scire istud. Dixit ei fluuius sabatianus arguit hoc qui trahit lapides p totam septimanam et in sabbato quiescit. Dixit ei delõge attractum tu trahis mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille q facit ascendere mortuos arguit: omni nãq; die est ascendens et nõ in sabbato. Iuit et tẽptauit in patre suo q ascendit omnib9 dieb9 et in sabbato nõ ascẽdit post sabbatum sciscitat9 est eum et ait ei pater: ex quo mortu9 es fecisti te iudeũ: admiror quobrem ascendisti omnibus dieb9 hebdomade et in sabbato non ascendisti. Ait illi omnis qui non obseruat sabbatum sponte sua apud vos obseruat eum hic malo velle suo: dixit ei: et cuiusmodi labor ẽ vobis ibi. Ait ei omnibus diebus septimane iudicamur in sabbato autem quiescimus: reuersus est ad rabi acquiba: et dixit ei. Si est secundum verba tua q deus sanctus et benedictus per quietem in sabbato vult honorare, nõ mittat in eo ventos, non faciat descẽdere pluuias, nõ fluctuet mare invndis suis Dixit ei rabi acqba habet se in istis deus sicut is qui trãsfert per l qttuor vlnas. ¶ Si vis lector figmẽta hec iudaica contra ipsos conuertere dicas quẽadmodũ fluuius supra fict9 fuit signum obseruandi sabbati quãdo per totam hebdomada3 currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbatis vt ipsi fabulantur: sic est nunc efficax argumẽtum non obseruandi sabbatu3 q2 nusq sub celo sit fluuius qui magis quiescat in sabbatis q in ceteris diebus. Per totũ quippe mundum discurrunt mercatores qui sicut ducunt medicinalia variaq; pigmenta ex india que ẽ in oriente vsq; ad hyspaniam que ẽ in occidente et a meridie vsq; ad septẽtrionem que est vsq; ad anglicos: et norwegios et scotos et sic vsq; ad totum mundum: quod si verum esset inuicem sibi narrarent et nomen puincie vbi talis esset fluuius iudeis pcurantibus non tacerent. ¶ Itẽ magister iohãnes vali soletanus cõuersus in libro de concordia legum dicit q istud de lapidum flumine non est verum: nec dicit hoc per aliquem sapientem nisi per cõitatem ipsoru3 rabinorum iudeorũ ad ipsorum confortationem et gaudium sui cordis quoniam hoc nõ scribitur in aliqua scriptura autẽtica: nec in aliq libro aristo. de mirabilibus locorum nec in aliq alio loco s3 in libris solũmodo iudeorum ad ipsorum cõfortationem explicatur: hec ille. ¶ Ad aliud vero figmentum de mortuo nõ ascẽdente in sabbato dici potest q dyabolus ventamalyon vel aliquis ali9 potuit assumere figuram patris rufi antedicti et facere ac dicere que dicta sunt vt iudeorum circa obseruantiã sabbati cõfirmaret errorẽ. ¶ Ad tertium deniq; q qui non obseruat apud nos spontaneũ sabbatu3 apud mortuos obseruabit eu3 coactus et c. vt supra: ergo abraham et multi alij

sancti qui nunq̄ coluerūt sabbatum punientur per totā septimanā cum infidelibus ꝛ compulsi requiescent in sabbato: hoc autē falsum esse q̄s dubitat. ꝙ autem abraam non coluerit sabbatum habetur in bereshith. minori sup illud Gen. ij. vbi dictum est Et benedixit de⁹ diem septimam: dixit rabi iohānati abrahā non ē scripta de eo obseruātia sabbati hec expugioē vt supra. ¶ Possumus etiam nobis assumere demōstrationem ꝙ sabbatum verum qd̄ significat quietem vt patet deutero. v. c. sabbatum i. quies domini dei tui est dies dn̄ica quā nos xp̄iani obseruam⁹ quoniam ſm sapiētes iudeoꝝ thalmuth vt notat magister iohānes vallisoletanus cōuersus in libro de cōcordia legum: titulo. iiij. c. x. prima coiūctio solis ꝛ lune que fuit in pricipio creationis mundi facta fuit die lune ad quinq̄ horas ꝛ ducenta ꝛ quattuor minuta hore. Et q2 textus nō dicit nisi sex dieb⁹ operaberis ꝛ die septima requiesces ꝛ non dixit qua die signata inciperent cōputari illi sex dies esset rationabile ꝙ computatio incipiat a die istius coiunctionis solis ꝛ lune: q2 hec duo luminaria distinguunt diem ꝛ noctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune ꝛ sic dies septima est dies solis q̄ est dies dn̄ica vt obseruamus xp̄iani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruant ē magna mutatio secūdum stellas ex diuersitate dierū ꝛ locorum ſm longitudines terrarum q2 ierusalem est in longitudine. lxvj. gradnum. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine. lxvj. graduum: et est differentia inter ierusalem ꝛ istā terram plus q̄ quattuor horarum. Item ē alia differentia inter ista ſm motum puncti altioris spere noue p quem mouentur poli: ꝛ sic a tempore quo lex moysi data est vsq̄ ad ista tempora est facta mutatio ꝛ differētia plus q̄ per quinquaginta gradus ꝛ isto polorū motu mutate sunt longitudines ꝛ latitudines, ꝛ mutati sunt dies ꝛ noctes in omnib⁹ mūdi partibus vsq̄ ad ista tempora et ſm diuersitatem terrarum supradictam hodie iudei vnam horam illi⁹ diei sabbati sibi precepti non obseruant nec illam met diem a moysealis temporibus institutam: talis mutatio potest clarissime cognosci ex mora quam fecit sol spatio vnius diei stando immobiliter tempore Josue ꝛ etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. ¶ Et si iudei dicunt ſm supradictam rationē ꝙ idē debet iudicari de die dominica secūdum christianos. Respondeo ꝙ hec obseruantia quā obseruant christiani non dependet a die dominica ratione diei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in q̄ die ipse resurrexit: nec obest mutatio facta ex quo manet ipsa principalis ꝛ precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mundi ꝛ resurrectionis sancti messie ꝛ adhuc non obligarentur seruare predicta: nec etiam sacrificium: et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum similium posito ꝙ ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi

tudinem et latitudinem et terraruȝ etiam constellationes secũdum imaginationem sapientum ⁊ iste est magnus defectus legis: scilicet ꝙ omnia que legis erant nõ obseruari debebant in omni loco mũdi quod nõ est in lege christi veri messie quia in omni loco ⁊ quacunqȝ parte terrarũ tenentur christiani legeȝ sancti messie firmiter obseruare. ¶ Sanctus bernardus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice propter que sabbatum nõ immerito in dominicam dieȝ mutata est. Primum est ꝙ fuit prima omnium dierum. Secũdum ꝙ erit vltima dies presentis vite. Tertium qꝛ diem dominicũ nulla precessit nox. Quartum ꝙ ei nulla nox subsequetur. Quintuȝ quia in eo creauit deꝰ celum ⁊ terram. Sextum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo ⁊ boni in paradiso gratificati ⁊ glorificati sunt ⁊ econtra mali angeli in eodẽ die peccãtes de celis ad inferos expulsi sunt. Septimũ qꝛ secundũ orosium in die illa primo precepta data sunt filijs israel. Octauum quia in illa die christus ĩcarnatus est. Nã vt testatur magister hystoriaruȝ die qua dixit deus fiat lux visitauit nos oriens ex alto ⁊ christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium ⁊ figuram datum fuit mãna in die dominico sicut ait sup Exod. origenes. Hoc quidem probat per hoc ꝙ in .xvi. capitulo dictũ est. Sex diebus colligetis illud: die autem sexta duplũ colligetis. patet ergo diem sextam vocari illum qui sabbatũ precedebat qui est feria sexta ⁊ ex hoc patet ꝙ manna die dominica datum fuit. Si ergo sex diebus continuis collectũ fuit. septima autem die cessatũ est ⁊ p cõsequens manne initiuȝ a prima die dominica exordium sumpsit. Nonuȝ quia in die dominica christus destructis inferni claustris captiuam ducens captiuitatem ac sanctorum animas de lymbo eripiens triumphaliter a mortuis resurrexit cuius resurrectio nostre resurrectionis exemplar est. Decimum quia die dominico spiritus paraclytus discipulis datus est. Undecimum quia in die dominica erit resurrectio mortuoꝝ et reddet deus vnicuiqȝ secundum opera sua. Duodecimuȝ quia die dominico erit initium ⁊ continuatio sine fine laudũ dei ⁊ domini nostri iesu christi veri messie in gloria sempiterna. Unde esa. vlt. ⁊ erit semen eorum ex sufficientia mensis ex mẽse suo ⁊ ex sufficientia sabbati in sabbato suo: istud est seculum futurum quod totũ erit sabbatũ id est requies. ¶ Et nota ꝙ mensis legitime dicitur heredes hebraice: poniturqȝ apud eos pro perfectione numeri omniũ dierum in quibus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe cõputant iudei ⁊ non cũ sole: mensis ergo hic vt ait beatus gregorius pro perfectione positum est ⁊ sabbatum pro requie in quo seruile opus fieri non licebat: erit ergo semen eorum id est apostolorum et sanctorum predicatorũ faciẽtiũ filios sp̃uales ex mensis sufficiẽtia id est ex sufficiẽtia perfectionis vite p̃sentis in mẽse suo. id est in pfectiõe glie sue in futuro. Sicqȝ semẽ audituꝰ et sufficiẽtia sabbati. i. requiei in diebꝰ dñicis ⁊ festiuitatibus alijs ad audiendũ verbũ dei

necnon ex sufficientia requiei a vi/cijs et peccatis in vita presenti erit in sabbato suo: id est in sempiterna requie sua in vita futuri seculi quod totum est sabbatum vt predictum est. ¶ Et si queris quare fuit ordinata quies diei septime per iudeos die sabbati et non alia dies septimane. Respondet supradictus magister io/hannes in eodem libro titulo. iiij. c. viij. quod ad hoc fuit triplex ratio. Prima est quoniam secundum astrologos maior coniunctio saturni cum Joue fuit in capite arietis ascendente aquario qui est domus saturni que coniunctio ne/cessitauit et coegit populum iudeorum vt starent in captiuitate egypti quadringentis annis et quod inde educerentur in manu forti et brachio extento et quod ibi fierent miracula extra natu/ram. Et ideo fuit in die saturni dies sabbati ordinata in memoriam exi/tus de egypto et in memoriam coniunctionis saturni et iouis in domo aqua/rij vt dictum est. Et ratio quare magis firmauerunt se super saturnum quam super iouem est quia saturnus est altior Item quia ascendens coniunctionis fuit aquarius que est domus saturni secunda. Item propter alias proprietates quas iudei et terra ipsorum ha/bent cum saturno secundum quod dicunt astrologi et vlterius declarabo et ideo ordinatum fuit a iudeis. quod dies septima quando nihil operari debent quod esset in die saturni et quod essent in tenebris et sine candelis etiam que ponunt astrologi debere obseruari in die saturni vt liberentur homines a dam/nis suis et influentia effectiua. ¶ Secunda ratio est quia ista die saturni planete infectiui et damnosi habent sin/gularem potestatem quoniam prima hora noctis diei sabbati est hora mar/tis secundum computationem horarum vt iudei computant ordinando primo noctem et postea diem: et prima hora diei sabbati est hora saturni. quod duo planete sunt damnosi secundum astrologos et sic in die illa naturali dam/nosi planete habent suam influentiam damnosam singularem Et sic scripsit Rabi abraham in glosa sua quam fe/cit super decem preceptis super illo spe/cialiter memento vt diem sabbati etc. Dixit istud preceptum fuit propter speram saturni et qualibet die in heb/domada habent stelle mobiles ipsa/rum quelibet vnam diem in qua ma/gis apparet ipsarum virtus et quo/niam vna die in hebdomada quiescere tenebantur in signum et memoriam creationis mundi vt dictum est. Ideo ordinauit eis Moyses in marath quod ista dies requietionis esset specialiter et signanter illa dies saturni que est sabbatum in qua stelle predicte damno/se habent potestatem et influentiam sin/gularem vt ab ipsarum damnis et infectionibus tuerentur. ¶ Tertia ratio est propter potestatem istis planetis datam super iudeos et terram suam quia secundum astrologos iudei sunt sub constellatione Martis et Saturni et sic per experientiam patet quoniam quando saturnus est in domo casus sui et habet aspectum a malis et damnosis alijs stellis tunc euidenter apparet malum opus aliquod in iudeis et hoc sepis/sime sum expertus et secundum conditiones suas videtur esse de natura saturni prout dixit Ptolomeus quod de natura saturni est miseria et casus et populus captiuus et malarum conditionum vt

sunt iudei. Et ideo diebus sabbatinis et alijs diebus vbi erant predicti planete in exultatiõibus suis faciebant plura sacrificia q̃ in alijs diebus vt ab istarum planetarũ dãnis specialiter essent salui prout p glo. Rabi abraã euidenti⁹ demonstrat quam fecit generaliter super legem et probatum est per dicta astrologorum que ego allegaui in declaratione quam scripsi super glosam predicti Rabi abraã abenagra et ista talia cerimonialia priuanda erant in cõplemento legis in aduẽtu xpi quoniam ipse venit pro salute animaruz Et vt tales opiniones falsas totaliter aboleret que ydolatriaz sapiunt apparenter et causa finalis legis cõplementi non est res corporalis sed potius spiritualis et in vni⁹ diei obseruantiam in hebdomada in memoriam creationis mundi que fuit causa finalis mutationis legis prout diximus. Rationabile erat in complemento legis ponere illam diez que ẽ dies requietionis et illã animã superfluam aliam quã dicũt cum eo venire prout dixerũt q̃ textus dicit quieuit et animauit exo.xxxj. Animã aliã creauit homini die sabbati quod cẽt die solis que est dies dominica et ista die dñica xps a mortuis resurrexit vt demonstrarũt mundo animarum salutẽ: et pp̃ter istam diez vere dicit animã aliam venire: qm̃ pp̃ter resurrectionem xp̃i anime ppetuo vitam habent: et hoc signauit algasel philosophus dicẽs in resplẽdore solis saturno nõ indigemus: hucusq3 predictus doctor. Patet ergo quare iudei obseruãt diẽ reqetiõis hebdomade in die saturni: et licz dies reqetionis ab oĩbus de mundo sabbatum dicat qz sic sabbatũ interp̃tat vt supra patuit qz tamẽ non ea intẽtione: qua iudei sabbatũ suuz appellãt. Ideo nõ diem saturni sed aliũ colunt vt videlicet diem dñicam nos xp̃iani oĩbus superstitionib⁹ exclusis in memoriã resurrectionis xp̃i tali die factam et future resurrectionis tali die fiendã vt supra dictũ est. ¶ Item possum⁹ adducere cõtra iudeos auctoritatez magistri alfonsi cõuersi in libro bellorũ dei. In quo disputauit cõtra iudeos secundũ opiniones thalmu h. vbi dicitur q̃ s̃m iudeos nõ est incõueniens dicere oĩa festa et ieiunia remissionũ et indulgentiarũ posse mutari: et textus vocat ipsa sabbatuz sicut ip̃m met sabbatum et pbant hoc Leuiti. xxiij. Hec sunt ferie dñi q̃s vocabitis sanctas: et glosauerunt dicentes vocabitis: id est posito q̃ errent scienter vel ignoranter qm̃ illa debent festa simpliciter reputare et sic nõ debent iudei inõueniens reputare q̃ illi qui recipiũt legem scti messie diẽ sabbati in diẽ dñicam cõmutarunt pp̃ter rationes superi⁹ allegatas: et de hoc xps in euangelio mathei.xij. respondens eis qui dicebant iesum xp̃m non licere in sabbato curare. dixit: Filius hominis habet potestatem super sabbatum.

¶ Contendit iude⁹ probare q̃ iesus xps non est verus messias qz non venit in nouissimis diebus.

Extum argumentum nititur ostendere iesum xp̃m saluatorem nostrum nõ esse verum messiaz in lege

τ pphetis pmissum. Arguūt ergo iudei sic: verus messias debet venire in nouissimis dieb⁹ sed nondū sunt dies nouissimi: ergo nondum venit messias: maior patet ysa. ij. quod exponitur ad litterā de messia vbi dicitur. Erit in nouissimis dieb⁹: minor satis patet. ¶ Ad illud argumētum dicendū φ dies messie dicunt nouissimi habendo respectū ad ordinē: habendo respectū ad etatem: habendo respectum ad sacram scripturā. Primo ad ordinem qr sex milia diuidendo τ ordinando p tres dualitates sicut mensurat duratio mundi secundū iudeos τ duo nouissima millenaria dicūtur dies messie patet p canadū beliā. Unde in thalmuth in libro qui dicitur canhedrin qui sonat sacerdotes magni inuenit hoc quod seqtur: legerūt in studio helye φ sex milia anni mundus habet durare duo milia vanitatis τ duo milia legis et duo milia messie τ sequit. Et ppter nostra peccata que sunt multa transierunt ex illis que pterierūt hec ibi Et cum hoc dicit Thalmuth q̄si trāsierant de duobus milib⁹ annis messie q̄si sexcenti anni. τ post illud tempus trāsierūt iam q̄si. dccc. xlij. anni cum illo numero sex miliū annoꝝ: videt cōcordare beat⁹ ysodorus super penthateu. cum sup illo passu enoch septim⁹ ab adā qui placuit deo trāslatus ē dicit ibi enoch septimus ab adam septimā requiem significat: trāsactis nāq̧ sex milibus annis τ renouato celo ac terra factoq̧ iudicio transferent sancti in vitā eternam. ¶ Nūc vide cecitatē iudeoꝝ ipsi ɔputāt ānos a creatiōe mūdi sicut nos a natiuitate xp̄i τ dicūt φ isto āno in quo nos cōputam⁹ mille. cccc. lx. annos dn̄i sunt a creatiōe mūdi q̄nq̧ milia. ccxx. τ sic patet φ de duob⁹ milib⁹ annis messie iā trāsierūt ſm eoꝝ cōputū mille ducēti viginti āni qb⁹ debuisset venire messias: τ cū nō sit numerus annoꝝ vltra sex mille vt dictū ē τ ipse debet regnare duob⁹ milibus ānis quō hoc est possibile. cuꝫ non restāt secūdū cōputū suum nisi dcc. lxxx. anni. ¶ Item ipsi assignāt in predicto numero annoꝝ determinatum tēpus messie. s. finitis q̄ttuor milibus annis a creatione mūdi vt reseruantur duo mille p messia. Nūc attēde quid dicit ysa. c. lx. in fine minimus erit ibi mille: τ paruul⁹ in gētem fortissimā ego dn̄s in tpe ei⁹ subito faciā illud O iudee tu determinasti tēpus messie. τ vide quid dicit deus: ego dn̄s in tpe eius scꝫ messie subito faciā illud. Super quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni ante tēpus suuꝫ τ si nō fuerunt boni in tpe suo ergo necesse ē φ iudei concedunt ſm iuā glosam vnū de duobus vel φ ipsi fuerūt boni vel non boni. Si boni ergo messias venit ante tēpus suum. s. anteφ inciperet numerus quinq̧ miliū. Et si fuerūt nō boni sicut ipsimet ɔcedunt in dicto prehabito φ ppter pctā sua multa transierunt. i. anni qui preterierunt: necesse ē φ tunc ɔcedunt secūdū suaꝫ glosam φ in tpe suo venit. s. finitis quattuor milib⁹ ānis in pricipio q̄nti millenarij ānoꝝ: τ sic habent cōcedere necessario φ secūdū suū numerum iā sunt mille τ. xviij. āni φ nat⁹ est messias. ¶ Et si dicant φ nos cōputamus plus anticipando tēpus. Dico φ licet simus differentes cum

eis in cōputatione annorum a creatione mundi stante tamē suo numero in veritate licet anticipauerit tēpus adimpleuit qđ promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrū vsq ad dieꝫ signatū extremū.s.anni. Si ante illud tēp⁹ vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrū certuꝫ est ꝙ adimpleuit promissuꝫ: ꝛ sic nos xpiani stante numero iudeoruꝫ computabimus eī ingressum quinti millenarij.ꝛ dicem⁹ ꝙ sunt iā mille.cccclviij.anni ꝙ venit messias: stāte tamē ꝯputatione nostra a creatione mūdi. Dicem⁹ ꝙ messias venit infra duo vltima millenaria: cum ergo per ordinem ꝛ respectu ad duas primas dualitates miliariorum annoꝝ duo vltima millenaria in q̄bus debꝫ regnare messias dicanť dies nouissimi: sequiť ꝙ dies in q̄bus venit iesus nazarenus verus messias sunt dies nouissimi: de hoc nūero sex millium annoꝝ dictū fuit supra li.i.ar. vi.pūcto.iiij.thesauro primo. ¶ Secundo patꝫ hoc idem habēdo respectum ad etatē nā duratio mūdi mensurať septē etatib⁹ sicut duratio hominis quarū nouissima et vltima est decrepitas q̄ prefixum habet principiū sicut cetere etates non tñ terminum q: multotiens plus durat q̄ cetere etates ꝛ iesus nazarenus fuit in decrepitate mūdi ꝛ ꝑ consequens in nouissimis dieb⁹ habendo respectū ad etatē. ¶ Tertio patet hoc habendo respectū ad sacrā scripturā: nam multa tempora ꝛ dies precedentia iesum nazarenum circiter per duo milia annorū dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi isrł vocatis filijs ante mortem suam dixit. Cōgregamini filij israel vt annunciem vobis q̄ ventura sunt in nouissimis diebus: vbi multa annunciat nō solū de his q̄ debēt impleri de aduētu messie sed etiam multa que cōpleta sunt tēpore regū israel ꝛ iuda sicut fuit de primatu iuda ꝛ de excellētia super omnes fratres suos ꝛ de regno: ibi iuda te laudabunt fratres tui ꝛc. Patet igitur ꝙ non solum dies messie in quibus fuit iesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiā multa tempora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicunť dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus xps non est verus messias q: in eius aduentu mons syon nō fuit eleuatus in vertice montium.

Septimum argumentum iudeorū est tale. In aduētu messie mons syon debet eleuari in vertice montium sed hoc non est factuꝫ ergo nondū venit messias. Maior ē ysa. c. vbi supra: erit in nouissimis dieb⁹ preparatus mons dom⁹ domini.id est mons syon in quo erat templum in vertice montium ꝛ eleuabiť super colles. Minor patet quia in diebus iesu nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie ꝑm iudeos debet eleuari super alios montes: vnde dixerunt aliqui iudei ꝙ tempore messie debet deus portare montem thabor et montē synai ꝛ mōtem carmeli ad

locum vbi est hierusalē ꝛ in vertice istorū mōtiū ponere mōtē syon hoc dicunt ipsi nō esse factū tpe iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Respō deo ſm Rabi salomonē ꝙ ista eleuatio mōtis supra mōtes nō est intelligenda secūdū locū sed secūduꝫ excellētiam ꝛ gloriā illius mōtis qꝛ ibi debebāt operari magna signa ꝛ miracula plusꝙ in alijs mōtib⁹ qđ impletū est tpe iesu nazareni qꝛ ibi illuminauit cecū: curauit languidū. Ibi sup oēs apostolos misit spiritū sanctum: ibi multa alia signa ꝛ miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios mōtes eleuari debebat et sic impleta est ꝓphetia in vero messia iesu christo.

¶ Cōtendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus xps non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes.

Octauū argumentū iudeorū ē ad verū messiam cū dꝫ venire debēt cōfluere oēs gētes sed ad iesum nazarenū nō confluxerūt oēs gentes ergo nō est ipse messias Maior ptꝫ ysa. c. quo supra vbi statim sequitur. Et fluēt ad euꝫ oēs gētes. minor est clara: dicūt iudei ꝙ in nazareno nō crediderūt oēs gētes nec adhuc credūt. ¶ Ad illud argumentū iudeorū sup illud fluent ad eum. i. ad fidē eius omnes gentes. Dicēdū ꝙ ibi oēs distribuit ꝓ generib⁹ singulorū: nō ꝓ singulis generū. vt oē aial fuit in archa noe. ita ꝙ ē sensus ꝙ de qlibet gētiū genere venirēt ad fidē veri messie: qđ impletū est in iesu vero messia nro. per apostolos suos ꝑ quorū ꝑdicatione de oib⁹ gētib⁹ cōuersi sunt ad fidē christi: qꝛ in omnē terrā exiuit sonus eoꝝ ꝛc. Et sic in isto modo in iesu vero messia nro impletū ē illđ ps. Deus iudiciū tuū regi da. ꝛ adorabunt eū oēs reges oēs gētes seruient ei. qđ impletū fuit in cōstātino impatore qn suscepit fidē christi ¶ Uel aliter dicēdū ꝙ aliqn oēs in scriptura sumitur ꝓ multis vt. ij. Reg. xvij. Dixit absalō ꝛ oēs viri israel. Melius est cōsiliū chusi ꝯsilio achitofel. ꝛ certū ē ꝙ nō erant ibi omnes viri israel sed multi. Sic in euangelio Matthei. ij. Audiēs herodes rex turbat⁹ ē ꝛ ois hierosolima cum illo. oēs enim. i. multi de hierosolima. Sic i ꝓposito veniēt ad eū oēs gentes id est multi de gētibus.

¶ Contendit iude⁹ ꝓbare ꝙ iesus xps nō est verus messias qꝛ in eius aduentu nō dixerūt gentes venite ascendamus ad mōtem domini.

Nonū argumentum iudeorū ē cū verus messias venire dꝫ: gētes cōfluentes ad eū dicere debent. Uenite ascēdam⁹ ad mōteꝫ dn̄i ꝛ ad domū dei iacob. Sed hoc nō dicitur in aduentu iesu nazareni ergo nō est ver⁹ messias. Maior ptꝫ ysa. vbi supra. Uenite ascendamus ad mōteꝫ dn̄i ꝛ ad domū dei iacob. Minor patet qꝛ aliqui xpiani dicūt eamus ad domuꝫ petri. Alij dicunt eam⁹ ad domū pauli. Alij ad domū martini ꝛc. Nulli ꝟo dicūt ad domū dei iacob. ¶ Ad hoc argumentum dicit Alanus in suo quadripartito

lib.iiij.c.ix. Dicēs q mons iste xp̄s est quē iā vniuerse fines terre crēdūt. iam adorāt vniuerse familie gentium vna τ cōcordi voce dicūt eam⁹ ad montē dn̄i et ad domū dn̄i dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse τ eorū qui ante legem fuerūt fideles τ eorū qui sub lege exīstūt τ eorū qui nunc exīstūt credentes in deū. Qd autē arguunt nos super hoc qd dicim⁹ eamus ad domū petri ad domum pauli: ad domū martini. τc. Null⁹ qui sane sapit dictū hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domū facimus: Sed ī honorem petri atq; in memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro τ tibi paulo hanc domū dedicamus sꝫ potius deo dicit̄ cōsecrari. τ q̄uis diuerse ecclesie deo ꝯsecrent̄: tamē vna est dom⁹ dei. vna est dei eccl'ia oīmq; fideliū conuētus. Ad hāc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xp̄s sanctus sanctorū: hic peccata remittunt̄. hic nō solū homicidiū ꝓhibet̄ immo etiā ira τ odiū tollitur.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare: q iesus nō est ver⁹ messias q2 in eius aduētu gladij nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimum argumentū iudeorū est. In aduentu messie gens ꝯ gentē nō debebat leuare gladium nec exerceri vltra ad preliū τ debebant cōflare gladios suos in vomeres τ lanceas suas in falces. Sed cōstat q post aduētuꝫ iesus nazareni et adhuc modo: nō cessauerūt bella per orbē vt patet manifeste τ maxime in iudea quia post mortēꝫ eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytuꝫ τ vespasianū: fuerunt etiam semper lancee τ gladij τ alia arma bellica ī magna copia Igitur iesus nazarenus non est verus messias. Maior ptꝫ ysa. c. vbi supra. ¶ Ad istud argumentuꝫ iudeorum de pace que debebat esse tp̄e messie de qua ꝓpheta: nō leuabit gens contra gentē gladiuꝫ: nec exercebunt̄ vltra ad preliū. Dicendum q ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis inter viros sp̄ūales q2 inter malos pax eē non pōt. Nō est pax impijs dicit dn̄s ysa. xlviij. In cuius signum angeli ī sua natiuitate cantauerūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone volūtatis. Fuit etiā tp̄alis pax de qua intelligūt. Primo ī romano imperio q2 ī cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersionēꝫ carthaginis. Secūdo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quando mūdus tante pace gaudebat q cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. Et ex h̄ exīt edictū a cesare Augusto vt describeret̄ vniuersus or-

bis Luce.ij. Et durauit ista pax p centū.xv.annos vsq ad destructionem iherusalē per Tytum et vespasianum quod ptz qz ante iesuz xpm cesar Augustus regnauerat p. xlij. annos. xps autez.xxxiij. vixit vsq ad passionē et deinde in passione xpi vsq ad destructionē iherusalē fluxerit anni quadragita et sic fūt in sūma centū et.xv.anni ita q fuit diuturna. Et tūc probabile est q pp pter diuturnitatē pacis iudei cōflarent gladios in vomeres et c. sicut sensibiliter videt i terris vbi post bella sequit pax diuturna. Sequit in dicta auctoritate nō leuabit et c. yperbole est ad designādum pacis diuturnitatem sicut cōiter dicitur de aliquo negocio qd protrahit vl tra modum consuetū. Istud negocium nunq terminabit lz aliquando terminetur infra annū vel infra mensem seu etiā in minori secūduz conditionē negocij: et hic mod9 loquendi parabolicus frequens ē in prophetis. ¶ Sed dicunt iudei q ista prophetia nunq implet nisi illa pax fuisset perpetua propter illud qd sequitur nec exercebunt vltra ad preliū qz signum aduentus messie est pax sine fine patz ysa.ix. Multiplicabitur eius imperiū et pacis eius non erit finis vbi agit expresse de aduētu messie et in.ps. Deus iudicium tuuz regi da. Orietur in diebus eius iusticia et habūdancia pacis donec auferat luna. sed luna nunq auferetur: ergo nec pax. Dicendū ad primū cū dicitur nec exercebunt vltra etc. q ly vltra nō dicit eternitatē sed diuturnitatē tēporis sicut patet qd fuit. Uel aliter dicenduz est q in dictis sacre scripture attēdere debemus ea q sunt per se et dimittere ea que sunt p accidens et ex consequenti. Sciēdū ergo q lex antiqua per se et directe pcipiebat populo corporale prelium. Nā ad acquirendū et defendēdū regnū tēporale in antiqua lege promissum necessari9 erat gladius: expediebat lancea et cetera arma sine quibus ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defendi nō possunt. Idcirco dicitur iudicum.iij. he sunt gētes quas dns dereliquit vt erudiret in illis israhelez et omnes qui nō nouerunt bella chananeorū et postea discerent filij eoz certare cū hostibus et habere consuetudinē preliandi etc. Ex quibus manifeste ptz q sicut pria lex expresse pmittebat regnuz terrenū ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinans populū ad acquirēdum et possidendū regnum celoz ad que directe et per se nō indigemus armis materialibus sz sanctitate et virtutib9: ppter quod secūda Coz.x. dicim9 arma militie nostre nō sūt carnalia qz tota colluctatio nostra i noua lege ē aduersus rectores tenebrarū et contra spūalia neqtie in celestib9 vt habet ad ephe.vi. De his armis visum est supra li.i.cōsideratiōe prima. Est igitur sensus pphetie si debeat cōpleri i hac vita pñti q tpe noue legis non erūt talia bella ex cōditiōe legis sicut accidebat i lege antiq sz solū idigem9 vomere ad seminādū meritū in p

sentit vita & falce ad metēdū pmiū in futura gloria. ¶ Uel aliter sicut dicit pitissim⁹ vir petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti.ix. Ait eñ q nō dixit prophetia pdicta quid facture sint gentes enarrando sed quid p̄cepturus sit xp̄s ostendēdo: quēadmodum & alibi zacharias dicit de ipso. et loquetur inquit pacē gentibus. sicut eñ hic de eo q pacē precepturus sit dictū esse intelligim⁹ ita & ibi quā cū & ipse preceperit si cōpletum non est nulla eius culpa fuit. ¶ Ad alia duo scʒ et pacis nō erit finis. et donec auferatur luna dico q nō debēt exponi iste pphetie de pace tēporali. sʒ illa q̄ durauit illo tpe fuit signum pacis spūalis. quia certū est q cito post mortē xp̄i sicut dictum est resurrexerūt bella in iudea iudeis adinuicē pugnantibus & iterū cōtra romanos rebellātibus sicut dicit iosepus in libro de iudaico bello pp̄ter quod iherusalem & terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quā angeli clamauerūt in xp̄i natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax consistit in tranquillitate cōscientie que pmanet in iustis omni tempore prouer. xij. Non tristabit iustum quicqd ei acciderit: et sic permanebit i iustis vsq ad finē mūdi cui succedit pax celestis que exuperat omnē sensuʒ ad philip. iiij. et sic manet eternalr ex pte finis sicut luna que est icorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax p angelum in sua natiuitate nūciata quā mūdus dare nō pōt q2 mundus dat pacē suā cū mala voluntate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. ps. Loquunt pacē cū proximo suo: mala aūt in cordibus eorum. & illam spiritualem pacē bone volūtatis per angelum nunciatam confirmauit iesus xp̄us verus messias in morte dicens pacē relinquo vobis pacem meā do vobis non quō mūdus dat ego do vobis Jo. xiiij. ¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias q2 in ei⁹ aduētu nō habitauit lup⁹ cū agno.

Undecimū argumentū iudeoꝝ contra verum messiam sumit de textu ysa. c. xi. Egrediet virga de radice iesse. qui secundū omnes doctores loquitur de aduentu messie: qui de radice iesse egressurus erat et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cū hedo accubabit vitulus et leo et ouis simul morabunt et puer paruul⁹ minabit eos. vitulus et vrsus pascentur simul et requiescent catuli eoꝝ. et leo q̄si bos comedet paleas. et delectabit infans ab vbere. sup foramia aspidis et i cauerna reguli: q ablactat⁹ fuerit manū suaʒ mittet. Sup isto textu dicūt iudei q i aduētu messie aīalia siluestria pacificabunt sic vʒ q pacifice viuēt et habitabūt cuʒ aīalib⁹ naturalr māsuetis. et q aīalia venenosa nō nocebūt hoīb⁹ nec pueris. imo q ifantes secure ludēt cū eis: nihil horum dicūt iudei impletū in tpe iesu nazareni ergo nō est messias. ¶ Ad istud argumētū

dicendum q non est verum q animalia silvestria tempore messie debent domesticari taliter q pacifice vivant et habitent cum mansuetis et q venenosa non nocebunt et cetera quia secundum q dicit rabi salomon tempore messie nec tempus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicendum q ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominantur ibi homines nominibus animalium. quid enim prodesset talis confederatio si lupus pacem non haberet nisi cum agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cum oue et vitulo. Inquietaret namque lupus hedum et leo agnum et pardus ouem. Ista ergo diuersa animalia diuersas hominum conditiones designant sicut probari potest ex scriptura veteris testamenti vt ipsi ceci suam cecitatem propriis manibus possint palpare. Dicitur enim Gen. xlix. beniamin lupus rapax et tamen iste lupus vere erat homo. Et ibidem. Dan. coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis. q autem iste modus loquendi sit in dicto capitulo. patet quia yesse patrem dauid vocat radicem. Dauid vocat virgam. et messiam vocat florem. et hoc patet per thargum translationem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi. Emitte domine agnum dominatorem terre animal autem irrationale non potest dominari terre cum ex ordinatione diuina homo presit animalibus vt dicitur Gene. i. capi. Item Gene. xlix. Catulus leonis iudas. et Iheremias. iiii. Loquens propheta de nabucho. qui debebat destruere ciuitatem iherusalem Ait ascendet leo de cubili suo. ergo omnia ista animalia diuersarum conditionum sunt homines. qui ad vnitatem legis euangelice sunt vocati non q lupus existens lupus maneat cum agno. sed q lupus in ecclesia efficitur agnus. et tunc habitat lupus cum agno. Nos sane per bestias illas que rapina et carne viuunt: impios homines intelligimus et raptores. per reliquas vero pecudes mansuetos et simplices et de illis propheta dicit q christus eos habitare et pacem habere preciperet. ¶ Et q ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet de hominibus patet per prophetam reddentem causam istius confederationis. Ait enim immediate. quia repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: scientie domini non sunt capaces. Sed et in confusionem intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerunt doctores antiqui iudeorum: nullam inter tempus modernum et tempus christi futurum esse distantiam nisi q in eius tempore captiuitatem omnium exibunt atque miseriam. hec Petrus alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cum humilibus. Infideles cum fidelibus. Iudei cum gentilibus. et venenosi gentiles qui voluerunt deuorare iudeos eis non nocebunt et cetera. Que omnia impleta sunt tempore iesu nazareni quando simul in vna fide et cultu veri dei habitauerunt venenosi gentiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram impletum est illud

in euangelio xp̄i quādo xp̄s iesus dedit potestatem apostolis ⁊ discipulis virtutem calcandi super serpētes Luce.x.⁊ cetera. Et actuū.xxviij.dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nullo est lesus:propter quod barbari admirātes dixerunt ipsum esse deum. ¶ Sed qd est qđ dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruulus leonē et vrsū minat cū agno in domo dei pastor.i. prelatus nobili ⁊ ignobili potenti et impotēti.forti ⁊ debili imperat puer ille dicitur nō in sensu sȝ malicia paruulus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus non est verus messias quia iudei non sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimū argumentū iudeoꝝ Accipitur ex textu Deutero.xxx.vbi dicitur cum ergo venerint sup te sermones isti bn̄dictio siue maledictio quā ꝓposui in cōspectu tuo ⁊ ductus penitudine cordis tui in vniuersis gentibus in quas dispsit te dn̄s de⁹ tuus⁊ reuersus fueris ad eū et obedieris ei⁹ imperiis reducet te dominus deus tu⁹ de captiuitate tua ac miserebitur tui. ⁊ rursum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat ⁊ si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet dn̄s de⁹ tu⁹ ⁊ introducet te in terrā quā possederūt patres tui:et maioris nūeri te esse faciet ꝙ fuerunt patres tui. Istud dicūt iudei nō eē factū ī tpe iesu nazareni.qꝛ nec liberati a captiuitate sūt nec reducti ad patriā ꝙ possederūt p̄res sui. ⁊ tn̄ istđ dꝫ fieri tēpe messie ergo non est ipse messias promissus. ¶ Ad illud argumentū est triplex responsio. Prima est ꝙ hec oīa non debēt īpleri tpe messie absolute.sed cū cōditōe posita in textu ibi:sed si fueris ductus penitudine cordis imo continue peccata peccatis sicut patres eoꝝ ⁊,mala malis addunt.⁊ ipi cōcedūt ꝙ ipsi sunt in p̄nti captiuitate propter peccata que non emendanꝶ ⁊ de quibus non penitēt gratis igitur sunt in ea. ¶ Secūda responsio est ꝙ illa ꝓphetia moysi impleta est in reductione captiuitatꝭ babylonice quia qn̄ ista prophetia fuit dicta per moysen soluꝫ fuerat populus ī seruitute egyptiaca. Et iō dicit textus rursum.i.iterū.⁊ simile habetur ysa.xi.Adducietꝰ dn̄s scđo manū suā ad possidendū residuū populi sui ꝙ possideꝶ ab assyriis ⁊ non habeꝶ in tota sacra scriptura ꝙ tertio debeat dominus reducere captiuitatē iudeoꝝ. sed solū secūdo:⁊ secūda captiuitas fuit babylonica. Istud igitur impletū est in reductiōe captiuitatis babylonice. ¶ Sed contra hoc fortiter arguūt iudei per illud Ezech.xxxix.c.vbi dicitur ꝙ ꝯgregabit eos dn̄s de nationib⁹⁊ nō reliquet quē ꝙ ex illis sȝ in ista reductiōe babylonie multi remāserunt ⁊ non oēs reuersi sunt:igiꝶ ꝓphetia nō ē impleta.dicēdū ꝙ imo ꝓphetia ē impleta qꝛ oēs reuersi sūt q̄ voluerūt reuerti. qꝛ oibus nullo dēpto.Ey-

rus dedit licentiā vt ptz.ij. paral. vlti. et pmo esdre dedit et eis mune ra multa et vasa tēpli que tulerat nabuchodonosor de iherusalem et nullus derelictus est ibi q voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remāse runt fuerūt ingrati diuino benefi cio. ¶ Tertia respōsio est q pōt ex poni q pdicta cōgregatio facta ē p iesū verū messiā spiritualiter q cōgregauit iudeos et gētiles i vnū per fidē et charitatē. sicut exponit Iohānes euāgelista. xi. ca. vbi di citur q iesus moriturus erat p gēte non tm p gente sed vt filios dei q dispersi erant cōgregaret in vnum Nullus aūt ab hac cōgregatiōe ex pellit qui velit itrare qr nulli clau dit gremiū ecclesie. Iudei aūt hāc cōgregationē nō itelligūt sz volūt itelligere q sicut corporalr fuerūt p orbē dispersi. sic corporaliter in terrā pmissionis quā possederunt patres eorum habēt cōgregari. Ut er go cecitas iudeorum excludat. Notā dum est sicut notat reuerēdus ma gister Paulus eps burgēn. in suo dyalogo. distinctiōe. iiij. c. i. ij. et iij. q cōgregatio de qua loqtur ppheta est dictio equoca. qnqz eni signi ficat cōgregationē corporalē i ali quo loco. qnqz vero significat con gregationem. s. aīorum in aliquo cre dibili seu opinabili vel desiderabi li: et hmōi. Sicut eni corpa in eodē loco posita dicūtur cōgregata loca liter et adinuicē remota dicunt di spersa. sic animi in eodē cōceptu intellectus seu volūtatis existētes vniri dicūtur et a fortiori possūt di ci cōgregati. vnde auctoritas aile gata ezech. potest dupliciter itelli gi. qr secūdū quosdā de cōgregatio ne corpali itelligit q fuit impletū in reditu de captiuitate babyloni ca qn omnis populus israhelitic q voluerunt ascēdere ad terrā pro missiōis habuerūt vniuersalē licē tiā seu potestatē hoc faciēdi. sicut supradictum ē. et huic snie cōsonat principium huius pphetie pdicte ezech. In qua dns dicit pphetice Nūc conuertā cōuersionē iacob et c. qd esset māifeste falsū si hoc adhuc eēt futurū cū ab illo tpe i quo dcm fuit nūc cōuertā vsqz ad istud tps trāsierūt plus q mille sexcētianni Sz qr tpe ezech. qn hoc fuit dictū p pphetā iaz iminebat tps pdicte cōgregatiōis. Ideo dr in hac pphe tia nūc reducā captiuitatē et c. que quidē pphetie et plures alie simi les vt illa Ezech. xi. Congregabo vos de populis et adunabo de ter ris in qbus dispsi estis et dabo vobis humū israel: fuerūt implete i redi tu captiuitatis babylonice p cōgre gationē corporalē israhelitarum q tūc fuit facta. Scdo vo intelligit congregatio in pdicta auctoritate spūaliter q ipletū fuit p iesū xpm verū messiā sub quo totus israel. s. fi deles xpi qui veri israel dicunt nō carnale sed spūale ē cōgregatus seu vnitus in fide xpi sm quaz anime fideliū vniunt seu cōgregant. nec obstat sm istos q dr nūc cōuertaz tū qr nō tm distat tēpus in quo hec prophetia fuit dicta a tēpore adue tus christi sicut psns tempus vt est manifestum. tum quia respectu di uine eternitatis tpa omnia repu

tatur vt nunc. Ex quib9 ptz. q3 fm vtrãq3 pdictarũ expositionũ pphe tia pdicta iã est ipleta. ¶ Et si di/cat iudeus nõ inuenit in sacra scri ptura 9gregatio spũalis: sed vbi/cũq3 dr 9gregatio intelligit corpo rũ. quare sequit q3 pdicta expositio nullũ hz in sacra scriptura funda/mentũ. Rñdet q3 nõ est mirũ si iu/deus nõ inuenit: qr cecus est. nũqd dr in ps. Cor ei9 9gregauit iniqui taté sibi. Cõstat eñi q3 congregatio iniquitatũ in corde fit p multarũ cogitationũ iniquarũ aggregatio/në q non est 9gregatio corporũ: sed 9ceptuũ cordis. Legit eñi Ezech. xxxvij. q3 ppheta iussu diuino acce pit duo ligna: quorũ sup vnũ scri/psit tribui iude r socijs eius. Et su per aliud tribui effraym r socijs eius. que quidẽ ligna de dei mãda to vnũ ad alterũ adiunxit. per quã adiunctionẽ vt ibi legit figuratur a deo vnio israelis adinuicẽ. sic q3 nõ diuiderẽtur in duas gentes seu duo regna. Ex quo pz q3 per cõiun ctionẽ corporalẽ figurat cõiunctio spũalis in scriptura. r p cõsequẽs cõiunctio spũalis est potior seu di gnior q3 corporalis. Sicut figura/tũ potius seu dignius est q3 figura Expositio auctoritatis Ezechiel. de cõgregatione spũali qualis est facta p xpm est multũ rationalis r dicti sacre scripture 9sona. ¶ Nec est iterũ instãtia de supradicta au/ctoritate Deut. xxx. vbi agit de ca/ptiuitate iudeorum hodierna: vt ipsi asseuerãt. C. q3 sunt 9gregandi a di/uersis partib9 terre in terrã quam possederunt patres eorum. et eorũ dr in terra si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit do minus deus tuus r inde assumet te atq3 introducet in terrã quã posse derunt patres tui r obtinebis eã. Ratio aũt quare instantia pdicta nullius est roboris: qr sicut congre gatio est dictio equiuoca vt dictũ est sic etiam terra. Dicit enim rabi moysen de egypto q3 q scripturas sacras recte intelligere vult: opz q3 significationes dictionũ equiuo carũ discernat. nunc aũt: vt pz ex sacra scriptura iste terminus terra qñq3 accipitur pro terra corporea et sensibili in qua homines cõiter habitant. quãdoq3 vo p spũali in qua sancti habitant de qua dicitur in ps. Credo videre bona dñi i ter ra viuẽtium. Unde si predicta au/ctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponũt: tunc cõgregatio de qua loquit intelligẽ da est spũalis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelli/gẽda est nõ terra in qua habitaue runt patres corporaliter p certo tpe r postea mortui sunt. Sed terra vi uẽtium in qua qcũq3 reuersus fue/rit ad deũ p veram penitẽtiã que fidẽ r charitatẽ psupponit intro/ducit r eternaliter manet. ¶ Sed dicet iterũ iudeus si terra aliqñ in telligat in scripturis p eterna mã sione hoc est cũ additiõe huius ter mini viuẽtium r hmõi. Sed terra simpliciter sumpta non accipitur in scripturis nisi pro hac terra sen sibili. Rñdetur video q3 cecus fa/ctus nec mirum si non videt scri/pturã sacrã in qua sine aliqua ad/

ditione terra aliquando accipit p terra spirituali habitata p sctos. Dicitur enim in ps. Iusti autem hereditabunt terram et habitabunt in seculum seculi sup eam. Constat autem q nulla est terra sensibilis in qua iusti in sclm seculi habitant cum oes iusti in hac vita existetes sint mortales. Et sic patet q terra de qua loquitur psal. non est ista terra sensibilis in qua habitam9 mortales hoies temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculum seculi: scz eternaliter. Et ista est proprie terra viuentium: et sic patet q vocat psalmus simpliciter sine adiectione illam terram celestem quam sancti habitant quam quidem significationem doctores iudeorum sentiunt. Unde sup illud Ysa. lx. c. Populus aut tuus oes iusti imppetuum hereditabunt terram. Dicut in libro canhedrin celech: omnis israelita habet sorte in seculo futuro, scriptum est enim popul9 tu9 oes iusti in ppetuum hereditabunt terram. Hec ille. quam auctoritatem tenent oes posteriores moderni iudeorum sine contradictione. Et quo pz q terra in verbis ysa. simpliciter dicta s. cum dicit hereditabunt terram accipitur p terra illa celesti: et eodem modo intelligendum est in auctoritate deutro. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionem iudeorum. scilz q sunt congregandi corporaliter ab hac captiuitate in quo sunt vndecunq sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam possederunt patres eorum et q predicta prophetia impleta est per christum in congregatione spirituali et terra viuentium.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias: quia no congregauit iudeos i hierusalem.

Tertiumdecimum argumentum iudeorum est lz terra possit intelligi celestis, vt in precedenti solutione dictum est non tamen videt quo possit intelligi q congregatio iudeorum non sit fienda a captiuitate in qua sunt ad ciuitatem hierusalem reuocandum de hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. c. In tempore illo vocabunt hierusalem solium dni et congregabuntur ad eam oes gentes in nomine dni in hierusalem: cum ergo hec congregatio no sit facta expectatur ergo fienda p messiam futurum. ¶ Respondet pdict9 magister Paul9 libro eodem et di. iij. c. q hec dictio hierusalem est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud ps. cxxi. Hierusalem q edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. doctores iudeorum tradunt q hierusalem inferior dirigat ad hierusalem superiorem. Hec ille. Et quo pz manifeste q itelligant illud qd dicit in ps. Hierusalem q edificatur vt ciuitas pro inferiori hierusalem et illud qd sequitur vt ciuitas cui9 participatio eius in idipsum. pro hierusalem supiori que quidem expositio est satis congrua: qr illa iferior hierusalem ad illam supiorem ordinat seu dirigit. pz igitur ex dictis doctorum hebreorum: q hierusalem qnq accipitur in sacra scriptura p illa

celesti. et sic dz intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata in qua dicit q congregabuntur ad hierusalē oēs gentes in noie dñi. ¶ Sciendum etiā q scdm doctores iudeoꝝ nō solū beatitudo celestis vocatur hierusalē in scripturis: sed etiam mōs dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria dñi et tēplum dñi et hmōi. et ideo cū dicitur qs ascendet in mōtem dñi: aut quis stabit in loco sancto ei⁹. Et alibi cōcupiuit aīa mea in atria dñi et multa similia intelligi debent scdm doctores iudeorū de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius q de hoc tractauit in suo. Deut. in ti. de penitētia. c. viij. De quo in particula. vij. loquēs de premio eterno. dicit hoc ē premiū quo nullū supius et hoc est bonū post qd nullum aliud bonū et hoc desiderauerūt oēs pphete: qd bonū multis etiā vocauerūt nominibus: vt mōs dei et locus sanctus eius: et locus sanctuarij et via sctā: atria dñi et porta dñi. Hec ille.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus non est verus messias: qz in ei⁹ aduentu nō edificauit tēpluz dño.

Quartūdecimū argumētū iudeoꝝ accipitur ex illo qd habet zacharie. vi. Ecce vir oriēs nomē ei⁹ sequit. et ipse edificabit tēplū dño. et etiā habet Ezechielis vltio. q hierl'm et templuz debet reedificari tpe messie: et fm mensuras q̄ ibi ponūtur: spacium erit vltra decē milia leucarū. Ista inquiunt non sunt impleta tpe ihū nazareni. immo tēplū et hierusalez ppter ei⁹ mortē fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophtyn libro de iudicib⁹. titulo de regibus et bellis eoꝝ. ca. xi. Dicit eni ibidē iesus nazaren⁹ imaginat⁹ est se esse messiā: et fuit interfectus p iudiciū. et infra volēs concludere eū non esse messiā. Ait sic: nā oēs pphete locuti sunt q messias est redēptor israel et congregator eoꝝ: et iste dedit occasionē ad pdendū israel gladio et dispgendū reliquias eorū et ad supprimēdos eos ergo nō est ipe messias. ¶ Ad istd argumentū dicendū q scdm nos et iudeos duplex est templū et duplex hierusalē: scz templū materiale et spūale. Hierusalē alta et hierusalē bassa: pro quo est auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascēdentes et descēdētes et dixit. q terribilis est loc⁹ iste. Nō est hic aliud nisi domus dei etc. vbi glosa hebraica dicit q iacob vidit hierusalē et domū dei edificandaz in terris et i celis. et dixit nō est hic aliud nisi dom⁹ dei et porta celi. i. domus edificāda in terris nihil est cōparatione illius dom⁹ et hierl'm q̄ debet edificari in celis et p hoc est magna glosa in brefich raba q̄ habet q moyses anteq̄ moreretur duct⁹ est in celū et vidit ibi messiā edificantem hierusalez in celis ex margaritis et lapidibus pciosis. et dixit sibi messias q iacob pat ei⁹ vtrāq hierusalem viderat et dixit q nihil erat illa hierusalem q̄ edificanda erat in terris in compara-

tione illi⁹ q̃ in celis: qꝛ illa erat du ratura pro israel imppetuũ ⁊ dixit tũc moyses. Letatus sum in his q̃ dicta sunt mihi: i domũ dñi ibim⁹. Stantes erãt pedes nostri i atrijs tuis hierusalẽ. Hierusalem q̃ edifi catur vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsum. modo ad ꝑpositũ iesus nazaren⁹ verus messias de buit edificare ⁊ edificauit templũ ⁊ hierl'm nõ materiale sed spũale scꝫ ecclesiã ⁊ paradisum ex lapidi bus viuis: videlꝫ ex fidelibus. qui in p̃senti tẽplo ⁊ hierusalẽ supiori cõpaginantur ꝑ gratiã ⁊ in futuro per gl'iam. ¶ Et ꝙ nõ debeat edi ficari templũ materiale scd̃m intẽ tionez iudeoꝝ: ptꝫ qꝛ põt queri ab eisdẽ de q̃ncꝫ. Primo quale in nu mero esset. Scd̃o quid contineret. Tertio ad q̃d seruiret. Quarto q̃s ibi ministraret. Quinto q̃ dies il lud solẽnizarent. Ad primũ respõ dent iude⁹ ꝙ erit in numero tertiũ Sed cõtra hoc est hiere. vij. c. No lite cõfidere in verbis mẽdacij di centes. templũ dñi templũ dñi tẽ plum dñi est. quasi dicat tẽpla ma terialia nõ debent esse nisi duo. ⁊ q̃ dicit tertiũ tẽplũ materiale fiẽduꝫ mẽdaciũ dicit. Vba sunt dñi exerci tuũ dei isr'l vt pꝫ ibidẽ. Itẽ agge⁹ ꝑpheta qui fuit tpe secũdi templi hoc idem clare exprimit in. c. ij. lo quens de celerrimo aduẽtu messie in eodem dicẽs. Adhuc vnũ modi cum est: ⁊ ego cõmouebo celum et terrã mare ⁊ aridã. ⁊ mouebo oẽs gentes ⁊ veniet desideratis cũctis gentibus ⁊ implebo domum istam gloria dicit dñs exercituuꝫ sequit. magna erit gloria dom⁹ istius no uissime plusq̃ prime dicit dñs ex ercituũ. hec domus nouissima fuit domus secũda que facta fuit ꝑ es dram in quã venit saluator noster quãdo fuit oblatus ⁊ sepe in eadẽ predicãdo ⁊ miracula faciendo. et qꝛ ipse in eam venit dicit ꝓpheta ꝙ debebat esse sua gl'ia maior quã illius prime quã fecit salomõ licet fuit nobilis prima facta per Salo monem: qꝛ non fuit in regibus ma ior Salomone. Et attende ꝙ dici tur in textu. domus istius nouissi me demõstratiue signando nouissi mam domuz ⁊ non dicit nouissime absolute. sicut cogitat iudeus ꝙ de beat fieri altera domus vt p̃dictũ est: qꝛ si talis debuisset fieri dixis set ꝓpheta domus nouissime. Sed quia illa erat domus in quã debe bãt venire sicut vẽit de facto. mes sias dixit huiusmodi. vt d̃ facto da retur intelligi ꝙ in istam debebat venire ⁊ nõ in alteram. Nũc autẽ ꝓbatur ꝙ illa maioritas fuit: quia venit in ea saluator. legim⁹ in pri mo libro Esdre. c. iij. ꝙ quãdo fini tum est opus domus secũde pluri mi etiaꝫ de sacerdotibus ⁊ leuitis ⁊ principes patruꝫ ⁊ seniores qui remanserãt in illis septuagĩta an nis qui transierũt de prima domo ad secũdaꝫ lachrymabantur: quia nihil videbatur domus secũda in comparatiõe ad primã. Sed iuue nes qui non viderant primã gau debant in aspectu secũde. In quo ergo erat maioritas glorie huius secũde domus nouissime nisi quia in eam venit saluator mũdi. ¶ Sa

pientes iudeoꝝ declarant ꝙ maio ritas domus secunde fuit: qꝛ durauit per decē annos plus ꝙ̄ prima. quia prima durauit ꝑ quattuorcenta ꝛ decez annos. et secūda ꝑ.cccc. ꝛ viginti annos. videte qualis est gloria: qꝛ durauit decē annis plus in illis decem vltimis ante distinctionem iam nō habebat gloriam neqꝫ potestatē: qꝛ ꝑ sex annos anteꝙ̄ destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianus mādauerūt ꝙ nō facerent sacrificia post aduētum etiā saluatoris nostri qui fuit pauco tēpore ante destructionem secūde domus secūdum ꝙ ipse dixit Luce.xix. ꝙ nō remaneret in ea lapis suꝑ lapidez quotidie fuerūt de malo in peius. ꝛ que gloria erat ꝙ ipsa durauit decem annis plus: cum ipsi manerēt captiui ꝛ subditi. ¶ Sunt aliꝗ̄ sapientes iudeorū qui declarauerūt ꝙ maioritas illa fuit: quia fuit melius opata ꝙ̄ prima Salomonis: ꝛ ꝙ illam reparauit herodes. Sed bene debem⁹ intelligere ꝙ nō attinxit herodes ad illud ad qꝺ attinxit salomon vt faceret maiorē ꝛ meliorē domū. Ceterū talmuth in libro qui vocatur yoma dicit ꝙ quinqꝫ que fuerūt in prima domo nō fuerunt in secūda. Primū archa testamenti. secūdum semhāmeforas ꝙ ponebant sacerdotes super cor suū: quia mādauit lex in Exodo ꝙ cū aliꝗ̄s pannis sacerdotalibus: faceret vnum alium pannum qui in hebraico vocatur osphev qui esset quadrat⁹ ꝛ duplicatus ꝛ ꝙ esset quantitatis vnius palmi in longum ꝛ alterius palmi in latum. iter duplicaturam huius panni ponebat sacerdos semhāmeforas scriptū. in hoc pāno mandauit lex ꝙ ponerentur duodecim lapides ꝑciosi in quattuor lineis de tribus in tres: ita ꝙ tres essent directe in qualibet linea et mandauit ꝙ scriberentur nomina duodecim tribuū in illis lapidibus vnuz nomen in quolibet lapide. et cū sacerdos ponebat super se hūc pannum volens scire si irent ad faciēdum guerrā vel si haberent victoriam: ꝛ si irent que tribus haberet victoriam per virtutez illius semhāmeforas statim relucebat lapis ꝛ splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam: ꝛ si non oportebat ire ad guerram splēdebant quedā littere que dicebant non. ꝛ si oportebat ire: relucebant littere que dicebant sic. ꝛ istud non fuit in domo secūda. Tertium ꝙ non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartum ꝙ gloria dei que apparebat in prima domo in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum ꝙ in prima veniebat spiritussanctus ad loquēdum cum prophetis: et in secunda non. quia tres vltimi ꝓphete. s. aggeus: zacharias ꝛ malachias qui fuerūt in domo scđa erāt senes et remanserant a tꝑe domus prime: et in malachiaz cessauerūt ꝓphete: qꝛ ipse fuit vltimus. nunc ad propositum redeamus exquo in domo secunda deficiebant ista quinqꝫ in quo erat maioris glorie ꝙ̄ prima nisi

quia debebat in ea venire messias filius dei vivi q̃ incõparabiliter excedebat oia predicta. Ptz ergo manifeste ex hac pphetia nullã aliam domuz siue tẽplum materiale fiendũ cũ dom⁹ illa secũda esset nouissima in qua venit xp̃s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis ꝙ hec pphetia fuit impleta in domo secũda qñ motum est celũ ⁊ terra ⁊ mare et arida: qz non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiã domũ qñ ista implebũtur. Rñdeo ꝙ immo oia ista fuerũt impleta in aduẽtu iesu nazareni veri messie. Dixit eñ adhuc vnũ modicũ .i. tẽpus breue respectu precedẽtis durationis mũdi ⁊ ego mouebo celũ. istud fuit impletũ qñ stella noua in natiuitate xp̃i apparuit Math. ij. ⁊ terrã ⁊ mare qđ fuit impletũ per victoriã romanorũ in omni terra ⁊ in insulis maris. Et mouebo oẽs gẽtes: hoc fuit impletũ imminẽte xp̃i natiuitate ,ppter qđ exijt edictũ a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redactus sub dominio romani imperatoris ,ppter qđ ibãt singuli in ciuitatẽ suã: ⁊ tũc xp̃us fuit natus. Luce. ij. Ipo ergo xp̃o aduenìente multitudo maris ad eũ est conuersa celũ. tellus et maria sunt cõmota: cõmota inq̃ sunt celi et terre et maris habitatores exultauerũt: et vndiq̃ terrarũ hierusalẽ habitationes varias oblatiões varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secundũ in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid contineret: dicit iudeus ꝙ contineret archam: tabulas virgam ⁊ manna. Sed contra hoc est Hiere. in cap̃lo. iij. non dicẽt vltra archa testamẽti neq̃ ascendet sup cor neq̃ recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tẽpore illo vocabunt hierusalẽ soliũ dñi ⁊ cõgregabũtur ad eũ oẽs gentes. vbi est glosa doctorũ iudeoruz ꝙ ,p tẽpore hierusalẽ syon solium dñi. iuda isrl̃ sanctuariũ terra oia hec vocabula significãt gloriã paradisi. ¶ Ad tertiũ si dareẽ tertium templũ ad quid seruiret. dicunt iudei ꝙ seruiret ,p sacrificijs faciendis sicut p̃terita domus. Sed contra hoc dicit deus. Isa. vlti. Celũ sedes mea terra scabellum pedum meorũ que est ista domus quã edificabitis mihi: ⁊ quis est iste locus quietis mee. Rñdẽt iudei dño. domine ista tertia domus edificabiẽ tibi ,p sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factũ vt respicias ,p peccatis nostris ⁊ parcas. ⁊ dicit dñs eis ad quẽ respiciã nisi ad pauperculũ contritũ spũ et trementẽ sermones meos. Et exẽplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui immolat bouẽ quasi q̃ interficit virũ. qui mactat pecus q̃si qui excerebat canẽ: qui offert oblationẽ quasi q̃ sanguinẽ suillũ offerat. qui recordaẽ thuris quasi q̃ benedicat ydolo. quasi dicat. ista sacrificia nõ mihi placẽt. cessare debẽt ⁊ solũ mihi placet qđ tpe messie ẽ fiendũ .i. sacrificiũ cordis contriti ⁊ humiliati ⁊c. ¶ Ad quartũ i quo queritur si daretur tertiũ templum

quis ibi ministraret. Respondent iudei quod ibi seruirent sacerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est Isa. in. c. eodē vbi loquēs de messia dicit. et declinauit sup eam sicut flumē pacis. sequitur et mittet agētes in affricā et lydiā et italiā et greciā. etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dixit dominus. quod impletū est in iesu nazareno tempore apostolorum. Sacerdotiū enim antique legis figura fuit sacerdotij noue legis. et ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum: iuxta illud. i. Reg. ij. vbi sic ait deus. Nunquid nō aperte reuelatus sum domui patris tui cū esset in egypto et elegi eū ex omnibus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascēderet in altare meū sequitur. Ecce dies veniūt et precidā brachiū tuū et brachiū domus patris tui: vt nō sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. et quasi in fine capituli cōcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelem qui iuxta cor meū et aīam meā faciat. et edificabo eius domū fidelē et ambulabit corā xpo meo cunctis diebus. vbi euidēter ostenditur quod iudeorū sacerdotiū erat finaliter consummādū et erat aliud cōsurgēdum cunctis diebus perduraturis corā xpo dño. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū sm ordinē melchisedech. ¶ Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere per institutionē sadoch et expulsionē abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. quia cum illa exclusione hāc etiā generalē intellexit ppheta sicut apparet ex modo loquēdi: quia dixit quod cūctis diebus certū est autē quod cunctis diebus sadoch nō ministrauit: nec volo tacere quod sequitur in eadē pphetia futurū est autē: vt quicunque remāserit in domo tua veniat vt oretur pro eo et offerat nūmū argenteū et tortam panis: dicatque dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalē vt comedā buccellā panis. hic est textus noster. littera vero hebraica sicut habui a quodā perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretū hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelē sicut cor meū et voluntatē meā faciet. et veniet ad adorandū me in domo mea in calice argenti et in placentula panis et dicēt cōiunge me nunc vni istorū sacerdotū ad comedendū hāc placētulā panis. littera hebraica vbi nos habemus nummū argēteū habet agorath que seph quod sonat in calice argenti. Ex quibus manifeste patet nō solū mutatio sacerdotū. sed etiā nouū sacrificiū fiendi in calice argenti. et torta panis que vt clare patet impleta sunt in aduentu xpi: et suorum sacerdotū: de ista materia latius dicetur infra in. xxiiij. argumento. ¶ Ad quintū scilicet si daretur tertium templū que dies illud solēnizaret. Rñdet iudeus quod dies magis solēnis in illo tēplo erit sabbatū. Sed cōtra hoc est Isayas caplo vbi supra erit mēsis ex mēse. i. solaris ex lunari. et sabbatū ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato quod totū impletur in nostra hierusalem ecclesia militanti tempore veri messie. nō enim debebat manere festiuitas sabbati: nec quecunque alia

iudeorū. Unde Isa. i. Neomenia & sab
batū & festiuitates alias nō feram.
iniqui sunt cetus vestri. kalendas
vestras & solēnitates vestras odi-
uit aīa mea facta sunt mihi mole-
sta. Tēplum ergo & hierusalē quod
debuit edificare tpe messie est spi-
rituale. scz ecclesia vel paradisus
nō materiale qd impletū est .i. iesu
nazareno. ¶ In cōfirmatione oim
predictorū. s. q non sit dandum ter
tium tēplum sicut legimus in chro
nicis imperatorū & summorū pon-
tificū. Julianus apostata odio fi-
dei xpiane pcepit iudeis: vt tēplū
suū reedificarent. qui ex oibus mū
di partibus cōgregati opus face-
re inceperunt. sed qd cū magno la-
bore & per multa tēpora fecerāt su
bito corruit terremotu. hec ibi.
Iste iulianus suscitauit .xij. perse-
cutionē xpianorū. Itē tēpore mar
tini pape primi. Humar⁹ princeps
sarracenorū veniēs hierusalē vbi
olim fuit templū iudeoꝝ quod per
tytum destructū fuerat diligenter
iubet inquiri. loco vero reperto et
diligenter mūdato cepit templum
edificare & structura nō stabat: im
mo repente corruebat. sciscitās q̄
cur hoc accideret per quosdam iu-
deos reperit. q nisi crux dñi q̄ erat
in monte oliueti de medio tolleret
edificare non possit qd factuz fuit
sublata eni cruce dñi structura te-
nuit & humarus supra sepulchruz
dñi vnā ecclesiā rotundā edificauit
pro eo q machometus dñm nostrū
iesum xpm tanq dei summū pphe
tam nō autē tanq deū adorari mā
dauit. Dicit eni in alchorano iesuz
christū verū fuisse pphetā natū de
virgine conceptū de spiritusancto
sed nō deū. & si queratur cur cruce
dñi existente in monte oliueti stru-
ctura illa nō stabat. Ratio esse po-
tuit qz non patiebatur deus ibi tē-
pluz fieri blasphemie preciosa do
mini cruce ibi existente in quo tem
plo dū humarus sacrificaret a quo
dā persa interfectus est: hec in col
lectura hystoriarum.

¶ Contendit iudeus probare q ie
sus non est verus messias: qz in ei⁹
aduentu non est saluata iuda.

Uintūdeci-
mū argumentū iu-
deorū contra xpm
accipitur per illud
Hiere. xxiij. Ecce
dies veniunt dicit dñs & suscitabo
dauid germē iustū translatio chal-
daica habet. i. messiam iustū. sequi-
tur. In diebus illis saluabitur iu-
da: & israel habitabit cōfidenter &c.
Sed nunq tot miserie acciderunt
iudeis sicut post mortē iesu nazare
ni sicut ptz in destructione ciuitatꝭ
et templi. ergo non est ipe messias.
¶ Ad illud argumentū respondet
q illa pphetia est impleta qtū ad
illos qui fuerūt veri filij israel & iu
da. qui saluati sunt spūaliter nō so
lum qtum ad aīas. sed etiā corpo-
raliter: qz vt dicitur in ecclesiastica
hystoria imminēte destructiōe ciui
tatis per tytū & vespasianū admo-
niti sunt fideles qui erant in iudea
per angelū: vt trāsirēt in regnū re
gis agrippe q̄ erat cōfederat⁹ roma
nis in pace. Infideles autē qui ibi

erant nō credentes in xp̄m suā miseriam de suo peccato meruerunt. Huic ꝯcordat rēspōsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dyalogo titulo .ix. vbi dicit ꝙ ꝓmissio eis dūtaxat est facta qui crediturí erāt de israel. atq; iuda vnde ꝛ incredulis nō est cōpleta quēadmodū populo israel de egypto educto quidā: qꝛ peccauerūt ꝛ a ꝓceptis dn̄i recesserūt. terrā ꝓmissionis non intrauerūt. quā ꝓmisit dn̄s moysi dicēs. Descēdi vt liberarē populum meū de manu egyptiorū: vt educerē de terra illa in terrā bonā ꝛ spaciosam. sed oēs in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo prophetia nō in infidelib⁹ q̄ non sunt ꝓprie filij israel ꝛ iuda: sed infidelibus. Fuit etiā impleta in domo secūda. qꝛ de ea loquitur ꝓpheta. ¶ Uel pōt dici ꝙ illa saluatio ꝛ cōfidentia est de gloria celesti. qꝛ ibi habitant confidenter. ꝛ sunt perfecte saluati.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia nō habuit filios neq; semen.

Extūdecimum argumentū faciūt iudei ex illo Esa. liij. Uidebit semē lōgeuū. qd̄ intelligitur de messia. ꝛ in ps. Bonā in seculū seculi semē eius. Nūc autē nō legitur iesum nazarenū habuisse filios: nec semē. ergo ipse nō est messias. ¶ Ad istud argumentū respōdetur ꝙ iesus nazarenus habuit filios ꝛ semē nō corporale: sed spūale. ꝛ hoc sufficit ad verificādū illā prophetiā. qꝛ verus messias iesus descendit de semine spūali nō corporali. qd̄ ptꝫ qꝛ prima ꝓmissio facta d̄ messia fuit facta Abrae Geñ. xv. in semine tuo inquit fibi ōēs benedicētur oēs gētes. ꝛ subditur ꝙ sibi dixit dn̄s. In Isaac vocabitur tibi semē. ꝛ tn̄ cōstat ꝙ Isaac cōceptus est ſm spiritū nō ſm carnem sicut Ismael. vt dicit ap̄ls ad Gal. iiij. A fortiori igitur ꝛ multo magis xp̄s qui non ex virili semine: sꝫ mystico spiramine. qꝛ ergo verus messias iesus fuit natus totaliter ſm spiritū de virgine sine viro sufficit sibi ꝙ habeat filios spūales ꝛ glosa hebraica sup illo: in Isaac vocabitur tibi semē. Dicit hic notantur duo secula. vnū legis. aliud xp̄i et messie. in seculo legis fuerūt semē ꝛ filij carnales. in seculo xp̄i spūales sicut Isaac ſm spm̄ natus est. ꝛ de istis filijs loquitur dauid. ps. xliiij. qui ad litterā etiā ſm expositores iudeorum exponitur de rege messia. in quo dicitur sic. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij ꝛc. sicut em̄ ipse non debebat hereditare regnū a patre carnali. sic nec debebat regnū tēporale dimittere filio carnali ꝙ ostēdit humilitatē ꝛ mundiciam ipsius. ꝛ forte ratione istius fuit ꝛ est ꝯsuetudo inter christianos ꝙ papa qui est vicari⁹ xp̄i non est heres regni sui patris: nec dimittit hereditatē filio suo. quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus non est verus messias. quia lux lune non est facta vt sol. nec sol vt septem dierum.

Ecimūseptimū argumentū iudeorū est de sole ꝛ luna: qm̄ i diebus messie. vt pꝫ Jsa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis erit septēpliciter sicut lux septē dieruꝫ in die qua alligauerit dn̄s vulnus populi sui. ¶ Rn̄det ſm peritū virum Petrū alfonsi in dyalogo tit. ix. ꝙ non est gēs in mūdo stolidioꝛ iudeis q̄ putāt ꝙ coꝛpus vel lumē lune de⁹ augeat siue solis. Sol eīm si quātus nūc est maioꝛ esset dupliciter totū ꝓfectuꝫ hoim cōbureret nedū si septēpliciter ꝙ si ꝛ lumē septēpliciter magis esset oculos nimirū nostros nimio splēdoꝛe obtōderet. lumē etiā lune si splēdoꝛi solis par fieret nemo iaꝫ vltra quiesceret. semꝑ eīm dies esset. Per lunaris igit̄ lucis siue solaris augmētū voluit ꝓpheta intelligi fidem ꝛ gloꝛiā in xp̄o credituroꝛū. ac si diceret fides illoꝝ ꝛ gloꝛia multipliciter maioꝛ erit ꝛ ꝑlucidioꝛ q̄ modernoꝝ. ꝛ ꝙ nō de luna vel sole isto visibili. sed de xp̄ianoꝝ credulitatis gloꝛia et splēdoꝛe ꝓpheta loquat̄ in sequētibus testat̄ cū subiungit. Nō erit tibi amplius sol ad lucēdū per diē: nec splendoꝛ lune illuminabit te. sed erit tibi dn̄s in lucē sempiternā. ꝛ deus tuus in gloꝛiā tuā ꝛ nō occidit vltra sol tuus ꝛ luna tua nō minuetur. qꝛ dn̄s erit in lucē sempiternā. Nā si de sole vel luna ꝓpꝛie diceret hoc quidē qđ dicit nō erit tibi amplius sol ad lucēdū per diē: nec splendoꝛ lune illuminabit te illi quod supꝛa dixerat contrariū eēt erit scꝫ lux lune sicut lux solis: et lux solis erit septēplr. Patet ergo ꝙ de splēdoꝛe ꝛ gloꝛia fidei ꝓpheta sancte ecclesie hic loquitur qđ ex cōsequentib⁹ designatur cū subditur. sed erit tibi dn̄s in lucem sempiternā: ꝛ dn̄s de⁹ tuus in gloꝛiā tuā. ac si diceret nequaq̄ vlteri⁹ luce credulitatis vestre huius qui est similis solis istius trāsitoꝛij vel lune idigebitis fulgoꝛib⁹ Gloꝛia q̄ppe lucis sue vos eternaliter illuīabit dn̄s. sed ꝛ qđ sequit̄ non occidet vltra sol tu⁹ ꝛ luna tua non minuetur si hoc inq̄ ita vt est intelligeretur: scꝫ vt solis splēdoꝛ ac lune foꝛet cōtinuus nō esset iaꝫ dies vel nox mēsis vel annus q̄ oīa solis ꝛ lune ꝓueniunt vicissitudinibus. ergo non immerito de luce et gloꝛia fidei nostre q̄ nec minuetur nec occidet spiritualiter dictū intelligimus. Hec ille. Nonus conuersus bene locutus est. ¶ Uel aliter ſm nicolaū de lyꝛa dicēdum est ꝙ loquitur ꝓpheta de aduētu xp̄i ad iudiciū tunc mutabūtur ꝛ innouabūtur quodāmodo coꝛpoꝛa celestia: ꝛ tūc saluabitur vulnus populi ꝛ pꝛessura plage eius: qꝛ destruetur moꝛtalitas ꝑ peccatū pꝛimoꝝ parētum inducta: qꝛ oēs hoīes resurgent ad vitā immoꝛtalē. vtraq̄ expositio videt̄ necessaria vt perfectio gl'ie xp̄ianoꝝ ostēdat̄. s. in pꝛesenti quo ad pꝛimā: ꝛ in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Contēdit iudeus pꝛobare ꝙ iesus non est verus messias: quia in eius aduentu non est sublatuꝫ sceptrum ab israel.

Ecimūoctauum argumentum iudeoꝝ est. messias nō est ventur⁹ quousqꝫ sceptrū israel sit ablatū sed nondum est ablatū sceptrū israel ergo nondum venit messias. maior patet Geñ. xlix. non auferetur sceptrū de tribu iuda ꝛc. minor probatur ꝙ adhuc manet potestas seu dominiū iudicandi causas et determinādi apō capita transmigrantiū q̄ sunt in babylonia que locum regis tenent super totum populum israhheliticum vt habetur a rabimoyse egyptio libro de iudicibus in determinatiōibus suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit. Capita transmigrationis que sunt in babylonia locum tenent: et p̄nt dn̄ari in hierusalē et vbiqꝫ terrarum et iudicare super eos siue velint siue nolint sicut scriptuꝫ est. Nō auferetur sceptrum de iuda. p istud enim sceptruꝫ intelliguntur capita transmigrationis q̄ sunt in babylonia hec ille. Rn̄detur ꝙ minor hui⁹ argumēti scꝫ ꝙ sceptrum israel nōdum est ablatum non solū est manifeste falsa s̄m euidentiā facti sꝫ est etiam notorie ficta seu mendosa et per cōsequens contra propheticam veritatem. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet ex hoc. nam babylonia in qua asserūt iudei esse capita trāsmigrātiū habētiū tales potestates ꝛ dn̄ia sup totū populū iudaicū manifestū ē ꝙ iā a magnis tp̄ib⁹ citra est destructa ꝛ īhabitabilis reddita ꝛ hoc fuit pphetatū de ea Esa. xiij. vbi sic habetur. Et erit babylon illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in superbia caldeorum sicut subuertit dominus zodomā ꝛ gomorrā. nō habit abitur vsqꝫ in finē ꝛ nō fundabitur vsqꝫ in generatione ꝛ generationem: cōstat ꝙ in terra inhabitabiliter destructa nullus cōmorat: ꝛ multominus est credibile ꝙ sint ibi talia capita. Est etiam notorium inter iudeos ꝙ a magnis temporibus retroactis nūꝙ in partibus babylonis nec aliquod iudicium nec determinatio: nec solum rumor aliquis de illis ptib⁹ ad istas ptes europe venit Unde notoriū est s̄m euidētiam facti ꝙ non sunt ibi iudei dn̄antes sup totam israel sicut asserūt iudei. ¶ Secundū aūt. s. ꝙ minor illa sit ficta seu mendosa pꝫ ex hoc nā s̄m predictuꝫ rabimoysen ꝛ cōiter s̄m oēs doctores iudeoꝝ extra terraꝫ pmissionis non pōt nec lꝫ nec aliquando licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia: de quibus. s. est mutilatio mēbri humani aut occisio. Constat autē ꝙ q̄ non hꝫ iurisdictionem in talib⁹ non pōt iudicare nec capitaliter punire blasphemū vel ydolatrā: homicidā: adulterū: nec aliū quēcūqꝫ icurrenteꝫ talia crimina que grauissima sunt s̄m legem mosaycam. Et sic exceptis illis ꝛ similibus cetera sunt leuia. Ex q̄ sequit̄ ꝙ illa capita trāsmigrationū que iudei dicūt eē in babylonia nō possunt iudicare de grauib⁹ seu capitalibus criminib⁹ cum sint extra terrā pmissionis: sꝫ tm̄ de leuib⁹ ꝛ puis quoꝝ respectu nō possunt dici habere sceptrū nec potestatē regalē put dicūt iudei: nec pōt dici ꝙ tenent sceptrū seu locū regis sꝫ

tales essent sicut iudices inferiores habētes modicā ptātē. Manifestuȝ ergo ē ꝙ rabimoyses ⁊ aliȷ rabini q̄ asserūt ꝙ in babylone sunt capita trāsmigrationū habētia potestateȝ regiā super totū pplm iudaicū manifeste mentiunẜ cū illud asserūt qḋ est ꝯ mentē suā. oēs eñ concorditer tenent ꝙ extra terrā ꝓmissiōis nulli iudeorū pertinet talis potestas. ❡ Est etiā secūdo ṗdicta minor cōtra ꝓpheticā veritatem. legiẜ enim Osee. iiȷ. c. sic. Dies multos sedebūt filiȷ israel sine rege: et sine principe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine altari. que quidē auctoritas tam ẜm expositores iudeorū q̄ꝫ nostros intelligiẜ de statu iudeoꝝ ⁊ captiuitate hodierna. Et sic ptȝ ꝙ asserere in babylonia vel alibi tpe huius captiuitatis principē vel regē: seu aliqḋ huiusmodi est cōtra ipsam euidētiā rei fictiūum ⁊ mēdosum ac cōtra ꝓpheticam veritatem.

❡ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias quia non venit in tempore quo fuit sceptruȝ ab israel sublatum.

Decimumnonuȝ argumentū iudeoꝝ est. si iesus nazarenus fuisset ver⁹ messias debuisset venire tpe q̄ fuit ablatū sceptrū iuda. sȝ nō venit in illo tpe. ergo nō est ipse messias. maior ptȝ ex auctoritate allegata supra. minor ꝓbaẜ qꝛ si sceptruȝ iuda fuit ablatū hoc fuit prio ꝑ machabeos q̄ nō erāt de tribu iuda sed de tribu leui. Erāt eñ sacerdotes ⁊ totū pplm gubernabāt illi. i. tēplo secundo quod fuit per tricentos annos ⁊ vltra ante aduentum iesu nazareni vt patet in hystoriȷs Josephi ⁊ aliȷs. Cū igiẜ iesus nazarenus natus sit tēpore herodis regis qui machabeis successit in regno iudeoruȝ constat ꝙ non venit in tpe prenūciato per patriarchā: naȝ longe ante tēpus herodis in quo tempore xp̄s natus est iam erat ablatum sceptrū de iuda; vt dictum est ⁊ transierat in machabeis qui erant tribus alterius. ❡ Hic datur duplex responsio. Prima est ꝙ lȝ machabei fuerunt sacerdotes ⁊ per consequens de tribu leui. tamen ẜm lineam maternam erāt de tribu iuda. Et ideo per gubernationem eorum non erat ablatum sceptrum de iuda: tamen quia hoc non posset clare ꝓbari. ideo ad argumētum cōcessa maiore. Respondeẜ ad minorē ẜm alios planius. Ad quod sciendū vt habeẜ Nume. xi. c. tēpore moysi de mādato dei fuerunt cōgregati. lxx. seniores israel vt essent coadiutores in regimine populi cū ipso moyse: ⁊ extunc ẜm oēs doctores iudeoruȝ semp fuit in iudaismo collegiū seu cōsistoriū quod dicebaẜ cāhedri ad quod oēs difficultates seu dubia fidei ⁊ legis perueniebant et similiter omnia magna et summa iudicia seu controuersia de quibus intelligitur cōmuniter illud Deutro. xvii. Si difficile ⁊ ambiguum apud te iudicium esse ꝑspexeris inter sanguinem ⁊ sanguinem crimē ⁊ crimē ⁊c. et infra surge et ascende ad locū queȝ elegit dominus et sequeris sententiā eorum nec declinabis ad dexterā vl' ad sinistrā: qui quidē cāhedri a tpe dauid ⁊c. citra residebāt princi

Paliter sub regib⁹ ⁊ ducib⁹ iude in hierusalem: ⁊ postea in babylonica captiuitate. Du3 ibi essent reges vel duces de iuda: consequenter in reditu dicte captiuitatis residebunt in hier̃l3 sub ducib⁹ d̃ tribu iuda dũ cẽnt ⁊ durabat ptãs eoꝝ etiã nõ existente rege vel duce d̃ iuda prout potestas alicuius capituli vacante sede durat ⁊ sic auctoritas ⁊ potestas canhedri durauit etiam tempore machabeoꝝ ⁊ vsq3 ad.xl. annos ante destructio-ctionẽ templi secũdi in quo tempo-re cessauit ex toto eorũ potestas seu iurisdictio eo q tunc tpis interfecit herodes omnes rabinos seu magi-stros illius collegij ꝑut habetur in libro cãhedri hierosolymitano in.c. de iudicijs pecuniarum. Item habetur in libro abundasar.c.j. vnde pro tunc ꝓprie fuit ablatum non solum sceptrum de iuda: sed etiam scriba de filijs eius: quod quidem tempus concurrit cum tempore passionis iesu christi domini nostri: qui ẽm omnes per.xlij. annos ante destructionem templi secũdi fuit passus sicut regnu3 herodis qui fuit alienigena in cuius tempore titul⁹ regius a toto genere iudeorum fuit ablatũ fuit valde ꝓpinquum tempori natiuitatis christi iesu. Ex qbus patet q tẽpore herodis vt dictum est in quo tẽpore verus messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum ⁊ ꝓphetia adimpleta. ¶ Et si forte dicat iude⁹ q in p̃dicta responsione videnꝭ assignare duo tempora. sc3 quãdo ablatum fuit sceptrum iuda herode regnante qui alienigena erat. Et tpe quando ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum est fuit impletum quando herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebantur canhedrin qui non videntur fundare in aliqua auctoritate autẽtica: nec cõcordare verbis patriarche supradicti iacob: cum ipse non assignauerit duo tempora: sed tãtu3 vnum dicens donec veniat qui mittendus est scilicet messias secundu3 quod dicunt christiani ⁊ scd̃m translationem chaldaica3. Respondetur scd̃m hystorias thalmudicas quas iudei tenentur tanq̃ autenticas habere duo fuerunt ablata de tribu iuda in diuersis temporibus licet non multum abinuicem remotis: vnum est sceptrũ regni: quia herodes ascalonita cum esset non solum alienigena: sed etia3 seruus de domo machabeorum ⁊ de facto regnasset in iudea ⁊ hierusalem. Idcirco timens q cũ regnum ei non competeret de iure eo qd̃ legitur Deutero.xvij.capi. de medio fratrum tuoru3 pones super te regem nec poteris ponere super te alienigenam posset pro tempore aliquis consurgere de stirpe dauid ⁊ eum de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de genere regio in q̃ occisione ablatum fuit sceptrum de iuda presertĩ secundum estimationem populi cõmunem: ⁊ ipsius herodis qui credebat nullum de stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo predicto adhuc remanebant canhedrin: qui dicuntur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regibus seu ducib⁹ israeliticis s3 postea fuerũt ab herode interfecti cãhedrĩ oẽs ⁊ tũc ꝓprie fuit ablat⁹ scriba de filijs

iuda que omnia supradicta in libro qui dicitur babraca.c.i.et in libro cā hedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur Patriarcha igitur Jacob spū dei ista precognoscens proprie pdixit. non auferetur sceptrum de iuda in hoc assignans primam ablationem predictā ad titulū regium ptinētē. Consequenter dixit et scriba de filiis eius in hoc presignans secūdā ablationem canhedrin predictam. Que quidem duo in diuersis temporibus contingerunt ab herode seu herodianis. ¶ Et attendendum q de prima ablatiōe sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contingit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras scilz euangelicas certificamur nō solum de occisione sed etiam de ipsius tēpore. tradūt enim herodem occidisse quos cūq potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cum natus eēt iesus in bethleem iuda. Mathei.ii. De secunda vero occisione.s.canhedrin et de tempore quo contingit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit per.xl. annos ante destructionem templi secundi. Et sic patet ex predictis q non fuit ablatum sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filiis eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Vicesimū argumentū iudeorū ē acceptū ex illo qđ habet Daniel. vii. aspiciebā in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hois veniebat etc. Et sm oēs doctores catholicos loquit ibi de aduentu xpi. sed iesus nazarenus nō venit in nubib9 nec in tali potestate qualis ibi describit ergo nō fuit xps. ¶ Rñdet hic nicolaus de lyra q scriptura loquit de duplici aduētu xpi.s.in mundum et ad iudicium. Prim9 aduentus xpi describit cū humilitate. et secūdus cū maiestate. Daniel aūt loquit de secundo aduētu. Unde ibidem dicit. Aspiciebā donec throni positi sunt et sequit ibidē. iudicium sedit et libri aperti sunt. Judei autē excecati nesciunt hunc duplicē aduentū distinguere et ideo errāt multipliciter qr aliqui expectāt xpm in aduētu suo statim apparere in tāta virtute et potestate q possit sibi oia terrena subiicere et eos liberare et regnum suū restituere. ppter quod et discipuli christi post ei9 resurrectionem qrebāt. Actuū.i.c. Dñe si in tēpore hoc restitues regnū israel etc. Alii autē ppter scripturas q manifeste loquunt de xpi hūilitate et passione et ppter illas q loquūtur de ei9 eminentia expectāt duos messias. vnum q dicit filius Joseph et iste passurus est et occidēdus. Alius q dicitur filius dauid q messiam filiū Joseph resuscitabit et regnū israel restaurabit. sed illud dictū de scripturis nō hz auctoritatē. licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idē ē participatiue vt dauid et

saul et alii predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum propter quanto habet apparentiam impletum est in xpo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euangelio. Est etiam filius dauid secundum carnem sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.

Vicesimumprimum argumentum iudeorum contra xpm sumitur ex quarto regno quod nominauit daniel. in.c.vii. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorum ti.xiii. Aliqui glosatores iudeorum dixerunt quod illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt quod adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant xpianos romanos ex nomine ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei quod rex messias habebat venire in fine regni xpi cuius regnum sempiternum erit vt patet cap.eodem et quia credunt quod gens romanorum est gens edom.et. quia Julius cesar fuit de edom et sic alii omnes reges qui fuerunt post eum in roma. Iungunt etiam cum hoc prophetiam Jeremie Trenorum.iiii.gaude et letare filia edom: que habitas in terra hus: ad te quoque perueniet calix inebriaberis atque nudaberis completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnibus his inferunt iudei quod non debebant redimi completa receptione postquam scilicet nulla captiuitas sequeretur quousque fieret contritio et destructio illorum de edom. quos ipsi dicunt esse romanos qui seruant legem iesu nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabisalomon quod ibi Jeremias prophetat destructionem romani imperii eo quod destruxit templum et captiuauit populum iudeorum tempore tyti et vespasiani. et sic per filiam edom intelligunt romam seu populum romanum cum dicitur gaude et letare filia edom: quasi dicat istud gaudium quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristiciam conuertetur. quia ad te veniet calix vindicte diuine. Quia ergo nondum est destructum romanum imperium. ideo dicunt quod nondum messias venit. et istud argumentum est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie destructionem romani imperii. quo facto dicunt statim messiam venire et ideo quotidie orant pro destructione romani imperii et presertim pro destructione ecclesie xpi et discipulorum eius. vt patet per quandam orationem que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedam alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant que verba rabisalomon et rabi moysen et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumentum respondetur secundum predictum magistrum Alfonsum eodem libro et ti. Primo declarandum falsum esse romam siue populum romanum esse filiam edom pro eo quod regnauerit super eos homo qui fuit de edom sicut ipsimet iudei non vocantur romani nec edomite ex eo quod regnauit super eos herodes qui fuit

de gente edō ꝛ de terra rome. Itē qꝛ edō alio noīe dict⁹ ē esau. Gen̄.xxv. et sic edō descendit de sem filio noe per Isaac cuius filius fuit esau. Tota enim europa in qua est roma dicit populata fuisse a filijs Japhet ꝓpter quod nō videt rōnabiliter dictum ꝙ p edō significet romanū imperiū. Sepe eñ accidit ꝙ diuersa loca eodē noīe noīant ꝓpter quod multi decipiunt exponētes de vno quod de alio itelligit. verbi gratia. certum est ꝙ terra edō fuit ad ptē meridionalē versus mare andalusie p quā filij israel trāseūtes p desertū cū exierūt de egypto venerūt ꝛ in eadē terra edō fuit mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron. ꝛ ibi erat frācia quā dicūt iudei in hebraico carphat que nomiat in terra edō in ꝓphetia abdie vbi dicit trāsmigratio exercitus huius filiorum israel oīa loca chananeorꝫ vsqꝫ ad sareptā. littera hebraica hꝫ vsqꝫ carphat in qua stetit helyas quādo dixit sibi dn̄s. surge ꝛ vade in carphat que est in sydone. et iterū surrexit ꝛ fuit in carphat. Et patet manifeste ꝙ p hoc quod dicit carphat que ē in sydone in terra de edō dat intelligi ꝙ est alia carphat alibi sita ꝛ ista est regnū frācie quod est ad aquilonē. ecce ergo habemus vnam frāciam in terra edō. Itē hispania que dicitur in hebraico capharat et de qua dicitur abdie. in. c. eo. infra transmigratio hierusalem que est in buffro littera hebraica dicitur capharat. erat etiam prope illaꝫ franciam que dicebatur carphat. que erat in sydone in terra edō in qua hispania siue capharat mortu⁹ fuit antipas fili⁹ herodis in vinculis tiberij cesaris ſm ꝙ dicit iosephus ꝛ sic vocauerūt aliqui sapientes hispaniā terre edō in quo dederunt intelligi ꝙ non est illa hispania que vocatur in parte andalusia ꝛ que ꝓpinqua alteri frācie que est ad partem septētrionis que non est de terra edō. Inuenitur enim scriptum in libris erarij egyptiorum ꝙ terra andalusie fuit vocata hispanie nomīe primi regis quo habuit hoc nomen hyspan: quia venit de hispania que est in terra edō. Sic etiam dicendū de roma que in hebraico dicitur bosra que est terra edō ſm illud Isa. lxiij. Quis est iste qui venit de edō tinctis vestibus de bosra est vltra mare prope terram israel. Et dicit in libro zorobabel ꝙ bosra erat magna ciuitas niniue. et sic non est ista roma in qua est apostolicus quia illa roma que in terra edō iam fuit deserta quando fuit destructa babilonia: quia edō et moab et ammon ꝛ multe alie gentes venerunt cum rege babylonie ad destruendum israel ꝛ ideo reperierunt penam cum eo. ¶ Dico ergo respōdēdo sicut dicit Nicolaus de lyra. ꝙ p filiā edō intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau ꝓut dictus est edō denominata. ꝛ inuehit hic specialiter propheta contra ydumeos qui debuerant diligere filios israel eo ꝙ descendebant a duobus fratribus vterinis. s. iacob et esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos odio et in destructione hierusalē fuerunt cum chaldeis vt dictum est gaudētes de illa destructione. Ideo dicit in auctoritate. gaude et letare filia edō. quasi dicat. ista leticia tanꝙ in

iusta in tristiciam conuertetur que habitas in terra hus. ista hus nõ est illa de qua natus fuit iob. vt habetur iob.i. sed illa eiusdem nominis ciuitas in regno ydumee: quia sicut dictum est frequenter in scriptura reperitur ꝙ due ciuitates ⁊ loca in diuersis posita eodem nomine equiuoce nominantur. ¶ Judei moderni dicunt ꝙ inuenerunt in quadam glosa chaldaica ꝙ grecia est terra hus. Constantinopolis vero filia edom et quia predicta ciuitas est capta a turcis. Dicunt ꝙ iam est completa iniquitas filie syon ⁊ sic nunc expectant messiam venturum. Istud etiam est falsum scilicet ꝙ hus sit grecia et consequenter alia. ꝙ probatur sic: quia vt scribitur Genesis capitulo. xxij. nunciatum est abraham ꝙ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buz fratrem eius chamuelq́ʒ patrem syrorum et sunt tres prouincie coniuncte denominate ab istis tribus fratribꝰ. Caput terre hus fuit reblata que postea fuit vocata antiochia et iste prouincie sunt remote a grecia vltra. xxv. dietas. ⁊ sic consequenter patet ꝙ grecia non est hus. Item caput grecie est constantinopolis. et iudei in suo hebraico vocant greciam yenam ⁊ sic non possunt dicere ꝙ yenam est terra hus sm ꝙ declarant predictam prophetiam. ⁊ sic patet manifeste falsuʒ cũ dicant ꝙ constantinopolis ciuitas est terra hus et discurrentes per deuia quecũq́ʒ retorquentes textꝰ scripturarum facti ceci dixerunt terminum signatũ adimpletionis huius pphetie in anno dñi. M.cccclviij. qui est sm eos a creatione mundi quinq́ʒ milia ducenti decem ⁊ octo. Unde dixit rabi abrahã filius rabi hya q̇ habitabat brachinone declarando in quodam libro quem fecit qui vocatur meglina a megala qđ interpretatur littera discooperta ꝙ messias debebat venire anno a creatione mũdi quinq́ʒ milia cẽtum decem et octo quem numeruʒ ipsi ponunt in cõputo litterarum sui Abecedarij numerando quia ⁊ cũ venit predictuʒ tempus inuenerũt falsuʒ dictum illius. Et ideo dicũt moderni iudei ꝙ ille errauit: qꝛ vbi posuit quia debuit ponere ria que facit in numero ducenta decem et octo. qꝛ q. vel cof quod idem est in suo alphabeto facit centum: et ria quod idem est ꝙ. r. vel res facit ducentos ⁊ cuʒ iste sit annus vt dictum est sm cõputum eorum a creatione mundi quinq́ʒ milia ducenti decem et octo. Jdẽ affirmabant venturum esse messiaʒ anno predicto quod patuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de eis dauid. In circuitu impij ambulãt. sicut bestie molẽdini oculis velamine coopertis que nihil aliud inueniunt de sero quando cessant ambulare in profectu vie quam quando inceperunt. patet ergo falsitas istius expositionis ꝙ grecia sit terra hus et constantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictum est filia edom et regnum ydumee ab eodem denominatum et hus est ciuitas in eodem regno quod regnũ dr̃ habitare in terra hus qꝛ illa terra ẽ famosa in regno illo cuiꝰ metropolis siue caput erat reblata. s. ãtiochia. ¶ Sʒ dicet hic forte iudeꝰ

et quo filia eodem est regnū ydumee
et tu xpiane dicis q̄ ista ꝓphetia est
cōpleta quando ergo fuit completa
inebriata et nudata. Responsio q̄ il-
la prophetia īpleta fuit tempore re-
gis hircani qui fuit potētior rex ma
chabeorꝫ q̄r tunc fuit destructa tota
terra ydumei et eduxit. xxx. milia illo
rum quasi captiuos qui custodierāt
muros hierusalem: et dicit Josephus
q̄ in illā die facta fuit magna leti-
cia: q̄r. s. fuit destructa et punita tota
terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua
filius leui glosando sup̄ hoc passu
q̄ illa die fuit facta maior leticia in
templo q̄ vnq̄ fuerit facta. Dicendo
q̄ beth seau terra sua et oēs alie terre
ydumee que non fuerant subiugate
subiectioni tempore Josue nec alio
rum iudicuꝫ nec in tempore regum
israel et iude fuerunt victi et captiua
ti tempore huius regis hircani: et di
cit q̄ in illa die completa fuit ꝓphe-
tia abdie ꝓphete vbi dicitur ascen-
dent saluatores in montem syon iu-
dicare montē esau et erit domino re-
gnum. Et dicit etiam Josephus q̄
illi de edom filij esau conuersi sunt
ad iudaismū tempore predicti regis
hirchani et fuerunt circūcisi et non re
cesserūt ab eis tempore tyti et vespa
siani: sed q̄ semper manserunt iudei
deinceps. Et ideo fuit rememoratū
peccatum iudeorꝫ filiorꝫ esau et ceci-
derunt in captiuitatem quando fuit
cōpleta iniquitas filiorū iuda qui p̄-
manserunt iusti in aduentu messie ie
su nazareni s̄m q̄ ꝓphetauit Jere-
mias vbi supra dicens: completa est
iniquitas tua filia syon non addet
vltra vt transmigret te: visitabit ini
quitatem tuam filia edom et non in
uenitur gens malicie que sit in ira
dei tanto tempore s̄m q̄ dictum fuit
de edom nisi iudei ꝓpter quos fuit
dictum q̄ semper deberēt esse in ira
dei. Et ideo coniunxit deus has duas
gentes. s. edom conuersorum et iudeo
rum qui debebant perdi et semper eē
in ira dei sicut dixit Jere. in. c. vj.
Cadent inter corruentes tēpore visi
tationis sue corruent dicit dominus
et fuit ꝑdita memoria nominis edō:
et mansit memoria nominis iudeorū
quia illi de edom conuersi fuerunt
ad legem iudeorum. Et quia inueni
mus edom bis punitum esse: primo
in tempore nabuchodonosor ante ꝓ
phetiam malachie. Secundo post ꝓ
phetiam malachie tēpore regis hir-
cani. De prima fuit dictum Mala-
chie primo: q̄ si dixerit ydumea de-
structi sumus: sed reuertētes edifica
bimus que sunt destructa: hec dicit
dominus exercituū isti edificabunt
et ego destruam quia dixit destructi
sumus sicut si esset iam preterita il-
la punitio quā primo habuerunt tē-
pore nabuchodonosor secūduꝫ q̄ di-
cit etiā. c. eo. esau aūt odio habui et
posui seyr montes ei᷒ in solitudinē
et propter eum etiam dixit in ꝓphe-
tia abdie: legatum ad gentes misit
surgite et consurgamus aduersus eū
in prelium: quod dixit de futuro pro
pter secundam punitionem quam
debebant habere tempore hircani
regis et propter ipsum dixit in pro-
phetia abdie: et erit dominus iacob
ignis: et domus Joseph flamma: et
domus esau stipula et succedentur
in eis et deuorabunt eos: propter q̄d
intelligitur q̄ non debebant illi de
edom habere destructionem tertiaꝫ

quia in secunda debebant esse in ira dei in perpetuum cum aliis iudeis consociis eorum qui simul permanserũt tempore tyti. ¶ Et dato ꝙ adhuc regnum romanorum esset de numero illorum quattuor regnorum de quibus dicitur in libro danielis vt in argumento fuit dictum ⁊ ꝙ romani essent regnum edom quia regnauit super ipsos romanos homo qui fuit de terra edom non sequitur ꝙ est hoc per vim habet dici ꝙ quia adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant iudei ꝙ propterea adhuc debet venire rex messias quia non fuit intentio prophetarum in destructione regni babylonie que fuit dicta in prophetia danielis ⁊ in ꝓphetia Ieremie ꝙ post septuaginta annos captiuitatis iuda nunꝙ amplius esset homo qui regnaret super regnum cazdym et super ciuitatem babylonie et terram circa iacentem: quia ille ciuitates et terre sue in suis locis permanserunt et si alique ville illarum fuerunt destructe nõ tamen omnes fuerunt deserte: et adhuc ille q̃ fuerũt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sed intẽtio prophetarum fuit ꝙ non esset vltra super cazdym et super babylonem nec super suam terram aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Item in tempore futuro regni medie erat intentio prophete ꝙ nõ esset vltra rex qui eẽt de genere darij nec de gẽte sua. Itẽ in tempore quo fuit postea regnum ꝑsie erat intentio prophete ꝙ non esset amplius rex de genere tyti. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnum Ianam id est grecie erat intentio prophete ꝙ non esset vltra rex de genere alexandri nec de gente sua et similimodo tempore quo in futurum deberet eẽ regnum romanorum ſm ꝙ ipsi dicunt deberet esse intentio prophete ꝙ non haberet ibi amplius esse rex de genere Iulij cesaris primi: et Bay et Tyti. nec aliorum qui crediderunt in eorum fidem. Et quo ergo reges romanorum non credunt modo in fide Iulij cesaris Bay nec Tyti quia ipsi seruiebant ydolis: ⁊ etiã quia Constantinus cesar dimisit regnum romanorum seruis iesu nazareni et apostolicus qui est dominus Rome non fuit vocatus deinde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere ꝙ iam transierunt omnia illa regna dicta in libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie quod firmissime durat et habet durare sine fine. Et ideo oportet dicere necessario ꝙ iam venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum: et ꝙ iam receperunt iusti transmigrationem et tribulationem qua debebant recipere quando finita essent illa quattuor regna secundum ꝙ dicitur danielis. xj. populus autem sciens deũ suum obtinebit: et faciet et docti in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio et in flama et in captiuitate et in rapina dierũ. Sequitur et de eruditis ruent vt conflentur et eligantur et dealbentur vsꝙ ad tempus prefinitum: receperunt etiam mali et peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. vij. vsꝙ ad consummationem et finem durabit de-

solatio et iterum capi. eodem: an ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis erit vastitas: et post finem belli statuta desolatio: et hoc est quod debebat esse in aduentu messie: scilicet quod finem acciperet peccatum et deleretur iniquitas et adduceretur iusticia sempiterna et sic vngeretur sanctus sanctorum vt patet in capitulo eodem clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia Iere. supradicta: et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperii romanorum et tunc aduentum messie et quomodo etiam falsum est quod christiani descedunt de edom: sed quod ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi et ipsi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt et erunt vsque ad finem: et quod christiani sunt filii syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuum erunt liberi sicut patet in predicta prophetia. Iere. quia illis de edom conuersis et aliis iudeis negantibus christum dicit propheta. ad te quoque perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad penam punieris atque nudaberis. s. honore et aliis bonis sicut manifeste factum est per tytum romanorum principem. ¶ Sed et de bonis iudeis qui receperunt iesum christum verum messiam qui dicuntur filii syon. Dicitur in textu. completa est iniquitas tua filia syon. scilicet in aduentu christi quia amplius populus ille syon credens in xpm non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. Ideo dicit non addet vltra vt transmigret te: scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filiis edom. Uisitabit iniquitatem tuam filia edom eam: scilicet iuste puniendo discooperuit peccata: scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est eorum captiuitas et seruitus in toto mundo vbicunque sunt iudei siue inter sarracenos sunt captiui et in abhominatione habiti. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciunt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quem xpiani affirmant ipsum esse deum.

Uicesimumsecundum argumentum iudeorum est ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguunt autem sic scriptum est Exodo. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominum nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumque diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum. Item in lege scriptum est quod qui fecerit se deum occidatur: nullus ergo homo est

deus. Mirum ergo est quomō xpiani ausi sunt iesum nazarenum nominare deum etiā concesso ꝙ esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictū ē. vel si dicant ꝙ messias debet esse deus: ostendant christiani. Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari. ¶ Licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine ꝙ iesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamē iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt fiēda. Primo soluetur argumētum Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendēdum ¶ De primo ergo dicitur ꝙ nomen dei assumeretur i vanum si alicui puro homini attribueretur: sed si attribuitur alicui qui nō sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum: talis est iesus dominus noster qui nō tantum homo sed etiā verus deus affirmatur: et sic deus ⁊ homo vnus est christus: nec est recens vel recenter deus qui eternus est et ab eterno deus: nec ipse se facit deum quia substantialiter est deꝰ Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cu3 non sit: nec est deus alienus quia vere est deus: dīj vero gentium alieni dīj dicuntur quia nū cupantur dīj. ¶ Circa secundum: tollent iudei velamen de cordibus suis legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intendo que communiter non solu3 secundum catholicos doctores: s3 etiā ꝭm antiquos hebreorum rabinos de messia exponuntur. Et primo quidē abraham pater fidei nostre adducit in medium: qui accepta promissione ꝙ in semine suo benedicerentur omnes gentes: intelligens ex hoc deu3 nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vocauit ad se seruum seniore3 domus sue Gen. xxiiij. et dixit ei Pone manum tua3 subter femur meum: vt adiurem te ꝑ deum celi et terre: vt non accipias vxorem filio meo de filiabus ⁊c̄. Cū enim sit consuetudo apud colentes deū ꝙ iurans ꝑ deū ꝑstat manū sua3 sup aliqd habēs specialē relatione3 ad ipm propter qd Exod. xxij. dicit ꝙ qū aliqs iurabit applicabitur ad deos nullomō pater abraha3 fecisset manū serui sui poni subt ꝑpriū femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum ꝙ alia mēbra corporis sui qd quidem veru3 est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem ꝙtum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat xp̄s. ¶ Secundo potest adduci illud. Isa. ix. paruulꝰ natus est nobis ⁊c̄. Sequit et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. paruulus dixit quia verus homo: admirabilis ⁊c̄. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. ¶ Tertio potest adduci illud Isa. xxv. Et dicit in illa die: ecce deus noster iste: expectabimꝰ eum: ⁊ saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij. hunc certe versum aliter non curamus expla

nare q doctores vestri illū dudū ex-posuere: p illū nāq docuerūt ventu rū fore tēpus quo et mūdus dnm esset visurus: et digito sibi adinuicem po pulus ostēsurus hoc vero fieri nulla tenus posset nisi hō fieret quis et de? hec ille. ¶ Quarto pōt adduci illud Esa. li. posui verba mea in ore tuo: et in vmbra manus mee ptexi te: vt plā tes celos et fundes terrā et dicas ad syon populus meus est tu siue plāta tio celoꝝ siue fundatio terre accipia tur spūaliter siue ad litterā: certum est q talia nō possunt verificari nisi de illo qui est deus: xpi em humani-tas pmittit cū dicitur: posui verba mea i ore tuo: ita em dixerat domin? moysi vt habet Deutro. xviij. pphe-tam suscitabo de medio fratrū tuo-rum similē tui et ponā verba mea in ore eius q verba eius que loquetur in noie meo audire noluerit ego vl-tor existā. Istud aūt nō pōt intelligi de iosue: nec de aliquo q fuerit sub lege mosayca: q et vltimo capi. eiusdē libri dicitur. Nō surrexit vltra pphe ta in israel sicut moyses: sed verifi-catur de xpo qui fuit sibi filiis inquā tū dedit legē sicut patuit supra li. i. in apertioue tertij thesauri: s3 post ea tangitur eius diuinitas cum ad-dit vt plantes celos et fundes terrā et c. Ita em pmiserat se personaliter venturum. Eze. xxxiiij. Ecce ego visi tabo oues meas sicut pastor visitat gregem suū. Differentia est inter do minum et pastorem: tunc em domin? ouium est pastor earum quando im-mediate nō p alios sed per se pascit eas. In veteri testamento deus erat solum dominus et mittebat pastores suos ad pascendum oues qui dice-bant hec dicit dominus sed visitans sicut pastor gregem suum nobiscum est domin? Esa. lij. Ecce ego qui lo-quebar in veteri scil3 testamento: as sum in nouo. ¶ Quinto adducitur alia auctoritas Esa. in ca. xl. que non minus confirmat propositum. Re-uelabit gloria domini et videbit om nis caro pariter quod os dñi locu-tum est: potest quippe vox rei spūa-lis audiri sicut filij israel vocem do mini audierunt in monte synai: lo-quentem vero non videbis nisi fue-rit res carnalis. ¶ Sexto introdu-citur auctoritas baruch in tertio. c. vbi inquirens in toto cap. que sit ve ra sapientia et qui adinuenit eā sub dit: hic est deus noster et non estima bitur alius ante illū hic adinuenit omnē viam discipline et tradidit eā Iacob puero suo et isrl' dilecto suo: et post hoc i terris visus est et cū homi-nibus conuersatus est. Certū est q deus sm diuinitatem videri non po test quia dicitur Exo. xxxiij. non vi-debit me homo et viuet: non poteris videre faciem meā: nec etiam con uersatur cum hominibus inquantū est deus vt dicitur Dañ. ij. immo con uersatio ppie est inter illa que sunt eiusdem speciei. Et ideo ista verifi-cantur de deo secundum naturam as sumptam. ¶ Septimo hanc dupli-cem naturam ostendit Micheas in c. v. dicēs: et tu bethleē effrata puu-lus es in milib? iuda ex te em egre-dietur qui sit dñator in israel. et egres-sus eius ab initio a diebus eternita tis eius. Nam egressus christi s3 hu manitatem debebat fieri in bethleē s3 egressus a diebus eternitatis nō potuit esse nisi secundum diuinita-

tem. de quo egressu dicitur Esa. liij. generationem eius quis enarrabit. Super predicto etiam verbo petr9 alfonsi in suo dyalogo titu. viij. pulchre loquitur dicẽs. Hoc quippe qd est ex te mihi egredietur qui sit dnator in israel ẜm corpus dictũ est ẜm ꝙ princeps ille adventurus erat in tpe. Quod autez sequitur ⁊ egressus eius ab initio a dieb9 eternitatis ꝑpetuitatez insinuat deitatis: hoc em̃ diuinitati attribuitquod homini puro non conuenit: hec ille. Ista ẜm ꝑdestinationez non possunt esse dicta tum qꝛ significatum vocabulorũ hoc non patitur: tum qꝛ nimis insciẽter loquerentur ꝓphete ita studiose ad laudandum messiam per ea que non magis competunt sibi ꝙ̃ lapidi.

¶ Octauo dauid in ps. xliiij. dicit. Sedes tua deus in seculum seculi virga directiõis virga regni tui. Dilexisti iusticiaz ⁊ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus de9 tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Eũ hoc inq̃ dicit: eum ad quem loquitur deũ esse ⁊ hominẽ ostendit dicens enim. Sedes tua deus in seculũ seculi virga directionis virga regni ⁊c. nunqd non manifeste eum appellat deum. Deinde cũ dicit. Dilexisti iusticiam ⁊ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eum loqui percipimus neq3 em̃ vel deũ vel consortem habet deus. Item dauid in ps. Deus iudicium tuum regi da qui ad litteram etiam per doctores hebreos exponitur de christo i lege promisso dicit ⁊ permanebit cum sole ⁊ ante lunaz in generationem ⁊ generationem: ⁊ sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomẽ eius. Et illud: ⁊ adorabũt eum oẽs reges oẽs gentes seruient ei. Uideamus inq̃ si de puro homine dicta sunt hec omnia: ⁊ patet manifesta ꝙ nullo modo conueniunt nisi soli deo: ergo sequitur ꝙ christum confiteri debemus esse hominem ⁊ deũ. Quod etiam dauid spũ reuelãte cognouit ⁊ miracula que facturus erat preuidit. Ideo huiusmodi finẽ psalmista fecit psalmũ. Benedict9 dominus deus israel qui fecit mirabilia solus: ⁊ benedictum nomen maiestatis eius ineternũ: ⁊ replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat: vidisti ergo iudee ꝙ̃ clare ex factis scripturis patet ꝙ messias in lege ⁊ prophetis ꝓmissus verus deus et verus homo eẽ debeat: quare merito iesus nazarenus quem verum messiam supra ostendimus verum deum ⁊ veruz hominem confitemur. ¶ Et vt amplius perfidia iudaica cõfundatur tribus rationibus ostendaz sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeorum. c. viij. Quarum prima talis est. Ille homo vere erat deus cuius pena temporalis sufficienter satisfecit ꝓ peccatis totius populi. Sed mors christi plene deleuit oĩa peccata: ergo christus vere est deus. Maior patet. qꝛ sufficientem satisfactionem pertinet ꝙ pena respõdeat culpe: culpa aũt que est pctm̃ mortale ẽ infinita eo ꝙ cõmittit̃ contra deum infinitũ. Uidemus em̃ eũdẽ actũ eẽ culpabiliorẽ ⁊ grauiorem cõtra insigniorẽ ⁊ maiorẽ ꝑsonã cõmissum ꝙ̃ contra ignobiliorẽ vel inferiorẽ. Si ergo ad augmentum obiecti sequit̃

augmentum culpe: cum deus exce-
dat omnem personam in infinitum
culpa commissa directe cōtra eū qua
lis est quodcūq; peccatū mortale in
quo formaliter est auersio a deo dicē
da est infinita. ergo pena p tali cul-
pa debet eē infinita: sed nulla pena
que non durat in infinitū potest eē
infinita nisi sit in supposito infinito
vt sic finiret pena ex subiecto sicut
culpa ex obiecto. Pena igitur tēpo-
ralis sufficienter satisfaciens p quo
cunq; pctō mortali necessario est in
supposito infinito: sed suppositū in
finitum est nullum nisi diuinū: ergo
vera est prima ppositio q cuius pe-
na temporalis sufficiēter satisfecit
p oībus peccatis vere est deus. Sz
minor patet Esa. per totum. liij. capi
tulo vbi dicit vere lāguores nostros
ipe tulit: ⁊ dolores nostros ipe por-
tauit ⁊ nos reputauimus ipm quasi
leprosum ⁊ pcussum a deo ⁊ humilia-
tum. Ipse autem vulneratus est pro
pter iniquitates nostras attritus est
ppter scelera nostra. Disciplina pa-
cis nostre super eum ⁊ liuore eius sa
nati sumus: omnes nos quasi oues
errauimus vnusquisq; in viā suā de-
clinauit. ⁊ dñs posuit i eo iniqtates
oīm nostrū ⁊c. de quibus fuit plene
dictū supra in apertione thesauri.
¶ Sed in circuitu impij ambulātes
falsas conant dare respōsiones ⁊ fi-
naliter neminē inuenietes in veteri
testamēto q mortuus sit p pctīs po-
puli sic q tota pphetia posset de illo
exponi. Dicūt q qn iudaicus popu-
lus ad pfectū statū recōciliabat: tūc
cetere nationes loquentes ex cōpas
sione ⁊ quasi cōparatiue dicent: nos
reputauimus eū. s. istum populum le

prosum ⁊ pcussū a deo ⁊c. que sequū
tur: sed mētita est iniquitas sibi mul
ta eni dicunt in dicto ca. que de nul-
lo alio a xpo intelligi pñt. Ait enim
deus: ppter scelus populi mei pcussi
eū. Si ergo iste pcutietur ppter pec
cata populi dei. illi qui dicturi sunt
lāguores vestros portaui erūt de po
pulo dei: ergo non est vera expositio
q alie gētes dicant de populo dei p
dicta verba. itē dicit ibidē oblat9 est
qr ipe voluit. Item pctm non fecit
nec est inuentus dolus in ore eius.
Itē in eo. c. tradidit i mortē animā
suā ⁊ cū sceleratis reputatus est ⁊ ip
se pctā multorū tulit ⁊ p trāsgressori
bus orauit que oīa nullo mō de po-
pulo iudaico verificari possunt nec
de aliquo alio: cū ppheta eius diui-
nitatē innuat dicēs generationē ei9
quis enarrabit ⁊ q voluntas domini
in manu eius dirigitur. Item zacha
rias ppheta in ca. ix. pmittens ecce
rex tuus veniet tibi iustus ⁊ saluator
qui loquetur pacem gentibus ⁊ pote
stas eius a mari vsq; ad mare ⁊ a flu
minibus vsq; ad fines terre subdit.
Tu autē in sanguine testamenti tui
emisisti vinctos tuos de lacu in quo
non erat aqua. Itē in. xij. c. aspiciēt
ad me quē cōfixerunt. Itē in. xiij. c.
⁊ dicetur ei quid sunt plage iste i me
dio manuū tuarū ⁊ dicet: his plaga-
tus sum in domo earum qui dilige-
bant me: totā istā orationem tangit
in virtute Esayas in. xxviij. cap. vbi
primo ponit culpam dicens: percus-
simus fedus cū morte ⁊ cum inferno
fecimus pactum: posuimus menda-
cium spem nostram: mendacio pte-
cti sumus: ⁊ consequenter sub reme
dium inquiens: idcirco hec dicit do

minus deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidē: lapidem pbatum angularem pciosū: et delebit fedus vestrū cū morte et pactū vestrum cū inferno non stabit. ¶ Secūda ratio pōt sumi ex dictis iosephi q̄ fuit iudeus et verus historiographus dicentis q hierusalem fuit destructa q2 iniuste eius habitatores interfecerunt xpm et beatū iacobū. Ex quo sic pōt argui: iudei nō errassent occidendo xpm et btm̄ iacobum nec p9cōsequens fuissent puniti nisi xpus vere fuisset deus, sed isti peccauerunt occidendo istos. ergo xpus vere erat deus. maior patet quia iudei interfecerunt christum: quia dicebat se esse deum et certe si non fuisset verum secundum legem debebat mori. Iudei ergo interficiendo christum si non fuisset deus: quia fecissent secundum legem non peccassent occidendo ipsum et beatum iacobum: sed potius meruissent: et eadem ratio est de beato iacobo qui ideo interfectus fuit: quia asserebat christum esse deum. Sed si non dixisset verum iuste interfectus fuisset. ergo vera est maior ppositio q si xps non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum et beatū iacobum. Sed minor patet per dictū iosephum asserentem iudeos deuenisse in istam vltimam captiuitatem q2 iniuste interfecerunt hos duos p̄dictos. ¶ Ex quo etiam tertia ratio potest induci que talis est. Interficere puram creaturā iniuste nō est ita magnum peccatum sicut ydolatrare: sed interficere christū fuit maius peccatū q̄ ydolatrare. ergo christus nō erat pura creatura: et sic oportebat q esset deus. maior est manifesta: quia magis peccatum est facere contra preceptū prime tabule q̄ contra quodcunq de tabula secunda. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. Homicidium vero est contra secundum preceptum secunde tabule. ergo maius peccatum est ydolatria q̄ homicidium. Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum: in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus vt dicitur deutro. xxv. capitu. Cum ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorem penā in vltima captiuitate que iam durauit mille. cccclx. annis: q̄ fuerit aliqua pena eis vnq̄ immissa propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectio christi q̄ adoratio ydoli. ergo christus erat deus et hoc patet satis rationabiliter si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Videmus enim in omnibus actibus ordinatis q ille qui est superior artifex principalem et perfectiuum actum operatur per seipsū. Ea vero que disponunt ad illā perfectionem operatur per suos ministros sicut nauis factor compaginat per seipsum: sed preparat illam nauem per artifices subministrantes et ideo conueniens fuit q lex perfecta noui testamenti daretur per ipsum deum hominem factum. lex autem vetus per dei ministros ppter quod de latore legis noue dicitur

Job. xxxvi. ecce deus excelsus i fortitudine sua: et nullus est ei similis in legislatoribus: hec sufficiãt cõtra pfidiã iudaicã ad ostendẽdum rationibus et auctoritatibus q xps est verus deus et verus homo.

¶ Cõtẽdit iude9 probare q lex euãgelica non est a deo quia ponit trinitatem personarum.

Vicesimũ tertiũ argumẽtum iudeorũ est cõtra trinitatẽ psonarum ex qua arguũt legẽ euãgelicã nõ esse a deo sic. Ista lex nõ est a deo que tollit omnimodã vnitatẽ diuinaz. q2 deutro. vi. dicitur. Audi israel dñs deus tuus vnus est: sed lex euangelica videtur hanc vnitatẽ auferre ponẽdo personarũ trinitatẽ: ergo lex euangelica nõ est a deo. ¶ Respondetur iudeo q trinitas personaz nõ derogat vnitati essentie diuine: nã et ipsi habent cõcedere deũ esse in diuersis locis, q2 ps dicit. Si ascendero in celuz tu illic es: si descẽdero ad ĩfernũ ades quod nõ põt verificari fm diuersas partes: q2 deus spũs est: et omni diuersitate et cõpositione partiũ caret nec põt dici q deus sit ĩ diuersis locis successiue: q2 ipe dicit malachie iij. Ego dñs et nõ mutor: ergo sicut simul et semel totus est ĩ diuersis locis cum veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas existens vna numero simul est tota in diuersis suppositis: nõ em est scriptura in mũdo que verius ponit vnũ deum q facit euangeliũ. Sed hec vnitas ppter sui infinitatẽ et illuminationẽ cõpatit secum psonarũ trinitatẽ. Ad inuẽdum ergo q trinitas nõ tollit vnitatẽ essentie vbicũq3 in veteri testamẽto in hebreo inueniť heloym quod significat deũ in plurali numero adiũgiť act9 singularis vt est illud. In principio creauit heloym celũ et terram. ¶ Dicũt iudei q hoc nomẽ heloym indifferẽter accipiť p singulari vel plurali: et qñ accipiť p deo vero semp ĩ singulari tenetur sicut ibi: in principio creauit heloym ecce q si creauit stat in singulari: s3 hoc p3 manifeste falsum. Nã aliqñ tenetur manifeste pro deo vero: et tñ cõiũgiť cu3 adiectiuo pluralis numeri et aliqñ etiã cu3 verbo pluralis numeri qd nõ esset si teneref pro singulari. Exemplũ primi Josue vlti. nõ poteritis seruire dño deus em sanctus est. etc. Hebraica veritas habet nõ poteritis seruire domino: q2 heloym sancti ipse ista auctoritas loquiť de deo vero: q2 iosue loquebatur populo de seruitute veri dei. vt p3 litterã intuẽti. Itẽ Hiere. xxiij. puertistis verba dei viuẽtis dñi exercituũ dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis verba heloy3 viuẽtiũ deũ exercituum ista auctoritas manifeste loquitur de deo vero. Nã vbi nos habemus deũ exercituũ in fine auctoritatis p hoc noie dñi in hebreo ponitur nomẽ dñi tetragramatõ qd de solo vero deo põt dici vt declarat rabi salomon in lib. de directiõe perplexorũ et tñ in istis auctoritatibus hoc nomẽ heloym coniungiť cũ adiectiuis pluralis numeri: vt patet exemplũ secundi. scil3 de verbo pluralis numeri. ij. regũ. vij. que est gens vt populus israel in terram propter quam venit deus vt re

dimeret sibi i populū.hebraica lra sic habet:que aūt vt populus tuus gēs vna in terra ꝓpter quā iuerūt heloym ad redimendū sibi. ptꝫ ergo ꝙ li heloym stat in ṗdictis auctoritatibus ꝓ deo vero et in pl'ali q̄re cū sit ibi ipossibile pluralitatē pōere deoꝝ necessarie ē pōere pluralitatē ꝑsonaꝝ siue suppositoꝝ qꝛ actiones tales sunt suppositoꝝ secūdo de anima. Patet igitur ex modo loquēdi hebraico ꝙ in diuinis ē pluralitas suppositoꝝ ꝛ vnitas essentie ꝙ moyses et alij ꝓphete dederunt studiosis in lege ꝑ talē modum loquēdi. Quomodo aūt iste actus elicitur ab essentia formal'r q̄ vna est simpliciter lꝫ persone sunt distincte ꝛ quedā magis subtiliora ꝛ magis ad propositū hic adduci possent. Sed quō dicit magister Bernardus oliuerij insuo tractatu ꝯ cecitatē iudeoꝝ.vi.c. Non videt tutum dare occasianē cuiq; loquēdi subtiliter cum infidelib⁹ de materia ista. ¶ Uideant ergo catholici studiosi doctores super primum sentētiarū vbi de ista materia multa subtilissima tradūt. q̄ velut margarite nō sunt semināde inter porcos.id est infideles. Sed tn̄ iduco cōtra iudeoꝝ cecitatem in ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatum peritum doctorem petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vi.respondētis sub nomine petri moysi interrogāti sic ꝑpēde o moyses ꝙ secretū sit nome istud ꝛ ineffabile et ꝙ nō nisi ꝑspicaci mentis intuitu et ꝓfunda valꝫ agnosci idagatiōe testāte moyse q̄ ait in deutro.scito hodie ꝛ cogita tu in corde tuo ꝙ dn̄s ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum ꝛ nō sit alius.vbi enim in latio ponitur dominus in hebreo ꝛ quideꝫ ṗdictum nomē inuenies vbi vero de⁹ in latino in hebraico scribitur heloyꝫ quod pluralitatē significat vt inde patesceret eūdē eē deū qui ꝛ singulari ꝓprio ꝛ plurali appellatiuo nuncupat̄ vocabulo. Sꝫ et ne plures deos forte putaret adiūxit et non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera īsinuat ꝙ noīs hui⁹ archana subtilitas neq; visu neq; auditu neq; ꝺ corporeis sensib⁹ aliquo nisi tm̄ mentis intellectu ꝑspicuo ꝛ miro ꝓpēdi possit ingenio. ¶ Potest etiā in multis alijs trinitas denotari sicut in fimbrijs quas domin⁹ filijs israel in vestimentis suis per moysen habere ṗcepit dicens loq̄re filijs israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponētes in eis vittas iacinctinas:quas cum viderint recordētur omniū mandatoꝝ domini. Fimbrie quippe ille quattuor erāt filorū sed duplicatorū in superiori siq̄dē sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed ꝑ fila quattuor.quatuor anni partes designantur. Per filoꝝ vero duplicitatem dies et nox videlꝫ vt quattuor anni tp̄ib⁹.i.toto āno noctē quoq; ꝛ diē dei mādatoꝝ memores eēnt. Nā ꝑ tres nodos trinitas ꝑsonarū scꝫ superiores Per duos aūt iferiores duo insinuant̄ testā.s.lex moysi ꝛ euāgeliū. ¶ Notat̄ ꝙ trinitas in

tribus benedictionib⁹.qb⁹ aaron ⁊ filii eius bñdicebāt filiis israel ex pcepto dñi dicentis ad moysen. loqre ad aarō.⁊ filiis ei⁹ sic bñdicetis filiis israel ⁊ dicetis eis Bñdicat tibi dñs ⁊ custodiat te.ostendat dñs faciē suā tibi ⁊ misereaƭ tui. Cōuertat dñs vultū suū ad te. ⁊ det tibi pacē.his qppe bñdictionib⁹ sacerdos aliqui bñdicēs ptēsas añ vultū suū palmas vtrasqꝫ tenebat.cum ℞o dicebat dñs quē hebraice illo qd supra diximꝰ trino ⁊ vno noie exprimebat tres digitos priores pollicē videlꝫ:indicē atqꝫ mediū man⁹ vtriusqꝫ rectos alti⁹ erigebat.⁊ dicto ita dño digitos vt prius remittebat.sed dic mihi o moyses quid triū digitoꝝ eleuatione melius ꝙ trinitatis excellentia poterit allegorizari ꝙ si qd aliud sup his notare tu noris ⁊ valeas. mihi qso edisseras moyses sane neqꝫ illud quod dixisti neqꝫ qcꝙ aliđ super hoc vnꝙ notauim⁹. sed nec doctores nostri qppiā notādū esse dixerūt.¶ Petr⁹.Quid ēt nisi trinitas psonaꝝ in eo qd dicit Isaias pphęta notari pōt trina videlꝫ angeloꝝ voce laudātiū ⁊ dicētiū.sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dñs de⁹ sabaoth. Cur eñi ter tm̄ sanct⁹ dicūt magis ꝙ semel vel bis decies vel cēties vel alio aliquo numero.cur si breuiter laudare vellēt semel sāct⁹ nō dicerēt.si vero multū cur nō centenā vel millenā vel innumerā laudem exhiberēt Moyses. nos quidē in angeloꝝ laude cām nullā vocis illius trine nisi placitū fim⁹ ipsoꝝ. Petr⁹.si ad singula q pposuero nescius riideris.quid aliđ ꝙ te victū ⁊ contra ire nescientem fateberis. ¶ Testaƭ sane ⁊ dauid psonarū trinitatē cū dicit.Querite dominū et virtutē eius:querite faciē ei⁹ semp Quid est ei ꝙ dixit querite dñm ⁊ virtutē eius et querite faciē ei⁹ nisi querito patrem et filiū et spiritū sanctū.Quid nanqꝫ per virtutē eius nisi filius eius.Quid vero p faciē eius nisi spūssanctus intelligiƭ ꝙ si tu alias intelligas edissere hec itaqꝫ sanctū testimonia scripturarum de trinitate personaꝝ satis intelligentibus sufficere possūt. ꝟ predict⁹ doctor.¶ Sed nō trāseat calamus auctoritatē Isaie in ca. xlviii.que multū facit ad propositū vbi ipsemet de⁹ dicit. ex tēpore anteꝙ fierent ibi erā et nunc misit me deus et spūs eius.ꝙ illa antez sint verba dei loquētis ptꝫ per literam precedētez.cū dicitur man⁹ quoqꝫ mea fundauit terrā et dextera mea mensa est celos.⁊ sub eodē contextu idem loquēs ait et nūc misit dñs me ⁊ spiritus eius.Similr patet per litterā sequētē immediate cum dicitur hec dicit domin⁹ redemptor tuus sanct⁹ israel. In auctoritate vero premissa exprimitur deus missus a deo spū eius Inter mittentē ℞o ⁊ missum semp est distinctio personalis.⁊ sic ista scriptura impleta fuit in īcarnatione filii dei q ē deus missus in mūdū a deo patre ⁊ spū eius. ¶ Secūdo adducunƭ antiq doctores hebreoꝝ q de hac materia lꝫ obscure aliqd senserūt īter quos aliq allegabūƭ q magis visi sūt appropiquare ℞itati

Et primo occurrit illud qđ sup illud ps. Deus dñs locutus est ⁊ vocauit terrã. ibi glo. q̄ dicitur mydrastulim.i.glosa psalteriĳ sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomẽ dei sancti ⁊ bñdicti trib⁹ vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. De⁹ domin⁹ locutus ẽ ⁊c. Ad quod rñdẽt ibi sic hoc ẽ vt doceret te ꝙ cũ istis tribus nominib⁹ creauit de⁹ seculũ suũ. iuxta tres midoth.i. ꝓprietates quib⁹ creatus est mund⁹: ⁊ ista sunt sapientia. scia et prudẽtia. sicut dictũ est in ꝓuerbĳs.c.iĳ. Dñs i sapientia fundauit terrã ordiauit celos in prudentia in scientia sua abyssi eruperũt. ⁊ isto mõ dr̃ i exodo.c.xx. qm̃ ego sũ dñs deus tuus de⁹ zelator. ecce tria nomina iuxta tres midoth quibus creatus ẽ mũdus. Simil'r filĳ gad ⁊ filĳ rubem dicebãt in libro iosue. deus de⁹ dominus ipse scit. vbi noĩauerũt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in p̃dicta gl. ¶ Et ide3 habetur in beresith raba.i.in glosa magna sup Gen̄. sup illo verbo. In principio creauit deus celũ ⁊ terrã In quibus habet̃ ꝙ doctores antiq̃ hebreoꝝ per trinã iterationẽ diuini nominis q̄ sepe fit in scripturis exponũt ꝙ est intelligẽda in diuĩs trinitas ſm tres mydoth sc3 ꝓprietates quas deo attribuũt. Ite3 in eadẽ glosa magna q̄ dr̃ beresith raba.c.ciĳ. sic dr̃ rabi helia3ar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ nisi p verbũ vel cũ v̄bo dei sancti et bñdicti sicut dr̃ in.ps. v̄bo dñi celi firmati sũt. Et seq̃t ibidẽ rabi symeõ dicit ĩspirauit vel insufflauit de⁹ spm̃ sanctũ ⁊ creat⁹ ẽ mũdus sicut dr̃ in psal. spũ oris eius omnis exercit⁹ eoꝝ. Hec in p̃dicta glosa ĩ qua mãifeste ponit̃ distinctio realis in creatore mũdi qui ẽ de⁹. Manifestũ ẽ eĩ ꝙ verbũ distiguit̃ realiter a ꝓferẽte ⁊ spũs ab ĩspirãte. et tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statĩ3 ꝓpheta subdit. Cõgregãs sicut in vtre aquas maris: loquẽdo i singulari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup illud Eccl's. iiĳ. fũicul⁹ triplex difficile rũpit̃. vbi sic dr̃ sẽsus eẽt videret̃ mysteriũ throni dei ⁊ vnius si facile discutit̃. Sʒ hãc glosã moderni iudĩ ꝑuertũt retorq̃ntes hãc trinitatẽ ad tria attributa diuĩa. q̄ sunt potẽtia sapiẽtia bonitas. Sʒ nõ vi3 h' esse sñia glose p hoc ꝙ dr̃ nõ defacili discutit̃. q2 q̃lib3 ẽt satis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapientẽ ⁊ bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat̃ p suã potẽtiã sapiẽtiã ⁊ bõitatẽ. sic artifex creat⁹ opat̃ p artẽ suã sicut p regulã directiuã ⁊ p potẽtiã suã quẽ trãsmutat mãet ad formã scãni vl' lecti vl' hmõi ⁊ p appetitũ bõitatis lucri. ⁊ ista tria multopl⁹ differunt in eo q̃ potẽtia ⁊ sapientia ⁊ bonitas in deo et iõ si ꝓpter ista tria dr̃ de⁹ trinus et vnus in glo. p̃dicta. multo forti⁹ diceret̃ quilibet artifex trinus ⁊ vn⁹ quod nõ est verũ. et iũgeret̃ singulare cũ v̄bo pluralis nũeri dicẽdo hyrã fecerũt tẽplũ solomonis sicut de deo dicitur Eccl's. ĳ. q̃s ẽ hõ vt seq̃ possit regẽ factorẽ suũ hebraica veritas sic h3 Quis est homo vt intret post regẽ q̃ fecerũt eum. et sic de deo dicit̃ ꝙ est rex q̃ fecerunt homines. ¶ Itẽ etia3 patet per sapientes cabalã q̃

dicunt esse deum sine aliqua corporali quãtitate et cum tribus istoꝝ deus mundum creauit. que vocant corona intelligentia et regnũ. ꝛ nõ est differentia iter istos et xp̃ianos nisi invocabulis quoniam si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscunt christiani. Uideretur nullã esse inter eas differentiã realem sed tantũmodo vocalē et non est mirum si doctores aliq̃ hebreorũ inter gentes aliquid de mysterio trinitatis nõ sunt cõuersi ad fidem xp̃i. quia possibile est ꝙ deꝰ eis gratiam nõ inspirauit propter eorum peccata: qui dispositionem primã nullatenus optauerũt. Et ꝑpter multa alia temporalia quibꝰ erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei nõ minus obnubilati et inuoluti non recte sed ex obliquo incedentes ꝑdictam veritatem questionibꝰ varijs et euasionibꝰ cõfusis inuoluũt ipsi sũt de q̃bus dicit salomõ Ecclesiastices. vij. deꝰ fecit hominē rectũ et ipse imiscuit se infinitis q̃stionibus. ¶ Tertio accedũt naturales phi et videamus quid de trinitate senserũt. Primus fuit adaꝫ magnꝰ naturalis qui dixit ſm iuuenalem et Hieronymum manus dei tres digiti formauerunt corpꝰ meũ et extraxerunt costã. ꝑ tres digitos tres ꝑsonas intelligēs et ꝑ manũ dei vnitatē essentie. Secũdus phs fuit Abraã i lege natuꝛ q̃ tres angelos vidit sed vnuꝫ adorauit. Geñ. xviij. tres vidit qꝛ fides tres ꝑsonas credidit sꝫ vnum adorauit. qꝛ vnꝰ deꝰ adoraꝛ sub rõne vnius maiestatis deitatis et essẽtie. Tertiꝰ phs fuit plato qui in. vij. libro platanicorum dicit ꝙ sicut non est dare intelligentiã creatã sine trinitate creata videlꝫ itelligere posse velle sic nec intelligentiã increatã sine trinitate increata que est posse intelligere et velle. et iste plato vt ponit macrobius sup somnum scipionis et beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li. confessionum. c. ix. dicunt ꝙ istud In pricipio erat verbũ et verbuꝫ erat apud deũ et deꝰ erat verbum hoc erat in principio apud deũ oĩa per ipm facta sunt et sine ipso fcm est nihil. quod factũ est in ipo vita erat. Fuit inuentũ in libris platonis: et sic patet ꝙ cognouit pluralitatē personaꝝ Quartus phus fuit aristotiles qui vnitatē essentie ostēdēs. viij. Phisicoꝝ i fine dicit vnũ motorē penitus imutabilē eternuꝫ et infinite virtutis et potētie sup oẽs celos residēs et in. xij. methaphisice in fine dicit. Entia nolunt male disponi nec est bonũ pluralitas pricipãtiũ vnꝰ ergo princeps a q̃ depēdet celũ et tota natura. Sꝫ trinitatē in deo ostēdēs dicit i pricipio primi libri de celo et mũdo. Res oẽs sunt tres ꝛ diuidunt in tres hic q̃dē nũerus est oĩs rei et significat trinitatē rerũ ita ꝙ in omni re ē inuenire trinitatē. ꝛ nõ solũ i creaturis sed et i creatore. addit vltra nos vero nõ extraximꝰ hunc nũerũ nisi a natura rerũ ꝛ retinuimꝰ ipm similē legi eaꝝ. ꝛ ꝑ hũc q̃dē nũerũ adhibuimꝰ nosipsos magnificare vnuꝫ creatorē tm̃ eminētē

ꝓprietatib⁹ eoꝝ q̄ sūt creata. ꝛ nō cognouit iste personas distincte tñ cognouit appropriata. Quit⁹ phs fuit ermes termegist⁹ rex egypti q̄ teste linconiēse in libro iterpreta torio ptiuȝ gregaꝝ.c.xxxiiij. sic ait de⁹ ē lumē añ lumē intelligibile et nihil aliud ē ei⁹ vnio ꝙ spūs oia cō tinēs ꝛ verbuȝ ipius pfectum exi stēs ꝛ genituȝ.ergo ibi ē vnio i es sentia ꝛ lumē de⁹ pr̄ est spūssanct⁹ oia ꝯtinens ꝛ verbū pr̄is id est fi lius oio equalis. Et iterū idē dicit monos gignit monadē ꝛ in se suuȝ reflectit ardorem. Ecce q̄d dicit lo quēs de deo:monos.i.vnus pr̄ ge nuit monadē.id est vnū filiū et in seipȝ.s.pater reflectit ardorem.i. spm̄ sanctū. Sextus phs fuit escu lapi⁹ primus medic⁹ q̄ in vno deo ponit actū sermonē ꝛ virtutē vt pȝ in libro suo de interrogatiōib⁹. Se ptim⁹ phs fuit ꝓphiri⁹ q̄ teste Au gustino libro.x. de ciui.dei.c.xxiij. ꝑdicat in diuis patrē ꝛ filiū ꝛ hoꝝ mediū. Octau⁹ phs fuit plutarc⁹ magister traiani imperatoris qui habuit respōsū ꝙ hoies ñ poterāt saluari sine pr̄e ꝛ filio ꝛ spūsancto Et iō fecit laminā ꝛ posuit i sepul chro ꝛ inuēta ē scriptura lr̄is aure is.p.capiti.f.ori.s.pectoris cordi p p.patrē.p.f.filiū per.s.spm̄ sanctū intelligēs. Si aliqs q̄reret cū isti fuerūt gētiles phi. ꝛ mysteriū san cte trinitatis sit indemōstrabile.et archanū quō habuerūt talem noti tiā de trinitate diuina. Rñdet illu minat⁹ doctor Frācisc⁹ de maro nis in cōflatu suo super pmo sniaꝝ rū distinctiōe scđa q̄one quarta di cēs.ꝙ multa ꝓbabilia ꝛ ꝓbabilr enūciata dixerūt et ꝓpter nos mul ta p reuelationē hūerūt. ¶ Quar to accedat vniuersitas artiū libera liuȝ et ondat nobis si q̄d sentiat de mysterio trinitatis. Unde vna grā matica est in essentia sȝ tres sunt ꝑ sone de quibus tractat scȝ prima q̄ de seipa loq̄tur vt ego. scđa ad quā prima loquitur vt tu. et tertia de q̄ fit sermo inter primā et secundam vt ille. Sic pater in diuinis loquit̃ de se et a se tanꝙ prima psona fili⁹ vero est secūda persona ad quā lo quit̃ pater psalmo secūdo. Dñs di xit ad me:filius me⁹ es tu: sed spi ritussanctus ē de quo fit sermo. Io hannis.xv.cū venerit paraclytus quē ego mittā vob̄ a patre. ¶ Lo gica vo dicit ꝙ in vna ꝓpositione ꝓm essentiā sunt tria distincta scȝ subiectū.ꝑdicatū ꝛ copula.ꝛ i vno syllogysmo ꝓm essentiā ē maior ꝓ positio minor ꝛ cōclusio q̄ adiuiceȝ distinguunt̃.ꝛ in syllogismo demō stratiuo maior ē per se nota.ꝛ sic a nullo minor a maiore pullulat cum sub ea accipiat̃.ꝛ cōclusio ab vtro ꝗ ꝓȝ mētē Aristo. ¶ Rethorica di cit in vno dictamie vni⁹ pagine ꝓȝ essentiā sunt tria distīcta.s. psona q̄ loquit̃.et secūda ad quā loquit̃ ꝛ ipa lr̄a media inter primā et secun dā. ¶ Geometria dicit. in vno edifi cio siue corpe ꝓm essentiā sunt tria distincta.s. lōgitudo. latitudo ꝛ ꝓ fūditas. ¶ Musica dicit. in cantu vno organico ꝓm essentiā sūt tres distincte voces.s.tenor quīta ꝛ octa ua. ¶ Arismetrica dicit. vn⁹ nūer⁹ par ꝓm essentiā distīguit̃ i pfectuȝ

supereẍcrescētē.et eẍcrescentē: vt pꝫ his tribus numeris.s.ẍij. viij. vi.quoꝝ vterqꝫ est nūer⁹ par ſꝫ essentiā.et sic conueniunt. differūt tñ qꝛ ptes aliquote de.ẍij.que sūt vnū ꝛ duo tres ꝛ q̄tuoꝛ ꝛ seẍ simul sūpte reddent pl⁹ ꝙ suū totū qꝛ reddunt. ẍvi.et ideo dicitur supereẍcresces Et partes aliquote ꝺ octo:q̄ sunt. vnū duo quattuoꝛ reddunt min⁹ ꝙ suuꝫ totū.qꝛ solū reddunt septē. et iō dr̄ numer⁹ eẍcrescens.i.nō crescens in suū totuꝫ.Partes vero aliquote de seẍ q̄ sunt vnū duo ꝛ tres reddunt integre suū totū qꝛ faciūt seẍ.nec plus nec min⁹. Et iō dr̄ numerus perfect⁹: vt dicit Isid.iij. ethimologiarum.ca.vi.et vocatur pars aliquota q̄ aliquotiens sūpta reddit suuꝫ totū.¶ Astronomia dicit ꝙ in vno celo p essentiā est oꝛt⁹ occasus et motus stellarum:vt notat p̄dict⁹ Isidoꝛus in.iij. ethimologiarū ponēdo differentiā int astronomiā et astrologiā. qm̄ p̄ia dicit qꝺ dictū est.secunda ṽo vltra illud dicit auguriationē in stellis. ꝛ iō quo ad h̄ est superstitiosa scia ¶ His addit̄ naturalis p̄phetia.q̄ vna ſm essentiā pōit tria rerū p̄ncipia.s.materiā.formā et p̄uationē.¶ Nec eẍpers erit methaphisica a laudibus trinitatis diuine.cū ipa cōsideret ens in q̄tū ens quod est vnuꝫ ſm essentiā.sunt tamē i ea tres passiones distīcte.s.vnū veruꝫ bonum.vnū rep̄sentās patrē qui est p̄ia persona.sicut vnitas ē p̄ncipium numeri. Ueritas q̄ est obiectū itellect⁹ rep̄sentat filiū q̄ est veritas ꝛ p̄duct⁹ p modū diuini intellect⁹ Bonitas rep̄sentat sp̄m sanctū.qꝛ bōitas ē obiectū volūtatis sp̄ussanct⁹ p̄ducit̄ per modū volūtatis ſm Aug.¶ Quinto ꝛ vltimo accedat mūdus cū suis creaturis. ꝛ declarat trinitateꝫ eē i creatoꝛe. Et ptꝫ p̄io ꝙ mūdus i se vnus p essentiā distiguit̄ i supercelestia q̄ sunt angeli ꝛ in celestia q̄ sūt celi.ꝛ in subcelestia que sunt q̄ttuoꝛ elemēta cum elemētatis.Scōo se offert natura angelica q̄ in se vna distinguit̄ i tres iherarchias scꝫ supérioꝛē mediā ꝛ inferioꝛē secundū Dyonisiū de angelica iherarchia. Tertio se offert sup̄ioꝛ iherarchia in qua de⁹ vnus ē i thꝛonis vt maiestas in Cherubi vt veritas i Seraphi vt charitas Quarto se offert q̄lib; āgelus ꝛ q̄libet rōnalis aīa. qui cū sit vnus.et aīa vna i sua essentia est tñ i eis eternitas potētiarū scꝫ memoꝛia.itellect⁹ ꝛ volūtas. ꝛ hec i creaturis vocat̄ ymago dei qꝛ nihil est simili⁹ in creaturis trinitati diuine p eo ꝙ sicut tres psone sūt vna essentia sic tres p̄dicte potētie sunt vna aīa essentialr̄ ꝛ nō tres aīe.Et sicut tres persone habēt oꝛdinē iter se nō tēpoꝛis sꝫ oꝛiginis vel naturalis itelligentie vt sicut pater dr̄ p̄ima persona. fili⁹ scōa.ꝛ sp̄ussāct⁹.iij.sic i aīa memoria dr̄ p̄ia potētia q̄ est fons ꝛ thalam⁹ omniū intelligibiliū ab aīa.itellectus est scōa potētia.volūtas vero tertia.qꝛ secundū Augustinū nihil volitū nisi p̄cognitū. Item sicut diuine psone non distinguūtur ab essentia realiter.distinguunt̄ tñ iter se realiter p origines suas siue

relationes.sic ꝛ potentie anime di stinguuntur inter se formaliter.sȝ q̄ tenus subsunt actibus suis q̄ sunt memorari.intelligere.ꝛ velle reali ter distinguuntur. Itē sicut deus est vbiq̧ p̄sens in macrocosmo.i.ma iori mūdo.sic ꝛ aia ratiōalis in mi crocosmo.i.minori mūdo. Ipsa em̄ dr̄ esse tota in toto.ꝛ tota in quali bet parte.q2 aia rationalis q̄ tota est in pede hoīs intelligit nō vt est in pede. Est ergo merito aia ratio nalis imago dei.q2 expressius rep̄ sentat trinitatē diuinā ꝙ quecūq̧ alia creatura. Et hinc est ꝙ cū de⁹ formauit hoīem.dixit.Faciam⁹ ho minē ad imaginē ꝛ similitudinem nostrā.Gen̄.i.Quito se offerūt spe re celestes.q2 cū q̄libet spera sit in se vna.distinguit̄ tn̄ in circulū pla netā ꝛ virtutē.Sexto se offert sol. q̄ cū sit in se vnic⁹ in essentia.disti guit̄ tn̄ in corpus.splēdorē ꝛ calo rē quē p̄ducit. Septimo se offert ignis.q̄ similiter cū sit vn⁹ in natu ra.in eo tn̄ est tria cōsiderare.sicut dictū ē de sole. ꝛ istō exēplū ponit Aug.de p̄cessiōe filij a p̄re. ꝛ sp̄us sancti abvtroq̧.ꝛ si ignis esset eter nus eternaliter calor p̄cederet ab eo.ꝛ splēdor p̄cederet real'r abvtro q̧ sicut ē ī diuinis. Octauo se offert aer q̄ vn⁹ ī natura trin⁹ ē. in corpe caliditate ꝛ hūiditate. Nono se of fert aq̄ q̄ vna etiā ī natura trinita tē dicit ī corpe.hūiditate.ꝛ frigidi tate. Decimo se offert terra q̄ in se vna trina:tn̄ est in corpe.siccitate ꝛ frigiditate. Sic possȝ exēplificari de oīb⁹ creaturis.ī qb⁹ ꝛ si nō plene illa btā trinitas exprimit̄.relucȝ tn̄ in eis vestigiū trinitatis. ¶ In cō firmatione oīm p̄dictoꝝ offerūtur due rōnes. Una quā fecit Augu.in lib.lxxxiij.q. q2 aut deus voluit ꝛ potuit se summe cōicare: aut potu it ꝛ nō voluit:aut voluit ꝛ nō potu it:aut nec voluit nec potuit:aut vo luit et potuit sȝ nesciuit. Nō ē dicē dū ꝙ potuit sȝ non voluit:q2 tūc in uid⁹ esset. Cōstat aūt ꝙ inuidia nō cadit ī deo p̄pter imp̄fectiōeȝ. Un̄ p̄io methap̄hisice dr̄ ꝯtra symoni dem. Diuinū nō inuider: nec est di cēduȝ ꝙ voluit ꝛ nō potuit: q2 tūc impotēs eēt qd̄ falsuȝ esset. Nec ē dicēdū ꝙ nec voluit nec potuit: q2 tūc impotēs ꝛ inuidus esset qd̄ pe ius est. Nec ē dicēdū ꝙ potuit ꝛ vo luit sȝ nesciuit:q2 tūc de⁹ eēt igna rus qd̄ est absurdū. Relinquit̄ ergo ꝙ de⁹ voluit potuit ꝛ sciuit se sum me cōicare:ꝛ cū ī p̄petuis nō diffe rāt esse ꝛ posse: vt p3.iij.phisicoꝝ Seq̄tur ꝙ de⁹ ab eterno se summe cōicauit habendo dilectū.i.filiū. ꝛ dilectionē siue cōdilectū.i.sp̄m̄ san ctuȝ. ¶ Scd̄a rō q̄ offert̄ est docto ris subtilis scoti in p̄io sn̄iaꝝ dis. ij.in respōsione ad tertiā q̄stioneȝ q̄ talis est. Ubicūq̧ est iuenire p̄n cipia p̄ductiua aliquoꝝ sine imp̄ fectione:illa supposita in q̄bus in ueniunt̄ possūt talia p̄ducere q̄ruȝ habēt principia p̄ductiua cum nō possunt īpediri. Sȝ in diuino sup posito.s.ī patre ē iuenire p̄ncipiuȝ p̄ductiuū noticie genite.s.mēoriaȝ fecūdā q̄ est obiectū cū intellectu ꝛ p̄ncipiū p̄ductiuū amoris spirati qd̄ est obiectū cum voluntate.ergo suppositum diuinū habēs ista duo

principia pductiua pfectissime poterit producere noticiam genitā et amorē spiratū. talia aūt in diuinis nō possunt esse nisi subsistētia cum inherētia dicat imperfectionē. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistētia et vnū pducens distinctū psonalit ab eis. ¶ Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres psonas in deo: ita possent poni plures alie. Rñdet sctūs Thomas in summa cōtra gentiles li. iiij. c. xxvi. φ diuine psone multiplicari non possunt φ exigit pcessio intellectus et volūtatis in deo. nō est aūt possibile φ in deo sit nisi vna pcessio fm intellectū. eo φ suū intelligere est vnū et simplex et pfectū: q intelligēdo se intelligit oīa alia a se: et sic nō pōt esse in deo nisi vna vbi pcessio Similiter aūt oporteret pcessionē amoris esse tantū vnā: q etiā diuinum velle est tantū vnū et simplex amādo eīn se amat oīa alia. non est igit possibile φ sint in deo nisi due persone pcedētes. vna p modū intellectus vt verbū. s. filius et alia p modū amoris vt spūssanctus. Est etiam et vna psona nō pcedens. s. pat. Solū igit tres psone in trinitate esse possunt. Itē si fm pcessionem opz psonas distingui modus aut psone quantum ad pcessiones nō pōt esse nisi triplex: vt. s. sit aut oīno nō pcedens quod patris est. aut nō pcedente procedens φ filij est. aut a pcedente pcedēs quo spiritussancti est. Impossibile est igitur ponere plures φ tres psonas. Bñdicamus ergo patrem et filiū cū sancto spiritu: laudem⁹ et superexaltemus eū in secula. Etiā hec pro presenti sufficiāt de ista materia.

¶ Contendit iude⁹ pbare φ xpiani sunt ydolatre quia adorāt sacramentum altaris: et propter venerationem ymaginum.

Vicesimūquartum et vltimū argumentum iudeorum est cōtra adorationē xpi. et sacramēti altaris: ac etiā contra adorationem ymaginū. Dicūt enī iudei φ xpiani sūt pessimi ydolatre adorantes xpm purū hoiem tanφ deū et qd peius est hostiā de frumento ab eis formatā et coctā adorant sicut deū qd est derisibile. et postea comedūt qd est horribile. Adorant etiā ymagines opa manuū hoim Illud aūt est cōtra legē dei Deut. vi. Dominū deū adorabis. s. maiestatem diuinā in eo solo pfitendo. Itē Exod. xx. Non facies tibi sculptile. nec oēm similitudinē q est in celo desup et q in terra deorsū nec eoz q sunt in aquis subtus terram non adorabis ea nec coles. Item deut. lib. et Leui. xxvi. Nō facietis ydolū et sculptile. nec titulos erigetis nec insignē lapidē ponetis in terra vestra vt adoretis eū. Item Deut. xxvij. Maledict⁹ qui facit sculptile et cflatile. nō ergo dz adorari hō: nec panis nec aliq ymago siue creatura. ¶ Ad istud argumētum rñdet quo ad primū. s. de xpo qd fuit ostēsum plenissime in primo libro et in solutiōibus argumētoz pdictoz hui⁹ tertij libri φ Iesus nazaren⁹ est verus messias in lege

τ pphetis pmissus. Ostēsuʒ ē etiā quō est verus de⁹ τ verus hō sicut patuit i solutiōe.xxi.argumēti. Et in pmo libro cōsideratione.iij.arti. primo i quadruplici examine. Et pseqūter iesus nazaren⁹ est latrie adorād⁹:nec ex hoc ydolatrii sunt xpiani adorantes verū deū. ¶ Ad illud aūt qd dicūt de adoratiōe eucharistie q ibi fit ydolatria. Dicēdum q nō est verū sm Nicolaū de lyra in tractatu cōtra iudeū nequiter arguentē. Nō em adorat panis q nō est ibi:sed ei⁹ substātia puersa est in substātiam corpis xpi vtute diuina ad plationē verboꝝ cōsecratiōis q sunt ipsius xpi veri dei effectiue seu principalr. Ipsi⁹ aūt sacerdotis platiue seu ministerialiter. Verbū aūt diuinū est tāte virtutis q p ipsuʒ factū est celū τ terra de nihilo:vt patet Gen.i.et ps. cxlviij.dixit et facta sunt.τ multo fortius pōt cōuertere vnā substantiam in aliā. Patet etiā p exēpluʒ Exod.xxiiij.ca.vbi dr q diuina virtute virga moysi cōuersa est in serpēteʒ. Et Exo.vij.aque egypti cōuerse sunt in sanguinē. ¶ Et si dicas q ista nō sunt cōuersa virtute verboꝝ falsum est. Legim⁹ em numeri.xx.q deficiente aq dixit dns ad sacerdotes Moysen τ aarō. Loquimini ad petram:τ illa dabit vobis aquas.τ ad verbū coꝝ sm ps. cōuertit petrā in stagna aquarū:τ rupē in fontes aquarū. Facili⁹ aūt videt panē in corp⁹:τ vinū in sanguinem q petrā in aquaʒ mutare. Qd aūt posset cōuertere vnā substantiā in aliā manētibus accidentibus pbat:qr de⁹ nō attingit substantiam mediātibus accidētibus sicut facit agēs naturale:sed eā attingit imediate.τ ideo pōt illā substantiā iu aliā cōuertere manētib⁹ accidētib⁹ eadē vtute. Ad hoc aūt habet aliquo mō exēplū Gen.xix. vbi dr q vxor Loth respiciens retro versa fuit in statuaʒ salis. Per hoc em q dr statua videt q remāserit figura substātie corpalis substātia in sal mutata.sic igit diuina virtute cōuertit panis substantia in corp⁹ xpi accidētibus remanētibus panis. Aia vo xpi realiter cōiūcta est suo corpori:τ filr deitas i persona filij: et sic sub speciebus panis τ corpus xpi ex vi cōuersionis vel trāsubstātiationis aia eius τ deitas ex cōcomitantia reali τ inseparabili.τ p pseqūes ibi est tot⁹ xps verus hō τ verus deus latria adorādus.τ sic nō est ibi ydolatria nō em adorātur spēs panis visibilis tanq deus.sed ipe xps inuisibilis existēs sub illis spēbus. ¶ Simile habet quodāmodo Exod.iij. vbi dr q xps apparuit moysi i flāma ignis i medio rubi.τ nō est dubium quin moyses adorauit deum qn dns dixerat moysi. Solue calciamētū de pedibus tuis τc.nec tn adorauit ignē illū siue flāmā tanq deū.sciebat em moyses hoc impossibile esse:sʒ adorauit deū inuisibilē sub similitudine visibili apparētē Et idē dicendū est de alijs apparitiōibus diuinis factis sctis patribus:sicut.iij.Reg.xix.c.apparuit helye sub sibilo aure tenuis. ¶ Qd aūt arguitur vltra q xpiani come

dunt corp⁹ xpi qd est horribile. Dicendū φ verū esset si acciperēt in ppria specie: sȝ ipm accipere sub spēbus panis nō est horribile sed magis suaue ⁊ venerabile. Nō eñ ipse xps vel ei⁹ corp⁹ in ista comestione frāgitur vel atterit̄ dētibus siue lacerat̄ sicut ymaginant̄ iudei sed sole spēs panis frāgunt̄ ⁊ atterūtur qbus cōsumpt⁹ desinit ibi esse corpus xpi: sȝ remanet huius sacramēti effect⁹: q est aie refectio p augmentū gratie. ⁊ sic ptȝ φ comestio ista suauis est ⁊ venerāda ⁊ ppter hoc saluator dicit Joh. vi. Ego sum panis viu⁹ q de celo descendi. si quis māducauerit ex hoc pane viuet ineternū. ¶ Hoc etiam fuit pdictuȝ. ps. lxxi. qui sm doctores antiquos hebreorū exponit̄ de xpo. In principio eñ hui⁹ psalmi cū dr. De⁹ iudiciū tuū regi da. Glosa hebraica dicit. Iste est rex messias. de quo dr Isa. xi. c. Egredieť virga de radice iesse ⁊c. Et in processu huius pi dr de ipso. Erit firmamentū in terra in summis montium: vbi lra hebraica habet erit placēta tritici in terra i capite mōtium. et trāslatio Hieronimi iuxta hebraicuȝ. Erit memorabile triticum in terra i capite montiū. Trāslatio chaldaica habȝ. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus vȝ φ littera nostra fuerit corrupta p scriptores ponētes firmamentū p frumentū ex silitudine dictionum Patet igit̄ ex dictis φ de rege messia dictū fuit in hoc psalmo. φ futur⁹ erat frumentū in terra in summis montiū vel oblatio frumēti in terra in capite montiū qd impletū est in sacramēto eucharistie i quo xps sub specieb⁹ panis tritici continetur: ⁊ sup capita sacerdotū vt adoretur a pplo eleuat̄. Qui sacerdotes ppter altitudinē status mōtes appellātur. ppter qd saluator Joh. xii. grano frumēti se cōparat ⁊ dicit nisi granū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit ⁊c. ¶ De bonitate aūt sacramēti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponens sup Gen. illud Osee. xi. ⁊ declinaui ad eum vt vesceret̄. Littera hebraica talis est. iclinabo ad eū escā qd exponēs iste doctor et loqns in psona dei sicut ⁊ Osee ppheta. rabi ille dicit in fine. inclinabo ad eū id est ad pplm israel. escā bonaȝ ⁊ suauē cui nō est alia similis: d qua dr ps. lxxi. Erit placēta frumenti in terra in capite ⁊c. De ista materia vide qdam pulchra super argumēto. xiiii. ¶ Patet igit̄ ex supradictis φ adorare eucharistiā nō est derisibile: sed sanctū ⁊ venerabile nec eā sumere est horribile. sed deuotū et delectabile bene dispositis ad hanc escam. propter qd apls. i. Cor. xi. pbet aūt seipm homo ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat ⁊c. Et hoc fuit figuratum in māna populo isrl dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. Panē paratū de celo pstitisti eis sine labore ome delectamentū in se habentē ⁊ ois saporis suauitatē. De ista materia ampli⁹ dicetur cū dei adiutorio infra cum mouebitur bellū iudeoꝝ p argumēta et natura assumpta. ¶ Ad illud aūt qd arguūt iudei de sculptilib⁹

τ ymaginibus. Rñdeť τ primo dc claro qd est adoratio. Scdo quot modis sumiť. τ tãdem quali veneratione sanctoꝝ ymagines venerãde sunt ex qbus patebit solutio ad allegata p iudeos. De primo diciť ꝙ adoratio nihil aliud est ꝙ qdam veneratio seu reuerentia alicui exhibita rõne dignitatis supioris et excellẽtis. Pro scdo iuxta doctorũ sacre theologie traditionẽ nos habemus adorationẽ seu venerationem q̃ latria dr. et habem⁹ q̃ dulia noiatur. τ habemus q̃ yperdulia nominatur. Latria eniз diciť cultus soli deo trino τ vni ꝙ debit⁹. hoc etiã experimur in oĩ republica obseruari: ꝙ sũm⁹ rector aliquo signo singulariꝗ̃ pceteris honorať ꝙ si alicui alteri deferreť foret crimẽ lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuitur pena mortis his q̃ diuinum honorẽ alijs exhibẽt vt pз Exod. xxij. Hũc istũ honorẽ siue adorationẽ ipsi deo exhibemus pp̃ter ipsum: qꝛ ipse est gl'ia τ honore preditissimus cui nihil a creatura addici põt sed pp̃ter nos: qm̃ p hoc ꝙ deũ reueremur τ adoram⁹ mens nostra ei subĳcitur τ in hoc eius pfectio cõsistit. Res em̃ q̃libet perficiť pp̃ter hoc ꝙ suo supiori subditur. sicut corpus p hoc ꝙ ab aia viuificatur: τ aer p hoc ꝙ a sole illuminatur. Dulia vo diciť cultus vel reuerẽtia debita rõnali creature supiorem ordinem tenẽti sicuti sunt plati dñi vel magistri. yperdulia est cultus siue honor dignior dulia debitus carni xp̃i assumpte a verbo diuino. teste glosa sup illd̃ psalmi. Adorate scabellũ pedũ ei⁹.

¶ Circa vo ymaginũ veneratiõeз dicitur ꝙ xp̃i ymago τ crux et alie sanctoꝝ ymagines dupl'r possunt cõsiderari. Uno modo vt sunt ymagines dei aut vginis marie seu sanctorum deũ vel virginẽ mariã: aut aliqueз sanctoꝝ rep̃sentantes. Secũdario vt sunt q̃dam res puta aurum τ argentum lignũ siue lapis. τ illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi debet immo crimẽ ydolatrie incurreret qui vt sunt solũ res q̃dam ipsas veneraretur. Alio modo possunt considerari: vt rep̃sentant iesum xp̃m aut virginẽ mariã seu sanctos paradisi: et sic vtiꝗ̃ venerari debent etiã eadẽ veneratione qua ymaginatum venerať. τ ita crux xp̃i τ ei⁹ ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virginis marie. aliorumꝗ̃ sanctorum venerarí debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad pthotypum id est ad exemplar seu ymaginatũ τ hec est opinio Thome in. iij. sententiarũ distin. ij. ¶ Sed cõtra eã obĳcit magister Robert⁹ holgot sup libro sapientie lectione. clviij. primo: qꝛ latria est honor soli deo debitus: sed nulla ymago est deus ergo nulli ymagini debetur talis honor: immo cõtradictiõem includit. vel inducit dicere ꝙ latria sit honor soli deo debitus et tamen ꝙ debeatur ymagini xp̃i. preterea si idem honor debeať ymagini xp̃i τ christo idẽ honor debetur lapidi τ xp̃o. τ per cõsequens debetur ideз honor deo τ creature qđ nõ ẽ dicẽ-

dñ. Preterea q̄ honorat aliquid ho nore latrie ꝯfitet̃ illud esse deū. ergo si aliq̄s possit licite imaginē honorare cultu latrie pōt licite ꝓtestari ꝛ cōfiteri aliud a deo eē deū. Jdō aliter pōt dici ꝙ nulla adoratio debet̃ imagini: nec licet imaginē adorare. Uera eñ adoratio est in spū ꝛ deuotiōe ꝛ amore summo. ꝛ istum nullo mō debem⁹ in aliquā creaturā dirigere: q: tñ ꝓpter imaginem xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m. ꝛ corā imagine adorationē nostrā facimus. Dicit̃ large loquēdo ꝙ imaginē adoramus. Uñ dicit predict⁹ doctor videt̃ mihi dicenduꝫ: ꝙ nec adoro imaginē xp̄i: q: lignū. nec q: imago. sꝫ adoro xp̄m corā imagine xp̄i: q: est imago xp̄i. ꝛ excitat me ad adorādū xp̄m. ꝛ sic exponit Johānes damascen⁹ libro. iiij.. c. iiij. vbi videt̃ dicere ꝙ sctōꝝ imagines adorari. hoc intelligo sic. ꝙ ꝓpter imaginis rep̄sentationē: licꝫ mihi coram imagine sanctum cuius est adorare. ꝛ eo mō intelligo Thomā ꝛ basiliū ꝛ totū ecclesie ritū. hec ille. ¶ Licet hoc rationabiliter videatur dictū. ꝛ posset satis sustineri ac p̄ hoc iudeis satisfacere. quia tñ loquēdū est vt plures, sapiendū vero vt pauci: ꝛ cōis opinio tenet oppositū. ideo eā sequēdo ad ea q̄ iudei dicūt restat respōdere. Cū ergo dicūt iudei ꝙ sacra scriptura vetat facere sculptile ꝛ illud venerari. Dicit̃ ꝙ ante ꝙ deus esset humanatus facere imaginē dei erat impietatis cū s̄m diuinā naturā sit infigurabilis. inuisibilis. ꝛ insensibilis. sꝫ per carnis nostre assumptionē factus est visibilis. sensibilis. et palpabilis. et ita figura nō est impietatis: sed pietatis. ꝛ hoc ꝓpter doctrinā ꝛ instructionē nostram ac passionis xp̄i recordationē: immo ipse deus factus homo. s. xp̄s iesus eas primo tradidit. Nā ipse primo pinxit imaginē suā traditq̄ pictori nō potenti eā pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt pꝫ in ecclesiastica hystoria ꝛ notat Damascenus in sentētijs libro iiij. c. viij. cū eñ pictor nō posset in faciē xp̄i aciē visus sui defigere ꝓpter claritatis chorruscationeꝫ xp̄s deuotionē regis attendēs vestimētum pictoris faciei applicuit. ꝛ sic suijpsius imaginē ei misit. Iteꝫ in die passionis ipse pinxit vultū suū tradiditq̄ veronice. ꝛ nunc imago illa habetur rome in magna reuerentia ꝛ veneratione. Itē post sancti apostoli pinxerūt imaginē xp̄i: ꝛ matris sue. vt lucas apostolus et euāgelista. Habentur imagines rome teste damasceno vbi supra. Jdō ergo ꝓhibite sunt imagines in lege veteri. q: tunc deus non erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo de⁹ est figurabilis pōt imago ei⁹ fieri ad venerandū vt dictū est. Sic eñ iubet ꝓpheta adorare non solū deū. sed ꝛ scabellū pedū eius: q̄ñ sctm̄ est. ps. lxxviij. Unde q: nō omnes noscunt litteras: nec lectioni vacāt Jdeo sancti patres ad velociorem memoriā habendā de triumphis sanctorū. vt sic alliciātur ad bonuꝫ imagines inuenerunt ¶ Sic ergo triplex fuit causa institutionū ima

ginum in ecclesia. Primo ad instructionē laicorū: quib⁹ imagines adhibēter loco librorū. Scdo ad incarnationis mysteriū et vt sanctorū exempla nobis et frequentius et recentius infigerētur. Tertio ad excitandū deuotionis affectū qui magis ex visis q̄ ex auditis causatur. Et q̄uis nulla sit scripturarum de adorandis imaginib⁹ traditio. Tū apostoli familiari consilio spūssancti nōnulla tradiderunt ecclesie obseruāda q̄ non relinquerūt in scripturis. sed in ecclesie obseruatiōe per successionē fideliū sunt ordinata. Unde ipsemet apl's ad Thessalonicen. vi. ait. state et tenete traditiones quas didicistis siue per sermonē. s. ab ore prolatū. siue per epistolam. s. scriptā trāsmissam. inter quas traditiones est imaginū veneratio. ¶ Quod autem placeat deo imaginū veneratio eo modo quo dictum est. et displiceat oppositū siue earū ablatio. pz ex pena philippi et multorū aliorū. Unde legimus in chronicis imperatorū et summorum pontificū q̄ philippo heretico anno dñi septingentesimo tricesimo regnante. iussit imagines auferri. Anastasius eum de regno expulit et lumine oculorū priuauit. Ita et Leo tertius a beato Gregorio tertio acriter correptus est et excōicatus et totam a dñio illius subtraxit italiā. Relicto filio suo Constantino quinto. patre in destruēdis imaginibus peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ppterea imperium romanum a grecis ad frācos extitit trāslatum. Ratio ponitur extra de electione. c. cū venerabilē. Francorum enī fauorē et beneficia iam romana ecclesia per pipinū in multis necessitatibus experta fuit. Iste pipinus rex francorū fecit magnū synodū congregari vbi fuit magna altercatio circa veneratione imaginū. et fuit diffinitū xpi ac sanctorū imagines esse venerandas. licet heretici contrariū suaderent. quia eis species ydolatrie videbatur: sz nō verū vt dictuz est: quia imago fert intellectū humanū in ipsum imaginatum. Unde eas licite adoramus et debita veneratione colimus. nec est eadē ratio de imaginibus et sculpturis ydolorum. quia ibi malign⁹ spūs iungebatur qui in eisdem dabat responsa cui nulla debetur reuerentia. sed non sic de sanctis imaginibus. ¶ Satis igit̄ claret quō nō repugnat sacre scripture imaginum veneratio eo modo quo dictū est. videlicet ppter imaginatū. Et quātū deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū spūalibus: sz etiā corporalibus et tēporalibus diuina ordināte iusticia inflictis. et ex assertione venerationis earūdē facta p vicariū iesu xpi cum sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sancta congregatio dirigatur a spū sancto. ¶ Sed restat vnuz dubium de imaginibus astronomicis que fiūt certis tēporibus planetis existentibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales imagines facere et talibus factis vti sicut temporibus suis. vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in lon-

donis dicebatur curare a quartana per imaginē leonis aureā ſm certas constellationes factaꝝ. Hic est difficile dicere quid est verū ꝑpter mirabiles operationes corporū. qꝛ hoc est certū ꝙ nihil est homini illicitū. qđ per naturā cōpleri potest. dicit tñ Tho. secūda scđe. q. lxxxvi. et allegat August. x. de ciuitate dei ꝙ opinio fuit falsa de imaginibus talibus construēdis. verū est tamē ꝙ res naturales formas suas cōsequūtur ex corporibus celestib⁹. sed imagines artificiales nullā virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie: q̄uis ſm August. aliquādo operatione demonū aliquid efficiūt singularibus caracteribus illis impressis. q̄ naturaliter ad nihil valēt: ꝛ tacita pacta cū demonibus suffragantꝰ. quib⁹ ab nigromāticarū imaginib⁹ differūt. q̄ expressa cū demonib⁹ peragūt pacta. Hec autē. xxiiij. argumenta iudeorū sumpta ex lege sufficiāt pro primo bello q̄ vt visum est nullius vigoris sunt cōtra nostrū fidei fortaliciū: immo integrū ꝛ incorruptū manet ab ictibus eoꝝ. qꝛ est turris fortitudinis a facie inimici.

¶ De bello iudeoruꝫ ꝑ argumenta sumpta ex lege euāgelica.

Quinta cōsideratio est de iudeoruꝫ bello sumpta per argumēta ex lege euangelica. Uidētes eniꝫ iudei ꝙ sua argumēta ex lege sumpta nulli⁹ sunt firmitatis ad expugnādū nostrū fidei fortaliciū. quinimmo per illa eius veritas clarior et fortior est ostensa tēptare volūt si possunt. ꝛ ex dictis euāgelicis se iuuare. ꝛ ex quibusdā alijs a xp̄ianis cōcessis: vt fidei nostre fortaliciū diruatur sicut deducit Nicola⁹ de lyra in tractatu cōtra iudeū nequiter arguentē. ex quo tractatu plura hic inseruntꝰ paucis exceptis q̄ suis locis explicabuntur ꝛ faciunt totidem argumenta sicut ex lege. scilicet. xxiiij.

¶ Contendit iudeus probare q̄ iesus non est verus messias. quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

Primū argumētū iudeoꝝ quo nitantꝰ ꝓbare iesum nazarenū nō esse veruꝫ messiā. sumitꝰ ex primo capl'o Matthei sic. Ille nō est verus messias in cui⁹ genealogia ponuntꝰ mulieres peccatrices. sed in genealogia iesu nazareni ponūtur mulieres peccatrices. ergo ipse nō est messias. Maior ē manifesta qꝛ messias dꝫ esse sanctus ꝛ bonus ꝛ sic nō dꝫ in sua genealogia peccatrices admittere. Minor ptꝫ. quia Matth. i. vbi est principiū noui testamēti nominantꝰ quattuor. s. Thamar: Raab: Ruth: ꝛ Bersabee q̄ sunt in scriptura reprobate. Prima namq;. s. thamar sub habitu ꝛ simulatione meretricis supposuit se iude socero suo. ꝛ sic cōcepit de ipso phares ꝛ zaram. Gen. xxxviij. Scđa vero scꝫ raab meretrix cognominatꝰ Josue. ij. fuit etiā genere chananea. et

sic videt fuisse mulier luxuriosa vilis et ydolatra. Tertia. s. Ruth. fuit de pplo Moab qui colebat ydola. Quarta. s. Bersabee fuit adultera. vt pz. ij. Reg. xi. Ex quo sequit q nō fuit vere xps. ¶ Pro solutione hui9 maliciosi argumēti hebraici. tria sunt vidēda. Primū est q non valet illud qd obijcit. Scdm q in arguēdo falsum supponit. Tertiuz quare noia dictarū mulierū in genealogia xpi exprimunt cū hoc principaliter videat qrere argumentū. ¶ Circa primū ostendit primo. vt clauus retūdat clauo q similis rō vel fortior pōt fieri cōtra messiā a iudeis expectatū. vn Hiere. xxiij. Dicit de ipso. Ecce dies veniūt dicit dns. et suscitabo Dauid germen iustū. qd oēs hebrei exponūt d xpo Vn et trāslatio chaldaica q est hebraice littere in plurib9 locis expositiua hz hic. suscitabo dauid messiam iustū. oēs em iudei cōfitent de dauid messiā descensurū. ppter qd Matth. xxij. querente saluatore a pharīseis cui9 filius est. dixerūt dauid. Dauid aūt legit multipliciter et grauiter peccasse. Primo in morte sacerdotis nobe. i. Reg. xxij. c. qz p omissionē cautele debite fuit occasio mortis ipoz petēdo panes et gladiū ab achimelech presente doech idumeo ppter qd filio achimelech fugiēti ad dauid dixit. Ego sum re9 oim aiarū domus patris tui et numer9 occisoz sacerdotū fuit. lxxxv. viroz. et cū hoc ciuitas eoz fuit succēsa et mulieres et paruuli trucidati. Itē peccauit scdo pctō adulterij. et etiā rapt9 vt videt in vxore Vrie: d qua dr. ij. Regū. xi. c. missis itaqz dauid nūcijs tulit eā p potentiā. s. regalē. Item peccauit tertio pctō homicidij pditorie commissi. Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filioz amon. vt ibidez dr. Et qz postea factū fuit diuulgatū surrexit inde scādalū magnū. ppter qd dicebat in pplo vulgarit de ipo dauid quō poterat eē salus ei q rapuit ouē et occidit pastorez. Itē quarto peccauit grauiter non solū omittēdo punitionē debitā. sz etiā increpationē filij sui amon de oppressione violēta sororis sue thamar. ij. Reg. xiij. dr em ibi. Cū aūt audisset dauid verba hec ptristat9 est valde et noluit ptristare spm filij sui amon. qz diligebat eū. Item quinto peccauit grauiter misiboseth filiū Ionate cui9 seruū accusantē dnz suū crimine lese maiestatis et falso. vt habet. ij. Reg. xvi. c. post agnitā innocentiā misiboseth et nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iusticia tenebat decapitare nō solū nō puniuit. sed etiā ptra iusticiā medietatē hereditatis misiboseth ei dedit. vt habet. ij. Regū xix. c. In hoc etiā fregit iuramentum federis initi inter dauid et Ionatā patrē misiboseth. vt habet. i. Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus ambo in nomine dni inter me et te et semen meum et semen tuuz vsqz in sempiternum. Et subintelligit firmiter seruabitur. et ppter grauitatem huius peccati dicunt doctores hebreoz. q regnū dauid postea fuit diuisum. vnde super illud verbum dauid. ij. Reg. xix. c. et tu siba

diuidite possessiones dixit glo. hebraica q tunc venit vox de celo dicens. Roboā et Hieroboā diuident regnū tuū. Item sexto peccauit dauid p superbiā in numeratione populi. ij. Reg. xxiiij. c. et in transgressiōe diuini mādati. qd habet Exo. xxx. vbi dr q in numeratiōe populi p quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti dño. quod tunc non fuit factū. et ppter grauitatē istius delicti mortui fuerūt de populo israel. lxx. milia virorū vt habetur ibidem. Hec autē scripta sunt in veteri testamento de peccato dauid et forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scripta. Igit si propter peccata pdictarū mulierum in genealogia iesu nazareni positarū arguūt iudei q iesus nazarenus nō fuit messias in lege et pphetis promissus. eadē ratiōe vel fortiori pōt argui: q messias quē ipsi spectant descēsurū de dauid qui tot et tantis criminibus fuit irretitus nō sit verus messias eis pmissus. ¶ Itē ostēditur q argumētū eorum nō valet. Frequenter eni leguntur hoies sancti ex parētibus nequissimis pcreati. et econuerso ex sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissimus genuit ezechiā sanctissimū: qui etiam cōtriuit serpentē eneū quē fecerat moyses iiij. Reg. xviij. c. et ezechias sanctus genuit manassem pessimū. quia posuit ydola i tēplo dñi. et effudit sanguinē innxiū multū nimis donec īpleret hierusalem vsq ad os. iiij. Reg. xxi. c. Similiter amō pessimus genuit Iosiā sanctissimū q genuit tres filios pessimos. q ppter pctā sua traditi sunt in manu infideliū vnus in manu regis egypti: et alij duo in manu regis babylonis. vt habet. iiij. Reg. xxiij. et xxiiij. c. Et hoc pz q nō hz argumentū cōtra veritatē xpi eo q in eius genealogia ponunt pctōres et peccatrices cum iustis. ¶ Cōsequēter pcedēdo ad scdm ostendo q in suo processu accipit falsum. Et primo qtum ad hoc q dicit qttuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuisse viles ydolatras et reprobatas. nō tn intēdo eas totaliter excusare a peccato: sed a tanto vba sunt Nycolai de lyra vbi supra. prima fuit Thamar. circa cuius excusationē aliqualem cōsiderandū q ipsi abrahe facta fuit expsse pmissio d xpo Geñ. xxij. In semine tuo bñdicētur oēs gētes terre et q istud semē descenderet p Isaac ysmahele qtum ad hoc reprobato dicēte sibi dño. In Isaac vocabit tibi semē. Item q descēderet de Isaac xps p Iacob Esau qtū ad hoc reprobato dicente dño Malachie. i. Iacob dilexi Esau aūt odio habui. tota ergo generatio Iacob fuit electa propter qd. xij. eius filij fuerūt vocati patriarche populi. verūtamen de iuda descēsurus erat xps sm carnē propter qd mulieres desiderabāt hiē plem de iuda et filijs eius: qr nesciebatur quō de illa tribu descēderet xps quousq determinatū fuit negociū ad pgeniē dauid p pmissionem factā sibi de xpo. ps. cxxxi. Iurauit dñs dauid vitatem et nō frustrabit eū: de fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Ista vo Thamar

fuit vxor primogeniti iude. et ēt secū di filij: et ambo mortui sunt sine ,ple. et iō dixit sibi iudas. Esto vidua i domo patris tui donec crescat Sela filius meus. et cū adultus fuiss3 non dedit eu3 ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut duo pcedentes. Uidens igit Thamar. q iniuriabat sibi et ex desiderio ,plis habēde de iuda vel de eius filio ratiōe pdicta simulās se meretricē concepit de Juda phares et zara3 et sic ex desiderio bōi mota fuit ad illicitū ppetrandū sicut obstetrices egyptiorum ex pietate ad filiorum hebreorum salutē mote fuerunt ad dicēdū mēdaciu3 pharaoni Exo.i.c. Et iudith similiter ex desiderio liberādi populū suū israel mota fuit ad ornandū se curiose vt sic cōcupiscentiā holofernis ad cōcupiscentiā sui excitaret quod erat simpliciter malū: et i illis et ,similib9 dicta vel facta mala excusant a tāto vel a toto. ¶ Qd autē dicunt iudei q Raab fuit meretrix publica et vilis psona falsū ē. Nā vbi dicitur de ipsa Josue.ij.c. Ingressi sunt domū mulieris meretricis noie Raab: hebrei dicunt Ingressi sūt domū mulieris hospitatricis noie Raab pp̄ter quod exploratores hebreorum illuc dclinauerunt ad manēdu3 de nocte. Nō eni3 est aliquo mō verisimile q salomō pnceps trib9 iude accepisset eā in vxorē si fuisset tā vilis psona. q autē arguunt ipa3 fuisse ydolatrā eo q erat gētilis et chananea nō ē efficax argumentū. qr multi gētiles fuerunt vni9 veri dei cultores sicut pt3 de Job et amicis suis et dato q coluerit ydola i iuuentute sua sicut fuerat a parentibus edocta ac p hoc in parte excusanda. tn̄ i fide vnius veri dei saluauit exploratores hebreorum vt pat3 ibidem: et ad hebreos.xi. et cum tota cognatiōe sua ad iudaismum fuit conuersa. ¶ Quod autem de Ruth. moabitide dicunt eam fuisse ydolatrā pōt ad hoc dici sicut dictu3 ē de Raab Quod autē postea coluerit vnū verum deum pt3 Ruth.i.c. vbi dixit noemi deus tu9 de9 me9 et cetera ¶ Quod aute3 vltiō dicūt de Bersabee q fuit adultera. dicēdum q ex scriptura non habet expresse q h' cōmiserit voluntarie: s3 magis p potentiā regis violēta vt dictu3 ē supra. Et dato q i adulteriu3 ,senserit tn̄ iudei non pnt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā ,puerbiorum.xxx.c. super illud qd dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera dicūt doctores hebrei q ad litterā hec sunt verba matris Salomōis ipsu3 arguentis eo q prima nocte qr iacuit cum filia Pharaonis ita carnalr̄ et insolēter se habuit cum ea q i mane tātū dormiuit q trāsibat hora offerendi iuge sacrificiu3 matutinū. et claues tēpli erant sub ceruicali Salomonis. Et iō mr̄ ei9 intrauit cubiculū eius et excitauit eū dicens. qd dilecte mi. quid dilecte vteri mei. qd dilecte votorum meorū. quasi dicat. cōsidera qd fecisti. sperabā q tu zelares p cultu diuino et bene regeres regnū et tu defecisti. et cōsequenter monuit eum de carnalitate vitāda. et de iusticia aūt conseruāda dicēs. Ne dederis mu-

liceribus substantiã tuã: nec obstat q ille cui dirigitur istud verbũ vocat Samuel. Nam salomõ hoc noie vocatus fuit eo. q nathan pphta vocauit eũ amabilẽ dño. ij. Regum xij. qd in hebreo significat cum quo deus in legitio. Est aũt deus cum eo quẽ diligit. Patet igitur ex dictis q iudei in arguẽdo accipiũt falsũ reprobãdo istas quattuor pdictas mulieres vltra debitũ. ¶ Et si dicat iudeus quare nõ nominãtur in genealogia xpi sancte mulieres. s. sarra rebecca et sic de pluribus aliis que cõmendant in scriptura et tñ nominantur ibidẽ quattuor mulieres peccatrices pdicte. Respõdet istud est tertiũ qd videbat pricipaliter querere argumẽtũ. Dico ergo q iste nominant ad excludẽdũ falsam opinionẽ que posset oriri. Cũ eñi dicitur in genealogia abraham genuit Isaac. intelligitur de sarra vxore eius principali et prima. Et eodẽ modo cũ dicitur Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de aliis. Si igitur sic absolute diceret. Iudas aũt genuit phares et zaram. Opinari posset aliqs q esset de vxore sua vera quod est falsũ: qr iudas nõ cognouit Thamar affectu maritali. propter qd ad excludendũ opinionẽ falsam euãgelista nomẽ Thamar expressit. Similr si diceretur Salmon genuit booz pcise crederet q esset de sua prima vxore iudea natione qd nõ est verum. et io nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicẽdum est de aliis duabus. Nõ eñi Ruth fuit prĩa vxor ipsius booz: nec bersabee ipsius dauid sed fuerunt eis ex accidẽti coniuncte Ruth vt suscitaret semẽ defuncti et bersabee ne moreretur pter crimẽ adulterij.

¶ Contendit iudeus probare christianos immundos quia comedũt carnes suillas.

Ecundũ argumentũ iudeorum est q exq in genealogia iesu nazareni ponunt mulieres imũde tota sua genealogia est ordinata ad immũdiciã. Et ideo xpiani comedũt carnes suillas &c. in lege prohibita. ¶ Ad istud argumẽtũ rñdet q nõ seqtur xpiani comedũt carnes suillas et alia in lege prohibita ergo sunt imũdi. Nam illa precepta erãt cerimonialia et per cõseques figuratiua status futuri sub xpo sicut sepe supra dictũ ẽ pter qd publicato euangelio cessant nõ solum vt mortua sz etiam vt mortifera si seruaret vt obligatoria ex lege. nã hoc esset dicere saltem facto q xpi aduentus mondũ eẽt cõpletus. Si aũt aliqs abstineret a carnibus porcinis et hmõi ex alia causa: vtpote qr sunt sibi abhominabiles vel nõ sane nullũ esset peccatũ. q aũt tales sibi tẽpe xpi sint liciti patet ex actibus apostolorum et eplis Paulii multis locis que pter breuitatem omitto qr est notũ fidelibus xpianis. ¶ Itẽ rabimoysen hadarsan sup Geñ. adducit auctoritatẽ. ps. cxiv. Qui custodit veritatẽ in seculũ facit iudiciũ iiuriã patiẽtibus dat escã esuriẽtibus. dñs soluit cõpeditos. et hic ẽ finis versus in he

breo. Exponit igitur iste doctor fi/nē huius versus de esca tpe messie dicens ꝙ hec lr̃a dat escā famelicis. dñs absoluens ꝓhibita siue ligata. ꝛ exponendo sic dicit: omnis bestia que imūda reputatur in hoc seculo deus sanctus ꝛ bñdictus faciet eam mūdā in futuro seculo. sicut primitus fuit mūda filijs Noe quib⁹ dr̃ Geñ.ix.c. Quasi olera virētia dedi vobis omnia. Sicut enī olus fuit mūdū omnib⁹ sic animal ꝛ bestia filijs noe: ꝛ ita ī futuro absoluit deus quicq̄d ꝓhibuit de cibis. ¶ Sciēdū aūt ꝙ iste doctor ꝛ alij doctores hebreoꝝ loquētes de pñti seculo ꝛ futuro. ꝑ presens seculum intelligūt tp̃s currens vsqꝫ ad messiā ꝛ ibi incipit seculū futurū. Cū igitur iesus nazarenus sit messias verus vt supra li.i. ostensum est a tpe passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis mosayce liciti sunt cibi lege mosayca ꝓhibiti. Et ideo paulus apostolus in lege ꝛ prophetis. doct⁹ dicit. i. Timoth. iiij. Omnis creatura dei bona ꝛ nihil reijciendū quod cum gratiarum actione percipit̃ sanctificatur enim per verbū dei. i. ꝑ ei⁹ filiū modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nō est verus messias qꝛ in eius genealogia nulla ponit̃ mulier sācta

Ertium argumentum iudeoꝝ est ex euāgelio. Si iesus nazaren⁹ eēt ver⁹ messias in ei⁹ genealogia saltē aliq̄ mulier poneret̃ sancta. sed nulla talis ibi pōitur ergo nō est vere messias. Maior vr̄ manifesta. minor ꝓbat̃ cū non ponātur nisi supradicte q̄tuor q̄ꝛ si nō tm̄ peccatrices tn̄ fuerunt. ¶ Respōdetur quicq̄d sit de maiori ꝓpositione minor est falsa. nā in fine genealogie iesu xp̄i Jacob aūt genuit Joseph virū marie de qua nat⁹ est iesus q̄ vocatur xp̄s Ipsā aūt esse sanctissimā scripture noui testamēti ꝛ doctoꝝ catholicoruꝫ manifeste ꝓclamāt. Sed q̄m hoc satis est notū fidelibus iō sanctitatē eius per scripturas iudeoꝝ ꝛ sarracenoruꝫ declarare propono. ¶ Circa primū dicitur Isa. vij. c. Ecce virgo cōcipiet ꝛ pariet filiū ꝛ vocabitur nomē eius emanuel: q̄ auctoritas ad litteram intelligitur de xp̄o ꝛ de eius matre. Pro declaratione huius ꝓphetie notandū ꝙ sicut legim⁹ Isa. vij. ct. iiij. Regū xvi. tpe regis achā duo reges potētes. s. syrie ꝛ israel ascenderūt contra therusalē ad preliandū contra eam. dñs autem misit ad eum ysaiā dicens ꝙ non timeret ab exercitu istorum duorum regū. Ipse autem sicut erat malus et ydolatra ꝛ incredulus nō credidit Isaie. ꝛ ysaias dixit sibi ꝙ peteret signū sue liberationis ex quo sibi non credebat. vnde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni scilicet per suscitationeꝫ alicuius mortui siue in excelsū supra scilicet in celo sicut tēpore Josue de sole. Iste aūt rex malus nolens petere signū a deo dedit excusationē fictam. Dicens ꝙ hoc eēt tēptare deū. vnde dixit non petam ꝛ nō

temptabo dominum. Cū autē cognouisset ysayas φ non bona fide dixit achaz, immo q2 deū non timeret aut amaret. ⁊ sic indignū reputans noluit sibi dare signū s3 dedit domui dauid dicēs. audite ergo domus dauid nunqd parum vobis ē molestos eē hoib9 q2 molesti estis ⁊ deo meo propter h̄ dabit dn̄s de9 ipse vobis signū. Ecce v̄go concipiet ⁊ pariet ⁊c. quod intelligit̄ de cōceptiōe ⁊ partu x̄pi per v̄ginem Mariā vt allegat euangelista Matheus in. i. c. Et per obsidionez ciuitatis iherusalē ab istis regib9 significat̄ sp̄ualiter obsidio generis hūani a demonibus. ⁊ φ gen9 hūanū debuerit ab obsidione dyaboli liberari signū fuit φ virgo cōciperet ⁊ pareret filium. ¶ S3 isti glorioso signo de cōceptu v̄gineo contradicunt iudei illud impugnātes ⁊ p̄ impossibili reputantes φ virgo existens virgo concipiat ⁊ pariat filium asserentes et affirmantes φ text9 ysaie allegatus sc3 Ecce virgo ⁊c. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciūt cōtra hoc cōmuniter quinq3 argumēta. Et arguūt p̄io sic. istud signū fuit liberatiōis achaz a duob9 regibus q̄ venerūt ꝯ eum. x̄ps vero nat9 est post achā bene per. cccc. ānos liberationis igitur signu3 nō fuit incarnatiōis x̄pi ⁊ cōceptio eius ex maria virgine. Scd̄o sic vbi nos hēmus virgo hebrei dicunt alma: qd̄ significat adolescentulā. quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Virgo autem sic nō significat. igit̄ textus ille nō intelligitur de cōceptione virginis sc3 adolescētule. Tertio sic q2 x̄ps nō est vocat9 emanuel sed iesus s̄m φ p3 Luce. ii. ⁊ p̄phetia dicit φ vocabitur emanuel igit̄ non pōt dici de x̄po. Quarto q2 appet φ p̄phia intelligat̄ d̄ aliquo filio et dicunt aliq̄ iudeoꝝ doctores et rabini. φ itelligit̄ de ezechia filio achaz qui dictus est emanuel Alii vero dicūt φ itelligit̄ de filio ysaie de quo i sequenti. c. dicit propheta: accessi ad p̄phetissā3 q̄ ꝯcepit et pept filiū. Quito et vltio arguūt iudei lr̄a dicit φ anteq̄ sciat puer vocare patrē aut matrē auferet̄ fortitudo damasci. igitur i x̄po fuit ignorātia φ x̄piani reputāt falsum q2 dicūt φ habuit plenitudie3 scie ab istāti sue ꝯceptiōis. Cōcludūt ergo iudei φ nullo mō itelligitur de x̄po nec d̄ virgie Maria matre ei9 sicut nos x̄piani dicim9 ⁊ firmiter credim9 et cōfitemur. ¶ Ad primū argumētū dicēdū iudeis φ nō ē verū φ istud signū de ꝯceptu virgis ipsi achā dare t̄ s3 sibi p̄ prophetā p̄mitteret̄ dicens. pete tibi signū a dn̄o deo tuo etc. S3 et hoc inuitatus icredul9 remāsit et ydolatra q2 dixit nō petā ⁊ non tēptabo dn̄3. alia lr̄a habet et non exaltabo dn̄m. Directū ergo fuit domui dauid signū vt p3 ex textu vbi d̄r. audite dom9 dauid p̄pter hoc dn̄s dabit vobis signū. Ecce virgo concipiet et pariet filium ⁊ vocabit̄ ⁊c. quod signū impletu3 est in virgine maria principal̄r ⁊ realiter q̄ fuit de domo dauid. ¶ Ad illud aūt qd̄

dicitur q illud signũ fuit p. ccccc. annos et ultra post achã. dicendu3 est q duplex ẽ signũ. vnũ pnosticũ respectu effect9 futuri sicut gedeõ datum fuit signu3 in vellere indicatiuum future victorie Iudicũ. ix. Secũdu3 ẽ signũ rememoratiuum respectu effect9 pteriti sicut moysi datũ fuit signũ Exodi.iij. hoc habebis signũ q miserim te. Cũ eduxeris populũ meũ de egypto immolabis sup montẽ istũ gras.s. agẽs de ista missione que tibi iponitur nec obstat de magna instantia tpis qr signũ rememoratiuũ ita respicit pteritũ in magna distantia sicut signũ pnosticum futurũ. Ad ppositũ istud fuit signu3 rememoratiuu3 r non pnosticũ r fuit datũ i tãta distantia ppter h q cõueniens erat qr achã fuit incredulus verbo prophete q daret signũ in longiquu3 vt ipse in ppria persona nõ videret sicut in mente nõ credebat. Illi tñ q descẽderunt ab eo viderunt sicut maria et Ioseph. r iõ signãter propheta nõ direxit verba ad achã s3 ad domũ dauid: de qua domo fuerunt maria r ioseph vt infra dicet ¶ Ad secundũ dicẽdu3 q i hebreo sunt tria vocabula quasi idẽ significãtia. s. nahra. betula. halma. primũ accipitur pro muliere adolescẽte paucoz dierũ nõ habendo respectum ad virginitatẽ vel corruptionẽ. Secundum accipitur p virgie nõ habendo respectũ ad etatẽ. sc3 adolescẽs iuuenis vel senex. Tertiũ vero accipitur p muliere habẽdo duos respect9. s. ad adolescẽtiã r vgitatẽ r qr ista duo simul fuerũt i beata virgie. Iõ pphẽa diuinit9 illustrat9 posuit halma r nõ aliqd aliud de vocabulis supradictis. Huius snie est venerabilis perit9 vir petrus alfonsi cõuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicens. mulier nãq3 siue iuuenis siue ãnosa qdiu virgo est appellari põt betula. qdiu aũt iuuenis ẽ siue virgo sit aut corrupta põt nũcupari nahra: halma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis r intacta. hec ille. ¶ Notãdum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu q halmum significat absconsionẽ et inde dicitur halma abscondita que significat iuuẽculam aspectibus hominũ absconditam ita q de eius pudicitia r integritate non dubitatur marie qñ pponitur lr̃a he. et tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura aliq sic scripte nisi tantũ tres sc3 rebeca. xxiiij. Gene. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoq3 pulcherrima r incognita viro. et seqtur ibi puella que gradietur ad hauriẽdã aquã in hebreo habetur healma q egredietur etc. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dr̃ de ea et iuit puella et vocauit matrẽ pueri i hebreo habet iuit healma rc. Et ista que scribitur Isa. vij. et iõ cũ due prie fuerit virgies purissime q sic noiate fuerunt idẽ tenẽdum ẽ de ista h lyra dicit ergo ppheta ecce healma. i. adolescẽs r virgo siml' qr ista duo dicit vocabulu3 healma ɔcipiet r pariet filium i. beata virgo maria a ppheta pnũciatur q ɔcepit r pepit vgo manẽs r q ita necessario debeat itel-

ergo patet q2 signū qd debebat dari achā p liberatione ciuitatis ẜm tertiū rabi salomō debebat eē valde miraculosū. vnde dixit sibi Isaias pete tibi signū a dño deo tuo i pfundū inferni siue in excelsum supra: i pfundum inferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel i excelsum supra. i. in celo: sicut in statione solis fuit tēpore Josue. modo ꝙ virgo ⁊ adolescens cōciperet ⁊ pareret filiū virgine non remanēte. nullum miraculū esset. oportet ergo ad hoc ꝙ sit miraculū ꝙ virgo cōcipiat et pariat in cōceptu ⁊ in ptu virgine remanēte. Et hoc diuino miraculo qd impletū est in virgine gloriosa. Et iō augustinus ꝯ iudeos in sermone ānunciatiōis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi q̄ sunt hoib9 ipossibilia: qui scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariā de spū sancto. qui multiplicauit panes i deserto sine rore. ipse virginez ipregnauit sine corruptione. ⁊ qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipse fecit dauid filiā sine semīe generare. ¶ Ad tertiū argumentū dicēdū ꝙ intelligitur de xpo et qn dicūt ipse nō ē vocatus emanuel sꝫ iesus. Dicēdnꝫ ꝙ imo q2 aliud est nomē qd iponitur ẜm rōnē idiuidualeꝫ vt petr9 ⁊ sic xps semp vocatus est iesus. Et est aliud nomē quod iponitur ẜm proprietatē vl' aliquā virtutē excellentē vt liberalitatis ⁊ sic liberalis vocat9 est alexāder. fortis vocatur sāpson hercules vel achilles. et isto mō xps vocat9 est emanuel pp excellentiā ⁊ diuinā pprietatē quā hꝫ q2 in eius supposito diuina natura pariter ⁊ hūana simul ꝯiungūtur. Vñ emanuel iterpretatur nobiscū de9 quo noie sepe vocauit eum maria ipm vt verū deū ⁊ hominē adorādo. et ita impletur lr̄a habraica q̄ hꝫ vt illa hebalma vocabit nomē eius emanuel. Sup quo verbo dicit pdictus petr9 alfonsi vbi supra ⁊ vocabis nomē ei9 emanuel. In h' quod ibidē legitur vocabis duo sūt notāda. s. ꝙ de9 sic appellari filiuꝫ volebat. ⁊ ꝙ sine carnali pr̄e virgo foret puerū paritura pp hoc enim ait vocabis ac si diceret ipsa tū vocabit et non pater. hec ille. ¶ Ad q̄rtū argumentū qn dicūt iudei ꝙ ille filius erat ezechias fili9 achā. vel ꝙ erat filius ysaie de quo i sequenti. c. dicit ipe accessi ad pphetissam que concepit ⁊ peperit filiū et iste vel ezechias vocat9 ē emanuel. Dicendū ꝙ patet vtrūqꝫ māifeste eē falsū Et pmo de ezechia q2 vt patet ex q̄rto libro Regū: achā regnauit p. xvi. ānos i cuius q̄rto āno dicta est pphetia qn icepit regnare fil9 ei9 ezechias hēbat. xv. ānos Dēptis ergo q̄ttuor de regno pr̄is sui in quorū quarto dicta ē pphetia patet ꝙ vsqꝫ ad tempus regni sui de regno patris nō transierūt nisi. xij. anni. tēpus igitur istis xij. de. xvi. sequitur ꝙ qn dicta fuit pphetia ezechia iā hēbat. xiij. annos. seqtur ergo ꝙ pphetia i eo verificari nō potuit q2 iā erat natus. Patet secūdo ꝙ nō potuit itelligi de filio ysaie pp illd qd i sequēti. c. dr̄. accessi ad pphetissam propter duo. Primo quia de illo filio ysaie

qui s̄m textū nomē eius fuit acce lera velociter spolia detrahe cito predare: nec de ei⁹ noie: nec de ei⁹ vita: nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura: s̄m er go Hieronymū eadē facilitate qua dicitur contēnitur. Secūdo q2 non est verum q Isayas ꝑtunc accede ret ad ꝓphetissam vxorez suam vt ipsa conciperet ⁊ pareret filium. de quo intelligunt iudei. Et ratio est: quia in textu premittitur adhi bui mihi duos testes fideles. Uriā sacerdotem: ⁊ zachariam filiuz ba rachie. ⁊ statim sequitur accessi ad prophetissam que concepit ⁊ pepe rit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid ꝓpheta inducebat istos testes: nunquid indigebat te stibus in accedendo ad concubitū prophetisse vxoris sue: istud est tur pe dicere. Scdo peto ab eis q̄ fue runt isti testes fideles. non vrias q̄ fuit tempore Joachim. de quo Hie re. xxvi. Fuit vir ꝓphetans in no mine dn̄i. vrias filius semey: quia a tempore achaz ⁊ Isaye vsq3 ad tēpus Joachim. vt pz. in quo fuit iste ꝓpheta fuerunt plus q̄ centū anni. sicut patet p tēpora per que regnauerunt reges. qui fuerunt in medio. vt patz quartū librū Regū discurrenti. Item alius testis fide lis zacharias filius barachie qui est. xi. de. xij. prophetis minoribus non erat adhuc natus. ipse fuit se cundo anno regni darij regis per sarum qui successit tyro qui dedit licentiam iudeis reedificandi tem plum ⁊ a tempore achaz et Isaye vsq3 ad tēpus darij fluxerūt plus q̄ ducēti anni. non ergo iste acces sus Isaie ad prophetissam nec de istis testibus aliqd cōtinet verita tis. Qd ergo dicūt iudei est v̄itas istius textus. O vtinā tolleret ce citas ab oculis vestris. Certe dico q veritas istius ꝓphetie est q de us spiritussanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad ꝓphetissam. i. ad virginē mari am q̄ habuit spm̄ ꝓphetie ⁊ conce pit ⁊ peperit filiū iesuz xp̄m salua torem nostrū. naz qn̄ dicit in textu adhibui mihi duos testes ⁊c. loqui tur spūssanctus p seipsum ⁊ nō ꝑ pheta: sicut eni loquitur p ꝓphetā sic pōt loqui p seipsuz. Isti duo te stes fideles quos deus spūssanct⁹ adhibuit fuerūt Urias fili⁹ semey de quo dictuz est q̄ ꝓphetauit mul ta mala cōtra ciuitatem q̄ venerūt in captiuitate babylonica. Et za charias filius barachie qui ꝓphe tauit multa bona spāliter de aduē tu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tuus venit tibi iustus ⁊ saluator ⁊c. ¶ Et qn̄ dicit q adhuc nō fuerūt nati sed futuri erūt. Hic est dicēdū q nō obstat q2 p̄teritū ⁊ futurū totū est deo p̄sens ⁊ ita loquit de p̄terito et de futuro sicut de p̄senti et post prophetias istorū sequitur immediate in textu totum in persona dei ⁊ spiritussan cti: et accessi ad prophetissam: sci licet virginem Mariam que pro phetauit in cantico. Magnificat anima mea dominū. Et concepit ⁊ peperit filium. Iste accessus fuit spūalis ⁊ hoc per spm̄ sanctū sicut dixit sibi angelus Luce. i. spiritus

sanctus supueniet in te. ¶ Ad quītum et vltimū argumentū dicendū q intelligit de sciētia humana: licet enim in xpo nō fuerit ignorantia tamen quia factus est hō in tpe habuit sciam in tpe et anteq illā haberet liberatio populi denūciata p Ysaiam cōpleta fuit. Cum igitur supra declaratum sit q iesus nazarenus sit vere xps. sequitur q mater eius maria cōcepit eū et peperit virgo et p consequēs est sctissima. nec iudei psīt dictā auctoritatē negare: quia nō solum accipit de trāslatiōe hieronymi: sed etiā de trāslatiōe. lxx. interpretū qui fuerunt iudei. et in lege et pphetis peritissimi scdm q dicit Iosephus antiqtatis iudaice. lib. xii. Uideant etiā iudei tergū trāslationē chaldaicā cui ɔtradicere nō possunt nec audēt: quia istā pphetiā sic exponit: vnde vbi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles vriā sacerdotem et zachariā filium barachie et accessi ad pphetissam etc. Illa trāslatio sic habet. et cōtestatus sum cōtestationes malas ex parte mea quas dixi vēturas in pphetia vrie sacerdotis esse futurū est quoq sic oēm cōsolationē quā dixi vēturam in pphetia zacharie filij barachie ego adducturus sum et accessi ad pphetissam et cōcepit et peperit etc. Itē pōt declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarbe: quia men clausa cōtra naturā suā est ibi posita in vbo multiplicabitur eius imperiū. vide supra. li. i. in apptiōe primi thesauri. Unde in libro qui dr sabath apud hebreos autentice dr men clausa verbū clausum significat. Idem aūt psuadetur per illud qd habet Ysaie. xi. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascēdet. Hec auctoritas ad lrām intelligit de xpo vt supra ostēsum est qui p florē intelligitur quia sicut sine arboris corruptiōe flos ab ea egreditur. sic xps nasciturus ex matre absq virginitatis corruptiōe. Idem etiā psuadetur p hoc qd habetur Ysaie. lxvi. anteq parturiret peperit. parturire ē dolorem partus sentire. Nō aūt dicit de aliqua muliere q ipsa peperit absq dolore partus excepta dñi nostri iesu xpi matre. Item hieremie xxxi. dicit nouū faciet dñs super terrā femina circūdabit virum. per hoc q dicit ppheta: nouum faciet dñs manifeste ostēdit insolitā rem futuram a dño et alias inauditā qd fuit quādo virgo beata diuinitus cōcepit iesum virū scientijs et virtutibus ab instāti sue cōceptionis perfectum et sic eum suo circūdedit vtero virginali. Quod etiā ipsum pareret manēte corrupta hoc non est nouū mulieribus sed q ipm pareret ipa remanēte clausa istud est nouū. ¶ Item hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiij. et dixit dñs mecum ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir nō transibit per eam quoniam dñs deus israel ingressus est p eam eritq clausa et hic est finis versus in hebreo p hanc portam intelligitur virgo Maria p quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanēte. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo

pupilli facti sumus absq3 patre dicit φ deus sanctus ꝛ bñdictus ait israeli. vos dixistis corā me pupilli facti sum⁹ absq3 patre. Redemptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit.s. in terris. sicut est sine matre in celis ꝛ sic ꝑm eū apparet ꝟginitas marie matris xp̄i. ¶ Itē dñs Bonauētura quondā ep̄s albañ. sup tertiū sñiarum dist. iij. loquens de sctificatione marie dicit Quidā iudei asserūt de ea φ q̄uis esset pulcherrima a nullo vnq̄ hominū fuit cōcupita vñ aūt accepit hoc iudeoꝝ dictum nescire se dicit Nicolaus de lyra. Sed nō est verisimile φ talis aut tātus doctor posuerit istud in scripto suo nisi habuerit ab aliq̄ loco autentico. Ratio aūt quare virgo beata non fuit cōcupita ab hoīb9 pōt assignari qꝛ dispositio mētis magis relucet in facie q̄ in ceteris aliīs partib⁹ ꝑpter qđ ex plenitudīe gratie existentis in ei⁹ mēte fiebat q̄dam refulgētia in eius facie q̄ in hominibus ipsam intuētibus cōcupiscentiam nō excitabat: s3 magis ea3 reprimebat ꝛ hoc modo de ābilitate sancti Sebastiani dr̄. Necesse eni3 erat: vt que3 deus tāta perfuderat grā ab oībus amaret. ¶ Cōsequēter declarat sanctitas ꝟginis marie ꝑ scripturas sarracenoꝝ ꝑpter maiorē cōfusionem iudeoꝝ dr̄ eni3 in alchorano machometi. Dixerūt angeli. O maria deus vtiq3 elegit te ꝛ purificauit te ꝛ elegit te clarā sup mulieres sclorum. Itē ibidem O maria de⁹ annūciat tibi verbū ex ip̄o nomē ei⁹ iesus filius marie ꝛ erit honorabilis in hoc sclo et in futuro. Item ibidē dixit ip̄a. deus meus quō erit mihi filius ꝛ non tetigit me hō. Dixit sic de⁹ creat qđ vult cu3 decreuerit vtiq3 aliq̄d: dicit ei esto ꝛ erit. Ite3 in libro albokam q̄ est autētic⁹ apud eos dicit emphoraria socius machometi φ audiuit nūcium dei dicēte3 nullus de filiīs adā nascitur quē nō tāgat sathan ꝑter mariā ꝛ filiū eius per nūcium aūt dei ītelligit machometum. Itē dicit ebumusse ꝑphetam id est machometū dixisse multi ꝑfecti fuerūt in hoībus. nulla aūt in mulieribus fuit ꝑfecta nisi mater iesu. Has aūt scripturas sarracenorum induxi: qꝛ ꝑm ap̄lm opor3 sanctos habere testimoniū ab his qui foris sunt. ¶ Patet igitur φ iu deus in minore sui argumēti accipit falsu3.s. φ in genealogia saluatoris nō ponit aliqua mulier sctā cui⁹ opinionis videt fuisse Hieronymus sup Mat. dicens. Notādū in genealogia saluatoris nullā sanctarū mulierū assumit: s3 eas quas scriptura repꝛhēdit qui ꝑpter peccatores venerat de peccatricibus nascēs oīm peccata deleret. Sed istud dictum nō placet Nicolao de lyra ꝑpter duo. primo qꝛ vt dictu3 est in genealogia saluatoris ponit maria sanctarum sctissima. Scđo qꝛ ex eade3 rōne ibidē arguit Hieronym⁹ ad oppositu3.s. φ ꝑpt pec catu3 athalie filie īpꝛissime iesabelis que erat ydolatra: et ad ydolatriam traxit Joathan maritū suu3 filius amboru3 ochozias ꝛ nepos Joas ꝛ pronepos amasias tollun-

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias qꝛ non est filius dauid: siue de gñe dauid.

Quartum argumentū iudeoꝝ ex euangelio est in .i.c. Math. ponit genealogia xp̄i quē asserūt xp̄iani esse verū messiam ex eadem arguit ꝙ ipse nō est messias ī lege ꝓmissus sic. Uerus messias dꝫ esse filius dauid siue de gñe dauid: sed iesus nazarenꝰ nō est filius dauid de gñe eius. ergo ip̄e nō est messias ꝓmissus. Maior est cōcessa ab oībus taꝫ iudeis ꝙ xp̄ianis. minor ꝓbatur: qꝛ si iesus nazarenꝰ descēderet de dauid scd̄m carnē in eius genealogia poneret. Cōstat aūt ꝙ nihil tale ibi est: qꝛ in fine genealogie dr̄ iacob aūt genuit Joseph virum marie: de qua natꝰ est xp̄s ⁊c. Nunquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicat de gñe dauid: sicut ⁊ ioseph. Et ptꝫ ꝙ xp̄iani hoc non cōcedunt. ergo nō habēt ex p̄dicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat xp̄ianꝰ ꝙ descēdit ꝑ mariā q̄ est de genere dauid hoc nō habetur ex textu: qꝛ nō ponitur ibi qͥꝫ eius fuit pater vel mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicēdus est filius dauid ⁊ consequēter ip̄e nō est messias. ¶ Respōdetur ẜm Hiero. in glo. ꝙ non est cōsuetudo scripturarū: vt ordo mulierū in ꝗ̄nationibus texetur. Et ideo nō per mariā sed per Joseph inducit cū de vna tribu Joseph et maria fuerūt. vnde et cam quasi proximā cogebatur accipere ne vna tribus se in aliam cōfunderet. vñ Numeri. xxxvi. oēs viri ducunt vxores de tribu ⁊ cognatione sua ⁊ cuncte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas ꝑmaneat in familiis. ¶ Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron sorozem naasō filiam aminadab: scꝫ elizabeth in vxorē de qua cōstat ꝙ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nō potuit viro de alia tribu ad quā deueniebat hereditas patris vel parētum. Uñ cuꝫ ipsi elizabeth nō deueniret hereditas p̄ris: qꝛ habebat fratres priores se: ideo bñ potuit nubere viro de alia tribu: sed qꝛ maria non habuit fratres vel sorores priores se qꝛ fuit vnica ioachim p̄ri suo: ideo ad eā deuenit hereditas. Unde habuit necesse ẜm legeꝫ nubere viro de cognatione sua ⁊ qꝛ ioseph fuit de tribu iuda ⁊ de progenie dauid vt ptꝫ in genealogia ascendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de qua natꝰ est iesus qui vocatur xp̄s fuit de eadē tribu ⁊ ꝓgenie. ¶ Sꝫ qꝛ ex rege dauid duo pullularūt rami tanꝙ ex radice. s. Salomō ⁊ nathan. Est dubiuꝫ īter doctos a quo illoꝝ virgo maria descēdat ẜm carnem: ⁊ sunt nōnulli doctores dicētes ꝙ hec virgo descendit ex rege salomone ẜm carnē. ⁊ ex natan secūdum legē cuiꝰ opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iij. ¶ Sꝫ hec opinio videt esse primo cōtra ꝓphetas. Naꝫ hieremias ꝓpheta loquēs ꝺ̄ yechonia ꝑ quē venit linea salomonis. ait. scribe virū istū ste-

rlem q̃ in diebus suis nõ ꝓsperabitur nec erit de semine ei⁹ vir qui sedeat sup soliũ dauid: ꝛ potestatẽ habeat vltra i iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descẽdit p salomonem ꝛ iechoniam: vt dicit illa opinio. sequit ꝙ xp̃s fili⁹ virginis nõ sedit sup soliũ dauid: ꝛ sup regnuꝫ eius. Cõtra ꝓphetaꝫ in ca. seq. Et Ysaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ propheta intelligit nõ erit q̃ sedeat seculari honore. xp̃s aũt non sic sederat: q2 supra ca. codẽ dicit dñs per prophetã. Uiuo ego q2 si fuerit iechonias fili⁹ Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellã eũ: ꝛ loquitur de ipso ꝛ de semine suo. Unde pꝫ ꝙ nõ solum loquitur de tẽporali ptãte: sed etiam de illa qua xp̃s sedere habuit ad dexteram patris. Itẽ nõ est verisimile: q2 de⁹ tã cõfusibiliter repelleret eũ ꝛ semen suũ ab honore tẽporali ꝛ a minori gradu: et cõseq̃nter cõstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu scꝫ xp̃i. ¶ Scd̃o hec opinio videtur esse cõtra apl̃m: q2 nathã frater salomonis regis non fuit fili⁹ naturalis regis dauid: sꝫ adoptiuus Lu. iij. Cũ ergo ab illo nathã descẽdat hec virgo ſm carnem vt notat affrican⁹ scribẽs ad aristidẽ. ꝛ Eusebius lib. i. ecclesiastice hystorie. c. vij. ꝛ Damascenus in sentẽtijs suis. li. iiij. c. vi. Sequitur ꝙ xp̃s non est ex semine dauid ſm carnẽ contra apostolũ. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ſm carnẽ. ¶ Respondẽdum ergo ſm illuminatuꝫ doctorẽ magistrũ ioãnem vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra ṽgo venit ex nathan ſm carnẽ qui fuit fili⁹ naturalis dauid. nõ quidẽ de bersabee vt illi estimãt: sed de pricipali vxore dauid: scꝫ michol. binomia ecla dicta filia saulis que genuit dauid ietruã binomiũ: q2 ꝛ nathã de hoc ij. Reg. iij. cũ notatis p Josephuꝫ libro antiq̃tatis iudaice ꝛ p dictuꝫ Nicolauꝫ de lyra: q2 nathã fuit melior salomone natura ꝛ vita: q2 de principali vxore ꝛ vt opinatur predict⁹ doctor renũciauit iuri regni rõne eximie sanctitatis. ex quo nathã filio dauid. xxviij. pullularũt plãte vsq ad auos sancti Joachi patris ṽginis. Nã Mathã frater aui eius. qui ꝛ melchi dict⁹ est genuit heli qui ioseph ſm legẽ Luce iij. ꝛ hic habuit fratrem pantherã qui genuit barpantheram qui sanctum Joachim ſm carnẽ teste damasceno vbi supra. ꝛ sic sanct⁹ Joachim pater huius virginis ꝛ sanctus Joseph spõsus eius fuerunt ſm legẽ secundi primorum filij: et sic patet genealogia non soluꝫ Joseph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose p nathã ex principali vxore dauid: scꝫ michol.

¶ Cõtẽdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nõ est verus messias: q2 fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentũ iudeoꝝ ex euangelio est ad ꝓbãdum ꝙ xp̃s habuit peccatũ: vl' ꝙ ei⁹ baptism⁹ fuit frustra. arguit

iudeus sic. In euāgelio Matthei iij. c. dr. Uenit iesus a galilea i ior danē ad Johānē vt baptizaret ab eo. et hoc arguitur sic. Christiani dicūt q baptismus est ablutio pec catorū. cū ergo iesus nazarenus fuit baptizatus. ergo habuit pctā abluē da qd ipsi negāt. aut ille baptismus fuit frustra. ¶ Rñdet q baptismus xpi est ablutio pctōꝝ. nō autē baptismus Johānis sicut ipe Johānes dicit Matth. iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiā q aūt post me ventur⁹ est fortior me est: cui⁹ nō sum dign⁹ portare calciamēta. ipe vos baptizabit in spū sancto. Jesus aūt nazaren⁹ fuit baptizatus baptismo Johānis tm̄. q nō erat ablutio pctōꝝ. ⁊ idō non conclusit argumentū q iesus habuerit pctm̄ abluēdi. qꝛ sanctificati in vtero baptizādi sunt baptismo xpi. et tñ nō habēt pctm̄ abluēdū. Jesus autē ab instanti cōceptiōis sue nō solū fuit sanctificatus. sed etiā sanctus sanctorū. ¶ Qd aūt arguitur vltra q iesus nazaren⁹ fuit baptizatus frustra. Dicendū q nō sequitur. qꝛ p hoc approbauit baptismū ⁊ predicationē Johānis. ⁊ per tactū sue sanctissime carnis dedit viꝫ regeneratiuaꝫ aquis: nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizant. qꝛ per hoc regenerant in xpo ⁊ mēbra eius efficiunt. ¶ Et quia scripture noui testamēti ⁊ doctorū catholicoꝝ loquentes de baptismo sunt note fidelib⁹ ⁊ a iudeis non recipiunt. Jdeo accipiunt aliqua cōtra iudeos de veteri testamēto ⁊ de dictis doctorū hebraicorū. et pmit

titur figura huius sacramēti Exo. xxix. in baptismo aarōn ⁊ filiorum eius. Un̄ dixit dñs moysi. aarōn et filios ei⁹ applicabis ad ostiū tabernaculi testimonij. s. i atrio vbi erat altare holocausti. Cūq laueris patrē cū filijs aqua indues ⁊c. ista lotio aque q erat primū. vt dicit rabi salomō nō intelligit de ablutione manuū ⁊ pedū solū. sꝫ de lotiōe totius corpis: ita q dicit hic expresse rabi salomō. q hoc q dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic q totū corp⁹ intret in aquā. ¶ Jtē scdo sup illud Eccl's. i. Quid ē qd fuit id qd futurū est. Rabi barachias dicit sicut fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redēptor primus scꝫ moyses fecit ascēdere puteū sicut habet Nume. xxi. Sic redemptor vltim⁹ qui est rex messias ascēdere faciat aquas. sicut hr Johel. vlti. ⁊ fons de domo dei egrediet ⁊ irrigabit torrentē spinarū. Hec sūt verba doctoris. p torrentē spinarū intelligit multitudo peccātiū. Alij qui hebrei dicūt. q hec est littera ⁊ irrigabit planiciē sethim. Est autē sethim regio grecie. de qua alexander magnus exiuit ad pugnādū cōtra reges persarū ⁊ medorū. vt habetur pmo machabeoꝝ. i. c. ⁊ sꝫ hoc ista pphetia fuit impleta qñ apli predicauerūt grecis: ⁊ eos baptizauerūt. ¶ Jtem tertio Jsa. xliiij. noli timere serue meus Jacob ⁊ rectissime quē elegi. Effundā enim aquas super sitientem ⁊ fluenta super aridam. Effundā spm̄ meū super semē tuū. ⁊ bñdictionē meā super stirpē tuā. ⁊ germinabūt inter

herbas sicut salices iuxta preter-fluētes aquas. Iste dicet dn̄e ego sum, ꝛ ille vocabit in noīe Jacob. ꝛ hic scribet manu sua dn̄o ꝛ i noīe dei israel assimilabit. Per hoc eñ ꝙ dicit. effundā aquas sup sitientē intelligit baptizatio iudeoꝝ fidē xp̄i deuote recipientiū. Et per hoc ꝙ subdit ꝛ fluenta sup aridā intelligitur baptizatio gentiliū. Nā gētilitas nō fuit irrigata doctrina legis ꝛ ꝓphetarū. ꝛ ꝙ iste sit intellectus habet sup glosa rabi salomon sup illud qđ subdit. germinabūt inter herbas ꝛc. id est in medio Esau Per Esau vero ipse ꝛ doctores hebrei intelligunt romanū imperium quod suscepit fidē xp̄i ꝛ baptismū vt ptꝫ. Sequitur iste dicet dn̄e ego sum glo. Isti erunt iusti ꝑfecti. qđ de apl'is cōueniēter pōt intelligi. Et ille vocabit in noīe iacob. Glo. Isti sunt paruuli filij impioꝝ qđ cōueniēter intelligitur de filijs iudeoꝝ per apl'm conuersis ad xp̄m patribus eoꝝ in infidelitate remanentib⁹. Hic scribet manu sua dn̄o Glosa. Hi sunt filij penitētie. ꝑ qđ cōuenienter intelligūtur xp̄iani religiosi. ꝛ in noīe israel assimilabit glo. Isti sunt cōuersi de gentibus. illis applicatur nomen israel. ſm quod dicit apl's ad romanos. ij. nō qui in manifesto iudeus est. neqꝫ q̄ in manifesto in carne circūcisio. ſꝫ qui in abscondito iudeus est et circuncisio cordis in spiritu non littera. cuius laus nō ex hoībus. sed ex deo est. Patet igitur ex predict[is] ꝙ glosa rabi salomon conuenienter aptatur ad ꝓpositū nostrum ꝙuis hoc non intenderit. Deus eñ aliquādo mouet linguā hoīs mali ad annūciandū veritatē preter eius intentionē: sicut Cayphas Joh. xi. dixit de xp̄o. Expedit vobis vt vn⁹ moriatur homo ꝑ populo. Intēdebat eñ solū inducere alios ad occidendū xp̄m. Sed quod verbum significauit mortē eius ꝓfuturaꝫ ad salutem sp̄ualem populi: hoc fuit preter eius intētionē. ꝓpter quod euāgelista subdit. Hoc autē non dixit a semetipo. sed supple a deo sic eius linguā mouente. Habetur aūt simile ꝙtuꝫ ad aliquid. Nume. xxij. de asina balaam que ꝓtulit verba rationabilia: vt patꝫ ibidē deo mouente linguā eius per se vel ꝑ angelum. Illa tn̄ nō intellexit verba que ꝓtulit cū nō haberet rationem nec intellectū. ¶ Itē quarto super illud Gen̄. xlix. Ligans ad vineam pullū suū. ꝛ ad vitē o fili mi asinaꝫ suā dicit glosa. Hic est de quo scriptum est zacharie. ix. Sedens sup asinam ꝛc. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens: sicut scriptuꝫ est Ezech. xxxvi. Et effundā super vos aquā mundā: ꝛ emundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Auctoritas zacharie hic inducta ſm doctores hebreos intelligitur ad litteram de messia sicut ostēsum est supra. ꝛ per glosam hebraicam hic inductam habetur. ꝙ erat mundaturus populū suū per effusionē aque munde que ꝓprie dicit baptismus xp̄i. Unde in libro q̄ dicitur poma hierosolymitanū auctētico apud hebreos dicitur. Queadmodum pelagus mundificat pollu-

tos: ita deus sanctus ⁊ benedictus erit mundās in futuro israel. et sic est dicēs Ezech. xxxvi. Aspergam super vos aquas mūdas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth in midras dixerūt. ꝙ in aduētu messie ipse assumeret sibi aquas mundas de sub sede sua. ⁊ ꝙ ipse sup israel effunderet prout dixit textus. Effundaꝫ super vos aquā mundā. ⁊ sapiētes tabala has aquas significauerunt et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aq̄s. Sūt enī aque temporales et aque spūales. Itē ꝙ viderūt messiaꝫ filiū dauid intrare per synagogas et studia et interrogatus quid faceret r̄ndit. ꝙ balneabat: iuxta textū Geñ. Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionem in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. ¶ Iteꝫ quinto de baptismo ⁊ eius effectu dicitur zacharie. xiij. in illo die erit fons patēs domui dauid: ⁊ habitātibus hierusalē in ablutionē peccatorū ⁊ mēstruate. Per hoc ꝙ dicit erit de futuro. ptꝫ ꝙ nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erāt statute longe ante tempus zacharie. Quod autē intelligat̃ de baptismo: ptꝫ p illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dn̄s exercituum. Disperdaꝫ nomina ydolorum de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i ⁊ discipulorum eius. per quorū predicationeꝫ ydolatria cessauit per totū mundū exceptis quibusdā barbaris in aquilonari parte habitātibus qui limitati dicūtur. ꝙ illud viuū quod eis primo occurrit qualibet die illud adorant ⁊ venerantur: vt deū suuꝫ p illa die. Sed qm̄ hoc modicū est respectiue. ideo quasi p nihilo reputatur sm̄ cōmunē modū loquendi. ⁊ etiā sm̄ doctrinā ph̄i. ii. phisicorum. Nec obstat ꝙ dicitur domui dauid ⁊ habitantibus hierusalem. quia Hiere. xxx. xp̄s nominatur nomine dauid vbi dicitur. seruiēt dn̄o deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non enī intelligi potest de dauid qui mortuus erat p. cccc. annos ante vel circiter. ⁊ ꝙ intelligatur de xp̄o: ptꝫ per translationē chaldaicam que sic habet. ⁊ colent coram domino deo suo: ⁊ obedient messie filio dauid. ⁊ sic per domuꝫ dauid hic intelligitur familia xp̄i et eadē intentione per hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. ⁊ dicitur in ablutione peccatorū ⁊ menstruate ꝓpter peccatum actuale et originale quod cōtrahitur in vtero matris. vtrūq; enī lauat baptism⁹ in adultis ad baptismū veniētibus Unde dicit hic glosa chaldaica sup verbo in ablutionē peccatorū. ⁊ remittātur sua peccata ⁊ sine macule. Et idē dicit rabi salomō in sua glosa allegando chaldeū. ¶ Itē sexto Ysaye. in. c. xij. postq̄ locut⁹ est de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam ⁊ non timebo ⁊c. consequēter dicit. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris. Et glosauit chaldaicus Et recipietis cum gaudio legē nouam electorū iustoruꝫ. Hebraica ve

ritas habet. Accipietis aquam cum gaudio de fonte saluationis. et idem est de fonte saluationis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento quod habet virtutē remittēdi peccata ex fontibus saluatoris. i. ex quinque plagis xpi in passiōe sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xpi exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimoniū perhibuit. et scimus quia verū est testimoniū eius. vt patet Joh. xix. ¶ Item septimo Isa. lij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus et exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde. Sequitur iste asperget gētes multas. Hec scriptura intelligitur ad litterā de xpo. patet per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que talis est. Ecce prosperabitur seruus meus messias. propter quod antiqui hebrei ab isto loco vsque ad finē. liij. capli exposuerūt ad litterā de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. quia habet scientiā diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedēs ad dexterā patris Marci vlti. Et dñs quidem iesus postquam locutus est eis: assumptus est in celū et sedet ad dexterā dei. Uel aliter secundum quod exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus quam abraā: et eleuabitur plus quam moyses et sublimis erit plus quam angeli. Ex quibus satis potest inferri quod messias debebat esse deus. Sequitur ad propositū. iste messias asperget gentes multas. i. mūdabit sanguine suo et baptismate. que oia manifeste sunt impleta in xpo. ¶ Item octauo et vltimo dauid propheta fuit reuelatū signū cōpletionis oim prophetiarū sacramētum baptismi. vnde dicit i psalmo xxviij. Uox dñi super aquas deus maiestatis intonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramentū baptismi erit adimpletū cū vox dñi fuerit super aquas: et deus maiestatis intonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xpi. quia tunc vox patris intonuit dicēs. hic est filius meus dilectus etc. Matth. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex predictis in solutione huius argumēti iudaici tria colligūtur. Primū quod licet xps fuerit baptizatus: fuit tamen immunis a peccato. Secūdū quod baptismus xpi nō fuit frustra licet ipse esset sine pctō. Tertiū est quod istud sacramentū fuit in testamēto veteri figuratū et multipliciter prophetatum. ac per doctores et glosas hebreorum euidēter demonstratum.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

Sextū argumētū iudeorū sumitur ex euāgelio ex illo Matth. iij. baptizatus aūt cōfestim ascēdit de aqua. et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spm̄ dei venientē sicut colūbā et descēdentē sup se. Et hoc arguunt iudei quod xps ante baptismū non habuit spiritūsanctū. cuius oppositum asserunt xpiani. quod autē istud sequitur ex textu patet. quia nullus venit vbi prius erat. Cū ergo dicatur i textu. vi

dit spm̄ descẽdentẽ et venientẽ super se ergo spūssanct⁹ nō venit in iesu nazareno ante baptismū. et tm̄ tunc erat incipiēs annū .xxx. sic ergo .xxx. ānis fuit sine spūsancto. qd̄ incōueniēs magnū reputat᷑ a xp̄ianis. ¶ Rn̄detur q̄ nō sequit᷑. vidit spm̄scm̄ descendētē et venientē sup̄ se. ergo ante nō habuit spm̄sanctū. q᷑. iiij. Reg. iij. dr̄ de helizeo. cūq̄ caneret psaltis facta est sup̄ eū manus dn̄i qd̄ intelligit᷑ de spū ꝓphetādi. et tm̄ dr̄ de eo ante. ij. c. Requieuit spūs helye sup̄ heliseū. et qd̄ subditur in arguēdo nullus venit vbi pri⁹ erat dicēdū q̄ verū est eo mō quo prius ibi erat. sed alio mō potest venire sicut dr̄ Gen̄. xviij. vbi dr̄. dixit dn̄s ad abraā. Clamor sodomoꝝ gomorreoꝝ multiplicat⁹ est. Seqūtur descendā et videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope impleuerūt etc. nō est p̄ hoc intelligendū q̄ ante deus nō esset in sodoma et gomorra. nec videret eoꝝ facta cū de necessitate sit vbiq̄ p̄sens. sicut dr̄ Hier. xxiij. celū et terrā ego impleo dicit dn̄s. et oīa de necessitate viderit ab eterno. dicit᷑ ergo descendisse et vidisse ꝓpter nouū effectū quē fecit ibi. s. subuersiōe sodome et gomorre. Erat igit᷑ ibi ante sicut cōseruās in esse. sed descēdit sicut puniēs. et similiter tūc dr̄ vidisse. q᷑ s̄m modū loq̄ndi scripture et etiā hoīm deus non dicit᷑ videre pctā qn̄ dissimulat punire. nec p̄ hoc importatur aliqua mutatio in deo: sed in creatura: sic suo mō dicendū est in ꝓposito. spiritussanctus fuit in iesu nazareno ab instanti conceptionis sue p̄ plenitudinē grē: sicut dr̄ Joh. i. vidimus eū quasi vnigenitū a p̄re plenum grē et ꝟitatis. et hoc p̄dictum fuit Jsa. xi. c. egrediet᷑ virga de radice iesse: et flos de radice ei⁹ ascēdet. et requiescet super eū spūs dn̄i spūs sapie et intellect⁹: spūs cōsilij et fortitudinis: spūs scie et pietatis et replebit eū spūs timoris dn̄i. Dicit᷑ tm̄ venisse sup̄ eū in baptismo p̄ aliū modū. s. in signo visibili columbe rep̄sentātis in xp̄o plenitudinē grē nō tūc accepte: s᷑ prius vt dictū est. tm̄ plenitudo gratie q̄ latens erat in xp̄o fuit tūc manifesta Johāni baptiste in visibili signo sicut ei dictū fuit a dn̄o. Sup̄ quē videris spm̄ descēdentem et manētem super eū: hic est qui baptizat in spūsancto. et p̄ predicationē Joannis alijs fuit dictū. Ideo subditur. ego vidi et testimonium perhibui: q᷑ hic est filius dei. Illi tamē qui erāt cum ioanne quādo columba descēdit super iesum viderunt cū eo: et vocē patris audierūt: quia colūba illa nō fuit ymaginaria sed vera et visibilis. et vox diuinit⁹ formata et sensibilis. Fuit aūt tūc necessaria manifestatio plenitudinis grē in xp̄o. Primo vt ꝓphia Jsa. p̄dicta ostenderet᷑ ipleta. Scd̄o q᷑ cito post baptismū erat p̄dicatur⁹ et publicatur⁹ legē euāgelicam q̄ est lex gratie. et p̄ consequēs actor ei⁹ ostēdi debuit plenus gratie. Ideo tunc audita est vox patris. Hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacuit tanq̄ in actore euangelij. ¶ Et si dicat iude⁹ q̄ tūc erit contradictio in ꝟbis. s. q̄ erat ibi spūssan

ctus. et nō erat. veniebat: et nō veniebat. descēdebat et nō descēdebat. Dicendū est q̄ nō sequitur q̄ sit ꝯdictio oꝫ esse ad idē et fm ideꝫ. et similiter in eodē tpe. Nunc aūt vt declaratū est nō similiter sed alio mō venit spūssanctus sup iesum in baptismo q̄ erat prius in christo.

¶ Contendit iude⁹ ꝓbare q̄ iesus xp̄s nō est ver⁹ de⁹ quia esuriit.

Eptimum argumētū iudeoꝝ ex euāgelio sumitur ex illo. q̄ dr̄ Mat. iiij. q̄ xp̄s ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctib⁹. et postea esuriit. Arguūt ergo iudei sic. Cristiani dicunt iesum nazarenū eē deū. et q̄ laus est deo ieiunare. quasi dicāt nulla: q̄ deo non cōpetit comedere vel ieiunare. propter quod videtur derisibile. et adhuc magis illud qđ subditur. et postea esuriit et maxime cū moyses q̄ tāntuꝫ hō fuit ieiunauit. xl. dieb⁹ et. xl. noctib⁹. et nō esuriit. ¶ Solutio istius argumenti pꝫ ex his q̄ supra dicta sunt in isto. iij. libro cōsideratiōe. iiij. argumēto. xxij. Ibi em̄ declaratū fuit q̄ xp̄s i lege et ꝓphetis ꝓmissus futurus erat verus homo et verus de⁹ in vna ꝑsona. Declaratū est etiaꝫ q̄ iesus nazarenus est ver⁹ xp̄s iudeis ꝓmissus supra libro. i. i ꝯsitiōe. xij. thesauroꝝ. et ꝑ ꝯsequēs ipe est ver⁹ homo et verus deus. Item declaratum fuit ibidem. et sepe alibi. q̄ per passionem suam et morteꝫ operaturus esset nostram salutem propter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectionē suam. et hoc modo ieiunauit et esuriit. et tandeꝫ afflictiones et mortem sustinuit nō in deitate sua: quia hoc est impossibile: sed in humanitate pro nobis assumpta: et sic meruit nobis gratiam et gloriam: et sibi corporis glorificationem. Unde super illud Gen. xxvi. Et introduxit eaꝫ Isaac: dicit rabimoysen hadersan hic est rex messias quem elegit deus sanctus et benedictus vt coleret eū toto corde daretq̄ cor suum ad petendum miseratiōes pro israel: et ad ieiunandum et humiliandum se ꝑ eis: sicut scriptum est Isa. liij. Ipse vulneratus est ꝓpter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra. disciplina pacis nostre super eū: et liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionē dicti rabimoysen patet q̄. liij. c. Isa. loquitur de xp̄i passiōe ꝓ generis humani salute: quod aūt dicunt iudei de moyse q̄ post illud ieiuniuꝫ non esuriit: falsum est q̄ postea nō comedisset: nec est simile de vtroq̄: nā manichei dicturi erāt q̄ iesus non habuit carnē humanā ex elemētis cōpositā: sed celestē: ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xp̄i iudei vero hoc non erant dicturi de moyse. propter hoc non oportuit q̄ scriptura faceret mentionem sic de eius esurie.

¶ Contendit iudeus ꝓbare q̄ iesus xp̄s non est de⁹: q̄ non dixit dyabolo tēptanti in omni verbo quod procedit de ore meo.

Ctauum argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo qđ dicitur in supradicto. c. Nō in solo pane viuit hō

v

sed in omni verbo quod ꝓcedit de ore dei. Asserunt iudei ꝙ ista respõsio quã iesus dedit diabolo nõ ẽ rõnabilis qꝛ debuisset dixisse sed in oĩ re que ꝓcedit de ore meo. Si enim ipse erat de⁹ potuit hoĩs vitam cõseruare de omĩ re siue sit lignũ siue lapis siue alia hmõi. ¶ Respondet cum dicit ꝙ debuisset dicere iesus sed in oĩ re q̃ ꝓcedit de ore meo. dico ꝙ nõ est verum. nõ eñi sic debuit dicere quia iesus voluit celare diabolo suã deitatez quã ille querebat experire p temptationẽ ꝓpter quod non debuit dicere de ore meo qꝛ loquebatur vt homo celans suã diuinitatez. Itẽ qꝛ tẽptationẽ demonis excludebat p scripturã sacrã. iõ debuit eam allegare sicut facuit in textu in quo scribitur de ore dei ꝛ eadẽ ratione nõ debuit dicere de oĩ re sꝫ in omni verbo. qꝛ sic scribitur in textu. cũ hoc etiaz põt dici ꝙ nõ arguit quia verbũ freq̃ẽter accipitur in sacra scriptura p re facta. nã. ij. Regũ. i. c. dicitur quod est verbũ quod factum est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet litteram intuenti Deutro. viij. cap.

¶ Contẽdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus xp̃s nõ est deus quia non misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Onuz argumẽtum iudeoꝝ ex euãgelio sumit ex illo quod dicitur. Matth. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum ꝛc. Sequitur ait illi iesus rursum. Scriptũ est nõ temptabis dominum deũ tuum. Ex hoc arguunt iudei dicẽtes ꝙ hec responsio nõ est bona. Primo quia vt dicunt iudei in eo erat potestas faciendi miracula: et ideo si dimisisset se deorsuꝫ sine lesione aliq̃ nõ fuisset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo qꝛ sancti viri leguntur deum temptasse nec ex hoc reprobãtur in scriptura sed magis commendantur: sicut helyas. iij. Regum. xviij. ca. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus: ꝛ helyseus. iiij. Regũ. v. ca. dixit de naaman leprosovenia ad me ꝛ sciat ꝓphetam esse in israel. Similiter de gedeõ Iudicum. vi. tẽptauit deum querens signum in vellere. Item deus non inducit homines ad malum inducit autem ad sui ipsius temptationem malachie. iij. c. Inferte omnem decimam in horreũ meum vt sit cibus in domo mea et probate me. Super hoc dicit dominus: si non aperuero catharactas celi et effudero vobis benedictionem meam vsq; ad habundantiam. ¶ Respondetur cum dicunt iudei. Primo ꝙ ista responsio non est bona non tẽptabis dominum deum tuum. Dico ꝙ in hoc iudei percutiunt seipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. ca. Quod autem vlterius nituntur ostendere temptationem dei non eẽ peccatum manifeste dicunt contra deum arguentem maliciam populi israel Numeri. xiiij. c. temptauerunt me iam per. x. vices. Item psal. lxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diez temptationis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerunt et viderunt opera mea: ad illud autem quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicunt. Sciendum est ꝙ temptare est expe-

rimētum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo dubius est. Item aliquis potest experiri verbo vel facto: verbo cum querit aliquis de vicino suo aliqd vt experiatur si iuuaret eum in necessitate sua: facto cū facit aliquid quod nō videt ordinabile ad aliqd nisi ad talem experientiam: et talis experiētia dicitur temptatio sicut cū aliqs facit currere equum sine necessitate aliq̄ aut vtilitate dicitur temptatio equi: quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experimentum de velocitate equi. Si autem facit currere propter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel propter vtilitatem aliquā vt ad capiendum ceruum non est tēptatio equi. Dubitare autem de his que pertinent ad perfectionem diuinam vt est potentia bonitas et huiusmodi semper est malū. Et ideo qui facit aliquid vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiendum diuinam potentiam vel voluntatem temptat deū et peccat propter quod exponens se sine necessitate aut vtilitate periculo expectans se seruari a deo temptat deum cum possit seruari alio modo. tale q̄d suggerebat dyabolus iesu nazareno dicēs. Mitte te deorsum. Et licet iesus per virtutem diuinam posset hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens suam diuinitatem et excludere demonis temptationem per sacram scripturam: respondit bene per illud quod hominibus prohibetur, poterit enim tanq̄ homo per gradus descendere de pinnaculo. ¶ Quod igitur arguitur de belya non valet. non enim petijt signum per ignem descendentem sine vtilitate: sed ad hoc q̄ populus israel a cultu baal ad colendum verum deum reduceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de precepto domini dicentis sibi. vade ostende te achab vt premittitur ibidem: et tunc reuelatus fuit sibi modus procedendi contra prophetas baal: licet hoc non sit totaliter expressum: quia non omnia scribuntur. Eodem modo dicendum est de heliseo: curauit enim naamam ex diuina reuelatione et ad manifestationem virtutis diuine. Unde et naamā relicta ydolatria cōuersus fuit ad colendum totaliter vnum verum deum: vnde dixit. iiij. Regū. v. c. non faciet seruus tuus vltra holocaustum et victimā dijs alienis nisi domino. ¶ De gedeone vero dicunt aliqui doctores nostri q̄ ex debilitate fidei petijt bis signū inuellere propter quod non excusatur totaliter a peccato sicut dicit q̄dam glosa super locum istum. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum: quia scriptura non notat eū culpabilem ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater iohannis qui propter dubium petijt signum dicens. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsq̄ ad filij sui circuncisionem: vt habetur Luce primo capitulo. De glo. vero in generali allegata parum est curandum. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo q̄ gedeon fecit hoc ex instinctu diuino, et sic non peccauit. Instinctus enim diuinus non impedit ad peccandū. Alio modo dicendo q̄ gedeon non

fecit hoc dubitando de potētia dei quin per ipsam posset saluare populum. nec de verbo dñi dicētis sibi. in hac fortitudīe tua liberabis israel quasi nō eēt verū. Sed ignorauit vtrū hec pmissio esset absoluta que semp implef vel cōditionalis. s. nisi gedeon z eius socij ponerēt impedimentū p aliquod peccatum. frequēter eñi in sacra scriptura intelligūtur pmissiões diuine facte sub tali cōditiōe q̄uis nō exp̄maf. hieremie xviij. cap. Subito loquar de gente z de regno vt edificem z plātem illō si fecerit malū in oculis meis vt nō audiat vocē meam penitentiā agā super bono quod locutus sum vt facerē ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatem suam vel sociorum suorum proueniret impedimētū dicte promissiōis. petijt ergo humiliter a deo edoceri p signū quod nō proueniret tale impedimētū vt sic constantius et expeditius iret ad preliū. pp̄ter quod petijt duplex signum vnū pro se aliud p socijs suis. ¶ Ad auctoritatem malachie dicēdum q̄ iudei tenebātur soluere decimas ex p̄cepto dei sicut patet in multis locis veteris testamēti et per consequēs hoc erat necesse ex pte soluētiū z vtile ex pte recipientiū. Erat eñi ad sustētationem ministrorum. Ad hoc enim inducebat dñs populum per pphetam dicens. Inferte omnem decimam zc. Quod autem subditur probate me super hoc zc. li probate nō tenetur hic causaliter sic intelligendo q̄ soluerent decimas ad probandum seu temptādum. si per hec de⁹ aperiret eis catharactas celi sed tenetur cōsecutiue. et est sensus si impleueritis preceptum meum de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis z audieritis me bona terre comedetis. ¶ Contendit iudeus probare q̄ lex euangelica non est lex dei quia contradicit legi moysi cum dicit nō iurare omnino.

Decimum argumentū iudeorum est et sumitur ex euāgelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis quia dictū est antiquis nō periurabis. reddes aūt domino iuramenta tua. ego autem dico vobis nō iurare oīno zc. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est nō non: quod autē habūdātius est a malo est. Ex istis arguunt sic iudei xp̄iani affirmant q̄ lex euāgelica non destruit legem moysi in moralibus sed hoc patet esse falsū quia scribitur deutro. x. c. Dñm deū tuū timebis z illi seruies ipsi adherebis z in nomine illius iurabis. Et iterū deutro. vi. Dominum deū tuū timebis z illi soli seruies ac per nomen illius iurabis. Et patet manifeste q̄ iesus nazarenus istud destruit dicendo. ego dico vobis nō iurare oīno. ¶ Solutio q̄ negatio p̄posita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quidā nō equipollent. Et ideo per hoc q̄ dicitur non iurare omnino. nō excluditur omne iuramentū: q2 quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia z veritas in multis casib⁹. sz cū dr. Nō iurare

omnino excluditur iuramētū illicitum quod est triplex.s. iuramētum falsum quod caret veritate ⁊ iuramentum iniquū quod caret iusticia. sicut cū aliquis iurat innocenti nocere ⁊ iuramētum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate. ⁊ propter hoc dicitur Hiere.iiij.c. iurabis viuit dn̄s in veritate ⁊ iusticia ⁊ iudicio. ad excludēdū illa tria iuramenta illicita. ¶ Sciēdum aūt q ex verbo deutro.iiij.c. supra allegato in nomine illi⁹ scʒ dei iurabis. Aliqui dixerūt q iuramentum esset frequētandū tanq religionis actus etiam in cōiverbo vbi non apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videntur fuisse isti iudei arguētes. Sʒ q hoc sit falsuʒ patet p pceptum diuinuʒ. Exod.xx. vbi dicit̄. nō assumes nomē dei tui in vanū. nec eñi habebit insontem dn̄s eum qui assumpserit nomē dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiam patet ex v̄bo Hieremie p̄allegato. Item Ecclesiastici.xxiij.c. dicitur vir multū iurās replebitur iniquitate. naʒ ex frequentia iurādi ex iuramēto īcauto labitur in iuramētum falsuʒ ⁊ iniquum. ¶ Quod aūt subditur sit sermo vester est est. non non.i. simpliciter affirmādo v̄itateʒ et negādo falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. et q hoc intelligatur de modo communi loquendi inter hoies patʒ p hoc q dicitur sermo vester. qd̄ auteʒ ampli⁹ est a malo est. non dicit hoc esse malum sed a malo. Nam omne iuramētum est a malo culpe vel pene. iuramentum enim falsum iniquū et incautum est a malo culpe ex p̄te iurātis. Iuramentum autem licitū est a malo pene ex p̄te requirentis iuramentū. Ex humana q̄ppe fragilitate que pena quedā est inflicta hūano generi p̄pter culpam primorum parentum procedit. q homines muto sibi non credunt simplici verbo absq; iuramēto. Et sic patet q xp̄s nō destruit in moralibus legē moysi immo p̄ficit et dat modum quomodo homines non fint leuiter piuri. ¶ Iudei vero miseri et ceci dant moduʒ q homo sit periurus ⁊ q frāgat omnia vota que facit s̄m q deducit Hyeronim⁹ de sancta fide cōuersus in tractatu quem fecit ex dictis thalmuth in c.iij. vbi sic ait. Dicunt sapientes eorum in thalmuth in nodarim in ca. qd̄ incipit arbane darim. Ille qui frangit iuramenta p̄missionis vel vota que facit p totum annum ne habeant aliquem vigorem surgat vltima die anni ⁊ dicat quecunq; promissiones iuramēta vel vota ego fecero que ī toto anno sequēti existunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vtuntur iudei in presenti in vna nocte āni. Ueniunt enim omnes ante suum rabi: tenētem in brachijs thorath ⁊ omnes cum magna solēnitate dicūt p̄dicta verba. et ex hoc intelligunt q sunt sine onere conscientie ad frāgēduʒ quodcūq; iuramētū qd̄ faciūt signāter xp̄iano quia iuramētuʒ quod fit iudeo seruatur. Si ille qui recipit iuramētum dicit illi qui facit tu iuras in deū ⁊ ī hac lege ad intellectū meum q facies talem rem ⁊c. ⁊ cum dicit ad intellectum meum dicūt q

iam reuocatur p̄dicta ꝓtestatio quā fecit in principio anni. Sed si iuramentum facit xp̄iano. dicūt ipsi ꝙ lȝ xp̄ianus dicat. tu iuras ad intellectum meū ꝙ nō reuocatur ꝓpterea p̄dicta ꝓtestatio quia xp̄ianus non habet itellectū. Et ideo licet oīnes aljame iudeorum iuxta forum regni faciant iuramētum in manibus sui maiorini. vel baiuli de non p̄stando pecunias vltra id quod licentiātur p regem nullus eorū obseruat ⁊ intelligūt ꝙ non peccant propter supradicta. hec ille. ¶ Huic sententie fauet etiam magister Johānes cōuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiam ꝙ mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth ꝙ si iudeus faceret iuramētuȝ et de hoc postea peniteret in corde ꝙ in presentia trium iudeoruȝ dicat se talia iurasse. et ꝙ de eis in corde penitet ꝙ iudei astantes dicunt ei. Illa q̄ iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et ꝙ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Item dicit ꝙ in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cātor dicit populo publice ter ꝙ oīa vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua ⁊ nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste ꝙ ex huiusmodi occasiōe iudei sunt faciles ad iurandum ⁊ nullum obseruant penitus iuramentū. ¶ Et preter hos alios articulos immiscent iuramentis. quare de eis p sua iuramenta confidere nullus debet ⁊ dicitur in suo thalmuth ꝙ quidam actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadam die intrans cameram suam inuenit eū comedētem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramētum vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuētus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nūꝗ̄ reuelare. Respondit ego iuraui nō reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et qui domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quāto magis hominibus falsaret leuiter iuramētuȝ. quare nunꝗ̄ a iudeis deberet exigi iuramētum nec in aliquo deberet credi. et de eis dicitur Hieremie quito. ꝙ si etiam dixerit. viuit dominus et hoc falso iurabūt et christiani non leuiter iurant ⁊ obseruant fideliter iuramētum s̄m legem et nisi adimpleatur a confessoribus non absoluuntur dum tamen sint licita iuramenta. quoniam ipsa obseruare penit⁹ obligātur. de quo Numeri. xxx. si quis virorum votuȝ vouerit domino aut se cōstrinxerit iuramento nō faciet irritum verbuȝ et omne quod promiserit implebit. hec ille.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ lex euangelica non est lex vera quia destruit legem iusticie.

Ndecimū argumentū iudeorū ex euāgelio sumit ex illo. Matth. ca. quo supra. Audistis q2 dictum est antiqs. Oculū p oculo. dētē p dēte. Ego aūt dico vobis nō resistere malo. sȝ si qs percusserit te in dexterā maxillā p̄be ei ⁊ alterā. ⁊ q̄ voluerit in iudicio cōtēdere tecū ⁊ tunicā tollere dimitte ei et palliuȝ ⁊c. hoc dicūt

iudei esse cōtra legem rectitudinis et iusticie a deo datam. Exodi.xxi. oculum pro oculo ꝛc. Itē xpiani nō seruant istam legem iesu nazareni. Nam per fraudes ꝛ lites vnꝰ rapit bona alterius ꝛ nō solum hoc est verum de secularibus sed etiā de religiosis pluribus. ¶ Respondetur ꝙ non est verū iesum nazarenū destruxisse legem iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendum ꝙ nō resistere malo aliquādo bonū est et necessarium. et sic cadit sub precepto vt pote quādo ex tali resistentia apparet manifeste origo magni mali et discidiū ciuitatis vel regni vel aliquid huiusmodi. Aliquando vero est bonum supererogationis vt qñ malum illatum toleratur patienter propter deum. vel ꝓpter pacem seruandam. vel ꝓpter sui humiliationem: et sic non resistere malo cadit sub cōsilio et non sub precepto. ꝛ in istis duobus modis loquitur saluator ꝛ sic non excludit legem iusticie sed addit super hoc perfectionem legis euangelice ad quam nō tenētur homines. sꝫ possunt licite de illata iniuria querere vindictam secundum ordinem iusticie quādo nō apparet ex hoc maius maluꝫ surgere vt dictum est. ¶ Sciēdum autem ꝙ ex hoc ꝟbo legis. oculum pro oculo ꝛc. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. ꝛ ideo nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum: vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel propter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorū vt ab iniuriis cohercea̅tur vel aliqd hmōi. vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur ꝓuenire sed magis timetur de scādalo ꝛ maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et ꝓcepti vt dictum est. Si autem circa taleꝫ casum quis a vindicta querēda desistit bonum superogationis est ꝛ hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamēnti sed etiā veteris. Sanctus enim Joseph potens vindicare illatā sibi iniuriam a fratribus non soluꝫ a vindicta destitit sed eos cum suis familiis misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētem et lapides contra euꝫ mittētem ꝛ ex hoc rerum lese regie maiestatis occidi abisay ꝓhibuit. ii. Reg. xvi. c. dicēs. Dimitte eū vt maledicat si forte deꝰ respiciat afflictionem meā. id etiaꝫ patet per scripturam veteris testamenti. Leuitici. xix. c. non queris rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Ubi vero ex vindicta secundum ordinem iusticie nō apparet ortus scādali vel mali ex resistētia ab ea daretur malis audatia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autem sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam ꝛc. Non est intelligendum q̄tum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia iesus qui cepit facere et docere percussus in vna maxilla vt habetur Johannis. xviii. capitulo non prebuit aliam maxillaꝫ ꝑcusso-

ri: sed eum caritatiue correxit dicēs si male locutus sum testimonium p̄hibe de malo: si autem bene cur me cedis. Est ergo verbum predictum secundum animi preparationem intelligendum. s. vt sic percussus sit dispositus in animo adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quando est ibi bonum necessarium vel supererogationis. ¶ Ad illud autem quod obijcitur de x̄pianis legem x̄pi non obseruantibus. Dicendum q̄ ex eorum malicia non peioratur lex euangelica sicut nec lex in monte synai data per hoc q̄ iudei satis cito post eius dationem fecerunt et adorauerunt vitulum conflatilem. Exodi. xxxij. c.

¶ Contendit iudeus probare q̄ lex euangelica non est lex vera quia dat consilium dilectionis inimicorum.

Duodecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumit ex illo verbo Math. quo supra Audistis quia dictum est antiquis. Diliges p̄ximum tuū et odio habebis inimicum tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite his qui oderunt vos etc. Ex hoc dicunt iudei. Uidet q̄ iesus nazarenus destruxit diuinū preceptum q2 dn̄s mādauit filijs israel: ne amicitias vel federa contraherent cum habitatoribus terre chanaan q̄ erāt inimici eorum nec quererent eis bonum: vt habetur Numeri. xxxiij. oppositum dicit iesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. ¶ Pro responsione ad istud iudaicum argumentum sciendum ē q̄ doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enim q̄ preceptum est Leuitici. xix. Diliges proximum tuū sicut teipsum: arguebant a contrario sensu q̄ debebant odire inimicum sz hoc est falsum quia omnis homo ex caritate diligendus est: inquantū ad imaginē dei est et capax ipsius per cognitionem et amorē. Amicitia enim caritatis fundatur super cōicatione supnaturalis beatitudinis. Et ideo oīs ītellectualis creatura que in actu vel potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autem homines q̄diu sunt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odienda: ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gratie et glorie eis optando. Alia autem non sunt eis optāda nisi in quadam generalitate inquantum valēt ad eorum salutem qd̄ soli deo est notum q2 oībus alijs potest homo bene vel male vti. ideo circa hoc nō est aliquid determinate petendum sed sub conditione. s. inq̄tū valet ad eorū salutem. Sequitur benefacite: benefacere est effectus dilectiōis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos q̄tū ad bona gratie et glorie ita tenemur in effectu salutem eorum modo debito et possibili pcurare. Quod autem benefacere odientibus et inimicis ē laudabile patet non solum per sanctos patres noui testamēti sed etiā veteris. ysaac enim regi gerare et viris eius qui eum oderant et expulerant fecit conuiuium magnum Gen. xxvj. c. Joseph fratres suos qui eum occidere voluerunt et tandem in ser

nitutem que est mors ciuilis vendi-
derāt dulciter recepit et pauit Gen.
xlv. Dauid saulem ipsum persequen
tem ad mortē bis a morte liberauit
primo Reg.xxiiij.c.et.xxvij. Helyse⁹
syros eum sequentes ad mortē a re-
ge israel interfici prohibuit et potu
iussit refici et sic ad suum dominum
remitti libere. iiij. Reg. c. vj. hoc
etiam patet per scripturam veteris
testamēti. Exodi.xxiij.c.si occurrerꝭ
boui inimici tui aut asino erranti re
duc ad eum. Item ibidem si videris
asinum odientis te iacere sub onere
non pertransibis sed subleuabis cū
eo. Item prouerbiorū.xxv.c. si esu
rierit inimicus tuus ciba illum: si si-
tit da ei aquam bibere: prunas enī
congregabis super caput eius et do-
min⁹ reddet tibi. Itē psalmo.cxix.
Cum his qui oderunt pacem eram
pacificus etc. ¶ Si autem contra di
cta arguitur de habitatorib⁹ chanaā
de quibus inhibuit filijs israel ne cō
traherent amicitias cum eis sed eos
occiderent. Dicendum q illi erant
ydolatre pessimi propter quod mor-
tē meruerunt ꝫm iudicium dei. Et
ideo filij israel occidentes eos non
fecerunt ex odio sed ex mandato dei
et iusticie zelo cum ipsis non erant
amicitie contrahende ad viciū ydo
latrie.

¶ Contendit iudeus probare q iesus
deus non est verus deus qr relaxauit
obseruantiam sabbati.

Ertiumdeci-
mum argumentū iu
deorum ex euange-
lio sumitur ex illo
Math.xij. In illo tē
pore abijt iesus sabbato p sata. di-
scipuli autē ei⁹ esurientes ceperūt vel
lere spicas et mādūcare: pharisei aūt
videntes dixerūt ei. Ecce discipuli
tui faciūt quod nō licet facere sabba
tis. At ille dixit eis Non legistis qd
fecerit dauid quando esuriit et q cū
eo erant et quomodo ibi intrauit do
mum dei et panes propositionis co-
medit: qd non licebat ei edere neqꝫ
his qui cum eo erant nisi solis sacer
dotibus: et non legistis in lege quia
sabbatis in templo sacerdotes vio-
lant sabbatum et sine crimine sunt di
co vobis q templo maior est hic etc.
Ex dictis arguunt iudei quadrupli-
citer. Primo si iesus est de⁹ vt dicūt
xpiani quō relaxauit obseruantiam
sabbati cum ipse pri⁹ eā preceperit.
Exod.xx.c. Memēto vt diem sabba
ti sanctifices: igitur aut ipse non est
deus cui⁹ contrarium affirmāt xpia
ni aut deus est mutabilis relaxando
quod ipse pceperat maxime tanq̄ le
gitimū sempiternū cuiusmodi ē ob
seruatio sabbati. ¶ Itē.ij. exēplum
qd adducit de dauid nō est cōueniēs
primo qr discipuli non erant in tāta
necessitate famis sicut dauid et eius
viri. Secūdo qr dauid tūc transgre-
diens sabbatū: transgressionē non
reiterauit. Itē.iij. si excusauit hāc da
uid trāsgressionē eadē ratione dꝫ ex
cusare adulteriū eius cū bersabee et
homicidiū vrie. ¶ Itē.iiij. exēplum
quod adducit de sacerdotib⁹ nō ē ad
ppositū sacerdotes enī opabant sab
bato in tēplo accēdēdo ignē vel po-
tius nutriēdo: hoc aūt non erat phi
bitum sed solū de habitationib⁹ ho-
minum sicut dicitur Exodi.xxxv.c.
de sabbato ignē nō accēdetis in cū-

ctis habitaculis vestris: templū aūt non includitur in generalitate habitaculoꝝ hominum. ¶ Ad primum argumentum dicendū ꝙ magis est ad ppositum Nā ille qui dat pceptū potest in illo dispensare in casu ꝛ totaliter reuocare. Et ideo iesus inqntum deus potuit hoc facere ppter quod subdit de seipso dñs est filius hoīs ꝛ etiam sabbati. Item idē in persona est filius dei ꝛ filius hominis sicut supra pbatū est: ꝙ aūt tempore veteris testamenti dñs dispensauerit in obseruātia sabbati patet Iosue. vi. vbi dicitur: ꝙ de mādato dñi Iosue ꝛ viri bellatores circuierūt orbē Ierico septē diebus continuis armati ꝛ sic oportuit ꝙ dies sabbati fuerit vna de illis. Et ī libro apud hebreos autentico qui dicitur cedarollā. i. ordo seculi dicit ꝙ die sabbati fuit captiuꝫ Ierico: ꝛ hoc satis innuitur ex textu Iosue. vi. vbi dies ille dicit vnꝰ qui pprie dicit de sabbato. Et illo die circuierunt Ierico septē vicibꝰ ꝛ in vltimo circuitu corruentibus muris intrauerunt ꝛ interfecerunt oēs habitatores vrbis. Itē. iij. Reg. xix. dicitur ꝙ helyas ābulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus cōtinue et sic pluries ambulauit in sabbato ex voluntate dei. ¶ Quod arguitur vltra ꝙ deus sit mutabilis non valet. Naꝫ immutabilis exñs opatur mutabilia opera sicut incorporeus existens corporalia facit. Et ꝙ vltra dicit ꝙ sanctificatio sabbati fuit precepta ad semper non est verum: nā vbi de ipsa scribitur. Exod. xxxi. c. pactum est sempiternum: in hebreo habetur pactum est beollā. i. in seculum qđ non significat eternitatem sed tempꝰ lōgum cōiter acceptum ꝛ hoc modo dicitur Hieremie. ij. c. A seculo confregisti iugum meum. i. ab antiquo tpe ꝛ in hebreo habetur beollā confregisti. ꝛc. i. a seculo Aliquando vero accipitur p tēpore indeterminato qđ tñ pōt esse satis breue sicut Deutro. xv. dicitur pforabis aurē eius in ianua domus tue ꝛ seruiet tibi vsqꝫ in eternum: ꝛ in hebreo habetur pforabis ꝛc. ꝛ erit tibi seruus beollā. i. in seculum ꝛ hoc tēpus poterit esse breue vel longū: vnde dicit hic glo. hebraica beollā. i. cūctis diebus seculi domini vsqꝫ ad iubileū. Si enī infra annum a pforatione auris serui moreretur dñs: fiebat liber a seruitute ꝛ si viueret vltra annū iubileum: seruus tamen fiebat liber in anno iubileo. Ptꝫ igitur ex dictis ꝙ obseruatio sabbati nō est precepta ad semp sed ad tempus. Et ex hoc ptꝫ ꝙ illi qui p hac dictione hebraica trāstulerunt eternū vel sempiternum dederunt simplicibus occasionem errandi circa obseruationeꝫ sabbati ꝛ circūcisionis. ¶ Ad secundum qđ vlt arguitur de discipulis iesu spicas vellentibus ꝙ peccauerunt nō est verum. nō enī peccauerunt ratione facti qꝛ scribitur Deutro. xxiij. c. Ingressus vineam pximi tui comede vuas quantum tibi placuerit: ꝛ idem intelligendum ē de granis bladi et de aliis fructibus nec peccabant ratione tpis. s. diei sabbati: naꝫ eorum esuries eos excusabat. Posset etiam probabiliter dici ꝙ simpliciter hoc poterāt in die sabbati. Non enī peccabant ratione comestionis qꝛ comedere in die sabbati licitum erat om-

nibus iudeis nec ratione excussionis granorum de spicis que est quedam preparatio cibi licet preparatio cibi per decoctionē esset prohibita fieri in die sabbati Exod.xvi.et.xxxviii quia ibi est longus labor et distractio. s.compositio lignorū et accēsio ignis positio vasorum ad ignem et sollicitudo circa decoctionem vt fiat optune: tamen alique preparationes parui laboris et parue distractionis in die sabbati poterant fieri vt pote. Cibum decoctum die precedenti dispo nere in vasis et ponere sup mensam et per consequens licitum erat ponere mensam et mappas et similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant lauare: vellicatio autem spicarum non videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus et per consequens licita. Quod autem vltra arguitur quod dauid et viri eius erant in maiori necessitate famis quam discipuli iesu non videtur. verisimile habebant enim aliquam pecuniam vel aliqua pignora ad habendum cibum aliunde. que discipuli non habebāt quia sine pecunia et pera et cum simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virorum suorum ad hoc quod daret eis licite panem sanctum sed solum de mundicia eorum maxime a mulieribus: vt prio. Reg.xxi.c.pater. Quod autem innuitur vltra quod dauid peccauit panes illos comedendo patet esse falsum non solum per verbum saluatoris factū excusantis sed etiam per scripturas veteris testamenti que nō reprobat dauid comestionem: nec achimelech concessionem et quia summus sacerdos erat: non esset verisimile quod ignoraret quid esset licitum vel illicitum circa obseruantias sabbati ipse autem dixit si mūdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent quasi dicat fames supposita dicta mundicia facit comestionem licitam. ¶ Ad tertium cum dicitur quod eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulterium cum bersabee et homicidium vrie. Dicendum quod est falsum: nā ista sunt per se mala nec possunt bene fieri propter quod in talibus non habet locum dispensatio. ¶ Ad quartum cum dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite non solum accendendo ignem vel potius nutriēdo sicut pcipitur Leuitici.vi.capitu. ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies: sed etiam hostias lauando et super altare cremando et hoc ratione templi vel potius diuini cultus ibi fiendi. eadem ratione vel maiori discipuli presente iesu et eos licentiante poterant licite vellere spicas. dato quod alias esset illicitum quod tamen non est bene clarum vt supra dictum est: ideo subdit saluator. Dico autem vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diem dominicam: quare etiam talem diem correspondentem saturno obseruant iudei et quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictum est supra in isto tertio libro cōsideratione quarta argumento quinto.

¶ Contēdit iudeus probare quod iesus

xps non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Quartumdecimũ argumentum iudeorũ ex euangelio sumitur ex illo vbo Mat. xj. Confiteor tibi pater dñe celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic christiani dicunt q filius et pater vnum sunt quõ ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere corã seipso. Item si omnia sunt tradita a patre. ergo nihil habet ad seipo: et sic ex se est oino deficiẽs. ¶ Ad primũ supra declaratũ est argumento. xxij quarte considerationis huius libri p scripturas hebreor q christus est deus et homo: deus ab eterno et hõ ex tpe. Item declaratũ est supra libro primo in aptione. xij. thesaurorũ q iesus nazarenus est verus xps: et q in eo sunt distincte nature ideo sm q deus dicit Johannis. x. Ego et pater vnũ sumus scz in essentia: distincti tamen in psonis: scdm aũt q homo dicit Johannis. xiiij. pater maior me est et sic orat coram patre et cõfitetur. Quod aũt subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum q hec ppositio est vera: xps inquantum homo est creatura: omnis creatura sibi relicta in nihilũ caderet sicut est de nihilo. Et ideo põt ista cõcedi cũ reduplicatione xps inquantũ hõ nihil ẽ ex se: sed oino deficiẽs. Si autem ex dictis aliquis arguat q idem sequitur de christo inquantum deus quia quicquid habet filius inquantũ deus habet nascendo et per consequẽs habet illud a pře: et sic ex se nihil est sz est omnino deficiens: dicendũ q nõ sequitur q filius a patre accipit idẽ esse cum eo. nam diuinum esse nõ est multiplicabile: et ideo sicut pater est necesse esse: sic et filius et sic non põt dici deficiẽs: nã eãdẽ deitatẽ potentiã: sapientiam: et sic de aliis absolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater et filius nõ solũ patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esa. ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera. ex quo patet q in diuinis est filius et p consequens patet q relatiue dicuntur adinuicem et posita se ponunt et perempta se perimunt. Non enĩ potest dici q deus filius sit filius alicuius creati vel finiti. non tamen sunt duo increati aut duo immensi sicut nec duo dii sed vnus increatus et vnus immẽsus: nullam enĩ distinctionem habent in deitate sed solum in psonali pprietate. De trinitate psonarũ et vnitate essentie: dictum est supra argumento. xxiij. quarte cõsiderationis huius libri quantum sufficit ad propositum huius libri.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus xps non est deus quia contradicens sibi est instabilis.

Quintumdecimum argumentũ iudeorũ ex euangelio sumitur ex illo vbo. Mat. viij. Cũ autem descẽdisset iesus de mõte secute sunt eum turbe multe et ecce leprosus veniẽs adorabat eum dicẽs. Dñe si vis

pōt me mundare &c. Sequitur & ait iesus illi: vide nemini dixeris sed vade ostende te sacerdoti & offer munus quod precepit moyses. Ex his arguit sic iudeus iesus voluit sacrificium quod fiebat in emūdatione leprosi. Alibi vero. s. Mat. ix. & xij. c. dicit miām volo & nō sacrificiū & sic cōtradicit sibi et est instabilis in voluntate. Itē idē arguitur p hoc q dicit mundato a lepra: vade nemini dixeris &c. & alibi scz Luce. viij. c. dicit vade ad tuos & narra quanta tibi fecerit dñs. itē alibi. scz Mat. x. & Luce. xij. dixit. Qui me cōfessus fuerit corā hoibus confitebor & ego eū corā patre meo: & sic pz q voluit sua facta celari & publicari q̄ sunt contradictoria. ¶ Ad primum dicendū q non valet: nā eadez rōne p scripturā veteris testamenti quā iudeus confitet esse verā pbaretur deū esse mutabilē qz Gen. viij. c. dicit de sacrificio noe. Odoratusq est dñs odore suauitatis & sic fuit sibi placitū. Item in Exod. leuitico & aliis libris veteris testamēti pcepit deus sibi offerri sacrificia tanq sibi placita. & Esaie. i. c. dicitur holocausta arietū & adipē pinguiū & sanguinē hircorū & vitulo nolui: & psalmo xxxix. sacrificiū & oblationē noluisti &c. hec eīn nō arguūt dei mutabilitatem. Nā ipse immutabilis mutabilia operat sicut i corporalis corporalia. Quod aūt iesus dixit allegando dictū ozee pphete. vi. ca. miāz volo & nō sacrificiū nō dixit hoc sacrificia veteris legis reprobando habebāt eīn tunc cursuz suū & habuerunt vsq ad mortē xpi. Sed hoc dixit opera mie sacrificiis preponendo. nam habent duplicem bonitatem: vnam ex genere: quia sunt virtutis moralis: aliaz ex charitate quia quando fiūt ex charitate habent bonitatem meriti vite eterne. Sacrificia āo veteris legis non habebant bonitatez nisi ex fide & dilectione offerentium: ideo dicitur Gen. iiij. ca. respexit dominus ad abel & ad munera ei?. quasi dicat. munera fuerūt accepta sibi propter bonitatem offerentis. Quod autez isto modo intellexit propheta vel potius dominus per prophetam patet per textum ibidem qui talis est: misericordiam volo & non sacrificiuz & sciētiam dei plusq holocaustū. Per hoc q dicit plusq holocaustum que sunt quedam sacrificia patet q nō loquebatur holocausta reprobando sz eis scientiam dei preferendo & codē modo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. Et hoc idem patet Esaie primo cap. Postq dixerat dominus holocausta arietum & adipem pinguium et sanguinem hircorum aut vitulorum nolui. Subdit q̄rite iudicium subuenite oppresso: iudicate pupillo: defendite viduam: et venite & arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum quasi nix dealbabuntur &c. Ex quo patet manifeste q opera misericordie & iusticie magis erant delectiua culpe & meritoria glorie habende christi tempore q sacrificia legis. ¶ Quod autem arguitur q iesus aliquando voluit facta sua celari: et aliquādo publicari fuit valde rationabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit autez imperfectis opera sua celare ne per vanam gloriam extollantur: & expedit aliquando maxime perfectis opera

sua bona in publico ponere ad dei gloriam et proximi edificationem. Quantum ad primum dicit iesus. Mat. vi. Te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Et quantum ad secundum sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est Mat. v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerunt occulte et aliqua bona publice. Helyas enim filium vidue sareptene suscitauit secrete in suo cubiculo ad consolationem matris vidue. iii. regum. xvii. c. et ignem de celo fecit descendere super holocaustum suum ad declarationem diuinitatis vere publice scilicet coram rege achab et populo israel. iii. regum. xviii. c. similiter helyseus multiplicationem olei ad vidue sustentationem et filiorum eius et ad satisfactionem creditori fiendam fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habetur. iiii. regum. iiii. c. et milites syrie volentes eum capere acrisia percussos duxit eos in medio samarie coram rege israel et populo ciuitatis vt habetur. iiii. reg. vi. ca. Patet igitur ex predictis quod iesus rationabiliter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

¶ Contendit iudeus probare quod pater filius et spiritussanctus non sunt vnius essentie: quia vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Extumdecimum argumentum iudeorum sumitur ex euangelio ex illo loco. Math. xii. omne peccatum et blasphemia dimittetur hominibus: spiritus autem blasphemie non dimittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis dimittetur ei qui autem dixerit contra spiritumsanctum non remittetur ei: neque in hoc seculo neque in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Vos christiani dicitis quod pater et filius et spiritussanctus sunt vnius essentie et vnius voluntatis: quomodo ergo dicitur verbum seu blasphemia contra spiritumsanctum et non contra filium et patrem: et quomodo vnus dimittit peccatum vel blasphemiam sine alio. Hec enim que videntur haberi ex verbis iesu implicant contradictionem si sunt vnius essentie et vnus blasphematur et alter non: sequitur quod idem blasphematur et non blasphematur et si sunt vnius voluntatis et alter remittit et alter non sequitur quod idem remittit eidem blasphamanti et non remittit quod sunt contradictoria. ¶ Item de anima blasphemantis ipsum christum separata quero dicit iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehenna. Si dicatur quod in celo sequitur quod spiritussanctus impotens est ad puniendum blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autem dicat quod est in gehenna sequitur quod pater et filius sunt impotentes ad saluandum eam cum remiserint blasphemiam. Item si duo remittunt scilicet pater vel filius et spiritussanctus non remittit quid proficit blasphemanti et quid sibi nocet si spiritussanctus non remittit: ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que videntur friuola et contradictionem implicantia que tamen sequuntur ex verbis iesu nazareni concludit iudeus quod eius doctrina nullius sit momenti. ¶ Satis patet intelligentibus quod obiectiones iste procedunt ex imaginatione falsa circa articulum

sancte trinitatis qui articulus satis est declaratus supra ca.xxiii. quarte considerationis huius tercii libri ex scripturis hebraicis: non solum quod in essentia diuina sint plures sed quod sunt tres et solum tres: nec est contra intentionem antiquorum hebreorum dicere pluralitatem in deo dum tamen unitas essentie teneatur quod nos christiani tenemus firmiter et confitemur fideliter. ¶ His ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est quod saluator Math.xii. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritumsanctum Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata contra benignitatem humanitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis et propter ea iudei vocauerunt eum voracem et potatorem vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Mat. xi.ca. Et hanc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo quod erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatem suam nequiter dicta. Uidentes enim ab eo fieri expulsiones demonum illuminationes cecorum: suscitationes mortuorum et similia que non poterant fieri nisi virtute diuina. Judei tamen ea nequiter attribuebant virtute demonis dicentes. Mathei xii.capi. Hic demonia non eiicit nisi in beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiam dixit saluator irremissibilem: non simpliciter sed de difficili remissibilem. Nam ex parte blasphemantium non erat aliqua excusabilis ratio in toto vel in parte: quia talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorum quod est virtus diuina. Et quia eadem deitas est in tribus personis. ideo blasphemans contra vnam personam blasphemat etiam contra aliam: et similiter quia eadem bonitas est in tribus ideo vna persona non remittit sine alia. Nam opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur. quia principium remissionis huiusmodi est bonitas que est attributum spiritussancti. Patet igitur quod obiectiones iudei supraposite procedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat autem ostendere quod irremissibile dupliciter dicitur. vno modo contradictorie: id est nullo modo remissibile. Alio modo contrarie id est de difficili remissibile: hoc modo patet.v.meth. vbi dicitur quod impossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo potest fieri vel transiri. Alio modo quod de difficili potest hoc etiam declaratur de communi modo loquendi. Dicitur enim de ceco perfecto quod non potest videre simpliciter: et de secutiente quod non potest videre: quia videt cum difficultate. Tertio hoc declaratur ex modo loquendi scripture veteris testamenti. Josue enim considerans difficultatem populi ad bonum et pronitatem ad malum dixit Josue vltimo capitulo non poteritis seruire domino &c. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sed de difficultate. Nam ibi subditur quod iniit fedus inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie.xiii.

ca. Si potest ethiops mutare pellē suam ꝛ pardus varietates suas ꝛ vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Quod cū ethiops ꝛ pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sꝫ ꝙ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum non est impossibile sꝫ difficile eo ꝙ habitus viciosus iclinat ad malum agendum per modum nature. Exemplum autem habetur in manasse rege qui dum vixit fuit assuetus in pessimis ꝛ tamen finaliter reductus fuit ad bonum virtutis: vt patet. ij. paralip. xxxiij. ꝛ in fine libri vbi ipsius ponitur oratio. ¶ Quod autem iudeus querit vltimo de anima blasphemantis vbi sit. Dicendū ꝙ si recessit a corpore cum peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita quantum ad culpam ꝛ penaꝫ est in celo. Si autē recessit liberata a culpa sꝫ adhuc ad penam temporalem obligata detinetur ad tēpus in purgatorio donec purgetur ꝛ sic ad gloriam transferatur nec aliqua persona diuina ē impotens ad saluandum euꝫ: vel puniendum: q₂ sicut tres persone sunt vnus deus ita sunt vnus omnipotēs ad faciendum de creatura quicquid placet sibi ꝺm ordinem sue sapientie ꝛ iusticie.

¶ Quod iesus xp̄s non est ver⁹ de⁹ q₂ dicens ꝙ venit saluare quod pierat contradicit sibiipsi loquens parabolice.

Ecimūseptimū argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo loco. Mat. xviij. nō est voluntas ante patrē vestrū qui in celis est vt pereat vnus de pusillis istis: et ibidē ꝓmittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Item Mat. xiij. c dicitur. Ideo in parabolis loquor eis: q₂ videntes non vidēt ꝛ audientes non audiūt neqꝫ intelligunt Ex his arguit sic iude⁹: Si venit iesus saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerēt nec per consequens cōuerterētur vt ibidē in euangelio subditur. Ista sibi videntur manifeste contradicere. s. ꝙ quereret salutem peccatorum ꝛ non quereret nec vellet. Iteꝫ istud vltimo dictum destruit verbū domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur ꝛ viuat.

¶ Dicenduꝫ ꝙ christus non semper loquebatur turbis parabolice sꝫ aliquando plane ꝛ aperte tractans ea que sunt de necessitate salutis vt patet Mat. v. capi. ꝛ. vi. ꝛ. vij. vbi tradit formam perfectionis euangelice. Sed quoniaꝫ frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni non ad discenduꝫ sed ad infidianduꝫ ei. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerēt ne daret sanctum canibus ꝛ poneret margaritas ante porcos. Aliquādo etiā fidelibus ꝛ deuotis loquens parabolam ꝓmittebat ꝛ postea exponebat: vt ex ꝓmissiōe parabole veritas gratiosius caperet: ꝛ hic modus cōiter in ecclesie ꝑdicationibus obseruat. Patet igit ꝙ iesus aliqñ loquebat parabolice ꝛ aliquando plane, ꝛ hoc rationabiliter. nam ezechiel ꝛ alij ꝓphete frequenter vtroqꝫ modo loquebātur vt patet eoꝝ libros intuē-

ri. Moyses etiaz aliquādo loquebatur populo velata facie aliquādo vo sine velamine. ¶ Itē iude⁹ arguēs cōtra iesum eo ꝙ dicit in parabolis loquor eis vt vidētes nō videāt. ꝛc. Arguit contra deum veteris testamenti. et ꝑ consequens seipsum. dicit eniz. Dominus Esaie. vi. caplo. Exceca cor populi hui⁹ et aures ei⁹ aggraua. quaz auctoritatem. Iesus ita allegauit tanꝙ impletam in sua predicatione ꝑ quā simplices et illiterati fuerunt illuminati in apostolis: ꝛ sacerdotes et scribe fuerūt excecati. De cā huius cecitatis dictuz fuit supra cōsideratione ꝑma huius tercij libri. Nec obstat ꝙ ꝟba Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nā apostoli et euāgeliste allegātes scripturam veteris testamenti magis curauerunt allegorie sensum ꝙꝟba. Hec autem excecatio fuit ab antiqs doctoribus iudeorum exponētibus in libro Af c. i. decoris illud quod dixit moyses Deutro. rrrij. ca. generatio praua atqꝫ ꝑuersa heccine reddis domino popule stulte et insipiens. glo. stulte in his q̄ ꝑcesserunt isipiēs ad futurum seculum ꝑ quod intelligitur tꝑs messie in glosis hebraicis vbiqꝫ. ¶ Quod autem vlterius dicit iesum destruere verbum domini dicentis. Nolo mortē peccatoris ꝛc. nō valet. Naz in populo sunt aliqui peccatores penitētes et aliq obstinati. De penitentibus dicit domin⁹ verbum istud et multa ꝯsimilia. De obstinatis vero dicit comminationem asperam et totalem destructionem. Iob. rri. c. ducūt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descēdunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri rvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbum eadez ratione sequitur ꝙ destruit deus verba sua quod est iniquum et contra se ipsum maxime in verbis vbi in eodē contextu littere talis modus loquēdi contrarius de obstinatis ꝛ penitētibus frequenter inuenitur: vnde Exodi. rrrij. c. dicit. Ego occidam. s. obstinatos: et ego viuere faciam. s. penitentes: et psalmo. lrrvij. Cū occideret eos querebant eum et reuertebantur ꝛc. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorum pena territi reuertebantur ꝛ penitebant.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̄s non ē de⁹ quia orauit.

Ecimūoctauuz argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat. rrvi. c. tunc venit cum illis iesus in villam que dicit gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic donec vadam illuc et orem. Ex hoc arguit sic iude⁹ Si iesus est deus quomodo orauit ipsius enim dei non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loqui. ¶ Per superius dicta facilius vt istud argumentum iudaicū soluit: qꝛ declaratum est supra ꝑ scripturas hebreorum ꝙ messias in veteri testamento promissus futurus erat verus homo ꝛ verus deus in vna persona. Item ꝙ redempturus erat mundum ꝑ passionem suam in humana natura. Itē ꝙ iesus nazarenus est ver⁹ messias iudeis ꝑmissus. Ideo habuit corp⁹ passibile ꝛ mortale ꝑ nr̄a redēptione

vsq3 ad suam resurrectionē. In qua habuit corpus immortale et glorio sum. ¶ Dicendum ergo q iesus nazarenus in humanitate p nobis assumpta in qua est minor patre orabat eum pro nobis sicut scribitur Esaie. liij. et pro transgressoribus orauit vt. s. non perirent. quod capitulum intelligitur de xpo ad litterā sicut supra sepe declaratū ē. Orauit etiam pro seipso Johannis. xvij. c. pater clarifica filiū tuum rc.

¶ Contēdit q iesus xps nō est deus quia fuit tristis et timuit.

Decimūnonuū argumentū iudeoꝝ et euangelio sumitur ex illo loco Matth. quo supra Assumpto petro et duob9 filijs zebedei cepit tristari et mestus esse. tūc ait illis. Tristis est anima mea vsq3 ad mortem: sequitur pcidit in faciem suā orās et dicens. Pater si possibile est trāseat a me calix iste. Ex his arguit iudeus dupliciter. Pmo sic. Quis vnq̄ audiuit de deo loqui trementē et timētē cum deus sit omnipotens ad faciendu3 quod vult sine difficultate. Si aūt dicatur q iste timor r tremor in carne fuit sed nō in anima: quis est ita fatu9 qui ignoret carnē dolere r timere nisi per animā. Itē ij. per hoc q dicit trāseat a me calix iste rc. patet q in eo nō fuit virtus ad saluandum vitā suam r carnem. ¶ Respondetur psupposito q sepe supra declaratū est q iesus est ver9 deus et verus homo. Ad primu3 dicitur q timor r tremor et similia nō fuerunt in natura diuina quia hoc est ipossibile nisi tm̄ methaphorice sic Geñ. vi. c. dicitur: r tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem que3 creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̄tu3 ad partem anime superiorem que ē intellectiua In qua iesus ab instāti sue conceptionis fuit comprehensor et summo gaudio fruebatur. Sed q̄tum ad partem anime inferiorem q dicitur sensitiua r est in organo corporali in qua iesus fuit viator fuerūt predicta ad opus nostre redemptionis: et vt in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant q christus nō habuit corpus passibile s3 celeste ¶ Ad secundu3 cum inducitur transeat a me calix iste. Dicendum q hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis que naturaliter horret mortē sed erat rationis sicut pponentis eā per quātum ratione iesus acceptabat mortem quia voluntas rationalis in eo erat totaliter voluntati diuine conformis. Ideo dicebat verū tamen nō mea r sed tua voluntas fiat r accipitur hic voluntas pro appetitu sensitiuo: quem appetitum intellectus superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie. liij. c. Oblatus est q ipse voluit in hebreo sic habetur inangustiatus est quia ipse voluit: et infra code3 ca. dicitur ipe tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est: propter hoc dicebat math. xxvi. c. Spiritus quidem pmptus est. i. voluntas rationis prompta est ad mortem caro autem infirma. i. sensualitas: et hoc inuenitur non solum de iesu nazareno: sed etiā in martyrib9 in nouo testamento sicut patet de multis r etiam in veteri

testamēto. De machabeis ab anthio cho tormentatis: et de heleazaro de quo dicit̄. ij. Machabeorum. vi. cap. sed cum plagis perimeretur ingemuit et dixit. Domine qui habes sanctam scientiā tu scis quia cū morte possim liberari graues corporis sustineo dolores: sm animā autē id est secundū partem anime superiorē libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus: quod caro non dolet timet et tristatur nisi per animā hoc est verum de anima sensitiua: sed quia nescit distinguere inter sensum et intellectum: ideo facit ridiculosum argumentum.

¶ Contendit iudeus quod christus nō est deus: quia iuit ad ficulneam ad perquirendū fructus que non habebat nisi folia: et quia maledixit ei cum nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimum argumentū iudeorum ex euangelio sumit̄ ex illo quod scribit̄ Mat. xxi. Mane autem reuertens in ciuitatē esuriit: et videns fici arborem vnā secus viā iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tantū: et ait nunquam ex te nascat̄ fructus in sempiternum et arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si iesus fuisset deus cognouisset a longe fructū ficulneū non habere nec ad eā iuisset. Item cū ipse dicit benefacite his qui oderunt vos: quomodo maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: et ideo videt̄ hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicendū quod iesus non solum inquantum deus quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore nō esse: sed etiam inquantū hō: quia quilibet etiā satis simplex poterit illud scire cū nō esset tēpus ficuū vt dr̄ Marc. xi. c. ad qđ ergo iuit ad arborē fructu vacuā. Dicēdū quod sicut pphete veteris testamēti aliquā pphetabāt verbis: aliquā sensibilibus signis: sicut hieremias predixit destructionē ciuitatis hierusalē per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habet̄ hieremie. c. xxviij. ad significandum quod populus ex thanis vinctus duceret̄ in captiuitatem, ita iesus qui hic dr̄ ppheta magnus Luce. x. c. et de quo pdictū fuit Deutro. xviij. c. pphetā suscitabit vobis deus de fratribus vestris etc. destructionē ciuitatis hierlm̄ futurā p romanos pdixit. Luce. xix. eo quod nō cognouisset tps visitationis sue. s. per xpm. Que qdē cognitio ad sacerdotes et legisptos princebat et ideo defectū eorū et punitionē signauit p sensibile signum arboris fructu carentis. Nā ipse veniēs ad sacerdotes et legisperitos quorum fructū boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionem arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionē eorum destructionem pfigurauit. Nam postea capta ciuitate per romanos cum sacerdotes misericordiā peterēt. titus iussit eos occidi dicens eos esse degeneres dei qui templo destructo cuperēt superuiuere. Patet igit̄ ex pdictis quod iesus circa ficulneā nihil faciebat ex ignorātia seu perturbatione ire sed ex magna rōne et mysterij significatione.

¶ Contendit quod iesus xpus non est deus: quia accepit ab alio potestatem dicens data est mihi oīs potestas in celo et in terra.

Icesimũprimũ argumentum iudeorũ est ex euangelio sumitur ex illo verbo Matth. vltimo.c. data ē mihi om̄is potestas in celo et in terra. Ex hoc arguit iude⁹ quod iesus non sit deus qui ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur ꝙ a patre data est sibi potestas. hoc non valet qꝛ xp̄iani dicūt patreꝫ ⁊ filium eē equales. ❡ Dicēdum ꝙ in iesu duplex est ptās sicut est duplex natura. Una est potestas diuia quā habet ab eterno nō tamē a se sed a patre a quo est distinctus ī ꝑsona: nō tñ in hoc minoꝛ est patre quia ab eo accipit eandem in numero naturaꝫ ⁊ potestatē sicut sepius superius dictum est. tamē iesus nō loquitur hic de ista ptāte sed de alia quam a deo accipit in humana natura. Nā ab instāti assumptionis humane nature ad ꝑsonam filij illa natura habuit excellētiaꝫ super omnē creaturā auctoꝛitatiue nō tñ executiue. Nam inter om̄es appuit in forma serui in hūana natura passibili ꝓpter misteriū nostre redemptionis ad implēdū sicut fuerat predictum Isa. liij. Uere lāguoꝛes nostros ipe tulit ⁊ doloꝛes nostros ipe poꝛtauit. Disciplina pacis nr̄e sup eum ⁊ liuoꝛe eius sanati sum⁹. quod intelligitur ad litteram de xp̄o etiā ſm antiquos doctoꝛes hebꝛeoꝝ ꝓut dictum fuit supꝛa libꝛo pꝛimo in appitiōe noni thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatem executiue ideo tunc dixit data ē mihi omnis ptās ⁊c. Tñ in iudicio finali omnia plenius erūt subiecta sibi sicut ostēdit apostolus ad hebꝛeos. ij. c. Per hāc tamē potestatē que finita est nō est nec erit equalis deo patri. Sic ergo p₃ respōsio ad obiecta iudeoꝝum ex euāgelio.

❡ Contēdit ꝙ iesus xp̄s nō est vn⁹ deus cum pr̄e et sp̄ūsancto quia ipe descendit in vterum virginis et nō pater et sp̄ūsanctus.

Icesimumsecūdum argumētū iudeoꝝ accipitur ex ꝟbis xp̄ianoꝝum. Un̄ dicit iudeus sic vos xp̄iani dicitis ꝙ est vn⁹ creatoꝛ ⁊ ꝙ xp̄s vester est filius eius ⁊ ꝙ descendit de celis sine sepatione a pr̄e ⁊ a sp̄ū sancto. quādo ergo vos dicitis ꝙ filius descēdit in vtero virginis quero si tūc pater et sp̄ūsanctus fuerūt ab eo separati. aut nō. Si dicatis ꝙ sic. est cōtradictio in verbis vestris. quia dicitis ꝙ descendit sine sepatione ab eis. Si vero dicatis ꝙ nō. sequitur ꝙ pater ⁊ sp̄ūsanctus sunt incarnati sicut et fili⁹ quod vos negatis. ❡ Dicendum ꝙ descensus filij in vterum virginis non est intelligendus ꝑ motum localem sed per nouum effectum in virgīe. q̄ quideꝫ effectus est coniunctio diuine nature et humane in vna ꝑsona. Hec igitur coniunctio potest cōsiderari dupliciter. Uno modo effectiue ⁊ sic facta fuit a trib⁹ ꝑsonis. s. pr̄e et filio et sp̄ūsancto. nam eoꝝuꝫ opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue ⁊ sic illa coniunctio terminata est ad ꝑsonam filij ꝓpter quod solus fili⁹ dicitur incarnatus. licet aūt ad hoc non potest poni exempluꝫ ꝙ non habeat plus de discōueniētia q̄ de co-

uenientia tamē quātum ad aliquid pōt poni conueniens. Ponatur igitur casus. plato. sortes. cicero. tractant matrimonium berthe cum sorte qui est media psona. Si igitur queratur a quo est effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet quod a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue. patet quod ad sortem tantum propter quod ipse solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in proposito. quia licet pater et filius et spiritussanctus sint unum in natura. tamen sunt distincti in psonis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout psonaliter distinguitur a patre et spiritusancto non tamen dicitur separatur ab eis. quia nomen separationis non accipitur in diuinis psonis quia significat diuersitatem essentie: nō autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus tertiam illarum de quibus potest dici quod quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodem modo dicendum est quod opus incarnationis aliquādo attribuitur patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo temporis misit deus filium suum etc. Ad Gal. iiii. Quādoque autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre et veni in mūdum. Iohānis. xvi. ca. Quādoque attribuitur spiritusancto vt in symbolo. Qui cōceptus est de spiritusancto. sed hec ideo dicuntur quia opus incarnationis fuit maxime potētie sapiētie et bonitatis que tribus psonis attribuuntur: solus tamen filius terminatiue vt dictum est indutus est veste carnis humane iuxta illud ad philipen. ii. Exinaniuit seipsum formā serui accipiens in similitudinem hominum factus et habitu inuētus vt homo. Sic igitur patet quod ad dictum christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus christus nō est deus quia fuit missus siue mittens.

Vicesimumtertium argumentum iudeorum est: Quero a vobis christianis. dicit iudeus. Utrum videlicet christus fuit mittens vel missus. Si dicatis quod missus: quis vnquam audiuit deum missum ad alterum quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autem dicatis quod est mittēs: vos facitis eum mendacem. quia dicit. Iohā. viii. et ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdum quod dei filius est mittēs et missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritusancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratum argumento. xxiii. quarte cōsiderationis per auctoritatem Esaie. xlviii. et nunc misit me dominus et spiritus eius hec dicit sanctus tuus redemptor israel. est etiam mittēs spiritum sanctum sicut dicitur Iohā. xv. mittam vobis spiritum veritatis etc. Circa quod sciēdū quod missio alicuius importat duplicem habitudinem vnā ad mittētem secundum quā aliquomodo missus procedit a mittēte. Aliam ad terminum ad quem mittitur secundum quam missus est vbi prius nō erat: vel est ibi alio modo quam prius. licet autem in diuinis non sit processus vnius psone ab alia secundum motū localē vel separationem realē: tamen est ibi processus secundum originē

quia filius pcedit a patre z spūssanctus ab vtroq3. sic igit filius z spūs sanctus habēt habitudinē ad mittētem: habēt etiam habitudinē ad terminum missionis nō tamē sic intelligendo q incipiāt esse vbi pus non erāt simplicit q2 de necessitate sunt vbiq3 p essentiam potentia3 et psentiam sicut patet hieremie.xxiij. Celum et terram ego impleo dicit dominus. Sed sic intelligēdo q incipiunt esse vbi prius erant tamē alio modo dicturus filius missus in mūdum a patre qn incipit ibi eē vt hō vbi tamen prius erat vt deus Iohānis.i.ca. In mundo erat et mundus p ipm factus est et mundus eum nō cognouit. In ppria venit zc. z spiritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter. quādo sup eos apparuit signo visibili. Na3 hoc modo pus nō erat ibi. et quotidie mittitur inuisibiliter ad sanctificādum creaturam rationalem. quia incipit ibi esse p gratia3 sanctificātem: vbi tamen pus erat p essentiam psentiā et potentiam. Ad argumentum iudei patet q nō est contradictio quia licet filius sit mittens et missus nō est fm idem.

¶ Contendit q iesus xps non ē de9 quia locut9 est sathan studet ad interficiendum me.

Icesimūquartū et vltimum argumētum iudeo2um est in libro symonis cephe dicit iesu. Ecce sathā studet ad interficiēdū me de manu dñi et nō dabit me in manu sathan. Et hoc arguit iudeus dicēs. Quare nō 9fūdemini vos xpiani dicere istum deū sic loquētem. ¶ Dicendū q iste iudeus falsum accipit. Na3 in epistolis petri aut alibi nō inuenit hoc dictu3 a iesu na3areno xpi si hoc dixisset et factum fuisset nullū incōueniens sequeret. Nam supra declaratum est q iesus est verus deus et verus homo in vna psona ipse vero sicut deus pmisit se inquātū homo a diabolo temptari z de loco ad locu3 portari vt supra dictum est et q2 pater et spūssanctus sunt vnus deus cum eo. Ideo ab ipis fuit etiam ista pmissio. Ideo si sathan hoc modo fuisset pmissus querere q iudeus allegat falso nullum incōueniens sequeretur. Patet etia3 iudei falsitas vt dicit Nicola9 de lyra p hoc q obiectiones suas in aperto mandatis terminauit.

¶ Tractat de bello iudeo2um p argumēta sumpta ex natura z allegāt cōtra legē xpi.xxiiij. impossibilia.

Extra consideratio de bello iudeo2um p argumēta sumpta ex natura. Sicut eni mille nocendi modos habet diabolus sic et iudeus eius filius. Cum enim miserabiliter duo bello prima pdiderūt tanq homines sine lege ad speculū nature se vertentes viginti quatuo2 impossibilia nature mouēt 9 nostrū fidei fortaliciū. si forte possint illud expugnare ac si musca volatu alarū suarum niteretur obscurare claritatem solis.

¶ Impossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si incarnaretur in corpore mulieris.

Primum imposs‖sibile mouetur circa incarnationem filij dei. Arguunt ergo iudei sic. Impossibile est deum inquinari ergo impossibile est deum incarnari. antecedens est cōiter concessum. sed cōsequentia probatur quia ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. Sequitur enim si possibile est deum incarnari ergo possibile est deum inquinari quia si deus incarnaretur ingrederetur in corpore mulieris que est res immunda et consequenter inquinaretur. ¶ Respondetur negando cōsequentiam. et ad probationem quod ex incarnatione in corpore mulieris sequitur inquinatio. cum mulier sit res immunda et ex cōtactu immundi polluitur tangens. Dico quod hec probatio nulla est. quia cum lux solis tangat res immundas et non inquinetur. quanto magis deus qui solem fecit inquinari a nullo immundo potest. Item et si concederetur de aliis mulieribus quia immunde sint de virgine tamen matre dei nullatenus conceditur quia ipsa mundissima fuit. De ipsa enim prophetauit Hieremias. c. xxxj. Nouum faciet dominus super terram mulier circundabit virum. in quo ostenditur quod hec mulier mundissima fuit in cōceptu suo et natiuitate alias non esset nouum. quia antiquum est mulieres concipi et generari in peccatis. Item alij infantes inquinantur in ventre matris et istud est antiquum sed fuit nouum in ventre virginis. quod vir ille de quo loquitur propheta. plenus sciētia et virtute ab instanti sue conceptionis in mundissimo illo vtero mundissime cōtineretur. nec matricem mulieris quam deus ordinauit locum nature humane cōcipiende reputare debemus locum immundum nec malum sed tanquam meliorem datum ab eo nature humane in actu. quia ibi intus intrauit spiritussanctus ad sansonem et ad hieremiam et ad iohannem baptistam et ibi intus in corpore illo creat deus de nouo animam rationalem in quolibet creatura que fuit et erit. De mundicia etiam huius mulieris prophetauit salomon cāticorum. iiij. ipsam laudando in persona dei patris dicens. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te: ecce quod clare absque macula et immundicia ipsam confitetur. Item cum apostolus laudando in eodem libro dicit. Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Vocat autem deus filias suas omnes virgines que opera castitatis pietatis et virginitatis fecerunt. Sed propter excellentissima opera virginis inter filias suas eam lilium vocat. quia et si ille sint lilie tamen cum aliquibus spinis originalis vel venialis culpe fuerunt. Hec autem lilium inter spinas sine spinis culpe et immundicie. Ne mireris ergo iudee si in virgine mundissima deus tamen voluerit humiliari quod in ea sit incarnatus sine inquinatione quemcumque quod et de ea nasci virgine permanente propter nostrum amorem. Hanc ei humiliationem videbitis quod deus ostendit moysi in figura quando se demonstrauit eidem in figura rubi. nunquid non erant multe alie arbores nobilissime noluit tamen apparere nisi in infimiore arbore vt summam humilitatem suam ostenderet. et sicut non comburebatur deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab aliis sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et non comburebatur sed mansit integer et incorruptus sic et virgo maria integra et incorrupta mente et corpore semper

permansit. In hoc ergo virgine de⁹ descendit ibi se humiliauit verbum caro factum mundissima conceptione virginei et mundissimi thalami. ¶ Et si dicat iudeus quō est possibile deum humiliari cum sit altissim⁹. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de eius perfectione sed extollitur ⁊ sup exaltatur eius clementissima bonitas ex amore ꝓ humani generis redemptione: ꝙ ne sit tibi difficile testimoniis legis tue pandere propono eius humilitatē ꝙ non solum se humiliauit in virgine conceptus et de virgine natus sicut dictū est. Sꝫ et vltra se humiliauit humilissime inter homines conuersatus sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare filia syon ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ⁊ ipse paup ⁊ ascēdens super asinam. Ecce nimia humiliatio ꝙ ille qui est dominus celorum et terre oīmqꝫ diuitiarum venit pauper mansuetus sine aliquibus diuitiis mundi: et super asinam ascendens ꝙ vnus miser iudeus ignominiam reputaret. Predicta prophetia ad litteram etiam secundū hebreos intelligitur de messia de quo ꝓbatū est supra argumento. xxii. quarte considerationis huius tertii libri. ꝙ deberet esse deus ⁊ probatum est supra etiam primo libro in aptione. xii thesauroꝝ ꝙ iste verus messias de⁹ et homo est iesus nazarenus. Secūdum testimonium est dauid propheta qui in psalmo. cxxxvii. in persona dei loquens et ostendens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiendo preteritum pro futuro. Dicit Credidi propter quod locutus sum ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oīs homo mēdax. Sed supple ego satisfaciā ꝓ omnibus illis qui conuersi fuerint ad me s. per humilitatem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuā dn̄o ꝓ oībus que retribuit mihi Calicē salutaris accipiam ⁊ nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis filius dei qui licet sit altissimus in excessu suo nimis tn̄ est humiliatus ꝓpter nos: q₂ nos oēs mendaces essemus si diceremus qd̄ possimus facere satisfactionem deo patri ꝓ culpa generis humani. Et q₂ eius vnigenitus filius sic se humiliauit ꝑpter nos nō solum nascendo ⁊ conuersando inter homines sed etiam fact⁹ patri obediens vsqꝫ ad mortem crucis ꝑpter quod ⁊ deus exaltauit illum ⁊ dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicitur ad philippen. ii. Hinc est ꝙ credentes in xp̄o non solum exaltabuntur in alia vita sꝫ etiā exaltati sunt in p̄senti: q₂ est eis data potestas super terram: ⁊ non credentibus est ablata sic enim impletū est canticum virginis. Deposuit potentes de sede. s. iudeos incredulos ⁊ exaltauit humiles. s. credētes xp̄iaNOS. ¶ Attende ergo quanta fuit humilitas xp̄i non eī solum humiliauit se deo patri factus obediēs vsqꝫ ad mortem crucis: que erat vilior ⁊ turpior mors que tunc dabatur: sed etiam non contradixit discipulo proditori eum vendenti: nec contradixit venditioni: nec contradixit malicie iudeorum ipsum ementi: nec contradixit senioribus populi ipsum falso accusantibus: nec cōtradixit pontificibus sacerdotum eum iudicantib⁹ nec cōtradixit principib⁹ terre ipm

sententiantibus: nec cõtradixit mi- nistris iusticie ipsum crucifigentib9 omnia ergo quecũq; in eo voluerunt facere facta sunt: nec apuit os suum in summa patientia & humilitate vt impleret voluntatem patris & vt no bis preberet exemplum humilitatis & si prophete voluntati diuine se hu miliauerunt. Hoc fecerũt vel ꝑpter suum ꝑprium interesse vel aliqua ex cusatione: sicut noe obediens deo se humiliauit faciendo archam vt sal- uaret se. Abrahã si dimisit terrã hoc fecit vt liberaretur & magnus fieret Moyses excusauit se cum eum dñs misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat impeditus in lingua. Esaias excusa uit se dicẽdo ꝙ habitauit inter vipe ras. Hieremias excusauit se dicẽdo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ non poterat. Abacuch ꝙ non sciret: & sic de aliis. Sed xp̃s nũꝙ̃ se excusauit nũꝙ̃ mur murauit: & sic patet summa humili- tas saluatoris in quo humanitas ei9 glorificauit diuinitatem super om- nes & diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diui ne altitudini non repugnat humili- tas nec eius puritati virgineo vtero incarnari: & quõ etiam virgo beata mundissima est & sine macula.

¶ Impossibile ꝙ corpus xp̃i sit eius dem rationis cũ nostro cum non sit ex maris semine generatum.

Ecũduz Impos sibile est Uos xp̃iani dici- tis ꝙ iesus nazarenus cõ ceptus est sine virili semi ne. Jtem affirmatis ꝙ corpus eius fuit eiusdem nature cum nostro hoc videtur impossibile q2 cũ homo na turaliter generatus habeat corpus naturaliter constitutũ ex semine ma ris & eo ꝙ femina subministrat quic quid sit illud: ergo impossibile ẽ cor pus xp̃i esse eiusdem nature cum no stro: si non est ex maris semine gene ratum. ¶ Ad istud argumentum re- spondetur. Et primo declaro ꝙ ne- cesse fuit hominem illum ex virgine matre nasci absq; virili semine sicut tangit sanctus Thomas in summa contra gentiles libro. iiij. c. xliiij. Se- men enim viri requiritur in genera- tione humana tanꝙ̃ principium acti uum ꝑpter virtutem actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in gene- ratione corporis xp̃i non potuit esse naturalis: q2 virtus naturalis nõ su bito ꝑficit totam corporis formatio- nem sed ad hoc indiget tempore cor pus autem xp̃i in ipso principio sue conceptionis fuit formatum & orga nizatum simul caro & aĩata caro. Re linquitur ergo ꝙ generatio xp̃i hu- mana fuit absq; virili semine. Jtem semen maris in generatione aĩalis cuiuscũq; trahit ad se materiaz quã mater ministrat quasi virtus q̃ est in semine maris intendat suũpsius cõ- plementum vt finem totius genera- tionis. Unde & completa generatiõe ipsum semen immutatum & comple- tum est ꝑles que nascitur sed in ge- neratione humana xp̃i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinam personam: non aũt aliqua ꝑsona seu ypostasis humana cõstituenda vt ex predictis patet. Non igitur in hac generatione potuit esse actiuum pri cipium semen viri sed sola virt9 di- uina: vt sicut semen viri in genera- tione cõi hominum in suam substan-

tiam trahit materiam a matre mini stratam: ita eandem materiam in generatione xpi verbum dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autem manifestum est quod conueniens erat vt in ipsa generatione humana verbi dei aliqua proprietas spiritualis generationis reluceret: verbum autem secundum quod edicente progredietur siue interius conceptum siue exterius prolatum corruptionem dicenti non affert sed magis perfectionis plenitudo per verbum attenditur in dicente. Conueniens igitur fuit vt sic verbum dei secundum humanam generationem conciperetur et nasceretur vt matris integritas non corrumperetur. Cum hoc etiam manifestum est quod verbum dei quo omnia constituta sunt et quo omnia in sua integritate conseruantur sic nasci decuit vt per omnia matris integritatem seruaret. Conueniens igitur fuit hanc generationem fuisse ex virgine: sic ergo habemus quod necesse fuit xpm nasci de virgine matre eius integritate seruata et sine virili semine. ¶ Nunc secundo ad argumentum quod infert impossibile esse corpus xpi esse eiusdem nature cum corpore nostro ex quo non est conceptum ex virili semine. Dico quod ad hoc est manifesta ratio Aristotelis dicentis quod semen maris non intrat materialiter in constitutionem concepti sed solum est principium actiuum. Materia vero corporis tota ministratur a matre: et sic quantum ad matrem corpus xpi non differt a corpore nostro. Nam et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo quod est sumptum a matre. ¶ Si vero aliquis predicte positioni Aristotelis repugnet adhuc predicta obiectio efficaciam non habet: similitudo enim aliquorum aut dissimilitudo in materia non attendit secundum statum materie in principio generationis: sed secundum conditionem materie iam preparate prout est in termino generationis. Non enim differt secundum materiam aer et terra vel ex aqua generatur quod licet aqua et terra in principio generationis differentia sint tamen per actionem generantis ad vnam dispositionem reducantur. Sic igitur diuina virtute materia que solum ex muliere sumitur potest reduci in finem generationis ad eandem dispositionem quam habet materia: si sumatur simul ex mare et femina: vnde non erit aliqua dissimilitudo propter diuersitatem materie inter corpus xpi quod virtute diuina formatum est ex materia a sola matre: et corpora nostra que virtute nature formantur ex materia etiam si ab vtroque parente assumantur: manifestum est et quod plus differt a materia que ex viro et muliere simul assumitur limum terre de quo primum hominem deus formauit quem vtique constat fuisse verum hominem et nobis per omnia similem: quam materia sumpta solum ex femina ex qua corpus xpi formatum est. Unde natiuitas xpi ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius nec similitudini eius ad nos. Licet enim virtus naturalis requirat determinatam materiam ad determinatum effectum ex ea producendum. Uirtus tamen diuina que potest ex nichilo cuncta producere in agendo ad materiam determinatam non coartatur. Similiter autem nec per hoc aliquid deperit dignitati matris xpi quod virgo concepit et peperit: quin vera mater et naturalis filii dei dicatur: virtute enim

diuina faciente materiam naturalez ad generationem corporis xpi ministrauit q solum ex parte matris requiratur. Ea vero que in aliis matribus ad corruptionem virginitatis faciũt non ordinantur ad id quod matris ē sed solum ad id qđ patris est: vt semen maris ad locũ generationis puenia t verba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo patet declaratum q licet corpus xpi absq virili semine sit conceptum eiusdē nature vere est cũ corpore nostro ex virili semine cõcepto. ¶ Sed dicet hic fortassis iude9 Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q non sit impossibile iesum nazarenum cõceptũ fuisse de matre sine virili semine vel sine carnali patre: sz volo q mihi ex sacra scriptura si quã habes illud ostendas. Ad hoc respondet venerabilis Petrus alfonsus conuersus in suo dyalogo titulo vij. allegans illud Esaie. xlv. Rorate celi desuper ɀ nubes pluãt iustũ aperiatur terra ɀ germinet saluatorē: et iusticia oriatur simul ego dñs creaui eum. ppter hoc nanq ait Rorate ce desuper ɀ nubes pluant iustum notauit de celo spm̃ sanctum fore descensurũ: ppter hoc autem q sequit Aperiat terra ɀ germinet saluatorē corpus virginis accipimus que superueniente spiritu sancto et conceptura et saluatorem fuerat paritura sed et hoc quod est: ego dñs creaui eum innuitur q absq patris carnalis auxilio dñs eum progenuit. Unde ɀ cõtra illos qui hoc non credunt intulit in sequenti. ve q̃ contradicit factori suo testã de samiis terre. ɀ alibi. Nũquid dicit lutum figulo suo quid facit: ɀ op9 tuũ absq manibus est. Et iterum ve qui dicit patri qđ generas ɀ mulieri quid parturis. Sic inuehit in illis qui de hoc dubitant ɀ querũt quomodo deus eum genuerit. ɀ beatam causant mariã q absq virili cõmixtione pepit. Iterũ contra incredulos loquens pphēta ait nunquid ego q̃ alios parere facio ipse non pariam dicit dñs. Si ego q̃ generationem aliis tribuo sterilis ero ait dñs deus tu9. Sic nãq etiam ostenditur q deus eum sine carnali pře genuerit hoc sane intelligentib9 credo sufficere q de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille: hec pdict9 doctor. Ecce iudee habes auctoritatez sacre scripture et expositorem peritum tui generis in xpi cõceptione sine virili semine. ¶ Sed dicit iudeus ex supradicta auctoritate adminus ego possum hře q maria fuit deflorata ɀ corrupta. Probat q2 dicit pphetia. Aperiat terra ɀ qđ est huius terre aperitio nisi marie defloratio. Respõdet q per apitionē non intelligitur defloratio vel libidinis feditas sz cõceptionis fecunditas apta dicitur fuisse q̃tum ad xpi ingressuz non apta per virum sicut ɀ fenestra vitrea dicitur apiri radio solis non per fracturam vel diuisionem aliquam sed q2 radius eã intrat ßm sui naturã. Hoc modo immo subtilior dicitur porta clausa aperta eē principi ezechielis. xliiij. q2 xps vterũ virginis per virginitatē clausam intrauit per ineffabilē modũ. verba sunt alani in suo q̃dripertito li. iij. ca. lv. ¶ Sz dices iterz ex quo fuit formatũ corpus xpi in virgie illa. Rñdet ßm dionysiũ đ diuinis noib9 q ex purissimis ɀ castissimis sanguib9 vgis

sed vbi erant isti purissimi sanguines. Respondetur q in corde virginis vt pie credi potest sicut legit in libro de approbo. z psper0. Ad quod sunt sex ratioes. Prima est quia cor est nobilius membrum in animali z primum locus et vite ac vera caro Secunda est qz ille qui veniebat dare vitam debebat carnem sumere a membro vite z non ab altero. Tertia ratio est: qz cor est membrū in medio animalium: z cuz in medio consistit virtus: ideo ab eo debuit carnem assumere. Quarta ratio est qz scriptuz est: pbe mihi fili mi cor tuum. Ideo illud est qd deus petit a quolibet nostrum cum virgo beata seipam dimiserit in potestate dei: sequitur q de illud quod petit ab aliis z ab ea similiter ei cum ipa eidem se dederit voluntarie sequitur q z ipse accepit cor eius ad formationem corporis xpi filij sui. Quinta ratio est qz cor virginis limpidius z purius erat q vnq fuit vel erit alicuius pure creature in mundo: iustuz ergo erat q ex quo deus volebat carnem assumere q acciperet de meliori. Sexta ratio est: qz cor est templū spiritussancti: z idō debebat ex eo carnē assumere. ¶ Et si queras quātū accepit de illis sanguinibus cordis virginis. Dicit q tantū accepit q in virgine nihil diminutum fuit de suavita nec de suo esse. Sicut eni ade nihil defuit cum de eius costa deus euā formauit: sic nec virgini aliquid defuit de eius vita vel esse cū verbum dei de ea carnē accepit. Illi tamen sanguines stati fuerunt in mēbro illo: scz in matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine pbente consensum subito z in instanti simul fuit caro z aiata carovt supradictū est. Nec mireris si sine viri semine concepit: hec eni mirabilia deus operat. Nunquid adam fuit in mundo pductus sine semine patris z matris. Nunqd eua fuit de semine matris. Nunqd virga moysi que deuorauit serpentes habuit os. Nunqd virga aaron q floruit habuit radices. Nunqd rubus ardebat z nō habebat prunas. Nunqd sal qd misit deus in aquis amaris z fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris: si virgo beata spūsancto cooperante cōcepit non ex virili semine.

¶ Impossibile est q mors xpi sit satisfactoria p pctō originali cum ipse nō sit mortuus sm naturā diuinā: sz humanā scdm q alij hoies non erāt sufficientes ad satisfaciendum.

Ertiū impossibile est. Vos xpiani dicitis q specialiter pter pctm originale necessarium fuit xpm nasci z pati q quidē totā naturam humanā infecerat hoie primo peccāte: hoc impossibile videt qz si alij hoies ad satisfaciendū p peccato originali sufficiētes nō sunt: nec mors xpi p peccatis humani generis satisfactoria videt fuisse: qz z ipse sm humanā naturā mortuus est z nō sm diuinam. ¶ Respōdet q ad satisfaciendūz p pctō toti humani generis mors xpi sufficiens fuit: qz q uis sm humanā naturā solū mortuus fuerit tn ex dignitate psone patientis q est psona filij dei mors ei reddit pciosa. Manifestū est aūt etiā i rebus humanis

ꝙ quãto psona est altior: tanto pena quaꝫ sustinet ꝑ maiori cõputat̃: siue ad humilitatẽ ⁊ charitatẽ patiẽtis: siue ad penã inferẽtis: ⁊ sicut maioris est criminis alicui psone inferre iniuriã q̃ maioris dignitatis existit ita virtuosius est ⁊ ex maiori charitate ꝓcedens ꝙ maior psona ꝓ aliis se subiiciat voluntarie passioni. Solutio est sancti thome in summa cõtra gentiles lib. iiij. c. lv. in solutione ad xxxiiij. argumentum.

¶ Impossibile est ꝙ xp̃s sufficiẽter satisfecerit ꝓ pctis humani generis ex quo hoies adhuc penas patiunt̃ quas ꝓ pctõ iductas scriptura diuina commemorat.

Quartum impossibile ẽ. Uos xp̃iani dicitis qđ xp̃s vester ꝓ pctis humani generis sufficiẽter satisfecit hoc videtur impossibile: qꝛ si verũ esset iniustũ videtur esse quod hoies adhuc penas patiantur quas ꝓ pctõ scriptura diuia inductas eẽ cõmemorat sicut maledictio terre in producẽdo spinas ⁊ tribulos: sudor vultus in labore pulueriȝatio corporis in morte ⁊ dolor partus. Constat aũt ꝙ has penas adhuc experit̃ genus humanũ ergo impossibile videt̃ ꝙ xp̃s sufficiẽter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis. ¶ Rñdet̃ ꝙ q̃uis xp̃s ꝓ pctõ originali sua morte sufficiẽter satisfecerit, nõ est tñ inconueniens ꝙ penalitates ex peccato originali cõsequẽtes remaneant adhuc in hoibus qui etiã redẽptionis xp̃i pticipes fiũt vt ratio illa ꝓcedit hoc eñi cõgruẽter ⁊ vtiliter factũ est: vt pena remaneret etiam culpa sublata ꝓpter tria. Primo qđẽ vt esset cõformitas fideliũ ad xp̃ꝫ sicut mẽbrorum ad caput: vnde sicut xp̃s prius multas passiones sustinuit et sic ad immortalitatis gloriã ꝑuenit sic decuit vt fideles eius prius passionibus subiacerẽt ⁊ sic ad immortalitatẽ ꝑuenirẽt quasi portãtes i se ipsis insignia passionis xp̃i: vt similitudinẽ glĩe eius cõsequerent̃ sicut apl̃s ad romanos dicit. Heredes q̃dẽ dei coheredes aũt xp̃i: si tñ cõpatimur vt ⁊ simul glorificemur. Scđo qꝛ si hoies veniẽtes ad iesum statim immortalitatẽ ex impassibilitate cõsequerent̃ hoies ad xp̃ꝫ accederent magis ꝓpter hec corporalia bñficia q̃ ꝓpter spũalia bona qđ est cõtra intentionẽ xp̃i venientis in mũdũ vt homines ab amore corporaliũ ad spũalia trãsferret. Tertio qꝛ si accedẽtes ad xp̃m statim ĩpassibiles ⁊ immortales redderent̃ hoc quodãmodo compelleret hoies ad fidẽ xp̃i suscipiendã ⁊ sic meritũ fidei minueret̃. Hec ẽ respõsio scti thome vbi prius. ¶ Aliter rñdet magister alfonsus conuersus in lib. bellorꝫ dei titulo. xxxv. dicens ꝙ natura aie seq̃tur naturã corporis: qꝛ sicut rota trahit rotã in horelogio sic sensitiua pars itellectiuã nisi ꝙ vltra hoc in hois aia ẽ virtus ad elongãdũ se a corporis indignatione ⁊ natura ex dictamine rõnis ꝙ nõ posset eẽ de radice nature corporis nisi corrũperet̃ ⁊ mutaret̃ modus sue creationis, ⁊ tũc exiret a natura illius generis. Et ideo dixerunt sapiẽtes philosophi ꝙ vt plurimũ curari nõ pñt infirmitates corpis cuꝫ quibus hõ natus est vel si heredita-

sit eas ex patre vel matre: sed infir-mitates anime specialiter anime ra-tionalis possunt habere remedium. Et ideo quando adã peccauit q̃ fuit radix humani generis et inclinauit animam suam rationalem post natu-ram corporis sui fuerunt posite su-per eum pene propter illud peccatũ ꝛ propter ipsum pene in toto gene-re humano: igitur quicquid ibi secu-tum est in natura corporis nõ potuit habere mutationem: ꝛ ideo remanse-runt pene que posite fuerunt supra corpus semper: sicut ille pene: in su-dore vultus tui vesceris pane tuo: et in dolore paries filios: ꝛ puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: quia ex eo ꝙ deglutus fuit fructus vetitus ar-boris scientie boni ꝛ mali in corpus Ade fuit in eo malum post bonum. Pena vero anime propter illud pec-catum: quia inclinauit se anima cor-pori mansit infirma ante aduentum christi. Et ideo in veteri lege nõ fuit nominata aliqua remuneratio ani-marum que potuit salutem habere: nõ inuẽta cã medicine: sꝫ ad hoc fuit aduentus messie. hec ille. Utraq̃ so-lutio bona est: sed prima ẽ efficacior. ¶ Potest etiã dici ꝙ pene sũt dupli-ces: q̃dã spũales ꝛ q̃dã corp̃ales xp̃s abstulit penas spũales ex eo ꝙ ꝑ do-ctrinã suã tradidit moduꝫ quo vnus-q̃sq̃ poterit liberari a penis spũa-lib⁹ ꝛ tpalib⁹ ꝛ eternis: ex ỽtute peni-tentie ꝛ aliarum que in sua doctrina clarissime ostenduntur. Pene vero cor-porales de quibus dicis tollentur in finali resurrectione: quia tunc corru-ptibile hoc induet incorruptionem: ꝛ mortale hoc immortalitateꝫ: vt pa-tet prima Cor. xv. nec vltra dicetur. puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: non esurient neq̃ sitient: neq̃ per-cutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. ꝛ iterum apocalips. vij. non esuriẽt neq̃ sitient amplius neq̃ cadet sup ipsos sol neq̃ vllus estus qm̃ agnus qui in medio throni est reget illos ꝛ deducet illos ad fontes vite aquarũ ꝛ absterget deus omnẽ lachrymã ab oculis eorum: tunc em̃ vt dicit Esa. li. Erit leticia sempiterna sup capi-ta eorum gaudium ꝛ leticiã obtine-bunt ꝛ fugit dolor ꝛ gemitus.

¶ Impossibile est ꝙ xp̃s sufficiẽter satisfecerit ꝑ peccatis ex quo querũ-tur remedia pro abolitione pctõꝝ.

Uintũ impos-sibile est. Uos xp̃iani asseritis ꝙ xp̃s suffi-cienter satisfecit pro peccatis humani ge-neris: hoc videt impossibile: q: si sic esset non essent vltra remedia ꝑ abo-litione peccatorũ querenda: sed con-stat ꝙ querunt semper ab omnibus qui sue salutis curã habẽt: ergo fal-sum est ꝛ impossibile ꝙ christus suf-ficiẽter satisfecerit pro peccatis hu-mani generis. ¶ Respõdet ꝙ q̃uis christus pro peccatis humani gene-ris sua morte sufficienter satisfece-rit sunt tñ vnicuiq̃ remedia ꝑprie sa-lutis querenda. Mors em̃ xp̃i est q̃-dã quasi vniuersalis cã salutis sicut pctm̃ primi hois fuit quasi vniuersa-lis cã condẽnationis: oportet auteꝫ vniuersalẽ cãm ad vnũquẽq̃ appli-cari specialiter vt effectũ vniuersa-lis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis peruenit ad vnũquẽq̃ per carnis originẽ. Effe-

ctus aũt mortis christi pertingit ad vnũquẽq3 per spũalem regenerationẽ per quã hõ quodammodo christo coniungitur ꝛ incorporatur. Et ideo oportet ꝙ vnusquisq3 querat regenerari per christum ꝛ alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet ꝙ effluxꝰ salutis a xp̃o in hoies nõ est per nature ꝓpagationẽ sed per studiũ bone voluntatis q̃ hõ xp̃o adheret: ꝛ sic qđ a xp̃o vnusq̃sq3 cõsequit̃ est personale bonũ: vñ non deriuat̃ ad posteros sicut peccatum primi parentis: quod cũ nature propagine producit̃ ꝛ inde est ꝙ lꝫ parẽtes sint a peccato originali mundati per christuꝫ non est inconueniens ꝙ eorũ filij cũ originali nascantur ꝛ sacramentis salutis indigeant: verba sunt sancti thome vbi supra. Et sic patet ꝙ licet remedia salutis querãtur puta per baptismuꝫ: ꝛ alia ecclesie sacramenta non est falsum nec ipossibile ꝙ christus sufficienter satisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis: immo verũ ꝛ necessario desideranti salutem cõcedẽdũ.

¶ Impossibile est ꝙ christus abstulit potestatẽ dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere peccare hominẽ sicut prius.

Extũ impossibile est. Uos xp̃iani dicitis ꝙ xp̃s est vere messias ꝛ ꝙ venit vt faceret fugere dyabolũ ꝛ vt tolleret potestatẽ eius hoc videt̃ falsuꝫ ꝛ impossibile cũ dyabolus a tempore quo ipse venit non dimisit facere peccare hoies sicut prius. ¶ Respõdetur ꝙ quãdo venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare veros christianos ꝛ qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter ꝙ nullus eoꝝ damnat̃ in inferno nec tẽdit in perditionẽ vllo modo quod eis prouenit ex fide vera quã habẽt in christo. ꝛ nisi qꝛ ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo, peccata ꝛ mala essent amplius publicata in mundo ꝙ sunt: nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduẽtum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictũ argumento. v. cõsiderationis quinte.

¶ Impossibile est de morte discipulorũ christi que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrũq3 sequit̃ impossibile vt dicunt ꝛ ꝙ peccant christiani audiẽdo iudeos qui in morte christi impleuerunt voluntatem dei.

Eptimum impossibile est. Querũt iudei q̃re iesus christus fecit ꝙ occiderẽtur omnes sui discipuli: qꝛ vel hoc fecit deus cui seruierunt vel dyabolus. Si deus hoc est ĩpossibile: qꝛ deus nõ faceret iniusticiã nec occideret suos suos. Si dicitis ꝙ ptãte dyaboli fuerũt mortui serui dei nõ placẽdo deo hoc ẽ videtur mẽdaciũ ꝛ ĩpossibile cũ nihil possit resistere volũtati diuie: ꝛ cũ ẽt cõcessuꝫ sit a xp̃ianis ꝙ sublata ẽ ptãs eiꝰ ne faciet malũ bonis Item dicimus de morte iesu: quia si fuit ex voluntate eius ergo peccant christiani odiẽdo iudeos q̃ ipleuerũt volũtatẽ dei. Si vero fuit mortuꝰ ꝯ suam vo-

luntatē ergo nō erat deus: qꝛ nō potuit liberare seipm ab eo qd factum fuit cōtra eius volūtatē. ¶ Ad hec respōdet magister alfonsus conuersus in libro bellorum dei ti. xxxv. q disc. puli iesu mortui fuerūt cōtra eorū volūtatē ex pte carnis ꝛ sanguinis: qꝛ isto mō erant debiles passibiles ꝛ receptiui penarū ꝛ deo egētes sicut ceteri homines ꝛ sicut ille q sustinet ignē vel gladiū voluntarie in apostemate pprij corporis sustinet dolores ꝛ clamat nec tn dolet nec conqueritur ex pte sue rōnis: sꝫ ex pte nature carnee ꝛ sanguinis. Sic ꝛ discipuli xpi ꝛ oēs bti martyres nō fuerūt mortui potestate dyaboli: sꝫ volūtarie se obtulerūt ppter amorē quē habebant ad xpm in hoc frāgentes ꝛ opprimētes potestatē dyaboli: ne deinceps iustos peccare faciat ꝛ captiuos sub sua ptāte habeat ppter hāc ergo vtilitatē q puenit mūdo ex eorū morte noluerunt a morte carnis liberari: licet potuerāt liberari si voluissent negare veritatē: sed mortui sunt p veritate: vt essent testes veritatis: nullus enim p mēdatio offert se morti: potēs se a morte liberare. ¶ Et de xpo dicimus q ex parte carnis inquantum homo erat fuit tristis vsq ad mortē ꝛ petijt a patre vt calicē passiōis non sustineret. Uerūtamen obediēs patri vsq ad mortem ppter salutem mundi dixit: non mea voluntas: sed tua fiat ꝛ sic oblatus est: quia ipse voluit vt scribitur Esaie. liij. Iudei ergo occidentes christū licet deo placuisset eius mors pro mundi vita: qꝛ tamen eius mortē operati sunt maliciosa ꝛ crudeli intentione non est mirum si odio ex hoc habent a christianis: quia occiderunt christum: ꝛ sic de morte martyrum: quia inuidia ꝛ malicia occidebant eos vt obliuioni traderetur nomen christi in mundo. Item ipsi maliciose contra christum processerunt: quia nunq viderunt ipsum operari aliquod peccatum vt eum morti traderent, quanto magis: quia miracula que ipse faciebat excedebāt in excellentia omnia miracula preterita in lege: quia multa miracula eorum ꝛ pro maiori parte fuerunt gentibus damnosa sicut patet de plagis egypti. ꝛ dathan: et abyrō: ꝛ chore: ꝛ de tribus pueris in fornace ignis ardentis: quia combusti fuerūt multi chaldei ꝛ de igne helye qui combussit quinquagenarios ꝛ si aliqua miracula fuerūt proficua facta sunt abscōdite ꝛ clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit helyas: ꝛ de alio quē suscitauit heliseus ꝛ de oleo, ꝛ de farina que nō defecerunt in domo vidue: ꝛ hec omnia per modū supplicationis faciebant pphete. Sꝫ miracula que christus fecit omnia fuerunt ad vtilitatē gentium ꝛ manifeste: ꝛ per modum iperij sicut patet cū suscitauit puellam ꝛ adolescentem ꝛ lazarum. Et cū satiauit de quinq panibus ꝛ duobus piscibus multitudinem populi. Et cum sanauit claudos paraliticos. leprosos: cecos: mutos: surdos: ꝛ a demonibus possessos: omnia hec operatus est ad vtilitatem populi ꝛ sine damno cuiuscunq. Et propter hoc inuidiam ꝛ puram voluntatem malā et non mixtam adduxerunt eum ad mortem ꝛ ideo excusari non possunt Deus enim potius iudicat voluntates malas quam opera: ꝛ sic de martyri-

bus dicēdum est. De materia vero partis sensitiue et ratiōis in xp̄o et in martyribus nō solū noui sed etiā veteris testamenti dixi supra argumento .xix. consideratiōis quinte.

¶ Impossibile q̄ iesus nazarenus sit deus cū fuerit in loco determināto scʒ i vtero virginis i nazareth in galylea ꝛc. sicut sunt alia corpora.

Ctauum impossibile est. Uos xp̄iani dicitis q̄ iesus nazaren⁹ est de⁹ q̄n̄o aūt dicitis ip̄ʒ fuisse in loco determiāto puta i vtero marie in nazareth in galylea in bethleē ꝛc. sicut sunt alia corpora q̄r hoc est īpossibile in deo scʒ loco determinari ꝛ ꝯsequēter habetis dicere quod de⁹ est corporeus ōq̄ ē manifeste īpossibile q̄r talia nō ꝯueniūt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicū. Respondet magister Johānes cōuersus in libro de ꝯcordia legum titulo p̄rio cap̄. xvi. dicēs q̄ textus habet duos intellect⁹ vn⁹ est litteralis ad pedē littere ītelligēdus. ꝛ ali⁹ mystic⁹. s. sp̄ūalis sicut dr̄ ꝓuerbiorū. xxv. mala aurea in lectis argēteis qui loquif verbū i t̄pe suo. Et dicunt sup̄ hoc glosatores q̄ textus iste loq̄tur de verbis legis. q̄r sicut in malleo argēteo intus includitur maluʒ aureuʒ et exterius p̄ter q̄ malleuʒ argēteū nō apparet. sʒ post q̄ bene aspicitur sollicite latet int⁹ aureū. Sic ē in textu legis s̄ʒ duos intellectus supra dictos. et vn⁹ istorum ītellectuū est ꝓ hoībus communibus qui corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientibus legis qui intelligunt ꝓfunde et veritatem rei sollicite perscrutantur et sic naturaliter esse debet: quia virtus anime ītelligentis perficitur per virtuteʒ ymaginatiuam que est virtus in corpore. et ex intellectu agente qui est virt⁹ incorpea s̄m philosophos. Et sic diuidit̄ intellectus humanus per duos ītellectus scilicet materialem et spiritualem. Materialem habent hoīes cōes ꝛ spiritualē homines litterati. In quibus de⁹ voluit specialiter inspirare: ꝛ si iudei volunt intelligere textū legis ad pedeʒ littere: tota lex ponit plenarie corporeitatem ī deo. Unde dicit oculus dei pedes dei: descendit deus locutus est de⁹: imago dei: ꝛ alia hmōi que nō oportet amplius allegare. Sed cōmunes homines qui nonl reputant inconueniēs deum esse corporalem: ꝛ credūt nihil esse aliud nisi sit corporale talib⁹ hominibus necesse est ad pedeʒ littere intelligere textum legis: ꝛ sapientes qui intelligunt textum legis dicunt aliis glosando textuʒ: quid dicit deū corporeū esse debet intelligere textū q̄ loquitur ad modum cōem hoīm: non autem q̄ ita sit: sed vt melius intelligant ydeote ꝛ faciunt glosas talibus textibus s̄m rabimoysen egypticū in libro. quē vocauit demonstratorem errantium et alios sapientes iudeorum: et sicut faciunt iudei in lege sua sic etiam xp̄iani in lege sua. Iam xp̄i annorum communitas credit omnia vt sunt et sicut est veritas licet ipsi nesciant declarare ad sensuʒ mysticū vt opt;ꝛ sic fieri opt; vt semel homo credat fidei veritatē ꝛ post hec alia requi et si habeat in

telligendi gratiam diuinitus inspiratam. quia si nō crederet donec intelligeret essꝫ possibile ꝙ ex difficultate legis nulla intellectio sequatur. et sic nec fidem nec fidei cōmodum quis haberet: ꝛ talis esset similis homini existi in mortis periculo propter famē et dabatur ei panis et comedere renuebat donec sciret prius instrumenta ad hoc necessaria et formas ꝛ talia huiusmodi. ꝛ erit possibile ꝙ antequā comederet moreretur ille debuisset comedere vt periculum euitaret et postea inquirere de supradictis. Et ideo sapientes dixerunt communes homines esse cecos ac ipsos esse itinerantes ligatos adinuicem quasi per funem ꝛ vnum ducem perenium habentes quem licet non videant incedūt tamen via recta ipsos duce preuio dirigente. ¶ Et sic dico ꝙ ista dubia et alia cōsimilia sunt imaginati nō intelligentes nomina. quibus significatur messias apud catholicos et fideles. Nam aliquādo deus tm̄. aliquādo iesus christus solum. et vtrūqꝫ nomē deum significat. Nam xp̄s erat animal rationale mortale q̄tū ad humanitatem. et erat deus ex parte diuinitatis qui carnem humanāꝫ assumpsit. Et ista duo simul faciunt messiam in lege promissum ad redimendum genus humanum. Et sicut in deo est vna essentia et tres distincte persone sine augmento aliquo essentie vel diuinitatis: sic est ī messia vnum suppositum et tres substātie distincte. s. deitas anima rationalis. et corpus humanum. et ista tria faciunt vnum messiam. quia ex partibus hūanitatis solū nō poterat saluare vt in psalmo. Da nobis auxiliū de tribulatione q2 vana salus hominis: ꝛ aliquando vocabitur deus tantum: aliquando iesus tantū: ꝛ vocatur deus non ex parte humanitatis: ꝛ vocatur homo non ex p̄te diuinitatis sꝫ ex parte humanitatis: ꝛ corpus cum anima afficiunt hominem s̄m ipsius diffinitionē que est animal rationale. Aliquādo textus legis vocat eum nomine corporeitatis non nominādo animam vt Leui. i. qui obtulerit ex vobis homo: in hebraico dicitur filius adam. i. terra ꝛ non nominauit animaꝫ: ꝛ aliquando anima nominatur sine corpore. vt Exodi. xxi. dabit animā pro anima: ꝛ talia huiusmodi variare non nocet ex vno ad alterū ꝛ sic in euangelio aliquādo vocatur xp̄s filius hominis. aliquādo filius dei: vt diuinitas ꝛ humanitas in eodem homine demonstretur. ꝛ quādo vocatur iesus xp̄s in operibꝰ corporalibus illa referuntur ad humanitatem euoniam diuinitas inquantum diuinitas non suscipit ista accidentia corporalia. ¶ Et doctores xp̄iani dicunt ꝙ deus assumpsit humanitatem non humanitas diuinitatem: licet ista sit vera propositio. homo est deus. ꝛ deus est hō: ꝛ sic humanitas ad honorē altissimū exaltatur cū iūcta sit diuinitati. Accedet homo ad cor altum et exaltabitur deus: ꝛ si talia velint intelligere iudei istud debet sufficere pro responsione oīm dubiorꝫ in ista materia: ꝛ ad oīa argumenta que fecit iudeus in libro quē composuit contra fidem xp̄ianorum queꝫ nominauit librum litis dei vbi declarat multa īpossibilia esse in lege xp̄ianorꝫ ꝛ cōtra probatiōes prophe

tariu per ipsos inductas: et hoc est quia ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis: et arguit contra illa que referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de diuinitate. vt Esaie.lij. Ecce intelliget seruus meus. et loquitur de messia et dicit quomodo vocat eum deus seruum: et cum xpiani dicunt ipsum esse equalem diuinitati: et sic in alijs multis textibus et glosis vel eisdem adherentibus: et isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo: et sic videtur quod argumentantes respondentes non erant multum profundati in lege christi et moysi: et non est vera disputatio: nec concordia inter christianum et iudeum nisi vterque sit sufficientissime litteratus et in lege sua prouide; profundatus aliter vtrique alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo quod si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori. non ei attribuimus vt deus: sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamen qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verus deus est concedere eum esse corporeum et in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

¶ Impossibile est quod tota diuinitas staret in vtero marie: quia tunc totus mundus fuisset priuatus diuinitate.

Nonum impossibile est. Vos xpiani dicitis quod maria concepit iesum nazarenum quem erat deus: et sic habetis dicere de necessitate quod tempore nouem mensium sue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Vtrumque est impossibile quia si tota diuinitas in illis nouem mensibus fuit in eius ventre: sequitur quod totus mundus fuit priuatus diuinitate in illo tempore: et sic tunc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mundum: et ista est magna fatuitas dicere illum quem totus mundus capere non potest concludi in vnius vtero virginis muliercule. Si vero dicant xpiani quod in illis nouem mensibus vna pars diuinitatis fuit in ventre marie: et alia in celo. ergo xpiani non debent ipsum vocari deum sed partem dei. ¶ Respondetur sicut supra dictum est quod quando nos xpiani nominamus xpistum cum illis que significant corporeitatem ista referuntur ad humanitatem: quia non recipit mutationem ex parte diuinitatis nec aliquod accidens corporale et sic in diuinitate non est partitio quam dixisti. Item cum res simplex et spiritualis non comprehendatur loco non potest dici de eo quod determinat sibi locum nec potest dici de eo intus nec extra quia iste sunt differentie loci: et deus nec est in loco nec sub differentia loci eo modo quo corpora sunt in loco et illa talis partitio non est nisi in corporibus. Res autem spiritualis infinita sicut non concludi potest loco. sic nec habet partes. nec inde potest sumi pars: quia si inde acciperetur pars posset minui et augeri. quia omnis pars est minor suo toto. et sic vna res infinita esset maior alia re infinita quod est impossibile secundum Aristo. et alios philosophos. iij. phisi. Item ista ratio partitionis est directe contra iudeos sic arguentes. Unde habetur exo. xxv faciantque mihi sanctuarium et habita

ho in medio eorũ. sed cuʒ dei gloria sit ꝑ totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deũ eẽ inter duas tabulas sanctuarij. nõ eñ est magis inconueniens esse in vẽtre vnius virginis ꝙ inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit tertius. Exod. xxxiiij. Cunqꝫ descendisset dominus ꝑ nubẽꝫ stetit moyses corã eo quomodo determinate nõ poterat esse alibi. Item Exod. xx. ca. In omni loco in quo fuerit memoria nois mei veniã ad te ⁊ benedicaʒ tibi. Et si ipsi⁹ memoria eẽt apud mille homines quo modo eẽt possibile venire ad oẽs mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas ꝑtitiões nõ esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determiat sibi locũ vt dictũ est et sic est text⁹ Hiere. xxiij. capi. Celum ⁊ terram ego impleo. Et vt dicit ꝑdictus magister Johãnes cõuersus libro de cõcordia legũ. ti. li. ca. xxvij. ꝙ dixerunt sapiẽtes super illo verbo Baruch. iij. O israel ꝙ magna est domus dei et ingens loc⁹ possessionis eius magnus et nõ habet finẽ excelsus et imensus q̃ dicit benedict⁹ de⁹ de loco suo et ipẽ est locus mũdi ⁊ mũdus nõ est loc⁹ su⁹. ¶ Itẽ dicũt ꝙ istõ vocabulũ seqna significat i hebraico ꝑñtiã dei ⁊ ꝑm chaldeũ vbi dicit̃ appuit deus dicitur appuit sequina dei qui est in oĩ loco et ꝙ non est ab eo locus vacu⁹. Item dixerunt ꝙ si duo homines sunt laborantes in lege: sequina est cum eis. Et sic xp̃s in euangelio dicit vbi duo vel tres sunt cõgregati in nomiẽ meo: in medio horuꝫ sum. Et sic dicunt sapientes thalmud nimis deus diligebat israel quia reuelat israeli in loco immundo et polluto ad redimẽdum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panem sanctificatũ et cecidit panis in cimiterio vbi ipse intrare nõ poterat ꝑm legem suã et dixit q̃d faciã quia polluetur corpus meũ si intro pro illo pane cimiteriũ hoc non est cõueniẽs. Et ꝙ dimittã illũ panem sanctificatũ ibi nõ est etiã ꝯueniẽs. Melius est corpus meũ pollui vna hora et postea redibo et mundificabor ⁊ nõ dimittã panẽ sanctificatũ. Et scripsit alescãdal nomine aristotelis: ꝙ vera intelligẽtia opatrix est in omnibus corporibus licet sit per se sepata. Et ostẽditur ꝑ opa varia ⁊ distincta. et ipsa nõ recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerũt sapiẽtes thalmud ꝙ sicut deus replet mũdum ita anima replet corpus. et anima apparet in mẽbris distinctis corpis ꝑm diuersitatẽ mẽbrorũ naturalium actionũ et magis apparet in cerebro ⁊ in corde ꝙ in ossibus et in carne. nõ tñ dicit̃ de aĩa ꝑtitioneꝫ recipere. ¶ Et si iudei intelligere vellent ista spũalia vt ipsa sunt nõ ponerent istas impossibilitates in lege xp̃ianorum. Et lꝫ sint inter eos aliqui sapientes q̃ si intelligere possent nõ possunt ad hoc ducere seipsos propter malã consuetudinem ⁊ rebellionem in qua a pueritia sunt nutriti. vt ait Aristo. in methaphisica sua in rebus assuefactis et ꝑuitate virtutis. Posito ꝙ sit aliqua lenitas que informat imaginationem a

consuetudine nō possunt relinquere a pueritia vsitati. Supposito q̄ intelligant veritatem rei aliter se habere quāto magis iudei qui naturaliter est populus dure ceruicis et rebelles prout de eis dixit moyses Deutero.xxxi.c. Adhuc viuente me et egrediēte vobiscum semper cōtētiose egestis cōtra dominum: quāto magis cum mortuus fuero. hec ille.

¶ Et sic patet ad argumētū q̄ vere christus est deus et q̄ non fuit pars deitatis in ventre virginis et ps in celo. sed christus qui est totus deus: fuit in illo vtero virginco. Determinatio vero loci refertur nō ad deuz sed ad corp⁹ christi verū. nec ex hoc sequitur q̄ illo tempore nō esset qui moueret celum et regeret mundum cum ipse sit vbiq̄ inq̄tum de⁹: licet esset tūc in vtero virginis non per motum localem descendens sed per nouum effectum in virgine qui est cōiunctio diuine et humane nature sicut dictum fuit supra argumento xxiiij. quite ɔsideratiōis hu⁹ tercij.

¶ Impossibile ē q̄ in sacramēto altaris est verum corpus christi cū locutus sit christus signatiue et nō realiter dicens hoc est corpus meum.

Decimum Impossibile ē circa sacramētum corporis et sanguinis xpi. Dicunt enī iudei. Uos xpiani dicitis in illo sacramēto esse realiter corpus ⁊ sanguinē xpi hoc est impossibile. q̄z cū dixit vester xp̄s demōstrato pāe. h̄ ē corpus meum. significatiue locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc est signuz vel figura corp̄is mei ſm quem modum paulus dixit. i. Cori. x. Petra autem erat christus. i. christi figura. et patet clarissime q̄ ista fuerat intētio christi vestri. quia cū de sui corporis cōmestiōe et sanguinis potatione loqueretur vt discipulorum scandalum quod abortum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens dicit. verba que locut⁹ sum vobis spirit⁹ et vita sunt. quasi ea que dixerat nō ad litteram sed ſm spūalem sensum intelligenda essent. Et cum christus dixit hoc est corp⁹ meū tenens panem in manibus ītellexit q̄ ille panis erat corpus suuz in potentia propinqua. s. postq̄ comedisset illud quia tunc conuerteretur in corpus suum siue in carnem suam ⁊ similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum q̄z accipimus panem azimuz in memoriam illius tp̄is: quādo educti sunt patres nostri de terra egypti et non fuit p̄missi ibidē remanere p̄ tm̄ tp̄s q̄ possit panis fermentari qui pascatus erat ⁊ dicimus iste est panis quē comederunt patres nostri. lz ille panis p̄ns non sit cum fuerit preterit⁹ et sic vt iste panis azimus rememorat panem egypti et iste panis non est ille sic iste panis de quo fit istud sacrificium in altari. Dicere sufficeret xpianis q̄ esset in memoriam illius panis xp̄i. licz iste panis non sit ille. Et quō est impossibile q̄ seruaretur vnum frustrum carnis ad sui memoriam. Mandauit q̄ fuit fieret ille panis et istud vinū qui erat caro sua et sanguis in potētia propiqua ad exeūdum in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictuz est. cum ergo xp̄s vester

in mēsa accepit panē et calicē ⁊ dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panem et vinum in corpus et sanguinem suum trāsmutari. Sȝ ꝙ q̄tiēscūꝗ hoc facerēt ī meōriā suā facerēt. s. in memoriam illius panis preteriti. ⁊ si sic vos xp̄iani ītelligeritis nullū sequeretur impossibile. Sed dicere oppositū sicut asseritis dicitis rem impossibilē ⁊ cōtra mētem xp̄i vestri vt patuit. ¶ Rn̄detur ꝙ traditio ecclesie catholice de hoc sacramēto vera est. s. ꝙ in hoc sacramēto est realiter et nō significatiue verum corpus ⁊ verus sanguis xp̄i sicut declaratū fuit supra. xxiiij. argumēto cōsiderationis quarte huius tercij. Sed quia argumētum iudei videtur fundari sup v̄bo dn̄i dicētis ad discipulos suos q̄ de hac doctrina scandalizari videbātur. verba q̄ ego locutus sum vobis sp̄us et vita sunt. dico ꝙ per hoc nō dedit intelligere. ꝙ vera caro sua ī hoc sacramēto māducanda nō traderetur sicut putat iudeus. Sed quia non traditur manducanda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi carnales in propria specie dilacerata sumeretur. sed q₂ quodaȝ spirituali modo sumitur preter consuetudinem aliorum ciborum carnalium v̄ba sunt sancti thome in summa contra gentiles. c. lxviij. ¶ Iteȝ aliū heretici similes iudei predictis voluerūt dicere ꝙ ista locutio. hoc ē corpus meum: fuit figuratiua. sicut illa Iohānis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud est oīno cōtra intētionē saluatoris: quia vt ait augu. in libro lxxxiij. questiōꝝ. q̄stione. lxvij. solet circūstātia scripturarum illuminare scripturam. Nam ex p̄cedentib⁹ vel ex sequētibus pōt colligi an loquatur figuratiue an non. Unde cū xp̄s dicit ego sum vitis vera: statim subiūxit ⁊ vos palmites. Sed cōstat ꝙ discipuli nō erāt palmites naturales sed tm̄ figuraliter. igitur loquebatur figuratiue. Sed cū dicit Luce. xxij. hoc est corpus meum. statim subiūxit: quod pro vobis traditur. Sȝ ista traditio nō erat figuratiua sed realis et vera: igitur realiter ⁊ vere dictum est. hoc est corpus meuȝ. ¶ Ad illud autem quod iudeus allegat de pane suo azimo ⁊c. ⁊ ꝙ sic sufficeret xp̄ianis ꝙ facerent in memoriā xp̄i sui. Respōdet magister Iohannes cōuersus in libro de cōcordia legū ti. iij. c. iiij. Dicens. Respōdebo tibi iuxta illud Prouer. xxvi. c. rn̄de stulto iuxta stulticiam suam ne sibi sapiens videatur. Scias ꝙ si xp̄iani ponerent dubia in miraculis factis ī lege sancti messie. sicut faciūt sapientes iudeorū in miraculis factis in legē sua glosantes per noīa equiuoca et false vt extorqueāt sensum textus legis. bene possent glosare xp̄iani subtilius et meli⁹. Sed scias ꝙ oēs xp̄iani sapiētes et cōitas simplicium credūt vniformiter miracula sue legis vt est rei veritas et vt credit sctā mater eccl'ia. ⁊ credunt in hoc mereri gloriā paradisi. iuxta illud Geñ. xv. Credidit abraham deo et reputatū est ei ad iusticiam. Nam in hoc ꝙ credūt simpliciter nihil hesitantes reputatur eis ad iusticiam. Sequitur. ꝙ quilibet de lege credere tenetur dicta p̄phete licȝ ītelligat nō fieri posse naturali causa: q₂ aīa p̄phete meli⁹ ītelligit ꝙ aīa alteri⁹ sapiētis. et potius attin

git et speculatur spiritualia que sunt subtiliora naturalibus. et si sic est in aliis prophetis quorum anime itelligũt singulariter et limitate. quãto magis credere debemus miracula iesu xpi qui itelligit infinite omnia et presentia et preterita et futura q est vere et perfectus deus et perfectus homo et sic credendo xpiani viuunt cum honore et sperãt cum deo gloriari perpetuo. hec ille. Nõ est ergo simile de memoria panis azimi iudeorum ad panem azimum liberationis egypti. et de memoria hui⁹ altissimi sacramẽti respectu passionis xpi. quia i illo pane quem iudei manducant nullum est miraculum. In hoc vero sacramẽto miraculose virtute verborum verum corpus et sanguis christi inuisibiliter cõtinetur: sicut firmiter credimus et fideliter confitemur.

¶ Impossibile est q corpus xpi sit in sacramẽto altaris per miraculũ cum ad oculum nõ apparet.

Undecimũ Impossibile est. Uos xpiani dicitis in sacramẽto altaris esse corpus et sanguinẽ xpi p miraculũ hoc pbo esse impossibile qz si esset miraculum ad oculum appareret sicut qñ moyses cõuertit virgã in serpẽtẽ. qz illud factũ fuit euidẽter ad oculũ lz nescirẽt hoies qualiter factũ fuerit. Sic etiã de archa testamẽti olim fuerũt maxima miracula nõ solũ sensibilia sed etiã publica et toti populo patẽtia fiebãt. itãtũ q de talium miraculorum fama infideles terrebãtur vidẽtes ad oculũ diuinam potẽtiam in reuerẽtiã arche sui federis relucẽtem: sicut patz in diuisiõe aquarũ iordanis populo israelitico p aridã trãseunte. et aqua ex vna pte itumescẽte ad instar mõtis et ex altera vsqz ad mare mortuũ fluẽte. donec sacerdotes cum archa alueũ iordanis exiuerũt q facto iordanis rediit in cursum suũ. Reges vero amorreorũ et chananeorũ audientes tãmagnũ et publicũ miraculũ terrore dei cõfusi ita fuerãt q nõ remansit in eis spirit⁹: que historia plene habetur Josue. iij. et. iiij. ca. et sic de plurib⁹ aliis miraculis euidẽtissimis q causa breuitatis omitto enarrare. et tamẽ in illa archa nec cõtinebatur deus realiter nec xps sed solum tabule lapidee pcepta decalogi cõtinentes. et vrna mãne quam deus pceperat reseruari in testimonium generatiõibus futuris vt habetur. Exod. xvi. Similiter et virga aaron que floruit i domo leui vt habetur Nume. xvii. Si ergo p archã predicta corpora inanimata tãtũmodo portãtem quãtũcũqz sacra essent deus tam euidẽtia miracula et tam diuulgata et publica fecit in ipsius reuerẽtia. mlto ergo forti⁹ facere debuisset si verũ esset q in vestro sacramẽto altaris ver⁹ de⁹ seu xps realr cõtineretur qui sup oia in ifinitum asseritis q ẽ colẽdus et venerãdus. Cũ ergo nihil tale ibidẽ ad oculũ appareat. Seqtur q ipossibile ẽ ibi miraculũ eẽ cũ hoc sit cõtra rõnem miraculi. ¶ Ad istud iudaicũ ipossibile rñdet magr paul⁹ burgẽs. eps i suo dyalogo distictiõe. iij. c. v. dicẽs q ad obstruẽdũ os loquẽtiũ iniqua cõsiderare debem⁹ q miracula diuina q cõ cursum nature a deo istitute

diuina virtute fiunt se habent quantum ad eorum proximos fines in duplici differentia. Quedam eorum sunt a deo ordinata ad fidei approbationem sicut de primis signis seu miraculis que deus fecit per moysen coram populo facta sunt ad fidem in eis causandam seu ad probandam. Unde Exod. iiii. cum dixisset et fecit signa. s. predicta coram populo sequitur statim credidit populus. Similiter et diuisione maris rubri et de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutum est quod credidit populus domino et moysi seruo eius. c. xiiii. et sic de quamplurimis veteris testamenti miraculis que a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. Que quidem miracula oportuit esse manifesta communiter toti populo: vnde Deutro. vlti. commendatur moyses in signis et portentis qui diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. ¶ Quedam vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandam seu corroborandam a deo facta sunt: sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscondita fideles mereantur: vnde et huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta esse per sensum seu per naturalem cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria esset. Que quidem miracula. s. occulta et abscondita precipue fuerunt in nouo testamento: in cuius tempore fides credentium communiter validior fuit vt est miraculum virginei partus et dominice resurrectionis. Que quidem miracula per fidem solum proprie cognoscuntur et eorum occultatio a quacunque nostra cognitione naturali nostrum meritum efficit vel auget. Unde de resurrectione domini legitur Johannis. xx. ca. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris: non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet sed vt credendo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augusti. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti Et ideo quanto miracula in hoc sacramento contenta: que maxima sunt occultiora sunt: et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsum sacramentum vlla miracula apparent tamen in nobis auget meritum. Unde nullum inconueniens sequitur nec admiratione dignum ex hoc quod publica seu visibilia miracula non fiunt communiter circa hoc sacramentum: sicut olim consueuerunt fieri circa archam testamenti dei prout allegat iudeus quod ibi miracula ordinabantur ad fidelium fidem confirmandam seu causandam vt dictum est: et quandoque ad incutiendum infidelibus terrorem. Hic autem queruntur miracula ad meritum credentium augendum quod quidem meritum euacuaretur vel saltem diminueretur si talia signa visibilia apparerent: hec ille. ¶ Sanctus thomas vero dicit in summa contra gentiles libro. iiii. c. lxiii. quod ratio potest assignari quare corpus christi occultatur accidentibus in sacramento quantum ad fidem que est de inuisibilibus et eius meritum quod circa hoc sacramentum tanto maius est quanto inuisibilius agitur corpore christi sub panis accidentibus occultato et propter comodiorem et ho

nestiorem visum huius sacramenti: esset enim horrori sumentibus & abhominationi videntibus. s. si corp⁹ xpi in sua specie a fidelibus sumeretur: vnde sub specie panis et vini quib⁹ cōmunius vtūtur homines ad esum & potum corpus xpi proponitur mā ducandum & sanguis potandus: nec etiam est negādum quin aliqñ in sacramēto altaris appareat forma pueri: vel caro vel sanguis que sunt signa visibilia: sicut in nōnullis hystorialibus antiquis libris legitur. Sz talia nō dicunt facta fuisse sic cōiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit xps tempore quo predicabat et miracula que fecerūt apostoli & alij sancti in primitiua ecclesia. Et ideo talia miracula que sic aliquando accidunt circa sacramentum non videntur apud ecclesiā vniuersalem solemnizari: sed forte priuatim in aliquibus particularibus ecclesijs: qz non fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deus q̄ vniuersas mentium cognitiones intelligit singulari modo singulis prouidet secundum dictamē diuine sapiētie: a quibus non est trahenda consequentia in vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes conuersus in libro de concordia legum. ti. iij. c. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculum multorum hominum et mulierū quoniaz respiciendo in illam hostiā consecratam: alique persone viderunt ocularitcr vnum puerulum pulcerrimum vltra modum: & auus me⁹ qui erat valde litteratus in lege dixit mihi. ꝙ in domo fratrum minorū in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt

predicitur illum puerū pulcerrimū vltra modum: & hoc fuit illis temporibus publicatum nimium et famosum. ¶ Et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc videbant. Responderunt non: & prona cecidit in terra viribus destituta ꝑut legitur de manue Judi. xiij. capi. Morte moriemur quia vidimus dominum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super mundum debilitat tamen visum: hec ille. ¶ Ut communiter igitur in hoc admirabili sacramento non videtur miraculum: sed vt dicit beat⁹ Gre. in omelia paschali. Aliud est quod cernitur & aliud qđ creditur: illud quod cernitur est species panis in hostia: et species vini in calice. Sed id quod creditur ē veritas carnis & sanguinis xpi. ¶ Itē isti iudei incidunt in errorem illorū qui nihil credunt nisi quod vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vidisti cete non credas ꝙ in mari est talis piscis magnus: et si nescis loqui grece non credas ꝙ est in mūdo grecia: et si non vidisti embrionem in vētre matris quousqz nat⁹ fuit nō credas ꝙ fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantē nec exeuntē in corpore humano non credas ꝙ homo habeat animam. Nunq̄ vidisti aerem non credas esse aerem Nunq̄ vidisti vocem ergo non credas ꝙ est vox: que omnia quanti nōn dico solum erroris sed q̄ magne fatuitatis sunt manifestum est: licet ergo non videamus ad oculum verum corpus christi sed accidentia illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presertim miracu-

lose vt dictum est.

¶ Impossibile est q corpus christi incipiat esse in altari: quia nec per motum localem nec per conuersationem alterius in ipsum.

Duodecimum Impossibile est. Vos christiani asseritis q verum corpus christi esse incipiat in altari. hoc videtur impossibile quia aliquid incipit esse vbi prius non fuit dupliciter: vel per motum localem vel per conuersionem alterius in ipsum: vt patet in igne qui alicubi esse incipit vel quia ibi de nouo accenditur vel quia ibi de nouo apportatur. Manifestum est autem verum corpus christi non semper in hoc altari fuisse quia vos christiani asseritis christum in suo corpore ascendisse in celum: videtur etiam impossibile dici quod aliquid hic de nouo conuertatur in corpus christi: quia nihil videtur conuerti in preexistens: cum id in quod aliud conuertitur per huiusmodi conuersionem esse incipiat. Manifestum est autem corpus christi preextitisse vtpote in vtero marie conceptum: non igitur videtur esse possibile quod in altari de nouo esse incipiat per conuersionem alterius in ipsum. ¶ Similiter nec per mutationem loci: quia omne quod localiter mouetur sic incipit esse in vno loco q desinit esse in alio in quo prius fuit: oportebat ergo dicere q cum christus incipit esse in hoc altari in quo sacramentum peragitur desinat esse in celo quo ascendendo peruenerat. ¶ Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestum est autem hoc sacramentum simul in diuersis altaribus celebrari ergo impossibile est q per motum localem corpus christi ibi esse incipiat. ¶ Respondet sanctus Thomas in summa contra gentiles. libro iiii. c. lxiii. dicens q licet diuina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operetur quam ab homine perquiri possit: ne tamen doctrina ecclesie circa hoc sacramentum ab infidelibus impossibilis videatur conandum est ab hoc vt omnis impossibilitas excludatur. Considerare ergo oportet per quem modum verum christi corpus esse sub hoc sacramento incipiat. Impossibile est autem q hoc fiat per motum localem corporis christi: tum quia sequeretur q in celo esse desineret quandocunque agitur hoc sacramentum tum quia non posset simul hoc sacramentum agi nisi in vno loco cum vnus motus localis non nisi ad vnum terminum terminatur. tum etiam quia motus localis instantaneus esse non potest sed tempore indiget. consecratio autem perficitur in vltimo instanti prolationis verborum. Relinquitur ergo dicendum q verum corpus christi esse incipiat in hoc sacramento per hoc q substantia panis conuertitur in substantiam corporis christi et substantia vini in substantiam sanguinis eius. ¶ Licet hoc sit bene dictum et per hoc possit satisfieri iudeo et cuilibet infideli non proteruienti. Aliter tamen propter instantias que fieri possint motu locali dicendum est secundum scotum in. iiii. dist. iiii. q. i. et sequitur eum franciscus de maronis in suo. iiii. dis. iiii. q. i. q necessario est ibi aliqua mutatio localis quia impossibile est q fiat transitus de contradictorio in contradictorium sine aliqua mutatione facta in aliquo extremorum: sed hic corpus christi transit de non presente ad esse presens: ergo necessario est ibi aliqua mutatio: dicunt ergo isti doctores q ibi est aliqua mutatio que corpus christi

accipit respectū p̄sentialitatis ad locum hostie facta transubstātiatione Ad cuius euidētiā notat doctor subtilis ibidē q̄ qñ corp⁹ mouet localiter ⁊ expellit aliud sunt q̄ttuor mutationes ⁊ octo termini: et illarū mutationū due sunt depditiue. ⁊ due acq̄sitiue. sicut cū nauis mouetur de loco ad locū aliquod corp⁹ expellit ⁊ illud expulsum habet quattuor terminos: q̄r amittit vnū vbi ⁊ priuationē eius acquirit. ⁊ a priuatione alteri⁹ vadit ad ipsum. Sz si corp⁹ moueretur de loco et aliud nō expelleret essent in eo due mutatiōes ⁊ quattuor termini. vnde eēt ibi vna depditiua prioris vbi ⁊ alia acq̄sitiua noui vbi sicut quando aqua frigida fit calida ⁊ de frigido fit nō frigidū et de non calido fit calidū. Sed si corpus non motum de loco suo acquireret nouū vbi ⁊ respectū extrinsecū aduenientem ad aliud corpus tunc esset in eo vna mutatio acquisitiua a priuatiōe illius vbi ad habitationem: et talis mutatio est in corpe x̄pi de nouo hic existe necessario: q̄r sicut dictum est impossibile est fieri transitum de cōtradictorio ad contradictorium sine aliqua mutatiōe. Et nota q̄ simplex presentia corporis christi proprie nō est vbi cum non sit hic localiter: sed sacramētaliter: sed reducetur ad genus vbi. ¶ Tunc ad propositum corpus christi in celo habet priuationē istius vbi in altari. Et ita non est ibi mutatio depditiua sed acq̄sitiua. q̄r solum est acquisitio presentialitatis quam non habebat. Sic ergo christ⁹ si deperditione vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in altari. Resoluēda ergo hāc materiā dico q̄ mot⁹ siue motio localis est duplex: quedam depditiua ⁊ quedā acquisitiua: sicut quādo quis mouetur de vno loco ad alium aliquid deperditur ⁊ aliquid acquirit: talis eñ primo ordine nature mouet ab habitu in priuationē puta ab vbi qd̄ pri⁹ hēbat ad vbi qd̄ prius nō habebat: ⁊ hec mutatio dicitur deperditiua termini a quo ⁊ dicitur acquisitiua termini ad quem. Nūc autē hec due mutationes licet cōcurrāt simul in omni motu locali cōtinuo tamen distincte sunt: ⁊ vna pōt absolui ab alia sicut acquisitiua a deperditiua. sic q̄ aliquid acquirat nouū locū non dimittendo priorē: et sic est in ꝓposito. q̄r sicut dictū ē corpus x̄pi absq̄ hoc q̄ dimittat ꝓpriū vbi qd̄ habet in celo acquirit nouū vbi in sacramēto. Et ideo est hic mutatio localis nō deperditiua sed acq̄sitiua. ¶ Et sic pz responsio ad primum pūctū de motu locali: q̄r corp⁹ x̄pi incipit ibi eē p motum siue p mutationem localem non deperditiuā sed acquisitiuam. ⁊ sic nō optet q̄ dimittat primum vbi cū acquirit secūdum. Nec etiam est censendum q̄ cū corpus x̄pi incipit esse in altari q̄ accipiat esse simpliciter sed accipit eē sacramentale quod eē f̄m predictos doctores nihil aliud est q̄ ordo corporis x̄pi ad substātiā panis quē ordinem habet vbicūq̄ fit trāsubstantiatio. Ad alterū vero punctū scz si ē ibi corpus x̄pi per cōuersionem alterius in ipsum hoc cōcesso nullū seq̄tur impossibile. Et cū arguis q̄ imo sequitur impossibile. q̄r impossibile est q̄ aliquid cōuertatur in p̄existēs Rn̄detur q̄ falsum est q̄r in nutrimēto naturali videmus oppositū: quia

ibi, cibus couertit in cibatū p̄existēs suppositū. Et iō nō oꝫ mirari iude⁹ si in ꝓposito virtute diuina fiat conuersio i p̄existēs. ¶ Quod vt plani⁹ videat notat sctūs Tho. in summa cōtra gētiles quo supra ꝙ p̄dicta cōuersio panis in corp⁹ xp̄i alteri⁹ modi est ab oib⁹ cōuersiōib⁹ naturalib⁹ Nam in qualibet cōuersiōe naturali manet subiectū in quo succedūt sibi diuerse forme: vel accidētales sicut cū albū in nigrū cōuertit: vel substātiales: sicut cū aer in ignē: vnde conuersiones formales noiant: sꝫ in cōuersione p̄dicta subiectū trāsit i subiectum ꝛ accidētia manēt: vnde hec cōuersio substātialis vocat ꝙ autem subiectū ꝯuertit in subiectū natura facere nō pōt: ois eñi nature opatio materiā p̄supponit p quā ꝛ substantia indiuiduat: vnde natura facere nō pōt ꝙ hec substātia fiet illa sicut ꝙ hic digitus fiat ille digit⁹. Sꝫ materia subiecta est virtuti diuine cum p ipm ꝓducat in esse: vn̄ diuina virtute fieri pōt vt hec indiuidua in illā p̄existentē substātiā cōuertant: sicut eñi virtute naturalis agētis cuius opatio se extendit tm̄ ad imutationē forme existētia subiecti supposita hoc totū in illud totū cōuertitur scđꝫ variationē speciei ꝛ forme vt pote hūc aerē i hūc ignē generatū. ita virtute diuina q̄ materiā nō p̄supponit sꝫ eā ꝓducit ꝛ tm̄ hec materia cōuertit in illā ꝛ p cōsequens hoc indiuiduū in illud. Indiuiduatiōis eñi principiū materia est: sicut forma est principiū speciei. ¶ Hinc aūt manifestū est ꝙ in conuersione p̄dicta panis in corpus xp̄i nō est aliqđ subiectum cōmune permanens post conuersionē cum transmutatio fiat secūdum primū subiectum quod est indiuiduationis principium: necesse est tamen idem manere vt verum sit qđ dicitur: hoc est corpus meum. Que quidem verba sunt huius conuersionis significatiua ꝛ factiua: ꝛ qꝛ substantia panis non manet nec aliqua prior materia vt ostensum est: necesse est dicere ꝙ maneat id quod est p̄ter substentiā panis: huiusmodi autem est accidens panis: remanēt igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. ¶ Inter accidentia vero quidam ordo considerādus est. Nam inter omnia accidētia propinquius inheret substantie quātitas dimensiua: deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie: vnde ꝛ per diuisionem quātitatis per accidens diuidunt. Alterius autem qualitates sunt actionū ꝛ passionum principia ꝛ relationum quarūdam vt sunt pater ꝛ filius dñs ꝛ seruus ꝛ alia huiusmodi. Quedam vero relationes immediate ad quantitatē cōsequunt: vt maius ꝛ minus duplum ꝛ dimidium ꝛ similia: sic igit accidentia panis post conuersionē predictam remanere ponendum est vt sola quantitas dimensiua: sine subiecto subsistat et in ipsa qualitates fundentur sicut in subiecto: et per consequens actiones passiones ꝛ relatiões. ¶ Accidit igitur in hac conuersione cōtrariū ei quod in naturalibus conuersionibus accidere solet in quibus substantia manet vt mutationis subiectum. Accidētia vero variantur. hic autem e cōuerso accidens manet ꝛ substantia tran-

fit. Huiusmodi eni conuersio non potest dici motus proprie sicut a naturali consideratur vt subiectum requirit: sed est quedam substantia et successio sicut in creatione est successio esse et non esse. Hec igitur est vna ratio quare accidens panis remanere oportet vt inueniatur aliquod manens in predicta conuersione. Est autem et propter aliud necessarium si eni substantia panis in corpus christi conuerteretur et panis accidentia transirent non sequeretur quod corpus christi secundum suam substantiam esset vbi prius fuit panis: quia nulla relinqueretur habitudo corporis christi ad locum predictum. Sed cum quantitas panis dimensiua remanet post conuersionem per quam panis hunc locum sortiebatur substantia panis in corpus christi mutata fit sub quantitate dimensiua panis: et per consequens locum panis quodammodo sortitur mediantibus tamen dimensionibus panis: hec thomas. ¶ Patet ergo quod non est impossibile diuine virtuti panem transubstantiari in preexistens corpus christi: nec habet mutatio similitudinem in naturalibus mutationibus: sed est alterationi quasi contraria: quia vna substantia hic mutatur in aliam: et manent accidentia. Sed in alteratione est econuerso: quia ibi mutantur accidentia et manet eadem substantia. vt patet in corporalibus quando de albo fit nigrum: et in spiritualibus quando de iusto fit impius vel de ignorante fit sciens: vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius: de ignorante sciens: crede verum corpus christi in opere esse in altari non simpliciter: sed sacramentaliter: crede quod cum acquirit vbi sacramentale non relinquit vbi celeste. Crede sine mutatione locali deperditiua presens fieri in altari: et crede substantiam panis in verum christi preexistens transubstantiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit August. et nihil tibi videbitur impossibile: vnde et dicitur Luce. j. Non erit impossibile apud deum omne verbum.

Quod corpus christi sit integrum et quod caro et sanguis manent in locis separatis sub speciebus panis et vini.

Ertiumdecimum impossibile est. Vos christiani dicitis quod christus vester est integer sub speciebus panis et vini in sacramento hoc: probo impossibile: quia nunquam partes alicuius in diuersis locis continentur ipso integro permanente. Manifestum est autem in hoc sacramento seorsum esse panem et vinum in locis separatis. Si igitur caro christi sit sub specie panis et sanguis sub specie vini: videtur sequi quod christus non remaneat integer: sed semper cum hoc sacramentum agitur eius sanguis ab eius corpore separetur. ¶ Ad istud argumentum patet solutio ex his que dicta sunt in precedenti solutione: dictum est autem quod locus in quo agitur hoc sacramentum attribuitur corpori christi ratione dimensionum panis remanentium post conuersionem substantie panis in corpus christi. Secundum hoc igitur ea que christi sunt necesse est esse in loco predicto secundum quod exigit ratio conuersionis predicte. Considerandum est ergo in hoc sacramento aliquid esse ex vi conuersionis predicte. aliquid autem ex naturali concomitantia. Ex vi quidem conuersionis est in hoc sacramento illud ad quod directe conuersio terminatur sicut sub speciebus panis

corpis xpi in qd substãtia panis cõuertit vt pverba cõsecratiõis pz cũ dr. Hoc est corpus meũ. Et silr sub specieb' vini est xpi sanguis. vñ dicitur hic est calix sanguis mei ꝛc. Sed ex naturali cõcomitãtia sunt ibi oĩa alia ad q̃ cõuersio nõ terminatur: sz tñ ei in qd terminatur sunt realiter cõiũcta. Manifestũ est eñi q conuersio panis nõ terminatur in diuinitate xpi nec in ei' aĩa: sz tñ sub specie panis est aĩa xpi ꝛ ei' diuinitas propter vnionez vtriusq ad corp' xpi. si vero in triduo mortis xpi hoc sacramẽtũ celebratũ fuisset nõ fuisset sub specie panis aĩa christi: q2 realiter nõ erat corpi eius vnita. Et silr sub specie panis nõ fuisset sanguis nec sub specie vini. fuisset corpus ꝑpter separationẽ vtriusq in morte. Nunc aũt q2 corpus christi i sua natura nõ est sine sanguie sub vtraq specie cõtinetur corpus ꝛ sanguis: sz sub specie panis cõtinetur corpus ex vi cõuersionis. Sanguis aũt ex naturali cõcomitãtia: sub specie aũt vini ecõuerso. verba sunt sancti thome libro quo supra ca. lxiij. ¶ Et sic pz solutio ad argumẽtũ q lz sepate sint species panis ꝛ vini. tñ corpus xpi integer est sub vtraq specie. ¶ Sz forte dicet iude': si ergo sub specie panis est totus xps ita q ẽ ibi corp' ꝛ sanguis vt tu dixisti: frustra ergo iteruz sub specie vini integer reperitur. Ad hoc rñdet Nyco. de lyra sup verbo cenãtib' aũt illis Mat. xxvi. dicẽs q sub duplici specie institutuz est hoc sacramẽtum scz panis ꝛ vini: q2 panis cõuertitur in corpus christi ꝛ vinum in sanguinem: et iste conuersiones sunt separatim: q2 sanguis christi fuit separatus a corpore vel carne in passione. Hoc autem sacramẽtum institutum est quasi quoddã memoriale illius passionis. ꝛ ideo cõsecratio carnis ꝛ sanguinis fit sub speciebus distinctis. ¶ Cõsiderandum tamen q sub vtraq specie est totus christus: q2 sub specie panis est totũ corpus ex vi conuersionis vel sacramenti. Sanguis autem ꝛ aĩa ꝛ diuinitas sunt ibi ex cõcomitantia naturali. Similiter sub specie vini sanguis ex vi sacramenti cetera vero ex concomitantia. hec ibi. Patet ergo q licet sub specie panis sit caro et sanguis xpi non frustra separatim sub specie vini ꝛ sanguis ꝛ corpus cũ hoc fiat in memoriam passionis xpi: in qua fuit sanguis a corpore separat'.

¶ Quod corpus xpi in tã parua hostia cõtineatur cum maius in minori non capiatur.

Uartũdecimum impossibile est ait iude'. Uos xpiãni dicit' q i illa parua hostia corpus xpi cõtinetur hoc ꝓbo impossibile esse: q2 impossibile est q maius corpus in loco minoris includatur. Manifestum est autem q verũ corpus xpi est maioris quãtitatis q panis qui in altari offertur: igitur impossibile videtur q verum corpus christi totum ꝛ integrum sit vbi videtur ẽẽ panis. si autem ibi non est totum: sz aliqua pars eius redibit inconueniẽs supradictum q semper cum hoc sacramentũ agitur corpus christi per partes discrepatur. ¶ Ad istud argumentum quod tangit inequalitatem

corporis christi ad locum panis du-
pliciter respondetur. Primo exclu-
dendo impossibilitatem. Secundo
applicādo similitudines. Circa pri-
mum dicitur ꝙ substantia panis di
recte conuertitur in substantiā cor
poris christi. Dimensiones autē cor-
poris christi sunt in hoc sacramento
ex naturali concomitantia non autē
ex vi conuersionis cum dimensiones
panis remaneant. sic igitur corpus
xpi non comparatur ad hunc locum
mediantibus dimensionibus ppriis
vt eis oporteat adequari locum: sed
mediantibus dimensionibus panis
quibus remanētibus locus adequa
tur. hec Thomas vbi supra. ¶ Quo
modo autem possunt esse dimensio-
nes corporis xpi cum dimensionib⁹
hostie vnus alius doctor sic declarat
Nam cum ibi prius erat substantia
panis et facta sit substantia corporis
xpi: sicut cum dimensionibus panis
vel erat substantia panis ante cōuer
sionem factam sic conuersione facta
simul cum eisdem dimensionib⁹ erit
substantia corporis xpi. Rursum qr
dimensiones corporis xpi proprium
subiectum non deserunt et oportet di
mensiones esse vbicunque ipsum corpus.
Ideo ex quo ipsum corpus est simul
cum dimensionibus panis: oportet
dimensiones corporis xpi esse cū di-
mensionibus panis. Sed quomodo
hoc possit esse ē videre difficile. Ar-
guit enim philosophus. iiij. phisi. con
tra ponentes vacuum et dicentes lo-
cum esse dimensiones separatas: qr
si in hominis dimensionibus recipe
retur corpus contingeret duo corpo
ra simul posse existere quod habet p
impossibili. tota igitur causa quare
duo corpora non possunt simul esse
est resistentia dimensionum. ¶ Scien
dum igitur ꝙ sicut calor et alie qua-
litates actiue duplicē habēt cōpara
tionē sic dimēsiōes. calor aūt hȝ vnā
comparationē ad subiectū ꝑm quā
dat sibi esse calidum: et aliam ad ob-
iectum ꝑm quam est ratio calefaciē-
di: ita etiam quantitas prout compa
ratur ad subiectum dat esse quantū
prout aut comparatur ad quantita-
tem aliam dat sibi resistere: et esse lo-
cale. sicut ergo calor pōt dare esse ca
lidum et non calefacere: puta si deus
conseruet eum in esse et suspenderet
agere sicut fecit de igne in fornace
puerorum: et sic aliquid pōt esse cali-
dum absqȝ hoc quod calefaciat sic et
dimensiones poterunt dare eē quan
tum absqȝ eo ꝙ aliis dimensionibus
resistant quod patet. nam cum quan
titatis sit ratio quare quantum resi-
stat quanto: ideo oportet vnum quā-
tum alteri quāto comparare mediā
te quantitate: et quantitatem esse me
diā īter corp⁹ qđ resistit et corp⁹ cui fit
resistentia: sȝ sublata illa mediatōe:
scȝ ꝙ corpus sit alicubi non median
te quantitate certū ēst ꝙ sibi aliud
corpus siue alia dimensio nō resistet
Nam cū tota causa in resistentie sit:
quia comparatur ad ipsum median
te quantitate sublata causa iam non
resistet. ¶ Per hoc possent etiā sol
ui instantie de trāsitu corporis chri-
sti per corpus virginis ipso manen-
te clauso: et etiam de penetratione
celorum quando ascendit in celum:
cū igitur in sacramēto corpus chri
sti non comparetur dimensionibus
mediante quantitate: sȝ magis quā
titas mediāte substantia cum substā

tia cũ resistẽtie nõ sit. Adeo sicut nõ est cõtra rationem substãtie simul cũ dimensionibus esse: sic nõ est contra rationem dimẽsionum corporis xpi mediãte substãtia esse simul cũ dimẽsionibus panis. Et sic patet ꝙ nõ est impossibile dimẽsiões corpis xpi cũ dimẽsionibus panis esse. cũ ibi sint mediãte substãtia que simul põt cum dimẽsionibus esse. ¶ Aliter soluit ꝓdictum impossibile doctor subtilis in.iiij.suo. Dicit eñ ꝙ est duplex ordo: scꝫ ordo ptiũ i toto: ⁊ ordo ptiũ i loco. Ordo aũt partiũ in toto est differẽtia quãtitatis nõ ꝓprie cũ sit respectus: sed aliquo modo accedens ad differentiã eius essentialẽ. Ordo aũt ptiũ in loco est de genere situs ⁊ ab isto respectu sine ordine partium in loco põt absolui. Ordo eñ partiũ in toto est prior ordine partiũ in loco. Prius autem potest absolui a posteriori sibi accidẽtaliter coniuncto. Cũ ergo ordo partiuꝫ in loco accidẽtaliter cõiũgatur ordini partium in totum. igitur corpus xpi in eucharistia habebit ordinẽ partium in toto absqꝫ illo respectu qui est ordo partium in loco. ¶ Adducuntur secũdo similitudines alique cõtra iudeos ⁊ infideles. Et primo Augu. in lib. de quãtitate aie. ꝓbat aiam maiorẽ esse ꝙ corpus: qꝛ totam mundi magnitudinem infra se cogitari põt ⁊ infra se cõtinere ⁊ sicut aia cũ sit maior corpore tota est infra corpus: modo cõsimili corpus xpi cum sit maius hostia totum est infra eam nõ coartatũ sed ita magnum ⁊ perfectuꝫ sicut in celo cõtinetur. Item in parua oculi pupilla maximi montes continẽtur per species suas; cur ergo sic corp⁹ xpi in parua hostia. Item videm⁹ in paruo speculo solis ⁊ lune maximarũqꝫ rerum diuersitates. Item intellectus hominis paruus est ⁊ tamen in ipso magna celestium ⁊ terrestriũ sapientia ⁊ scientia cõtinetur. quid ergo impossibile putas xpm qui est dei sapiẽtia increata sub parua forma hostie iueniri: nunquid vides in paruo lapide ꝓcioso magnas ⁊ multas virtutes. nonne vides in paruo corpore pricipis magnã potentiam ⁊ in paruo corpore pape magnaꝫ auctoritatẽ. Quid ergo impossibile est xpo in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata cõprehẽdũtur. Nõne vides quõ in hac parua dictiõe deus tota trinitas cõtinetur: scꝫ pater ⁊ fili⁹ ⁊ spũssanct⁹: quantomagis sub parua hostia põt seipm xps cõcludere si vult. immo ꝙ amplius est videmus ꝙ sub hac parua dictiõe ⁊ sub hoc paruo signo omne duarum syllabaruꝫ ⁊ quatuor litterarum cõtinetur ois creatura celũ ⁊ oia celestia: infernus ⁊ oia infernalia: et breuiter oia creata. Quid igitur impossibile ꝙ in vna hostia comprehendatur totus xpus cum in tam parua dictione compꝛhendatur tot⁹ mundus: qm igitur hec in creaturis creduntur iudei erubescãnt similia fieri in creatore: licet supradicta nõ inducunt omnimodam similitudinẽ sunt tamen aliquales cõformitates que deuoto animo considerate mirã delectationem adducunt in animo contemplantis.

¶ Quia vnicum corpus christi fit simul in diuersis altaribus cũ nõ possit vnum corpus simul esse in diuersis locis.

Uintūdecimum impossibile est. vos xpiani dicitis ait iude⁹ q xps veciter simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrātur hoc videt impossibile. q2 impossibile est vnuz corp⁹ in plurib⁹ locis existere. Manifestū est aūt hoc sacramētū in pluribus locis celebrari. īpossibile igit videt q corp⁹ xpi in hoc sacramēto veraciter cōtineatur. nisi forte qs dicat q ſm aliquā pticulā ē hic et ſm aliaz alibi ad qđ iterū sequitur q p celebrationē huius sacramēti corp⁹ xpi diuidatur in partes. cum tn̄ nec quātitas corpis xpi sufficere videatur ad tot pticulas ex eo diuidēdas in quod locis hoc sacramētum peragitur. ¶ Ex his que dicta sunt superius pt3 solutio ad hoc qđ obijcitur de pluralitate locoꝝ q corp⁹ xpi p suas dimensiones existit tm̄ in vno loco. sed mediantib⁹ dimēsionibus panis in ipm trāseuntis ē in tot locis in quot huiusmodi cōuersio fuerit celebrata. nō quidem diuisuz per partes s3 integrū in vnoquoq3. Nā quilibet panis cōsecratus in itegrū corpus xpi ꝯuertitur. hec est solutio thome vbi supra. ¶ Alij vero soluētes dixerūt q nō est incōueniens q vnū corpus sit in diuersis locis si in vno est p se ⁊ in alijs p accidens. sic autē est in ꝓposito q2 corp⁹ xpi ē in celo ſm ꝓprias dimensiones ⁊ sic p se. In sacramēto aūt per dimēsiōes alienas sc3 p dimēsiōes panis ⁊ sic per accidēs. Sed isti difficultatem nō euadūt. Diceret eīn iudeus ⁊ p se et per accidēs esse impossibile ide3 corpus eē in diuersis locis propter hoc ostendo q corpus xpi potest esse simul in diuersis locis sic. omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quātitatis potest eē in pluribus locis simul sed corp⁹ xpi est sub dimensiōibus panis ratione substantie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribus locis simul. Maior ꝓbatur quia quod non ē in loco p quantitatem non diffinit nec determinat sibi locum: sed quod non determinat sibi locum potest eē in pluribus locis: ergo quod non est in loco p quantitatem potest esse in pluribus locis simul. ¶ Ad maiorez euidentiam istius prosilogismi notādum q diffiniri est idem q finiri siue terminari ꝓpter quod phs. v. meta. vocat diffinitionez terminū q2 in ea ponuntur rei principia inter que velut inter primos terminos ⁊ inter proprios fines res diffinita cōcluditur. Hec autem diffinitio siue determinatio est duplex: vna que respicit rem vt est substantia: alia que respicit eā vt ē quanta. Naz quelibet res creata siue sit corpalis siue spūalis inquātum est substantia finitur sic q determinatur ad certuz genus et ad certaz spēm ⁊ ad certū indiuiduationis modū: ⁊ ideo solus de⁹ q2 est substātie infinite non determinatur ad genus neq ad spēm nec p se nec per accidens: nec etiam ad modum indiuiduationis: cum ipse sit singularitas quedam formaliter. Res autem quanta sicut per hmōi quantitatem respicit aliam sic competit sibi determinatio loci. non enim res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco inquantum est substantia q2 substantie vt substantia est non de

betur locus: quia inquantum substā tia nō pōt cōmēsurari vltime superficiei cōtinētis. Et ideo si diffinitur loco hoc est rōne quātitatis. ⁊ ideo cum duplex sit quantitas. s. molis et virtutis sicut nō diffiniūt locū sibi corporalia nisi per quātitatem molis. ita ſm aliquos nō diffiniūt sibi vbi spūalia nisi per quātitatē virtutis. itaq̨ dicunt ꝙ vbi intelligentie operantur ibi esse dicūtur: nec sunt in loco nisi dum operātur qđ vtrum sit verum nihil ad propositū. Quantum igitur ad propositū patet ꝙ corpus quod est alicubi nō per quātitatem nō diffinit sibi locū illum. si ergo est alicubi solū rōne substantie. quātitas autem ibidē existens propter naturalem ordinē quē ad substātiā habet ei competit finitas que sequitur naturam substātie non autem finitas que sequitur quātitatem put p quātitatē adaliam cōparatur. Et ideo q2 ex vi sacramēti corpus xp̄i est in altari rōe substātie solum nō rōe quātitat; nisi ex cōsequēti vt. s. habet naturalē ordinē ad substātiam. Ideo ibi sibi cōpetit finitatio ratione generis ⁊ speciei et indiuidui. nō autem ratiōe localitatis cum illa tātum cōpetat corporibus rōe quātitatis. Et ideo cum sibi nō determinet locum. certū est ꝙ nō est ita ibi quī posset eē alibi. Sic ergo pꝫ maior ꝙ omne corpus quod est alicubi nō rōe quātitatis cum nō determinat sibi locum illum pōt simul esse alibi. ¶ Minor principalis est manifesta. s. ꝙ corpus xp̄i ē in sacramento rōe substātie non rōe quātitatis. q2 est ibi p trāsubstātiationem. Nūc aūt certū est. ꝙ quātitas panis non transubstantiatur in quātitatē corporis xp̄i cū maneat in sacramento ergo ratione trāsubstātiatiōis panis in substātiā corporis xp̄i cū ergo sit ibi ratione illius in qđ substantia panis transubstātiatur: manifestum est ꝙ est ibi rōne substātie: quare sequitur ꝙ pōt alibi esse rōne sue quantitatis scilicet in celo. ¶ Similitudines licet nō omnimode adducuntur et natura. Idē sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur ⁊ videtur ⁊ hoc sine sui diuisione. Idem verbuꝫ numero in diuersis auribus continetur et auditur ⁊ idem sonus. Occurrit etiam contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xp̄i nō posse esse simul in pluribus locis q2 deus talē legem dedit corporibus. Sī ergo lator legis possit dispensare i lege multomagis deus potest dispensare in vniuerso nec mirum: q2 tunc sacerdos gerit personā ⁊ vicem illi⁹ qui dixit ⁊ facta sunt: ⁊ sic ꝙ simul ⁊ semel est in diuersis altaribus: hoc est ex potentia deitatis cui vnituꝫ ē corpus illud ⁊ ex virtute verborum xp̄i quibus cōtulit virtutē ꝯficiēdi.

¶ Impossibile ē ꝙ caro xp̄i ⁊ sanguis sint sub speciebus panis ⁊ vini cū sit īpossibile duo corpora simul eē in eodē loco. s. substantia panis ⁊ vini cum carne ⁊ sanguine xp̄i cum illa accidentia vt dicunt nō sint p se nec in aere nec ī carne ⁊ sanguine xp̄i ꝫ subiectiue in substātia panis ⁊ vini.

Extumdecimuꝫ impossibile est. Uos xp̄iani dicit; ꝙ manifeste post

consecrationem in hoc sacramento sentitis omnia accidentia panis et vini.s.colorē.saporem.odorem.figurā quantitatē et pondus circa que deci- pi nō potestis: qꝛ sensus circa ꝓpria sensibilia nō decipit. huiusmodi au tem accidentia in corpore xpi eē nō possunt sicut in subiecto vt vos asse- ritis. Similiter aūt nec in aere ad- iacente: qꝛ cū plurima eorū sint acci- dentia naturalia requirūt subiectū determinate nature non qualis ē na tura corporis humani vel aeris: nec possunt p se subsistere cū accidentis esse sit inesse.vij.metaphisice. Acci- dentia eñi cū sint forme indiuiduari nō pñt nisi p subiectū. Cōnumeran- tur eñi ad cōnumerationem et indiui duationē suorū subiectorū. vñ remo- to subiecto eēnt forme vniuersales. Relinquit igit hmōi accidētia eē in suis determinatis subiectis.s.in suba panis et vini. Est ergo ibi substantia panis et vini et non substantia corporis christi: cū impossibile videatur duo corpora esse simul. ¶ Ad istud respō detur ꝙ non possumus negare acci- dentia panis et vini remanere cum sensus hoc infallibiliter demōstrat nec his accidentibus corpus christi aut sanguis afficitur: quia hoc si- ne eius alteratione eē non posset nec taliū accidētiū capax est. sicut aūt nec substātia aeris. Vñ relinquit ꝙ illa accidentia sint sine subiecto. tamen eo modo quo supra fuit declaratum in duodecimo impossibili. vt scꝫ so- la quātitas dimensiua sine subiecto subsistat et ipa aliis accidētibus pre- beat subiectum: nec impossibile ē ꝙ accidēs diuina virtute subsistere pos set sine subiecto: qꝛ idē est iudicādū de pductione rerū et de cōseruatione earū inesse. diuina aūt virtus pōt pdu- cere effectus quarūcūqꝫ causarū sine ipsis causis secūdis. sicut potuit for mare hoiem sine semine: et sanare fe brē sine operatione nature qd acci- dit ppter infirmitatē eius virtutis. et qꝛ oibus causis secūdis largit vir- tutē agendi. vnde et effectus causarū secūdarū pōt conseruare inesse sine causis secūdis: et hoc mō ī hoc sacra- mento accidēs cōseruat inesse subla ta substātia q ipm cōseruabat: qd q- dem dici pōt de quātitatibus dime- siuis quas etiā platonici posuerūt p se subsistere ꝓpter hoc ꝙ sm intelle ctū separant. Manifestū ē aūt ꝙ plus pōt deus in operādo ꝙ intellectus in apphendendo. Et lꝫ de principio in- diuiduationis sit inter doctores nō parua difficultas. Verūtamen in ꝓ- posito me nō intromitto: qꝛ hic non laboramus nisi ad excludendum ea que a iudeis impossibilia reputan- tur. ¶ Dicit ergo sanctus tho. i sum ma contra gentiles libro.iiij.ca.lxv ꝙ quantitas dimensiua habet hoc ꝓ prium inter reliqua accidentia ꝙ ip sa sm se indiuiduatur. quod ideo est quia positio que est ordo partium in toto in eius ratione includitur: esse eñi quantitas positionem habens. vbicunqꝫ autem intelligitur diuersi tas partium eiusdem speciei neces- se est intelligi indiuiduationem. nā que sunt vnius speciei nō multipli- cantur: nisi secundum indiuiduum et inde est ꝙ non possunt apprehen di multe albedines nisi secundū ꝙ sunt i diuersis subiectis pñt aūt apꝓ hēdi multe linee ēt si sꝫ se cōsideret. Diuersus eñi situs q p se linee inest: ad

pluralitatem linearum sufficiēs est. Et q sola quātitas dimēsiua de sua rōne habet. vn̄ multiplicatio indiuiduorū i eadē specie possit accidere. Prīa radix huius multiplicationis et dimēsiōe eē videt. ꝛ q ꝛ in genere substātie multiplicatio fit ꝑm diuisionem materie. q̄ nec itelligi pōt nisi secūdum ꝙ materia sub dimensionib⁹ cōsideratur. Nā remota quātitate substātia omnis indiuisibilis est vt ptz per pħm primo phisicorū manifestū est autē ꝙ in alijs generibus accidētiū multiplicātur idiuidua vni⁹ speciei et pte subiecti. ꝛ sic relinquitur ꝙ cū in huiusmōi sacramēto ponamus dimensiones per se subsistere. et alia accidētia in eis sicut in subiecto fundari. non oportet nos dicere ꝙ accidentia huiusmodi indiuiduata nō sint. Remanet eī in ipsis dimēsionib⁹ indiuiduationis radix. Cōcedamus igitur ꝙ sentim⁹ supradicta accidentia et ꝙ illa non sunt in corpore xp̄i nec i aere nec in substantia panis quia nō est. sed est illa dimensiua quātitas hn̄s eē ꝑ se ꝑseytate tercij modi. quod est esse ꝑcisum et separatuz ab om̄i subiecto et reliqua accidētia in predicta quātitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est enim cōis propositio apud oēs scotizātes: ꝙ primū indepēdēs pōt terminare depēdentiā cuiuslibz entitatis create ꝛ supplere vicē cuiuslibet determinātis cum cōtineat eminēter vices cuiuslibet causalitatis secūdarie cause. ergo depēdētiā quā habet accidens ad subiectum pōt deus supplere ꝛ terminare. Itē deus pōt quodlibet prius distinctuz essentialiter. a posteriori facere sine illo posteriori. Cuz ergo accidentia sint priora inherētia actuali et ab ea distincta essentialiter. q sunt in diuersis generib⁹. ergo de⁹ poterit facere accidentia per se existere sic ꝙ nō inherebūt actualiter q̄cquid sit de inherētia aptitudinali. q cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidētia separari nō pn̄t. ¶ Pōt etiā dici sicut notat magr̄ iohānes cōuersus in libro de cōcordia legū. ti. iij. c. iiij. ꝙ accidentia per se remanere sine inherētia ad subiectū impossibile est in trāsmutationib⁹ ꝛ mutationibus naturalib⁹. sed ista trāsubstātiatio est per miraculū diuina virtute facta. Et dicit ꝙ iudei cōcedunt aliud miraculū in lege sua sile huic scz ꝙ littera menclausa et chamab. que scripta erāt i tabulis legis erāt per se sine aliquo subiecto. ꝛ iste littere figurate erant ex vtraqꝫ pte et erant rotūde et nulla istarū lr̄arum ps sustētabat ab aliquo corpe sed ꝑ se erāt stātes miraculose ꝛ istud dicere est euidēter ꝯ naturā ꝛ impossibile magis ꝙ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliam et accidentia remanent per seipsa.

¶ Quod in sacramento altaris sit corpus xp̄i incorruptibile cum possit putrefieri ꝛ a muib⁹ comedi.

Ecimumseptimum impossibile ē. Dicunt iudei: certū est ꝙ si illud vinū vestri sacramenti in magna quātitate sumeret ꝙ calefaceret et inhebriaret sicut ante sacramētū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videt etiā si diu ꝛ incau

te seruet putrescere et a murib⁹ co-medi. cõburi etiã psit. ⁊ in cinerẽ re-digi ⁊ vaporẽ que oĩa corpi xp̃i con uenire nõ possint cũ fides vestra ip̃z impassibilẽ p̃dicet. Impossibile igi tur videt̃ q̃ corp⁹ xp̃i in hoc sacra-mento substãtialr̃ cõtineat̃. ¶ Rñ-det̃ q̃ hic sunt duo cõsiderãda vnũ qd̃ de facili põt expiri ⁊ aliud q̃ ma iorem difficultatẽ p̃tendit. q̃ cũ in hoc sacramẽto eedẽ actiones appa-reant q̃ prius in substantia panis et vini apparebãt puta q̃ simil̃r imu-tent sensuz. Simil̃r etiã alterẽt aerẽ circũstãtẽ vel quodlibet aliud odore aut colore sat͡ ↄsequẽs videt̃ ex his que supradicta sunt. Dictũ ẽ eñi q̃ i h̃ sacramẽto remanẽt accidẽtia pa-nis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q̃ sunt hm̃oi actionũ prin cipia. Rursus circa passiones aliq̃s puta q̃ fiũt ẽm hm̃oi alteratiões ac-cidẽtiũ nõ magna difficl̃tas accidit si p̃missa supponãtur. Cũ eĩ p̃missũ sit et alia accidẽtia in dimẽsiõibus fundãtur sicut in subiecto p eũdem modũ circa hm̃oi subiectũ alteratio aliorũ accidẽtiũ cõsiderari põt sicut si esset ibi substãtia vt puta si vinum esset calefactũ ⁊ ifrigidaret̃ aut mu taret saporem aut aliud hm̃oi. Sed maxĩa difficultas apparet circa ge-nerationez ⁊ corruptionẽ q̃ i hoc sa-cramento videt̃ accidere. Nã si quis in magna quãtitate hoc sacramẽtũ tali cibo vteret̃ sustentari posset et vino etiã inebriari. ẽm illud ap̃li ad Corinth. xi. Alius esurit alius ebri⁹ est. q̃ quidez accidere nõ possent nisi ex hoc sacramẽto caro ⁊ sanguis ge neraret̃. Nã nutrimentũ cõuertitur in substãtiã nutriti. Quis quidã di-cant hoĩez hoc sacramẽtali cibo nõ posse nutriri sed solũ cõfortari et re focillari. sicut cũ ad odorem panis ⁊ vini cõfortatur. Sed hec quidem cõ fortatio ad horã accidere põt. nõ au tem sufficit ad sustẽtãdum hominez si diu sine cibo p̃maneat. Experimẽ to aũt de facili inuenireť hominem diu sacramẽtali cibo sustentari pos-se. Mirãdum etiã videt̃ cur negent hominẽ hoc sacramẽtali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramẽtũ in carnem et sanguinez posse cõuer ti cum ad sensum appareat q̃ p pu-trefactionem et cõbustionez in aliã substãtiam scz cineris ⁊ pulueris cõ uertat̃. qd̃ q̃dez difficile tñ videtur. eo qd̃ nec videat̃ possibile q̃ ex acci dentib⁹ fiat substãtia: nec concedi p̃bas sit q̃ substantia corporis xp̃i que ĩpassibilis sit in aliã substãtiaz cõuertat̃. ¶ Si q̃s aũt dicere velit q̃ sicut miraculose panis in corpus xp̃i cõuertitur. ita miraculose acci-dentia in substãtiã conuertunt̃. Pri mo q̃dem hoc nõ videtur miraculo hoc esse conueniens q̃ hoc sacramẽ tum putrescat vl̃ p ↄbustionẽ dissol uatur. deinde q̃ putrefactio vel cõ-bustio ↄsuetudo nature ordine huic sacramento accidere ĩuenitur. q̃ nõ solet esse in his que miraculose fiũt. ¶ Ad hanc dubitationem tollendã quedam famosa positio est adinuen ta que a multis tenet̃. Dicunt enim q̃ non contingit hoc sacramentum in carnem conuerti aut sanguinez p nutrimentum vel in cinerem p com bustionem aut putrefactionem non conuertuntur accidentia in substan tiam nec substãtia corpis xp̃i sz red dit diuino miraculo substantia pa-

nis que prius fuerit: et ex ea generatur illa in qua hoc sacramentum cõuerti inuenit̃. sed hoc quidem omnino stare non potest. Ostensum est enim supra ꝙ substãtia panis i substãtiã corporis xp̃i conuertatur. qḋ eñi in aliquid conuersum est redire nõ potest nisi econuerso illud cõuertatur in ipsum. Si igitur substãtia panis redit sequitur ꝙ substãtia corporis christi conuertatur in panem qḋ est absurdum dicere. ¶ Adhuc si substãtia panis redit necesse est ꝙ vel redeat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iã destructis. Speciebus quidem panis durãtibus substãtia panis redire nõ põt. q2 ꝙdiu spẽs manent manet sub eis substãtia corpis xp̃i. Sequeretur ergo ꝙ simul eẽt substãtia panis ⁊ substãtia corpis xp̃i. ¶ Simlit̃ etiã nec corruptis specieb⁹ panis substãtia panis redire põt. tũ q2 substãtia panis nõ est sine ꝓpriis specieb⁹. tum quia destructis spẽbus panis iã generata ẽ alia substãtia ad cuius generationem ponebatur ꝙ substãtia panis rediret. Concludit ergo sanctus thomas libro quo supra. c. lxvi. ꝙ melius dicẽdum videtur ꝙ in ipa cõsecratiõe sicut substãtia panis in corpus xp̃i miraculose cõuertitur. ita miraculose accidentibus confertur ꝙ subsistãt quod est ꝓpriuȝ substantie. ⁊ ꝑ cõsequẽs oĩa ꝙ possent facere ⁊ pati sicut si substãtia adeẽt. vñ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire ⁊ incinerari et putrefieri possunt. eodem modo et ordine ac si substãtia panis et vini adesset. hec ille. ¶ Quare autem non oportet ꝙ ibi sit nouũ miraculum declarat Richardus in. iiii. dist. xii. in tertio principali qõne. ii. dicẽs ꝙ q̃uis miraculum sit accidentia in sacramento altaris ꝑ se existere. tñ ꝙ sic per se existentia operent̃ in aliud nouum miraculum nõ est sicut cecuȝ natũ post miraculosam restitutioneȝ visus videre nouum miraculũ nõ est sed naturale. nõ eñi intelligendũ est sic accidentia operari in virtutẽ substãtie ꝙ necessaria sit eis ad suã operationem aliqua virtus substãtie que nõ sit accidens supposita eorum existẽtia: sed ꝓ tanto hoc dicitur quia nõ pñt operari nisi sint et naturalr̃ non possunt esse nisi per substãtiam ⁊ q2 ipsa accidẽtia sunt quedam virtutes substantie. ideo q̃uis eorum existẽtia sine substãtia sit per supnaturaleȝ potẽtiã. tñ sic existẽtia i aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ẽ ꝙ corp⁹ xp̃i sit in sacramẽto cũ illud frãgat̃ in ptes.

Decimũoctauũ

i:npossibile ẽ. Uos xp̃iani dicit iude⁹ frãgitis illud sacramẽtũ in ptes ergo ipossibile est ꝙ sit ibi corp⁹ xp̃i. ꝓbat̃ consequẽtia. q2 fractio illa que sensibiliter apparet nõ põt eẽ sine subiecto. Absurdũ etiaȝ vr̃ dicere ꝙ illi⁹ fractionis subiectũ sit corpus xp̃i. ergo impossibile ẽ ꝙ sit ibi corp⁹ xp̃i sȝ solũ substãtia panis ⁊ vini. ¶ Rñdeo ad istud pȝ manifeste et his q̃ supradicta sũt q2 fractõis subiectũ possum⁹ ponere dimẽsiões ꝑ se subsistentes. nec tñ hmõi dimẽsiõib⁹ fractis frãgitur substãtia corpis xp̃i eo ꝙ totum corp⁹ xp̃i sub q̃libet portiõe remaneat. qḋ q̃dẽ et si difficile videat̃ tñ

ꝯm ea q̄ ꝑmissa sunt expositiões h̃z. Dictū ē ei supra īpossibili.xiij.ꝙ corpus xp̄i est in hoc sacramēto ꝑ suaȝ substātiā ex vi sacri. Dimēsiões aūt corpis xp̄i sunt ibi ex naturali ꝯcomitātia quā hab; ab substātiā. econtrario eni ꝯm ꝙ corp⁹ naturalr̃ ē in loco. nā corp⁹ naturale ē in loco mediātibus dimēsiōibus quibus loco cōmēsuraṫ. Alio aūt mō se h̃z aliq̄d substātiale ad id in quo ē: ꝛ alio mō aliquid quātū. nā quātū totū. ita est in aliquo toto ꝙ totū nō est in pte sȝ pars in pte sicut totū in toto. vnde et corpus naturale sic ē in toto loco totū. ꝙ nō ē in qualibet pte loci. Sȝ ptes corpis ptib⁹ loci coaptanṫ eo ꝙ ē in loco mediātib⁹ dimēsionib⁹. Si aūt aliq̄d substātiale sit ī aliquo loco totū etiā totū est in q̄libet pte ei⁹ sicut tota natura ꝛ species aque est in qualibet pte aque ꝛ tota aīa ē in q̄libet corporis pte. q: igiṫ corp⁹ xp̄i est in sacro altaris rōe sue substantie in quā cōuersa est substātia panis dimēsionib⁹ ei⁹ manentibus sicut tota species panis erat sub q̄libet parte dimēsionū ita integrū corpus xp̄i est sub qualibet parte earū dē. nō igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xp̄i vt sit in illo tanꝙ in subiecto. sed subiectū eius sunt demēsiões panis ꝛ vini remanentes sicut ꝛ aliorū accidētium ibidem remanētiū dixim⁹ eas esse subiectuȝ. verba sunt scti thome libro quo supra. c. lxviij. ¶ Simile etiā inuenitur ī natura q: imagine in speculo existēte si frangatur speculum nō tamē frangitur imago et in quot partes speculuȝ frāgitur in toto integra manet et resultat ymago. Nō ergo mirandum: si hoc in hostiā fiat virtute diuina. figura huius ꝑcessit. Exod. iij. in rubo qui videbatur ardere ꝛ nō comburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubum frāgere ac comminuere ꝛ incinerare et tñ ab igne nō ledebatur nō frāgebaṫ. nō vorabaṫ. nō minuebatur. nō incinerabaṫ. sic nec corp⁹ xp̄i in comedentis ore nō leditur a dente. nō frāgitur vorādo nec cōminuitur. sed sicut rub⁹ in igne ita corpus xp̄i illesuȝ integrū remanet sub fractiōe specierum que lȝ non sit in corpe xp̄i vero rep̄sentat tñ ꝯm Richardum illā flagellationem ꝛ pforationē qua fuit flagellatū etiā per foratum in sua passione.

¶ Probant corpus christi sumi et consumi.

Decimumnonuȝ impossibile est, ꝙ istud sacramētū sumaṫ ꝛ non cōsumatur ꝯm ꝙ vos xp̄iani asseritis. Si eni esset mōs olimpius q̄ est excessiue magnitudinis iaȝ deberet esse voratus ꝛ cōsumatus et cōsumptus. xp̄s vester tociēs mādučatur ergo deberet eē cōsūpt⁹. ¶ Respōsio satis patȝ ex p̄dictis. Nō eni substātia corpis xp̄i sȝ spēs panis cōsumunṫ sicut etiā spēs ille nutriūt inebriant incinerari et putrefieri p̄nt vt dictū est in. xvij. impossibili. ita dicunṫ frāgi vt ptȝ in p̄cedenti impossibili. sic etiā de eis ꝓcedere possum⁹ ꝙ ꝯsumūṫ corp⁹ tñ xp̄i manet integrū ꝛ viuū. ¶ Sile etiā p̄cessit ī natura ꝛ scriptura. In natura ē exēplū d̄ scia q̄ data n̄ decressit. vn̄ totā meā sciaȝ possū alt̄i daṫ ea tota ī me

remanēte. Fons etiā quotidie aquā tribuit et aqua quotidie de fonte sumitur ꝛ fons nō consumitur. Uidemus etiā ꝙ de mari semper fontes ꝛ flumina egrediunt ꝛ tñ mare nō consumit nec minuitur. Idē videm⁹ ꝙ vna candela mutuat lumē suū multis candelis sine diminitione sui luminis ita in ꝓposito filius dei est sapientia ꝛ ars patris lumē de lumine deus verus de deo vero. fons totius eternitatis ꝛ mare infinite bonitatis eꝰis veraciter in hoc sacramento quotiens cūq ꝛ a quocūq sumpt⁹ nunq̄ ꝯsumitur. Unde cātam⁹ in ꝓsa. Sumit vn⁹ sumūt mille tantū isti quantū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiā est cū homo comeditur a leone anima nō cōsumitur sed solū corp⁹: ita dū hostia sumit a sacerdote xp̄i corp⁹ nō cōsumit sed sole species panis ꝛ vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima integra separatur, ita facta corruptiōe circa spēs desinit corp⁹ xp̄i eē in illo. Unde dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste poq̄ est a fidelibus cōmestus remanet integer ꝛ viu⁹. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura qꝛ. iij. Reg. xvij. c. legit ꝙ helyas et mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie et de oleo qd erat in lechito ꝛ tamē ydrie farina nō defecit ꝛ lechit⁹ olei non est minut⁹ iuxta verbū domini. p farinā ydrie corp⁹ xp̄i in pane: p lechitum olei sacramēta in confectione vini intelligo: qꝛ sicut tunc sumpta nō consumebantur in illorum conuiuio. ita nec nunc corpus ꝛ sanguis xp̄i in isto sacramento. Item de quinq panibus satiauit dominus quinq milia hominum. et xij. cophini sunt impleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad eum ponā eloquiū meum qui facit magna ꝛ mirabilia ꝛ inscrutabilia absq numero.

¶ Quomodo manducans partem manducat.

Vicesimum Impossibile est: dicunt iudei. Uos xp̄iani dicitis ꝙ ille qui māducat ptē hostie illius sacramenti manducat totū xp̄m. Istud est īpossibile cuꝫ omnis pars minor sit suo toto. ¶ Respondet ꝙ ita verū est ꝙ sumens minimā ptem hostie consecrate: totum xp̄m sumit. Dictum est enī supra ꝙ partitio illa non subiectatur in xp̄i corpore: sꝫ in dimensiōibus quātitatis panis que separate sunt ꝛ habent esse per se miraculose. Factis igitur innumerabilibus fractionibus dū tamen appareant: spēs panis vnicum ꝛ integrū corpus xp̄i est sub omnibus illis speciebus: ꝛ ideo sumēs vnam particulam sacramenti tantuꝫ de xp̄o sumit quantum sumens totam hostiam qꝛ vtrobiq totus xp̄s. Non ergo quicq ꝯ cōmunicans ptem hostie: pteꝫ xp̄i suscipit sicut iudeus putat: et huius est simile in natura de verbo loquentis quod totum est in parua aure sicut in magna equaliter: quod etiā figuratum fuit Exo. xvi. vbi legitur ꝙ quilibet de manna habebat equaliter: vnde plus colligens de māna nō plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter ꝛ qui plus in maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset: nisi pu-

tredo infidelitatis: ideo dicit Eccl. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius: et sic non videntur ad sensum licet visa sint in scriptura et natura secundum intellectum.

¶ Quomodo illud sacramentum sit verus deus licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Vicesimumprimum impossibile est Quod aliquando accidit vel accidere potest quod vna pars istius sacramenti manet in altari et altera cadit in terram et pedibus conculcatur. dicere autem quod deus cadit in terram et quod pedibus conculcatur est dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. ¶ Respondetur si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret et esset digne puniendus et multoplus si faceret scienter. nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile quia casus in terram et conculcatio pedum non corpori christi nec deo sed dimensionibus panis et accidentibus illius attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

¶ Quod christus in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immundis contractari.

Vicesimumsecundum impossibile est. Quod si esset deus ille christus vester qui est in sacramento cum cadit in terram eleuaret se: non dimitteret etiam se a malis et immundis sacerdotibus tractari oppositum videtur experimentaliter ergo impossibile est eum esse deum. ¶ Respondetur quod vt dictum est quod in hoc sacramento est christus verus deus et verus homo christus autem propter honorem et reuerentiam diuinitatis semetipsum humiliauit in hoc mundo et seipsum contempsit intantum vt nunquam fuerit aliquis homo in mundo ita humilis sicut ipse quia ipse permisit suum corpus flagellari vulnerari: plagari: conspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle et aceto potari et quicquid voluerunt facere sustinuit etiam et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter: sic et sacramentum corporis sui honoratur et adoratur ratione diuinitatis concomitantis et placet sibi ac permittit quod aliqua appareant quasi impotentie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam a malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperiis et morte et a bonis in scriptura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamenti portabatur humeris leuitarum et non ferebatur per se ipsam. Nunquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaretur ab eis. Nunquid eam ceperunt philistei qui erant mali et portauerunt ad terram suam. Dic mihi quare non defendebat se vel quare non rediit per seipsam vel quid factum fuit de ea cum facta fuit preda nabuchodonosor. ¶ Dico ergo quod deus mandauit moysi facere archam non vt ipsa preliaretur per se nec vt ambularet per se nec vt staret per se nec vt eleuaretur per se sed precepit vt fieret ad ponendum in ea legem et manna et virgam aaron et precepit quod poneretur in loco plus deuoto et solenni et honorabili qui erat in tabernaculo vt omnes ipsam

respicientes haberent fidē ꝛ timorē ꝛ reuerentiam deo: ꝛ vt ibi pplˀs iret ad petendū petitiones suas deo. nec dicebat pplˀs. Eamus añ archā sꝫ eamus añ deum: sic etiā cū deꝰ ꝛ homo xp̄s iesus ordinauit istud sctm̄ sacramentū nō ordinauit eū vt pliaret nec vt ābularet nec vt faceret ludos añ apostatas ꝛ hereticos maliciosos: sꝫ ordinauit ipsum vt populꝰ respiciēs ipsum haberet maiorē fidem ꝛ in eo diuina maiestas adoraretur ꝛ honoraret. Et sicut ꝓpheta cū inuitabat populū vt ascēderet in hierusalē. nō dixit ascēdamus ad domū arche testamenti nec legis. Sed dixit venite ascendamꝰ ad domū dei. Si ergo illa erat domꝰ dei ꝓpter archā ꝛ hoc ē corpus dei ꝓpter sacramentuꝫ. Non ergo laudent se iudei in fide dei. ꝙ viderunt mare siccum: solē stātem. iordanem detentum: lucē versam in tenebras: ꝛ aquam in sanguinē ꝛ virgam in serpentem. puluerem in cinipħes. virgam sine radicibus florere montes fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus: voces sine corpore: māna de celo: aquaꝫ sine fossione: victoriam inimicorum sine gladio: lucem de nocte: ꝙ hec omnia viderūt et in deo nūꝙ crediderūt: nec in terraꝫ desiderabilem nunꝙ intrauerūt sed in deserto mortui sunt. Populꝰ autem xp̄ianus nihil horum vidit: sed in veritate sctm̄ sacramentū fuit ordinatum in cibum. Cibꝰ aūt quicunqꝫ sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarij siue sit coctus aqua: siue sit assus igni siue lixus vel quis alio modo preparatus. dimittit se etiā cibus tractari a ministris si volūt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo vel in ligno vel in sciffo rio luteo etiam cū pannis ꝛ sine eis. Dimittit se etiaꝫ cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa: siue laceratus vel scissus: vel admorsus ad volūtatem comedētis. Sic ergo patet ꝙ cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis ꝛ non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cū ergo xp̄s ordinauerit corpus suū in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cibus ꝛ sanguis meus ꝛc̄. Ordinauit ergo eū ad voluntatem sumentium Non est ergo mirum si cadens in terra non eleuet se ꝛ dimittat se a malis ministris sic̄ a bonis tractari.

¶ Impossibile est ꝙ in illo sacramēto sit verus deus et ꝙ descendat in stomachum cum sumitur.

Vicesimūtertiuꝫ Impossibile ē. Uos christiani sumitis hoc sacramentum ꝛ comeditis cuꝫ oportet ergo ꝙ descendat ad stomachum ꝛ ad locum digestionis ꝛ intestina ꝛ cetera que omnia impossibilia videntur cum vos ponatis i isto sacramēto esse deum ꝛ deo ista repugnare videantur. ¶ Respondetur. dic mihi iudee cuꝫ tu comedis panē quis morsus vadit ad cor ꝛ quis ad cerebrū quis ue ad intestina. Oportꝫ ꝙ dicas ꝙ de quolibꝫ vadit ad quod libet membrum qd̄ cōuenit sibi: quia quodlibet membruꝫ recipit quod est suum: sicut epar cibum dulcē: fel acutum vel amarum: splen cibum acetosum: et omnis cibus salsus vadit ad vrinam. Sic et homo consideratur

in duas partes scilicet in partez cor poralem et in partẽ spiritualem par tem corporalem nutriunt ⁊ sustinent cibi corporales: sed partem spiritua lem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corp⁹ non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunqꝫ nõ descendet christi cor pus ad locum digestionis nec ad in testina ⁊ cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramẽtis.pte.viij.ca.xiij. ꝙ diu istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentib⁹ in gustu.ibi est chri sti corpus: cum vero non sentitur cor poraliter statim desinit sibi esse cor pus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum ẽ.quã do ore suscipis: corporaliter tecum est: quando manducas ⁊ gustas cor poralite: tecum est. deniqꝫ in visu in tactu in sapore corporaliter tecum ẽ quando sensus corporaliter affici tur presentia corporalis non aufer tur. Postꝙ autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps cor poralis presentia querenda nõ ẽ sed spiritualis retinenda, dispensatio completa est sacramentum intus ma net christus de ore ad cor transit: me lius est tibi vt eas in mentem tuam ꝙ in ventrem tuum: cibus iste anime non corporis est. noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. ve nit ad te vt comedatur non vt consu matur: venit vt gustetur non vt in corporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cib⁹ sum grandium crede et manducabis me nõ vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaqꝫ prudenter discerne quid in sa cramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequi tur post hec ergo si corporalem pre sentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit ꝙ per sacramentuꝫ suum corporaliter tecum esse inci piet et vnde non discessit quando ad te venit: hec ille. ¶ Et si dicatur: con tra q: illud quod vere mã ducatur in ventrem vadit ⁊ in secessum emittit Respondetur ꝙ in isto sacramento triplex concurrit manducatio vna carnalis qua species iste dentibus terũtur. Alia sacramentalis qua cor pus xp̄i verum sub speciebus contẽ tum sumitur. Tertia est spũalis qua ipsum corpus mysticum cum eo su mitur. In mãducatione corporali cõ sueta tria sunt: primum in ore masti catio. secundum in ventre sumptio: tertium in membris vnio: et hoc to tum conuenit speciebus. secundum vero ⁊ tertium suo modo conueniũt corpori christi: tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico. naꝫ per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite et cum corpore mysti co: ita ꝙ ipse manducans vnitur ei non ipse illi. ¶ Ad argumentum er go dicitur ꝙ illud intelligitur de manducatione carnali. sic vero chri stus hic non manducatur. Uel aliter dico ꝙ intelligitur de cibo qui ha bet aliquid purum aliquid ꝫ impu rum. Impurũ vero aliqd in hoc sa cramento non inuenitur: et iõ nihil

ad secessum emittitur: verba sunt petri de tharantasio in .iiij. distinctio. xx. articulo. j.

¶ Quod in illo sacramento sit verum corpus christi per miraculum quotidie.

Vicesimum quartum impossibile est. Dicunt iudei. Vos xpiani asseritis quod quotidie istud sacramentum in ecclesiis celebratur: istud videtur impossibile: quia tunc non esset miraculum cum miraculum semel accidere soleat et si istud semel accidisset in vita xpi ad confirmationem sue legis non reputaremus impossibile vt alia miracula que semel vel raro fiunt: sed dicere quod istud miraculum continue in qualibet ecclesia fit et infinities repetatur istud videtur apparenter impossibile: quia sapientes dicunt miraculum non esse quod continue fit quia talia opera magis nature attribuerentur quam miraculo. ¶ Respondet ad istud argumentum magister Johannes conversus lib. de concordia legum titu. iij. iiij. ca. dicens quod de facto sic fuit quod vivente xpo die iouis in cena ante mortem suam et quotidie illud miraculum fit dei mirifica potestate. Et dico quod possibile est deo quando et vbi sibi placuit mirabilia operari prout dicitur in thalmud quod inter mirabilia que fiebant in domo sancta erat vnum notabile inter alia quod quando totus populus ibi erat stando erant valde coniuncti et stricti sed quando curuabantur nesciebant se esse in loco magis spacioso: et istud non semel sed semper asserunt quod fiebat dum ibi populus sic conueniebat. Item dicunt quod in domo sancta sanctorum erant ipsi mensura decem cubitorum multiplicatorum per decem et sic erunt centum cubiti: et quod ibi erunt duo cherubin et quilibet eorum habebat decem cubitos super decem multiplicatos et sic erunt centum cubiti in quolibet cherubin et istud est magnum impossibile et tamen fiebat semper et quotidie dicendo quod erat corpus sine loco: quia vnusquisque cherubin illorum erat tantus in quantitate quantus erat locus: et sic totum locum occupabat. Ubi ergo erat alius cherubin: non oportet aliud dicere nisi quod vnus cherubin erat sine loco et istud est impossibile. hec ille. ¶ Patet ergo quod non repugnat miraculo pluries fieri nunquid enim miraculum fuit manna de celo datum filiis israel: non negabit iudeus. Sed constat quod non semel pluit illis manna ad manducandum: sed .xl. annis sicut dicitur Exo. xvi. Filii autem israel manducauerunt manna in deserto .xl. annis donec venirent in terram habitabilem. Sic et illud preciosum sacramentum manducabunt fideles quamdiu fuerint in deserto huius vite quousque venient in terram habitabilem: terram scilicet viventium: que est proprie terra promissionis eterne. Ea ergo que a iudeis impossibilia circa istud sacramentum allegantur patent non esse impossibilia: sed deo valde possibilia sed quia iesus xps est verus messias et verus deus vt supra ostensum est: idcirco sibi omnia supradicta possibilia sunt. ¶ Sed dicit forte iudeus iesus nazarenus quem tu dicis deum vocat se panem. Joha. vi. Ego sum panis. nunquid ex scripturis haberi potest quod deus deberet esse panis dico quod sic: vnde super illud Leuiti. xxi. Incensum enim domini et panes dei sui offerunt: vbi littera nostra habet et panis dei sui: littera hebraica habet et panis deus suus

et sequitur et panes propositionis offert: hic habet littera hebraica: panis deus suus: et sequitur omnis q̄ habuerit maculam: de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino: nec panes deo suo: littera hebraica habet panis deꝰ suus Et sic in toto illo capitulo ponitur panis deus suus et non dei sui: nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramēti. ¶ Itē non est pretereundum in fine istius materie ad memoriā reducere de isto sacramento ea que sequuntur in maiorē confusionem iudeorum negantiū istud sacramētum. vnde Leuiti. viij. mandauit in lege deus ꝙ quando consecraretur sacerdos assumeretur colirida panis azimi et poneretur in manibus aaron et ꝙ eleuaretur ante deū. Itē ꝙ prima die penthecostes assumeretur panis primitiarū per sacerdotem et eleuaret ipm ad deū sacerdos et vt dicit predictus magister iohannes conuersus libro et titulo quibus supra ca. v. Dixerunt sapientes thalmud ꝙ sacerdos eleuabat illū panē sursum et deorsum ad dextram et sinistram et istud significabat ꝙ tempore sancti messie debebat per sacerdotes istud sacrificiū eleuari de pane consecrato et ꝓpter istam satisfactionem mandauit lex mosayca. xv. sicut de aeris primitias separabitis ita et de pulmētis dabitis primitias domino. Et sequitur in littera hebraica de primitiuis pulmentorum vestrorū cheruma: id est tortam panis eleuabitis domino et illud signabat istud altissimum sacramentū. Teneo firmiter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sapientes thalmud babylonie mandauerunt comburi: q2 istud cheruma: id est tortam panis mandauerunt: q2 significabat istud sacramentū. ¶ Itē malachie primo habetur ꝙ sacrificia erāt priuanda et conuerti debebāt in oblationem mundā: q2 dictum est de isto altissimo sacramēto ꝙ est via recta hominibus ad gloriam paradysi: et pax perpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionum que erant in aliis sacrificiis. Et ibidē malachie id est quis est in vobis qui claudat ostia et incendat altare in eū gratuito. non est mihi volūtas in vobis dicit dn̄s exercituum: et munus non accipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsq3 ad occasum magnum est nomen meū in gentibus: et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda: q2 magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum: et vos polluistis illud in eo qđ dicitis mensa dn̄i contaminata est et ꝙ supponitur contemptibile est etc. ¶ Ad hoc etiam sacrificiū significādū deus voluit vt nasceretur in bethleem iste sanctꝰ messias de quo propheta malachias in ca. v. Et tu bethleem effrata etc. Bethleem hebraice interp̄tatur domꝰ panis: et ego dicit supradictꝰ magister iohannes conuersus anteq̄ reciperem istam legem de isto sacramento diu dubitaui et sepissime et locutꝰ sum frequenter de ista materia cū quodā ꝓuinciali ministro fratrum minorū in valle olleti noīe frater lupus de famusto qui erat nimium litteratus et non quiescebat animus meus ex dictis ipsius et fecit deuota ieiunia et orationes orando deū assidue vt me dignaretur in ista materia plenius

informaret quadā nocte dū dormirē vidi in somnis quendā hominem vestibus albis vestitū: et domū meā ad instar lune clare lumine replebat: et cū interrogassem quis esset respondit ambrosius epūs mediolen. et dixit mihi. Scias amicū meū ministrum deuote deū pro te orasse vt dignaret te in hac materia īformare et hoc dubium quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus remouere: quoniā sacramentū fit in memoriā sancti messie et tu recipe deuote et crede quoniā sic se habet rei veritas et in istis verbis cor meum aliqualiter acquieuit. Sequenti nocte vidi obtenebrare totū mundū et iudei interrogabant si hec obscuritas prouenie bat ex eccypsi solis et lune et omnes timebant et se sub meis vestibus occultabant et deinde remittebatur illa obscuritas paulatine: et videbā solem pulcherrimū in luce sua: et videbā in ipso quendā feminā et vnū puerum pulcherrimum: et de ore pueruli lux clarissima pullulabat et petebam visionis expositionē et respondebatur mihi totū mundū obscurū fuisse ante aduentū huius paruuli: et de ipso exiens lux resplenduit toti mundo. et extunc a corde meo omnia dubia sunt ablata et dixi cū anna. i. Regū. i. Exultauit cor meū in domino et exaltatum est cornu meū in deo meo: quia letatus sum in salutari tuo: non est sanctus vt est dominus. nec enim est alius extra te et non est fortis: vt deus noster. hec ille. Nec iudei debent habere pro extraneo q nos christiani ponimus de conuersione panis in verū christi corpus et de conuersione vini in verū sanguinem christi: nec q messias fuit deus et homo cū ipsi non habeant pro extraneo q ipsi dicunt propter dicta sapientum thalmuth hunc sacratissimū cibū non habent angeli non viderūt patriarche nec comedebant prophete: sed solū est cibus christianorū qui deducit ad vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de iudeorū crudelitatibus que trib' explicat punctis principalibus.

Eptima consideratio huius libri ē de crudelitatibus iudeorū de sua inaudibili seuitia: legim' in gētiliū libris vt in troyana hystoria pirrhū achillis filiū crudelitatē exercuisse: quia polixenā virginē priami regis troyani filiā dilacerauit et eius sanguine sui patris sepulchrū irrigauit. Legimus etiā in nouo libro valerij maximi. c. ij. de crudelitate: sillā romanū crudelem fuisse: quia quattuor legiones Mariane patris contra fidē eis datā in cāpo marcio trucidari et in tyberim proijci fecit: et quia virorū cede non content' mulieres eorū occidi fecit. Legimus ibidem et hanibalē crudelē: quia de corporibus romanorū potētē in fluuio gello fecit supra quē traduxit exercitum. Legimus ibidē et barbaros crudeles: quia pecoribus mactatis et intestinis eiectis intermittebāt hoies preter capita: eis cibum et porū ministrādo vt a vermibus ex putrefactione nascentibus roderētur. Sed si volumus atendere crudelitates iudaici populi longe seuiores predict' inueniemus et erunt tria puncta prin

cipalia huius cōsiderationis. Primus punctus erit de crudelitate iudeorum erga xp̄m messiā et deū suū. Scd̄s de crudelitate iudeorum erga seipsos. Tertius de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos

De crudelitate iudeorum erga xp̄m messiam suum.

Primus punctus est de crudelitate iudeorum erga xp̄m qui sicut probatum fuit supra lib. i. est verus messias eorum et verus deus et hō. Patuit etiā supra in isto. iiij. li. consideratione. iiij. v. et vi. et declaratur hec crudelitas quadrupliciter. Primo sic. crudele est cū quis insurgit contra minorē se. iustū et bonum. Crudelius cū quis insurgit contra suū equalē iustū et bonū. Sed crudelissimū est cum quis insurgit contra dn̄m suū et regē suū iustū et innocētem et bonū. talis fuit crudelitas iudeorum cōtra xp̄m. Ipse enim erat dn̄s et rex suus teste pylato iesus nazarenus rex iudeorum: et iterū. ps. ij. Astiterunt reges terre et principes cōuenerunt in vnū aduersus dn̄m et aduersus xp̄m eius. qui. ps. ad litterā exponitur de xp̄o etiā s̄m antiquos doctores hebreorum. Unde rabi salomō in principio pdicti psalmi dicit. parētes nostri exposuerunt hūc psalmū de rege messia ipse innocens: quia iniquitatē nō fecit nec inuētus est dolus in ore eius. Esa. liij. Et ideo cum iudei eū de pluribus false accusarēt pylatus r̄ndit. Ego aūt nullā cāz mortis inuenio in eo: sz neque herodes Luce xxiij. Ipse erat iustus et bonus. quā iusticiā pfessus ē publice pylatus dicens. Innocēs ego sum a sanguie iusti huius mat. xxvij. Itē et vxor sua pfessa ē dicēs. Nihil tibi et iusto illi. ibidē qsi dicat. Nullo mō cōdēnes eū: sz magis dimitte eū. Sz lz esset eorum rex innocēs et iustus nō erubuerūt eū tradere morti et tali morti q̄ nulla ignominiosior nulla crudelior tpe illo inueniebatur In tātū enim miseri iudei odiebāt xp̄m q̄ pelegerūt liberare hoiem pestiferum barrabā ne xp̄s libaretur. Itē scd̄o crudele ē hūiliē et pstratū pimere. Nouimus enim leones pstratis et humiliatis pcere: sz iudei pstrato iesu corā pylato et pōtificibus nō pepcerūt xp̄s etiā fuit metrū et mēsura totius humilitatis. dixit enim mat. xi. Discite a me: quia mitis sum et humilis corde. Sz iudei eius doctrinā cōdēnētes crudeliores leonibus fuerūt: quia. ps. xxi. Apuerūt sup eū os suū sicut leo rapiēs et rugiens: scz contra bestiā vel hoiem sibi resistētem. Itē tertio crudele est pcutere aliquē eo qui vez loquitur sic fecerūt iudei cū pcusserūt eū alapa dicētes: sic r̄ndes pōtifici: et xp̄s: si male locutus sum testimonium phibe de malo: si autē bn̄ cur me cedis. q. d. crudeliter mecū agis. Itē. iiij. si vitupatur q̄ reddit malū p malo: et plus q̄ nō reddit bonū p bono plus de vituperari qsi crudelissimus q̄ reddit malū p bono. Sic fecerūt iudei: quia p tātis bn̄ficijs sicut xp̄s eis fecit ifirmos eorum curādo. leprosos mūdādo: cecos illumināndo. obsessos a demonibus liberādo: et eorum mortuos suscitando pcurauerūt sibi mortē. Ideo xp̄s de eis cōnqrit sicut plāgit ecclia in eius psona: dicēs pariter illud michee. vi. Popule meus qd feci tibi aut in q̄ cōtristaui te quia eduxi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo: quia eduxi te per deser-

tu.xl.annos et manna cibaui te et intro duxi te in terrā satis optimā quid vltra debui tibi facere et nō feci. Ego quidem plantaui te vineā meam speciosam et tu facta es mihi nimis amara aceto nāq3 sitiz meā potasti et lancea perforasti latus saluatori tuo. ego ꝓpter te flagellaui egyptū cū primogenitis: et tu flagellatū me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti pricipibus sacerdotū ego ante te aperui mare et tu aperuisti lācea latus meū. Ego ante te iui in colūna nubis: et tu me duxisti ad pretorium pylati. Ego te paui manna per desertū: et tu me cecidisti alapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra: et tu me potasti felle et aceto. Ego ꝓpter te cananeorū reges percussi et tu percussisti arūdine caput meū. Ego dedi tibi sceptrū regale et tu meo capiti spineā coronā Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis. Popule meus qd feci tibi aut ī quo contristaui te: responde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonum et tu quasi crudelissimus impendis mihi malū iuxta illud. ps. Retribuerunt mihi mala ꝓ bonis et odiū ꝓ dilectione mea. ¶ Fuerunt etiam iudei crudeliores lamijs sicut Hieremias de eis conqueritur Trenoꝝ. iiij. sed et lamie nudauerunt māmas suas lactauerunt catulos: filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto: super quo glo. litteralis hystorica sic dicit Sed et lamie etc. phariseoꝝ et scribarū duritia exprobatur: qui lamijs duriores lac doctrine paruulis negauerunt lamia aūt crudelior suis fetibus ꝙ cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinā negauerūt et insup lamiauerunt strutionibus similes qui oua sua vbi exponūt nec in fetum calefaciūt: lamia hebraice vlit noiatur quam quidē hebreoꝝ vnam de furijs suspicantur ꝙ parce dicuntur eo ꝙ nulli parcant quibus sūt similes scribe et pharisei q etiam manus miserūt in filiū dei plāgitur ergo synagoga que quasi strutio nullā sibi spē aut ꝓximis relinquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeorum ergo semetipsos quo ad captiuitatem et dānationem eternam.

Ecūdus pūctus est ꝙ iudei nō solū fuerunt crudeles cōtra xp̄m messiā regē et deū suū: sed etiā fuerunt crudeles cōtra seipsos se captiuādo et ꝑpetuo dānādo. vñ cū pylatus tenēs locū cesaris esset in iudicio cōstitutus vt audiret allegata cōtra xp̄m et confessus fuisset publice se nō inuenire cām mortis in eo sciens ꝙ ꝑ inuidiā tradidissent eū morti: et cū ꝯfessus ē se eē regē declarauit ꝙ regnū suū nō erat de hoc mūdo anteꝙ snīa3 daret ꝯ eū ꝯfessus ē eū eē inocētē et iustū: vt patuit in ꝓcedēti pūcto. Judei miseri q tm̄ ōnderabāt mortē ei⁹ publice se obligauerūt ꝙ culpa et pena mortis ei⁹ esset sup eos et sup filios suos clamātes: sanguis eius sup nos et super filios nr̄os. Mat. xxvij. In quo manifeste ondit puersitas ipietat et crudelitas eoꝝ q nec sibi timēt nec filijs: vñ dicūt et sup filios nr̄os etc q p3 ꝙ culpā et penā sibi impcantes sic po

steritati. hinc pōt accipi illud eccī. viij. Cū iracūdo non facias rixam ⁊ cū audace non eas in desertū qm̄ quasi ante illū nihil est sanguis.i. effusio sāguinis tales fuerūt iudei effusionem sanguis xp̄i ꝓ nihilo reputātes homo peccator sanguini insidiat̄. hoc est ꝙ ipsis iudeis predixit saluator Luc.xi. requiret̄ a generatione ista sanguis oīm ꝓphetaꝝ qui effusus est etc. qꝛ p̄res eoꝝ seruos ipsi dn̄i occiderunt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis manus posuerunt vt xp̄m occiderent dicentes. Sanguis ei⁹ super nos etc. O magna crudelitas ꝙ p̄r seipsū voluntarie ⁊ ꝓpriū filium in captiuitatē et in irā dei ꝑpetuā tradat quia hec obligatio et iudeoꝝ peccatū est potissima cā ꝙ q̄diu mūdus durauerit existib⁹ in eo iudeis et filijs eoꝝ semꝑ erūt captiui vbicūqꝫ sint et ira dei erit super eos. ¶ Itē crudele est furari aliena et crudelius furari sua sed crudelissimū est furari seipsū tales fuerunt miseri iudei qꝛ cum passio xp̄i se extēderet ad redēptionē totius hūani generis sufficient̄ et oēs hoies naturaliter appetant saluari iudei ab hac redēptiōe ⁊ saluatione furati sunt seipsos nolentes pticipes fieri predicte redemptionis cum voce magna ⁊ rabido corde clamauerunt. Sāguis ei⁹ super nos ⁊ super filios nostros. O infelix iudas qꝛ crudelis fuit ꝯtra mgr̄m suū: crudelis fuit ꝯtra seip̄m laqueo se suspendens crepens medius diffusis visceribus eius sic ne miremur si iudei et fil̄es quia crudeles fuerunt contra dn̄m messiā regē ⁊ deū suū quod crudeles fuerunt contra seipsos se ⁊ ꝓprios filios perimentes. vnde ⁊ pylat⁹ in ep̄la quā misit ad tyberiū cesarem super mortē xp̄i sic ait. tyberio augusto pilatus salutē. Nuꝑ accidit quod ipse probaui iudeos ꝑ inuidiam se suosqꝫ posteros crudeli dānatiōe perimisse ⁊c. vide supra hāc epistolam lib.i. thezauro.i. testimonio.iiij. ¶ Item predicti iudei fuerunt fil̄es neroni crudelissimo qui occidit magistrum suum Senecā non volens tolerare timorē eius a pueritia occidit etiam ꝓpriam matrem ⁊ eā fecit scindi vt videret locū in q̄ cōcept⁹ fuerat. fecit succēdi ciuitatē romanā septē dieb⁹ ⁊ septē noctib⁹ vt experiretur quāta fuerit succensio troyane vrbis. finalr̄ crudelissime occidit seipsum. Sic miseri iudei reddentes malum pro bono occiderunt magistrum ⁊ dn̄m suū propriā matrem suā scꝫ synagogā pimerūt. Intēderūt igni sanctuarium suū ⁊ ciuitatē ⁊ seipsos crudelissime eternaliter damnauerūt ⁊ qꝛ tā crudeles et viri sanguinū fuerunt culpā ⁊ penā sāguinis xp̄i super se imprecātes. Ideo eoꝝ orōnes deus non exaudit vt liberētur a captiuitate in qua sunt. vnde ysa.i. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meo a vobis ⁊ cū multiplicaueritis oratiōnē nō exaudiam. manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeorum erga christianos: quarum sunt decemseptem.

Ertius punctus est de crudelitate iudeoruȝ erga xpianos hec generatio praua ⁊ exasperans postq̄ seipsam vt p̄dictuȝ est crudeliter dānauit versa in rabiē cōtra xpianos quoꝝ sunt ppetui serui diuersis in mūdi partib⁹ inaudita crudelia opati sunt. ⁊ continue vt possunt feritatē bestiaruȝ excedētes crudelissime operantur de quibus vt colligere potui ex diuersis scripturis et relatiōe viroꝝ fidelium vsq̄ in p̄ñs tempus ex eo tunc quo ppter peccatū occisiōis xpi sui per orbē in captiuitate sūt dispersi. xvij. famose crudelitates annotātur: ⁊ nō est dubiū quin sint alie plures nobis occulte cuȝ dato vno inconuenienti plura sequi contingat.

¶ In tolethо oēs xpiani gladio sarracenorū trucidati sunt.

Rima crudelitas iudeoꝝ in ciuitate tolethana regni castelle facta est post infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorū anno. i. domini illustris viri infantis pelagij i asturijs currēte erat septingentesima a q̄nquagesima. ij. ⁊ anno dñi septingētesimo decimoquarto. tūc ciuitas tolethana nobilis ⁊ fortis ac multoruȝ bonorum abundantissima. sp̄aliter in multitudine nobiliū militū ornata fuit posita in potestate ysmahelitarū ⁊ deuicta sine prelio ex pditione ⁊ crudelitate iudeorū in ea habitantiū sicut narrat frater Johēs egidij samorēs. in suo archano. et lucas ep̄s thudeñ. i cronica sua ac planius i generali hystoria hyspanie cōtinetur. ¶ Modus aūt pditionis ⁊ crudelitatis iudeoruȝ fuit talis vt ibidē legitur. cū eñi xpiani ecclesiastici religiosi milites ⁊ alij xpiani ciues i dñica oliuarū ppter honorem solemnitatis magne f̄m suam cōsuetudinem exissent hoies extra suam ciuitatē ad ecclesiā sancte loacadie vt diuinū verbuȝ ibi audirent iudei crudeles qui cū sarracenis posuerunt suam pditionē signatā vt. s. illa die clauderent portas ciuitatis xpianis et aperirent sarracenis sic de facto fecerunt. q̄ venientibus sarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. ⁊ inde exeūtes ad xpianos cū essent inermes. ⁊ de tā pdicioso ac periculoso aduentu nihil cogitantes oēs gladio trucidauerūt. quo facto cariph p̄nceps illorū sarracenoꝝ ex predict̄ iudeis et suis sarracenis p̄dictam ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occidunt infantes per iudeos.

Ecunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorū sicut narrat Uincētius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ anno domini Millesimo centesimooctuagesimotertio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audiens nempe multotiens eisdem rex a pueris

qui i palatio cũ ipso nutriti fuerãt q̄ iudei qui parisi⁹ manebant singulis annis xp̄ianum vnum in obprobrium xp̄iane religionis quasi ꝓ sacrificio in criptis ⁊ fossis subterraneis latenter in die cene vel i illa sacra hebdomada penosa iugulabant. ⁊ in huiusmodi nequitia ꝑseuerantes deprehensi multotiens ⁊ igne cõbusti fuerant. Nam ⁊ sanctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocẽtij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ ⁊ cruci affix⁹ feliciter per martiriuȝ migrauit ad deũ: vbi etiam ꝑ eius intercessiones operante deo multa facta miracula fuisse referunt. Venerabilis ergo philippus rex q̄ viuente p̄re diu mente clausuȝ gestauerat et ob p̄ris reuerentiã perficere formidauerat: i ipso regni sui initio zelo dei flãmatus aggressus est. nã ad ipsius mandatũ capti sũt iudei per totã franciã i synagogis suis i sabbato. Et primo q̄dẽ expoliati sunt vestibus et auro ⁊ argento. eo siquidẽ tẽpore multitudo maxia iudeoruȝ parisius habitabat q̄ de diuersis orbis partibus. ob pacis diuturnitatẽ illuc cõuenerant. Audierant enim strẽnuitatẽ reguȝ francorum cõtra inimicos ⁊ pietatem in subditos illuc ergo diu conuersati in tantũ erant ditati q̄ fere medietatem vrbis sibi vendicauerant. Sed ⁊ cõtra dei ⁊ ecclesie decretuȝ xp̄ianos in domib⁹ suis seruos et ancillas habebãt qui etiam cum eis iudaizabant: ciues quoq̄ milites ⁊ rusticos de suburbijs et oppidis ⁊ villis supra modum vsuris grauabant. ⁊ quosdam etiaȝ in domibus suis iuramento astrictus quasi captiuos i carcere detinebãt sed et vasa sacra ꝓ instanti ecclesiarum necessitate sibi noie vadij supposita tã viliter tractabãt q̄ eorũ infantes in calicibus offas in vino factas comedebant et cũ eis bibebant. Itaq̄ timentibus illis ne domus illorũ ab officialibus regis scrutarentur quidã ex eis crucem auream ⁊ euangeliorum codicẽ auro ⁊ gẽmis deornatum cuȝ alijs vasis in sacro reposuit. et in ꝓfundaȝ foueam vbi ventrem purgare solebant ꝓh dolor vilissime proiecit. Que omnia paulopost dn̄o reuelãte sunt inuenta. datoq̄ edicto a rege vt oẽs iudei a regno eius exirẽt quidam ad fidem xp̄i conuersi sunt quibus intuitu xp̄iane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones ⁊ platos ecclesie donis et promissis allicere ceperunt vt per eorum suggestionem et infinite pecunie promissionem animũ regis a proposito reuocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum temporalium emolliri potuit. Illis ergo eiectis eorumq̄ possessionibus immobilibus ad fiscum regis deuolutis. rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibiq̄ altaria cõsecrari fecit vt vbi prius x̄pus in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero ⁊ populo laudaretur. hec Vincentius.

¶ Crudelitatē iudei i regno francie xp̄ianum quendam flagellatuȝ et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.

Tertia crudelitas iudeorum circa idem tempus in p̄dicto regno francie accidit sicut narrat p̄dictus vicentius magnus libro.xxx.speculi hystorialis.c.liiij.cuius narratio talis est. Philippus autē rex in francia dū esset apud sanctum germanum in laya.audita cuiusdā xp̄iani morte ignominiosa ab ipsis iudeis ꝑpetrata xp̄iane religioni cōpatiens: familiarib⁹ suis ignorantib⁹ quo iret subito arripuit iter apd̄ braya velocissime veniens positis in portis ipsius castri custodibus cōprehensisq̄ iudeis.lxxxiiij.ꝛ amplius cōburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹ castri muneribus eorum corrupta tradiderat eis quendā xp̄ianū cui falso imponebant furtum ꝛ homicidium. Hunc igitur antiquo odio commoti manibus a tergo ligatis ꝛ spinis coronatum per totā villaȝ fustigantes duxerunt ꝛ postea patibulo suspenderunt.hec ibi.

¶ In vna regni francie prouīcia oēs xp̄iani occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeoruȝ accidit in eodē regno francie. Cū enim iudei maleficijs vterent̄ ꝛ ꝑpter hoc sepe fuissent puniti accidit semel ꝙ iudeus quidā crudelissimus volēs vindicari de xp̄ianis cogitauit modū ꝛ fact⁹ est amicus cuiusdā ministri iusticie q̇ lingua nr̄a dicit̄ verdugo: ꝛ cuȝ sensit illū grandi secū amicitia cōiunctū quadam die rogauit eū instātissime vt vnius hoīs daret ei cor. fingēs se habere necessitateȝ eiusdem p̄ medicina quadaȝ sine quo infirmitas quedam curari non poterat: ꝛ colorando factum suū dixit ei ꝙ quidā homo dabat sibi viginti coronas aurei si euȝ sanaret et quod ipse daret sibi decē illarum si ei tribueret predictum cor: plura etiam alia sibi promittens. Ille ergo miser tuȝ ex amicitia tum ex cupiditate motus ānuit ꝓmisitq̄ sibi cor hoīs se daturū.extrahensq̄ illud predictū cor a quodam xp̄iano queȝ ꝑ iusticiaȝ in ꝑtes diuiserat tradidit vxori sue custodiendum dicēs ei ꝙ decem coronas debebat habere ꝓ illo a tali iudeo amico suo. Cū ergo mulier illa cognouisset iudeuȝ illū maleficum esse: deo inspirante durе reprehendit maritum. Ille vero econuerso reprehendebat eā dicēdo ꝙ ipsa esset causa ꝙ perderet decem coronas ꝛ plura alia promissa Finaliter consilio mulieris sic factū est ꝙ acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderunt iudeo secretissime receperuntq̄ decē coronas aurei.quo facto iudeus ille non modicū gaudens maleficijs suis vtens sepeliuit predictum cor in quodam cāpo magno cogitans se cor hoīs xp̄iani sepelisse. Et factū est ꝙ post dies paucos congregata est i cāpo illo innumerabilis multitudo porcorum nō solum domesticorum sed etiam siluestriū.ꝛ tanta fuit lis et

prelium inter eos q̄ oēs mutuo rabidis se morsibus dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viuus. qđ factū a rege francie cognitū iudeo capto apta est veritas quod sic fuisset factū de hoīb⁹ xp̄ia nis illius puincie sicut de porcis si coꝝ sepelisset hoīs xp̄iani. q̄re oēs iudei illius loci ex regis p̄cepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in francia accidisse. ¶ His aūt ꝛ pluribus alijs maleficijs vtunē iudei q̄ alie natiōnes mūdi cū semper fuerint rebelles deo ydolatre ꝛ preceptoꝝ dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq̧ diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis prohibitū deutronomij. xviij. Nō inuenaitur i te q̄ lustret filiū suū aut filiā ducēs p̄ ignē aut q̄ ariolos sciscitet. aut obseruet somnia atq̧ auguria. nec sit maleficus aut incātator neq̧ phitones ↄsulat neq̧ diuinos ꝛ querat a mortuis veritatē. hec eñi oia abhoiatur dñs. Et iteꝝ Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinatiōis spūs fuerit morte moriat lapidib⁹ obruent eos. sanguis eoꝝ sit super illos.

¶ De crudelitate iudeoꝝ in alemania vbi puellā occiderūt. ꝛ q̄re iudei in oi puincia quam inhabitāt xp̄ianum sanguinem fundunt.

Quinta crudelitas iudeoꝝ famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas p̄riarcha barbarien. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū qđ accidit anno ab icarnationis domini. M. cclxi. qđ factum est in villa teutonie forchin noie. Contigit autē vt quedā vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annoꝝ septē a parentibus ablatā venderet occidendā. Hanc igitur in secreto sup pulchra et plura lintheamina obstructa oꝛe eius in omnib⁹ fere iūcturis mēbroꝝ incisionib⁹ vulnerarūt maxio conamine sanguinē exprimentes ꝛ in ipsis lintheaminibus diligētissime receptātes. Hāc aūt post tormenta defunctā iudei i aquā fluidā ꝑpe oppidū ꝓiecerūt ꝛ sup eā cōgeriē lapidū posuerūt. Tertia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatorib⁹ est iuenta ꝛ in oppidū deportata horrentib⁹ ꝛ clamātib⁹ populis ab impijs iudeis tantū flagitiū perpetratū. Erat eñi in vicinio marchie princeps q̄ mox audito tāto piaculo ꝑuenit ad corpus statiq̧ erectū residēs tetendit manū ad pūcipē quasi vindictā sanguis ei⁹ vel forte misericordiā imploraret post horā ꝟo dimidiā iterū se deposuit defuncti more suppinā. Adductisq̧ ad h̄ spectaculū impijs iudeis statim eruperūt oia vulnera corporis ꝛ in testimoniū nephande necis copiosum sanguinem effuderūt. mox clamoꝛ vulgi attollitur ꝛ ad vindictā zeli totalr̄ est aiatus. Et q̄busdā indicijs capta vetula cōuicta ē marie cū filia eius paruula oia p̄

diderit qz a puero et ebrio extorque tur veritas. Iudei quoqz capti sunt q in puellam manus nepharias exten derant: rotatiqz et suspensi sunt cunctu la. Duo vero mutuo se iugulauerunt hec nobis fratres ordinis predicato rum Richardus et egidius sicut illi qui in villa fuerunt post triduum quo hec gesta sunt veraciter retulerunt ¶ Hinc igitur videndum est cur iu dei secundum consuetudinem in omni pro uincia quam inhabitant xpianum san guinem fundant. Certissime enim com pertum est quod omni anno in qualibet prouincia sortes mittunt que ciuitas vel oppidum xpiani sanguinem aliis ciuitatibus tradat. Constat quidem ex sancto euangelio quod pylato lauan te manus et dicente. mundus ego sum a sanguine iusti huius iudei impiissimi clamauerunt. Sanguis eius su per nos etc. Super quo beatus Aug. in sermone quodam qui incipit in cru ce munere dicit. Uidetur quod ex ma ledictione parentum currat adhuc in filios vena facinoris per maculam sanguinis. vt per hanc fluidam ipor tune proles impia inexpiabiliter cru cietur quousqz se ream sanguinis xpi recognoscat penitens et sanet ¶ Preterea dicit ibidem supradi ctus doctor quod audiuit suis tempori bus quendam litteratissimum iudeorum conuersum ad fidem dixisse quedam quasi prophetam eorum in extremo vite prophetasse iudeis. certi scitis inquit nullo modo vos posse ab illo quo pu nimini verecundissimo cruciatu sa nari nisi solo sanguine xpianano quod verbum ceci semper iudei et impii ca pientes induxerunt omni anno in omni prouincia fundendum sanguinem xpianorum vt tali sanguine conuale scant. et addidit male autem intellexe runt verbum sanguinem intelligen tes xpiani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinem qui in salutem pecca minum quotidie funditur in altari quem si quilibet vestrum conuersus ad fidem xpi sumpserit vt debue rit mox sanabitur ab illa maledi ctione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet quod iudei qui non ficte sed vere accedunt ad baptismum statim sanantur ab illo fluxu. san guinis quem patiuntur.

¶ In alemania fuit cum intoxicaue runt omnes puteos et fontes.

Sexta crudeli tas famosa iudeorum fa cta fuit sedente in cathe dra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus tertius apostoli cus. et imperante henrico romano rum imperatore qui fuit. lxxxvi. im perator Anno domini. M.cccxlv. tunc enim compertum est in ale mania quod iudei intoxicassent om nes fontes et puteos vt occiderent omnes christianos dicte prouincie torti enim aliqui eorum id confessi fuerunt esse verum. quare miran tes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem prodiciosam habere inter se per totam alema niam iudei combusti fuerunt. habe tur hoc ex cronicis imperatorum et sum morum pontificum.

¶ In alemania fuit septima vbi tres infantes christianorum occi derunt.

Eptima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatõe domini. M.cccc.xx. in alemania imperante frederico imperatore. Tunc eñ in vienna ciuitate teutonie compertuȝ est ꝙ iudei occiderunt tres infantes xp̄ianos. Cõpertum est etiã ꝙ mulier quedam xp̄iana impiissima vẽdidisset iudeis corpus dñicuȝ. quare ex precepto predicti imperatoris. ccc. iudei fuerunt igne cremati et mulier illa ducta per ciuitatem predictaȝ a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata. hec mihi retulit quidam vir illarũ partium dictus Arnoldus de almania qui me certificauit se ꝓpriis oculis vidisse predictam executionem iusticie. tam illorum trecentorum iudeorũ: ꝙ etiã predicte femine.

¶ In ciuitate papie accidit vbi iudeus qui dammedicus occidit vnũ christianum infantem.

Ctaua crudelitas iudeorũ accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natione Januensi. nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei predicte ciuitatis: cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conuentu minorum valisolitano Anno domini. M.cccc.lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo christi emundari. ⁊ interrogaui eum de pluribus. ⁊ inter cetera incidẽtaliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeoruȝ ⁊ ꝯfitebatur veritatẽ fidei catholice diceret mihi veritatẽ de hoc ꝙ iudeis imponitur. s. ꝙ occidunt ⁊ sacrificant infantes xp̄ianos cũ eos habere possunt. vtrum hoc sit verum si sciuit determinate vel vidit vt possint xp̄iani cautius obseruari ab eis. qui motus cõsciẽtia ⁊ zelo religionis xp̄iane narrauit mihi duo crudelissima vnũ qđ audiuit a parẽtibus suis iudeis ⁊ a pluribus aliis iudeis: ⁊ aliud qđ propriis oculis viderat. ¶ De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis ⁊ ab aliis iudeis ꝙ i partibus ytalie erat quidã iudeus qui dicebat magister Symõ de ancona medicus qui discurrẽs ꝑ varia loca etiaȝ per magnoꝝ dñoꝝ palacia ꝓpter officiũ suum. Accidit ꝙ habuit familiaritatẽ non paruam cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem christianum etatis quattuor annorum: vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gẽtes armorum. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viaruȝ ex amicitia quam habebat cuȝ predicto iudeo tradidit eum: et sibi donauit nihil mali cogitans de his que iudeus gerebat in corde: sed vt ei seruiret Iudeus vo nõ modicum corde gauisus cepit infantem ⁊ cũ eo redijt in ciuitatem papie vbi domiciliuȝ suum habebat. et cum ingrederetur domum suam videns horam qua posset desideriuȝ sue feritatis

explere capto infante sup mensaz extēdit ꝛ euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mēsam trūcum cepit et in quādam secretā camerā cum eo introiuit vt suū impleret puersum ppositū. Interim ꝓo ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis qui inueniēs caput infantis sup mēsam ipm in ore cepit: ꝛ per fenestraz in vicū saltauit. Cum aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt pdictum caput tolleret. ꝛ ipm nō inueniret nō modicū miratus: sed ꝛ timore pcussus ꝙ esset discoopertus statim domū suā exiuit ꝛ data non parua pecunia quibusdā saccomānis occultatus est ꝛ vsq ad mare secrete perductus ꝛ inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit manus iusticie ipm diligēter inquirētis. Fuit aūt cognitum predictum factū crudele pter predictum canem: qꝛ cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respiciētes nō poterāt bene discernere quid esset illud qđ canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finaliter acclamantibus illis dimisit caput: ꝛ vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scꝫ ausus esset taꝫ crudele factum perpetrare. Sequentes igit vestigia sanguinis decurrētis guttatim p vicum vnde venerat canis vsq ad domum predicti iudei peruenerunt ꝛ introeūtes inuenerunt mēsam cruore infectam et trūcum infantis in camera: iudeum ꝓo nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis et pluribus aliis vt predixi ꝛ de quo est fama publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum sanguine eius.

Una crudelitas iudeoꝝ famosa accidit in ciuitate Saone ꝗ distat p dictam a ciuitate Januēsi vnde predictus iuuenis emanuel postꝗ mihi retulit predictam crudelitatem vt audiuit. Consequenter narrauit id qđ propriis oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum eñi essem in ciuitate quadaꝫ subiecta ianue que dicitur Saona vt viderem sacrificari quēdam infantem xpianuꝫ pater meus deduxit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime ꝛ clausis ianuis diligētissime iuramētum fortissimum omnes fecerūt de celando id qđ facere volebant. sic ꝙ nullo modo temporibus vite sue detegerent quicqd ibi fieri viderent quinimmo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt ꝙ aliquid tale alicui viuētium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in mediuꝫ infantulus quidaꝫ xpianus etatis fere duorum annoꝝ: ꝛ deducto vase illo in quo consueuerūt recipere sanguinē infantium circūcisorum posuerunt predictum infantem nudum supra predictum vas ꝛ quat-

tuor iudei illorum intēdebant occisioni sub tali forma et ordine. nam vnus tenebat eum per brachium dextrū secūdus per sinistrum. tertius vero tenebat caput eius eleuatum sic quod isti tres tenebant eum in forma crucifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xpiano sic dispositio primo posuit in ore eius stuppas fumo plenas ne scilicet clamare posset. et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis lōgos: et mittebat eos crudelissime īfra stomachum et latera infantis versus partes corporis supioris qui nō dubito quin per viscera infantis transirent vsque ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe et celeriter vulnerans infantem mittēs et extrahēs predictos aculeos copiosissime viuus sanguis infantis effundebatur in predicto vase. quod cum viderem exhorrui facinus crudelissimum nec amplius respicere potui: sed absentaui me aliquātulum in eadem domo. Pater meus vero venit ad me et dixit mihi multa inter que secretissime mihi mādauit quod nunquam alicui viuēti ea que videram nec que ibidem visurus eram detegerē. Sed quod antea sustinerem mortē vel occiderem meipsum cū gladio quam quod aliquid huiusmodi secreti reuelarem et cum redirē cum eo ad locum iam predictus infans expirauerat capto ergo corpore eiusdem proiecerunt eum in quandam profundissimam et obscurā latrinam que erat in predicta domo: et deinde fructibus diuersis. scilicet pomis: piris: nucibus: auelanis: et ceteris que habere potuerūt in partes minutissimas diuidētes sanguini illi infantis xpiani in predicto vase miscuerunt et de illa cōfectione horribili omnes illi iudei comederunt et ego comedi de sanguine illo. quod postquam gustaui fui ita alteratus in memet ipso quod illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare volēs quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine pdicti infantis xpiani. ¶ Predicta omnia et plura alia narrauit pdictis iuuenis emanuel iudeus ante me: et ante venerabilē patrem fratrē petrum vela pro tunc in supradicto conuentu valisolitano guardianum. Et iterū atque iterum antequam sacramētum perciperet baptismi: et postquam baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi predicte ville et vocatur franciscus Eadem omnia corā reuerendo in xpo patre et dño gharsia de boamonte lucētine episcopo eius patrino in baptismate et coram venerabili domino petro basques decano ecclesie compostelane ac corā aliis pluribus notabilibus viris ecclesiasticis et laicis: et publico notario regis audiētie predicti dñi episcopi secretario. s. petro martini de guetaria per quē omnia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta et signata et in supradicto conuētu minorum reseruata ad memoriam tanti facinoris: et dixit quod supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quattuor annos ante conuersionē suam. Et pts

ꝙ perpetrata fuit hec crudelitas Anno domini. M.cccclij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicit thauara vbi iudei seminauerunt aculeos: incenderunt christianorum domos.

Decima crudelitas iudeoꝝ accidit in regno castelle in quadam villa q̄ dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almança. Casus autem vt est vox cōis ꝛ publica fama fuit talis. Iudeus quidam filius cuiusdā fabri iudei cōmisit quoddaꝫ crimen ꝓpter quod fuit iuridice occisus. pater ꝟo eiꝰ pre dolore filij cōcepit dolorem et peperit iniquitatē: vt enim vindicaret se de xp̄ianis in p̄dicto loco finxit se stultū ꝑ multos dies. Modum autem sue fatuitatis publicauit in hūc modum: vt ab omnibus stultus reputaretur: qꝛ diebꝰ ꝛ noctibus incedebat per locum predictum clamans ꝛ percutiēs portas domoꝝ cum martello intantum ꝙ iam de eius vocibus et ictibus nō curabant: eum fatuum totaliter reputantes. In domo ꝟo sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdā laminas ferreas ꝑforatas quibꝰ posset de nocte omnes portas domoꝝ ꝯclauare: fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra abrojos nominant qui communiter ab inimicis seminātur ꝓ pedibus equoruꝫ ꝛ hominū conclauandis. Cum ergo habuit sufficiētiam predictorum nocte quadā intempeste noctis silentio discurrēs celeriter per locuꝫ: vt consueuerat conclauauit portas: aculeos predictos seminauit: vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos inciderent. Quibus peractis iuuatus non est dubiū per alios iudeos cogitātes perimere omnes xp̄ianos apposuit ignem domibus ꝛ fugit. Cum ergo habitatores p̄dicti loci pre vigore fumi ꝛ ignis calore excitarentur surgētes velociter ꝛ vt ignem fugerēt ad portas aperiendas recurrerūt: ꝛ cum non valerēt eas aperire multi igne perierūt: ꝛ si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderunt grauiter pedibus vulnerati: quare predicte crudelitatis ꝛ malicie inopinate querela ad regem venit qui secundum ꝙ ē publica fama litteras suas dedit predicto loco ꝙ quicunq; iudeus in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit autem ꝙ iudeus quidam: iter faciēs prope terminū predicti loci cogitans ꝙ a nullo posset videri quasi derisorie intrabat in terminū predictum ꝛ subito exibat dicens hec verba. iudeus in thauara iudeus extra thauarā: sed qui latebant eū vidētes comprehēderunt ꝛ ibideꝫ ignibus combusserūt: ꝛ ideo in ꝓuerbium tradunt in illis partibus cōtra iudeos p̄dicta verba: iudeus in thauara ꝛ iudeꝰ extra thauaraꝫ nec amplius iudeꝰ aliquis ibi habitauit vsq; in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum cineribus cordis eius.

Ndecia cru-
delitas iudeorū acci
dit in p̄dicto regno
castelle circa annum
domini. M.cccclilij. Cū enim de
nomine iesu in villa valisoletana
vigintiduos sermones facerem et
vltimum in illa materia vellem fa
cere: relatum mihi fuit a personis
fidedignis inter quas fuerūt. Re-
uerendus in xpo pater et dominus
garschias de voamon de lucen.
episcopus supra nominatus homo
quidam magne sciētie et bone con
sciētie. et Rodericus didaci de mē
doca miles vtiq strenuus atq ti-
mens deū. q duo iudei in terra lu-
douici de almanca ceperant vnum
infantem paruulum christianū fur
tiue et deducentes eum extra locū
in quodam cāpo occiderant et ape
rientes eum per mediū corporis
extraxerunt cor eius et sepulto cor
pore in superficie recesserunt. Ca-
nes autem ibidem transeūtes cor-
pusculum illud effodientes extra-
xerunt et corroserūt. vnus autē eo-
rum brachiū cum manu deducens
in ore a pastoribus captus est et sic
detecta fuit mors infantis qui non
inueniebatur. Iudei autē predicti
conuocantes secrete alios de qui-
bus et ipsi confidebant predictum
cor combusserunt et in cinerem re-
dactum vino miscuerunt: et de illo
predicti iudei bibentes cōmunica
uerūt. Super quo facto predictus
didacus de almanca fecit diligen-
tem inquisitionem et inuenit predi
ctos iudeos reos in crimine: capto
q vno illorum qui fecerat factum
vir quippe rubeus capillis et bar-
ba: quem ego vidi et tormentis ex-
positus cōfessus est et non negauit
Cūq vellet facere iusticiam de eo
dem. iudei qui non dormiebant ve
locissime itinerantes a rege litte-
ras habuerunt in quibus aduoca-
bat causam ad se et mandabat mi-
liti q nō procederet vltra quousq
amplius videretur in causa: et sic
cessauit predictus miles ab execu
tione iusticie. Hac ergo certitudi-
ne habita ego predicaui predictū
sermonem in ecclesia sancti Nico-
lai que est ppe iudaismum vbi to-
ta villa cōuenerat processionaliter
et etiam multi iudei et ibidē aggra
uaui hanc crudelitatem mihi noui
ter relatam: vt dictū est quod ver-
bum publicatū non modicū displi
cuit iudeis ibidem presentibus ac
etiā pluribus alijs de genere suo
illis fauētibus. Propter quod sic
factū est q iudeus ille ductus fuit
ad p̄dictam villā valisoletanā pro-
curantibus aliquibus de gn̄e suo
qui protūc magnā partem in can
cellaria regis habebant: vt colore
iusticie ipsum liberarēt extrahen-
tes eum a manibus p̄dicti militis
Positus ergo est ī carcere publico
et tūc supradictus domin9 Lucen.
episcopus litterā quandam rece-
pit a supra nominato milite ludo-
uico de almanca nomine pprio ro-
boratam: quam pprijs oculis vidi
et in manibus meis tenui et legi. in
qua narrabat et asserebat oīa supra
dicta fore vera et quomodo cessaue
rat ab executiōe iusticie ppter pre

dictam litteram regis recomēdās eidem predictum negocium ꝓpter honorem fidei:ex quo erat princi/palis in consilio regis. vidit insup predictus dñs eps inquisitionē fa/ctam per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia mu/nera et fauor:timor ⁊ amor corrum/punt iudices et tres pretores intē/debant in causa:quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo. ideo tādiu illi duo dilatauerūt negocium ⁊ dissimulauerunt hec ⁊ alia cauillantes ꝙ nihil vsqꝫ nunc in executione iusticie factum est vt de iudicibus illis suo tempore de⁹ faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thau/ren. accidit vbi presciderunt carnē cum sanguine de crure cuiusdā par/uuli xpiani:⁊ secum deduxerunt.

Duodecima cru/delitas iudeorum acci/dit in ciuitate thauri su/pradicti regni castelle anno domi/ni. M.cccclvij. Cū enim in ea par/te ciuitatis predicte que depopula/ta est duo infantes xpiani fere eta/tis septem annorūꝫ in solatijs pue/rilibus ambularent:ecce duo iudei qui viderunt eos solos ⁊ a nemine videri predictos infantes capere voluerunt:sed quia timuerunt non habere spacium ad suam maliciaꝫ exercendam. currētes post eos vnū acceperunt:⁊ abscindētes frustrū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine eius recesserunt. et sta/tim fugientes in ciuitatem ȝamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex ne/gligentia nulla facta fuerit execu/tio iusticie. hoc mihi narrauit reue/rendus in christo pater ⁊ dominus Alfonsus de viuero episcopus sala/mantinus certificans me de veri/tate huius facti. cum paruulus pre/dictus:cuius caro abscisa est. esset filius cuiusdam scutiferi sui qui di/cebatur iohānes de benapharses.

¶ Iteꝫ de eadē ciuitate anno quo supra vir quidam simplex venit ad me volens proponere querelā quā/dam similem predicte in cōsilio re/gis que talis erat:vt i scriptis ostē/debat ꝙ die quadaꝫ. iudeus quidā cepit vnum paruulum sub clamide nemine vidente ⁊ manu posita sup os suuꝫ ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero po/sito clausis portis domus sue tem/ptauit occidere infantem:sed dño disponente clamauit infans. ⁊ cum clamaret casu quidam operarij ve/nientes de vinearū culturis ⁊ tran/situm facientes ante portas dom⁹ predicti iudei audientes voces ꝑ/dicti infantis steterunt. percusse/runtqꝫ portas predictas fortissime cum instrumentis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iu/deus necessario habuit aperire. et inuento infante inquirebant quid/nam esset iste clamor. et iudeus re/spondit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a ludo iu/dei:qui narrauit eis quomodo ce/perat eum iudeus. et quomodo eū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdem. et deducta est causa ad regis consiliũ quid amplius factum est non noui.

¶ In medicinis vbi assignantur tres rationes: quare non expedit xpianis vti medicinis iudeorum.

Ecia tertia crudelitas iudeorũ exercetur communiter in medicinis Plurimi enim iudeorum videntes negligentiã xpianorum in discẽda arte medicine viribus laborant ꝑ peritia dicte artis. et cũ vigeant astutia serpentina student viriliter dñis cõplacere vt eos teneant pro parte sua. et intãtũ iam dñi temporales: immo qđ flendum est et ꝑlati ecclesiastici eis adherent: vt vix inueniatur aliqs eorum qui non habeat penes se dyabolum iudeũ medicũ qui intantum laudant eos vt dicunt xpianos medicos: licz peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cuz ergo iudei predicti cognoscunt circa se fauorem dñorum sunt circa inferiores seuiẽtes. beatus qui ab eorum manibus euadit. ¶ Narrent q̃ ab eis recipiunt purgatiões et fleubothomiarum consilia. me enĩ existente in ciuitate Segolcieñ. Iudeus quidã medicus purgationez quãdam tradidit vni xpiano et casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam protũc incipiebat infirmari modicum. quod superfuit de purgatione illa quod nõ potuit recipere primus ipse accepit cogitans et illud sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succensi facti sunt amãtes intantũ ꝙ post qntam diez primus mortuus est. Ali9 vero quasi per miraculum liberat9

¶ De similibus autem non est numerus intantũ ꝙ si vnũ curant quiquaginta occidũt. sicut repertũ est iudeos medicos seipsos in suis solẽnitatibus laudare conferẽtes ad inuicem quis eorum plures occideret xpianos. Et si vis scire causas quare xpiani non debent recipere medicinam a iudeis. Audi testem famosum ex eorum genere. s. magistrũ Alfonsum conuersum in libro bellorum dei. ca. xliiij. vbi dicit. Nõ expedit xpiano alicui medicinã recipere a iudeo triplici rõne. Pria est quia iudeus ſm veritatem non cognoscit naturas et complexiones omniũ ciborum qui eis deferuntur nisi ex auditu: non tñ ex experiẽtia quã ipse per se facere posset. verbi gratia. non cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cirogrilli. et ficedule. et piscis congri et sic de aliis carnibus per libros sicut cognoscit carnem bouis: arietis: et hirci. et alios cibos quos habuerit in vsu comedendi. et iam dixerunt sapientes medici: ꝙ nõ sufficit alicui ad hoc ꝙ sit bonus et verus medicus. legere in libris quousqz vtatur experimentis et probationibus medicinarũ et ciborum et infirmitatum et infirmos visitãdo Medicus autem non potest experiri naturam ciborum sibi vetitorũ nisi in corpore alieno. sicut probãt et experiunt venena in alieno cor-

pore parua sapientia sufficit ad discernendum cibos: vel ea que semper sunt nociua: q2 sufficit q sciat de illis solūmodo q sunt nociua. s3 non sufficit parua sapientia ad vetandum ea que non sunt semp nociua: nec semper vtilia. z ideo qui caret magna sapientia in similib9 adducit infirmū ad periculū vel ad mortem. ¶ Secūda ratio est: q2 talis medicus vel timet facere peccatum ꝑm legem suā vel non. et constat q timet facere peccatū: q2 sapientes iudeorū dixerunt q melior medicorum ibit ad infernū. z causa huius est: q2 intentio modicoru3 vt plurimū est vt acquirant diuitias: vel vt acquirant magnū nomē sibi non vt seruiāt deo. z hoc est eis aliquādo causa ad elongandū aliquādo infirmitates: vel ad peiorandū eas: vel vt infirmos perimant. z si talis est natura medicorū in generali q̄tomagis hoc erit de medicis iudeis cū vt cōmuniter nō sit i eis timor peccandi: vt dictū est. ¶ Tertia ratio est: q l3 medicus iudeus esset timidus in peccādo ꝑm lege3 suam. expedit multum vt vnusquisq3 se custodiat ab eo: quia lex sua p̄cipit ei occidere xp̄ianos et eorum bona accipere. defenditur etiam iudeus a reddendo xp̄iano ea que p̄diderit z oblitus fuerit. z soluere ei debitum quod debet: z facere ei amorem. z q est preceptum legis occidere eum. propter que omnia christianus est debitor anime sue si ponit corpus suu3 in manibus medici iudei. et quare christianus confidet de fide iudeorum cum ipsi nō confidant de christianis. quia intētio eorum ad malum prona est z ad suspitiones habendas de bonis. et q ipsi venenose retinent in cordibus suis: vt faciant aliis. de hoc suspicantur in aliis. z sic dixerunt sapientes eorum in thalmuth: q non debent recipere medicinam a christianis: nec ab aliis gentilibus nec debent eorum capilli ab illis circinari vel radi: nec habere societatē cum illis in via nec stare soli cum eis in vno loco. sed si christianus catholicus elongauerit se a iudeo in dando et recipiendo specialiter si elongauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnā remūerationē a deo: quia i hoc implet magna dei precepta cum custodiat animam z corpus suum: ac etiam alios xp̄ianos qui eū in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit Deute. iiii. custodi temetipsum et animam tuam sollicite. et iterū Hiere. xvii. custodite animas vestras. ¶ Item si christiani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitiu3 deo et iesu christo filio eius seruiēt deo quia cū iudei viderint q venit eis aliquod dammum: quia non timent deum: nec timent peccatū erit hoc eis causa et ratio vt redeant ad timorem dei: z vt abstineant a peccato z in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enim dixerunt sapiētes q maior est ante deum ille qui facit alicui facere bonu3 q̄ ille qui facit. Seruient etiam iesu christo filio eius: quia cum iudei viderint q eis nascitur aliquod dānum propter malos mores eorum: et ꝓpter

defectum modestie qui habetur in eorū thalmuthica lege erit eis hoc causa ₇ ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis ₇ accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: ₇ modestie. ₇ non est in mūdo maius preceptum dei ꝙ predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo ₇ vt ostendatur laus ₇ honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In cōcordantiam horum potest adduci illud prouerbio. xxi. Qui custodit os suū sez a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab āgustijs aīaz suā.

¶ In venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorū est in venenis ꝓpinādis. Rabies enim iudeorū plurimos nocādi modos circa christianos inuenies: non solum circa infirmos: sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis. sed etiaz qui aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tāꝙ ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quorum maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnum sepe cohabitarent minor fratris sui mortez excogitauit: vt tota hereditas perueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico. aut almirā predicti regi. qui data pecunia vel ꝓmissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenum quo fratrem suum perimeret. Cumque die quadam ad mensam fratris veniret obseruato pūcto in vase in quo vinum erat fratri propinanduz solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodaz colore horribili obfuscata: quod pauidū erat vinuz illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste ꝙ venenum erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentum est ꝙ frater eius fecerat proditionem illaz. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorūdam militum veniam meruit a fratre cum hac conditione ꝙ ingrederetur religionem. de qua nunꝙ exiret. et sic factum est: quia positus fuerat in monasterio monachorum sancti benedicti ville supradicte vallisoletani in qua nunc monachus est effectus. iudeus vero qui dederat venenū cognito ꝙ ꝓditio erat detecta ne forte captus vi tormentorū hec ₇ alia plurima mala ꝙ fe

cerat reuelaret ppter q̃ merito nõ solum ipse: sed omnes iudei debe-rent perire veneno hausto seipsum necauit. ¶ O q̃ periculosa est con-uersatio iudeorum xp̄ianis omni-bus specialiter magnatibus et regi-bus. Nunquid Nero imperator se-quens consilium symonis magi iu-dei in omnib⁹ horribilis fuit et ma-la morte finiuit. Nunquid helena Constantini mater ex nimia cõuer-satione cum iudeis in hierusalem quasi conuersa fuit ad iudaismum: nisi interuenisset filius eius qui fe-cit q̃ congregarentur sapientes iu-deorum cũ sacerdotibus xp̄ianorũ rome vbi fuerunt ex parte xp̄iano-rum. lxxv. ep̄i. et de iudeis. xij. sapiē-tes et centũ et nouē sacerdotes. et fa-cta fuit disputatio coram Constan-tino et helena matre eius: et fuerũt omnes iudei deuicti et confusi per solum sanctum Siluestrum papã. et conuersi ad fidem xp̄i ac regina helena liberata a periculo in quo erat. vt pz in chronicis imperato-rum et generali hystoria hyspanie. Nonne rex petrus castelle sequēs conuersationem et consilium duorũ iudeorum: quorum vnus dicebatur Abensarsal. qui certificauerat euz q̃ deberet lucrari terrã sanctã hie-rusalez: quia sic inuenerat in signo natiuitatis eius. Alter vero iude⁹ vocabatur salomõ leui qui erat ei⁹ thesaurarius maior in omnibus in-felix fuit crudelissimus: non solum in extraneos: sed etiam in suos fra-tres et naturales subditos ac ma-la morte finiuit: occisus in mõtiel a rege Henrico. Nõne rex alfonsus ex cõuersatione iudeoz in tantam venit cecitatē q̃ tenuerit quãdam iudeaz in concubinã quinqꝫ annis in quibus sic fuit alienatus male-ficijs illius iudee q̃ nulli⁹ poterat habere audiētiam cum eo et regnũ destruebatur nisi milites succurris-sent qui quadam die ipsam occide-runt cum seruitricibus eiusdē secũ-dum q̃ legit in cronica didaci cã-pidocti. Non ergo possũz approba-re conuersationez xp̄ianorum cum iudeis specialiter magnatum pre-latorum et regũ cum tot mala exē-pla et pericula nõ solum corporum sed etiam animarum et reipublice legamus et experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo-tidie orant pro destructiõe ecclesie xp̄i et principum xp̄ianorum.

Uita decima crudelitas iudeoruz in oratiõibus eorum ostēditur nõ enim iu-dei orant p inimicis et psecutoribus ex charitate et pie-tate sicut faciunt xp̄iani: sed sicut in operibus vt supra claret crude-lissimi ostēduntur: sic et in orationi-bus suis sp̄aliter in quattuor. Pri-mo i festo mardochei qđ adhuc ce-lebrant. xv. kalēdas marci conte-runt ollas in synagogis dicētes si-cut contritus est aman sic regnum xp̄ianorũ velociter cõteratur. Se-cunda oratio iudeorũ p̄cipitur eis q̃ fiat cum transeunt ante domos orationis xp̄ianoz. orant eñi sic in sentētia scd̄m hebraicum suum do-mus superboz prosternet te deus.

Tertiam oratione faciunt cu transeunt per cimiteria christianorum sub tali verboru serie erit verecundata mater vestra erit repudiata illa quevos peperit quia finis xpianorum vermis est. Quartam orationem faciunt quotidie ter in die in qua maledicunt iesum xpm et discipulos suos atque reges et principes xpianos cuius tenor talis est scdm Iheronimum de sancta fide in tractatu secundo libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. et vt intelligatur notandum quod iudei vocant conuersos ad fidem christi mesunadiu.i. destructos: dicunt ergo sic mesunadiu.i. destructis no sit spes et omnes heretici et omnes qui loquuntur contrarium israel in breui sint scissi et regnu superbiosum in breui sit euulsum cassatum et destructum et oes inimici nostri sint destructi et humiliati et confracti breuiter in diebus nostris. ¶ Magister Alfonsus conuersus i libro de bellis dei c. xliiij. vocat iudeos superbos et crudeles quia non orant ex charitate sicut xpiani et ponit in terminis supradictam oratione sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliam lege no habeant spem et oes heretici subito pereant et omnes nri inimici et omnes odientes nos et omnes qui querut mala nobis subito succidantur et omne regnu superbie frange cito destrue et opprime cito in dieb9 nostris et ipsi vocant xpianos regnu malignitatis. hec ille. Cum aut iudeis dicit a xpianis quod ipsi faciant hanc oratione statim negant. sed mentita est iniquitas sibi cum hoc fuerit publice ostensum per supradictum magistru Afonsum illustrissimo regi alfonso qui disputauit cu maioribus et sapientioribus iudeorum et fecit eos cognoscere quod dicebant pdictam oratione et maledictionem contra xpianos propter quod pdict9 rex inhibuit iudeis singulis ne illa orationem dicerent et quod ea ab omnibus libris suis raderent et amouerent cuius tenor talis est. Dns alfonsus castelle toleti et legionis galecie. hyspalis. cordube. mircie. gihennij. et algarbij Rex. dnsque moline consilij iudeorum oim regnorum nostrorum. et ipsorum quilibet gratiam cum salute. Volo vos scire nobis fuisse relatu per magistru Alfonsum couersum sacrista maioris ecclesie valisoletane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroque sexu adulte etatis oratioe quada in qua maledictione omnipotentis dei xpianis ac oib9 ad fidem xpi conuersis iprecamini eos censendo hereticos etiam inimicos capitales: et quod publice deum exoratis vt eos destruat atque pdat. et licet aliqui iudeorum dicedo negabat hoc non dicere xpianis. disputauit tn hoc dictus magister Alfonsus cu sapientioribus valesole qui de vobis fuerint adinuenti coram iudicib9 vestris ac scribis publicis et merinis atque pbis viris de pdicatoribus fratribus et multis aliis circustatib9 vbi iurameto legis iudeorum illi sume litterati inter se cocesserut dictis librorum suorum iniuctu ab antecessoribus hoc fuisse veluti di

ctus magister alfonsus demōstra-bat: ⁊ ipsi suis nominibus sup hoc vice ⁊ vicibus roborarunt in he-braico. vidente nobis hoc vitupe-rare ⁊ derogare fidei xp̄iane in bo-nū duximus per mandatū ne in ali quo regnoꝝ nostroꝝ amplius hoc fiat. ꝙ si iudeus aliquis vel iudea hoc p̄sumpserit attemptare iudi-cibus omnibus ⁊ merinis atq̄ po-tentibus cuiusq̄ loci in quo hoc ac ciderit qui hanc nr̄am litterā vide rit vel trāsumptū signato notario publico iniungimus viua voce ibi remedium ponere: sicut erga illos qui contra xp̄ianā fidem ꝓponūt ⁊ lr̄am nostram recipiunt in cōtem-ptuꝫ ⁊ ꝙ vt ibi scribitur cōpleatis ⁊ vnus pro alio non excuset qd̄ in-iungimus ponere in effectu et cu-stodiatis ⁊ defendatis. Predicte nostre littere vel transumpti illius signati notario publico ostenso-rum nec permittatis dicto vel fa-cto: aliquem vel aliquos: contra eum porcedere quocumq̄ modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri dominij centūq̄ marabeti-noꝝ nōmisme noue cuiuslibet om-ni vice. et qualiter vos hanc lr̄am vel transūptū signatū notario pu-blico tales vel tales duxeritis ad-implendum cuiq̄ notario publico cuiusq̄ ville vel loci qui ad hoc vo catus fuerit imponimus ꝑ manda tū ꝙ hoi hanc lr̄am nostram nun-cianti testimoniū suo signatum si-gno p̄beat vt nobis cōstat qualiter mandatum nostrū duxeritis adim plendum ⁊ aliud nullus vestrū au-deat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta littera sibi oīmo do p̄sentetis: datum in valle oleti. xxv. die mensis februarij. erat. M. ccc. lxxiiij. ⁊ licꝫ tp̄e illius regis in dei de facto illaꝫ amouissent tamē post mortē regis iterū recuperata ē a iudeis sicut dicit magister Johā nes ꝯuersus ī libro de ꝯcordia legū ti. v. ca. x. qui iterꝫ ex p̄cepto regis ī ciuitate burgensi corā dn̄o gome cio archiepiscopo toletano cui rex negociū recōmisit disputauit cum sapientibus iudeorum et ostendit eis ꝙ postq̄ eis prohibita fuit p̄-dicta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebāt scꝫ de mane ī me ridie ⁊ in cōpletorio: et cantor eoꝝ bis hoc dicere obligatur populo p̄-sente et respondēte Amen. Et p̄di ctus doctor tactis sacrosanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit ꝙ illud qd̄ per-sonabat predicta oratio erat hoc ī forma. non sit spes destructis et re pente heretici deperdantur ⁊ ini-mici nostri subito scissi sint. ac re-gnum superbie in puncto frangat ⁊ in diebus nr̄is submergantur et tu de⁹ benedicte frange inimicos nr̄os ⁊ eoꝝ destrue superbiam sine mora. ¶ Itē ꝙ verū sit ꝙ iudei di-cant hāc orationē etiā temporibus nostris accedat singularis testis d̄ eoꝝ genere scꝫ dn̄s Paul⁹ burgē. ep̄s qui in dyalogo suo distinctiōe v. ca. vij. declarans ꝯ iudeos. liij. c. ysaie. Non posse exponi nisi de re-ge messia iesu xp̄o sup verbo ⁊ pro transgressorib⁹ orauit sic dicit. hoc nō pōt exponi de populo iudaico qui nō solum non orat ꝑ gentilib⁹

immo quotidie orat p destructione romani imperij. & presertim p destructiõe ecclĩa xp̄i. & discipulorum eius vt pz per quandã orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter quedã alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant: que vba Rabi salomõ & rabi moyses et ceteri sic exponũt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talib⁹ põt verificari & pro trãsgressorib⁹ orauit. hec ille. ¶ Itez sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei ꝙ si aliq̃s iudeus dederit xp̄iano quod perdidit vel gentili ꝙ non parcat ei de⁹ et infra adhuc est intentũ aliquorũ eoꝝ q̃n orant pro qualibet die ꝙ gẽtiles adorãt & obediũt ebel. bertith ꝙ sonat nihil & vanitas.

¶ In doctrina eoꝝ ꝯ xp̄ianos.

Ecia sexta crudelitas iudeoꝝ oñditur in eoꝝ thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfõsus ꝯuers⁹ i li. et ca. q̃b⁹ supra vnde dicit ꝙ defenditur iudeo ne dicat formosus est iste xp̄ianus quod sonat nõ des ei hospiciuz in terra. Itez docent ꝙ si xp̄iano vel gentili aliquis obligatus fuerit ꝙ non tradatur ei. Itẽ dicunt ꝙ quicunq; inuitant ad domuz suã xp̄ianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatem filios suos. Item dicũt ꝙ q̃cũq; comedũt panẽ xp̄iani vel gẽtiles non gustat gustũ panis. Itẽ dicũt ꝙ xp̄ianus vel gẽtilis q̃ pcutit iudeũ reus est mortis. Itẽ dicunt ꝙ xp̄ianus vel gẽtilis qui laborauerit in lege meret mortem q2 lex non fuit data nisi generi Jacob. Itez dicũt ꝙ secreta legis non debẽt reuelare alicui gentili. Item dicunt ꝙ peccatum est recipere elemosynam ab homine gẽtili ne habeant bonam remuneratione a deo et ꝙ non pereant a mũdo. Item dicunt ꝙ nõ est fides nec veritas in gentibus adhuc etiaz nec in sepultura. Itẽ dicunt meliorem quẽ videris de gentilib⁹ occide eũ. Unde ad hoc est qδ deducit Hieronimus de sancta fide in fine libri sui ꝙ est sententia rabi symeonis filij rabi ioachĩ ꝙ meliorẽ xp̄ianorũ debz hõ occidere & meliori colubroꝝ dz homo frãgere caput. Et declarat rabi salomõ. ꝙ illud qδ dicit rabi symeõ meliorez xp̄ianũ. i. magis deuotum deo vult dicere. Itez precipit in Abodazara & sic narrat rabi moysen de egypto: in libro de mada ꝙ illi qui sequuntur regulaz iesu nazarẽi. Si homo viderit eos inclinatos ad mortem debz eos homo occidere. & si sunt circa puteuz dz homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. & si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eã possit ascendere. Item dicũt ꝙ est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Itez dicũt ꝙ nõ debent vendere christiano aliquam bestiã nisi pro multo maiori ꝙ valeat. Itez dicunt ꝙ christian⁹ qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Itẽ dicũt ꝙ mulier israhelita

committit magnum peccatum si lactat filiũ xpiani. qꝛ nutrit filiũ ad ydolatrandum ꝛ ꝙ non debent cõsentire ꝙ mulier christiana lactat filium iudee qꝛ est fama ꝙ suffocaret eum: sed dicunt ꝙ cuȝ custodia bene potest fieri. Item dicunt ꝙ christianus qui obseruat sabbatuȝ dignus est morte lȝ faciat sabbatũ suum altera die septimane. Itẽ expresse mandaṫ iudeis in thalmuth ꝙ faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydolatras absolutos. Dicũt enim ꝙ libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona xpianoꝝ et est verbũ valde vsitatum inter iudeos ꝙ erroꝛ cõputi quem facit iudeus christiano licentiatur et est sine culpa. ¶ Et diciṫ in libro qui vocatur rabaqma i. capitulo quod incipit hacgazel legũt magistri si iudeus et xpianus venerint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeum secundum legem hebraicam iustifica eũ dicendo hoc precepit lex et si non poteris iustificare scdȝ ius hebraicum potes tamẽ iustificare eũ secũdum ius aliorum gentium iustifica eum et dices xpiano hoc pcepit ius vestrum. Sed si nõ poteris eũ per vnum ius nec per alterũ iustificare obserua eum cauillationibus qꝛ rapere pecuniam xpiano est res licentiata. Et ideo in libro canhedrin in ca. quod incipit artuhabitoꝛ ꝙ rancanalia faciebat preconisari ꝙ quicũqꝫ iudeus sciebat ius esse xpiani et faciebat testimoniuȝ in iuuamine eius ꝙ esset excõicatꝰ quia extrahebat pecuniã a potestã israel cum suo testimonio. ¶ Iteȝ dicunt ꝙ peccat iudeus soluendo aliquando debitum xpiano secũdũ opinionẽ rabi ysmael qui dixit ꝙ tribus diebus ante festuȝ gentiliũ ꝛ tribus diebus post et in ipsamet die festiuitatis ꝙ non debent soluere debitum gentili. Et cũ xpiani celebꝛent vna die ebdomade festiuitatem suam scȝ in die dñica. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum iudeoꝝ. quia dies dñica cum tribus diebus precedẽtibus ꝛ cuȝ tribus diebus sequentibus cõplet septem dies. ¶ Item dicunt aliq sapientes iudeoꝝ ꝙ nõ debẽt soluere xpiano nec ei facere aliquem amoꝛem tribus diebus ante quamcunqꝫ festiuitatem ne ꝙ in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illaȝ diem contritionis siue fractionis gentilium. Sic ergo affirmãt ꝛ docent esse peccatum soluere xpiano debituȝ ꝛ facere ei aliquem amoꝛẽ. ¶ Item absoluunt iudeum qui mẽtitur xpiano vel falsum iurat sicut patuit supra argumento. iiij. consideratiõis. v. Et intantũ nomẽ xpiani est exosum et immũdum venenosum inter eos. ꝙ quancũqꝫ reȝ quãtũcunqꝫ turpẽ vocant nõie xpiano sicut de vase vꝛinarum et similibꝰ dicunt istud est vas xpianeũ odoꝛ xpianicꝰ est iste. et ꝙ peiꝰ est docẽt ꝙ iesus fuit foꝛnecinus et factꝰ in muliere immũda et ꝙ est iudicatꝰ in altero mundo missus. in imundicia feruẽti hoĩm. ¶ Itẽ librũ euangelioꝝ vocãt iudei in thalmuth vt maledicãt guylayon qd sonat i. he

braica falsitas incarcata. Item vocant panē sacratū panē venenosū. Itē noiant crucē harū qd̄ in hebraico sonat res scissa vocant ēt eā bohena. i. abhominationē. Itē3 vocāt sanctam mariam haria qd̄ hebraice sonat scissura. Vocant etiā eā temea quod sonat polluta vocāt etiā xp̄m manzeri. Item de iesu faciūt signum quod ostendit hebraice qd̄ eius nomē sit mortuu3 ꝛ sua memoria. Item dicunt quod cōputū iesu est tricentum et sedecim quale ē cōputum verbi quod dicit̄ i hebraico veriq3 quod est idē ꝙ vanitas sicut cōpetunt legē sarracenoꝝ per signum verbi qd̄ dicitur in hebraico hebel quod idē est ꝙ nihil Ite3 vocant ecclesiā thabuc idest error. Itē vocant preconē iolali idest latrationē. Item vocant sacerdotes gallalin idest tresqlados. Item vocant coronam sacerdotis corha idest messatura. Vocant diē veneris sauctiphael. idest ꝺ saborrido. Itē vocant diē festiuitatis nostre horga idest que bronte. Itē vocāt paruulos xp̄ianos sakarin. i. serpētes. Omnes supradicte doctrine reperiuntur in thalmuth. scd̄m doctores generis eoꝝ. Et licet christiani sint domini iudeoꝝ et omnia supradicta sciant vel ad eoru3 aures veniant quantūcunq3 sunt horribilia et crudelia ꝛ falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eorum ꝛ reducat eos ad veram fidem. Ecce ꝙ manifeste poterit vnusquisq3 noscere doctrinā christianoꝝ ꝛ iudeoꝝ ꝙ illa pijssima ꝛ iudeoꝝ crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliāt christianos.

Decimaseptima crudelitas iudeoꝝ ostēditur in vsuris nō poss3 chalamus explicare quot sunt modi et chalamitates iudeoru3 in vsuris exigendis cum in hoc nō hominem sed verius demones dici possint. Repertum est quendam iudeū in Samoreň. ciuitate; pro decem millibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Retinent eñi vsurarios contractus de generatione in generationibus intantum vt nō solū rustici agricultores. sed etiam plures scutiferi ꝛ milites ab eis quasi captiui tenentur non tantū contractibus: sed et iuramentis astricti non nascitur rustico pollus vel edulus quin stati3 sit p̄ńsentatus iudeo feneratori. Reges aūt et principes vsure hm̄oi fauorem dantes ꝛ non prohibentes sunt in grādi periculo aiarū. vnde extra de vsuris post miserabilē scriptum est iudeos ad remittendas christianis vsuras ꝑ principes ꝛ potestates cōpelli precipimus seculares. ¶ Alexādelon dicit ꝙ tales dn̄i qui in terris suis vsurarios tenēt l3 mortaliter peccent tñ nihil restituere obligant̄ si nihil ad eos de bonis eoꝝ peruenerit nec est simile de auctoritatibus malis q̄ efficacē cām prestant ꝛ de his q̄ sunt mali cā per accidēs puta ꝙ tale malū in patria cōseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dn̄i cogant debitores dare vsuras s̄m

rodorū. tūc ad restitutionē tenentur etiā si nihil de hoc ad eos puenerit Sed forte melius sentit vb. dicens φ tales qui cum possunt non cōpellunt ad restituendū vsuras tenenᵗ etiā si nihil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest qꝛ sicut supra dictum est habent hoc ab ecclesia in preceptū saltez de iudeis φ si non obseruant cū ex eorum officio incūbat eis interpretaᵗ consensum se habere iuxta illud. Non caret scrupulo cōcessionis occulte qui manifesto facinori desinit obuiari. extra de homicidio sicut dignuz. §. iiij. ꝛ hec est intentio beati bernardi in tractatu suo ꝺ restitutionibus que mihi placet. ¶ In confirmatione oim predictarū crudelitatū ꝛ ꝓ fine huius septime cōsiderationis et vt vnusquisqꝫ xpianꝰ se custodiat a conuersatiōe iudeoꝝ narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretorum ad alexandrū ponēs ei documentū dicēs. Nunqꝫ speres in homine q̄ nō credit legez tuā. Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit duobꝰ hoibus qui dicunᵗ associati fuisse in vno itinere quoꝝ vnus erat magus orientalis: reliquus vero iudeus Magus equitauit mulā quā nutriuit ad placitū suū q̄ portabat vniuersa necessaria sua quibus indigebat. Uiator iudeus vero incedebat pedes non habens cibū nec alia necessaria. Dū ergo fabulareᵗ in via dixit magus iudeo: q̄ est lex tua: q̄ est fides tua. Respondit iudeꝰ credo φ in celo est vnꝰ deꝰ quē adoro ꝛ expecto ab eo bonū anime mee ꝛ remunerationē, ꝛ illis q̄ ꝯueniunt mecū in lege mea ꝛ fide mea Et credulitas mea ē φ q̄ discrepat mecū in fide mea licitū est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suam ꝛ amicū suū et vxorē parētes ꝛ genitores: īsuper maledictū est mihi si seruo ei fidem vel iuuo ipm. vel si facio ei miam vel parco ei Consequenter inquit mago demonstraui tibi iquit legē meā redde ergo me certum de fide ꝛ lege tua. Cui rn̄dit magꝰ dicēs fides mea ꝛ crudelitas ꝛ lex mea hec sunt. In primis volo mihipsi bonū ꝛ filijs generis mei ꝛ nolo alicui creature dei malum sequētibus legē meam nec discrepantibus mecū in eadem nolo malū. ꝛ credo equitatē ꝛ misericordiā seruandā cuilibet viuēti: ꝛ nulla iiuria placet: videtur etiā mihi φ qn̄ aliquid mali accidit alicui viuenti φ illud malum me cōtingat ꝛ me conturbat. affecto etiā ꝓsperitatem sanitatē et incolumitatem ꝛ felicitatē accidere oībus hoībus vniuersaliter. Tūc dixit iudeus q̄d si iiuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Magus scio φ in celo est deꝰ iustus. bonus. sapiens cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil penitus celatur de his que licēt in suis creaturis q̄ remūerat bonos iuxta suas bonitates: malos vero ꝛ transgressores iuxta suas trāsgressiōes Cui iudeꝰ. Quare ergo nō seruas legem tuam vt quid non cōfirmas operibus tuis fidem tuam. Magꝰ inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de filijs tui generis ꝛ tu vides me ambulare pedes fatigatū famelicū. ꝛ tu es eq̄s saturatꝰ et

quietus. Cui mag⁹. veritas hec est ꝛ descẽdens de mula aperuit viati cũ suũ ꝛ cibauit ꝛ potauit eũ. deinde fecit eũ equitare equitaturã suã. Postq̃ vero iudeus bene firmauit se in equitãdo iunxit calcaria festinãdo ꝛ relinquẽs magum recessit. tũc magus cepit vociferare ꝛ dicere expecta me: q: cõfusus sum. Iudeus vero dicebat. nonne iudicaui legẽ meã ꝛ cõditionẽ ei⁹. ꝛ ego volo similiter cõfirmare eã. Tũc festinabat mulã ꝛ magus sequẽs eius vestigia inqt. O iudee noli me relinquere in deserto ne ĩterficiar a leonib⁹ ꝛ moriar mala fame ꝛ dolorosa. age ergo misericorditer mecũ sicut ego tecũ. Iude⁹ vero nec respiciebat retro: nec intendebat dictis suis nec cessauit donec latuit visuꝫ ei⁹. qñ ergo magus fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹ fuit pfectõis sue legis ꝛ fidei sue ꝛ eius qd dixerat iudeo: veꝫ q̃ in celo est de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultũ: ꝛ nihil secretũ in creaturis suis latet. Dirigẽs ergo caput suũ ad celũ dixit. Deus me⁹ tu nosti q̃ credidi ĩ te in tua lege in tuis mãdatis sanctificani te: sicut ppẽdisti. Cõfirma ergo apd iudeũ laudẽ meã in te. His dictis nõ multũ iuerat magus: ꝛ ecce inuenit iudeũ pstratũ: ꝛ eiectuꝫ de mula ꝯfracta tybia. ꝛ leso collo. mula vero stabat ex opposito a remotis: q̃ vidẽs magũ nouit dñm suũ ꝛ accessit ad ipm ppter nutrituram suã. equitãs ergo ipam ꝛ derelinquẽs iudeũ in dolorib⁹ mortis recedebat. Iudeus vero clamabat. Bone frater p deo habe misericordiã de me: q: confractus sum ꝛ morior. Indigeo pietate ꝛ mĩa. Serua legem tuã: q: contulisti tibi victoriã qua supasti me. tunc cepit magus increpare eũ dicẽs: tu male peccasti in me ꝛ dereliquisti me sine mĩa. Cui iudeus noli me reprehendere de re pterita: q: ostendi tibi q̃ hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum ꝛ inueni parẽtes meos ꝛ senes antiquos in hac lege pseuerãtes. Tunc misertus est eius magus ꝛ portauit eũ post se donec peruenirẽt ad locum destinatum ꝛ ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit ꝛ constituit eum baiulum suum propter pia opera ꝛ pietatem ꝛ bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeoꝝ: et declaratio conditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Ctaua cõsideratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatibus ꝛ sua grãdi stulticia. ex cecati suis peccatis. miseri iudei non solũ in ea que supradicta sunt inciderunt dicentes falsa ꝛ mendacia innumera contra legem xpi et eius aduẽtum vt patuit: sed etiam nõnulla alia scripserũt veluti amẽtes q̃ eos fatuos ꝛ insensatos ostẽdunt a quocunq; sane mentis audiantur. hec enim est pena aliquid scribentis contra deum. non enim permittit spũssanctus eos mẽtiri:

nisi ita clare ꝙ ab oībus cognoscatur esse falsuꝫ ⁊ mendaciū. Et sunt sex passus in hac cōsideratione ꝑtractādi. Primus de his q̄ dicunt contra charitatem. Scd̄s de his q̄ dicūt contra legē nature. Tertius de his q̄ dicūt cōtra diuinam perfectionē. Quartus de his q̄ dicunt cōtra legē mosaycaꝫ ⁊ ꝯ ꝓphetas Quint⁹ de manifestis īpossibilib⁹ Sext⁹ de fatua expectatiōe messie

¶ De fatuitatibus iudeorū contra charitatem.

Primus passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeorum que dicūt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licētiaꝫ ꝙ hō possit maledicere ⁊ blasphemare patrē suū ⁊ matrē suam. Et adhuc ꝑcutere eos sine onere peccati alicuius. Dicūt enim in canhedrin in ca. qđ incipit elluhenamic henaquim. ꝙ ille qui ꝑcutit patrē ⁊ matrem suā solū ꝙ non faciat vulnus liber est. Itē dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantiū. ca. v. talia verba homo qui ꝑcutit patrem suū ⁊ matreꝫ suā debet mori suffocatus sed non tenet̄ ad penam si nō fecit eis plagā: sed si eos ꝑcutit ⁊ non facit in eis plagam non est aliud nisi sic qui ꝑcuteret vnuꝫ alium hoiem ex israel: ⁊ qui eos ꝑcutit postꝙ sunt mortui liber est. Itē dicit ꝙ ille q̄ maledicit patrem vel matrē suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione noiauit aliqđ nomē ꝓpriū dei. Et non solū patri carnali dant licentiā maledicēdi: sꝫ etiā deo sicut dicunt in cāhedrin. in ca. qđ incipit arbamitor ꝙ ille q̄ maledicit deū non habet aliquā culpaꝫ nisi declarauerit nomē ꝓpriuꝫ dei qđ vocatur semhāmeforas. Sed si nominat in hora maledictiōis cuꝫ aliquo alioꝝ nominū suorum: sicut adonay ⁊ heloym vel sabaoth non habet aliquā culpā que oia ꝙ falsa ⁊ ꝙ fatua sint clarū est. apparet enim manifeste ꝙ sunt contra charitatem cum hoc requirat charitatis natura: vt deus diligatur ⁊ proximus non: vt maledicantur.

¶ De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Secūdus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeoꝝ contra legē nature. vnde ipsi dāt licētiam occidēdi sine aliqua pena: scꝫ ꝙ in cāhedrin in ca. qđ incipit hellubē haymi terahym vbi đr sic. si aliq̄s ligauerit manus ⁊ pedes socij sui ⁊ causa huius mortu⁹ fuerit fame liber est ligator a morte. Sed si ligat euꝫ ad solē vel ad frigus ⁊ moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel ꝓijcit eum ante leonē liber est a morte. ⁊ si ꝓijcit eum ante muscas culpabilis est morte. Et si ꝓijcit eum in puteū in quo est scala ⁊ alius remouet scalā qui ipm ꝓiecit liber est. Item si decē homines percutiūt vnum hoiem cum deceꝫ fustibus: ⁊ occidunt eum oēs sunt liberi. Item si vnus hō alteruꝫ occidit ⁊ postmodū inuenitur ꝙ ille mortuus est trefe hoc est ꝙ habet

pulmones cõiũctos vel habet ali quam illarũ causaruꝫ quare iudei abhominanť carnes ⁊ nõ comedũt occisor est liber. ⁊ glosat Rabi salomon: qꝛ interfecit quasi rem morituram. animal enĩ qđ est trefe dispositum est ad mortẽ. ¶ Itẽ dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canhedrin ca. ix. ꝙ si hõ criminosus venit ante iudices ⁊ vna voce sunt concordes ꝙ ille est dignus morte ⁊ quod ad hoc ꝙ talis hõ sicut ille sit liber necesse est ꝙ iudices sint discrepãtes: ⁊ ꝙ pars illorꝫ cõdemnet euꝫ ⁊ pars absoluat: ⁊ si sunt plures voces cõdemnantiũ moriet. Item dicunt in libro de hulhin. ca. i. ꝙ si petrus vbigratia facit testimonium falsum contra martinũ propter qđ testimoniũ secutũ est ꝙ dicti iudices cõdemnauerũt predictũ martinum ad mortem. Et deinde anteꝙ execũtio predicti martini facta sit ꝑbatur ꝙ testimoniuꝫ petri fuerit falsuꝫ. Precipit lex ꝙ sit liber martinus ⁊ ꝙ petrus moriať vt non viuat ad volendũ occidere ꝓximum suũ cum suo testimonio falso: qꝛ sic dicit tex. deut. xix. ⁊ reddeť ei sicut fratri suo facere cogitauerit. ⁊ propter hoc verbuꝫ qđ dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intrincantur ipsi et dicũt fortuizando. ꝙ si mors martini erat iã facta quando fuit probata falsitas petri ꝙ in tali casu petrꝰ est liber. Ecce quomodo dãt iudei manifeste occasionem: ꝙ homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his que non solũ secũdum legem scripture: sed etiã secũdum legẽ nature sunt digni punitione. ¶ Iteꝫ dicũt in thalmuth in libro qui dicit calla ꝙ iudeus habet licẽtiam vtendi cũ vxore sua turpiter ⁊ innaturaliter: scꝫ ante ⁊ retro: et dicit ibi liber madarym ĩ ca. quod ĩcipit ellirmutarym ꝙ vna mulier venit ante doctores conquerendo se ꝙ vir eius vtereť ea cõtra vsum naturalẽ: ⁊ ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere: quia lex dei dedit ei licẽtiam. Et dixit. Et vñ ꝓbatis. Rñderunt ex textu qđ dicit in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cuꝫ masculo coitu femineo morte moriať: videtur ꝙ qꝛ dicitur in hebraico zazyas in plurali. ꝙ ideo mulieri conueniũt duo modi iacẽdi siue succũbendi viro. ¶ Itẽ dicunt in eodẽ ca. ꝙ si vnus homo iacet cum vna muliere vxorata vel cũ illis que in lege vetanť ꝙ si illa in illa hora non accepit delectationem ꝙ ille qui iacet cũ ea non peccat. Dicũt etiam ꝙ ille qui coit cuꝫ masculo nõ peccat: si ille qui iacet sub altero nõ accipit delectationẽ Iteꝫ dicũt in eodẽ ca. ꝙ ille q̃ coit cũ masculo nõ peccat nisi sit. ix. annorum ⁊ nõ infra. Itẽ dicunt ꝙ qñ lex dicit vir qui fornicatur cuꝫ muliere viri morietur ille ⁊ illa. ꝙ hoc intelligereť in illo qui est vir: scꝫ ꝙ habeat etateꝫ ⁊ similiter ꝙ maritꝰ eius sit vir ⁊ declarat rabi moysen ꝙ non habet nomen viri quousqꝫ transeat. xiij. annũ. Sequitur ergo ex verbis eius ꝙ ille qui est minoris etatis licentiatur in quocunqꝫ modo adulterij. Item loquitur ꝙ

vir adultus qui facit adulteriũ cũ muliere maritata cuius vir non attingit etatẽ. xiij. annoꝝ ꝙ non peccat. Item dant licentiam furãdi homines ⁊ vẽdendi: hoc inuenitur in libro cãhedrin in. c. qđ incipit hellubeym hãhenaquin. ꝙ si pater furatur filiũ suũ ⁊ vendit: vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gẽtiles ⁊ illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi qui subijciuntur legi diuine.

Contra diuinam pfectionem ⁊ ibi explicantur quinqꝫ fatuitates.

Tertius passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeoꝝ cõtra diuinam pfectionẽ. Et primo dicũt deum corporeũ. vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo. i. ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulũ bñdictiones dicunt deũ caput ⁊ brachiuꝫ habere: ⁊ in cesarie pixidẽ gestare ligatã corrigio ipsi usqꝫ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatum. Intra vo pixidẽ. iiij. esse cartulas iudeoꝝ laudes cõtinẽtes. In summo aũt sinistri brachij gestare aliã pixidẽ simili modo corrigio ligatã carthamqꝫ ibi esse continẽtem omnes laudes que in pdictis. iiij. scripte dicũtur. Et dicũt iudei ad hoc se habere auctoritates. vnde de pixide quã gestat i cesarie ⁊ de nodo corrigie auctoritateꝫ sibi attrahũt ab eo loco vbi dñs ait ad moysen. videbis posteriora mea: facies aũt mea non videbitur. tũc enim vt dicunt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum auteꝫ ipsius alicuius pixidis esse necessarium est. De ea aũt quam gestat in brachio auctoritatem proferũt ab Isaia dicẽte iurauit dñs in dextera sua ⁊ in brachio fortitudinis sue. per brachiũ fortitudinis: vt dicunt vult intelligi sinistrum in qua virtus illius pixidis cõtinetur. ❡ Sed hoc quãte sit fatuitatis ptꝫ: qꝛ cum lex perhibeat deuꝫ moysi dixisse posteriora mea videbis. ⁊ qꝛ deum mẽtiri nõ posse constat. ita postea factũ licet scriptura tacente non dubitemus nusqͦ tamẽ lex meminit ꝙ moyses in eis posterioribus aliquid viderit: qualiter igitur euꝫ corrigie nodum qđ sine risu vix dici potest vidisse dicũt iudei. Item cũ posteriora non solũ ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius intelligi possit hoc qđ iudei eũ ceruicem vidisse asserũt non ratione vel legis auctoritate sed sola probant volũtate: ⁊ sic stultaꝫ ptꝫ esse explanationem iudeoꝝ predictam ⁊ cum careat ratiõi ⁊ scripture inuamine ꝑgredi licet. nam si eũ dei ceruicem vidisse qđ sane sapienti nephas ⁊ videt: ⁊ etiam habere cõcedam. quomodo eẽ potuit vt moyses nihil in deo pter ceruiceꝫ viderit aut si quid aliud eũ vidisse fingamus. potuit videre pileum sine corrigie nodum illius: seiꝫ corone quam dicũt angelũ iudei noie mi

tratoꝛ: singulis dieb⁹ capiti impo
nere. ¶ Respõdent iudei ꝙ q2 vi-
dit corrigie nodū affirmandū est.
ꝙ vidit ceruicē dei. hoc pro destru
ctiõe dicti iudeoꝝ est efficacissimū
q2 si moysen illū corrigie nodū vi-
disse mētiatur cū eius faciē nulla-
tenus viderit. vnde deū pixidē in
anteriori parte capitis gestare p-
bauit. Rñdet iudeus qm̃ moyses
nodū corrigie vidit pixidē qua il
la ligaretur in capite dei fuisse. do
ctores intellexerūt. sed nō oino sa-
nus est hic intellectus quin vt deū
aliqd gestare dicamus. potuit illa
corrigia ligari cymbalū aut tintin
nabulū aliqd aut aliud huiusmodi.
¶ Uerūtamen vt oia fatuitatis iu
deoꝝ tollant̃ responsa. Dato ꝙ hoc
cõcedamus vñ queso moysen intel-
ligere potuit chartas int⁹ contine
ri. Cū dicant iudei eū scisse non so
lum qd in eis scriptū haberet: sed
qd ꝛ super hec oia admiratione di
gnissimū est ꝙ in illa charta vt cre
dunt nihil aliud scriptum est. nisi
ꝟsus quos lõge post moriēs moy-
ses israheliticū populū docēdo ex
semetipso eum laudans edidit. Et
post multa annoꝝ curricula Salo
mon deū adorans cõposuit de eoꝝ
laude. Nulla ergo ē ratio quare iu
dei capite scriptū esse debeat cre
di nec est fuga iudeorū qd habuit
spũsancto reuelante. cum nec ipse
moyses vsq3 scriptū reliquerit nec
vllus post eum ꝓpheta ꝓdiderit.
¶ Nec iterum est fuga iudeorū ꝙ
hoc habēt per antiquoꝝ successio-
nes: q2 isto modo omne licebit fir-
mare mēdacium: ꝛ istud est etiam
valde indigne ferēdum ꝙ suis do
ctoribus apponant id qd ipsi forsi
tan voluit. cum ipsi hoc non a vete
rum relatione per moysen habuis-
se testentur: sed ipsi in versuum ex
planatione talia conuicentur. Pa-
tet ergo quante fatuitatis sit dice-
re deum habere membra corpora-
lia cum hoc nulla auctoritate con-
stet. ¶ Quod iterū naturali ratio
ne ostenditur: quia si verū esset de-
um caput ꝛ brachia ꝛ totam corpo
ris formā habere igitur necesse est
ꝙ fateantur deum longitudinis la
titudinis ꝛ dimēsionibus constare
ꝛ sic erit tribus dimēsionibus clau
sus quod est inconueniens. De cor
rigia autem quā eum in capite ha
bere dicunt duo proponūtur: quia
vel illa corrigia est de ipso aut ali-
unde. si de ipso est iam deus a se di
uisus est. Si vero aliunde aut crea
tor aut creatura est. Si creator est
ergo sunt duo creatores. Si crea-
tura est iam quedam creatura ma-
ior est quadam parte creatoris qd
est inconueniēs. Itē quero hoc qd
in capite vel brachio gestat vtrum
necessitate aliqua vel sine necessita
te id gestet. Si necessitate iam crea
tor indiget creatura quod est aliud
inconueniens. Si necessitate ge-
stat ergo aliud deus in se gestat su
perfluum quod est etiam incõueni
ens. Et sic aperte ostēsum est quā-
te fatuitatis sit ꝙ credunt iudei de
membris dei et de corrigia predi-
cta. ¶ Cum vero aliquod tale in
sacris scripturis de membris dei
inuenitur necesse est illud allego-
rice intelligi eo ꝙ ad litteram si

exponatur nõ posset stare sicut qḋ ait moyses ad pharaonẽ locusta inquit operiet oculũ oĩs terre: nunq̄ enĩ terra oculũ hꝫ. Itẽ idem filiis chore aperiẽs inquit terra os suũ deuorabit illos nũquid terra os hꝫ Itẽ in libro iudicũ. ait gad ad zebul. Ecce populus de vmbilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicũ habet. Iterũ isayas ait de ala terre laudes audiamus: nunq̄d terra alam habet. Abacuk quoq̄ ꝓpheta ait. lapis de pariete clamabit. ⁊ lignũ qḋ inter iuncturas est efficacior. respõdebit nunq̄d lapis clamare aut lignũ põt respondere. Cũ ergo corporea mẽbra deo realiter ascribere fatuũ sit: vt ostensum est. ergo que de eo tanq̄ corporea dicta sũt nõ cõuenit ad litterã solã exponere: sed allegorice declarare.

¶ Qḋ deus tñ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeorũ cõtra diuinã perfectionẽ dicentiũ in suo doctrinarũ libro: q̄ deus est tantũ in occidente. auctoritate Esdre cõfirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi. exponentes hoc ita cum oẽs stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo: ⁊ qm̄ hec supplicatio fit in occidente. Ideo deũ in occidente asserunt esse. Qui quãq̄ sint a dei cognitione alieni si mũdi saltim figuram agnoscerent nõ de deo tam indigna sentirent. quomõ autem ipsi figuram mundi non cognouerant declaratur sic. Qm̄ nos orientem non dicimus: nisi locum illum. vbi stella prius apparet nec occidentẽ nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qḋ qui vult sibi subtiliter demonstrari decet: ⁊ ipm̄ illḋ subtili oculo intueri qḋ hoc modo considerari potest. In quocũq̄ vis loco cõsiste ⁊ ab eodẽ lineã rectam ad orientis dirige partẽ que cũ ꝑuenerit ad locũ vltra quẽ visum tẽdere nequit locum ipsum tibi oriẽtem esse cognosce. Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectã in occidentẽ direxeris. cum ad talẽ perueneris locum qui visui tuo terminũ ponit ipsum tibi occidentis constitue locũ. hora autẽ recti ortꝰ et hora recti occasus sic demonstratur nascente stella. Predictã lineã vsq̄ ad ipsum stelle locum ꝓtende et in centro ipsius stelle lineã fige. ita vt media super terrã appareat ⁊ media adhuc lateat ipsamq̄ horam ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo oriri ceperit super terrã. illa hora apḋ astrologos est verus ortus diei. Eodẽ modo si occidente stella prefatam lineã vsq̄ ad eam ad occidentis partem dirigens summitatẽ linee in stelle fixeris centro. ita vt media super terram ⁊ media sub terra cõsistat illã horam eius esse occasum dices. Cũq̄ sol tali modo occiderit illa hora apud astrologos verus est occasus diei et initiũ noctis. Ex his talis procedit conclusio q̄ cũ pars oriẽtalis orbis eadem sit omnibus. locus tamen orientis non idẽ est omnibus. Id idem quoq̄ cum occidẽtalis orbis idem sit omnibus. locꝰ tamen occidentis non idem est om

nibus necꝫ eadē hora ortus que no
bis est. ceteris omnibus est: nec ea
dem hora occasus est nobis cum ce
teris gētibus. sed ſm varietatē lo-
corum terre in longitudine varia-
tur locus orientis ⁊ occidentis et
hora ortus ⁊ occasus. hec tam sub-
tilis res apertiꝰ similitudine ostē-
ditur. Constituamus ergo solē in
primo arietis gradu: ⁊ in primo pū
cto gradus. ⁊ dicamus ꝙ cepit mo
do oriri ciuitati Aren. que sita est
in primo. vij. climatuꝫ terre habēs
viginti gradus ad orientem et to-
tidem ad occidentem. habens etiā
viginti ad polum aquilonarem et
totidē ad australē. Cū huic inquā
ciuitatem sol ceperit oriri que naꝫ
hora erit illi ciuitati que. lx. gradi-
bus distat ab occidente ciuitatis
aren. ⁊ patet ſm astrologorum li-
bros. ꝙ due adhuc hore de precedē
ti remanent nocte. et cum predicti
ciuitati occubuerit sol due simili-
ter remanent hore de die. Cū auteꝫ
sol illi ceperit oriri orbi. ptꝫ ꝙ aren
ciuitati duabꝰ transactis horis ter
tia inchoat hora. Cūcꝫ illi orbi sol
occubuerit due iam de nocte cōple
te sunt hore Aren ciuitati. Si ergo
filū rectū ab aren ꝑtrahas ciuita
te ⁊ ꝑducas summitateꝫ vnam ad
orienteꝫ aliā ad occidentē. ⁊ simili
modo facias in alia ciuitate profe-
rens ab ea rectā lineaꝫ: cuius vna
summitas ad orientem ⁊ alia ptin-
gat ad occidentē. Nūc queso vtriuſ
cꝫ linee termini ab vtrauis parte
insimul poterūt conuenire. ⁊ ptꝫ ꝙ
non. sed quāto abinuicē ipse distāt
ciuitates tanto linearum in vtracꝫ
parte insimul distabunt summita-
tes tres. s. gradibus. Pꝫ ergo aper
tissime ꝙ loca orientis et occiden-
tis et hore ortꝰ ⁊ occasus. nō eedē
sunt omnibus. sed variantur ꝑ va-
riis terre longitudinibus. Itē cuꝫ
sol aren oritur ciuitati si eadem ho
ra apud alterā quā diximus ciuita
tem ab eiusdē ciuitatis oriente in
eiusdem occidentem lineam ꝑtē
das que celi puncta vtriuscꝫ eius
summitas cacumen continget. Et
patet ꝙ illa summitas que vergit
ad orientem primuꝫ punctū primi
gradus virginis percutiet. ¶ Rur
sus si sole Aren ciuitate occidente
apud alteram ciuitatē lineā eo mo
do quo diximꝰ ad celū vscꝫ vtriuſ-
cꝫ tendamus. vtracꝫ summitas eiꝰ
quas celi partes continget. patꝫ ꝙ
illa que ad orientem tenditur pri-
mo puncto primi gradus virginis
que vero ad occidentem primo pū
cto primi gradus piscium occur-
rit. Iterum si sole vrbi illi orien-
te lineā apd̄ Aren ciuitatē ad eius-
dem orientem ⁊ occidentem tendē
tes vscꝫ ad ipsum celum ducamus
vtracꝫ summitas quam celi partē
continget. ptꝫ ꝙ illa que ad orien-
tem continget primam particulaꝫ
primi gradus thauri percutiet. q
vero ad occidentem primo puncto
primi gradus scorpionis occurret
Si autem vrbi illi sole occumbēte
predictā lineā aren ciuitatis predi
cto modo ad celi cardines ducamꝰ
quas eiusdem celi partes summi-
tas quecꝫ continget. ptꝫ ꝙ oriētis
summitas initium primi gradus
scorpionis. occidentis vero initiū

primi gradus thauri ptinget. Nūc ergo cognoscere potest: quia gradus signi qui est in oriēte sole aren ciuitati apparente nō est idem cū eo qui eadem hora aliis apparet ciuitati. Sicq; omnibus continget ciuitatibus: put vna distat ab alia in lōgitudine: nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terrarū loco in oriente apparet. cū eadem q̄ cras eadē hora eodem loco terre in eodē apparebit. Hec graduū in celo variatio cōtingit quotidie sicut ipse sol per eosdē grad⁹ variat quotidie: quiquidē ita esse vt dictū est necessaria cōstat ratiōe ⁊ in toti⁹ terre spacio nō sunt loca orientis ⁊ occidentis equalia: nec hore ortus et occasus eedē. vñ necessario sequitur stellas dū quibusdam occidunt aliis eadē hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis ⁊ oriētis locus: sed quotidie variatur p varios gradus. multominus credi dz orientis ⁊ occidētis mutationē celestibus accidere creaturis. quib⁹ nulla vnq̄ interuenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid pphēta dicit. quia tenebre nō obscurabunt a te. ⁊ nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre eius: ita ⁊ lumen ei⁹. Et daniel ipse inquit reuelat pfunda ⁊ abscōdita. ⁊ nouit in tenebris cōstituta: ⁊ lux cū eo semper erit. Cū etiā nulla in celo ascēsus vel descēsus possit esse mutatio localis apertissime cui vis. pt; q̄ in celo nec oriens sit nec occidens: quo pbato fatuitas est euidēs dicentiū: q̄ dei locus occidens est vbi stella supplicāt deo.

¶ Et quia supradictū est de longitudine ciuitatū distantium abinuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horarū eodem tempore super easdem apparentiū breuiter sic ostēditur. Cōstituamus ergo solem in primo arietis puncto: ⁊ incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatē primo puncto septime hore diei eritq; eadem hora primus cancri grad⁹ in ipsius aren oriente. qđ si tunc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadem eclipsis apud aliam ciuitatem q̄ prediximus si diligēter inspicias primo quinte hore pūcto inuenias eam ibidē fieri incipere. eodēq; momento apparebit primū geminorū punctū in illius ciuitatis oriētē. vnde indubitāter apparet. iiii. longitudines gradus inter vtrāq; inuenitur esse ciuitatē. ⁊ hoc quidē mō ab astrologis quāta inter duas ciuitates longitudo habetur.

¶ Qđ semel in die quotidie deus irascitur.

Tertia fatuitas iudeorū cōtra diuinā perfectionē est. q̄ singulis diebus semel in die irascitur afferentes in medium testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie. prima etiā diei hora eū irasci asserunt causam huius ire esse. dicētes. q̄ in illa hora reges iniquitatis insurgētes dyademata sibi imponūt ⁊ solem adorant. O q̄ absordus est sermo iste: ⁊ q̄ fatui sunt q̄ hoc protulerūt cū ire descriptionē prorsus

ignorent. quā si nossent non hoc de
deo sentirēt. Si igit᷑ vis cognosce
re quid ira est. attēde φ ira est cum
audito aliquo qd displiceat verbo
colera rubea. i. fel feruet ⁊ sup epa
tē diffundit᷑ ⁊ sanguini cōmiscetur
Inde siquidē hō calescit ⁊ in facie
pallescit. hec aūt nulli cōuenit rei
nisi qui ex quattuor cōponit᷑ elemē
tis. deus autē talibus nō subiacet
liniamētis. Cū vero in scripturis
inuenit᷑. Irā applicari deo. vt ibi
dn̄e ne in ira tua ⁊c. Intelligendū
est φ deus se habet admodū animi
irati qui destruit qd fecit: nō tn̄ φ
ira i deo cadat subiectiue: vt dictū
est. nō minus etiā illud abhorrēdū
est φ dicūt eū de tali re irasci. de q̄
nō possit vlcisci. qd si posset ira ꝑ
fecto eius quiesceret. Aiunt p̄terea
φ ipsius hore qua irascit᷑ nemo no
uerit vaq̄ punctū nisi balaā filius
beor. In hoc aūt verbo sibijpsis cō
trarij sunt iudei cū ex vna pte moy
ses eū vocet ariolū: ⁊ iudei iniquū.
Et altera vero parte de deo. prudē
tiorē cum moyse esse significāt: q:
punctū hore nouerit qd moysen la
tuit: ⁊ licet hoc dictū magna admi
ratione vilescat. tn̄ incōparabiliter
maioris fatuitatis ē. q: dicūt gallū
irrationabile animal ipsi⁹ hore pū
ctum quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in
die plorat.

Uarta fatuitas
iudeoꝝ cōtra diuinā ꝑ
fectionē est. φ deus se
mel in die quotidie plorat: ⁊ φ ab
eius oculi s due ꝑdētes lachryme
in mare magnū cōcidunt: ⁊ hoc ful
gorē esse affirmant illū qui tpe no
cturno de stellis videt᷑ cadere. hec
autē ratio deū ex quattuor elemen
tis cōpositū ostēdit esse. Neq3 enī3
lachryme fiūt: nisi ex humiditatis
abundātia descēdentis de capite.
Si vero ita est. ergo elemēta sunt
dei materia. oīs aūt materia prior
est ⁊ simplicior forma. ergo et hec
priora ⁊ simpliciora deo sunt quod
nephas est credere. Itaq3 si de⁹ ta
lis est vt dicunt cu3 nec cibo fruat᷑
nec potu. ⁊ q̄tidie duas ex se mit
tit lachrymas necesse est decresce
re: nisi forte de aquis q̄ super celos
sunt iugiter bibat. Ex verbis quo
q3 eius intelligitur φ ignorent qd
ille sit fulgor qd si desideras nosce.
Fumosus qdā vapor. q terra surgit
nimiū siccus. vn̄ ⁊ locū nubiū tran
sit pueniēs ad locū vbi nō multus
est calor: qm̄ remot⁹ est a motu fir
mamēti quo cū puenerit ⁊ iā mul
tus in loco vno colerit ipsi⁹ loci ca
lore. l3 exiguo paulati3 crematur ⁊
crematus euanescit. ⁊ id est qd per
aerē discursitare videmus. Flet⁹q3
ipsi⁹ quē deo idigne ascribūt iudeo
rū captiuitatē cā3 eē dicūt qn̄ etiā
ꝑpter dolorē eū ter in die vt leonē
rugire asserūt. ⁊ ꝑpter id celū pul
sare pedib⁹ more calcātiū in torcu
lari. more etiā colūbe quēdā susur
ri sonitū dare: et quaq3 vice caput
mouere: ⁊ dolētis voce dicere. heu
mihi heu mihi: vt quid domu3 me
am in desertum redegi et templu3
meum cremaui ⁊ filios meos in gē
tes trāstuli. heu patri qui trāstulit
filios suos, et heu filij qui trans

lati sunt de mēsa patris sui. ¶ Dicunt etiā: ꝙ quidā doctorū suorum hanc audierit vocē in quodā loco ramoso. Preterea dicūt ꝙ tāꝗ pruriētes inuidēs collidat pedes ⁊ more dolētis manibꝰ plaudat. et quia quotidie orat: vt misericordia eius sit sup irā eius. ⁊ vt eat in populo suo in misericordia. hec patēt in libro barahot in ca. i. O insensati iudei dicite cū deus orat quē adorat seipsum an aliū. Si aliuꝫ is quem adorat potētior eo est. Si seipsum adorat: aut potēs est eius: propter qđ orat aut impotēs. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potens aut vult illud pro quo orat. aut non vult. Si nō vult ꝓ nihilo orat. Si autē vult nō est necesse orare. Patꝫ ergo ꝙ oīno sit hec gens iudaica aliena a cognitione diuina. Si ergo verum est deū pro iudeis orare vt leonem rugire: celum pedibus pulsare. more columbe gemere. caput mouere. ⁊ pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea pre dolore pedes collidere. manibꝰ plaudere. ⁊ quotidie vt iudeorū misereatur orare. quid ergo eorum ne liberentur impedit captiuitateꝫ an ab ipso: an ab eis procedit hec mora. Si eñ ab ipso eum ad comprimēdum volūtatē suam minus esse potentem ostendunt eum. id volenteꝫ complere: nec valentē pueri more eum plorare asserunt. Si igit̄ nūc impotens dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus sit: an non. Si nunꝗ habiturus est. ergo ⁊ illius ⁊ illorū dolor fine carebit suaꝗ oratio est vacua ⁊ spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nōdum habuit: sed in prefixo ⁊ certo habiturus est tempore. ꝙ cū habebit eos de captiuitate liberabit aut iā habuit: sed in remotis illud recuperaturus est ⁊ de captiuitate eos adducet. Si vo habiturus est tēpore certo restat eos dicere quid sit qđ modo ꝓhibeat eum habere scꝫ vtrū hoc paucitate imputāt an norum eius an debilitati mēbrorū an obstaculo cuiuslibꝫ rei a qua nequeant defendi hec de deo credere nephas est. ¶ Legimus eñ in scripturis sacris quibꝰ iudei nobiscū fidem adhibēt deuꝫ antiquis temporibꝰ maiora miracula fecisse ꝙ sit eos de captiuitete liberare. velut cū decem plagis egyptum percussit: ⁊ tamē eos in manu valida eduxit ⁊ rubruꝫ mare diuisit in qđ pharaonē cum exercitu suo demersit. Māna quoqꝫ ⁊ cōturnicibus de celo in deserto pauit. Aquas etiāꝫ iordanis in loco vno mōtis instar cōstituit Solē ⁊ lunam Josue precibus fixit. De exercitu Sēnacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie soleꝫ gradibus. x. reuerti precepit. Danielē de lacu leonum liberauit. Ananiāꝫ Azariam ⁊ mizaheleꝫ de igne ⁊ iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia ꝙ numerare lōgum esset mirabilia fecit. Nō ergo dicere possunt ꝙ antiquis diebus potēs non fuerit. Si aūt eum potētem fuisse vt equum est concedant: sed aliorū interuentu accidētium eū impotētem factum dicant post quorum abscessum eum posse

suum recuperaturum credant alte
rum eorum necesse esse fateant. Il
la accidētia aut ex eo aut in eo fuis
se vt infirmitas accidens homini
donec conualescat ab estu cohibet
voluptatis. aut ei ab alio esse illa-
ta vt captiuitas cuilibet a rege il-
lata sue voluntatis eum potestate
priuat donec libertate succedente
recedat qd si ex eo et in eo fuisse di
cant. deū ergo corpus habere dicūt
quod cōtrarioꝝ susceptibile sit qd
de celo sentire nō cōuenit. Si vero
ei ab alio illata dicatur illuȝ qui in
tulit deo potentiorem esse ostēdūt
ꝙ nō minus est incōueniēs. Si aūt
seipsos sue captiuitatis causaȝ eē
dicant quasi melius modo in capti
uitate quaȝ olim in libertate se ha
beant hoc patet esse mendaciū. qꝛ
nunꝙ captiuitas libertati est com
parabilis. Si vero non hac inten-
tione suā libertatē rememorantur
sed eo volente eos liberari ipsi ꝑ
tinaciter eius voluntati obsistūt. s.
vt quia ille eos in captiuitate con-
iecit. Ipsi ecōtrario plusꝙ ipse ve
lit in ipsa captiuitate perdurēt. de
beret vtiqꝫ eoꝝ satisfacere volūta
ti et non seipsum assidue tanto me
rore deprimere aut eos ei parcere
deceret nec eum facere tantū cōtri
stari. sꝫ hoc stare nullatenus potest
cum eū quotidie vt ipsos de capti
uitate eripiat orent. Excludere er-
go debent iudei tante circuitionis
ambages a pectore suo. ¶ Dicet
ad hec iudeus nihil eorū que tu nu
merasti impedit nostrā captiuita-
tem. sed deum semper omnipoten
tem fuisse ꝛ esse fatemur. nec nos
captiuitatē euadere velle negam⁹
sed deū captiuitati nostre certū ter
minū prefixisse ꝛ donet illud quod
constituit iurauit ꝛ firmauit tēpus
adueniat nos nullo modo liberari
posse dicimus. Uere in hoc verbo
insciētiam deo ascribit iudeus. cū
eū tale quid statuisse dicat atqꝫ iu-
rasse quod prius eū iurasse atqꝫ fir
masse peniteat cui⁹ rei signū est tot
modis iugiter vt dictū est ꝑ eis af
fligitur quod si ꝑsciuisset non antea
cōstituisset. Insipiens ergo secun-
dū iudeos deus fuit ꝙ ꝛ cum apō
eos constet indulgere vtiqꝫ ei de-
beret nec precibus eum inquietare
assiduis. Quāto eīm frequēti⁹ orāt
tanto magis eius dolorē innouant
ꝛ quo magis ab oratione cessando
eū nō inquietauerint tantomagis
eum cōsolari ꝑmittent.

¶ ꝙ de⁹ dimisit vnū foramē i celo nō valens ꝑficere firmamentum.

uinta fatui-
tas iudeoꝝ contra di
uinā ꝑfectionē est ꝙ
cū deus firmamētuȝ
cōstituit ꝑficere pe-
nitus nō valēs cuiusdā foraminis
spaciū in septētrionali parte imꝑ-
fectū reliquit. qd ob hoc videlicet
eū fecisse asseuerant. vt si quis ali-
quādo exurgēs ꝛ ei equalem se fa-
ciens deū esse se diceret ipse deus
illi⁹ spacij ꝑfectionē ei opponeret
dicens. si de⁹ es vt ego: locū illum
claude si potes quem apertū reliqꝫ
ego. hoc aūt ꝙ patens sit mēdaciū
nullius oculi aciem latet. Septen-
trionalis etenim axē poli altissimū

semper super nos nec vnq̄ occulta ri ꝯspicim⁹: ipsūq; totū itegrū pfe ctumq; videm⁹. Manifeste ergo ptz fatuitas erroꝝ istius.

¶ De alijs fatuitatibus plurimis contra diuinam perfectionem ꝛ in eius offensam.

Continuntur ꝛ alia in thalmuth q̄ sūt cōtra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur Rabini ꝛ sapiē tes acclamant seipsos dei seruito res ꝛ declaratores legis mosayce. sed tn̄ inueniuntur loquētes inor dinate in his que sunt in magnum vituperiū dei: tollendo eī omnez perfectionē ꝛ applicādo ei omnez defectū. et ante omnia dat licentiā seruiēdi dīis alienis ꝛ ydolatrandi Unde inuenit̄ in cāhedrin in capi tulo. qđ incipit arbamitot. super il lo qđ scribitur in Leuitici. c. xviij. de ydolo qđ dicitur moloth. serui tiū cuius erat q̄ accipiebat hō fili um vel filiā suā ꝛ ducebat euz vel eam ad sacerdotes ꝛ ipsi trāsibant creaturā aliā per ignē ante p̄dictū ydolū. ꝛ lex vetauit hanc ydolatriā signāter specificatā: et dicit in ver bis istis ca. eodē. de semine tuo nō dabis vt cōsecretur ydolo moloth Hic intricantur ipsi et dicunt q̄ q̄ dicit text⁹ de semine qđ itelligit̄ q̄ nō peccat hō excepto qn̄ dat sacer dotibus patrem sui seminis p̄ mo loth. Sed si ei daret omnes filios suos nō peccaret. Itē dicit q̄ non dabis. intelligitur q̄ non peccat ex cepto qn̄ pr̄ dat filiū suū sacerdoti moloth. vt faciat sacrificiū: sꝫ si ip semet pr̄ facit nō peccat. Item q̄ dixit de semine intelligit̄ q̄ tūc est peccatū qn̄ sacrificiū fit de illis q̄ ab eo exierunt sed si hō facit sacri ficiū de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo non peccat. Item dicit in eodē libro canhedri ca. eodem. Ille qui adorat ydola ti more vel amore liber ē a culpa. Et declarat rabi salomon q̄ amore in telligitur si ab aliquo dn̄o fuit ro gatus vt faceret. timore si fuit com minatus. Sed rabi moysen de egy to declarat aliter dicēdo q̄ amore sonat sicut si fuit filocaptus de il la ymagine q̄ est bene fabricata. ꝛ timore est si timet q̄ potest ei noce re sicut ymaginant̄ illi qui eaz ado rant q̄ eis pōt facere bonū vel ma lum si in tali casu adorat liber est.

¶ Et multū est mirandū de istis glosatoribus ꝛ etiaz de textu thal muth q̄ clare venit contra textuz legis dei. q̄ videmus q̄ cum popu lus israel iret p̄ desertū ꝛ fuerūt in sethim et adorauerunt ydolū phe gor q̄ deus iratus fuit taz fortiter cōtra populū q̄ occidit. xxiiij. mi lia. et tn̄ manifestū est q̄ illa ydola tria nō fiebāt nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterū illi tres pueri Sy drac. misag. ꝛ abdenago voluerūt potius intrare fornacē ardentez q̄ adorare ymaginē nanbuchodono sor. Et tn̄ si hec opinio essꝫ vera bn̄ erāt excusati ab illo p̄iculo ex quo faciebāt timore regis nabuchodo nosor. et certum est q̄ ipsi bn̄ scie bant legē q̄ ibi fit relatio p̄ eis q̄

erant multũ intelligentes ⁊ socij in studio danielis ꝓpter quod apparet ꝙ sñia data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa ⁊ fatua. ¶ Item dicũt ⁊ veniunt ꝯ deũ volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinationibus et cerimonijs quas ipsi fecerũt quas etiã oẽs iudei obseruant sicut est illud qđ in certis noctibꝫ anni mandant ꝙ incendãtur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorũ. In certo mẽse anni precipiunt ꝙ fiat festũ qđ vocatur porim in memoriam mirabili hester et mardochei ꝯtra Amã. In qua ꝑcipit thalmuth expresse ꝙ quilibet iudeus dꝫ inebriari et illa die legunt in synagoga hystoriã hester. et siue cũ incẽdunt ꝑdictas candelas siue cũ legunt ꝑdictã hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. bñdictus qui nos sanctificauit cũ suis ꝑceptis ⁊ mandauit nobis incendere has cãdelas ⁊ precepit nobis legere hanc hystoriã hester. videte si hoc ꝑcepit deus in lege: nisi qꝛ ipse se reputant tm̃ sicut deꝰ. ¶ Itẽ non solũ hoc faciũt sed reputãt se posse reuocar̃ verba dei hoc ipsi declarãt super. c. xvij. Deutro. vbi dicitur si aliquid tibi fuerit difficile ĩ legis iudicijs ibis ad sacerdotes ⁊ ad iudicem qui fuerit illo tpe ⁊ petes ab eis et facies ſm cõsiliũ eoꝝ. Et dicit talia verba. nõ declinabis ad dextrã neq; ad sinistram. Sed ipsi in thalmuth scrutãtur dicendo ꝙ intẽtio textus est ꝙ dato ꝙ sapientes dicant ei pro dextra quod est sinistra ⁊ ꝓ sinistra qđ est dextra debet credere. ¶ Itẽ iudicant sñia mortis quencunq; frãgentem aliquid de ordinationibus eorum. Dicunt adhuc in libro berahot in ca. quod incipit misemoco. ꝙ quicunq; homo deridet sapientes thalmuth vel malũ dicit est cõdemnatus ad inferos. Et ille q̃ frãgit verba legis dei non habet aliã penã nisi ꝙ sit fractor legis. ¶ Itẽ reputant se scire plus q̃ deus quia dicunt in libro robamechia in cap. quod incipit bazabam. ꝙ semel fuit in studio magna disputatio sup vnũ actum legis et oẽs studij vniꝰ opiniõis. Sed rabi aliazer q̃ erat maior eoꝝ erat cõtrarie opinionis qui fecit multas bonas ratiões cõtra eos ad ꝓbandũ suã opinionem ⁊ nunq̃ voluerũt assentire ei: et in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto dño deo nr̃o. Et illa hora exiuit vna reuelatio vocis et dixit nõ contradicatis rabi aliazer qꝛ verũ est quod ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit dñe lex non est in celo sed in terra et iam precipis in lege tua ꝙ sñia debet declinari ad plures voces: et illa hora excõicauerunt ipsum rabi aliazer quousq; assensit opinioni eorum. et dicunt ꝙ paruo elapso tempore rabi nathã inuenit helyam prophetam et dixit ei eras tu in celo quando fuit illa questio. Respondit sic et dixit ei quid ergo dixit deus illa hora qua sapientes noluerunt obedire reuelationi sue. Respondit ei scias ꝙ illa hora deꝰ risit ⁊ dixit. Uicerunt me filij mei. vicerunt me filij mei ¶ Item glorificant isti thalmudi

fic seipsos. vnde dicitur in libro luca.c.iiij. q vnus doctor q̄ vocabatur rabi Symeon filij iahaij. Dicebat. Ego sum tandign⁹ ⁊ tantu stus q si vellem ꝑpter bonitatem meā liberarentur in die iudicij oēs homines qui venerunt ad mundū a die qua ego natus sum vsq hodie Et si Jonatā filius vzihel esset nobiscū possemus liberare totū hūanum genus a die qua creatus ē mūdus vsq ad finē. Item se reputant ꝓphetas sicut dicunt in rababatera ca.i.a die qua fuit destructio tēpli vsq huc fuit remota ꝓphetia ꝓphetarum ⁊ fuit data sapientibus. Item dicunt in rababatera in ca. qd incipit hamoher ⁊ hascenia q raba filius barhana ibat per quendā viā ⁊ dixit ei vnus tragenari⁹ Ueni ⁊ ostendam tibi mōtem synai. Iuit cum eo ⁊ audiuit primo vnam vocem que dicebat. O miserve mihi q feci iuramētum et ex quo feci qs me absoluet. Et postq rediit ad studium ⁊ narrauit mgr̄is reprehenderūt eū et dixerūt ei: ea hora qua audisti vocē illā debuisses dicere. dn̄e ego te absoluo ab illo iuramento. ⁊ dixit ipse dubitaui qd dicebat pro iuramento quod fecit noe de nō dando amplius mundo diluuiū. Et glosat rabi Salomō q illud iuramentum de quo petebat deus absolutionē erat captiuitas israel proter quod ipse sustinebat ptē captiuitatis ⁊ laboris sicut dixit ysaias ca.lxiij. In omni tribulatione eorum non ē tribulatus. Et licet text⁹ verus sit in biblijs hebraicis pro maiori pte eo mō quo posuit iheronym⁹ in sua translatiōe. Uerūtn̄ i aliq̄bus dicit sic. In omnibus tribulationibus eorum ipse est tribulatus. ⁊ iuxta hoc facit ꝓdictam glosam rabi Salomon. ¶ Itē reputant deū ignorantē sicut dicit i barahot. capi.i. postq fuit destructum templū non remansit deo in toto mundo nisi solū spacium quattuor cubitorum ad studendū halaba.i. lectionē de thalmuth. Itē dicūt q tribus primis horis diei de⁹ sedet ad studēdum thalmuth. ergo videtur q si indiget studio non hz ꝑfectionē sapientie. ¶ Item reputant deū mendacē sicut dicitur in rabamecia in capi. quod icipit hacoher Unde dicebat rabi hysmahel. Magnum quid est pax q deus dixit mēdacium vt poneret pacē inter abraham ⁊ saram. hoc apparet in gen. xviij.c. q cum angeli ꝑnosticarunt abrahe q sara pareret filiū ⁊ ipsa erat in tabernaculo et audiuit eos dixit textus q fecit derisionē inter seipsam et dixit quō posset hoc fieri cum sit dn̄s meus senex. Et post ea cū dn̄s hoc resumpsit abrahe apprehendēdo saram dixit qd dixerat cum ego sim vetula apparet dicūt isti q de⁹ mutauit rumores ne abraham q sara vocasset eū senem irasceretur. Sed qui bene attendit ad textum inueniet q dicit magnum mendaciū q etiā inuenitur q qñ ipsa risit seipsam vocauit vetulam. ¶ Item reputant deū peccatorem sicut dr̄ in hullim in ca. quod incipit helucerefoth sup textum Gen. vbi dr̄ fecitq deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeō in hora

creationis equales erant sol & luna
Et luna venit ante deū & dixit. dñe
nō est bonū q̄ duo reges fruantur
vna corona. Et illa hora precepit
deus q̄ esset minorata et dixit illa
dñe q2 dixi tibi verba rationabilia
minorasti me & sic fuit illa sibipsi ni
mis displicens. sed deus vt cōsola
retur eā dixit ei nō tristeris nec ti
bi displiceat q2 sol nō apparebit ni
si de die et tu apparebis de die & de
nocte sed ipsa nō fuit contenta im
mo dixit dñe candela ante solē q̄d
prodest. et dixit ei deus. ego faciaȝ
q̄ ppl'us meus israel faciat cōpu-
ta sua per menses tuos cū toto hoc
non fuit cōtenta intantū q̄ de⁹ co-
gnouit se culpantē & p̄cepit moysi
q̄ in fine lune israel faceret sacrifi
cium vnius hyrci vt deus haberet
veniam de predicto peccato & hoc
pbant ex Numeri cap. xxviij. vbi
dicitur hyrcus quoq3 offeretur do
mino p peccatis: videat vnusq̄sq3
quod vanitates sunt in p̄dicta au-
ctoritate. & quomō textus quē ipsi
allegāt est in cōtrariū illi⁹ q̄ ipsi in
telligunt. ¶ Item reputant deum
pollutū & immundū scd̄m quod di
cunt in rabamechia in ca. quod in-
cipit hacoher & hapohel dicit rabi
Johanam deus sacerdos est q2 sic
scriptum est Exodi ca. xxv. Loq̄-
re filijs israel tollant mihi primi-
tias. sed primitie dn̄t dari sacerdo
tibus: ergo deus est sacerdos. Itē
postea recepit pollutionem q2 sic
scriptū est. Deutro. c. vltimo. q̄ qñ
moyses mortuus fuit sepeliuit euȝ
dñs. sed omnis sacerdos q̄ tangit
hoiēȝ mortuū est pollut⁹. ergo de⁹
est pollutus & satisfaciunt dicēdo.
q̄ postmodum balneauit se et fuit
mūdatus & querunt in quo balnea
uit se in aqua non q2 ysa. dicit ca.
xl. quis mensus est pugillo aquas
& satisfacit Rabi q̄ in igne se bal-
neauit q2 sic scriptū est Ysa. vlti.
q2 ecce dñs veniet in ignem. Item
dicunt q̄ deus palpat res immun-
das sicut dicit in nucida in ca. q̄d
incipit hamopoles. q̄ deus stat se-
dendo. & facit venire ante se oēs
guttas sperme exeuntis a quocūq3
homine israel dicendo q̄ qñ dimi-
minutū fuerit illud sperma genera
bit iustus ex ea. Item dicitur in li
bro qui dicitur pinquerabi elezer.
quicūq3 scit quantitateȝ creatoris
mundi securus est habere seculum
venturū. & dicit rabi Johanā ego
& raba aquiba sumus fideiussores
huius. Item dicit rabi iohanaȝ q̄
deus inuolut se in vno tallet. i. roq
te & ostendit se moysi. et dixit ei oi
hora qua israel fecerit sic statiȝ ve-
niam cōsequet. ¶ Itē faciunt deū
inuidū sicut dicunt in berhot. ca. vl
tio q̄ quinq3 homines creauit de⁹
qui ei assimilabant in aliquibus &
sunt isti. Sampson in fortitudine.
Saul i pulchritudine ceruicis. Ab
salon in capillis. Rex Sedechias
in oculis. Asa in pedibus. Et q2 il-
lismet rebus in quibus ei assimila
bantur condēnauit eos: ergo appa
ret q̄ habuit inuidiā eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis ↄtra
legem mosaycā.

Uartus passus
est de fatuitatibus falsi

tatibus iudeorum: contra legem mosaicam et contra pphetas. Manifestũ est ꝙ omnes gentes que tenent legem diuinã vel se dicũt tenere eam. affirmant deũ creasse mundum de verbo absolute sine aliqua materia composita nec simplici de qua illud fieret. et hoc est ꝙ dicit primũ verbũ legis mosayce. In principio creauit deus celũ et terram: quia est opinio oim doctorũ latinorum et hebraicorum ꝙ istud vocabulum creare significat factionem alicui⁹ rei de verbo: nõ est sic de generare. facere vel formare: quia hec vocabula aliquid p̄supponũt in tali operatiõe et qui oppositum huius asserit hereticus est dicendus quia destruit fũdamentum super quod omnia alia miracula sacre scripture fundant. Et inuenimus vnũ de maiorib⁹ doctoribus thalmuth qui vocat Rabi eliezer magnus qui venit cõtra hanc opinionẽ. Et dicit in libro q̄ vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respondet de luce vestimenti dei. et terra de q̄ fuit creata. Rñdet de niue que stat sub cathedra dei. Et dicunt glosatores ꝙ hanc niuem accipit hic rabi eliezer pro illo quod vocat philosophus primam materiã vel ille ex q̄ fuerũt facta q̄ttuor elemẽta quã nititur pbare philosophus primo phisicorum ꝙ est ingenerabilis et incorruptibilis apparz ꝙ iste doctor erat de opinione philosophi. quia vel ipse credit ꝙ creatio põt fieri de verbo vel nõ. Si sic ergo nõ oportebat eũ querere ex quo facta fuerunt celum et terra. Si nõ ergo vel habet ponere aliquã materiã eternã que nunꝙ habuit principiũ vel oportet in numeris ire in infinitũ quod est impossibile. Quare necessario sequitur ex verbis eius ꝙ ipse non credebat textũ legis in quo dicitur In principio creauit deus celum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi ꝙ ibi erat aliqua res eterna que omni tpe fuit cum deo. manifeste hec opinio est heretica et contra omnes qui habent legem diuinam. ¶ Est adhuc alia autoritas alterius doctoris qui dicitur rabi Symeon qui dicit in littera ꝙ ordo temporis fuit anteꝙ mundus creatur. et qui hoc intelligit sua intentio ẽ ꝙ corpora celestia sũt eterna quia tps nihil aliud est nisi numerus mot⁹ celi. ¶ Item veniũt contra textus sacre scripture. Et primo dicunt in abodazara. ca. i. ꝙ nõ recipient tpe messie aliquẽ aliarum gentiũ qui velit venire ad legem dei: h̄ est falsissimum et contra oẽs pphetas. Dixit enim patriarcha Jacob Gen. xlix. loquẽdo de messia et ipse erit expectatio gentiũ. Item dixit zacharias. iii. ca. Et applicabunt gentes multe ad domum in die illa erunt mihi in pplm. Itẽ dixit ysa. cap. xi. In die illa erit radix iesse q̄ stat in signum pplorum ipsum gentes deprecabunt et erit sepulchrũ eius gloriosũ. ¶ Itẽ peccãt dicẽdo malũ quia dicunt peccatores esse et malos hoies. quos de⁹ dixit bonos et iustos. Et primo Adam quẽ deus formauit et non est dubium ꝙ cum maiori pfectiõe que posset esse in homine carnali et ipsi applicant et il

lud petiti carnis tā abhominabile
sicut dictū est supra. Itē cōtra noe
de quo dr Geñ.c.vi. Noe vir iustus
atq; pfectus fuit in generationib⁹
suis cū deo ambulauit. ⁊ ipsi dicūt
in yama in ca. youi aquipozim sup
tex. Geñ. in ca. ix. vbi dr. Euigilās
noe ex vino cū didicisset q̄ fecerat
ei fili⁹ su⁹ iunior. querūt qd est qd
fecit fili⁹ suus iunior. Respōsio est
duorū doctorū qui sunt duarū opi-
nionū: quorū vnus dicebat Rau ⁊
alius Symuel. Rau dicebat ꝙ il-
lud qd fecit cham Noe patri suo est
ꝙ castrauit ipm. Symuel dicebat
ꝙ habuit cū patre copulā carnalē
⁊ quilibet istorū rabinorū ducit ra
tiones ꝓ opinione sua arguēs con
tra alterā. Sz ꝯclusio est ꝑ thalmu
distas: ꝙ ambo doctores dicūt veri
tatē, ⁊ ꝙ illa duo fecit patri suo. scz
ꝙ castrauit ipm ⁊ habuit copulam
carnalē cū eo. Ecce ꝙ falsissima in
uentio ⁊ ꝙ turpissima diffamatio
per illos inuēta. ¶ Itē dicunt fal-
sum cōtra patrē Abraā. de quo di-
cit tex. Geñ. xxv. ꝙ qñ abraam mor
tuus fuit. dedit oīa sua ysaac. Sed
filijs cōcubinarū dedit munera et
misit eos ad terrā orientis. Dicunt
ipsi in cāhedrin ca. vlti. que fuerūt
illa dona q̄ dedit eis. Respondent
ꝙ docuit eos noīa immundicie. et
declarat rabi salomon ꝙ hoc est cō
uocationes demonū. Ecce ꝙ mani
feste dicūt cōtra testimoniū qd de-
dit deus de abraā. c. xviij. vbi dicit
Scio enī ꝙ p̄ceptur⁹ sit filijs suis
et domui sue post se vt custodiant
vias domini: ⁊ faciant iusticiam et
iudicium: vt adducat dñs propter
abraam oīa que locutus est ad eū.
Quomodo est credibile ꝙ ipse he-
reditasset filios suos de cōuocatio
nibus demonum ⁊ quō hec est via
dei. ¶ Itē dicūt falsum cōtra Jo
seph de quo facit scriptura relatio
nem manifestā sue virtutis cōtra
petitionē quā et faciebat dña sua
de adulterio. Dicunt ipsi in hulim
in ca. qd incipit calhabacat ꝙ de
facto intrauit domū intentione co
pulandi cū ea ⁊ venit angelus ga-
briel: ⁊ rapuit sibi genitalia. et qñ
voluit facere peccatum inuenit se
impotētem. ¶ Item dicūt contra
dauid de quo legim⁹ ꝙ in fine die
rum suorum: qz ei deficiebat calor
naturalis adduxerunt ei Abisach
sunamitē: vt seruiret ei ⁊ dormiret
cum eo. iij. Regū. c. i. Sicut proba
tum est in medicina ꝙ calor domi-
cille vel iuuēcule prodest multum
homini antiquo: vt excitetur suus
calor naturalis: et textus refert ad
litteram ꝙ seruiebat regi ⁊ dormie
bat in sinu suo ⁊ rex non cognouit
eam: scilicet carnaliter. Sed thal-
mudiste dicunt in canhedrin in ca.
quod incipit cohengadol. ꝙ dauid
concubuit cum ea in presentia ber
sabee. xiiij. vicibus in modico tēpo
re ⁊ alia turpissima referunt circa
hoc que non sunt digna scriptura.
¶ Item in libro Judicum ca. iiij.
vbi narratur illud magnū bonum
quod fecit illa honorabilis mulier
iahel propter dei seruitium: scz oc
cidendo sisaram inimicum israel.
Et videmus etiā in illo cantico. ꝙ
ordinauerunt ꝓphetissam delbora
⁊ barach magnā laudē quā com-

mendauit de pdicta Jabel. Sed turpissimi thalmudiste dicũt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septẽ vicibus cõcubuit cuꝫ sisara in illo instanti: ⁊ postea occidit eũ. ¶ Item lꝫ balaam voluerit facere malũ populo. ⁊ eũ malũ pronunciare. verũtamẽ ꝓpheta erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonũ dei q̃ nouit doctrinã altissime. Sed isti ꝓditores ⁊ diffamatores opponũt ei multa turpissima de q̃bus nullã mentionẽ facit scriptura sacra. ⁊ hoc scribũt in libro berahoth. ⁊ in canhedrin intricando se super verba asine q̃ dixit ipsi balaaꝫ qñ eam verberabat dicẽdo sic ⁊ quõ ego nõ sum asina tua sup quã equitas omni tẽpore. Dicũt ipsi ꝙ ambasiatores regis balaas iter rogauerũt. quare nõ eq̃tas i equo respõdet balaã: q2 habeo equũ meum ad pastũ vt pinguescat. Eadẽ hora dixit asina nõ est verũ: q2 ego sum asina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandũ onera. Respõdit illa nõ est verũ nisi sup quam equitas. Et dixit ille verũ est in casu ꝙ accidit sicut modo qñ non est equus ad manũ. Rñdit asina nõ est sic sꝫ omni tpe et adhuc ꝙ sum asina tua de die: ⁊ tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt liguas suas. ¶ Itẽ dicũt in hulim in ca. qõ incipit calhabacat q̃d voluit dicere tex. in li. iudicum in ca. xiiij. qñ dicit de samsone. Creuitq; puer ⁊ benedixit ei dñs. dixit rabi Johada. scis i quo bñdixit. in sua virga: q2 sperma qõ exibat ab ea erat sicut vnus riuus currẽs et qñ cõprehenderunt eũ philistei ⁊ extraxerũt oculos eius ⁊ faciebãt ꝙ moleret in carcere. Dicunt isti turpissimi ꝙ istud molere quod dixit textus sonat ꝙ quilibet philistinorum ducebat ei vxorẽ suã vt concumberet cum ea si forte possent ex ea habere hominẽ ita fortẽ sicut ipse erat. Item in aliis locis thalmuth loquũtur modo ꝯtrario: q2 multos viros quos scriptura dixit peccatores ⁊ narrat littera peccata eorũ ipsi excusant eos: ⁊ dicũt ꝙ nõ peccauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dr ad litteram in tex. Gen. ca. xxxv. Abiit ruben ⁊ dormiuit cũ bala cõcubina patris sui ꝓpter qõ peccatũ fuit ei amota primogenitura sicut ptꝫ primo Paralip. ca. ij. Sed ipsi dicũt falsos oẽs textus. Et dicũt in libro sabbat in ca. qõ incipit Rabina talia vba dicit rabi yonatha quicunq; dicit ꝙ rubẽ peccauit nõ est nisi peccator Et sic dicunt peccatores ꝓphetas scribẽtes textus. ¶ Itẽ iustificãt filios heli. de quibus dr. i. Regum ca. ij. filij heli filij belial nesciẽtes ⁊c. Item in eodẽ ca. heli autẽ erat senex valde ⁊ audiebat oĩa que faciebant filij sui vniuerso israeli: et quomodo dormiebant cuꝫ mulieribus q̃ obseruabant ad ostiuꝫ tabernaculi. Itẽ iustificãt filios samuelis contra textum qui facit mentionem ꝙ non ambularent in viis samuelis patris sui: et ꝙ vendebant iusticiam ꝓ pecunia. Itẽ dicunt ꝙ dauid nõ peccauit i adulterio bersabee: nec in morte vrie mariti ei⁹. Iteꝫ dicũt ꝙ salomõ non peccauit

in idolatria quā fecit in fine dierū suoꝝ. Finaliter per omnia videntur vba sacre scripture reputare falsa

¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: ⁊ hoc dicit rabi salomō sup hystoriam chore quando ipse ⁊ sua familia intrauerūt tabernaculum ad ponendum incensum ⁊ mortui sunt ibi omes. Dicit rabi salomon scias ꝙ venenū posuit eis moyses in incēso cum quo cōbusti fuerunt nadab ⁊ abiud filij aarō. Item dicunt in li. qui vocat sabbatin in.c. qḋ incipit yecioda sabbat ꝙ si duo hoies vel plures faciūt simul vnū peccatū ꝙ immunes sunt a pena. sicut si duo hoies cū fustibus verberant vnū alterū: ⁊ ille moritur non peccant: q: lex dicit ꝙ quando anima peccauerit habebit talem et talem punitionē non dicit anime in plurali. ita ꝙ volunt ꝙ nullus est dignus punitione: nisi quando ille qui facit peccatum est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorum quo ad claues chore.

Uintus passus est de fatuitatib⁹ ⁊ ridiculis ac manifestis impossibilib⁹ iudeorum. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinaꝝ suarū ꝙ cū chore heremū cū moyse et filijs israel pteriret trecentos hēbat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusdē q̄ claues de vacarum chorijs facte erāt oēs: vt leui⁹ ferri possent. Compute mus mō si placet ⁊ videam⁹ vtruꝫ hoc stare possit. Demus adminus libre septē claues ⁊ ꝙ quisq; camelus admin⁹.dc. tulerit libras erūtq; claues quas vn⁹ ferebat camel⁹ tria milia.dc. fierent itaq; claues tricentoꝝ cameloruꝫ mille milia ⁊ lxxxv.milia. Sed cū queq; claues admin⁹ sit vni⁹ arche qt sunt claues pculdubio erūt ⁊ arche. Dent itaq; cuilibet camelo admin⁹ due arche. ⁊ est cameli archas ferētes quingenta ⁊.xl.milia. Sed ⁊ seruit cōsuetudineꝫ diuitū quibus maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnum habere custodē qui thesauros cum summa seruaret diligētia vix etiā dormitaret. Inuenirenturq; custodes cameloꝝ.cc.sexaginta milia: libro autem attestante didicimus: quoniam exercitus chore ꝑ domos et cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia.dc.

¶ De fatuitatibus iudeoruꝫ dicentium dan. prescidisse lapidem magnum: ⁊ similiter og regem basan.

On minus ridiculosum est illud qḋ dicūt filijs scꝫ Jacob patrē suuꝫ ad sepulchrū portātib⁹ Filios esau simil'r patrem a sepulchrum deferētes cū magno comitatu eis occurrisse. Cūvtriusq; magnus esset exercitus ⁊ singule partes sepulchrū sibi vēdicare vellēt. Dan mōtem ascēdisse dicūt ⁊ tante magnitudinis prescidisse lapideꝫ quāta multitudo esse poterat toti⁹ exercit⁹ esau. ipsamq; molē capiti

impositaȝ attulisse vt sup hostium cuneū eā pijciens oēs vno pster͡ne ret ictu. Cūq; adueniēs iā ambos cuneos cōcordes inuenisset: molē quā attulerat in mare piecit cuius magnitudie aqua maris terminos suos excedēs duas ciuitates sui ef fusiōe subuertit. Et ipe sunt quas lōgo tpe post pharao rex egypti fi lijs israel edificare precepit. Nōne queso hec adinuentio iuste summo risu digna videt. Cū eni Jacob fi lij .xij. tantūmodo adhuc essent vi ri esau de tribu sua iaȝ .cccc. existe bant. nūc igit numero filioꝝ iacob aucto quāto magis existimari pōt filioꝝ esau numerus fuisse. tātam eni oportuit eoꝝ esse multitudineȝ vt ꝛ filijs iacob ꝛ toti egyptiorum gēti q̄ cum ioseph venerat obsiste re potuisset. Nunc igitur vnusq̄sq; iudicet quid hoꝝ admiratione sit dignius. s. vel vbi tantū inuenerit montē. vel quo mōte tammire ma gnitudinis molē vel quō in capite tanti pōderis gestare potuisset la pidem vt tammagnā psternere po tuisset cohorteȝ. ¶ Non eni minus stupēduȝ est illud monstrū q̄ Og rex basan vidēs ingentē exercituȝ israel. dc. sciȝ milia ꝛ tria milia et cccc. viros a .xx. ānis ꝛ supra ex ceptis mulieribus et paruulis qui supputari nō poterant molē inau dite magnitudinis suo capiti im posuit. ꝛ cū ea expeditionē totam psternere voluit vppupa auis mi nima moli illi supsedit ꝛ tādiu eaȝ rostro suo cōcudit donec foramen magno iuxta capitis ei⁹ q̄ntitatē pacto moles caput trāsiliens in eiusdeȝ humeris subsedit. Capite aūt sano ꝛ toto corpe incolumi for tassis adhuc a colo subleuasset nisi ad auctorū subito dentiū quantitas impedisset. mox eni vt lapis in col lum descēdit dētes sibi repēte ita sunt adaucte q̄ cū voluit caȝ suble uare minime potuit. Qd̄ moyses intuēs cuius corpus decē cubitos habuisse asserūt: ꝛ totidē eius vir gale ascribūt se sup terrā in modū saliētis decē cubitos erexit ꝛ cum in aliquo corporis loco cum virga pcuteret. Si ergo cōputēt decē cu bitos q̄bus a terra eleuatus est: et decē cubitos ei⁹ corporis ꝛ decem alios quos virga in altū porrecta habebat a terra ad summitatē vir ge .xxx. inueniēt cubitos: sȝ cum in tantū erect⁹ esset moyses virge tn̄ summitas qua eū pcutere intende bat nequaq̄ vlteri⁹ attingere potu it q̄ ad euȝ modū quo sura iūgitur pedi que vulgo cauilla dr. Jn quo q̄dē cū pcussisset cōtinuo cadēs ex pirauit. Jn hoc cognoscere q̄libet pōt q̄ a plāta pedis quā terre fixā tenebat vsq; ad nodū in quo pcus sus est .xxx. cubitos habebat. ab eo igit loco vsq; ad summū nō min⁹ q̄ octingēti cubiti erant. solūq; ca put facile decē cubitis cōstare po terat. vnde sequit q̄ auis illa mo lem ipsam deceȝ cubitis pforauit. Jn quo facto quot sint mirāda q̄d vc potius mirer cū ꝯsidero stupeo vbi eni vel tn̄ lapidē inuenire vel tn̄ pondus portare aut quō tā par uula auis tn̄ tamdurū tamq; spis sum saxeuȝ corpus tamcito valuit penetrare. Quoue pacto dentes ei

tam subito crescere. aut qua ratiõe
tam immẽse ⁊ inaudite magnitudi
nis credẽdus est fuisse cũ p̄sertim
lex dicat lectũ eius ferreũ nouẽ cu
bitos habuisse. quoue pacto tãtus
homo tam facili vulnere cecidisse.

¶ Dicũt moysen ĩ celũ ascẽdisse ⁊
ibi deuictis ãgelis legẽ accepisse.

DIcunt item iu
dei q̄ moyses p̱ lege su
scipiẽda in celũ ascẽdit
⁊ ibi cũ angelis taliter altricat⁹ sit.
Dicebãt eñi inquiũt angeli legem
hãc deferre minime sinemus quã
nobis plusq̄ filijs israel necessari
am scimus. Ad hoc moyses insoli
ta visione p̄territus nihil respõde
re p̄sumpsit: sed dño se cõfortante
vt secure r̄nderet ⁊ precipiente an
gelis ait. Cũ lex hoc regendorũ cor
porũ p̄cepta cõtineat nõ satis cõ
sidero q̃d vobis q̄ sp̄ualis tm̄ crea
tura estis sit necessaria. Angeli q̃d
ad hoc dicere nõ habẽtes victi cõ
ticuerũt. De moysi igitur victoria
deũ risere et valde letatũ esse dicũt
⁊ ita post triumphũ cũ lege alacrẽ
descendisse. Quot queso diuersita
tes fatuitatis in hac continent la
sciuia. quomodo eñi moyses corpo
re mole depressus altitudinẽ celi
conscendere potuit. Aut quomodo
dari deo legẽ volente angeli p̄hi
bere. quid iterũ stolidius est q̄ di
cere deũ vno vincẽte ⁊ alio victo
exultare ⁊ puerili more ridere. Itẽ
si angeli vt dicunt tam auidi illius
legis retinende erãt cur non prius
a deo eam quesierant vel quid con
tentionis proderat eis deseruire.
poterant enim legem istam etiam
cũ iudeis obseruare: nec erat ratio
cur eam moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeorũ dicen
tium quẽdam noĩe iosue decepisse
angelum mortis ⁊ in celũ saltasse
ac ibidẽ dei sententia remansisse.

MEmorãt ⁊ ali
am fatuitatẽ iudei q̄
oĩbus ridiculum pre
stat. Dicunt eñi ange
lum mortis cuidã viro apparuisse
nomine Iosue filio leui doctori et
q̄ dixisse. Ad hoc venisse me scias
vt animã tuã suscipiã ⁊ moriaris.
Nequaq̄ inquit ille q̄ cõmones fa
ciam nisi mihi prius p̱adisum ostẽ
dis. Susceptũ igitur angelus in
alis suis duxit ad locũ vnde vide
ret paradisum. Callidus autẽ ille
de alis eius elapsus est ⁊ in para
disum se cadere permisit. Angelus
autem deceptum se esse dolẽs ira
to nimis vultu egredere ait vt mo
riaris. Nequaq̄ ait ille vt egredi
ar. Cũq̄ secũdo ac tertio angelus
ad ipsum cum magno clamore re
peteret: ⁊ ille eius verba neglige
ret commotus nimis angelus ad
deum pergẽs huius rei querimo
niam fecit. Deus autem eum redi
re rogauit vt hoĩem illũ ex dei no
mine de paradiso egredi p̄ciperet.
Veniẽs itaq̄ angelus ad p̱adisum
ait deus vt egrediaris p̄cepit. Iu
rauit ille: ⁊ ait. Per deũ non egre
diar. Rediit angel⁹ ad deũ ⁊ dixit.
Iureiurãdo se nunq̄ inde egressu
rum firmauit. Dãs itaq̄ iudicium
deus respõdit oĩa volumina vite ⁊

actuum eius reuolue ⁊ diligēter relege. si q̄ñ eum iurasse et periurasse inueneris modo quoq̄ nihil sibi iurasse valebit. Si autē nunq̄ periurum esse probaueris: non in hac vice timebit. Columnina itaq̄ oīa angelus studiose discutiens nunq̄ periurasse inuenit. Dimisit itaq̄ victus qui vt dicunt vsq̄ in presentē diem incolumis permanet atq̄ viuus. ¶ Considerare possunt iudei q̄ risu dignissima i hoc notari possint sermūculo. Quid cū plus miremur an fatuitatē angeli qui callidem hoīs artē prius nō agnouit an hoīem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiā: q̄ non nisi per mendacium cū de paradiso potuisset expellere. an ascribam⁹ deo ignorantiam q̄ non aliter scire potuit vtrū periurus fuisset: nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduētu messie suscitandos: vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Asserūt etiā iudei inusitatū miraculum: scʒ mortuos suos post captiuitatis euasionē resuscitari: vt terram incolant qd̄ multis auctoritatibus pbare nitūtur. Primo autoritate moysi dicentis ad populū israel Deut. xxxij. Uidete q̄ ego sum solus ⁊ non sit alius de⁹ preter me. ego occidam ⁊ ego viuere faciā. percutiā: ⁊ ego sanabo. Cū ergo deus se occisurū promittat et viuificaturū: non videtur predicta fides abiicienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. q̄ hoc verbum ad ostendendū omnipotentiā suā dixit non q̄ ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandū quin a die qua se deus pmisit hoc facturū vsq̄ in diē presentē concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariā sororē moysi prophete Job ⁊ Ezechiam: Naman. et alios q̄plures cuʒ voluit percussit ⁊ cū voluit sanauit. Itē ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. ⁊ sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed iteʒ econuerso in manu helye filium vidue. in manu autē helizei sunamitis filiū suscitauit. Sic ergo omnipotentē mortuos suscitasse non negamus. quin oēs hoies in die iudicij ad eos suscitandos ⁊ confiteamur ⁊ credamus. Sed qd̄ adiiciūt q̄ scʒ denuo terras ihabitaturi sint nō credimus. Dicet iudeus hoc nō debet videri cōtra fidē esse cuʒ ab helya vel ab helyseo resuscitatus postea longā vitā duxerit vxorem habuit filiosq̄ genuerit: ⁊ pristina humana vite cūcta officia impleuerit. Rn̄det q̄ verū ē ⁊ bene potuit esse vel per miraculū vel per p̄cem sancti viri: q̄ corpus nōdū erat dissolutū: q̄uis etiā hoc nequaq̄ crederem⁹: nisi testimoniū super hoc ppheticū haberem⁹. Uerū ea q̄ cōtra vsum cōtigere solēt fides hoīū suscipere facile nō solet. nisi taliuʒ cōfirmaret auctoritate pphetarūʒ

quibus oim fauor applaudat popu
lorū: τ ea ipsi apertissime loquūtur
pphete. hoc aūt nullus apert e pro
nūciauit ppheta. Sed cū iudeorū
hoc dixerint doctores: nemo tn̄ ex
his qui ante xp̄m fuerūt istud p̄di
xit. sequaces autē errorē hūc inue-
nerūt: vt iudeorū gens in sua persi
sterēt infidelitate. ¶ Scd̄o nitunt
pbare intentum iudei auctoritate
Isaye. xxvi. vbi ait viuent mortui
tui: iterfectiq3 mei resurgēt. exper-
giscimini τ laudate qui habitatis
in puluere. Sz hec verba nequaq̄
ostendūt mortuos iudeorū ad habi
bitandū terram resuscitari. qm̄ si
diligēter qd̄ dr attēdam⁹ nec mor-
tuorū resurrectionē ibi patēter p̄si
gnatā inueniemus. alioquin pphe
ta sibimet contrarius esse videbit
cū in superioribus dixerit morien-
tes nō viuent. gigātes nō resurgēt
qd̄ igitur a nature vsu dissentit et
sensui pphete cōtrarietatē ingerit
nequaq̄ s̄m libitū vniuscuiusq3 ad
sensum nature cōtrariū dz exponi.
cū aliter sano sensu possit intelligi
nisi necessaria ratio ita id coegerit
accipi. Qd̄ si quis itelligere cupit
attēdat q̄ p̄dictū verbū duob⁹ mo
dis intelligi pōt. Uno mō vt vel de
extremi iudicij suscitatione dictuz
credat vel resuscitationis noie ca-
ptiuitatis euasionē signauerit. Hic
aūt sensus magis ad litterā ptine-
re videt cū paulo superi⁹ ppheta
sue gētis captiuitatē τ afflictionē
defleuerit. Statimq3 diuine pmis-
sionis τ pietatis solaciū intulit di-
cens. viuēt mortui: interfecti resur
gēt. Nec hanc euasionē quolibet in
certo tpe: sed post modicū tempus
euēturā pnūciat dicēs. valde po
pulus me⁹ intra cubicula tua clau-
de ostia tua super te abscōdere mo
dicū ac momentū donec ptranseat
indignatio mea. hec ad captiuitatē
cōgruēter referūtur. ¶ Tertio ni-
tuntur intentū pbare iudei ex ver-
bis Danielis. in ca. xij. vbi dr mul-
ti de his q̄ dormiūt in terre pulue-
re euigilabūt. alij in vitā eternam.
alij in obprobriū: vt videāt semper
sed hec auctoritas tantologius ab
intentione iudeorū discrepat supra
dicta quāto euidētius de vltimo iu
dicio intelligit fuisse dicta. in illa
em̄ resurrectiōe ibūt vel in vitam
eternā: vel in obprobriū sempiter-
nū. ¶ Quarto explicāt ad intentū
suū iudei auctoritate Ezech. in ca.
xxxvij. qui cū plures mortuos di-
uina suscitasset virtute. de futuris
quoq3 his vaticinatus est verbis.
hec dicit dn̄s deus. Ego aperiā tu
mulos vestros: τ educā vos de se-
pulchris vestris populus meus τ
inducā vos in terram israel: τ post
pauca. τ requiescere vos faciā sup
humū vestrā. Ecce mortuos susci-
tādos: τ terras suas ihabitaturos
apertissime ppheta atq3 indubitā
ter ostēdit. Rn̄det q̄ p̄dicta aucto
ritas de resurrectione mortuorū in
die iudicij intelligēda est: nec est in
stātia illius qd̄ dr in fine. requiesce
re vos faciā sup humū vestrā: qm̄
requies isto mō pōt accipi: vt aīa
significet requiescere in corpe qd̄
nō immerito terre noie. de qua sum
ptū est exprimit: teste isup scriptu
ra q̄ frequēter illud noie terre ap-

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoiem de limo terre. ecce hō cū ex quattuor elemētorū fit cōiunctione perfectus. de terra tm̄ q̄ vnū est elementū dr̄ factus: sed nō incōuenīēter: q2 terre noīe signat corp9 possumus ergo intelligere qd̄ dicit sed q2 faciet eos requiescere super humū suā. ꝙ aīa redibit ad corpus ⁊ iudicabit vtrūq3. Hic aūt sensus in illius ꝓphete explanatiōe concipi pōt sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua hec ratio vlla videat eis cōtraria. Quicquid autē in tenebrosis dictis ꝓphetarū multis pōt accipi modis. ita vt quis eā expo-nēs: nec a scripture testimonio nec a rationis exhurbitat semita. nihil est incōueniēs si quis eā diuerso: s3 iusto exposuerit sensu. Si cui9 aūt talis sit expositio q̄ vel a scriptura vel a ratione: aut sit: aut videat extranea ea iusto iudicio carere viribus est estimāda. ¶ Quō aūt p̄dicta iudeorū sententia scripture sacre est cōtraria diligēs lector attēdat. Dauid ꝓpheta de mortuis taliter inquit. sepulchra eoꝝ domus illorū in eternū. tabernacula eorū in ꝓgenie. Itē de eadē re introibit vsq3 in ꝓgenies patrū suorū ⁊ vsq3 in eternū nō videbit lumē. Itē alibi spūs pertrāsibit in illo ⁊ nō subsistet: ⁊ nō cognoscet amplius locū suū. Ite3 alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quorū nō es memor ampli9 ⁊ ipsi de manu tua repulsi sunt. Job etiā idē sentiens dicit. vij. c. memento q2 vētus est vita mea ⁊ nō reuertetur oculus me9 vt videat bona: nec aspiciet me visus hoīs. oculi tui in me ⁊ nō subsistā. sicut cōsumitur nubes ⁊ ptransit: sic qui descēderit ad inferos nō ascēdet: nec reuertetur vltra in domū suā: nec cognoscet eū amplius locus eius. Itē alibi vadā ⁊ nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit nō resurget ¶ Salomō etiā his cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros. mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent vltra mercedē: q2 obliuiōi tradita est memoria eorū. amor quoq3 ⁊ odiū ⁊ inuidia simul peribūt: nec habēt partez in hoc seculo ⁊ in opere qd̄ sub sole geritur. Ecce salomō sapiētissim9 ceteroꝝ auctoritatibus concors extitit: ꝙ mortui ad hoc sc3 vt terras inhabitēt resuscitandi non sint. et tm̄ ꝙ q̄nq3 resurgant testimonium perhibet dicēs ꝙ nō habēt partez in his que sub sole gerunt. s. in terris. Per hoc videlicet innuēs ꝙ in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. ¶ Dicet hic iudeus ostēdisti sentētiā meaz cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: ⁊ dixisti etiā ꝙ erat rationi cōtraria vellem scire quō hoc intelligi posset. R̄ndetur nōne tu iudee credis: ꝙ cu3 vestri resurrexerint mortui aduenīēte vncto. Adā quoq3 ⁊ seth. matusalē. abraā. ysaac et iacob. ⁊ aaron. ceteriq3 patriarche ⁊ ꝓphete ⁊ oēs iusti: q̄ añ aduētum ei9 obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. ⁊ oīa humana genera officia agētes ⁊ patiētes pristinos q3 rerū rit9 colentes antiquo more terras sint inhabituri. ⁊ aaron ⁊ fi

lij eius sacrificijs vt olim oblaturi et a moysi: vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Hec negare nō valet iudeus. qꝛ doctores sui cuncta affirmant. Tūc ergo quero quisnā erit maximus pōtifex. dicet iudeus ꝙ aarō. Quid ergo de eleazaro phinees multisꝗ alijs. tunc fiet qui olim oēs fuerunt pōtifices summi erūt ne semel oēs vno tēpore maximi pōtifices an illius ordinis dignitate priuabūtur. si dixeris viuēte aaron eos summo sacerdotio fungi nō posse. quid ergo proderit eis resurgere. Plus eñ ad dedecus ꝛ incōmodū ꝙ ad decus ꝛ vtilitatē erit eis resurgere. meliusꝗ ei fuisset in morte ꝑmanere ꝙ erūnosam ducere vitā: lꝫ ꝛ moysi lex in hoc facto destruat̃: qua ꝑceptū habetur ne q̄s maiori sublimatus ordine vlterius ad minorē scḋo ducatur. Si aūt oēs in summi sacerdotij ordine equales esse futuros cōcesseris honorē suū adimis. quia nullus inter cōplures equales excellentē pōt habere honorem. Preterea multis pōtificib⁹ multa sunt necessaria tēpla. Ex hoc ergo aliud incōueniēs. i. legis destructio seq̄tur ꝑcipiētis. ne plusꝗ̄ vnū sacerdotē. nec plusꝗ̄ vnū existere tēplū. Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouā legē habituros cōcedere aut moysi legē nequaꝗ̄ totā consistere posse. ❡ Quero etiam vltra. Nūquid plures reges habituri sūt iudei: an vnū. Rñdere oꝫ iude⁹ ꝙ vnū sicut ꝓpheta ezechiel ꝑhibet testimoniū dicēs. vnū pastorē oēs habebunt. qꝛ si plures fuerint concordes esse non poterūt ꝛ regis pacē destruent. ❡ Et tunc quero vlterius a iudeo. Quis erit ille rex. respōdebit ꝙ vnctus: in cuius aduētu captiuitatē se credunt euasuros et suos mortuos suscitādos ꝛ eorū moderamē habere imperij. Vere illud dictū aliquid coloris haberet si vnctū illū hoīem hi crederent ꝛ deū. Si vero vt credunt homo tm̄ futurus sit quid tunc abraā. ysaac. ꝛ iacob sunt facturi. moyses etiam ceterisꝗ ꝓphete nūquid eius subijcientur ditioni. Rñdet iude⁹ ꝙ sic quia sic samuel subiectus est sauli ꝛ helyas achab ꝛ elizeus ioram. et alij multi ꝓphete regibus suis. sed hec similitudo nō conuenit proposito presenti. Nā ꝛ si prophete qui minime reges fuerūt regibus subditi fuerūt nō ideo conuenit aut est necesse: vt rex propheta cuiꝗ̄ terreno regi subijciatur velut abraam ꝛ dauid et iosue. quorum quisꝗ rex fuit atꝗ ꝓpheta. moyses etiā qui rex ꝛ propheta ꝛ legislator totius extitit populi. cui legis liber tale testimoniū perhibet dicēs. non surrexit ꝓpheta vltra in israel. sicut moyses quē nosset dñs facie ad faciē in oibus signis atꝗ portētis q̄ misit sup eū. nonne cū isti tanti talesꝗ viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nōne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur ❡ Preterea duo inde incōueniētia ꝑueniūt. si eñ minor est eo moyses scriptura mentit̃. si autē maior tāto plus vilificat̃. Si dicat iude⁹ ꝙ ille rex erit moyses. tūc q̄ro. Quid ergo ille vnct⁹ factur⁹ ē. q̄d etiam

abraam ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dū viueret in tā to precio habebat cū aliquid a deo implorabat p eo amore se adeptu rū orabat. Ecce quō sunt positi iu dee in magno discrimie in hac ma teria. ¶ Quero a te vltra iudee si nosti. Numquid illi qui tunc suscitā di sunt mortui naturā et potestatē habebūt filios generādi. Respon debit iudeus: q legis precepto ad hoc cōstringent. ergo cū lex pcrea re filios pcipiat nouā eos legē ha bituros demōstrat: qd est contra fi dem suā. Rñdebit iudeus q eis in hibita est generatio nō lege: sed na ra. sed hoc stare nō pōt: q auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqd modo esse cui natura le sit generare nō posse nisi aliquo interueniente accidente: qui vero homo a ccidente aliquo interuenié te vim generādi amittit: nec facer dos esse: nec testimoniū perhibere nec iudicium potest facere. q si na turam ipsam dixerat esse nouam non debent eos dicere resuscitan dos: sed nouam creaturā futurā. si militer pōt in forma tantū: non in natura tota comedent quidem z bi bent: sed non generabunt. Conce dit ergo iudeus q queadmoduz ce tera humanitatis officia fiet gene randi naturam habebunt adeo: vt mulierem quotidie concepturam z quotidie parituram credāt. ¶ Sz hoc quod dicunt iudei est ita fatuū q vix humane aures audire pos sunt. vt enim que dicunt vera esse fatear. scilicet vt in vnci um et cre dituri sunt omnes et resuscitandi cum quotidie filios procrearēt p fecto nec terra eos caperet etiaz si dupliciter maior esset aut pontus etiā terra fieret adeo loci coartarē tur angustia. q nō haberēt qui co lore possent arua. immo inde semp esset inter eos p terre angustia cer tamē z rixa. Item cū suscitabūtur ois redibit quisq vir ad vxorem suam quā habuit: aut aliā habebit Respōdet iudeus q quisq reha bebit suam: q hoc erit leticie con sumatio. Tūc ergo quero illa mu lier q post tres vel plures habitos maritos est mortua in resurrectio ne quē ex his est habitura. Nam si primū habiturā respōdet lex moy si destruetur dicentis q post scōm nō debeat redire ad primū maritū Si vo aliu m q primū habiturā re spondeat in eo etiaz est destructio legis eas nāq legis iubēte primo viro viuente nec eam repudiante cuiq non poterat nubere. Sed ec ce cum tot suscitati cū tot post eos fuerint nati quilibet eorum quan doq erunt morituri. Respōdet iu deus q immortales exinde rema nebunt: sed ratio demonstrat q di cit stare non posse cum enim homo comederit biberit generādi vsum habuerit necesse est q ex quattuor elemētis compositus sit. quicquid autem taliter compositum est illud etiam corrumpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cuz taliter compositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaq spirituale qd non est hominuz eis conueniat: q nec eius subiicientur diffinit ion

Diffinitio eni hois e aial rationale mortale: sed de immortalibus hominibus diffinitio ista pdicari no pot. quare nec spualis homo. vnde p hoc mediu colligit recte vt quos iudei vocat hoies. homines no sint quod est icoueniés. Ite sicut supi9 dictu est multitudini eoru spaciu toti9 terre no posset sufficere si ipa3 maxima multitudine immortale asseramus cum supra sine intermissioe eos generaturos esse dixim9. Et si ad lapidum modu sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio cocluderetur. ¶ Dicet iudeus si non possum eos defendere imortales saltem mortales conceda ergo si morituros eos esse cocedit volo. Dicat illa resurrectio vtru3 erit eis ad pena an ad corona. Respodet iude9 q ad gloria 7 honore illa resurrectio erit vt vncti gloriam et regnum cospiciant et perfecta corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an in quiete vsq ad resurrectionis tempus permaneat. Respondet certissimum est eos esse cum deo. et beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam q ad coronam futura est. cum enim nuc eterne vite munere glorietur cur iterum in corporum ergastulis retrudentur. nisi vt fame siti vigiliis 7 variis atq innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundu eoru3 sententiam secunde mortis timorem et penam substinebunt his omnibus satis cuilibet patet resurrectionem illam magis illis ad dedecus q ad honorem et gloriam fieri. Respondet iudeus: q7 si nunc in quiete 7 delitiis pmanet de qb9 ad corpor sint redituri angustias: cu tanta eis exultatio erit vncti psentia cernere 7 ei9 regno exultare hierosolymis vt oli3 habitare. in templo veteri ritu sacrificare vt 7 corporum pena sit eis nulla 7 qua mo habent requies habeat postea p minima. ¶ S3 hoc q dicut a veritatis exorbitat semita null9 eni psentis mudi honore gloria eterne vite qeti 7 delitiis coparatione conuenit aliqua: q7 nec vno momento qe q huius mudi poterit sine labore et pena vti delitiis. Illius aut beate vite gloria nulla intercedete molestia pmanet perpes 7 cotinua pcipue. cu eor testent doctores oe3 hui9 mudi honorem 7 gloria ide3 esse ad illi9 vite delitias qd est vnu ad. lx. Patet insup cuilib3 nisi toti9 rois sit expers incoparabiliter magis esse gaudiu3 cernere deu q talem qualem ipsi dicunt vnctu q futurus sit ho tm. ¶ Dicat ergo iude9 qd finaliter de resurrectione suorum mortuorum sentit. Vere eorum crudelitas est 7 fidei certitudo q resuscitandi pfecto comedendi etiam 7 bibendi siue generandi 7 naturam 7 vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis 7 immortalitatis regnu3 sine aliqua morte transferendi. Sed hoc stare non potest: quia si immortales concedit ad pristinum inconueniens redit infra mille etenim annos intantum multitudo propagabitur eorum vt nullo modo intra terre concludi valeant ambitum. multo igitur minus ad incolendos agros vllu3 super erit spa

cium. ¶ Insuper et illud quod supradiximus est in questione q patriarche prophete et omnes iusti qui iam fulgebant in gloria nouis denuo penis subdantur reducti ad corpora. Item aliud omne enim quod comedit et bibit et gignit, delectatur etiam ac tristatur procuidubio ex quattuor elementis compositum non dubitatur Quomodo autem quod ex his componitur et passionibus predictis afficitur cum eisdem affectionibus sine mutatione in regnum illud transferetur. Sed vt omnia concedamus quidnam de his sunt dicturi qui aduenientе vncto et post sunt nascituri morituros ne asserenti vel non. Respondet iudeus q morientur in christi regni fine. Quid igitur facient parentes eorum in morte ipsorum, melius namque illis foret non resurgere q tantum dolorem ex eorum morte sustinere. Dicet iudeus concedamus ergo eos non esse morituros: sed hoc stare non potest: quia tunc mentiretur scriptura qua dicit Dauid i psalmo. Quis est homo qui viuet et non videbit mortem. Undique igitur ii perpendant iudei eis semite rationis et diffugia sunt clause. q nullatenus eo modo quo dicunt fieri possit mortuorum resurrectio ergo tanquam fatua positio reliquatur credulitas iudaica q sui mortui sint resurrecturi vt iterum terram incolant.

¶ De residuis fatuitatibus iudeorum.

Dicunt etiam iudei multa vana contra deum dicit rabi sadue. Quid est illud quod non fuit reuelatum Iacob, cum tamen esset propheta. Respondet q ioseph filius eius non erat mortuus et q fratres sui vendiderant eum: et dicit q ratio est: quia in hora venditionis eiusdem querebant fratres eius aladina. i. maledictione: p quocunque illud reuelante et filii aladina non potest poni nisi adminus sint decem homines: et quia ipsi non erant nisi nouem commiscuerunt in predicta aladina deum secum vt essent decem. et ideo dicunt q deus non esset ausus reuelare Iacob. Item dicunt in sabba in ca. quod incipit rabbi aqba q quando moyses ascendit in montem q inuenit deum in manibus tenentem rotulum legis et faciebat coronas literis et moyses nihil dixit. Et dixit ei deus quare me non salutas. Respondit ipse quomodo domine est seruus qui debeat salutare dominum suum. Et dixit ei deus, verum dicis verumtamen ex quo venisti adiuua me. Item dicit in predicto ca. q in die iudicii cum dicit dominus ysaac, tui filii peccauerunt: volo condemnare eos. Et respondebit ysaac. Domine etiam sunt filii tui: quia tu scripsisti in lege tua filius meus primogenitus israel. Ego volo q veniamus ad computum videamus quanta est vita hominis. lxx. anni amoue. xx. in quibus adhuc non est homo in etate in qua debeat sibi imputari peccatum remanent. l. tolle medietatem temporis scilicet tempus noctis in quo homines dormiunt et remanent. xxv. remoue medietatem temporis quod expenditur in faciendo orationem et in comedendo et bibendo et remanent. xii. anni cum dimidio hos xii. annos cum dimidio diuidamus inter me et te et faciamus illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deus nesciret predictum computum antequam ysaac ostenderet sibi. ¶ Item dicit in sabba mestiba i capitulo quod

incipit cohel ꝙ in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth ꝙ die quadam deus stabat in magna disputatione cum illis qui sunt in studio celi super certum casuz lepre. vtrum scilicet homo in quo illa accidit debeat iudicari mūdus vel nō. et deus dicebat ꝙ sic: et illi de studio tenebant ꝙ nō. Et dixerunt. quis examinabit et concordarunt ꝙ fieret ad examē vnius doctoris cuius nomē erat raba filius nahami. et illa hora in vno puncto fuit rapta anima illius a corpore suo et dedit sniam sicut deus. Item querunt in aboda zore. ca. i. in quo deus se intromittit per totam diem et respōdēt Tribus primis horis studet in lege. et trib⁹ horis secūdis doces pueros q̄ mortui sunt parui. tribus aliis studet ad iudicandum totum mundum. Et qñ vidit ꝙ est dignus punitione surgit a throno iudicii et sedet in throno pietatis. tribus vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiatan.

¶ Item querunt vlterius ea que diximus fiunt de die: quid ergo facit de nocte. Respōdent ꝙ de nocte equitat super vnum cherubin velocissimum et visitat decem et. viii. mille mundos quos creauit. Item querūt vlterius antequam crearet mundum q̄d faciebat deus. Respondent ꝙ ibat creando mūdos et destruēdo illos. Item dicunt in raba bachera in ca. ham moher et bacosma preparatus est deus ad faciēdum conuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum: vinum qd̄ stat cōseruatuz in vuis suis a principio mūdi vsq₃ ad illam horam. Item dicunt in cahedrin in. ca. qd̄ icipit cathedine mamoner ꝙ tres fuerunt q̄ peccauerūt in luxuria cuz fuerunt in archa noe sc₃ canis coruus et cham. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnatus i hoc ꝙ ligatur cum femella. Coru⁹ in hoc ꝙ emittit semen per os. Cham i hoc ꝙ maledixit eum noe. Item dicit in nida in ca. qd̄ incipit hamapolem ꝙ interim ꝙ creatura est in ventre matris habet quandam candelaz super caput suum cum qua videt ab vna pte mūdi vsq₃ ad alterā et sic totam legem et omnes scias: et in hora q̄ exit de ventre venit angelus et dat ei vnū ictum in ore et facit ꝙ tradat obliuioni quicquid sciebat. Ite₃ dicit in eodem li. iii. c. qd̄ incipit aysay et in barabot i ca. qd̄ icipit harroe ꝙ og rex basan quē cōquestauit moyses antequam moreretur fuit in tpe diluuii reseruat⁹: hoc est magnū mendaciū pptcr duo. Primo q₂ a diluuio vsq₃ ad tempus in quo ꝯquestauit moyses predictum og fuerunt noningenta anni. Secundo q₂ est contra textum sacre scripture vbi ponitur ꝙ solum noe et filii sui cum vxoribus eorum fuerūt reseruati. ¶ Item dicunt in hulis in ca. qd̄ incipit helunterohes ꝙ vnus leo est in montana vlam q̄ est ita magnus ꝙ habet ix. cubitos ab vna aure vsq₃ ad alteram: et dicit rabi iosef ꝙ sunt. xv. cubiti et dicunt ibi ꝙ semel quesiuit impator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo ꝙ comparat eum scriptura leoni cum equus vnus sit sufficiens ad occidendum leonem. Respondit rabi osua scilicet cui leoni comparatur dico tibi ꝙ leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre

eum et illa hora rogauit rabi osua deum et extraxit eũ a mõtana illa et venit versus romã et qñ venit in distãtia trecẽtarum leucarũ dedit vnũ rugitum. et oẽs mulieres que erãt pregnãtes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quãdo appropiquauit amplius p. c. leucas sic q distabat. cc. leucis a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderũt oẽs dẽtes omnium cxistẽtium in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac orationẽ deo vt redeat ad locum suum et illa hora reuersus est. ¶ Item dicũt in rabacam in ca. quod icipit hamober et hacesina dicit Raba. Ego vidi vnam ranam q̃ erat ita magna sicut vna villa. lx. domorum. et venit vnus coluber et deglutiuit illum colubrum. et deinde volauit et sedit super vnũ ramum vnius arboris et dicit rabpapa. si nõ accidisset mihi ita fuisse non credideram. Item dicit ibi raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis super caudã vnius piscis et ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctib⁹ nec plus nec min⁹ et piscis ibat ꝯ oriẽtẽ nauis vero contra occidẽtem et q̃d cogitas q nauis nõ ibat velociter interroga rabdemi et dicet tibi inquãtum vnus hõ posset calefieri ambulabat. xl. leucas. et qñ fuimus ꝓpe terram vidimus homines ꝓijciẽtes sagittas cum balistis et velocius ibat nauis q̃ ille sagitte. Itẽ dicit rabi selerĩuim⁹ in vna naui et vidimus vnam auem q̃ erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq ad collum. et ego volui descendere ibidem ad balneandum cogitando q nõ esset aqua multum profunda et audiui vnam reuelationẽ que dixit. Caue tibi ne descẽdas quia. vij. ãni sunt q cecidit ibi vnum mambrũ et adhuc nõdum accessit ad terram. Et dicit rabi cahãna q auis illa vocatur ein. Item dicit raba. dixit mihi vnus macelarius. veni ostendam tibi vbi osculantur terra et celum iui cum eo et posuit tabargium meũ super vnam fenestram celi et separaui me vt facerem orationem et quãdo veni ad locum nõ inueni tabargium meum. et dixi. videtur mihi q latrones ambulãt in celo. et respondit mihi ille homo non est nisi rota celi que mouet. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni et inueni tabargium meũ. Et declarat rabi Salomon. nõ cogitetis q deduxit eum ad finem mundi quia quĩgenti ãni sunt itineris sed duxit eũ ad vnum montem altissimum intantum q poterat tangere celum. De et similes fatuitates et vanitates tenẽt ceci iudei i suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth cõtinentur indignum duxi litteris explicare. ¶ Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorũdum ptransiui his paucis enarratis ne librum nugarum fabulis implerem. Predictum librũ thalmuth in quo tot errores tot mẽdacia tot turpissima et fatuissima ꝯtinent affirmãt iudei esse doctrinã et aliã legẽ datã a deo moysi. verbo: q̃ ꝓcepto duoꝝ rabinorum quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passionẽ xpi

cuius text⁹ excedit in volumine totam sacrā scripturā quasi indecies tm̄ exceptis glosis ātiquis ꝛ modernis quas fecerūt sup ipsum in quibus textu et glosis inouauerūt ꝛ receperūt mādata ꝛ obseruātias ꝛ cerimonias ꝛ que nūq̄ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi regūtur vsq̄ in hodiernū diē. Et nō minus p̄dicti ordinatores thalmuth vt bene fundarēt suos errores p̄cceperunt in diuersis locis ꝙ oīa p ipsos ordinata in p̄dicto thalmuth habeant tātam efficatiā sicut ordinata p deū in lege moysi ꝛ imposuerunt penaz mortis cuicūq̄ negāti aliq̇d de p̄dictis p eos scriptis non ponētes tam fortē penā negāti verba legis. et adhuc ī noīe voluerūt dare excellētiā suo libro vocātes eū thalmuth quod sonat doctrīa. et sacrā scripturam biblie vocant mira quod sonat tm̄ sicut lectura.

¶ De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.

Extus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie q̄ fatuitas tripliciter ostēditur. P̄rio diuisione. Scd̄o tēporis determīatione. Tertio exempli manifestatione Circa primum notādū ꝙ iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati ꝙ nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminum inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrūq̄ eis ignotum. Similes īfirmo q̇ intm̄ incurrit sue sanatiōis desperationē ꝙ nō curat de cognitiōe sue infirmitatis nec etiā de curatiōe quod est magna fatuitas. Affirmāt ergo isti duo primum ꝙ pctm̄ p quo sunt in hac captiuitate est ignotū. Scd̄m ꝙ terminus sue redēptiōis est etiā ignotus. et licet verū sit quo ad eos vtrumq̄ tm̄ nobis notū est vt p3 supra libro p̄io in aptiōe. xij. thesauroꝝ s3 talis ignorātia fatua est nec eos excusat cum sit nō solū crassa sed affectata. Aliū sunt qui nō curāt inq̇rere certū peccatū p quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curāt hoc attribuūt peccatis ātiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que nō sunt cōmunia toti eoꝝ cōmunitati sed singularia quorum vtrūq̄ ostēsū3 ē falsu3 vt supra dictū est ꝛ satis claret ꝙ hec diuisio iudicij eoꝝ ostēdit eos nō solu3 cecos sed vero iudicio rationis carētes. Secundo ostēdit fatuitatem iudeorum tp̄is determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce in libro caderholaz. iste posuit nūerū ebdomadarū Danielis: de quo null⁹ dubitat iam trāsisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secut⁹ est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secūdi. Et ideo secutus est quendam fatuu3 nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuum secuta est maxima multitudo iudeorum post. lviij. ānos a destructione templi scd̄i et hierusale3 per romanos. ꝛ cōgregati sunt in quadā

ciuitate noīe biter 7 rebellauerūt cū pdicto falso messia contra romanuz imperium ꝓpter quod Adrianus cesar trāsfretauit 7 obsedit eos cū suo falso messia 7 capta ciuitate omnes interfecit cuz suo messia vt patet in lib. q̄ dicit̄ demaymdi q̄ incipit bislosapaquin. 7 in glo. trenorū hieremie sup illud verbo tresī. ii. dissipauit dominus 7c. ¶ Fuit alius vt ibidem habetur q̄ dicitur de domo helie qui posuit expsse de ordine mundi ꝙ per sex milia annorū debebat mūdus durare diuidēs per duo milia ī tres ptes sicut patuit supra li. i. thesauro primo. et assignauit tp̄s messie in. iii. binario ꝙ scōm hebreorum ꝯputationē patet trāsisse initiū illius tēporis. q2 vsq3 ad p̄ntem annum ꝑm eos a creatione mūdi ꝼluxerunt quinq3 milia. cc. xx. āni. 7 sic secundū istos aduētus xp̄i trāsiuit in p̄teritis mille. cc. xx. ānis. 7 isti tres supradicti fuerunt principales de numero eorum qui dicuntur chanaym. ¶ Post istos fuit quartus et vnus de maioribus eorum qui dicūtur emorayin qui vocabatur rab. qui determinauit in libro canhedrin in deleth ꝙ oīes termini assignati de aduentu messie iam transiuerant in preteritum 7 ꝙ non pendebat redēptio nisi in ipsa p̄nia. hec ille. Hec quidem determinatio verissima est si sane intelligatur. Nam terminus assignatus in prophetis iam transiuit in preteritum vt patuit libro primo in quo termino xp̄s iam venit et non pendet redemptio nisi in penitentia quia quicunq3 eorum penitentiam egerit statim habebunt messiam ꝙ habemus per rei euidētiam licet iste rabi nō intellexit ita recte verba per seipsum prolata. habemus tamē ex hoc ꝙ oīes termini assignati de aduentu messie iam transierant in peteritū. ¶ Fuit quintus huius cōtemperaneus qui cōsiderans ꝙ oīes termini de aduentu messie iam trāsiuerant prout dixerat socius suus voluit ꝓcludere viā inuestigandi hmōi terminos ne per hoc aliq̄ auisarētur de veritate. Et ideo dixit ve aīabus cōputātib9 terminos sc3 aduētus messie ꝑ hoc volēs designare ꝙ esset pctm̄ inquirere vel inuestigare de hmōi termino non reddēs ad hoc aliquā rōnē nec auctoritatem. cuius malicia 7 fatuitas manifesta est. q2 nullus fuit famosus scriptor vel glosator īter eos qui de hoc solēniter nō inquireret. Post hunc fuit sextus in asia de his qui dicūtur gaoni. qui dicebat̄ Rabi cabadias qui in libro quem composuit quem vocauit librum de credēdis conatus est probare ex dictis ꝓphetarū ꝙ messias nūdum venerat et de termino diligēter inq̄rens conclusit certum tempus quod iam trāsiuit in p̄teritum per. xl. annos et vltra vt pt3 aspicēti p̄dictū librum. ¶ Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tāte auctoritatis fuit inter eos vt a maiori parte iudeorum prouerbialiter dicatur ꝙ a moyse legislatore vsq3 ad moysen egiptium nō surrexit sicut iste moyses. Iste l3 in suo deutr. libro de iudicib9. titu. de regibus determinet ꝙ nullus debet cōputare terminos aduētus messie sequēs supradictam quitam opinionē. tn̄ ipsemet in quadā epistola quā misit iudeis qui erāt in affrica

scripsit q habebat et certissima tra
ditiõe antiquorum q propheta futu
rus erat in israel et q messias debe
bat venire et redimere israel in ãno
a creatiõe mũdi quartomillenario
octingẽtesimoseptuagesimoquarto.
et ptz sicut supradictũ est sm cõpu
tationẽ iudeorum q pñs ãnꝰ dñi. M.
cccc.lxi.est quinqꝫ millenus.cc.xxi.et
sic terminus p eum assignatus iam
trãsiuit in pteritũ per.cc.lviii.ãnos.
Predictam cõputationem fundauit
in quadam autoritate Numeri.xxiii.
vbi sm trãslationẽ nostrã sic habet
temporibus suis dicet iacob israeli
quid opatus sit deus quod verbũ ex
traditiõe suorum ãtiquorum sic exponit.
q quãtum tempus fluxerat a crea
tione mũdi sm cõputationẽ hebreo
rum vsqꝫ ad tps in quo balaan ista
verba dixit tm tempus precise flue
re habebat a tẽpore istius dicti ba
laan vsqꝫ ad tempus in quo ppheta
messias futurꝰ erat in israel. ¶ Oc
tauus post hũc fuit rabi moysen ge
rũdensis qui fuit magne auctoritatis
inter eos qui scribens supra pẽtha
teucũ in pphemiali parte determina
uit cũ magna solẽnitate q messias
erat venturus certissime in anno a
creatione mundi. quintomillenario
centesimo.viii.cum quo cõcordauit
magr Salomon barchinensis. in.lib.
migala a megala de quo fuit dictum
supra lib.i. ¶ Nonus fuit rabi leui
bentorson vulgariter dictus magr
leo de bonalas de puincia puincie
qui in expositione sua super dã red
dens deo gratias q sibi reuelaue
rat terminum supradictum in anno
predicto scilicet quintomillenario
centesimodecimooctauo scdm cõpu
tationem iudeorum concordans cũ
predicto moyse gerundensi.quorum
terminus satis patet q iam transi
uit in preteritũ per.c.xxiii.ãnos sm
computationẽ eorum in anno pñti
supradicto. ¶ Fuerunt etiã alii duo
iudei periti vnus i ciuitate abulensi.
alius in villa que dicitur ayllõ.de q
bus dicetur infra cõsideratione.x.mi
rabili.x. Isti assignauerunt terminũ
anno a creatione mũdi quintomille
narioquinquagesimoquinto sm eo
rum cõputationem. Qui quidem an
nus concurrit cum anno dñi. M.cc.
xcv. Ex quibꝰ oibus manifeste col
ligitur fatuitas et falsitas iudeorum
in determinatione anni aduentꝰ sui
messie.cũ oẽs sui termini iã trãsie
rint in preteritũ vt clare visum est.
¶ Signũ autẽ fatuitatis et mentis
incomposite est nunqꝫ in vno cõsiste
re sed de alio in aliud mutari. Unde
sm Senecã primũ argumẽtum mẽ
tis cõposite est posse cõsistere secũqꝫ
morari. Iudei ergo qui vsqꝫ nunc cõ
sistere in vno nõ potuerunt termino
Uerisimile est q quotidie fatuizan
do nouos fingent terminos predi
cti aduentus. ¶ Tertio probatur
eorum fatuitas in aduentu messie
quem sperant exempli manifestatio
ne. Unde narrat cesariꝰ q clericus
quidam filiam cuiusdã iudei impre
gnauit in ciuitate lemouicensi. timẽs
autem ille offensam parentum puel
le accepit arundinem nocte prope
parietẽ camere in qua parẽtes puel
le dormiebant veniens et per foramẽ
summitatẽ vnã arũdinis intromit
tens et per aliam insufflans sic est lo
cutus. O iusti et deo dilecti vocãs
eos noibus suis propriis gaudete

q filia vestra concepit messiã virgo permanens: vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent clericus eos loquentes audiens sicut prius iterum est locutus. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vix diē expectauerunt ventrēq puelle aliquantulum iam intumescere cernentes ab ea quesierunt vnde cōcepisset. Illa vero sicut coacta fuerat a clerico rñdit si concepi nescio sz scio q virum nunq cognoui et virgo sum. At illis ergo non se capientibus pregaudio per castella et ciuitates diuulgatum est q illa paritura esset messiã. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis innumeris cuz gaudio magno expectantibus natiuitatem pepit misera illa nō messiam sed filiã cum multis doloribus et gemitibus et clamoribus. quo cognito iudei confusi sunt supra modum ex quibus vnus infantulam accipiens per pedes allisit ad parietem. Ecce confirmatio per exēplum fatuitatis iudeorum in expectatione messie.

¶ De iudeorum expulsionibus vbi quattuor pricipales expulsiones notantur.

Nona consideratio est de iudeorũ expulsionibus et sua magna iguominia: nō est mirandũ si gens q taz graue cōmisit delictuz qle nūq fuit nec erit ppetratũ ab angelis nec ab hoīe graues sustineãt penas: et quod scelus poterit cōparari morte filij dei: merito dauid pphetauit suã penam dicens: expelle eos qm irritauerunt te dñe. In pñti ergo ꝯsideratione. iiij. iudeorũ expulsiones exprimētur post mortez saluatoris: quarũ prima fuit a terra sancta: secunda a frãcia: tertia ab anglia: quarta vero ab hyspania.

¶ Prima expulsio fuit a terra sctã vbi quattuor puncta aguntur.

Prima iudeorũ expulsio: a terra sancta fuit. Pro cuius declaratione qttuor erunt puncta attendēda sicut notat Iohānes salisberieñ. in suo policrate. li. ij. qui optime hanc materiã explicauit. Primus erit de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum nouissimum. Secundus de calamitate obsessorũ et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Tertius punctus erit de muliere que vrgente famē comedit filium suum. Quart⁹ erit de numero captiuorum et occisorum et pereptorũ fame: et quō xps seruauit suos sub ea tempestate.

¶ Primus pūctus est de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum.

Circa primũ pūctum vet⁹ refert hystoria sic dicta q est auctor eius incert⁹ et vetera refert q iminēte hierosolimorũ excidio eclipsis lune p. xij. noctes ꝯtinuas etiã in remotissimis locis ptacta ē forte significans iudaice pfidie supsticiosi erroris euersionē q xpo p pdicationez aplicaz mūdo illucescēte rectissime cōtigit. Scriptũ ē eñi stult⁹ mutatur

vt luna: sapiēs vero cū sole pmanet. Alia q̃ꝫ ꝙ plurima diuino super icredulos iminente iudicio acciderunt: que si per singula: put ab auctorib9 digesta sunt cepero enarrare vel sola hec, ppriū tēpus desiderabunt et ociū pauca tamen auctore Josepho compendioso sermone pcurrāt. co ꝙ ad roborādam fidem nostram profi- ciunt ꝛ ad reprimendā obstinatā perfidiam iudeorum. xl. nanꝗ post admissum piaculum ꝯtinuis protracta annis impiorum pena differtur. In q̄bus ꝛ apostoli omnes p̄cipue tñ iacobus frater dñi dict9 hierosolimis ep̄s cōstitut9 indefinenter ppl'm cōmisse impietatis ꝛ feralis animi de scelere cōmonebat si forte possent cōmissi penitudinem gerere: si possent flere pro scelere ꝛ vltrices penarum flāmas lachrymarum vbertate restringere. Ostēdebat eis nāꝗ deus per suam patientiam. ꝙ ipsorum quereret penitentiam q꞉ nō vult deus tantum mortem peccatoris sed ꝙ cōuertatur ꝛ viuat. Molire autem adhuc eorum duritiam nitebatur diuina maiestas signis ꝛ pdigiis celitus datis terroribusꝗ simul minacem dexteram ostendendo potius ꝙ inferēdo de quibus supradicti hystoriographi fides vt in certis etiam in hoc sufficiens erat. ¶ Relegamus ergo quid in sexto hystoriarū suarū libro de his ipse signauerit iosephus. Sꝫ infelicem inquit plebem: ceterum q̇dem bō homines ꝛ deceptores falsa faticinantes suadebant ꝛ euidentibus signis ꝛ iudiciis iracundie ꝛ indignationis diuine non crederent: quibus aperte futurum et vrbis et gentis presagiabatur excidium. Sꝫ

velut afflati et amentes et qui neꝗ oculos neꝗ animas in se haberent spernebant. Omnia que celitus nunciabantur. Etenī stella prefulgens gladio per omnia filiis imminere desuper ciuitati et cometes. Preterea excicialibus flāmis visa est ardere p totum annū. Sed ꝛ ante excidii tp̄s ac bellicū populi diem cum ad diē festum conuenirent. viii. die mensis xantichi qui est aprilis noctis tēpore hora nona tāt9 luminis fulgor arā tēpluꝗ circundedit vt putarent omnes diem clarissimum factum: ꝛ permansit spacio dimidie hore quod imperitis quidem ꝛ ignaris psperū videbatur. Sed legisptos ꝛ pbos q̄ꝫ doctores non latuit exiciale portentum. ¶ In eadem quoꝗ festiuitate vetula sacrificiis admota ꝛ aris assistentes inter ipsas ministrorū manus enixa est agnā: sed ꝛ ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cum esset ere solido induta ac proinde immensi ponderis qui vix. xx. viris summo conatu impellentibus clauderetur ferreisꝗ feris ꝛ vectib9 munita. ac pessulis in altū dimissis teneretur obstricta repente hora nocte sexta prima ꝛ. xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed ꝛ transacto die. vi. post aliquot dies prima ꝛ. xx. die mensis arthemesii qui apud nos mayus vocatur prodigiosus apparuit visus fidem pene excedens quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides cōfirmasset malorum cōsecuta pernicies Etenim ppe solis occasum visi sunt currus ꝛ quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohortes misceri nubibus et vrbes circundari agminibus impro

nisis in alio. ¶ Item die festo qui pẽthecostes appellaꝰ noctu sacerdotes ingressi templum ad ministeria et more complenda. Primo quidem motus quosdam strepidus qui sense serunt tum subitas voces deinde audiunt dicentes migremus hinc ex sedibus istis. Additur his etiam aliud terribilius. etenim quidam ananie filius iesus nomine vir plebeus ꝛ rusticus ante quartum belli annum cum ciuitas in pace ꝛ abũdantia perduraret in die festo tabernaculorum repente clamare cepit vox ab oriente: vox ab occidente: vox a. iiij. ventis: vox super hierosolymam et templum: vox super sponsos ꝛ super spõsas: vox super populum ꝛ indefinenter die noctuqꝫ per omnes plateas circuiens hec clamabat vsqꝫ quo quidam primores ex populo viri velut in fausti presagij indignatione commoti correptũ hominem multis verberibus afficiunt. At ille nequaq̃ ꝓ se aliquid loquens sed nec eos quidẽ qui circũstiterant deprecans easdeꝫ voces pari obstinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligẽtes vt res erat numinis esse in viro motus perducunt eum ad romanoꝝ iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsqꝫ laniatus neqꝫ preces neqꝫ lachrymas fudit. Sed eandem vocem miserabiliter ꝛ cum quodam eiulatu emittens per singula pene verbera ꝓferebat addens etiam hoc ve. ve. hierosolimis. ¶ Prosequitur ꝛ aliud idẽ hystoriographus maiore gestum miraculo dicens: oraculum quoddam in sacris litteris repertum quod per idem tempus virum designaret ex eorum regione processurum qui totius orbis potiretur imperio cuius oraculi presagium. Item hystoriographus vespasianum suspicatur declarare. Sed vespasianus non aliis q̃ illis solis gẽtibus qui romano imperio videbantur subdite dñatus ẽ. Unde iustius ad xp̄m hec responsa referuntur ad quem dixit pater. Postula a me ꝛ dabo tibi gentes hereditatem tuam ꝛ possessionem tuam terminos terre: ꝛ cuius per idem tempus per apostolos suos. In omnem terram exiuit sonus eoꝝ ꝛ in fines orbis terre verba eorum.

¶ De calamitate obsessorum ꝛ obstinate malicie iudeorum quis fuit finis ꝛ que pietas tyti.

De secũdo pũcto s. quãta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis ꝛ que pietas tyti ꝓsequitur idẽ doctor dicens. at ne tot ꝛ tanta mediocris plage aut perfunctorie indignationis dei aduersus impotentiã iudeoꝝ videanꝰ precessisse iudicia calamitatẽ intollerabilẽ excidium irreparabile reprobate ꝛ excecate gentis inauditã ꝛ cũctis seclis icognitã ſuitutẽ succiet⁹ sermo ꝑcurrat: quãtis ꝗ malis tunc vniuersa mulctata sit vt quẽ ipa iudeoꝝ terra bello fame igni cedibusqꝫ vastata sit quanta ppl'oꝝ milia p̃res simil' cũ ꝯiugibus ac puulis liberis absqꝫ nũero ꝛ absqꝫ discretõe trucidati sint q̃ etiã aduersarũ vrbiũ obsidiões sꝫ ꝛ ipsi⁹ magnifice ꝛ famosissime ciuitat' hierl'eꝫ quãta vastitas ꝛ quãta fuerit diuersorũ mortuoꝝ strages qs ꝑ hec singl'a belloꝝ extiterit mod⁹ ꝛ vt ꝑm id qd

pphe dixerat abhominatio desolationis in ipso quodammodo dei famosissimo collata sit templo usque ad ultimum cuncta depopulata sit et consumpserit flamma. Si quis plenius nosce vult legat hystoriam iosephi. nos vero ex his tantum ea que ad explanationem suscepti operis sufficiunt assumemus In quibus refert quod ex omni iudea populi in die solenni pasche hierosolimam velut exiciali quadam manu cogente convenerant quos trecies centena milia dicit hominum fuisse. Iusto. s. iudicio dei hoc tempore hec ultionis electio ut qui in diebus pasche salvatorem suum et salvatorem christum deum cruentis manibus et sacrilegis vocibus violarunt in ipsis diebus velut in unum carcerem omnis multitudo conclusa feralis pena exitium quod merebatur acciperet. Pretereo sane que in eos vel gladii cede vel aliis de belli machinis collata sunt explicare ea tantummodo que diris famis exitio ptulerunt supradicti hystoriographi sermonibus pprobaui quo legentes hoc intelligant quantum piaculum sit audere aliquid in christum et quam grauibus ausa supplicia experientur Age itaque. v. iosephi hystoriarum liber ponatur in medio Ex quo omnes eorum luctuosa tragedia pnoscatur diuitibus autem pmanere inquit apud pirem unum atque idem erat Si enim in urbe pmansisset facultatum suarum causa crimine obiecto quasi de transfugiendo cogitaret primebantur Necessitas vero famis facinorosorum extollebat arrogantiam et utrumque sibi inedia cum temeritate crescebat: publice quidem frumentum nusquam omnino erat. Sed irruentes urbis predones perscrutabantur domos et si quid inuenissent tanquam de his que fefellerant penas sumebant Si vero non inuenissent nihilominus tanquam eos que occultius et diligentius abscondera͞t et cruciabant. Iudicium vero heri ab eis pabula capiebant hoc ipso quod adhuc viuerent et subsistere corporibus videbantur profecto tanquam qui iam interiissent nisi absconditos uspiam tegerent cibos. Si quos sane tabescentes macie vidissent hos cum venia preteribant superfluum putantes perimere quos paulo post assumeret fames. Multi tamen in occultis omni censu suo mercati sunt unum metrum. Si diuites frumenti ordii si inferiores fuerunt et concludentes se in inferioribus quibusque penetralibus domus nonnulli nec in panes confectas fuges edebant. alii vero in quantum vel necessitas vel metus pmitteret exquoquebant et mensam quam iam nullus expectabat apponi sed ex ipso semine mixto igni rapientis ppria velut furtiua deuorabant et erat infelicis illius cibi spectaculum mirabile cum validiores quique inuenta diriperent. Imbecillioribus vero nihil preter luctum superesset ac lachrymas et omnium licet acerbitates rerum superaret fames nihil tamen ita subruit atque subuertit sicut verecundia. Quid enim saluis rebus pudore dignum est id in hac necessitate contemnitur Denique uxores de virorum manibus et filii de parentum et quod est infelicius mres cibos de puulorum manibus atque ore rapiebant et cum dulcissimi liberi in manibus atque ante ora positi tabescerent exigua vite subsidia a dentibus ipsis eximere nemo parcebat. Uerum ne ipsos quidem infelices et per exiguos sumentes latebant cibos: sed continuo aderat predonum quis et statim ut clausas cuiusque conspexissent fores madicium credebant hoc esse quod intrinsecus positi ederent et repente displicatis foribus precipites irruebant atque ab ipsis ut ita dicam faucibus exprimentes Si quid forte in sumptum iam facerat reuocabant: feriebantur senes si cibum vendicare tentassent.

Sparsis etiam crinibus mulieres trahebātur occultare nitentes si qd forte depͥhensum fuiss3 in manibus nulla senibus reuerentia nulla erga paruulos miseratio. Sed in exiguo panis fragmento paruulos inheren tes ꝛ ex ipo cui inheserant suspēsos elidebant in terrā. In eum vero qui raptores cibo puenissent assumpto crudeli⁹ seuiebāt: ꝛ excogitabāt dira supplicia obturātes infelicib⁹ natu rales digestionū meat⁹. Alijs vo pre acutas sudes p eadē ferēda adigētes horresco q̄ gesta sunt referēs. Ad cō fectionē post hec vni⁹ panis aut cia thi farine miseros purgebāt. Nā ipi tortores nō patiebant famē. Est eni tolerabili⁹ quodāmō si hec cōpulsi in edia facere viderent. Sed vt vel pp̄a rēt sibi iposterū cibos vel vt creduli tas exercitio pualesceret. In his ēt si q̄ forte furti p stationes vel hostiū p colligendis herbis erupissent oc currētes eis q̄ se hostiū man⁹ effugis se gaudebāt diripiebāt q̄cq̄d attule rāt. Supplicātib⁹ aūt ꝛ terribile sibi quoddā nomē dei inuocātib⁹ vt vel p tē aliquā q̄ secū mortꝫ piculo q̄sierāt idulgerēt nihil prsus pbebāt: s3 hoc bn̄ficij loco cesserat si ꝓphēsum viuū licuiss3 euadere. ¶ His aūt post ali quāta adiūgit dicēs. Iudeis vo cu3 egressu vrbis ois pariter spes exclude bat salutꝫ ꝛ inualescēs acerbitas fa mes domos sil ꝛ familias gētes q̄ va stabāt: ita vt in penetralib⁹ strata ia cerēt mulierꝫ puulorūq̄ cadauera. p plateas vero ifelicium senū corpa fa me magis q̄ etate cōsumpta. Iuue nes vo atq̄ ois etas robustior velut simulachra q̄dā in vijs oberrabant ꝛ egressib⁹ corruētes q̄cūq̄ loci gres sum subripuiss3 inedia. Sepelire aū tem cadauera primorꝫ nec defuncto ru3 multitudo nec viriū debilitas p mittebat: sil ꝛ p sui vite incerto vnus quisq̄ verebat. Deniq̄ aliquanti su pra eos quos sepeliebāt aīas emise re. Multi etiā dū psequunt funera priusq̄ ad sepulchrū puenirent effla bant: s3 nec planct⁹ ex more defunctꝫ exhibebatur aut luct⁹: q2 hoc sibi to tū vēdicauerat fames: sed nec aridi tas inedie humorē cuiq̄ reliq̄rat la chrymarꝫ. ¶ Obsederāt ciuitatē p funda silētia ꝛ nox plena mortꝫ cun cta cōtererat. Quib⁹ malis oib⁹ gra uiores soli vigebāt pdones q̄ nec se pulchra q̄dē dirīpēt ꝛ expoliare cada uera illicitū dicebāt nō tā pdā petē tes q̄ scel⁹ irifice cumulātes ꝛ aciem gladiorꝫ suorꝫ i cadauerꝫ obtrūcatiōe pbātes. Interdū etiā in nonnullos adhuc spirātes mucro examinādus agebat qd̄ alij semiuiui cū viderent supplices dexteras ptendebāt: vt in se quoq̄ bn̄ficij loco cōuerterēt sce lus. quo sc3 cruciatib⁹ famis veloci⁹ absoluerent. S3 nouo crudelitatis genere necē quem spōte inferebāt si rogarēt negabāt: eū tn̄ vnusq̄sq̄ de ficiētiū cū gemitu retorq̄ret oculos ad tēplū nō de morte ppria dolēs: s3 de ipunitate pdonū q̄s supstites re linquebāt. Et primo quidē sumptu publico sepelire mortuos iusserāt se torꝫ intolerantia vt vero omnē sum ptū cepit vincere multitudo morien tiū de muro cadauera pcipitabāt. ac cū tytus circuiēs puidisset repletas mortuorꝫ cadauerib⁹ valles ꝛ huma ni corporis tabo patriā terrā rigari cū ingēti gemitu eleuatꝫ ad celū mani bus deū inuocat teste3 hoc sui cā nō

puenire: sz se ista sustinere inuitus. Et post aliquãta iterū q̃dã ioseph⁹ talia psequit̃ nō cūctabor inq̃t pferre qd sentio. Arbitror em̄ q̄ si etiam aduersus ipsos ciues romanorum paulisper arma cessent aut hyatu terre: aut aque diluuio: aut sodomitanis ignib⁹ ⁊ fulmib⁹ celit⁹ tortis supplicijs ciuitati depēdisset q̄ multo isaniore illis q̄ hec ppessi sunt: ⁊ neqiore virorū p̄sentē hāc ptulissz etatē p qb⁹ oīs gens pariter extingui. ¶ Sz ⁊ in hoc.vi.li. eiusdē talia scribit. et cor inq̄t q̄ p totā ciuitatez famis inedia corrūpebant̃ multitudo inumerabilis erat: quorū nec explicari miseria pōt p singulas nāqz domos sicubi aliq̄d sibi fuissz reptū bella continuo ⁊ cedes inter caros ipsosqz parētes ac liberos nascebant̃. dū nō solū emanib⁹ sz ex ipsis etiā faucib⁹ inuicem cibū rape certabāt. Fides autē nec mortuis erat: sz ⁊ ipsi cū spm̄ iaz exalarent pscrutabant̃ a p̄donib⁹ ne cui forte intra gremiū cibi aliq̄d resideret. alij etiā p mediā hyantes velut rabidi canes huc atqz illuc ferebant̃ ⁊ q̃si isania q̄dā exagitati i easdē domos sub momēto tpis iterū ac sepi⁹ irruebāt oīa tn̄ necessitas ɔuertebat in cibū etiā illa q̄ nec mut꜠ quidem aialib⁹ edere visus fuit. Ad vltimū nec loris q̄dē nec cingulis vel ēt ipsis calciament꜠ abstinuerūt. porta rū quoqz indumenta detrahētes cōficiendam dentibus ingerebant. nō nulli ⁊ feni veteris festucas edebant sed ⁊ de quisquilijs collectis paruissimum pondus dragmis in quattuor detrahebant.

¶ Quomodo mulier quedam vrgente fame occidit ⁊ manducauit filiū.

De tertio puncto scz de maria que vrgente fame comedit filium suum psequitur dicēs. Sz q̄d opus est per hoc pondus famis illi⁹ explicare cum gestuz ibi fit facinus qd neqz apud grecos neqz apud barbaros vllus accepit auditus horrendū q̄dem dictu: auditu vero icredibile. Et quidem libenter tam immane facinus siluissem ne q̄s me crederet mōstruosa narrare nisi multos memorie nostre viros testes cōmissi sceleris habuissem. Porro vero aliquid patrie mee p̄stare me arbitror. si subtrahā eorū verba quorū ptulit facta Mulier quedam ex his q̄ vltra iordanis alueū cōmanebant maria nomine eleazari filia de vico bethezob qd interp̄tatur domus ysopi: genere ⁊ facultatibus nobilis cum ceteris multitudine q̄ fluxerat hierosolymis repta cōmunem cū oībus obsidionis casum ferebat. huius reliq̄s quidem facultates quas domo in vrbem cōuexerat tyranni inuasere. Si quid vero reliquiarū ex magnis opibus fuerat quibus victū quotidianū per tenuem duceret irruentes: p momenta p̄donū satellites rapiebant p q̄bus gemens mulier velut insania iā quadā ex indignatiōe fatigabat̃. ita vt interdū p̄donib⁹ maledictis et cōuitijs in necē sui instigaret. Verū cū neqz irritatus quisqz nec miseratus eā opprimeret: ⁊ si q̄d cibi fuissz forte ab ea q̄situ id ab alijs q̄reret. nec iā vsqz reperiēdi copia fieret. famis aūt dira visceribꝰ ipi⁹ insisteret ac medullis ⁊ ad furorē purgeret iā

inedia fame et ira pessimis vsa cõsul/ toribꝰ cõtra ipa iã armat iura natu/ re. Erat nãq; et ei sub vberibꝰ puulus filiꝰ hũc ante oculos ferẽs: infelicis inqt matris: o infelicior fili in bello fame et direptiõe pdonũ cui te reser uabo. Nã et si vita sperari posset et iu go romane huitutis vrgemur: sꝫ nũc etiã huitutẽ puenit fames: pdones vero vtrisq; in grauiores purgẽt. Ue ni ergo o mi nate esto matri cibꝰ pdo nibꝰ furor. scl'i fabula: q sola deerat cladibꝰ iudeor: et cũ hec dixisset filꝰ fi liu iugulabat. eũ deinde igni suppo sitũ torret et mediũ qppe cedẽdo cõiu/ mit. mediũ vero reseruat obtectum. Et ecce cõfestim pdones irruunt cõ buste carnis odore cõcepto. minatur mortẽ nisi sine mora cibos quos pa/ tos senserãt demõstraret. Tũc illa q dẽ ptẽ inquit optimã reseruaui vob et cõtinuo q supfuerãt membra dete xit infantis. Ad illos repẽte ingens horror iuasit et crudeles cũuis animi dirīpe vox faucibꝰ interclusa ẽ. Illa vero truci vultu et ipis etiã pdonibꝰ truculẽtior: meꝰ inqt filꝰ ẽ meꝰ ẽ ptꝰ et facinꝰ meũ est: edite. Nã et ego prior comedi quod genui: nolite effici aut matre religiosiores. aut femina mol liores q si vos pietas vincit et execra mini cibos meos: ego q iã talibꝰ pa/ sta sũ his iter pascar. Post hec illi territi tremẽtesq; discedũt q hũc so lũ ex oibus facultatibus suis mise/ re matri reliquerant cibum. Reple/ ta est autem vniuersa ciuitas confe/ stim nepharij sceleris nuncio et vnus quisq; facinus ante oculos quod p/ petratum fuerat adducens tanq̃ si ipe hoc perpetrasset horrebat. om/ nes qs famis necessitas purgebat festinabant magis ad mortem: bea/ tos dicentes eos quibus contigerit interisse priusq̃ talium malorũ pol/ luerentur auditu. hec qdẽ iosephus.

¶ De numero captiuorum et occisor et peremptorum fame.

Quartus pun ctus ẽ de numero ca ptiuor et occisor et p emptor fame. Que3 vero tãta calamitas inuenerit exitũ eodẽ auctore p paucis annectã. Colligẽs eñi supradictus hystoriographꝰ oẽm numerũ peremptor vel fame vel fer ro. vndecies centena milia designa/ uit. Ceteros vero latrones vel sica/ rios vel pdones post vrbis excidiũ3 mutuis declarauit interisse vulneri/ bus. Electos aũt quosq; iuuenũ qs decor corporis et pceritas cõmenda bat ad triũphũ dicit eẽ reseruatos. Reliquos aũt q supra. xxvij. annos agebant etatis ad opa egypti p me talla destinatos vl' p ceteras puicias eẽ dispsos. Aliũ qdẽ vt ad ludos gla diatorũ. Alijvt ad bestias traderent. Si q vero intra decimũseptimũ eta tis sue annũ3 repti sunt p diuersas puincias in huitutem distrahi iussi sunt quor numerus vsq; ad nonagi ta milia pductꝰ est. hec vero oia gesta sunt secũdo anno vespasiani imperij iuxta ea q ipe dñs et saluator nr iesus xps pdixerat. qppe cũ ea q gerenda erant pñtia videret. tũc scdm euãge liorũ fidẽ videns ciuitatẽ fleuit sup illã et velut in auribus eius plocutꝰ ẽ hec verba. Si cognouisses inqt et tu in hac die q ad pacẽ tibi sunt. Nunc aũt abscõdita sunt in oculis tuis: q

veniet dies in te: circudabut te ini mici tui vallo: circudabunt te: pur get te vndiqz: ad solu redigent te: ad filios tuos i te. In huc modu q plurima diuine cominationis tonitrua publice indurat aurib: resonabant quousqz sanguis iustorum: sed et ipsi iusti singularis et vnici q ab ipsis ini que effusus est iusto dei iudicio qre ref. Attriti sunt ergo plagis bellis strati: a patriis sedib diuine idigna tionis excisi turbine: vt i vrbe gloriosissima nec lapis sup lapide remaneret fuitqz ppli indurati: quouis lapide durioris tribulatio tata quanta non fuit ex quo getes ee ceperut vsqz ad die hac. Ecclesia vero q fuerat hierosolymis cogregata diuinit transire iussa e trasiordane ad oppidu quodda noie pella. quo ablat ab vrbe cultoribus dei celestis vidi: cte fieret locus q in vrbe geteqz sacrilega fuerat exerceda: qd et eusebius cesariesis in ecclesiastica hystoria plenius scribit. Et qde hec oia rectissime passi sunt q i filiu dei magn sacrilegas extedere psumpserut cu testimoniis scripturarut et virtute mirabilium oper ipm xpm deu ee costaret sicut fuit dictu supra prio libro in aptioe primi thesauri allegado dictu iosephi. ¶ Hic dixerut aliq iudei hyspanie q sut in ea anq ess3 mors xpi. s3 qro ab eis si venerut ad hyspania suo velle vel coacti. si volutarie no obseruauerut lege nec cerimonias quas solu in ptibus illis obsuare tenebant et sic fuerut vere apostate et no iudei. Si vero ducti fuerut vi et coacti qre no reuersi sut qn eis data fuit licetia gnalis p rege dariu. q fecit voce pconis acclamare p oem terra q iudei de oib ptibus rediret in hierlm: et q edificarent teplu. Si ergo ipsi remaserunt illa vice in hyspania remaserut sicut iudei mali desparati confusi et diuisi a bonis iudeis illi tpis ne fuarent le get pcepta: et ne corrigerent a pphetis: et vt essent ydolatre. qr a tpe neronis impatoris vsqz ad costantinu in quo tepore fuerut. xviii. iperatores no masit in hyspania ho q no adoraret ydola q no occideret diuersis et variis tormentis: et tn no legit de aliquo iudeo q ppter hoc occideretur. immo ipsi mouebant xpianos q ill'a adorarent. quanto magis qr cu in corum terra hoc eis ess3 phibitu ipi ibidem adorabant ydola: et io no oportebat q in terra aliena ad hoc compellerent. Et dicut q sunt de tribu iuda. Alii q sunt de tribu leui. Alii q sut de tribu manassen. Alii q sut de tribu effraym. qd cu veritate pbare non possunt: qr si sunt de tribu iuda: quare ergo non fuerunt ad suos reges ante christi aduentum. Si de tribu leui quare no fuerunt ad suu3 sacerdotium seruiendu3. Si de quacunqz alia tribu: quare non redierunt ad suos iudices et prophetas: Sed si ante aduentum christi permanserunt in hyspania ibidem remanserut sicut rebelles et desperati.

¶ Secunda expulsio facta fuit a regno francorum et anglie: vbi tres cause diuisim assignantur.

Secunda expulsio iudeorum facta fuit in regno francorum. Unde imperante henrico romanorum. xcvi. impe

ratore: ꝛ sedente in cathedra petri clemente papa. v. qui fuit ducentesimus papa. necnon regnante in eorū regno francorum philippo rege. Anno dñi. M. ccc vi. de ordinatione predicti regis fuerūt in toto regno frācie capti iudei īparceptibiliter vna die: ꝛ confiscata bona eorum ꝛ expulsi ꝛ ad regnum minime reuersuri secundū ꝙ refert frater iohannes de podio in suo hystoriarum collectario: causam tamen non ponit huius expulsionis. Cūq; studiose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem solēnes viri gallici ordinis sancti benedicti monasterij famosissimi climacensi. tāꝙ reformatores missi monasteriorū eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castelle regno ad villam metine de campis me ibidē tunc existente applicuerunt cum rege: causam suam exposituri consensum ꝛ fauorem suum querentes ꝓ dicta reformatione: quorum vnus doctor in iure canonico: secundus licētiatus: tertius vero baccalarius: ꝛ q̄ singulariter qui licentiatus erat vir peritus videbatur et gratus quesiui ab eodē ꝙ mihi veridice causā pāderet predicte expulsionis iudeorū a regno francie si illā sciret. Qui respondens eandem vere scire. Rogaui: vt ex charitate in scriptis poneret: ꝛ ad plenum exprimeret totū casum. Fecitq; voluntarie sub forma ꝛ serie q̄ sequitur. Reuerēde pater ꝙ vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem causam ꝛ rationem potissimam eiectionis infestissime christiano nōi gētis videlꝫ iudeorū a regno francorum christianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo scilꝫ rudi ꝛ indigesto. Verūtamen ꝛ indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota ꝛ manifesta hec sunt. Nam in picturis ꝛ tabulis ecclesiarum multarum ascribi hec solēt necnō in cereo pascali annus eiectionis iudeorum annotatur quem pronunc menti non teneo plurimeq; circunstantie memorandi miraculi propter incuriam a memoria exciderūt. Ea vero que legi ꝛ in tabulis vidi fideliter enarrabo. ¶ Eo igitur tempore quo sordibus iudeorū populus in opprobriū sempiternū cunctis gentibus a deo datus sua contatiōe christianissimū francie regnum fedebat: quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier quedam parisiensis necessitate compulsa vnam quam solā tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem suā redimere posset multis blandicijs circumuenire feneratorē temptauit iurans illi ꝛ promittēs vt si suam illi in die sancto: scilꝫ pasce vsui prestare vestem in crastinū eā superaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionem mulieris considerans lucri ꝙꝙ cupidus forte mente iam concipiens facinus detestandū renuit assentire pollicitationi mulieris: sed reconuenire illā cupiēs in hec verba prorupit. Scio te tua in lege mulierem honestā ꝛ abundantem a tuis circunuicinis reputari scio te multas habere emulas q̄ si in die festo te tua veste adornatā nō viderint alludent te risui: cachina-

tionisq; omnibus patebis. Si acq̄-
scere vis consilio meo vestem tuam
reddam τ pecunias duplicatas tibi
dabo. Tu3 illa ore inflāmato. Quid
vis inquit tibi vt faciam. Nam sum
opere tunicam meam reportare cu-
pio. At ille si sancta tua mihi iures.
euomit portentum illud mōstruossi-
mum vt illum quem adoras pro deo
tuo quem in tua pasca receptura p
manum sacerdotis es mihi apporta
bis tuam tibi restituā3 vestem τ pe-
cunias duplicabo Exhorruit h' au-
dito verbo xpiana mulier auertat in
quit id ipse deus a me. sed mihi cre
de per ipsum deum te iuro. si illam
mihi iudee illo die accōmodes ī cra
stinum restituā3. Absi inquit iudeus
importuna mulier nunq̄ id faciam
sed acquiesce ꝯsilio meo et tibi pro
uidebis. Nunq̄d ait mulier scis tu iu
dee mihi illud transglutiendum ne
cessarium fore. Caue inquit ne trans
glucias sed in os conserua et mihi
aporta. et quia varium semper est et
mutabile femine genus acquieuit
tam nephando crimini et veste rece-
pta remeauit ad propria. Die sacra-
tissimo resurrectionis adueniente
vana et fatua mulier iudeo cupiens
complacere pecuniarum amore vbi
nephario ore sacrum dn̄i nostri iesu
christi corpus suscepit festina ad iu
dei domū perrexit. Ecce ecce iudee
q̄ tam importuno affectu instanter
a me requisisti. Ecce deum meū quē
hodie per manu3 sacerdotis accepi
Ecce eum quem adorant christiani
mihi pollicitā pecuniam trade. heu
heu ad turpia ducit paupertas quia
auarissimum genus mulieris. Fene
rator itaq; letus et gaudēs bene in
quit veneris mulier. eum depone su
per thelonarium τ pecunias duplica
tas recipe tuas. Tunc iudeus ille in
sano animo τ furibūdo tot⁹ ꝑpter-
uia debachat⁹ τ ira ingentē flāma3
in camino dom⁹ succendit. vrnā3 ma
gnā3 aqua τ oleo plenā superponēs
corp⁹ dn̄i nostri iesu xpi manibus ne
pharijs inuasit dicens. Es ne tu ille
xpianorū deus. Es ne ille iesus xps
quem de virgine natum xpianorū ve-
sana crudelitas opinat' τ credit fore
deum: si tu ille es quem colaphis ce-
derūt patres mei ego te bullientib⁹
vndis ꝯmittam. si te cruci affixerūt
ego te assandū dabo. illi viuū te mor
ti dedere ego iā te mortuū morti ite-
rum dabo. Si vis loquere si de⁹ es q̄
lis ē potētia tua ostende τ ne igne ꝯsu
maris defende: hec τ talia scelerato
ore euomēs Corpus dn̄i nr̄i iesu xpi
in mediū bulliētis aq̄ iactauit stetit
cōfestim speciosus forma p̄ filijs ho
minū puer perambulans sup aq̄s bul-
lientes. Quē videns iudeus nō tan
ti signi τ miraculi nouitate ꝯuersus
ad dn̄m sed iudaico more vt pp̄l's il-
le testificāte scō moyse idurato ani
mo semper extitit. dura cum ceruice
pueru3 vt sol rutilantem cum eo in-
strumento ferreo quod in manibus
habebat iteratis vicibus in vrnam
bullientē demergere tēptauit: s3 nec
illum quouis modo tangere valebat
diuina enim sapientia puer iesus sic
ducebatur vt dum iudeus ille in me
dio aque bullientis illum fore arbi-
trabatur in dextera parte ipsum cer
nebat existere: sicq; dum in dextra
ferire volebat in sinistra bullientis
aque cernebat: colluctabatur iude⁹
cum puerulo nec ibi eum in causa p-

ualuere poterat. Interi pueri iudei illius assistētes ꝓdigij nouitate perterriti ad matrē cōcurrūt dicentes. En mr̄ pr̄ noster puerulū in aquam bullientē demergere nitit. Mater illa ad camerā viri sui gradit pueri alta voce eiulātes ad publicum percurrūt vicū dicentes ⁊ proclamātes venite venite. vere pr̄ noster puerū vnū preditū mirabili forma in aquā bullientē demergere cupit. Fit concursus ppl'i iudei passim ⁊ xp̄iani occurrerūt mltiq; ex illis viderūt puerulū dn̄m nr̄m iesum xp̄m ⁊ iudeum nitentē in ꝓfundū vrne demergere. Denūciatū est ep̄o parisiēsi iauditū miraculū q̄ cū toto clero accessit ad iudei domū ⁊ in medio bulliētis aq̄ et olei vidit hostiā mūdissimā sanā et itegrā. illā assumpsit suis ꝓprijs manib⁹. ⁊ oi cernēti populo in ecclesia sancti iohānis de grauia parisi⁹. vbi in eodē die cōsecrata fuerat ꝓcessiōaliter portauit. In qua eccl'ia in memoriale tāti miraculi vsq; i hodiernū diē obseruat ⁊ qualibet die in honore sacratissimi sacramēti altaris missa celebrat. Feria vero quinta in qua dn̄s nr̄ iesus xp̄s istud sacramentū statuere dignatus est cōuenit populus et missa solennissima ibi celebrat. Captus ⁊ incarceratus fuit iudeus vxor iudei et pueri confessi sunt que viderāt. Iudeus ipse omnia que per ipsum facta fuerant ⁊ dicta confessus est. mulier ad fidē conuersa est pueri baptizati ipi etiā xp̄iani qui videre meruerunt signū magnum confessi sunt rei ueritatē. Iudeus ille a deo reprobatus ⁊ derelictus in sua obstinatione permanens ad iudicium per ꝓpositum parisiensem ductus est. Dūq; iter ageret iudeus ille ꝓposito parisiensi voce ꝑturbata dixit. Si librū quē possideo thalmuth intitulatū hic vna mecū haberē: non esset in tua potestate me vt morti traderes. qm̄ liber ille vti a parentib⁹ meis accepi talē virtutē a deo recepit vt hi q̄ frequenter illū legūt ⁊ possidēt a deo immortales reddant: vbi inquit ꝓposit⁹ parisiēn. liber ille tante virtutis est vt immortales hoies reddat. designa locū ⁊ ad illum destina pedissequū. Quo facto vbi pedissequ⁹ librū thalmuth iudeo i q̄driga ligato tradidit ignis qui ad tractū haliste ꝓparatus ad cōbustiōē iudei ꝑ lictorē erat ad iudeū vsq; volauit: cūq; vnacum libro suo thalmud in fauilla et cinere i momēto ⁊ in ictu oculi redegit. Hec fuit vrgens causa eiectiōis gētis iudaice a xp̄ianissimo regno francie. ¶ Quicquid sit de hoc vtrū hec. s. fuerit potissima causa eiectionis iudeoꝝ ab illo regno siue illud quod dictum ē supra ꝯsideratione. vij. puncto. iij. crudelitate. iiij. cum sc; oēs porci se mutuo occiderūt vl' illud qd̄ i crudelitate supradictū ē sc; de hoie qm̄ spinis coronatū occiderūt credendū ē tn̄ q̄ hec ⁊ plura alia crimina eoꝝ ꝯcurrerūt ꝓpter q̄ sic puniti sunt. ¶ Expssa tn̄ causa fuit infantiū mors. Quare vniuersaliter. Iudei oēs ab illo fuerūt expulsi vt notat vincēti⁹. vide supra cōsideratiōe ꝑdicta ⁊ pūcto i crudelitate. ij. ¶ In cōfirmationē ꝑdictoꝝ est illud quod accidit in confinibus regis castelle versus regnum in villa quadā que grauon dicitur vbi colliguntur iura a transeuntibus de regno in regnum. In predi-

cta villa consueuerant iudei predi-
cta iura colligere. Accidit autem q
miles quidam de regno francie trā-
situm faceret per locum prenomina
tum peregrinans in sanctum iaco-
bum: et cum predicti iudei inuerecū
de explicarēt omnia que deducebat
inter cetera inuenerunt quendam li
brum deuotionum suarum in quo
multe erant littere auree. et cum pro
qualibet peterent certum ius. indi-
gnatus miles ille percussit alapa
vnum iudeorum qui illico versa vice
percussit similiter militem alapa. et
cum predictus miles euaginato en-
se volebat iudeum illum perimere
occurrit multitudo iudeorum cum
armis sic qđ nō potuit vindicare in
iuriam sibi factam: et rediens in seip
sum cepit cogitare quare deus per-
miserat eum a tam turpi: et nephan-
dissima gente tam grandā iniuriam
pati. recordatus est q a toto regno
francie propter supradicta iustissi-
me fuerant iudei expulsi et ipse solus
remanserat singularis defensor vs
q tunc iudeos in terra sua. Et ideo
iratus deus contra eum permisit eū
sic turpiter offendi. Recedens er-
go a predicto loco promisit et iura-
uit q si deus reduceret eum ad ter-
ram suam nullum iudeum relinque
ret in eadem: quod et opere adimple
uit: quia omnes iudeos quotquot po-
tuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a re-
gno anglie.

Ertia iudeo
rum expulsio fuit a
regno anglie cuius
expulsiōis causa du
plex assignantur quarum primam le
gi in quibusdam miraculis sub ordi
ne qui sequitur. In liconia ciuitate
regis anglie. accidit quoddam mi-
raculum quod deus voluit ostendere
precibus beate virginis. Unde mu-
lier quedam vidua et paupercula fi-
lium quendam nomine alfonsum ha
bebat: quem tradidit ad docendum
primas litteras et postq sciuit lege
re tradidit imbuendum rudimentis
grammaticalibus et in musica qui li-
cet in grammaticalibus processerit
in musicis tamen gratissimus erat.
Et quia predicta mulier paupercu-
la erat recommendauit illum cuidā
religioso sui generis: vt de victu sal
tem ipsi prouideret: et ita factum est
quia quotidie post lectiones suas re
cipiebat suam refectionem cum pre
dicto religioso. Erat autem predi-
ctus puer etatis annorum. x. cuius
erat consuetudo ordinata: vt primo
quotidie iret ad ecclesiam deinde ad
scolas et hora refectionis vt dictum
est ad domum religiosi. Nocte vero
ad matris domicilium se converte-
bat Cum autem sepe in ecclesia illā
preclaram antiphonam. Alma redē
ptoris audiret cantare tantam de-
uotionem concepit in virgine bea-
ta et sic menti impressit predictam
antiphonam q quocunque iret de die
et de nocte per vicos et plateas mo
re puerorum supradictam antipho-
nam alta voce dulcissime canta-
bat. transitus autem eius erat cum
iret ad domum matris vel rediret
ab eadem per vicum quendam iu-
deorum. qui audientes frequen-
ter predictam virginis cantationem
ab ore iuuenis quidā illorum habuit q

rere a quodaz docto xpiano qs esset sensus illi9 cãtatiõis cuz eius cãtus tamdulcis esset. Et vt cognouit ꝙ illa erat ãtiphona quedã que ad laudez et honorẽ virginis beate marie matris redẽptoris iesu xpi veri messie decantabat a fidelib9 in ecclesia cõcepit dolorẽ ⁊ pepit iniqtatẽ. qd cõsiliuz habuit cum suis cõplicibus quoruz corda diabolus possidebat: qũo pdictum infantẽ mortui traderent ⁊ occiderẽt. hora ergo opptuna obseruata cũ puulus pdict9 alta voce cãtãdo pdictam antiphonam trãsiret per eorum vicuz subito sicut a rugientibus leonib9 rapitur ⁊ reclusus in domo quadã de modo mortis eius tractauerunt. Et diffinitum ẽ inter eos ꝙ eius lingua cuz qua beatam virginem laudabat extraheret per oppositã capitis ptez. secũdo ꝙ extraheretur etiaz eius cor cuz quo cogitabat predictam cãtationem et vltimo ꝙ corpus eius proiiceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusqꝫ pleno. q̃ locus erat eorum continua latrina. vt nulla tenus signum eius inueniri posset et factum est sic. ¶ Sed virgo beata q̃ ma ter est misericordie et pietatis, nec obliuioni tradit seruiciuz quod cunqꝫ sibi factuz statim sic ille deuotissimus suus cãtor in predicto loco fetito fuit proiectus. Affuit presens eidem et posuit in eis ore lapidem quendaz preciosuz qui locuz lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antiphonã immo melius ⁊ altius ꝙ primo nec aliquãdo cessabat de die nec de nocte a predicto cantu et tali modo stetit in pdicto loco paruulus ille quattuor diebus: cum vero mater eius videret ꝙ sicut consueuerat ad domum eius nõ veniret celeri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiqꝫ per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filiuz suum et disponente deo in fine quattuor dierum predictorum mulier illa trãsiuit per vicũ illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. ⁊ ecce vox filiĩ sui cantantis dulcissime cãtationem illam virginis ꝗ sepissime ab eo audierat insonuit in auribus ei9. Quo audito clamorib9 magnis predicta mulier clamare cepit et cõgregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intraueruntqꝫ domum illam in qua vox illa audiebatur ⁊ finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto ⁊ extractus nec vnꝗ̃ cessabat a cantu illo dulcissimo lꝫ mortuus foret. Indutusqꝫ aliĩs vestimentis per dominos qui ibidem venerãt notificatum est episcopo ciuitatis. qui ilico veniens ad spectaculum precepit ꝙ poneretur honorifice in quodaz lecto. et sic deductus est cum solenni processione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semp tamen continuabat canticuz suum. cõuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennem sermonem precepitqꝫ omnibus audientibus ꝙ deuotas funderent oratiões vt precibus beate virginis deus dignaretur reuelare hoc secretum. Finito vero sermone placuit altissimo et sue beatissime matri ꝙ fuit dete

cta impiissimorum iudeorum proditio et crudelitas. q2 eadem hora surrexit paruulus ille [illegible] et stetit pedes in lecto in quo iacebat et extraxit ab ore suo vnum preciosissimum lapidē. dixitq3 omni pplo leta et hylari facie qualit̄ sibi acciderat sicut dictum est. et qm̄o virgo beata ad eū venerat et posuerat dictum lapidez in ore eius vt nō cessaret mortu⁹ ab eius laude: et vt ostenderet gloria filij sui in salutem credētium et pditionem odientium ꝛ incredulorū3. post hec autem vocauit ad se epm̄ et dedit sibi pacem similiter ꝛ matri ꝛ facta expeditione ab omni pplo certificauit eos q2 ascēdit ad celos i societate virginis gloriose ꝛ tradidit pdictum lapidem pciosum epo vt poneret cum alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sācte crucis se insigniuit ꝛ coaptans se lecto animam tradidit saluatori qui honorifice sepultus fuit in quodam sepulchro marmoreo quod multo tempore pciosos lapides vt fert emanauit quosq3 quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tam nephandū et horridum iudeorum crimen ꝛ propter multa alia que inuenit veridica inquisitiōe que pdicti iudei opabantur in cōtumeliam et in iniuriā iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato maturo consilio assignata die precepit q2 occiderentur omnes iudei quotquot possent inueniri in predicto regno suo. Et illi qui melius deliberauerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac expulsi a toto regno anglie. Et ab illo tempore nunq3 amplius ibi habitauit nec habitat nec ausus ē apparere aliquis iudeus quia statim occideretur si cognosceret. ¶ Alia causa in cronicis anglorū3 antiquis vt fertur assignatur. Cum enim regnum illud continuis bellis fame ꝛ peste laboraret miratus rex vn̄ veniret tanta regni sua cōtinua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quatinus sibi dignaret reuelare causam tanti mali paratus corrigere ꝛ emēdare. Illi vero licet indignos reputantes finaliter tamē orauerūt ieiunijs ꝛ oratiōib⁹ se affligētes. Deus autem misericors ostēdit q2 illa eueniebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei committebāt. Cum rex hoc audiret cōsilio habito deliberauit omnes iudeos facere xpianos cogitās ex hoc placare iram dei ꝛ factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala cessabāt sed semper in amplius crescebant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi q2 peiores erant sub nomine xpiano q3 primo. pauco enim tempore elapso a sua ficta conuersione vsurpauerāt modis et astutijs suis omnia fere officia regni in calamo ꝛ virga intantum vt veri xpiani quasi captiui viderētur eorū. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnū suū3 a serpentibus illis in hūc modū. Die enī assignata vt omnis populus exiret in campū ppe mare fixit duos papiliones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali distantia cōueniēnti. In primo posuit torath iudeorū in secūdo vero crucem xpi. Sedens

ergo rex pro tribunali in medio papilionū ꝯuocauit ad se oēs pdictos conuersos ꝛ voce clara ꝛ hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xpianos ꝛ vos acceptastis voluntarie. Sed post conuersionem vestrā mala multiplicātur in regno meo ꝛ forte huius causa est qꝛ inuiti ad xpianitatem venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo ppe mare est thorath iudeorū. In altero vo ē crux xpi. eligite ptē quā volueritis ꝛ ad illā statim pparate. gauisi sunt ꝙ filii de libertate ꝯcessa oēs simul cū vxorib⁹ ꝛ filiis relicta cruce xpi ad thorath cucurrerūt. Et intrātes papilionē vnus post alterū iugulabātur in secreto ex altera pte papilionis ꝛ pijciebātur in mari et sic purgatū est predictū regnum ꝛ cōtinuo cessat plaga nec ampli⁹ iude⁹ ibi habitat sꝫ nec habitat vsqꝫ ī hodiernū diē videant hyspani si similis plaga viget ꝛ cōtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeoꝝ facta fuit in regno hyspanie. Vn̄ legim⁹ in cronicis hyspanie ꝙ sisebut⁹ rex gottoꝝ regnauit ī regno hyspanie Era sexigētesimaquinquagesimaquarta. q fuit āno dn̄i sexigētesimosedecimo. ꝛ regnauit ānis. viij. et mēsibus. vi. iste fuit bonus xpianus ꝛ stati icepit regnare monuit iudeos q erāt in regno suo ꝙ venirēt ad recipiēdū fidē xpi ꝛ multi coꝝ cōuersi sunt ad fidē catholicā iuolūtarie tn̄. Et istō fecit pdict⁹ rex motus ex vbo pauli apl'i ad Phil. i. siue p occasiōe siue p veritate xps ānūcietur ꝛ in hoc gaudio sꝫ ꝛ gaudebo: ceteros vo iudeos extra regnū eiecit ecclesiam scte leocadie toleti miro ope fabricauit ꝛ ibi sepult⁹ ē. De romanis qꝫ bis feliciter triūphauit. hui⁹ tpe nephādus machometh ab hyspania fugat⁹ in affricā trāsfretauit vitis a regnare cepit Era septingentis quadragintaquatuor annis. ix. regnauit. hic bene inchoauit sed pessime ꝯsummauit hic pelagiū filiū facille ducꝫ cātabrie q postmodum ꝯ saracenos in astutijs rebellauit ab vrbe expulsit tollatana Iste introduxit iudeos in regno qs Sisobrinus eiecerat q̄re dat⁹ in reprobum sensuꝫ luxuriosissim⁹ ē effect⁹. Iste mandauit eccl'iasticis ꝙ haberent mulieres tot qt possent sustētare. Iste pcepit eis ꝙ nō obedirēt romano pontifici. Iste pcepit muros ciuitatū ꝛ locorū destrui ne ppt ei⁹ peccata insurgerēt ꝯ eū. Iste priuauit oculis theofredū patrē roderici. Iste rodericus fauore romani senatus cōtra vitisam decreuit publice rebellare q cepit eū ꝛ qd fecerat prī suo fecit ei ꝛ regnū accepit vitisa. Itaqꝫ plen⁹ abhominatiōibus coꝛdube vitaꝫ finiuit. Hec ex cronicis hyspanie ꝛ ex archiuo fratris iohānis egydij ꝫamoreñ. Ex quibus patet prosperitas primi regis expellētis iudeos ab hyspania et infelicitas scdi deducentis eos ad candē.

¶ De iudeorum innumerabilibꝫ ꝛ sua obstinata malicia vbi nouem innumerabilia explicantur.

Ecima conside ratio est de iudeorũ mira bilib⁹ ⁊ sua obstinata ma licia. Gloriosus de⁹ q̃ vult omnes ho mines saluos fieri ⁊ in agnitionem veritatis venire peccatis ⁊ crude litatib⁹ iudeorum nõ obstãtibus ia nuam salutis fidei catholice p mul ta mirabilia eis ostẽdit apertam vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilibus et prodigijs p diuersas orbis partes eisdem ostensis. Post q̃ per mundũ fuerunt dispersi vndecim mirabilia in p̃nti consideratione explicantur.

¶ De aqua disparẽte iudeo ficte ad baptismum accedente.

Rimum mira bile accidit circa an num dñi.cccxix. Im perantib⁹ theodosio iuniore ⁊ honorio. ⁊ se dente in cathedra petri Innocẽtio papa p̃mo. Tũc cũ iude⁹ qdã ad ba ptismum q̃stus causa venisset subi to baptismi aqua disparuit. ⁊ iterũ atq̃ iterũ allata disparẽs dei ỽtutẽ ⁊ iudei pfidiã demõstrauit. H ex cro nicis ĩpatorũ ⁊ summorũ põtificũ.

¶ De deceptiõe iudeorũ p diabolũ eis apparentem in specie moysi.

Ecũdũ mirabile accidit circa annum dñi. cccclij. ĩpante theodosio archadij filio q̃ fuit.xlv. romanorũ impator ⁊ sedẽte in cathodra petri Sixto papa t̃tio. tũc ĩ terra diabol⁹ appuit iudeo in spẽ moysi pmittẽs pducere eos p mare sicco pede ad terrã pmissiõis. Cũq̃ diabol⁹ pm⁹ ĩgrederet ⁊ videret ab exñtib⁹ ĩ lit tore sup vndas ĩcedere secuti sũt eũ iudei q̃b⁹ subito dyabol⁹ disparuit ⁊ m̃ltiq̃ iudei submersi sũt: ⁊ d̃ his q̃ euaserũt aliq̃ fuerũt ad fidẽ cõuersi.

¶ De sanguine imaginis xp̃i cruen tãtis iudeũ telo eũ transfigentem.

Ertiũ mirabile accidit circa ãnum dñi quingẽtesimũoctuagesi mũseptimũ ĩpante iu stiniano q̃ fuit hui⁹ romanorũ impa tor. ⁊ sedẽte in cathedra petri Pela gio papa p̃rio. Tunc cũ iude⁹ qdã imaginẽ saluatoris furtiũ ad domũ suã delatã telo trãsfixit. ⁊ cũ se san guine ei⁹ cruẽtatũ videret ⁊ abscon dit eãdẽ. Sed christiani q̃rẽtes p ve stigia sanguis inuenerũt ⁊ iudeum lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo qui cõicauit cũ xp̃ianis pp̃ter quod a patre in for nacẽ ardentẽ missus: illesus exiuit.

Uartũ mirabile accidit circa ãnũ dñi q̃n gẽtesimũoctuagesimum octauũ sup̃dicto ĩpante ĩpatore ⁊ se dẽte ĩ cathedra petri Ʋgilio papa p̃ mo. Tũc ĩ oriẽte puer qdã iudeus a coeuis suis xp̃ianis duct⁹ ad eccl'iã vt cõicaret: cõicauit. Qđ factũ cũ ei⁹ p̃r cognosceret pp̃t hoc ĩ ardẽtẽ for nacẽ eũ piecit de q̃ illesus extract⁹. Dixit mulier illa ĩ eccl'ia depicta q̃ puerum tenet pallio suo flãmans ignis ventilabat.

¶ De sãguĩe ⁊ aq̃ q̃ exierũt d̃latere imagĩe xp̃i qđ lãcea iudei apuerũt ⁊ q̃no suppositũ vas fuit impletũ.

Uintū mirabile accidit circa annum dñi septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit.lxv.romanorum ipe rator.et sedēte in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidaꝫ christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi cōtra lectuli faciem parieti affixerat et ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domum locauit et imaginē ibidem ex obliuione reliquit quidam aūt iudeꝰ predictā domū conduxit et die quadam vinum de suis cōtribulibus ad conuiuium inuitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat casu circūspiciens imaginem infixam parieti intuetur et in illū qui se inuitauit ira fremens cur imaginē iesu nazareni tenere audebat comīnatur. Ille aūt cū predictā imaginē adhuc nō vidisset sacramētis qbus poterat affirmabat ꝙ illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū se simulans valefecit et ad principeꝫ sue gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo congregati ad domū eius conueniunt et visa imagine illū contumelijs diris affixerunt: et extra synagogam semiuiuum eiciunt: ymaginē vero pedibus conculcantes cuncta in ea dñice passiōis obprobria renouarūt. Cū vero latꝰ lancea pforassent ptinꝰ sanguis et aqua vbertim exiuit et suppositum vas ipleuit. Stupefacti iudei sanguinē illū ad synagogas detulerunt et oēs infirmi ex ipo inuncti ptinus curabanť. Tunc iudei epo terre oīa p ordinem narrauerūt ei baptismum et fidem xpi vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt sanguinem illum in āpullis cristallanis et vitreis cōseruauit: xpianum etiam illum accersiuisset et qs tāpulchram imaginē ɔposuit inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā ɔposuit quā misit gamalieli: gamaliel ꝫacheo. ꝫacheus iacobo. iacobꝰ symoni dereliquit. Sicqꝫ in hierusalē vsqꝫ ad excidium vrbis fuit et inde a fidelibꝰ in regnū agrippe delata et ad patriam meā delata: et a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt ecclia cōsecraretur ꝙ ante tm̄ altaria cōsecrabanť. Post illud miraculū ordinauit ecclesia quīto ydus nouēbris memoriam fieri dñice passionis. Unde et rome cōsecrata est ecclia in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sanguine reseruatur et solenne festum tunc agitur.

De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Extum mirabile refert Gregoriꝰ in tertio libro dyalogorū vbi dixit ꝙ Andreas fundane ciuitatis eps dum quandam sanctimonialem feminā secū habitare pmitteret ātiquꝰ hostis cepit speciē illiꝰ oculis mētis eius īprimere vt nephāda cogitaret. Quadā vero die iudeꝰ quidam romā veniēs cū iam diē declinare cerneret et vbi manere posset minime reperiſſꝫ i quodā tēplo apollinis ad manendū se ɔtulit q ipm loci illiꝰ

sacrilegiū ptemescens q̄uis fidē cru
cis minime haberet signo tñ crucis
munire curauit. Nocte autem media
euigilās vidit malignoꝝ spirituum
turbā q̄si in obsequiū cuiusdā pote-
statis pire. eūqꜫ q̄ ceteris p̄erat in eo
rum medio ↄsedere q̄ cepit singuloꝝ
spirituum sibi obsequētium causas
actusqꜫ discutere vt q̄d vnusquisqꜫ ⁊
quātū egisset nequitie inueniret. mo
dū aūt hui⁹ discutionis gregori⁹ cau
sa breuitatis ptrāsit. Sꜫ ex simili in
quodā exēplo quod legit̄ in vitis pa-
trum innotescere potest. Nam dum
quidā in tēplo ydolorum intrasset vi
dit sathanam sedentem: ⁊ omnē ei⁹
miliciam ei assistentem. Et veniens
vnus de malignis spiritibus adora
uit eum. Cui ille: vnde venis: ⁊ ille:
in tali ꝓuincia fui ⁊ ibi bella pluri-
ma suscitaui ⁊ pturbationes multas
feci. ⁊ sanguinem copiosum effudi ⁊
veni nūciare tibi. Et sathan ait: quā
to tempore hec fecisti. Et ille in tri-
ginta diebus quasi. Et sathan: quare
tanto tempore hoc fecisti. Et ait assi
stentibus sibi. Ite ⁊ flagellis eū ce-
dite ⁊ durius eum verberate. Et se-
cundus veniēs adorauit dicens. In
mari dn̄e eram ⁊ cōmotiones maxi-
mas excitaui ⁊ naues multas demer
gi homines q̄plures occidi. Et ait.
quanto tēpore hoc fecisti. Et ille in
xx. diebus Iussit eū similiter flagel
lari dicens. Intāmodicum tanto tē-
pore laborasti. Et tertius veniēs ait
In quadā ciuitate fui ⁊ rixas in qui
busdam nuptijs excitaui et multam
sanguinis effusionē feci ⁊ sponsum
ipm occidi ⁊ veni nūciare tibi. Cui
dixit: quanto tpe hoc fecisti: ⁊ ille in
viginti dieb⁹. Et ille ait. Nōne plu-
ra in tātis diebus es operatus ⁊ iussit
eum a circūstātib⁹ verberari. Et ali⁹
veniens ait. In heremo māsi. Et p
xl. annos circa quendā monachū la-
boraui. Et vix tandeꜫ ipm in lapsuꜫ
carnis p̄cipitaui. Qd̄ sathan audiēs
de solio surrexit. Et deosculans eū
coronā de capite suo abstulit ⁊ capi-
ti eius imposuit: ac ipsum secum cō
sedere fecit dicens: magnā rem forti
ter egisti ⁊ plus oib⁹ laborasti. Hic
ergo similis potest eē modus discu-
tionis queꜫ gregorius pretermittit
Cū ergo singuli spirit⁹ exponerēt q̄d
egissent vn⁹ in medio ꝓsiliuit ⁊ in-
quantā carnis tēptationē de illa scī
moniali femina andree epī animum
cōmouisset aperuit addēs q̄ heri ho
ra vesptina vsqꜫ ad hoc ei⁹ animum
traxerit vt in terga ei⁹ blādiens ala
pam daret. Tūc malign⁹ spūs eū hor
tat⁹ est vt pficeret qd̄ cepisset vt illi⁹
ruine int̄ ceteros singularē palmā te
neret. Precepitqꜫ vt q̄rerēt q̄snā eēt
ille q̄ iacere i tēplo eodē p̄sumpsisset
cū ille vehemēti⁹ palpitaret: ⁊ missi
spūs cū crucis mysterio signatū vide
rūt tristi exclamauerūt. ve. ve. vas va
cuū sꜫ signatū. Ad hāc vocē maligno
rū spirituū turba disparuit. Iude⁹ aūt
ad epm ꝯcitat⁹ venit ⁊ ei oīa p ordi-
nē enarrauit: qd̄ ille audiēs vehemē
ter igemuit ⁊ omnē mulierē a domo
sua ⁊ vicinitate sua remouit ⁊ iudeū
baptizauit.

¶ De sanguie guttur̄ imaginis xpī q̄ aspsus fuit iude⁹ ipm ferientem.

Eptimū mirabi
le sicut legitur in florib⁹
sctōꝝ accidit apud Cōstā
tinopolim vbi iude⁹ q̄dā

ecclesiam sancte Sophie ingressus quandam imaginem xpi sibi conspexit qui se ibi solum cõsiderans: euaginato gladio appropians imaginez xpi pdictaz in gutture pcussit statimqz inde sanguis exiuit et iudei caput et faciem aspsit. Qui territus imaginē accepit et ipsam in puteū precipitās statim aufugit: qdam aūt xpianus ei obuiauit dixitqz ei. Un venis iudee aliquem hominē occidisti Et ille falsum est. Cui rursum xpian⁹ ille dixit vere homicidiū ppetrasti: et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianoꝝ magnus est et fides eo firma p omnia cōprobatur: nequaqꝫ enī pcussi hoiem sz xpi imaginē et cōtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aūt iudeus hominē illū ad puteum et inde sanctā imaginem extraxerunt. plaga autē vt fertur in gutture xpi adhuc cernit hodie. Et iudeus continuo fidelis efficitur.

¶ Octauū mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletansis.

Ctauū mirabile accidit i regno castelle ciuitate toleti circa annum dñi. m. ccxliij. Imperante frederico scdo qui fuit nenagesimus secūdus impator: et sedēte in chathedra petri honorio papa et regnāte in pdicto regno rege fernādo. Tunc iudeus quidā cōminuēdo vnā rupez p vinca amplienda In medio lapidis inuenit cōcauitatē vnā nullam penitus dimensionem habentē neqꝫ cissuram et in cōcauitate illa repperit vnū librū qsi folia lignea habētez. q liber trib⁹ linguis script⁹ ē vicz habraice grece et latine: tantum de littera habebat quātū vnū psalteriū: et loqbat de triplici mundo. Ab adam vsqꝫ ad antixpm: proprietates hoim cuiusqꝫ mundi exprimēdo: principiū vo tertij mundi posuit in xpo sic. In tertio mundo filius dei nascet ex virgine maria et p salute hoim paciet qd legens iudeus statiz cū tota domo sua baptizatus est. ¶ Erat etiā in libro scriptuz qꝫ tpe fernādi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in constantini sexte. hec in cronica martiniana.

¶ De iudea pcipitata i ciuitate Segobiesi. et p virginē mariā liberata.

Onū mirabile accidit in predicto regno ciuitate Segobeñ. Cū enī cuidā mulieri iudee iponeretur crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret qd vellet. Qui cū eam duceret ad supciliū cuiusdā excelse rupis ciuitati ɔiuncte: vt ex loco illo illā pcipitar et ɔcurrētib⁹ ad spectaculum plurib⁹ gentib⁹ pdicta iudea q imunis erat a crimine et deuota vgini gliose lz occulta. In articulo illo grādi cū deuotiōe bte vgini se cōmēdauit. vt sicut imunis erat liberaret ppones in corde suo si eā liberaret fidē xpi recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua ecclia seruire. Et ecce moꝛ vt pcipitata fuit apparuit sibi vgo btā eā suis i manib⁹ recipiēs et illesam i pfundo vallis ponēs. Cūqꝫ plurime gētes ad locū cucurrissent inuenert eā illesaz gaudētē et laudātē deū: et gras referētē vgini gliose publice affirmās manib⁹ ei⁹

fore liberatā: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionē eiusdē ad maiorem eccl'iā p̄dicte ciuitatis q̄ sancta maria maior intitulat' ⁊ ibi sacrū baptisma recepit ⁊ vocata in vulgari nostro marisaltos maria. ꝑpter virginē mariā que eā liberauit. ⁊ saltos ꝑpter saltū periculosū quē fecit. vixit aūt in ecclesia multo tp̄e in timore dn̄i seruiēdo laudabiliter resplenduit spiritu ꝓphetie ⁊ feliciter cursum suū cōsummauit. predicti miraculi adhuc in p̄dicta eccl'ia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

¶ De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Decimū mirabile accidit ī supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quinq; M. lv. secundum computationē hebreorum: q̄ quidam ann⁹ concurrit cū anno domini Millesi. cccxv. In q̄ anno mortuus fuit rex sancius fili⁹ regis Alfonsi ⁊ regnauit rex fernādus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conuersus in libro de bellis dei. c. xxvij. q̄ tēpore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur: quorum vnus erat in ciuitate Abulen. ⁊ alius in villa q̄ dicit' aylon: qui q̄dem duo tam magnalia loquebant': ⁊ quandoq; futura prenosticabant ⁊ occulta reuelabant: ⁊ secundum morem eoꝝ honeste viuebāt q̄ ab omnibus iudeis istius regiōis reputabant' sancti ꝓphete. Et exiuit eoꝝ fama in regnis circumuicinis ⁊ dederūt securitatē oīb⁹ iudeis ⁊ assignauerunt eis terminū sue redēptionis. Pro die assignato que fuit vltima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicit' ehamlin. In qua predixerunt q̄ iudei debebāt habere a deo signum sue redemptiōis miraculose factum scilicet q̄ illa die audirent omnes vocem magnā cornu. quā vocem ipsi attendebant semper q̄ debebant audire quomodo veniret messias ⁊ haberent exire a captiuitate. ⁊ propter hanc magnā famam cecidit magnus timor super iudeos. q: maior pars eorum credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificauerunt se ⁊ preparauerunt se. feceruntq; penitētias in ieiuniis multis cū satisfactionibus ⁊ elemosynis quasi ad deum reuersi orātes vt sibi predictum signum sue salutis ostenderet: quando venit annus ille mensis ⁊ dies assignata valde mane surrexerunt venientes ad synagogas suas ad adorandū deū induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiationis scʒ in die decima mēsis septimi. Et tunc altissimo deo cooperāte qui nullū tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus ⁊ vbicūq; erant etiā in illis syndonibus que seruabātur in eorum apotecis. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quorū quidam dicebant q̄ hoc fuerat factū dyabolica arte: ⁊ nimirum cum predecessores eorum de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eijcit demonia. Mat. xj. Alij vero dubitabant non audentes loqui nec aliquid iudicare. Alij vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi: et disposuerunt

se ad fidē cū baptismo recipiēdam. Isti fuerūt pauci. Iuxta illud Hiere. iij. c. Assumā vos vnū de ciuitate et duos de cōgregatione. Saluator ēt de via q̄ ducit ad paradisum dicit et pauci inueniunt eā. Mat. vij. c. Que oīa large tradunt a supradicto magistro Alfonso. lib. et ca. quib⁹ supra. Qui ex p̄dictis se asserit multa vidisse: et ideo testimoniū phibet. ¶ Unde in fine illius capituli narrat q̄ cū ipse esset medicus. Aliq̄ p̄dictorū petebāt cōsiliū medicine vt possent curari a p̄dictis cogitationibus: quia credebant parentes eorum q̄ eis acciderat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiā q̄ multo tēpore ipse fuit in dubio quo ad istud signū: sz illumināte deo credidit istō signū fuisse verū et manifestū miraculū et cōuersus est ad fidē xpi. Et ideo sup hoc in testimoniū veritatis inuocat sup se testes celū et terrā q̄ ipse vidit oīa predicta eodem anno quo acciderāt. ¶ De eodē etiā signo facit memoriā magister Iohānes conuersus in libro suo de cōcordia legū ti. iiij. c. iiij. dicit eni ibi q̄ predictū miraculū accidit in supradicto regno p xl. annos ante tempus suum et querebat a iudeis qui remanserāt quomodo cū tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit q̄ responderunt sibi: q̄ rabini iudeorū illius tēporis publice predicabant illud illusione dyaboli esse factū ad iudeorū deceptionē: et q̄ omnino vt prius in lege mosayca fortes permanerent. Et dicit vlterius q̄ quidam nūcius pape suo tempore venit ad partes istas qui cum hoc cognouisset p eū fecit p notariū publicū scribi rei veritati facta diligenti inquisitiōe. recepit eni multos testes iudeos de visu licite vt decuit adiuratos qui pro certissimo hoc asserebāt et dicit q̄ omnes alij iudei illius temporis confitebant rei huius veritatem. Sequit et de hoc facio omnibus fidem certā et iuro per nomen dei hec omnia predicti miraculi esse vera. ¶ De predicto etiam miraculo dn̄s paulus burgen. ep̄s in suo dyalogo dicit supra capi. iiij. post multa que supradicta sunt dicit. Ego autem lz nondum essem tempore istius signi natus. qui quidem terminus precessit natiuitatem meam per. lx. annos fere. Testificor tamen coram deo hoc predictū signum modo predicto contigisse sepe et sepissime audiui ab antiquioribus iudeis nullo contradicente in ipso facto nisi solum in causa eius: quia quidam eorū attribuebant magice arti. quidam vero causam relinquebant sub dubio. Ego autē quoq̄ mirabar quomodo dn̄i illius temporis presertim ecclesie prelati de hoc non fecerūt mentionem in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festū imperpetuū celebrari ad honorem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationem tollit a me excessiuus iudeorum status in illis temporibus tantū eni locum habebant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q̄ secularib⁹ q̄ hoc potuerunt cauillationib⁹ suis impedire. hec ille. ¶ Patet ergo testimonio predictorū triū solennium testiū predictū miraculū fore verum cū in ore duorū vel triū stet oē verum teste scriptura. Non est dubiū quin plura alia miracula in alijs partib⁹

orbis iudeis acciderit: propter que merito in cognitionem catholice fidei debuissent venire. Ipsi tamē magis indurantur in obstinata malicia Sicut enī ferrū per frequentē malleationē induratur sic & populus iudeorum per frequentia miracula ei ostēsa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor eius idurabitur quasi lapis & stringetur quasi malleatoris incus Siue ergo videāt miracula siue sentiant castigationes & flagella non propterea conuertuntur: sed in sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos & renuerunt accipere disciplinā Nec miruz: quia vt dicitur Eccle. vii Nemo potest corrigere quem ille despexerit & sic patet tota decima consideratio que erat de iudeorū mirabilibus & de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corpus christi emptū fuit a quodā iudeo & postea visis miraculis redditū fratribus predicatoribus: & iudeus trucidatus propter perpetrata facinora &c.

Undecimum mirabile accidit in ciuitate segebien. Anno dn̄i. M. cccclv. regnante domino Johanne in tenera etate sub tutrice matre sua domina katherina castelle regina. Tūc iudeus quidā medicus emit sacratissimū corpus christi a quodā cupido sacrista ecclesie sancti facundi eiusdem ciuitatis. Iudeus ergo ille sacramentū illud accipiens & suis immūdis manibus pertractans ad synagogā cū aliis suis cōplicibus perduxerūt & in bullientē aquā sepe proiicientes in altū eleuabat aūt oculos eorum. Qui miraculū manifestū cognoscentes & timentes dānū qd eis euenire posset si hoc ad aures christianorum perueniret. Aliqui eorum consilio habito corpus dn̄icū accipientes & pāno certo inuoluētes deduxerūt ipsum ad monasteriū sancte crucis ordinis predicatorū eiusdē ciuitatis & cū magno secreto & securitate tradiderūt priori cōuentus eiusdē narrātes sibi miraculū sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille cōuocatis fratribus honorifice ad altare maius sue ecclesie predictū sacramentū deduxit & habito consilio quid de ista hostia consecrata facerent. post multa vocatus est vnus infantulus eiusdē habitus innocētissimus qui dicebat spinartio & traditū est sibi corpus dn̄icū qui deuote recipiens post. diē tertiū defunctus est. Prior aūt predictus stimulatus conscientia tū ne tm̄ miraculū occultaret. tū etiā ne tm̄ crimen iudeorū maneret ipunitū. Epo predicte ciuitatis q̄ dicebat dn̄s Johānes de ocerdesillas reuelauit viro vtique strēnuo ac zelatore fidei catholice & qz prētūc in eadē ciuitate erat supradicta regina reuelatū est per eosdē eidem. Facta ergo diligenti inquisitione in casu predicto inuenti sunt aliqui iudei qui fuerunt in emptiōe predicti sacramenti inter quos fuit vnus qui dicebat don mayr qui fuerat medicus regis henrici patris supradicti regis Johannis: hic tormētis expositus non solū supradicta cū aliis cōcessit: sed & declarauit quō ipse occiderat regē hēricū propter q̄ ipse & alii fuerūt per ciuitatē arrastrati & finaliter mēbratim diuisi. Synagoga

vero vbi accidit facta fuit ecclesia z vocatus corpus christi vbi oi anno tota ciuitas in memoriã supra dicti miraculi in die corporis xpi cũ solenni pcessione conuenit z fit ibi smo ad populũ. Et qz pdictus eps nimium sollicitabat hãc cãm vt amplius inqri tur cogitãs: qz maiora mala eẽnt oc culta inter iudeos timẽtes iudei de tegi corruperũt pecunia dapiferum pdicti epi vt cũ veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die q dam cũ tps eẽt prãdẽdi z coquinarius falsamẽtũ faceret p dño ingressus ẽ coqnã z eijciẽs coquinariũ a coqna. z mittẽs eũ celeriter p re aliqua ip se subito piecit venenũ ĩ vase vbi fal samentũ parabat z recessit ad mẽsaz dñi pparandã. Eũqz coqnarius redi ret z vellet pficere pdictũ falsamen tũ: casu reuoluens illud in vase, aliq gutte salientes z vna de manibus eius ceciderũt: z subito vbi ceciderũt fa cte sunt pustule qdã inflate dolorissime z venenose. Miratus aũt venit ad epm clamãs q nullus comederet aliquid de his que parata erãt in co quina: qz credebat q oia erant vene nata. Fit ergo statim diligens inqsi tio z suspicatũ est super dapifero il lo: qz taliter coquinarium eiecerat a coqna. Et expositus tormẽtis cõfessus ẽ z nõ negauit: qre curie seculari tra ditus in quattuor ptes fuit diuisus z multi iudei mortui ac alij a pdicta ciuitate fugerũt. Hec sepe a pluribus audiui: sz specialiter mihi narrauit reuerẽdus magr martinus cordubeñ. ordinis sctĩ aug. q asseruit q sic nar rauerat sibi realr accidisse frater io hãnis de canaleyas ordinis pdica torũ q psens fuit cũ iudei apportaue rũt corpus dñi i cũ pdicto priori z cũ supradicta oia acciderunt.

¶ De iudeorũ obligatiõe ex iure ca nonico z ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.

Ndecima cõ sideratio ẽ de iudeo rũ obligatione. Non enĩ videtur rõnabile q gẽs viuẽs sine le ge dei qualis est iu daica vt fuit ostẽsum supra lib. i. cõsi deratione tertia: articulo. vi. puncto septimo q in populo christiano qui lege fruitur permittatur viuere sine ali cuius legis freno. Ut ergo explica re possim conceptũ meũ in psenti cõ sideratione. viij. occurrunt articuli declarãdi. Primus est quare iudei p mittuntur viuere inter xpianos. Secũ dus que sunt illa q pmittunt iudeis de iure. Tertius que iter illa que nõ pmittunt eis de iure. Quartus in q bus xpiani non debẽt cũ iudeis con uersari. Quintus q sunt illa ad q iu dei cõpelluntur de iure. Sextus de pe na iudeorũ blasphemãtiũ nomen xpi vel attẽptantiũ subuertere baptiza tos. Septimus ad que astringuntur iu dei ex regia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

¶ Iudei perimittuntur viuere in ter christianos.

Rimus articulus ẽ scire qre iudei pmittuntur vi uere inter xpianos cũ sint eorũ inimici z tã crudeliter se habeãt circa ipos vt supra ostẽsum ẽ cõside ratiõe septima. Potius enĩ videtur q de

berēt oēs occidi z expelli de mundo. Dico ergo q̄ iudei pmittunt viuere inter xpianos z non occidunt ꝓpter quinq̄. Primū ē ꝓpter īpletionē legis charitat̄ ⁊c. Mat. v. Diligite inimicos vr̄os bn̄facite his q̄ oderūt vos q̄ lex nō videret īpleri si occiderent. Scd̄m ē ꝓpter fidei catholice confirmationē: q: capsarij z librarij nr̄i sūt z firmiꝰ ē testimoniū ab aduersario datū. Si em̄ paganꝰ nō credit hoc eē verū ecce v̄go ↄcipiet z pariet filium ⁊c. mittit ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scriptū. Tertiū ē ꝓpter diuine iusticie manifestatiōē: vt appeat ex eoꝝ pena q̄ rei sunt dn̄ice passiōis. Sicut impcati sūt cū dixert: sāguis eiꝰ sup nos z sup filios nr̄os: q: multis tp̄ibus trāsact̄ curriculis culpa obliuione delatā z a nullo mortaliū sciret. Sicq̄ z īfamie opprobrium z maloꝝ euitaret piculū sicut z de multis ↄtigit gētibꝰ quoꝝ gesta tēpoꝝ sunt vetustate deleta. Huiꝰ etiā rei signum pcessit in caym q̄ ꝓpter hoc q̄ fratrē occidit posuit dn̄s i eo signū sc̄z tremorē capit̄ z nō occideret: sz ignosceret ei. Un̄ deuter. xxviij. Dabit tibi dn̄s cor pauidū z deficiētes oculos z aīaz merore ↄsumptā. Sic ergo iudei de morte xp̄i iesu illata ꝑhibēt de mūdo testimonium, ꝑ hoc q̄ in captiuitatē eos detulit, sempiternā sicut xp̄s in euāgelio ꝓtestat Johā. iij. c. Qui credit in filiū dei h̄z vitā eternā q̄ aūt incredulus ē filio nō habebit vitā sc̄z grē: sz ira dei manet sup eū sc̄z captiuitat̄ ꝑpetue. Quartū est ꝓpter memoriā dn̄ice passiōis sicut scriptū est in ecclesiastico. xxix. gratiā fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videmus iudeos faciliter trahimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quoꝝ patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradamus pmittuntur iudei viuere inter nos. Quintum est ꝓpter cōplendā pmissionem: q: ad pdicationē helye z enoch conuertent in fine mundi sicut pdixit esayas in ca. iiij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertentur. Uidebit em̄ deus quosdam de semine iudeoꝝ in se credituros atq̄ saluandos: z ideo ꝓpter eos noluit disperdere oīno eorum stirpem sicut dixit esayas: quō si inueniat granū in botro z dicatur ne dissipes illud q̄m benedictio est sic faciam ꝓpter suos meos vt non disperdaz totum.

¶ Sequitur de conseruatione.

Secundus articulus est videre q̄ sunt illa ī q̄bꝰ iudei debēt cōseruari ne dānū patiat a xp̄ianis. Dico g̃ q̄ vij. sunt illa que iudeis ex iure canonico z ciuili pmittūtur. Primū pmittitur eis q̄ teneāt ritus suos citra cōtēptū xp̄iane legis amissuri sine dubio pmissa nisi ab illicitis cessauerit sicut p̄z. C. de iudeis. l. iudeos. Idē p̄z extra eo. c. iudei. z. c. cōsuluit z di. xlv. q̄ sincera: in fine. Scd̄m ē q̄ in synagogis eoꝝ nemo hospitet sic p̄z eo. ti. l. synagoga. Tertium est q̄ iudei habent licentiā fulciēdi veteres synagogas, vt p̄z eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dū tamen nō amplio res vel pciosiores solito faciāt. sicut patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit.

Quartū est q̄ iudeus nō debet iniu⸗ rīā pati a christianis nec eoꝝ synago ge vel habitationes sine ratiōe ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obe dientes non sunt a christianis mole⸗ standi. xxiij. q. viij dispar. Quintum q̄ die sabbati nullus iudeus debeat cōueniri: nec xp̄iani etiā a iudeis de bēt ɔueniri: sȝ nec ī aliis festiuitati⸗ bus suis debent turbari: nec sepul⸗ chra eoꝝ obtentu forte pecunie effo di. vt patet ti. eo. l. die sabbati: ⁊ ex⸗ tra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. ⁊ ij. Sex tū permittit̄ iudeis vēdere sua sicut xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Se⸗ ptimū est q̄ non compellant̄ venire ad fidem catholicā: q̄ si sincera intē tione extraneos a christiana religio ne ad fidē cupiunt rectam adducere blandimentis debent non asperita⸗ tibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio prouocare pote rat pellat ꝓcul aduersitas: patēt hec distin. xlv. qui sincera. ⁊ c. de iudeis.

¶ De. xiij. que iudeis non permittū tur vti.

Ertius arti culus est que sunt illa que iudeis non permittunt̄ dico q̄ xiij. Primū ē q̄ nō isolescāt nec quēq̄ precipites in christianā reuerentiā ȝ vltionis admittant: sicut patet. C. de iudeis. l. nullus. Secundū est q̄ non diffiniunt̄ eoꝝ iudicia per suos se niores: sȝ per iudices publicos chri stianoꝝ. possunt tamen arbitros eli⸗ gere etiā iudeos cuius sententiā or dinarius exequit̄ sicut pȝ codeȝ ti. l. iudei. Tertiū est est q̄ nō ꝑmitti iu⸗ deis accusatio nec testificatio cōtra xp̄ianos cū in accusatiōe equalitas fidei ⁊ cōuersationis inter accusan⸗ tē ⁊ accusatū semꝑ sit cōsiderāda. vt is q̄ accusat par. vel superior iuenia tur. ij. q. vij. non pōt ⁊ ca. seq. Quar⸗ tū q̄ dȝ rescīdi quodcūq̄ priuilegiū qđ eximat eos ab actionibus publi⸗ cis: vt pȝ eo. ti. l. iussio. Quintū est q̄ non ꝑmittunt̄ nouas synagogas fa bricare: ⁊ q̄ synagogā nouā extruxe⸗ rit punit̄ pena. l. librarū: ⁊ synagoga applicat̄ ecclesie catholice: vt pȝ eo. ti. l. fi. pȝ etiam extra eo. iudei: ⁊ ca. consuluit: ⁊ ponit lex regni q̄ appli cat̄ ecclesie maiori illius loci vbi edi ficata est. Sextū est q̄ in dieb⁹ lamē tationis ⁊ dñice passionis nō debēt ornati in publico ꝓdire extra eo. nō⸗ nullas. Septimū est q̄ ī die parasce ues nō habeāt hostia vel fenestra ap tas. extra eo. q̄ sup his. Octauū est ne christianū mancipium possident vel circuncidant nec potest quocūq̄ titulo: scȝ emptionis seu donatiōis vel hereditatis seruū christianū cō sequi. Et iudeus qui mancipiū chri⸗ stianū habuerit ⁊ eū circunciderit ca pite puniat̄: ⁊ seru⁹ libertati donat̄ Hec patēt. C. de iudeis. l. ne xp̄ianū ⁊ dist. liiij. mācipia. ⁊ dat̄ ibi cā. s. ne xp̄iana religio iudeis subiecta pol⸗ luat̄. de cōse. di. iiij. plerūq̄. ¶ Sed nunq̄d aliquo mō licitū est xp̄ianis vt seruiant iudeis. Respondit Ho⸗ stien. q̄ cum prohibitum sit vt nullū mancipium seruiat iudeis multomi nus liberi christiani eis seruire de⸗ bent: non em̄ debent esse assidue in⸗ tra domū iudei nec tāq̄ famula. aut nutrix aut obstetrix al's ipsi xp̄iani si

ab eis discedere noluerit debet excoicari extra eo.iudei.z.c.ad hoc.z c.si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur fidelibus comerciū cum eis.vt in.d.c.et si iudeos. in fi.sed extra domū psit eis seruitia fieri. Unde psit hre colonos xpianos.extra eo.multoꝝ. Nonū est ꝙ non pmittuntur saxis vel alio furoris genere attemptare aliquē qui eoꝝ fugerit sectā a's ꝯtra faciens cocremādus ē cū oib⁹ suis pticipibus.vt ptz eo.ti.l.etc. Decimū est ꝙ nō permittūtur circūcidere xpianos z cōtrafacientes ꝓscriptiōe bonoꝝ et ppetuo exilio damnant.vt ptz eo.ti.l. iudei. Undecimū ē ꝙ nō pmittunt inter xpianos hre officia publica ne occasionem habeāt seuiēdi.di.liiij.nulla.et.xvij.q.iiij.cōstituit.z sacrilegiū ꝯmittit q eos talia officia publice ager pmittit. Ibidē.ꝙ si iudeus talia officia recepit debz ei denegari xpianoꝝ cōio donec quicqd accipit rōe officij ꝭm ꝓuidētiaz dyocesani cōuertat in vsus paupeꝝ z ipse officiū dimittat.et intelligitur ꝭm thomā quo ad dignitates de nouo acqsitas secus de dnio p existenti qz illud quoqz tolerat ecclesia propter scandalū vitādū sed ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit i seruis. Duodecimū est ꝙ nō habeant nutrices xpianas. Uñ dicit ex eo.c.et si iudeos. Accepimus etiaz ꝙ iudei faciūt xpianas filioꝝ suoꝝ nutrices.et ꝙ non tm̄ dicere.sed ēt nephandūz est cogitare cum in die resurrectiōis dnīce illas recipere corpus z sanguinē xpi contingit p triduū anteq̄ illos lactēt ꝙ lac mamillaꝝ effundere faciūt in latrinā.

¶ Alia insup cōtra fidē catholicaz detestabilia et inaudita cōmittūt ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationez icurrūt cuz eos ppetrare patiunt indigne que fidei nr̄e cōfusionem inducunt z infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices habeant vel seruientes xpianos ne filij libere filijs famulentur ancille.sed tanq̄ serui a dn̄o reprobati in cuius mortem neqter ꝯiurarūt se saltē p effectum operis recognoscāt seruos illoꝝ quos xpi mors liberos et illos seruos efficit.et infra. Si vero nutrices et serui ētes non dimiserint xpianas sub excōicatiōis pena inhibeatis districte omnib⁹ xpianis ne cum eis aliquid commerciū audeant exercere. Tredecimum est ꝙ non permittitur iudeo habitare cū vxore fideli nisi efficiatur xpianus z filij eoꝝ debent sequi fidem z cōditionez mr̄is fidelis. Similr̄ illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus z fidelibus viris xpianam sequūtur religionem non iudaicaz superstitionē.patet. xxviij. q.i.c.iudei.

¶ De his i quib⁹ xpiani cū iudeis nō debent conuersari.

Uartus articulus est videre que sunt illa in quibus xpiani cū iudeis non debēt conuersari. Dico ꝙ de iure in tribus non debent secum conuersari. Primum est ꝙ nō debent cū eis comedere aut eos in

comiuia recipere neq̃ cum eis co habitare cũ apud xp̃ianos cõibus cibis non vtantur. Indignũ atq̃ sacrilegũ est eoꝝ cibos a xp̃ianis sumi cum ea que ap̃lo permittente nos sumimus ab illis videtur im̄munda. Ac si inferiores esse incipiãt xp̃iani q̃ iudei si nos que ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata contẽnant. xxviij.q.i.nullus.⁊.c.omnes. Dicit tamẽ gl. in dicto.c.nullus. q̃ põt aliquis ab eis emere alimẽta ⁊ postea p̃parare. Secundũ est q̃ infirmi xp̃iani non debẽt in suis infirmitatib⁹ vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec se cũ eis in eisdem balneis balneare. xxviij.q.i.nullus. et c.oẽs. Tertiũ est q̃ nemo potest cõgregationi iudeorum seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in testamento ⁊ si fecerit etiã post mortem iudicabitur anathema. extra de here. si q̃s ep̃s. xxiij.q.ij. sane. ⁊ videtur intelligendũ secũdũ guilhelmũ nisi legauerit ad succurrendũ necessitati. Quartuz q̃ xp̃ianus vel xp̃iana iudaice prauitati carnaliter non coniũgatur. alias a communione ecclesie segregentur xxviij.q.i.caue.⁊.c.si quis iudaice.

¶ Et si queras que sit pẽa pticipãtium cum iudeis cõtra casus nunc dictos. Respondetur scd̃m Ray. q̃ si clerici sint et admoniti satisfacere ⁊ emendare nolunt debent priuari officio et b̃n̄ficio. Si laici sũt vt puta principes qui nolunt exequi predicta. Siue alij qui aliqua impedimẽta afferunt et admoniti non satisfecerint debẽt excõmunicari. xxviij.q.i.nullus. Si vero sit iudei tandiu sunt xp̃iani ab illorũ cõione ⁊ cõmercio separandi sub pena excõicationis donec illi emendauerint et satisfecerint. vt p̃z extra eodem ca. et si iudeos in fi. ⁊ extra de decimis ca. de terris ⁊ extra de vsuris. cum tu. Quintũ est q̃ iudei conuersi ad fidem nullam communionem habeãt cũ alijs iudeis xxviij.q. sepe. Unde dicit̃ sepe sibi malorum consorcia etiã bonos corrũpũt. quãtomagis eos qui ad vicia proni sunt. Nulla ergo vltra cõmunio sit hebreis ad fidẽ xp̃ianã trãslatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eorũ participatione subuertantur. Quicũq̃ ergo ammodo ex his qui baptizati sunt in fidelium consortiũ nõ vi tauerint et hi xp̃iani donentur ⁊ illi publicis cedib⁹ deputent̃. Septum est q̃ iudeoꝝ filij vel filie conuersi ad fidem separari d̄n̄t a consortio parentum ne eoꝝ inuoluent̃ erroribus ⁊ debent deputari monasterijs vel xp̃ianis mulieribus viris deum timentibus vt sub eorũ conuersatione cultũ fidei discant ac melius instituti tam in minorib⁹ q̃ in fide proficiant. vt p̃z. xxviij.q.i.iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cõpellunt̃ iudei de iure.

Quintus articulus est scire in q̃b⁹ iudei de iure cõpellũtur. Sciẽdũ ergo q̃ in quinq̃ debẽt cõpelli iudei. Primũ ẽ q̃ iudei a fide apo

stātes cogūtur ad eā redire etiā si vi vel necessitate fidem suscepe rūt ne nomē dñi blasphemet et fides quā susceperunt.di.xlv. de iudeis.τ de conse.distin.iiij.plerumq; ¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacunq; pena dānati fuerint vtrū a rebus eoꝝ fideles filij excludantur. Dico ꝙ non q2 scriptū est filius non portabit inquitatē patris τ pater non portabit iniquitatem filij.i.q.iiij. iudei.¶ Secūda difficultas ē qualiter est procedendum contra xpianos qui fiūt iudei. Dico ꝙ ꝓceden dum est contra eos sicut contra hereticos et eoꝝ fautores.extra eo. ca.cōtra.li.vi. Et intelligitur secū dum glo.siue sint transeuntes siue redeūtes ad iudaismū.vocat transeūtes illos q̄ nunq̄ fuerunt iudei. Redeuntes vero q̄ prius fuerūt iudei τ postea facti sūt xpiani.¶ Tertia difficultas ē quia videt eis fieri iiuria si coacti receperit baptismū ꝙ redeant. Rūdetur ꝙ si talis coactio fuit cōditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hmōi receperūt baptismū cōpellendi sunt vt dictū est.vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si per violentiā i aquā mersi sunt tales nō receperunt baptismū vt patet extra de bap. maiores.τ concordat thomas.ij.scđe. q.iiij.τ etiam Hostieñ. Secundum est ꝙ sūt cogēdi iudei ad decimas ꝓsoluēdas. Intelligendū tñ ꝙ decime sūt duplices.quedam ꝑsonales et has nō tenent soluere iudei cū nō recipiāt eccl'iastica sacramēta nec audiant diuina.imo nec sūt de corpore ecclesie.ff.de cēsi.l. formā.§.si vero quis. Alie sunt ꝑdiales τ hos tenent soluere. extra eo. de terris.vñ dicit ibidē:de terris quas iudei colūt tue prudentie remittimus.vt eos ad decias soluendas vel possessiōes penit⁹ renūciādas cū omni districtione cōpellat: ne forte occasiōe ille eccl'ie valeāt suo iure fraudari.τ ibi expresse dicit glo.hoc nō est intelligendū de ꝑsonalib⁹ quia nō sunt de corpore ecclesie sed de predialib⁹.¶ Quid si iudei occupant aliquā totā ꝓchiā emēdo que xpiani solebāt possideri.nūqd pōt eccl'a hac occasiōe petere aliqd ab eis. Rūdet ꝙ petere pōt τ soluere tenent decimas prediales.τ oēs census siue prestationes reales quas xpiani de domibus et possessionibus soluere tenebant.extra de vsu.quāto. Sed sec⁹ ē de decis τ oblatiōib⁹ siue oblationes ꝑsonalib⁹ vt dcm̄ ē. Tertiū ē ꝙ cogūt iudei xpianos testes recipere ꝯ se.ex̄ de testi.iudei.s3 iude⁹ nō potest ferre testimonium contra christianum.vt ibidē et patuit supra articulo.iij. Quartum est ꝙ cogendi sunt talem habitum cōtinue deferre ꝙ manifeste ab alijs distinguantur.extra eo.in nonnullis. Unde dicitur ibidem. in nonnullis ꝓuincijs a xpianis iudeos seu sarracēos habit⁹ distiguit diuersitas s3 i q̄busdā:sic ꝯualuit q̄dā ꝯfusio vt nulla differentia discernat. Unde contingit interdum quod per errorem christiani iudeorum siue sar

racenoꝝ. ⁊ iudei seu sarraceni xpia nozum mulieribus cõmiscent. Ne ergo tandãnate cõmixtionis excessus per velamen erroris hmõi vlterius excusationis possit habere diffugium. Statuim⁹ vt tales vtriusq; sexus in omni xpianoꝝ ꝓuincia ⁊ omniũ tẽpoꝝum qualitate habitus ab aliis personis distinguãtur. Quintuz est ꝙ cogendi sunt iudei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilẽ. scriptuz est iudeos ad remittendas xpianis vsuras per principes ⁊ potestates cõpelli. precipimus seculares ⁊ donec eis remiserit ab vniuersis xpi fidelibus taz in mercimoniis ꝙ in aliis per excõmunicationis sententiam eis iubemus cõione õimodaz denegari. vide supra de ista materia. vii. consideratione crudelitate xvii. ¶ Et si queras vtrum liceat dñis terrarum exactionẽ facere in iudeis. Respondet scdm Thomã in quadã littera ad quandã ducissaz missa ꝙ ꝙuis iudei ẽm iura merito culpe sue seruituti sunt additi ⁊ sic eoꝝ res dñi possint accipe tanꝙ sua: ita tñ non vt subtrahant necessaria vite q: tñ oportet nos ãbulare honeste etiam ad eos qui foris sunt ne nomẽ dei blasphemet hoc seruãdũ videt vt exactionib⁹ ꝑter quas facere cõsueuerunt nullaten⁹ ꝑgrauent s; ad cõsuetas cogi pñt ¶ Sed quid si iudei nihil hñt nisi vsuras cui restituent ea que accepta fuerũt ab eis. Rñdetur scdm thomã in ꝑdicta littera ꝙ cum ea que iudei per vsurã extorserũt non possint licite retinere cõsequens ẽ vt si vos illa ab eis recepitis nec licite retinere potestis: nisi forsan essent talia que a vobis vel antecessoꝛibus vris hactenus extorsissent Si que vero habent que extorserũt ab aliis debẽt restitui illis quibus iudei restituere tenebant. si inueniũtur. Alioquin in pios vsus secũduz consilium dyocesani et alioꝝ ꝓborum vel in cõmunẽ vtilitatẽ terre si necesse ẽ expẽdãtur. nec esset licitum si vos de nouo exciderites illã a iudeis seruata tamẽ cõsuetudine predecessoꝝ vestroꝝ ac intentione vt in pios vsus expenderentur. ¶ Sed nunquid licet recipere donum vel precium laboris ⁊ hmõi a iudeis vsurariis. Respondet secũdum guilhelmum ꝙ si iudeus habet aliquid aliud ꝙ vsuras potest accipi ab eo. Si vero nihil habet ꝑter vsuras. tunc aut recipiens certat de damno suo vitando ⁊ sic accipiendo non peccat. sicut qui a fure vel latrone dannificatus est. pu ta per incendium et hmõi nõ peccaret si recuperaret ab eo dãnuz suum licet ipse fur vel latro nihil haberet nisi quod esset acquisitum de furto vel rapina. dum tamen non reciperet pro damno suo in specie ipsas res alienas. ¶ Addit thomas in predicta epistola ꝙ iudeus si vltro conferat pecuniam vel exenium expedit recipere vt pecunia sic recepta addatur his quibus de iure debetur seu aliis vt dictum est.

¶ Sequit de pẽa iudeoꝝ blasphemãtiũ nomẽ xpi vel attẽptãtiũ subuertere baptizatos.

Sext' articulus est scire qua pena sunt feriendi iudei blasphemātes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primū respondetur sm Hosti. q omnis talis scdm leges decapitat etiā xpianus. Unde principes seculares iudeos xpm blasphemantes grauit debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Illud aūt strictissime iubemus ne in cōtumeliam creatoris prosilere presumāt Et qm illius dissimulare nō debemus opprobriū qui probra nostra deleuit: precipimus presumptores hmōi per principes seculares condigne animaduersionis adiectiōe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquantulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur q iudeus qui nititur subuertere baptizatos debz publicis flagellationib' deputari. xxviij. q. i. sepe. Ita tamen q hec pena nō trāseat i vindictā sanguinis qz talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astringunt iudei ex regia siue regali ordinatione.

Septimus articulus est de his ad q tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notum legenti hystorias hyspanie q rex hēricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. tam in vrbe toletano q in multis aliis villis z castris in confinib' regni castelle existentib'. Et cū huiusmodi rex hēricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instistituit in curiis generalibus q iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q tamen nunq fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cum fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia et diuine legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohannes primus felicis recordationis filius pdicti regis henrici secundi instituit: q iudei nulla haberent officia publica nec iurisdictiones etiam inter seipsos in criminalibus exercent. qua quidē iurisdictione alias maxime abutebant post quē scz reges iohānem regnauit rex henricus tertius sancte memorie filius eius in āno. xi. etatis sue in cuius regis principio deus vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo populorū magna et valida contra iudeos surrexit et q plurimi fuerunt interfecti per totā hyspaniam. Qui quidē tumultus icepit a ciuitate hyspalēsi In cuius ecclesia metropolitana quidā dyaconus in litteratura simplex z laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeorū z modos viuendi eorū enormes. z cōtra synagogas eorū nouiter ptra sacrorū canonū tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus icepit. z consequenter in breuissimo tempore p totā hyspaniā z vsq vltra pyreneos. z insulas maioritarū et sardinie velocissime euolauit. De'

uit qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit q hac vexatione currente et etiā post ipsi9 sedationem nonnulli iudeorum ad cor suum reuersi. Dixerūt illud deutro. xxxi. ca. vere q2 non est mecum deus inuenerunt me hec mala ⁊ sic vexatione durante intellectū auditui scripturas ceperūt scrutari. Et ideo illuminante errorē suum cognouerunt sic q ad deum conuersi nomen christi publice et deuote p̄dicantes multoꝝ corda filiorū ad patres deo dirigente conuerterūt que omnia in his regionibus manifesta sunt. ¶ Post predictū vero regem henricū tertiū sancte recordationis precessit seruissimus rex Iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cum esset in secūdo anno etatis sue. ⁊ sic fuit sub tutoribus vsq3 ad tempus prefinitum a patre. In cuius tēpore tam durante tutela q post cū iam regimen suoꝝ regnorum accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam impietatē que in suis curiis et regnis pro maiori parte seruabātur que quia digna sunt memoria ꝓ iudeorum insolentiis comprimēdis. dignum duxi litteram eius publicā in qua. xxiiii. ordinationes continentur presenti opere fore inserēdam: cuius tenor talis est. ¶ Dominus Iohānes dei gratia rex castelle legionis Toleti. galechie. hyspalis curdue. morchie. cubemi. algarbie. algezire. dominusq3 viscaye. ⁊ moline. Cū omnis rex vel pn̄ceps qui regnauit ⁊ dominat̄: p̄dictum h3 dn̄iū singulare quia est electus a deo ad regendum ⁊ ministrandū suū populū. q̄tomagis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attēdere debēt ac querere meliorem viā possibilē inueniri vt christiani qui sūt credentes in sancta fide catholica nō incidāt in errorē ꝑpter participationem ⁊ couersationem cū infidelibus qui nō credēt nec obediūt dn̄o nr̄o iesu xp̄o: nec sunt in sua sācta fide catholica: debēt amouere ⁊ ꝑpellere omnē occasionem q̄ in eo euenire pōt propter id quod dictum est. Et ego cognoscēs oīa supradicta ⁊ q i meis regnis ⁊ dn̄iis sunt multi iudei ⁊ iudee. ⁊ sarraceni ⁊ sarracene īfideles ⁊ q hītāt inter xp̄ianos et invnū ꝯuersant̄ ⁊ inde nascebātur aliq̄ errores ꝯ̄ fidē catholicā. ⁊ q possent ad hoc accidere iposterū dāna his q̄ sūt de populo meo ⁊ vt tollerē ⁊ segregarē predictos christianos populi mei ab omni occasione ⁊ zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sācta mater ecclesia est voluntas mea dominū ordinare super omnia p̄dicta et ordino ⁊ mando ac pro bono teneo q seruetur nūc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo q iudei viuant segregati a xp̄i fidelibus.

Rima ordinatio est q decetero omnes iudei ⁊ iudee. sarraceni ⁊ sarracene meorū regnorū et dominiorū sint et viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vl̄ loci vbi

fuerint conuicini ⁊ ꝙ sint circūdati vno muro in gyrum: ⁊ habeat solum vnam portam. per quam in tali circulo ingrediantur ⁊ egrediantur. Et ꝙ in predicto situ ⁊ circulo eis sic assignato habitent tales iudei ⁊ iudee. sarraceni ⁊ sarracene ⁊ non in alio loco vel domo extra eū. et ꝙ incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsqꝫ ad octo dies primos sequētes. Et quicunqꝫ iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc ꝙ corpus talis iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodē ſm ꝙ merces mea fuerit.

¶ De eo ꝙ iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici ⁊c.

Secunda ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena sint speciarij nec apothecarij nec cyrurgici nec medici. nec vendant panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile xp̄ianis. neqꝫ a christianis habeant stationem. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquem cibum comestibilem. Et quicunqꝫ iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena contra predicta fecerit pro qualibet vice cadat in pena duorū milium morabetinorum. et vltra hoc ꝙ eorum corpora sint ad mercedem meam: vt precipiam eis dari penā corporalem ſcd̄m ꝙ bene visum fuit ⁊ mee mercedi placuerit

¶ Qd̄ volentes baptizari non detineantur vel impediantur.

Tertia ordinatio est: ꝙ si aliquis iudeus vel iudea saracenus vl' saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam ꝙ non detineantur nec impediantur vi. vel alio modo. ita tamen ꝙ non cōuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusqꝫ sexus licet sit pater vel mater seu quecunqꝫ alia persona sui generis vel alicuius. ⁊ quicūqꝫ contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur contra eos ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus q̄ secūdum ius inuenient.

¶ Qd̄ iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordinatio ē ꝙ null⁹ nec aliqs iudeus vel iudea saracen⁹ nec saracena in domibus suis nec extra eos comedāt nec bibāt nec īter xp̄ianos nec īter xp̄ianas. Itē ꝙ nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneāt scutiferos nec seruitores nec pueros nec puellas xp̄ianos ⁊ xp̄ianas vt eis ſuitiū ꝑceptū nec aliqd̄ aliō opus in domibus suis. nec adiuuēt illos

ad preparādum comestibilia. nec vt faciant eis aliqđ opus in sabbato sicut incēdere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeāt nutrices xpianos que nutriant filios eoꝝ nec habeant agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias, nec ad sepl'turas christianoruꝫ: nec fiant compatres vel cōmatres xpianorum: nec xpiani nec christiane illorum: nec eant ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum miliuꝫ morabetinoꝝ pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquid illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni ꝛ saracene penam istam soluent.

¶ ꝙ nullus eorum recipiat redditus regis.

Quinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracen⁹ nec saracena sint arrēdatores nec procuratores nec almoxarifes. nec maior deum nec receptores meoꝝ redditū nec alteri⁹ dñi nec domine xpiani nec xpiane. nec vtētur p̄dictis officiis nec aliq̄bus eoꝝ pro xpianis vtriusqꝫ sexus nec iter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarii nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eoꝝ p ciuitates villas ꝛ loca. ꝛ quicūqꝫ iudeus ꝛ iudea saracenus et saracena qui cōtra hec venerit contrariū faciēdo vel contra aliquid eoꝝ ꝙ soluat in penam ꝑ qualibet vice duo milia morabetinorum. xpianus vero vel christiana cuiuscūqꝫ status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenam: vt vtatur p̄dictis officiis: vel aliquo eorum ꝙ soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Qđ non habeant foros ad vendendum res nec plateas.

Sexta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel saracen⁹ habeant in suis locis vīis ꝛ habitatiōibus plateas nec foros ad vendēdum nec ad emēdum aliqua comestibilia vl' potabilia xpianis vtriusqꝫ sex⁹ sub pena q̄ngentorū morabetinoꝝ ꝑ qualibet vice cuilibet eoꝝ. possint tñ tenere vendere: ꝛ teneant ꝛ vēdant ꝑ seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ Qđ nō habeāt iudices inter se.

Septima ordinatio est: ꝙ aliamie iudeorum ꝛ saracenorum meoꝝ regnoꝝ ꝛ dominioꝝ non possint habere nec habeāt iudices iudeos nec saracenos inter se: vt deliberent iudicia eoruꝫ ciuilia ꝛ criminalia que accidunt inter iudeos ꝛ iudeas saracenos ꝛ saracenas. ꝛ reuoco eis quācunqꝫ potestateꝫ q̄ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegiuꝫ in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam

ciuilia q criminalia inter iudeos et iudeas: saracenos et saracenas per pretores ciuitatum villaruz et locorum vbi habitauerūt. Verumtamen est merces mea q tales pretores obseruēt in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationes: que vsq nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum, q appareant probate et certe per eos ex longo tēpore vsq nūc.

¶ Qd neq iudei neq saraceni faciant tributa inter se nec nouam impositionem.

Octaua ordinatio est q nulla aliania nec cōmunitas iudeorum et iudearū: saracenorum et saracenaruz audeat ponere nec ponat talia nec tributuz aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunq re sine mea licentia et mandato et domine mee regine matris mee et infantis auūculi mei qui sunt tutores et rectores regnoruz meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et saracenis: vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione tam in cōmuni q in personis singularibus, vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quēlibet dato q teneant priuilegiuz vel priuilegia litteram vel litteras regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere q decetero non teneātur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum quia ego ex mea regia potestate reuoco quecunq priuilegia q in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc q dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusq sexus q nō vtātur illis sub pena corporum et omnium que habēt. Et similiter mando iudeis et saracenis vtriusq sexus: et cuilibet eorum q non contribuant nec soluāt in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licentia et mandato expresse pro eo dato.

¶ Qd non diuidant aliquod tributum vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordinatio est q nulla aliania nec cōmunitas iudeoruz et saracenoz audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositionez sine mea licētia et mandato et cuz aliqd tributū habuerint diuidere p seruitio meo q diuidant inter se illud qd ego eis mādauero et non vltra. Et si aliqd vltra imposuerint vel diuiserint q illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutiōe vel eius cōsilio. q ipso facto pdant oīa bona: et pro eo occidātur p iusticiam.

¶ Qd non audeant visitare infirmos christianos medicinam sine syrups dando.

Decima ordinatio est q nullus iude nec iudea: saracenus nec saracena audeant

visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec dēt eis medicinas nec syrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cuȝ dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cū dictis feminis christianis, nec mittant eis p̄sentationes foialdaruȝ: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarū nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicūq; fecerit cōtrariū vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena, soluat pro q̄libet vice tricētos morabetinos.

¶ Q̄d nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Vndecima ordinatio est q̄ nulla nec aliqua xpiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecūq; mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata q̄ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: ꝛ si fuerit soluta vel amicata q̄ perdat rupem qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica q̄ dentur ei centum flagella per iusticiam: ꝛ sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Q̄d nullus eorum vocet̄ suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est q̄ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec verbo ꝛ si quis contrarium fecerit dētur ei ꝓ qualibet vice cētum flagella.

¶ Q̄d non ducant capirotes.

Decimatertia ordinatio est q̄ null⁹ nec aliquis iudeus meoꝝ regnorum ab hoīe in. x. diebus decetero ducat capirotes cum chās lōgis nisi q̄ sint chie crute ad quantitatem palmi facte ad modū cornu vel ad moduȝ embudij consute oēs circūquaq; ad punctam. Iteȝ q̄ ducāt semper rupas suas tabargia cum aletis ꝛ q̄ nō ducant mantones ꝛ q̄ ducāt sua signa rubea cōsueta q̄ nūc ducāt sub pena q̄ perdāt rupas quas habuerīt indutas

¶ Q̄d mulieres eoruȝ ducant longos mantellos.

Decimaquarta ordinatio est: q̄ oēs iudee et saracene meoꝝ regnorum ꝛ dominioꝝ a predictis. x. dieb⁹ in antea ducant mātellos magnos vsq; ad pedes absq; cendalibus et penis. et velamina capitum sine auro: et q̄ ducant capita coopta cum p̄dictis mātellis duplicatis. Et q̄cunq; p̄rium fecerit ipso facto ꝓ q̄libet vice pdat oīa vestimēta sua vsq; ab camisiā.

¶ Q̄d nō habeant vestes p̄ciosas

Decimaquinta ordinatio est q̄ oēs iudei ꝛ iudee saraceni ꝛ saracene meoꝝ regnoꝝ ꝛ dñioꝝ a predi

ctis decē diebus mantena nō por-tent pannos aliquos ꝙ sit maioris quātitatis precij vlne vsqꝫ ad .xxx. morabetinos. ⁊ inde infra. ⁊ q̄ ꝯtrarium fecerit ꝙ ꝑ prima vice ꝑdat oīa vestimēta vsqꝫ ad camisiā. Et ꝑ scđa vice ꝑdat vestimēta sua ⁊ detur ei cētum flagella ⁊ vltra hoc ꝙ ꝑdat oīa bona sua. Uerūtamen est mer-ces mea ꝙ de vestimentis que nūc habent factis. ꝙ possint facere ta-bargia ⁊ mantellos si voluerint.

¶ Qđ non recedant de valleticis nec de aliqua aliqua alia parte.

Decia sexta or-dinatio est ꝙ nullus iu-deus nec iudea sarace-nus nec saracena recedat de valle tici: nec de aliq̄ alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in ali qua alia parte. sub pena ꝙ ipso fa cto perdat omnia bona sua et cor-pus stet ad mercedem meam.

¶ Qđ nullus dñs neqꝫ miles vel scutifer eos de aliquo loco fugien-tes recipiat: vt secuꝫ cōmorentur.

Decima septima ordinatio est: ꝙ nullus dñs nec miles nec scuti fer audeat recipe in vil la sua iudeū nec iudeā saracenum nec saracenā illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterū: vt ibi habitēt ⁊ sint cōmorantes. Et si aliq̄s vel ali qui receperūt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vl' saracenas hu ius ville vallisoletane vel alterius ciuitatis ville vel loci ꝙ mittant eos ad loca vbi erant commicini et habitantes cum omnibus que por tauerunt. Et si aliqui eos collexe-rint ⁊ receperint in suis locis ⁊ nō miserint eos vt dictum est ꝙ ꝑ pri ma vice cadet in penā .l. milia mo rabetinorum: pro secūda vice ꝙ ca dat in penam .c. milia morabetino rum. Pro tertia vice ꝙ perdat lo-cum vbi talem iudeū vel iudeā seu iudeos vel iudeas saracenū vel sa racenā seu saracenos vl' saracenas collegerit seu detinuerit sic notū ē

¶ Qđ non radant barbam sed di-mittant crescere.

Decima octaua ordinatio est ꝙ decete ro oēs iudei ⁊ saraceni meoꝝ regnorū ⁊ dñioꝝ nec aliq̄s eorꝫ faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel for cipibus. sed ꝙ portent eas longas sicut eis creuerūt nec circuient ca-pillos. ⁊ ꝙ ambulēt secūdum ꝙ an tiquitus solebant ambulare. Et ꝙ quicūqꝫ contrarium fecerit ꝙ den tur ei cētum flagella. ⁊ vltra hoc ꝙ soluat .c. morabetinos ꝑ q̄libꝫ vice

¶ Qđ non recipiant christianos ad solidatam vel mercedeꝫ.

Decima nona or-dinatio est ꝙ iudei ⁊ iu dee saraceni ⁊ saracene meorū regnoꝝ ⁊ dñioꝝ nō recipiāt ad solidatā vel ad mercedem diur nam nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt ope rentur in suis hereditatibus. nec vineis nec domibus nec in aliqui-bus aliis edificiis. Et q̄cūqꝫ ꝯtra-

rium fecerit q̄ prima vice dētur ei centū flagella. pro secunda vero q̄ soluat mille morabetinos. ⁊ dētur ei alia centū flagella. Et tertia vice q̄ perdat omnia bona sua ⁊ dentur ei alia centum flagella.

¶ Qd̄ non sint albeitares nec ferratores.

Jcesima ordiatio est nec nullus nec aliquis iudeus nec iudea. sarracenꝰ nec sarracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec imbitarij nec sartores nec tonsores calderarij nec macellarij necꝰ paliparij christianorum nec christianarum nec vendent eis calciamenta nec disploydes nec caligas. nec consuant vestimenta sua: nec sua disploydes nec aliquā aliam rem. Et quicunq̧ cōtrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Qd̄ non trapezete nec portent mercantias.

Jcesimaprima ordiatio ē q̄ nullus nec aliquis iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meorum regnorum. et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad vendendū christianis vtriusq̧ sexus sicut oleum arricium et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum ⁊ quicunq̧ contratrium fecerit q̄ habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta cōtente.

¶ Qd̄ oēs christiani possunt accusare delinquentes in his.

Jcesimasecūda ordinatio est q̄ omnium supradictarū penarum sit accusator q̄cunq̧ persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunq̧ persona extranea. ⁊ q̄ talis accusatio habeat in premiū tertiam partem morabetinorum penarum supradictarū pro se ⁊ alie due partes sint ꝑ camera mea: sed est merces mea q̄ nullus nec aliquiꝫ ꝑ seipsos capiant intreugent aliquē iudeum nec iudeam sarracenū nec sarracenā quousq̧ cognoscētur ad iudicium et sint auditi et conuicti iuridice.

¶ Qd̄ fugiētes possunt capi. ⁊ perdant omnia bona sua.

Jcesimatertia ordinatio est q̄ iudei et iudee. sarraceni ⁊ sarracene meorū regnorum ⁊ dominiorū que recesserint extra illa et fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco q̄ perdant ipso facto omnia bona sua que portauerint ⁊ sint pro illo vel ꝑ illis qui eos ceperint ⁊ ipsi sint mei captiui imppetuū.

¶ Qd̄ nulle pene nec aliq̄ illarū hic expressarum possunt amouere.

Jcesimaquarta et vltima ordinatio est q̄ nulle nec aliq̄ ꝑdictarū penarū ciuiliū ⁊ criminaliū possint amouere nec circa eas vel aliquam earum dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma

iorini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarū ciuitatum: villarum: et locorum. dato etiam quod sint domini et habeant merum et mixtū imperiū in illo sub pena quod perdant dominiū et officia que habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruentur et manuteneantur eo modo quo supradictum est. mando oībus iudicijs et pretoribus et consilijs et iuratis et iusticijs et maiorinis algazelis et alijs officialibus et iusticijs quibuscunque meorū regnorū et dominiorū. quod publicēt et mādent preconizari in qualibet vna ciuitatum et villarū et locorū meorū regnorū dominiorū vnusquisque in suis iurisditionibus: vt obseruētur et adimpleantur eo modo quo dictum est. et quod supradicta consilia et iusticie et officiales. nec aliquis eorum: nec alique alie persone prelati vel layci cuiuscunque status et conditionis existant predictorū meorū regnorū et dominiorū quod non sint ausi facere nec ire contra illud: nec cōtra partem eius in aliquo tēpore vllo modo sub pena mercedis mee et predictarum penarū suprapositarū. et de his oībus precepi dare litteras meas et quaternos sigillatos sigillo meo. In cōplementū supradictorum datis in valleotici vicesima die ianuarij anno natiuitatis dñi Millesimo quadringentesimo duodecimo.

¶ De statu iudeorum i regno castelle

Octauus et vltimus articulus est qualis ē status iudeorum punc in regno isto castelle. licz optie ordiata sint ex iure canonico et ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac cōsideratione peccatis tñ exigentibus precipue prelatorū et principū aliorūque dñorum nihil vel modicū de omnibus supradictis obseruant iudei. Quia ex nimia conseruatione eorum et frequenti munerum acceptione iā venerūt in profundū malorū: vt insensibiles facti ad voces predicatorū et clamores gementiū non solum pauperū. sed etiā plurium aliorū in oppositum facti ceci retorquentes iudicia sua fauores ad libitum consequuntur. ex quibus plurima mala oriunt in populo precipue in fide et moribus cum multi xpiani facti sunt iudei. vel melius dicam erant occulti iudei. et facti sunt publici. Alij sunt sarraceni facti. Alij vero vtunt circūcisione. Alij cerimonias alias iudaicas obseruant impune. Et hoc et tyrannica rabies cōtinue crescit in regno: astutijs et cōsilijs iudeorū qui ad hec et similia inueniendā inter ceteros homines prompti sunt Et quod vereor calamo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dati in reprobū sensum multi de populo. quod immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinē operantes in eū vsum qui cōtra naturā est. laudātes se per vicos et plateas crimē pessimū cōmisisse. vt dei occulto iudicio eū dixerint pax et securitas tūc eis repētinus veniat interitus sicut et iudicia terribilia deus fecit in vindictā predicti criminis

per diluuiũ generale Gen.vi.⁊ per pluuiã ignis sulphuris super has ciuitates Gen.xix.⁊ per occasionẽ tribus beniamin:⁊ destructionem oim suarũ ciuitatũ ⁊ locorũ iudicũ xix.⁊.xx.caplis. Et per destructionem hyspanie igne ⁊ gladio tpe regis roderici vltimi gotthorũ regis quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatũ regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorẽ comitis Iuliani fuerũt potissima causa exterminij hyspaniarũ:vt colligitur ex chronica generali hyspanie: vt ex collectario hystoriarũ fratris Iohannis de podio. Auertat dñs hin sententiã ne pereãt boni cũ malis predicta mala ⁊ plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione: et fauore infideliũ in malis.cõtra sacrorũ canonũ sanctiones nõ attẽdẽtes pericula que ex predictis oriũtur.sicut notat Inno.iij. scribens epo senonen.⁊ epo parisien.sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa submisit perpetue seruituti pietas xpiana receptet ⁊ sustineat cohabitationẽ illorũ. Ingrati tamẽ nobis esse non debent: vt reddant xpianis pro gratia contumeliã et de familiaritate contẽptum qui tã ꝙ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illã retributionẽ impẽdũt:quã iuxta vulgare puerbiũ.mus impera.serpẽs in sinu.⁊ ignis in gremio. suis con suenerũt hospitibus exhibere.patent hec extra de iudeis.ca. ⁊ si iudeos. Vere iudei istius regni supoẽs iudeos ingratissimi sunt christianis.cum sustenentur tanꝙ domini in isto regno qđ alibi minime fit presertĩ in francia ⁊ anglia vt supradictũ est.vij.cõsideratione vt impleatur illud Exo.xxiij.c. Nõ habitẽt in terra tua ne forte peccare te faciant. In alijs tñ regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducũt ⁊ non solũ inter xpianos qđ iuris est.sed etiã in regnis machometorum vbi xpi incarnatio creditur ppter errorẽ quẽ tẽptauerunt iudei cõtra xpm inter eos ducũt vitã magis miserabilem ꝙ inter xpianos ⁊ captiuerĩ efficacis ac magis habent eos odio ⁊ cõtemptui ꝙ christiani. Cũ eñi principũ xpianorum detestabilis auaricia eos ppter lucra temporalia sustineat ⁊ xpiana mancipia ipsis habere permittat ⁊ immoderato vsurarũ fauore christianos expoliari cõcedat. Ipsi tamen iudei apud sarracenos abiectissima ⁊ vilia operantes mancipia ⁊ serui sunt paganorũ. Et extremis conditionibus inter eos commorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos cõtra legem machometi vel in vituperiũ eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. ¶ Unde legi ꝙ quidã iudeus peritissimus hyspanus dictus rabi abraã de la capa. sic cognominatus erat.qr tam pauper erat ꝙ nunꝙ habere potuit nisi illam capã veterẽ quã ducebat continue qui multa audiens de sepultura: ⁊ simulachro machometi pendenti vtute adamantiũ ⁊ ꝙ eius ornamentũ erat innumerabilis va-

loris disposuit ire illuc sub habitu sarracenico. et sic factum est. Et cum esset circumcisus et linguam sciret arabicam et caldeã incognitus per trãsiuit reputatus sarracenus. Et cum veniret in mecã. et ibi se fingeret religiosum sm leges machometi et vt talis acceptus et quasi facti confidentes de eo ingrediebatur locum illum vbi simulachrum erat: quod omnibus non licebat. et cum vidit tẽpus oportunũ adhibitis aliquibus succis alliorum et aliquib⁹ sanguinibus debilitata fuit virt⁹ adamantiũ. et cecidit simulachrum fractũq; est opus mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeam. et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadam magne festiuitatis sarracenorum vellent simulachrũ videre et venerari. quia non erat eis licitum omni tempore intrare: inuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter quod ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerunt quod non sarracenus, sed iudeus erat. Querẽtes ergo eum per omnes suas puincias et nõ inuenientes, quadringẽtas synagogas iudeorum destruxerunt. quarũ vna fuit synagoga toletana Cuius tunc illa ciuitas a sarracenis possidetur. ¶ Nunquid horribilia cõmiserunt in regno isto. specialiter circa sacramentũ corporis domini iesu christi. et cõmittunt cum illud possint vel furari vel a cupidis emere christianis. Non sufficeret liber magnus capere eorum crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis platis et principib⁹ aliisq; quorũ interest intendere punitioni eorũdem. quãtũcunq; hec vel alia grauissima crimina cõmittant oblatis muneribus seu mãmona sue iniquitatis expertus sum de eis nullã fieri vltionẽ. immo cũ accusantur ab aliquibus oẽs supradicti et cõiter in eorũ insurgũt fauorẽ. In hoc ergo regno iudeorũ nõ grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinem edant et bona nõ laborant terram nec eam defendũt. Sed maliciis et astutiis suis labores xpianorũ deuorant. et eorum sunt bonorũ heredes. sicut de eis scriptũ est Hier. v. c. sicut decipula plena auibus: sic domus eorũ plena dolo. Ideo magnificati sunt. et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo pditiones et mala iudeorũ vt dictũ est trãseunt sine pena et peccatis exigentibus semp in regno isto aliqui ipsorum nimis valẽt cũ regibus et ea que ad reges ptinẽt ptractãt: et talib⁹ se immiscent: quod habent sub iugo et dñio xpianos. Et ideo i regno isto tẽporibus fere oibus obtinent priuilegia iuxta velle. semp etiã in domo regia est vn⁹ magn⁹ miles vel plures qui eorum est aduocatus et defensor a quocũq; accusante. Et sic ceci iudei cecos efficiũt xpianos regni istius. Unde accidit puerbiũ antiquorũ. vidistis hic cecũ qui videtẽ excecauit. cum tamẽ scriptũ sit prouerb. xix. non decẽt stultum diuitie nec seruũ dñari principib⁹. ¶ Sz arguet hic iude⁹ si nos viuim⁹ hic in captiuitate et meli⁹ ei illaborio-

sius vt tu dicis. Et hoc sequitur ꝙ magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cuȝ fueritis in terra inimicorū vestrorū: nec odio vos habebo: vt imponā finē federi qđ pepigi vobiscū. Respōdetur ꝙ iudeorū solatiū in vita est ꝓpter peccata principū istius regni vel subiectorū suorum qui eos adiuuāt in hac vita. Sed ad dictū mosaycum cū dicitur ꝙ non imponeret finem eis cum in captiuitate essent, dico hoc fuisse duab⁹ de causis. Una im perpetua captiuitate ipsi maneāt ꝓpter ingratitudinis memoriā redemptionis messie iesu xpi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobriū sempiternū et ignominiā eternam que nunꝙ obliuioni delebit. Secūda causa est non possunt homines se excusare: quin peccatis ⁊ alijs malis subijciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebūt. Nā videmus naturaliter aīalia ꝓcreari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur. ⁊ aer corruptus in taliū sustētatione minuatur: vt aer pur⁹ remaneat alijs aīalibus sine dāno. ¶ Senseo ⁊ de hoc testimoniū perhibeo ꝙ summ⁹ pōtifex ⁊ reges ceteriq; principes xpiani deberēt adhibere remediū in predictis cū effectu cū imperatores ⁊ alij dñi antiquit⁹ nō ꝑmiserant eos viuere inter nos: nisi vt de morte xpo iesu illata mundo testimoniū perhiberēt: quod in captiuitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxiij. quomodo moyses eis maledictiones donauit dicens. seruies inimico tuo quē immittet dñs tibi in fame ⁊ siti. ⁊ nuditate ⁊ omni penuria ⁊ imponet iugum ferreū super ceruicem tuā donec te conterat. sequit. ⁊ erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte ⁊ die et non credes vite tue. mane dies q̄s mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis ⁊ propter ea q̄ tuis videbis oculis: quare videtur ꝙ non est intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tāta libertas eis incertiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno nunꝙ plaga discedat: sicut scriptum est Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit. Incrassat⁹ impinguatus dilatatus dereliq̄t deū factorē suum: ⁊ recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima cōsideratio et vltima huius tertij libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tēpore permiserit periclitari inuoluti cecitati ⁊ criminibus tam horrendis vt supra in libro isto latissime declaratuȝ est, in fine tamē seculi qui relicti fuerint non peribūt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viij.

explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cōitas nō cōuertit ad fidē xpi. Secūdus si aliqui eorum voluerint cōuerti vtrum sint recipiē di. Tertius quis modus dz teneri in receptiōe iudeorum ad fidem. Quartus an iudei sint compellēdi ad recipiē- dum fidē xpi. Quintus qua pena sint feriendi cōuersi iudei redeuntes ad iudaismum. Sextus quō recipiēt an- tixpm et decipientur ab eo. Septi- mus quō cognoscent se deceptos et conuertent ad viam veritatis iesu xpi dñi nostri. Octauus erit an tem pus antixpi quo iudei sunt conuer- tendi possit determinate cognosci et de signis temporis eius aduentus.

¶ Quare iudeorum cōmunitas non conuertitur ad fidem xpi.

Primus isti⁹ cōsi derātiōis punct⁹ est qua- re iudei in presenti tem- pore non cōuertuntur ad fidem iesu xpi. Respondetur φ ad hoc possunt iiij. assignari cause satis efficaces. Prima ē incōsideratio veritatis ad uentus xpi. Pro cuius intellectu no tandum φ in libris thalmulth consi derantur tres species materierum. quarum vna est placitorum siue cau sarum ciuilium et criminalium et de aliis dependētib⁹ inter gētes eorū. et hec assimilantur legibus impera torum iner nos. Secunda species ē eorum que vetantur vel licentiātur in lege sicut sunt cibi et alia et que sunt res munde et que immunde et de sacrificiis et orationibus et festi uitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta īter nos. Tertia species ma terie est hystoriarum legis siue crea tionis mundi vt vite antiquorū pa- trum et miraculorum in lege et de ad uē tu messie et conditionibus eius: et de resurrectione mortuorum et de die iu dicii: et de inferno et paradiso: et hanc particulam tertiā vocant iudei alga doth. i. annunciatiōes et singulare vo cāt agada. i. annūciatio. Item vocāt ea idiasor idest glose morales: et sin- gulare vocāt indias. Et predicte an nunciationes et glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte im mo sunt disperse p diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet ali qua auctoritas predictarum annun- ciationū. Cū gorabini scolarū thal- muth legūt suas lectiones inquantū pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cum omnibus illis glosis et expositio nibus et innouationib⁹ que possunt ad propositum suum applicare. Sed cum accedūt ad locum qui in aliquo tangit materiam tertiā scz ānūciatio num. dimittunt illud et nolunt lege- re dicentes φ est res de qua non erit aliquis fructus quod ipsi faciunt qz nou est intentio eorum labore nec cō siderare nisi materias q̄ sunt de pa- ne lucrando p quib⁹ populus eorum vulgaris honorant eos et dant sala- rium: et hic modus obseruatur p om nes rabinos in omnibus terris et in omnibus temporibus et in omnibus scolis eorum. Et hec causa principa lis obstinationis eorum est qz scz nō considerant nec vident ea que perti- nent ad pdictā tertiā speciē et vulga ris eorum populus manet ignorātia excecatus. ¶ Secūda causa est in cō ferentia auctoritatum sacre scriptu-

re quia dato quod aliquomodo cum occurrit aliquid in lectionibus suis de tertia materia considerent nõ est mirum si vna auctoritas vel due vel tres non explicent ad plenũ veritatem salutis cum aliquando videantur alique auctoritates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cum omnibus prophetiis tangentibus illam materiam et deberent videre glosas et trãslatiões chaldaicas que facte fuerunt per duos doctores: qui inter eos pro magis autenticis habentur cum illi super easdem auctoritates loquantur et non est dubium quin statim illuminarentur a spiritusancto si tales conferentias scripturarum cum eorum circũstantiis facerẽt vel viderent veritatẽ sole clariorem. Unde augustinus in libro octuaginta triũ questionũ: questione lxix. non potest inquit oriri error qui palliatur nomine christiano nisi de scripturis nõ intellectis: et hoc ideo quia antecedentia et subsequentia non contulerunt vnde ibidem solet circũstantia scripturarum illuminare sententiam. Unde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulsẽ sunt quia conferẽtes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicẽ mutuo inueniri potuerunt: qualiter essent intelligende: et hoc modo meruerunt cognoscere veritatem et venire ad viam salutis. Uenerabilis petrus alfonsi et magister alfonsus et magister iohannes et hieronymus de sancta fide de quibus sepe facta est mentio in isto volumine qui solẽnia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice: et errores in quo fuerant inuoluti. ¶ Tertia causa que impedit conuersionẽ aliquorum iudeorum est inordinatus amor ad vxores et filios et parẽtes. Unde expertus sum in hoc casu cum venerit ad me quidam de sapientioribus iudeis istius regni qui mecum cõferens de secretis legis, affirmauit se veraciter credere fidem christi et quod ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum biblie sed etiam thalmult et philosophorum. Cũque ab eo quererem quare nõ efficiabatur christianus. Respondit quod immo summe desiderabat hoc implere. Sed quia habebat patrem qui eum tenerrime diligebat cogitans quod cũ sciret pre tristicia moreretur. Dixit quod non vincere poterat seipsum nisi faceret cum consensu patris. Dicebat etiam quod nõ erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi quod ego tenerem modum cum rege vt ipse caperetur, et poneretur in carcere et inde scriberet patri suo quod esset necesse quod efficeretur christianus quia aliter nõ posset euadere mortẽ. Mihi autem nõ placuit hic modus palliatus mẽdaciis in lege christi quia quicquid ipse haberet ĩ corde de veritate fidei, populus acclamaret ipsum non fuisse factum christianum volũtarie sed compulsus carceribus et timore mortis quod non est honestum in lege christianorum quia pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisque patrem et matrem vxorem et filios fratres et sorores et agros vt centuplum accipiat et vitam eternam possideat. Durauit collocutio predicta inter me et predictum iudeũ fere per quattuor annos nec adhuc est factus christianus di-

rante in eo īpedimento p̄dicto amo ris paterni inordinati. ¶ Non min⁹ etiā detinet eorū animos ne conuertātur. cupiditas inordinata diuitiarū peruśuras cū hec sit pinguis quedam acquisitio diuitiarum sine labore. Unde dicitur in thalmuth q̄ quedam domina dixit vni rabino: q2 vidit q̄ erat pulcher et gratiosus. Similis est facies tua habenti gregē porcorū vel comprestanti pecuniam suā adusuram. ¶ Quarta causa que impedit cōuersionē iudeorū est inclinatio magna ad opiniones et constitutiones et cerimonias et consuetudines quas habuerunt et habēt in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerūt nutriti. Unde per duo exēpla hoc ostēditur de iudeis ad litterā Hiere. xiii. Primū exemplū est de nigredie ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare potest ethiops pellē suā quasi dicat non potest mutare nigredinē suā. Secūdū exemplū est de pardo qui non potest mutare varietatē pellis sue. Unde dicit aut pard⁹ varietates suas: q2 vtrūq3 predictorū est a natura: sic est de iudeis q̄ nō possunt reuerti ad bonū propter cōsuetudinē ad malū: quia consuetudo est quedā natura vt dicit philosoph⁹ in libro de memoria et reminiscētia. ¶ Sciendū tamen q̄ hec similitudo non tenet simpliciter: sed tm̄ secundū quid. Illa enī natura que est causa nigredinis ethiopis in nullo subiacet imperio ratiōis: et ideo ethiops non potest illā immutare quātūcūq3 conetur ad hoc. sed habitus ex consuetudine peccandi generatus et per modū nature inclinans ad malū causatur ex inclinatōe appetit⁹ sensitiui q̄ nat⁹ē obedire rationi. Et iō p̄ conatū libi arbitrij ad oppositū pōt reuerti ad bonū. tm̄ cū difficultate p̄pt̄ habitū inclinātē ad oppositū: et hoc dr̄ ipossibile fm q̄d .put dr̄. v. meth. vno mō dr̄ ipossibile q̄d vix pōt fieri aut cū difficultate. In exēplis aūt positis de ethiope et pardo est ipossibile simplr̄ secūdū naturā. tm̄ deo non est ipossibile. verba sunt nicolai de lyra in predicto passu et in veritate magna virtus cordis ē necessaria vt possit hō declinare ab his i quib⁹ a pueritia fuit nutritus cū illa doctrina q̄ a teneris annis est inhibita fit diuturna: nec oēs hoies sūt sufficiētes violentare p̄prias volūtates vt similia dimittant nisi solū illi q̄bus de⁹ fecit tantā gratiā vt cōtēnerent gaudia et bona tēporalia cū nihil sint in cōparatione bonorū spiritualiū et amplexent verā spē saluationis aiarū suarū: et boni finalis eterne beatitudinis earū sicut p̄mittit venienti ad xp̄m esa. lviii. Et requiem dabit tibi dn̄s de⁹ tu⁹ semp. Et iplebit splēdoribus aiaz tuā et ossa tua liberabit et eris q̄si hortus irrigu⁹: et sicut fons aq̄rū cuius non deficiet aque: sic et xp̄s ait Mat. xi. Regnū celorū vim patit et violenti rapiūt illud. Et iohānis. vi. Nemo potest venire ad me: nisi pr̄ meus qui misit me traxerit eum. ¶ Utrum iudei volentes conuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecūdus pūctus ē. Utrū sint recipiēdi iudei q̄ volunt ad fidem xp̄i cōuerti hoc dico: quia multi eorū fuerunt et sunt

sta mali ꝙ multa dāna faciūt ī eccle siam dei. Uerūtñ facta dıligēti exa minatiōe de mō aduēt⁹ eoꝝ nō sunt repellēdi ex q̄ volūt īrare sub alis fidei xp̄iane ⁊ lꝫ nō faciāt bona īntē tione sꝫ ꝑpter lucrū tēpoꝛale tales baptizati sunt ⁊ recipiūt sacr̄m licꝫ nō rē sacramēti q̄ est grā. tales ꝑpe saluationē sunt cū pietate dei plus ꝙ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo intrarēt. Et ꝑpter hoc dixerūt sapiētes israel ꝙ semꝑ dꝫ hō laboꝛare in lege lꝫ nō fa ciat bona intētiōe: qꝛ ex hoc poterit venire ad bonā intētionē. Et sic iu dei talr̄ veniētes poterūt venire ad rectā itētionē fidei cū dei adiutoꝛio vel ex vsu q̄ exercitabunt in ea. vel qꝛ de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic euꝫ cognoscāt in suis opib⁹ vel qꝛ dabit eis aliq̄s tribulatiōes vt corrigant ⁊ redeāt ad bonū vel qꝛ addiscēt ex hoc ⁊ filib⁹ libris q̄ ondūt radices fidei iesu xp̄i veri messie diligēter in eis studēdo vel ex eo ꝙ īfoꝛmabū tur cōtinue a p̄dicatoꝛibus euāgeli cis fidē xp̄i nūciātibus: ⁊ si tales in felices fuerint indurati intrinsecus iudaica ꝑfidia. habebūt foꝛte eoꝛum filij vel nepotes seu alij q̄ ex eis pro cedent cognitionem huius catholi ce veritatis et saluabuntur.

¶ Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem chꝛisti recipiendos.

Ertius pun ctus est scire q̄s mo dus dꝫ teneri ī rece ptione iudeoꝝ veni re volētium ad fidē xp̄i ne quātū possibi le fuerit det occasio maloꝝ q̄ senti mus a sp̄ūsancto: mod⁹ oꝛdinat⁹ est a quo qꝛ vt cōiter deuiant recipien tes nō est mirādū si taliter receptos non experiamur veros esse xp̄ianos et ideo recipiēdi sunt cū multa deli beratione ne ad vomitū redeant. et modus ponit in decretis de conse. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Iudei quoꝛum ꝑfidia freq̄ter ad vomi tum redit si ad leges catholicas ve nire voluerint ꝑ octo menses inter cathecuminos ecc̄lie limē introeāt. et si pura fide venire noscant tunc demum baptismi gratiam mereant quia si casu alio periculum infirmi tatis intra p̄scriptum tempus incur rerint ⁊ desperati fuerint baptizen tur. ¶ Et si queras an debeat talis iudeus aliquaꝫ abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrū conferendū. Respōdetur ꝙ vtrūq̄ debet fieri vt ptꝫ de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne qđ ab sit longa dilatio retro possit animas iudeoꝛuꝫ reuocere fratri nostro ep̄o loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dieruꝫ indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiui tas occurrit eos omnipotentis dei misericoꝛdia pꝛotegente baptizes. Sic ergo ptꝫ ꝙ iudei in die domini ca vel aliq̄ solēni die dn̄t baptizari. ¶ Sed numq̄d iude⁹ q̄ est seru⁹ xp̄ia ni si baptizet fiet liber. Respondet ꝙ nō: s̄m Ray. sed remanet seruus qꝛ seruitus introducta est de iure di uino. di. xxv. dic. vi. et per ius gētiū et iure canonico cōfirmatū. xij. q. ij. ecclesiam. cōcoꝛdat gotfridus ⁊ ho stien. Addit Ray. ꝙ vbi de bona cō suetudine non solent esse chꝛistiani serui consulerem ꝙ dominus in re

missionem peccatorum manu mitte ret cum vel saltem ꝙ pecunia men dicata vel seruitio ad tēpus ꝓstito secundum arbitrium boni viri redi meret se.xij.q.ij. Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptis mum compellere.

Quartus pūct° est si iudei sint cōpel lendi ad recipiēdū ba ptismum: hic sunt duo vidēda. Primum est de paruulis iudeoꝝ. ꝛ ſm de adultis iu deis. Ad pmū rñdet sctūs. Thomas in scda scde.q.iiij.ꝙ nō licet inuitis pentibus. Sed qñ ad annos discre tionis puenerint possunt fidē susci pere etiā pentibus inuitis. Cōcor dat guilhel. dicēs ꝙ nec lꝫ nutrici bus occulte baptizare paruulos iu deoꝝ. Si tñ in articulo mortis puu loꝝ hec facerēt non credo ꝙ pecca rēt. Doctor vero subtilis scotus in iiij.di.v. dicit ꝙ pueri iudeoꝝ possūt auferri pentib⁹ inuitis et baptizari ꝛ hoc p principes legislatores. quia legislatores possunt ordinare ad sa lutem vniuscuiusqꝫ subditi velit no lit. Ita pōt princeps eccl'ie ꝟbigra. Si respublica īdigeret bellatorib⁹ et iudei filios suos taliter differrēt ꝙ essent inepti ad bellādū. tunc pn ceps posset eos auferre a parentib⁹ et ipsis inuitis posset eos facere nu triri ꝛ instrui ad bellādum ita videt in ꝓposito. Aliꝗ dicunt ꝙ nō dꝫ fieri qꝛ eccl'ia tenet oppositū sed hoc ni hil est qꝛ quottidie possunt ab eccle sia noua institui ꝓ salute cōi. Aliꝗ di cunt ꝙ nō debet fieri propter ꝓphe tiam ysaie. qꝛ reliqꝫ israel salue fiēt sed hoc nō obstat qꝛ hoc pōt intelli gi de fidelibus: vel qꝛ etiā possunt aliqui i aliqua insula saluari. ¶ Ad secūdū scꝫ de iudeis adult[is] vtrū sint cōpellēdi ad fidē suscipiēdā. hic di cit supradict⁹ doctor scotus vbi sup ꝙ oēs deberēt cōpelli ad fidē qꝛ me lius ē cōpelli ad bene agēdū ꝙ ma le agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriēdi sint iudei con uersi ꝛ ad propria īstituta redeūtes.

Quintus pūctus est qua pena sunt feriēdi iudei ꝯuersi redeūtes ad vomitū iudaismi. ꝛ lꝫ supradictum sit de pena qua feriri debent a iure. nunc libet hic explicare duo. Pⁱo q̄ pena sint feriēdi ex lege regni. Se cundo q̄ pena sint feriēdi ex lege re gni p eos instituta. ¶ Circa primum notandū. ꝙ in hoc regno castelle est liber q̄dam antiquoꝝ regū gotthoꝝ q̄ lingua nostra dicit el. fuero. nizgo. vbi libro.xij.ti.ij.c.xvij. ad litterā p dictorum pena ponit vt sequit sicut xpiani debēt cōqueri de illoꝝ ma lis q̄ veniunt ꝯ sctām fidē iesu xpi. Ita debēt tenere tales mōs ꝙ null⁹ hō possit hēre veniā q̄ dimittit me li⁹ ꝓpositū ꝛ redit ad pei⁹. Et qꝛ au datia crudelior ꝛ mirabilior dꝫ hēre crudeliorē penā ꝛ mai⁹ tormētū. Jō statuim⁹ hāc legē. ꝙ oīs xpian⁹ ꝛ ma xime illi q̄ nati sunt de xpianis siue sit vir siue mulier. q̄ inuent⁹ fuerit ꝙ circumcidat vel ꝙ habeat mores iu deoꝝ vel q̄ sit inuēt⁹ de cetero ꝙ de⁹ nō mādet redire ad iudaismū. reci piat mortē a xpianis vel a nobis et sic punit⁹ crudelissimis penis vt in telligant quātum est exosum et exe

municatum malū quod fecit.ꝛ oīa
bona sua habeat rex taliter ꝙ here-
des nec ꝑpositi talium ꝑsonarum nō
cōsentiāt ī tali errore.hec ibi.¶ Se
cundo declarat ꝙ̄ pena sunt feriēdi
ex lege ꝑ ipsosmet iudeos instituta.
Un̄ in supradicto libro.xij.titu.ij.c.
xvij.scribit.ꝯstitutio qdā siue lex.
quā iudei toletani miserūt regi Si-
syndo cui⁹ tenor talis est.Noster do
mine potētissime ac honoratissime
rex Sisyndo nos oēs iudei ciuitatꝭ
toletane q̄ subscribere habemus vel
facere signa īfra ī hac lege salutes.
nos recordamur ꝙ bene et iuridice
alio tempore nos cōpellabatis ꝙ fa
ceremus fedus ꝛ scriptum ex ꝑcepto
regis titilai q̄ iam trāsiuit ꝙ oēs
deberemus obseruare ꝛ tenere fidē
xpianorum et sic nos omnes fecimus.
Sed quia obstinatio nostre duriciei
ꝛ antiquitas erroris patrum nostro-
rum nos impedit ne credam⁹ in do
mino nostro iesu xpo veraciter nec
teneamus fidem xpianorum firmiter.
Ideo nunc sponte et voluntarie re-
spondemus vestre altitudini sic pro
nobis sicut ꝑ n̄ris vxorib⁹ ꝛ ꝑ filiis
n̄ris: ꝑ hūc nostrū scriptū ꝙ decete
ro nō faciem⁹ aliquā cōsuetudinē iu
deorum: iudeis. q̄ noluerint baptizari
nec hēbim⁹ aliquā societatē cū eis
vllo mō nō cōtrahem⁹ matrimonia
cum aliqua nostri generis vsqꝫ ad
sextum gradum.non faciemus in ce
stum cum aliqua muliere nostri ge-
neris nec nos nec nostri filiū nec no
straqꝫ generatio.sed tam viri ꝙ fe-
mine decetero matrimonia contra
hemus cum christianis nō faciem⁹
circūcisionem nostre carnis.nō ob-
seruabimus pascha nec sabbata si-
cut solebant obseruare ceteri iudei
nec alias festiuitates.non ꝑparabi-
mus cibos secūdum eorum consue-
tudinem non faciemus aliquā rem
quam habent alij iudei in vsu ꝛ con
suetudine nec quomodo ipsi viuunt
sed omnes credimus cum mūda fi-
de et cum magna voluntate et cum
magna deuotione iesu xpi filij dei
viui sm̄ ꝙ euāgelia ꝛ apostoli man-
dant.Et illum confitemur et hono-
ramus omnes tenemus hanc sanctā
legem xpianorum veraciter tam in
diebus festiuitatum ꝙ in matrimo-
nijs et cibis et in omnibus alijs
moribus:nec dolum aliquem nec ali
quam rationem tenemus contra eā
ex nostra parte quin non implea-
mus et faciamus omnia que pro-
misimus.¶ De carnibus porci pro-
mittimus obseruare ꝙ si nō poteri-
mus comedere q2 non habemus eas
in consuetudine semꝑ tamē oīa que
cum eis cocta fuerint comedemus
sine tedio et sine omni nausia.Et si
aliquis de nobis inuentus fuerit q̄
faciet cōtra ea que supradicta sunt
vel contra minimum eorū vel ꝙ au-
sus sit aliqua facere cōtra fidē xpia
nam.vel si moram fecerim⁹ in faciē
do ea que promittimus verbo seu fa
cto iuramus per illummet patrē ꝛ
filium ꝛ spiritum sanctū qui ē vnus
deus et trin⁹ qđqꝫ quēcūqꝫ omniū
qui inuentus fuerit transisse ꝑdicta
vel aliquid eorum ꝙ nos cum cōbu
remus vel lapidabimus.¶ Et si for
te pietas vestra voluerit eius salua
re vitam statim sit factus seruus et
ꝙ detis ipsum et oīa bona sua cui
volueritis pro semper.vel ꝙ facia-
tis de eo et de bonis suis ꝙ volue-

ritis.non solum quia habetis potestatem regis sed quia vobis concedimus per hunc nostrum scriptum. et istud fedus et scriptum fuit factum transanctis.xii.dieb9 kalen. marcii i.vi.ano quo vos regnastis:hec ibi. ¶ Ecce vidimus qua pena feriendi sunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eorum non solum ex lege regia sed etiam ex lege per eos statuta.que ciuitatum et locorum totius regni que iudeos ciuitatis toletane. cum illa imperialis ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris conditonis sunt alii iudei alibi conuersi que toletani. Credo que si vera fieret inquisitio presertim isto tempore que innumerabiles ignibus traderentur de his qui iudaizare realiter inuenirentur.qui si hic non puniantur crudelius que publici iudei eternis ignibus cremabuntur.

¶ Quomodo iudei recepturi sunt antichristum.

Sextus punct9 est videri quomodo iudei recipient antixpm et decipientur ab eo. Erit enim antixps secundum sanctos nequissimus qui nascetur in babylone siue generabitur de tribu dan. Unde super illo gen.xlix.via dan coluber in via. Beatus ysidor9 supra pentateucum dicit:que est hoc intelligendum de antixpo et propterea illa tribus non annumeratur in numero signatorum Apo.vii.sup quo dicit Beda. que dan pretermisit quia de illa tribu nasciturus est antixps. cuius aduentus vt ait apostolus.erit secundum operationem sathane qui totum faciet instigante dyabolo que illum possidebit atque cooperante.nec tamen ita possidebit eum ex toto vt veniatur ei sicut humanitati diuinitas in xpo.nec ita vexabit eum vt careat rationis iudicio alioquin non imputaretur ei quicquid ageret sicut furibundo. ¶ Commestor quidem dicit que a principio conceptionis illius diabolus in vtero matris eius descendet cuius virtute deinceps aletur puer et nascetur et adolescet. Sed dicunt alii et forte melius et verius que more ceterorum hominum a die conceptionis sue habebit angelum sui custodem vsque ad annum discretionis tunc extolletur super omne quod dicitur esse deus et angelorum presidio penitus deserto occupabit eum diabolus qui ideo tunc soluendus dicitur.quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam per illum exercet et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum sicut possessor ad libitum suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruet eum. Cum ergo venerit iste impius antixps filius israel qui ab alexandro inter montes Caspios in plaga septentrionali sup occeanum vbi nunc est finis imperii magni.canis inter duo castra dicta guth et maguth fuerunt inclusi vt refert magister hystoriarum et secundum iosephum facto terremotu in conspectu principis montib9 cadentib9 sup montes ibidem prope montib9 prope muro indissolubili et port3 ferreis obserati que ad huc ibi dicunt esse incantati.nudi incendentes carnibus crudis et arborum fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intantum vt secundum aliquos possent.xxiiii.regna implere.que etiam

quadam celesti virtute et montium portarũ ꝛ muroꝝ firmitate ꝛ imperatoris de catayo scꝫ magni Canis vel regine Amosonum militia obserati exire nequeunt: excepto dũtaxat qꝛ pro monstro ipe magnus canis aliquos de eis q̃n̄qꝫ port ʒ apertis extra hit ꝛ mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Isti p̄dicto antixp̄o ad iungent virtute quoꝝ regnabit ꝛ erit monarcha potentissim⁹ Et congregatis aliis iudeis qui sunt per orbeꝫ dispersi veniens hierosolimã circũcidet se dicens iudeis se esse xp̄m ipsis in lege ꝓmissum: ꝛ xp̄m vero nr̄m fuisse deceptorem ꝛ magũ. oẽs itaqꝫ iudei accedentes ꝛ ei adherentes cõfluent ad ipsum: qꝛ ipsi nimio deside rio feruent de aduentu messie p quẽ expectant a captiuitate liberari decepti signis ꝛ a lecti promissis. et qꝛ videbunt eum omni prosperitate et gloria clarescere regesqꝫ subiugare Ideo illi longo excecati errore eum tãqꝫ verum messiam suum recipient ꝛ vt deũ colent: ꝛ tanqꝫ rex ꝛ dñs ab ipsis metuetur. Et propterea apostolus .ij. ad Thes. ij. vocat eum hoiem peccati. filiũ perditiõis qui aduersatur ꝛ extollitur supra omne qđ dicit deus. Aut ꝙ colit ita vt in tẽplo dei ipse sedeat quod edificabit in hierusalem scđm quosdã: vel vt verius loquar scđm alios ipse scilicet tẽpluꝫ dei: ostendens se tanqꝫ ipse deus sit. hoc est ꝙ dicit beatus Aug. xx. de ci. dei. c. xix. ꝙ illud ꝙ nos habemus de antixp̄o in templo dei sedeat. greci habent in templum dei sedeat. tanqꝫ inquit aug. ipse sit templum dei. i. ecclesia. ex quo dicto accipitur argumentum ꝙ antixp̄s erit falsus xp̄ianus et finget se virum ecclesiasticuꝫ accõmodati⁹ nocẽdum qꝛ in tẽplum dei. i. in modum ecclesie. ait aug. hoc ideꝫ vult frãcisc⁹ de maronis in. iiij. di. xlviij. q. ij. allegãs aug. vbi ꝫ. ipse etiam vt facilius xp̄ianos ꝛ iudeos ad ritũ suũ attrahat diẽ dñicũ in fauorẽ xp̄ianoꝝ. ꝛ diem sabbati in fauorem iudeoꝝ faciet custodiri vt pꝫ in decretis de ꝯse. di. iij. ꝓuenit. Sic ergo pꝫ quõ iudei decipient ab antixp̄o ꝛ quõ recipient eum vt messiam suum et colent.

¶ Quomodo cognoscent se per antichristum deceptos.

Eptimus pũct⁹ est scire quõ iudei cognoscent se deceptos per antixp̄m ꝛ quomodo conuertentur finaliter ad fidem catholicaꝫ Notãdum ergo ꝙ postqꝫ iudei receperunt antixp̄m tanquã messiaꝫ suũ decepti ex his que dicta sunt in p̄cedenti puncto tunc mittet deus ad eorum ꝛ aliorum multorum conuersionem Helyam ꝛ enoch qđ erit iter occultum aduentum antixp̄i qui est p natiuitatem ꝛ manifestum ei⁹ aduẽtum qui est per predicationem ꝛ aptam persecutionem. Tunc ergo predicti helyas ꝛ enoch qui viui adhuc in paradiso terrestri reseruãtur veniẽt ꝛ manifeste se ostẽdit in hierlm ꝛ incipit publice predicare ꝯtra antichristum destruentes eius ꝓcessum et declarantes manifeste eius deceptiones ꝛ astutias dyabolicas. Ipsumqꝫ coram omni populo arguent mendacem et fallacem ostendent: ꝛ aperiẽt thesauros absconditos iudeis de veritate salutis fidei iesu christi: et si

vt dicitur Malachie vltimo. Conuertent corda patrum in filios. Glosa ad instructionem posteriorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt. et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iudei et christiani pari religione tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xliiij. milia virorum ex omni tribu israel pro christo interfecti. ¶ De predicatione autem Helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xj. Dabo duobus testibus meis scilicet helye et enoch et prophetabunt id est predicabunt diebus mille ducentis sexaginta. glosa id est tribus annis sicut ipse christus predicauit: amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostendentes: hi sunt due oliue id est spiritu sancto vncti: et duo candelabra idest lumen dantes aliis. Tunc videns antichristus se confusum et quod detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionem et occidet eos in hierusalem et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorum metu antichristi vt quicunque viderint timeant eis conformari. Occisores autem eorum leti erunt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occisores audient voces angelorum dicentium helyas et enoch attendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et istud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi per eos Sed et amplius confirmabuntur per mortem antichristi qui secundum quod dicit glosa super apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xij. Iurauit angelus per viuentem in eternum quod in tempus scilicet vnius anni: et tempora scilicet duorum annorum: et dimidium temporis. i. dimidij anni scilicet regnabit antichristus: et idem dicit glo. quod hoc spacio dicitur desolatio duratura sub antichristo Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiiij. vbi dicitur quod nisi breuitati fuissent dies illi non fuisset salua omnis caro: super quo dicit glosa quod hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius quia enim et superbus et infirmus aspicit eos dies quos singulariter malus intulit misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suum antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus noster iesus christus: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui: idest virtute precepti sui. Ipso namque iesu clamante in aere moriatur antichristus per michaelem vt dicitur fulminatus. maxima quoque pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viso erit finalis et totalis conuersio, siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. ¶ Et si queras vtrum occiso antichristo statim christus veniet ad iudicium. dico quod non sed secundum glo. danielis. xij. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum Quantum autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mun-

dì nemo scit. Sed quid fiet de ministris antichristi qui remanserūt post eius mortem dicitur ꝙ gaudebunt ducentes vxores ⁊ dicentes licet princeps noster mortuus sit tamen habemus pacem ⁊ prosperitatem. et cum talia dixerint repentinus super eos veniet interitꝰ: ⁊ extunc ecclesia vsqꝫ ad finem mundi conquiescet pacificata. quia extunc fraudulentia ⁊ seuicia dyaboli cessabunt. ¶ Visum est ergo quomodo iudei cognoscent se deceptos ⁊ quomodo conuertentur finaliter ad fidē iesu christi. ¶ Sed dicet aliquis nunquid hec finalis iudeorum conuersio fuit a prophetis prenūciata dico ꝙ sic. Et primo hoc prenunciauit ysaias in. c. x. vbi sic habetur si fuerit populus tuus israel sicut arena maris reliquie conuertentur ex eo: super quo dicit targuꝫ. Si fuerit populus tuus israel multus sicut arena maris residuuꝫ ꝙ neqꝫ peccauit: vel ꝙ penituerit de peccato conuertetur. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris [pre multitudine ego conflabo eos vt argentum ⁊ redigentur in modicum residuum. Residuum vero [illius] modicum conuertetur ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in pereth beleus. capi. Causa vero cōuersionis scriptum est abacuch. ij. quoniam adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et non mentietur si tardauerit ꝰ expecta eum: quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices ꝙ nos sumus expectantes et ipse nō immo sicut dictum est ysaie xxx. propterea expectat [dominus] vt misereat vestri. ex quo igitur ipse est spectans ⁊ nos sumus expectātes qui retardat regula iudicij ē retardās nos cur expectamus ad recipiendū mercedeꝫ sicut dictum est ysa. xxx. Beati oēs q̄ spectant eū. dicit rabi. Consummati sunt oēs termini vel fines ⁊ non pēdet res nisi in penitentia ⁊ in bonis operibꝰ Rabi elyazar dicit si israel fecerint ponitentiam redimentur: si autem non: nō redimentur: sed deus sanctus ⁊ benedictus constituet eis regem cuius statuta erunt durissima sicut aman ⁊ reducet eos ad bonum huc vsqꝫ thalmuth transumptiue in pugiōe in parte finali. c. vlti. ¶ Secundo introducitur osee ꝓpheta qui in ca. iij. scd̄m expositioneꝫ magistri Nicolai de lyra declarat duo. scꝫ statum iudeorum ab ascensione xp̄i vsqꝫ ad finem seculi ⁊ eorum conuersionē finaleꝫ. De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signuꝫ ꝙ plebs iudaica spectaret messiaꝫ ⁊ ad huc spectat non fornicaberis hoc dicit qꝛ non seruiunt ydolis ⁊ non eris cum viro. i. cum xp̄o a quo est modo sepata propter suam incredulitateꝫ hic est ille vir de quo dicit hier. xxxi. Femina circundabit virum gremio vteri sui: sequitur sed ego expectabo te. loquitur in persona dei qui expectat iudeorum finalem conuersionē consequenter hec declarat per ꝓdigiale factum dicens quia multos q̄ si dicat factum predictum designat ꝙ dies multos sedebunt. i. manebūt filij israel sine rege. i. sine principe sic videmus ꝙ non habent de se regem nec principem sed alienis regibus et principibus seruiunt et sine sacrificio. i. sine altari quia non possunt sacrificare extra hierusalem a

quia sunt expulsi et templum destructum et sine ephot.i.sine veste sacerdotali quia sublatis sacrificijs cessat vsus vestis et sine serephin idest imaginibus in quibus demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascensione domini vsque ad finem. Sequitur scdm scz iudeorum finalis conuersio et post hec.i.post iudeorum abiectionem et execationem reuertentur filij israel scz ab errore suo: et querent dnm deum suum scz deuote et dauid idest dei filium iesum xpm et q sic debeat intelligi patet per translationē chaldaicā apud hebreos autenticaz que sic habet.post hec reuertenf filij israel et querent cultum dei sui et obedient messie filio dauid regi suo. Sequitur in textu et pauebunt ad dominum scz ipm reuerendo et ad bonum eius scz timendo declinare ab eo qd bonum est in oculis ipsius et subdit tempus in nouissimo dierum.i.circa finem mundi implebit istud. Patet ergo quō finalis conuersio iudeoruz fuit a prophetis prenunciata ac etiā inter medium tempus.

¶ Utrum certis iudicijs et quibus antichristi cognosci potest aduentus.

Octauus et vltimus punctus huius considerationis vltime tertij libri ē an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci. Respondetur q presumptuosum est hmōi viatori quocūque modo hoc velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus augu.xviij de ci.dei.c.liij.declarans dicit de antichristi tempore quando erit importune omnino queritur:si etiaz nobis hoc nosse prodesset:a quo melius quaz ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur: non enim siluerunt inde apud eum sed a presente quesierunt dicentes:domine si in tempore hoc restitues regnuz israel At ille non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate:non vtique illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt qn istud acceperūt responsum:frustra igitur annos qui remanent huic seculo computare vel diffinire conamur.cum hoc scire nō esse nostrum ab ore veritatis audiamus: quos tamen alij quadringētos Alij etiam mille ab ascensione domini vsque ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerūt.quemadmodum autem quisque eorum astruat opinionem suam longum est demonstrarez non necessarium.coniecturis qppe vtuntur humanis non ab eis aliquid certū de scripture canonice auctoritate profertur. Omnium enim de hacre calculantiū digitos resoluit et quiescere iubet ille qui dicit nō est vestrum nosse tempora vel momēta.hec ille. ¶ Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tēpus certum determinauerunt cum tam supradicti: q etiam alij de quorum numero fuit arnaldus devilla noua qui in tractatu quem fecit de fine seculi determinat q antichristus erit venturus in quartodecimo centenario a natiuitate christi.et patet q sumus iā vltra per.lxxxv.ānos. Quidā etiā alius magnus predicator per or

dem discurrens circa annum domini Mil.cccc.in sermone. Ecce hic positus est in ruinaz: declarauit tēpore suo iam natum esse antichristū per plures visiones et exempla cuius oppositū patet. Unus alius parisiē. conclusionem posuit affirmatiuam ꝙ anno domini Mille.ccccviij. et dimidio debebat apparere et publicari mundo et anno domini Mille.ccc lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione tēporis aduentus antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunqȝ alij presumpserint predictum tēpus assignare. ¶ Sed dicet aliquis diligens scire licet tempus determinatum presumptuosum sit assignare. non tamen erit illicitum signa inquirere vt his cautiores reddantur fideles. Dico ꝙ verum est non tamen inquiri debent talia signa curiositate sciendi: sed animo seipsum et alios edificandi in timore dei. ¶ Sed nū quid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduētus. Dico ꝙ in sacra scriptura inueniuntur prenunciata nouem signa precipua propinquitatis aduentus antichristi. Primum signum est totius mundi generalis perturbatio: de quo Daniel prophetauit in capi.xij. veniet tempus quale non fuit ab illo tempore quo gentes ceperūt esse vsqȝ ad tempus illud quod exponēs christus. Mat. xxiiij. dicit ꝙ erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi: et ibidem declarando que erunt iste tribulationes: dicit ꝙ surget gens contra gentem et regnū aduersus regnū. pestilentie et fames et terremot⁹ erūt per loca terroresqȝ de celo. &c. Secūdum signum est scisma ecclesie crudelissimum de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo.ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciuitate dei. capi. xix. dicit quid dixerit scilicet apostolus me prorsus fateor ignorare: et ibi recitat Augusti. multorū suspitiones circa istud quidem enī dicunt ipsum paulum voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandū calumniam. alij autem credunt neronem antichristum futurum et resurrecturum. Alij autem nonduz mortuū sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnuz. dicit tamen ibi Augustinus ꝙ mira ē sic opinantiuz temeritas. Sed istud dictum difficile ibidem pertractās dicit sic nō absurde intelligitur qui tenet scilicet imperiuz teneat donec de medio fiat: id est tollatur de medio per antichristuz ipsum imperiū vel aliter inquit. donec de medio ecclesie exeat ministerium iniquitatis quod scilicet nunc est occultum. ¶ Ex prima autē expositiōe accipitur argumentum ꝙ antichristus pugnabit contra romanum imperium et tunc oportet ꝙ ille imperator sit fidelissimus qui resistit ei. Ex secūda sequitur ꝙ malum illius persecutionis orietur ab ecclesia vt infra ipsaz sit prius pugna intestina. Has duas illationes ponit frācíscus maronis in suis floribus de ciuitate dei capitu. quo supra. Et predicta malicia nihil aliud videtur esse nisi scisma grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide. Istud est ergo signum precipuum quod debet preuenire antichristum iuxta illud. ij. ad Thessa.ij.

Nisi venerit discessio primum et reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis &c. quod exponunt doctores de discessione a fide: quod autem sit istud signum manifestatiuum eius aduentus patet: quia postquam dixit qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit: et tunc reuelabitur ille iniquus. ¶ Tertium signum est multiplicatio vitiorum de quo christus ait. Mat. vicesimoquarto et quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit. ij. ad Thimo. iij. capi. In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa et erunt omnes seipsos amantes, cupidi elati blasphemi: parentibus inobedientes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace: criminatores incontinentes. Immites sine benignitate: proditores: proterui: tumidi: voluptatum amatores magis quam dei. habentes speciem quidem pietatis: virtutem eius abnegantes. ¶ Quartum signum est neglectio siue contemptus sane doctrine de quo. ij. ad Thi. iiij. erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditus auertent: ad fabulas autem conuertentur. ¶ Quintum signum est perturbatio omnis prelature spiritualis et terrenalis iurisditionis de quo Danie. iiij. In tempore illo non erit princeps: neque propheta: neque dux in populo meo qui scilicet obseruet veritatem vite iusticie et doctrine.

¶ Sextum signum est vindicatio diuinalis per flagellum et correctionem de quo Ezechie. vij. Uenit tempus prope est dies occisionis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum. ¶ Se primum signum erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur: deuiantibus ostenditur salutis via et errantibus manifesta fit semita veritatis: hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum diuini verbi de mentibus hominum disperibunt sicut notat beatus bernardus in suo euangelio eterno non in solo pane viuit homo: allegans illud Apoca. viij. Et cum agnus aperuisset septimum sigillum factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum namque sigillum vt dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum: quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuersationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi apparent predicare. verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum iesum christum. Sed notanter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine et vite: et diffor mitatem auersionis et dyabolice cecitatis qua auertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia variis modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti euidentiam incipit exclamare sicut in Gen. xviij. capi. de sodomitis et gomorreanis scriptum est. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Gomorra enim cecitas et sodoma pecus silens interpretatur

Ex hac namq; abysso ignorantie dei et malicie mundi successum sumet et prosperabitur antichristus sicut Apoca ly. xi. capi. scriptum est. bestia id est bestialis et crudelis. antichristus ascendet de abysso id est prosperabitur et successum habebit ex ignorantia mundi qui ue abyssus poterit appellari: quia mundus tunc propter defectum diuini verbi ignorantia plenus erit in cunctis bonis. propterea Job. xx. capitulo ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia non est in me lumen scz alicuius necessarie veritatis hoc ibi. ¶ Octauum signum est dubitatio in fide et pullulatio erroris et deceptionum de quo dicitur prima ad Thimo. i. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris: et doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium. ¶ Nonum signum est destructio ecclesie ad tempus de quo prophetauit Johannes Apoca. ly. xii. quod mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: et tempora et dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat et contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum: et recurrat diligentissime ad fortissimum defensorem iesum christum dominum nostrum qui est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quartus de sarracenorū bello.

Irriliter ut de⁹ tradidit dissoluto iā expiri op3 ī hoc libro iiij. sarracenoꝝ vires q̄d sc3 cōtra nostrum fidei fortalicium pos sint. Pro cui⁹ declaro intellectu. xij. ꝯsidera tiōes occurrūt itelle ctui ptractāde q̄rum prima erit de origine machomcti. Secūda de vita ꝛ morib⁹ machometi. Tertia de q̄litate doctrine ꝛ leg̃ machometi. Quarta de fundamēto leg̃ machometi. Quinta de concordātia ꝛ discordātia legis machometi cū lege christi in articulis fidei ꝛ sacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de successorib⁹ machometi. Octaua de bello sarracenorum per rationes contra nomē christianum ꝛ contra veritatem vtriusq3 legis sc3 christi ꝛ moysi. Nona erit de bellis ꝛ triumphis sarracenorum ꝛ christianoꝝ per arma corporalia vsq3 in presens tempus. Decima est de possessione terre sancte per sarracenos. Undecima est de his ad que compelli debent sarraceni viuētes inter christianos de iure ꝛ de his ad que compelli debēt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ꝛ de eorum perpetua seruitute sub iugo xp̄ianorum.

¶ De origine machometi.

Rima consideratio hui⁹ quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. Primus ē de origine machometi quo ad genus ꝛ locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorē. Tertius de origine vtriusq̄ quo ad tempus.

¶ De origine machometi quo ad genus ꝛ locum.

Rimus articulus est de origine machometi quo ad genus ꝛ locū. Circa quod notandū ꝙ machometus originē traxit ex hismaele filio patriarche abrahe, ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus quē deus eiecit a domo paterna iussitq̄ morari in deserto pharan Gen. xxi. cū vocatis. Hic fuit palustr⁹ sagittarius ĩtra eo. ca. Habuitq̄ vexillū altissimū in quo scriptū erat superbia vite sub quo ipe militauit cōtinue ꝛ innumerabiles hoies ab eo decepti. Hic genuit cedar de q̄ gen. xxxv. q̄ genuit hamel, q̄ tebich. q̄ hamessa. q̄ adech. q̄ adne, q̄ adne. q̄ machack. ydolatrā pessimū: q̄ sacrificia fecit filio suo nisar vt pꝫ in libris generatiōis mahurith. Iste nisar fuit secūdus angel⁹ sathane post hismaelem habēs vexillū altissimum in quo scriptū erat vanitas mundi sub quo ipe ptinue militauit ꝛ īnumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. q̄ emosera. q̄ melich. q̄ vain. qui luffe. q̄ galibē. q̄ caph. q̄ mira. q̄ coidai. q̄ abdemenoph. ydolatrā pessimū q̄ habuit artē hismaelis ꝛ vexillū nizaris ꝛ claues oim ydoloꝝ mecꝭ vt pꝫ in lib. generatiōis mahurith. Abdemenoph vero genuit abdemutalipb. q̄ abdalā: q̄ machometum ex enima vxore q̄ fuit filia hassop. q̄ cōcepit ꝛ peperit p̄dictū machometum in villa quadā que dicit̄ ytrarip. q̄ ē pꝑe mecqā in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus ꝓ cōfusiōe generis humani q̄ habuit vexillū altissimū in quo scriptū erat ꝯcupiscētia carnis sub quo ipe militauit vsq̄ ad mortē. Oēsq̄ sectatores sui damnatissime sue secte nec mirū si pessimus fuit: qꝛ scd̄m apostolum si radix sancta ꝛ rami ꝛ ꝑ oppositū. Si radix pessima qualis fuit hismael ꝛ ramus scꝫ machomet⁹ pessimus fuit. Et sic pꝫ origo machometi quo ad genus ꝛ locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.

Ecundus articulus est scire quo auctore secta machometi originē habuit Circa qd̄ aduertēdū ꝙ p̄dict⁹ abdalla pater machometi habebat magnā familiaritatē ꝛ societatē cū quodā iudeo astronomo: qui valde perit⁹ erat in scia astronomie. Erat ēt doct⁹ nō solū ī lege iudeoꝝ sꝫ ēt xp̄ianoꝝ ꝛ accidit sic ꝙ illo āno q̄ enima ꝯcepit machometū fuit magna siccitas ꝑ oēꝫ terrā arabie intm̄ ꝙ terra nō poterat arari nec seminari sic ꝙ iā oino deficiēte pane nihil aliud comedebant nisi herbas ꝛ radices camporum. Cum vero venit tēpus quo enima peperit filiuꝫ p̄es

dictus iudeus aspexit et signauit cõcordantiam stellarum ⁊ planetarum super natiuitatem pueri. ⁊ intellexit per illã ꝙ puer ille debebat esse homo fortis et potens in regno ⁊ lege. Et cum hoc accidit abdolla non erat in terra illa. quia iuerat in hierusalem ad faciendum orationem sicut tunc erat consuetudo. Sed cum rediit narrauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec diebus paucis elapsis mortuus fuit abdolla in eadem villa de itrarip. et eo tempore quo natus est machometus erant Arabiani ⁊ affircani in magno cogitatu quia nesciebant certitudinaliter ad quã credentiarũ se attinerent si ad credentiam xpianorum vel iudeorum seu ad sectã arreanorum. Et cũ esset machometus quattuor annorũ dixit iude⁹ astronimus mentiendo ꝙ venerant duo angeli ⁊ extraxerãt cor machometi et eo diuiso per medium ꝙ extraxerant ab eo vnum coagulum sanguinis et deinde ꝙ lauerant eum multum bene cũ aqua clarissima ⁊ pulcherrima ⁊ post hoc qđ ponderauerant illud cum cordibus decem hoim qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus aliis ⁊ ꝙ semper inuenerunt ꝙ cor machometi ponderabat plus ꝙ omnia alia et ꝙ vnus angelus illorum dixit alteri si istud cor fuerit positum in põdere cum omnibus cordibus omniũ hominum; que sunt in arabia excedet in pondere omnia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo ꝙ hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cũ autem machometus esset octo annorum mortua matre. et auo eius. Abdemuthaleph cepit eum in custodia Abutalip auũcul⁹ eius frater patris sui ⁊ hic Abutalip tradidit eũ docẽdum predicto iudeo astronimo q̃ instruxit eum in scientiis naturalibus ⁊ in legibus iudeorum ⁊ xpianorum. Ex q̃ doctria tũc habita cepit ea q̃ postea interposuit in illa mala secta quã cõposuit ad perditionẽ animarũ in corum credẽtium ordinatam. ¶ Addit̃ etiã huic ꝙ cũ esset machomet⁹. xxv. ãnorum tendẽs in egyptũ ꝑ quibusdam mercanciis exercendis morabat̃ ibidem cũ iudeis ⁊ xpianis ibi existẽtibus aliquo tpe anni. specialiter cum quodam monacho de anthiochia cuius nomen erat iohãnes quẽ in specialẽ amicũ habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa tam de noua lege ꝙ de veteri ad defensionem sui contra iudeos et xpianos quomodo disputaret cum illis quia quicquid eum docebat predictus monachus totum erat contra deum ⁊ legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipul⁹ Sergii monachi. qui fuit heretic⁹ arrean⁹. Hic Sergius in errores nestorii incidẽs dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit ⁊ machometo adhesit Tunc de veteri testamento et nouo plura edocuit vt tradunt: ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi, quia a iudeo; et monachis hereticis ⁊ dyabolo pñcipaliori magistro.

¶ De origine machometi ⁊ sue secte quo ad tempus.

Ertius articul⁹ est de origine machometi ⁊ sue secte quo ad tẽpus. Et licet

multi multa dicant: tamen communius tenetur ꝙ incepit circa finem temporis Eraclij: qui imperauit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubij ⁊ interfecit bestiam illam que habebat capita septem et septem diademata et decem cornua de qua dicitur Apocalipsi. xij. Bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuens. habebat enim capita septem idest sex reges sibi subiectos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia illorum regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorum acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi dicitur bachides autem erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argenteã in qua intermicantibus gemmis posuit thronum suum ex auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune ⁊ per occultos meatus ⁊ festulas aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videretur infundere ⁊ cum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus circũmacta turris fabrica moueri videbatur ⁊ qua quodam modo rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artificis mentiebatur Occisa est autem ista bestia per eraclium filio deuicto. quia noluit salutiferis monitis christianissimi principis acquiescere: argentum vero turris illi⁹ dedit militib⁹ suis. Aurũ vero ac gemmas idest vasa et reliqua utensilia ad restaurationem ecclesiarum quas tirannus destruxerat reseruauit. et lignum sancte crucis quod predicta bestia in predicta turri tenebat hierosolimam reportauit Unde ipse rapuerat vt patet in historia exaltationis sancte crucis. ¶ Circa finem vero huius preclarissimi principis venit machometus ⁊ signatur tempus Apoca. xiij. Ubi dicitur qui habet intellectum computet numerũ bestie id est machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicetur. numerus enim hominis est et numer⁹ ei⁹ est. dc. lxvi. scilicet anni. Sed ad qđ referatur iste numerus patet ꝙ non refertur ad numerum annorum vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexaginta tribus ãnis vt patet in speculo historiali propter quod alij dixerunt ꝙ refertur ad durationem legis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem temporis eraclij vt dictum est qui cepit imperare anno domini sexcẽtesimodecimotertio et imperauit trigita annis. a fine autem huius tẽporis vsq̃ ad presentem annũ qui est. M. cccc. lix. fluxit maior numerus vt patet consideranti. et tamen adhuc durat lex machometi. propter quod alij dicunt ꝙ post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes sarracenos et ab illa correctione debet incipere numerus annorum durationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter. dictum tũ quia non diceretur lex machometi. sꝫ sapientum: tũ quia illi sapientes dicuntur fuisse discipuli machometi ⁊ sic eius correctio non fuit post dationẽ a machometo per corpus notabiliter magnum et sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illum vt pꝫ intuenti. ⁊ tamen lex machometi non videtur ita propinqua cessationi: cũ nouiter gens ei⁹ occupauerit

fere totam greciā: propter quod sal no meliori iudicio vidatur ꝙ iste numerus annorū: sit incipiendus ab incarnatione domini: ⁊ terminādus i morte machometi. De quo prophetice loquitur iohannes euangelista quod sic declarari potest. Nam ab anno incarnationis domini vsq; ad finem imperij eraclij fluxerunt anni sexcenti.xliij. vt dictum est: ⁊ isti numeri simul iuncti faciunt septingentos ⁊ sex annos quibus oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cum eraclio. Aliter anni bis cōputarentur vt patet intuenti. Isti vero estimātur probabiliter fuisse.iiij. quia machometus primo fuit pauper postea inualuit per mercantias ⁊ postea per rapinas ⁊ fraudes anteꝙ attemptaret se regē facere ⁊ legē dare vt dicetur quam legē dedit circa mortem eraclij. Et sic de vita machometi videntur probabiliter fluxisse.iiij. anni ante tempus mortis eraclij quibus demptis de septingētis sex remanent precise.dc.lxvi. ab incarnatione domini vsq; ad mortē machometi: ⁊ secundum hoc potest congrue hec littera prophetica exponi. Numerus enī hominis scʒ christi qui fuit perfectus sciētijs ⁊ virtutibus ab instanti incarnationis: ⁊ numerus eius: scilicet machometi est.dc.lxvi. quia tantus numerus annorum fuit ab anno quo dominus factus est homo vsq; ad terminum vite machometi: vt predictum est.

¶ Sciendum ꝙ liber Apocaly. fuit scriptus in greco vbi habentur hec nomina. Antuinos. Arnoūme. Deuitar. vbi nos habemꝰ.dc.lxvi. cuius significatum proprium de antumos est contrarius quod proprie conuenit machometo qui fuit ⁊ est contrarius christo. significatum proprium de arnoūme est nego. quia ipse negauit eius diuinitatem ⁊ ipsum esse filium dei. vt infra dicetur. significatum propriū deuitarū est sol gigas. Dixit enī christum non fuisse solem iusticie nec gigantem exultantē ad currendam viam a summo celo: sed significatum accōmodatum istorum vocabulorum est.dc.lxvi. ¶ Ad cuius intellectum sciendum ꝙ sicut in latino alique littere accommodate sunt ad significandum numeros sicut littera.c. ponitur pro centū.l. pro quinquaginta ⁊ sic de alijs. Ita similiter in greco littere alique ponuntur pro numeris ⁊ ille quibus scribūtur hec nomina antumos ⁊c. in greco significant hoc modo.dc.lxvi. per quod i aliquibus biblis ponitur sic numerus enim hominis ⁊ numerus eius est dic lux que dictio significat apud latinos numerum predictum ꝑ litteras quibus describitur. quia littera.d. ponitur pro quingentis id est pro vno.c. pro centum.l. pro quinquaginta.v. pro quinq;.x. pro decem et hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerus com petit machometo modo predicto et quia ista ponuntur velate et obscure. Ideo premittitur antedictū verbum hic est sapientia: id est res occulta. Et sic patet origo machometi et eius secte quo ad tempus quia incipit anno incarnationis dominice sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita ⁊ moribus machometi.

Secunda cōsideratio est de vita ꝛ morib⁹ machometi q̄ tribus explicatur pūctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidinosa. Secūdus est ꝙ eius vita fuit ambiciosa. Tertius est ꝙ eius vita fuit morbo epilentico mōstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

Primus punct⁹ est ꝙ vita machōeti fuit bestialis ꝛ libidinib⁹ plena. Unū machomet⁹ est illa bestia de q̄ pphetauit iohā. apoca. xiiij. dicēs Et vidi aliam bestiā id est machometum. vitā voluptuosam q̄ bestialis dicit̄ primo ethicoꝝ habētem. q̄ fuit luxuriosus ꝛ libidinis ardore succēsus. super oēs homines oriētalis regionis. iactās se solum supra quadragīta homines ex diuino munere virtutē generatiuam coercēdi potestatē habere vt scribit̄ historie orientalis ecclesie libro primo. cap. quinto qui aliter appellat̄ liber episcopi Achoñ. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiā machomet⁹ in suo alchorano azoara. xliij. ꝙ de⁹ secū dispensauit de fornicatiōe ꝛ adulterio et sibi soli hoc cōcessisse. Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebatur quādam que dicebat̄ maria iacobina quā psitauerat ei machoqueus rex iacobinoꝝ. due autē vxores machometi scꝫ vna dicta anosse filia hebeboz nobilissima inter eas et abassa filia homoz mouebant̄ zelotipia. q̄ cū quadā die intrarēt ad eum inuenerūt dictā iacobinā cōcubētem cū eo ꝛ dixerunt ei. decet ne sic facere pphetam qui erubuit ꝛ iurauit se de cetero nō facturum ꝛ sic placate sunt ad iuramētum ei⁹. Cūqꝫ modicū tp̄s ptrāsisset nō se potuit abstinere ab ea et fecit de hoc legē quasi ex oze dei reuelantis sibi. Et tūc dixit⁹ in alchozano in capitulo helmeteartē. quod interpretatur vetatio vel anathema. O propheta q̄d petis qd̄ deus ꝯcessit tibi placari vxores tuas postules iā legem posuit vobis de⁹ vt saluatis iuramēta vestra ꝛ item cognouit illā. et dixit ꝙ deus dispēsauit cū illo in iuramēto ꝛ super hoc testes sunt michael. ꝛ gabriel. et dixit illi vna de vxoribus. O machomete de⁹ festinauit in tuo desiderio. voluit hoc dicere forsitā id est in collo se tuo ppiauit incestui. Et addidit nunq̄d deus precepit tibi hm̄oi facere cum etiāꝫ inteipso hoc ꝓhoten⁹ de ceteris forsitan q̄rit deus te placare p hm̄oi ꝛ appropinquare tibi. Ipse vero duabus vxorib⁹ totū legit quod sequit̄ in capitulo vetatiōis. ꝛ ait quasi ex persona dei. penitemini corā deo q̄ declinauerūt corda vestra quasi diceret de hoc ꝙ calumpniate sunt eū de incestu sequit̄ que ꝯtinuo si forte de⁹ vos repudiabit ꝛ dedit ei p vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitētes. adorantes. laudantes. agiles. ꝛ virgines. q̄ audiētes dixerūt penitemur. ¶ Simile fecit qñ accepit vxorem zench nutricē sui: dixit sententiam que est in capitulo helizabeb. ꝙ deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est ꝙ deum formides. cū eū

sam respuerit zeiich maritauim⁹ eã tibi. O machomete et dixit zeiich: Nunquid duxisti eam nũcia dei. Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se q̄ deus maritauerat eam. et non parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponẽdo sibi q̄ dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamẽ ipsemet dicat nullum esse maius peccatum q̄ imponere deo mendacium.

¶ Item infra in alchorano azaora. lxv. dicit q̄ paradisus sui⁹ habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesq̄ pulcras. ⁊ ciphos aureos et argenteos ⁊ cõmestilia optima. Unde in libro de doctrina sua q̄ est autenticus apud eos dicit q̄ primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fruct⁹ arborum: concludens q̄ ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequitur.

¶ Item in suo alchorano capitulo de baca concedit zodomiam tam cũ masculo q̄ cum femina pp̄ter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis q̄ vita machometi fuit vita bestialis. quia fuit luxuriosus incestuosus. adultere ⁊ in crimine pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit turpissima. et ambitiosa.

Ecũdus pũctus est q̄ vita machometi fuit vita ambitiosa. quia ex inordinata ambitiõe dominãdi ascendit per gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarũ cum enĩ in primeua etate sua esset mercator. ⁊ frequẽter pergeret cum camelis suis apud egyptũ ⁊ palestinam cũ iudeis et xp̄ianis cõicãs. nõ solum nouũ testamẽtum ⁊ vet⁹ didicit. sz ⁊ magus pfectissim⁹ ẽ effect⁹. et cũ curru canã ingrederet pũciã cui⁹ pũicie dñã tadiga vocabat ⁊ diuersas species quas machometus secũ attulerat dicta dñã miraret cepit ei dicta mulier familiarius adherere quã machomet⁹ incãtationũ suarũ virib⁹ cepit paulatim inducere in errorem dicebatq̄ se eẽ messiã quem iudei adhuc expectãt futurũ. suffragabant quoq̄ verbis ipius tã incãtationũ prestigia q̄ calliditatis eius ingenia copiosa. qua opinione nõ solũ dicta mulier est decepta sed oẽs iudei ad quos fama ei⁹ ptingere potuit ad eũ cũ sarracenis tãtã rerum nouitate attoniti cateruatĩ cõfluebãt qb⁹ cepit leges nouas fingere ⁊ eis tradere adhibẽs eisdẽ legibus testimonia noui ac veteris testamẽti quasi quedã colorẽ sui venenĩ. Usus ɔsilio illi⁹ pessimi. Sergũ monachi heretici arriani. q̄s leges hismahelite seu sarraceni suas appellant eũq̄ suũ legislatorẽ esse fatent. Prefata q̄z mulier vidẽs hominem iudeorũ ⁊ sarracenorũ pariter testimonio approbatũ põpa. ⁊ sequela volatũ. existimabat in eo diuinã latere maiestatẽ: ⁊ cũ esset vidua accepit eũ sibi ĩ maritũ. sic q̄ machometus totius illi⁹ pũincie obtinuit pncipatũ. ⁊ incepit esse diues ⁊ potens fm ambitionẽ sui desiderij: trãsiuit q̄s dissimulat⁹ in hispaniã anno vltimo regis Richardi: ⁊ venit in ciui

Ex hac nanq abysso ignorantie dei et malicie mudi successum sumet et prosperabitur antichristus sicut Apocaly.xi.capi. scriptum est. bestia id est bestialis et crudelis. antichristus ascendet de abysso id est prosperabitur et successum habebit ex ignorãtia mũdi quiue abyssus poterit appellari: quia mundus tunc propter defectuz diuini verbi ignorantia plenus erit in cũctis bonis. propterea Job.xx. capitulo ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia non est in me lumẽ scz alicuius necessarie veritatis hoc ibi. ¶ Octauum signum est dubitatio in fide et pullulatio erroris et deceptionum de quo dicitur prima ad Thimo .i. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris: et doctrinis demoniorum in hypocrisi loquẽtium mendacium. ¶ Nonum signum est destructio ecclesie ad tempus de quo prophetauit Johannes Apocaly. xij. q mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: et tempora et dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat et contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum: et recurrat diligentissime ad fortissimuz defensorem iesum christum dominũ nostrũ q est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quartus de sarracenorū bello.

Iriliter vt de⁹ tradidit dissoluto iā cepiri opꝫ i hoc libro iiij. sarracenoꝝ vires qd scꝫ cōtra nostrum fidei fortalicium pos sint. Pro cui⁹ declaro intellectu, xij. ꝯsidera tiōes occurrūt itellectui ptractāde tꝗrum prima erit de origine machometi. Secūda de vita ꝛ morib⁹ machometi. Tertia de q̄litate doctrine ꝛ leg̃ machometi. Quarta de fundamēto leg̃ machometi. Quinta de concordātia ꝛ discordātia legis machometi cū lege christi in articulis fidei ꝛ sacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de successorib⁹ machometi. Octaua de bello sarracenorum per rationes contra nomē christianum ꝛ contra veritatem vtriusqꝫ legis scꝫ christi ꝛ moysi. Nona erit de bellis ꝛ triumphis sarracenorum ꝛ christianorꝫ per arma corporalia vsqꝫ in presens tempus. Decima est de possessione terre sancte per sarracenos. Undecima est de his ad que compelli debent sarraceni viuētes inter christianos de iure ꝛ de his ad que compelli debēt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ꝛ de eorum perpetua seruitute sub iugo xpianorum.

¶ De origine machometi.

Rima consideratio hui⁹ quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. Primus ē de origine machometi quo ad genus ꝛ locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorē. Tertius de origine vtriusq; quo ad tempus.

¶ De origine machometi quo ad genus ꝛ locum.

Rimus articulus est de origine machometi quo ad genus ꝛ locū. Circa quod notandū ꝙ machometus originē traxit ex hismaele filio patriarche abrahe ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus quē deus eiecit a domo paterna iussitq; morari in deserto pharaz Gen. xxi. cū vocatis. Hic fuit palust⁹ sagittarius ītra eo. ca. Habuitq; vexillū altissimū in quo scriptū erat superbia vite sub quo ipse militauit cōtinue ꝛ innumerabiles hoies ab eo decepti. Hic genuit cedar de q̄ gen. xxxv. q̄ genuit hamel, q̄ tebich. q̄ hamessa. q̄ adech. q̄ adne. q̄ adne. q̄ machack. ydolatrā pessimū: q̄ sacrificia fecit filio suo nisar vt pz in libris generatiōis mahurith. Iste nisar fuit secūdus angel⁹ sathane post hismaelem habēs vexillū altissimum in quo scriptū erat vanitas mundi sub quo ipse ꝯtinue militauit ꝛ inumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. q̄ emosera. q̄ melich. q̄ vain. qui lusie. q̄ galibē. q̄ caph. q̄ mirra q̄ coidai. q̄ abdemenoph. ydolatrā pessimū q̄ habuit artē hismaelis ꝛ vexillū nizaris ꝛ claues oīm ydoloꝝ mecq; vt pz in lib. generatiōis mahurith. Abdemenephvero genuit abdemutaliph. q̄ abdalā: q̄ machometum ex enima vxore q̄ fuit filia hassop. q̄ cōcepit ꝛ peperit p̄dictū machometum in villa quadā que dicit ītrarip. q̄ ē ꝓpe mequā in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus ꝓ cōfusiōe generis humani q̄ habuit vexillū altissimū in quo scriptū erat ꝯcupiscētia carnis sub quo ipse militauit vsq; ad mortē. Oēsq; sectatores sui dānatissime sue secte nec mirū si pessimus fuit: q2 scdm apostolum si radix sancta ꝛ rami ꝛ ꝑ oppositū. Si radix pessima qualis fuit hismael ꝛ ramus sc3 machomet⁹ pessimus fuit. Et sic pz origo machometi quo ad genus ꝛ locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.

Ecundus articulus est scire quo auctore secta machometi originē habuit Circa qd aduertēdū ꝙ p̄dict⁹ abdalla pater machometi habebat magnā familiaritatē ꝛ societatē cū quodā iudeo astronomo: qui valde perit⁹ erat in scia astronomie. Erat ēt doct⁹ nō solū ī lege iudeoꝝ s3 ēt xpianoꝝ ꝛ accidit sic ꝙ illo āno q̄ enima ꝯcepit machometū fuit magna siccitas ꝑ oēs terrā arabie intm ꝙ terra nō poterat arari nec seminari sic ꝙ iā oino deficiēte pane nihil aliud comedebant nisi herbas ꝛ radices camporum. Cum vero venit tēpus quo enima peperit filium p̄e

dictus iudeus aspexit et signauit cō cordantiam stellarum ꝛ planetarum super natiuitatem pueri. ꝛ intellexit per illā ꝙ puer ille debebat esse homo fortis et potens in regno ꝛ lege. Et cum hoc accidit abdolla non erat in terra illa. quia fuerat in hierusalem ad faciendum orationez sicut tunc erat consuetudo. Sed cum rediit narrauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec diebus paucis elapsis mortuus fuit abdolla in eadem villa de itrarip. et eo tempore quo natus est machometus erāt Arabiani ꝛ affircani in magno cogitatu quia nesciebant certitudinaliter ad quā credentiarū se attinerent si ad credentiam xpianorū vel iudeorum seu ad sectā arreanorum. Et cū esset machometus quattuor annorū dixit iude⁹ astronimus mentiendo ꝙ venerant duo angeli ꝛ extraxerāt cor machometi et eo diuiso per medium ꝙ extraxerant ab eo vnum coagulum sanguinis et deinde ꝙ lauerant eum multum bene cū aqua clarissima ꝛ pulcherrima ꝛ post hoc qđ ponderauerant illud cum cordibus decem hoīm qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus aliis ꝛ ꝙ semper inuenerunt ꝙ cor machometi ponderabat plus ꝙ̄ omnia alia et ꝙ vnus angelus illorum dixit alteri si istud cor fuerit positum in pōdere cum omnibus cordibus omniū hominum que sunt in arabia excedet in pondere omnia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo ꝙ hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cū autem machometus esset octo annorum mortua matre. et auo eius. Abdemuthaleph cepit eum in custodia Abutalip auūcul⁹ eius frater patris sui ꝛ hic Abutalip tradidit eū docēdum predicto iudeo astronimo q̄ instruxit eum in scientiis naturalibus ꝛ in legibus iudeorū ꝛ xpianorū. Ex q̄ doctria tūc habita cepit ea q̄ postea interposuit in illa mala secta quā cōposuit ad perditionē animarū in eo credētium ordinatam. ¶ Addit etiā huic ꝙ cū esset machomet⁹. xxv. ānorum tendēs in egyptū ꝓ quibusdam mercanciis exercendis morabat ibidem cū iudeis ꝛ xpianis ibi existētibus aliquo tpe anni. specialiter cum quodam monacho de anthiochia cu ius nomen erat iohānes quē in specialē amicū habebat qui erat hereticus et ab illo maño monacho habuit multa tam de nona lege ꝙ̄ de veteri ad defensionem sui contra iudeos et xpianos quomodo disputaret cum illis quia quicquid eum docebat predictus monachus totum erat contra deum ꝛ legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipul⁹ Sergi monachi. qui fuit heretic⁹ arrean⁹. Hic Sergius in errorez nestorii incidēs dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit ꝛ machometo adhesit Cuncꝫ de veteri testamento et nouo plura edocuit vt tradunt: ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi quia a iudeo; et monachis hereticis ꝛ dyabolo principaliori magistro.

¶ De origine machometi ꝛ sue secte quo ad tempus.

Ertius articul⁹ est de origine machometi ꝛ sue secte quo ad tēpus. Et licet

multi multa dicant: tamen communius tenetur quod incepit circa finem temporis Eraclij: qui imperauit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubij et interfecit bestiam illam que habebat capita septem et septem diademata et decem cornua de qua dicitur Apocalipsi. xij. Bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuens. habebat enim capita septem idest sex reges sibi subiectos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia illorum regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorum acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi dicitur bachides autem erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argenteam in qua intermicantibus gemmis posuit thronum suum et auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune et per occultos meatus et festulas aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videretur infundere et cum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus circumacta turris fabrica moueri videbatur et qua quodam modo rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artificis mentiebatur. Occisa est autem ista bestia per eraclium filio deuicto. quia noluit salutiferis monitis christianissimi principis acquiescere: argentum vero turris illius dedit militibus suis. Aurum vero ac gemmas idest vasa et reliqua utensilia ad restaurationem ecclesiarum quas tirannus destruxerat reseruauit. et lignum sancte crucis quod predicta bestia in predicta turri tenebat hierosolimam reportauit Unde ipse rapuerat vt patet in historia exaltationis sancte crucis. ¶ Circa finem vero huius preclarissimi principis venit machometus et signatur tempus Apoca. xiij. Ubi dicitur qui habet intellectum computet numerum bestie id est machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicetur. numerus enim hominis est et numerus eius est. dc. lxvi. scilicet anni. Sed ad quid referatur iste numerus patet quod non refertur ad numerum annorum vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexaginta tribus annis vt patet in speculo historiali propter quod alij dixerunt quod refertur ad durationem legis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem temporis eraclij vt dictum est qui cepit imperare anno domini sexcentesimodecimotertio et imperauit trigita annis. a fine autem huius temporis vsque ad presentem annum qui est. M. cccc. lix. fluxit maior numerus vt patet consideranti. et tamen adhuc durat lex machometi. propter quod alij dicunt quod post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes sarracenos et ab illa correctione debet incipere numerus annorum durationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tum quia non diceretur lex machometi. sed sapientum: tum quia illi sapientes dicuntur fuisse discipuli machometi et sic eius correctio non fuit post dationem a machometo per corpus notabiliter magnum et sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illum vt patet intuenti. et tamen lex machometi non videtur ita propinqua cessationi: cum nouiter gens eius occupauerit

fere totam greciaȝ propter quod salno meliori iudicio videtur ꝙ iste numerus annoruȝ : sit incipiendus ab incarnatione domini: ⁊ terminādus ī morte machometi. De quo prophetice loquitur. iohannes euangelista quod sic declarari potest. Nam ab anno incarnationis domini vsqȝ ad finem imperij eraclij fluxerunt anni sexcenti.xliij.vt dictum est: ⁊ isti numeri simul iuncti faciunt septingentos ⁊ sex annos quibus oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cum eraclio. Aliter anni bis cōputarentur vt patet intuenti. Isti vero estimātur probabiliter fuisse.iiij. quia machometus primo fuit pauper postea inualuit per mercantias ⁊ postea per rapinas ⁊ fraudes antequā attemptaret se regeȝ facere ⁊ legē dare vt dicetur quam legeȝ dedit circa mortem eraclij. Et sic de vita machometi videntur probabiliter fluxisse.iiij.anni ante tempus mortis eraclij quibus demptis de septingētis sex remanent precise.dc.lxvi. ab incarnatione domini vsqȝ ad morteȝ machometi: ⁊ secundum hoc potest congrue hec littera prophetica exponi. Numerus enī hominis scȝ christi qui fuit perfectus sciētijs ⁊ virtutibus ab instanti incarnationis: ⁊ numerus eius: scilicet machometi est.dc.lxvi.quia tantus numerus annorum fuit ab anno quo dominus factus est homo vsqȝ ad terminum vite machometi : vt predictum est.

¶ Sciendum ꝙ liber Apocaly. fuit scriptus in greco vbi habentur hec nomina. Antumos. Arnoūme. Deuitar : vbi nos habem⁹.dc.lxvi. cuius significatum proprium de antumos est contrarius quod proprie conuenit machometo qui fuit ⁊ est contrarius christo. significatum proprium de arnoūme est nego. quia ipse negauit eius diuinitatem ⁊ ipsum esse filium dei. vt infra dicetur. significatum propriū deuitarū est sol gigas. Dixit enī christum non fuisse solem iusticie nec gigantem exultanteȝ ad currendam viam a summo celo : sed significatum accōmodatum istorum vocabulorum est.dc.lxvi. ¶ Ad cuius intellectum sciendum ꝙ sicut in latino alique littere accommodate sunt ad significandum numeros sicut littera.c.ponitur pro centuȝ. l. pro quinquaginta ⁊ sic de alijs. Ita similiter in greco littere alique ponuntur pro numeris ⁊ ille quibus scribūtur hec nomina antumos ⁊c. in greco significant hoc modo.dc.lxvi. per quod ī aliquibus biblijs ponitur sic numerus enim hominis ⁊ numerus eius est die lux que dictio significat apud latinos numerum predictum quia p litteras quibus describitur. quia littera.d.ponitur pro quingentis id est pro vno.c.pro centum.l.pro quinquaginta.v.pro quinqȝ.x.pro decem et hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerus competit machometo modo predicto et quia ista ponuntur velate et obscure. Ideo premittitur antedictū verbum hic est sapientia: id est res occulta. Et sic patet origo machometi et eius secte quo ad tempus quia incipit anno incarnationis dominice sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita ⁊ moribus machometi.

Ecunda cōsideratio est de vita ꝛ moribꝰ machometi q̄ tribus explicatur pūctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidinosa. Secūdus est ꝙ eius vita fuit ambiciosa. Tertius est ꝙ eius vita fuit morbo epilentico mōstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

Rimus punctꝰ est ꝙ vita machōeti fuit bestialis ꝛ libidinibꝰ plena. Un̄ machometꝰ est illa bestia de q̄ ꝓphetauit iohā. apoca. xiij. dicēs Et vidi aliam bestiā id est machometum. vitā voluptuosam q̄ bestialis dicit̄ primo ethicoꝝ habētem. qꝛ fuit luxuriosus ꝛ libidinis ardore succēsus. super oēs homines orientalis regionis. iactās se solum supra quadragita homines ex diuino munere virtutē generatiuam coercēdi potestatē habere vt scribit̄ historie orientalis ecclesie libro primo. cap. quinto qui aliter appellat̄ liber episcopi Achoñ. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiā machometꝰ in suo alchorano azoara. xliij. ꝙ deꝰ secū dispensauit de fornicatiōe ꝛ adulterio et sibi soli hoc cōcessisse. Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebatur quādam que dicebat̄ maria iacobina quā ꝓsitauerat ei machoqueus rex iacobinoꝝ. due autē vxores machometi scꝫ vna dicta anosse filia bebebor nobilissima inter eas et ahassa filia homor mouebant̄ zelotipia. q̄ cū quadā die intrarēt ad eum inuenerūt dictā iacobinā cōcubētem cū eo ꝛ dixerunt ei. decet ne sic facere ꝓphetam qui erubuit ꝛ iurauit se de cetero nō facturum ꝛ sic placate sunt ad iuramētum eiꝰ. Cūq̄ modicū tps ptransisset nō se potuit abstinere ab ea et fecit de hoc legē quasi ex ore dei reuelantis sibi. Et tūc dixitꝰ in alchorano in capitulo helmeteartē. quod interpretatur vetatio vel anathema. O propheta qd petis qō deus ꝯcessit tibi placari vxores tuas postules iā legem posuit vobis deꝰ vt saluatis iuramēta vestra ꝛ item cognouit illā. et dixit ꝙ deus dispēsauit cū illo in iuramēto ꝛ super hoc testes sunt michael. ꝛ gabriel. et dixit illi vna de vxoribus. O machomete deꝰ festinauit in tuo desiderio. voluit hoc dicere forsitā id est in collo se tuo ꝓpiauit incestui. Et addidit nunqd deus precepit tibi hmōi facere cum etiā inteipso hoc ꝓbotenꝰ de ceteris forsitan q̄rit deus te placare p̄ hmōi ꝛ appropinquare tibi. Ipse vero dnabus vxoribꝰ totū legit quod sequit̄ in capitulo vetatiōis. ꝛ ait quasi ex persona dei. penitemini corā deo qꝛ declinauerūt corda vestra quasi diceret de hoc ꝙ calumpniate sunt cū de incestu sequit̄ que ꝯtinuo si forte deꝰ vos repudiabit ꝛ dedit ei ꝓ vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitētes. adorantes. laudantes. agiles. ꝛ virgines. q̄ audiētes dixerūt penitemur. ¶ Simile fecit qñ accepit vxorem zeich nutricij sui: dixit sententiam que est in capitulo helizabeb. ꝙ deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est ꝙ deum formides. cū esset

iam respuerit zeijch maritauim⁹ eā tibi. O machomete et dixit zeijch: Numquid duxisti eam nūcia dei. Re spondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se ꝙ deus maritauerat eam. et non parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponēdo sibi ꝙ dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamē ipsemet dicat nullum esse maius peccatum ꝙ imponere deo mendacium.

¶ Item infra in alchorano azaora. lxv. dicit ꝙ paradisus sui⁹ habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesq̧ pulcras. ⁊ ciphos aureos et argenteos ⁊ comestilia optima. Unde in libro de doctrina sua q̄ est autenticus apud eos dicit ꝙ primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fruct⁹ arborum: concludens ꝙ ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequit̄.

¶ Item in suo alchorano capitulo de vaca concedit zodomiam tam cū masculo ꝙ cum femina ꝑpter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis ꝙ vita machometi fuit vita bestialis. quia fuit luxuriosus incestuosus. adultere ⁊ in crimine pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit superbissima. et ambitiosa.

Ecūdus pūctus est ꝙ vita machometi fuit vita ambitiosa. quia ex inordinata ambitiōe dominādi ascendit per gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarū: cum enī in primeua etate sua esset mercator: ⁊ frequēter pergeret cum camelis suis apud egyptū ⁊ palestinam cū iudeis et xp̄ianis cōicās. nō solum nouū testamētum ⁊ vet⁹ didicit. s3 ⁊ magus ꝑfectissim⁹ ē effect⁹. et cū curru canā ingrederet̄ ꝓuinciā cui⁹ ꝓuincie dn̄a tadiga vocabat̄ ⁊ diuersas species quas machometus secū attulerat dicta dn̄a miraret̄ cepit ei dicta mulier familiarius adherere quā machomet⁹ incātationū suarū virib⁹ cepit paulatim inducere in errorem dicebatq̧ se eē messiā quem iudei adhuc expectāt futurū. suffragabant̄ quoq̧ verbis ipius tā incātationū prestigia ꝙ calliditatis eius ingenia copiosa. qua opinione nō solū dicta mulier est decepta sed oēs iudei ad quos fama ei⁹ ꝑtingere potuit ad eū cū sarracenis tātā rerum nouitate attoniti cateruatī3 cōfluebāt qb⁹ cepit leges nouas fingere ⁊ eis tradere adhibēs eisdē legibus testimonia noui ac veteris testamēti quasi quēdā colorē sui venenī. Usus ꝯsilio illi⁹ pessimi. Sergū monachi heretici arriani. q̄s leges hismahelite seu sarraceni suas appellant eiusq̧ suū legislatorē esse fatent̄. Prefata q3 mulier vidēs hominem iudeoꝝ ⁊ sarracenoꝝ pariter testimonio approbatū pōpa. ⁊ sequela volatū. existimabat in eo diuinā latere maiestatē: ⁊ cū esset vidua accepit eū sibi ī maritū. sic ꝙ machometus totius illi⁹ ꝓuincie obtinuit principatū. ⁊ incepit esse diues ⁊ potens ꝑm ambitionē sui desiderij: trāsiuit q̧ dissimulat⁹ in hispaniā anno vltimo regis Richardi: ⁊ venit in ciui

tate Corduben. ꝑdicauit ibidē suā malā doctrinā dicēdo ꝙ iesus xp̄s fuit natus de virgine ope spūssancti sꝫ tn̄ ꝙ nō erat deꝰ. Qđ cū audiuit bea. pr̄ ysid. archieps hispalen qui tūc veniebat de curia romana. statiꝫ misit hoīes suos ad ꝑdictā ciuitatē vt eū vinculatū sibi adducerent. Sed diabolus apparuit sibi et dixit ꝙ recederet ab illo loco ꝛ stati exiuit et fugiēs nauigio trāsiuit in affrica in qua ꝛ in arabia decepit innumeras gētes. qui oēs ei adherentes ꝑsarū regnū infestare ceperunt. totūq; imperiū oriētis īuaserūt. tn̄ ꝙ ꝑualuit hostiū multitudo ꝙ eraclius impator resistere non potuit. Tn̄ coactꝰ est oīa sacra q̄ erāt in hierusalem ꝛ ꝑcipue ꝑciosuꝫ lignū scē crucis apud Cōstātinopolim apportare. ¶ Iā ei p se cū arabibꝰ ꝛ aliīs ꝑdictis natiōībꝰ cōiuncti duce machometo siriā occupauerāt ꝛ maximam ꝑtem palestine. qđ fuit impīj eraclij anno. xx. Qūo aūt taꝫ subito tantā gētiū multitudineꝫ potuit ad se trahere iter cetera vsus fuit quadam astucia vulpina Cum eñ videret ꝙ a ꝑdictis natiōībꝰ tāq; summi dei ꝑpheta ꝛ nūcius coleret. cepit ardētissima ambitiōe grādia cogitare in corde suo scꝫ qūo posset esse cōtrarius romanorum impatori. ꝛ qūo posset gētes a dn̄io suo subtrahere Et deinde cū suis deceptionibꝰ putauit viribꝰ suis cōmouere oēs populos ꝑdictarū gentiū in hoc facto. ostendendo eis qūo erāt oppssi grādi et amarissima seruitute in dādo redditꝰ ꝛ tributa sine mō romanis. Et ꝙ ꝑptereavenerāt iam ad magnam pauptatē ꝛ miseriā ꝛ ꝙ ab hoc dāno ꝛ piculo futuro poterāt exire p vim ꝛ timorē ꝛ per potestatē multarum gētiū. ꝛ vetare tributa ac seruitutem tollere: affirmauit tn̄ eis pn̄cipatū tenere nō posse nisi xp̄ianoꝝ fide oīno diuerterēt. suaq; documēta seruarent. Simulāsq; vt ꝑdictuꝫ est aliquid diuini numinis in se habere. ꝛ ꝑstigīis multis p ipsum ostēsis hoīes decipiēs ꝑpheta maximꝰ ab oībus in dicto populo habebat. iudeos etiā multos vt dictuꝫ est ita decepit vt ipsuꝫ crederēt esse suum messiā. Et sic accidit ꝙ postq; ꝑdictis suggestiōībus cōmouit ꝑdictas gētes. misit eraclius impator nūcios suos p colligēdis tributis in affrica. Qđ cū sciuit machometꝰ exiuit ad eos cū illis quos cōmouerat. dixitq; eis ꝙ nolebant dare impatori romanoꝝ tributa. ꝛ deinde pugnauit cū illis et interfecit illos. Et tūc eleuatū ē cor eius ꝛ venit in arabiā et in siriā ꝛ in mesopotomiā q̄s suo dn̄io subiugauit. Et deinde ꝯquestauit ceteras ꝓuicias circūquaq; plꝰ deceptiōībꝰ q̄ viribꝰ. afiando eos ꝙ pugnarēt et defēderet se a romanis vt ab eoꝝ seruitute liberētur quod ꝛ fecerūt. Et tunc somniauit eracliꝰ impator ꝙ parui mures nascebant in affrica qui rodebāt fimbrias vestimētī sui. ꝛ post hec cū cognouit ꝙ machometꝰ cū ei adherentibꝰ occiderāt nūcios suos in affrica ꝛ ꝙ nolebāt dare cōsueta tributa cōgregauit magnū exercituꝫ. ꝛ misit cum eo theodorū fratreꝫ suū qui tenebat imperium oriētis de manu eius vt pugnaret cū illis rebellātibus in affrica et reduceret terraꝫ sub suo dn̄io. Cum ergo predictus theodorusve

nit in affricam: pugnauit cū illis et fuit permitēte deo victus ab illis ⁊ fugit qui satis afflictus rediit ad p̄dictum imperatorem. ⁊ narratis omnibus qui occiderant petiuit iterum maiorem exercitum vt iret cōtra illos rebellantes. ⁊ tunc imperator narrauit sibi somnium mirum quod viderat nec propter hoc dimisit exercitū suū mittere: immo maiorem q̄ prius cum eodē theodoro destinauit. Sed licet romani essent multi quādo puenerūt in terrā illā ⁊ viderunt potestatam machometi ⁊ audaciam quam secum habebat dubitauerunt multū de eo. ⁊ pauore magno ꝯcussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum quod dicebatur gabatin. qđ cum sensit machometus venit post eos plures eorum occidēdo ⁊ vulnerando. Romani vero videntes q̄ sic moriebātur pusillanimitate resumptis virib⁹ cōuersi sunt ad eos ⁊ habuerunt ibi plīū magnū sed finalr̄ victi fuerūt romani ⁊ occisus theodorus frater imꝑatoris. Omnesq̄ ibi perierūt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt ⁊ ex tunc sublatum fuit romanorum dñium in affrica ⁊ iugum seruitutis affricanorum cessauit. Cum ergo viderūt Agareni q̄ deuincerant romanos vltra modum facti leti redierunt ad terram sirie et venerunt in ciuitatem damasci que ab antiquo fuerat caput regni xp̄ianorum ⁊ ibi de beneplacito ⁊ voluntate omniū p̄dictorum eleuatus fuit in regem machomet⁹ quia multum eū diligebant et appreciebantur. quia sic extraxerat eos de seruitute romanorum et regnauit. x. annis. ¶ Hec ex generali istoria hispanie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt efficeret rex et dominus et vt haberetur tanq̄ verus ꝑpheta dei fuit totū studiū vite sue.

¶ Quod vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.

Tertius punctus est q̄ vita machometi fuit morbo epilentico mōstruosa. Sicut enī vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiā vt ei⁹ turpitudo anime ostenderet exteri⁹ mōstruosus fuit in corpore. laborās caduco morbo siue epilentico. ⁊ cum die q̄dā p̄sente Cadica regina vxore sua caderet in terra spumās velut porc⁹ illa cernēs nō modicū tristabatur eo q̄ homini impurissimo iūctā mr̄imonio se videret. quā ille placare desiderās surgēs eā talib⁹ sermonib⁹ demulcebat. dicebat enī cum gabriele archangelo se habere colloquiū nec vult⁹ eius ferre posse splendorem. sed in eius aspectu mirifico virtutem carnis omnino deficere. ⁊ ꝑpter hoc ipsum cadere oportebat. vt cum hec dixit laborauit vt suis incātationibus ⁊ magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira q̄ miracula videbāt̄ alii illā. Et q2 aliquo modo teste scriptura diabol⁹ i angelum lucis se trāsfigurat diabol⁹ itrabat in eo ⁊ faciebat ei aliqua futura predicere et per istum modum decipiebat gentes. Credidit ergo predicta mulier eius falsis assertionibus et illusionibus credide-

runt et alie supradicte nationes eo quod gabriel archangelus sepe ia deo ad sanctos homines destinatur quod ex ore gabrielis archangeli machometus leges illas susciperet quarum eis observantiam imperabat.

De qualitate doctrine et legis machometi.

Ertia conside ratio e videre qualis e lex machometi Et licet ex superioribus satis clareat quod homo tam bestialis et immundus non potuit dare nisi legem sibi correspondentem. Veruntamen ut fideles cognoscant falsitatem eius et quomodo non est lex dei sed diaboli septem passibus explicatur. Primus erit de modo fallaci quomodo dedit legem suam populo ei credenti. Secundus de erroribus sue legis. Tertius de fatuis sue legis fabulis. Quartus de maliciis sue legis Quintus quomodo mille miraculis fuit confirmata. Sextus quomodo est lex contradictionis. Septimus quod in pluribus e per hominem revocata et a diabolo tanquam a principali auctore constituta.

De modo quo fuit data lex machometi

Rimus passus e videre modum quo secta ista machometi fuit data Circa quod notandum e quod sicut fertur e libellus quidem in partibus transmarinis de eius fallaciis in quo legitur quod ipse volens sibi consiliare animos populorum dicebat se esse prophetam ad eorum salutem divinitus destinatum vz ut legem iudeis et christianis datam que nimis rigida erat et severa mitiorum preceptorum promulgatione temperaret et ut eius missionem ad instar moysi attestari quidam signa et prodigia videret assignata die ad certum locum populum convocavit legem divinitus missam insignis et prodigiis accepturum: tunc eo sermocinante ad populum columba candida que in ultimo loco erat ad hoc fallaciter edocta evolans super humerum eius stetit et in eius aure iuxta morem solitum grana in aure reposita comedens verba legis ei suggerere videbatur. Thaurus quoque similiter ad hoc ipsum consuetudine quadam edoctus ut de manu eius pabulum acciperet ad vocem eius coram populo venit et quasi nove legis mandata celitus missa que ipse cornibus eius alligaverat detulit. Sed et vasa quedam lacte et melle plena, que ipse in certis venis terre artificiose ac latenter immiscuerat quasi per divinam revelationem fecit effodi et populo velut in signo future habundantie quod per eiusdem legis observantiam mereretur ostendit. Sicque miraculis et magnalibus divinis congratulantes et acclamantes seduxit atque ad legem suam quasi divinam recipiendam pertinaciter animavit.

De erroribus legis machometi.

Ecundus passus ostendit errores legis machometi. Unde omnium antiquorum feces quas diabolus sparsim seminaverat simul in machometo et eius lege recollexit ac renovavit. Ipse namque cum sabelio negavit trinitatem personarum in divinis. Secundo docuit christum esse puram creaturam cum arrio. Unde et Sergius monachus qui fuit magister machometi ut dictum e fuit hereticus arrianus. Tertio asserit quod iudei non occiderunt christum sed

quedam ei similē: ꝛ in hoc ꝯuenit cū manicheo. Quarto dicit ꝙ de⁹ trāstulit xp̄m ad se s3 apparebit circa finē mūdi ꝛ occidet antixp̄m ꝛ postea faciet eū de⁹ mori. ꝛ qꝛ negat xp̄i passionē oīa sacramēta eccl̄ie q̄ a passione xp̄i sumpserūt efficaciā ꝛ ī hoc cōuenit cū donatistis heretici. Quinto dicit ꝙ demones. possunt saluari ꝑ alchoranū ꝛ ꝙ ipsi audito alchorano multi ex eis facti sunt sarraceni ꝛ in hoc aliqualiter imitat᷑ originem qui dixit ꝙ adhuc demones saluabunt᷑. Sexto dicit ꝙ qñ de⁹ misit ꝓ eo gabrielē ꝙ ipse iuit ad deū ꝛ de⁹ imposuit ei man⁹ ꝛ tantā frigiditatē sensit ex tactu man⁹ dei sup humeros eius ꝙ frigiditas ꝑuenit vsq3 ad medullā spine dorsi ꝛ in hoc ꝯuenit cum acronio forti q̄ ponit deū corporeū. Septimo dicit spm̄ sanctū eē creaturā ꝛ in hoc cōuenit cū machedonio. Octauo dicit ꝙ aliq̄ āgeli facti sunt demones qꝛ noluerūt adorare adam ꝛ in hoc oīno neminē imitat᷑ Nono ponit ꝙ vltima hoīs beatitudo ē in cōmedendo ꝛ luxuriādo ꝛ in vestib⁹ preciosis ꝛ in ortis irriguis ꝛ in hoc cōuenit cū cherinto heretico ꝛ cum quibusdam paganis. Decimo ponit in capitulo de mēsa ꝙ familia sua nihil oīno valet nisi cōpleat legē ꝛ euāgeliū ꝛ librū sibi reuelatū sc3 alchoranū: ꝛ sic docuit gētes iudaysare: et ideo docuit circūsionem esse tenēdā ꝛ in hoc cōuenit cū vierne heretico. Undecimo docuit indifferenter accipere vxores alioꝝ ꝛ in hoc videt᷑ cōuenire cū nicholait℥ heretic℥. Duodecimo docuit licitū eē habere plures vxores ꝯtra apostolū ꝑme coꝝ. vij. et ꝯtra ꝯstitutionē ꝑfectā legis nature erūt duo in carne vna geñ. ij. ꝛ ī hoc ꝯuenit cū nazareis heretic℥ licitū ponentib⁹ in noua lege articulū de pluralitate vxoris. ¶ xiij. docuit vti lotionib⁹ ꝓ baptismatib⁹ in remissionem peccatoꝝ ꝯtra apl̄m ad ephe. iiij. vna fides vnū baptisma: ꝛ ī hoc ꝯuenit cum nouacianis ꝛ donatistis hereticis baptisma reiterantibus. ¶ xiiij. docuit licitū eē sodomiā taꝫ cum masculo ꝙ cū femina vt p3 ī alchorano capitulo de vacca. ꝛ ī hoc cōuenit cū sodomitis hereticis lic3 sarraceni palliēt hoc q̄busdā honest℥ expositionib⁹ Hec aūt fuit tota intentio machometi vt sc3 resecaret q̄cq̄d erat arduum in credēdo ꝛ q̄cq̄d erat difficile in operādo: ꝛ cōcederet cōmunia ad q̄ mūdani hoīes ꝓni erāt ꝛ maxime arabes sc3 gulā ꝛ luxuriam ꝛ rapinā. ¶ De virtutib⁹ aūt puta de humilitate vl̄ de pace. vel abstinentia. vel de caritate dei ꝛ ꝓximi vl̄ de vltimo fine nihil notabile dixit ꝛ qꝛ de oībus his poterat ei⁹ facilitas et malicia deꝑhendi taꝫ ꝑ nouū ꝙ ꝑ vetus testamētū ꝙ etiā ꝑ dicta philosophoꝝ q̄ de virtutib⁹ ꝛ vltimo fine hominis tractauerūt mandauit oīno ꝙ nihil crederēt qđ eēt ꝯtrariū huic legi: sed q̄ aliud crederet occideretur. ¶ De fatuitatibus ꝛ fabulosis legis machometi.

Tertius passus est de fatuitatib⁹ ꝛ fabulosis dictis legis ꝛ doctrine machometi. Ex q̄bus satis apparebit qđ nō ē lex dei. Nō eīm lex dei fabulosis ꝛ ridiculosis calificat᷑ q̄ potius ꝯuertūt hoīem in risum ꝙ in deuotionē3: talis ē lex

machometi vt certũ ẽ oĩb⁹ eã legẽtibus⁊ de multis q̃dã pauca lʒ magis notabilia referant dicit̃ eñ in capitulo de lenemelle q̃ interpretat̃ formica q̃ Salomon congregauit magnum exercitum angelorum videlicet hoim ⁊ animaliũ.⁊ qñ ibant inuenerunt fluuium formicarum ⁊ tunc formica dixit.O vos formice itroite in habitacula vestra ne interimat vos Salomon ⁊ milites ei⁹ ⁊ subrisit formica.Et post pauca qñ reassignabãtur omnes aues in exercitu inuentũ est q̃ deerat vpupa ⁊ dixit Salomõ. quid ẽ q̃ hic nõ video vpupã puniã illam ⁊ decollabo eam vel assignabit ratione quare defuit ⁊ stetit vpupa non multum lõge ⁊ ait.didici q̃ vos nescitis ⁊ veni ad vos de sabea cum veris rumoribus inueni si quidẽ mulierem regnantem inter eos ⁊ operi pp̃lm suũ colere solẽ absq̃ deo. Itẽ in capitulo delchamar quod dicit̃ in tpe lune appropinquauit luna hora ⁊ fracta est luna quod.exponẽtes doctores eorum dicũt q̃ machometus stabat cum socijs suis ⁊ cũ videret lunã appropinquãtẽ cõiunctioni dixerũt ei oñde nobis aliqd pdigiũ.⁊ tũc ipse innuit lune duobus digitis scʒ indice ⁊ medio ⁊ tunc fracta est in duas partes et vna medietas cecidit supra montem elikaũs qui imminet ciuitati meque ex vna pte :et alia medietas super aliũ qui mons rubeus appellatur situs ex alia pte ciuitatis:et cum sic fracta esset luna venit et intrauit manicam camisie machometi et ipse integrauit eam. Item in capitulo seba dicitur q̃ vermis indicauit mortem salomonis vbi dicit glosa q̃ salomon duʒ staret innixus super baculum suũ subito tantus dolor eũ arripuit q̃ expirauit nec tamẽ corruit diuino miraclo.demones autem qui ei seruiebant vidẽtes cũ stare credebãt eũ viuere ⁊ nat⁹ est q̃dã vermis de terra ⁊.corrosit baculũ cui innitebatur.⁊ tũc fracto baculo corruit salomon ⁊ concurrerunt demones ⁊ inuenerunt eum mortuũ et extunc ceperũt hoibus nocere p posse Itẽ ipe machometus in libro narrationũ reddit causam quare vinũ sit illicitum ⁊ dixit q̃ deus misit angelos duos i terrã vt bene regnarẽt ⁊ iuste iudicarẽt ⁊ fuerunt isti angeli Aroth ⁊ marroth.cumq̃ venisset mulier que habebat causaʒ inuitauit eos ad prãdium et dedit eis vinum bibere.q̃d eis deus mãdauerat ne biberent:et inebriati requisierũt eam de luxuria et consensit hoc precio q̃ vnus doceret eam ascendere in celum et alius descendere.Cũq̃ eam docuisset ascẽdere in celum ⁊ deus illam videret audita causa ⁊ modo fecit eã luciferum q̃ esset ita pulcra inter sidera sicut erat in terra inter mulieres. Data autem optione angelis qui peccauerant vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerunt magis puniri in presenti q̃ in futuro et tunc deus suspendit eos per pedes in puteo babilonis cum cathena ferrea vsq̃ ad diem iudicij.Hec et similia multa cõtinentur in predicta lege per que q̃libet sapiens poterit cognoscere fictionem q̃ nullo modo sit lex dei. Nõ eñ lex diuina consueuit loqui hoib⁹ per tales fabulas:sunt eñ sequẽtes machometum illi de quibus prophetauit paulus a veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem con

uertentur. Item dicit in libro narrationum celum creatum fuit de fumo et fumus de vapore maris mare de monte quodã qui vocatur caph qui cingit totum orbem sustinet celum. Dicit etiam sol luna erant equalis luminis virtutis nõ erat distinctio inter diem noctem. quadã autem vice volabat gabriel accidit vt ala sua tangeret lunam obtenebrata est sicut modo cernimus. Preterea dicit natus est sus de stercore elephantis mus de stercore porci et cattus de fronte leonis: qd narrat in hunc modum. Nã cum eēt noe in archa cum filijs animalibus q ibant ad secreta nature inclinabatur archa maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent consulit noe dñm qui ait vade inclina culũ eius ad foramen stercorarie: et fecit sic qui et stercorisauit natus est sus grandis satis de stercore elephãtis Cũ autem rostro fossorio reuolueret feces vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche tunc maxime timuerunt consulto domino noe percussit leonem in fronte egressus est cattus per nares eius hec est causa vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterum in eodem deus in fine mundi occidet omnem creaturaz etiam angelos archãgelos nihil remanebit viuũ nisi de⁹ mors que est quidē angelus qui dicitur adriel. tunc precipiet de⁹ adrieli occidat seipm quo facto dñs insultabit voce grandi dicet vbi sunt satrape mũdi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiaz machometus scripsit librũ vbi posuit duodeci milia verba stupenda cũ admirãtes rerent vtrum omnia illa essent vera Respondit solum tria milia veritatem habebant oīa alia falsa erant Cum igitur in predicto libro aliqd falsitatis dephenditur dicunt sarraceni hoc dicit machomet⁹ q non erant omnia vera et istud est de illis residuum totum semp in suo robore perseuerat. ita etiam faciunt sarraceni de alchorano q cum multa falsa in eo mendacia cõprehendantur tamen pter quedam vera que continet quasi verbum dei ab eis tollitur Non est sic de euangelio xpi quia si i eo vnum solum verbum falsum inueniretur qđ absit de euangelio vt dicit Augustinus causa iusta esset totum euangeliũ friuolũ reputaretur vanum q modicum fermētum corrũpit totam massam secundum apostolorum. hinc est litterati et magni sapientes inter sarracenos non ad hibent fidem sed fictionez doctrine aduertũt in predicto libro. Cui⁹ sunt duo signa Primũ renuũt disputare cũ alijs sapientibus publice Secundum nolũt adduci alchoranum in publicũ dolēt vehementissime cũ ab alijs legitur nullomõ vellent in linguas alias litteras trãsferretur. Scimus eñ verum aurũ neq lumen timet neq ignez Et ideo q xpiani de veritate cõfidunt fortissima est manet in eternũ libēter cũ alijs nationibus de euangelio cõferunt gaudētq cũ ab alijs nationib⁹ creditur desiderant omnibus publicetur in linguas alias trãsferatur nõ solũ scripturis sz etiã picturis colaturis publice xpi passionē ostēdunt ab alijs nationib⁹ ludibriũ ignominia reputatur.

¶ De maliciis leg; spurcissime machometi.

Quartus passus est de maliciis legis machometi. Cu; deus sit summe bonus et optimus scit optima adducere sm dionysium si mala cõtinet lex aliqua cõstat illã nõ esse a deo talis est lex machometi vt p; p totũ alchoranũ. Dicitur enim in capi. elhacaph et etiã in capi. elcez quod interptat demones q ipm alchoranũ placet demonibus et in eo delectant. demones autez sunt praui et dãnati in voluntate quibus nõ placet nisi quod malũ est igit alchoranũ est malũ. Preterea alchoranus est causa oim malorum vt occisionis et rapine et periurii et huiusmodi que quidem mala sunt. Alchoranũ non solũ permittit: sed mandat occisionẽ: nec est excusatio q mandat q occidant increduli. Dicit enim sine dubio q fideles non debent occidere fidelem: ipsos aũt infideles pcipit occidi nisi soluãt tributũ ergo soluere tributum est integra causa q occidant vel non occidantur. Preterea sicut vt in Alchorano in pluribus locis legit nullũ est maius malum q imponere deo mendacium. Alchoranum autez deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que oia redundant in deum quomõ ergo alchoranũ est sermo dei vt dicunt. Possumus aũt ostendere plura alia. Naz in capi. elenifhaal quod interptat lucra dicit q lucra sunt dei et nuncii: et q debet deo quintã partẽ de his q lucrant. Sz nunqd deus est ita maius q permittit rapinã vt inde insequatur partẽ suã sc; quintã partem. An est ita pauper q nõ habet vnde alat pauperes suos scil; viduas et pupillos et pegrinos de quibus ibi loquit nisi pmittat rapinã vt inde lucretur. Certe iã fecit machometus deũ consortẽ sibi in malũ quẽ non põt habere cõsortẽ in bono. ¶ Quod aũt pcipiat rapinã p; asana. xii. vbi loquit sarracenis in hũc modum viri boni deũ timentes facitis per que vos ipsi ppinqui sui sitis studeatis ipsiusq noie vsq quo vos meliores et elatiores efficiamini pdatores et expugnatores estote. Propterea l; alchoranũ aliquomodo phibeat rapinã vel piuriũ vel quedã alia mala tamen ipsa phibitio est quedã pmissio dicit enim ne faciat; talia mala qui deo nõ placent: s; si feceritis ipse est misericors et miserator: quia indulgebit vobis de facili. De rapina aũt nihil mãdat vnq q restituat nec ipsi talẽ cõsuetudinẽ habent. Sed sufficit sarraceno q dicat nõ est deus nisi deus et machometus est nũcius eius. De piurio vero expsse dicit in capitulo elemẽde q interptatur mensa nõ imputabit vobis deus fraudationẽ iuramẽti: sed moderationẽ eius quasi dicat periuriũ nõ obligat ad culpã: s; ad penam: et postea subdit p transgressione vero eius decem miserorũ cibatio seu eorum vestitio: aut vnius captiui redemptio: qui aũt hoc non valet tribus vicibus ieiunabit. Ex istis sequunt oia mala non enim timent rapere vel fraudare nec periurare: nec seruant fidẽ tamen christiani tenẽt q fides seruanda est hosti: et etiã infideli. Ex supradictis satis p; q lex

machometi nõ est lex dei ex quo mul tas continet malicias ⁊ multa falsa ⁊ criminosa.

¶ Quod lex machometi non est cõfirmata miraculis.

Quintus passus est ꝙ lex mechometi non est confirmata miraculis. Ex quo quicunqꝫ sani intellectus poterit auertere ꝙ nõ est lex dei. ꝗ̄si enim moysen misit deus ad pharaonẽ ostẽdit magna miracula. helyas eliseus ⁊ alij ꝓphete fecerunt magna ⁊ inaudita miracula ⁊ illi precipue omnes qui aliquid nouitatis attulerũt mundo christus aũt venit ꝓprie cum ꝓdigijs ⁊ signis maximis sicut etiã in alchorano dr̃. Si aũt dicant sarraceni ꝙ plura ⁊ magna miracula fecit machometus sicut est illud de integratione lune fracte ⁊ de fonte aq̄ quẽ cũ digit⁊ suis fecit emanare hec friuola sunt ⁊ contra alchoranũ eorꝫ prohibet enim machomet⁹ ꝙ nihil de eo credãt nisi ꝙ scriptũ est in alchorano de oĩb⁹ inquit philosoph⁹ multa mentiti sunt ꝙ ne de me verum teneat ꝙ alchorani auctoritate fulcit qui cũ miracula non faceret ostendere volens cãm deũ consequenter introducit dicens dñs dixit ad me: istõ te miracula facere non permitto qꝛ ne tibi scꝫ contingat sicut in alijs ꝓphetis in miraculis timeo suo ergo testimonio conuincit nullum fuisse miraculũ seu signũ. Itẽ ipse machometus in alchorano frequenter recitat ꝙ cũ homines ei dicerent ostende signa que fecit moyses ⁊ christus ⁊ alij ꝓphete. Respondebat qꝛ moyses venit cũ signis ⁊ nuncij ceteri et maxime xp̄s qui venit cũ maximis ꝓdigijs ⁊ mundus non credit eis: sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nõ ꝑmittit me deus facere miracula: nõ enim crederent: sed veni in virtute armorũ. Sed hoc conuincit expressum esse mendaciũ. quõ enim non crederẽt ei si faceret miracula q̃ crediderunt ei sine miraculo. Talia enim mãdauit eis ad que mundus ꝓnus est ⁊ currit sine aliquo miraculo ⁊ mandato: scꝫ ꝙ occiderent ⁊ raperent ⁊ mulieres plurimas impregnarent ⁊ ꝙ dentem ꝓ dẽte ⁊ oculũ pro oculo extraherẽt. Ad hec aũt oĩa ita ꝓni sunt mũdani hoies vt vix ⁊ cũ magnis vltionibus ⁊ iudicia rijs penis ab istis valeant coerceri. Quod aũt induxit ꝓ signo ꝙ sit missus a deo in virtute armorũ expressaꝫ continet falsitatem nõ enim semper fuit victor sicut moyses ⁊ iesus enoch ⁊ helyas quos angel⁹ dñi semper protexit ⁊ victores fecit machometus autem vincebat aliquãdo ⁊ aliquo modo vincebatur sicut ⁊ alij tyranni. nã dentes eius in bello contriti sunt ⁊ facies collisa sicut habet in bello quod vocatur gasime tobor vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnũ denteꝫ de priorib⁹ corruit quoqꝫ in foueam ⁊ fuit valde turpiter vict⁹ q̃uis in ꝑcedenti nocte ex parte dei sui contrariũ promisisset hec in pugione ⁊ alia similia parte secunda capi. viij. Ex quo etiam patet ꝙ nõ est miraculum illud quod pro signo inducunt videlꝫ ꝙ subito magna pars mundi ei adhesit. Talem enim legẽ cõstituit: ⁊ talia mandata dedit ad que omnes proni sunt etiam sine mandato vt superius patuit. Dixit enim iuss

sit mihi deus terrere gentes gladio donec testificent quod non est deus nisi deus et quod ego sum nuncius eius quod si fuerint confessi sanguine et pecuniam suã saluauerunt et inde sarraceni dicunt saluati. Nã quicumque recipiebant mandatũ machometi ipse et sui salua bant eũ et nõ occidebant nec expolia bant. ¶ Unde et sarraceni nõ sarraceni vocant sed messalami quod interpretatur saluati ipsi autẽ vere credunt se esse saluatos et derident xpianos quia nolũt dici massalami .i. saluati vt ipsi se volunt dici xpiani. Dum autẽ plures a machometo talẽ saluationẽ acciperent ex pdicta cã. Postea fecit pconisari quicumque dixerit non est deus nisi deus intrabit poradysum etiã si latrocinatus fuerit et fornicatus. Uenit autẽ quidã ad machometũ dictus hebidorda et quesiuit ab eo si hoc esset verum. Et respondit quod sic et addidit etiã si cũ pcedentibus biberit vinũ et etiã si occiderit et adiecit machometos etiã si torserit nasũ hebidorda ad ea autem oĩa confirmanda nõ ostendebat miraculum sed nudabat gladium. Idem habetur expressius in capitulo propheratum vbi sic legitur. Dixerũt de machometo scz ascultasti somnia seu blasphemias vel certe poetizas fiant ad nos saluantem cum miraculo vno ostende quemadmodũ missi sunt et priores. Respõdit destruxit inquit deus ciuitates ante eos qui non crediderunt et qui pcesserunt vos non crediderũt: nec etiã vos miraculis crederetis nisi per gladium sicut in capitulo propheratum narratur. Ait ve querentibus miracula fieri ab eo et dixerunt ei. Asculstasti somnia etc. Respondit sicut supra vsque per gladiũ. Audite ergo machometici si alchoranum visitatis ipse est qui affirmat machometum mille fecisse miracula longe autem plures sunt quos cõsumpsit gladius quod bui gratis eum secuti fuerũt. Declarat ergo ex supradictis legẽ machometi nullo miraculo fundatã esse et sic non dicenda lex dei. ¶ Fides autem xpiana que pcipit ardua tota est fundata in miraculis vtilibus et manifestis que non solũ xps fecit sz et apostoli post eũ: etiã doctores qui euangeliũ et apostolorum dicta exposuerunt et vsque ad ista tempora durauerunt miracula: scilz de effugatione demonũ et curatione lãguorũ et resurrectione mortuorũ. Hec mirabilia faciunt xpiani et fecerunt qui dicunt xpz crucifixũ esse verũ et solũ deũ. ¶ Et si dixerint sarraceni quod ista non credunt nec facta sunt ostendemus eis miracula magis. ¶ Constat enĩ quod totus mũdus colebat idola et maxime romani qui tenebant monarchiã mũdi hi receperunt fidẽ christianã et non solũ acceptauerunt xpm crucifixũ esse verũ deũ: sed etiam expulerunt omnes alios deos qui tãto tempore in idolis dabant eis responsa: nec imponebant eis aliqua grauia cum fides christiana tã ardua et insolita mũdo imponat vt contemnere mundũ: contemnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus benefacere malefacientibus aliena nõ appetere propria largiri. ¶ Hec oĩa mundus acceptauit et ritum prestitũ dimisit. Aut igitur propter sufficientia miracula autẽ sine miraculo maius autem miraculũ fuit si sine miraculo: et per homines impotẽtes simpli

ces et pauperrimos procurari potuit et hec fecerunt christiani non alios occidendo: sed morte ab aliis equanimiter tollerando. Constat autem modis omnibus fide christiana stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non enim indiguit: et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alii vero scilicet intelligentes litterati et virtuosi viri et nullatenus adheserunt.

¶ Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Extus passus est q lex machometi est lex contradictionis. Sunt enim in eo innumere contradictiões de quibus propter breuitate octo subiungun tur. Primo se dicit esse generale prophetã: et tamen dicit q alchoranus datus est ei arabice: et q nescit aliam linguã nisi arabicã. Ite secundo dicit in capitulo de delbachara q interpretat vacca q iudei et christiani et sabbei saluabuntur et capitulo ad mirã. dicit postea q nullus saluabitur nisi in lege sarracenorum. Item tertio mandauit eis q non altricentur cum hominibus alterius secte verbis asperis: sed verbis mãsuetis nõ enim ptinet ad hoiez dirigere: sz ad deuz solum et vnus quisque hz de se solo reddere rõnem et nõ de aliorum postea mandat in pluribus locis q occidant et expolient q nõ credũt donec credãt vel soluãt tributũ pterea ipe dicit i capi. libe q illi q recipiunt sine deo dñz aliũ tu nõ es patronus et pcurator eorum: sed deus reseruat sibi. Est igitur notabilis cõtradictio q et vna parte auctoritate dei totiês mãdat q occidant increduli et ex alia pte deus mandat q etiã p tanto scelere nullus est pcurator ad puniendũ: sed soli deo reseruant. Itẽ quarto machometus in capi. zalt tenenti in fine iactat se q ipe nõ est de cõpellẽtibus: sz quomodo nõ est de cõpellentibus: q mãdat q nõ credentes occidant et expolient. Itẽ in hoc capi. de vacca concedit sodomiã tã cũ masculo q cũ femina dicit enim sarracenis q non polluant se cũ infidelibus nisi credant: et de mulieribus dicit mulieres vestras aratura vestra arate eas vt vultis: et tamen in eodẽ capitulo prius dicit q illi sodomite tempore loth operati sunt abhominabile vitiũ: et prestis nationibus insuetũ. Itẽ vi. ipse dicit q noe abrahã ysaac et iacob et filii eorũ fuerunt sarraceni: et tamen ipse dicit q mandatum est ei q ipe esset primus sarracenus. Preterea cõstat q non fuerunt sarraceni quãtum ad ritũ: nisi postq fuit data lex sarracenorũ. lex aũt sarracenorum est alchoranũ quod quidẽ fuit datũ post legem moy. et euãgeliũ sicut habet in alchorano: immo nõ sunt adhuc septingẽti. xcv. anni q fuit machometus cuz ipe venerit anno dñi. sexcentos. lxvi sicut patuit supra cõsideratione prima articulo. iij. Cõstat tñ q noe habrahã ysaac et iacob fuerũt ante legẽ moysi et euãgeliũ. Itẽ. vij. ipe dicit q deus phibuit auguriũ. et tñ ait auguriemini si aliter nõ potestis in scissura datili et q hoc nõ fecerit anathemã sit. Itẽ viij. ipe dicit se missuz arabibus q nũciũ nõ habuerunt dicit enim

 alchoranū datū est eis solū in lingua arabica. dicit eñi se nescire aliā linguā nisi arabicā. Unde cū adhesissent ei quidā bacheria iocobinus et salon persa. abda alba de perside filius seleā iudeus. quidā dicerent ipsi instruebant eū: ecce cecidit in faciem suā. contracte sunt manus ei et pedes. socij coopeuerunt eū vestibus suis. ad se rediens dicit deus misit me corripere vos de sermone quē dixistis tales me docerent legitq eis vnā lectionem alias sententiam que est in fine lectionis elnael qd interptatur palma que sic dicit. Scimus ipsi dicent instruit eum hō lingua aūt qua loquereť ei perfecta hoc aūt arabica patens est: et ex hoc dicit quomodo pōt esse illi istruāt me quorum vnus persecutus est alter ebreus qui dixerūt ei potest esse lingua sua tibi loquatur exponūt tu lingua tua oia notifica hāc inuenit rñsionē: s; q non poterat instrui ab hebreo psa q sunt ppinq quō poterat alius valde remote lingue instruere. Ipe tñ post dicit se eē missu; ad vniuersitatē gētiū. Sed quō ibit ad oēs gentes in septuaginta linguis q nescit recitare suū sermonē nisi in lingua arabica. Dicit tñ vnde habeť in libro pphetarum dicit ei deus nō misimus te nisi ad vniuersitatē gentiū est igiť manifesta cōtrarietas aperium mendaciū sit missus solis arabibus oibus gentibus. Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot contradictiones inueniunť. Unde sentēia est machometi in capi. elnesa qd iterpretatur mulieres si iste alchoranus non esset a deo inuenirentur vtiq in eo ptrarietates multe. Qua igitur sententia sit in destructionem sue legis q ex quo vt visum est multe manifeste contrarietates sunt in eo non est lex dei.

Quod lex machometi non est lex dei: q in multis est per hominē reuocata et dyabolus fuit principalis actor alchorani.

Eptimus passus est lex machometi nō est lex dei: q est in pluribus p hominem reuocata. Unde nō est tale examē legis sarracenorum inter eos quale iter xpianos sepe fit per consilia generalia vbi veritas fidei repetitis vicibus luce clarior innotescit. Cū sarraceni qui eius noticiā habent p autētico tenent actū factum p machometū abdulhaqui qui erat alpharā in ciuitate que dicitur malaga q refert in suo libro versuum reuocatorum cum ipe vidisset multos locutos fuisse in modo quo aliqñ ius alchorani reuocabanť nullus hoc fecerat finē recedēdo a pdicta ciuitate cōgregauit doctores regule q ei auxiliū dederūt cū auctoritatibus libris antiquorum magistrorum sic cōposuit breuiariū certissimū de eo breuiariū reputatur inter doctos magnū onus legis machometi non minus piudiciū: q ostendit allegando sup eo alios passus alchorani. in ipomet alchorano quod teneť ab oibus sarracenis p lege sua data a deo sunt reuocati. cc. xxvij. versus de q bus rōne genere sunt reuocati centū xxiiij. versus ita sarraceni faciendo guerraz cōtra nō sarracenos ipsi pdicūt legi sue in c ētū. xxiiij. passibus

verbum est magni ponderis dicere sunt reuocati. Aliud est concordare vnum passum cum altero exponendo et declarádo quomõ i suo casu intelligitur vnus passus et in alio ali⁹ sicut cuꝫ in multis passibus videtur esse cõtrarietas inter doctores xp̄ianos sit studiose et autentice per generalia cõsilia et sctõs patres habita examinatione longo tempore cū cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis et doctoribus ac multis litteratis sue curie et extra. Sed quod aliquod consiliuꝫ vel papa dicat ꝙ aliquis passus euangelij sit reuocatus alienum est a suo proposito et omniū xp̄ianorum ꝙ in lege dei fiat sicut in legibus ciuilib⁹ vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in regulis cācelarie per quas expediuntur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa approbet quas vult reuocat. vel sicut foris regni castelle et ordinationib⁹ quia aliqui reges faciunt aliquas ordinationes ad quas magis attendunt ꝙ ad antiquos foros et hoc est quia reuocare legē spectat ad suum factorem vel ad equalem seu maiorem potestatem habentem. Quomodo ergo potest reuocari lex que putatur eē dei per aliqueꝫ alium quia si veruꝫ est ꝙ esset dei nō dico per hominē sapientē sed nec p diabolum vel aliquem angeluꝫ nec per oēs diabolos hoīes et angelos simul in vnum coniunctos. Sed ad reuocādū tot versus libri alchoran non sit mētio ꝙ fuit facta cōgregatio vniuersalis ex pte omniū sarracenorū et ꝙ maiores eoꝝ cōgregarētur requisiti. sꝫ habēt p autētico dictū vnius alfaqui. q̄ dicit et nō pbat neforte suo tp̄e fuit manifestū ꝙ petierit consiliū super eo a doctoribus regule. Ex quibus satis clare pꝫ legē e machometi nō esse legem dei: qꝛ neꝫ autentice examinat᷑: immo per vnuc sarracenū in pluribus reuocata: et si vnus dyabolus: lꝫ sit hominibus cōtrarius: qꝛ eos respicit vt inimicos cum hoc sit eius pprium officiū nō tñ est cōtrarius alteri dyabolo: qꝛ si sic iam esset in se diuisus beelzebub non posset stare regnum eius cū omne regnū in seipm diuisum nō sit stabile. Quō ergo potest dici ꝙ sūt tot versus alchorani reuocati cū ab oībus sarracenis dicat᷑ liber a deo reuelatus cū ergo vnus dyabolus non sit alteri cōtrarius et minus vnus angelus alteri multominus de⁹ sibiipsi Et cū omnes sarraceni habeāt p autentico ꝙ quedam dicta alchorani sunt aliis cōtraria. et ideo multa illorum reuocata nec debeat eis dare fides videant sapientes sarracenorū ꝙquē doctoꝝ lex eoꝝ debet dici composita et cū nō a deo pp̄ter ea q̄ dicta sunt. ¶ Relinquitur ergo ꝙ a dyabolo magistro machometi cuius officiū est falsa veris imiscere. et dulci melli venenū. qꝛ si sic ē ꝙ est in se cōtraria cōtēto in ea in pte existēte vero et in pte mēdacio dici poterit auctor eius nō verax sed mēdax et ꝙ dꝫ attendi mendacium est multum periculosum: qꝛ et talibus tam magnis et tam piudicialibus et damnosis mēdaciis sicut sunt multa contenta in alchorano cōdemnātia animas suorum credentiū in speciali hoc ꝙ nō obstante quacunqꝫ contraria ratione in alchorano lꝫ dicta per michae

lem per gabrielez per deum p suos angelos z nuncios precipiunt fieri guerram contra omnes qui non tenent partem suam et non specificatur hic quid contineant alii versus reuocati in multis grauissimis z periculosissimis. Sed cum hoc sit certissimum φ deus per suā naturā nō potest esse mendax. angelus bonus similiter quia cōfirmatus in gratiaz dei. sed potest esse et est mendax diabolus et homo. ¶ Si ergo lex machometi fm dictum illius alfaqui z doctorum regule est contraria sibi ipsi et ideo nō data a deo nec ab angelo bono. sequitur conclusio ex hac ratione quadrimembri sufficienti z hanc rationem facit dominus cesariensis magister iohānes de Segobia in tractatu contra sarracenos. ¶ Est ergo principalis actor alchorani non homo sed diabolus qui ex inuidia propria et ex permissiōe diuina propter peccata populi preualuit inchoare solēpniter et efficaciter perfidiā antichristi quia vidēs diabolus fidem xpi crescere in partibus orientis z φ idolatria iam deficiebat deuicto cosdroe rege psarū et medorum per eraclium regē xpianissimum z φ ipse eraclius destruxerat excelsaz turrim quā ipe cosdroe edificauerat ex auro z argento z lapidib⁹ preciosis: z φ crux christi iaz tantum erat per eraclium exaltata et amplius exaltāda et cum nō posset ipse diabolus iaz amplius defendere plures deos nec totaliter negare legez moysi z euāgeliuz xpi qđ iā diuulgatuz erat per totuz munduz. cogitauit pfectionē legis quasi medie inter nouū z vetus decipe mun duz z ad hoc exequēdū assumpsit quē daz hoiez diabolicū nomine machometū ritu idolatrā fortuna pauperē mente superbissimū z maleficijs famosum vt supra visum ē Et quidem libentius assumpsisset diabol⁹ hoiem bone fame. si fuisset permissus sicut z libenti⁹ primū attēptasset hoiem p aliud animal in quo ipsi⁹ malitia celaretur φ̄ p serpentem: si fuisset pmissus: sed nō permisit diuina sapiētia nisi vt talē assumeret z per talem hominē mundū inuaderet vt mūdus de facili aduertere posset q̄lis esset lex data p talem legislatorem.

¶ De fundamēto legis machometi.

Uarta cōsideratio est scire in quo sarraceni firmāt sue legis fundamētū. Et patebit φ nihil reale habent sed totū est fictitiū z fabulosum z tam manifeste mendatium φ vnusquisq ratione capax aduertere poterit hāc legē nulli⁹ firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorū israel laus eius sit qui transire fecit seruum sub vna nocte ab oratorio elharā que est domus mequeusq ad oratoriū remotissimū que ē domus sancta in hierusalē quam bndiximus. ¶ Expositio huius sententie ē in libro q̄ dicitur arabice halma herig quod latine interpretatur in altū ascēdere z ideo vulgariter dicit scala machometi in quo sunt octuaginta qnq capitula i qb⁹ narrat fictionē quādā sui ascensus z descēsus. Ex qb⁹ oib⁹ breui summula cōpilauit itētū suū circa sue legis fundamentū Dixit ergo narrans

fictionē suā sic. Cū ego machomet⁹ essem mequa in domo mea: & iacerē in lecto proprio iuxta vxorem meam post multam vigiliā in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi: et statim venit ad me gabriel angelus qui sub hac forma se mihi ostendit: q facies ei⁹ erat alba plusq lac: aut nix aliqua: & capilli erāt rubicūdiores corallo multo etiam rubicundo habebat supercilia valde ampla & os pulcherrimum & bene formatum: dētes quidem albos & valde claros et indutus vestibus omni re albior ib⁹ ac ditissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis: cinct⁹ erat duabus zonis auri purissimi & earum q libet amplior grādi palmo: manus ipsius rubicunde queadmodū ignis & alei ac pedes viridiores omni smaragdo: dixitq mihi. Machomete surge veni post me stringens te zona: & circūuoluens caput tuū atq corp⁹ tuella tua alba: quia deus vult tibi multa sue potentie ac secretorū suorum mirabilia ostendere in hac nocte. Cum ergo surgerem ac venirem ad portam domus mee respiciens vidi q gabriel tenebat per habenas quandā bestiā quā mihi adduxerat cui nomen erat alborac q talis erat forme. Erat enim grādior azino: & paruior mulo: habebat faciem hominis & crines eius erāt de perlis: pectus autem de smaragdo: cauda de rubino: oculi clariores sole pedes: & vngulas habebat ad modum camele. Hec bestia erat sellata quadam sella: sic mirabiliter cum perlis & preciosis lapidibus operata q null⁹ est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie. Sequitur & hec bestia tota circundata erat angelis qui custodiebant eam. Tunc dixit mihi gabriel. machomete ascēde super bestiam istam & equita: & cū appropinquarem. Bestie vt equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete & sustine q hic equitet super te: quia iuro per nomen dei q nunq te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit. Tunc bestia illa dixit quis ē ergo iste. Et gabriel respondit ei dicens: hic est machometus dei nuncius et propheta magnus: et cum bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui: gabriel vero mihi scandile tenuit siue staffam et confestim alborac ire cepit ita cito atq suauiter q nullum os hominis hoc dicere valeret. ego nanq respiciens passus eius vidi q ita magni erant q inter vnū passum et alium erat tantū spacij quātum possit homo longius propriis oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templum hierosolymitanum & gabriel veniebat a dextris mecum. Et audiui quandam vocem bis mihi dicentem. ha. ha. machomete expecta me: et ego nihil respondi. ¶ Deinde vidi quandam dominam pulchriorem quam vnq vidi que tribus vicibus dulciter clamans dixit. ha. machomete aliquantulū me expecta: et ego cum appropinquassem et vellet mihi loqui non modicum dedignatus reliqui eam Dixitq mihi gabriel: modo cognosco magnā in te scientiā fore: & dicā tibi q̄re scias q vox illa q prio teuocauit erat lex iudeorum & si rñdisses ei oēs tue gētes iudei facte fuissent

Uox vero scda. lex xpianorū fuit cui si respondisses oēs tue gentes fidei xpiane adhesissent sed domina illa cunctis induta coloribus q̄ postremo te vocauit est mūdus iste qui delicijs omnibus plenus extat ꝛ quia expectasti eam scias vero quia gentes tue plus solaciorꝫ plusq̧ deliciarum habebunt ꝙ omnes alie gētes que vnꝙ in pterito fuerint vel sint in futuro sed quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respōdere curasti tu magis sine peccato eris ꝙ fuerit omnes alij pphete hactenus vel qui in posterū subsequuntur. quo dicto tacuit et duxit me in templū. ꝛ postꝙ fuimus ante portam templi pcepit mihi vt descenderem ad quēdaꝫ nigrum lapidē vbi soliti erant prophete descendere et descendi ꝛ cum descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapideꝫ prenotatū ꝛ accipiens me per manum duxit in templum in quo inueni oēs pphetas stantes in circuitu templi deint⁹ quos deus illuc venire pro me honorando ꝛ exire de corꝫ fecerat sepulcris stabant quidē oēs me expectando erecti super pedes suos ꝛ cum viderūt me cuncti orones facere ceperunt. Tūc gabriel mihi dixit. Ueni machomete et fac oronem priusꝙ alij quia tu es rex pphetarū omniū ꝛ cunctarū gentiū dñs quod audiēs misit me añ ꝛ feci duas orones satis leues. Deide erexi me super pedes ꝛ statiꝫ omnes pphete me salutauerunt gaudentes ꝛ mihi magnū honorē cōtulerūt ꝛ āplexantes me dixerunt mihi bona noua de maximo bono quod de⁹ mihi ppauerat et meo pplo vniuerso ꝛ pro me deide oēs deū rogauerūt. ¶ Alibi dicitur in. ij. li. doctrine sue ꝙ inueuit ibi Abraham moyseꝫ ꝛ iesum filiū marie et dicit ꝙ moyses obtulit sibi vnum vas plenū vino. ꝛ abraham aliud plenū lacte. ꝛ iesus aliud plenū aqua. Et tunc ego ait machometus audiui vocē quādā corā oib⁹ astātibus celit⁹ dicētē mihi. Si vas vini elegeris tu cū populo tuo peribis. Si aūt vas lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cū oibus tuis ad deū imppetuū dirigeris. Et cū machomet⁹ pdicaret hoc fundamētum in ierusalē cūctis astantibus in ꝯfirmatiōe sue fictiōis addidit moyses erat ruphus ꝛ crisp⁹. iesus filius marie erat flau⁹ capillis ꝛ medie stature ꝛ videbanť ab ei⁹ capite aque psilere ꝛ tñ aqua nō erat ibi. Abrahā erat p certo mihi sil'is. ¶ Sequiť in pdicto libro scale machomeri peractis oronib⁹ in tēplo vt supra. ¶ Ecce gabriel p manum me accipiens duxit extra templū et ostendit mihi quādaꝫ scalaꝫ que durabat a primo celo vsq̧ ad terrā vbi stabāt. Erat enim scala illa pulcrior res ꝙ vnꝙ visa fuerit et ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illuꝫ ad quem descenderam ego primo ꝛ primus gradus erat de rubino. ¶ Secundus de smaragdo. Terti⁹ de perla albissima: ꝛ quilibet aliorꝫ de lapide precioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tā ditissime ꝙ nullū cor hois cogitare hoc possit: ꝛ erat circundata angelis qui custodiebant eum. Gabriel quoq̧ me per manum accepit et eleuans a terra posuit me super primum gradum scale ꝛ dixit mihi.

¶ Ascende machomete et ascendi & gabriel mecum similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiam deputati. & procedens per scalam vidi quendam angelum valde magnum qui super cathedram sedens tenebat in manu sua tabulam quandam que ab oriente durabat usque ad occidentem: qui una hora tabulam respiciebat & alia mundum & precepit mihi gabriel quod salutarem eum quia magnum tenebat locum coram deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutationem capite suo & non tamen ore. ¶ Et dixit illi gabriel quando non salutas hominem meliorem de mundo et ille quesiuit a gabriele dicens. quis ergo hic est gabriel respondit hic machometus nuncius dei nostri. Et ille Est ne ipse iam missus. ¶ Et gabriel dixit utique sine dubio et statim me salutauit angelus dicens valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille quod ego eram altior & honorabilior nunciis omnibus & deiure cunctorum dominus populorum. ¶ Et addidit. Scias machomete quod populus tuus erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et plus durabit quam omnes alii populi uniuersi quia deus multum diligit gentem populi eo quod vitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expeditus. Gabriel mihi dixit quod ille erat angelus mortis. ¶ Quo audito mox versus ipsum iui & dixi. Es tu angelus mortis qui respondit utique. Postea quesiui ab eo rogans quod diceret mihi quomodo ipse de corporibus hominum animas extrahebat. Qui respondit. Scias machomete quod ab illa hora qua Adam qui fuit primus hominum creatus est a deo & positus super terram dedit mihi deus hoc officium ut extraham animas de corporibus hominum usque ad venturam iudicii diem magnam: ita quod nemo viuus remaneat excepto solum deo & me etiam cum eodem debet namque postea deus mihi animam meam extrahere ac ipse postmodum sine fine solus in vita perdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret quando anime iture essent in paradisum et que in infernum. Et respondit machomete nonne vides tu quod nomina cunctorum hominum qui quondam fuerunt et qui modo sunt et erunt usque in finem presentis seculi omnia in hac tabula scripta patent. Et etiam mors quam habiturus est ipsorum quilibet necnon et bonum et malum quod deus iam illis preparauit iuxta meritum singulorum. et ideo bene scio qui eorum in paradisum et qui in infernum sunt ituri. ¶ Narrat etiam ibi modum quomodo mittit angelos bonos pro bonis & malos pro malis et quomodo extrahit animas bonorum cum dextera et animas malorum cum sinistra. ¶ Sequitur & profectus inde vidi alium angelum ita magnum quod tenebat caput suum supra celum: et pedes eius in abissum qui factus erat ad modum galli cui deus ostenderet omnes horas quibus fieri orationes debebant. ¶ Nam cum tempus erat orandi veniebat quedam vox de celo dicens. tu creatura que deo es obediens precipio tibi quod laudes deum et mox ille angelus alta voce dicebat: benedicatur deus rex sanctissimus angelorum et animarum & crea

turarum omnium quo dicto galli q sunt in terra hoc audiētes confestī cantabant omnes et deum cantando laudabant dicentes in cantibus suis vos omēs qui obedientes estis deo surgite et laudate ipsuꝫ quoniā idem potens est super omnes res et ipse fecit eas etiam et creauit. Et profectus inde vidi quendam aliuꝫ angeluꝫ cuius medietas erat ignis et medietas niuis: nec tamē ignis destruebat niueꝫ nec ecōtra qui etiā laudabat deum orans ꝙ sicut in eo coniunxerat ignem et niuem sic coniungeret corda gētium que sibi obedientes essent. Et procedens inde vidi alium angelum ita magnum ꝙ eius magnitudinem dicere non auderem salutaui eum. sed ipse in orationibus existens non mihi respondit dixitq; sibi gabriel. Quare nō salutas meliorem hominem vniuersi seculi. Et ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel angelo hic est machometus quem vides. Et ille. Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respōdit vtiq; vere. Et ecce statim angelus ille ac alij quos primo videram salutauerūt me et dixerunt mihi valde bona noua de maximo bono qđ preparauit mihi deus. Et profectus inde vidi alium angelum mirabili modo magnuꝫ qui sedebat super sedem et tenebat intra manꝰ suas pilam ꝙ maximam cum quasi ipse solum vnum ictum daret celuꝫ destrueret atq; terram: et cum gabriel pilaꝫ respiceret eandeꝫ: statim plorare incepit. Et dixit ei. Eur ploras. Et ille machometę. Hic angelus thesaurariꝰ est inferni. Quo audito iuiversus cum et ipsum salutaui. Veruntamen ipse mihi nō respōdit. Gabriel autem dixit. quomodo non respondes meliori homini ꝙ vnꝙ fuerit ad huc missus. Et respōdit sicut supra dictum est de aliis. Et addit ꝙ illi q de populo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt ꝙ alij vniuersi et rogauj eum vt mihi diceret quomodo infernus factus est. et statiꝫ sic mihi narrare icepit. Scias machometę ꝙ quomodo infernus primo factus est. deus fecit accēdi ignem super eum septuaginta millibus annorum quousq; factus est totus rubens igne illo. ¶ Postea vero super illum ignem fecit superaccēdi per tantūdem temporis aliuꝫ donec totus factus est albꝰ. et post hūc ignem fecit adhuc alium superaccēdi similiter per alia septuaginta milia annorum ita ꝙ totus niger factꝰ est et plusꝙ aliqua res obscurꝰ ignis autē iste semper in seipso ardet mirabili modo fortiter sed tamen flammam non emittit. ¶ Quesiui iteruꝫ ab eo similiter quomodo facti sunt angeli inferni et quaꝫ vitam ducūt. Et respondit scias ꝙ deus creauit eos omēs de igne et sunt in igne nutriti et si hora sola de igne exirent subito morerenť nec possent sine igne viuere: sicut nec piscis etiam sine aqua. Et similiter creauit eos deus mutos et surdos et misit in corde eorum tantum duriciei et crudelitatis ꝙ hoc nemo recitare valeret nesciūt enim quicquid aliud facere preterꝙ torquere crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit eos deꝰ mutos et surdos ne audirent voces seu lamenta peccatorum cum ipsos affligunt. ¶ Et similiter fecit eos ita

crudeles q si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis pretendere ipsi neqz de peccatoribus neqz de illoruz humilitate curam habeant aut ullaz etiam pietatez. ¶ Nā₃ preter penam ignis inferni quaz sustinent peccatores habent penam aliā valde crudelē quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquēt ꝛ malleant duriter peccatores propter maximaz crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quidez in infernum angelos nostros fortes ꝛ duros atqz crudeles vt nostra mandata faciant ꝛ obseruent: ipi quoqz nobis obediunt in omībus que mādamus. ¶ Et cuz thesaurarius mihi hec omīa retulisset ego ꝛ gabriel ab eo recessimus timore pauescentes non modico. ¶ Et vltra pfecti sumus quousqz venimus ad primū celum ꝛ hoc dicitur celuz lunc quod totum erat ferreum et habebat tantum spissitudinis in soliditate quātum possit homo ire in quinqz annis et tantūdez spacij erat inter ipsum et alium secūduz celum. ¶ Gabriel autez pulsauit ad portaz et statiz venit ad nos quidam angelus ita magnus q ipse in lōgitudine habebat spaciuz itineris hominis per mille annos. et tantūdez in latitudine. vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant ꝛ multos etiaz angelos custodientes eos qui erāt valde bīi ac ditissime pornati. Tunc gabriel venit ad vnam portarum vt intraret quod cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecū. Qui respondit. mecum est machometus prophetarum sigillum omnium et cunctoruz dominus nunciorum ꝛ volumus ibi intus intrare. Hoc autem dicto mox nobis porte aperte sunt et intrauimus et cum introissemus omēs angeli qui erant ibi salutauerūt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus non modicuz sum gauisus. Et respiciens vidi q ipsi habebant facies hominum et corpora ad modum vaccarum habebant etiam ad modum aquilarum alas: ꝛ erant hi angeli numero septuaginta milia: quorum quilibet: habebat septuaginta milia capita et quodlibet caput septuaginta milia cornua. et quodlibet cornu septuaginta milia nodorū: ꝛ inter vnū nodū ꝛ aliū erat spaciū itineris hoīs p quadragita annos. Uidi adhuc plus q in quodlibet pdictoꝝ capitū erāt septuaginta milia facierū ꝛ q̄libet facies habebat septuaginta milia orū ꝛ q̄libet os septem milia linguaruz. et q̄libet ex linguis illis sciebat septez milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milibus horarū in die. Uidi etiā inter angelos illos duos homines sedentes sup duas sedes claritatis qui nimis pulchri erant tam statura corporum q facierum forma: habebant eniz capillos suos omnes albos ad modū niuis: ꝛ barbas etiam magnas in eundem modum albas: et vestimēta ipsoꝝ erāt ita albissima q vix poterat hō respicere ipsa. Nā circa ipsorum capita valde maximā claritatem habebāt. Et quesiui a gabriele q̄ illi essent. qui respondens ait. Scias machometo

mete q ille qui sedet in inferiori se- devocatur iohanna ibui zacharia qd interpretatur iohãnes filius zacharie Est enim hic ex dei pphetis vn⁹. Il le tamen alius qui alti⁹ sedet vocat ysa ibnmariem: quod interpretatur iesus filius marie. Hic enim iesus spi ritus dei est et ipsius etiam genitus vbo fuit. Quo audito iniversus eos et ipsos etiam salutaui Ibidem tan- dem quesierunt a gabriele quis ego essem: gabriel autem nomen meũ di- xit eisdem ac ipsi cõfestim salutaue- runt me et dixerũt etiã mihi valde bo na noua de maximo bono quod deus mihi pparauerat Quib⁹ visis pro- cessimus inde quousq; puenim⁹ ad scdm celũ quod totum erat ereum et habebat in spisso tantũ spacij quãtũ posset homo ire in quingẽtis annis et tantũdem inter ipsum et aliud celũ erat. Gabriel vero pulsauit ad portã et cõfestim venit ad nos quidã ange lus qui aperuit nobis eã et hic ange- lus ita magn⁹ erat q tenebat caput suum vsq; ad celuz septimũ et pedes suos etiã vsq; ad fundũ terre. ¶ Hic narrat q vidit angelos qui septua- gesies millesies habebãt maiora cor pora q habuerunt alij ãgeli quos vi- derat in alio primo celo et quõ saluta uit eos et qliter ipsi pcognito suo no mine p gabrielẽ salutauerũt eũ sicut supradictũ est. Narrat etiam q vidit inter eos ioseph filiũ iacob etate se- nẽ et sedentẽ in claritatis sede quez cũ salutaret et a gabriele cognosceret q eẽt machomet⁹ dixit q ipe etiã sa lutauit eũ et dixit ei bõa noua etc. Pro fecti ergo inde peruenerunt ad ter- tium celum quod totum dicit fore argenteum et q habebat in spisso spa cium itineris hominis per quingen tos annos et tantũdem etiam inter ipsum et quartum celum. ¶ Narrat hic quomodo vocante ad portam ga briele venit ad eos quidam angelus ita magnus et fortis q si aliquis po- neret super palmam eius totum mũ dum cuz omnibus que in eis sunt ni hil inde sentiret. Dicit etiam q vidit ibi angelos valde magnos habẽtes facies vaccarum et manus claritatis ordinati per acies et ita stricti et con- iuncti q homo non posset soluz pilã mittere inter eos et quomodo eos sa lutauit vt supra. Dicit etiam q vidit inter es enoch et helyam sedentes su per sedes claritatis et quomodo ga- briel: notificauit ei nomen macho- meti et ipsi suo nomine audito quali ter eum salutauerunt vt supra. Per- uenientes ad quartum celum dicit q erat totum de auro purissimo et q ha bebat tantum de spisso quantum ho mo posset ire in quingentis annis et tm̃ inter ipsum et aliud quintum celũ ¶ Dicit etiam q pulsante gabriele ad portam venit ad eos vnus ange- lus qui ita magnus erat q super pol licem dextre sue manus tenebat oẽs aquas dulces et super pollicem sini- stre amaras. Dicit iteruz q vidit ibi septuaginta milia angelorũ qui oẽs habebãt facies aquilarum et corũ qli bet septuagita milia alarũ et quelibet ala septuagintamilia pennarum et quelibet penna in longitudine habe bat septuagintamilia cubitorum in- ter quos dixit se vidisse aaron sedẽ- tez in sede claritatis diademate splẽ dido coronatum et quomodo saluta- uit eum vt supra. ¶ In quinto celo quod dicit totum esse de perla et ha-

bere tantum spacij in spisso sicut est itineris hominis per quingētos annos et tantūdem inter ipsum et celum sextum vocante gabriele asserit quod venit ad eos quidam angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachiorum et in quolibet brachio septem milia manuum et in qualibet manu septem milia digitorum et quod quilibet illorum digitorum laudabat deum septem milibus horarū in die. Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angelorum quorum facies erāt ad modum vulturum et quomodo salutauit eos vt supra Et iter eos narrat se vidisse moysem pulcherrimum super sedem claritatis sedentē et quomodo salutauit eum et qualiter cognito eius nomine a gabriele eis dicit Scias machomete quod deus te vult et populum tuum magnis ieiunijs et non paucis orationibus onerare: tu autem roga ipsum vt alleuiet ea tibi quia populus tuus aliter sustinere nō posset In sexto celo quod dixit totū esse de smaragdo et habere in spisso iter quingētorum annorum et tantūdem itineris inter ipsum et septimum celum Narrat etiam quod gabriele pulsante ad portam venit ad eos quidam angelus qui septuagesies milies erat maior quam aliquis ex alijs quos primo viderat et quod talis erat eius magnitudo quod si ipse vellet facere celum absorberet atque terrā et nullus quippe psentiret. Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos qui septuagies milies maiores erant omnibus prius visis et quod omnes erāt de smaragdis et perlis et de rubinis auro et argento intermixtis et equus gabrielis erit similiter inter eos Dixit quod salutauit eos et ipsi nomine suo a gabriele cognito etiam salutauerunt eum etc. vt supra et inter eos se dixit vidisse Abraham in sede maiestatis fulgentem plusquam sol. et quomodo salutauit eum et ipse a gabriele cognito eius nomine dicit quod salutauit eū et dixit ei inter cetera

¶ Scias machomete quod deus multū te diligit ac te inter alios nuncios suos precolligens amore tui valde populum tuū amat dico nāque tibi quod parapisus totus ē plenus hijs verbis scilicet zoghay halla bille dille halla: quod interpretatur sit honor et laus deo et sibi gratias reuelamus quia nō est deus alius preter eū nec est virtus aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi atque magni et dicit quod rogauit eū abraham quod moueret populum suum et diceret frequenter verba illa et quod diceret etiam populo suo quod muri paradisi sunt de auro purissimo: et menia de auro puro et calx de musto et quod hic paradisus erat preparatus sibi et omnibus credentibus et tenentibus legē eius. In septimo celo quod totum dicit esse de rubino clarissimo et rubicundissimo et habere in spisso iter quingentorum annorum et tantundem inter ipsum et octauum celū. Narrat quod pulsante gabriele ad portam venit ad eos quidā angelus quem nemo qualis erat recitare valeret nisi solum deus qui ipsum fecit et creauit Dixit etiam quod cum introisset vidit quosdam angelos quorum magnitudinem et formam recitare non audet: quia deus sibi inhibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tamen quod habebant omnes oculos eleuatos ad deū et laudabāt deū et quod surrexit inter eos vnus qui erat celi almocadē quod interpretatur arabico eloquio velut

ille qui vocat sarracenos cũ orationes suas facere debẽt ⁊ tã cito cũ surrexit ad oratiões vocare incepit dicẽs halla huba kibar qđ interpretaṫ magnus ẽ de⁹. Post hoc aũt dixit le hille halla illala qđ interp̃taṫ nõ est de⁹ ali⁹ nisi de⁹. Dixit etiã adhuc harsedu le hialla hillasla. qđ interpretatur testificemini similiter machometum nunciũ dei esse: dixit etiã postea haya la sala habya lalphala qđ interp̃tatur venite ad orõnes vestras ⁊ ad p̃fectum vestrũ ⁊ dixit ꝙ ipse fecit simul cũ illis ãgelis duas orõnes parvas ⁊ gabriel dixit sibi qđ de⁹ p̃fecerat eũ super oẽs alios nũcios ⁊ sup oẽs quos viderat in septem celis superius enarratis. ¶ Dixit etiã ꝙ inter illos angelos vidit adã senem in sede claritatis sedentẽ coronatũ corona claritatis purissime ⁊ quõ cũ salutauit ⁊ adã eius cognito noĩe a gabriele q̃liter etiã ip̃m salutauit ⁊ inter cetera dixit Scias machomete tu q̃ pater es filioꝝ meoꝝ ꝙ padisus clausus est ⁊ ꝙ neq̃ p̃pheta neq̃ hõ alius introibit quousq̃ tu ibi scis et p̃pl̃s tu⁹ statuit q̃ꝫ dñs ita cẽ. ¶ In octauo celo qđ dicit totũ esse de vno topasio pulcherrimo ad vidẽdũ mortalib⁹ incognito qđ habebat ĩ spissõ iter quingẽtoꝝ annoꝝ Narrat ꝙ pulsante gabriele ad portã venit ad eos quidã angelus de claritate tot⁹ cui⁹ claritas septuagesies milies maior erat ꝙ claritas solis ⁊ ꝙ habebat angelus ille septuaginta milia capituꝫ ⁊ quodlibꝫ caput septuaginta milia facierum ⁊ quelibet facies septuaginta milia oculorum ⁊ quilibet oculus septuaginta milia pupillarum ⁊ quelibet pupilla tremebat septuaginta horarum in die territa dei metu. dixit etiam ꝙ vidit ibi alios angelos q̃ erant septuagies milies maiores oĩbus aliis supradictis ⁊ vidit ibi quasdam kartinas que separabant inter angelos ⁊ deũ: numerum autem illoruꝫ angeloꝝ dicit ꝙ nemo nouit nisi solus deus. Ulterius dicit ꝙ intrauerunt primã separationem kartinarũ que erant septuaginta ⁊ venerũt ad aliã separationẽ aliarum septuaginta diuersorum colorũ ⁊ sic de septuaginta in septuaginta quousq̃ p̃uenerunt ad alias septuaginta sepatiões q̃ erant oẽs de p̃lis. ¶ Et dixit ꝙ inuenerunt alias septuaginta separationes aque ⁊ totidẽ niuis ⁊ totideꝫ grãdinis ⁊ totidem nebularũ ⁊ totidem tenebrarũ ⁊ totidem ignis ⁊ totidem claritatis ⁊ totidẽ glorie dei ⁊ totidẽ celoꝝ oĩm quos hõ nõ cogitare valeat ⁊ iter oẽs separatiões erãt tot angeli ꝙ a nemine posset dici numerus eorũdẽ qui nunq̃ laudare deũ cessabunt circa eas eũdo ⁊ veniẽdo ⁊ dicit ꝙ ibi reliq̃t eũ gabriel solũ ⁊ ꝙ assumpto vigore cordis transiuit omnes illas separatiões quousq̃ p̃uenit ad illã que erat gloria dei. ⁊ ꝙ cuꝫ ibi appropinquasset audiuit vocem quãdã dicentẽ sibi bagopceodeya. ab ibi ya muhagmeth. qđ interp̃tatur appropinquate mihi amice machomete. Et dicit ꝙ hoc audito approp inquauit sibi magis. ⁊ ꝙ audiuit vocem aliã illud idẽ sibi dicentẽ ⁊ p̃pinquius accedens audiuit illud idem hec supaddens. ¶ Scias machomete ꝙ tu es apud me magis honorat⁹ ꝙ oẽs alii nũcii ⁊ magis exaltat⁹ etiã ꝙ oẽs alie creature q̃s fecerim siue sint angeli hoĩes aut diabol

¶ Et dixit φ mox appropinquans tantum profectus est φ inter deum et ipsum non erat nisi spacium duarum balistarum et φ tunc salutauit deum et deus eum. Et quod deus quesiuit ab eo quomodo populus suus faciebat et quod ipse responderat quod erant multum sibi obedientes et quod deus sibi dicit Machomete precipio tibi quod facias populum tuum ieiunare sexaginta diebus anno quolibet et orationes quinquaginta facere omni die quo dicto dicit quod recessit a deo et rediens inuenit gabrielem et respiciendo mirabilem mansionem dei dicit quod vidit cathedram dei intra quam erant .iiij. elementa et vtrunque seculum et paradisus et etiam infernus et celum et terra que omnia creauerat deus intra cathedram illam. Dicit etiam quod habebat .iiij. pedes quorum quilibet habebat septuagies milies plus longitudinis quam sit a celo vsque ad terram et quod illam cathedram portant in humeris suis .iiij. angeli quorum quilibet habet .iiij. facies scilicet ante et retro et a dextris et a sinistris et vna facies erat hominis alia aquile alia leonis et alia thauri: et corpora eorum plena oculis et quod in fine mundi angelus existens in figura hominis rogabat deum pro hominibus vt misereatur eis et peccata dimittat. Alius existens in figura aquile rogabat deum pro auibus: alius existens in figura leonis rogabat pro bestijs siluestribus et existens in figura thauri pro bestijs domesticis. Innumera alia fatuissima narrat de septem paradisis quos narrat se vidisse inter que dicit φ ille qui est in inferiori gradu superioris paradisi habet ad opus suum per omnes partes circa se tantum spacij quantum homo posset ire in quinque centum annis et φ donat ei deus quingentas feminas in vxores et .iiij. milia virginum et octo milia aliarum que non sunt virgines ad ei seruiendum in omnibus rebus suis et φ quilibet die venit ad eos quidam angelus qui dicet eis centum alpholia que sunt velut panni aurei ad vestiendum et post multa dicit φ relinquerunt eum gabriel et ariduham thesaurarius paradisi et iterum rediit per eandem viam ad deum et φ tunc deus dederat ei librum alchorani quem accepit de manu dei et dicit φ abstulit deus visum ab oculis eius et reddidit cordi et φ sic vidit eum et φ ipse deus posuit manum suam super caput suum, ita φ ipsius manus frigiditatem in corde persensit et φ mox ei omnem scientiam docuit et φ sciuit omnes res que fuerunt hactenus et que imposterum sunt future et dicit vlterius φ rogauit deum vt alleuiaret supradictas quinquaginta orationes populo suo non ausus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputaretur gulositas et φ deus amore sui alleuiauit eas deducendo ad quinque orationes quas diceret populus machometi omni die: sic φ tres de die et due de nocte dicerent et φ vnus almocaden vocaret ad dicendum eas et cum vocaret φ mitteret digitos suos vbi decet: sequitur φ petiit licentiam a deo et recessit et cum veniret ad celum vbi erat moyses enarratis superioribus de alleuiatione orationum dicit φ eius consilio iterum rediit ad deum pro alleuiatione ieiunii sexaginta dierum et primo reditu obtinuit decem dies. Secundo alios

decē. Et tertio alios decem quousq̧ nō remanserunt nisi. xxx. dies ⁊ sic dicit ꝙ pre verecūdia nō fuit ausus amplius redire ad deum. Et finaliter post innumera alia mendacia que ꝓpter vitandā ꝓlixitatē omitto. dixit ꝙ gabriel reduxit ipm ad scalas per ꝗ̄ ascendit ⁊ ꝙ descenderūt simul vsq̧ ad lapidē p̄notatū ⁊ ꝙ equitauit alborac expeditus a gabriele ⁊ venit ad domū suam ⁊ inuenit vxorem suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa que ei acciderant. Et postmodū predicauit eadem in mequa partibus suis caroistis ⁊ aliis gentibus. ¶ Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendaciorū p̄dicti libri. q̄ dicit̄ scala machometi. ¶ Alibi legit̄ ꝙ cum p̄dictā visionem narrasset machometus gētibus vniuersis in illis partibus. Sexaginta milia hominū cognoscentes fictionem a lege eius recesserūt ⁊ cū dicerēt ei ascende in celum de die nobis cernētibus ⁊ videamus angelos occurrētes nō recognouit falsitatem suā: sꝫ ait laus deo meo nunquid aliud sum ego quā vnus homo ⁊ nuncius. Ecce visum est fundamētum legis machometi. Uere hec sola fictio visiōis debet sufficere ad confutandum quicquid machometus fecit. Nā non permisit eis spūssanctus mētiri: nisi ita manifeste vt homo clare aduerteret fictionem: nec inde reprobationē ꝓpter claritatem sue falsitatis non solum apud theologos: sed etiā apud naturales philosophos qui vero nō vt homines: sed vt bestie viuūt inuoluti cecitate delitias carnis sequentes velocissimo cursu in dānationis precipitium miserabiliter cadūt

O infelix homo innumerabiliū animarum dānationis causa. O rabies ambitionis ⁊ luxurie maledicta machometū decepisti vt alios deciperet. O dei permissio ⁊ iudiciū abscōditū ꝙ tā spurcissimo atq̧ bestiali homini ⁊ tā apertis mendaciis homines firmissime adhereant etiā vsq̧ ad mortē. Ipse eñ dixit aliquo modo plus quā angelū aliquando celi nunciū: aliquādo ꝙ pro angelis intercedit ⁊ quō potuit tot angelorū splendores sustinere in celis qui dicebat ꝙ quādo apparebat ei angelus gabriel semꝑ cadebat in terrā ⁊ exspumans agitabat̄ ⁊ incuruabātur manus ⁊ pedes ei⁹. Nec eñ in p̄dicta visione dicit se raptū sicut fuit paul⁹. sed dicit ꝙ ascendit simul in corpore ⁊ anima: cuius signū est vt supra patuit: q̄ dicit ꝙ deus tetigit eū manu sua ⁊ sensit frigiditatē eius vsq̧ ad medulā spine dorsi eius ⁊ vsq̧ ad cor: ergo deū ⁊ angelos ponit corporaliter dimēsuratos que est heresis dānata vt supra patuit libro. iii.

¶ De concordia ⁊ discordia legis machometi cū lege xpi in articulis fidei ⁊ in preceptis.

Quinta consideratio ē scire ī quo cōcordāt ⁊ discordāt lex xpi ⁊ lex machometi q̄ ad articulos fidei et precepta: lex eñ xpi que excellentissima est vt fuit declaratū libro primo non inordinata est ī suis credibilibus: nec in suo processu sicut est lex machometi ex q̄ satis conuincit̄ non esse a deo: q̄ q̄ a deo sunt ordinata sunt vt dixit apls

ad ro.xiiij. sicut in operibus nature et sacris scripturis patet cuilibet intuenti: quia enim lex moysi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatione mundi. ¶ Deinde prosecutus est ordinem temporis et hystorie: ut patet cuilibet intuenti per totum penthateucum prophetie etiam in suis scripturis ordinate processerunt etiam ordine temporis ostendentes quo tempore vel sub quibus regibus semper etiam servantes ordinem hystorie. vel ad minus ordinem materie euangelium etiam christi ordinatissime procedit ordine temporis et hystorie et materie deinde etiam vita et doctrina et miracula christi. ¶ In alchorano autem nullus est ordo nec tempus quia non dicit sub quibus regibus vel quo tempore nec ibi servatur ordo hystorie. ¶ Nam primum capitulum a quo incipit dicit rubrica vel apertio libri in quo sine dubio convenienter incipit ab oratione et laude dei: sed immediate post breuem orationem prosequitur opus et est capitulum secundum de vacca rufa quam immolauit moyses cuius hystoria est in leuitico. Tertium capitulum est de familia nostra que fuit pater moysi et aaron et statim sequitur. Quartum capitulum de mulieribus et sic de aliis ita inordinate quod non est homo in mundo qui possit de ordine hystorie et capitulorum reddere rationem. nec ibi servatur ordo materie. nam numquam vnam materiam prosequitur ordinate: sed statim de vna materia se transfert ad alteram omnino extraneam recte sicut arrepticius: nec etiam ibi servatur ordo arguitionis vel alicuius probationis: sed tota doctrina est ex suppositione: et ponit vnam propositionem per severam et ex illa concludit quandam aliam que nihil habet facere cum ea sicut frequentissime dicit quod deus est excelsus et bonus et alchoranum est lex salvationis et quod deus est deus: et quod nullus est alius nisi deus et machometus est propheta veridicus servus dei et quod nullus est deus nisi deus. Sed que sit ista conclusio quod machometus est veridicus servus dei: et quia deus est deus et sic de pluribus aliis dictis inordinatissimis que causa breuitatis omitto Est igitur lex machometi discordans in ordine a lege christi quod ut clarius videatur et ante sit aliqua concordantia inter eas ad ordinatissimam seriem articulorum fidei christiane descendo vbi tria preambula premittuntur. ¶ Primum est quod articulus in proposito nihil aliud est quam veritas de natura diuina cum gratia secundum hugonem de sancto victore: et hec notificacio datur de articulo stricte et proprie sumpto prout trahitur ad partes symboli apostolorum: cuilibet enim articulo convenit: et est sensus. Articulus artat nos ad credendum de deo non solum que dicuntur de deo per naturam ut credo in deum patrem omnipotentem hoc enim ad naturam diuinam pertinet sed etiam que per gratiam dicuntur ut qui conceptus est de spiritu sancto: hoc enim pertinet ad gratiam: vnde sensus est articulus est veritas de deo continens naturam et gratiam. Secundum preambulum est quod symbolum secundum naturalem philosophiam dicitur conveniencia. Sic igitur propter conveniencia intellectuum in veritate vna et propter conuenientiam apostolorum siue patrum in symbolo componendo ac etiam propter conuenientiam scripturarum ex quarum aggregatione factum est: non immerito symbolum fidei appellatur a sym quod est con vel simul et bole quod est sententia quasi sententia multorum simul. Sed quia tria sunt symbola oportet causas institutionis assignare. Unde causa institutionis

symboli apostolorum fuit fidei instructio respectu credendorum ad salutem necessariorum. Causa vero symboli athanasii fuit erroris exclusio propter multiplices errores pullulantes. Ratio autem siue causa symboli patrum fuit fidei explanatio circa dubitationes emergentes. Item symbolum apostolorum submisse dicitur vt status apostolorum et fidelium primitiue ecclesie representetur quando apostoli et fideles non audebant fidem christi vsquequaque confiteri in manifesto. Symbolum vero athanasii in prima cantatur vt designetur quod fides est prima mentis illuminatio. Sed symbolum patrum in missa cantatur vt in confessione fidei et deuotione preparetur ad receptionem dominici corporis cuius participes per fidem efficimur. Tertium preambulum est quod si habeatur respectus ad ea que credenda sunt radicaliter articuli fidei sunt .xiiii. quorum septem spectant ad diuinitatem et septem ad humanitatem: et hec signata sunt Apoca. primo in septem stellis et septem candelabris aureis in quorum medio filius hominis ambulat. Sed si habeatur respectus ad eos qui symbolum primum ediderunt tunc fidei articuli sunt .xii. iuxta numerum .xii. apostolorum qui sanctospiritu edocti non est dubium aliquid potuisse latere de his que spectant ad fidei complementum et vt maiorem haberent firmitudinem singuli apposuerunt ibi suas particulas et omnes insimul singulas approbauerunt: et hoc fuit vt vna ecclesia que super apostolos fundare debebat haberet vnam fidei crudelitatem que fides catholica diceretur hec est fides vniuersalis et ab vniuersis apostolis qui erant fundamentum ecclesie vniuersalis et hoc ante dispersionem. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatum post dispersionem apostolorum siue diuisionem ad predicandum sicut patet actuum .xiii. in symbolo nihil apposuerunt: et sicut .xii. apostoli sunt .xii. fundamenta ecclesie vniuersalis. sic .xii. articuli fidei sunt .xii. fundamenta muri ciuitatis hierusalem superne quasi .xii. lapides preciosi quos enumerat beatus iohannes in apoca. .xxi. dicens et murus ciuitatis habens fundamenta .xii. et in ipsis .xii. nomina .xii. apostolorum. Sequitur fundamentum primum iaspis etc. et isto ordine prosequar in declaratione articulorum et in conferentia concordantie legis et discordantie legis christi et machometi.

¶ De primo articulo fidei et de concordantia et discordantia sarracenorum cum christianis in eodem.

Primus articulus fidei christiane est. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. Hunc in symbolo apposuit petrus princeps apostolorum. Et hic est primum fundamentum muri ciuitatis hierusalem superne: figuratum per primum lapidem preciosum qui dicitur iaspis Apoca. .xxi. Hic enim lapis oculos purgat: visum acuit et confortat vt dicitur in lib. de proprietatibus rerum. Et sic iste articulus pertinens ad diuinitatem qui est de vnitate dei est principium omnibus credentibus tollendi varios errores gentilium plures deos ponentium et acuendi ac confortandi visum mentis. Item per iaspidem figuratur prima virtus theologica que est fides que nunquam in sanctis marcessit: sed semper manet in viro

re boni opis sic iaspis viridis colo/ris est. In illis quidã marcida ẽ immo mortua.q̃ fidẽ habẽt ⁊ nõ cũ fide opa. Uñ grego. in psona dñi. A me fide discrepat q̃ operib⁹ nõ concordat Hec est prima in edificio spũali q2 sine fide ipossibile est placere deo ad hebreos.xi. ⁊ nihil retinet q̃ fidẽ p/didit vt dicit seneca ⁊c. Et illõ pru/dentũ prima petit cãpu3 dubia sub sorte duelli pugnatura fides. dr aũt prima virtus fides: q2 ex ipa cetere generant vt dicit glo. sup illõ Mat. j. Abrahã genuit ysaac. ysaac genuit iacob. Glosa fides spẽ: ⁊ spes charitatẽ ⁊ hoc est intelligendũ nõ de habitibus q̃ simul oẽs infundunt a deo Sed de moribus quoꝝ vnus generatur ab alio. In pdicta etiã particula ꝙ beatus petrus posuit in symbolo tres articuli continent loquendo de articulis vt habet respectu ad ea que credẽda sunt radicaliter: sc3 articulus de vnitate diuinitatis: ⁊ articulus de persona patris ⁊ articulus de creatione. Credo in deũ. Iste articulus exponit in symbolo maiori vbi dr. Credo in vnũ deũ vbi excluditur error gentiliu3 q̃ non credunt in deũ: s3 in ydolũ vel aliquã creaturã. Uel excluditur error manicheoꝝ qui dicunt eẽ plures deos seu plura pricipia: ⁊ accipit articul⁹ iste deutronomij.v. Ubi dicit audi israel deus tuus vnus est. S3 nunqd existens in pctõ mortali dicere põt sine peccato Credo in deũ. videtur ꝙ nõ: q2 dicit augu. ꝙ credere in deũ est credendo in eũ tendere: credendo eũ amare: ⁊ credendo ei incorporari. Et ita videtur ꝙ talis mentitur cum dicit Credo in deu3. Ad hoc respondet magister alexander de ales in fine sui tertij ꝙ sicut existens in odio fraterno potest dicere orationem dñicam sine peccato: q2 dicit eam in persona ecclesie sicut probatur per illud Esdre.vi. obtulerũt.xij. vitulos pro populo dei. Glosa nullus in oratione sibi aliquid petat vel pro se: sed p omnibus qui habent vnum cõmunẽ patrem deum. Similiter existẽs in peccato mortali põt dicere credo i deũ sine pctõ nec mentit cu3 non sit smo ipsius: sed ecclesie pcipue cum symbolum in psona ecclesie dicatur sit oratio quedam. Ide3 dicit frater iohannes Ascẽn. in secũdo lib. summe sue titulo.lv. ꝙ cõfessio fidei dicitur in symbolo quasi ex persona toti⁹ ecclesie: fides autẽ eccl'ie est fides formata que est in omnibus aliĩs q̃ sũt de ecclesia numero ⁊ merito. Et ideo confessio fidei traditur in symbolo secundum ꝙ conuenit fidei formate. Unde existens in peccato mortali non mẽtitur dicens. Credo in deũ. Cum non sit sermo eius: sed ecclesie. Sed quid dicendu3 si quis intuitiue videret deum nunquid mentiretur dicendo. Credo in deum: cum fides sit secundum apostolum argumentũ nõ apparentiũ ⁊ iterũ fides ẽ credere ꝙ nõ vides sm august. Dico sm ꝙ p illo tũc cũ q̃s videt intuitiue deu3 dicere nõ põt veraciter. Credo in deum sicut patet de beatis in gloria paradisi sc3 in quibus ia3 nõ manet fides: nec spes: s3 charitas sola que nunꝙ excidit. Si quis vero i raptu intuitiue videt deũ trãsuit q3 illa visio ⁊ certitudo remãsit ill⁹ visionis: si respectus habeatur ⁊ illud tũc visionis illius nõ põt etiã veraciter

dicere. Credo in deū sicut potuit eē in paulo: et sic legimus in cronic. hui patris nostri beati frācisci de fratre egidio laycoviro vtiq3 pfectissimo. Qui ex eo q in quodā raptuviderat deū dicebat q cū sana consciētia nō poterat dicere. Credo in deu3: sed si post raptum nō haberef respect⁹ ad deūvisum: sed ad deū qui nonvidef: sed spectaf videri. tūc certissime nō mentif qui dicit credo in deū: sed fideliter verum profert. ¶ Secūdus articulus in hac particula est patrē oipotentē hic pbātur plura alia consequentia. Si eñ est omps pōt creare celum et terrā et pōt dimittere peccata: et sic d aliis deo pp̄iis vt patuit in phemio hui⁹ fortalicii fidei: l3 oipotentia sit cōmunis toti trinitati: tñ per appropriationē attribuif patri. Et scdm Richardum hec oipotentia includit oēm scientiā et bonitatē summā et ex consequenti puidētiā respectu omniū. Tertius articulus est. Creatorē celi et terre hoc exponens maius symbolū addiditvisibiliū omnium et inuisibilium. Celu3 eñ sumitur dupliciter: est eñ celum quodvidetur et est celum q nonvidef vt probaf per illud psalmi. Celum celi domino: quod nihil esset dicere nisi ad minus essent duo celi vtrunq3 ergo creauit deus cūvtrūq3 sit celu3 vt dicit scriptura. In principio creauit deus celum et terram similiter et contenta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia vt angelos. Celum vero visibile continet visibilia et corporalia. Ideo congrue scd3 quot expo nit symbolū maius per celū intelliguntur inuisibilia oia que nobis celātur et per terram omnia visibilia. sicut videf psalmus dicere: terra3 autem dedit filiis hoi3. et l3 creatio sit cōmunis toti trinitati. cu3 opera trinitatis ad extra sint indiuisa: tamē per appropriationē attribuif patri. Et si queras quare hic dicif creatorem et in maiore symbolo dicif factorem. Respondef q creare est de nihilo aliquid facere. facere vero vt cōmuniter dictum est cōmune adoperari aliquid de nihilo et adoperari aliquid de materia. Ut ergo ostendatur operator non tm̄ factorum de nihilo vt angelorum animarum et prime materie sed etiam oim pductorum ex aliquo. Ideo pfitemur nō tm̄ creatorem: s3 etiā factorē. Secta machometi concordat cū lege iudeorū et xpianorum in vnitate dei et rerum creatione. Ait enim machometus in alchorano Asoara prima et in pluribus sequētibus de⁹ vester vnus est: nec est alius pter ipsum pius et gratus qui creauit celū et terrā: terrā in ymo celūq3 in summo disposuit et ymbres ac arbores eorūq3 fructus pducit: et l3 in his duob⁹ sint nobiscū concordes sarraceni ex sua secta statim tñ venenū infundās discordat a lege xpi negans deū creatorem celi et terre esse patrē: q scd3 sarracenos nullus fit pater sine coytu. Hunc errorem ipsi traxerunt a iudeis quos secū machometus habuit consortes vt supra patuit cū de eius origine ageref. excecati ergo cum cecis iudeis negant esse patrē creatorē celi et terre. Quod autem xpiani tenent fideliter in vnitate essentie esse tres personas realiter distinctas p relationes originis sarraceni cū iudeis nō credunt quorum cecitas infra per alchoranum ostendetur.

¶ De secūdo articulo fidei ꝛ de totali discordia sarracenoꝝ in eodē et q̄uo ex alchorano ostēditur ꝙ iesus christus est filius dei.

Ecūdus articul⁹ est. Et in iesum xp̄z filiuz eius vnicū dn̄m nostruz. Hunc apposuit in simbolo andreas ap̄ls. Iste articul⁹ est secūdū fundamentū ciuitatis hierusalē supne et est figurat⁹ p ſm lapidē p̄ciosum q̄ dicit saphir⁹ cui⁹ ꝓprietas ē ꝙ corpus hūanū vegetat ꝛ integra membra ꝯseruat, sic credere iesum xp̄z eē filiū dei viui augmētat corp⁹ eccl'ie misticū qd̄ pri⁹ erat in vna gēte modica iudeoꝝ ſꝫ mō p hanc fidē p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gētiliū cōuersoꝝ. Itē p hunc lapidē preciosum figurat scd̄a virt⁹ theologica q̄ est spes sanctoꝝ q̄ p celicā ꝯuersationē celo sereno sūt siles sicut saphirus et veri solis radijs pcussi q̄ radij sunt amoris insignia, q̄ in sua cōuersatiōe ꝛ in sua passiōe resurrectione ꝛ ascēsiōe ondit in se omnem terrenitatē reprimūt ꝛ fulgorē eternitatis emittunt dicētes cum ap̄lo ad philipen. iij. nr̄a ꝯuersatio i celis est. Et ad idē alios trahūt dicentes id ysa. ij. Uenite ascēdam⁹ ad mōtē dn̄i ꝛ ad domū dī iacob vn̄ eccl'. xliij. tripl'r sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās ꝛ fulgēs radijs suis excecat oc'los. mōtes eccl'ie. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dn̄ in tria facit ydoneos. s. ad fidē ꝛ ad opationē ꝛ ad p̄dicationē vtriusqꝫ ꝛ exsufflat ab eis ignē ꝯcupiscētie ꝛ refulgēt i eis radij amoris q̄ excecāt oculos noctue, i. maloꝝ. Est ergo hic secundus articulus Credo in iesum xp̄m filium eius idest patris vnicum dominum nostrum. Unde augustin⁹ libro de simbolo cum audis dei filiū cognosce deum si eni est verus filius est illud quod est pater. Si ergo pater est deus filius est deus vnicaz id est vnigenitum. In quo ostendit ꝙ licet a patre procedat filius ꝛ sp̄ūs sanctus tn̄ est tantum vnus filius q̄ procedit a p̄re per modū generationis iesum xp̄m dn̄m scꝫ iure creationis gubernationis ꝛ vlterius redēptionis. Est aūt dn̄m increatū ꝛ hoc [illegible] appropriatur filio cū dicat athanasius dominus pater: dn̄s fili⁹ dn̄s sp̄ūssanctus. Et est dn̄ium creatum ꝛ hoc appropriatur [illegible] etiā in q̄tuꝫ hō credatur dn̄s creature. Math. vltimo: data est mihi omnis potestas in celo ꝛ in terra psalmista. Omnia sub iecisti sub pedibus eius Glosa potestati eius omnia subiecisti vt oēs eū adorent. Nostrum dicit propter participationeꝫ nostre nature scꝫ humane ꝛ ꝓpter executionem misterij redemptionis in assumpta carne ꝙ sibi vniuit in vnitate psone non pater nec spiritussanctus. Ad huius aūt articuli expositionem maius simboluꝫ addit plura dicens Et in vnum dn̄m iesum xp̄m ꝛ cetera. ¶ Exprimuntur autem ibi de filio secundum diuinitatem quinqꝫ ad excludendū quinqꝫ errores arrianoꝛuꝫ Primus est ꝙ nō est eiusdem substantie cum patre cōtra id qd̄ ibi dicitur: ꝛ in vnum repete deum cum patre. Secundus error est ꝙ filius est minor patre contra quod dicitur dominum nostrum iesum xp̄m idest equalem patri ꝛ spiritussancto in dominio ꝛ potētia Ter

rius est φ non est filius naturalis sꝫ adoptiuus cõtra quod dicitur filiuꝫ dei vnigenitũ. Quartus est φ est natus ex tempore nõ ab eterno ꝯ qꝺ dicit ꝛ ex pre natũ añ oia secula. Quintus error est φ est pura creatura dicit eñi φ si filius esset a patre ꝛ filiꝰ naturalis cũ nullus pater sine sui diminutione et decisione generet filiũ equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurduꝫ. restat φ deꝰ pater nũφ habuit filiuꝫ naturalẽ. contra quod dicitur deum de deo lumen de lumine. sicut eñi lumẽ sine sui diminutione generat aliud lumen: sic pater filium. Causa erroris eoꝝ est qꝛ quod est creature attribuunt creatori. Ex predictis auteꝫ erroribus inciderũt in ꝓfundum erroris vt dicerẽt xp̃m esse puram creaturã ꝛ non esse deuꝫ naturaliter sed adoptiue et per gratiam. cõtra quod dicitur deum verũ de deo vero genitũ nõ factũ consubstãtialẽ p̃ri. i. eisdẽ substãtie cuꝫ p̃re per quem omnia facta sunt. Augustinus si per ipsuꝫ facta sunt omnia iã non est factus iam non est creatura. dicitur tamen filius factus s̃m hũanitateꝫ ad romanos primo: ꝛ in pluribus aliis locis. Et quia machometus fuit hereticus arrianus instructus vt supra patuit per Sergium monachum arrianũ hereticũ. Ideo in hoc concordans cum arrianis et iudeis dicit iesum xp̃m puram creaturam: et sic discordans a xp̃ianis asserit xp̃m non esse filium dei nec deuꝫ. Unde azoara capitulo. xxi. Constanter dic deum vnum esse necessarium omnibus qui nec genuit nec ẽ generatus nec habet queφ similem sibi. Itẽ azoara. xii. dicit oẽs quideꝫ dicentes xp̃m iesum marie filiũ dei existere mendaces ꝛ increduli reperti sunt. cũ xp̃s ipe dixissꝫ filiis israel in deũ dñm meũ atφ vestruꝫ credite cui quisquis sociũ atφ participẽ posuerit ingressum paradisi illicitũ sibi reperturus in ignẽ ibit eternum. ꝛ in pluribus aliis locis similia verba ꝓfert: sed mentita est iniquitas sibi: qꝛ veraces omnes qui cõfessi sunt iesum xp̃m esse verũ deũ ꝛ dei filium reperti sunt. Et nẽ hec veritas periret plures φ centum mille voluntarie mortẽ passi sunt. Probatio vero sua est hoĩs insensati ꝛ nihil intelligentis de diuina natura nec de eius eterna emanatione: ꝛ lꝫ cõcedaẜ chr̃istum dixisse filiis israel in deũ meuꝫ atφ vestrũ credite: nõ ex hoc sequiẜ xp̃m non esse deũ ꝛ dei filiũ. cũ ipe dixerit creditis in deũ ꝛ in me credite sociũ aũt se participẽ deo nõ damus sicut ipe putat: qꝛ cũ dicimus xp̃ꝫ eẽ deũ ꝛ nõ aliũ deũ a patre: sed vnum ꝛ eundẽ deũ fideliter cõfitemur. aliuꝫ tamen in persona: ꝛ lꝫ ex dictis in primo libro consideratione. iii. clare appareat ex quadruplici examine. Hec veritas catholica φ iesus xp̃s est verus filius dei. Ad confusionẽ tñ sarracenoꝝ oppositũ asserentiũ ex eoꝝ lege volo illud ostẽdere vt ꝓpriis armis vulnereñ. Et sic confusi vel credant vel obtumescãt. Diciẜ etiã in alchorano in capitulo amirã. Dicũt angeli beate marie: maria deus ꝓtulit te ꝛ purificauit te sup̃ omnes mulieres ꝛ post dixerunt angeli maria deꝰ euangelizat vel annũciat tibi de verbo suo ꝛ nomẽ eius iesus christus filius marie. ¶ Et in capitulo elnesa diciẜ non dicatis de deo nisi verita

tem: q2 ipe xps filius marie est nun/cius dei et verbū dei quod ipe posuit in ea p spm̄ sanctū. Asserit igit oīno q ipe xps sit verbum dei. ¶ Querit ergo qd sit illud verbum dei. An ver/bum dei accidentale vel potius per/sonale et reale. Si dicūt sarraceni q est verbum dei vocale tm̄ et accidenta le hoc non potest dici. loquit em̄ de deo alchoranū et etiam euangeliū sin gulariter vt de vno verbo tm̄. Verbū aūt dei vocale et accidentale qd a deo est non est vnū: sed multa oīa v̄ba bo na et sancta et vera possunt dici verba dei. Item non esset excellens cā mē dacio xpi q alchoranū intēdit singu lariter commendare q verbū dei di/cat: q2 verba dei dici nam non solum xps: sed etiam alij pphete dixerunt verba dei. Si autem accipiat substā tialiter et pprie et personaliter sic ver bum dei est eternum et verus deus: si cut verbum quod egredit de ore cor ruptibilis hominis corruptibile eē necesse est. Sic verbū quod ab eter no pgredit de ore dei per quod crea uit celum et terrā et inter media vt ver bo vtar alchorani necesse est esse in/corruptibile et eternum quicquid aū tem ex deo processit essentialiter est deus. Unde cum verbum aliquo mo do differat a dicente et concipiente verbum et in dei essentia non potest esse diuisio vel distinctio: oportet q ibi sit differentia personalis et q ver bum a dicente proprijs et solis rela/tionibus distinguat hoc est ante ver bum quo deus omnia fecit dicit fiat et fit sicut i alchorano dicitur: et i hoc conuenit alchoranum cum euange/lio iohannis quod dicit omnia p ip/sum facta sunt: q2 igit a dicente ver bum concipit et intellectualiter ge/nerat et illud quod ab aliquo genera tur in similitudine nature et speciei dicit filius. ¶ Hinc est q verbū dei dicimus filiū dei sicut si sol de se ge neraret talem splendorem qui esset sol illum solem et splendorem dicere mus filium solis et in hoc tamen est differentia q creaturis in quib9 dif/fert esse et essentia non possunt mul/tiplicari supposita sine multiplica/tione nature vt homo generat homi nem deus autem in quo est idem et es sentia cum ex se generat verbum qd deus est vt dictū est non generat aliū deum: q2 diuina essentia nec diuisibi lis ē nec multiplicabilis aliquo mō ppter summam simplicitatem et pfe ctionē: et ratio potissima quare diui na eēntia nō ē multiplicabilis: q2 est de se hoc: et quodlibz qd est de se hoc sicut sortes est incōicabile et in pluri ficabile. Natura vero humana: q2 nō est de se hoc: sz ptrahit p heceitates ideo plurificat. ¶ Dicamus ergo q de9 generat verbū suū qd deus est: sz nō alius deus. bū est alia psona: sed nō alr de9. Machomet9 aūt quō au/diuit q xpiani dicebāt deū hre filiū nesciuit cogitare q possz eē fili9 nisi de muliere. ¶ Et iō nullū aliō argu mentū induxit nisi q de9 non pōt ha bere filium: q2 non hz vxorem et hoc p efficaci argumento frequentissi/me reperit. Hoc argumentū est simi le ac si diceret q deus non est substā tia: q2 non habet accidens vel q de9 non viuit: quia nō comedit vel respi/rat et. talis ymaginatio fantastica ē et fatua et hoīs itellectu et rōne carē/tis. nō ei xpiani dāt deo filiū xtrā q ex muliē sz sic ē calor ab igne et splēdor

a sole et verbū a dicente vt dici que oia nasci vere et generari dicūtur et non ex femina vel muliere: fili⁹ eni splendor est et verbū eterni patris coetern⁹ et cōsubstātialis et coequalis ei machomet⁹ etiā non recoluit. quod dauid quē tm̄ cōmendat dicit deū habere mltos filios adoptiuos pter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dii estis et filij excelsi oēs et tm̄ nō ex muliere. Itez machometus dixit q̄ virgo maria potuit habere filiū sine viro nūqd ergo potuit cogitare q̄ de⁹ poterit habere filiū sine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elmininū: q̄ si deus haberet filiū totus mundus esset in pīculo. esset enim inter eos scisma sed hec suppositio est falcissima supponit eni q̄ de⁹ nō haberet filiū nisi malū et cōtumacē et inobedientez et nos quidē dicim⁹ q̄ fili⁹ dei est verbum dei et ars pr̄is p quē oia opat. verbū aūt conceptū et ars opatoris etiā in hoie nunq̄ discrepāt ab itellectu cōcipiēte. nisi forte machometus blasphemādo dicat q̄ deus a semetipso discordat a suo intellectu et sua cōceptio cōtradicit ei. ¶ Itez cū iesus fili⁹ marie sit verbū dei vt dicit machomet⁹ et verbū dei vt declaratuz est fili⁹ dei. quare ergo non dicit machomet⁹ q̄ deus nō potest habere verba quia nō habet vxorē. sicut dicit q̄ nō potest habere filiuz quia vxorē nō hz igitur verum dixit machometus qn̄ dicit q̄ iesus xp̄s est filius marie et q̄ est verbū dei sed non intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est verus homo et ex quo est verbū dei est verus deus. ¶ Non eni est de⁹ cōposit⁹ vel impfectus vt hō cui⁹ verbū et cōceptio mētis et ars et opatio est inherens siue accidēs. et ideo nō hō: verbum aūt dei est subsistēs et quicqd ē dei de⁹ est. Un̄ verbū dei est de⁹ Intellectus dei ē de⁹ et operatio dei est de⁹. Ptz ergo ꝯ sarracenos qm̄o de⁹ pōt habere filiū lz nō habeat vxorē et qm̄o etiā iesus fili⁹ marie est ver⁹ filius dei natuarlis.

¶ De tertio articulo fidei et de proprietatibus. calcidonij.

Erti⁹ articulus fidei ē. Qui cōcept⁹ est est de spū sancto nat⁹ ex maria vgie. Hūc opposuit in simbolo iohānes euāgelista. Iste articulus est tertiū fundamētū ciuitat hierusalē superne et est figurat⁹ p tertiū lapidē pciosum q̄ dicit calcidoni⁹ Hic enim lapis valet ꝯ illusiōes demonū et virtutes cōseruat vt dicit in lapidario. Sic et fides hui⁹ articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q̄ sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄m in lege pmissuz sicut patuit latissime in pmo et tertio libris xp̄iani vero hāc fidē amplexātes nunq̄ inuenti sunt illusi aliū q̄ iesum xp̄z in messiā recipiētes: et sicut nō patitur illusionē sic etiā nō patit destructionem virtutū sz eas firmissime ꝯseruat in aīab⁹ fideliū. Predict⁹ lapis sm̄ ysidoz est ex lapidib⁹ ardētibus sitis palēti lucerne vt dicit hic glosa. Calefact⁹ aūt a sole vel digitoꝝ atteritu palias et kartaruz fila a se rapere dicit et significat tertiā vtutem theologicā q̄ ē caritas sanctoꝝ

hec enim ab ipsis celata quasi palet i lucerna: sz cuz ad aliorz vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ apparet q̄ nō sculpit q2 a duersis nō secat pria ad corpus. Itē caritas oia suffert vt vanā gloriam nec recepit nec retinet hec amore xpi incarnationis accensa z digiti a spūsancti igne inflāmata peccatores sibi cōiungit cuz nō solū amicos sed etiā inimicos ppter deuz cara vnitate piungit. ¶ Itē pdictus articulus sumit ex illo Matthe. p̄io inuēta est in vtero hns de spūsctō. ¶ Et nota q ambrosi⁹ dicit libro de spūsancto q illud q ē ex aliq aut est ex eius substātia vt filius ex p̄re aut ex eius potestate vt ex deo oia z sic sumitur hic. de. q2 potestate z opatiōe spūssancti pcept⁹ est xps. Ideo xps nō dicitur filius spūsctī. In simbolo vero maiori explicat iste articul⁹ sic. Qui propter nos hoies z cetera vsqz ibi z hō fact⁹ est. ¶ Ubi nota q descendere dicit de filio dei nō proprie sed trāssumptiue ad significandum incarnationē. sicut enim q descēdit de sursum i deorsuz tēdit sic cuz deus factus est hō de⁹ q ē super oia infimā sibi naturā vniuit: nihil ergo aliud ē hic descēdere q in carne humili apparet. In hoc articulo pcordant sarraceni cū xpianis q̄tum ad hoc q xps iesus fuit pcept⁹ de spūsancto et nat⁹ de maria virgine z q est messias i lege pmissus qd vt clarius videat. ¶ Notandū q fuit qdē iudeus toletan⁹ noie samuel q quandam disputationē singularē habuit cōtra quedā sarracenū noie albucalem apud sectā cōmorantē. Isti enim cōferētes de veritate vtriusqz legis cōmunicauerūt inter se libros suos. sic q iudeus legit sarraceno bibliaz et tradidit sibi trāssumptū s̄m q veraciter habet apud iudeos z sarracenus legit alchoranū iudeo et tradidit sibi trāssumptū s̄m q veracit habet apd sarracenos. ¶ Deinde ipsis absentib⁹ adinuicē lrās disputauerunt de veritate vtriusqz legis z inter cetera pdict⁹ iude⁹ ptra sarracenum nitit pbare q xps iesus ē ver⁹ messias sarracenorz q sarraceni falce z p veritatē viuūt sic dicens p alchoranū quē mihi legisti cui⁹ transumptū in arabico pcessisti quē apportaui z apud me recōditū habeo tibi duo proborare intēdo. ¶ Pr̄io q xps quē colūt xpiani ē vester ver⁹ messias et sibi credere debetis z ipsz tanq verū deuz z hominē adorare z recipere z cū hoc pbaucro leuit s̄m inferā scz vos nūc fiere z p veritatē viuere nō tm̄ istis pbationib⁹. p me nec p meis intēdo adherere Quātū ad p̄imū scis q oia q dicā habeo in alchorano vero q2 tu dixisti mihi q multa erāt in alchorano p vos ideo erāt de medio sublata. Sz ista q sequunt de iesu quē colūt xpiani recitabo fidelr put habent in sachara de familia. dicit enim machometus de iesu heic. i. iesus est messias q pphe ta dixit esse futurū heic id ē iesus filius ysaac z ppetarz iustorz z sāctorz in recta linea vsqz ad mariā v̄ginē Heic. i. thesus messias habuit ptātē a deo faciēdi mirabilia sanādi oēm langorē z infirmitatem eiiciendi demones suscitandi mortuos: et credi tis expresse oia miracula quē euāngelium xpianorz commemorat. heic id est iesum fecisse vt alchoranus expresse testat in zachara. pdicta etiaz

Ibidem dicit quod heic id est iesus sci-uit et scit etiam omnia secreta cordium. Unde verba machometi sunt ista in forma. heic id est iesus sciuit omnes libros et omnem sapientiam moysi et predicationem et sciebat quid homines comedebant in domibus suis et quid reponebant in thesauris suis et hoc modo contempsit diuitias et adiecit carnales concupiscentias nec habuit delectationes que sunt occasio peccandi et causa inobediendi. et introducitur in alchorano illud euangelium vulpes foueas habent etiam eodem zachara quod iesus fuit conceptus de spiritu sancto absque virili semine et natus de maria virgine et de maria dicit machometus quod angelus gabriel dixit O maria deus elegit te et decorauit te gratia. et ornauit et preelegit super omnes mulieres omnium filiorum matres. et posuit te quasi vnum medium inter homines et angelos dei in paradiso deliciarum dicitur etiam zachara. xxvii. quod heic id est iesus verbum dei ita quod intellectus non vocatur hoc nomine nisi quod vocabitur arabice heic id est iesus ego sum sufficientia tua et ego eleuabo ad me et purificabo te ab infidelibus. Et in zachara de familia dicitur quod nullus est quem non tetigerit sathan preter heic id est iesum et mariam. Scis enim quod hec omnia supradicta continentur in zacharis predicta vero alchorani et omnia fideliter et veraciter sine diminutione nec additione recitaui. Nunc ex istis colligo sic iesus est de spiritu sancto conceptus sine virili semine de sanctis prophetis natus de virgine conceptus et natus sanctus innocens omnem habens scientiam scrutans corda hominum habens potestatem curandi: sanandi resuscitandi mortuos et messias promissus in lege a prophetis ergo inquantum scrutans corda hominem est deus et consequenter adorandus et colendus inquantum sanctus et de sanctis natus et messias et credendus et recipiendus antecedentia omnia habetis in alchorano vero et conceditis et vere et recte ergo ex eisdem consequentiam recipere debetis et non solum recipere sed fideliter operari: oppositum facientes sub palliato colore false et mendose viuitis dixi sub palliato colore quia vos dicitis quod verum est quod iesus fuit messias promissus sed machometus fuit ab ipso deo et de beneplacito iesu missus ad declarandum doctrinam datam ab ipso iesu quam per falsos scriptores christiani falsi habent et machometus fuit plenus spiritu dei viui et missus ad corrigenda corrupta ad declarandum veritatem vt ipse iesus dixit discipulis. Ego mittam vobis de patre spiritum veritatis et docebit vos omnem veritatem et suggeret vobis omnia quecumque dixero vobis. Uolo autem ostendere per alchoranum et per conceptionem ipsius machometi et per natiuitatem et genealogiam et per eius nutritionem quod talis non potuit nec debuit ad hoc eligi. Nam manifestum est quod vos conceditis quod machometus est de genere hismaelis filii abrahe et agar ancille. et in hoc dicitis quod iesus est ex ysaac et sara que erat vxor legittima ipsius abrahe et ideo de legitimis. Machometus vero de concubina quia de agar eadem zachara dicitis quod machometus fuit conceptus de peccatoribus et natus eo quod parentes sui erant ydolatre et gentiles de genere sarrace-

norum qui erant peruertissimi pec-
catores vt asseritis. Concedititis etiã
q̃ cum esset .iiii. annorũ nutriuit eũ
in villa que dicitur hiatris quidam
peruersus iudeus geneaticus q̃ nu-
triuit eum et docuit eum testamen-
tum vetus seu legẽ mosaicam ꝛ in-
struxit eum arte seu scientia genea-
tica. Postea fuit traditus hierusalẽ
a quodã patruo suo q̃ dicebat sicut
tu abuculus cuidã falso xp̃iano qui
erat monachus sancti benedicti or-
dinis qui monachus instruxit ip̃m
false in naturali scientia et in lege
xp̃ianorum ꝛ docuit ipsum puertere
oẽs textus vtriusq̃ legis et sic esse-
ctus geneaticus et in duobus testa-
mentis peruerse ac false nutritus ꝛ
instructus secessit in egyptum quia
fames valida oppresserat totã ara
biam et iunctus ẽ cuidã regine vi
due nomine Cadiga que postea ex-
titit causa regni sui apud damascũ.
Ecce aspicias qualiter et a quibus
conceptus ꝛ quomodo natus et nu-
tritus a quibus instructus et quam
doctrinã secutus ꝛ nunq̃ a deo pur
gatus nec illustratus q2 de eius ele-
ctione a deo nec de plenitudie sp̃us.
dei in eo vos non habetis aliquam
scripturã sicut tu asseris in q̃dã glo
sa quã tu vocasti elemab nisi q̃ di-
citis q̃ ipse de se ipso dixit q̃ oĩa q̃
mãdabat predicabat et docebat ar-
changelus gariel p̃dicabat ꝛ reuela
bat sibi de celo. quãtus ergo sit iste
scilicet machometus ꝛ qualis sit ro
go velis aspicere et clare videbis
sana conscientia q̃ talis ad tanta
minime eligi valuit hec iudeus ille.
Sed adduntur ad hec rationes alie
cõuincentes. Prĩa q2 sp̃ussanctus nõ
põt eẽ vilissime vite et vilissime se-
cte dator qualis est machometus et
eius lex vt supra visũ fuit in secũ-
da ꝛ tertia cõsideratiõibus. Secun-
da q2 paclit⁹ sp̃ussanct⁹ docuit apo-
stolos iohannis. xiiii. ꝛ. xvi. docebit
vos omnem veritatem. Machome-
tus autẽ non vidit apostolos vt con-
stat q2 fuit post eos vltra sex cẽtos
annos vt patuit supra consideratio-
ne prima articulo. iii. scilicet de ori-
gine machometi quo ad tẽpus. Ter
tia ratio est q2 paclitus spũssanctus
nunq̃ fuit nuncius missus diabolus
sed machometus fuit nunci⁹ missus
hominibus ꝛ diabolus ipso teste in
alchorano azachara. xvi. non ergo
fuit sp̃ũs veritatis missus a iesu. Et
sic patet q̃ iesus xp̃s bñdictus nõ so
lum est verus messias xp̃ianorũ et
iudeorũ sicut in primo libro ostensũ
est: sed etiã est verus messias sarra-
cenorum vt nũc ex alchorano dedu-
ctum est cõcept⁹ de sp̃ũsancto. ꝛ de
maria virgine nat⁹. Sunt tñ discor
des a xp̃ianis in hoc q̃ exponitur in
maiori simbolo scz qui propter nos
homines et propter nostrã salutem
descendit de celis et incarnatus est
ꝛc. vsq̃ et homo factus est. quia cũ
ipsi negent xp̃m esse filium eterna-
liter generatum vt supra patuit ne-
gant ꝯsequenter incarnationẽ filii
dei. Dicunt enim q̃ non fuit aliqua
necessitas q̃ ppt̃ hoiẽ de⁹ incarna
ret. sz q̃ ip̃e hõ q̃ peccauit ageret pe
nitẽtiã ꝛ satisfaceret p̃ pctõ. Oportz
ergo istis bestiis ostẽdere necessitatẽ
icarnatiõis. ꝛ q̃ nec ãgel⁹ nec oẽs an
geli boni ꝛ mali. nec p̃m⁹ hõ nec oẽs
hoies puri sil̃ iũcti penitẽtiã agẽtes
potuerũt satisfacere p̃ pctõ p̃mi ho

minis sicut ꝛ dicit dñs cesariensis in suo tractatu ꝯtra sarracenos Ubi captiuus intellect⁹ sarracenoꝝ obūbratus caligine peccatoꝝ non pōt intelligere iusticiā incarnationis filij dei Hec est eñ propria excellentia legis euangelice sup legem moysi scꝫ manifestare iusticiam dei que facta non fuit tpe legis moysi.sꝫ fuit facta ꝛ impleta tempore euāgelij Et cum res postq̄ facte sunt omnibus repsentātur manifestius q̄ antequā impleant pprie .pprium est legis gratie manifestare iusticiam dei quā venit implere.in seipso:suus propri⁹ fili⁹ iesus xp̄s Sic eñ declarauit ipse iohanni baptiste qñ venit ad suum baptismū qꝛ cum iohannes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari ꝛ tu venis ad me Respondit ei dicens: sine mō sic decet nos implere omneꝫ iusticiā mat. iij. Sed q̄s potest exprimere q̄lis est ista iusticia Quis pōt ponere linguā in tam altum misterium presertim cum cognoscaꝫ insufficientiam mei intellectus ad explicandum:sed confidens de diuina pietate que illuminat accedentes ad se ꝛ ꝙ quando cuꝫ humilitate accedit homo ad coꝛ altū manifestatur ei deus plus exaltatus breuiter ꝛ clarius quam potero exponetur diuina iusticia que per legem euangelicam declaratur non incipiēdo in gradu altiori qui ē redemptio sanctoꝛum angeloꝛum sed hominum qui erant in dura seruitute propter peccatum primi hominis ex quo voluit plus obedire diabolo q̄ deo comedendo de arboꝛe non concessa: et quia non seruauit paradisum terrestrem in quo positus fuit operaretur et custodiret illud sicut fit de illo qui dato scienter castro p quo fecit homagium inimico suo committit proditionem suo principi ꝙ ipse et sui filij traduntur exilio extra regnum positi extra gratiam domini sui sic fuit iusticia ꝙ prim⁹ hō ꝛ oēs ab eo descendentes essent serui p naturaꝫ volo dicere ꝙ nascerentur in peccato p naturā sicut eoꝝ pater voluntate deliberata voluit esse ipsi fuissent filij ire.sed si postq̄ creuissent ꝛ fuissent intelligentes ꝙ in eoꝛum arbitrio fuisset velle sicut nati fuerāt manere ꝛ pmanere filij ire vel esse filij gratie tales nouiter facti volēdo audire doctrinā dei ꝛ seruādo mādata eius ꝛ si obedissent diabolo sicut eoꝝ pater fecit plusq̄ deo adimplendo sua carnis desideria ꝛ non spirit⁹ ꝙ semper permanerent filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnū dei ex quo sunt filij pditoꝛis : ꝛ vltra qꝛ deliberate voluerunt plus societatē diaboli q̄ dei q̄to tempoꝛe vixerunt in hoc mūdo: ꝙ similiter habeant societatem in alio dampnati cuꝫ eo ad penas infernales. In hoc tamen fit filij ade maioꝛ misericoꝛdia q̄ filijs militis proditoꝛis:qui licet non cōmittant proditionem sicut pater fecit:ymmo displicet eis qꝛ sunt toto tempore vite sue extra regnuꝫ exilio relegati:tali pena existenti iusta qꝛ est in sola priuatione sui amoꝛis: et gratie nolendo ꝙ habitent in suo regno filij sui pditoꝛis Hec ē pena filioꝝ ade ꝙ sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descendentes ab eo solūmodo qꝛ sunt filij sui ex eo eēnt indigni regno dei . Et qꝛ hec pena est tam grandis cum sit tam preiudiciale exilium hominum a paradiso:ꝛ ni

militer quia est tam universalis exten- dedo se ad omnes homines qui fuissent in hoc mundo geniti sicut adam suos proprios filios generauit ostendit magnitudinem peccati. propter quod tam grandis pena fuit imposita. Ne omnes homines perirent necessaria fuit reconsiliatio per quam homines fuissent in gratia dei qui per naturam nascebantur in ira sua: et cum reconsiliatio requirat condignam satisfactionem et satisfactio condigna est quod reparetur damnum restituendo ablatum: et ultra hoc ratione offense quod det aliquid de suo quod prius ante offensam non debebat. sicut in lege precepit deus restituere quinque boues pro vno et. iiij. oues pro vna exodi. xxv. propter quod in regno tenent pro ista lege septennam quilibet per seipsum potest intelligere ex quo qualitas satisfactionis debet esse secundum conditionem peccati: grande peccatum grandem requirit satisfactionem Cum ergo peccatum primi hominis fuit tam magnum comprehendens omnes ab eo descendentes quod ipse non poterat satisfacere pro seipso quia ad satisfaciendum non habebat quid daret de suo quod prius non deberet deo quoniam ab ipso receperat deo debebat totum quod suum erat. Unde si pro seipso non poterat satisfacere multominus pro toto genere humano facto seruo diaboli ratione sui peccati: ergo vt reconsiliatio fieret requirebatur satisfactio debita restituendo quantum fuit quod accepit vel quantum fecit de damno et vltra hoc aliquam rem suam non debitam prius deo propter offensam quam fecit hoc non potuit facere adam nec aliquis suorum filiorum ex quo debebant deo quicquid habebant. Et quilibet vt saluetur vel non seu cum maxima difficultate est sufficiens sua propria iusticia manifestante sacra scriptura quod si fuerint in ciuitate tres viri iusti Noe daniel: et iob Isti sua iustitia liberabunt animas suas sed non potuerunt liberare animas filiorum et filiarum suarum Cum ergo satisfactio requirat quod in illo qui habet satisfacere sint duo scilicet quod sit ille qui debet satisfacere et sit ille qui potest satisfacere. quarum vna sine altera non sufficit oportet intelligere quod ille qui habebat satisfacere pro peccato ade cum adam fuerit homo quod fuisset non angelus quia non debebat satisfactionem sed quod fuisset homo ex quo homo fuerat qui peccauerat. Item requirebatur. secundo quod fuisset talis homo qui posset satisfacere et cum purus homo satisfacere non posset ex quo deo debebat totum quod in eo erat et satisfactio requirit ratione offense quod peccans facit quod det vltra et amplius quam accepit vel fecit det damno peccando. Ubi hac eadem ratione quilibet angelorum non poterat satisfacere cum vnusquisque eorum deberet deo quicquid habebat ex quo ab ipso deo receperat quis esset ille qui nihil deberet deo vt sic posset satisfacere: certum est quod in omnibus creaturis non potest inueniri vna sola que deo non debeat aliquam rem cum omnes ipse debeant deo quicquid habent ex quo ab ipso receperunt propter quod deus solus est qui nihil debet deo cum deus a se ipso habeat suum esse et non ab aliquo alio quia interrogatis omnibus intellectum participantibus siue sint homines siue angeli boni et mali si ipsi dederunt esse deo vel aliquam rem propter quam antequam deus daret eis esse quod ha-

bent deus eis aliqd deberet: omnes responderent ipse solus fecit nos et non ipsi nos. Et ideo nos debem⁹ ei quicquid habemus et quo ab eo reci pimus: et ipse nobis nihil debet q: ni hil ei dedimus. Hac ergo ratiõe cla ra existente: q solus deus est ille qui nihil d3 alteri nec sibi ipsi (cum ille q debebat satisfacere p peccato primi hominis et oim aliorum requirebat quod nihil d3 deo et solus deus ē iste ergo necessarium fuit: et sic omnibus modis expediebat q satisfactor pro genere humano foret deus et homo: homo quia hō fuerat qui peccauerat et sic homo satisfacere debebat: de⁹ q: ipse solus est quia nihil deb3 deo et sic pro satisfactione hominis pec cati: poterat dare de gratia dãdo de suo quod nulli debetur. Hoc intelle cto debemus considerare: et quo ho mines non poterant esse deo recon ciliati nisi per ipsummet deum quia non erat q satisfacere posset nisi ipe solus: qui fuit illa iusticia que deum obligaret vt ipse deberet satisfacere p peccato primi hominis cuius de merito omnes ab eo descendentes erant serui diaboli oportet ad cogni tionem huius videre et attendere pri cipium et conditionem peccati quod fecit primus homo Ecce q in hoc fa cto concurrunt tres sc3 deus qui de dit preceptum primo homini q ser uaret paradisum: et q non comederet de arbore vetita. Concurrit homo q peccauit q: fecit contrarium prece pti per deum ei dati. Concurrit Ter tio diabol⁹ q astucia sua et deceptio ne per medium mulieris temptauit hominem et fecit q transgrederetur preceptum de istis duobus sc3 homi ni et diabolo sic est q in casu explica to nulli eorum facta fuerat aliqua of fensa impleta voluntate cuiuslibet eorum faciendo quilibet quod vole bat q: homo complacuit sue vxori plus appetendo pmanere in gratia sua: et amore q deo obedire. Diabol⁹ similiter impleuit voluntatem suam habita victoria p' eius desiderata. Ve rumtamen hoc est verũ q quilibet eo rum fecerat grandẽ offensam deo cõ tra cuius voluntatẽ ambo fecerunt. Primus homo q: voluit plus obedi re sue vxori q deo faciendo volunta tem diaboli et diabolus q: cum dece ptione cõtra voluntatẽ dei tulit ser uum eius et fecit seruum suu3: et sicut deo fuerat facta offensa per vtrũq si ambo voluissent recõsiliari oporte bat pro ambobus fieri satisfactionẽ Sed cum diabolus noluisset deo re consiliari ymmo placebat sibi semp inimicus dei pmanere q: nolebat re cognoscere peccatũ suu3: qd nõ erat in hoie cũ desideraret liberari a du ra seruitute quã sentiebat stando in potestate diaboli Ergo cum sol⁹ hõ peniteret de peccato per eum facto vt fieret reconciliat⁹ deo potest dici vno de duobus modis vel q primo fuisset facta debita satisfactio deo q offensus erat: et q diabolus per iusti ciam pderet dñium quod sup ipsum tenebat. Vel q deus de potestate sua absoluta sine aliqua satisfactione re mitteret ade offensam sibi factam et per vim ex quo est potentior diabo lo liberaret primum hominem a sub iectione sua q: ab eo victus fuerat iuste erat eius seruus non reputarẽt tanq dubium aliqui q deus posset per talem modum liberare primum

hominem a subiectione diaboli ⁊ re
conciliare sibi sed tñ q2 cuicũq3 prin
cipi magne potestatis plus reputat
ad laudem ꝙ sit iustus q̃ ꝙ sit potẽs
potestate siue iusticia tyrannidi re-
putata cum deus non solum iust⁹ sed
etiam necessario est iustus ⁊ tali for-
ma iustus ꝙ non potest dici deus ni-
si intelligatur iustus. Oportet ergo
intelligere ꝙ in reconciliatione ho-
minis interueniret iusticia que ꝓmo
poterat intelligi si deus sicut magn⁹
dñs potens ⁊ iustus diabolo ⁊ homi
ni ex quo quilibet eorum offenderat
eum dedit penã ⁊ tormentũ scd̃m de
meritũ peccati per eos ꝯmissum dia
bolo in penam peccati quod cõmise
rat tollendo hoiem ꝑ vim ⁊ cõtra to
tam suam voluntatem a suo dominio
⁊ homini sicut proditori nolendo eũ
vnq̃ videre ĩ suo palatio, neq3 in re
gno suo sed ꝙ remaneret exilio rele-
gatus pro semper. Sed cum deus sit
non solum dñs potens sed iudex iu-
stus ⁊ pater misericors. Ex quo ho-
mo penitebat de peccato per eum cõ
misso ⁊ per seipsum nõ poterat satis
facere: mie dei ꝑtinebat dare ei suc-
cursum ⁊ iuuamen vt liberaretur a
diaboli potestate. Sic tamen ꝙ ta-
lis liberatio ita temperaretur iusti-
cia ꝙ diabolus tenens hominem in
sua seruitute nõ posset reclamare ꝙ
ei eẽt facta ĩiusticia nec facere aliq̃
querelã que fuisset iusta cum hec fue
rat veritas ꝙ ipsemet deus attẽdẽs
videns ⁊ permittens diabolus ⁊ ho
mo sicut illi qui intrant in campum
certauerant vnus contra alterum et
cõditio certantiũ est si iã vn⁹ alterũ
nõ occidit ꝙ victus sit seruus victo
ris: ⁊ cum arma primi hominis vt de
fenderet se essent fortiora ad defen-
dendum se q̃ arma diaboli in cõmit-
tendo, siue temptando fortitudo etiã
hominis et virtus incomparabiliter
erat maior quanto diabolus cum oĩ-
bus suis artibus ⁊ viribus etiam si
fuerant mille vicibus plus non po-
terat hominem vincere nisi ipse vo-
luntarie voluisset vici Ex quo ergo
suus inimicus erat minus fortis q̃
ipse ⁊ ipse voluit ab eo vinci: dicta-
bat iusticia ꝙ fuisset eius seruus: fa
cto ergo seruo diaboli ⁊ cõsequẽter
oẽs ab eo descendentes ad habendũ
liberationem de tam mala seruitute
ex quo per iusticiam homo erat ser-
uus diaboli: oportebat ꝙ nõ per vim
sed per iusticiam fuisset liberatus de
potestate Et sic vt liberaretur a diabo
lo requirebat vt interueniret iusti-
cia non minus requirebat vt esset re
cõciliatus in gratia dei existẽte deo
patri piissimo ⁊ iudice iusto. vñ vt cã
fieret reconciliat⁹ deo cõtra quẽ fue
rat cõmissum pctm̃ requirebat ꝙ fie
ret ꝑ hoiem qui tanti valoris vt pl⁹
esset sicut prim⁹ homo ⁊ oẽs ab eo de
scendẽtes qui daret tantã ⁊ maiorẽ
laudem ⁊ honorẽ ⁊ gloriã quãta fue
rat offensa cõtra eũ cõmissa Tali er-
go satisfactione reqsita vt gen⁹ huma
num recõciliaret deo vt dictũ est ꝙ
fuerat facta offensa deo per vtrũq3
sc3 diabolum ⁊ hominem non opor-
tet dicere ꝙ diabolus vellet facere
hanc satisfactionem ex quo nolebat
hominem liberari ab eius potestate
⁊ recõciliari deo: q2 talẽ satisfactio-
nẽ facere erat ꝑdere dñium sup oẽs
homines per eum nimium desidera-
tũ: et iõ displicẽs erat corde si essent
recõsiliati cũ ipso facto ꝑderet do-

minū suū quod super ipsos tenebat Itē satisfactionē ipse non poterat facere cū ad satisfaciendū fuisset necessariū rogare deū quod vellet parcere offensam ei factam ad quod requirebat quod talis intercessor esset deo gratus: quia si inimicus vel is qui displicet roget pro iniuriante plus prouocat ad irā eum quem rogat: et hoc est manifestum quod dyabolus voluntarie erat inimicus dei procurans semper quod ei fiant offense quātū plus pōt. Sic ergo patet quod per dyabolū qui peccauerat ex quo ipse nō reqrebat: imo sibi displicebat et abhorrebat hoīs reconsiliationē et nōminus suā nō poterat fieri satisfactio hoīs. Et alia etiā parte si oēs angeli non poterant facere talem satisfactionē: quia nihil habebant de suo quod darent deo quō dyabolus poterat qui vltra hoc abhorrebat quod aliquo tempore talis satisfactio fieret. Videamus ergo de hoīe qui fuit secundus in pctō commisso huic nō deficiebat sicut dyabolo voluntas vt esset recōsiliatus: quia sentiebat seruitutem eius durissimā deficiebat tamen ei potestas sicut supra ostensum est. Ipse ergo et omnes homines ab eo descendentes angeli etiam non potentes implere requisitam satisfactionem quid ergo restabat ex quo non erat alius qui posset satisfacere nisi solus deus nisi quod primus homo et omnes alij ex toto remanerent perditi si iam deus nollet satisfacere pro eis ex quo ipse solus poterat et nullus alius.

Item conueniens fuit deum incarnari vt tanta humilitas in redēptore esset quanta fuit superbia in preuaricatore. Sed superbia tanta fuit quod homo voluit esse deus ergo tanta debuit esse humilitas vt deus fieret homo. Item hoc debuit facere deus vt vitaret inconueniens quod sequebatur: quia si deus non esset incarnatus vt satisfaceret pro hominis peccato hoc est: vel quia non potuit vel quia nesciuit vel quia noluit. Si non potuit impotens fuit. Si potuit sed nesciuit ignorans fuit. Si potuit et sciuit sed noluit ergo et inuidus fuit quae omnia sunt magna inconuenientia in deo scilicet impotentia ignorantia inuidia. Patet ergo ex prehabitis necessaria et valde fore conuenientem incarnationē dei vt doceret se potius vincere per iusticiā quam per potentiā et vt ostenderetur tāta humilitas in redemptione quāta fuit in superbia in preuaricatione. Et ne aliquod incōueniens attribuatur deo cum in eo minimum inconueniens sit maximū impossibile.

¶ De quarto articulo fidei et de discordantia machometi in eodem.

Quartus articulus est. Passus sub pontio pylato crucifixus mortuus et sepultus. Hūc apposuit in symbolo Jacobus maior. Et hic articulus est quartū fundamentū ciuitatis hierusalē superne figuratus per quartū lapidem preciosum qui dicitur smaragdus: cuius proprietates precipue sunt quattuor. Prima quod inclinat ad castitatē. Nā expertum est frangi in partes cū ipse gestās fornicatur. Secūda est quod morbū caducū curat. Tertia est quod tēpestatē auertit. Quarta est quod in causis verba persuasoria dat. Sic et vera huius articuli

Fides carnales voluptates reprimit ßm augusti. in quodã sermone de.xl. sic dicentẽ. Congruit deuotioni nostre vt qui dñi crucifixionẽ celebraturi sumus reprimendarꝫ carnaliuꝫ voluptatũ crucẽ etiam nobis faciamus. Morbũ caducũ tollit: qꝛ xp̃us mortẽ nostrã moriendo destruxit vt dicit gregorius in prefatiõe paschali. Tempestates non solũ carnis: sed etiã mundi ⁊ dyaboli auertit qꝫ nihil a deo ꝙ nõ equimiter tolleref si xp̃i passio ad memoriã reducaf Grego. in omelia.x. Bernardus super cantica in sermone.xxii. passio tua dñe ie suvltimũ refugium singulare remediũ deficiente sapientia iusticia nõ sufficiente succũbentibus meritis illa sucurrit: cũ tñ defecerit virtus mea non ꝯturbabor non diffido scio quid faciam. Calicẽ salutaris accipiã dat etiã in causis fidei contra tyrannos cõtra hereticos ⁊ cõtra quoſcũqꝫ alios ꝑsecutores verba ꝑsuasoria veritate attestante. Ego dabo vobis os ⁊ sapientiã cui non poterunt resistere omnes aduersarii vestri fides enĩ passionis xp̃i dedit Stephano ꝙ oẽs eius aduersarii quãtũcũqꝫ adhibiti nõ potuerũt resistere sapiẽtie ⁊ sp̃ũi qui loquebaf: scꝫ in ore ei9 vt pꝫ in actibus. Itẽ de smaragdo dicit ysidorus ꝙ a nimia viriditate dicif amarus: qꝛ omne satis viride amarũ dicif omnes herbas ⁊ frõdes viriditate superat aerẽ etiaꝫ vicinũ et repercussione virescere facit nulla gemma gratior oculis cuius corpus extersum sicut speculum ymagines reddit. Angrifes q̃ corp9 pedes ⁊ caput habent leonũ currentes sup terrã vt leones ⁊ alas hñt aq̃le qb9 volant in aere: auferũt hoibus: sed adimascus populus: scꝫ vnũ habẽs oculũ pugnãs contra eos eis aufert hec moraliter est. Quarta virtus que dicitur castitas vel virginitas que virorum carnis integre seruat ⁊ in amaritudine penitẽtie motus malos castigat hec est gratior angelis ⁊ oculis xp̃i: qꝛ virgines ⁊ casti sequuntur agnum quocũqꝫ ierit. Apoca.xiiii. et in se portat ymaginem angelorum ⁊ xp̃i Angrifes.i.demones multũ nitũtur auferre: sed mens ⁊ intentio indiuisa a deo resistit ⁊ contradicit ⁊ eam custodit illesaꝫ: qui enĩ tales sunt indiuisi sunt sicut dicif.i.cor.vii. Non enĩ habent duos oculos vnũ in terrenis ⁊ aliũ ad deũ: sed vnũ tñ ⁊ illũ figũt in deũ dicentes illud ps. Sicut oculi ancille in manibus dñe sue ita oculi nostri ad dñm deũ nostrum ⁊c. Huic articulo nihil addit symboluꝫ maius. Concordat cũ ꝑdicto articulo machometus in hoc ꝙ cõcedit iesum christũ sub pontio pylato fuisse condemnatum morti. Discordat aũt a predicto articulo passionis ⁊ mortis xp̃i in alchorano azoara.v. et in pluribus aliis locis vbi in sententia dicit ꝙ quidã iudei voluerũt xp̃ꝫ occidere ⁊ ipẽ calide se subtrahẽs euasit nescio quem loco suii crucifixerũt putantes esse xp̃m. Creator autẽ leuauit xp̃m ad se et est secum vsqꝫ ad diem iudicii tunc scꝫ sicut alii hoies moriturus ⁊ resurrecturus. Sed tamen nullum inconueniens est sarracenis concedere mortem christi cum ipsi teneant ꝙ non est filius dei viui sicut nec nobis xp̃ianis qui ipsuꝫ cõfitemur verum filium dei ꝙ sit mortuus secundum humanitatem: qꝛ di

nitas mortalis nō est nec vnꝗ morietur.

¶ De quinto articulo ⁊ de proprietatibus sacerdonicis.

Quintus articulus est. Descendit ad īferos tertia die resurrexit a mortuis. Hūc apposuit in symbolo beatus thomas. Et hic articulus est quintū fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per quintuȝ lapidem preciosum qui Sardonicus dicitur cuius compositio ex duobus lapidibus est scilicet ex sardio ⁊ onice ⁊ est rubeus ex sardio ⁊ albus ⁊ niger ad colorem vnguis ex onice. Inter ceteras huius virtutes mirabilis est vna potissima ꝙ accendit animum ad gaudium quod trahit ex sardio. Sic ⁊ fides huius articuli accendit animos sanctorum patruȝ in limbo cuȝ illuc christus descendit liberās vinctos de lacu in quo nō erat aqua ⁊ hoc in sanguine testamenti vt pater zacharie.ix. Uere magnum gaudiū illorū fuit cū beatificati fuerunt in visiōe deitatis ⁊ ꝓtrā captiuitate ducti a miserabili captiuitate īferni: accēdit ēt aīos discipulorū ⁊ sctāȝ mulieꝝ christus resurgens quia gauisi sunt discipuli viso dn̄o. Johan.xx. Omnes etiam fideles in fide huius articuli iocundantur contemplantes potestatem inferorum non potuisse resistere saluatori descendenti nec potestatē nature eidem resurgente gaudentes ꝙ sperantes resurgere: qꝛ christus resurrexit. Item predictus lapis tricolor est subtus niger medio cādidus superius rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signando nihil cere auellit: per quod moraliter quinta virtus que est sanctorum patientia figuratur per quā ab inferioribus: id est a mūdanis hominibus in despectu sunt nigri: sed in medio scilicet in corde suo candore cōsciētie sunt lucidi ⁊ ardore martyrii quo citius ad superiora perueniant sunt rubei. Hec etiam virtus nihil auellit: quia a suis persecutoribus plene ex toto corde remittit sciēs quod dicit dominus. Luce.vi. dimittite ⁊ dimittetur vobis. ⁊ Eccle.xxviii. relinque proximo nocenti te. ⁊ tunc depcanti tibi peccata soluētur: ⁊ hec virtus bene quinta dicitur quia molestie circa quos est virtus patiētie corpus exprimit quod quinꝙ sensibus agitur. huic etiam articulo nihil addit symbolum maius ad eius explicationem: verūtamen cum dicit descendit ad inferos intelligenduȝ est secundum animam diuinitati coniunctam corpore in sepulchro manente etiam diuinitati coniuncto: qꝛ quod semel assumpsit nunꝙ dimisit. secus est de toto resultante ex corpore ⁊ ex anima: quia propter eorum separationem christus in triduo nō fuit homo secundum doctorum concordiaȝ in tertio sententiarum: ⁊ quia nullus error circa hoc fuerat exortus. Ideo in symbolo cuȝ dicitur descendit ad inferos non fuit explicatum secūdū animam. ¶ Sed oritur hic difficultas: qꝛ non videtur hic esse articulus fidei cum iohannes baptista de hoc dubitauerit. dubitare aūt de articulis fidei infidelitas est. Cū ergo constat ipsū fuisse fidelē ⁊ sanctū ⁊ de hoc

dubitauerit videt q non sit articul? fidei. q autē dubitauerit p3 per glosam sup illud Mat.xi.tu es q venturus es dicit ibi glosa cu3 ab herode sim occidendus et ad inferna descensurus debeo te nunciare inferius sicut te nūciaui superis an conueniat filiū mori an aliū ad hoc sacramētū missurus es Ad hoc respōdet Alexāder ibi supra q est dubitatio infidelitatis qua non dubitauit iohannes et est dubitatio pietatis: et sic dubitauit iohanes querens ex amore et pietate: tu es qui venturus es l3 non dubitaret sicut mater videns filiū morituum dicit es ne mortuus fili mi: et hoc est quod dicit glosa non fide: s3 pietate dubitauit Crisostom? q non pro se: sed p discipulis quesiuit huic articulo nō concordat machometus q2 cū non pcedat xpm mortuū fuisse sed aliū sibi similē vt dictū est in articulo precedenti. Ideo negat eu3 descēdisse ad inferos et resurrexisse tertia die.

De sexto articulo et de proprietatibus sardij.

Sextus articulus est. Ascendit ad celū sedet ad dexteram dei patris oipotentis. hūc appositū in symbolo beatus iacobus minor: hic articulus fidei est sextū fundamentu3 ciuitatis hierusalem supne figuratus p sextū lapidē p'ciosum q d' Sardius cui? virtus mirabilis est q gaudiū accendit et pellit timorē ac etiā ingenium acuit talis est fides hui? articuli: q2 xpi discipuli ex hac fide amore accēsi timore excusso et ingenio illuminato hāc veritatē vbi libet pdicauerūt. Et iō p hūc sextū lapidē optime figurat sexta virt? sanctorū q est cōstātia martyrij. Hic enī lapis sm ysidorū est inter gēmas vilissima et rubru3 spissumq3 h3 colorē: et iō bn̄ martyrū cōstātia p hūc signat: q2 ipsi qsi vilissimi a mūdo reputant. Ipsiq3 a deo tāq infirmi mūdi electi: quecq3 fortia cōfundēda facti rubri fluuio sanguine laureis ditant bn̄ fulgidis. Et ne mirū q2 lauerūt stolas suas i sanguine agni. Apo.vij. Et bn̄ sexta virtus hec ponit q2 primus hō sexta die formatus eade3 die peccauit et eadē die de paradiso eiectus est. et xps sexta etate venit et sexta die martyriu3 sua passiōe cōsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolū maius. Sed occurrūt hic tres difficultates quaru3 prima est scdm quā naturā ascendit xps in celū. Respōdet q si li sm designet conditionē ascēdētis sic ascēdit scdm q homo siue scdm natura3 humanam que loco cōtinet et motui subijci pōt non aūt ascendit sm natura3 diuinā que est altior vniuersis et est immobilis et illocabilis. Si aūt designet cām ascēsionis ascēdit non scdm q hō s3 scd3 q de?. q ascēdit ex virtute diuinitatis: s3 nō humanitatis. Vn̄ aug. in smone de ascēsiōe dn̄o fuit q fili? dei in cruce pepēdit de suo q ascendit. Ascendit aūt xps ad summā partē celi supremi: q2 eu3 sit nobilissimū locatum: debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi: et sic intelligi debet istud ps. Ascendit super celum celi et illud ad Ephe.iiij. Ascendit super omnes celos: non tātum aūt ascēdit

corpus christi super omnem creatu-ram corporalem: sed etiam sup oēm spūalem q2 pter dignitatem vnio-nis eas oēs excellit ad ephe.i. Cōsti tuit illū sup omnem principatū z po testatē z super omne nomen qd noia tur in hoc seculo siue i futuro: potest etiā exponi q xps ascendit in celum secūdū glo. ad ephe. iiij. qui descēdit ipe est qui ascendit in gloriā ad eq-litatē patris scdm diuinitatem non in re sed in noticia: tūc eñi innotuit hoibus eū equalem esse patri. ¶ Et si queras vtrū xps scdz q hō in loco supradicto resideat ita q nunq alibi ad modicū tps se transferat. Dico q non est asserendū fm Richardū cuz post eius ascensuz narret aliquomō apparuisse aliqb9 in hac vita nec ap paret aliqua ratio vrgens q nūq ad aliā partē celi se transferat. pie etiā credi pōt q xps in celo nullū habeat retro se s; oēs electi respiciunt in fa ciem eius. ¶ Secunda difficultas ē quid p dexterā intelligit. Dicendum q per dexterā intelligit gloria vl ho nor deitatis fm damascenū in. iij. vl beatitudo patris fm augu. in lib. de symbolo scdm illud ps. delectatoēs eius in dexteris. vel iudiciaria pote stas fm augu. in quodaz sermone de symbolo. Sessio vero fm august. ibi deȝ designat vel habitationē siue qe tem vel regiā vel iudiciariā potesta-tē. Si igit si li scdm designat condi-tionez nature christus secūdū q de9 sedet ad dexterā patris: id est i equa litate patris. Secundū autem q ho mo sedet ad dexteram patris, id est in potioribus bonis patris pre cete ris creaturis: id est in maiori beati-tudine habens iudiciariam potesta tem. Si vero designat vnitatem sup positi sic etiam secundūz q homo se det ad dexteram patris secundum equalitatem honoris: scilicet inquā tum in eodem honore veneratur fi lium dei cuz natura assumpta. ¶ Et predictis patet q quocūq predicto-rum modorū sumatur sedere ad dex teram significat habere beatitudinē quandaz demonstratiua potestate q nulli alij nec angelo nec homini con uenit nisi soli christo. Unde ad he breos primo. Ad quem aliquando di xit angelorum sede a dextris meis: id est secundum gloriam in potiori-bus bonis: potest tamen dici q om-nis sanctus qui est in beatitudine ē constitutus ad dexteram dei secun-duz illud Matthei. xxv. statuet oues a dextris. ¶ Tertia difficultas est vtrum posset dici patrem sedere ad dexteram filij. Respondetur q non quia li ad denotat cum personali di stinctione ordinem originis fili9 an tem z spiritus originantur a patre non est econuerso. sed z spiritussan-ctus potest proprie dici sedere ad dexteram patris vel filij: licet secun dum quendam appropriationem at-tribuatur filio cui appropriatur eq-litas. Unde augustinus dicit q i pa-tre est vnitas: in filio equalitas: in spiritusancto vnitatis equalitatis-q conectio. Predicto articulo con-cordat machometus: quia concedit q iesus christus ascendit ad celos in corpore et anima: vt patet in al-chorano azoara quarto: non est rei veritas q mortuus fuit: sed deus assumpsit sibi. Sed discordat in hoc: scil; in sessione scilicet ad dex teram patris cū asserat ipsum collo-

catū in primo celo et ibi sedētē in altiori sede. ꝙ iohannes baptista hos etiā duos narrat se vidisse in p̄dicto celo primo cum ipse ascenderet et visitaret deū ꝛ quō secum locutus est vt patet in libro qui dicit scala machometi distinctione. xij. de quo dictū est supra cōsideratiōe iiij. cū de fundamēto legis machometi inquirebatur.

¶ De. vij. articulo ꝛ de natura crisoliti.

Eptim⁹ articulus est. Et inde ventur⁹ est iudicare viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus phillippus. Et hic articulus fidei est septimū fundamentū ciuitatis iherusalem superne figuratus per septimū lapidem p̄ciosū qui dicitur crisolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt ꝙ confortat intellectū ꝛ per consequens naturā humanā distinctaꝫ ab alijs animalibus per intellectū. vt dicitur p̄io metha. ꝛ pellit timores nocturnos qꝛ fugat fantasmata. sic et fides huius articuli cōfortat intellectū in cognitione iusticie diuine finaliter adimplēde per xp̄ꝫ: qꝛ pater omne iudiciuꝫ dedit filio. iohānis. v. Pellit etiaꝫ timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei subeūdū: ne ꝓpter eius ꝯsiderationē pereāt cū fantasmatibus infernalibus qd̄ p̄uidēs xp̄s dicit Mat. xxiiij. Ideo ꝛ vos estote parati qꝛ qua hora nō putatis fili⁹ hoīs ventur⁹ est. Et quia p̄dictus lapis auro similis est cuꝫ marini coloris similitudine vt dicit ysodor⁹ ꝛ sicut hic dicit glosa videt scintillas emittere ita vt sub aq̄ ad oculum solis stella aurea videatur dictus a crisis quod ē auruꝫ Ideo optime p euꝫ pōt intelligi septima virtus sanctorū qua securi ꝑuenerunt ad iudiciū. s. innocētia baptismalis. mare enim significat baptismū. apo. iiij. in cōspectu ei⁹ tanꝙ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū probatū qꝛ de filijs ire filij grē ad ephe. ij. ꝙ multi sanctoꝝ illesaꝫ seruātes scintillas boni exēpli alijs p exhortationes bonas emittūt. quib⁹ eos ad amorem dei ꝛ ꝓximi accendūt que virt⁹ bene ponitur septio loco ꝓpter dona spūssancti que collata sunt in baptismo. glo. tn̄ dicit ꝙ p auri fulgorem cum scintillis significat p̄dicatio sanctoꝝ cū miraculis. sapientie. iij. fulgebūt iusti. s. p candorē baptismalis innocētie. et tanꝙ scintille ī arūdineto discurrent. ¶ Et si queras q̄ sunt illi viui iudicandi cū dicitur inde venturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Dico ꝙ illi qui in eius aduentu viui reperientur q̄ in momento morientur et postea resurgent cum eis qui p̄io erant mortui. Huic articulo addit simbolum maius. Cuius regni non erit finis: scdꝫ illud luce p̄io. ꝛ regni ei⁹ nō erit finis. Predicto articulo nō concordat machomet⁹ quo ad iudiciū viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. negat eni xp̄m iudicē venturū. Sꝫ dicit ī alchorano azoara. v. ꝙ de⁹ liberā uit xp̄ꝫ ab incredulis ꝛ supposuit eos q̄ secuti sunt eū. eis qui nō cre-

diderunt verbo ei⁹ vsq̃ ad diē publi- ce resurrectionis ꝛ q̄ tūc de⁹ ad se ipsum redditu xp̄i facto controuer siā suā atq̄ litē discutiet. Est ergo finis sue s̄nie ibidē q̄ iesus xp̄s cir ca tp̄s diei iudicij est moritur⁹ ꝛ si cut alij hoies resurrectur⁹ ꝛ q̄ tūc de⁹ discutiet ꝯtrouersiā suā.s.quis veriora de xp̄o dixerit vz xp̄iani an machometus ꝛ q̄ tunc deus faciet iudiciū ꝯ incredulos et dabit bn̄fi cia fidelibus. Alibi tamē in alcho- rano tractādo supra diē mortis.ac sup̄ diē qua viuens missurus est te net deū esse venturū ante diē iudi- cij annis.xl.

¶ De octauo articulo ꝛ de ꝓprieta tibus berilli.

Ctau⁹ articu- lus fidei est. Credo in sp̄m sanctū. Hūc appo suit in simbolo beatus bartholome⁹. Et hic articulus est octauū fundamentū ciuitatis hie- rusalē superne figurat⁹ per octauū lapidem p̄ciosuz qui dr̄ berillus cu ius v̄tutes mirabiles sūt q̄ ꝯ lites inuictū reddit ꝛ mitē facit atq̄ be nignū: sic et fides hui⁹ articuli q̄s eū fecit sansonē inuictū a leone ni si sp̄ussanctus vt p3 iudicuz.xiiij. Irruit sp̄us domini in sanson.ꝛ la cerauit leonē quis nō erit victus a dyabolo mūdo ꝛ carne nisi fidē hu ius articuli habuerit.p̄s. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo ꝛ quo a facie tua fugiā: quasi dicat vbicunq̄ fue ro victus ero a sp̄ūsācto p̄ fidē di- uisus. Quis fecit inuictos ap̄l'os agnos xp̄i ꝯ innumerabiles lupos iudeos gentiles ꝛ tyrānos nisi sp̄i ritussanctus anteq̄ eū acciperent sp̄m sanctū clausi erant timidi ꝛ q̄si victi. Sed repleti sp̄ūssancto p̄ fi- dē ꝛ amorem effecti sunt omniū lu porū iudeoꝝ gentiliū tyrannoꝝ vi- ctores vt patet ex actibus ap̄l'oꝝ ꝛ gestis omniū martirū. ¶ Fides etiā huius articuli facit hominem mitē ꝛ benignū q2 sp̄ūssanct⁹ bon⁹ ꝛ suauis est atq̄ benignus vt pa3 sapientie primo.ꝛ.xij. tales efficit. ꝛ efficit sp̄ūssanct⁹ credētes intan tū vt nō solū mites ꝛ benigni affe- rantur s3 etiā filij dei. Unde ad ro- manos.viij. Quicūq̄ sp̄ū dei agūt hij filij dei sunt. Ite3 p̄dict⁹ lapis gignitur in india nomē habens a lingua gentis sue. Similis smara gdo ex viriditate s3 cū pallore. poli tur aūt ab iudeis in sex angulares formas vt hebetudo coloris reper cussu anguloꝝ excitet̄. Aliter poli- tus nō h3 fulgore3.ꝛ significat oc- tauā virtutē q̄ est sanctoꝝ vita acti ua in q̄ seruat̄ viroꝝ gratie s3 tñ cū pallore et hec exerceri nō pōt sine aliquo venialiū offuscatione sed p̄ sex opera misericordie quib⁹ insu dant ex charitate sp̄ūssancti calorē recipiāt q2 in fructu recōpēsat̄ lim pitudo lye Gen̄.xxi. et bene ponit̄ octauo loco q2 isti mercedē hic nō recipiunt s3 expectant in octaua re surrectiōe scd̄m cōsiliū dn̄i. Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pau- peres debiles claudos cecos ꝛ bea tus eris q2 nō habēt vnde retribue re tibi. retribuet̄ eñ tibi in resurre ctione iustoꝝ vel retributiōe. Pre- dictū articulū fex. Credo in sp̄m sā

ctū exponit simbolū maius addēs oñs et viuificantē qui ex patre et filioqꝫ ꝓcedit qui cū p̄re et filio simul adoratur et ꝯglorificatur q̄ locutus est p ꝓphetas vbi exprimunt̄ h̄ de spūsancto p̄io ptās ibi dñm.scdo bonitas ibi.viuificantē.et iohānis vi.spūs est q̄ viuificat ex quo sequitur ꝙ q̄ caret spūsancto mortu⁹ est Et h̄ trahit̄ auctoritas Aug. sicut aīa est vita corporis ita de⁹ est vita aie. Tertio distinctio ꝑsonalis ibi q̄ ex p̄re filioqꝫ ꝓcedit. Quarto est qualitas ibi q̄ cū p̄re et filio simul adoratur et conglorificat̄. Et p hec iiij. ꝑdicta excludit̄ heresis enticis et nestorij q̄ dixerūt spūsanctū esse seruū patris et filij et ꝙ dr̄ filioqꝫ addiderunt latini propter errorem grecoꝝ. Quinto exprimit̄ doctrina ibi qui locut⁹ est p ꝓphetas cōtra errorem quorūdā qui dixerūt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus et quidē alij. Cū predicto articulo cōcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spūsanctū suuꝫ sup nuncios suos et sup credētes in eū discordat tñ in hoc ꝙ non credit spūsanctuꝫ esse deum nec tertiā in trinitate ꝑsonam sed flatum dei vt dicetur in quinta cōsideratione.

¶ De nono articulo et ꝓprietatib⁹ topasij.

Onus articul⁹ fidei est. Credo sanctaꝫ ecclesiā catholicaꝫ teste sensus. Credo in spiritūsanctuꝫ facientem sanctā siue sanctificātem ecclesiam catholicā idest vniuersalē. Hūc apposuit in simbolo beatus mathe⁹. Et hic articul⁹ est nonū fundamentū ciuitatis hierusalēꝫ supne figuratus per nonū lapidem p̄ciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet cōtra iram et contra lunaticā passionē que frequenter p demones iratos excitant̄ vel augmentātur Expetrū est etiā de eo ꝙ si mittatur in aquā bulientem ita eā defluere facit ꝙ statim manu imissa extrahitur. Sic fides p̄dicti articuli ardorē furie demonū et tyrannoꝝ hereticorū et quorumcūqꝫ ꝑsecutorum subito extinguit. Ideo dixit xp̄us petro Math.xvi Et porte inferi nō p̄ualebūt aduersus eā. Portas inferi vocat furios demonū hereticoꝝ tirānoꝝ et quoruncūqꝫ ꝑsecutorū q̄ preualere non possunt ꝯ fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleum ardēs defluere in tm̄ ꝙ iohānes euāgelista missus in dolium ardentis olei nō adust⁹ ſꝫ illesus exiuit. Itē hic lapis scd̄m ysidorū est omni colore resplendens. et scd̄m glosam supra capitulo. iiij.exo. Quis sit omniuꝫ colorum maxime tñ est aurei et dicitur topasiū quasi topadiū idest omniuꝫ coloꝝ: a pan quod est totuꝫ secunduꝫ gl. ¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureuꝫ et hereū cum splendore solis tangitur: omniuꝫ gemmaꝝ claritates superat et in aspectum suum singulr̄ prouocat aspicientes quē si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clari⁹ est regibus inter diuitias q̄ quo clarior est eo p̄ciosior est. Etiam oīm gem

marū amplissima est p hāc ergo significatur nona virtus sanctorꝫ q̄ ē vita ꝯtēplatiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantū hō singulari9 trahitur ꝛ qui tales sūt se honoribus seculi polliunt obscurant qꝫ turbantur erga plurima sicut Martha. cū vnū nō teneāt qd̄ necessariū ē sicut maria. Luce. xiij. Ꝙ aūt h lapis omniū colore resplēdit hoc est ꝙ q̄ tales sunt omnium virtutū lucē gerunt ad exēpluꝫ tabernaculi quod eis monstratuꝫ est in monte Exo. xxv. omnia fac secūdū exemplū quod tibi mōstratū est in monte. Hec est gēmaꝝ latissima qꝫ maxime cor dilatā et bene nono loco ponit qꝫ qui tales sunt angelis q̄ sunt nouē ordines pro modulo suo in dei contēplatiōe assimilātur: de quibus dr̄ Math. xix. Angeli eoꝝ semper vidēt facieꝫ patris loco predicti articuli sanctā ecclesiā simbolū maius. Et vnā sanctā catholicā ꝛ apostolicā ecclesiā: vbi ponunt duo effect9 generales spūs sancti. Prim9 est vnitas ītellectuū in fide. Secundus est affectuū vnitas in caritate que due vnitates notantur cū dicitur. Et vnā sanctā catholicā. vnā in fide et caritate. catholica eīn grece idē est ꝙ vniuersalis. apostolicā dicit. i. super apostoloꝝ fidē fundatā. Huic articulo machometus nō cōcordat qꝫ cū neget fidem catholicam negabit et vnitatē fideliū in fide ꝛ caritate q̄ est ecclesia catholica et apostolica cuius signuꝫ est qꝫ affirmauit suis sequacibus principatū tenere non posse nisi a xp̄ianoruꝫ fide omnino diuerterent: vt patuit supra cōsideratione scd̄a in secūdo puncto.

¶ De decimo articulo ꝛ de ꝓprietatibus crisoprassi.

Decimus articulus est. Credo sanctoꝝ cōionē peccatoꝝ remissionem. ꝛ est sensus Credo in spm̄ sanctū facienteꝫ sanctā siue sanctificātem ecclesiaꝫ in qua est ꝯmunio sanctoꝝ ꝛ remissio peccatoꝝ. Hunc apposuit ī simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimū fundamētū ciuitatis therusalē supne figuratus p decimum lapidē p̄ciosū q̄ dr̄ crisoprassus cuius virtus est ꝙ valet contra leprā ꝙ nō solū peccata carnis sed etiā anime designat: sic ꝛ fides huius articuli valet cōtra leprā peccatoꝝ carnis et aīe q̄ precipue in sacramētis baptismi ꝛ penitētie auferunt. Hic lapis secūdū ysidoruꝫ. xvi. ethymolo. ē in colore q̄si fit ex succo porri coagulatus habens auri guttas intermicātes ꝓpter quas tale nomē accepit: quia crisos aurū sonat in greco ꝛ multā similitudinē hꝫ cum crisolito. et significat per eā decima virtus sanctoꝝ que est desideriū celestis p̄rie et hoc per colorē. ꝓpessio vero tribulationū per aurū ꝛ quāto pl9 sancti patiūtur ꝓpter deū plus accendit et inflamatur eoꝝ desideriū qꝫ vt dicit gregorius ꝙ flatus carboni hec tribulatio caritati. ¶ Et bene decimo loco ponit ꝓpter obseruātiā decalogi. vel qꝫ isti festiuant

venire ad decimum ordinem angelorum qui est ex hominibus reparandus et dicitur decimus ordo cecidisse non quia fuerunt unquam decem ordines: sed quia tot de diversis agminibus ceciderunt quod possunt facere unum ordinem. loco predicti articuli dicit symbolum maius Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Johannis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto non potest introire in regnum dei. ¶ Nota quod baptismus dari potest ab omnibus in necessitate. Ideo fit magis mentio de eo quam de alio sacramento in symbolo fidei quod pertinet ad omnes, nec fit hic mentio de comunione sanctorum quia intelligitur per hoc quod ibi dicitur unam. Una enim ecclesia non tantum fide et charitate sed etiam sacramentorum participatione quae est communio sanctorum. ¶ Unde ad hunc articulum reducitur fides de sacramentis quia in eis comunicant fideles et sunt instrumenta sanctificandi et ex consequenti peccata remittendi. Item notanter dicitur unum baptisma propter hereticos qui dicunt quotiens homo peccat baptismum debere repeti contra quos apostolus ad ephe. iiij. una fides unum baptisma. Huic articulo non concordat machometus quia remissionem peccatorum non ponit sacramentum ecclesie sed per hoc quod quis dicit et confitetur non est deus nisi deus et machometus est eius nuncius. Affirmant etiam sarraceni solam corporis ablutionem per aquam factam sufficere ad peccati remissionem sine contritione et confessione. negant etiam unum baptisma sed multiplicant baptismata sua ut dicetur infra

¶ De. xi. articulo et proprietatibus iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionem. Hunc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus est undecimum fundamentum civitatis hierusalem superne figuratus per undecimum lapidem preciosum qui dicitur iacinctus cuius virtus est quod dat membris vigorem et salutiferum facit saporem et contra pestiferas regiones provocat etiam somnum propter suam frigidam complexionem et valet contra toxicum. Sic et fides huius articuli dat membris vigorem cum propter fidem future resurrectionis fortissimi facti milites christi vicerant regna et crudelissima tormenta quasi suavissimos sapores gustaverunt quietum somnum accipientes quem deus dat dilectis suis. Valet etiam contra omne dyabolicum toxicum hereticorum aliam vitam et resurrectionem negantium. Hic lapis secundum ysidorum ceruleum habet colorem et tunc optimus est quando nec rarus est nec densitate obtusus sed utroque temperamento luce purpuraque refulgens. ¶ Hic autem non lucet equaliter sereno enim perspicuus gratus est nubilo coram oculis evanescit atque marcescit. in os missus frigidus est in sculturis durissimis nec tamen invictus ¶ Nam adamante scribitur et signatur. et per hoc significatur undecima virtus sanctorum que est eorum discretio et compassio qua secundum deum omnibus et in omnibus se conformant ut omnes lucrifaciant. Unde paulus predicans fidem resurrectionis dicit prima ad corinth. ix. omnia omnibus factus sum ut

omnes lucrifacere. Et ad romanos xij. Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus. significat enim circumspectionem predicatorum qui attendunt quid et quibus est predicandum ut maioribus maiora et paruulos lacte potent minorum. ¶ Hunc articulum explicat simbolum maius cum dicitur Et expecto resurrectionem mortuorum. et secundum alexandrum in fine sui tertium est congruus ordo. Nam remissio peccatorum est resurrectio anime que est resurrectio prima. Ad istam vero sequitur resurrectio corporis gloriosa in bonis qua est resurrectio secunda sicut dicitur ad romanos. viij. Scimus quoniam si spiritus eius qui suscitauit iesum inhabitare corpora nostra resuscitabit et nos propter inhabitantem spiritum etc. tene tamen quod dicit apostolus prima corint. xv. omnes quidem resurgemus etc. Huic articulo concordat machometus. Unde dicit in alchorano deus viuificabit mortuos et consurgent existentes in sepulcris sine dubio. Secunda hora qua venerit quando autem his contradixerint in die iudicij punitione ignea eos puniet. Hoc est vnum quod in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. quod qui impugnauerit dicta sua in die iudicij deus iudicabit eum. similiter dicitur azoara. xxi. qui cum aliquo dicta sua disputare voluerit quod dicat deus nouit facta vestra quando in die iudicij iudicaturus est vos. Dicitur etiam azoara. xxiiij. quod in die iudicij clamabunt mali dicentes quis huius prophete noticiam habuerat in via et iam quasi numquam fuisset nominatus nec natus et etiam quod demones acriter punient eos et quod dicet machomet deo iam domine populus iste meus recta facie alchoranum recipere properauit.

¶ De. xij. articulo et proprietatibus ametisti.

Duodecimus et vltimus articulus est vitam eternam amen. Et est sensus. Credo quod deus resuscitabit nos et dabit bonis vitam eternam. Hunc apposuit simbolo beatus Mathias. Et hic articulus est. xij. fundamentum et vltimum ciuitatis hierusalem superne figuratus per. xij. lapidem preciosum qui dicitur ametistus. Cuius virtutes mirabiles sunt quod facit homines vigiles et repellit malam cogitationem et vt dicit aaron quod valet contra ebrietates. Sic et fides huius articuli facit homines vigiles vt in tremendo iudicio finali de factis dictis et cogitationibus suis possit reddere rationem et sic vita perfrui eterna. ¶ Predictus lapis secundum ysidorum inter purpureas gemmas principatum tenet purpureus est permixto violato colore et quasi rose nitore et leuiter quasdam flammulas fundens non ex toto igneum sed vinicolorem habens et est sculpture facilis per hunc significatur duodecima virtus sanctorum que est humilitas et contemptus mundi. cum desiderio tamen martyrij sicut fuit in confessoribus quorum multi non defuerunt martyrio sed martyrium defuit eis sicut legitur de beato martino quia si martir non fuit palmam tamen martyrij non amisit. et de beato francisco canit ecclesia O martyr desiderio etc. Unde sancti infundunt flammulas consolationis et visitationis infirmorum viduarum et pupillorum et largitionis elemosinarum quibus inflammant alios ad amorem christi. de

primo Esa.lxi. vt ↄsolarer oēs lugētes ⁊ ponerē cōsolationē lugētibus syon. de scđo Jacobi.i. religio mūda ⁊ imaculata hec est. visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatione earū ⁊ immaculatū se custodire ab hoc seculo. Deut.iiij. Luce.xi. Date elemosynā ⁊ oia mūda sunt vobis. Uel ſm glo. flāmule significāt virtutē illā qua ꝑ inimicis oraf:q̄ est virtus virtutū celorū varietas virtutū multiplicitas Math.vi. Orate ꝑ persequētibus ⁊ calūniātibus vos. ⁊ bene vltimo loco ponitur:q2 humilitas est custodia oim virtutū Dicit eñ gregorius:ꝙ qui ceteras virtutes sine humilitate cōgregat quasi puluerē in ventū portat. Uñ ⁊ paulus qui interpretaf modicus scȝ humilis. thronū.xij. meruit possidere.s. in vita eterna. loco dicti articuli dicit simbolū maius. Et vitā venturi seculi. Et quo deus tanꝙ iustus iudex remunerabit bonos vita eterna. ↄsequēs est ꝙ etiā reprobos puniet pena eterna. Et iō non ponit specialē articulū de punitōe malorū. Hec eñ est natura oppositorū:vt vno dicto itelligaf reliquū. Huic articulo ↄcordat machomet⁹ ⁊ discordat in hoc:q2 ꝓfitef bonos ibidē corporales delitias optinere dicit eñ in alchorano qui i me crediderūt i ortos eos pulcherrimos mittā vbi aque decurrūt placide ⁊ vbi absq labore requiescēt. nubēt etiā limpidissima nuptiōe. Et iter dicit ꝙ dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratiōe ⁊ clarū mel vinū ꝙ sapidissimū alibi etiā dicit in alchorano ꝙ ibi pānis seric3 induāf ornati monilib⁹ aureis atq armillis ꝑciosis. Dicit ēt ibi: ꝙ hēbunt sedes ꝑpetuas et ꝙ ꝓteget eos arborū vmbra nec frigore affligētur nec calore oim fructuū oim ciborū vescent gñibus quicq̄d appetitus cuiusq suggesserit coraȝ se cōfestim inueniet. accubabunt in delitijs et angeli pincernarū ministerio iter eos cū vasis aureis ⁊ argenteis deambulabūt in aureis lac. in argenteis vinū afferētes ⁊ dicētes comedite ⁊ bibite in omī leticia ⁊ ꝙ vobis deus ꝓmisit ecce completū est iungētur virginibus quas nec humanus nec diabolicus violauit cōtractus iacincti coralli q̄ splēdore formaq ꝑstantiorib⁹. Hec bona repromittit machomet⁹ suis credētibus ꝑ vita eterna. Quomodo aūt finalis beatitudo vite eterne nō cōsistit in cibo tali nec etiā alijs corporalibus ostendef infra cōsideratione. viij. arti. v. ¶ Et notandum hic finaliter est causa ꝙ quare machometus cōcessit aliq̄s articulos fidei xp̄iane et aliquos negauit cū iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loqueref cōtra xp̄ianos hebreorum rōnibus iuuaref similiter cum loqueref cōtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in preceptis.

Non solū in articulis fidei discrepat machomet⁹ a xp̄ianis sed etiā in preceptis ⁊ cerimonijs. Libet ergo in presenti libro annotare ꝑcepta machometi

⁊ eorum naturā vt habita eoꝝ cla-ra noticia euidēter pateat cuilibet intelligēti ꝙ irrationaliter se obligāt saraceni obediētie talis legis.

¶ De discordia in orationibus.

Primū precептum machometi ē ꝙ q̄nquies tātuȝ in die saraceni orent. Cū aūt habuit hūc numerū orādi quinariū patuit supra cōsideratiōe quarta. In illa fatua visiōe: sed tū vt ꝟitatē dicam⁹ hocvtiq̄ȝ machomet⁹: ideo p̄cepit: qꝛ cōsilio doctoꝝ suoꝝ mediatriceȝ inter iudeoꝝ ⁊ xp̄ianoꝝ legē effici voluit suā nō ꝓbitatis sue neq̄ȝ adiutorio dei. Iudei eñ scd̄ȝ legē ter ī die orāt. xp̄iani ꝟo septies: sȝ iste nec ter nec septies sȝ q̄nquies orādo terminum inter vtrūq̄ȝ posuit.

¶ De precepto machometi in ablutionibus suis ⁊ anteq̄ȝ orent.

Secūdum preceptum machometi est ꝙ anteq̄ȝ orent: vt pfectaȝ mundiciā habēt culum veretrū man⁹ brachia os aures nares oculos capillos decētissime ad vltimū pedes lauant qd̄ p̄cipit fieri post coitum ⁊ egestionē nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquaȝ repire tūc p̄cipit eos mūdare puluere terre mūde quasi aqua tergēdo quam ablutioneȝ p̄cipit etiā fieri modo verso: sed talis ablutio membroꝝ nō ptinet ad oronem. ¶ Ad orationem quidē ptinet mūdari intrinsecus nō extrinsec⁹. Mūdicia aūt de ablutione mēbroꝝ ptinebat cultoribus stelle veneris q̄ volētes eam orare ad modū femine se aptabāt ora ⁊ oculos tingentes: qꝛ ꝟo pūctus stelle veneris reꝫ effectus est ideo p̄cipit hoc. Discordat aūt hec ablutio a baptismate xp̄ianorum multipliciter. Primo. qꝛ baptisma xp̄ianoꝝ solū semel fit. Una est eñ fides ⁊ vnū baptisma scd̄m ap̄lm Baptisma ꝟo saracenoꝝ multiplicatur. ¶ Scd̄o qꝛ baptisma xp̄ianorum nō soluȝ mūdat corpus: sed etiam aīam cū sit aqua sp̄ūsancti. Baptisma ꝟo saracenoꝝ solum se extendit ad ablutioneȝ mēbrorum propter immūdiciam eoꝝ ex coitu vel egestione: vt ptȝ in alchorano.

¶ De tertio precepto machometi in preconisione alte vocis.

Tertiū preceptum machometi est: ꝙ facta p̄dicta ablutione publica voce preconiȝetur vnū cōfitentes deū qui nullum vel silem habeat vel equalē eiusq̄ȝ machometum esse ꝓphetam talē. preconiȝationem precepit nō ideo: qꝛ cōueniebat orationi sed quia aliud nouū nequiuit imponere signum.

¶ De p̄cepto machometi ī ieiunijs

Quartū preceptum machometi est ꝙ saraceni in quolibet anno mēseȝ itegrū ⁊ amadē ieiunēt in quo alchoranū datū celi

tus asserit machometus ieiunātes aūt tpe nocturno comedāt diurno abstineāt ita vt ab ea diei hora qua nigrū ab albo distinguere p visum poterūt filiū vsqȝ ad solis occasuȝ nemo comedere bibere aut vxoris cōmixtionem se presumat fedare. ¶ Post solis autē occasum donec ad sequētis diei crepusculū semp eis cibo ꝛ potu ꝓpriisqȝ vxoribus ꝑut cuilibet liceat vti. Si aūt infirmitatis q̄s fuerit ꝑgrauat⁹ aut in via erit q̄diu aut lāguoris aut itineris durauerit tēpus cōcedit eis quibuscūqȝ voluerint ꝛ vesci simul et vti. Sic tñ vt q̄ vel egritudinis vel vie vel necessitate min⁹ impleuerit postea emēdendū quō licuerit ꝛ dicūt saraceni q̄ istud ieiunium est ad restringēdum vitia carnis ꝑceptum qd̄ est initiū penitentie. Sed quid ꝓdest per diem ieiunare ꝛ nocte ter vel quater comedere ꝛ bonis carnib⁹ optimisqȝ frui ꝛ mulieribus vti hec non debilitāt sed poti⁹ corroborāt carnē ꝛ incendunt ad illicitos motus ꝛ actus.

¶ De precepto machometi in obseruatione pasce.

Quintuȝ preceptum machometi est q̄ obseruēt pasca. ¶ Notāduȝ vō q̄ sicut hebrei ita ꝛ isti meses scd̄m lunā cōputāt Unde ꝛ pasca eoꝝ qd̄ ipsi post ieiuniū faciunt nō semp vno tpe cōtingit pascha aūt suū qd̄ dicunt nihil aliud est q̄ quedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā q̄ est in ipso mense in qua alchoranū descēdisse dicūt. In ea quippe nocte vigilantes p ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saliūt bibunt ꝛ insaniūt. discordāt aūt a xp̄ianis ꝛ iudeis: q2 in lege moysi ꝑceptū est obseruari pascha in memoriā exitus de egypto. ¶ In lege aūt xp̄i ꝑceptū est obseruare pascha i memoriā resurrectionis xp̄i Machometus aūt pascha celebrari iniunxit in memoriā arietis ostensi abrahe in sacrificiū celebrādi loco filii sui: ꝛ cū eoꝝ rex celebrat istud pascha ꝑcinct⁹ lintheo mittit gladiū p guttur arietis ꝛ statim sup aliqd̄ iumentū deducit ad reginā. et si regina eum videt anteq̄ moriat asserunt se bonā fortunaȝ cōsecuturos anno illo q̄ presens fuit ꝛ propriis oculis vidit mihi narrauit. Sed ꝛ pro expeditione pasche eoꝝ faciūt aliā supstitionē qm̄ milites cū rege equitātes veniūt in campuȝ magnum: ꝛ ibi facta quadā fouea currētes ꝑcutiūt cū lāceis suis itra illā foueā ꝛ sic expediūt suū pascha.

¶ De precepto machometi in peregrinatione ad mecham.

Sextū preceptuȝ machometi est q̄ oēs saraceni p singulos annos semel vadunt ad domū dei q̄ est in mequa vidēda ꝓpter solā recognitionē ꝛ ibi ꝑcipiunt adorare eaȝ q̄ in cōsutilib⁹ tegumētis īducti circuire ꝛ lapides ꝑut lex ꝑcipit per media. s. fimbria iacere retro p lapidādo diabolo hāc domuȝ dicunt adā cum de padiso exulasset domū cōstruxisse ꝛ oibus filiis ei⁹ donec

abrahã aduenit locũ orõnis fuisse abrahã aũt dei fili⁹ eã roborauit et instaurauit ꝛ i ea dño vota vouit ꝛ sacrificia obtulit filioqꝫ suo nomie hismaeli post mortem reliq̃t eiqꝫ ꝛ oibus filiis ei⁹ p multa ãnoꝝ curri cula donec machomet⁹ nat⁹ ē orã- di dom⁹ ꝑmãsit. quo nato eãdē de⁹ sibi cũctisqꝫ gñatiõib⁹ suis heredi tariã vt ipsi ꝑhibēt ꝓmisit. sꝫ hec saraceni nõ ex auctoritate hñt. sed q̃si cõmentuꝫ aliqđ fingũt. Anteq̃ eiñ legem ꝑdicasset dom⁹ hec ydo lis plena erat: ꝛ volēti scire qualis erat dom⁹ illa ꝛ ꝙ ibi secretũ iesset ꝛ cur illuc machomet⁹ ire ꝛ q̃ in le ge inueniũt iussit facere: venerabi lis petr⁹ alfonsi i suo dyalogo tit. v. declarat dicēs. ¶ Duo filij loth s. amon ꝛ moab hãc domũ honora- bãt ꝛ duo ydola ab eisdē ibi colebã tur alteꝝ ex albo alterũ ex nigro la pide patratũ nomē q̃dē illi⁹ qđ est in nigro lapide erat merculici⁹. di cebat nomē vo alteri⁹ chames. Al terũ ꝙ ex nigro erat lapide i hono re saturni alterũ ex albo in honore martis erat edificatũ bis i ãno cul tores eoꝝ ad ipsa ascēdebãt adorã da ad martē q̃deꝫ q̃ñ sol in primũ gradũ arietis itrat: q: aries honor est martis in cui⁹ discessiõe prout mos erat lapides iacebant. Ad sa turnũ vo quõ sol ꝑmũ gradũ libre intrat: q: libre honor saturni est ꝙ thurificabãt nudi tõsisqꝫ capitib⁹ q̃ vsqꝫ i hodiernũ diē in iudea cele brant: vt dixi Arabes vo cũ amon ꝛ moab ydola adorabãt machome tus aũt post lõgũ tꝑs veniēs pristi nã ꝯsuetudinē nequit auferre. Sꝫ quasi quodãmodo more iusitato in cõsutilib⁹ tegumētis coopt⁹ do mũ circuire ꝓmisit. Sꝫ ne videret ꝑcipere ydolis sacrificare simula chrũ saturni ꝯstruxit i pariete i an gulo dom⁹ ꝛ ne facies appereret dor sum erat tñ exteri⁹ positũ alteruꝫ martis. s. ydolũ. q: sculptũ vndiqꝫ erat subt⁹ terrã ꝛ lapidē suprapositũ misit hoibus vo q̃ ad adorandũ ibi cõueniũt lapides istos osculari ꝑcipit ꝛ hũiliatis tõsisqꝫ capitib⁹ inter crura lapides retro iactare q̃ humiliãtes dorsa denudãt qđ est si gnũ legis pristine. Ecce q̃ intētiõe ꝑcepit supradicta machomet⁹. In libris q̃ illoꝝ scriptũ est ꝙ homat q̃deꝫ ex. x. socijs machometi more solito lapides deosculãs sic exorsus est vobis inq̃t lapidib⁹ dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestis syon Sꝫ q: machomet⁹ fecit illi⁹ morē exequor. ¶ Qđ aũt dicũt lapidib⁹ iaciēdis demões effugare nõ ꝯsis rõ videt esse: q: qđ nõ aliq̃ ꝑcipit sensu corporeo effugare leuiter ne quaq̃ põt noie vo dñi fugãt demo nes. Et si dicãt saraceni audiuisse aliqs dicētes demonia se vidisse ꝛ ea audisse ꝛ collocutus fuisse: ꝛ sic possunt sensu ꝑcipi corpali. Dicen dũ ꝙ lꝫ ãgeli corporeo sēsu nõ pos sint ꝑcipi illis tñ q̃ scđm mãdata dei icedũt visibiles fiũt: sic diabo lus amicis suis visibilis apparet.

¶ De ꝑcepto machometi in preda tionibus captiuatiõibus ꝛ occisio nibus contrariorum.

Eptimũ precep tũ machometi est ꝙ ads

uersarios ei⁹ ⁊ eoꝝ ꝓphetas ꝑden tur captiuēt interficiēt ⁊ oib⁹ mo dis ꝑsequant͛ atq3 deleant nisi resi piscāt ⁊ ad eoꝝ fidē cōuerti volue rint aut fuituris indictū cēsum p soluerit. ⁊ pt3 manifeste ꝙ hoc ꝑce ptū nō est ex dei opib⁹ neq3 ꝓphe taꝝ qb⁹ nunꝗ iussit cogere aliquē credere. S3 machomet⁹ hoc cupi ditate ꝑcepit pecunie vt inimicos suos destrueret. et talis coactio nō d3 fieri: imo si qs aliquē cōuertere velit nō p violentiā: s3 diligēter ⁊ dulciter hoc facere d3 sicut ipe ma chomet⁹ i suo testat͛ alchorano sub ꝑsona dñi ita ad ipsu3 dicētis. Si vellet dñs deus tu⁹ ⁊ totius seculi gētes crederēt. cur ergo vt credāt cogis: q2 null⁹ nisi volūtate dei cre dit ⁊ i alio loco. vobis inqt gētib⁹ ṽitas dei iāvenit q crediderit ꝑ se metipso fecerit qui ṽo errauerit ꝑ semetipso: ⁊ ego nō sum supra vos baiulus sequit͛ vero de⁹ inquit qd̄ reuelat͛ tibi ⁊ expecta donec iudi cet de⁹ q sup oēs iudex est. ¶ Itē in eodē dñs inquit de⁹ tu⁹ sub vna lege si vellet cūctos sine discordia poneret. Itē in alio loco tanꝗ sibi de⁹ loquat͛ nō inqt violētia i lege d3 esse iā iusticia et ṽitas apparet q voluerit spōte sua credat ite3 in alchoranos vos icreduli. nō ꝙ oro oratis. nec quē orat⁹ oro ⁊ quē ado ratis non adoro mihi lex vobis q3 discors: ⁊ i alio loco ait. nō altrice tis cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mol libus ṽbis quare ergo ꝑdicari ca ptiuari: ⁊ gētes vi cogere ad credē dum iussit hec oia fēmitas dei esse fatet͛. ¶ Cū ergo hec lex sibi ꝑsi cō tradicat nulli⁹ ē firmitatis vl̓ mo mēti. Sed ideo machomet⁹ ꝑclari captiuare: ⁊ gētes interficere ius sit vt arabes q deū ignorātes in de serto manebāt in ꝑdatiōibus dele ctarent͛: et vt maxime illi credent.

¶ De precepto machometi in licē tia comestibilium.

Ctauū preceptū machometi ē ꝙ saraceni edāt absolute de oībus carnibus preter carnē porci ⁊ san guinē necnon morticinū. Unde di cit in alchorano vos credētes eda tis quicqd vestre fuerit volūtatis ex bona parte sequit͛. a morticinis vero ⁊ porco ⁊ sanguine ⁊ ab aiali quolibet ꝑempto non in creatoris noie vos abstinete de suffocatis et cōbustis ⁊ interfectis p lupos nisi vos mādaueritis vel vt debēt fue rint iugulate minime comedatis qd̄ fecit machomet⁹ vt in hoc a le ge sua non solum iudei sed vt nos xp̄iani differrem⁹ quō iudeis car nes suille ac leporine aliorūq3 aīa lium nō ruminātium sunt prohibi te ꝛ similiter pisces absq3 squamis lex vero xp̄i christianis in esu3 hu manum omnia concedit absolute.

¶ De precepto machometi circa pluralitatem vxorum.

Onū preceptū machometi ē circa vxo res. Unde cōcessit sara cenis ꝙ eode3 tempore. iiij. legiti mas possunt habere vxores ⁊ qua libet repudiata alia3 semꝑ accipe ita tñ quod nunꝗ quaternariū nu

merū transeant. In repudio quoqꝫ precepit obseruari: vt vsqꝫ tres ei quālibet repudiare eādem rursus recipere liceat. sed taliter tertio re licte spꝛete nequaq̄ vsqꝫquo mari tis alijs nupserit: ꝛ ab illis relicte fuerint recipere mādat. tunc auteꝫ ipse volētes pꝛioꝛibus maritis an te bene recōcilient. ꝛ sic recipiant.

¶ De emptitijs vero atqꝫ captiuis quodcunqꝫ voluerint habere dicit eis licitū esse ꝛ easdē vēdendi de nuoqꝫ emēdi liberā potestateꝫ ha beāt. sic tn̄ vt postq̄ grauidā semel fecerit nequaq̄ eā alteri⁹ seruitut iugo cōstringere possint. Sꝫ q̄ li ceat capere. iiij. vxoꝛes ꝛ qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla q̄ dē pꝛecipit ratiōe. neqꝫ em̄ nisi cā filios pcreādi pꝛeceptū est vxoꝛeꝫ recipere. q̄ autē emptitias ꝛ capti uas quot libet possunt habere hoc q̄dā q̄tū ad sarracenas adulteriuꝫ q: multotiēs emit aliquā stupꝛatā a filio ꝛ ecōtra fili⁹ vel frater a pa tre coꝛruptā vel a fratre. ꝛ sic pꝫ di scutio inter p̄cepta machometi. q̄ re aūt machomet⁹ talia imūda fie ri iussit: causa fuit. q: ipse valde fe minas diligebat: ꝛ p nimiū luxurio sus erat: ꝛ sicuti ipsemet pꝛofessus est vis luxurie hoīm. xl. in eo mane bat. ꝛ maxime q: arabes valde lu xuriosi erāt volūtati eoꝝ satisfecit vt crederent. in hoc p̄cepto voluit machometus ponere differentiaꝫ inter legeꝫ suā ꝛ legē moysi. q: lex mosayca mādauit viros posse libel lū repudij dare mulierib⁹ suis quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro q̄ pꝛimus maritus iā nō posset eā ducere in vxoꝛē. Oppositū manda uit machometus: vt patuit. Discoꝛ dat etiā a lege xp̄i q̄ p̄hibet vxoꝛē viuente marito alteri nubere. quia qui ipsam duxerit mechat̄ opposi tū dicit machometus: vt visum est.

¶ De pꝛecepto machometi circa p̄hibitionem aliquarū mulierū de pꝛopꝛia cognatione.

Decimum pꝛece ptum machometi est q̄ sarraceni nō recipiant in vxoꝛes cōsobꝛinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Vn̄ di cit in alchoꝛano omēs he mulieres vobis interdicte sunt. ꝛ illicite ve stre. s. matres ꝛ filie soꝛoꝛes et ne ptes atqꝫ matertere: nutrices atqꝫ germanas collactanee matres ꝛ fi lie mulierū vestrarū si a vobis ta cte fuerint sin autē licite sunt. hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi. in qua iniū gitur nō accedere ad certas femi nas ꝛ posse mihi cū cōsobꝛinis fe minis: germani vel germane filijs ꝛ vt etiā a lege sua differret lex xp̄i in qua vsqꝫ ad quartū gradū p̄hi bitio facta est. Sed ex quo tantam voluptatē voluit ostendere in hoc p̄cepto bonū fuisse nōvti alterutrū sodomia: nec iniungere per māda tū: sicut ipse facit in alchoꝛano in cap. l°. de vacca. Alibi tn̄ mādat de p̄pꝛia cognatiōe habere vxoꝛes vt sanguinis p̄les accrescat ꝛ foꝛtius inter eos amicitie vinculū vigeat s̄m q̄ mos erat oībus tūc tēpoꝛis.

¶ De p̄cepto machometi circa ob seruationem die veneris.

Ndecimus preceptus machometi est q sarraceni obseruent inquietē diem veneris qd ipse fecit propter duo. Primum est quia ipse puncto stelle veneris rex effectus fuit. vt supra patuit precepto secundo. Secundū vero est vt a lege sua differret lex moysi q precepit sabbatus obseruari et lex xpi que precepit diem dominicam.

¶ De precepto machometi in orādo versus meridiem.

Uodecimū preceptum machometi est. q sarraceni faciunt orationē versus meridiem vbi est mecha. Unde dicit in alchorano i persona dei sibi alloquentis et suis credentibus tibi tñ. Nunc huc illuc aspicienti tuisq ad meorū propriorum noticiā que sue sunt mediatores gentiū testes suum prophetam propriū testē habentes orationis locū veracem et ydoneū deo testificāte: vez versus mequā templiq sui mediū qd abraā primo fundauit firmaboq semper vbicunq fuerit faciē tuam orando vertas talem locū orandi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orant versus occidentē. et a nobis xpianis qui oram⁹ versus oriētem. quia ad orientē crucifixus est xps. et ad orientē ascēdit in celum. Et intantū volunt esse discordes a xpianis q in nullo penitus vellent confirmari. vnde nos sedentes honorifice super mēsas manducam⁹ ipsi vero super terram iacētes: nos cum mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignē: ipsi vero per caput eas accipiunt et caudas aduersus ignem mittunt. et sic de aliis innumeris que secum conuersantes experimento cognoscunt.

¶ De precepto machometi circa iudicialia.

Ertiūdecimū preceptus machometi est: q in possessionibus repetendis petitus testibus cōprobet et negator iuramento semet expurget. testes autez nullos: nisi valde ydoneos probatasq personas et quibus sine iuramentō credere possint producant. In quibusdam etiaz aliis mosayce legis morē custodiūt. vt qui hois sanguinem fuderit eadem pena plectatur et quisquis in adulterio deprehēsus fuerit: cum adultera pariter lapidetur. Qui autē cum qualibet aliā fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit: furi talis indicta est pena. vt prima et scda vice octoginta flagella sustineat. Tertia manuz Quarta pedē amittet: et qui cuilibet hominū membrū abstulerit digno precio redimat. Et sic patet q in iudiciis faciēdis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt qd et machomet⁹ fecit: vt in hoc etiā aliquātulū diuersa esset lex sua a lege moysi

¶ De precepto machometi et abstinentia a vino.

Quartumdecimū preceptū machometi est q sarraceni abstineāt a vino: qm̄ vomes est ⁊ seminariū hominis peccati ⁊ illud bibere dicit maximū peccatū esse. vuas tamē comedere: ⁊ mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit prohibitū: ipsi tamē in occulto immoderate bibūt ⁊ inebriātur. Causa autē precipua quare a vino semper abstinere iubētur est ne forte socij inebriati patefacerent ruinā populi. Et si tm̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso pmittit riuumvini. sicut supra patuit consideratione. iiij. ⁊. v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

¶ De precepto machometi circa modum heredandi.

Quintūdecimuz preceptum machometi est q in hereditate due filie vnico filio coequentur. qd fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi ⁊ xpi. qm̄ lex moysi iniungit q filie cum filijs nō sint heredes. xps autez in hereditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia.

Decimumsextū preceptum machometi est circa testimonia. Unde precipit in alchorano. q duarum mulierū testimoniuz preualeat testimonio vnius viri. in quo differt a lege moysi. in qua iniunctum est q nullo modo mulierū testimonia accipiant. ⁊ a lege christianorū: in qua in certis casibus earuz testimonia capiunt.

¶ De precepto machometi circa phibitionem disputationis cū quocunq extraneo a lege sua.

Decimūseptimū preceptum machometi est q nullus sarracenus presumat in lege sua cū aliquo disputare vel discutere. qd fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis noctue fugiēti lucē: ⁊ oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostēsa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xpi manifestauit: quā precepit xps super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mundo. ⁊ in occulto nihil. sicut supra patuit. libro primo. consideratione. iij. articulo primo.

¶ De precepto machometi circa circuncisionem.

Decimūoctauū preceptum sarracenorū est q circuncidunt pueros. Istud autē nō habent ex precepto machometi cū nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordat etiam in circuncisione a iudeis quia ipsi circunciduntur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum et fuggunt caput

verétri. sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramentum circūcisionis dictum est supra lib.i.consideratione tertia.articulo vi.puncto primo. Hec sunt p̄cipua legis machometi mandata ab omni sarracenorum gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima sunt que enumerare longum requirent sermonē τ in tantā dementiam: hic dyabolicus machometus venit vt ausus fuerit affirmare ꝙ quātiscūq; peccatis quisq; obligat⁹ fuerit et in die mortis sue deo τ sibi crediderit. dicit ꝙ in die iudicij ipso interueniente saluus erit vsq; tunc. ergo maneāt sui credētes in inferno expectantes redemptionē vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.

Sexta consideratio hui⁹ libri est de morte machometi. dignū enī erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Unde cum inplerentur .x. anni regni sui ab illo scilicet anno quo fuit eleuatus in regē in damasco computando. quidam discipulus eius: cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitam sicut ipse predixerat. Dixerat enī ꝙ postq̄ decem anni sui regni essent impleti ꝙ debebat mori et resurgere tertia die: corpusq; suum ea die deferendum ad celum. Et ideo ꝙ non crederēt sepulture quare predictus discipulus eius distēperato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius. τ tūc intellexit ꝙ mors sua appropinquauerat. et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo ꝙ per aquam saluarentur τ veniam inuenirent quo dicto subito dedit animam dyabolo magistro suo. discipuli autē sui diligenter seruauerunt corpus expectādo ꝙ resurgeret die tertia vt dictum est. Sed postq̄ ipsi viderēt ꝙ non resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare non possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit. τ post .xi. dies mortis eius venit predict⁹ discipulus ei⁹ albunor: vt videret quomodo iacebat: τ s̄m ꝙ narrat lucas tudensis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tūc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduiarasiel. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehensa seductoris falsitate omnia quecunq; dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.

Septima cōsideratio est de successorib⁹ machometi. licet enī turpissima ei⁹ mors τ falsitas q̄ pphe

ne clarissime iudicauerūt falsitatē sue doctrie ꝛ inuidiciā sue doctrie veritatē occulto dei iudicio ꝛ dia bolo ꝓcurāte incrementū accepit. Quattuor ergo puncta in presenti consideratione occurrūt pertractā da. Primus punctus est de astutia dyaboli post mortē machometi ne eius doctrina periret. Secūdus vero erit de successoribus eius Caliphis egyptio orientali ꝛ mirāmo molino occidentali. Tertius de diuersitate gentiū qui sectā machometi suscipere noluerūt. Quartus de diuersitate paganorū qui in aliquib⁹ imitātur sarracenos et in alijs differunt.

❡ De astutia dyaboli ne periret secta machometi.

Primus pūctus huius cōsiderationis est de astutia dyaboli p⁹ mortem machometi ne periret eius doctrina. vnde cū ad exemplū predictorū virorū prudentiū discedentiū a lege machometi: qꝛ ipm mendacē et immundū in vita cognouerāt vt dictum est in precedenti cōsideratione oēs fere alij vellent discedere tunc cognati machometi ꝛ socij q̄ prius in honore ꝛ reuerentia apud populū habebātur occasione legis multa lucrabantur mesti ꝛ confusi cum multis blanditijs ꝛ ꝓmissionibus ceperūt oībus modis simplices attrahere ꝛ a secta predictā eorum animos inclinare specialiter autē dyabolus astutia sua vsus est quasi quodā instrumēto. s. quodam saraceno pessimo qui dicebatꝛ haij. Hic erat fili⁹ habitari vn⁹ ex decē machometi socijs qui post mortē ipsius regnū adeptus est q̄ blande p̄dicauit ꝛ callide āmonuit ad credēdum gētes ꝛ dixit illos nō bene intelligere machometi sermonem machometus inq̄t nō dixit ꝙ ante sepulturā vel vidētib⁹ hoībus sublevareꝛ in celū. Dixit q̄ppe ꝙ post sepulturā corpis angeli eū nesciētibus cūctis delaturi essent i celū. Unde qꝛ statim eū non sepelierunt I circo fetere cepit: vt statim sepeliretur. hac igiꝛ causa gētem in errore pristino parumper detinuit duo vero fratres scriptorꝫ machometi filij noīe hasan ꝛ hozam ieiunijs et vigilijs fortiter corpa macerantes pene ad mortē deuenerunt pater vero eorꝫ sepe filios ammonebat ne ꝑ tam lōgam maceratione suā fatigarent corpora. Ipse autē videns illos stultos esse ꝛ ad mortis hostiū pre nimio labore iā deuenisse de machometo vti erat rem patefecit. Cognita autem nequitia illius a patre ceperūt comedere ꝛ bibere vinū. ꝛ sicut in sua lege fortiter antea ꝑstabant ita denicꝫ legē ꝙuis nō ex toto dimittere ceperunt: sed ꝛ quedam pars gētis istos in cōsuetudine insecute sunt.

❡ De successoribus machometi in oriente et occidente.

Secūdus pūct⁹ est de successorib⁹ machometi ꝑm ꝙ narrat Acon. eps i libro de re

bus et statū terre orientalium post mortē machometi. Sarraceni quēdā ex discipulis machometi loco ei⁹ elegerūt quē vocauerūt calephā q̄si successorē siue heredē eo φ dignitatis ꝛ principatus machometi successor existeret qui dignitatē ꝛ potestatem adeptus cepit partiꝫ blādicijs ptiꝫ cōminatiōe et metu pplo's ad se reuocare ꝛ multitudinē hoiꝫ cōgregare. Sꝫ quidā Ascali nomine cōtra p̄dictū calephā inuidia cōcitat⁹ ꝛ indignatiōe ꝯmotus ꝯcupiscentia lucri et ambitiōe secularis dignitatis tract⁹ modis quibus potuit per se ꝛ suos eidem se opposuit ꝛ multipliciter expugnans non cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hunc ergo quidā patruelis machometi nomine alij cū obtinuisset p̄cipatuꝫ vehemēter cōmoueri cepit ꝛ indignari φ successor machometi vocaretur: cū se digniorem ip̄o machometo reputaret ꝛ ꝓphetā eximiuꝫ cui dn̄s familiarius φ̄ machomet⁹ fuisset locutus se vellet ab omnib⁹ existimari hic ergo ꝛ cōplices eius legi machometi maxime detrahebāt et in ipsum multa maledicta ꝓferebāt. ¶ Alios rit⁹ et alias institutiōes ꝛ aliū orandi modū quam tradidissꝫ machometus p̄dicātes. ¶ Illi aūt qui legem machometi tenere voluerunt in partib⁹ orientis. Calepham baldesensem statuerunt qui in tanto honore ꝛ reuerentia a suis habetur φ nisi mandato auctoritate eius nullus quantūcūq̄ potens aut nobilis appellaret soldan⁹. ꝛ oēs ei⁹ subditi tā reges φ̄ alij. pedes eius ad terrā vsq̄ ꝓstrati reuerenter osculantur. Successores āt halij de q̄ supra fecim⁹ mentionē cōtra singulareꝫ orientis calephā. sedem suā erexerunt i terra egypti innumeris diuitijs ꝛ delicijs affluētes. ¶ Unde inter egyptios ꝛ orientales populos magna semp̄ extunc fuit dissensio et odiuꝫ implacabile ꝛ in lege discordia et cōtradictio sarracenorū populis ī duas ptes diuisis. quadā pte halij et eius successoribus adherēte. maiori tn̄ parte consentiēte machomete et successoribus eius. postq̄ vo soldanus tpalē administrationem egypti sub dn̄o suo calepha egyptio adeptus est. timēs sibi eo φ calephe nō immerito multis accusantibus erat suspectus vt ipse saladinus ad vllum superioreꝫ haberet respectū sed ipsi sibi et soldan⁹ eēt ac calepha accessit ad dn̄m suū calephā egyptiū tanq̄ ei debitā et solitaꝫ vellet exhibere reuerentiaꝫ. ꝛ claua ferrea quā gestabat in manibus ex improuiso ipsum ad terraꝫ ꝓstratum eiecit. et per ꝓditionem occidit. oēs aūt filios eius ꝛ cognatos et speciales amicos vel interficere iussit. vel carceri i ppetuo mācipari. extunc soldanus baldaā. solus monarchiā et dignitatē tā sup egyptios φ̄ super omnes alios orientales obtinuit: saladino cōpellēte egyptios vt ei concorditer obedirent et nullū calephā alium instituere p̄sumerent. nec ritus alios φ̄ halij orientales obseruarent. Princeps aūt orientalium sarracenorū omnium qui legē machometi ob-

seruāt potissimus qui caput impij sui ei dignitatem et regni sui soliū in ciuitatē marchque: q̄ quonodā carthago dicebaꝛ collocauit. ꝛ nō solū ethyopie ꝛ affrice. sꝫ etiā hyspanie in magna parte dominatur orientali calephe cū vniuerso populo suo subiectus esse recusauit. Sed et ipm regem et calephā reputans miramamolim idest regē gentiū se oēs successores precepit appellari. lingua eīn eoꝝ mira idē est ꝙ rex: mamolim aūt gentiū interpretatur. Unde inter orientales et occidētales sarracenos magnū ē scisma. ꝛ dissensionis ꝙ plurimū vtiles xpianis. eo ꝙ isti illis in plijs ꝛ expeditionib⁹ ꝯtra nos renuūt p̄stare subsidiū regno ipsoꝝ in seipso diuiso ꝛ ex magna pte dissoluto

¶ De diuersitate gentiū que legē machometi suscipere noluerūt.

Tertius punct⁹ est de diuersitate gētiū qui legem machometi suscipere noluerūt. Narrat supradictus doctor libro quo supra ꝙ multitudo gentiliū et idolatraꝝ copiosa ꝛ maxime hij q̄ septētrionalem inhabitāt regionē circa paludes methidas et i ptib⁹ vulgarie ꝛ comanie vsqꝫ ad fines hōgarie ꝛ qui in cōfinio regni dacie ꝛ alijs ptib⁹ adiacētibus cōmoranꝛ machometi legem recipere noluerūt ꝛ qꝛ ab alijs sarracenis orientalibus ꝛ occidētalibus valde remoti sūt p metū vel violētiā nō potuerūt ꝯpelli vn̄ vsqꝫ hodie q̄dā eoꝝ errorē vetustū retinentes ydola colūt venerāꝛ adorāt. Alij aūt more pecudis nec legē nec scripturā nec lr̄as vllas habētes arbores et arbusta et pecudes ꝛ generaliter quicq̄d in mane casu aliquo p̄mū eis occurrit illud ꝓ deo reputātes p totū diem colūt ꝛ adorant. Quidā aūt ex eis se veꝝ et summū deū ignorare ꝯfitentes, putantes deū tn̄ ignotū aliquo placare sacrificio et obsequio venerari carnes vel panē seu aliā hmōi oblationē in altū ꝓijciūt i honorē illius qui deus est et habitat in excelsis clamantes et dicentes ei⁹ sit oblatio hec q̄ sup oēs ē et summe diuinitatis inter alios obtinet principatum.

¶ De diuersitate paganoꝝ in pte sarracenos imitantium.

Quartus pūct⁹ est de diuersitate gētiū q̄ in aliquo imitanꝛ sarracenoꝝ legē differūt ꝛ in alijs. et primi dicunꝛ torcomani q̄ in terra turcoꝝ inhabitāt hij traxisse creduntur originē a septētrionalib⁹ sarracenis supradictis. Un̄ noie cōposito a thurcis ꝛ comanis appellanꝛ turcomani De turcis siq̄dē ex antiquis orientaliū histor̄ijs certū habem⁹ ꝙ ex septētrionali regiōe exeūtes psonaꝝ fines ingressi nō solū regionem illā sꝫ vniuersas fere orientales ꝓuincias armato manu occupauerūt violenꝛ: ex tunc autē gēs illa prius rudis ꝛ inculta. nec habent certā mansionē sed passī cum vxoribus et filijs ꝛ pecoribus vagās et pascuarū cōmoditatē sectans regē sibi prefecit: ciuitates

ꝛ oppida possidere incipiēs agri- culture dans operaꝫ que pri⁹ de pe culio tamē viuebat ac iura sibi ci- uilia constituens Hi aūt qui sua ru- ditate permanentes priorē viuēdi modum deserere noluerunt appel- lati sūt turcomani. In multis aūt imitantur illos sarracenos qui be duini dicūt. Isti beduini ex arabū gente principaliter ceperunt origi nem: de quorū stirpe dicunt descē disse machometum. Hi aūt dogma tizantes ꝙ diem mortis a deo sibi cōstitutum nec preuenire possunt nec preterire. nunꝗ̄ ad pugnā ar- mati pcedunt sed solummodo ca- misiati populis more feminaꝝ ca pita innoluentes lanceis et ensib⁹ tantūmodo vtētes. ꝛ lꝫ leuiter ꝛ de facili ꝯuerāt in fugaꝫ alios tn̄ sar racenos timidos et ignaros repu- tant: qui spicula et sagittas a lōge iaculantur sunt aūt non soluꝫ xp̄ia noꝝ sed et etiā sarracenoꝝ ꝛ pdi- tores mendaces et cōstantes ꝛ ami ci fortune et duplici via gradiētes his quos cernunt preualere libent adherentes. Portant etiā in capi- tibus pilleos rubeos cū pepulis ī tentoriis de pellib⁹ animaliū habi tantes: ouinis etiā pellib⁹ ꝛ capri nis plerūqꝫ vestiunt nullā aūt ha- bentē certā mansionem in campe- strib⁹ et pascuis turmatim ptibus incedentes vagi habitant pascūt vbertatē sectātes diuersas regio- nes circuieūt lacte viuentes ꝛ aia lium copiosaꝫ multitudinē secum trahentes. ¶ Ipsi autem penitus ociosi tam equorum ꝙ̄ pecoruꝫ vxo ribus suis procurationē relinquūt

Sunt et alie gentes ex orientalib⁹ ptibus qui legē machometi custo- diunt excepto ꝙ more xp̄ianorum ad ortū solis adorant eo ꝙ patres eoꝝ qui xp̄iani fuerunt hunc modū orandi eis relinquerūt ab aliis sar racenis heretici et pphani reputā tur: ex quib⁹ nōnulli ipsum solum deū summū reputant eo ꝙ inter om nes creaturas visibiles pcellentē habet pulcritudinē. Sunt aūt qui- dam alii miserabiles homines in montanis circa iuga libani in ptī- bus tripolitanis cōmorantes qui lꝫ ex parte legeꝫ machometi obser uent. dicunt tn̄ se legem alterā oc- cultam habere quā non licet alicui reuelare nisi filiis eoꝝ cum iā adul te sint etatis: vt secreta puerililiter nō reuelent vel mortis articulo im minente cum patres in extremis laborantes spem euadendi nō ha- bent. Vxores aūt eorum et filie in lege maritorum et parentū suoruꝫ ignorantes legē illā dicūt se crede re ꝙ si forte fili⁹ leuitate illā legeꝫ quam vocam occultant matri sue reuelant. vxor a marito et filius a patre absqꝫ vlla retractione neca- rentur. Hi autē pter morem aliorū paganorum vinū bibunt et carnes porcinas edunt ab omnibus aliis tāꝗ̄ heretici legis reprobant. Ipsi etiaꝫ pessima et abhominabilia et sexui feminee contraria in occulto turpiter operantur sicut illis nar- rantib⁹ qui ab illis recesserunt cogni tum est timēt ne vxores eoꝝ eos re linquerent vel contemptui habe- rent si execrabiles ritus eoꝝ ꝛ imū dicias secte peruertissime cognos-

cerent. Est etiã in ꝓuincia fenicis circa fines ciuitatis Enthadẽsis qui hodie vulgariter appellat tortaza quidã populus scopulis ⁊ mõtib⁹ vndiq circũclusus inhabitãs habẽs castella .x. fortissima. ⁊ ꝓpt viaꝝ angustias ⁊ rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis ⁊ vallibus oĩm fructuũ ⁊ frugũ fertilitate fecũdissimis et amenitate iocũdis. Hoꝝ aũt hoim q̃ azisimi nuncupant multitudo numerũ .xl. M. excedere dicitur. Preficiũt autem sibi capitanium nõ successiõe hereditaria sed ꝑrogatiua meritorum quẽ ipsi veterez seu senem appellãt non tã prouecte etatis rõne. q̃ prudentia dignitatis preeminẽtia. ¶ Prim⁹ autẽ ⁊ summ⁹ in fauste religionis eorum abbas ⁊ locus vnde principiuz habuerunt in partibus est orientaliũ valde remotis versus ciuitatẽ baldorensez ⁊ ptes perfidis ꝓuincie. Hi autẽ vngula nõ findẽtes neq sanctũ a ꝓphano discernẽtes omnẽ indifferẽter obedientiam superiori suo exhibitã sibi credunt esse vite eterne meritoriaz. Unde tante subiectiõis ⁊ obedientie vinculo magistro suo quez senẽ nominant astringunt q̃ nil ita ꝑiculosuz est aut difficile q̃ ad mãdatum domini sui hylari animo et ardẽti volũtate amplecti et perficere vereant. Senex aũt dñs eorũ pueros de populo suo in locis secretis et delectationibus facit nutriri ⁊ diuersis ideomatũ generib⁹ diligenter imbutos et istructos ad varias ꝓuincias mittit cũ cultellis vt potentes homines taz ex xpianis q̃ ex sarracenis vel quia et aliqua causa habet eos odio vel ad preces amicorũ suoꝝ seu etiam ꝓpter immẽse pecunie precium sibi datũ mandat occidi ꝑmittens ꝓpter huiusmodi mãdati executionẽ longe maiores delicias habituros in paradiso sine fine post mortem q̃ fuerit ille in quibus fuerãt nutriti. Q̃ si ꝓpter huiusmodi obediẽtiã eos mori contigerit martyres a suis iudicant et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habent reuerentia. ¶ Parentes vero eoruz a magistro qui senex dicitur multis munerib⁹ ditant. et si serui erãt de cetero liberi dimittunt. Cũ miseri adolescentes seducti de cõuentu p̃dictorum fratrũ ad varias partes mũdi transmissi cũ tãto gaudio et desiderio legationẽ mortiferaz suscipiunt ⁊ cũ tanta diligentia ⁊ sollicitudine ꝑficiunt sese variis modis transfigurãtes ⁊ aliarũ nationũ ritus et habitũ sibi assumentes aliquando in specie mercatoꝝ quandoq in specie clericorũ seu monachorũ ⁊ ĩfinitis aliis modis sese occultantes q̃ vix aliquis in vniuerso mũdo a deo caut⁹ ẽ q̃ sibi possit ab eoꝝ insidiis precauere cõtra inferiores ꝑsonas aliquid machinari dedignant. Potentes aũt quibus ipsi aduersant vel ꝑcio magno se redimunt vel armati incedẽtes cuz caterua satellitum cuz suspitione ⁊ metu mortis semper incedunt. Hi aũt super oẽs alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligenter et altissime seruauerunt vsq ad tẽpora cuiusdam magistri

sui qui naturali predictus ingenio diuersarum scripturarũ excitatus studio xpianorum legē ⁊ xpi euangelia cepit cum omni diligentia legere ⁊ perscrutari āmirans xpi miraculoꝝ virtutē et doctrine sanctitatē et quoꝝ cōpatione vt irrationabilez cepit abhominari machometi doctrinaz et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatĩz reuocare. Unde exhortatus ē eos et mādauit ꝙ vinũ cũ modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonitiones et varias doctoris sue ꝑdicationes in hoc oēs cōcorditer cōsenserunt ꝙ relicta machometi ꝑfidia percepta baptismatis gratia efficerentur xpiani. Ita tñ ꝙ eiusdem conditionis essent et libertatis vt alij xpianorũ lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus milicie tēpli tributarij duo milia bisanciorũ eisdē annuatĩz ꝑsoluētes ꝑ securitate cuiusdā terre sue q̄ in ꝯfinio tre ꝑdictoꝝ fratrũ sita erat qui multas eis molestias occasiōe ciuitatis inferre cōsueuerant. Prefatus aũt azisimoꝝ magister vnuz de familiaribus suis virũ eloquentē prudentē et strenuũ de quo plurimũ cōfidebat misit ad regem hierosolomitanũ. Rex autē intellecta cā legationis pro tanti populi visitatione et aiarũ a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agēs. Nũciũ senis cuz summo honore et gaudio magnifico recepit et ipm ad ꝓpria reuerētē vt dño suo bonaz regis et xpianoꝝ volũtatē et magnũ desiderium denũciaret et vsqꝫ ad fines terre sue deduci ꝑcepit que dñ fines suos iā fere ingressur⁹ tripolim pertransisset: quidā ex nr̄is vir belial et iniquus dei timorē añ oculos suos nō opponēs hoīez de regio ducatu et fidei xpianoꝝ sinceritate confidentē improuisũ nil añ sibi metuētē in detrimētũ xpiani nominis ⁊ maxime ecclesie orientalis occidit. Unde populus ille q̄ tanqꝫ planta nouella nondũ radicatus erat in fide cũ ira magna et indignatione fidem nr̄az respuēs et nroꝝ cōsortiũ suspectũ hñs a tam scō et honesto ꝓposito resiliuit et vsqꝫ ad tempus p̄ńs xpianos ⁊ dei ecclesiam ꝑsequi et infestare nō ꝑtermisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras īterfecit. Hiis igitur et alijs innumeris mōstruosis hominibus miserabilis regio orientalis corrupta ē et alie ꝙplures eius ꝑnicioso exemplo sunt coinquinate cōtagio.

De bello sarracenorũ ꝑ argumēta cōtra fidei fortalicium.

Ctaua cōsideratio huius libri est de bello sarracenoꝝ ꝑ rōes ꝯ nostrũ fidei fortaliciũ suo ceco iudicio nimiũ efficaces nō attēdētes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici. et vt colligere potui ex diuersis libris. x. sunt argumēta quibus insultant cōtra nos. Primum ꝯtra nomē xpianũ. Scdm contra xpi conceptionē. Tertiũ ꝯ xpi diuinitatez. Quartũ cōtra xpi mortē

Quintū ꝯ trinitatē psonaꝝ. Sextū cōtra beatitudinē eternā i visione dei. Septimū contra matrimonii vnius vxoris tm̄. Octauū contra baptismū quo ad ablutionē interiorē. Nonum ꝯtra adorationem ymaginū. Decimū contra veritatē vtriusqꝫ legis quas dicūt esse corruptas p iudeos ꝛ xpianos ꝛ nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

¶ Contēdit ostēdere xpianos non esse xpianos.

Primum argumentū sarracenorū est ꝯtra nomē xpianū. Dicunt em̄ ꝙ illi qui vocant xpiani nō sunt christiani nec debēt vocari xpiani qꝛ sunt contrarij oib⁹ dictis ꝛ factis que opabatur ꝛ dicebat iesus xps quia xpus erat iude⁹ et seruauit sabbatū. Et ipse dicit in euāgelio mat. xv. nō suꝫ missus nisi ad oues que periertit dom⁹ israel. Itē erat circūcisus sequitur ergo ꝙ nihil habēt facere cū eo in paucovel in multo immo sunt sui cōtrarij totaliter. ¶ Ad hanc veniferā oppositionē dupliciter respondet. Prio eius oppositū ex operib⁹ ostēdēdo Secundo ꝙ sarraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostēditur qꝛ experientia teste possūt videre sarraceni qui habitant inter xpianos ꝙtam gloriā et honorēꝫ ꝛ ꝙto corde xpiani faciunt et offerūt iesu xpo edificatis tam solemnissimis et magnificentissimis ecclesijs in suo nomine ꝛ sue beatissime matris et suorum sanctorū ditatis in crucibus ꝛ calicibus patenis cādelabris lampadibus ꝛ ymaginibus et auro et argento deaurato. pñt iterū videre ꝙ xpiani ieiunāt. xl. ob reuerētiā. xl. dierꝫ qꝛ iesus xps i dserto ieiunauit. ꝛ sicut dicit lex sarracēoꝝ d mēse rōadā qꝛ i eo descendit ꝙ ipsum ieiunent sarraceni data ratione ꝙ qui menseꝫ cōfitetur ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelibus ꝙ nō sunt xpiani ex quo. xl. ieiunāt et sic cōsitentes vitā iesu xpi sequunt suūꝫ exēplū. Jeiunant similiter. iiij. tēpora anni ꝛ vigilias festiuitatū iesu xpi sue matris apl'oꝝ: et multorū aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa solēnizant non solum cantando in multa gloria laudes deo et illis sꝫ ꝛ ētdiebus illis cessando a corporalibus laboribus lucratiuis. Possunt etiā videre ꝙtā deuotionē ꝛ honorem deferunt nomini suo cū multi ex xpianis cū audiūt ipsum nominare inclinant sua capita et aliqui flectendo genua et qualiter etiam eundē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniunt. non facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibus nec de lacrimis que de coꝝ oculis sepe emanant in magna habundātia memorādo suam doctrinā suas pdicationes suos nobilissimos actus et virtuosissimos suam vitam suā mortem suū ad inferos descensum suam resurrectionē a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Item memorando etiam post suam resurrectionem suam familiaritatē cuꝫ apostolis cōuersationeꝫ

per dies .xl. anteq̃ ascẽderet ad celos. In quibus sup oẽs angelos sedet ad dexterã patris semp orãdo pro suis fidelibus memorãdo etiã quõ in mũdi fine veniet in maiestate sua ꝛ sui patris ꝛ angelorũ iudicare viuos ꝛ mortuos: ꝛ ꝙ dabit existentibus ad dexterã suauitã eternam: ꝛ existẽtibus ad sinistraʒ tormenta sine fine. ¶ Quis ergo sarracenus viuens inter xp̃ianos põt dicere nõ esse xp̃ianos: nec taliter debere vocari illos quos cũ tanta fide cũ tanta deuotione cũ tanta reuerẽtia. ꝛ cũ tanta gloria ꝯstat adorare iesum xp̃m. ¶ Scd̃o declaro ꝙ sarraceni hoc dicẽtes sunt cõtra suã legẽ non dico solũ illi qui habitant inter xp̃ianos ꝛ nouerũt supra predicta. sed etiã existẽtes mequa loco securo eis s̃m alchoranũ. cum ipsummet alchoranũ in multis locis vocet eos xp̃ianos littere arabice nominauit eos nazarenos. qd̃ in idem redit. s. discipuli nazareni sicut xp̃iani discipuli xp̃i q̃ est magister oim̃ fideliuʒ. ꝛ qñ apparuit paulo sic se vocauit nazarenũ. Dicens ego suʒ iesus nazarenus quẽ tu ꝑsequeris. Sic ergo sarraceni nõ possunt imponere fingere negare vel affirmare de xp̃ianis quicq̃d eis placuerit: qñ lex eorum vocat eos christianos. ipsi dicunt ꝙ nec sunt xp̃iani: nec debẽt ita nominari. Vñ bene possũt ꝯsiderare sarraceni de xp̃ianis sic dicẽtes. cui⁹ alterius legis volũt esse: qñ nolunt affirmare esse xp̃ianos. ꝙ tamẽ publice dicit lex eorũ. Et ideo ex quo suam voluntatẽ supponũt legi sue negãdo ꝙ ipsa affirmat. nõ est mirandum si similia faciũt de sancta scriptura xp̃ianoꝝ negãdo tam irrationabiliter iesum filium marie esse filium dei. quẽ sacra scriptura in pluribus locis veteris ꝛ noui testamẽti ꝓ tali nominat ꝙ sit filius dei suus filius primogenitus suus ꝓprius fili⁹ verus suus filius vnigenitus sic ꝙ vnus solus est filius ꝓprius dei genitus de sua substantia ꝓpria ꝛ natura ꝛ non multi. de quo vt nemo dubitaret dicẽdo iste est vel ille. de⁹ pater suũ esse de nube esse loquẽdo dixit eũ ostendẽdo hic est filius me⁹ dilectus. ꝛ si sarraceni negant sacrã scripturã quam habent xp̃iani negãt legẽ suam in multis passibus q̃ affirmãt ꝙ eaʒ debẽt credere: qꝛ facit mẽtionẽ de scriptura moysi: ꝛ psalmista dauid de multis etiam ꝓphetis et euãgelijs affirmat eñ alchoranuʒ ꝙ illi sunt credentes in deuʒ qui credũt ea q̃ deus iussit anteq̃ machomet⁹ esset in mundo. Ad ea autẽ que dicunt ꝙ ideo non sumus christiani quia non obseruamus sabbatũ nec circumcisionem que ꝛ q̃ manifeste sint rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicationem legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserũt cessauit impletis per iesum mysterijs in ipsa contẽtis ad plenum in primo libro fuit declaratum ꝛ reduco hic ad memoriam saltẽ vnũ dictuʒ quod multum debẽt attendere iudei ꝛ saraceni vtentes circũcisione ꝙ quando rex impleuit suum promissum si post aliquis ducat ꝑ di-

missio illud qd ipse ordinauit bene pōt intelligere ꝙ ei facit iniuriam qꝛ ꝯcedo tale ꝑ dimisso dat intelligere nō esse impletū qd promisit in tpe iam pterito ꝑ eū assignato sic est de circūcisione quā deus dedit abrahe ꝑ signo cōfederationis inter deū: et eum quousqꝫ de suo semine nasceref ille q̇ habebat esse oīm gentiū benedictio messias ꝓmissus deus ꝛ homo: qꝛ ergo saraceni vtūtur circumcisione cōtinuo sunt in ira dei sicut iudei faciētes deum mendacē ꝛ periurū non implentem qd promisit ꝛ iurauit tpe determinato. Respondent ad hoc saraceni et vno falsissimo fundamento ꝓsupposito: ꝙ cōtempta lege scripture ꝛ gratie debent seruare solūmodo legē nature quā abraham obseruauit et quo ipsi non legem moysi nec xpi: sꝫ datā abrahe solū tenent ꝑ vera ꝙ debēt esse sicut ꝛ ipse circūcisi: ita ꝙ postꝙ habita est lex pfectionis redeant ad legē nature in qua vixerant ab initio mundi quoniā hoies non erant capaces maioris legis sicut si postꝙ homo creuit in etate ꝛ est factus homo intelligēs dicat ꝙ ei conuenit loqui. sicut quādo erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer: ludere potest sicut puer cū hoc sit certum oībus hoibus cum veniūt ad etatem perfectam debere facere illud qd pertinet ad talē etatem ꝛ dimittere ea q̄ faciebāt cū paruuli erāt. ¶ Sed querendū est a saracenis quare circūciduntur vt cū nesciuerint respondere remaneāt cōfusi in circūcisione sua nō enim inuenit expsse dictū in alchorano ꝑ magistrum machometi ꝙ circūciderūt se ꝛ sui credētes. sed isti sui credētes addiderūt se dicēdo ꝙ ex q̊ fuit data lex abrahe ꝛ ipse fuit circūcisus ꝙ necessaria est eis circūcisio cū dicanf professores ꝛ obseruatores legis abrahe. ꝙ machometus fuit circūcisus non legif in alchorano: sed in libro sue gñationis ꝛ vite narraf ꝙ ipso nato circūcidit eū Gabriel quādo balneauit cor eius ꝛ aperuit ꝛ post hec ṽba statim sequif. Et dicūt ꝙ natus est circūcisus. ¶ Ex quo ergo de sua circūcisione dicunt duas opiniones nullā earum affirmādo apparet ꝙ de eius circūcisione nō sunt certi nec talis circūcisio sicut ipsi dicunt fuit circūcisio Abrahe que fuit non ꝑ angelum: sed manu hois facta. ꝙ Machometus natus sit circūcisus hoc dicere est ad beneplacitū potuit machomet⁹ de facto si rex fuit arabū vel princeps vel subditi sui inter se vel ex parte sua nō dei. dare suis dimissam. qd tamē in libro suo nō continetur sic accidisse. Sed qd mysteriū circumcisionis datū abrahe quō iam totaliter cessauerat ꝛ fuit annullatum potuerit iuste ordinari ꝛ cōtinuari clarū est ꝙ nō qm̄ iudei sicut dictū est qn̄ ea vtūtur sunt in cōtinua ira dei ꝛ odio de q̇bus sic datur intelligi in eo ꝙ narratur de vita machometi nō fuit filius inter eos patre eoꝝ nō expectāte ꝙ angelus circūcidat puerū qn̄ die octaua facit eū statim circūcidi. ergo machomet⁹ fuit filius gētilis vel xpiani si gen

tilis. videat q̃ tale affirmat in qua reputatione teneret eũ mater sua vidẽdo eũ dissimilẽ patri ⁊ suo generi toto. si primo nõ habuerat de ea reuelationẽ de qua tñ nihil narratur. et quõ põt dici per angelum circũcisus statim sicut natus fuit. si nat⁹ fuit circũcisus hoc nihil est dicere qm̃ est cõtradictio in terminis. Si iã forte dicat ꝙ circũcidit eũ angelus in vẽtre matris sicut si a sua cõceptione fuisset sanctificatus: ⁊ in grã dei cui nõ cõcordant verba psalmi claritatis. Unñ magister machometi quẽ diabolũ intelligo iurãdo p claritatez noctis qm̃ colligit̃ seu occidit dicit sic. an non te inuenit dñs tuus orphanũ et appropiquabit, inuenit te deuiũ ⁊ direxit. inuenit te pauperẽ ⁊ ditauit ecce sanctitas taz p sarracenos laudati religiosi machometi quez ꝓm ꝙ ipsi intelligũt de⁹ inuenit deuiũ ⁊ direxit. ⁊ ad q̃d direxit statim declarat ꝙ de paupere eum ditauit ⁊ quid dicat̃ in libro suo contra diuitias cum illas ⁊ luxurias ꝓmittat diabolus suis nõ dicitur. Sed hoc est certuz ꝙ difficile est ꝙ diuitias habẽtes ingrediantur paradisum dimittẽdo ergo hoc ex quo illud qđ dicitur de circũcisione machometi non legitur in libro suo p eos reputato ꝓ autẽtico illud est magis apparens ꝙ ipse ⁊ sui primi credentes ꝓ maiori vel multo magna parte fuerunt xp̃iani nõ circuncisi sed baptisati. Uerũtamen cũ in alchorano dicat̃ de magna instãtia p eũ ad iudeos: vt essent sui credentes existenti maiori labore et principa lиori intentione sua faciendi semp suũ principatũ maiorẽ per euz tñ desideratũ pro cõcordia eoꝝ q̃ sibi adherebãt forte fuerit introducta circũcisio q̃ leuiter potuit intrudu ci cũ in illis partibus esset multitudo iudeoꝝ ⁊ est verisimile ꝙ multi eoꝝ erant neophiti et cũ in multis istoꝝ magno tẽpore duret affectio ad legẽ moysi sicut vera p eos habita ⁊ suos patres habẽdo fiduciam dñi tẽporalis. multi illoꝝ nõ cõtradicunt circũcisioni. dicũt iterum aliqui ꝙ durauit adhuc i illis partibus heresis pharisеorũ ꝙ ad saluationẽ requirebatur cũ euãgelio obseruare legẽ moysi ⁊ non minus pẽsanduz est. ex quo labor machometi et suoꝝ successorũ erat adiungere principatui sic xp̃ianos sicut iudeos ⁊ gentiles per ipsum ⁊ suos fuisse ordinatũ ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent elaraher quo vtũtur quãdo ingrediũtur suas mesquitas. potest ergo alphaquini saracenoꝝ per seipsos intelligere quante efficacie est ꝙ arguunt cõtra xp̃ianos ꝙ circũcidũt se sicut fuit xp̃s qm̃ ipsi seipsos reputantes ⁊ tenẽtes se pro magnis zelatoribus et imitatoribus ei⁹ nõ nascũtur circuncisi nec expectant ꝙ angelus circuncidat eos sicut dicunt de machometo. Forte respondebũt ꝙ alia est ratio in machometo ⁊ alia in eis. sed ex quo in eis nõ verificatur ꝙ in sua ꝓphetia non est mirũ si imponent xp̃ianis debere circuncidi ex quo xp̃s fuit circũcisus sicut hoĩes ceci vel debiles visu loq̃ntes in eo ꝙ nõ vel paucũ

vident q̄ sequūtur ea que pedibus calcant vel manibus palpāt. sȝ de eo ꝙ dicunt non vident qd̄ est ante vel retro ad dexteraȝ vel sinistram supra vel infra volo dicere ꝙ non considerāt causaȝ quare fuit iesus xp̄s circūcisus nō habēs locum in suis fidelibus postq̄ cessauit lex moysi et fuit euacuata a v̄tute que primo in eo erat qn̄ fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortē suaȝ: qꝛ fuit p̱ eam obseruata lex moysi faciendo pascha agni. Unde ex quo fuit mutata substātia ꝛ natura illarum reruȝ in quibus principaliter stabat veritas legis moysi lȝ inueniantur scripta ꝛ ꝙ iudei teneant eaȝ cū multa diligētia in suis synagogis ex quo deficit eis virtus nō obligat vt seruet. immo poti⁹ obligat vt nō obseruet. Quoniam hoc est certū ꝛ notorium oībus hoībus mundi ꝙ nō existente virtute rei significate p̱ signum si ille qui signū habebat vult ea vti sicut prius ꝙ ipse factor reputatur falsus ꝛ mendax vel stultus sine sensu vt cuȝ sit spālis diuisa militibus a non militibus quomodo aliq̄s eoꝝ suis demeritis priuatur a militia si ducat eādem diuisam quā primo ex quo substātia veritatis habuit mutationem est reputatus mēdax et datur ei pena ꝓ eo non minus est de illis dignitatibus tam ecclesiasticis q̄ secularibus quibus possunt priuari possidētes vl' si nunq̄ habuerūt ꝛ vocātur tales. eadē ratio concurrit circa mulieres existentib⁹ aliis̄ signis virginū ꝛ vxoratarū corruptaruȝ: qꝛ iste facerēt iniuriā suis maritis si ambularēt in habitu in quo primo ambulabāt: sic facerent iniuriaȝ regi milites si facta pace in se ducerēt signuȝ qd̄ primo erat guerre vel ecōtra signo ipso facto existente falso qn̄ non est cōforme rei p̱ illud significate ꝓpriū. Exemplum circa materiā de qua loquimur est de muliere que alio habitu vtitur quādo est virgo desponsata ꝛ alio quādo iaȝ peperit: qꝛ si post q̄ peperit filiū vult ducere se sicut prius anteq̄ pareret oēs videntes deriderent eā reputātes eam mulierem insensatam. spāliter si ipsamet occidit suū ꝓprium filiuȝ ꝛ se vellet ostēdere ac si nunq̄ peperisset: qꝛ iam non solū mulier insensata sed etiam reputata sicut veraciter falsa ꝛ sine aliqua excusatione plena omī malicia. hic est proprie casus synagoge societatis descendentis ex semine abrahe qua aliis omībus dimissis generationibus deus accepit in fide pro spōsa sua quādo abraham credidit et fuit ei reputatuȝ ad iusticiā. Unde ex illo tēpore semper vixit in fide ꝛ spe qd̄ ex illa debebat nasci messias q̄ non erat in aliqua alia generatione ꝛ insignū predicte fidei abrahā sicut dictum fuit accepit circuncisionem nato ergo messia ex semine iudeoꝝ ꝛ impletis per ipsum omnibus mysteriis sic est ꝙ vt maneret in statu quē primo tenebat occidit filiuȝ ex ea natum quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter sine sensu ꝛ plena omni malicia postea potuit vti circūcisiōe pro diuisa ei data quousq̱ ex ipsa nasceretur fi-

lius ei promissus hec ratio nō mi-
nus culpat saracenos confitentes
natiuitatem iesu xpi ex maria vir-
gine descēdente ex genere iudeorum
Unde impleto mysterio circūcisio
nis statim cessauit que primo erat
diuisa et signū specialis amoris il-
lius populi. Item circuncisio tene
bat locum et conditionē vnius sup
plicationis cōtinue ad deum vt re
cordaretur sue misericordie scdm
q locutus fuit abrahe et aliis patri
bus iudeorū q veniret ad meden-
dum cōtritos corde et ad predican
dum captiuis indulgētiam et clau
sis daret appertionē et consolatio-
nem lachrymātibus: impleto ergo
et de ea habita perfecta noticia cir
cuncisio que iudeis erat sicut que-
dam supplicatio primo redit in ab
hominationē et odium quātoplus
ducunt eam tanto se faciūt magis
indignos diuina cōsolatiōe de quo
tempus preteritum. M.cccclx. anno
rum est eis plus q̄ satis testimoni
um existēdi cōtinue in ira dei et vt
nunq̄ habeāt misericordiam sicut
circuncisio dabat eis spē quam to-
taliter perdiderūt quando mutata
substātia et notificata veritate my-
sterii circūcisione que erat signum
voluerunt vti sicut prius: bene po-
test hic dici illud brocardicū istius
regni castelle athilodigonuera en-
thiendolo tusnegra. Supradictis
rationibus comprehendentibus sa-
racenos plusq̄ iudeos quādo ipsi
postq̄ cessauit suum mysterium ea
ratione qua fuit data abrahe vtun
tur circuncisione qui si attente vo-
luerunt cogitare in secretis sacre
scripture possunt sane intelligere
q inquātum vtūtur circuncisione
sicut moyses cōtinue accusat iude
os ante deū: quia non crediderunt
dictis eius sic abraham accusat sa
racenos false suā diuisam deducē-
tes post impletionem promissionis
sibi facte et aliis patribus cui⁹ im-
pletionis ipsimet sunt testes posi-
ti in paradiso post mortem iesu xpi
accusat eos iterū non minus abra
ham: quia confitētes se venire de
hysmael contradicunt eis diuina
verba et mendacia dicūt: quia non
in hysmael: sed in ysaac semine est
benedictio omniū gētium. et dicūt
seipsos esse illos de benedictione
ysaac promissa vix sufficeret tem-
pus si scriberēt rationes et causas
occurentes ad intellectū iniusticie
totaliter irrationabilis quam sara
ceni cōmittunt in vsu circuncisio-
nis non habendo autēticum et ex-
pressum testimoniū qd̄ suo magi-
stro: scilicet machometo fuerit manda
tum. Uerūtamen si tale p̄ceptū fin
gam nō potest esse dei: quia deus nō
pōt dare falsum testimoniū sicut est
circūcisio mutata veritate et substā
tia illius qd̄ significabat totali ve
ritate existēte principaliter in hoc
q sit cōformitas intellect⁹ cogno-
scētis rei q̄ cognoscitur: potest ali
quis dicere q intelligit q sol sic re
lucet nobis et illuminat de nocte si-
cut de die. Sed quia natura rei nō est
cōformis sua cognitio non est vera
sic et ei⁹ dictū. et si illud qd̄ dicit po
nat in scripturis et eadē rōne illa scri
ptura erit falsa vt notat dn̄s Cesa
rien. in tractatu suo contra sarracenos.

Digitized by Google

¶ Contra christi conceptionē per spiritumsanctum.

Ecundu3 argumentū sarracenorū est cōtra xpi conceptionē quā nos xpiani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate persona: qd ipsi non intelligentes licet asserēt xpm de virgine natum ꝛ mariā virginem pmansisse non tamē intelligunt spm dei tertia3 in trinitate personā: sed poti9 materialē flatu3 qualē reperimus in homine ꝛ alio animāte. Dicunt enī deo insufflante beatā virgine3 de illo flatu virginem concepisse. ꝙ volunt auctoritate ꝛ ratione probare. sc3 ꝙ flatus sit in deo. ꝛ ꝙ de tali flatu conceperit virgo. vñ dicitur in ps. flauit spūs eius ꝛ fluent aque. spm istum intelligunt materialem dei flatum. Item Gen. i. inspirauit in faciē eius spiraculū vite. ꝙ sic intelligunt deus suo flatu insufflauit in corp9 ade. ꝛ ita creatus est spūs in corpore ade illo flatu diuino. de eode3 flatu intelligūt quod legitur in euangelio. Insufflauit xps in discipulos suos. ꝛ ait Accipite spm sanctū ꝛc. Sic etiam intelligunt qd gabriel dixit ad mariam. Spūssanctus superueniet in te. ꝛ illud qd de xpo dicitur. conceptus de spūsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idem volunt astruere sic. Uirgo maria xpm genuit per se non alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodā medio inter rationale3 creaturam et deum. Sz quid est mediū super hoiem ꝛ infra deum nisi flatus diuinus quo insufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terrā ꝛ germinare eam facit. quid mirū si flatus diuinus infecundauit mariā. ¶ Ad hec respondet alanus in suo quadripertito. libro. iiij. c. i. ꝙ illi qui hoc conātur asserere indigent pena ꝛ sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumēta flandi vt fauces et huiusmodi. Si enī deus corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco icircūscriptibiliter esset. ꝙ autem deus incorporeus sit ratione non indiget: cum omnis ratio tam humana ꝙ̄ diuina. hoc irrefregabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spūs dei dicit spūssanctus qui procedit a patre ꝛ filio. de quo dicitur. spūs dñi ferebatur super aquas Gen. i. ꝛ xps dicit spūs vbi vult spirat. Si spūssanctus aliqua volūtas est. rationalis est. ꝛ ita materialis flatus non est. Item apls dicit. ꝙ spūssanctus postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilib9. xps etiam ait. ¶ Ite predicate euangelium omni creature. baptizantes eos in noie patris ꝛ filij ꝛ spūssancti. Hic spūssanctus cōnumeratur patri ꝛ filio. et ita vna est in trinitate psona. de hoc spū dicitur. flauit spūs eius ꝛ fluent aque. cū enī spūs. s. per gratiam inspiratur peccatoribus qui dicuntur aque. ꝓpter fluxum peccatorum aque fluunt. i. peccatores cōuertunt fluūt ꝓpter fluxum lachrymaru3 ꝑ penitentie

lamentū. ꝙ autem dicitur dñs inspirasse spiraculum vite in corpus ade. sic intelligendum est spm̄ hominis creādo cū corpori hominis infundit. per hoc autem ꝙ xp̄s insufflauit in apostolos significatum est ꝙ gratiam spūssanctus infundebat in eos. Superuenit autē spiritussanctus in virginē gloriosam: q2 ei infudit gratiā suā. ¶ Eadem ratione dicitur concepisse de spūsancto. i. opere spūssancti non de substantia ipsius: ipsa eñ virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄z cōcepit sine alterius rei permixtione nec aliq̄s debet intelligi flatus materialis: vt iam dictum est a deo ꝓcedens rationalem creaturam excedens: quia si aliquis materialis flat⁹ ꝓcederet a deo: aut esset eiusdem nature cū deo aut nō. Si esset eiusdem nature cuz deo. ergo esset deus. ꝛ ita de diuina natura concepit virgo. ꝙ dictu ꝛ intellectu est horribile asserere. Si vero ille flatus non est diuine nature. queritur ergo cuius nature sit. si incorporee nature est ꝛ nō diuine erit angelus vel anima cū spūs sit. et ita beata virgo de āgelo vel anima cōcepit. Si autem corporalis est nihil aliud ꝙ aer esse videtur. ꝛ ita absurdissimum est ꝙ sequitur vt dicamus virginem ex aere concepisse hominē. ¶ Querit iterū a sarracenis vtrū ex solo flatu facta sit illa conceptio si ex solo flatu conceptus est xp̄us quomodo ex solo flatu flat⁹ est homo: vel ipse flatus fact⁹ est homo. fuit ille flatus anima xp̄i vel vnit⁹ anime xp̄i. si fuit vnitus anime xp̄i spūs sophisticus esse videtur. corpus etiā ꝙ xp̄s habuit fuit de carne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis nō fuit. Unde ergo carnē habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitus carni: vt ex illis duobus fieret conceptio ꝛ illo flatu animaret caro ad hoc vt xp̄s fieret hō. ¶ Sed obiicit sarracenus veritatis inimicus si xp̄s non fuit de substantia diuina vel de flatu dei cōceptus quomodo ergo fuit dei filius. Ad quod respondetur ꝙ xp̄s ſm humanam naturam fuit filius virginis. ꝛ ſm diuinā filius dei ab eterno a patre natus ſm diuinitatem. In tempore vero de virgine ſm humanitatē ꝙ autem christus fuerit deus ꝛ homo supra libro primo latissime probatum est.

¶ Qd̄ christus non sit deus.

Ertium argumentum sarracenorū est contra xp̄i diuinitatē. Arguunt eñ contra nos si xp̄s esset deus ipse de se hoc in euangelio declarasset: sz hoc est falsuz: quia nūq̄ hoc de se asseruit nec dixisse legitur se esse deū. quicquid sit de argumenti sequela addit ꝙ insipienter dicunt. s. ꝙ nunq̄ de se xp̄s asseruit se esse deum. Respōdetur multiplici testimonio ipsius xp̄i oppositum esse verum. Unde Marci [illegible] habetur ꝙ cuz sacerdos interrogaret iesum dicens. tu es christus fili⁹ dei benedicti. Respondit iesus et dixit illi. Ego sum

est manifesta confessio: ꝙ xp̄us est deus: propter ꝙ summus sacerdos scidit vestimenta sua ꝛc. Item iohannis. vi. Ego sum panis vite q̄ de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Item iohannis. viij. Ego sum lux mundi qui sequtur me non ambulat in tenebris: sed habebit lumē vite. Item ex pluribus aliis locis. Ego sum resurrectio ꝛ vita. Ego sū via veritas et vita. Ego sum ostiū per me si quis introierit saluabit. Ego principiū qui ꝛ loquor vobis. Ego sum alpha ꝛ o. principium ꝛ finis que omnia non possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmationē huius iudei allegantes causam corā pylato. quare deberet mori xp̄s. dixerūt quia filiuz dei se fecit. Et sic patet ꝙ insipiēter ꝛ stulte locuti sunt sarraceni in preallegato argumento.

¶ Contra christi mortem.

Quartum argumentum sarracenorum est cōtra xp̄i mortem. Ipsi enim asserūt xp̄m immortalem ꝛ impassibilem fuisse qui cōceptus de dei flamine. ꝛ ideo dicūt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatuz. sed asserunt loco eius alium hominez posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. ꝙ ita nituntur probare si xp̄s de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xp̄s impassibilis ¶ Preterea indecens esset xp̄m de flatu diuino cōceptum ꝛ quodammodo dei filium crucis subire patibulum. ¶ Respondetur ꝙ xp̄us ſm ꝙ dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed ſm infirmitatem humane nature quā assumpsit de virgine. quia xp̄us si carnem assumpsit aut passibilē habuit aut impassibilem. Si impassibilem. vnde eam assumpsit. Si passibilem ꝛ pati ꝛ mori potuit: ꝛ ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilē carnem assumpsit. ꝛ sic passibilis fuit. ꝙ autē xp̄s filius dei fuerit: ꝛ ſm hoc immortalis ꝛ filius virginis. ꝛ ſm hoc mortalis diligēter superius libro primo ꝓbatum est. ꝛ etiaz ꝙ xp̄s passus mortuus ꝛ suscitatus fuerit. ibidem latissime ꝓbatum est in apertione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserum esse xp̄m subiisse mortē ſm infirmitatē. Respondetur ꝙ hoc nō reputamus christi miseriā: sed dignationem: quia ex summa misericordia fuit ꝛ dignatiōe: ꝙ christus carnem assumpsit ꝛ mortem subiit non ꝙ meruisset hoc cum peccatuz non fecerit: vt ꝛ ipsi sarraceni fatētur. sed vt a morte nos per mortez redimeret. Si enim rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruū liberaret nō hoc ascriberetur miserie regis: sed dignationi. Ex verbis etiā ipsius alchorani elicitur predictus error. Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xp̄i dum inter homines cōuersaret iniūxit mihi. scilicet deus nec me virum difficilem: sed malorum

experitem creauit. et super me est diuina salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua iterum viuus accedam. hec ibi.

¶ Contra trinitatem personarum.

Quintum argumentum sarracenorum est contra trinitatem personarum. Cum enim audiuit machometus quod christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit quod ponebant tres deos. et ideo negauit trinitatem in deo. et ideo dixit in alchorano. in capitulo elenesa non dicatis tres: quia deus est deus vnus. licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus. sicut supra probatum est contra iudeos. libro. iiij. consideratione. iiij. articulo. xxiij. quia tamen primum vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secundum vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro in alchorano. Ideo ad eorum confusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum. In diuinis ad quod cum non poterit respondere compellantur intrare conuiuium veritatis. ¶ Queramus ergo a sarracenis quid sibi voluit alchoranum. quia toties induxit deum de pluralitate loquentem. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in persona dei diximus angelis adorate adam etc. Et hoc continuauit postea vsque ad finem libri aliquo modo loquendo de deo in singulari: aliquando in plurali. et certissimum est omnibus christianis iudeis et sarracenis quod deus est vnus et solus et simplex et non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter non possunt dicere quod deus loquitur de se et angelis. dicitur enim ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est non angelorum: sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur quod omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus. ergo omnibus angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus. in quibus angeli nullomodo communicant sicut in creatione mundi: in iustificatione impij. dicitur in alchorano in pluribus locis in persona dei nos nunquam creauimus celum et terram et intermedia pro ludo. et nos iustificamus hominem etc. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangelium et miracula et talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cum deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni. quod vox illa pluraliter sit excellentissimi creati, per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim quod quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Item. iiij. capitulo. ¶ Non potest etiam dici quod deus pluraliter de se loquitur propter diuersas quidditates que sunt in eo

sicut potentia: iusticia. ⁊ huiusmo-
di quas arabes appellant saphat.
Ista enim sunt in deo non acciden
tia: sed sunt ipsa diuina essentia.
¶ Unde in deo nullam compositio
nem: nec puralitatem faciunt vt p
illa deus de se loquatur pluraliter
cum tamen in angelo ⁊ homine il-
la accidentia aliquā compositionē
faciant: ⁊ certe talis modus loquē
di. s. ꝙ deus de se cum sit vnus plu
raliter loquatur inuenitur semel a
moyse introductus in Gen̄. nam in
formatione hominis deus locutus
est dicens. faciamus hoiem ⁊c. Et
dicunt iudei ꝙ est vox dei ad ange
los. qd̄ est contra sacrā scripturam
que nunꝙ dicit hoiem creatum ad
imaginem angeli: sed ad imaginē
dei. ⁊ hoc est ꝙ statim subiūgit moy
ses post ista verba dicens. Et crea
uit deus hominē ad imaginē et si-
militudinem suā. ad imaginem dei
creauit illum. Est igitur vox dei pa
tris ad filium: vel totius trinitatis
adinuicem. nam deus qui est vnus ⁊
simplex in essentia. est trinus in p-
sonis. ⁊ alchoranū illud simpliciter
dixisset: nisi quia tenuit ꝙ non pos-
set esse distinctio personarū sine di
stinctione essentie. Ideo dicit in ca
pitulo elneza. O familia liberi no-
lite vacillare in lege vestra: ⁊ nō di
catis de deo: nisi veritatem: qz xps
iesus marie filius est nuncius dei.
et verbum dei qd̄ in ea posuit per
spm̄ sanctū suū. Ecce hic nominat
deum verbū dei ⁊ spm̄ sanctū suū.
Sed timēs ne p hoc diuina essen-
tia diuideretur vel multiplicaret
vel determinaretur statim subiūgit
et nō dicatis tres: qz deus est deus
vnus. Ecce quantū appropinqua-
uit ad illud qd̄ maxime arduū est
in fide vt quasi cū iohanne diceret
pater verbū ⁊ spūssanctus hi tres
vnū sunt. Induxit igit in alchora-
no machometus deū loquentē plu
raliter et nescit causam. teneamus
igitur cū eis cōiter ꝙ deus est vnus
⁊ solus simplex ⁊ ipsi habent in al
chorano ꝙ deus est deus vnus ⁊ ꝙ
habet verbum suū ⁊ spm̄ sanctū. et
sic tenemus ꝙ ipse qui est vere deus
vnus ⁊ simplex pprie de se loquit
singulariter: ⁊ qz est trinus in pso-
nis aliquādo loquit de se plurali-
ter. Sed qz late dictū est de patre
⁊ filio dicamus aliquid in spāli de
spiritusancto contra saracenos et
queramus ab eis. qz alchoranum
frequentissime facit mētionem de
spūsancto quis est iste spūssanctus.
Nam in ca. elbakara in psona dei
dicit dimisimus ⁊ dedimus iesu fi
lio marie ꝙ faceret pdigia ⁊ mira
cula manifesta ⁊ pfecimus eū per
spm̄ sanctum: ⁊ idem repetit p ois
infra in eodē ca. Itē dicit in capi-
tulo elembra de maria insufflauimus
in ea de spūsancto: et in pluribus
aliis locis loquit similia de spiri-
tusancto. ¶ Queritur ergo qs est
iste spiritussanctus: ⁊ non possunt
dicere saraceni ꝙ sit aliqua creatu
ra pura vel aliquis angelus bonus
quia loquitur de eo singulariter vt
de vno sancto nostro. Angeli vero
sancti sunt multi ⁊ oēs sunt dei. q
esset igitur causa: vt de eo singula-
riter diceret nostro ⁊ sancto. Et p-
terea nō esset magna cōmendatio

de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter cōmendare q̄ deus de disset ei angelū custodē qꝛ quilibꝫ homo hꝫ angelū custodē. naꝫ deus facit spūs angelos ꝛ nuncios nr̄os sicut dicitur in alchorano i capitu lo elmelaize. Et preterea angeli nō sanctificāt hominē. sꝫ deus imme diate ꝛ solus. sicut solus de⁹ potest dimittere peccata vt dicit̄ i alcho rano. Si aūt predictus spūssanct⁹ sit vere de⁹ sed verus deus qui de spūsancto loquitur dicens. dedim⁹ spm̄sanctū et insufflauimus de spi ritu nostro. cū igitur diuina essen tia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datū. dans qui dicit dedimus. et datus spūssanctus. qui dicitur da tus et insufflatus et inter dantē et datum requiratur distinctio. opor tet q̄ deus dans et insufflans ꝛ spi ritussanctus insufflatus et dat⁹ di stinguant̄ et differant hec est distī ctio sola quam nos christiani poni mus in diuinis personis ꝛ quā vo camus distinctionem realē pe rela tiones originis stante vnitate idi uisibili diuine essentie. Patet ergo declarata trinitas personarum in diuinis communitate essentialiter et alchorano machometi quam sar raceni non intelligunt percussi ce citate.

¶ Contra beatitudinē eternam q̄ in dei visione ꝛ non corporali refe ctione consistit.

Sextuꝫ argumē tū sarracenoꝝ est cōtra beatitudinē eternam et nos xp̄iani intelligimus ꝛ firmit̄ credimus. scꝫ q̄ cōsistit in dei bea tifica visione et illa est spūalis re fectio finalis beatoꝝ. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiendos materiali ci bo ꝛ potu q̄d sic auctoritatibus ni tuntur probare. Deus eñ promisit iudeis si bene agerēt terrā lacte ꝛ melle manantē sꝫ hoc intelligi non pōt de materiali terra ꝑmissionis qꝛ illa non manat lacte et melle. er go in alia vite eterne. Item chri stus promittēs suis credētib⁹ eter nam refectionē dicit vt bibatis et edatis super mēsam meā in regno patris mei. Item post resurrectio legitur xp̄m de fauo mellis come disse vt per hoc insinuaret q̄ post resurrectionē oēs reficiētur melle ¶ Ad hoc dicēdum est istis bestijs q̄ in eterna beatitudine nō erit ali qua materialis refectio sed spiritu alis. qꝛ tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel ci bo indigentia qꝛ sicut attestat̄ xp̄s hoīes in ꝑadiso neq̄ nubent neq̄ nubent̄: sꝫ erunt sicut angeli dei in celo cibo ꝛ potu non indigentes et apostolus ait quod esca et pot⁹ nō sunt regnū celoꝛuꝫ caro etiā et san guis regnū dei nō possidebūt id est alimenta carnis ꝛ sanguinis in re gno dei locū non habebunt ad litte rā de terra ꝑmissionis intelligi nō potest q̄d dictū est de terra lacte et melle manante. terra enim illa ste rilissima est sed per terrā manantē lacte et melle paradisus celestis i telligitur qui manare melle ꝛ lacte dicit̄ ꝓpter eterne et interne refe

ctionis dulcedinem. Mensa autem xpi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonorum refectionem quia spiritualis refectio nihil aliud est quam diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania poterit esse quam asserere hec sunt bonorum premia scilicet esum mellis et potum lactis nunquam sustinuerunt martyres tot persecutiones vt ad has deuenirent refectiones. voluit laurentius vri in craticula vt ad hec perueniret gaudia. suspensus est vincentius in eculeo vt hoc frueretur cibo: certe si deus daturus esset sua materialia fercula credo quod elegantiora daret eis cibaria. xps autem post resurrectionem non ideo comedit vt per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaretur eius resurrectio vera eiusdem in numero non solum per auditum cum dixit eis pax vobis. Luce. vltimo: quia xps habebat talem modum salutandi: spiritus enim malignus non consueuit annunciare pacem sed discordiam nec solum per visum. cum dicit discipulis videte manus meas et pedes meos quia ego ipse sum. Luce vltimo. Nec solum per tactum cum dixit palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sed etiam probauit suam resurrectionem esse veram ex gustu. quia corpus fantasticum et sine anima comedere non potest. Hac ergo ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliquid ad manducandum illi: tulerunt partem piscis assi et fauum mellis. Unde cibus ille non fuit conuersus in carnem sed resolutus in preiacentem materiam. Sed nec hec causa comedendi erit in resurrectione generali. ea ergo que in sacra scriptura de vita eterna reperiuntur vt cibus et mensa per similitudinem vel exemplum posita sunt Non sic autem de secta machometi quia ipse de vera beatitudine et de visione dei nullam omnino facit mentionem. quia nec desiderauit nec apprehendit ea sola que desiderauit promisit in quo apertissime fuit contrarius non solum christo sed omnibus prophetis et omnibus philosophis et omnibus ratione vtentibus: quia omnes communiter concordant quod vltia hominis felicitas sit in cognitione solum dei iuxta illud quod dicitur Johannis. Hec est vita eterna vt cognoscant te solum deum verum et quem misisti iesum xpm. et Aristoteles in quarto ethicorum. et. xii. metaphisice dicit quod vita que est secundum intellectum est optima igitur gulosa et luxuriosa est pessima vita que impedit intellectum hominis. Sed obmissis auctoritatibus sacrarum scripturarum quas non recipiunt sarraceni licet recipere deberent cum ipse valde laudet et commendat legem dei prophetarum sanctorum doctrinam ac euangelium xpi fiat ratio contra eos qua ostendatur quod in illa felicitate eterna non erunt actus gule et luxurie. Et arguitur sic. Ad hoc sumimus cibos vt corruptio que posset accidere ex consumptione naturalis humidi non sequatur vt etiam cibos sumimus et augumentum. sed ista duo non erunt ibi. Nam omnes in debita quantitate resurgent nec amplius poterunt mori nec aliquo modo deficere. Nam sicut

dicit machometus in sua doctrina ut patuit supra cōsideratiōe.iiij.post ꝙ omia mortua fuerint deus occi- det mortē et postea resurgēt imor- tales ⁊ integri: ergo cibi sumptio nō est necessaria aliquomō:⁊ eodē modo nec usus venereorꝫ qꝛ nec tūc est necessariū ꝙ cōseruetur in spē. quod nō pōt conseruari in indiui- duo. Item hoies resurgētes iper- petuum viuent. ergo si cibo semp vterētur i infinitū augebūtur eorꝫ corpora:aut erunt ibi digestiones aut alie feditates vt tantū resolua tur quantuꝫ conuertitur quorꝫ vtrū ꝙ est incōueniēs. Ad hec respōdet machometus in libro de doctrina sua dicens ꝙ nō erit ibi egestio sor dium sed purgatio per sudorē. Et ponit exemplū de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur ⁊ non egerit. Sed exemplū et ratio eius nihil soluit sicut patet inspicienti. Nam quedā sunt de perfectiōe im pfecti que in re pfecta essent imp- fectio magna. Item ista euasio ma chometi nihil valet qm̄ corpora re surgētiū ita erūt incorruptibilia ꝙ nihil poterit resolui ex eis ⁊ sic nō est simile de vno et de altero de p- fecto et iperfecto. Itē si i istis acti bus esset vltima hominis pfectio vt videtur machometus expresse dicere.quid igitur nūc oportet ab- stinere ab istis et nō magis die ac nocte luxuriare et comedere vt hic ēt felices sumus sꝫ apō oēs hoies etiam apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his et etiā ipsi sarraceni habēt viros cōtēpla tiōis et cōtinētes quos maxie lau dant. Itē si in istis actibꝰ est vltia hominis felicitas qd faciet anima separata ante resurrectionem que nec comedere nec luxuriare pōt. nec angeli etiā vnꝙ poterūt esse fe lices qꝛ istis omnino carent. Prete rea si habēdo multas vxores ⁊ infi nitas cōcubinas ⁊ adolescētulas ē vltima virorū felicitas vt patuit supra ꝯsideratione.iiij. Quomodo ergo mulieres poterunt vnꝙ esse felices nisi habeant multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir felix et mulieres adolescentule ife lices et misere. Rationabiliter er- go cōcluditur ꝙ oēs taꝫ viri ꝙ mu lieres eorꝫ infelices erunt et mise- ri sequentes id qō debetur porcis ⁊ asinis.s.gulam ⁊ coitū.

¶ Contra matrimoniū vnius vxo ris tantum.

Eptimuꝫ argu mentum sarracenorꝫ est cōtra matrimoniū vniꝰ vxoris tm̄. Cū ei sit illicitū in lege xp̄i plures vxores simul vno tēpo- re habere. Sarraceni oppositū as- serentes dicūt licitū eē plures vxo res simꝫ hēre sicut supra patuit cō sideratiōe.v pcepto.ix. Et nitunt p barc auctoritate patrū veterꝫ testi ꝙ duas vxores simul habuisse legū tur vt Iacob ⁊ dauid et alij multi. ergo ꝙ rōne licitū fuit eis hēre plu res vxores eadē rōne ⁊ modernis. Sꝫ hoc nō affirmāt sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaciāt. tota ei co rū vita i fetore luxurie ē vt sup pa tuit. Dicēdū ergo ꝙ vna dꝫ eē vniꝰ Unde et deus vnā dedit ade vxo-

rem τ non plures, que etiam sacramento deseruit qꝛ per hoc significatur ꝙ vna est sponsa xpi. s. eccl'a Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aūt testamento licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandū genus hūanum ad cultum diuinū tunc terram replebat fecunditas. nūc autē celū replet castitas. a tempore eniꝫ iohannis baptiste: regnū celoꝝ vim patitur et violenti rapiūt illud. In veteri aūt testamento a matrimonio non excipiebanť nisi. xi. psone. In nouo excipiuntur infinite. τ vbi apostolus ait. i. Corin. vij. ꝙdiu viuit mulier alligata est viro vt non possit alij nubere similiter vir mulieri vt nō possit aliam ducere. Unde vir si plures vxores hēat adulter est. et sicut vna mulier non pōt simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus ꝙ vir nō hꝫ potestatem corporis sui sꝫ mulier. sic et vir vxore sua viuente nō pōt accedere ad aliā. Cum ergo sarraceni dicant xpm magnū prophetā fuisse quomodo audēt eius verbis contradicere que dicit mulierē nō esse relinquendā nisi causa fornicationis. Ipsi autē multis de causis relinquunt vxores sunt etiaꝫ inter eos qui dicunt mulierē relictam a marito non debere ad eū egredi do nec alter cuꝫ ea conueniat: sicut patuit supra cōsideratione quinta pcepto. ix. Et sic puaricatores legis τ euangelij facti sunt. In lege enim scriptū est vt si quis vxorē suā q̄libet ex causa dimiserit et voluerit ad eum quoqꝫ regredi ipsius est. sine dubio si tamen eam alter nō sollicitauerit. si alter eam tetigerit ab ab illo imperpetuum ꝓhibita ē. in euangelio tamen nō est licitū homini vxorem suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissam alterius in vxorem receperit adulter et mechus iudicetur. Item si christum credūt tantū fuisse ꝓphetam. et de virgine natum et de flatu diuino conceptuꝫ vt supradictū est cur non celebrant eius cōceptū vel eius ortum.

¶ Contra baptismuꝫ quo ad ablutionem interiorem.

Ctauum argumētū sarracenoꝝ est ꝯ baptismū quo ad ablutionē interiorem. nos eñi solam ablutionē corporis dicimus τ fideliter cōfitemur nō sufficere ad remissionē peccatoꝝ sꝫ exterior τ interior per aquā spūsancti. Sarraceni vero affirmant solā corporū ablutionē p aquā factam sufficere ad peccati remissionē qꝺ volunt multiplici auctoritate ꝓbare. Ait eñi Ezechi. xxxvi. Effundā super vos aquā mūdam et mundabimini ab oībus inquinamentis vestris. et iohānes baptista fuit baptizans in aqua tantū. Mathe. iij. Mar. i. Io. i. Naaman etiā ablut⁹ septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiij. Reg. v. per qꝺ significať ꝙ aliquis p solā ablutionē liberatur a peccatis ade. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni

asserūt quodlibet peccatū mortale
homini remitti per solam aque ab
lutionem sine cōfessione et cōtritio
ne. Dicendū ergo ꝙ non sufficit ab
lutio discreto et adulto sine contri-
tione ⁊ confessione nec puero sine
trinitatis inuocatiōe. Ezechiel ve
ro aquam illā vocat mundam que
sanctificatur per verbū. iuxta illō
Augustini. Accedit verbum ad ele
mentū et fit sacramentū. Johānes
aūt nō baptizauit in peccati remis
sionem et sanctificationem sed in
assuefactionem vel significationē
nec peccata baptismo eius remitte
banť. Ablutio aūt aque qua naamā
purgatus erat a lepra significabat
baptismum xpi quo quis liberať
a culpa. Ablutio autē aque qua fit
peccati remissio in baptismo itera
ri non potest vel debet quia signi-
ficat passionem xpi et mortem que
iteranda nō est nec sacramento ba
ptismi debet. fieri iniuria. Semel
ergo valet aque ablutio. i. baptis-
mus puero vel adulto iterata nō ꝓ
dest. Errāt ergo pagani qui singu-
lis ablutionibus corporū suorū cre
dunt sibi remitti mortale peccatū
qꝛ si tale esset videreť esse peccati
incentiuū. Isti etiā multa de lege
veteri obseruant ⁊ ita quodāmodo
iudaizant qꝛ vt supra patuit porcū
non comedūt: plures vxores simul
ducūt etc. Et iā in primo libro ostē
sum fuit legē moysi abolitā fuisse
qꝛ veniēte veritate cessauit vmbra
et figura. xps etiā eam ostēdit con
summatā et in se impletā cum pen
dēs in cruce dixit ꝯsummatū est vt
patuit ibi supra.

¶ Cōtra venerationē imaginum.

Onū argumen
tū sarracenorū est cōtra
ymagines q̄ habentur i
ecclesiis ipsi enī cum iudeis insul-
tātes cōtra nos dicunt hec nobis
non licere qꝛ facimus contra diui-
num preceptū Exo. xx. Deu. xxvij.
et Leuiti. xxvi. scilꝫ nō facies tibi
sculptile nec oēm similitudinē ⁊c.
Derident etiā xpianos qꝛ effigiāt
deū sublimi sedentē solio et circa
eū magno dignitatis fastigio aq-
lam hominem vitulū et leonē. Ad
hoc dicendū est ꝙ si lex mosayca ꝓ
hibuit nullo modo sculptile fieri:
peccauit moyses qui fecit imagi-
nes cherubin. Exo. xxv. et. xxxvij.
⁊ posuit in templo. quotienscunqꝫ
etiā thurificabant ante archam ⁊
adorabant similiter faciebant ante
cherubin. Salamon fecit etiam vt
dicitur. iij. Regum. vi. duo alia che
rubin maiora et oēs cortine q̄ erāt
in tabernaculo erant intexte mul-
titudine cherubin. Et si dicas illō
ꝓcepit deus et erunt imagines an-
gelorū non hoim. dico ꝙ verū est qꝛ
tūc nō erant homines tales vt me
rereń adorari et imagines eorū qꝛ
erāt increduli et rebelles nec erat
honestum ꝙ sue aīe essent in infer-
no et ꝙ eorū imagines adorareńt i
terra. sed postꝙ deus assūpsit car-
nem humanā factus figurabilis ⁊
anime sanctorū sunt in paradiso nō
est inconueniens ꝙ eorū imagines
sint in ecclesiis ⁊ venerentur ab ho
minibus. ꝙ aūt dicit nō facies scul
ptile ⁊c. Legislator declarat dicēs

nō adorabis ea neqꝫ coles. nō enīꝫ prohibetur in illo precepto facere quācunqꝫ sculpturam vel similitudinem: sed facere ad adorandum. Ideo subditur: nō adorabis ea neqꝫ coles eo scilicet modo quo gentiles faciebant in veneratione deoꝝ suoꝝ. i. demonū qui erāt dīj alieni quos prohibet colendos eē dicēs Non habebis deos alienos coram me. quali aūt spē adorationis deus adoraē ꝛ quali xpi crux ꝛ imago virginis ac sanctoꝝ et de institutione imaginū oīm errore excluso latissime dictū est supra libro. iij. cōsideratiōe. iiij. argumento. xxiiij. vide ibi. ꝙ aūt deus pingitur a xpianis in throno cū. iiij. animalibus nō est irrationabile qꝛ cū ezechiel ꝓpheta viderit illā similitudinē et scripsit ꝑsit xpiani ad memoriā pigerē.

¶ Qd̄ lex mosayca et lex euangelica sunt corrupte per iudeos et christianos.

Decimum argumentum sarracenoꝝ est contra veritatem vtriusqꝫ legis scꝫ xpi et moysi: quas dicunt esse corruptas per iudeos et xpianos. Ad quod declarandū. Notandū est ꝙ inter cetera ex quibus pōt manifeste videri ꝙ alchoranū non est lex dei eo ꝙ ei non attestaē lex vetus nec euangeliū que ambo alchoranū testatur ꝙ sint vere lex dei. Sed ipē machometus seipsuꝫ cōmendat ipse de se testimoniū ꝑhibet. nos aūt inuenimus legē dei esse quandā cautelā cōtinuā ab eodē artifice fabricataꝫ: vt vnus aut nullus alteri cohereat et correspondeat. Et vnus propheta de altero ꝓphetat et mentioneꝫ faciat ꝛ oēs aliȷ̄ ꝓphetauerunt de xpo sicut patuit in libro. i. Si igitur lex sarracenoꝝ esset lex dei et vocatio ad legē illā nō eēt ꝑuersio sꝫ ꝯuersio: vt ipsi dicūt quomodo omnes alios ꝓphetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid. nos aūt non inuenimus ꝙ moyses vel aliquis prophetaꝝ vel ipse xps aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi qñ dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etiaꝫ xps ꝙ lex ꝛ prophe vsqꝫ ad iohanneꝫ ꝓphetauerūt vt mūdus sciret ꝙ generalis ꝓpheta nō esset venturus vlterius. machometꝰ aūt se dixit generalē ꝓphetā ꝙ aūt ipse non sit propheta vtiqꝫ scimus. Ad hoc aūt respondēt sarraceni dicentes ꝙ Moyses et aliȷ̄ ꝓphete prophetauerunt de machometo ꝛ ꝙ etiam xpus prophetauit expressius omnibus qꝛ dixit etiam nomē eius. Unde dixit filiȷ̄s israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cū talis scriptura non inueniatur in euangelio christi dicunt sarraceni ꝙ iudei corrupuerunt legē moysi ꝛ ꝓphetarū et christiani corrupuerūt euāgeliū et nō remāsit nisi quātū est in alchorano de veritate legis euāgeliȷ̄. Sed ꝙ hoc nō possit stare Primo probo per alchoranuꝫ eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc qd̄ reuelauimꝰ vobis petatis ab illis q̄ legerūt librū priꝰ ꝙ nos. Illi aūt qui prius legerint librum ꝙ sarra

ceni sunt iudei et christiani qui recepe runt penthateucum et euangelium sicut exponit machometus. ergo macho metus dicit sarracenis: vt petant a iudeis et christianis de dubiis: sed vt ipsi dicunt propheta veridicus esset machometus quomodo eos ad mendacia testimonii mitteret: non igitur erant viciati libri iudeorum et christianorum tempore machometi: nec possunt dicere quod postea fuerunt viciati. nam dicitur in capitulo helgagar: quod interpretatur recordatio. Nos inquit in persona dei descendere fecimus recordationem dei. et nos eandem custodiemus. lex moysi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus semper apud suos fideles testimonium sue creature seruauit ante machometum: et conseruabit etiam. Post primo in capi. helmaide: quod interpretatur mensa. Dicitur quod iudex quidam dixit machometo quomodo iudei querebant iusticiam et iudicium ab eo si venerint ad te iudica inter eos iuste: quia deus diligit iusticiam facientes. et quomodo ab ipso peterent iusticiam cum sit apud eos vetus testamentum in quo est dei iusticia. Preterea talis corruptio scripturarum non potuit esse generalis seu manifesta: quia sic alie nationes sciuissent: nec particularis et occulta: quia sic aliqui codices integri et incorrupti remansissent: sed in omni lingua et in omni prouincia inuenitur lex et euangelium eodemmodo scripta. Preterea quattuor euangelia non sunt scripta nec eodem tempore nec eodem loco nec eodem idiomate nec ab eodem scriptore. Sed mattheus in hebreo in iudea. Joannes in greco in asia. Lucas in greco in achaya. Marcus in latino in italia euangelium scripsit. et eorum translatio facta est in latino per hieronymum et per alios ante tempora machometi et remanserunt exemplaria in omnibus linguis: ergo non potuerunt per aliquos falsarios viciari quin manifeste sciretur. Preterea nihil est in fide christiana ita maxime arduum sicut incarnatio dei. scilicet quod homo ille sit deus. Et istud fuit maxime difficile suadere mundo. Unde et romani et alii pagani propter hoc persecuti sunt christianos trecentis annis continuis generaliter et distulerunt recipere fidem et euangelium: quia dicebant quod homo ille erat deus: non quia non recepissent homines et mulieres plures deos et deas: sed quia christus fuit dictus deus absque licentia romanorum quam ipsi prohibuerant quod nullus diceretur deus sine auctoritate senatus. et etiam quia iste deus non patiebatur consortem. Nam si istum deum reciperent cogebantur omnes alios relinquere quod etiam erat contra pacta prouinciarum et leges et consuetudines romanorum sicut supra patuit lib. i. consideratione. iii. artic. i. in examine. iii. Quando igitur christiani in damnationem suam et detrimentum fidei et prouocationem romanorum principum mundanorum hoc maxime arduum et minus suasibile in suis scripturis et euangeliis addidissent: omnes enim consentiebant hanc legem esse sanctissimam et rationabilissimam hoc solo excepto quod rationem hominum excedit. scilicet quod ille homo sit verus deus et verus homo. magis igitur christiani si aliquid de euangelio mutassent quod erat arduum et

minus suasibile a principio subtraxissent vt plures ad fidē accederēt et addidissent aliquid suasibile q̄ ecōtrario. Preterea quō xp̄iani cū iudeis potuerūt cōuenire a q̄bus odio tam antiquo discōueniūt nec eñ iudei dicūt xp̄m esse deum nec bonū hoiem. Vñ q̄tum ad hoc magis conueniūt xp̄iani cū saracenis qui dicūt ad minus xp̄m fuisse sanctissimum hoiem. Preterea xp̄iani ante aduētum machometi fuerunt diuisi in diuersas sectas ⁊ p̄cipue orientalis in iacobinos et nestorinos: nestorini aūt maxime cōueniunt cum saracenis ⁊ machometus mādauit eos singulariter honorari. ⁊ quomodo cōuenissent nestorini cum iacobinis qui tāto odio diuidūtur ad viciādum euangelium q̄ adinuicem occidunt ⁊ tñ inueniũtur apud vtrosq̄ euāgelium oino idē sicut et apud nos. Preterea nomen machometi quare xp̄iani subtraxissent de euangelio cū ipse tm̄ cōmandauerit xp̄m ⁊ matrē suam ⁊ euangeliū: vt dicit in alchorano q̄ in euāgelio xp̄i est directio ⁊ perfectio ⁊ nō subtraxerūt inde nomē pylati qui flagellauit euȝ ⁊ nomen iude qui p̄didit eū ⁊ nomē diaboli ⁊ quare xp̄iani posuissent in euangelio q̄ xp̄s sit vere mortuus ⁊ crucifixus q̄ nunc videt̄ ei cōuenire cū sit vere deus vt in euangelio habetur ⁊ quō videtur consequens q̄ duo tamdiuersa posuissent de xp̄o scȝ q̄ sit vere deus ⁊ vere mortuus. Preterea dato q̄ potuissent in omnibus libris ponere: sed q̄s potuit oibus suadere: et in cordibus gentium scribere q̄ hunc occiderūt et tamē hoc suasum est toti mūdo: vt susciperēt illud principes ⁊ tyranni philosophi ⁊ sapiētissimi hoies ⁊ etiā indocti ⁊ paupes ita vt etiā calipha de baldaco moriret̄ xp̄ianus: ⁊ fuit inuenta crux ad collum eius vt testaretur facto q̄ ipe d̄ns saracenoꝝ mortuus est vere xp̄ianus. Et ideo iudicauerunt cū saraceni q̄ sequestratus sepeliretur ab aliis caliphis qui vidit sepulchꝝ testimoniuȝ perhibuit. Et scimus quia verū est testimoniū eius. Omnibus igitur modis constat ex auctoritate alchorani ⁊ rōnibus validis ⁊ apertis q̄ euangeliū est inuariabile ⁊ non viciatū nec corruptū. Cum igit̄ machometus super oēs alios libros cōmendat euāgelium ⁊ post illud vetus testamētum. cogūtur saraceni recipe auctoritateȝ euāgelij ⁊ veteris testamēti. Preterea i alchorano in ca. helmeide qđ interpretatur mensa dicitur q̄ familia liberi nihil oino sunt nisi compleant legem ⁊ euangeliū. Familia vero liberi sunt saraceni sicut ibidem ostenditur. Unde dicit nisi compleant legē ⁊ euangeliuȝ ⁊ qđ reuelatum est sibi. Istud auteȝ qđ reuelatū est accipit̄ alchoranuȝ qđ reuelatū est solis saracenis vt ipsi dicunt. hoc idem ostēditur in multis locis in alchorano scilicet q̄ familia liberi sunt saraceni secundū intētionem machometi dicit̄ enim saracenus in ca. elneȝa qđ interp̄tatur mulieres circa finē q̄ nō vacillent in lege sua. Unde ibi scribitur. O familia liberi nolite vacil-

lare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatem etc. hoc idem: scz quod familiia liberi sunt saraceni ostendit expresse in capitulo loz. in fine libri. Si autem omnino voluerint dicere quod est lex vetus et euangelium corruptum ostendant integrum et corruptum et maxime si vniforme ostenderint et in omnibus linguis sicut et nos ostendimus eis et recipiemus. quod tamen eis impossibile est ostendere. Patet igitur dictum saracenorum insipiens et falsum esse: scz quod testamentum vetus et nouum sunt corrupta. Queramus iterum a saracenis quare non legunt nec habent libros istos per maxime cum machometus in alchorano frequentissime comendet legem Moysi et iob et dauid. et dicit psalterium librum luminosum et super omnes alios libros comendat euangelium in quo dicit quod est salus et directio: vt dictum est: quia enim xpus comendauit moysen et alios prophetas et xpiani eos non habebant acceperunt eos a iudeis et fecerunt transferre de diuersis linguis et habent eos autenticos et legunt in suis scolis. Non habent aliud quod respondeant saraceni nisi sicut dictum est dicere quod illa sunt corrupta. Sed quomodo tantus propheta qualem reputant machometum tantum comendassent exemplaria corrupta et dixisset quod in eis esset salus et directio vel quando non predixisset imposterum corrumpenda sed potius dixit contrarium quod si saraceni erant in dubio de alchorano quod peterent ab illis qui ante receperant libros: scz a xpianis et iudeis sicut supra dictum est in ca. de Iona potius autem dixisset non credatis eis quia habent libros corruptos. Non est alia causa quare non legunt saraceni predictos libros nisi quia sciunt sapientes quod de facili deprehenderetur falsitas alchorani. Si libros sanctos et veraces legerent. Unde et alchoranus sibi maliciose prouidit et posuit quattuor remedia ne deseretur a suis et ne falsitas eius deprehederetur. Primum est: quia mandauit eos occidi qui contrarium alchorano aliqui diceret. Secundum quod cum alterius secte hominibus non disputarent. Tertium quod prohibuit ne eis crederent dicit enim in ca. vestra non credetis nisi illi qui sequitur legem vestram cum tamen dicat quod in euangelio est salus et directio. Quartum est quod ab eis totaliter separentur et dicant mihi lex mea et vobis vestra etc. Et post vos ab eo liberi quod operor. et ego ab eo liber quod operamini. et hec dicit in ca. Ione Si igitur saraceni bene acciperent consilium alchorani proculdubio dirigerentur haberent enim euangelium et legem moysi et alias scripturas sanctas maxime cum ipsum alchoranum comendando moysen dauid salomonem et alios prophetas frequentissime dicat quod non prefert vnum alteri.

¶ De bellis et triumphis saracenorum et xpianorum per arma corporalia a tempore machometi vsque ad presens.

Nona consideratio huius libri est de bellis et triumphis saracenorum et xpianorum per arma corporalia a tempore machometi discurrendo vsque ad presens

tempus. Sicut enim ante icarnationem populus electus et peculiaris dei erat popul⁹ iudeoꝝ et ꝓpterea eis prouidit tanq̄ filijs de flagello correctionis. s. populū gētilium a quo sepe captiuabanť et occidebantur cū diuina p̄cepta transgrediebantur sicut dicit Amos. iij. tantū modo vos elegi ex oībus cognationibus terre. Idcirco visitabo sup vos oēs iniq̄tates vestras. et apoc. iij. Ego quos diligo arguo et castigo. sic et post xp̄i incarnationē populus electus et peculiaris dei est popul⁹ xp̄ianoꝝ. Reprobato ergo populo iudeoꝝ ꝓpter xp̄i mortē et in captiuitatē ꝑpetuo ducto prouidit deus electo suo populo xp̄ianorum de flagello correctiōis: scʒ populum saracenoꝝ per quē sepe captiuātur et occidūtur cum dei precepta transgrediūtur et veritatem sue legis relinquunt. pijssimus tamen pater etern⁹ sic a paganis ꝑmittit flagellari filios suos q̄ eos nō sinit omnino deleri vt in tā paruo populo respectu inumerabilis multitudinis saracenoꝝ q̄ sunt velut arena maris sicci et infructuosi reluceret euidēter eius potentia et clementia infinita et sicut gentiles non semꝑ vincebant iudeos: sed sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum p̄cepta altissimi custodiebāt sic et saraceni nō semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xp̄ianoꝝ cum scʒ diuinā volūtatem deuotissime conabātur iplorare. zelo sue sacratissime fidei succensi. et vt ex diuersis scripturis et cronicis colligere potui. clviij. bellis famosis: p̄sens cōsideratio explicabit: vt habeant in quo cōtemplenť principes xp̄iani: q̄ videntes gloriosissima facta alioꝝ principum. rationabiliter debent animari ꝓpter honorē sacratissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videmus q̄ plurimū feruet rabies infidelium vt deleāt de terra nomē xp̄ianum.

¶ Uincūt saraceni fugato theodoro et aufertur tributū romanoꝝ.

PRimū bellum inter saracenos et xp̄ianos factuʒ fuit in affrica circa annū dn̄i sexingētesimū. lix. tpe eraclij impatoris et bonifacij pape. iiij. Causa autē predicti belli fuit: q̄ cū machometus astutijs suis puertisset gentes illius terre et plurimū aliarū elat⁹ non modicū in supbiam suā cogitauit quomodo posset contrariari romanoꝝ imperatori et gentes extrahere ab ei⁹ dominio in seruitute: et accidit q̄ p̄dictus imperator eraclius misit nūcios suos ad predictos affricanos pro colligendis tributis vt moris erat. q̄ cum machomet⁹ sciuit: venit ad eos in manu forti et negato tributo eos occidit propter qđ eraclius imperator congregauit magnū exercitum et prefecit ei ducem fratrē suū theodorum qui imperiū oriētis de manu ei⁹ tenebat. Ueniēs ergo in affricam pugnauit cum machometo et deo permittente victus est theodorus et fugit: regressusq̄ ē ad im-

peratorem eraclium sine honore.
¶ Vincunt saraceni et auferť obedientia imperatorum romanorum in affrica.

Ecundũ belluꝫ saracenoꝝ contra xp̄ianos factũ fuit circa idē tempus in affrica cũ enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorē fratrem suuꝫ rediret et omnia vt acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometũ rebellantem sub iugare maiorē exercitum cũ predicto fratre suo destinauit. Sed licꝫ romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatē machometi pauore cōcussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum qđ dicebatur gabatin. q cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidēdo et vulnerādo: et licet resumptis viribus christiani contra eos facies ostēderent finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt oĩesq; ibi perierũt paucis exceptis qui in mōtibus se absconderũt. nam cētuꝫ quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic p̄mittēte prostrati sunt et extunc sublatum fuit romanũ dominium in affrica et iugum seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictuꝫ est supra cōsideratiōe.ij.in secũdo puncto cum de ambitione machometi agereť. Et si queras cur deus permisit sic christianũ populũ dilectũ suuꝫ per saracenos flagellari. Respōdetur q sepe deus iuste flagellat populũ suum propter peccatuꝫ principis: sicut ptꝫ.ij. Reg. de flagello queꝫ misit deus in populum suũ propter peccatuꝫ regis dauid sic in proposito. Naꝫ vt alique hystorie tradunt p̄dictus imperator predictum conflictum enticis errore fuit maculatus et cum filia sororis sue martina nomīe matrimonio coniũctis. alie aũt hystorie dicunt q erat auersus a fide catholica: et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum. Nam q̄diu tenuit veram fidem oĩa sibi prospere successerunt. sicut ptꝫ de victoria quaꝫ habuit contra cosdroe regem persaꝝ et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem: sicut plene habetur in hystoria exaltatiōis sancte crucis. Nihil eniꝫ est q ita nequeat occasui subiacere q̄ vera religio: nihil quoqꝫ lumine clariore p̄fulget q̄ recta fides in principe.
¶ Vincunt christiani et rex saracenorum captiuatur.

Ertiuꝫ bellum saracenoꝝ et xp̄ianorũ tp̄e eiusdeꝫ eraclij imperatoris accidit. Causa aũt quare illud bellũ accidit vt ferũt q̄dam hystorie saracenorum fuit hec: q2 dũ quidā miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam saraceni sub imperatore militātes venissent ad accipiēduꝫ togas: p̄dictus miles sine spada illis saracenis indignāter dixit vir

sufficit imperator dare togas militib⁹ christianis ꝙ tomagis istis canibus. Illi dolore ⁊ pudore incitati recesserunt sine vale. ⁊ cum venerunt vltra mare narrauerũt omnia sarracenis. ⁊ sic eos immouerũt ꝙ omnes venerunt vno corde: vt pugnarent contra xp̄ianos. Postꝙ ergo maria trãsiuerunt cõmissum est terribile preliũ. ⁊ multi ceciderunt ex vtraq; parte. Uerũtamen victoria cõcessa est xp̄ianis: ⁊ rex sarracenoꝝ captus est in prelio: ⁊ multi alij sarraceni milites cuꝫ eo. Circa idem tẽpus fuit terremotus magnus in terra: ⁊ apparuit in celo signum ad modũ ensis triginta diebus: quod ostendebat dominiũ qđ sarraceni debebant habere.

¶ Uincunt sarraceni: ⁊ trãsfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartuꝫ bellum sarracenorum ⁊ xp̄ianorum accidit post predictuꝫ bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris. ⁊ sedente in cathedra petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraq; parte. ⁊ sarraceni acceperunt terrã syrie ⁊ damasci ⁊ egypti. Eo tẽpore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastãdũ a gente circuncisa quare mãdauit dagaberto regi frãcorũ: vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod ⁊ factũ est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circuncisa. fuit gens sarracena: non iudaica. vtraq; enĩ circuncisione obseruat siquidem sarracenus: vt dictuꝫ est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atq; egypto compulsi sunt christiani crucẽ dñi a hierusalẽ Constantinopolim apportare: cuius maior pars post multa tempora ad instantiã Ludouici regis francorũ xp̄ianissimi anno dñi millesimo ducẽtesimosexagesimoseptimo. parisius est trãslata. Predict⁹ ergo eraclius imperator ꝓpter infidelitatẽ destitut⁹ a deo xxx. imperij sui anno diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni et capiuntur syracuse.

Quintum bellũ sarracenorũ ⁊ xp̄ianoꝝ accidit circa annũ dñi sexingentesimum sexagesimũ. Imperante constante eraclij nepote et sedente in cathedra Petri theodorico primo. Predicto enĩ tẽpore audiẽtes sarraceni christianorum discordiã capta alexandria subito cuꝫ multis nauibus cecíliã inuaserunt: ⁊ syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperunt stragem magnã per totam ceciliam fecerũt populorũ vix paucis euadentibus qui per iuga montium ⁊ munitissima castra fugerũt sarraceni quoq; facta magna cede hominũ recesserunt predã magnã secũ apportãtes vna cum ornamẽtis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populũ suum tam aspere

flagellari. Rationabiliter respondere potest: q ppter peccatū principis. sicut dictū est de eraclio imperatore. Unde iste imperator constans fuit pessimus. in omnib⁹ impius et crudelis cōtra catholicos. Cū enī acephalitarū heresi lapsus esset qui cum entice vnam solā naturam vnāq voluntatē in xpo dño contra veritatem catholice fidei asseuerant plures catholicos eo q sue nolebāt acquiescere heresi: verberauit crudeliter exulauitq iniuste: et per diuersa loca carceribus mancipauit qui cuз omnibus esset exosus: vtpote quia erat reprobat⁹ a dño cogitauit italiā de manibus et potestatibus longobardorū eripere. τ ibidem dñm suum dilatare suāq sedem imperialem constituere in eadem. Et licet qd non conceperat executione demandauerit cū pficisceret contra longobardos recedentes de neapoli versus romā. et cū per. xij. dies in vrbe resedisset inuidens τ dolens romā tam pulchris tamq mirabilibus edificijs adornari contra ciues τ vrbem iniquitatis sue venena diffundens in maiorez partē eorū que adornamētū et decorē vrbis cōstructa fuerāt ab antiquo ornamenta. s. marmorea erea: τ multa alia bona ipse deponi mandauit adeoq pcessit sacrilega eius τ pphana impietas vt etiā ecclesiam beate dei genitricis marie τ oim martyrū que pātheon vocabat antiquitus discooperiri ereis tegulis fecit. τ dicta ornamēta inuexit in tyberim: fecitq cōstātinopolim apportari. iniquitas ergo hui⁹ imperatoris causa fuit flagelli populi xpiani: sed tantarū iniquitatū merito penam luit. Nā cuз impius imperator secreto in balneo lauaretur suiq milites eius seuiciam ferre non volentes occiderunt eum. Diligēter est ergo hic attendendū qualia sunt premia impiorū q diu enī bonus fuit τ sancte ecclesie debitā reuerētiā exhibuit sibi pspera successerunt. Sed cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit. τ fine infelicissimo diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni τ fugit imperator romanorum.

Sextum bellum inter arabes et xpianos vt narrat generalis hystoria hyspanie accidit circa annū domini sexingentesimuз sexagesimūoctauū. Imperante constantino predicti constantis filio. Hic cōgregauit plusq mille naues τ transiuit maria vt bellaret cū moabin rege arabū. Ille vero cognito eius aduentu misit cōtra ipsum quēdā militem strenuū nomine andallā et cōmisso duro certamine vict⁹ ea imperator. τ relicto cāpo fugit ad naues et regressus est constantinopolim cum paucis: q multi de suo exercitu perierāt et captiuati sunt in hoc imperatore nō minus admirandum est iudicium dei q in pcedentibus. quia illi suo peccato puniti. hic vero non: quia malus vict⁹ est ab infidelibus: sed vt in dei timore conseruaretur τ malis prebe ret exemplum ne desperent in tri

bulationibus qui bonos permittit tribulari: vt de iob ꝛ thobia sacra scriptura exemplariter ostēdit vel forte quia indiscrete se cōmisit pre dicto certamini non tantuꝫ de deo ꝙtum de sua potētia confidēs. Unde predictus imperator bonus ca tholicus fuit ꝛ modestus. Primuꝫ quoqꝫ qd̄ fecit iusta ꝛ debita vindi catio patris sui: qm̄ omnes quos in mortem patris conspirasse com perit: crudeliter interfecit. ꝛ eccle sias que a tēpore eraclij proaui sui imperio ab hereticis destructe fue rant reparauit contra omnes cleri cos ꝛ laicos principes et prelatos achephalorū ꝛ monachilatarū he resi maculatos tanꝙ verus catho licus ꝛ zelator fidei catholice sue si ne repromissione ꝑcessit: ꝛ per istū ꝰm omēs hystorias reparata est fi des in grecia: que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integra ta est etiā pax ꝛ fides inter latinos et grecos extirpatis hereticorū zi zanijs per principem memoratuꝫ. In quo est mature ac ꝓuide atten dendū ꝙtum facit bonitas princi pis ad soliditatem fidei: ꝛ bonum ꝛ quietem statuꝫ ecclesie ꝛ econtra malicia ꝛ infidelitas principis ꝙ tum nocet. quod ostendunt isti duo principes pater ꝛ filius. pater em̄ quia malus ꝛ infidelis fuit ꝛ vilis hereticus fidem in oriēte corrupit statūqꝫ ecclesie annihilauit. Filius vero quia bonus iustus verusqꝫ ca tholicus erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

¶ Uincunt sarraceni ꝛ perdit to taliter nomē xp̄ianoꝝ in affrica.

Eptimū bellum inter arabes ꝛ xp̄ianos circa idē temp9 accidit in affrica. in qua licꝫ sar raceni nimium essent multiplicati xp̄iani tm̄ nondum erant totaliter deleti. Unde supradictus abdalla. de quo in precedenti bello fecimus mentionē veniēs in affricam: vt eā subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidē moraba tur. ꝛ bellauerūt simul ambo: sed fi naliter victus fuit comes perdidit ꝙ ibi multos de suis ac relicto cā po fugit. ꝛ extunc perdiderūt xp̄ia ni honorem suum qui in affrica ha bitabāt et tota illa terra fuit posi ta sub infideli potestate.

¶ Uincunt christiani ꝛ sarraceni efficiuntur tributarij.

Ctauū preliū iter sarracenos ꝛ chri stianos accidit circa annū dn̄i sexingētesi mū septuagesimū se ptimū tempore predicti imperato ris. Tunc em̄ sarraceni ꝛ romani vt in generali hystoria hyspanie con tinetur: magnū prelium habuerūt ꝛ cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatoruꝫ. quo anno mortuus est papa deodatus. Sarraceni autem eo tempore posuerunt treugas cuꝫ romanis p. xxx. annos sub hac ta men conditione ꝙ sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

¶ Uincūt xp̄iani ꝛ cremant naues sarracenorum sub rege bambla.

Onuz prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa annū dñi septingētesimū octuagesimū quartū. Imperāte iustiniano pdicti imperatoris filio et regnante in hyspania virtuosissimo rege bāba tunc enim applicuerūt ad littora hyspanie.cclxx.naues sarracenorū et percurrentes terrā illā maritimā fecerunt magna dāna. et plurimos xpianos occiderunt. Sed statim vt cognouit predictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et ceperūt naues.et ignibus concremauerunt:ac maiorē partē arabū occiderunt ense. Aliosqꝫ captiuos duxerunt.et sic regressi sunt cū honore ad predictum regem bambam.

¶ Uincūt xpiani multis militibus sarracenorum occisis in syria.

Ecimum bellū inter sarracenos et christianos accidit circa annum dñi octingētesimū tricesimū. Imperante supradicto iustiniano:et sedēte in cathedra petri sysinnio.tunc enim romani syriaꝫ peruagantes bello terribili multa milia sarracenorū occiderunt vt in chronicis imperatorum continetur.

¶ Uincunt sarraceni in hyspania et occiditur consobrinus regis roderici.

Ndecimū bellū inter sarracenos et christianos accidit in hyspania imperante leone.iii. et sedente in cathedra Petri Constātino primo.et regnante in regno castelle rege Roderico.tunc muca rex affrice precepit Cariph cuidā capitaneo suo qꝫ auxiliū et fauorem proditori comiti iuliano daret contra xpianos q.xii.milia electorꝫ ad pugnā ei tradidit.et ipse secrete in nauibus mercatorū hyspanie trāsduxit.postqꝫ ergo oēs fuerūt in hyspania congregati sunt in quodaꝫ monte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla cariph:et lingua nostra nominatur gybraltar.qꝫ cū rex rodericus sciuit misit illuc quēdaꝫ consobrinū suū qui dicebatur mingo cū magno exercitu qui sepe bellauit cuꝫ supradictis sarracenis:sed semper fuit victus et finaliter interfectus est a sarracenis qui discurrētes p beticā puinciā .q est terra hyspalen.ciuitatis multa dāna fecerūt et nō potētib⁹ gotthis bella sustinere terga sunt coacti ostendere inimicis suis:nec ex fuga liberati sunt:sed fere ibi oēs perierunt.

¶ Uincunt sarraceni et perditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gotthorum.

Uodecimū bellū inter sarracenos et xpianos fuit in hyspania circa pdictū tps. s. post supradictū bellū. Cū ei supradict⁹ muca viderꝫ strēnuitatē comitꝫ iuliani i victoria pcedētꝫ belli certificat⁹ d ei⁹ fidelitate iterū cū maiori exercitu ipm comitē vna cū cariph misit in hyspaniā qui cū applicuissent inceperūt statim destruere puinciā

betícam q̄ est gnadalquenir ⁊ prouinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitum gotthoꝝ qui cū ip̄o erāt congregauit: quorum numerus vltra centum milia armatorū se extēdebat: ⁊ intrepide iuit contra eos. Inuenit prope flumē quod dicitur gnadalete: quod est ꝓpe ciuitatem assidonie: que nunc dicitur xerim ⁊ xp̄iani erant ante. Sarraceni vero vltra flumen. Aliqui tamē dicūt ꝙ illud bellum fuit in campo: qui dicitur desangonera que est iter murciam ⁊ lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue in lecto eburneo indutus pannis pōderis aurei et corona aurea coronatus. sicut mos tunc erat regū gotthorum cōmissum est ergo bellum: ⁊ durauit dieb⁹ octo: sc; a die dn̄ica vsq; ad diē dn̄icam sine intermissione mortuiq; sunt de exercitu sarracenorum vbi precedebat cariph sexdecim milia hominū. Comes tamē iulianus ⁊ qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter ꝙ confregerūt acies xp̄ianorum: cadentibus ergo plurimis ex vtraq; parte. ⁊ dispersis xp̄ianis ac rege roderico q̄ magni cordis erat: aliquando fugiēte aliquando furibundo impetu contra inimicos reuertente. finaliter xp̄iani non potentes sufferre prelium tergaverterunt inimicis suis fugientes. de morte autem predicti regis in eodem bello dubitatur Ueruntamen corona et indumenta ei⁹ ac calciamēta aurea equusq; eius qui dicebatur orelia inuenta sunt in quoddā tremedali apud supradictum flumē gnadalete absq; corpore nec postmodū de eo aliq̄d scitum est nisi ꝙ in regno portigalie in quadā ciuitate q̄ dicit̄ viseo inuētus fuit lapis vnius sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum defecitq; in eodē bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post hec sarraceni nō obstantibus viribus gotthorū totā hyspaniā ferro flāma fame attritam suo dn̄io mancipauerunt ⁊ gētem quā per p̄terita secula valde timuerūt ꝓstrauerunt. Si quis diligēter voluerit inuestigare cur deus ꝑmiserit tā grane flagellum in hyspania breuiter dici pōt ꝙ ꝓpter peccata principū Roderici: sc; ⁊ sui predecessoris vitise. Uitisa em̄ fuit ꝓbrosus et flagitiosus multaq; flagitia ꝑ hyspaniam semiauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicationibus multis cōtulit plebēq; suā ad lasciuiam ⁊ luxuriā inclinauit sed ⁊ ep̄i et ecclesie ministri aspernabantur ecclesiastica officia ⁊ clausis foribus ecclesiarū despiciebāt ecclesiastica sacramēta ⁊ ne aduersus eū parens vniuersalis xp̄iani progeniei insurgeret. Ep̄is ceterisq; ecclesieq; ministris vxores lasciuus rex habere precepit. Et ne romano obedirēt pontifici sub interminatione mortis prohibuit. Hec q̄dē causa pereūdi hyspanie fuit. tota em̄ gotthoꝝ nobilitas incōuiuijs libidinibus ⁊ vitijs immersa altissimū ad iracūdiam ꝓuocauit. Itaq; vitisa datus est in reprobū sensum intātū vt muros ciuitatū

vrbium sui regni subuerterit nec possūt ei resistere ciues paucis exē ptis quas nō ausus fuit destruere precepit etiam ꝙ destructis armis vomeres et falces facerent ad colendum terrā quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: lȝ dicat Rodericus tudēsis in cronica sua ꝙ rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor vicise fuit vir belliger et dirus: et ad omne negocium expeditus: vita tamē et morib⁹ vicise non dissimilis quia cum vxore vel filia comitis Juliani peccauit cū ipse suā i affrica faceret legationem. q2 ergo xp̄m reliquerant p̄dicti principes cum populo suo ꝛ cōcubinali luxurie fetore: se subderāt. Ideo merito deus pmisit eos dari in reprobum sensum et ꝙ p̄dictus comes iulianus pditorie se iūgeret sarracenis ꝛ totam hispaniā vt predictū est delerent. Hystoria aūt predicte destructiōis lati⁹ habet in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xp̄iani in aquitania et perimitur aldramānus cū. lxxv. milib⁹ sarracenoꝝ.

Terciumdecimuȝ bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit in aquitania galliarum puincia. Cum eñ sarraceni hyspaniaȝ subiugassent accidit circa idem tēpus regnante in francorum regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat ꝙ ipse karolus ligerim fluuium transiēs endo necꝫ ducem aquitanie bellando victum fugaret. Endo ergo dux per oīa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cōtra karoluȝ inuitauit. Sarraceni aūt de tali inuitatione non modicū gaudētes cū omnibus eoꝝ familijs galeas habitaturi. fluuiū garenā transierūt oīaꝙ i ore gladij deuastātes ecclesias dei cremauerunt ꝛ omnia sine deletu etatis vel sex⁹ sanguine implent quibus karolus pnceps strēnuus dei fretus auxilio qui sperātes in ipsum nō deserit animose ac potenter occurrit et ex ip̄is sarracenis. ccclxxv. milia vna cū ipsorū regio aldramao victoriose perimit de suis vero nō nisi mille quingentos amisit. Tūc endo dux ad cor rediens karolo reconciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eorūꝙ reliquas toto posse destruxit.

¶ Uincūt christiani et capitur ciuitas auinionēsis de potestate sarracenorum.

Quartūdecimū bellū iter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit post p̄dictū bellū Auiniōe: intim ei sarraceni p̄ualuerūt in occidētali plaga capta hyspania ꝙ ciuitatem ceperant Auinionem. contra quos p̄dictus princeps karolus marcellus veniens bellum maximum cuȝ eis habuit et ciuitateȝ Auinionēn. aggredit animose. Unde sicut de hiericho legitur cum strepitu et sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit et hostes fidei nostre vsꝙ ad interfectionem contriuit: vt latius

continetur in hystoria regũ fracie.

¶ Vincũt xp̄iani peremptis duobus regib⁹ sarracenorũ et capitur narbona et plures alie ciuitates ⁊ loca a karolo marcello.

Quintũdecimũ bellũ inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit post p̄dictum bellum in vrbe narbona in qua presidebat achinunam rex sarracenoꝝ cõtra quem veniẽs p̄dictus princeps karolus marcell⁹ predictum regem obsidet. In cui⁹ obsessi regis subsidiũ amorrea rex ex hyspania cũ sarracenorum graui multitudine venit: cum quibus karolus strennuissimus animoso bello congreditur et ambob⁹ regibus bello pemptis captoq; virib⁹ ciuitate reliquias sarracenorũ vltimo contriuit exterminio. Hi enim qui euaserant karolo insequẽte fugientes in profundũ maris dimersi sunt. Demum karolus victoriosus princeps. Nemeansũ agothẽn. Aliasq; gothie regionis vrbes a sarracenis inuasas triũphando cepit et in totũ destruxit. Igitur arelatens. vrbe que a sarracenis capta erat et omnibus aliis in circuitu captis sarracenos extermiauit in totum et sic sarracenis qui pene totam asyam totam libiam maioremq; partem europe inuaserãt karolus strennuissimus princeps dei fretus auxilio ⁊ romana eccl'a sibi fauente oẽm spem sibi abstulit galeas inuadẽdi predictus etiã karolus marentinũ prouincie ducem qui sarracenos inuitauerant ad galeam inuadendum bellando deuicit totamq; prouinciã sue subdit ditioni.

¶ Vincũt xp̄iani et incipitur recuperatio hyspanie cũ mirabilibus dei occisis plusq̃. lxx. milibus sarracenoꝝ prope ouetum.

Sextũdecimum bellũ inter sarracenos et xp̄ianos accidit i hyspania prope ciuitatem ouetens. Licet eni deus pmiserit tam aspere hyspaniã flagellari q̃ tamẽ diuina pietas quos pcutit tãdẽ sanat surrexit quidam nobilis ex cãtabira nomine pelagius filius ducis sanille quem rex egitha baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup: predictũ pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui eleuatus in astuciis cum illis paucis xp̄ianis qui ibidem remanserãt factus est eorũ rex et in secundo anno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentitrigintasex imperante leone. iii. ⁊ sedẽte in cathedra Petri cõstantino. viii. multitudo quasi inumerabilis sarracenoꝝ venit cõtra eum quod cũ rex pelagius sciuit in quandã speluncam circa predictam ciuitatem ouetensẽ. que dicitur lingua nostra cueua douga cũ mille viris se reclusit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca vndiq; ex rupa scisa naturaliter constructa taliter quod nullo ingenio hominũ potest debellari. Est enim locus ita securus: sicut si de⁹

fecerit ipsius scienter pro illo casu. Predictus ergo rex cum omni animositate de saluatione patrie et sponse christi agere festinauit credens facile esse deo multos concludi in manu paucorum. cum ergo circundaretur vndique a sarracenis in predicta spelunca et vellent ipsi sarraceni violenter speluncam intrare christianosque premere omnes lapides omnes sagitte et quecunque alia iaculabantur valde flamine venti retorta: mox reuersa iacientes sarracenos aliosque existentes vulnerabant sicque breui spacio vltra. xx. milia sarracenorum vnacum eorum duce opa propriis armis pro magna parte perierunt. Alii vero fuerunt ita excecati vt nescirent quid facere deberent. Uidens autem predictus rex pelagius miraculum tam manifestum exiuit confidenter a predicta spelunca cum suis et interfecit aldaman capitaneum sarracenorum et plures alios milites eiusdem. sed nec sexaginta milia que remanserant fugientes a bello vindictam diuinam euaserunt. Nam cum secus vnum flumen quod ibi prope est graderentur quoddam supercilium montis a fundamento corruens totam illam multitudinem sub aquarum vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit ciuitatem legionensem. que a asturiis nimium est propinqua predictus rex pelagius regnauit. xiii. annis et mortuus est in loco qui dicitur cangas: et successit ei in regno fauilla filius eius qui solum regnauit duobus annis interfectus a quadam vrsa cum qua voluit solus pugnare: et successit ei in regno alfonsus primus gener regis pelagii qui fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco suo.

¶ Uincunt christiani in aquitania et perimuntur. ccclxxv. milia sarracenorum.

Decimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit sub predicto leone imperatore et sedente in cathedra petri Gregorio. iii. Tunc innumerabilis multitudo sarracenorum cum vxoribus et filiis aquitaniam intrauerunt vt ibidem habitarent quibus occurrit karolus marcellus et ex eis. ccclxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi sarraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum est supra bello. xiii.

¶ Uincunt christiani perempta innumerabili multitudine sarracenorum et destructis tribus milibus nauibus quinque solum exceptis. liberatur constantinopolitana ciuitas.

Decimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus supra ciuitatem Constantinopolitanam tunc enim sarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictam ciuitatem obsederunt et triennio obsessam tenuere: constantinopolitani quoque ad auxilium a scitis vulgaribus contra sarracenos congrediuntur orationibus pro sanctis viris in re

gia ciuitate. xxxij. milia ex sarracenis sine suorum lesione prosternunt sarraceni quoque residui quorum erat innumerabilis multitudo per orationem sanctorum virorum fame frigore bello et pestilentia perierunt. Unde iiij. anno confusi ab obsidione recesserunt nauibus partim igne consumptis partim dimersis itaque ex tanta nauium multitudine vix quinque naues ad propria redirent infra ciuitatem tamen. xxx. milia hominum pestilentia perierunt quod deus fecit vt suam potentatem et clementiam hominibus ostenderet.

Uincunt christiani in aquitania et perimitur rex sama cordubensis cum suis.

Decimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit tempore supradicti imperatoris leonis circa circa ciuitatem tholosanam. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniam intrans terram destruebat et obsedit ciuitatem tholosanam quod cum francigene cognouerunt venerunt in succursum ciuitatis cum endone duce eorum. Rex vero sama contro eos exiuit et bello letali commisso cecidit sama sarracenorum rex mortuique sunt ibi plurimi sarraceni: alij vero fugientes euaserunt.

Uincunt christiani et perimitur abdarramen dux sarracenorum in aquitania a karolo marcello.

Uicesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit duobus annis post predictum bellum. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitatus ab endone duce contra regem karolum marcellum cum multitudine graui transierunt flumen garronam quod transit iuxta tholosam et ignibus combusserunt et destruxerunt magnam terram karoli regis francorum. Cum autem predictus rex karolus sciuit de misericordia altissimi confisus venit super eos et bello asperrimo commisso victi sunt sarraceni et rex karolus interfecit predictum abdarramen ducem sarracenorum pluresque sarraceni ibi ceciderunt Alij autem dare sunt terga coacti. Fuerat autem numerus sarracenorum qui ibi venerant tricentasexagintaocto milium captiuauit autem mille quingentos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus quod cum vidit predictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat piissimus clementer pepercit ei quo facto predictus dux insecutus est sarracenos fugientes qui euaserant in prelio et multos ex illis quasi sine numero interfecit.

Uincunt sarraceni fugato endone duce francorum et perempta multitudine christianorum in francia.

Uicesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumtricesimum sextum. Tunc enim abdarramen rex sarracenorum collecto magno exercitu proposuit debellare terram regis

karoli francorum et fecit fieri pōtes in fluminibus in quibus non erāt et applanare vias que erant in ali quibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodanus per alueos extraxit vt posset leuius ipsum pertransire et veniens sup ciuitatem orlienensem eā obsedit cōtra quem veniēdo dux: de quo supra dictum est cum magna potestate francorum bellauitq; cū eo et ceciderunt multi ex vtraq; parte sed finaliter victi fuerunt christiani et fugierunt. Sarraceni vero insequentes eosvsq; ad rodanū peruenerūt ibi franci timore mortis cogitātes liberari flumen predictū intrauerūt et mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce et paucis cum eovbi vsq; in hodiernū diez apparent sepulchra mortuorum.

¶ Vincunt xpiani et fugat secūdo endo dux in francia.

Vicesimūsecūdū bellum inter sarracenos et xpianos post pdictum subsequent accidit. Unde pdictus abdarramen cū esset nimium letus pter victoriam supradictā cogitauit vlterius pcedere et destruere terram francie: et pertransiuit flumina gorgodomā. quod cum sciuit endo comes pduxit iterum contra eū exercitum magnū et pugnauit cum eo scdo. Sed iterum deo pmittēte vict9 fuit et fugit et mortui ibi fuerunt multi francorū fideles.

¶ Vincūt xpiani et pimitur pdict9 abdarramē in frācia cū multitudine sarracenorum p karolū marcellum.

Vicesimū tertiū bellum inter sarracenos et xpianos post pdictum bellum subsequenter accidit. Cum enī predictus abdarramē elat9 in corde suo propter victorias habitas. quas sue attribuebat idustrie et potestati voluit vlterius pcedere per terram Francorum insequendo predictum endonem ducē vt eū interficeret. et pertransiuit petragoricam destruendo et cōburendo qcquid inueniebat. destruxit etiam et cōbussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiā sancte Marie ac regis palacia. Sed q2 deo nunq̄ placuit superbia et ipse ponit termios vite humane voluit q ibi veniret ille maledict9 abdarramen. Unde cum supradictus dux endo fugiēs a prelio veniret ad regem karolus qui erat vir belliger et sapiens i armis congregauit magnū exercitū germanorum et hepidarū et francorum venitq; animose cōtra abdarramē et pugnauit cū eo septem diebus in quibus neuter alterū vincere potuit sed bellū vltimū durauit p totam diem vsq; ad noctem et finalr mortuus est ibidem abdarramē et multi sarraceni. Alij vero nocte fugientes in galeam gotthicam se receperunt: mane aūt facto viderunt christiani tētoria sarracenorum homines vero nō videbant. Euntes ergo quasi ad pugnam dispositi et neminem inuenientes expoliauerunt cāpuz vbi maximas diuitias inuenerunt.

¶ Vincūt xpiani et fugat rex abde

malech cordubens. p francos pempta multitudine sarracenorum.

Vicesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumquadragesimumprimum. Tunc enim abdemalech rex corduben. collecto magno exercitu proposuit debellare francorum regnum: et veniens non transiuit montes pyreneos. Franci vero cum audierunt quod abdemalech veniebat contra eos circa montes pyreneos preparauerunt se ad pugnandum. Uenientes ergo pugnauerunt cum eo et interfecti sunt multi sarraceni et rex abdemalech fugit et recollegit se in celsiberiam que est in littore yberi fluminis.

Uincunt xpiani in regno castelle et occiditur theban rex corduben. et omnes sarraceni qui cum eo venerant.

Vicesimumquintum bellum iter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimum. Tunc enim theban rex corduben. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidem et omnes sarraceni qui cum eo venerant ibi perierunt.

Uincunt christiani et claret rex alfonsus catholicus

Vicesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimum tertium. Imperante supradicto leone et regnante in regno legionis rege alfonso catholico supra dicto qui ideo dictus fuit catholicus quod optime custodiuit precepta dei et ecclesie catholice: fuit etiam serenissimus zelator fidei et refector christianorum sancto exemplo: et iste fuit primus rex qui vocatus fuit alfonsus et fuit filius ducis petri de cantabria et gener regis pelagii. Eo ergo tempore predictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram camporum que clauditur quattuor fluminibus scilicet deslacarrione. pisorica et doreo: et bellans cum sarracenis conquisiuit illam deuictis sarracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a sarracenis portum et beiambragam viseum et flamam. habuitque post hec plurima bella cum sarracenis semper victoriosus existens. lucratusque est vltra predicta a sarracenis ledisinam salmanticam numanciam que nunc dicitur samora et omnem maritinam terram galechie rediens in castellum bellauit cum sarracenis et diuicit eos obtinuitque senem septem mancas dominas saldanamque amaiam mirandam segobiam abulam ozonam: sepuluedam argautam vianam occani et rinerendicam carboueram aluegiam cifimeram alexancum transmiream subuertam tenicam bardiliam: que nunc dicitur castella antiqua. alana ordimam vicaiam

asicompomphanā, beforiam q nūc dicitur victoria. nauarrā rucomā pācornū et tarraciū quousqꝫ peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit: necessariisqꝫ muniuit, et reduxit ad terram ppriam multos christianorum populos: qui timore sarracenorum fugerāt per montes et deserta vagantes: extraxitqꝫ plurimos xpianos captiuos de potestate sarracenorum: cum quibus terrā populauit, ecclesias auro et agento ac lapidibus preciosis decorauit. In cui9 obitu audite sunt voces in aere dicentes. ecce quomodo iustus moritur: et nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis: et anima sua et memoria est i pace. regnauit. xix. annis. et sepultus est in loco qui dicitur cangas. et successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Uincunt xpiani fugato nicaph rege cordubeñ. et perimūtur. liiij. milia sarracenorum sub rege fruela.

Uicesimumseptimum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimumquartum. regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubeñ. cuꝫ magno exercitu fuit: vt percurreret regnum galechie. et cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predictus rex fruela. et cōgregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph et fugit a campo cū paucis de suis: et perierunt in illo bello. liiij. milia saracenoꝝ et extunc rex fruela habuit regnuꝫ galechie qd ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiij. ānis et mortu9 est: et successit ei in regno aureli9 frater ei9 qui regnauit sex annis: et nihil famosum fecit cōtra saracenos. successit ei in regno donus sylo et nihil singulare fecit cōtra saracenos: regnauit. vij. annis et mortuus est. successit ei in regno alfonsus secūdus q fuit fili9 regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

¶ Uincūt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana p karolum magnum.

Uicesimum octauū bellū inter saracenos et xpianos: accidit circa annum dñi septingentesimū sexagesimū primū. Imperante constantino sexto. Tunc infans karolus: quia in aliquibus contradicebat patri suo frācorum regi pipino venit in hyspaniam: et declinauit ad regem galafram qui tūc erat rex toleti. Quare antē ad ipm declinauerat hystoria narrat qꝛpropter eius filiā galianam que mire pulchritudinis erat. recepto ergo honorifice pdicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidaꝫ potētissimus saracenus cuius nomē erat brāmante cum multitudine graui venit sup dictam ciuitatem toleti et fixis tētoriis i valle someriam obsedit eā. aggredienti

bus ergo saracenis a pdicta ciuitate cū francigenis illis qui venerāt cū infante pugnauerūt cū brāmante ⁊ intātum fuit vigor frācoꝝ accēsus ꝙ vicerūt saracenos brāmantis. Illi vo iterū redeūtes cōtra Frācos vicerūt eos qd videntes frācī timuerūt valde. Sed comes eorū dux qui dicebaf don ibi morāte animauit eos dicēs. Scriptum est ꝙ cū deus vult pauci vincunt multos qd verbuꝫ audientes animati sunt: ⁊ iterū redeūtes contra saracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerūt eos. Sed resumptis virib⁹ saraceni pugnauerūt cōtra francos: et durauit pugna magna parte diei sic ꝙ aliquādo vincebātur frāci aliqñ saraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat. Inter hec oīa pdict⁹ infans karolus in palatio suo dormiebat: ⁊ cū euigilasset a somno et nemīnē in palatio videret mirat⁹ est valde ⁊ cogitauit ꝙ sui tradidissent eum. Incepitq; pre ira ambulās p palacium secū loqui noīabatq; nomē suū patris ⁊ matris ac totū genus suum vnde ipse veniebat. q̄ oīa audiens galiana de loco alto ⁊ secreto. Unde cū cōtemplabaf ornauit se festinanter et sola ingressa est ad infantē certificata ex auditis ꝙ hic erat karolus dñs francoꝝ: et lꝫ infans karolus vidit eam solā intrantem nō ei assurrexit: q2 non habebat in cōsuetudine alicui mulieri inclinare nisi soluꝫ imagini virginis gloriose ⁊ suo nomine. Dixitq; galiana karole. Si ego scirem vbi merces datur p dormitione lꝫ sim mulier ego irem illuc: ⁊ si vultis scire quare hec dico: q2 videtur mihi ꝙ nō est vobis cura succurrēdi genti vestre q̄ est in magna pssura in prelio sub valle someriē bellās cōtra saracenuꝫ brāmantē ⁊ si rex pater meus sciuerit ꝙ vos non estis ibi non habebitis bonū premiuꝫ. Tūc dixit ei karol⁹ Galiana si ego possum habere vnū equum ⁊ arma cū quib⁹ possum ire illuc cito succurrerem eis. Et ait Galiana. karole. si dederitis mihi fidē ꝙ me deducetis in franciā vobiscū ⁊ me facietis xpianam ⁊ ꝙ me in vxorē recipietis dabo vobis q̄cunq; petitis. Promisitq; karolus oīa predicta qd audiēs galiana sciēs ꝙ nō frāgeret sibi fideꝫ nimis gaudens ex pmisso deduxit arma ⁊ ipsa manu ppria armauit infantē tradiditq; sibi equū qui dicebatur bankete ⁊ ensem qui dicebaf guiosa q̄ in donis miserat sibi supradict⁹ saracenus brāmante ⁊ celeri cursu venit in locū pugne ⁊ ingressus est bellū animose et primo impetu perimit manu ppria. xij. de melioribus militibus brāmantis ⁊ multos alioꝝ Uenit aūt verbū ad brāmantē vbi residebat in tētorio suo de nouo milite ingresso pugnaꝫ qui tāta dāna fecerat: ⁊ irato animo exiuit in pugnam querēs militē illum cūq; eū inuenisset ⁊ cognouisset ꝙ ille erat equus quem miserat galiane amplius est iratus et irruens in eum ⁊ nō minori animo karolus in brāmantem lancee eoꝝ confracte sunt p pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus multiplicabant ⁊ mi

iratus saracenus de fortitudine militis xpiani quesiuit ab eo qs esset et de quo genere q̄ omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc cepit ipsum timere saracenus sȝ resumptis viribus dixit sibi ego faciam φ nunq̄ redeas ad terram tuam. ⁊ karolus respondit sibi qđ dicis in manibus dei est. ⁊ dixit bramante ego te occidā. ⁊ eleuato gladio qui dicitur durandarte: percussit karolum grādi ictu. Et precidit galeaȝ cum magna parte capillorꝫ et cum magna etiā parte armorꝫ corporis sed tamē nō tetigit carnem ei⁹. De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense ꝑcussit predictū saracenū brāmantem et amputauit eius brachium dextrū φ in terram cecidit simul cū gladio durādarte. Uidēs autē se letaliter esse ꝑcussum fugit a facie karoli: sed et karol⁹ subito descēdit de equo et cepit gladium predictuȝ: ⁊ ascendēs equum cum vtroq̄ gladio: insequēs predictuȝ brāmantē plurimos saracenos ante se reperiēs perimit. Cūq̄ attingisset predictū saracenū brāmantē fugiētem eleuato ense qui gniora dicebat percussit ipsuȝ quodā ictu terribili sic φ ipsuȝ duas diuisit in partes: et cecidit mortuus in terram: quo facto descendit de equo ⁊ precidit caput eius ⁊ accepit vaginam gladij durādarte ⁊ omnia arma eius que omnia deduxit galiane. Uidentes autem saraceni dominum suū mortuum terga sunt dare coacti christiani ꝟo expoliauerunt campum vbi multū aurum ⁊ argētum inuenerunt tentoria multa et plurimas alias diuitias. Post hāc victoriam audiuit karolus morteȝ patris sui ⁊ secrete recessit. Deductaq̄ est galiana etiam furtim in franciā factaq̄ est christiana ⁊ accepit eam in vxoreȝ: vt plenius cōtinetur in hystoria hyspanie.

Uincunt christiani peremptis pluribus regibus saracenoruȝ ac pluribus ciuibus captis per karoluȝ francorum regem.

Uicesimūnonuȝ bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū domini septingentesimum septuagesimuȝ septimum. Tūc enim predictus rex karolus rex frācorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus congregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam ⁊ cesar augustaȝ quas tunc saraceni possidebāt pugnauit contra reges eorꝫ ⁊ occidit eos prostrauitq̄ muros ciuitatum ⁊ cepit plures alias ciuitates saracenorum ac sub ditione sua constituit: quas paucis elapsis diebus saraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanum imperium ⁊ fuit strennuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani ⁊ perimūtur lx. milia saracenorum per regē alfonsum castum.

Tricesimū bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū dn̄i septin

gentesimū octuagesimū septimum regnante in regno castelle alfonso secūdo filio regis fruela qui dict⁹ fuit castus eo ꝙ semꝑ castitatē ser uauerit licꝫ habuit vxorē que scdꝫ aliquos fuit soror karoli magni su pradicti. Tunc quidā potens sara cenus cui⁹ nomē mechaij cū multi tudine graui intrauit asturias ⁊ in cepit destruere totam terrā contra quē ꝑdict⁹ rex alfonsus castus col lecto exercitu xp̄ianorūꝫ celeriter fuit bellauitqꝫ cū eo in quodā loco qui dr ledos ⁊ deuicit eum ac occi dit ⁊ perierūt in bello.lx. milia sa racenoꝝ multa alia bella vicit ⁊ lo ca plurima obtinuit sicut infra di cetur ⁊ abstulit timorē a cordibus christianorum contra saracenos ⁊ regnauit.xli. annis dilectus a deo ⁊ hominibus sepult⁹ est apud oue tum in ecclesia sancte marie.

¶ Uincunt saraceni et portant sa racenorum terraꝫ narbona vsqꝫ ad ciuitatem cordubē scꝫ pro mesquita saracenorum construenda.

Tricesi mūprimū bel lum iter sara cenos ⁊ chri stianos acci dit circa an nuꝫ dn̄i septi gētesimū nonagesimū primū. Tūc item amiramamolim misit vnū po tētem saracenū cuius nomen erat abdemalech cū exercitu magno vt destrueret terrā xp̄ianorū. Ille er go direxit iter suū cōtra ciuitates gerundā ⁊ narbonā quas cū obse disset post multa certamina obti nuit eas et multa alia loca circum quaqꝫ posuitqꝫ eas sub ditione sui dn̄i item et tot fuerūt spolia q̄ ha buit ꝙ quinta pars deputata item amiramamolim fuit.xlv. mille du planoꝝ auri: ⁊ cū his diuitijs per fecit ꝑdictus item mesquitaꝫ cor dubeñ. quem suus pater inchoaue rat q̄ nunc est ecclesia maior ibidē ⁊ intātuꝫ ꝑdictus abdemalech op pressit xp̄ianos illi⁹ patrie ꝙ fecit memoriā illius facti ⁊ dn̄i ꝙ dedu cerēt in curribus in ꝑdicta ciuita te narbone vsqꝫ ad ciuitatē cordu benseꝫ tātam multitudinē terre ꝙ ex ea ꝑdictus item fecit fieri vnaꝫ mesquitā intra fortalicium ꝑdicte ciuitatis cordubeñ. pluresqꝫ alias mesq̄tas renouauit ⁊ de nouo fecit

¶ Uincunt christiani ⁊ capit nar chimona a karolo magno.

Tricesimū secunduꝫ bellū iter saracenos ⁊ xp̄ianos acci dit circa annuꝫ dn̄i septingēte simū nonagesi mūquartū. Tunc karolus magnus rex francorū de quo supradictū est in bellis.xxviij.⁊.xxix. cōgregauit magnū exercitū ⁊ venit contra ci uitatem barchinoneñ. qꝛ saraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitqꝫ cū eis et obtinuit ciuitatem: sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

¶ Uincunt christiani ⁊ perimun tur duo duces exercitus saraceno

rum sub rege alfonso casto.

Tricesimuz tertiuz bellū inter saracenos ꝛ christianos accidit circa annum domini octingētesimū decimum tempore supradicti regis alfonsi casti. Tūc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebatur abobales: dux vero alterius melchi. Sz sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter: quia potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cum eis victiqꝫ sunt saraceni ꝛ multi eorum mortui. Alij vero fugierunt: sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducē eorum in loco qui dicitur naron. Alterum vero ducem perimerunt in flumine qui dicitur cepha.

¶ Vincunt christiani ꝛ perimitur ores rex meride p regē alfonsum.

Tricesimum quartum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo Tunc enim rex ores meride cōgregauit magnum exercitum et venit vt percurreret terram regis alfonsi fixitqꝫ sua tentoria super benauentum quod cuz sciuit predictus rex alfonsus castus venit scelériter contra eum bellauitqꝫ cum eo ꝛ occidit eum plurimiqꝫ de exercitu saracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis sanxij didaci qui multos ex saracenis perimit.

¶ Vincunt christiani ꝛ occidit rex badayos per regē alfonsum castū.

Tricesimūquintum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit āno domini octigentesimo duodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samoram ꝛ obsedit eam. Rex autē alfonsus castus predictus preparauit se potentissime ꝛ venit contra eum bellauitqꝫ cum eo: et occidit eum ac plurimos saracenos cum eo et qui potuerunt euadere fugierunt: sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter ꝛ multos eorum interfecit sic: q pauciſſimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt.

¶ Vincunt christiani ꝛ perimūtur vltra duodecim milia saracenoruz per regem alfonsum castum.

Tricesimum sextū belluz inter saracenos et xpianos accidit anno sequēti scz octingētesimo tredecimo. Tūc intrauit vnus magnus exercitus saracenorū i terrā supradicti regis alfonsi casti. Et cū saraceni gloriarētur in multitudine sua diuisi fuerūt in duas partes quarū vna iuit cōtra locū illū vbi erat pdictus rex alfonsus. Cū ergo sciuit rex alfonsus castus audacter iuit contra poluezeran. Altera vero ꝑ eos cum exercitu

suo: et fecit similiter duas ptes sui exercitus ꝛ cum vna misit bernardum, de quo supradiximus contra illos sarracenos qui ibant versus poluezerã. et ipse iuit cũ altera parte cõtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cũ pte sua et habuit preliũ magnum cum illis sarracenis in loco qui dicitur valde moro. qui est in fontaria portu galie. ꝛ deuicit eos: ꝛ plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cũ altera parte que ibat contra eũ ꝛ pugnauit cum illis pro pe flumẽ de ornesa. ꝛ interfecit ibi xij. milia sarracenorũ: ꝛ deinde insequẽs eos tot fuerũt occisi ꝙ paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus rediit de illo bello ditissimus et spoliis sarracenorum.

¶ Uincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte christine capitur per regem alfonsum castum.

Tricesimũ se primum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimo decimooctauo. Tũc sarracenus quidã nomine machometus qui cũ multitudine magna sarracenorũ venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cũ eo p̃dictus rex benigne eum recepit in vasallum: ꝛ iurauit illi sarracenus ꝙ ꝑ semp esset fidelis regi alfonso ꝑpter qd̃ p̃dictus rex p̃cepit ꝙ habitaret cũ multitudine sua in galetia. Sed qꝛ p̃dict⁹ sarracenus erat proditor sicut bellauit cõtra abdarramẽ filiũ alharrẽaramolim regis cordubeñ. ꝛ vidẽs ꝙ nõ poterat eũ occidere ex timore concepto venit ad p̃dictũ regẽ alfonsum fictransactis duob⁹ annis postq̃ fuit in galetia assumpsit eũ dyabolus: ꝛ eleuatus in superbiã voluit similiter facere ꝓditionẽ contra regẽ alfonsum: q̃obrem ꝯgregauit magnum exercitũ sarracenorũ: ꝛ incepit percurrere ꝛ destruere totã terrã. ꝙ cũ rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illũ sarracenũ: ꝛ lꝫ ipse nimiũ ꝯfideret in multitudĩe militie sue qñ sciuit ꝙ rex alfonsus veniebat sup eũ ꝑdidit cor: ꝛ cõcepto grandi timore eleuauit se cũ suis in quodã castro qd̃ dicit sancta xp̃iana. ꝛ rex alfonsus obsedit eũ ibidem: ꝛ fecit fieri multas foueas circũquaq;: ꝛ ꝑforauerũt castrũ in multis locis. Tũ ergo ille sarracen⁹ vidit ꝙ tãtũ angustiabãtur: ꝛ ꝙ nihil aliud restabat sibi nisi mors cũ multitudinẽ sarracenorũ haberet resumpto corde exiuit extra castrum: ꝛ pugnauit cum rege alfonso. sed in fine fuit victus sarracenus ille cũ oibus suis ꝛ ipse fuit captus: ꝛ caput eius abscissum est. Sed ꝛ rex statim castrum illud cepit. ꝛ mortui sunt in bello illo vltra .l. milia sarracenorum: ꝛ plures eorum deducit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouetum magnis cum diuitiis ꝛ honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit xli. annis ꝛ mortuus est. Successit ei in regno Ramirus primus fili⁹ regis bermudi.

¶ Uincunt christiani: et capitur iterum ciuitas barchinone.

Tricesimumo ctauum bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimo decimonono. Tunc multitudo xpianorum venit super ciuitatē barchinone quā ceperant sarraceni. Postq̄ karolus magnus ipsam cōquestauit. Cū ergo predicta multitudo xpianorum venit: obsedit ciuitatē: et post multa certamina capta est ciuitas a xpianis: et tota terra circūquaqꝫ. mortuiqꝫ sūt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero a nira mamolim cū exiuit ꝯgregauit exercitū suū vt veniret ad recuperandum terrā perditā. et cū se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Uincunt xpiani occisis. lxx. milibus sarracenorum.

Tricesimū nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimo vicesimo secūdo imperante Ludouico karoli magni filio: et sedēte in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic autē rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius precepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni q̄ iste regnabat: miserunt sibi nūcios q̄ si volet habere pacem et amorē cum eis. q̄ daret eis quolibet anno centū domicellas christianas quibus matrimonio copularētur. sicut fecerat olim rex mauregacus: et q̄ quinquaginta illarū essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium: quā ambasiatā cū rex ramirus audiuit nō modicum displicuit sibi: quia rem tam inhonestam et excomitam sibi nunciabant: et ꝓpterea congregauit statim magnū exercitum et fuit ad percurrendum subito terrā sarracenorū: peruenitqꝫ vsqꝫ ad nāiaram destruendo et cōburēdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̄ cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cū eo in quodā loco qui dicitur alnella et xpiani fuerūt in bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahēdo se a sarracenis quousqꝫ peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clanno: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo xpiani essent congregati in colle illo multis lachrymis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret cōtra illos inimicos suos: permanentibꝰ ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit: et in somno illo apparuit ei apostolus iacobus dixitqꝫ sibi. Scias rex ramire q̄ cū dominus noster iesus christus diuisit omnibus fratribus meis aposto

lis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totã hyspaniam: vt eam custodirem a manib⁹ inimicorum fidei: et postq̃ hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manũ dixitq; ei sis fortis animo et bene firmus: quia ego sum apostolus xpi iacobus et scias q̃ venio ad te iuuandũ contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias. q̃ deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiã tibi q̃ multi de tuis: quib⁹ preparata est eterna quies recipient ibi mortem et vt in nullo istorum que tibi dico dubites. videbis me tu in bello ambulãtem in equo albo magnum vexillũ gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri iesu christi: que postq̃ feceritis: in nullo dubitetis intrare prelium barbarorum vulnerando illos: et inuocando nomen dei et meum: quia certitudinaliter scies q̃ omnes deuincies: quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex aũt ramirus excitatus a somno surrexit: precepit q̃ vocarentur episcopi et abbates: et omẽs aliĩ nobiles sui palaciĩ. qui cum ipso erãt et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus. perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine: et apostoli iacobi ante se. et statim cum ingrederẽtur preliũ apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat cõfortãs eos ad bellum. sed et ipse terribiliter percutiebat sarracenos. xpiani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnã cedem in sarracenos facientem irruerunt viribus viriliter in hostes confidẽtes in adiutorio dei: et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes. deus adiuua et sancte iacobe. et statim sarraceni fuerunt victi: et mortui sunt ex eis septem milia: et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tunc cepit rex ramirus calagurrã et plura alia castra: et deinde rediit legionem diues et honorat⁹. et ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti iacobi. Unde sarracenis insecuta est infelicitas. ex illo etiaʒ tunc nũq̃ fuerunt ausi petere a christianis redditus neq; parias domicellarũ. cuʒ nimium opprimeret eos predictus rex ramirus ĩ fortitudine dei et apostoli iacobi. Predict⁹ rex ramirus fuit mitis et pius bonis. sed terribilis et fortis malis: quia latronibus extrahebat oculos: diuinatores et incantatores ignibus comburebat.

¶ Uincũt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingẽtesimoundecesimoquarto. Imperãte

predicto ludouico: et sedente in cathedra petri valentino papa. Tunc applicuerunt ad portum galetie normani qui erant gentes crudelissime et pagane: neque vnque fuerunt vi se in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. quod cum predictus rex ramirus audiuit. statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed licet normani essent gentes aspere et fortes. victi tamen fuerunt et multi ibi perierunt: et qui euadere potuerunt per mare fugierunt et perdiderunt ibi. lxx. naues: quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratique sunt ibi christiani magnas diuitias. et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitiis et honore. Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter: ac sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordoneus eius primus filius.

Vincunt christiani occisa plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimum primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini octingentesimo uicesimo sexto. imperante supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio. iiii. ac regnante in regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia que ei rebellauerat in principio regni sui. et post occisionem plurium illorum illam subiugasset. nunciatum est ei quod magnus exercitus sarracenorum veniebat contra eum quo audito animose venit contra eos pugnauitque cum eis: et deuicit eos plurimis eorum trucidatis. reliqui vero fugierunt: et reuersus est cum victoria et honore: ac cum plurimis diuitiis: et multitudine captiuorum. Iste rex fuit mitis et pius et zelator iusticie: et populauit multas ciuitates: ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos. et extunc manserunt deserte.

Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorum.

Quadragesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno sequenti scilicet octingentesimo uicesimo septimo. Tunc enim dux quidam sarracenus nomine muca ab eucatim cum multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna: deinde transiuit in prouinciam et franciam percurrens et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos christianos in bello occidit: et cepit duos christianorum duces: quorum vnus dicebatur sauaius. Alius vero petrem: et oneratos ferro carceribus mancipauit.

Vincunt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.

Quadragesimum tertium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo uicesimo nono. Tunc predictus muca sarracenus eleuatus

in superbiam cum exercitu magno venit vt percurreret terram regis ordonei predicti et cepit vnū locum qui dicebatur albaida ꝛ circūdedit eam muro forti et turribus plurimis quod cum sciuit predictus rex ordoneus congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictū castrum tunc predictus muca non erat ibi sed statim cū audiuit ꝙ venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cum ꝑuenit ad montem qui dicitur garдusio fixit ibi tentoria sua. Rex autē ordoneus cū cognouit hec diuisit exercitum suum in duas partes quarum vnam diuisit in obsidione castri et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitqꝫ cum eo ꝛ perempti sunt ibi gladio xp̄ianorum vltra duodecim milia de militibus sarracenoꝝ exceptis peditibus quorum cedes fuit quasi innumerabilis: mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sed ꝛ ipse muca tribus vulneribus lancearum percussus cum paucis que remāserunt fugit a bello dimisit ī bello quecūqꝫ habebat colligerunt ergo xp̄iani spolia cāpi et inuenerunt diuitias vltra modum ꝛ regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsum et interfecit omnes sarracenos quos int⁹ inuenit ꝛ captiuabat mulieres cum paruulis eaꝝ. Destruxitqꝫ castrū vsqꝫ ad fundamentū et reuersus est in terram suā cū diuitijs et honore. Cū predicta que acciderāt muce cognouit quidā eius filius cui⁹ nomen erat lupus qui p̄sidebat toleti timore magno percussus cepit quecūqꝫ habebat ꝛ venit ad regem ordoneum factus ꝙ est eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio multa bella cōtra sarracenos superauit semper victor existens.

¶ Vincunt christiani occiso rege Corie sarraceno.

Quadragesimūquartum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno sequēti: scꝫ octingentesimo tricesimo. Tūc enim predictus rex ordoneus produxit exercitum suū magnū ꝛ fuit ad percurrēdum terram saracenoꝝ que dicitur geste ꝛ corea. Rex autem saracenus predicte ville que dicebatur sentich exiuit contra eū ꝛ cōmissum est durum bellum nimis: sed finaliter victus fuit rex sara[illegible] ꝛ mortuus ibidē cum multitudine saracenorum: ꝛ rex ordoneus cepit tūc villam ꝛ inuenit intus multitudinem saracenorum cum mulieribus ꝛ filijs quos omnes deduxit captiuos et muniuit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

¶ Vincunt xp̄iani et capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo.

Quadragesimūquintum bellū inter saracenos ꝛ christianos accidit eodē supradicto anno: ꝙ cum supradictus rex ordoneus re-

diret de predicto bello victoria ha bita venit cum exercitu suo super vnū sarracenū qui dicebatur moy seios ꝛ dicebat se regem salaman tinum habuitq̄ bellum cū eo et vi ctus est rex sarracenus cum omni bus suis ꝛ cum cede plurima sarra cenoꝝ et tunc rex ordoneus ingres sus est ciuitatē ꝛ captiuabat sarra cenos plurimos: cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cum ma gnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ occiduntur prope toletuꝫ octo milia xp̄ianoꝝ.

Quadragesimū sextum bellum inter sar racenos ꝛ xp̄ianos ac cidit anno domini octingentesimo tricesimoquinto. Tunc sarraceni ci uitatis toleti audientes ꝙ abdarra men amiramamolīꝫ hyspanie erat mortuus qui reliquerat. xv. filios ꝛ.xij. filias ꝛ ꝙ machometus eius fili⁹ regnabat pro eo rebellati sūt ꝛ miserūt veloces nuncios predi cto regi ordoneo ꝙ daret eis adiu torium cōtra eum rex autē ordone⁹ noluit ire illuc in persona sꝫ misit eis vnū filium suum cū magno ex ercitu asturianoꝝ et nauarrorum. Cum aūt predictus machometus hoc sciuit pparauit se cū multitu dine graui et venit super toletum posuitq̄ insidias in quodam torrē te qui dicitur tolete ꝛ ipse cū pau cis venit contra ciuitatem. Spe culatores autem qui erant extra ci uitatem cum viderent euꝫ venien tem cum paucis gentibus cogita uerūt ꝙ nō erāt plures et notifica uerūt existentibus in ciuitate. xp̄ia ni ergo ꝛ sarraceni toletam vene runt contra eum ꝛ commisso prelio exierunt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de christianis octo mi lia de toletanis vero. xiij. milia. Sꝫ et pro memoria illius victorie ca nis ille machometus fecit amputa ri plurima capita illorum ꝛ trāsmi sit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Predict⁹ au tem rex ordoneus regnauit. x. ānis ꝛ mortuus est ex quadam infirmi tate que dicitur podagra in oueto et ibi sepultus est. succeffit ei in re gno filius alfonsus tertius.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ capit Ro ma ac magna pars thuscie a solda no babilonie deuastatur.

Quadragesimū septimum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa morteꝫ p̄dicti Grego rij pape. iiij. qui fuit secundū quos dam hystoriographos anno domi ni octingentesimotricesimooctauo His temporibus portentum singu lare apparuit primo in signo vir ginis et ab illo signo in signum leo nis cancri geminorum thauri cu currit ibiq̄ se figens globū igneuꝫ emisit iubarumq̄ pluritateꝫ depo suit. imperator quoq̄ ista diligen ter examinās cū egmardo philoso pho contulit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit. Tūc im perator subiunxit ꝙ regni mutatio nem principisq̄ mortē ptendebat. Tunc egmardus ad confortationē

principis prophete testimoniū introduxit dicens. a signis celi ne timueritis que gentes pauent. ⁊ ait imperator nō aliū timere debem⁹ nisi illum qui nostri et huius creator est syderis sed eius clemētiam laudare tenemur qui nostraȝ inertiam talibus amonere dignat̄ indicijs. qui ergo talia portenta: cum apparent omnibus cōmuniter tangunt. Ideo omnes ꝓ posse ad meliora festinare debemus vt miam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tūc impressio illa imperatorem non tetigerit: tetigit tñ totum statū ecclesie ex aduentu sarracenorum ad partes romanas. q2 tunc quidam scelerati xp̄iani miserunt ad soldanum babylonie vt veniret romam asserentes ꝙ leuiter possit totam ytaliaȝ possidere. Tanta igitur sarracenorum multitudo superueniens intrauit ytaliā vt totam superficiem terre quasi locuste viderent̄ implere ac per portaȝ cenrellensem intrans vi armorum romam cepit ciuitasq3 leonina expoliatur omnino ⁊ ecclesia sancti petri stabulum equoꝝ efficitur: et non solum per sarracenos roma tunc capta fuit: sed ⁊ magna pars thuscie deuastatur.

¶ Vincūt christiani et expellūtur a Roma et thuscia sarraceni.

Uadragesimū octauuȝ bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit statim post predicta. Naȝ ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti Gurgo marchio lōbardie cum lombardis et ludouicus rex francoꝝ cū gallicis veniētes post plurima bella sarracenos cuȝ multa effusione sanguinis a roma et tota illa terra fugauerūt ꝙ dict⁹ gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodē tēpore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finē vtriusq3 contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tantū ꝙ fuit obscuratus aer ⁊ tenebratus sicut de nocte ita ꝙ sydera apparebāt. Itē luna sic recessit a sole ꝙ lumen recipere videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorē grauiter inuasit qui statim prouide de imperio et regni et anime sue saluti disposuit ⁊ ecclesiastica sacramēta suscepit multaq3 cuȝ deuotione migrauit ad xp̄m. et Gregorius papa quasi in eodem tēpore diē clausit extremū hec ex hystoria collecta fratris iohānis de padua.

¶ Vincūt xp̄iani occisa sarracenorū magna multitudine. Et eccl'ia sancti Jacobi edificatur per regē alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Uadragesimū nonum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno domini octingentesimotricesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici ⁊ sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonij d̄ quo supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidib9 muro & forti opere fabricata. quia prio erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfōsus magnus congregauit exercitū suū ex prouincialibus et gasconibus & nauarrijs venit contra terrā sarracenorū confregit et destruxit que cūqꝫ inuenit & cepit per vim villaꝫ quandam que dicebatur tunc leūcia quam ignibus concremauit et occidit omnes sarracēos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cū diuitijs et honore.

¶ Vincunt xp̄iani perēptis pluribus sarracenis per regē alfonsuꝫ.

Vinquagesimū bellum inter sarracenos & xp̄ianos accidit sequēti anno scilicet octingentesimo quadragesimo. Tunc magnus exercit9 sarracenorum regis toleti venit ad percurrendū et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei victiqꝫ fuerunt sarraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl. Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfonsus secut9 est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusqꝫ ē ouetum cum magnis diuitijs et honore. In predicto bello fuit strenuissim9 miles Bernardus delcarpio de quo supra mensio facta est cōsobrinus regis alfonsi casti: multas enim cedes in sarracenos fecit nō solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem dictum sancti de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suaꝫ de qua predictum est bernardū habuit sed licet propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regem fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamāticam et aluam de tormes: tamen nū ꝙ potuit ipsum videre nisi mortuū dato castro regi cogitans ipsuꝫ recipere viuum vt plene continet in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicūt xp̄iani sub Bernardo delcarpio. Et capit balbastrum cum alijs locis.

Viquagesimū primum bellū inter sarracenos & xp̄ianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patreꝫ suū mortuum: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo et venit in regnum francie: sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam. et tunc habuit cuꝫ sarracenis tria magna p̄lia et semper fuit victoriosus: occidit enim plurimos eoꝝ & habuit ex spolijs innumeras diuitias cū quib9 postea

conquisiuit ex illo loco vbi predicta prelia habuit vsqꝫ barbegal et lucratus est barbastrum ⁊ segorbe ⁊ montem album.

¶ Uincunt xpiani sub rege alfonso, et liberatur coymbra ab obsidione sarracenorum.

Uinquagesimū secūdū bellū iter sarracenos ⁊ christianos accidit anno dñi octingētesimoquinquagesimoquarto. Tunc pdictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrenduꝫ coymbrā quaꝫ tenebant sarraceni obsessaꝫ ⁊ pugnauit cum eis ⁊ deuicit eos cepitqꝫ eā et posuit sub dominio suo ⁊ psecut⁹ est sarracenos percurrēs plures alias ciuitates.

¶ Uincunt xpiani sub rege alfonso magno et p tuitiōe patrie edificatur castrum magnum.

Uinquagesimūtertium bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno dñi octingētesimosexagesimo, imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris, ⁊ sedēte in cathedra petri Nicolao papa primo Tunc supradictus rex alfonsus magnus congregato exercitu magno xpianoꝝ iuit ad percurrendam terrā toleti et cremauit ac destruxit quecūqꝫ inuenire potuit. psrauitqꝫ multa castra ⁊ fortalitia que sarraceni possidebant et captiuauit plurimos sarracenos qd videtes sarraceni timore magno pcussi miserūt ei nuncios suos nunciātes eidē qꝫ sibi darent tributū si cōcederet eis pacē. Rex aūt alfonsus concessit eis treugas per tres annos ⁊ reuersus est in terrā suam cum magnis diuitijs ⁊ honore. Et cū reuerteretur cepit vnū castrum qd tenebant sarraceni qd dicebat quinqualubel Istud castrū nō intrauerat in treuga et occidit ibi multos sarracenos ⁊ post hoc fecit vnū castruꝫ magnuꝫ in maritimis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigātes inimici illaꝫ destruerent et nomen illius castri dicitur gozdon. Et intra castrum fecit vnā ecclesiam sub nomine sancti saluatoris quam fecit consecrari a duobus archiepiscopis ⁊ vno epō quā multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quādam crucē de puro auro ornatam pluribus lapidibus quam ipse mandauerat fieri. Fecit etiaꝫ in ecclesia sancti iacobi quandam capellam mire pulcritudinis et dotauit predictā ecclesiam plurimis hereditatibus ac ornauit illā auro ⁊ argēto necnon ornamētis ⁊ lapidibus pciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfōsus super corpora sanctoꝝ facūdi ⁊ primitiui, ecclesiam mire magnitudinis et pulchritudinis, circa littus cey quam etiam dotauit et honorauit multis necessarijs.

¶ Uincūt xpiani per regē alfonsū magnū i senectute sua.

Uiquagesimū quartū belluꝫ iter sar-

racēos et xp̄ianos accidit circa annum domini octuagesimumsecūdū Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnuз et dedit illud filio suo garchie et peregrinatus est in sanctum iacobuз et cū reuerteretur rogauit filium suum regem garchiā ꝙ traderet sibi gentes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua qđ rex garchias concessit eideз. Iuit ergo cū exercitu magno et cremauit et depredatꝰ est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum ꝛ multis diuitijs et honore. Post hoc venit samoraз vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

¶ Christiani p regē Garchiā vincūt capto ayolas rege sarracenoꝝ.

Quinquagesimūquintū bellū inter sarracēos ꝛ xp̄ianos accidit circa annū dn̄i octingentesimūoctuagesimūtertium. Cū enī predictus rex garchias post mortem patris regnaret in pri̇o anno regni sui congregauit magnū exercitum suum ꝛ iuit ad percurrendā terram sarracenoꝝ cōfregitꝙ multas villas et cremauit eas prostrauitꝙ multa castra et pugnauit cuз quodam sarracenoꝝ rege qui dicebat ayolas ꝛ deuicto bello cepit illū regē et reuersus est in terraз suā cum multitudine captiuoruз ac cū magnis diuitijs ꝛ honore sed cum reuerteretur ex culpa illorū qui reges sarracenū obseruabāt solutus a vinculis fugit. Rex predictꝰ garchias āno tertio regni sui mortuus est feliciter ī ciuitate зamore et deductuз est corpus eius ad ciuitatē oueti vbi honorifice sepultus est.

¶ Lvi. bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo secundo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquagesimūsextū belluз inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa idē tp̄s. Mortuo enī p̄dicto rege garchia regnauit p eo frater eiꝰ ordoneus scd̄us filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tp̄e patris sui cōgregauit magnū exercitum ꝛ intrauit terram sarracenoꝝ ꝛ percurrit illam. percurrit etiam puīnciā beticam que est terra de gualderquenir et cōfregit multas ciuitates cremauitꝙ eas ꝛ destruxit ac plurimos sarracenoꝝ captiuauit. cepit etiā in illo pri̇o ingressu vnā de nobilioribꝰ ꝛ fortioribus ciuitatibꝰ sarracenoꝝ que tūc dicebat roges et reuersus est in terraз suā diues et cū honore.

¶ Isto bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo scd̄o et capta talauera ignibus crematur.

Quiquagesimū septimū bellū īter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit

anno domini octingentesimooctuagesimo sexto. Tunc p̄dictus rex ordoneus sc̄d̄s congregato exercitu suo iuit et obsedit talaueram. Sarraceni vero cordubenses ⁊ alij circūuicini cū hec audiuerūt venerūt ad succurrendum ad predictā villā. Sed cu3 adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cū eis et deuicit eos. perempti sunt etiam ibi multi sarraceni. Alij vero per fugā euaserunt et tunc rex ordoneus cepit illam villam ⁊ depredatus est quicquid ibi inuenit, p̄strauitq3 muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam diues: ⁊ cum honore duxitq3 captiuum ducem exercitus cordubens. Alij tamen dicunt q̄ predictam cōquistam fecit iste ordoneus tempore regis garchie fratris sui.

¶ Per reges ordoneū sc̄d̄m capit castrum alhame: ⁊ xp̄iani vincunt.

Uiquagesimū octauū bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i octingētesimo nonagesimo. Tunc em̄ predictus rex ordoneus timēs q̄ perderet tēpus suū si desisteret ab oppugnatione inimicoꝝ fidei xp̄iane p̄duxit exercitum suū magnū: ⁊ iuit vt p̄curreret terrā meride ⁊ cōfregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitq3 vnū castru3 qd̄ dicebat calabri: ⁊ nunc dicitur alhame. sic ergo post plurima certamina et victorias reuersus est in terram sua3 cū multitudine captiuoru3 vtriusq3 sexus. ⁊ anteq̄ egrederet de terra sarracenoꝝ venerūt ad eū potentiores meride ac terre lucene. ac etiā rex passensis q̄ dicitur bedadios petentes ab eo treugas p̄pter quas concedēdas multitudinē innumerā pecunie obtulerunt eidē ⁊ reuersus est legionē cū magnis diuitijs ⁊ honore. Et tunc fecit mirificū illud tēplum ecclesie maioris in eadē ciuitate vbi prius erat suu3 regale palatiū. Jacet sepultus rex in ecclesia p̄dicta retro altare maius in pariete: vbi transitus gentiū efficitur circularis. Successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq3 annis sed nihil magnifici fecit cōtra sarracenos. Hic motus quadā leuitate voluit ordinē intrare ⁊ de facto sic fecit renuncians regnum suu3 fratri suo ramiro et cū pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti fecundi prope ceyam exiuit ab ordine ⁊ venit legionem et rebellauit cū eade3 ciuitate fratri suo volens iterum regnare. quod cū frater ei⁹ rex ramirus cognouit venit super eum cu3 magno exercitu quē p̄ sarracenos pauerat ⁊ obsedit eū in eadē ciuitate duob⁹ ānis. finalr̄ dedit se rex alfōsus fratri suo regi ramiro q̄ eu3 cepit ⁊ posuit in carcerib⁹ ⁊ alios duos filios regis fruele q̄ rebellauerant ei extraxitq3 oculos corꝫ et post duos ānos rex alfōsus p̄dict⁹ cec⁹ mortu⁹ est ⁊ sepult⁹ ibi legionis in monasterio sancti pauli.

¶ Uincūt xp̄iani p regē ramirum secūdū: occisis. lxxx. milibus sarracenoꝝ ⁊ captiuato rege Cesar au-

gustano proditore.

Quinquagesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos. accidit circa idem tempus. Tunc abdarramen rex cordubensis et albenyhaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cum terra sua cum multitudine graui venerunt vt percurrerent terram regis predicti ramiri: et accesserunt vsque ad locum qui dicitur simanchas. quod cum rex ramirus sciuit. exiuit contra eos cum exercitu suo: et commissum est durum bellum. Sed cum adiutorio altissimi victi sunt sarraceni et albenyhaya proditor fuit captus: mortuique sunt de sarracenis lxxx. millia. Hec victoria fuit habita in die iusti et pastoris. ceteri vero sarraceni fugerunt et recolligerunt se in quodam castro cum abdarramen Sed rex ramirus insequens eos obsedit eos: et captiuauit plurimos eorum abdarramen furtim euadente. et reuersus est predictus rex collectis spolijs campi innumerabilibus. et cum rege proditore vinculato ac cum multitudine captiuorum in honore in ciuitatem legionensem.

¶ Bello. lx. Vincunt christiani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini octingentesimononagesimosexto. Imperante henrico primo et sedente in cathedra petri Ioh. ix. Tunc predictus rex ramirus secundus congregauit exercitum suum et obsedit quoddam castrum quod antiquitus dicebatur agraui: nunc vero dicitur calatrana. Saraceni autem aliorum castrorum circumuicinorum cum exiuerunt: venerunt vt succurrerent predicto castro de caldrana et commissum est durum bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt saraceni per magna multitudine saracenorum: et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore. Iste rex ramirus cum infirmaretur grauiter oueti precepit se deferri ad ciuitatem legionensem vbi expoliauit se a regno quod receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus sum ex vtero matris mee: et nudus reuertar illuc dominus mihi adiutor non timebo: quid faciet mihi homo. Quibus dictis animam dedit in manibus creatoris et sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis quod ipse fecerat pro filia sua domina eluira: et regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Vincunt christiani hoc bello. lxi. et capitur castrum de tharaco per comitem fernandum gundisalui.

Sexagesimumprimum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini noningentesimum. Tunc regnante in regno legionis supradicto ordoneo tertio. Excitauit deus quendam virum in armis strenuum sibique dilectum comitem: scilicet fernandum gundisalui cuius filia scilicet domina viraca vxor

supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiendi deo incepit bella durissima cotra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrũ qđ đr de tharaco qđ est situatuꝫ ĩ altitudine cuiusdam rupis prescisse. Vñ saracenis euenit tribulatio magna.

¶ Vincunt christiani et almansor cum. xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandũ gundisalui cum. ccc. equitibus ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimum secũdum belluꝫ inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi noningentesimo primo. Tũc almansor qui erat potentior saracenus existẽtium citra mare sub abdarramẽ amiramamolim hyspanie ꝛ regis cordubensis cum audiuit ꝙ comes fernandus gundisalui ceperat p̄dictum castrũ de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnaꝫ potestatẽ regum saracenorum ꝛ militum aliarũq; gentium quorum numerus. xij. legionũ militũ. Una legio est sex milia sen cẽtum sexaginta sex. Cum vero predictus comes fernandus gundisalui cognouit ꝙ almansor veniebat contra eum in multitudine tamgraui et ꝙ mirabatur dicens: ꝙ non esset locus in quo nõ quereret. eum misit statim nuncios suos per totũ castellũ vasallis suis dicẽs ꝙ venirent ad eũ quia nimiũ eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suũ quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare eum: ꝛ inter alios miles quidam dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine nõ mihi videtur tempus bellandi cuꝫ istis saracenis. Sed si aliquaꝫ viam possemus inuenire per quã istud bellum impediretur habereꝫ ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere pro inconueniẽti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset per quod possemus mitigare iras saracenorum ꝛ lucrari treugas eorum: q2 in multis aliis rebus expẽduntur diuitie: in hoc ergo nõ debem⁹ excusari: quia in bello ponit homo aliquotiẽs animam ꝛ corpus ꝛ nihil ei prodest aurum et argentum: et quicquid aliud. Item saraceni sunt multi ꝛ bene armati: nos vero sumus pauci et armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti ꝛ tota castella perdetur: et ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud bellum non daretur haberem pro bono consilio: ꝛ pro meliori ꝙ nos possemus facere vt non p̄deremur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis p̄desset sine adiutorio domini nostri iesu xp̄i. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. et dicet vnusquisq; illud qđ sibi melius videtur. Istud cõsilium non placuit predicto comiti fernando gundisalui: et quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi saluo didaci. ꝛ enarrando queccũq; dixit ostẽdam ꝙ non solum non sunt

dicenda sed nec audiéda. Ipse dixit primo q excusemus belius: sed cum homo non possit excusare nec fugere morté: debet mori honorificentius quo poterit et sic treugas lucramur contribuédo eis aliquid cuz sumus dñi efficeremur serui et vnde deberemus castellũ extrahere a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaretur. Cũ ergo omnes vnde nos descendimus ferventi fidelitate decorati: et in eius obseruatiõe gloriabãtur. Ideo nõ curauerunt de morte sua et isto modo impleuerũt quicquid voluerũt et pugnauerũt viriliter ne aliquid indecens facerẽt ꝓpter qd reputari possunt: nec voluerũt habere hereditatez vnde ipsi minus valerẽt q̃ omnes alij viuẽtes in toto mundo: et propter eoꝝ magnã fidelitatem vicerunt semꝑ inimicos suos quia propter mortis timorẽ nunq̃ errorem aliquez facere voluerunt nec aliquid qd eis inhonestũ esset et isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Qd ergo illi fecerũt debet in memoriã nostram venire et concordãdo nos cum eis ac eoꝝ facta obseruando nunq̃ errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parẽtuz magnalia et redeamus ad factũ nostrum. preparemus nos vt eamus ad bellũ et propter mortis timorez nullatenus dimittamus: quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vincemus inimicos nostros et extrahemus castellum a pena et confractiõe in qua est nec eorum multitudinem panere debemus: quia plus potest vnus leo q̃ decẽ oues. et occidẽt triginta lupi triginta milia agnos. Sitis certi amici q nos vincemus almansor hac vicẽ et erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem hominem totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finiuit orationem suam mouit se cum exercitu suo de loco qui dicitur muneon vbi tunc erat et venit in locũ qui dicitur lara: et inde ascendens equum suũ intrauit montem vt venationi vacaret. Inuenitq apꝛum quẽdaz: et secutus est eũ solus aper vero fugiens eum recollegit se in quadaz spelũca in qua solebat manere. sed non secutus ibi intrauit quãdam ecclesiaz paruam ibi propinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autem illa tota erat exterius cooperta quadam herba que dicitur edera: sic q nihil eius videbatur i qua tres monachi pauperrime viuebant: et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus Comes autem ꝑdictus insequẽs apꝛum non potuit in equo pre arborum spissitudine intrare post apꝛum descendit ergo de equo et ligauit eũ ad arborem secure: ipse vero secutus est vestigia apꝛi pedes et ingressus est ecclesiã ꝑdictam et accessit vsq ad altare vbi porcus iacebat. cum aũt respexit locũ et vidit q erat ecclesia: timuit et noluit accedere ad altare nec occidere apꝛum. licet ipse multũ bene poterat illũ occidere et ait. Dñe deus quem timẽt omnes res mũdi. si ego in hoc erraz tu debes mihi veniaz dare cũ ego nihil scirẽ huius sanctitatis: quia si ego

sciuissem nō intrassem ibi vt talia facerē quiimmo venissem in pegrinationem ꝛ oblationes tribuissem. Sed parce mihi tu pater potētissime fili virginis marie ꝛ da mihi vigorē ꝛ adiuua me contra gētem paganā que venit ad destruendam castellā: qꝛ si tu non seruas eā ego pro pdita illam habeo tu ergo dn̄e illam obserua ꝛ custodi eam. Cum aūt finiuit p̄dictus comes orationem suā venit ad eū vnus triū illorum monachoꝝ qui dicebat pelagius ꝛ interrogauit eū quis esset ꝛ quid peteret. Comes vero ei nihil celauit. dixitq́ʒ ei ꝙ segregauerat se a gente sua ꝛ intrauerat ibidem post illū aprum. Tūc monachus dixit ei. Rogo te ppter deum ꝛ propter tuā bonitatē ꝙ sis ista nocte meus hospes: ꝛ dabo tibi panē ordei vt comedas qꝛ de tritico nō habeo: et dabo tibi de aliis q̄ potero habere. Qd̄ cū comes audiuit nō refutauit: sed conuiuiū acceptauit ꝛ māsit ibidē illa nocte. Altera vo die de mane dixit monach⁹ ille pelagius comiti. Certissime credas ꝙ diriget de⁹ negocia tua ꝛ deuincēs oēm potestatem illius almansor. p̄lium magnū habebis cū eis sed certissime vinces eos: ꝛ tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Itē scias certissime ꝙ recupabis vnā magnam partē terre ꝛ effundes sanguinē regum ꝛ magnatum ꝛ felicitas tua erit tāmagna ꝙ per totum mundū exibit sonus militie tue. Ueruntamē scias pro certo ꝙ eris captus bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed ꝛ ante tertiū diē sequentem eris positus in magno cogitatu: quia videbis totam gentem tuā vltra modū pauore percussam propter vnū terribile signum quod videbūt nec erit ibi aliquis tā fortis ꝙ non languescat timore. Sed tu statim cōforta eos melioribus verbis q̄bus poteris exponendo signū: ꝛ ipsi statim perdēt timorem. et ex nunc vade feliciter inuenies q́ʒ omnes tuos tristes plāctus ꝛ luctus propter te faciētes ꝛ cogitantes ꝙ sis captus vel mortuus a saracenis: ꝛ ꝙ maneant sine dn̄o ꝛ sine aliquo tutore. Sʒ rogo te ꝛ peto istud donū ꝙ postq̄ deuinceris campū: recorderis huius paupercule societatis: et huius tāpauperrimi loci: ꝛ tam pauperis hospitalitatis sicut recepisti: quia nos tres monachi sumus soli faciētes pauperem vitā. ꝛ si de⁹ nobis nō mitteret suā mercedē: deuorarēt nos bestie fere hui⁹ mōtis. Comes vo respondens ei dicit. frater pelagi amice nō timeatis pdere seruitiū qd̄ mihi fecistis: quia si deus cōcedat mihi hanc litē vincere: ego promitto huic loco totā meam quintā partē omniū que lucratus fuero. ꝛ vltra hoc cū mortu⁹ fuero: hic precipiam sepeliri corpus meū vt hic locus factus ppter me sit melioratus ꝛ magis honoratus: faciamq́ʒ alterā ecclesiā maiorē hanc ꝙ modo: vbi possint manere plures monachi ꝛ maior cōuētus: ꝛ dabo eis in quo viuant ꝛ omnia que eis necessaria fuerint. Sic ergo facto vale: venit predictus comes in predi

ctum locũ delera: ⁊ inuenerat suos sicut dixerat pelagius monachus: sed eoꝝ tristicia versa est in gaudium ⁊ leticiam. Narrauitq; eis omnia que sibi acciderãt cũ monacho pelagio. Altera autẽ die precepit moueri gentes eius que ita pauce erant: ꝙ mille saraceni erãt ꝓ vno christiano. Sed licet essent pauci erant tamẽ optimi milites ⁊ habebant bonũ cor adiuuandi dominuꝫ suum. Venerunt ergo ad locuꝫ vbi mutuo se videbant christiani ⁊ saraceni: ⁊ tãta erat multitudo saracenorum ꝙ montes et valles videbãtur cooperti eis. veniebãtq; sonantibus tubis ⁊ anãfilis ⁊ facientes magnũ tumultũ: ac cum grãdi leticia cogitantes ꝙ vincerẽt ⁊ caperent omnes illos xp̃ianos ⁊ tanta erat multitudo ⁊ magnitudo vocum illoꝝ ꝙ videbatur ꝙ totus mundus veniebat ibidem. Comes autẽ fernandus gundisalui existens in loco suo oĩa circũspiciens cupiebat se iam videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signum qđ sibi p̃dixerat monachꝰ pelagius: quia vnus de militibus eius fortissimis ascẽdit vnum equum pulchrum et velocem vrgensq; eum calcaribus vt exiret ante eos. aperta fuit terra ⁊ deglutiuit eum cum equo suo. Tunc fuerũt oẽs percussi timore magno dicẽtes. ꝓpter peccata nostra istud accidit nobis: ⁊ bene apparet ꝙ deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius consiliũ si reuersi fueramus: q: oculariter videmus ꝙ deus vult iuuare saracenos quõ ergo nos poterimus ire cõtra eos. Sed tũc virtuosus ille comes dixit eis. Amici nõ faciatis sic nec velitis lucrari nomẽ maluꝫ ꝓ semper: nec perdatis cor sine vulneribus nec ostẽdatis in vobis talem pusillanimitatẽ: q: ego volo vobis ostendere. quid vobis ostẽdit istud signũ. Unde ex quo nos faciemus terram submergi cum sit tãdura ⁊ tã fortis quid aliud erit: quod nos possit sufferre. Et vos oẽs estis hoies alte nobilitatis: ⁊ video nũc corda vestra langantia timore contra gẽtes que non sunt nisi vmbra ⁊ ideo vos nolite timere: quia ego hac die desiderabã me videre cum almansor in campo: ⁊ experiri quõ scitis castellam custodire dominũ vestruꝫ. Postꝙ ergo predictus comes finiuit sermonẽ suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiẽs in bello p̃cepit deuolui vexillum suũ ⁊ iuit virili animo et sine timore percutere saracenos. ibãtq; castellã clamãtes. Castilla castilla. Cõmissum est ergo durum bellũ: ⁊ milites xp̃iani intantũ fuerunt accẽsi desiderio pugnandi et adiuuandi dominuꝫ suum ꝙ nihil cogitabant de morte sua: tã strenuissimi ergo fuerũt ꝙ vicerũt potestatem saracenoꝝ: ⁊ fugit almansor cum paucis. Hac die deus manifeste ostẽdit suam potestatem in hoc ꝙ tres cẽti milites xp̃iani tantam multitudinem saracenorum ⁊ tam potẽtem virum sicut almansor vicerunt. Victis ergo saracenis fugierũt a campo. Sed ⁊ comes fernandus gundisalui secutꝰ est eos cũ aliquibus de suis ⁊ occidit plu-

res eorum: ꝛ expoliauerũt campuꝫ victoria habita. ꝛ inuenerunt in tẽtorijs multitudinem auri ꝛ argenti ꝛ vasa ꝛ arma ꝛ alia plura. sic ꝙ facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictuꝫ monasterium sancti petri. ꝛ dedit ibi multa donaria que inuenerat in tẽtorijs sarracenorum: deditqꝫ multitudinẽ diuitiarum monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgẽsi. cũ omnibus suis: vbi aliquibus dieb⁹ stetit propter vulnera sananda illorũ qui in bello vulnerati fuerant.

¶ Hoc bello. lxiij. Uincunt xp̄iani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Exagesimum tertium bellum inter sarracenos ꝛ christianos. accidit circa idem tẽpus. Tũc sarraceni dolentes de victoria quã habuerat predictus comes fernandus gundisalui. ꝛ scientes ꝙ ipse cũ rege ordonco. iij. supradicto erat vinculo amoris colligatus congregauerunt exercitum magnũ: et venerunt super sanctum stephanum de gormatio qui est in littore dorij et obsederũt castrũ illud: ꝛ percurrerunt totaꝫ terrã vsqꝫ ad burgis qd cũ sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose contra eos cũ malitia regis: ꝛ sua secutusqꝫ est eos vsqꝫ ad doriuꝫ bellãs ꝛ occidens plures eorũ deuictisqꝫ sarracenis reuersus est in terram suam cũ multitudine captiuorũ diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹. iij. ȝamore: et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionẽsis: quã construxit pater eius et regnauit post eum santius primus q. dictus fuit grossus: et eo ꝙ pre pinguedine equitare non poterat nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cum sarracenis. quia curauerũt eũ a pinguedine sua. regnauit octo annis: ꝛ occidit eũ quodam venenato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra dorium. ꝛ sic iste qui nihil gloriosum fecit contra sarracenos: male finiuit. Jacet sepult⁹ apud legionẽ in ecclesia sancti saluatoris. iuxta patrẽ suũ. Et regnauit ꝓ eo ramirus tertius fili⁹ eius.

¶ Uincunt xp̄iani per comitẽ fernanduꝫ gundisalui: ꝛ fugatur secũdo almãsor perẽpta innumerabili multitudine sarracenorum.

Exagesimum quartum bellũ inter sarracenos ꝛ xp̄ianos. accidit anno domini nongentesimodecimoquinto. Tunc fuit predictus almanȝor dolens nimiũ quia eũ defecerat comes fernãdus gundisalui. sicut dictũ ẽ supra. Isti transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram sarracenorum. ꝙ venirent ad adiuuãdũ eũ contra xp̄ianũ hyspanie: ꝛ ad defendendũ terrã quã sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni autẽ audiuerũt hanc predicationem per totã terram diuulga

tam venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quã nos xpiani fideliter accipimus cũ sedes apostolica debitis circunstantijs compensatis illam cõcedit ⁊ vltra predictas gẽtes innumeros congregauit. etiam ille almanzor totam potestatem andaluzie. ⁊ sic venit cũ exercitu quasi innumerabili contra castellam vt destrueret totam terram: ⁊ vt caperet predictũ comitez ⁊ occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui: congregauit similiter oĩs Castellanos: ⁊ venit ad locum qui dicitur predrauita. Sarraceni vero erant in vacinas. Comes autez reliquit gentem suam in eodem loco de predrauita: ⁊ ipse solus cum duobus militibus iuit velociter et secrete: vt videret monachum pelagium amicũ suũ supradictum qui ei dixerat altera vice. ꝙ vinceret certitudinaliter almanzor et signa que accidere habebãt. ⁊ cum accessit ad locũ dictũ est ei quomodo iaz discesserat a presenti vita. quod cũ comes audiuit contristatus est valde: ⁊ ingressus est ecclesiã illam vt rogaret deum: vt secum faceret misericordiam. flexis ergo genibꝰ ante altare fecit hãc orationẽ in abũdantia lachrymarũ dicens. Domine cũ magno amore tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa: ⁊ dimisi multa solacia ⁊ sum in maxima inimicitia cum sarracenis ⁊ xpianis: q2 reges hyspanie timore sarracenoruz obliti sunt tui qui es dominus eorum: ⁊ facti sunt vasalli i. et cum ego ꝓ timore mortis errabant male cõtra me. Ego nunꝙ volui societatem: nec amorẽ eorum. ⁊ sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregatum ab omnibus vt inimicũ me respexerunt. Et cũ sarraceni cognouerunt ꝙ nolebaz eis obedire. congregauerũt exercitus vltra mare et citra mare. et venerunt super me. Et ego cum tuo adiutorio deuici almanzor et omnem eius potestatem: ⁊ occidi ibi plures eorũ. Tu domine dixisti per Ysayam prophetam. ꝙ nunꝙ deficeres tibi seruientibus. ego autem oẽs alios reliqui: vt tibi seruirem. Peto ergo domine pro mercede. ꝙ habeã ego tuũ adiutorium. ⁊ vt defendas castellã: quia tota terra affrice venit super me. ⁊ da mihi sensum ⁊ fortitudinem: vt ego vincaz hunc sarracenum almansor: ⁊ oẽm eius potestatem: ⁊ cum faceret augurationem captus est quodaz dulci somno: ⁊ dormiuit ibi ante altare. Apparuitq3 sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestibꝰ cãdidis sicut nix. ⁊ dixit ei dormis fernande gundisalui. surge ⁊ vade ad gentem tuam: quia deus cõcessit tibi quicquid postulasti ab eo: ⁊ scias certitudinaliter ꝙ vinces sarracenum almanzor ⁊ omnem eius potestatez et perdes ibi multos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus dominus noster. ꝙ quia tu es eius vasallus et ei facis seruitium toto corde ꝙ mittit tibi apostolum iacobum: ⁊ me cuz multitudine angelorum ad adiutorium tui: ⁊ appare-

bimus omnes in bello cum armis albis: ꝛ quilibet nostrum ducet cru cem in suo verillo: ꝛ cum sarraceni viderint nos: vincebuntur et di mittent tibi campum. Amice dixi tibi qd mihi mandatum fuit: dece tero volo recedere. ꝛ sic recessit a p̄ dicto comite: vigilans ergo ipse et cogitans in illa visione orando deū humiliter audiuit quādam vocem dicentem sibi. surge et vade in viā tuam: quia iniuste contra me agis cum tantum demorarís: ꝛ non des treugas almanzor: nec facias cum eo pacem aliquam. facies autē de gente tua tres acies et intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis et in illa acie ego ero tecum. preci pies etiam ꝙ secunda acies ingre diatur ex parte occidentis. ꝛ in illa acie erit beatus iacobus. Tertia ve ro acies intrabit ex parte aquilo nis. ꝛ si sic omnia feceris: non dubi tes quin deuincas almanzor: ꝛ ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare: et scias ꝙ durabit bellū tribus diebus. Postꝙ sanctus emi lianus predicta nunciauit exiuit co mes a sancto petro: ꝛ venit veloci ter in predictum locū de predraui sa vbi dimiserat gentem suam quā inuenerat iratam cōtra se: dixerūt ꝙ ei. domine sine modo facis ma gnum malum: ꝛ si erraueritis iuste accidet vobis: quia sicut latro qui egreditur ad furandum segregami ni. ꝛ licet vos queramus inuenire nō possum⁹ ꝛ sumus in hoc valde ma li: quia tantū vos sufferimus. Un de petimus pro mercede ꝙ non fa ciatis nos proditores: quia nunꝙ fuerunt patres nostri: nec parētes nostri: nec vnꝙ fuerūt in mūdo fi deliores: ꝙ illi vnde nos venimus Comes autē fernandus gundisal ui respondit. Amici rogo ꝙ me au diatis: quia non resipisco de hoc ꝙ feci. ꝛ cum sciueritis non indicabi tis ꝙ tantū errraui: quia ego iui ad heremitorium sancti petri vt vide rem amicum meū fratrem pelagiū et cū accessi audiui ꝙ erat mortu⁹ et ostenderunt mihi locum vbi ia cebat sepultus. Et deinde intraui ecclesiam ꝛ fudi orationem ꝛ venit ad me predictus monachus vbi ia cebā dormiendo: dixitꝗ mihi exur ge amice: quia hora est. excitat⁹ an te nihil potuit venire. ꝛ sic existēs audiui vocem magnam mihi dicē tem de celo ſm intellectum meum. Comes fernāde gundisalui surge vade viam tuam: quia die tertia vi ces almanzor et nomen eius pote statem reprehendit etiam me: quia tantū tardabā. et ꝙ ille cuius amo re pugnabaꝫ adiuuaret me: ꝛ quia in heremitorio illo alia vice fui be ne consultus sic ꝙ deuincerem al manzor. Ideo nunc iterū iui vt ha berem consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos om̄s ne propter defectum meum errare tis: quia necessarium est vobis cō silium dei ꝛ hominū: quia ex quo al manzor tam magnum exercituꝫ cō gregauit multuꝫ interest nobis vt taliter faciamus: ꝙ deuꝫ habeam⁹ p nostra parte. Et ideo simus om nes boni milites: quia non possu mus fugam accipere ex aliqua par te. Et licet velimus ire in aragoniam

vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros oibus sumus odio si. et si peccatis nostris exigētibus victi fuerimus omnes vindicabuntur de nobis: et erim⁹ captiui et miseri filijqꝫ nostri capientur a sarracenis. Qui autē iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortem ꝙ vitā cum videt sua hereditari ab inimicis suis: que vobis dico omnia bene intelligitis. et si ꝓpter peccata nūc sumus victi: nunꝙ nostra recuperabimus. Dico autē vobis ex parte mea que cogito facere ꝙ licet ipsi vellent me accipere ad vitaꝫ scitote ꝙ citius occiderē meipsum ꝙ me tradā captiuitati. Et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos qd quicūqꝫ fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis ꝙ sit proditor: et cū mortuus fuerit ꝙ sit cū iuda in inferno in ꝑpetuū. Cum auem castellā audiuerint q̄ dixit predictus comes placuit eis omnino: et oēs inierunt fedus inter se ꝙ ante se exponerent morti ꝙ se tradere captiuitati Altera ergo die de mane precepit predictus comes ꝙ omnes armarētur: vt darent bellum sarracenis. et ordinauit acies suas sicut ei preceptuꝫ fuerat in ecclesia sancti Petri: mandauitqꝫ domogustio gundisalui de salas et filijs suis: ac duobus consobrinis comitis ꝙ irent in prima acie: in qua fuerūt ducēti milites. Deditqꝫ eis sex milia peditum de montaneis q̄ omnes erāt homines veloces et valentes. In secunda acie posuit pro duce donum lupum de viscaya cū illis de terminamya et de byrnana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fueruntqꝫ in summa ducenti milites: et sex milia peditum. Comes vero fernandus gūdisalui fuit in tertia acie et cum eo Rodericus de conia et numos de cama et belas: qui quos ipa die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites. summa oim istius aciei fuit quinquaginta militum et trium milium peditum: precepitqꝫ omnibus predictus comes ꝙ si prima die non possent vincere sarracenos cum audierint buccinaꝫ suā ꝙ retraherent se a prelio: et omnes congregarentur sub vexillo suo. Postqꝫ ergo omēs sic ordinauit venerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quēdam serpentem venire sanguine cruentatū: et quasi vulneratum emittentem tam fortes sibillos: ꝙ nullus fuit ibi tam audax quin timeret et tā magnos ignes emittebat per os ꝙ oms de exercitu se videbant adiuicem. Cum aūt hec viderēt excitauerunt comitē q̄ iam dormiebat: sed tñ cum ipse surrexit iam serpēs ille trāsiret. Attēdens autē predictus comes populum suū pauore percussum: quia ex illa visione conceperant ꝙ erant vincendi a sarracenis. Precepit ꝙ omnes congregarentur ad eum. dixitqꝫ eis. Amici isti sarraceni sunt incantatores et nigromantici: et suis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem sarracenus q̄ ista scit facere fecit illam visionem

per aera apparere: vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligentes bene debetis scire: q dyabolus nihil vobis facere potest: quia bene noscitis q dominus noster iesus xp̄s potestatem eis abstulit. comendemus nos ergo deo qui omnia fecit: quia ipse potentissimus dandi τ tollendi qcquid voluerit. τ nihil ꝑpter talia signa demus. Eat ergo quisq₃ in hospitium suū: τ de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuuabit enī nos deus pater sua pietate et hoc sitis certissimi q vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerūt omnes τ audiuerunt missam suā. orauerūt: ac de peccatis suis contriti et confessi fuerunt. et rogauerunt deum: q adiuuaret eos contra sarracenos. Post hec equitauerunt omnes bene armati omnibus armis suis et cū venerit aurora parauerūt acies suas. sicut eis mandauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas: τ commissum est preliū magnum: mortuiq₃ sunt multi ex vtraq₃ parte. occiditq₃ predict⁹ comes quēdam regem affrice sarracenum: τ impletus est campus corporibus mortuorum: tam ex xp̄ianis: q̄ ex sarracenis. nec alteri partium concessa est victoria eodē die. Verūtamē expulerūt xp̄iani sarracenos a tentorijs suis: τ mãserunt ipsi illa nocte in eisdē: in quib⁹ inuenerūt oia necessaria. steterūtq₃ ꝑ totā noctē armati. Altera autē die ordinate sūt acies i cãpo ex vtraq₃ parte τ venerunt saraceni contra xp̄ianos magnis vocib⁹ acclamãtes intantu₃ q videbatur q totus mūdus descēdebat in profundum xp̄iani similiter audita missa exeūtes cōtra eos inceperūt ꝑlius τ durauit per totam diē: nec tamē vna pars altera₃ partē vincere potuit Fuerūt τ in hoc secūdo bello etia₃ multi mortui ex vtraq₃ parte τ plurimi vulnerati τ reuersi sunt xp̄iani superueniēte nocte in tentorijs suis ceci tristes τ vulnerati. Et prima vigilia noctis precepit comes predictus vocari oēs suos ad se dixitq₃ eis. Amici rogo q sitis fortes τ non langueatis ꝑpter angustias preteritas. Dico enī vobis in veritate: q cras vsq₃ horam nona₃ habetis maximū succursu₃ taliter q vincetis bellum istius saraceni almansor. Si ergo vultis q vincamus nos: sim⁹ cras bono mane in campo oēs ante solis ortum τ virili animo in eos irruētes: nō demus eis spacium: quia scitote q ꝑ vim dimittēt nobis campum: τ dico vobis q euadere non poterint: quin sint mortui vl' victi. Ibimusq₃ post eos τ vindicabimur de malis que nobis intulerūt. Sum enī bene securus de nobis q non erim⁹ victi Citius enī nos ꝑmitteremus mori q̄ talia pati. Post verba comitis vnusquisq₃ iuit in mansionē suam dormierunt τ quieuerunt. Surgentes aūt bono mane sicut eis preceptum fuerat armauerūt se et saraceni similiter ac exierūt in campū vt bellarēt. Cōmissum est ergo durissimū bellū inter vtrosq₃ τ xp̄iani

ducebant ante se signum crucis domini nostri iesu christi orantes toto corde. vt deus iuuaret eos contra inimicos suos: et tāgrādis erat sonus lancearum et ictus ensiū ac aliorum armorum φ longissime audiebātur et licet multi christianorū iterissent de sarracenis tñ nō erat numerus interfecti vt hēant φ enarrāt viuentes. Et predictus comes vidit φ altiores hoīes sue aciei erāt mortui et φ alij erāt deordinati et tristes et φ cito possent deuinci si non succurreretur. irruit in sarracenos viriliter animans suos ad victoriam sȝ tot fuerunt mortui de christianis φ non cogitabat iā amplius redire in castellaȝ. Cuȝ ergo esset in maxima pressura incepit mente orare deū manibus pugnās et dicens. Domine ex quo non possum hanc liteȝ eradicare nolo liberare vitam meā licet possim quia intrabo talem locuȝ prelij vbi occidar φ si euaderē mortem postmodum morerer pre dolore videns castellam sub potestate sarracenoruȝ Et licet nos sumus magni peccatores contra nos nolite irasci neue litis totā hanc terrā destruere esseȝ etiam magnū maluȝ si perderetur terra tam honorabilis et tambona O domine iesu xpe et quare nō implestis que mihi misistis nunciari φ scilicet succurreretis in hoc bello et si ego non defeci vobis quare vos deficitis mihi et quia sic est φ vos non estis contentus de me in aliquā culpā ego cecidi. Recipite ergo hunc comitatum meuȝ in vestra custodia alias totum destruetur radicitus. Cū ergo comes pdictus talia inter se et deum loqueretur querulose licet semper pugnās viriliter audiuit vocem quandā de celo dicentem sibi fernāde scias φ crescit tibi magnuȝ adiutoriuȝ magnus enim succursus accedit ad te Cū aūt predictus comes eleuauit oculos suos in altum et videret qs esset q̄ secū loquebatur. Et ecce vidit apostolum iacobū stantē super se cū multitudine militū et militaribus splendētibus armis crucis signo insignitis secūduȝ φ sibi videbatur qui omnes ibant potentissime percutere sarracenos aciebus suis ordinatis. Quos cū viderunt sarraceni timore magno percussi sunt nescientes quid facerent: mirabant etiam multū vnde venerāt ille gentes armate et insignite oēs vno signo. Dixitq3 almāzor. Quid potuit hoc esse vel vnde potuit euenire tāmagna potestas comiti fernando. Et cū xpiani qui iam erant quasi victi viderūt apostolū iacobum iam fortificati sunt et resumptis viribus irruerunt in sarracenos et occiderūt multitudinē magnā eorū. Alij vero terga sunt dare coacti: fugientib9 ergo sarracenis a cāpo secut9 est eos comes predictus duob9 diebus et duabus noctibus et occidit plures eorū alios aūt captiuauit. Quarta autē die reuersus est cum gente sua ad locū pdicti belli de hacinas et q̄sierunt christianos mortuos inter sarracenos mortuos volebat enim vnusquisq3 ducere mortuū suum in locū suuȝ. Sȝ nobilis comes dixit eis. nō ha

Q

deo pro bono vt ponatis dolorem in locis vestris quia plãctibus ꝛ lachrymis non poterimus aliquem eorũ ad vitã reducere. Recipite ergo consilium meũ. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis et haberem ego pro bono ꝙ sepelirentur ibi. Ego etiam promisit ꝙ corpus meum ibi sepelietur cum mortu⁹ fuero et pugnabo vt locum illũ diuitijs et honore cõpleam feceruntq; oẽs iuxta consiliũ comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nũc locus ille sanct⁹. Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctus monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisq; in locum suum cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt xpiani et angelus dñi pugnat pro milite missas audiẽte cum deuotione.

Exagesimum quintũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa annuz domini noningentesimumoctauum. Tũc mortuo supradicto rege sauxio et nobili comite fernando gundisalui ꝛ regnãte ramiro tertio filio predicti regis cũ comes garsias fernãdi filius predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio. quẽ ipse vi lucratus fuerat a sarracenis ibi existens habuit multa bella cũ sarracenis ed vnũ signãter hic annotabo propter vnũ singulare miraculum qd ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quadã die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadũ qui dicitur elcastaial. Quod cũ predictus comes sciuit exiuit ad eos cũ suis audita vna missa et cõmissuz est durum bellũ inter vtrosq;. miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cutobinos remansit armatus genibus flexis in ecclesia pdicti castri audiẽs alias missas que dicebantur a mõachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancha. habebat enim miles ille in consuetudine non exire ecclesiã quousq; omnes misse essent finite. Angelus autez domini eius figura in persona armis et equo assumpto apparuit in bello qui tã fortiter bellauit ibidem ꝙ nullus ei similis fuit. Nam iste occidit militẽ illum sarracenũ qui ducebat vexillũ sarracenorum propter quod factum eradicati et victi fuerunt sarraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernando cuotobinos qui tã viriliter se habuerat et non potẽs ipsuz reperire in campo miratus venit in castrum et inuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecũdia non ausus apparere. quia non fuerat in bello et et sic vocato ad se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius ꝛ armis sui eq̃ omnia signa ictuuz que sibi in bello dederant sarraceni sicut ipsi viderãt et intellexerunt oẽs ꝙ propter deuotionem quã ille miles habebat in auditiõe missarũ de⁹ miserat angelũ suũ in ei⁹ effigie vt suppleret vi

cem eius in campo tpe illo et dederunt oēs propter tam manifestū miraculum gratias deo et virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt xpiani percussis grauissima infirmitate sarracenis.

Sexagesimum sextum bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi noningentesimotricesimotertio. Tūc quidam rex sarracenorū cuius nomen alidraxi cū multitudine paganorū intrauit regnū portugalie et peruenit destruendo quicquid inuenire poterat vsq3 ad sanctum Jacobuz Sed propter honorem apostoli iacobi cum christiani resistere nō possent bellauit deus contra sarracenos percussit eniz deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic q oēs perierunt intantū q nō remaneret qui noua aliorz nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tertius et mortu9 est in ciuitate legionēn. regnauit. xxv. annis et successit ei in regno donus beriundo fili9 regis sancij cōsobrinus regis predicti ramiri.

¶ Uincunt christiani per regē beriundo et iterum a sarracenis vincunt eodem bello per almāzor.

Sexagesimum septimuz bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno domini noningentesimotricesimoquinto. Tunc almanzor videns discordiā magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se defederauerant et intrauit terram christianoruz. Incepitq3 destruere prouincias legionis et castelle et nauarre christiani autem erant sic discordes q nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice q a flumie dorij quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos et christianos peruenit destruendo vsq3 ad flumen quod dicitur estolam et ibi fixit tentoria sua Quod cum sciuit rex beriundo exiuit contra eum cū exercitu suo bellauitq3 cum eo viriliter et mortui sunt plurimi sarraceni. Peruenit rex beriundo bellans et occidens vsq3 ad tentoriuz almanzor. Quod cum vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone. Erat enim cōsuetudinis sarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signū magni doloris et ire respectu suorum quia non vincebant inimicos. Quod vidētes sarraceni resūptis virib9 irruerūt virilr in xpianos in tantū q secuti sunt eos vsq3 ad portas ciuitat legionēn. et post paucos dies cepissent ciuitatē nisi fuiss3 mltitudo pluuiarz hyemis ppter quā necessario hūit recedere almāzor et sic reuersus ē in ciuitate cordubeñ. cū diuitijs et honore.

¶ Uincūt sarraceni et capitur ciuitas legioneñ. p almāzor.

Exagesimum octauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini nongentesimotricesimosexto. Tũc supradictus almãzor venit cũ multitudine graui et obsedit predictã ciuitatẽ legionensẽ. et tanta fuit violenta expugnatio vrbis ꝙ confregit murum in duabus patribus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei Comes autẽ galetie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cũ sciuit ꝙ murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis confract⁹ quia ibi erat maior pressura et periculosior loc⁹. hoc autẽ ipse faciebat vt ibi occideretur anteq̃ videret cõfractionẽ ciuitatis. Ipse ergo iacẽs in lecto tribus diebus defendit locũ illum ruptũ et mortui sunt plures ex vtraq̃ parte sed finaliter occisus ẽ ibi et statim capta fuit ciuitas. et ꝑcepit almanzor ꝙ frangerentur oẽs porte ciuitatis et ꝙ destruerentur turres que erant ibi ex marmorib⁹ mirabiliter fabricate. Et cum ꝑdictus almãzor destructa ciuitate voluit intrare monasteriuz monachorum sancti claudij extra muros vrgens cũ calaribus equum suuz nõ potuit ipsum mouere ab eodẽ loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzor destitit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundũ ꝙ in eodẽ conuentu presente illustrissimo rege enrico q̃ nũc regnat a priore eiusdem audiui. Asserebatq̃ se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuersus est almanzor cordubaz cũ magnis diuitijs et honore.

¶ Uincunt sarraceni et occidunt proditorie septẽ infantes de lara.

Exagesimũ nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predictũ tẽpus. Tũc quidã miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomõ morti traderet septem fratres qui dicebantur septẽ infantes de lara cum eorum patre gundisaluo gustios q̃ erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Causa autez quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua et ipse se reputabant recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis blãdis proditorie cum exercitu magno vsq̃ in campũ de almenara et ꝑmisit illos infantes vt depredarentur cãpum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeuntes subito apparuit multitudo innumerabilis sarracenoꝝ veniens super eos et factum est prelium magnuz sic ꝙ interfecerũt multos ex sarracenis. sed de christianis mortui sũt in illo certamine illi ducenti mili

tes sic ꝙ non remanserūt nisi septē infantes predicti. Et cum viderūt ꝙ ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo ꝛ inuocauerunt apostolum Jacobuȝ ꝛ irruerunt virili animo in sarracenos interfecerunt plures et eis sic ꝙ nullus erat qui ante ausus esset expectare eos. sed tanta erat multitudo sarracenorum ꝙ pre lassitudine retraxerunt se ad quendā collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. et cuȝ ibi peruenissent inuenerunt ꝙ vnus eorū deficiebat scilicet fernandus gundisalui q̄ in bello mortuus fuit: propter cuius mortem nimium doluerunt. Existētes ergo ibi habuerunt verbū suuȝ cum sarracenis petentes treugas quousqȝ nunciarent predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare ꝛ concesserunt eis. Miserunt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris ꝛ factum est ꝙ mille equites qui erant cum predicto roderico. belasquas mouerunt se vt venirent et succurrerent infantibus. Sed cuȝ cognouit proditor ille qui erat eorum capitaneus verbis suis fallacibꝰ impediuit aduentuȝ eorum non tamē sic potuit impedire quin tricenti illoruȝ transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cū eis videntes proditionem sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secundo in sarracenos ꝛ factum est preliuȝ asperrimum tale quale nunꝙ̄ quis audiuit in tam paruo numero et tanta fuit cedes sarracenorꝫ ꝙ anteꝙ̄ aliquis eoruȝ occideretur peremerūt vltra duo milia sarracenorum. Sȝ finaliter bellando intra multitudinem tā grauem mortui fuerunt illi tricenti milites et remāserunt soli predicti sex infantes ꝛ tā fessi erāt ꝙ iam non poterāt leuare brachia ensibus suis. Cum autē viderunt eos ita fessos capitanei sarracenorum scilicet viara et galue propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli ꝛ duxerunt eos ad tentoria sua ꝛ fecerunt ꝙ deponerentur arma eoruȝ: dederuntqȝ eis ad comedendū panem ꝛ bibenduȝ vinum. Sed cū proditor ille roderícus belasquas hoc cognouit misit nūcios suos capitaneis illis dicēs ꝙ ipsi malefaciebāt ꝓcedētes vitā talibus hominibus sicut illis et ꝙ de hoc posset eis maluȝ euenire. et ꝙ si sic facerent ꝙ ipse non rediret amplius in castellam. sed iret ad almanzor ꝛ faceret ꝙ̄ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliq̄d maluȝ eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt sarraceni pulsatis atamboris bus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius ꝙ̄ prius fuerat sic ꝙ breui tempore occiderūt duo milia et. lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gundisalui terribiliora ꝛ mirabiliora su

per alios faciebat. sed tanta erat multitudo sarracenorum ꝙ non potuerunt eos tollerare. et intantum fessi erãt ꝙ nullo modo poterãt iã moueri nec equi eorũ. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam cõfracte enses eorum. Cum ergo sarraceni viderũt ꝙ non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos: ⁊ expoliantes eos armis suis decapitauerunt eos vnũ post alterũ sicut nati fuerũt in oculis prædicti ꝓditoris roderici belasq̃s. Et cũ ꝑuenerunt ad gundisaluum qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illũ qui decapitauerat fratres suos percussitq; ipsum in gutture et mortuus est cepitq; subito eius ensem et occidit cum eo vltra .xx. sarracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam sarracena qui dictus fuit mudaica gundisalui postmodum occidit illum ⁊ .xxx. milites eius cum eo et vxorem eius ignibus cremauit sicut plenius cõtinetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt sarraceni ⁊ comburitur ciuitas sancti iacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensẽ. pro lampadibus in signũ victorie.

Eptuagesimũ bellũ inter sarracenos ⁊ xp̃ianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimoquinto. Tũc almanzor congregauit exercitum magnũ et intrauit prouinciã que dicitur portugalia destruxitq; villas ⁊ castra loca ⁊ cũ peruenit ad mare percurrit et destruxit terram galetie ⁊ peruenit vsq; ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit: intrauitq; sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentũ. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eum quo territus fuit. Ueruntamen accepit cãpanas minores quas secũ deduxit in signũ victorie quas posuit pro lampadib⁹ in mesquita cordubẽsi. vbi magno tempore steterunt. Sꝫ anteq̃ almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cũ exercitu suo a deo propter peccatum presũptionis et feditatum quas fecerat in eccl'a sãcti Jacobi q̃dã terribili ⁊ fetida ĩfirmitate quã dicũt medici detiarea sic ꝙ q̃si oẽs sui exercit⁹ fuerũt ibi mortui ⁊ ꝯfusi q̃ euaserũt postea mala morte sꝫ subitanea finiuerũt. Et cũ h' sciuit rex beriũdo misit plures gẽtes ad mõtana vbi se eleuauerãt sarracẽi remanẽtes ⁊ oẽs ibi occisi sũt sic ꝙ vn⁹ ex eis nõ remãsit ⁊ almãzor reuersus fuit in terrã suã cũ paucis.

¶ Vincũt xp̃iani perempta multitudine sarracenoꝝ per comitẽ castelle Garsias fernãdi.

Eptuagesimũ-primũ belluz inter sarracenos et christianos.accidit ãno domini nonin gentesimoquadragesimoseptimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemelique filius almãzor congregauit exercitum suũ:vt percurreret ⁊ destrueret terram xpianorum.Qui perueniens vsq3 ad ciuitatem legioñ.destruxitq3 quecũq3 reliquerat almanzor pater eius tam in muris ꝙ in turrib⁹ vsq3 ad pauimentum:vt non possent amplius illuc edificare christiani.Os3 supradict⁹ comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra euz cum multitudine militum et peditum:qui fecit predictum sarracenũ eleuari a ꝑdicta ciuitate.secutusq3 est eum fugientem:⁊ interfecit plures sarracenos.sic ꝙ ille sarracen⁹ cum magna pena ⁊ periculo reuersus est in ciuitatem cordubeñ.nec amplius ausus fuit attemptare ꝑcurrere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincũt christiani mortuo almanzor: ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regez beriundo.

Eptuagesimũ secunduz bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini noningẽtesimoquadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriundo.vidẽs mala que sarraceni continuo inferebãt christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui.⁊ propter fidem ⁊ salutem patrie confederati sunt contra sarracenos:et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniũctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniũcti sunt in quodam loco prope feriam qui dicitur arabice canitaasor:quod nostra lingua dicitur arcamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercitum suum magnum: ⁊ intrans ꝑ castellam destruxit quicqd inuenire poterat.Cum ergo peruenit ad eos habuit cum illis prelius suũ magnum qd durauit per totaz vnam diez vsq3 ad noctẽ.sic ꝙ vna pars alteram deuincere non poterat.mortui tamẽ sunt ex parte sarracenorũ quasi sine numero:⁊ dimissum est bellum propter noctem superuenientem: alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit ꝑdict⁹ almansor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei ⁊ fugit de nocte.cũq3 peruenisset ad locum qui dicitur bolgaecorax pre dolore ⁊ tristitia infirmat⁹ est: nec vltra amplius comedit et bibit et sic mortu⁹ est: sepultusq3 est in medina celi. Rex autem predictus cũ omnibus aliis christianis sequenti die parauerũt acies suas ad bellandum cogitantes saracenos stare in tentoriis suis.⁊ cuz hora diei respectarent:et nullum saracenũ in

uenerunt accesserūt ad eorum tentoria ⁊ expoliauerūt campum. Comes vero garchias fernandi secutus est saracenos qui tot ex eis interfecit ꝙ paucissimi remanserunt viui: ⁊ reuersus est cum multitudine captiuorum. Sic ergo peruersus ille almansor qui sepe in bellis cōtra christianos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a xp̄ianis fuit victus ⁊ mortuus. Illa autē die qua almansor fuit vict⁹ ⁊ mortuus fuit visus quidā homo sub figura pastoris i litore galdaquenir. Clamans ac magnū planctum faciēs. Dicebat enim primo in arabicō: et deide lingua castellana. Jncanantarazor perdidit almansor potestatem ⁊ fastum suū ac leticiā. Cordubeñ. autez quando volebant ire ad illuz hominē ⁊ ab eo querere quis erat ⁊ cur plorabat eleuabatur ante oculos eorum: et non videbant eum. Iterum apparuit in alio loco dicens in lingua nostra en canātarazor perdio almansor elātabor. Creditur ꝙ ille diabol⁹ in figura hominis qui dolebat de destructione saracenorum propter mala que inferebant xp̄ianis sub duce pessimo almansor. Sequenti anno mortuus est feliciter predictus rex berīundo: et sepultus est in ciuitate legioneñ. in ecclesia sancti ioānis baptiste regnauit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus quitus filius eius: et incepit regnare cum esset etatis quinꝙ annorum.

¶ Hoc bello vincūt saraceni et capitur ciuitas Abuleñ. moriturqz i carcerib⁹ comes Garsias fernādi.

Septuagesimū tertium bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini noningētesimo quinquagesimo nono. Et regnāte in regno legionis alfonso quinto predicto. Tunc propter discordiam magnam inter predictum comitē garsiam fernandi: ⁊ filium eius saucium saraceni congregauerunt exercitum magnum: ⁊ venerunt vt percurrerent terram christianoruz ceperuntqz abulam que tunc populata fuerat. Deinde venerunt boromam: et sanctum Stephanum destruxerunt. Destruxeruntqz villam ⁊ per totam illam terram crudeliter occidebant christianos. Cū autem p̄dictus comes sciuit amaram destructionez non potuit sustinere ⁊ licet gētes sue essent diuise inter se: ⁊ filium eius proposuit mori p defensione patrie. Uenit ergo viriliter contra saracenos bellauitqz cum eis animose. sed deo permittente victus fuit in bello ⁊ captus a saracenis: sed paucis elapsis diebus mortuus est in carceribus de vulneribus que receperat in bello ⁊ successit in comitatu castelle predictus filius ei⁹ saucius qui postmodū optime defendit terram suam ⁊ lucratus est penāfial: ⁊ sepulnedam maderuelum monteion et recuperauit gormacium ⁊ sanctum Stephanum ⁊ ozomam que perdita fuerant cum eius pater esset in carcere. Iste fuit primus qui dedit libertatem militibus castellanis ꝙ non contribuerent nec irent

in exercitu3 nisi dñs daret eis soli-dum suũ quia ante contribuebant ꝛ ibant in exercitu sine solidata.

¶Bello.lxxiiij.vincũt xp̄iani per regem alfonsum quintũ ꝛ vindicatur mors comitis Garsie fernandi.

Eptuagesimum quartum bellũ inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini noningentesimo septuagesimo tertio. Tũc predictus rex Alfonsus quintus ꝛ comes castelle saucius non potentes sufferre iniuriam quã fecerant saraceni in occisione comitis Garsie fernandi congregauerũt exercitu3 magnũ vna cum adiutorio nauarrorum ꝑpter fedus qđ inierat pater regis alfonsi cum eis ꝛ peruenit ad regnum toleti comburens ꝛ destruens quicquid inuenire poterat. Et pertransiẽs inde peruenit vsq; ad ciuitate3 cordubeñ.depredando ꝛ destruendo gladio ꝛ igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes saraceni vt eos dimitteret in pace dederũt ei magnũ thezauru3 ꝛ plurima dona. Similiter rex toleti ꝛ cordubeñ.ꝛ reuersi sunt in terram suã vindicata morte predicti comitis ꝛ cũ magnis diuitijs ꝛ honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ. q̃ destruxerat almãsor ꝛ filius eius, regnauitq;.xxvij.annis.ꝛ mortuus est in portugalia. Cõgregauerat eni3 exercitum suũ magnum et desiderio seruiẽdi xp̄o. ꝛ iuerat in predicta3 terram: vt caperet villã illam que dicitur viseo que tunc erat saracenorum.ꝛ cum die quada3 in armis respiceret hincinde murum vt videret portam debiliorẽ ad conquirendũ percussus fuit sagitta in spatulis ꝛ sentiens se vulneratum ad mortem facto testamẽto ꝛ ꝑceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominum: ꝛ sepultus est in ciuitate legioneñ.apud patrẽ suũ supradictum. Regnauitq; pro eo filius eius donus beriundo tertius.

¶Vincunt xp̄iani ꝛ liberat̃ Pampilona a manibus saracenorum.

Eptuagesimũ quintũ bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc enim tẽpore yemis venerũt saraceni in multitudine graui: vt caperent ꝛ frangerẽt ciuitatem pampilone. Rex autẽ saucius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur berontes valles: et cu3 sciuit doluit vehemẽter: ꝛ collecto exercitu suo disposuit se magno periculo propter niues magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit ꝙ aliter transire nõ poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotularium pro se ꝛ pro omni gente sua: ꝛ sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno.licet cu3 magna pena et propterea dictus fuit postmodũ rex saucius abarca. Cũ ergo fuit mane apparuit subito irruens sup saracenos qui obsessam tenebant ciuitatẽ: ꝛ tot interfecit ex eis ꝙ vix remãsit qui posset re-

nunciare in partibus suis que acciderent ibidē. Iste rex ambulans cum suis abarcis fecit multa bella cum saracenis: ꝛ cōquisiuit multa loca in celtiberia et in carpētania que vsq3 in hodiernum diē dicuntur donisaucij abarca. Regnauit xxv. ānis: ꝛ successit ei in regno nauarre filius ei9 donus garsias tremerosus sic dictus: quia cu3 ingrediebatur bella: tremebat valde in principio. licet post ingressu3 esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pat᷑. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus sancius maior. Hic duxit in vxorē dominā elniram filiā comitis sancij castelle ex qua habuit duos filios quoru3 vnus fuit dictus donus garsias ꝛ alius donus fernandus. Quorum pater nō remanēte prole infantis garsie filij comitis sancij castelle cepit comitatu3 castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernādus filius ei9 qui duxerat in vxorē dominā sanciam sororem regis legionis doni berlundi de quo supradictū est de eius cōsensu in ei9 nuptijs ductus est rex castelle. Rex aute3 p̄dictus donus berlundo regnauit in regno legionis decem annis: ꝛ mortuus est in quoda3 bello qđ accidit sibi cū predicto rege fernando ꝛ fratre eius rege garsia nauarre qđ bellu3 fuit celebratum prope Cariorē in quodam loco qui dicit᷑ nantada in valle tamaron: sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie: et sepult9 est in ciuitate legioneñ. cum vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernandus collecto exercitu suo iuit legionem ꝛ obsedit eam: et finaliter receptus est in regem legionis: quia ei pertinebat. et sic coniuncta sunt ista duo regna. ꝛ ipse dictus rex castelle et legionis: et vocat9 fuit rex fernandus magnus.

¶ Uincunt xp̄iani ꝛ capiunt qnq3 reges saracenorum per rodericu3.

Exuagesimū sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimo. xvi. Regnante in regno castelle ꝛ legiōis supradicto rege fernando magno. Tūc excitauit deus quēdam virum sibi dilectum ꝛ armis strenuū dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusda3 nobilis militis qui dicebat᷑ Nunnus laynes quē genuit ex vxore sua legitima terasia. Nunnens filia comitis Nunni aluaros de maya. l3 alij qui alia afferant: tamen hec est rei veritas: sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cum ergo ingrederētur eo tēpore quinq3 reges saracenorum: vt percurrerent castellam transierūt super ciuitatē burgeñ. ad montes doca: et percurrerūt ville forature ꝛ sanctū dominicū delacalsada ꝛ lucronū ꝛ nayaram totamq3 illam terrā ꝛ extrahebat magna3 prisam captiuorum bestiarū gregum ꝛ armētoru3 Cum ergo ipsi irent cum tāgrandi preda: predictus rodericus conuocauit totam illam terram: ꝛ dedit illis saltu3 in montibus doca. bel

lauitq; cu; eis ꝛ deuicit eos. cepit q; predictos quinq; reges viuos: ꝛ cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus: ꝛ cum tota preda venit ad matrē suam ꝛ diuisit spolia nobilib⁹ ꝛ omnibus aliis qui fuerunt cu; eo in bello: ꝛ facta est leticia magna ac laudauit deu; propter victoriam ꝛ mercedē qua; sibi fecerat. Dixitq; non habeo pro bono tenere reges captiuos. s; habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terra; suam. Soluit ergo illos quinq; reges saracenos ꝛ precepit ꝙ abirent. sed ꝛ ipsi regratiati sunt propter tantū beneficium venientesq; in terram suā benedicebant ei: ꝛ miserūt ei parias cognoscētes se volūtarie suos esse vasallos. Hic rodericus peregrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazaru; sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quē inuenit iacētem in luto in via horrentibus ergo omnibus qui cū eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret roderic⁹ insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic: ꝙ flatus ille puenit vsq; ad pectus: ꝛ euigilans nō inuenit leprosu; illū apud se: nec amplius eum videre potuit licet a lecto surgeret: ꝛ eum diligēter quereret. Reuersus ergo ad lectum: ꝛ luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum. Ecce apparuit vir quide; albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tūc respondit ꝛ dixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate ꝛ odore venis? Tunc ille respondit. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti ꝛ cui multa bona fecisti sub specie grani ex dei amore. ꝛ ꝓpter honorem ꝛ bonum quod mihi fecisti: cōcedit tibi deus vnū magnum donū ꝙ cum flatus ille que; sensisti tibi euenerit. scias pro certo ꝙ omnia q̄ inceperis in bellis vel alias omnia feliciter consummabis. Tuus honor crescet de die in diem: ꝛ erit timor tuus super saracenos ꝛ xpianos: sed ꝛ inimici tui tibi nunq̄ nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunq̄ eris victus: s; semper victor existēs: quia deus concedit tibi suam benedictione;. fac ergo semper bonū. ꝛ sic disparuit. Ille autē surgens a lecto genibus flexis in terra: fudit oratione; sua; ad deu; gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem sua; intrauit in campo cum Martino gundisalui: devicit et occidit eum propter ꝙ lucratus est ciuitatē calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio super eadē inter predictum fernandum regem: ꝛ regem ramiru; arragoni cuius esset et facta est concordia inter eos: ꝙ illi duo milites pugnarent ꝛ parti victoris ciuitas concederetur.

¶ Hoc bello vincūt xpiani ꝛ occiditur alymaymon rex saracenorū.

SEptuagesimūseptimum bellu; inter saracenos et xpianos accidit anno dñi millesimo decimonono

Tunc rex garsias nauarre ꝛ rex sarracenorū Alymaymon cōgregauerunt exercitus magnos: ꝛ in loco, q̄ dicitur recurnaseta factum est prelium magnum ꝛ mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymon: ꝛ mortuus in bello a predicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericum deviuar peremptis plurimis sarracenis.

Eptuagesimū octauum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo. xxvii. Tunc cum supradictus rex fernandus magnus esset in galecchia venerunt sarraceni cū exercitu magno vt conquererēt extrematurā. gentes vero illius terre miserunt veloces nūcios p̄dicto roderico viuar vt eis succurreret: qd̄ cum audiuit non detinuit se: sed misit statim p̄ parētibus et amicis suis: et venit cōtra predictos sarracenos qui deducebant predā magnā captiuorū gregū ꝛ armentorū. ꝛ inuenit eos inter achensiam ꝛ sanctū stephanū de gormatio. Irruit ergo in eos virili animo: ꝛ commissum est bellū cāpale asperrimū: vbi plurimi ceciderūt sarraceni. Deuicitq; sarracenos: ꝛ secutus est fugiētes p̄ septem leucas occidendo ꝛ vulnerādo eos: ꝛ reuersus est honorifice cū tota preda quā ducebāt sarraceni: ꝛ tot fuerūt spolia cāpi in eo q̄ valuit. quinta pars fuit ducētorū equorū. ꝛ valor centū milliū marcarū argētei: q̄ oīa diuisit sine cupiditate bellatoribus suis: ꝛ reuersus est in terram suam cum diuitiis et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnum et capitur viseum.

Eptuagesimū nonū bellū inter sarracenos et xp̄ianos. accidit āno domini Millesimo xxxiii. Tunc predictus rex fernandus magnus cōgregauit exercitū suū magnū: ꝛ iuit cōtra sarracenos portugalie ꝛ meridie ꝛ badayo᷒: q̄ oīa hec tūc possidebāt sarraceni: ꝛ cepit viribus ceam ꝛ guncā q̄ sunt in portugalia: ꝛ plura alia castra q̄ erant circūcirca. ꝛ lꝫ in illis remanerēt sarraceni p̄ vasallis suis. fatalicia tn̄ semp̄ permanserūt in regis potestate. ꝛ obsedit viseū vbi mortuus fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta. de quo supradictum est: ꝛ in tanta pressura tenuit eam obsessam q̄ cepit eā: ꝛ cepit illum sarracenū qui interfecerat sagitta regē alfonsum. Extraxitq; oculos eius ꝛ prescidit etiā eius manus ꝛ pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

¶ Vincunt xp̄iani: et capitur lamegum et plura alia loca per fernandum magnum.

Ctuagesimū bellū īter sarracenos ꝛ xp̄ianos. accidit anno domini millesimo xxxiiii. Tūc supradictus rex fernādus magnus. cōgregato exercitu suo iuit sup̄ lamegū

et licet ciuitas esset fortissima. sta= rim tñ obsedit eã: τ tot ingenia ac castra lignea posuit circũquaqꝫ et tam fortissime cõquestauit eã ꝙ vi armorũ cepit eam. in qua inuenit multitudinẽ diuitiarum: τ cepit ca ptiuos oẽs sarracenos quos intus inuenit: quorũ maiorẽ partez reti= nuit ꝓ edificatione ecclesiarũ que prostrate fuerant. τ post hec iuit su per castrũ sancti martini. qđ iacet super riuum de malua: τ cepit eum ac deinde obsedit terrasam τ cepit eam. Reuersusqꝫ est in terram suã cum diuitijs τ honore.

¶ Isto bello vincunt christiani: et post septem annos capitur conu= bria p regẽ fernãdũ magnũ aperiẽ te sancto Jacobo portas ciuitatis.

Octuagesimũ pri= mũ bellũ inter sarracenos et xpianos. accidit ãno do mini Millesimo.xxxv. Tunc predi ctus rex fernandus magnus. cõgre gato exercitu suo voluit habere co nubriã et consilio predicti roderici de viuar peregrinatꝰ est in sanctuz Jacobum. dixit enĩ sibi ꝙ deus iu= uaret eũ ad capiendũ illã τ insup ꝙ in reditu volebat ꝙ eum faceret militẽ: τ ꝙ credebat se recepturuz militiã contra conubriam. Acquie= uit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas p viã distribu ens: τ mãsit ibidẽ in oratione tribꝰ diebꝰ. petẽs a deo adiuuari in eo ꝙ desiderabat meritis apostoli iaco= bi. Uenit ergo post hoc cũ exercitu suo magno τ obsedit conubriam po suitqꝫ ingenia τ castra lignea cir= cũquaqꝫ: sed villa erat tam fortis et tam magna: ꝙ septẽ annis stetit in eius obsidione: τ ꝓpter tantam dilatiõnẽ tẽporis τ inopiã victua= liũ iam volebant xpiani dimittere obsidionẽ. sed monachi cuiusdam monasterij qui vsqꝫ in hodiernum diẽ dr larmano viuentes de labore manuũ suarũ. ex longo tpe fecerãt magnã prouisionẽ victualiũ secre= te. habebant enĩ multitudinẽ triti= ci et ordei: milij τ leguminũ. sentiẽ tes ergo ꝙ rex volebat recedere ve nerunt velociter ad regẽ: τ dixerũt ei ꝙ non amoueret obsidionẽ. quia ipsi darent cibaria ex his q̃ longo tpe congregauerant. τ factũ est sic. Nã dederunt sufficientiã exercitui quousqꝫ sarraceni deficiebãt fame fames ergo τ pugna sine intermis= sione deduxerũt sarracenos ad hoc ꝙ venerũt: τ ꝓcidentes ante regez fernandũ petierũt ꝓ mercede solã vitã. τ ꝙ darent ei villam τ oĩa bo na q̃ habebant. Pius ergo rex con cessit eis vitã: τ ipsi dederũt ei vil lam quãdaz die dñica hora tertia. Sed interim ꝙ ꝑdictus rex erat in ꝑdicta obsidione. accidit ꝙ quidaz eps grecie dictꝰ Assianus peregri natus est in sanctũ iacobũ: τ cũ eẽt ibidẽ audiuit ab hoibus ciuitatis ꝙ sanctꝰ iacobus apparebat sicut miles in bellis xpianoꝝ succurrẽs eis quod verbũ displicuit sibi τ di xit non vocetis eũ militẽ: sed pisca torẽ. Et cũ in hoc pertinaciter per maneret placuit deo ꝙ idẽ dormiẽ ti apparuit sanctus iacobus por= tans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu tu tenes in

derisum q me dicunt militē xpiani: ⁊ asseris q nō sum miles. Ideo nunc veni ad te: vt hoc tibi ostēdā nec āplius dubites de militia mea quia sum miles iesu xpi et adiutor christianorū contra sarracenos: et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissim⁹ in quē apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus admodū militis: ⁊ dixit ei q volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriā iam septē annis eam obsidentē: ⁊ vt sis magis certus, dico tibi: q cū his clauibus quas in manib⁹ teneo cras hora tertiarū aperiam ei portas ciuitatis conubre: ⁊ dabo eā regi fernādo: quibus dictis disparuit. euigilās ergo a somno predictus eps assyanus bono mane cōuocauit clericos: ⁊ omnes habitantes in ciuitate. dixitq eis que viderat ⁊ audiuerat diem: ⁊ horam signatā apertionis conubre: ⁊ sicut dixit veridice sic repertū est. Et tunc predict⁹ rex cepit predictam ciuitatem: ⁊ fecit militē predictum rodericum de viuar in maiori mesquita conubre cingendo sibi ensem ⁊ dando ei pacem in ore: et fuit vocatus ruidas ⁊ reuersus est rex per sanctum iacobū in terrā suam cum honore.

¶ Vincūt xpiani ⁊ capiunt ac destruūt pluria loca p regē fernādū magnū ⁊ efficit tributari⁹ rex toleti

Exuagesimum secundū bellū inter sarracenos et christianos. accidit anno dñi Millesimo. xliiij. Tūc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo magno ad percurrendam terrā sarracenorum conquisiuit quedā castra. Unde plurima mala eueniebant xpianis. s. gormatio vadū regis agnileram barbingnā ribas sanctuz moram. ⁊ multas alias turres. Unde speculabātur sarraceni pter quas xpiani erāt discooperti cū intrabant terrā illā quas oēs destruxit. Destruxit etiā plura alia fortalitia que erant in valle de bargeterus: ⁊ in circuitu tirazone vsq medinam celi. ⁊ exinde venit in cātabriam: ⁊ expulit inde sarracenos posuitq eā sub dominio suo ⁊ oia montana ouem destruxit igne ⁊ ferro. Et exinde venit toletum et perimit plurimos sarracenos: ⁊ captiuauit. destruxitq talamancam. alcalam. ozedam. ⁊ lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinē diuitiarū que oia dimisit cū militibus suis. Et exinde venit super guadal et faiariam. ⁊ obsedit eā: nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorum ⁊ machinarū: quare illi sarraceni habuerūt mittere nūcios suos ad regē toleti: vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymō multitudinē auri ⁊ argēti multosq pannos preciosos misit regi fernādo petēs treugas vt veniret ad eū secure. q ei concessum. Uenit ergo rex ille sarracenus: ⁊ fact⁹ est vasallus regis fernandi. sic q quolibet anno dabit ei parias: ⁊ reuersus est rex fernādus in terrā suam cum magnis diuitiis et honore.

¶ Vincunt christiani per regē fernandum magnū: et efficitur tributarius rex hyspaleñ. ac defertꝰ corpus bti isidori iciuitatē legioneñ.

Quadragesimū tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno domini Millesimo.l. Tunc predictꝰ rex fernādus magnus. ꝯgregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conubrat tā fortiter expugnauit eam machinis suis ꝙ breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar. qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres lites sarracenorū deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: et occidendo sarracenos quousqꝫ peruenit ad ciuitatē hyspaleñ. Et tūc benabamech alimucanus rex hyspaleñ. vidēs predaꝫ et magna dāna q̄ per suū regnū rex fernandus faciebat. misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs: et factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autē fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallū et dona petiuitqꝫ ab illo rege sarraceno corpa sanctarū iuste et ruphine. Si volebat eius amorē habere Respōdit rex sarracenus: ꝙ nesciebat vbi erant illa corpora. Uerūtamē ꝙ si ipse sciret vel quicūqꝫ aliꝰ ꝙ sibi placebat: et non solum illud: sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tunc reuersus est rex fernādus famosam cum magnis diuitijs et honore: et populauit cādem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: scꝫ legioneñ. et astoriceñ. et comitem nimiū ac duo diuites viros ad regē hyspaleñ. ꝓ honorabilibus illis corporibꝰ sanctarum iuste et ruphine. Qui cū puenerūt ad predictā ciuitatē hyspaleñ. recepit eos ille rex sarracenus cū honore: et exposita ābasiata rex. habito suo consilio respondit ꝙ de corporibus illis nihil sciebant. Uerūtamē ꝙ darent eis parias. Episcopi autē illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus Isidorus dicens eis. Serui dei nō est voluntas dei: ꝙ corpora beatissimarū virginū iuste et ruphine extrahantur ab hac ciuitate: qꝛ hec ciuitas debet conqueri a xpianis. et vult ꝙ hic maneant ꝓ consolatiōe eorū. Sed deus habet ꝓ bono semper vestrā sanctitatē. et ꝑpter honorē regis fernādi a quo recepit multa ſuitia ꝙ deducatꝫ corpꝰ meū i ciuitatē legioneñ. et cū audiuerūt timuerūt timore magno. et steterūt ꝑ aliquā morā attoniti et muti ꝑpter magnā claritatē et sētiētes mirabilem et nō assuetū odorem: et tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. et statim redierunt in seipsis: et interrogauerunt eum quis esset. Qui r̄ndit ego sum ille isidorus qui fuit archieps

hyspalensi. tunc facta gratiarum actione petierunt ab eo quod eis ostenderet locum sepulture: et ostendit eis dando certa signa eis quod iacebat in sibilia veteri: et disparuit ab oculis eorum. Illi vero venerunt ad regem dicentes quod nolebant ei ostendere: quod petebant placuit regi: et venit cum militibus suis ad locum signatum: et fodientes presente rege inuenit sepulchrum sancti confessoris. et aperientes sepulchrum exiuit odor mirabilis immodum aliusqui et balsami qui profuit in salutem non solum christianorum: sed etiam sarracenorum: et extracto corpore honorifice inuoluerunt ossa illa nobilibus pannis: et rex propter miraculum quod viderat doluit de concesso: et voluit accipere illud si potuisset. Sed cum hec cogitauit amplius corpus illud videre non potuit et motus est intellectus eius in aliud. sicque obliuioni tradidit quod cogitauerat: et post hec mouerunt se episcopi ac alii ambasiatores cum precioso illo corpore per viam suam plurimis miraculis choruscando. et cum peruenerunt legionem: et rex fernandus exiuit iuit ad eos cum solemni processione. et cum magno honore posuit illud sanctum corpus in quodam monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius. et extunc ecclesia illa vocata est sanctus Isidorus quam dotauit lapidibus preciosis auro et argento ac plurimis possessionibus. Est autem monasterium illud quod ego vidi canonicarum regularium: vbi sunt sepulture multorum regum: quorum imagines tenent cruces in manibus sinistris et in dextris enses euaginatos.

Vincunt christiani per regem fernandum magnum: et subiugatur celtiberia et carpetania ac liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.

Centesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit circa predictum tempora. Tunc enim predictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine sancie vxoris sue congregauit exercitum suum magnum contra saracenos carpetanie et celtiberie que sibi rebellauerant deditque ei predicta regina de suis thesauris magnas diuitias pro stipendiis militum. Cum ergo predictus rex peruenit ad terras illas intantum confregit illas et tot saracenos occidit et captiuauit quod per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutem. et reuersus est in terram suam cum magnis diuitiis et honore deditque regine in recompensationem eorum que sibi pro exercitu suo dederat omnes parias illorum saracenorum. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex parte occeani maris indirectum vsque mare cesaraugustie quod est mare mediterraneum et ex flumine ybero vsque ad regnum morcie vocatur carpetanea. Iste rex fernandus liberauit regnum ne esset subiectum imperatori: nec recognosceret superiorem in temporalibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continetur in generali

hystoria hyspanie. Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori ꝛ genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dn̄e iesu xp̄e cuius est omnis potestas et omne regnū quia tu es rex omniū regnorū. ꝛ rex omniuꝫ gentiū. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed peto pro mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cui⁹ nō est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis ꝛ abstulit coronā quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem. ꝛ iterū fecit orationem ad deum et absolutus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionē: sparsitqꝫ cineres super se ꝛ p̄cepit se deduci in peregrinationē ad sanctā mariā de almasam que est prope cabesom vbi nouem dieb⁹ stetit et appropinquāte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoqꝫ regno tribus filijs scꝫ Sancio alfonso et garsie: post penitentiaꝫ lachrimabilem triū dierū die quarto fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictiōe filijs suis migrauit ad dominuꝫ: sepultus est in eccl'ia sancti ysidori ciuitatis legioneñ. iuxta patrē suū quem ipse deonā fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis. ꝛ sex mensib⁹ et successit ei ī regno castelle Sancius filius eius primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

¶ Vincūt xp̄iani et efficitur tributarius rex cesagarustan⁹ per regē sancium castelle et quō proditorie p vellido dolpho occiditur rex iste sancius secūdus rex castelle.

Sexuagesimum quintū bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i. Millesimo sexagentesimo septuagesimo. Tunc predictus rex Sanci⁹ videns ꝙ rex fernād⁹ pater suus pro honore fidei xp̄iane ꝯquestauerat p̄uincias portugalie ꝛ lucitanie hyspaleñ. corduben. toleti celtiberie et carpētanie sunt ꝙ reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit super ciuitatē cesagarustanā ꝛ obtsedit eam ac cū ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eā fortissime expugnabat ꝓpter qđ postꝫ multa damna que receperūt sarraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinē magnā auri ꝛ argenti ac lapidū p̄ciosoꝝ ꝛ fact⁹ est eius vasallus cuꝫ tota terra sua et tributarius cū oībus ei⁹ sic ꝙ quolibet anno darent ei certū quid et firmata hac pace. Reuersus ē rex sanci⁹ in terrā suam cū diuitijs et honore. Iste rex sancius nō fuit cōtentus de diuisione regnorū quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habēdi omnia regna. lꝫ penā pditionis posuissꝫ pater cuicunqꝫ eoꝝ frāgenti dispositionē eius. Congregauit exercituꝫ magnū. ꝛ iuit Primo cōtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

portugalie ⁊ galecie Et post plurima bella deuicit eum et captū carceribus mancipauit. Deinde bellauit contra regem alfonsum fratrem sum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atq̄ capto posuit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solutus cum conditione q̄ efficeretur monachus et sic factuȝ est. quia in monasterio sancti facundi accepit habitum monachalem sed non pmansit q2 dimisso habitu recessit et venit ad regem alymaymō toleti cuȝ quo morat⁹ est honorifice vsq̄ ad mortē fratris sui regis sancij. Sicut ergo mansit rex sancius rex castelle legionis et portugalie. sȝ adhuc non contentus. voluit capere Samorā quā dederat pater su⁹ sorori sue dn̄e vrrace. Venit ergo sup eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ciuitate qui dicebat vellido dulpho qui factus priuatus regis q2 pmisit sibi dare modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitq̄ regē die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaq̄ ciuitatem et q̄ ei ostenderet locum ingressus. Cum ergo iuissent ⁊ cuȝ rex locū vidisset descendit ab equo circa flumē vt solaciaretur. tradiditq̄ venabuluȝ quoddam deauratum quod manu gestabat predicto vellido dulpho: ipse vero secessit ad secreta nature qui cuȝ proditor ille ex aduerso cerneret inclinatuȝ percussit regeȝ per spatulas sic q̄ venabulum per pectora eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic proditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu⁹ etiaȝ fuit in vinculis vt plenius ista continētur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt xp̄iani per regē alfonsum sextum ⁊ ostendit cōfirmatio iuramēti in libertate.

Octuagesimū sextum bellum inter sarracēos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini millesimooctuagesimotertio. Tūc predictus rex alfonsus sextus qui dict⁹ fuit brano post morteȝ regis sancij fratris sui qui decesserat sine prole habuit omia regna ei⁹ pacifice et in tanta pace ⁊ iusticia tennit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunq̄ eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi cum contra quēcunq̄ contrariū cum audiret q̄ erat obsessus a rege cordubens. congregauit exercitum suuū magnum et venit in eius succursum. Cuȝ ergo cognouit rex cordubeñ. q̄ rex alfonsus in multitudine graui veniret ⁊ esset in elias timore magno pcussus fugit ⁊ tunc iterum rex alfonsus firmauit federa predicta tenēs in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuitatum ⁊ circūdatū quingentis mili

bus armorū sicut et ipse tenuerat eū in ciuitate toleti ne videretur iuramenta seruare que fecerat. Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubeñ. cremantes ꝛ destruentes villas loca et castra ac quecunqꝫ inuenire poterant: et reuersus est rex alfonsus in terraꝫ cū diuitijs et honore.

¶Uincūt xp̄iani et efficiuntur tributarij oēs sarraceni hyspanie ꝑ regem alfonsum sextum.

Octuagesimum septimum bellū inter sarracenos ꝛ christianos accidit āno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle congregauit exercitum suū magnum et intrauit terram sarracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantuꝫ timorem incussit sarracenis ꝙ omnes sarraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

¶Uincūt xp̄iani et imponitur nomen roderici de viuar Cid adruidas campeatore.

Octuagesimū octauum bellum inter sarracenos ꝛ christianos accidit anno dn̄i Millesimooctuagesimoquinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tertius rex castelle misit rodericum didaci qui a quinqꝫ regibus quos deuicerat vt supradictū est fuit cognominatus lingua arabica Cid: qd̄ idē est ꝙ dn̄s ad regem hyspaleñ. cordubeñ. ꝛ granate. Inter quos tunc magna versabatur discordia ꝛ inimicitia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes fuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret cōtra regem hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit ꝛ destruxit vsqꝫ ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cū cognouit predictus adruidas congregauit omnes sarracenos ꝛ christianos quos tunc habere potuit ꝛ iuit virili animo contra eos. Sed deridentes eum milites qui erant cum rege granate nunciauerunt ei ꝙ nō exirent cōtra illos propter eū nec ꝓpter alios sibi similes. Quo audito cogitauit ꝙ nō eēt ei honor si nō cōuinceret eos. venit ergo cōtra eos ꝛ bellauit cum eis in cāpo ꝛ durauit bellū ab hora tertia vsqꝫ ad sextaꝫ horā et ceciderūt multi ex ꝑte regis granate ac deuicit eos fugierūtqꝫ ꝑ vi a cāpo sarraceni ꝛ cepit in bello comitē garsiā ordoneū ꝛ alios milites q̄ iuuabāt sarracēos tenuitqꝫ eos ī vinculis trib⁹ dieb⁹ ꝛ trib⁹ noctib⁹ ꝛ dimisit eos ꝑ cepit ergo victoria habita spoliari cāpū ꝛ reddidit predaꝫ quā portabat regi hyspaleñ. sic vt vnusq̄sqꝫ cognosceret q̄ sua erant ꝛ reuersus est ad regē alfōsuꝫ cū magnis diuitijs et honore. ꝛ cuꝫ parijs ꝑdicti

regis hyspalesi. Et extunc sarraceni et xpiani vocauerunt eum adruidas campeatoz que omnia multum placuerunt regi alfonso.

¶ Uincunt christiani et capiuntur septem milia sarracenorum per cid campeatorē et quomodo p inuidiā expellitur a regno.

Ctuagesimū nonū bellū īter sarracenos et xpianos accidit post p dictū bellū paucis elapsis diebus. Tūc enim rex alfonsus sextus predictus. Cōgregauit exercitū suū magnū et intrauit terram sarracenorum in vuādalia vbi plurima dāna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans cōgregati fuerunt ex aduerso plurimi sarracēi et intrauerūt p regnū castelle obsederuntqz gormatiū et fecerūt in terra illa multa mala et dāna. Cid autem adruidas cāpeatoz qui remāserat infirm9 in recessu regis et iā conualescebat audito dāno quem sarraceni faciebant ꝯgregauit oēs gentes quas potuit et iuit contra terrā toleti et percurrit illam destruens quicqd inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellā cū honore. Istud factū seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modū cū rege alfonso q cū cāpeatoz esset expulsus a regno et sic factū est et cū recederet nocte quadā cū dormiret dictū est ei i visione vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum vixeris erisqz diues et honoratus et in suo recessu cepit vnū castrum sarracenoz quod iacet super benares et dicitur castreyū gentes vero sue percurrerūt terrā illā vsqz guadalfaiariā. Et cōgregatis omnib9 spoliis quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita sarracenis precio triū milium marcharum argenti.

¶ Uincunt christiani et capit alcozar per Cid cāpeatorem.

Onagesimum bellū inter sarracenos et xpianos accidit sequēti die. Cū enim pdictus Cid adruidas cāpeatoz iret in confini bus regni bellauit cū sarracenis de alcozar et occidēs plurimos eoz cepit locum illum quadam arte mirabili ibi iuenit plures diuitias et istud factū magnū intulit timorē sarracenis oībus teroliū et calataiubiū ppter qd scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicētes q si nō succurreret eis q etiā caperent terrā eorum.

¶ Uincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.

Onagesimum primū bellum inter sarracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellū. Quia tūc rex valēcie vidit supradictas litteras misit pro os reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus aliis genti

bus illius frõtarie veneruntq; supra locum deacozar et obsederunt ibi ipsum Cid adruidas cãpeatorẽ cum militia sua tenueruntq; ibi eũ obsessum tribus ebdomadibus et abstulerunt ei aquam. gentes autẽ quas secũ habebat in numero erãt pauce quia solum erant quadringẽti equites et tricenti pedites. Uidens autem q aquam perdiderant die quadam parauerunt arma sua et armauerunt se secretissime ⁊ subito apertis ianuis exeuntes irruerunt viriliter in sarracenos ex ispirato. Sed ⁊ illi videntes eos venire parauerunt se vt melius potuerunt ⁊ statim factum est preliũ magnum cecideruntq; plurimi sarraceni. Sed et inter cetera strenuissima que ibi fecit Ipse ad quendam militẽ sarracenũ feriẽs ense nudo diuisit in duas partes vt equũ suũ daret cuidam militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo et vnũ regem illorum duorum qui dicebatur feris percussit letaliter ppter qd dedit terga. Alius vero rex qui dicebatur gnalue fuit etiam percussus in capite a martino antolmes milite strenuo propter quod etiã dedit terga. Uidentes ergo sarraceni q reges fugiebant ⁊ omnes ipi timore percussi relicto campo fugierũt et secuti sunt eos christiani occidẽtes ⁊ vulnerantes eos sine numero quousq; peruenerunt ad portas ierolii ⁊ calambrii quia rex feris fugit terolium ⁊ gnalue calatambium et inde reuersus est cum bellatoribus suis ad locum vbi fuerat bellum et expoliauerunt campum vbi multas diuitias inuenerunt ⁊ inter cetera de equis sarracenorum postq congregauerũt eos quia erãt sperfi inuenerunt quingẽtos et decẽ de ferunt de equis christianorum quindecim et intrauerunt castrum suum de alcozar cũ magnis diuitiis leticia et honore. de equis vero quos habuit p parte sua virtuosus Cid misit. xxx. cũ sellis ⁊ frenis ⁊ singulis ensibus pendentibus ex arzonibus in donũ regi alfonzo castelle predicto vt haberet amorem eius qz irat⁹erat ab eo vt supradictũ ẽ.

¶ Uincũt xpiani ⁊ fugatur rex denie: ac comes cromani capitur p Cid campeatore.

Onagesimum secundũ bellũ inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno domini Millesimooctuagesimooctauo. Tũc predictus Cid campeator cum esset eius timor super omnes sarracenos cesar augustanos valentinos et super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad percurrẽdã terram sarracenorum et peruenit vsq; ad locum qui dicitur huerta ⁊ vsq; ab montem aluanũ spacio quinq; dierũ ⁊ exiuit sonus eius inter omnes sarracenos et christianos. propter quod comes remon berengel barchinonesi. qui in sua recommẽdatione habebat illos sarracenos coniunct⁹ fuit bauelphaie regi denie. Qui magnis exercitibus congregatis secuti sunt predictũ Cid campeatorem cogitantes q ab eorum manibus euadere non posset

ipse autem tunc deducebat magnā predam peruenerunt ergo ad eum nupmar de tonar nec predictus comes remon voluit acceptare verba honesta ipsius Cid sibi nunciatis ꝙ nihil ducebat de suo et ꝙ dimitteret eū in pace. Uidens ergo virtuosus Cid eoꝝ superbiam qui tollere volebant ea que ipe lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre irruit in eos viriliter ⁊ ceciderunt multi ex pte aduersa. Alij vero quasi innumeri fuerunt vulnerati et deuicit eos cepitq; predictum comitē vnum et lucratus est illa vice ensē que dicebatur colada. Sz post tertium diē virtuosus Cid liberauit comitem predictum et remisit eum ad partes suas cū duobus militibus.

¶ Uincūt xpiani et fugatur iterū rex denie per Cid cāpeatorem.

NOnagesimum tertium bellū inter sarracenos et xpianos accidit āno domini Millesimooctuagesimonono. Tūc predictus benalfale vna cum predicto comite remon venerunt cū multitudine graui ⁊ obsederunt castrū de almenar regis cesaraugustani qui erat valde confederatus ipsi Cid cāpeatori misit ergo rex cesaragustanus p Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaq; est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos Cid qui nunquam victus fuerat et fugierunt a campo rex abenalfaie. ⁊ predictus comes secutus ꝙ est eos per tres leucas occidēs ⁊ vulnerans plurimos eorum et reuersus est cum multitudine captiuorum et cum magnis diuitijs et honore in ciuitatem cesaraugustanam: vbi honorifice ⁊ cū magna leticia fuit receptus.

¶ Uincunt christiani et capitur castrum de rudea per Cid campeatorem qui obtinuit priuilegia magna pro nobilibus et ciuibus castelle.

Onagesimum quartum bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno domini millesimononagesimo. Tunc predict⁹ rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui sarraceni contra vnum vuandalum qui se eleuauerat cum castro de rueda quod est prope cesaragustam. Sarracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens ꝙ volebat dare castrum predicto regi alfonso ⁊ exiuit colloquendo cum rege: inuitauitq; eum ad prandium intra castrum sed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo q2 erat conuiuium proditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuiū predict⁹ infans et comes garsias qui cum fuerunt intra castrum occisi

sunt lapidibus quod factu3 nimis displicuit regi: ꝛ cogitando vituperium qđ sibi fecerat ille sarracenus misit pro Cid ruidas cāpeatore qui libenter venit ad mandatu3 eius. ꝛ recepit eum rex honorifice. Narrauitq3 sibi dāna q̄ receperat ab illo sarraceno. Tunc pepercit ei ꝛ inuitauit eū ꝙ veniret secū in castellā: sed noluit acquiescere quousq3 cōcessit sibi sequētia. s. ꝙ cū aliquis nobilis haberet exire de regno ꝙ daretur ei spaciū. xxx. dierū. Secūdo ꝙ nihil faceret contra aliquē nobilē: nec ciuē: nisi primo eēt exauditus sicut debet esse de iure. Tertio ꝙ nihil faceret cōtra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum ꝛ locorū. Quarto ꝙ nō faceret impositiones inordinatas. Quito ꝙ si cōtra hec faceret: ꝙ ꝓpter hec tota terra posset rebellare ꝛ eleuari quousq3 fieret emēda per regem que oīa rex concessit sibi ꝛ iterū inuitauit eū: ꝙ secū veniret: sed ipse noluit quousq3 vindicaret ipsum de illo sarraceno proditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: et reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: et in tanta pressura posuit eum quousq3 moriebātur fame: nec poterant iam bellare pre fame: et volebant sibi dare castrum si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicaret regem. cepit ergo viribus castrum: et captiuauit sarracenum illum aliuofalas: et omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter aliuofalas proditore: et aliquibus suis quos misit regi alfonso placauit. ergo regem cum vidit presentē sine dominum ipsius Cid campeatoris: et fecit magnam iusticiam de isto proditore et sociis eius: ꝛ regratiatus est ipsi Cid: q2 vindicauerat eum.

¶ Uincūt christiani ꝛ fugatur rex denie: ꝛ capitur rex aragonum per Cid campeatorem.

Onagesimum quitum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit āno domini Millesimo nonagesimo primo. Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie: ꝙ cum rex ille sciuit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cu3 quo erat federatus ꝙ veniret ad adiuuandū eu3 contra Cid campeatorē qui etiam dolens: quia cum intrauerat terrā suam similiter congregauit exercitum suum: ꝛ ambo reges venerunt super eū qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola. parauerunt ergo ibi acies suas: et commissum est durum bellum ꝛ ceciderūt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus: et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus ꝛ militibus suis. Aliī vero dederunt terga. ꝛ cum hac honorabili preda reuersus est cesaraugustam vbi cum magna leticia et honore: receptus

fuit a rege et filijs eius. Sed virtuosus Cid compatiēs regi petro et suis militibus: quia xp̄iani erāt soluit eos ⁊ permisit eos ire libere in terram suam. Et post hec venit Cid campeator in regnum cum diuitijs ⁊ honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice deditq; sibi multas villas ⁊ castra ac priuilegia ꝙ quecunq; locum caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario et successorum suorum.

¶ Vincunt christiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonsum sextum.

Onagesimum sextum bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo quinto Imperāte henrico ⁊ sedente in cathedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus brano tertius Rex castelle congregauit exercitū suū magnū: ⁊ venit super toletum. Erat enim iam solutus a iuramento qđ fecerat alymaymon regi toleti propter eius mortez et filij sui ysesi. Venit ergo p̄dictus rex ⁊ cogitauit quomodo capere posset ciuitatez illam tāmagnam ⁊ tamfortem: ⁊ recordatus est verbi qđ audierat cum esset sub arbore in orto regis p̄dicte ciuitatis quādo erat cuz p̄dicto rege alymaymon. Querebant enim inter se cōsiliarij predicti regis ip̄o presente rege quomodo possit capi ciuitas illa tāfortis: ⁊ respondit vnus illorū ꝙ non poterat capi nisi septem annis esset obsessa: sic ꝙ nulla prouisio posset intrare ⁊ tūc in octauo anno posset capi pre fame. Istud verbū audiuit rex alfonsus lz ipsi cogitarēt ꝙ dormiebat. sic ergo cum venit et hoc verbo abstulit eis panem ⁊ vinum ⁊ fruct⁹ per quattuor annos. ⁊ hoc vndiq; per totam terrā et tenuit eam obsessam alijs quattuor annis ex quadruplici parte ciuitatis. ⁊ cum intra ciuitatem esset populus sine numero defecerunt eis iam victualia: ⁊ sub quibusdaz pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mēsis maij. ⁊ capta ciuitate illa que quondā fuerat honor ⁊ gloria gottorū exiuit inde ⁊ percurrit omnes terras circūquaq; et cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam albanam argancam scalonam ozedam butragam ateusiam ozaman berlāgam ⁊ medinam celi ⁊ plurima alia loca: ⁊ reuersus est toletum vbi collocauit thronū suū ⁊ fecit ibi habitationem suam ⁊ facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria ⁊ fecit ꝙ eligeret archiepiscopus qui esset primas hyspaniarum ⁊ dotauit ecclesiam illaz pluribus villis castris locis et possessiōibus honorifice sicut ⁊ nunc est: ⁊ in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex ⁊ regina de thesauris suis ⁊ posuerunt in illa ecclesia reliquiarū multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiscapatu certis temporibus anni.

¶ Vincūt christiani cruce signati transeūtes in terram sanctam ⁊ capiuntur ciuitates ricia ⁊ laudicia.

Nonagesimum septimū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimo nonagesimo septimo sedēte in cathedra petri vrbano scd̄o predict⁹ papa anno dn̄i millesimo nonagesimo sexto apud clarū montē aluernie in mēse nouembris consiliū celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus xp̄i et obprobriū nūciatur cōsilium ⁊ auxilium postulatur. Unde occidētis populi innumerabilis multitudo duces: comites: ⁊ nobiles: ignobiles: diuites et pauperes. episcopi: clerici: et religiosi. senes: pueri: et puelle. dolētes loca sancta ꝓphanari a gētibus et thurcis ab appulia ꝓuincia lingua occitana hyspania: Acq̄tania: britania: normania: Schocia: flandria: francia: germania: lothoringia: borgūdia: lombardia. aliis ꝓuinciis regnis ⁊ terris nullo vnq̄ angariante: sed omnes pari fide et voto ⁊ deuotione iniurias xp̄i vlturas ire se parentes signo crucis signati pace firmissima vbiq̄ terrarū composita de terris suis egrediētes nullus in tāta multitudine regem habētes nisi xp̄m sepulchrum ipsius tāto tēpore sub seruitute redactum ꝓponunt reddere libertati: ⁊ quanto quiscunq̄ pronior erat prius ad mundi militiam tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendam. Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabant. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. Alij credere se simulantes post ad iudaismum relabātur. Et si queraf quis incitauit p̄dictum vrbanum papā vt crucē predicaret: ⁊ quis tantā multitudinē cōmouit. Respondetur q̄ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidā pauperi religioso viro gallico qui dicebat petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrū videns loca sancta ab impiis irreuerenter tractari. vidēs etiam venerabilem symonē ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: ⁊ pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemēter: ⁊ cepit anxius contristari ⁊ cogitare si cōmode posset afflictis subuenire Cum aūt quadam nocte dominice resurrectiōis in eccl'ia lachrymis ⁊ orationibus dn̄o supplicans pernoctaret longo vigiliarū labore fatigatus supra pauimētum ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare dominus aūt iesus xp̄s apparuit ei i somnis iniungens ei legationē ad dominū papam. ⁊ ad principes occidentales ꝓ liberatione terre sancte: quā legationē ipse fideliter adimpleuit veniēs ad predictum papā ⁊ omnes alios principes xp̄ianos cum litteris predicti patriarche ⁊ aliorum fidelium hierosolymis cōmorantiū. Sic ergo congregati sunt oēs supradicti cū petro heremita.

Erat autē huius sancti exercitus eminentiores. Adamarus podieñ. episcop⁹. Godefridus dux lotorīngie. eustacius ꝛ baldonius fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolphus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis francorum. Stephanus comes blesensis Raymundus comes tholose ꝛ sancti egidij destimundus dux apelie. Robert⁹ comes normanie Anshelmus de aboldumōte. Raymūdus tozene. fertur autem ꝙ Eid ruidas campeator fuerat inuitat⁹ ab istis principibus pro isto passio facien do ꝑpter eius magnā famā. Sed ipse occupatus cum rege Alfonso contra saracenos in expugnatione toleti ꝛ aliorum locoꝝ vt infra dicetur. ab illo conuiuio facto excusauit. exposita etiam sua sancta occupatione: ꝛ creduntur tunc transfretasse plusꝗ ducēta milia xpianorū inter quos Gulfrerius de turribus multos insultus hostibus inferēs atq; damna vna die rugitū leonis a serpente circūligati audiuit qui socijs dissuadētibus accedens audacter serpentem truncauit leonē liberando cuius rei leo memor eūdem sequitur vt lepozari⁹: ꝛ ꝙdiu in illa terra fuit multa fecit ei cōmoda in venationibus ꝛ bellis: et quacunq; vidit domino aduersari subito prosternebat nec dño redeūte in naui positū derelinquere voluit: sed nautis nolētibus eum recipere vtpote animal crudele secutus est dominū suū natando ꝑ maria quousq; defecit. Anno ergo predicto scil; Millesimo nonagesimo septimo. exercitus dñi fines paganorum attigit: et factū est primum bellū magnū cū saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalēdas marcij: vbi multo saracenoꝝ sanguie effuso victi sunt a xpianis Et capte sūt ciuitates Nicea ꝛ laodicia: ꝛ lꝫ essent tāti in exercitu tanta fuit rerum oīm habundantia: vt aries vno denario. bos vero tantū nummis duodecim venderetur.

¶ Vincūt xpiani ꝛ capiūt ātiochiā.

Nonagesimum octauum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno predicto: scꝫ Millesimo nonagesimo septimo. Cū enim exercitus domini predicta obtinuisset loca: ꝛ i manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset ꝓfectus inde varijs trāscursis regionibus ꝛ prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mēse septembri ante ciuitatem antiochie. nam tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autē per mēses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarēt: ꝛ varijs tribulationibus essent oppressi: vꝫ fame frigore yemalibus ymbribus ꝛ multimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate cōmorantibus sibi illatis parum proficissent: nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem ꝑualerent. Respexit deus afflictionē populi sui per quēdam fidelem christianum in ciuitate sub infideliū dominio com-

morantem: qui de nocte per scalas dominum boamundum principez tarẽtinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi ꝟo portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cũ aliis fere.xi. milibus quibusdam aliis vinculis mancipatis ciuitatẽ nobilem multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim ꝛ mediatricem diuino munere possederunt.

¶ Uincũt christiani ꝛ fugatur corboranus cũ exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberaretur et inuenitur lancea qua perforatuz fuit latus christi in cruce.

Nonagesimũ nonum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo octauo. Capta enim antiochia: vt predictum est: nox superuenit Corroboranus magno cum exercitu paganorum: ꝛ christianos obsidẽt tanta ꝙ fame afflicti sũt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent inedia. ergo perurgente ꝛ fame intolerabili compellẽteq; de necessitate facientes virtutem pauci cõtra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatũ que pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedẽte exercitu christianorũ innumeram infidelium multitudinez audacter ingrediẽs: ꝛ brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsedentibus triumphauit aliis gladio trucidatis: aliis terga vertẽtibus equorum velotiũ presidio fuga elapsis expoliauit: ergo campum exercitus dñi ꝛ tantũ auri ꝛ argẽti equorum et victualium copiã inuenerunt vt omnes cumulatu diuitiis et victualibus supra modũ habundantes cum hymnis ꝛ laudibus ciuitatẽ ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hũc modum reperta. Apparuit enĩ sanctus andreas cuidã rustico prouinciali dicẽs: veni ostendam tibi lanceam christi. ꝛ rusticus isdẽ capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostẽso presente raymundo comite tholosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitãtibus aũt plerisq;: quidam bartholomeus nomine xp̃o sibi apparẽte certificatus ignem: licz pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea: ꝛ sic exercitus domini fiduciam habens in christo ꝛ lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

¶ Uincũt christiani cruce signati: ꝛ capitur ciuitas sancta hierusalẽ

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo nono. Tũc exercitus domini dominiũ ciuitatis antiochie boamũdo predicto concedẽtes ordinatis ecclesiis ꝛ clero ac patriarcha ꝛ stipendiis

vnde sustētari possint. Siriciq̄ ꝓficiscentes marchiam ⁊ barrā multaq̄ castellaq̄ regiōis illius expugnant tanta fame afflicti: q̄ corpora sarracenorū fetentia edere compelluntur. ⁊ inde profectus exercitus dn̄i ad interiora syrie larga dei manus refocillatus: et est tandem montana hierosolymorū conscendens ante sanctā ciuitatē peruenit tentoria figēs ⁊ castra: s̄m militarem disciplinam collocās ex omni per teipsam vrbem obsidione vallauit. Est autē hierusalē ciuitas in montanis sita riuis fontibus ⁊ siluis carens: excepto siloe vbi aqua sufficienter habet. legitur q̄ priusq̄ exercitus dn̄i hierusalem applicuisset: quadā colūba desuper exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quaȝ reperte sunt littere: quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa. contra quā per te ⁊ per alios defendas tuā legem indica idē vrbibus aliis. erectis ergo petrariis: ⁊ aliis bellicis instrumentis: ⁊ scalis muro applicatis: multum laborantes parū in principio ꝓfecerūt. quibusdam eñi ex nostris sagittarū imbre grauiter sauciatis. Aliis vero molarium immissiōe pemptis machinis etiā ligneis ex magna parte igne succēsis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Duȝ etiā in eadē obsidione ꝓuictus: ⁊ etiā aque penuria laborarēt ex cōdicto communi omnes quotidie nudis pedibus orando: septem diebus circuierunt ciuitatē. Tandē die octauo qui fuit idus iunii feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi ⁊ crucis signo muniti prompto animo ꝓ illo parati mori: qui pro ipso eodē die mortuus est. Strenui dn̄i pugiles scalas muris immittētis per sagittas: ⁊ spicula per lapides desuper veniētes et ingentia saxa per gladios ⁊ lāceas ⁊ ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsq̄ ad equorum genua equitarent. sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: ⁊ libertati eoruȝ est reducta. que per annos circiter. ccc. sexaginta postq̄ secunda vice ab imperatore eraclio fuit capta ab immūdis sarracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino iesu christo patriarcham latinum et tam clerum q̄ ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militē strenuum. et virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt: qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari: nec coronā auream deportare: vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

¶ Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorum.

Entesimum primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus a captione sancte ciuitatis hierusalẽ. Tũc enĩ cũ princeps de repatriãdo tractaret. Ecce rex sarracenorum cum centũ milibus equitum. et. cccc. milibus peditũ ad bellãdos xpianos ascalonã venit: quibus exercitꝰ domini in quo nõ erãt nisi quinq; milia equitũ. et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnãte: et nube ab estu solis protegente sarracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugã conuertit. et in hoc bello facto. vi. kal. augusti cesi sunt centum milia paganorum. In portu vero ascalone vsq; ad duo milia suffocãtur: eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt: numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs et honore. et mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem. Aliĩ vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

¶ Uincunt sarraceni in hyspania: et occiditur infans sancius alfonsi perditur concha et plurima alia loca. et destruuntur oĩa balnea regni.

Entesimum secundum bellũ inter sarracenos: et christianos. accidit supradicto ãno dñi Millesimononagesimonono. Tunc rex alfonsus sextus tertius rex castelle. de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspalẽs. cuius filiam caydã noĩe ceperat in vxorem factam christianã q̃ vocata fuit maria: vt nihil esset in hyspania: quod eis non subiugaretur. misit in affricã ꝑ sarracenis qui dicebantur almorandes. Erant enĩ mirabiles bellatores: et placuit regi marrochiorũ cõplacere regi alfonso. et misit ei militiã magnã illorum quibus prefecit capitaneũ vnum Algnaselum suũ maiorem: qui dicebatur halyabenara. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: et reuersi sunt in optatam partem: qr cõgregati sunt cũ alijs sarracenis et expugnauerunt regẽ hyspalẽs. qui dederat filiam suam in vxorem occulte xpiano: et quia erat amicus regis xpiani. Uenerunt ergo cõtra predictum regẽ et ipe occurrit eis non tam preparatus ad bellũ sicut poterat et debuerat. et occisus est in bello. quo facto eleuatus in superbiã ille sarracenꝰ qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui cõtra terrã regis alfonsi. et obsedit hucles. Tunc aũt rex alfonsus predictus erat infirmus: et doluit vehementer: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suum vnigenitum quẽ habuerat ex illa predicta cayda vxore sua xpiana qui dicebatur infans domus sancius alfonsi. et erat adhuc puer: et cũ eo misit comitẽ donũ garsiam de cabra

qui nutriret eũ ⁊ multos alios co-mites et nobiles cum exercitu ma-gno: ⁊ venerunt ꝑpe villesium. Cũ ergo sarraceni obsedentes viderũt xp̄ianos dimiserũt obsedionẽ: ⁊ ve-nerũt contra eos. ⁊ ordinatis acie-bus cõmissum est durũ bellũ: ⁊ per mittẽte deo a peccatis forte exigẽ tibus victi fuerunt xp̄iani. ⁊ ibi vbi maior erat potestas christianorum cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo sarrace-norum. Infans aũt sentiens equũ suum vulneratũ: dixit nutricio suo comiti. pater vulneratus est equus meus: ⁊ dixit comes. fili sitis fir-mus: ał's vos eritis vulneratus. et cecidit statiꝫ equus mortuus cũ eo quod cũ vidit predictus comes ti-mens mortẽ infantis. descendit su bito de equo suo ⁊ cooperuit infan teꝫ cũ scuto. ⁊ ibi defendẽs infantẽ plurimos sarracenos cuꝫ ense suo occidit: sed tanta fuit eorum multi tudo: ꝙ non potuit sustinere: quia absciderũt ei vnum pedẽ quodam ense. ⁊ quando vidit ꝙ non poterat se cõtinere dimisit se cadere super puerũ: vt moreretur priusꝙ ipse. et ibi occiderunt comitẽ illum. Cete-ri vero comites habuerunt infan-tem et fugiebant cum eo ꝗ̄tum po terant cogitantes euadere morteꝫ: Sarraceni autẽ vidẽts eos insecu ti sunt eos: ⁊ qꝛ nõ poterant tã cito fugere cũ puero sicut voluissent at tinxerunt eos: ⁊ transeuntes vltra eos occiderunt ibi infantẽ: ⁊ comi-tes. ⁊ in memoriã illius victorie po suerũt sarraceni nomen loco illius septẽ porci: sed postmodũ mutatꝰ est locus ille ⁊ vocatus est septem comites. Aliȷ̃ autẽ qui euaserũt ve nerunt toletũ ad regẽ: ⁊ factus est planctus magnus a rege pro filio suo. sicut plenius continetur in ge-nerali hystoria hyspanie. Tũc fuit perdita concha quã habuit cũ vxo-re sua cayda. habuerunt etiã sarra ceni tũc huete ⁊ huclesium quesiuit rex Alfonsus a sapientibus: quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebãt. Et respõsũꝫ est ei ꝙ erat: quia sepe intrabant bal-nea: ⁊ quia nimis vacabãt delitȷ̃s et extunc rex alfonsus fecit ꝙ de-struerẽtur omnia balnea regni sui. et fecit milites laborare multis exercitibus.

¶ Vincũt christiani sub principe godefrido de bullion. ⁊ capiuntur plurime ciuitates.

Centesimnnter-rium bellũ inter sarra-cenos ⁊ christianos. ac cidit anno dñi Millesi mocentesimo. Tũc victoriosus prin ceps Godefridus de bullion expe ditis aliȷ̃s principibꝰ collecto exer citu suo attendens ꝙ ciuitatẽ san-ctam non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare: ⁊ hostes vici nos a se longius propulsare: licet essent paucissimi respectuꝰ circum-stantium nationum: qꝛ habebãt ab oriente arabes moabitas et amoni tas. a meridie vero ydumeos egy-ptios et philisteos. ab occidẽte au tem ciuitates maritimas per ofo-rem maydã siue accon ⁊ tiron ⁊ tripoli ⁊ oẽs alias vsꝙ ad anthiochiam.

a septētrione vero tyberiadā et cesareā philippi et regionē decapoleos ꝛ damascum. maluerunt tamē pro xp̄o animas suas morti exponere ꝙ missa manu ad aratrum retrospicere ꝛ negociū imperfectum relinquere: non ergo confidētes in sua fortitudine: nec in multitudine sed in sola dei protectione spez habentes et salutifere crucis vexillū semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partiȝ trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitā. Et ciuitatē ramata nobilem populosam muro valido circundatam ꝛ turrib⁹ excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliaribus quattuor ab accon distantes ꝛ ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita. Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctā ciuitatē cū leticia ꝛ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus: ꝛ elect⁹ est concorditer. ꝛ in regē inunct⁹ Baldouinus frater eius miles strenuissimus q̄ postmodū diuino fret⁹ auxilio regnū suū dilatauit. Nā ipse expugnauit azur ꝛ cesareā philippi ꝛ accon: q̄ alio noīe dr̄ tolemayda ꝛ ciuitatē berid: ꝛ ciuitatē Sydonis ꝛ montē regalē. ꝛ plurima alia loca cepit: ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliis successorib⁹ multis bellis ꝛ multa effusione sanguinis dilatatū fuit regnū hierosolymitanū in ciuitatibus villis ꝛ castris. sicut latissime narrat acconen. ep̄s in libro de reb⁹ ꝛ statu terre orientalium: que propter breuitatem relinquo.

¶ Uincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuiditur proditor sarracenis qui regem hyspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Entesimūquartum bellū inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Tunc eniȝ predictus rex alfonsus. vi. iā. rex castelle ex ira magna quaȝ habebat contra sarracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia damna que fecerāt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terram sarracenorum directe contra filium sarracenum qui se fecerat vocare myramamolim: qui tūc erat in ciuitate cordubeñ. et obsedit eum ibi: qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi: non fuit ausus exire contra eū. Cum ergo sic esset obsessus: quidam sarracenus nobilis: cuius nomen erat de abdallar venit de nocte cū multitudine magna sarracenorum: et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capiētes sceleriter arma sua bellauerūt cum eis ꝛ occiderūt maiorē partē

eorum et, captiuauerunt sarracenū predictum abdallar qui ꝛ interfecerat regem hyspaleñ. predictum patrem regine domine marie cayde. Ceperūt etiam plures alios cū eo. Precepit ergo rex alfonsus: ꝙ duceretur sarracenus ille ante eū. et mandauit ꝙ duceretur ad locū vbi possent eū videre sarraceni de ciuitate. ꝛ ꝙ conscideretur corpus mēbratim in frustra. quia interfecerat socrum suū: vt dictum est. Precepit etiam ꝙ ducerentur alij nobiles sarraceni qui fuerant cum eo: ꝛ ꝙ comburentur viui in eodem loco. qd̄ cum viderunt sarraceni de ciuitate timore magno percussi firmauerunt pacem cū eo ꝙ darent ei tributum omniū terrarū quas quas possidebant circa mare: ꝛ miserūt multū aurū ꝛ argentū ac multitudinem lapidū preciosorū ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonsus cōtentus de his que fecerat in cursu illo: et quomodo confregerat ꝛ honorauerat illum sarracenum. Aliū qui se vocauerat myramamolim reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore. ꝛ extūc p̄dictus rex alfonsus tenuit regnum suum in pace: et dederunt ei sarraceni citra mare quolibet anno tributa siue parias suas.

¶ Vincūt sarraceni sub nicaph rege morrochiorū: ꝛ vulneratur rex alfonsus sextus.

Entesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos, accidit anno domini Millesimo centesimo primo. Tunc nicaph rex marrochiorū qui erat myramamolim cōgregato magno exercitu almoranidum trāsiuit mare cui congregati sunt ꝛ vniti omnes saraceni vuandalie venit ergo sup regem hyspaleñ. ꝛ obsederūt ciuitatem atq; ceperunt eam ꝛ inuenerunt ibi illum proditorē qui se fecerat vocari myramamolim ꝛ p̄scidit caput eius: ꝛ exinde venerūt supra cordubam ꝛ ceperunt eam ꝛ factum vnū dominium saracenoꝝ citra ꝛ vltra mare quod primo nō erat quo facto itrauit myramamolim cum suo exercitu magno p terram regis alfonsi: ꝛ peruenit vsq; ad badayos. Rex autem alfonsus predictus: tunc erat super cesaraugustam ꝛ tenebat eam obsessam Cum ergo sciuit ingressum predicti myramamolim in terram suam eleuauit se ab obsidione ꝛ venit cū exercitu suo. ꝛ cū multitudiue francorum qui venerant in adiutoriū eius: et commissum est bellum asperrimum prope badyos. In quodam loco qui dicitur arabice cella que et lingua castellana sathallas dicitur: ꝛ p̄mittente deo victi sunt christiani: ꝛ multi dederunt terga nemine persequente. Rex autē alfansus sustinuit bellū cū illis qui secum remanserant vsq; ad noctē et tam viriliter bellabat rex ꝙ nullus saracenus erat qui ausus esset ponere ante eū. ꝛ mouet eos de loco illo retraxitq; eos vsq; ad tētoria nicaph que bene erat fortificata fossatis. ꝛ cum cogitaret fortissime pugnans eos inde extraherē.

Superuenit quidā nūcius q̄ dixit ei q̄ insidie quas posuerant sarraceni venerūt ad depredandū tētoria sua quod cū audiuit dimisit bellare filios et reuersus est ad suos. et cum reuerteret inuenit se cū illis qui depredabantur tentoria bellauitq̄ cū eis sed fuit victus et pdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicē bellantes et illi pauci christiani qui remāserunt coniuncti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Sarraceni similiter recesserūt ad terras suas et nicaph transiuit in affricā. Istō bellū fuit feriasexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Uincunt christiani per regē alfonsum sextum destructa sarracenorum terra.

Entesimū sextū bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimo secundo. Tūc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum et intrauit terram sarracenorū et peruenit vsq̄ ad ciuitatē hyspalen. destruens quicq̄d inuenire poterat et reuersus est in terram suaz cū magnis diuitijs et honore.

¶ Uincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valentie per Cid cāpeatorem.

Entesimūseptimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimocentesimo tertio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorum obsedit ciuitatez valentie et tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tam christianorum q̄ sarracenorū: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame q̄ compulsi sūt sarraceni comedere canes murilegos et mures plures etiaz pauperes comedebant carnes sarracenorū mortuorum et tot moriebantur fame q̄ platee erant plene sepulchris et nō erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem sarraceni. Aliq̄ autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manib⁹ christianorū sz cuz comedebant statim moriebant. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerent fame et si aliquē ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum comburi vt timerent exire. Uidentes autez maximā pressurā famis fecerunt conuenientiam suā firmatā cū predicto roderico didaci vt mitterēt nūcios suos ad regē morsie et ad regē cesarauguste: q̄ si infra. xv. dies nō succurrerēt eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci et transiuit cuz hac conditione q̄ nullus illorū nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit q̄ nauta cum quo transire debebant teneret eos quousq̄ ipse iret ad euz. Fuit ergo sta-

tim et mandauit ꝙ inquireretur si plus ducebāt quaȝ.l.morobetinos ⁊ inuentum est ꝙ portabant multitudinem auri et argenti et lapidū preciosoꝝ ⁊ omnia cepit et diuisit cuilibet.l.morobetinos sicut pactatum fuerat. Cū ergo transiuit tps ⁊ non habuerunt succursum predictoꝝ regum tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiuȝ ⁊ delicie sarracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandē eleuato vexillo suo ante eum cū magna leticia ⁊ honore et precepit ꝙ poneret vexillum suum in altiori turri fortalitij ciuitatis. Et ex illa die omīa fortalicia que erant dominīj ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate ⁊ pro honore fidei catholice. omnes mesquite sarracenoꝝ facte sunt ecclesie ⁊ posuit ibi sedem episcopalem et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie: maior aūt eccl'a dedicata est sancto petro

¶ Vincunt christiani fugato ⁊ vulnerato rege hyspaleñ.ac peremptis quasi.xxix.milibus sarracenoruȝ p Cid campeatoreȝ.

Centesimum octauū bellū inter sarrecenos et xpianos accidit anno domini millesimo centesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras sarracenoruȝ peruolaret inter ceteros rex hyspaleñ. dolens vehementer congregauit exercitū suum magnuȝ scilicet.xxx.milium hominuȝ armoruȝ et velocius quo potuit venit super ciuitatem valētie et obsedit eam. Virtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cū eo circa ortum qui dicitur de villa noua ⁊ deuicit eum plurimis sarracenis interfectis. Ipse vero rex hyspaleñ.cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecutus est sarracenos vsꝗ atibam: suffocati sunt in flumine quasi tria milia sarracenorū ⁊ tanta fuit cedes eorum ꝙ de.xxx.milibus qui venerāt non euaserunt vltra mille quingentos ⁊ reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum ꝙ pars que cecidit in sortem peditorum fuit quinꝗ milium marcarū argenti et ingressi sunt ciuitatem nobilem valentie cuȝ magnis diuitijs et honore. Numerus autē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et.iiij.miliuȝ peditum. ⁊ tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in purum presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit ꝙ mitteret sibi vxorem suam dominam ximenā cum duab⁹ filijs suis que manebāt i sancto petro de cardenaȝ. Rex autem illustris gaudēter recepit donū et honorifice misit sibi vxorē ⁊ filias quas postmodū tradidit in vxores comitib⁹ garriōis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas victi ppter hoc ante predictum regem

in cāpo ante garrionē tradite fue-
runt postea per eundem regem in
vxores infantibus nauarre et arra
gonie filijs regum sicut plenius
continetur in generali hystoria hy
spanie.

¶ Uincunt xpiani fugato et vul-
nerato ymes myramamolis ac per
emptis.xl.et octo milibus et quin
gentis sarracenis per Cid Cam-
peatorem.

Centesimum no
nū bellum inter sarrace
nos ꝛ xpianos accidit
anno domini Millesimocentesimo
quinto. Tunc cū predictus virtuo-
sus Cid cum vxore sua ꝛ filiabus
suis dña elmira et dña sole in pace
et solacijs essent in predicta ciuita
te valentie et quidem nūciauit ip
si certitudinaliter quō ymes myra
mamolim rex marrochiorū dolēs
de perditiōe valentie cū quinqua
ginta milibus armatorū veniebat
ad obsidendum predictā ciuitatem
Quod cum cognouit predict⁹ Cid
pcepit ꝙ omnia castra sui dominij
ppararent et ponerent in eos oīa
necessaria ad pugnā similiter in ci
uitate. Congregauitq̄ȝ omnes gen
tes quas potuit habere tam de sar
racenis ꝙ de christianis ꝛ omnia
hec facta sunt breuissimo tempore
Uenit ergo multitudo predicta sar
racenorum et fixis tentorijs suis
steterunt supra ciuitatē et tantus
fuit eorum tumultus cū suis atā-
boribus et vocibus ꝙ domina xime
na cum filiabus suis que nunquā
similia viderant timuerunt valde.
Sed virtuosus Cid dixit eis dña
ximena et mee filie non timeatis.
Ego enim cogito deuincere hos
sarracenos et cum eorum diuitijs
vos meas filias honorifice et ditis
sime maritabo et illos atempores
faciam venire ante vos buccinas
vero pro honore ecclesie faciam re
seruari. Congregatis ergo bellato
ribus suis ad signū campane exie
runt in campum cū insidijs et or-
dine virtuosissimi Cid campeato-
ris quos videntes sarraceni ordi-
natis ēt suis aciebus cōmissum est
durissimū bellum sic ꝙ vndiq̄ȝ vi-
debantur exire equi sine dñis suis
Et cū sarraceni essent multi tene-
bant xpianos iā in magna pressu
ra. Et tūc virtuosus Cid animans
milites suos clamauit dicens. de⁹
adiuua et beate Jacobe. et cum di
xisset exiuit aluarhanes ꝗdā mi-
les strenu⁹ cum trecentis militib⁹
ꝛ insidijs et percusserūt sarracēos
ex aduerso scȝ ex pte maris. Cogi-
tātes autē sarraceni ꝙ erant mul-
te gētes timuerūt valde et incepe
rūt dare terga ꝛ secuti sūt fugiētes
occidēdo ꝛ vulnerādo vsq̄ȝ ad qō-
dā castrū qō dicitur torquera pcus
so ymes myramamolī ab ipo Cid
et tanta fuit cedes sarracenorū ꝙ
de quinquaginta milibus pdictis
nō euaserūt vltra ꝙ millequingēti
ꝛ reuersus ē virtuosus Cid cū mi-
litia ad locū belli vbi inuenerunt
spolia multa nimis ꝛ īter cetera in
uentū est vnū tentorium illi⁹ mira
mamolim nobili⁹ ꝙ vnquam ali-
quis viderat et reuersus ē in ciui-
tatē valentie brachijs vsq̄ȝ ad cubi

tus plenus sanguine et vulnerib⁹ occisorum et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto ex quinta sua parte ducentos equos cuȝ sellis ⁊ frenis pendentib⁹ singulis ensibus ex singulis sellis eorũ. misit etiã sibi in domum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

¶ Uincunt christiani et fugatur bucar. rex marrochiorum vulneratus cuȝ alijs. xxx. regibus per Cid campeatorem.

Entesimum decimum bellũ inter sarraceõs et xpianos accidit anno domini Millesimocẽtesimo sexto tũc rex bucar rex marrochiorum cũ. xxx. regibus sarracenorum subito apparuit spacio vnius leuce prope valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. et ascẽdit virtuosus Cid supra turrim altiorem fortalitij cum cõsiliaribus suis vt videret eorum exercitũ quẽ vidẽs incepit ridere ostendens magnũ gaudium descendens ergo de turri facto signo campane cõgregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuosus Cid quomodo volebat dare belluȝ regi bucar et illis. xxx. regibus ⁊ hilari aĩo placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati : secundum modum suũ. Eo tempore quo tempore sarraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenoruȝ precepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt sarraceni ordinauerũt subito acies suas ⁊ venerunt contra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cuȝ ergo vidit eos iordinatos predict⁹ Cid precepit vexillum suum celeriter ire contra eos et factum est preliũ magnum sic ꝙ ceciderunt multi ex vtraqȝ parte et durauit belluȝ de mane vsqȝ ad horam nonaȝ nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine ⁊ tãta erat multitudo mortuoruȝ peditum etiã christianorum ꝙ non poterant cuȝ equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona inceperũt sarraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo ⁊ vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et euaginato ense secutus est euȝ vt eum occideret sed qꝛ ille ducebat velocem equum cũ cognouit ꝙ Cid sequebat eũ fugit velocius ⁊ nõ potuit eum attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope ipsum iret ⁊ tũc emisit a manu ensem suũ sup bucar percussitqȝ eum sed ille percussus itrauit subito nauim. ⁊ Cid descendit et accepit ensem suuȝ et spatam regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tysonam ⁊ reuersus est ad locum belli deuictis sarracenis vbi tot spolia habuerũt ꝙ solum de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricento

rum equorum. Deuictoq; bucar rege marrochiorum cũ aliis. xxx. regibus reuersus in ciuitatem valentie cum magnis diuitiis leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle i donũ ex predictis spoliis Centum equos cũ sellis suis ⁊ frenis mirabiliter adornatos et .lxxx. sarracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oliueti gaudẽter recepit. Tunc etiam sollanus persie videns ꝙ sanctã ciuitatem hierusalem ceperant xpiani ⁊ multas alias ciuitates et loca timens ꝙ tota eius terra perderet si transiret pdictus virtuosus Cid in partes illas pro iuuamie xpianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset cõfederare, misit ei ambasiatorez suũ per mare et cum puenit valentiã; receptus est honorifice ab ipso cid et presentauit sibi dona q̃ sibi mittebat soldan⁹ sc; multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico et auro mirabilis contexture: et multa alia que non sunt in ista terra. presentauit sibi etiam vnaz libram mirre ⁊ balsami preciosi cũ quo postmodũ fuit corpus ipsius Cid balsamatum in eius morte: dedit etiam sibi vnũ archidrichem de nobilioribus qui fuerunt in mũdo qd vsq; in hodiernum diẽ manet in monasterio sancti petri de cardinam et his omnibus receptis remisit eum cum honore ad pdictũ soldanũ cũ suis et donariis inito federe inter eos.

¶ Uincunt xpiani fugato rege bucar. cũ aliis. xxxvi. regibus viginti eorũ interfectis p Cid cãpeatore non viuum sed mortuũ.

Centesimũ decimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quõ sic turpiter victus a Cid campeatore et quomõ interfecerat et captiuauerat ei⁹ gẽtes ⁊ quõ expoliauerunt eum a tã magnis diuitiis. Ipse i ppria persona predicauit in affrica puocãs oẽs populos sicut nos facimus tẽpore cruciate et congregatus ẽ ad eum populus innumerabilis cum quo transiuit mare vt veniret sup valenciam et se vindicaret. Cũ ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera pcepit ꝙ oẽs sarraceni habitantes intra ciuitatẽ egrederẽtur foras: ⁊ ꝙ habitarent in alcudia quo facto cũ nocte ille iaceret in lecto suo pdictus Cid hora medie noctis cogitãs quomodo se haberet in aduẽtu tante multitudinis sarracenoꝝ Ecce subito impletum est palaciũ illud claritate magna ⁊ quodã mirabili odore. Et cum ipse miraret illius insolite claritatis et odoris apparuit et vir quidã indutus vestibus albis sicut nix q̃ canus ⁊ crispus videbatur in manibus suis claues gestans. Dixitq;. dormis roderice vel quid agis. ⁊ ille respondit. quis estis vos qui a me hec q̃ritis. Et ait illi ego sum sanct⁹ petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum scelerior mandato

q̄ illud qḋ tu cogitas de rege bu-
car. scꝫ ꝙ habes dimittere hūc mū
dum et ire ad vitam vbi non est fi-
nis ⁊ prefigitur tibi termin⁹ .xxx.
dierū a p̄senti die. Ueruntamē vult
tibi deus facere hanc gratiaꝫ ꝙ tu
mortuus cum gentib⁹ tuis habeas
victoriam de rege bucar propter
honorem tui corporis quod erit cū
adiutorio apostoli Jacobi quē de⁹
mittet ad bellum illud. Sed ante
hec omnia tu facies penitentiā de
peccatis tuis et saluus eris. hec om
nia concessit tibi dn̄s iesus xp̄s ꝓ
pter amorem meum ⁊ ꝑpter reue-
rentiaꝫ quam semper habuisti ad
ecclesiaꝫ meā monasterij sancti pe
tri de cardeuā. Que cū audiuit vir
tuosus Cid pre gaudio dimisit se
cadere de lecto in terram ⁊ cecidit
ad pedes apostoli volens osculari
pedes eius et dicit ei apostolus.
Non labores in hoc quia non pote
ris accedere ad me. sed sis cert⁹ ꝙ
oīa que dixi tibi sunt tibi cōcessa ⁊
sic disparuit ab oculis eius: et re-
māsit in palatio illo quidā magn⁹
⁊ suauissimus odor cuius qualitas
effari non potest. ⁊ predictus Cid
remansit fortificatus et ita certus
de predictis sicut si iam transissent
omnia illa. Et die facto conuoca-
uit ad fortalitium suū omnes mili-
tes suos et narrauit eis visioneꝫ il
lam cum lachrimis nihil eis occul
tans facietis ergo secundum con-
siliū meum et deuincetis regeꝫ bu
car ⁊ trigintasex reges qui venīūt
cum eo. Perceptis ergo sacramen
tis ⁊ facta penitentia peccatorum
suoꝝ cū non remanerēt nisi septeꝫ
dies de spacio p̄finito p̄cepit voca
ri ad se vxorē suā dn̄am ximenā et
mādauit ꝙ adducerentur ei vasa
illa argentea in quibus erat balsa-
mū ⁊ mirra q̄ sibi miserat soldanus
magnus p̄sie. Et cū vidit ea an̄ se
p̄cepit adduci quandā cupā aureā
in qua ipse bibat et accepit de illo
balsamo ⁊ mirra mixto cū aqua ro
sea ad quātitatem vnius cocliaris
⁊ bibit et sic per illos septē dies fe
cit nihil aliud comedēs nec bibēs
Et factū est corpus ei⁹ pulchri⁹ et
recētius q̄ an̄ excepto ꝙ continue
deficiebat sic ꝙ nō poterat se mo-
uere in lecto. penultia ergo die an̄
q̄ deficeret vocauit vxorē suā ⁊ ve
nerabilē ep̄m ciuitatis hieronimi
⁊ alios milites parētes ⁊ amicos
q̄bus ꝯfidebat. Dixitq̄ eis scitiꝙ
rex bucar erit hic vna istaꝝ dieꝝ
⁊ circūdabit ciuitatē cū sua p̄te
magna ea ergo q̄ vos habetis fa
re vt vincatis sunt hec. ¶ Primo
postquam fuero mortuus lauabi-
tis corpus meuꝫ quod satis intrin
secus mundum teneo laudetur de⁹
vt crastina die que est dies vltim
vite mee recipiā corpus dn̄icum ⁊
lauato corꝑe abstergat bene ⁊ vn-
getis ip̄m totū caput ⁊ os pedes ⁊
oīa alia mēbra cū balsamo ⁊ mirra
qḋ superfuit in his vasculis argē
teis et nullus sit ausus ꝑpter mor-
tē meā clamare nec ostēdere dolo-
rē ne forte sarraceni sentiāt morte
meam et cū venerit dies vt appro
piquat ciuitati rex bucar precipie
tis ꝙ oēs gētes ascēdēt super mu
ros ⁊ ꝙ sonent tubas anāfiles ⁊ fa
ciēt maiores leticias que potuerit

fieri per homines et cū fuerit dies qua volueritis ire cū corpe meo in castellam facietis φ egrediantur oēs gentes secretissime. sic φ non intelligāt sarraceni qui sunt i sub-urbibus: τ precipietis onerari ge-rulas: aliasq3 bestias cū omnib9 il-lis diuitijs que sunt valentie. sic φ non remaneat ibi aliquid φ sit ali-cuius valoris: et cū factū fuerit p̄-cipietis incellare equum meū ba-uieca: et armabitur bene corpus ve-roneū ornabitis optime: τ ponet[is] m super equū taliter φ nō possim cadere. ponetis etiā3 in manu mea ensem meū tyson: τ eant semp ante m eps dominus hieronymus τ gil-das priuatus meus: vnus ad dex-tram: τ alius ad sinistrā. qui dirigant equū meū. τ vos petre berun-dem portabitis vexillū meu3, sicut consueuistis. vos vero aluarhanes ordinabitis acies. τ ite ad bellādū cum rege bucar. sitis enī certi τ nō dubitetis φ habebitis victoriā me existente mortuo, sicut mihi de9 cō-cessit. Sequenti vero die facto te-stamento suo hora tertiarū recepit corpus dn̄icū de manu epi genib9 flexis: τ cū multis lachrymis. quo recepto reclinauit se in lecto dicēs dn̄e iesu xp̄e: cuius est oīs potestas τ cuius sunt oīa regna. tu es super oēs gentes: τ oīa sunt ad preceptū tuū. Ideo dn̄e peto hanc misericor-diam: vt aīa sit vbi est finis sine fi-ne. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit animam in manibus crea-toris. Post tres aute3 dies mortis eius apparuit rex bucar cum pote-state sua super valentiam: et fixa sunt tētoria. xv. milia sicut narrat analfaxar hystoriographus sarace-norum: τ bellabāt continue contra ciuitatē quātum poterant. τ illi de ciuitate defendebant ciuitatē cum magna leticia sicut eis preceperat Cid qđ durauit per noue3 dies: qr xp̄iani preparabant oīa sua ad re-cēdum in castellam sicut p̄ceperat eis gloriosus Cid. Bucar vo rex videns φ Cid tāto tpe nō egredie-batur ad eos cogitauit φ non erat ausus exire. Et ideo volebat face-re machinas ad capiēdu3 viribus ciuitatē. Sed die duodecima oībus preparatis τ posito ipsius corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositione φ videbat[ur] viuus hora media noctis apta est vnica porta ciuitatis q̄ tendit versus ca-stellam τ ordinatis aciebus cū om-nibus oneribus exeūtes secretissi-me et in magno silentio: sic φ vide-batur φ non essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inuenietes eos inermes nec poten-tes pre cōfusione magna ordinare seipsos: qr videbat[ur] regi bucar τ il-lis. xxxvi. regibus φ veniebant ex parte xp̄ianor[um] sup eos vltra sexa-ginta milia militū qui erant albio-res niue: τ ante eos viderunt virū militem sup equū album sedente3 in manu sinistra gestantē vexillum albu3: τ in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Uidētes er-go Bucar τ reges predicti cedem maximā saracenor[um] suor[um] quam fa-ciebāt isti milites timuerūt valde τ dederunt terga fugiētes vsq3 ad mare: christiani autem insequen[tes]

tes eos occidēdo ꝛ vulnerādo peruenerunt vsq₃ ad mare ꝛ tāta pressura: vt ingrederentur in nauibus ꝙ scdm hystoriam viginti illorum regum fuerunt ibi mortui: ꝛ decē milia saracenorum suffocati. Rex vero bucar cū alijs qui euaserant pressurā illam eleuatis velis nunꝙ amplius sunt reuersi. christiani autem victoria habita reuersi sunt ad tētoria: ꝛ expoliato campo vbi innumeras diuitias inuenerūt: receperunt eas quas portare potuerāt. relictis ibi pluribus alijs sine numero: ꝛ sic venerunt cum corpore ipsius Cid in castellam cū magna leticia ꝛ honore: ꝛ sepelierunt sicut ipse precepit in sancto petro de cardenā. Saraceni vero qui erāt in alcudia videntes ꝙ omnes christiani recesserāt a ciuitate: ꝛ nihil dimiserant in eadem ingrediētes iterum populauerāt eam. Fuit autem predictus virtuosus Cid dñs p̄dicte ciuitatis quinq₃ ānis. Rex autem alfonsus sextus supradict⁹ cum audiuit victoriam quam Cid cāpeator habuerat mortuus ꝛ quomodo ducebatur in equo suo bameca ac si esset viuus venit personaliter ad sanctum petrū de cardena scelerīter de toleto: ꝛ honorauit eū in sepultura sua in qua etiam fuerunt infantes arragonie ꝛ nauarre cum suis vxoribus q̄ filie fuerunt ipsius Cid. Predictus vero rex alfonsus sext⁹ brano regnauit. xliij. annis ꝛ septem mensibus ꝛ perceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominū anno dñi Millesimo centesimo vicesimo octauo. Jacet sepultus in monasterio sancti facundi in cuius morte ex medio lapidum qui erant ante altare sancti ysidori in ciuitate legioneñ. tribus diebus manauit aqua qd fuit signū lachrymarum regni propter damna secuta post eius mortem. Ipse non reliquit filium heredem Uerūtamen qꝛ ipse dederat filiam suam dominā orracam in vxorē comiti Raymundo tholosano q̄ erat de genere gotthorꝝ: ꝛ in illa predictus comes habuit vnū filium qui proficisceretur in hierusalē in persayo supradicto quem baptizauit in iordane: ꝛ ideo vocauit eum ilfonsum iorday. Ideo iste post multa damna que acciderant in regno fuit eleuatus in regem: et post electus est imperator.

¶ Uincunt saraceni ꝛ occiditur rex alfonsus arragonie: quia spoliauit ecclesias.

Centesimū duodecimum bellū inter saracenos ꝛ christianos accidit post mortē regis predicti alfonsi pauco elapso tempore. Tunc enim regi arragonum alfonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle facta concordia et pace inter eum et regem alfonsum paruulum dimittēs ei quicquid in regno suo tenebat. Nunciatum est quomodo magna multitudo saracenorum intrauerat regnū suū arragonie: qui nimis dolēs recessit statim: vt occurreret illis ꝛ inuenit eos in quodā loco regni sui qui dicitur effergā ꝛ bellauit cū illis dure: vt q̄ nunꝙ

fuerat victus. ibi victꝰ fuit a sara‑
cenis ⁊ mortuus. Alij dicūt ꝙ non
fuit mortuus ibidē: sed duxit post
hec vitā peregrini p mundū inco‑
gnitus. Et dicit in cronicis ꝙ hoc
accidit ei: quia expoliauit ecclesiā
sancti ysidori: ⁊ plures alias eccle
sias castelle post mortē regis alfō‑
si sexti brano volens ipse regnare.
¶ Uincunt christiani cruce signa‑
ti ⁊ capitur ciuitas vlixbona.

Entesimū tredecimū bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit āno dn̄i Millesimo centesimo quadragesimo sexto. Tunc cū ludouicus rex francorū audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotanee compatiēs ab Eugenio papa iij. apud berselia cum cruce signatus est cum principibꝰ peregrinationē pponens transmarinā anno sequenti Millesimo cētesimo quadragesimo septimo. Sanctus Bernardus chorardo regi apud franchonburg cōstituto ⁊ principibus fere cūctis signum crucis affixit ⁊ socij peregrinatiōis vltra modum multiplicant naualis exercitus de anglia: flandria: et de lothoringia collecto. ij. idus aprilis de tremundo portu anglie cum ducētis nauibus pfectis. iiij. kal. iulij. vlixbonam applicuit: ⁊ illā post. iiij. mensium obsidionem capiunt hostesq; quorum numerus erat ducenta milium ⁊ quingētos deuincūt lꝫ christiani. xiij. milia vix essent. Chorardus rex cū innumera multitudine peregrinationem egreditur mense mayo: ⁊ vt ad expugnandū yconiū inconsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus redijt: et psequentibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouicꝰ etiam aggreditur peregrinationem ⁊ euocatus ab imperatore grecorum nauibus eius hierosolimis euenit. Anno millesimo. cxlviij. franci per deserta asye dolo ⁊ astucia grecorū qui calcem farine miscuerunt crebro insultis thurcorum patiētes fame cruciati: ita vt quidam equorū ⁊ armorum carnibus vescerētur tandem multis fame pereuntibus cecilia veniunt: ⁊ inde antiochiam palestinam nauigio petierunt hay medius comes marianen. in cipro: ⁊ alfonsus comes tholose ⁊ sancti Egidij apud cesaream palestinam obierunt: ⁊ a deo tūc male successit regi francorum ꝙ a grecorū manibus captus imꝑatori grecorum tursolium obsidenti ducitur psentandus. Queꝫ rogerus rex cecilie expoliata grecia vastata vsq; constantinopolim a captione liberauit.
¶ Uincunt christiani ⁊ capitur ciuitas baccie p imperatorē hyspanie alfonsum septimum.

Entesimum decimum quartum bellū inter saracenos et xpianos accidit āno domini Millesimo cētesimo septuagesimo Tūc supradictꝰ rex alfonsus septi‑

mus rex quartus castelle: et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum posita tota hyspania sub eius dominio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionen. et confirmatus per papam: vt de cetero vocaretur imperator hyspaniarum. Postquam ergo regnum arragonie castelle et legionis pacifice tenuit: et omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tanquam vasalli remanserunt due ciuitates que non recognoscebant eum dominum scilicet boetia et almeria: et propter illas subiugandas congregauit exercitum magnum et venit primo super boetiam: et obsedit eam et aliqui non seruantes eidem fidelitatem recesserunt quod cum cognouerunt saraceni omnium illarum partium congregati sunt et venerunt ibi statim vt facerent imperatorem alfonsum cessare ab obsidione. Sed cum hec a saracenis agerentur: apparuit sanctus ysidorus in visione predicto imperatori confortans eum et dicens. Crastina die dabis bellum istis saracenis viriliter: et ego veniam in adiutorium tuum. Nos ergo dum sol emitteret radios super terram preparauit se imperator alfonsus cum sua militia ad belladum. Venerunt ergo animose ad locum belli irrueruntque in saracenos: et factum est durum bellum ac ex vtraque parte plurimi ceciderunt. Rex autem saucius filius imperatoris strenuissime se habuit in illo bello: et vidit imperator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit eum propter quod viribus resumptis confortantes milites suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Et ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis: et pro eis confortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti non potentes sustinere bellum terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerant in adiutorium boetie. Videntes autem saraceni qui erant intra villam quod non poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes. et propter miraculum quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorem sancti ysidori sub conuentu canonicorum regularium datis honorifice omnibus necessariis tam in crucibus quam in calicibus vestimentis et libris quam etiam in possessionibus et hereditatibus: sicut necessarium eis erat.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.

Centesimumdecimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo septuagesimo primo. Tunc predictus imperator capta boetia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit super almeriam. Est enim ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. Fixis ergo tentoriis super eandem ciuitatem cum aliquibus diebus in obsidione

permansisset venerūt in eius auxi- lium. Comes raymūdus barchinonēs. et ianuēs. cum classe sua p mare. Qui fideliter adiuuātes impatorē habita victoria cepit almeriā oēm aūt predam ciuitatis: et terminorum eius dedit impator alfōsus ianuēsibus et inter spolia inuētum est vas lapidis p̄ciosi vnius elmoralde quātitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerunt impatori q̄ daret eis illud vas: et qd̄ omnia alia distribueret eis q̄bus vellet: q2 ipsi cū illo vase essent contenti. placuit aūt imperatori et concessit eis vas qd̄ et ipsi vsq3 in hodiernū diē pro magno locali obseruant sicut audiui vocātes illud vas sanctū griale Alia autē spolia dedit raymundo comiti marchinoñ. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate: vt decebat reuersus est in castellā: et cū iret per viam infirmatus est ex laboribus belloꝝ et viarū. et cum veniret ad locum qui dr̄ delas sesnedas vidēs quādam arborē qui dicitur ensina magne quātitatis et virentibus folijs placuit ei descēdere sub eadē arbore vbi perceptis sacramentis: et facto testamento feliciter migrauit ad dn̄m. Inter cetera laudatur imperator p̄dict9 alfonsus de iusticia. Unde legitur in sua cronica q̄ cum quidā agricola de regno galicie cōquereret eidem q̄ infans quidā in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit litteras suas illi infanti q̄ restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de litteris eius. Iterū redijt predictus agricola ad imperatorē cum querela. tunc predictus imperator secretissime cū duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousq3 puenit ad locum: facta ergo diligenti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domum infantis: et p̄cepit q̄ vocaretur diceretur q3 ei q̄ erat ad portā imperator qui eum vocabat. Ille aūt non modicū mirat9 de tam subito et inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab impatore de illa iniusticia: et quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mādauit ipsū suspēdi in porta dom9 sue: et reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste aūt imperator reliquit duos filios quorū primogenitus dicebat saucius: alius vo fernandus. Primo dedit regnū castelle. Scd̄o autem regnū legionis Sepultus est aūt in ecclesia maiori ciuitatis toletane. regnauit et imperauit. xl. ānis. et successit ei in regno filius saucius quintus rex castelle qui tāte virtutis fuit: et tam iustissime gubernabat: q̄ vocatus fuit a populo rex sauci9 desiderat9 regnauit solū anno vno q̄ feliciter finiuit et sepult9 est toleti apud imperatorem patrē suū: et successit ei in regno fili9 ei9 alfonsus octauus vi. rex castelle. Qui icepit regnare cū esset paruul9. s. etatis. iiij. annorum: et orta est diuisio magna inter milites castelle pter coꝝ iteresse q̄s sc3 eū haberet in potestate sua tanq̄ tutor quousq3 eēt etatis. xv. annoꝝ pter qd̄ plurima dāna in

regno euenerunt vsq; ad prefinitũ tempus receptis premijs tyrannorum iusto dei iudicio: vt latius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

¶ Uincunt xpiani trucidatis plurimis sarracenis. et liberatur ciuitas roderici ab obsidione sarracenorum per regẽ fernãdũ legionis.

Entesimumdemũsextum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimocẽtesimooctuagesimoseptimo. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq; ad tempus prefinitum. xv. amorũ cũ tempus fuit impletũ. tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad sarracenos accepta ergo multitudine sarracenorũ disposuit venire super ciuitatẽ roderici que tunc edificabatur a rege fernãdo legionis fratre regis alfonsi p̃dicti. Erat eñi loc⁹ adhuc sine muris. ꝛ ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo in visiõe beatus Isidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: ꝛ ostendit ei aduentum fernandi roderici cuz multitudine arabum. et precepit ei ꝙ iret velociter ꝛ nunciaret regi legionis fernando. Uenit ergo nunciauit p̃dicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendũ christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a sarracenis: ꝛ cũ non haberent muros: acceperunt tam viri ꝙ femine currus ꝛ quadrigas ꝛ vasa magna vinaria: archas lectos: ligna: ac oĩa alia que habere potuerũt: ꝛ posuerũt circũquaq; loco muri quousq; veniret rex fernandus. Uenit ergo ad locũ predictus rex fernandus qui nunꝙ fuerat victus. ꝛ confidẽs in dño ex diuina reuelatione beati Isidori irruit viriliter in sarracenos bellauitq; cũ eis. ꝛ deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum sarracenorum. ꝙ non erat qui eos dinumerare posset: aliqui autez euaserunt per fugã. Alij vero iugo captiuitatis sũt traditi. Et tũc murata fuit ciuitas roderici: ꝛ reuersus est rex fernandus cum leticia et honore. Post mortẽ huius regis fernandi legionis successit ei in regno eodẽ filius eius alfonsus qui in senectute sua habuit bellũ magnum cũ albehuc qui erat dominus vuãdalie: ꝛ deuicit eum. ꝛ tunc lucratus est meridam: montages: badayos: et casseres atq; alcantecã et populauit plurima alia loca ꝓpter que regnum suum erat dillatatum.

¶ Uincunt sarraceni: ꝛ vulneratur rex alfonsus octauus.

Entesimũdecimumseptimũ bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimocentesimooctuagesi-

monono. Tunc erat in affrica mira mamolim sarracenus quidã nomine iuslet malcendo. Hic eleuat⁹ in superbiã transiuit mare cũ potestate magna. ⁊ venit ispolim: ⁊ ibi mouit exercitum suum per campaniã corduben transiuitq; portũ que dicitur delmiradel. qd cum rex alfonsus octauus cognouit cũ iam transierant. xv. anni etatis sue ⁊ pacifice possideret regnũ suum. sic q reges arragonie et nauarre erant ei⁹ vasalli. Cõgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit ⁊ venit in locum de alarchos: nec volvit expectare reges arrogonum et nauarre: nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius. Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circumuicinis ⁊ cum didaco domino viscaye nec erãt ibi nobiles regni. dixerat enim q ita boni erant milites strenuature sicut nobiles qui lingua nostra dicuntur fids dalgue. Et ideo illi pp̃ter hoc vituperium non venerunt ad bellum. Cum ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortaliciũ preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna sarracenorũ: quorum non erat numerus et cũ rex alfonsus esset magni cordis irruit in sarracenos: ⁊ cõmissũ est durũ bellum. Et noluit deus q xp̃iani exirent ex illo bello cum honore cũ non essent vnius anni: nec tradiderant dño suo auxiliũ sicut debuissent. victi ergo fuerunt ibi christiani: ⁊ multi eorum mortui et rex alfonsus fuit in bello vulnerat⁹ et extractus a suis violenter: quia ipse voluit ibi mori ⁊ cognouit rex alfonsus q hec ei acciderant propter errorem quem ipse fecerat cõtra deum. sicut ei reuelatum fuerat per angelum: ⁊ proposuit in corde suo decetero seruire deo. intellexerat enim q potestas dei castigauit eum q sibi multum profuit: qr seruiens deo nunq aliquid postmodũ cepit q non gloriose finiret: vt p3 in chronicis hyspanie latissime.

¶ Vincunt sarraceni et perdit ciuitas sancta hierusalem. ⁊ plures alie ciuitates ⁊ loca.

Centesimũ decimũoctauũ bellũ iter sarracenos ⁊ xp̃ianos. accidit anno dñi Millesimocentesimooctuagesimoseptimo. tempore friderici imperatoris: et vrbani pape. iij. Post enim hierosolymitanũ pe xp̃ianos valde fuerat dilatatum post multa bella et gloriosas victorias de sarracenis. in quibus semper pauci de pluribus triumphabat sicut breui cathalogo regum terre sancte postq habita fuit a christianis potest annotari: qr godefridus de bullon primus qui ibi principatũ tenuit anno vno cum paucis principem milicie soldani egyptiorum cum infidelium innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouin⁹ qui ei successit primus latinorũ in hierusalem. hic cũ tricentis septuaginta militibus et tricentis peditibus pricipẽ militie caliphe egypti

qui secum.xi.milia equitum.⁊.xxx. milia peditum adduxerat supcrauit: vbi peditum principē cū quinqꝫ milibus sarracenis interfecit. alij autem per fugam euaserūt. Et iterum cum quingentis equitibus: et duobus milibus peditum presidez ascolicarum venientem cum innumera multitudine deuicit cesis ex eis.iiij.milibus. alijs in fugam cōuersis regnauit annis.xviij. Et successit ei alius baldouoinus de burgo. qui in primo regni sui anno cuz septingentis equitibus cum gario principe turchorum potentissimo qui cum innumeraz multitudinem turchorum habeat: bellauit ⁊ deuicit eum.iiij.milibus sarracenis interfectis. alijs vinculis mācipatis cum reliquis vero sarracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum habuit cum rege damascenorum: cui⁹ exercitus erat.xv.militum equituz ipse vero baldouoin⁹ habebat mille.c.equitum: ⁊ duo milia peditum hunc etiam deuicit duobus milib⁹ sarracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij autem cum principe suo terga dederunt. de xpianis autem ceciderunt.xxiiij. Regem etiā ascalanitarum qui cum multitudine egyptiorum venerat in bello cū suis paucis prostrauit. Item doloquinū damascenoruz regem qui venerat cuz exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus ex hostibus interēptis. de xpianis vero ceciderūt equites.xxiiij. pedites autem.lxxx. Hic baldouoin⁹ regnauit.xiij.annis. ⁊ successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumerā turchorū multitudinē q de perside ebulerāt triūphauit tribus milib⁹ perēptis. ⁊ multis alijs in captiuitate detētis regnauit.xi. annis. successit ei in regno baldouoinus primogenitus eius filius q nono regni sui anno quosdā nobiles turchorū satrapas cū vniuerso exercitu suo circa partes gerocōcianas in prelio superauit. interfectis ex eis quinqꝫ milibus: reliqs cū ignominia et cōfusione fugiētibus. In.xv. etiā regni sui anno cū principe damasci noradino cōgrediens fugiēte noradino cū pte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit. regnauit xxiiij.annis sine liberis. ⁊ successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno partib⁹ egypti cum dargan principe militie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cū paucis diuinitus victoriam obtinuit. In secūdo autē prelio habens secum.ccclxx. milites. pugnauit cum principe soldani damasci. qui secū ducebat.xij.milia turchorū. Arabū autem vndecim milia. ⁊ interfecit ex hostib⁹ mille quingētos. de christianis vero centū ceciderūt. regnauit annis.xij. ⁊ successit ei: in regno baldouoinus filius eius. Hic diuino iudicio lepra percussus regnus nihilominus rexit. qui anno.iij. sui regni cum.ccclxxv. equitibus circa partes ascalone occurrēs saladino qui cū.xxvi. milibus equitū veniebat supauit ipso saladino cū parte exercitus fugiēte. alijs trucidatis

aliis vinculis mācipatis. De xpia nis autē.iiij.aut quinqꝫ dñi dicunt cecidisse. In alio autē prelio circa tyberiadē cū septingentis equiti bus occurrēs saladino.qui.xx. mi lia equitū secū habere dicebat ipꝫ superauit mille hostibus interēpt[i]s de xpianis vero paucissimi cecide runt. Cū autē predictus rex ꝓpter eius egritudinē vxorem ducere vo luisset duas sorores:quas habebat sibillā primogenitā.⁊ yzabelem iu niorē.duobus viris nobilibus ge nere:vxores dedit sibillaꝫ vxorem bernardo de lōga sparta marchio ni montis ferrati.yzabellem vero tradidit domino eufrido de throno mortuo autē dicto bernardo et reli cto quodā paruulo filio cui nomen baldouoinus rex predictam vxorē suam tradidit cuidā adolescenti de pictauensi comitatu guidō fidelis simo:cui etiam eo ꝙ infirmitate ni miū grauabatur totius regni admi nistrationē cōmisit.sed regis indi gnationē incurrens ꝓcurationē et administrationē amisit. Et tūc rex conuocatis regnis maioribus ne potem suū paruulū baldouoinū re gem iniungi fecit: ⁊ tam ipsum ꝙ regē negocia prouidentie rutele co mitis tripolitani cōmisit.nō multo autē tēpore post baldouoino rege leproso viā vniuerse carnis ingres so:minore etiam baldouoino defun cto prefatus guido ꝓcurante vxo re sua sibilla ad quam regnum iure hereditario pertinebat: sublimat⁹ est in regem non requisito assensu comitis tripolitani. qui totius re gni tunc procurator erat. Unde val de indignatus presertim cum ipse ad regnū aspiraret absqꝫ regis cō sensu cum quo rancorem ⁊ inimici tias extruxerat cum saladino treu gas fecit.⁊ vt maiorem in regno ⁊ contra ipsum regem defensionē ha beret ⁊ nocendi.manet cum dña ty beriadis:⁊ totius galee matrimo niū contraxit. Unde factū est in re gno pericula et perniciosa discor dia.quibusdam comiti fauentibus aliis regibus adherentibus:quam diuisionem cum saladinus cogno uit cogitans ꝙ immenso foramine discordie facile pateret insidianti bus ingressis ex omnibus sibi sub iectis regionibus multitudinē pu gnatorum.congregauit ex egypto arabia ⁊ mesopotamia tam equites ꝙ pedites contra christianos con uocando. Dicitur autem.l.milia eq tuꝫ:exceptis peditibus in comita tu suo secum traxisse.⁊ premisit an te faciem suam decem milia electo rum militum . qui per terram co mitis tripolitani.qui tunc treugas cum sarracenis habebat per par tes.s. tyberiadis et nazareth vsqꝫ ad suburbia accon trasierūt vt mo re suo christianos prouocarent si forte incaute et inordinate ꝓsequē tibus possent eos perimere vel ca ptiuos retinere nec effectu caruit astutia impiorūꝫ imaginatio: quia magister milicie templi cum fratri bus suis plusꝙ.lxx. incaute egre dientes cum magistro hospitalis. qui de castello suo beluetreuerte batur cum decem fratribus inter clusi sunt ab eis iuxta casale rober ti.iꝫ aūt non nisi centūviginti mili

tes in comitatu suo haberet.x.mili bus sarracenoꝝ mirabiliter resistē tes multis ex eis īterfectis ipsi tā dem fere oēs interfecti sunt vel re tenti.magistro autē templi cū pau cis fuga elapsis. magistro vero ho spitalis trucidato primo die maxī cruentā de xpianis reportarunt vi ctoriā. Ex quo facto audiores sar raceni effecti mēse Julio sequēti oibus viris suis in vno congrega tis regni xpianoꝝ.ex parte dama sci ciuitatē:n.s.tyberiadem obsede runt. Jam em̄ comes tripolitanus cuius erat ciuitas a sarracenis ca ptus treugis recesserat eo ꝙ īpone retur sibi ꝙ contra regē ⁊ regnum mala plurima machinans sarrace nis confederatus fuisset. Munitat igitur ad predictā ciuitatē contra sarracenos vxore sua in presidio re licta. Dn̄s autē guido rex hieroso lymitanus ⁊ raymūdus comes tro politanus cū oibus fere totius re gni nobilibus cū equitibus et pedi tibus quotquot habere potuerunt diuino auxilio dei destituti saladi no ⁊ suos occurrentes tentoria sua circa fontē tephoritanū locauerūt de multitudine si quidē sua plusꝙ̄ de diuino auxilio cōfidentes. A pri mo em̄ introitu latinorum in terrā sanctā christiani tot milites in vno prelio congregare nequierūt. Erāt enim mille ducenti milites loricati pedites autem cum armis ⁊ arcu bus ⁊ balistis circiter.xx. milia in fausti expeditione interfuisse dicū tur. die autē sequenti cū de xpiano rum exercitu versus obsessam ciui tatē leuite pgrederet copiosa eqtū multitudo exercitus saladini a dex tris ⁊ a sinistris christianos pro terue;nimis infestans sagittis ⁊ spi culis tam equos ꝙ̄ equites sine in termissione vulnerans in loco ari do:⁊ inaquoso exercitum christia norum castra locare ⁊ tentoria fige re coegit ꝙ prudenter attendens Saladianus sequenti die priusꝙ̄ ad aquas exercit⁹ xpianus perue nire potuisset iuxta throonum et hi ordinatis secundum militarē disci plinam aciebus christianoruz tam equitibus ꝙ̄ equis sitiētibus; Sa ladinus dimicaturus hostiliter oc currit. Erant autem dies feruētes valde. Mense autem iulio.iiij.no nas eiusdem in festo translationis sancti martini anno incarnatiōis domini supradicto: scʒ Millesimo cētesimo octuagesimo septimo tra didit dominus populum xpianoꝝ infinitis peccatis eorum exigenti bus in manibus impioruʒ a deo ꝙ̄ christiani subito terga dantes ab inimicis fere om̄es a maximo vsꝙ̄ ad minimum trucidati sunt:vel in captiuitate detenti intantā em̄ for midinem ⁊ pusillanimitateʒ humi liauit eos dn̄s ꝙ̄ vnus ex hostibus versa vice cētū psequebat᷑ ex xpia nis.⁊ qdam arma sua turpiter pro ĳcientes in manibus inimicorum se gratis tradebant:facta autē ma gna strage cesoꝝ. Guido etiam rex hierusalem ⁊ magister militie tem pli cū multis alĳs tam maioribus ꝙ̄ minoribus ordinis in captiuita te detentis abierūt absꝙ̄ fortitudi ne ante faciem subsequētis:vt au tem certis indicĳs et euidentibus

signis deū visibiliter offēsuȝ agno scerent et diuine ꝓtectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent, lignuȝ salutifere crucis qđ die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infortunis amiserūt ⁊ post paucos dies Saladin⁹ ille inimicus christi nō solum ciuitates plures ac alia loca regni sed et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit: cui⁹ excidiū tota causa fuit, qꝫ vt dictum ē tota terra erat facinorib⁹ plena et rar⁹ erat in monasterio ⁊ rarior in seculo quē non morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captum esse hierusalem ab inimicis xpi pre dolore post modicum obijt.

¶ Vincunt xpiani cruce signati et efficit secunduȝ passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capitur tamē ciuitas accon.

Entesimūdecimūnonuȝ bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno dñi Millesimo.c. octuagesimonono. Tempore clementis pape tertij tunc crescente rumore lamētabili de terra sancta plerique assumpte crucis signo hierosolymā ire posuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex angelorū ⁊ frederic⁹ octuagesimusoctauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberū fecit et a piratis et thurcis p margaritū classis sue ducē, fit ergo ingēs cōmotio partium diuersarū gētiuȝ per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenatēsi. ⁊ pisanesi archipsules: cuȝ magno de ytalia agmine tyrū appulsi sunt Fidericus imperator fines imperij aggredit cū multitudine infinita, de frisia vo et dacia naues. L. de flandrijs quoque trigintaseptē. de francia etiam campania quāplures illustres militie titulis glosi etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motionē populorū Philippus et Richardus frācie ⁊ anglie reges apud mesanam vix appulsi non valentes progredi ibidē hyemarunt ad quos Abbas Ioachim veniens vocat⁹ ab eis de calabria sciscitatis de futuris respondit quod mare quidē transirent sed parū proficerēt ne dū adesse tempora qbus recuperanda foret hierusalē quod et ita contigit Naȝ solum accon ciuitatē de cursu fere biennio quādo ceperat obsideri fuit capta per reges pdictos vbi philippus rex frācie fuit infirmus ⁊ ideo apparatu suo duci burgundie cōmisso redijt a partibus transmarinis. Imperator vero ad qdā loca augusti aduenies reperit multitudinē thurcorū cū quib⁹ bellās triumphauit post quā fluuiū quendā transiturus mergitur: ⁊ vix extractus paulo post moritur fuit quidā vir magnanim⁹ qui post karoluȝ magnū in gestorū magnificentia parē nō habuit cui⁹ exercit⁹ antiochiam venit vbi duȝ fixa corpora reficiūt ⁊ epulis intēdunt tot obruūt vt de tanto exercitu pauca milia remanerēt. Richar

dus anglie rex post multa naufragia rediens p haustriam trãsire secrete deliberãs a duce capt⁹ traditur imperatori a quo per annũ detentus exactione maxima redditur suo regno.

¶ Vincunt xpiani et capit ciuitas damyata peremptis. lxxx. milibus sarracenorum.

Entesimumuicesimũ bellum inter sarracenos ⁊ xpianos accidit ãno dñi Millesimoducẽtesimo decimoseptimo tpe honorij pape tertij. Tũc cõgregat exercit⁹ accõ cũ regibus hierusalẽ cipri hungarie ⁊ ducibus haustris bauarie frãcisq; cõpluribus ⁊ germanis redeuntib⁹ vero hũgaris aliqui egiptũ applicãtes damyatã capiũt pẽũtq; tã ferro q̃ fame octuaginta milia sarracenoꝝ deniq; captis cardinali tẽplarijs ⁊ hospitalaꝝ toto q; exercitu excepto rege q̃ a cardinali discordãs recesserat damyatã q̃ p annũ a xpianis fuerat possessa pro eoꝝ redẽptione fuit reddita paganis: hoc tempore ab eodẽ papa beatus pater noster franciscus regulam confirmauit.

¶ Vincunt christiani peremptis. cc. milibus sarracenorum per regem alfonsuz octauum in nauibus tholose.

Entesimumuicesimũprimũ bellũ inter sarracẽos ⁊ christianos accidit anno dñi millesimoducentesimo tricesimo tertio. Tunc predictus rex alfonsus. viij. nepos imperatoris cuz regnasset quinq; annis videns dãna que sarraceni ↄtinuo inferebant xpianis nec tradens oliuʒoni quãdo fuerat victus ab illo in yramamolim affricano supradicto consilio habito cũ magnatibus regni sui diffinitum fuit q̃ melius erat q̃ ponerent se in fortuna belli q̃ sufferre ↄtinuo tanta dãna sarracenoꝝ et factum est q̃ ĩfans fernãdus regis p̃dicti filius misit ad papaz pro cruciata vt succursum haberet pater ei⁹ cõtra sarracenos qui loca eius ceperant et insuper minas dederant. s. veniẽdi ad destruẽdũ regnũ. papa aũt vidẽs q̃ erat iusta petitio concessit et mãdauit q̃ predicaretur p omnia regna xpianoꝝ per annũ ante terminũ prefiniti belli affirmati tam p sarracẽos q̃ per xpianos ⁊ interiʒ q̃ crux p̃dicabat predicto habito consilio cõgregauit rex alfonsus exercitũ suũ ⁊ iuit vt percurreret terrã sarracenoꝝ ⁊ cepit tũc alcalam et ixurquerã et grandiʒ et cubas et reuersus est in terrã suaz ꝑpter tẽpestatem hyemis. Et tunc in mẽse februarij cũ esset in maiori loco mortuus est filius ei⁹ infans fernandus de quo valde doluit q̃ vnicus ei erat licet filias haberet ⁊ sepultus est ĩ monasterio monialium ciuitatis burgẽs. qd̃ dicit las huelgas. Illud enim monasteriuz cũ quodã solenni hospitali ꝑpe cũ edificauerat predictus rex alfõsus viij. ⁊ mirabiliter dotauit omnib⁹ necessarijs. Cum ergo tẽpus veris veniret quo solent reges ad bella

pcedere congregatis exercitibus
suis venit ad ciuitatem toleti vbi
inuenit multas gentes cruce signa
tas diuersarū nationum et lingua
rum ꝛ tunc etiam accessit ibidē rex
petrus arragonie cum toto exerci-
tu potestatis sue ac alie multe gen
tes regni francorum. venerūt etiā
ibi omnes prelati magnates mili
tes scutiferi et ciues regnorū suo
rum: gentes etiam ex ytalia roma
lombardia almenia et portugalia ꝛ
precepit rex alfonsus ꝙ cōputaren
tur omnes gentes que venerunt ex
tra regnū suū ꝛ inuenti sunt. x. mi
lia equitū. c. milia peditū ꝛ locutus
est virtuosus rex alfonsus cū omni
bus capitaneis et principibus oīū
exercituū ꝛ dedit eis omnia neces
saria qui nimis contēti de eo pmi
serūt sibi ꝙ vel vincerent vel mo-
rerent cū eo. Dato ergo solido illis
quibus dandū erat datis etiā plu
rimis ermis nō habētib⁹ ꝛ bestijs
plurimis ad portādū necessaria in
uentus est numerus bestiarū. lxx.
miliū. Egressus est ergo alfonsus
rex cum exercitibus suis a tholeto
die lune. xij. mensis Junij et appro
pinquantes ad terram sarracenorū
ceperūt statim malagon et calathra
nam veterem. Et tunc appropinqua
uit ibidem rex sancius nauarre cū
toto exercitu ꝛ inde procedētes ve
nerunt ad locum qui dicitur gua-
dahira: qui est sub monte delmula
dar et inde accesserunt ad locū qui
dicit lalosa: ex quo loco viderunt
tentorium ipsius miramamolini qd
erat totum coloris rubei: sarraceni
autem ceperunt totum illum tran-
situm. ꝛ ideo christiani transire nō
poterāt ad miramamolim sine ma
ximo periculo propter asperitatē
ꝛ artitudinem vie. Cum ergo pre-
dicti reges essent in consilio quid
super hoc agere deberent ecce ap
paruit eis angelus dn̄i sub forma
pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ip
se ostenderet ei viam per quam se-
cure possent transire ꝛ insuper pa
scua virentia ꝛ fontes delectabilis
simos ad bibendū et sic factum est.
Venerunt ergo per viā quam eis
ostendit et inuenerunt in altitudi-
ne illa quā ascenderūt planiciem
magnam ꝛ diuina que dixerat eis
angelus domini. Illū autem am-
plius videre nō potuerunt ex quo
cognouerunt illum fuisse angelum
dn̄i. et cum cognouerunt sarraceni
ꝙ christiani transirent ad p̄dictum
locū doluerūt valde. Fixis ergo ibi
tētorijs suis in loco vn̄ poterāt vi
dere sarracenos ꝛ ecōtra māserūt
ibi trib⁹ dieb⁹ vt requiescerēt modi-
cū a laborib⁹ suis In p̄dictis autē
trib⁹ dieb⁹ semp tenuerūt sarracē
suas acies ordiatas. Die aūt dn̄ica
hora medie noctis q̄ erat. xvi. dies
Julij audita ē vox q̄dā de celo ab
oībus existētibus in exercitu xp̄ia
norū dicēs. Surgite serui dei arma
mini ꝛ ite ad bellū qua voce ab om
nibus audita cōfortati sūt nimis p
ceptis ergo salutarib⁹ sacramētis
cū venit lux diei. exiuit exercit⁹ dn̄i
armat⁹ ꝛ ordinat⁹. Sarraceni simi
liter ordinauerūt acies suas. Erat
autē exercitus eorū octuaginta mi
lia equitū: peditū vero nō erat nu
merus q: non remansit aliquod re

gnum sarracenorum de quo nō fuerunt ibi sarraceni inter quos erāt multi reges et pricipes et vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamolis fecit fieri circulū magnū quasi currale cōstructū vndiq3 ex hominibus armatis cicunligatis carhenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quoꝝ numerus erat vltra centū milia sarracenoꝝ nigroꝝ qui oēs habebant a tergo enses et lanceas et intra circulū illū erant multi reges ⁊ aliij magni domini quasi triginta milia ad seruādū miramamolim. Intra erāt etiā sagittarij innumeri ⁊ multitudo arcuū que plene erant sagittis. extra circulum vero predictū erant tot acies terribiles ordinate ꝙ pauor erat ad videndū et tanta videbatur multitudo ꝙ nullus poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat predictus miramamolim armatus et indutus desuper quadā nigra almosia ⁊ super illam alia incōsutulis tenens ensem ad colum et librū alcorani ante se. Cū ergo reges christiani inceperunt mouere se contra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multoꝝ et mirabilium coloꝝ quā oīs xp̄iani viderunt vt narrat in cronica sua rodericus archiep̄s. ꝓpter quod signum oīs xp̄iani fuerūt nimium confortati et irruerunt viriliter ⁊ ordinatissime in sarracenos ⁊ factū est prelium magnū. Hic ea dē dn̄ica que fuit. xvi. dies Junij ⁊ post plurimā cedē sarracenoꝝ confractū est currale ex multiplici parte ⁊ victi sūt sarraceni miramamolim vero cū paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die ⁊ tota nocte sarracenos fugiētes occidētes ⁊ vulnerantes eos ⁊ reuersi sunt in locū belli qui dicitur vulgariter las nanas de tholosa inuenti sunt mortui sarracēi. cc. milia de xp̄ianis vero solum. cc. ⁊. xxv. persone. et steterunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu suo octo diebus expoliātes cāpum ⁊ tantā multitudinē auri ⁊ argenti ibi inuenerunt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfōsus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbustū est pro cibarijs preparādis in toto exercitu nisi solum haste lancearū et sagittaꝝ sarracenoꝝ: sed nec tertiā partē cōburere potuerunt ⁊ dedit rex alfonsus regi arragonū tentorium illius miramamolis ⁊ ꝓcepit dono didaco dn̄o viscaye ꝙ diuideret campū qui in hunc modū diuisit dicens. Dn̄e oēs diuitias quas nos ⁊ vos milites vestri habere debemus huius belli miramamolim eo modo quo sum intra currale oēs sunt reges arroganum et reges nauarre. Uobis aūt dn̄e honorē belli do qꝛ vos habere debetis. Alij vero gentes gaudeant de his que habuerunt qd̄ verbū placuit omnib⁹ regibus et ꝓcesserunt inde cū leticia magna et ceperunt castrū de bilkes ⁊ ferrabanos: et castrū qd̄ dicit̄ lasnanas de tholosa. Et inde venerunt baecios et neminē intus inuenerunt. Progredientes vo vltra irruerunt in ciuitatē vbetēsam q̄ plena erat sarracenis fugiētib⁹

ultra.xl.milia et obsederunt ciuitatem ꝛ breui spacio capta est ciuitas sic ꝙ nullus sarracenus euasit qui fuerit mortuus vel captiu⁹ vbi etiā plurimas diuitias inuenerūt ꝛ destruxerūt ciuitatē vsq₃ ad fundamentū. Quo facto reges arragonū et nauarre ꝓpter infirmitates varias exercitus inualescētes felici expeditione in regna sua sunt reuersi Rex vero alfonsus cū magna leticia et honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. hic magnific⁹ et virtuosus rex alfonsus. viij. post plurima bella ꝛ gloriosas victorias cū iret vt se videret cū rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco ꝓpe areuelū qui dicitur garsiminus vbi perceptis sacramentis ꝛ facto testamēto feliciter migrauit ad dominū anno. liij. regni sui et successit ei in regno filius eius henricus prim⁹. vij. rex castelle Jacet aūt sepult⁹ i supradicto mōasterio monialiū burgeñ. qđ ipse cōstruxerat. Regnauit aūt rex hēric⁹ ꝑdictus. xiij. annis qui ābulans ludēdo cū pueris suis in ciuitate palcñ. casu percussa quadā tegula cecidit et percussit regē in capite de quo mortuus est et sepult⁹ est in predicto monasterio burgeñ. apud fratrem suū infantē fernādū ꝛ successit ei in regno rex fernādus filius regis alfonsi legiōis et dñe berīgarie filie supradicti regis alfōsi nepotis impatoris qz predict⁹ rex hēricus nō reliquit ꝓles ꝛ in hoc rege fernando mortuo patri suo regi legionis cōiuncta sunt regna castelle et legiōis pro semper.

¶ Vincūt xp̄iani et capitur regnū maioritarum per regem Jacobū arragonie.

Entesimumuicesimum scdm bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimoducentesimotricesimo tēpore gregorij pape. ix. Tunc Jacobus rex arragonū cōgregato classe sua per mare venit super maioricā ꝛ deuictis sarracenis cepit ciuitatem et totum illud regnum.

¶ Vincunt xp̄iani ꝛ capit̄ ciuitas valētie ꝑ regē Jacobū arrogonie.

Entesimumuicesimūtertiuʒ bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo tricesimooctauo. Tūc Jacobus rex arragonuʒ congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis sarracenorum deuictis.

¶ Vincunt sarraceni vestatis pluribus prouintijs.

Entesimum uicesimūquartum bellū inter sarracenos ꝛ christianos accidit circa annū dñi Millesimūducentesimūquadragesimūsecunduʒ. tēpore celestini quarti tūc tartari cū magno exercitu hungariam et poloniam vtranq₃ armeniam ruciam ꝛ alapiam vastant et vsq₃ ad fines germanie ꝑuenerūt.

Cum autem timerent responsū ha buerunt et dictum est eis. Ite secu ri q̄r spiritus diffidēt̄ ꝛ incredulita tis et discordie precedūt vos. sicq̄ factū est. Ante enī introitum eoꝝ rex principes clerus ꝛ populus dis sedebant, ꝛ ideo in introitu eoꝝ pa rare se nolebant: et cū tartari se de fenderent per regnū hungari timo re ꝯfusi fugerunt ꝛ multa milia hū gerorum sunt occisa.

Uincunt xp̄iani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regē francoꝝ ludouicū.

Entesimum uicesimūquintū bellū iter sarracēos ꝛ xp̄ianos ac cidit anno dn̄i Millesimoducētesi moquadragesimenono. tēpore In nocentij quarti. Tunc rex franco rum ludouicus qui postmodū fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succensus tribus fratribus suis cruce signatis et congregata ma gna classe nauigans per mare ap plicuit portū cipri vbi hyemauit In sequenti autem vere veniens damiatam litora nili plena sarrace nis inuenit defendentibus sibi ter ram: sed bellans cum eis viriliter cum balistis fugauit et terruit eos adeo q̄ ciuitatem munitissimam liberā dimiserunt fugientes quā rex et sui mirantes intrauerunt estate ac sequenti hyeme tenue runt.

Uincunt sarraceni ꝛ captiuatur rex francorum ludouicus cum fra tribus suis.

Entesimū uicesimūsextū bel lū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesi moducētesimoquīquagesimo. Tūc p̄dictus rex ludouic⁹ cum exercitu suo ꝯ soldanū babylonie egreditur sequēs predictū nili alueū. vn̄ sar raceni p̄liari cū eo formidātes trā situ p̄cluserūt sed robertus frater regis suspicās q̄ eodē cursu vltra rn̄derent primis in quadā aggres sione villā occupat almoserā vbi inito certamīe sarraceni plurimos p̄imunt xp̄ianos. Inter quos fra ter regis fuit p̄ditus nec inuētus. Cōsequēter regis exercit⁹ tāto fuit subiect⁹ infirmitatib⁹ q̄ coci ꝛ alij armis nō vsitati assumebant ad ex cubeas ꝛ diurnas custodias loco e grotātiū dn̄oꝝ q̄d sarraceni presen tiētes regē insequūtur et in quodā loco interclusū cū fratribus suis karolo et alfōso capiūt ꝛ alios plu res interficiunt et plures retinēt captiuos s; tractu habito cū solda no rex cū captiuis magna interueni ente pecūia liberat ꝛ damyata red dit sarracēis, p̄pter quā pecūiā sol dan⁹ fuit postea a suis interēpt⁹ va sallis ꝛ damiata dirupta nec ad ma n⁹ iterato p̄ueniret xp̄ianoꝝ. Rex vero ad ciuitatē rediēs Acconeñ. vero quinquēnio illic māsit in par tibus multaq̄ loca muniuit ꝛ capti uos plurimos redemit. Quo t̄pe facta est subito crucis signatio pa storum illoꝝ ꝛ pueroꝝ i frācia vsq̄ ad numerū circiter. xx. miliū: dicētius

angelos vidisse et ad vlciscendum regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur signantes more eporum aquas benedicentes matrimonia coniungentes: religiosos vero ⁊ clericos spoliātes interdum verberātes: ⁊ interdum occidentes: ⁊ nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris scilicet marsiliā et brandusiam peruenientes inanes ⁊ vacui redierūt sic ꝙ in breui tēpore: vt fumus euanuerunt. ferebatur autem ꝙ vetulus de monte qui arracides dicitur a puericia duos clericos scismatinos in carcere detinuerat: nec vnꝙ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabātur benedicti pueri quibusdam falsis visionū rumoribus atꝙ promissionib⁹ ad se cruces signādos electi.

¶ Vincunt christiani cruce signati. ⁊ fugantur sarraceni et tyranni de patrimonio ecclesie.

Entesimumuicesimumseptimum bellum inter sarracenos ⁊ christianos. accidit anno domini millesimoducentesimosexagesimotertio. tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnum cecilie exercitum magnum sarracenorum in eundē patrimonium introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus per crucem signatos victoriam reportauit ⁊ de patrimonio eccl'ie ipsos fugauit. ⁊ tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie p̄dictum regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

¶ Vincunt christiani ⁊ capitur ciuitas murcienē. per regem Jacobum arragonie.

Entesimumvicesimū octauū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno domini Millesimo ducentesimo sexagesimo quarto. Tunc iacobus rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum q̄ regi castelle tributaria erat: obsedit ⁊ expugnauit ⁊ cepit.

¶ Vincūt xp̄iani occisa multitudine saracenoꝝ p infantem alfonsū filium regis fernandi secundi.

Entesimū vicesimū nonum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo ducētesimo sexagesimo septimo. Tunc p̄dictus rex fernādus secūdus octau⁹ rex castelle anno regni sui. xv. p̄cepit filio suo infanti alfonso vt intraret ⁊ percurreret terrā saracenoꝝ qui cū exercitu suo destruxit terrā ciuitatis corduben. ⁊ cepit plonā ⁊ venit cōtra terrā hyspalen. ⁊ xerisen. ⁊ destruxit quicq̄d inuenit firitꝙ tentoria

sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abenhuc. cuz hec sciuit: conuocauit clamoribus totam terram τ venit ad locum dexerit: posuitqz regale suum inter villas τ xpianas fecitqz septem acies in quarum qualibet adminus erāt mille equites. peditum vero non erat numerus. christiani vero etiam ordinauerunt acies suas: et inuenti sunt mille equites τ duo milia peditum. ducebāt autem secum quingētos saracenos quos captauerat hos statim decapitauerunt. cōmissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosqz. et cum adiutorio altissimi τ sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni τ tot fuerūt mortui ex eis: q non fuit numerus eorum estimatus.

¶ Vincunt saraceni τ capitur antiochia per soldanum babylonie.

Entesimum tricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supradicto Millesimo. cc. sexagesimo septimo. Tūc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiā obsedit quaz post aliquos dies captā occisis τ captiuis viris τ mulieribus in solitudinem redegit.

¶ Vincūt xpiani τ capitur vbeda per regem fernandum secundum.

Entesimum tricesimum primū bellum inter saracenos τ xpianos accidit āno dñi millesimo. cc. lxix. Tunc predictus rex fernādus secūdus octau9 rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedam cepitqz eam viribus τ reuersus est cum honore in ciuitatem toleti.

¶ Vincūt christiani τ capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunici regno francorum.

Entesimum tricesimū secundū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo. cc. lxx. Tunc supradictus rex francorū ludouicus non territus laboribus preteritis τ expēsis de quibus supradictum est Johannesqz comes niuernensis philippus τ petrus liberi eius pictauie frater ei9 attribatensis quoqz τ britanie comites theobald9 rex nauarre multiqz milites atqz plebes τ ecclesiarū prelati veniūt ad mare. vi. kal. Julij ab aquis mortuis incipiunt nauigare insiditqz eis cōsilium: vt regnū tonicū quod transfretantibus dabat xpianis impedimentū primo subijcerent sue potestati. Eodēqz mēse circa festum beate marie magdalene ad portū carthagenis repulsis saracenis littus tuētibus applicuerunt: et ciuitatem capiunt in instanti. ac castra contra tonicū posuerunt quā cum per mensem obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic q filius regis comes niuernēsi. Johānes τ post eum legatus cardinalis epūs

albenen. obierunt. Deinde benedictus rex ludouic⁹ in vigilia sancti bartholomei obijt videnſq; exercitus christianorum q tute non valebat hyemare in partibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie: et christianis captis libere dimiſſis: ꝛ q fides xpiana per predicatores ꝛ minores predicaretur remeauit.

¶ Vincunt xpiani ꝛ capit ciuitas cordubeñ. ꝛ plura alia loca per regem fernandum ſcdm et remittuntur cãpane ad sanctum Jacobum.

Centesimum tricesimũ tertium bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit ãno domini millesimo.cc.lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiẽs seruire xpo cõgregauit exercitum suũ ꝛ venit super ciuitatem cordubeñ. obseditq; eã ꝛ post multa bella data est sibi ciuitas: ꝛ tunc virtuosus rex fernãdus remisit cãpanas ad ecclesiã sancti iacobi quas duxerat almãsor: sicut supradictum fuit. Post hec cepit Arionam ꝛ pegalgaiar et metixar ꝛ carthenam cepit etiam illoram quam ignibus cremabat ꝛ obsedit granatam: propter qđ rex granate factus est eius vasallus tributarius: ꝛ tradidit tunc regi fernando gibenũ deinde cepit carmonam ꝛ constantinam ꝛ acalamdelrio.

¶ Vincunt saraceni et pditur trypolis ciuitas.

Centesimũ tricesimumquartũ bellũ inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno dñi Millesimo.cc.lxxxix. tempore Nicolai pape.iiij. qui pmo fuerat generalis ordinis minoꝝ. Tũc soldanus babylonie congregato magno saracenoꝝ exercitu tripolim ciuitatẽ obsedit ꝛ dũ letanie fierẽt sancti marci capta fuit ciuitas occisis captiuisq; xpianis pluribus xpianitatꝫ nomẽ deletũ fuit i eadẽ

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas hyspaleñ. per regem fernandum secundum.

Centesimũ tricesimũquintũ bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi millesimo. cclxxxii. Tunc pdictus rex fernandus secundus octauus rex castelle considerãs q ciuitas hyspaleñ. erat de principalibus mũdi: quia receptaculum terre: ꝛ maris desiderio magno concupiuit habere illã. Vocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti pcepit sibi q statim congregaret maiorẽ classem per mare quam posset ꝛ veniret sup ciuitatẽ hyspaleñ. ꝛ factum est ita. Rex ipo per terram cũ exercitu magno venit: ꝛ sic per mare ꝛ per terram obsessa est pdicta ciuitas hyspaleñ. xvi. mẽsibus i quibus fuerũt bella multa in aqua et in terra effusus plurimus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in gñali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cum essent nimis continuo

angustiati tradiderũt regi fernan- do nobilissimã ciuitatẽ hyspalẽsi. ex pacto ꝙ extraherẽt oĩa bona sua. Intrauit aũt predictã ciuita tem virtuosus rex fernãdus secun dus in die sancti clemẽtis anno do mini Millesimo.ccxc. Et post hec lucratus est villam q̃ dicitur xeres delafrontera ⁊ medinã delalbohe- ra: ⁊ alcalã delos gonzales ⁊ beier ⁊ calis ⁊ sant lucar de barra meda ⁊ archos ⁊ librixã ⁊ oĩa alia vsq; ad mare octo ãnis stetit hic virtuo sus rex fernandus in frontaria sa- racenoꝝ ꝙ nõ venit in castellam et postꝙ lucratus fuit ciuitatẽ predi ctã hyspalẽsi. ordinabat iã trãsire in affricã: ⁊ multi reges affricani concordauerant se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in pre dicta ciuitate hyspalẽsi. ⁊ sic vidẽs se infirmũ ⁊ declinantẽ ad morteꝫ vocato ad se filio suo ĩfanti alfon- so primogenito quem habuerat in vxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terram citra ma re lucratã vel tributariam: ⁊ si tu sustinueris regnũ sicut ego tibi di- mitto: eris talis sicut ego. ⁊ si plus acquisieris: eris melior me. et si de hoc aliquid pdideris nõ eris talis sicut ego. Et data bñdictione pre- dicto filio suo alfonso facta cõfes- sione ⁊ ordinato testamento petijt corp⁹ dominicũ. Et factum est cuꝫ quidam religiosus intraret ad euꝫ cuꝫ xp̃i sacratissimo corpore in ma nibus suis videns virtuosus rex precepit se expoliari vestibus re- gijs ⁊ indui alijs vestimẽtis pauci valoris descenditq; de lecto in ter ram cum maxima humilitate et ge nibus flexis sup terram restẽ quã dam ligauit ad guttur suuꝫ ⁊ acce pta cruce ĩ manibus suis adorauit eam lachrymosis gemitibus et di cẽdo verba magne fidei ⁊ deuotio nis. Quo facto petijt veniã ab om nibus circũstantibus: ⁊ cũ omnes ei pepercerũt recipit corp⁹ domi- nicum cuꝫ magna reuerentia ⁊ dei timore. ⁊ cuꝫ reclinatus iterũ esset in lecto: mandauit sacerdotibusꝙ cantarẽt letaniam ⁊ te deũ lauda- mus. ⁊ sic tenens candelam incen- sam in manibus feliciter migrauit ad dñm anno domini Millesimo cc.xciij. Regnauit.xxxv. annis ⁊ se pultus est honorifice ĩ ecclesia ma iori hyspalẽsi. Et successit ei in re- gno: vt dictum est filius ei⁹ alfon- sus.ix. qui fuit.ix. rex castelle.

¶ Vincunt christiani ⁊ capiuntur plura loca p regẽ alfonsum nonũ.

Entesimũ trice simum sextũ bellũ inter saracenos ⁊ xp̃ianos ac cidit anno dñi Millesi mo.cc.xcvi. Tunc predictus rex al fonsus.ix. congregato exercitu suo venit in terram saracenorum ⁊ ob sedit quandam villam que dicitur xereda ⁊ cepit. post hec cepit villã cericensem bis cepit etiaꝫ in eblã ⁊ algarbiuꝫ ⁊ gibraleõ ⁊ huemellã ⁊ sepiam ⁊ moram et alcabim ⁊ ca strum mari et tamram et farum et laule: et edificauit de nouo villã re galem. Regnum etiam murtie qd ab eius subiectione fuerat eleuatũ iterum sibi subiecit. Ipse etiã obi-

sedit aliezirã per terrã ꝛ p mare multis diebus: ꝛ posuit ducem sui exercitus infantē petrũ filiũ suũ ꝛ non fuit cōsecutus finis: qꝛ soluta fuit classis maris p saracenos vltramarinos. qui quadaꝫ astutia nouerunt galeas ꝛ naues xpianorum esse vacuas ꝓpter infirmitates inualescētes erant fere omēs xpiani in terra cũ infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerũt in galeis: ꝛ sic breui spacio soluta fuit classis xpianorum propter qđ infans petrus cuꝫ exercitu suo habuit dimittere obsidionē cum per mare libere saraceni mitterēt iam ꝓuisiones in ciuitateꝫ. Predictus rex alfonsus. ix. fuit tante magnificentie ꝙ veniēte ad eum quadã imperatrice constantinopolitana: vt eam adiuuaret ad redimendũ maritum suũ imperatorē quē captiuũ tenebat soldanus babylonie ꝛ erat preciuꝫ. l. quantala argenti cuius precij duas partes tenebat imperatrix quarũ vnam sibi dederat papa. Aliaꝫ dño rex francoꝝ. Ipse solus soluit totam redēptionē eo pacto ꝙ restitueret pape ꝛ regi francorũ partes quas receperat ꝓpter qđ regnum tũc remansit in magna paupertate. Fuit etiã tāte fame ꝙ mortuo imꝑatore almanie fuit electus in imperatorē in discordia tamen de qua electiōe fuit certificatus p lr̃as pape ꝛ p ambasiatores almanie: qꝛ tamen multũ tardauit in dispositione in viam: vt pacificaret regnum suuꝫ: licet arriperet viam non obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanoꝝ: ꝛ de ingressu saracenorum in regno suo reuersus est. cum esset ꝓpe auinionē vt succurreret regno suo: qꝛ hic fuit rex magne sapiētie: ꝛ fecit libruꝫ qui dicit lacpertidas. Unde regitur regnum castelle ꝛ est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinaꝫ bene attenderent reges successores ꝛ attenderēt ꝛ executioni mandarēt ordinem regiminis illius libri: qꝛ si hoc fieret crederem nullum regnum xpianorum in regine regno castelle eq̄parari. habũdantia tamē ꝛ delitie rerũ huius regni ꝛ iordinata cupiditas tyrannoꝝ ponunt velamen ante oculos presidētium: vt non solum predictum librũ sed nec honoreꝫ legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nulluꝫ regnum fere christianorum est sic in bono regimine offuscatum sicut est regnũ castelle.

¶ Uincunt saraceni ꝛ occidit donus ramirus per abenyncaf regē vltra marinum.

Entesimũ tricesimũ septimũ bellũ iter saracenos ꝛ xpianos accidit circa idē tempus Cum enĩ ꝑdictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiũ suscipiendũ ꝛ dimisisset regnũ sub dñio filij sui infantis fernandi tũc abenyncaf rex vltra marin⁹ trãsiuit mare cũ multitudine graui vocatus ꝛ inuitatus p regeꝫ granate donus nimus aũt ꝑsidebat in frontaria: ꝛ notificauit ꝑdictuꝫ transi-

tum infanti fernando. ꝛ interim ip se occurrit cuꝫ gentibus frontarie sarracenis ex parte ecne. erāt autē pauci xp̄iani in cōparatione pote stātis sarracenoꝝ. sed quia videbāt se iam acies adinuicē ne forte dice retur ꝙ fugiebant: Irruerunt viri liter in sarracenos. ꝛ mortui sunt plures ex vtraqꝫ pte. Cecidit etiā ibi predict⁹ preses donus numus cuius caput abscisum immisit abe nyncaf presentatum regi granato et sic ea die concessa est victoria sarracenis.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ occidit in fans saucius archieps toletanus.

Entesimuz trice fimūoctauuꝫ bellū inter sarra cenos et xp̄ianos accidit paucis ela psis diebus post predictū bellum. Cum enī per totū regnū castelle di uulgaretur. ingressus predict⁹ sar racenorū oēs preparauerunt seut irent ad frontariā. Inter quos pri mus qui accessit fuit infans sauci⁹ archieps toletan⁹ cū aliquali mul titudine militū xp̄ianorum: et quia fuit sibi nunciatū ꝙ multitudo sar racenorum ppe martos cum preda magna transibant noluit expecta re alios milites qui veniebant: sed ipse cum suis occurrit sarracenis: ꝛ bellauit cuꝫ eis. Sed quia sarra ceni incōparabiliter erant multi vi cti fuerūt xp̄iani: ꝛ captus est p̄di ctus archieps ꝛ denudatus lācea occisus est. ꝛ abscisum caput eius et manus dextera in qua annulum tenebat. de morte predictorū suorū scꝫ doni numi ꝛ archiepi toletani valde doluit predict⁹ rex alfonsus audiuit enī eoꝝ mortem cū esset in via imperij. et ideo veniēs guerrā magnā fecit sarracenis. regnauit xxxij. annis: ꝛ abstulit sibi regnum in vita filius eius saucius ppter quod maledixit eum: verūtamē in morte reuocauit maledictionē suā et dedit litteras sigillis aureis si gillatas pro ciuitatibus villis ꝛ ca stris ne posset annotari de pditiōe post eius mortem. quia eleuauerāt se contra eum. ¶ Legitur etiāꝫ in chronicis ꝙ hic rex alfonsus. ix. di xit quādam blasphemiā cōtra deū scꝫ ꝙ si ipse fuerat cū deo quō mun dū creauit ꝙ multi defectus q̄ ibi fuerunt facti non trāsissent. ppter quod verbum cū die quadā oraret in oratorio suo ante imaginē virgi nis apparuit sibi angelus ex parte dei ꝛ reuelauit sibi sententiā mor tis prefixo sibi termino ab illa die vsqꝫ ad. xxx. dies inclusiue. et factū est sic: qm̄ in prefixo termino ab an gelo discessit ab hac vita et sepul tus fuit apud patrem suū regē fer nandum in ecclesia maiori hyspa lesi. ꝛ successit ei in regno saucius filius eius decimus rex castelle q̄ regnauit. ix. annis: nihil fecit cōtra sarracenos. Et successit ei in regno fernādus tertius filius eius vnde cim⁹ rex castelle. qui regnauit. xv. annis. ꝛ mortuus est. Causa autem mortis eius fuit: quia precepit oc cidi duos scutiferos de carnayal ꝛ non fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iusticiam citauerunt re

gem. vt compareret coram deo infra .xxx. dies ad dandum rationem huius iniusticie. et sic factum fuit: quia in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerūt noua quomodo infans petrus frater eius ceperat alcadete quam obsessam tenuerat pluribus dieb⁹ et successit ei in regno filius eius alfonsus. x. rex castelle. xij. Jacet autem sepultus predictus rex fernandus tertius in ecclesia maiori cordubeñ.

¶ Vincunt sarraceni et perditur ciuitas accon.

Centesimum tricesimūnonuʒ bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimo.ccxci. Tunc accon nobilissima ciuitas obsessa a sarracenis capitur .xiiij. kal. Junij occisis plusquam .xxx. millibus christianorū vtriusque sexus. Causa autem amissionis predicte ciuitatis dicitur dñorum et nationum diuersitas facientium ibi contrariam voluntatem.

¶ Vincunt christiani et capitur insula rodi: ac destruitur ordo templariorum.

Centesimumquadragesimum belluʒ inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimo.cccx. tpe clementis pape quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xpiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulā rodi capiunt que caput est viciniarū insularū. et extunc redacta fuit sub dñio xpianorū. Inde aptus apparuit in terram sanctā trāsitus xpianus sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorū: quia in sua prophana pfessiōe abnegabāt xpʒ et expuebant super crucem in obprobrium crucifixi: et adorabant dyabolum sub specie cati. sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt.

¶ Vincunt xpiani et occisis plurimis sarracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum.

Centesimūquadragesimumprimū bellum inter sarracenos et xpianos fuit circa annū dñi Millesimo.cccxiij. regnāte in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tertij pdicti sub tutoribus positis: quia paruulus. Tunc infans petrus auūculus vn⁹ de tutorib⁹ supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbeteñ. et cum esset ibi die martis nona die maij bono mane appropinquauit ibi militie regni granate. Infans vero petrus confisus de adiutorio altissimi. exiuit ad eos: et factum est preliuʒ magnū sed victi fuerunt sarraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti sarraceni et qui erant inter eos hoies signati et magni domini et secutus est fugientes sarracenos per quinque leucas: occidens et vulnerās plures ex eis et post paucos dies obsedit calmil et albanar. cepitque eos. et reuersus est cum honore in ciui-

tatem cordubensem.

¶ Vincunt xpiani fugato rege granate: et pluribus cesis sarracenis per dnm iohannē manuel.

Entesimūqua dradesimūsecundū bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dni Millesimo.cccxliiij. Tunc dns iohannes manuel super pdicto regi alfonso.x. et .xij. regi castelle cum esset in frontaria granate. Audiuit quomō rex granate mittebat quēdam sarracenū qui dicebat hosom cū tota sua potestate cōtra ciuitatē cordubēsi. et q destrueret totā terram vsq ad portā ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito predictus dominus iohannes manuel cū exercitu suo et cū magistris ordinū et cōsilijs frontarie et venit ea die vsq ad flumen qd dicitur gnadelquenir. et ibi fuit factum graue bellū. Et inter vtrosq victus est hosom et plurimi sarraceni trucidati q cū rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita. dixitq se voluisse in predicto bello.

¶ Vincunt xpiani. et soluitur classis sarracenorū per alfonsum infre admirandum maris.

Entesimūqua dragesimūtertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo.cccxvij. Tūc dominus alfonsus infre admirandum maris militans supradicto regi alfonso cum sex galeis et sex nauigijs que dicuntur lenonis. et cum octo nauibus bellauit cum. xxij. galeis sarracenorum. deuicitq eos et cepit tres galeas: et submerse sunt in aqua quattuor et captiuati sunt ac mortui qsi mile, ducēti sarraceni

¶ Vincunt christiani. et occiditur infans picato cū multitudine sarracenorum.

Entesimūqua dragesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno dni Millesimo.cccxxix. Tunc infans piraso filius regis belamarim transiuit mare cum septem milibus equitum. et triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcanca: et gūdisiaus martini de oueto hoc nouerunt: conuenerunt cum gentibus ciuitatis hyspalesi. et scrisesi. qui occurrētes predictos sarracenos cum duobus milibus equitum. et .ccc. peditibus irruerūt fortiter in sarracenos et factum est prelium magnū in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt sarraceni a predicto infante picato: et quasi oībus aliis sarracenis qui cum eo transierunt.

¶ Vincunt sarraceni et occidit alfonsus infre admirandus maris.

Entesimūqua dragesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos. ac-

cidit anno domini millesimo.cccxl. Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris bellauit cum classe sarracenorum aliezira ⁊ permittente deo fuerũt victi christiani et perierunt et capti fuerunt a sarracenis octo galee ⁊ sex naues: mortuusq3 est ibi admirandus ⁊ maior pars christianorum.

¶Vincunt christiani cesa innumera multitudine sarracenorum ⁊ fugatis regibus benamarini tunicis et bugie per regẽ alfonsum nonu3.

Centesimũquadragesimum sextum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maij incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmare mediterraneum cum quo veniebant rex tonisu et rex bugie: durabatq3 transitus eorum vsq3 in finẽ octobris. Numerus autem equitu3 qui transierunt fuit vltra octuaginta milium: peditum aute3 propter eorum nimiam multitudinem non erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in.xi. galeis: et vna naui coram carisa cum tempestate maris tenentes p̃dicti sarraceni obsessam predicta3 villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eam sine intermissione. Venit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septem milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carisam venit vox hec ad regem alfonsum nonum.xij.regem castelle predictum: ⁊ ad regem alfolsum portugalie qui diuina clementia in vnum congregati cum.xiij. milibus equitum: et xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent predicte ville obsesse: et cum peruenerunt ad vadum carife miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per oram maris transeuntem intrauerũt nocte carisam ignorantibus sarracenis. Altera vero die de mane venerunt sarraceni aciebus suis ordinatis ad transitu3 predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus: exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerunt in tentorijs sarracenorum occidentes et expoliantes totum regale eorum: quia non erant qui resisterẽt eis. Quod audiens rex almoasen cum alijs regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: et dederunt post eorum terga: et sic placuit altissimo: q̄ sarraceni victi fuerunt: ⁊ fugientes tot fuerunt mortui ex eis q̄ non est aliquis qui posset eorum numeru3 estimare: ⁊ mortua est ibi horra vxor regis belamarim ⁊ ipse rex fugit in aliezeram in quadam equa que non bibebat nisi lac ca-

melorum et comedebat annonam mundatam: ꝛ passas mundatas q̄ sicut aquila currebat tanta erat ei⁹ velocitas. ꝛ expoliantes xp̄iani tē toria sarracenorum et campū inuenerunt tantū de auro ꝛ argento: ꝙ non est aliquis qui excogitare posset. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaim et eductus est ad regem alfonsum. Habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis sarracenorum in signum victorie predictus rex castelle vexillum suum dño pape benedicto. xij. misit quod vsq̄ in hodiernū diem in capella pape cantmone cōseruatur. Fuit autē predictū bellū in die oim sanctorum. anno quo supra. et reuersi sunt predicti reges xp̄iani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre que nunc dicitur alcaria real. cepitq̄ eam et locomō et carcaboy ꝛ priego et rute ꝛ benamiximatreya que a magnis temporibus fuerant sarracenorum.

¶ Uincunt christiani. ꝛ soluit classis magna sarracenorum sub rege alfonso quarto.

Entesimuz quadragesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno dñi Millesimo. cccxlij. Tūc bellauit classis xp̄ianorum: scilicet castelle q̄ erant quinquagita duarū galearū. ꝛ. xxx. nauium cuȝ classis saracenoꝝ que erat galiarū ꝛ nauigeoꝝ q̄ dicūtur lonōs. xcvi. dicebāt etiaȝ saraceni multitudineȝ capitariū: sed dño cooperante vicit classis castelle ꝛ soluta est classis saracenoꝝ submersaq̄ sunt in mari. xxvi. galee saracenoꝝ ꝛ ceperūt. xij. Alij vo fugierunt: perierūtq̄ in bello nauali vltraq̄. xx. milia saracenoꝝ. Eodem etiā anno bellauerūt galee xp̄ianorum cū. xij. galeis saracenorū que ferebant victualia aliezere victiq̄ fuerūt saraceni ꝛ soluta classis eoꝝ.

¶ Uincūt xp̄iani ꝛ capit aliezira per regem alfonsum quartum

Entesimū q̄dragesimum octauū belluȝ iter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini Millesimo. cccxliiij. Tunc supradictus rex alfonsus. x. ꝛ rex. xij. castelle volēs augmentari in corona regni sui attendens etiam quomodo gibralter fuerat sua et steterat super eam cū maximis laboribus ꝛ expēsis: nec potuit euȝ recuperare propter malla ꝛ dāna que sui vasalli ꝛ natales in regno suo faciebant volēs quasi emēdam accipere ꝑ gibralter. Congregato igitur exercitu suo magno intrauit terram saracenoꝝ: ꝛ obsedit aliezirā et vt leuius eā acciperet fecit prope aliā villam ꝛ circumdedit eam muro ac populauit eam et vocauit eam alieziraȝ nouam: quo facto elapsis. xx. mensibus sue ob-

fidionis in vigilia oliuarũ.xxvij.die marcij cepit alliezirã eo pacto q dimitteret sarracenos exire salua eorum vita. Et sequenti anno dñi Millesimo.ccclviij.fuit prima pestilẽtia in regno castelle et q habita alliezira vidit ad oculum pdictus rex gibraltar qui sua erat et concupiuit reducere eam ad regnũ suũ si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eã per mare et terrã anno dñi Millesimo.ccclix. Et sequẽti anno qui fuit annus iubileus cum pdictus rex teneret predictam villam obsessam in die veneris sctã.xxvi. die marcij.cũ esset in plano prope mare fuit ibi ppinatum venenũ et mortuus est ibidem et vbi pditio illa tractata fuit nunq̃ amplius nata fuit herba nec nascet vt narrat hystoria hyspanie. Et sepultus est in ecclesia maiori cordubensi.regnauit.lx.ãnis et successit ei in regno petrus filius eius.xiiij. rex castelle. Iste fuit vir sanguinum et amicus sarracenorũ quem occidit rex henricus secundus in mõtiel et successit in regno.

¶ Vincũt sarraceni et pdit alliezira.

Entesimum quadragesimumnonũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno dñi millesimo.ccclxix. Tunc rex machomat granate congregato exercitu suo venit super aliezirãm et obsedit eã vndique angustiãs sine intermissiõe cepit eã die lune que fuit.vi.augusti occisis pluribus xpianis. Et deinde ãno dñi Millesimo.ccclxxv.destruxit eandem villã vsque ad fundamẽta predictus rex machomat granate.

¶ Vincunt xpiani et soluitur classis sarracenorum.

C Entesimumquinquagesimũ bellum inter saracenos et xpianos accidit ãno dñi quo supra Tunc enim in mẽse septẽbri sequenti quidẽ capitaneus q dicebatur mucerleo bellauit viriliter cum classe saracenorum que exhibet de aliezira et ducerent ibi vxores suas et peremptis ibi plurimis saracenis victoria habita soluta fuit classis saracenorum.

¶ Vincunt saraceni et perditur vitrea et machena.

C Entesimumquinquagesimũprimũ bellũ inter saracenos et xpianos accidit ãno quo supra. Tũc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreã et marchenam et ceduxit secũ plurimos captiuos Subsequẽter ãno dñi Millesimo.ccclxix die lune.x.may fuit eclipsis solis et sequẽti die martis mortuus fuit pdictus rex henricus scds.ix. rex castelle in sancto dñico de lacalcada et licet fuerit sepultus primo in ciuitate burgen. finaliter tñ deductus est toletũ et ibi est sepultus in ecclesia maiori in sua capella. predictus rex nihil famosius fecit cõtra saracenos. Regnauit.xiiij. ãnis et successit ei in regno iohãnes filius eius primus q fuit.xv.rex castelle hic etiã nihil famosum fecit cõtra saracenos fuit victus a portugalie exercitu in bello qđ dicit de aliuberata ãno dñi. Millesimo.ccclxxvij. Intrauit regnũ castelle dux de albẽ

castre cum ducissa vxore sua filia regis petri pretēdēs habere regnū. Intrauit et cū eo rex portugalie et subsecuta est pax anno dñi Millesimo ccclxxxviij. qr tradita fuit in vxorem dña katherina filia pdicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predict⁹ rex iohānes currēs quēdā equū in alcala de henenares cecidit equus sup eū et occidit eū anno dñi Millesimo. cccxc. regnauit. xij. ānis et successit ei in regno pdict⁹ rex henricus scd's fili⁹ eius cū esset etatis xj. ānorū hic fuit. xvi. rex castelle.

¶ Vincūt xpiani pemptis duob⁹ milibus sarracenorum sub rege henrico tertio.

Centesimum quinquagesimū secūdum bellū iter sarracenos et xpianos accidit āno dñi millesimo. ccccvi. Tūc cū esset firmata trenga pdicti regis henrici tercij cū yuncas rege granate facta fuit p sarracenos qui venientes ad villā q dicit quesada ignib⁹ eā cremauerūt. Eo tempore erāt in vbeda petrus manrique et didac⁹ sanctij de benādes et alfonsus de aualos et in baeca erat senescallus et alij multi milites xpiani q simul ɔgregati egressi sūt ɔtra sarracenos et acceperūt āterioritatem eoꝝ q recedebāt cū preda bellauerūtq; cum eis in cāpo quod dicit delos coletares. et licet nūer⁹ sarracenoꝝ cēt. vi. milia eqtū et x. milia peditū xpianoꝝ vero vsq; ad nūerū mille ducētoꝝ equitū et peditū ɔcessit de⁹ tñ victoriā xpianis trucidatis ex sarracenis qsi duob⁹ milibus. de xpianis vero mortui sunt qsi. c. inter quos mortu⁹ fuit senescall⁹ et dñs alfonsus de aualos capitane⁹ comitis stabilis castelle et dñs martinus lupi de aualos. Regnauit pdict⁹ rex henricus terti⁹. xvi. annis et mortu⁹ ē et sepult⁹ in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissim⁹ beato patri nr̄o francisco intantū vt arma regia cordis mīnoꝝ circūdare et et fuit de iusticia laudat⁹ successitq; ei in regno fili⁹ eius iohānes. ij. qui fuit. xx. rex castelle.

¶ Vincunt xpiani et capitur cepta p regem Johannem portugalie.

Centesimūquinquagesimum tertiū bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo. ccccxv. Tunc rex iohānes portugalie cū haberet quinq; filios scz duarte q post eum regnauit petrū henricum iohānem et fernandū quos desiderabat facere milites infantē petrum et henricū qr erant iā in etate ad miliciam dispositi. Et cum magnā festiuitatē ordinaret in vlixbona ciuitate ad suum desiderium implendū cū filio cuiusdam numeratoris predicti regis in aliud ē mutatum qr affirmauit q cū illa peccunia q in illis festiuitatib⁹ exponeret pauca addita sibi possent infantes effici milites cū magno dei seruicio et honore grandi regie dignitatis et filioꝝ suoꝝ qd exposuit de captione cepte vel alicuius alterius ville maritime i affrica. Placuit regi ɔsiliū et approbatū ē ac celeri expeditōe negocij de cuius vilis ē pdict⁹ rex duplici amisatione qr p... misit ambasiatores suos p duas galeas in cecilia sub colore tract⁹ ma-

trimonii q eūtes et redeūtes explora
uerūt diligēter ciuitatē cepto intrā-
tes in eā cū securitate ac si vellēt so-
laciari et modicū a laboribus marinis re
creari. Qui redeuntes ad pdictū re
gē nūciauerūt oia quō erāt disposita
in predicta ciuitate. Secūda auisatio
fuit: qz habita pdicta cognitione ne
ea q fieri debebāt cognoscerēt q es
set cōtra eos misit cōtinuo ambasia
tores suos ppter aliquas causas ad
deuastādū ducē britānie et erat secre
tū q pdictus dux acceptaret deuasta-
tionē illā certificatus q non erat re
gis intētio ire cōtra eū: sed in alias
ptes vbi esset magnū seruitium dei.
Acceptauit ergo pdictus dux et re-
deūtibus ambasiatoribus exposita
acceptatione statim diuulgatū ē quo
modo rex volebat ire contra ducem
britanie et parata est magna classis i
qua fuerūt cū rege et filiis fere .lx.
milia pugnatorum in quorum recessu ab
vlixbona ciuitate facta ē magna pe
stilētia et mortua est regina philippa
et parato honore sepulture factus ē
eclipsis solis magnus ppter q signa
multi timuerūt: sz tubis acclamāti-
bus statim oēs classem intrauerunt
animatiq regē et venerunt ad finem
sctivicētij et miserūt anchoras suas
in berrafaroz qui locus est regni al-
garbij portugalie et ibi exeunte rege
cū filiis suis dnante petro et hērico:
qz alii remāserāt i regno cū eēnt puui
li cū alia filia sua que nūc est ducissa
burgūdie et audiuit missaz in ecclīa
sctē marie pdicti loci qua audita ex
positū est de de publico quō via sua
erat cōtra sarracenos incepta erant
eū primo admirātes cū viā opposi-
tā ducerent duci britānie. Ingressi
ergo sunt classem iterum eleuatis ve
lis psperovento venerūt ante ceptā
paucis diebus lz distaret fere per .l.
leucas et sic accedētes circuierūt mō
tem almine quivndiqz circūdatur ma-
ri sic q nō patet aliqs ingressus nisi
p mare vel p ipsammet ciuitatē et mi
serunt anchoras in portu qui dicit
barbasote qui est ex vna parte ciuita
tis ad ptem occidētis vbi incepe-
rūt habere cōsiliū quomodo possent
terram accipere et qualiter possent si
mare regale ad expugnādum ciuita
tem. Quod videntes sarraceni exie-
runt a predicta ciuitate in multitu-
dine graui q mirū erat advidendum
et tunc factus est ventus magnus sic
q sine periculo classis non poterat
ibi permanere quare necesse fuit eis
eleuare anchoras in cliezira3 in re-
gno castelle et capientes terram iue-
nerunt ibidem plurimos delectabi
les fructus: et recreati sunt et ibidem
habito consilio multi dicebant q re
dirent in portugaliam vel ad aliū lo
cum quem leuius possent capere: qz
non erat possibile ceptam capere se
cundum multitudinem sarracenorū
quam viderant ante ciuitatem: et qz
oēs sarraceni maritimi recurrerent
ad ciuitatem et quia etiam fortalicium
ciuitatis erat magnum. Rex vero cū
esset animosus noluit retrocedere
ab incepto sperans in domino ciui
tatem obtinere. Cum ergo hec age-
rentur felix aura flauit et ingredien
tes classem velis eleuatis. Altera
die in aurora die memorabili scili-
cet vigilia assumptionis virginis
gloriose que in mense augusti cadit
venerunt iterum mittere anchoras
ante ceptes ex parte gibraltar q est

ex parte orientis et ordinauerunt q missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et q in eis primo in quolibz eorum irent certi homines armoruz et q galee cum eis ostenderet q volebant ire ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem cerasanarum vt omnes sarraceni irent in illam partem, et q postq sarraceni essent nimiuz multiplicati ad illa partem aliam qd e factu, et ceperunt terra inuitis sarracenis saltates a batellis et galeis sicut meli9 poterant sic q alij erant in mari vsq ad pectora et alij pl9 vel min9 taliter q bellantes cu sarracenis et sarraceni defendendo terra sic bellu e iceptu cu his sarracenis q ibi erant in pte illa et cu alijs q primo succurrebat de ciuitate et sic bellado cu eis retraxerut eos quousq fecerunt eos intrare p portam ciuitat et intatuz angustiauerunt eos sine intermissioe q no habuerunt sarraceni ptatez claudedi portas ciuitatis et sic itrauerut xpiani mistim cu eis in ciuitate ad bella duz in vicis et careriis et durauit die illa belluz itra ciuitate vsq ad hora vesptina quousq se retraxerunt sarraceni ad fortaliciuz ciuitatis et alij ad villa q est ex altera pte ciuitatis que dicit fer. Sz intatuz xpiani angustiauerunt castruz et pdicta villaz q eade die captum e castruz et villa illa taliter q eadez die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in ptate xpianorum et dimissa a sarracenis. Mortui aute sunt ibi plurimi sarraceni et alij facti sunt captiui alij vo p rupes fugerunt. Perquirentes aute xpiani domos ciuitatis inuenerunt multitudine diuitiaru et multos sarracenas coquetes panes et pparantes ollas p sarracenis cibandis. De xpianis aute solus vnus mortuus inuentus est q dicebat bascus fernadi de cayde ex ictu cuiusdaz sagitte missi de castro cum iret ad succurrendu infantem hericuz q cu sarracenis ante omes bellabat in porta cuiusdam domus. Eadem die qua pdicta ciuitas capta fuit rex pdictus cu filijs suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousq tota ciuitas fuit capta.

¶ Uincunt christiani et capitur antequera per infante fernandum.

Centesimumquinquagesimuquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum. cccc x. Regnante in predicto regno castelle rege iohanne secundo qui incepit regnare anno domini Millesimo. cccc v. et fuit positus sub tutorib9 scilicet matre sua illustre regina domina katherina: et infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram sarracenorum et obsedit antequeram quam mirabili machina murum excedente viriliter cepit occisa sarracenoru multitudine. Predictus infans fernandus post hoc cepit regnum Aragonie et factus est rex aragonu.

¶ Uincunt christiani et fugantur sarraceni per regem Johannem secundum occisis pluribus sarracenis.

Entesimum quinquagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.ccccxxx. Hic predictus rex iohannes secundus congregato magno exercitu intrauit terram sarracenorum et posuit regale suum prope ciuitatem granate vbi.xix.diebus stetit. Egredientibus ergo sarracenis die quadam a predicta ciuitate multitudine magna constipati ex insperato coniuncte sunt acies vtrorumque et factum est prelium magnum plurimisque sarracenis trucidatis aliisque in fugam versis victi sunt sarraceni. Quidam autem sarraceni specialiter sagittarii multitudine non pauci aliis fugientibus sub quibusdam ficulneis remanserunt cogitantes se ibidem posse defendi et non parua damna posse inferre christianis quasi ex latibulo pugnantes. Ad quos milites christiani equis dimissis pedes intrauerunt quorum gladiis perierunt. Illa die vt fertur capta fuisset granata si debitus ordo pugne obseruatus fuisset. Tempore predicti regis iohannis secundi plurima castra sarracenorum per christianos capta fuerunt cum multa effusione sanguinis sarracenorum. Regnauit autem xlviii.annis et mortuus est in villa valisoletana anno domini Millesimo ccccliiii.ac sepultus in monasterium cartusiensium de miraflores ciuitatis burgensis. Hic tenuit quendam prelatum a pueritia sua qui dicebatur aluarus de luna quem intantum honorauit quod ipsum fecit magistrum sancti iacobi cum quo multas tribulationes passus est et multo tempore a militibus regni et finaliter propter nonnulla que sue maiestati circa eum iniusticia videbantur fecit eum publice per iusticiam in supradicta villa decapitari. Cuius caput nouem diebus stetit affixum clauo in palo alto: corpus vero in medio platee tribus diebus inhumanatum remansit. Et cum esset vir tante potentie ab omnibus tamen suis in fine relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad dominum accessit corde contrito et humiliato et pedibus meis licet indignis se per generalem confessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum secundum signa que vidi misericordiam dei consecutum fuisse quia scriptum est in quacunque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor. Et successit predicto regi iohanni in regno filius eius henricus quartus qui nunc regnat.xviii.rex castelle et vtinam feliciter ad dei gloriam regnet et vtilitatem rei publice. Hic primo regni sui anno cum exercitu suo magno intrauit terram sarracenorum et obtinuit viriliter villam que dicitur ximena et destruxit ripanam habuit etiam bullam cruciate contra sarracenos et continuauit guerram iiii.annis. In quibus non modicum sarraceni sunt fame afflicti in signum et voluntatis expugnationis regni granate cepit diuisam malogranatorum pro ornamento armorum regalium. Quid erit, deus nouit, cuius est causam et finem bellorum agnoscere. multa enim impedimenta efferuntur specialiter diuisio militum in regno contra ipsum. propter que iam hoc

anno. lx. plus timetur guerra in regno. q̄ contra infideles quod deus sua pietate auertere dignetur.

¶ Uincunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et constantinopolis. et de trib⁹ mirabilibus que precesserunt.

Centesimum quinquagesimumsextum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit āno domini Millesimo. ccccliij. tēpore Nicolai pape quinti. Tūc enī imperator turchorum cōgregato magno exercitu per terram ⁊ magna classe. ꝓposuit nomen delere christianum viribus suis. In primo ergo ipse obsedit ciuitatem que pera dicitur quam post plurima certamina cepit. xxviij. die may ⁊ intrās eādē ciuitatem crudelissime occidit om̄es xp̄ianos a sex annis et supra et sequēti die. s. xxix. intrauit portum ↄstantinopolitane vrbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatē cōstantinopolitanā per mare ⁊ per terram potentissime et eam angustians sine intermissiōe finaliter eā deuicit et cepit ⁊ ingressus ciuitatē indicibilem cedē fecit in xp̄ianos. Alij vero pedibus ⁊ manibus ligatos in captiuitatē duxit monachos etiam ⁊ monachas cōsecratas vituperose ex monasterijs extractas ac si meretrices et prostibulo institute essent trahebat ↄtra eas pagens tāta ⁊ talia q̄lia de pecudibus q̄s sine rubore vix dicere auderet. Adolescētulos vō a decēnio et infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerūt thurci in illo eximio et claro tēplo sancte sophie ⁊ sacratissimas imagines sanctorū atq̄ sanctarū pedibus conculcauerunt et omne genus vituperij super eas fecerūt et in sacra altaria ascendentes saliebāt vociferādo iubilantes et machometū hymnis et laudibus extollentes. Ascenderunt etiā illi nepharij thurci ad sublime tegumē eiusdē alte et famose ecclesie sancte Sophie et crucē eius cacumine infixam deiecerūt et dirupe runt. Sacra vero corpora sanctorum laniabāt ⁊ deuastabāt. plurima etiā vituperia fecerūt in sacris crucibus ⁊ calicibus ⁊ in tātū eorum vesania rabies exarsit q̄ a prima hora diei vsq̄ ad meridiem totā vrbem nudatā et desertā reliquerunt sicut non latinū non grecum non armenium non iudeum nec aliū quēnis hominē de habitatoribus ciuitatis intra eā dimiserunt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutenen. qui presens fuit in excidio ciuitatis ⁊ frācisci foscari ducis venetorū trāsmissis ad Nicolaum papā quintū. vt de remedio in futurū ꝓuideret ↄtra hunc thurcorum imꝑatorē qui se vocat inimicū crucis xp̄i ⁊ intantū odio habuit xp̄ianos q̄ cum aliquē videret xp̄ianum se in visu deturpatū ⁊ sordidatū ꝓprios oculos abluit et abstergit vt dicit predictus cardinalis. Et est diligenter aduertēdum ad tria singularia que desolationem predicte ciuitatis precesserunt quorum duo predixit quidam āntiquus philosophus grecus qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrij predicte ciuitatis vt mihi quidam grecus qui

propriis oculis sepe vidit: narravit
Erat quedam columna marmorea
tota operata ad modum scacorum
sic ordinata ꝙ incipiendo a princi-
pio in vno scaco ponebatur nomē
imperatoris et in sequenti nomē pa
triarche qui presidebant et predixit
philosophus predictus ꝙ cū facta
fuisset impletio omnium scacorum
illius columne tunc perderetur ci-
uitas constantinopolitana ⁊ sic de
facto accidit. quia presidētibus Cō
stantino imperatore ⁊ gregorio pa-
triarcha in quorum tempore capta
fuit ciuitas predicta facta fuit im-
pletio vltimorum scacorum colum-
ne secundum quod predixit predi-
ctus philosophus leo fuit ꝙ tempo
re Constantini debebat perdi ciui-
tas cuius verba in predicta colum-
na erant hec. Constātinus me fecit
et Constantinus me dissoluet. et sic
impletum est. Istud enim fuit mira
bile ꝯsiderari a tali excidītione a phi
losopho quod esse non potuit nisi a
spū dei. Primus enī qui imperauit
et nobilitauit predictā ciuitatē fuit
vocatus Cōstantinus. qui dedit pa-
trimonium ecclesie. mater sua fuit
vocata helena. ⁊ primus patriarcha
fuit vocatus gregorius. Vltimꝰ aūt
qui ibi imperauit et perdidit ciuita
tem mortuꝰ in bello dicebatur etiā
constantinus et mater sua helena et
patiarcha etiam gregorius vocaba-
tur. Tertium vero mirabile quod ꝓ-
cessit captionē ciuitatis fuit visū
per turchos. christianis nihil viden
tibus. Unde cum quadam nocte vi-
gilantes turchi in obsidionem re-
spicerent versus ciuitatem viderūt
subito multitudinem luminum ad
modum candelarum vndiqꝫ super
turres et muros ciuitatis quod re-
spicientes et admirantes. timuerūt
valde. Arguentes ex hoc miraculo
ciuitatem esse sub diuina portectio-
ne et cum retulissent qui viderāt im
peratori turchorum ipse simulauit
pro tunc. Altera vero nocte apparē
tes predicte candele super turres ⁊
muros vise sunt eleuari in celum.
Et tunc turcus ille magnus interp̄-
tans visionem illam: dixisse fertur.
Candele que apparuerunt descenden
tes significauerunt ꝙ deus in tem-
poribus preteritis protegebat hāc
ciuitatem. sed cādele eleuate in celū
designant ꝙ deus recessit ab eiꝰ cu-
stodia. Nunc ergo ait: est tempus de
bellandi eam et sic ardenti rabie ir-
ruerunt in ciuitatem nobilissimam
et ceperunt eā vt dictum est. Et vo
co illam ciuitatem nobilissimam:
quia secundum ysidorum in libro
ethimologiarum. xv. Constantino-
polis est in tracia quā edificauit ex
nomine suo constantinus solam ro-
me meritis ⁊ potentia adequatam.
Hanc conditam primo apausinia re-
ge spartanorum et vocatam bisan-
cium vel ꝙ tātum patet inter adria
ticum mare et propontidem vel ꝙ
sit receptaculum terre et maris. Un-
de et eam constantinus aptissimam
condere iudicāsvt receptaculū. sibi
mare terraqꝫ fieret. Unde et nūc ro
mani imperiū sedes ⁊ totius caput
est orientis sicut roma occidentis.
hec ille. Sic ergo hec nobilissima
ciuitas immo q̄si totum grecie im-
perium occulto dei iudicio tradi-
tum est in manus impiorū sicut etiā
methodius martyr prophetauit in-

ter cetera dicens: grecia in captiui-
tate ꝛ occisione erit sicut plenius di-
cetur infra consideratione. xiij. in pri-
mo passu.

¶ Uincunt xpiani cruce signati. fu-
gato thurco ꝛ cesis. lxxx. milib9 thur
corū Johāne de capistrano nomē ie
su deuotissime inuocante.

Centesimūquin-
quagesimmum septimum
bellum inter saracenos ꝛ
xpianos accidit anno dñi
A°. 1457. Millesimo. cccclvij. sedēte in cathe-
dra petri Calixto papa tertio qui i
memoriā huius belli instituit festuꝫ
duplex transfigurationis dñi nostri
iesu xpi cum gratiis ꝛ indulgentiis
solēnitatis corporis xpi: et cui9 bul-
la plumbea quam oculis ppriis vidi
ordinem istius belli ꝛ victorie diui-
ne ad ppositum annotaui. vbi sic pre
dictus papa inter cetera ait. Quo-
niā pater ille misericordiarū ac piis-
simus xpianorum protector et vite
nostre defensor: omnipotens deus:
postq̄ in die celebri beatorum apo-
stolorum petri ꝛ pauli dum sacra mis
sarum solennia in eorū basilica age
remus litteras nostras super gene-
rali oratiōe p vniuersos xpicolos fa
ciendi lectas ꝛ fauēte dño vbiq̄ ob-
seruatas fecim9 publicari piis orōib9
ꝛ operib9 sui afflicti ppli aliquātulū
mitigat9 feritatē ipsi9 imperij ꝛ ima-
nissimi turchi cultorꝫ execrabilis ma
chometi, prima estate decursa cū suo
pene innumerabili in quo plurimum
cōfidebat exercitu ifideliū ꝛ turcho
rū cōtriuit castri balgradi in regno
vngarie ad ripā danubij situati qd
vndiq̄ obsessum ꝛ coāgustatū dirri-
pere satagebat obsidiōe soluta p cru
ce signatos ꝛ vngaros ad modū po-
pulares q̄uis pauciores numero et
inermes ex nostra ordinatiōe ꝛ insti-
tutiōe dilecto filio legato nostro de
latere illuc destinato iniūcta ac mu
niis ꝛ litteris sepius repetita et sin-
cera fide quā gessim9 in ipso saluato
re nostro cuius ē res adunare disper
sas ꝛ desperates ptegere ac superbos
pcipue infideliū ꝛ xpiane fidei ini-
micoꝝ potentiā cōterere ꝛ etiaꝫ de-
bellare sub strenuo vaynoda iohāne
celebris memorie fidei nostre catho
lice acerrimo defensore ꝛ pro ea atq̄
fidelibus p pugnatore xpianeq̄ co-
hortis duce dignissimo cui neq̄ fi-
des neq̄ spes victorie defuere mili-
tantibus presente pater iohāne quo
dam de capistrano ordinis fratrum
minoꝝ pfessore viro quidaꝫ optimo
ꝛ meritoꝝ apud deū ꝛ hoies eximio
ꝛ nomen iesu xpi in quo salus nostra
cōsistit fiducialiter ꝛ assidue cum po
pulo circūcepto voce vnanimi in
uocante vexillo q̄ꝫ sacratissime cru-
cis cum magnis clamorib9 ꝛ vocib9
eleuato ad celū. Unde ineffabile vti
a cunctis dicitur aduenit auxilium
Mira res die memorabili beate ma-
rie magdalene celesti psidio commu
nitus populus fidelium, impetu in
hostes viriliter facto eundem ferū
turchum cuꝫ suis sacrilegis compli
cibus in turpem ꝛ damnosam fugaꝫ
conuertit: deditq̄ ipse miserator do
minus ꝛ fidelis in manu paucorum
tam ferocis inimici ꝛ innumerabi-
lis exercitus cum maxima strage vi
ctoriam vltra q̄ mens estimare pos
set humana: dominus enim potens
super exercitus ꝛ tyrannos qui mo-

dian et orientales pupulos ad numerum locustarum in manu tradidit gedeonis. Omne etiam sacerdoti contra eliodorum ciuitatem sanctam hierusalem prophanare molientem presidium prebuit et iuuamen pro nobis contra insolentissimos hostes miraculose pugnauit. O bone iesu dux et saluator noster fortitudo vera et tutissimum certumque presidium ad te confugientium xpianorum ipsos proprio sanguine redemisti: gladium tuum super inimicorum capita fugientium intromittens non pauciores sese mutua cede necarunt quam a nostris in prelio interempti fuissent. Nam vt a fidedignis accepimus in ea pugna: xl. milia occisi totidemque superstites in turpem fugam versi sese mutuo trucidantes defecerunt. Castra incensa machine et instrumenta bellica omnia direpta sunt: vt confusus abiens ipse tyrannus et pre timore iam multis mensibus non apparens inter latebras seu munita oppida se recepisse dicatur et diuinam presentiens vltionem in suam perditionem futuram in vrbe Constantinopolitanam per amque ciuitates se reclusit. Illasque muris et antemuralibus munire frustra decertat minus attendens quod nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam: hec ex predicta bulla.

¶ Vincunt xpiani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Centesimumquinquagesimumoctauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini millesimo.cccclviij. Tunc rex alfonsus portugalie armata magna classe transiuit in affricam et obsessa quadam villa forti maritima que dicitur alcacar tagner ac fortissimo bello angustiata cepit eam et xpianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessariis. Dolentes autem saraceni affricam bis iam duorum annorum interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtinerent sed plurimis eorum peremptis vacui semper redierunt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset succursus dari eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta necessaria erat pro duplici muro construendo a predicta villa vsque ad mare: lapidibus ergo predictis ac sufficienti calce per nauigia in predictum locum deductis tanta fuit multitudo lapicidarum quod paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessariis sic quod cum saraceni cognouerunt opus quasi finitum erat et factus est locus quasi inexpugnabilis a saracenis in magnum subsidium et vtilitatem xpianorum transeuntium per illud secretum mare mediterraneum. Distat autem predicta villa a cepta sex leucis et a portugalia vt fertur fere centum leucis et a tarifa que est etiam locus xpianorum istius regni castelle ex altera parte maris stricti tribus leucis et sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

¶ Decima consideratio est de possessione terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Ecima conside-
ratio hui⁹ libri q̃rti ẽ de
possessiõe terre sancte ꝑ
saracenos vbi duo pun-
cta occurrũt declaranda. Primus ẽ
scire causam quare saraceni tenent
terram sanctã. Secũdus vero pũct⁹
erit. Si xp̃iani vellent facere guerrã
saracenis ad terrã sanctã capiendã
q̃s locus eẽt eis ꝯuenientior in orbe
ad incipiendũ talẽ guerram. Extol-
lunt enĩ se saraceni dicẽtes se tenere
ꝟitatẽ legis qꝛ possident terrã san-
ctam. Insultant etiã iudei ꝯtra xp̃ia-
nos dicẽtes ꝙ lex xp̃ianoꝝ nulla est
nec iesus nazaren⁹ est messias in le-
ge ꝓmissus qꝛ non possident terram
sanctam hierusalem. Ideo ad hec de-
clarandũ tres rationes assignanť ꝑ
fratrem vincentiũ sctm̃ in sermone.
Ecce ascendim⁹ hierosolimã. Prima
est ad excusationẽ xp̃ianoꝝ. Secũda
ꝓpter cõfusionem saracenorum. Ter-
tia est propter conuersionem iudeoꝝ
¶ Circa primum notandũ est ꝙ nul-
lus christianus est ita sanctus quin
peccet excepto christo et virgine ma-
ria. Unde ecclesiastes septimo non
est homo iust⁹ in terra qui faciat bo-
num et non peccet: ⁊ deus non vult
ꝙ christiani peccent in illa terra in
qua filius dei passus est pro pecca-
tis hominum quia hoc reputaret ad
maximam iniuriam: de agarenis ve-
ro nõ ita iniuriatur quia canes sunt.
multum enim displiceret regi et in-
dignareť si filij sui vel milites min-
gerent in camera sua: si autez canis
minget non curat. Idem in proposi-
to de terra sancta: multum displice-
ret xp̃o si nos filij per baptismuz fa-
ceremus in ea corruptiones et pctã
sed de agarenis tanq̃ de canibus nõ
curat: et concordat auctoritas xp̃i di-
centis hierusalẽ calcabitur a genti-
bus donec impleãtur tempora natio-
num Luce. xxi. tunc enĩ cum oĩs ple-
nitudo gentium intrauerit omnis is-
rael salu⁹ erit: vt habeť ad romanos
xi. Et sic patet prima ratio scz ꝙ pro-
pter excusationem xp̃ianoꝝ ne pec-
cemus in camera sanctificata regis
regum iesu xp̃i non possidemus ter-
ram sanctam. Unde sic patuit supra
bello centesimo. Hierusalem capta
fuit ꝑ cruces signatos christianos ⁊
quãdiu vixerunt in sanctitate ⁊ sine
offensa christi possederunt terrã san-
ctam. Sed cũ multiplicata fuerũt in
eis mala ⁊ offense xp̃i continuo ex-
pulsi fuerunt a terra illa ⁊ introdu-
cti fuerunt canes saraceni ad seruã-
dum illam sicut patuit supra conside-
ratione nona huius libri bello. cxviij
Secunda ratio est propter confusio-
nem saracenorum: ipsi enim sunt fi-
lij xp̃ianorum ꝙ vix sunt octingenti
anni ꝙ sunt turchi. Unde beatus au-
gustinus fuit episcopus yponẽsis. Sꝫ
machomet⁹ a sergio deceptus dece-
pit eos ⁊ ideo agareni sunt xp̃iani re-
negati ⁊ ꝓpterea retinent adhuc ali-
quid de fide christiana et credunt et
aliquid non. Credunt nãq̃ vt xp̃ia-
ni ꝙ vnus est deus creator omnium
sed non credunt ꝙ ille deus sit tres
persone in confusione ipsorum ipsi-
met ostendunt locum in quo xp̃s fuit
baptizatus vbi tota trinitas appa-
ruit. Secundo credunt ꝙ fuit homo
purus ⁊ verus ⁊ sanctus de spiritu
sancto in maria virgine cõcept⁹: sed
non credunt ꝙ sit deus ⁊ in confusio

nem sue credētie ostendunt locū vbi suscitauit lazarum proprio imperio quod nō potuisset nō fuisset de⁹. Tertio credunt q̄ est in celo sed non credunt q̄ est in sacramēto altaris: ⁊ in confusionem eorum ostendunt xp̄ianī locū cenaculi in quo xp̄s illud sacramentum instituit. Item non credunt xp̄i passionem: tamen in eorum confusionem ostendunt vbi xp̄s fuit crucifixus ⁊ sepulchrum vbi corpus fuit sepultum Item agareni baptizantur sed non cū forma verborum ⁊ ipsi ostendunt locum vbi xp̄s constituit sacramentum baptismi cuȝ forma illa. In nomine patris et filij et spūssancti in eoꝝ confusioneȝ. Ideo dicit dauid. fac mecum signum in bonum vt videant qui oderunt ⁊ ꝯfundantur. Unde sicut custodes portarū in domibus regum xp̄ianorū cuȝ haberi possunt sunt hoīes difformes vt ethiopes sic q̄ nullus intrare potest nec filius neq̄ milites nisi per man⁹ illorum sic xp̄us in palatio suo terre sancte p̄mittit q̄ custodes portarum filii⁹ patrie sunt homines difformes scilicȝ bestiales machometici. nec scȝ filij sui milites xp̄iani ad interiora secretorum terre sancte admittant nisi per manus illorum: nec ex hoc sequitur honorabiliores esse genitores difformes filijs ⁊ militibus caris immo hoc cedit in confusionem genitorum ⁊ honorem filiorum ⁊ militum. Numquid etiam in domibus magnorum in castris in nauibus maris immo etiam in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis et ad honorem talis loci: ⁊ patet q̄ sic etiā custodes ⁊ vigiles terre sancte sunt canes saraceni ne si quis ingrediatur ad interiora secreta: vbi christus in humana natura ābulauit nisi fuerit homo pacis. et ad honorem illius loci quales sunt peregrini christiani visitantes terram sanctam et patet q̄ istud cedit in confusionem saracenorum q̄ assimilantur canibus custodientes domos. Item in confusionem cuiuscunq̄ virtuosi est sustinere aliquod falsum propter auaritiam. Cum ergo saraceni se reputēt virtuosos ⁊ credant falsum esse q̄ iesus nazarenus fuit mortuus ⁊ sepultus ⁊c̄. et tamen hoc sustinent ostendentes predicta loca vt dictuȝ est cū magna diligentia propter auaritiaȝ q2 propter interesse quod recipiunt a peregrinis christianis: ergo possessio terre sancte per saracenos est in eorum confusionem non enim permitterent principes christiani pro toto auro mundi si inter eos essent sepulchrum machometi q̄ visitaretur et honoraretur a saracenis sicut faciunt christiani in terra sanctaꝫ cum hoc non soluȝ cederet in confusionē xp̄ianorum sed etiam in contumeliā creatoris scientes falsum esse q̄ honor debeat exhiberi bestiali et spurcissimo machomete: quia honor secundum philosophum est premium virtutis: que in machometo locum non habuit propter abyssum criminum in eo contentorum sicut patuit supra consideratione prima huius quarti libri et quasi per totum est ergo in confessionem saracenorum possessio terre sancte: et honorem christianorum. Tertia ratio est propter conuersionem iudeorum. Iudei nanq̄ secundum q̄ ex lege moy-

ri sunt assuetí ꝛ nutriti terreni sunt ꝛ sperant ꝙ messias ducet illos ad illam terram ꝛ dicunt intra se ecce habebimus hierosolymã ꝛ propter hoc iesus christus verus messias voluit ꝙ nec christiani nec iudei habeant illam terram: qꝛ non venit vt daret illã terram: sed celestem de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium: sed illa est terra morientium. Ideo apostolus ad hebreos vltimo. non habemus hic ciuitatẽ manentem: sed futuram inquirimus. Cessent ergo sarraceni ab excellentia sua: sileant iudei ꝛ conuertantur a miseria sua. Consolentur christiani in filiatione ꝛ militia sua: qꝛ christus dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eiꝰ. Iohan. primo. Sed que harum gentium habet vel tenet veram legem.

¶ Licet supra libro primo sit latissime declaratum: potest tamen hic exẽplariter declarari per parabolam illius diuitis qui habet vnum lapidẽ preciosum magni valoris et tres filios ꝛc. dominus iste diues ẽ christꝰ deus ꝛ homo: ꝛ tres filij tres sũt populi iudeorum agarenorũ ꝛ christianorum: dicit primogenitus scilꝫ populus iudeorum. Ego habeo lapidẽ i. legem veram: qꝛ eam dedit miraculis confirmatã. Dicit populus christianus non: immo ego habeo legem veram: quia mea lex confirmata est miraculis que non possunt nisi per deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi. Populꝰ agarenus dicit: immo ego habeo legem veram. Nunc ponderemus lapidem primo ponderetur in sanctitate lex moysi ꝛ eam ponderat salomon cui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi: vidi cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas. Ecclesiastes primo. modicũ ponderat ideo nihil valet. Videamꝰ sectã machometi quantũ ponderat. quid promittit riuus lactis mellis olei vini mulieris ꝛc. Hec est vita porcorũ nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie ꝛ doctoribus fidei christiane si attente. considerent sectam maledictam sarracenorum videre tantam multitudinẽ animarum rationabilium sicut sunt sarracenorũ que redempti sunt sanguine iesu christi esse inuolutas in errore damnationis: qꝛ non intelligũt scripturam diuinã: ꝛ quod peius est nec volunt intelligere neqꝫ audire: sed inclinent ad ea ꝛ sequentur que debẽtur porcis ꝛ asinis. lex christianorum que promittit gloriam celestem que est infiniti ponderis ꝛ valoris: qꝛ plus põderat vna dies glorie ꝙ omnia bona huius mundi. Ecce promissio quicunqꝫ fecerit voluntatem patris mei qui in celis est intrabit in regnum celorum. Mat. vij. Ponamus ergo in celum cor nostrũ ꝛ spẽ omnia terrena despiciendo: quia secundũ apostolũ. ij. Corin. iiij. quod in presenti est momentaneum est: et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur: sed que non videntur: que enim videntur temporalia sunt que aũt non videntur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnãdi cõtra terram sanctam.

Ecundo puncto huius consideratio nis scz quis loc⁹ esset conuenientior in orbe ad capiendũ terram sanctam. Respondet ꝙ si xp̄iani vellent incipere guerraz ad terrã sanctam capiendam: ⁊ alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra conuenientior est ꝙ hispania ꝙ sic declarat. Tertiũ est ꝙ in vniuerso quinque loca possunt considerari sicut notat magister Raymundus lulli in quodam tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe attentatuz fuit. Primus locus est in terra imperatoris constantinopolitani ⁊ in terra turchoꝝ. Deinde per terraz armenie quousq₃ perueniret in siriã ⁊ hec via non est multuz laudabilis: q₂ est valde grauis ⁊ difficilis ⁊ nimis longa ⁊ sic requirit magnum exercitum ⁊ multas expensas. Secundus loc⁹ est insula quedam que rayect appellat situata ꝓpe alexandriam. Posset enim illa insula cum galeis ⁊ militib⁹ capi et detineri: sed hic locus etiam non est laudabilis quo ad presens: tum q₂ via est nimis longa: nimis etiã requirit expensas ⁊ bellatores contra illam. Tertius locus est regnum cipri ⁊ terra hermenie: s₃ ista via etiã non est laudabilis. tum q₂ ille terre non sunt omnibus sane sicut experti sunt qui transierunt. tum etiam q₂ illa via est nimis lõga ⁊ cõiter reqrit nimis de nauigantib⁹ ⁊ pugnãtib⁹ ⁊ expensis. tum tertio q₂ p cyprum ⁊ hermeniam non possent sufficere victualia neq₃ equi. Quartus locus est tunitiũ: sed nec iste locus laudabilis est eo ꝙ multe gentes in eo cõmorãtur ⁊ cõsequenter nimis reqrit de exercitu ⁊ de equis ⁊ de hoc satis ꝓbabile experimẽtũ datũ fuit qñ sanct⁹ ludouicus rex francoꝝ transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. iiii. libri bello. cxxii. Quintus locus est hyspania ĩ parte eius que dicit andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa ⁊ hic est locus amenissimus ⁊ congruentior omnibus predictis eo: q₂ facilior ad acquirendum propter quattuor rationes. Prima ratio est q₂ predictus locus est circũdat⁹ per mare mediterraneũ ex vna parte: ⁊ ex alia parte p regnum aragonie ⁊ castelle: ⁊ istud ĩpediret ꝙ nõ possent iuuare eos aliĩ sarraceni. Secunda ratio est q₂ multum iuuat ad guerram faciendaz fertilitas terre ⁊ multitudo equoꝝ de ꝓpinquo in quibus habundat inter ceteras mundi partes hispania. Tertia ratio est q₂ est terra sana: et ideo timore infirmitatum nõ solueret exercitus sicut alibi factum esse dicit. Et patet etiaz ꝙ est propinquissima respectu aliorum locorum. Quarta ratio: est rex bellator cum paruo exercitu posset guerram incipere presuppositis supradictis: ⁊ q₂ habet terga secura ⁊ sic accipiẽdo modo vnuz castrum: ⁊ deinde vnam villam ⁊ sic successiue deducendo sarracenos semper ante se ⁊ multiplicãdo continue exercitũ ⁊ habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorem barbam scz in affricam poterit leuiter transire scz in regnũ cepte quod non distat nisi septez miliaria ⁊ in aliquo loco nisi p tres leucas solũ ꝑsertim isto tpe talis locus

esset conuenientissimus: cũ cepta ꝛ
villa alia que dicitur alcater tagner
sint in potestate regis portugalie.
Et sic ex illa parte inciperent debel-
lare sarracenos tergis securis dedu-
cẽdo eos ante se modo lucrãdo vnaꝫ
villã modo aliam ꝛc. quousqꝫ perue-
niret . ionitium semper multiplican-
do exercituꝫ ꝙ optime ꝛ securissime
fieri potest vt dictum est propter ꝓ-
pinquitatem hyspanie ꝛ eius fertili-
tatem: ꝛ qꝛ retro se nihil timerent et
sic paulatiue bellator rex posset face-
re guerram sanam sarracenis ꝛ acq-
rere terram sanctam hierusalem: et
totũ regnum egypti: patet ergo cla-
rissime ꝙ nulla terra in mũdo est cõ-
uenientior christianis ad incipien-
dum guerraꝫ pro terra sancta capiẽ-
da ꝙ̃ hyspania. beatus ergo rex bel-
lator qui propter zelum fidei catho-
lice hec cogitauerit ꝛ in opere posue-
rit sperans omnia predicta acquire-
re per iesum christũ in cuius manu
sunt omnium potestates et iura re-
gnorum.

¶ Quomodo christiani habere se de-
beant de iure ꝛ ordinatione regni er-
ga sarracenos viuentes inter nos.

Vndecima con-
sideratio huius quarti li-
bri est de his ad que cõ-
pelli debẽt sarraceni vi-
uentes inter nos de iure ꝛ ex ordina-
tione regni. Circa primũ notanduꝫ
ꝙ vt tradit̃ in titulo de iudeis ꝛ sar-
racenis in clemẽtinis pricipes chri-
stiani sub obtestatione diuini iudi-
cij a duobus debent cõpescere sarra-
cenos sibi subiectos: scꝫ ab inuoca-
tione publica nomis machometi ꝛ a
peregrinatione quam facere solent
ad sepulchrum cuiusdam sarraceni.
Unde sacrum consilium ibidẽ sic ait
cedit quidam in offensam diuini no-
minis ꝛ opprobrium fidei christiane
ꝙ in quibusdam mundi partib⁹ prin-
cipibus christianis subiectis. In q-
bus interdum seorsum interdum ve-
ro permixtim cum christianis habi-
tant sarraceni sacerdotes eorum za-
zaba nuncupati vulgariter in tẽplis
seu mesquitis suis ad que iidem sar-
raceni conueniunt vt adorent ibidẽ
per fidem machometum diebus sin-
gulis certis horis ĩ loco aliquo emi-
nenti eiusdẽ machometi nomẽ chri-
stianis ꝛ sarracenis audientibus al-
ta voce inuocant ꝛ extollũt ac ver-
ba quedam in illius honore publice
profitent̃. Ad locum insup vbi olim
quidam sepultus extitit sarracenus
quem vt sanctum alij sarraceni vene-
rantur ꝛ colunt magna sarracenorũ
eorũdem partiuꝫ ꝛ aliarum confluit
publice multitudo ex quibus nostre
fidei non modicum detrahitur ꝛ gra-
ue in cordibus fidelium scandalum
generatur. Cum autem hec diuine
maiestati displicentia non sint aliq̃-
tenus toleranda sacro approban-
te consilio ipsa in terris christia-
norum fieri deinceps districtius in-
hibemus vniuersis ꝛ singulis princi-
pibus catholicis sub quorum domi-
nio sarraceni morantur ꝛ fuerũt pre-
dicta sub obtestatione diuini iudicij
obnixe iniungentes: quatenus ipsi
tanq̃ veri catholici et christiane fi-
dei seduli zelatores opprobrium qḋ
tam ipsis ꝙ̃ ceteris christicolis per
premissa ingeritur debita considera-
tione pensantes ipsum: vt prouide

eterne beatitudinis premium asse-quantur de terris suis omnino aufe-rant a suis subditis auferri procur-rent inhibendo expresse ne prefata innocatio seu professio nominis ip-sius sacrilegi machometi publice: aut peregrinatio plibata ab aliquo in eorum existente dominio audiant attemptare decetero vel quomodolibet sustineri. Hi vero qui secus pre-sumpserint taliter ob diuinam reue-rentiã castigent ab ipsis q alii eorũ exẽplo pterriti a psumptione sibi ar-ceant hec ibi sctissime ordiatũ: sz ne-gligenter custoditũ specialiter pri-mum cũ altis vocibus de die z de no-cte tales pclamationes faciant sar-raceni: z nõ solũ non castigant a pri-cipibus verũetiã z defendunt z rar' est qui pper fidei honorẽ reclamet cõtra eos quinimmo tãta est ignorã-tia pdicte inhibitionis in principi-bus z clero ac populo q non cogitãt predictas inuocationes siue pclama-tiones eẽ in offensa diuine maiesta-tis q nõ sine culpa est ante deũ cum talis ignorãtia non excuset. q2 igno-rãtia facti nõ iuris excusat. De aliis aũt atqz ad que cõpellendi sunt sar-raceni tã de iure q ex ordinatiõe re-gni sufficiant que dicta sunt libr. iii. consideratione. xi.

¶ Ista duodecima cõsideratio tra-ctat de fine legis sarracenoz z de eo-rũ ppetua seruitute sub iugo xpiano-rum sub quattuor passibus.

Duodecima et vl-tima consideratio huius li-bri quarti est de fine legis sarracenorum z de eoz perpetua ser-uitute sub iugo xpianorum iã finem oportet dare huic. iiii. li. de bello sar-racenoz in hac vltima consideratio-ne ad quã explicandã. iiii. passus conuenit ptrãsire. Primus est de ca-stigatione finali fienda per sarrace-nos. Secundus est de cessatione sue legis. Tertius est de tpe quo dz ces-sare. Quartus vero erit de perpetua seruitute sarracenorũ sub iugo chri-stianorum.

¶ De castigatione finali fienda per sarracenos in populo xpianorum.

Primus pas-sus est q per sarra-cenos fiet diuina ca-stigatio terribilis i oibus regnis mun-di pper pctã popu-li scdm q pdixerũt: z primo metho-dius martyr quẽ beatus hieronym' in opusculis suis laudat loquens de fine seculi cui' prophetia sequitur. In nouissimo autẽ sexto millenario seculi exiẽt filii hysmaelis de here-mo z erit aduentus eorum castigatio sine mẽsura z sine mia z tradet deus in manibus eoz oia regna gentium pper peccata que operata sunt cõ-tra pcepta dei. Ideo tradet nos de' in manus barbaroz q2 obliti sumus precepta domini facient eni christia-ni multa illicita: q2 maculabunt se-ipsos adeo q turpissimum est ad di-cendum ppterea tradet illos de' in manibus sarracenoz. psida erit in captiuitate z occisiõe capadocia z in captiuitate et occisione cilicia. In tribulatione erit terra syrie z in soli-tudine z ei' habitatores captiui du-cent. Sicilia sit z habitatores eius

in gladio peribunt. Grecia in captiuitate erit ⁊ occisione affrica erit similiter. egyptii orientales ⁊ Asia sub graui tributo in auro ⁊ argento erit. Hispania gladio peribit et captiui ducent habitatores eius. Gallia germania ⁊ gatonia varijs prelijs erunt deuorate multi ex eis ducent captiui romani in occisione erunt ⁊ cõuersi in fugam. Insule maris erũt in desolatione ⁊ obtinebunt filij hysmaelis introitum ab aquilone ⁊ oriente ⁊ meridie ⁊ occidente ⁊ replebitur hierosolyma cunctis gentibus qui captiui ducent ⁊ replebit terra promissionis omnibus gentibus ⁊ erit iugum eorum graue super omnes gentes ⁊ erunt omnia sub iugo eorum ⁊ tributo ⁊ omnia ornamenta diuitum eorum erunt ⁊ que fuerunt in ecclesijs sanctorum siue aurum aut argentum siue lapides preciosi ⁊ omnia ornamenta eorum erunt ⁊ distribuent ministeria dei ⁊ erunt sacerdotes sicut populus: quia ecclesie incendio cremabuntur ⁊ erit tribulatio magna ⁊ multa corpora proijcientur in plateis eo quod non sit qui sepeliat ea ⁊ erit sarracenorum iter a mare vsque ad mare ⁊ erunt regiones in viam ⁊ vocabitur via eorum vie angustie ⁊ gradientur simul iuuenes ⁊ senes diuites ⁊ pauperes ⁊ cum gemitu ⁊ afflictione dicent beati sunt illi qui nos de hac luce precesserunt: hoc beatus paulus predixit nisi venerit discessio primum ⁊ reuelatus fuerit et cetera. Quid enim aliud est discessio nisi disciplina qua corripient vniuersi habitatores terre a filijs hysmaelis propterea onagrum appellauit deus hysmaelem patrem eorum propter hoc in eiolationem tradet omnem terram ⁊ erunt multe vrbes deserte non enim sunt homines isti sicut alie gentes: sed sunt filij hysmaelis de heremo venturi ⁊ sunt hominibus odibiles. Audi igitur imitatores eorum qui de heremo exituri sunt mulieres vteris partus habentes: partusque cum mulieribus simul interficient: in ecclesijs sanctorum cum mulieribus concubent ⁊ sacratis vestimentis ecclesie induent seipsos et vxores eorum. Iumenta sua ligaturi sunt ad sepulchra sanctorum tanquam ad presepia ⁊ erit maxima tribulatio super christianos qui habitant super terram: ⁊ tunc apparebunt fideles qui fuerunt in christo credituri: non enim propterea mittet deus has tribulationes supra christianos vt iusti deleantur qui in christo sunt credituri: sed vt manifestentur qui in ipso erant fidelissime credituri sicut ipsa veritas dicit beati eritis cum persecuti vos fuerint ⁊ dixerint omne malum aduersus vos mentientes propter me gaudete ⁊ exultate ⁊c. sicut enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos ⁊c. sed qui perseuerauerit vsque in finem. hic saluus erit. hec ille. Eandem sententiam tradit magister in hystorijs scholastic. super idem Gen. xvi. Hic erit homo ferus vbi nos habemus ferus hebreus habet phara quod sonat onager de hysmaele dictum allegans predictum methodium dicentem onagri ⁊ capre a deserto omnem bestiarum supergradientur rabiem ⁊ mansuetorum numerus conteretur ab eis. dixit enim de filijs hysmael. futurum est autem vt exeant adhuc semel ⁊ obtinebunt orbem terre per octo ebdomadas annorum: ⁊ vocabitur iter eorum via an-

gustie quia patrem eorum ysmael vocauit dominus onagrum. In sacris locis interficient sacerdotes et ibidem cum mulieribus dormient ad sepulcra sanctorum religabunt iumenta et hoc propter nequitiam christianorum qui tunc erunt de quibus dicitur in nouissimis diebus. Erunt homines sese amantes etc. Et tunc implebitur quod dictum est per ezechielem. fili hominis voca bestias agri et exhortare illas dicens. Congregamini et venite eo quod sacrificium magnum immolo vobis manducate carnes fortium et bibite sanguinem excelsorum hec ille. ¶ Secundo predictam castigationem christianorum per sarracenos predixit abbas ioachim in speculo visionum libro. viij. c. xli. dicens quod aues nigre habentes nomen duabus litteris confectum videlicet alphabeti latinorum prima atque octaua future sunt in discrimine atque destructione crucis signatorum quod exponens doctor peregrinus dixit quod prima littera est a octaua vero littera est h. Aues igitur nigre sunt mauri sic dicti propter habitum nigrum cappe nigre quem habent a nicolao apostata eorum doctore. nomen autem ipsorum ex duabus litteris conficitur scilicet a et h. quoniam agareni ab agar matre et ysmaelite a filio ipsius nuncupati sunt. ¶ Tertio predictam castigationem christianorum predixit sanctissima femina hylde gardis que prophetauit anno domini Millesimo. lxxix. in libro reuelationum dei parte tertia ca. xiiij. dicens ventura sunt mala guerre et bellorum victorie super populum christianorum propter tyrannidem principum et cupiditatem prelatorum eius. Sequitur cadetque populus christianus in manu hircorum caprarum et bestiarum per quas bestias intelligit bestiales et fetidos sarracenos. ¶ Quarto predictam castigationem christianorum predixit cirillus in epistola de occurrentibus malis in orbe symbolo trix. dicens in sexta die magna sancti venturus est hircus violator castitatis a plaga meridionali et intrabit limites occidentales et viuam ouem comedet et dentibus suis carnes agnorum crudas dilacerabit arietes pedibus conculcabit et agnum ouis filij cornibus ventilabit. ¶ Quod exponit venerabilis abbas ioachim super trenorum vltio sic dicens Hircus machometus est agnus ouis filius christus filius virginis cornibus. i. potentatibus suis christianum populum ventilabit. i. multiplici flagello guerrarum vexabit. ouem viuam comedet. i. sanctam matrem ecclesiam catholicam viribus franget et episcopatus et dioceses quamplures penitus cassabit et dentibus suis carnes crudas agnorum dilacerabit quia pulli etiam adulti vtriusque sexus relicta fide christi: sectam machometi assumunt et vbi nomen christi et nomen virginis venerabantur blasphemabunt et nomen machometi in magna veneratione habebitur; a plaga meridionali venire dicuntur quia in eadem parte mauri florent et imperant. Limites autem occidentales partes. i. extremitates christiane creduntur hec autem ioachim. Quid autem sit de veritate predictarum prophetiarum deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

¶ De cessatione legis saracenorum.

Secundus passus est quod lex saracenorum non est perpetuo duratura: sed debet cessare quod sic ostenditur. Certum est quod nullum violentum est perpetuum vt patet. iiij. phisicorum: nemo etiam diu continuit violenta imperia secundum senecam tragedia. vi. Cum ergo

imperium et dominium saracenorum sit in orbe violētū ptz qr p arma et violētia intrauit vt latissime declaratum est supra ɔsideratiōe secūda huius .iiij. libri in secūdo puncto ergo impium et dñiuz sarracenoꝝ nō ē ppetuuz nec diu duraturū et ɔsequenter nec lex eoꝝ quod ē itētū. ¶ Itē et hoc quod obtinet trepida manu nō est diu duraturū sz tale est impiū sarracenoꝝ ptz qr est raptū p arma violētoꝝ vt dictuz est. et dicit Seneca tragedia pma. rapta ceptra trepida obtinent manu. ergo impiuz sarrocenoꝝ nō ē diu duraturū et ɔsequēter nec eoꝝ lex. ¶ Itē tertio sic illō imperiuz cuius ius soluz est in armis nō est diu duraturuz sz imperiū sarracenorum ius solū ē in armis ptz qr machometus nō ostendit aliqō miraculum quo ius sui imperij et veritas ostēderet legis. sz nudabat ensem et eleuabat in manu. ac si diceret nullū aliō ius vestri iperij et dñij et legis habetis in orbe nisi in armis. Sic dicebat licus raptū tenens impiuz herculis et timens eū pdere tragedia pria senece. ius ē in armis: ergo ɔcludit qꝫ impium sarracenoꝝ nō est diu duraturū et sic lex eoꝝ cessare dz. Unde et doctor subtilis scotus in pmo sententiaruz qstione secunda ,plogi via septima obūtiēs de pmanentia secte machometi dicit qꝫ pphetia ē apud eos et qꝫ secta eoꝝ est finienda. Unde et añ captionez ciuitatis damiate liber qdem inuentus fuit arabice scriptus cuius autor pdixit quendā regē xpianum in etham ciuitatem debere destruere et ossa machometi disperge re: quod erit signum destructionis sue legis.

¶ Quo tempore lex machometi et eius dominium debet cessare.

Ertius passus est de tpe quo lex machometi et eius dñium dz cessare. Circa qō dici posset saluo meliori iudicio qꝫ tūc cessabit qñ populus xpianus fuerit debite castigatus. Unde scdm augustinū et fuit sa dictū i pricipio none ɔsiderationis huius libri. iiij. añ incarnationem dñi ppls dei electus erat ppls iudeorum post incarnationē vero est ppls xpianoꝝ: et sic ille erat ppls dei electus et tñ dedit ei flagellū infideliū gētiliū Ita nunc religioni xpiane sibi dilectissime dedit flagellū infideliū sarracenoꝝ. Nūc aūt scdm pliniū in tertio libro sue philosophie flagellum seu virga nō cōburet qdiu peccator et seruus inutilis nō corrigit. ¶ Hic refert ipse qꝫ socrates sciscitatus qre manipulum virgarū non cōbureret post magnā et longā verberationez pardini discipuli sui filij magni prepositi: respondisse dicit qꝫ nec cōbureret quousqꝫ correctū et emēdatū presensisset. ¶ Refert etiā plato magnus philosophus de doctrina antiquoꝝ libro. ij. ca. xliij. qꝫ dum vna dierum montē pigamū ascenderet subito tremuit et mugitus horribiles emisit arbores sciscitabāt quare tremuit et mugitus dederit mons rndit qñ pastorem vigilantē et custodientē gregē suum ego video et arbores dixerunt et tu cum sis mons altus valde et magnus vnū times pastorē. Qui rndit timeo et mugeo qr ignem portat in pera qui medio flatu ignis incensome destruet vosqꝫ oēs ad radices cō

buret qd futurū cōsiderās malū i or-beventurū cū lachrymis tractatū q de lamētationum mira breuitate de malis in seculo futuris descripsit p quē dicūt greci aristotelē alexādrū in multis instruxisse et deū pastorem ignē in pera fuisse alexādrū i grecia totius mūdi monarchā primū. mōs magnus tot⁹ mūdus iste arbores ci-uitates, villa et castra et reges vellētes existētes in ipsis hec plato. ¶ Deus ergo semp flagellū ponit sicut pius pater suis filijs dilectis qbus suffi-ciēter castigatis flagellū igne cōbu rit scdm q notat btūs augu. in lib. de verbis dñi in tractatu.xix. Ubi sic ait. nō leteris ipie vel tyrāne qm vir-ga vel flagellum effeceris. nouit cui pendēs doctor nec ignorat pius pa-ter post castigationē pmouere disci-pulū et post debitā emēdationem pa ternali hereditate pficere filium. Fla gellū quoqꝫ fue virgā incēdio flāma rū cōburere. hec augusti. Patet ergo ex pbabitis q facta cōdigna castiga tione ppli xpiani destruet et iperium sarracenoꝝ: et sic cessabit coꝝ supsti-tiosa facta sine lex.

¶ Quartus iste passus ē de ppetua sarracenorum fuiture sub iugo xpia norum.

Quartus passus et vltim⁹ ē de ppetua ca-ptiuitate seu suitute sar racenoꝝ sub iugo xpia-noꝝ. Hāc aūt suitutē pdixit metho-dius martyr loquēs de fine scli. Ubi postq̄ pnūciauit castigationē xpia-norū p sarracenos. Subsequēter di xit et post tribulationem dieꝝ q̄ facta erit a filijs hysmaelis desolata erit ois terra ab eis et erūt oēs amicti or namētis ex auro et purpura et splēdo-dis vos vestimētis tāq spōsi dicētes. Ecce vicimus terrā in fortitudie no stra et oēs q habitāt in ea. Tūc recor-dabit dñs deus sm suā miam quā p misit diligētib⁹ se et eis q in xpo sunt credituri et liberabit eos d manu sar racenoꝝ. Surget aūt xpianoꝝ gēs et pliabit cū eis et occidet eos gladio et captiuas ducet mulieres eoꝝ et inter ficiet infantes eoꝝ et descendēt filij hysmaelis in gladiū et tribulationem et afflictionē et reddet illis dñs mala q ipsi alijs fecerāt et irruet sup eos ma licia septies tm quātū i alijs gesserāt et occidet illos dñs in man⁹ xpianoꝝ et erit regnū xpianoꝝ exaltatū super oīa regna et imponēt xpiani iugū su-per eos graue et erūt sui q remane-būt: et tūc pacificabit terra q ab eis fuerat dstructa: et q captiui fuerāt ab eis reuertent in terrā suā et multipli cabunt hoies sup terrā et erit idigna tio magna regis romanoꝝ sup eos q xpm negauerūt et erit pax et tranqlli-tas magna sup terrā qualis nō fuit antea nec erit filiis post illā p eo qd in fine seculoꝝ erit leticia et pax sup oēm terrā et reqescēt a laborib⁹. Hec erit pax de qua dicit apls. i. ad tessa lo. v. Cū fuerit tranqllitas magna et securitas tūc veniet repētin⁹ interi-tus. a quo liberari mereamur felici-ter p iesum xpm dñm nostrū qui est turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honor et gloria sine fine. Amē.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quintus et vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Absolutis hereticorū iudeorum et sarracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et vltimo hui⁹ voluminis de demonum viribus quid scʒ possint contra nostrū fidei fortalicium, et vt meum posseʒ explicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractāde. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorū nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postq̄ ceciderunt de celo vsqʒ ad xp̄i aduentum. Septima de perditione dominiī eorū per iusticiam in christi aduētu. Octaua de proprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.

Rima consideratio e an sint demones & de quiditate demonu & de eorum nobilitate ac natura. quattuor ergo puncta in hac consideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est diabolus. Tertio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones in mundo & si sunt que sunt eorum nomina.

Rimus punctus est an sint demones & que noia eorum. Quo ad primu no discrepat iudei & sarraceni a xpianis quia apud iudeos scriptu est ee diabolos & de pricipibus eorum husa et azael esse appellatos. dicebat etia iudei i euagelio insultates contra xpm demoniu hz & insanit Joha. x. Et iteru in beelzebuth pricipe demoniorum eiicit demonia Math. xij. quod no affirmarent nisi diabolos crederet ee. Non enim psut negare quin scriptu sit in primo Regu. xvi. q spus malus agitabat saul. Sarraceni etia concedunt demones esse & illos pncipes demonum. quos vocat iudei husa & azael. Ipsi vocat in lingua arabica aroth. et maroth. nos vero xpiani de hoc certam fide habemus cu euagelica doctrina hoc expsse in pluribus locis exprimat. Et io de hoc nulli dubiu esse dz sed cu certitudine affirmare demones ee in mundo. Demones vero non nominamus nos xpiani nisi eo mo quo in sacra scriptura nos reperimus sm modu suarum teptationu. Un cu tempt de supbia vocat diabolus. i. deorsum flues Apoc. xx. qn de inuidia dicit sathan. i. aduersarius Math. xvi. qn de ira dicit extermiator. i. cor. x. quia ira ponit aiam extra terminos suos. qn de accidia dicit demoniu. i. sufficiens iniqtas Math. viij. quia sufficit ad puniedu homines. qn de auaricia dicit leuiatha. i. additamentu Job. iij. qn de luxuria dicit asmodeus. i. facture iudiciu Thobie. iij. quia propter luxuria ia dns mudu iudicauit diluuio Gen. vi. qn de gula dicit Behemoth. i. aial. Job. xl. quia gula reddit homine bestiale. Ite vocat belial qd interpretat absq iugo vel absq dno. Judic. xix. quia ppossse pugnat contra eu cui dz ee subiectus. Ite vocatur beelzebuth Luc. xi. qd interpretatur vir muscarum pro imudicia & sordibus ydolatrie & sanguinis eis imolati ad que multitudo muscarum conueniebat. pz ergo demones ee & q noia eorum sm xpianos iudos & sarracenos.

¶ De demonum quidditate

Ecundus punctus est scire qd est diabolus. Pro cuius declaratione notandu q fuit opinio platonicorum pcipue apulei sm q refert beatus augustinus octauo de ciuitate dei. c. xvi. allegas varrone q fuit platonicus q demones sunt genere aialia aio passiua. mete ronalia. corpore aerea. tpe eterna. Si aute obiiciat q demones no psut dici aialia cu sint substatie incorporee. Dicedu e q no loquit hic augustinus sm mete ppria vt dictu e. sed sm opinione platonicorum. Et io irroabilr loquunt sic diffinietes cu demoes hoc attribuut augustio. Un

idem augustinus ꝯm mentē ꝓpriam ⁊ rectā fidē diffiniēs demones libro eodē. c. xxij. dicit sic demones spūs nocēdi cupidissimi. a iusticia penit⁹ alieni. supbia tumidi. inuidia liuidi fallacia callidi. Quidē ali⁹ dicit ꝙ demones sunt substātie rōnales incorporee ingrate deo damnationis hominum cupidissimi.

¶ De nobilitate demonum.

Tertius punctus est qualis ē nobilitas dmonū. Pro cui⁹ noticia sciendū ꝙ loqui possum⁹ de demonib⁹ dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature. Si loqmur de bonitate morali boni hoīes meliores ⁊ nobiliores sunt demonib⁹. Unde augustin⁹ de ciui. dei ca. xv. loquēs de demonibus ꝯm opinionem platonicoꝝ ꝙ vniunt corporibus naturalib⁹ ⁊ phisicis sic aīe nostre: ⁊ ꝙ illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sunt hominibus q2 hñt corpa meliora. s. incorruptibilia. Alioqn mltas bestias hoibus pferemus. Quis eīm inquit hoīm vidēdo equabit aquilis ⁊ vulturib⁹ Aut ꝗs odorādo canib⁹. quis velocitate lepoꝛib⁹ ceruis ⁊ oibus auib⁹. ꝗs multū valēdo leonib⁹ ⁊ elephātibus. ꝗs diuviuēdo serpētibus q etiā deposita tunica. senectutē deponere. ⁊ in iuuētutē redire phibentur. Sed sicut his oib⁹ meliores rōcinādo sum⁹. Ita etiā demonib⁹ honeste viuēdo meliores eē debemus. Hec augustin⁹. pꝫ ergo ꝙ in morib⁹ nobiliores sunt boni hoies demonibus. Siño loqmur de nobilitate nature. nobiliores sunt demōes hoib⁹ quātūcūqꝫ sctis sicut deducit ex dictis augustini. ix. de ciui. dei cap. ix. vbi dicit ꝙ aial ex aia ⁊ corpore cōstat. quoꝝ duū aia quātūcūqꝫ viciosa est melior corpore. quantūcūqꝫ bñ disposito sicut dicit. ꝙ aurū licꝫ sordidū. argento ꝗuis purissimo cari⁹ estimat. Ex q̄ dicto elicit frācisc⁹ de maronis in floꝛib⁹ suis duas cōclusiōes. Prima ē ꝙ demones sunt meliores hoib⁹ quātūcūqꝫ sctis q2 sicut aia viciosa excellit corp⁹ qōcūqꝫ ꝓpter excellētiorē naturā. ita substātia spūalis oēꝫ substātiā corpalem. Secunda cōclusio ꝙ meliores sunt angeli quibuscūqꝫ aīab⁹ separatis. quātūcunqꝫ beatis. q2 maior ē excellentia nature ꝯm quā angeli supant ipsos cuꝫ maior sit excellētia de genere substantie. ꝙ excellētia gratie. que est quedam forma accidētalis. Et isto modo ponuntur etiam meliores anima christi. Hec ille.

¶ De natura demonum.

Quartus pūct⁹ est q̄lis est natura demonū. Ad quod breuit respōdetur dupl̄r. Primo ꝙ coꝝ natura nō ē mala sed bona. Uidit eīm de⁹ cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona gen. i. ꝙ aūt diabol⁹ sit mal⁹ nō hꝫ ex natura sed ex vicio. Secūdo dꝛ ꝙ coꝝ natura ē mortalis ⁊ dissolubilis sꝫ ex dei gr̄a coꝝ natura est īmortalis ⁊ indissolubilis sicut ⁊ bonoꝝ āgeloꝝ. Unde pl̄o in libro thimei loquēs in psona dei ad angelos dicit. dij deoꝝ quoꝝ opifex ⁊ magister ego sum: vos vr̄a

natura corruptibiles estis: mea aūt volūtate incorruptibiles ꝑmanetis. Istud dictuȝ allegat augustin⁹.xiii. de ciui.dei.c.xvi.dicens. Sententia fuit platonis deos et angelos esse mortales ſm suam naturā ꝛ dissolubiles qꝛ sunt facti a deo: tamen diuina voluntate indissolubiles. Et qꝛ diuinum consilium ꝛ voluntas sunt validiora ꝙ sit eorum natura. Ideo dicit plato ꝙ non dissoluentur. Et hec videtur fuisse intentio porphirii qui fuit platonicus in capitulo de differentia vbi dicit. Sumus rationales nos et dii.i.angeli.sed mortale additum nobis separat nos ab illis.quasi dicat mortales erāt angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt ꝛ sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

Secunda cōsideratio ē videre q̄lis ē sciētia demonū. Hic sūt tria puncta declarāda. Prim⁹ est de scia demonū. Secund⁹ est cuius scientia artes magice exercent ꝛ si pñt sine pctō exerceri. Terti⁹ est de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonum ante casuȝ et post casum.

Primus pūctus est de scia demonū. Circa qđ notādum est ꝙ dupl'r possum⁹ loq̄ de scia demonum. Uno mō de illa scia quā habuerūt añ casum suū de celo et sic dicit magr̄ sententiaꝝ in scđo distinciōe.iii. ꝙ triplicē cognitionē naturalē habebāt scȝ ꝙ facti erāt.a q̄ facti erāt ꝛ cū q̄ facti erāt.s.cū celo ēpireo. materia p̄ria.ꝛ tpe.notitiā ēt habuerūt boni ꝛ mali ꝛ qđ appetēdū ꝛ respuēdum illis eēt: dicit ēt btūs augustin⁹ loquēs de noticia āgeloꝝ añ casuȝ.xi. de ciui.dei.c.vii.ꝛ.viii. ꝙ cū sit alia noticia āgeloꝝ matutina ꝛ alia vespertina quaꝝ p̄ia est reꝝ in vbo ꝛ secūda reꝝ in gñe ꝓprio qñ fuit dictū factum ē vespe ꝛ mane dies vn⁹ Gen. primo. Ibi accipit mane ꝓ noticia matutina: ꝛ vespe ꝓ vespertina. Et secūdū hoc ponunt dies sex ſm ꝙ angeli illa sex gñа creaturaꝝ q̄ ibi numerant cognouerūt noticia matutina ꝛ vespertina in p̄io instāti q̄ oīa fuerunt sil' creatura: ſm illud ecclīastici.xviii.q̄ viuit in eternū creauit oīa simul. Si vo loq̄mur de noticia demonū post casuȝ dicit magr̄ in secundo sentētiaꝝ disti.vii.ꝙ demōes lȝ sint obstinati ī malo triplici tñ sentētie acumine vigēs scȝ subtilitate nature: tēpoꝝ expiētia: ꝛ reuelatiōe spirituuȝ supnoꝝ. P̄io ītelligūt naturalia pñtia. Secūdo mō naturalia futura sicut tēpora pluuiosa vl' sicca ꝛ eclipses solis ꝛ lune ꝛ hmōi. Tertio mō ītelligūt voluntaria sȝ de cognitiōe futuroꝝ ꝯtigētiū.dicit dñs bonauētura ī secūdo sentētiaꝝ ꝙ lȝ demōes nō pñt p se scire futura ꝯtigētia certitudinal'r tñ frequēter vȝ ꝑdicunt qꝛ euētū futuroꝝ aliquo mō ꝑsentiunt.iiii.modis ſm augustinuȝ super gen.ad litterā qꝛ aut ꝑsentiūt talia ingeniū aut sensus acrimonia: vt quādo vident aut ꝯsiderāt diligēter ad qđ incline affectio mea vel que sint īducētia vel' retrahētia aut presciunt talia tēporum experientia scȝ ꝙ ex talib⁹ viderūt accidere simi

lia. Aut tertio talia prescium demo-
nes cautela dolosa vt quando ppo-
nunt aliquid facere et primo predicunt
quasi sit aliqd futurum. Aut quarto ta-
lia predicunt demones aliena doctri
na vt qn scz diuino iudicio pmittun
tur aliqd a bonis angelis addiscere
Unde patet q demones futura con-
tingentia et si possint probabiliter
opinari nequnt tn certitudinaliter
scire. De cognitione vero tēporaliū
et mutabiliū dicit beatus augustin9.
viij. de ciui. dei capitulo. xxi. q ange
li boni certi9 ista temporalia et muta
bilia nouerant qr eorum principales
causas in verbo dei sapientia ptem-
plant sz quorūdā signorū nobis occul
torum maiori experientia multo plu
rasq homies futura pspiciūt. Deniq
aūt isti sepe nunq illi omnino falluū-
tur q ibidem declarans dicit. Aliud
enī est temporalibus tēporalia mu-
tabilibus mutabilia scire eisqz tem-
poralem et mutabilem motum suevo
luntatis et facultatis inserere q de-
monibus certa ratione pmissum est.
Aliud aūt in eternis atqz incōmuta-
bilibus dei legib9 que in eius sapiē
tia viuūt mutationes rerū puidere
dei que voluntatem que tam certissi
ma q potentissima est spūs eius par
ticipatiōe cognoscere q sanctis āge
lis recta discretione donatū ē. ¶ Ex
quib9 sequunt duo documēta. ¶ Pri
mum est q sancti in dei legibus eter
nis contemplentur futura quia hic
hoc dicit expresse. Secundum docu-
mentum est q sancti in diuina volū-
tate cognoscunt ista futura contin-
gentia quia dicit q dei voluntatem
que certissima est et omnipotens ista
nouerunt. ¶ Sed remanēt due diffi
cultates. ¶ Prima ē si demones ha-
buerunt noticiam prophetiarum ad
uentus xpi dicendum q sic: cognoue
runt etiam q xps in lege et pphetis
pmissus deberet esse verus deus et
verus homo et q debebat pro huma-
no genere de virgine nasci et pati in
genere: nunq tamen in specie cogno
uerunt q in hoc homine xpo ista cō-
plerentur. Sciebat enim diabolus p
scripturas et pphetas q xps ventur9
erat verus de9 et verus hō. Etiā scie
bat tempus natiuitatis xpi esse iple-
tum per ebdomadas danielis: tamē
nesciebat certitudinaliter q iesus
nazarenus esset ipse xps. Uerumtn p
pter eminentiā sanctitatis habebat
quandam coniecturam q ipse esset
verus xps et hoc voluit experiri per
temptationem et per illam illum in-
ducere ad peccatū si inueniretur pu
rus homo sed neutrum obtinuit licz
temptauit eum de cōcupiscentia su-
perbia et auaritia. Unde licet ille de-
mon qui xpm in deserto temptauit
fuerit inter demones acutioris inge
nij. nunq tamen scire potuit per cer
titudinem vtrū iesus esset qui erat p
missus in lege ad salutē mundi et de-
iectionem dyaboli nisi per quādam
coniecturam et ideo procurauit xpi cā
ptionem per iudeos intelligens per
aliqua signa q ipse esset verus xps
et per consequens q per eius morte
expoliaretur infern9 hoc perpendit
per eius patientiam et per scriptura
rum impletionem et forte per sancto
rum patrū in limbo existentium exul
tatione. Ideo mortem eius impedi-
re voluit per vxorem pylati cuius p
ces efficaces credebat in conspectu
viri sui vt notat Nicolaus de lyra su

per math. ¶ Secunda difficultas ē si demones cognoscant cogitatiões nostras. Respondetur q̄ soli deo cognite sunt secundum communem opinionem doctorum ⁊ hoc videtur per illud quod dicitur primo Regū deus aūt intuetur cor: ⁊ pmi palipomenō vi. tu solus nosti corda filiorum hominum. dicit tamen hic Nicolaus de lira super illud ad hebreos. iiij. viuus est sermo dei ⁊c. Et discretor cogitationum ⁊ intentionum cordium q̄ licet aliqui doctores dicant ipsam cogitationem nostram esse cognoscibilem pure substantie spūali tamen de intentione cogitationis ipsi ꝯcedūt q̄ est cognoscibilis soli deo vbi gratia si cogitē de muliere dicunt q̄ hoc potest cognoscere angelus bonus siue malus. Etiam et naturalibus sed si cogitem de muliere intentione decipiendi ipsam vel ad bonum informandum cognoscit solus deus. Et propter hoc subdit apostolus ⁊ intentionem cordis quia cognitio xp̄i non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationum intentiones quod vt patet demonibus nō conuenit. Ad istud etiā propositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Internas animi cogitationes dyabolum non videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo et affectionum iudiciis colligi experimento didicimus secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus nosti corda filiorum hominum.

¶ q̄ artes magice demonum scientia exercentur.

Secundꝰ punctus est cuius sciētia artes magice exercent ⁊ si possunt sine pctō exerceri. ¶ Ad primum respondetur q̄ artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secundo sententiarū distinctione septima. Unde ibidem dicitur q̄ eorum scientia et virtute artes magice exercentur quam sciētiam et virtutem huiusmodi operando a deo demones acceperunt vt ad fallendum fallaces vel ad monendum fideles vel ad exercitandam et probandam iustorū patientiā. ¶ Ad secundum dicitur q̄ artes magice vel diuinationes non possunt exerceri vel a demonibus consilium vel auxilium requiri absq̄ peccato nisi forte in hoc casu vbi diabolum subijceret homini iusto sicut de aliquibus viris sanctis naratur. Uoluntario autē cōmertio non potest sine peccato Nam aut est ibi peccatum infidelitatis vt pote si homo demoni credendo attribuit ei aliquid diuinū: aut est ibi peccatū ydolatrie vt pote in oblationibus ⁊ sacrificiis. Aut est ibi peccatum inobedientie saltem quia facit contra prohibitionem dei ⁊ ecclesie. ratio huius prohibitionis est q̄ talis peccat in deum dum recurrit ad dyabolum quasi non sit omnipotens deꝰ christianorū ⁊ omnino sufficiēs ⁊ benignus. Item peccat in seipsū dum se cōmittit discrimini corporis ⁊ anime. Itē peccat in ecclesiā dū hꝫ conmertiū cum illo q̄ est oīno prescisus ⁊ ecclīe aduersarius ⁊ ideo in caracteribus magnū peccatum ē q2 est ad ministerium demonū inuocandū

quia huiusmodi ex se non habent vir
tutem: sed solum ex pactione diabo-
li. Sic enim pandit diabolus illis q̇
fiunt ei familiares ꝙ talia signa re-
cognoscant ⁊ ad ea se presentes offe
rant. Ostendunt enim demones se ꝑ
illa cogi vt aliquid virtutis ostendāt
se habere in huiusmodi artibus in q̇
bus sunt multa nephāda per que ab
ducit̄ homo a fide ⁊ cultura dei. Et
ideo hec facit diabolus non q꞉ in il-
lis delectetur sed potius in infideli-
tate facientium. Sunt autē hec ma-
gice artis nigromantia piromantia
acramantia ydromantia geomantia
⁊ ciromantia que sunt diuinationes
in mortuis: quo ad primam in igne
quo ad secundam: in aere: quo ad ter
tiam in aqua: quo ad quartam in ter
ra: quo ad quintam ⁊ in manib⁹ quo
ad sextam. tales magici malefici vul
go nūcupātur ob facinorum magni-
tudinem nigromātici dicuntur qui-
bus precantationibus videntur re-
suscitaturi mortui ⁊ ad interrogata
respondere. Alij dicunt cantatores
qui artem verbis peragunt. Alij di-
cuntur arioli qui circa aras ydoloꝝ
nepharias preces emittunt ⁊ funesta
sacrificia offerunt hisq̄ ebrietatib⁹
demonū responsa accipiunt. Alij di
cuntur aruspices quasi horarum in-
spectores: dies enim ⁊ horas in agē
dis negocijs opibusq̄ custodiunt et
quid per singula tempora obseruari
debeat homo intendunt exta etiā pe
cudum inspiciunt et ex eis futura p̄
dicunt. Alij dicuntur augures qui vo
latus auiū et voces intēdunt Aliaq̄
singula rerum vel obseruationes im
prouisas hominibus. Alij dicuntur
astrologi eo ꝙ in astris augurantur

Alij dicuntur geneatici propter na-
talicium considerationes quia per
cursum syderum nascentium mores
actus euentusq̄ predicere conantur
que vulgo mathematici dicunt. ydro
matici ab aquis dicti sunt. Est enim
ydromancia in aquarum inspectio-
ne vmbras demonum euocare ibi q̇
ab eis aliena audire prenunciant.
Etiam demones interdum per ali-
quas figuras vel signa qui in rebus
inanimatis apparent, que si fiant in
aere vocatur aeromantia. si in igne
piromantia: si in visceribus anima-
lium immolatorum in aris demonū
vocatur aruspitia. si per sternutatio
nes hominum vel membrorum salt⁹
vel motus quorumcūq̄ animalium
dicitur augurium. Si vero fiat ex ali
quibus signis in spatula alicui⁹ ani-
malis apparentis vocatur spatulan
tia qui sub nomine ficte religionis ꝑ
quasdam quas vocant sanctorum sor
tes diuinationis scientiam profiten
tur. Aut quarumcūq̄ scripturarum
inspectione futura ꝓmittuntur. Si
vero tales figure vel signa fiant in
terra dicitur geomātia a geos ꝙ est
terra. Si vero in palmis manuū di-
citur ciromantia a ciros ꝙ est man⁹
talibus portantis per demonum fal
latias illuditur curiositas humana
quomodo id impudenter scire appe
tit quod nulla ratione inuestigare ei
conuenit. Unde vitanda sunt a xp̄ia
no ⁊ hominū penitus execratione re
pudienda quia in istis omnibus vel
expresse de modo imploratur aut ꝓ
pter petitionem hominis: se occulte
demon ingerit hanc maledictam ar-
tem primus Zoroastes inuenit qui
solus natus est ridendo: hunc ninus

rex assiriorum bello interfecit. Et si queras quid tales magi facere possunt. Respondetur quod ipsi permissione dei elementa concuciunt mentes turbant hominum minus in deo confidentium sensus illudunt at sine veneno hausto violentia tamen carminis ledunt et interdum periment. ¶ Magi ergo secundum priuatos contractus quos habent cum demonibus agunt arte eorum que ars magica non est supra ordinem naturalium causarum immo fit virtute actiuorum naturalium: tamen est supra comprehensionem hominum et facultatem propter tria. ¶ Primo quia demones magis cognoscunt actiuorum naturalium virtutem quam homines. Secundo quia scelerius possunt ea congregare. Tertio quia actiua naturalia que assumunt vt instrumenta se possunt extendere ad maiores effectus ex virtute aut demonum arte quam ex virtute seu arte hominum. Unde hominibus videntur miracula et stupenda que per aliquos artifices fiunt et sic patet quod magi veritatem spernentes et mendacia credentes seducti a demonibus eis coaptantur cum quibus sine fine peribunt: hec et plura alia de magicis artibus ex libro de ciuitate dei transumptiue in decretis xxvi. questione. v. capitulo nec mirum.

¶ Ars notoria est illicita et a demonibus inuenta.

Tertius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonibus et si possint demones infundere scientiam aliquam. ¶ Ad primum respondetur secundum fratrem Johannem astaxen. in summa sua quod ars notoria est illicita et inefficax. Unde arguitur a demonibus inuenta. Illicita enim est quia vtitur quibusdam ad scientiam habendam que non habent secundum se virtutem causandi scientiam sicut inspectione quarundam figurarum et prolatione quorumdam verborum ignotorum et aliis huiusmodi. Et ideo huiusmodi ars non vtitur his vt causis sed vt signis. Non autem vt signis diuinitus inspiratis sicut sunt sacramentalia signa. Unde restat quod sunt signa vana et supersticiosa et per consequens continentia quedam pacta significationum cum demonibus prehabita et federata. Ars igitur notoria quasi a dyabolo inuenta. est a christiano penitus respudianda et fugienda sicut et alie artes nugatorie et noxie superstitionis vt augustinus dicit secundo de doctrina christiana. Est etiam huiusmodi ars inefficax ad scientiam acquirendam: cum enim per huiusmodi artem non attendatur acquisitio scientie secundum modum huiusmodi connaturalem scilicet in adinueniendo vel addiscendo consequens est quod iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. ¶ Certum est autem aliquos a deo sapientiam et scientiam per infusionem habuisse sicut de salomone legitur. iii. reg. iii. et secundum paralipo. primo: christus enim dicit discipulis suis luce. xxvii. Ego dabo vobis os et sapientiam et scientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes aduersarii vestri: sed hoc donum datur quibuscumque cum certa obseruatione scilicet secundum arbitrium spiritussancti secundum illud prima corinth. xii. Alii datur per spiritum sermo sapientie etc. et postea subditur hec omnia operatur vnus atque idem spiritus diuidens singulis

prout vult. Ad demones autem non pertinet illuminare intellectum. Acquisitio autem sapientie ⁊ sciẽtie fit per intellectus illuminationem ⁊ nullus vnquam scientiam per demones acquisiuit: ⁊ sic patet solutio ad secundũ. ¶ Possunt tamen demones hominibus colloquendo aliquarũ sciẽtiarum exprimere documẽta: sed hoc non queritur per artem notoriam. Et si dicas ꝙ danielis primo pueris abstinentibus dedit eis sciẽtiam in omni libro ⁊ sapientiã. Sed obseruantia artis notorie est secundum quedam ieiunia ⁊ secũdũ quasdam abstinẽtias ergo per artem illam potest haberi talis sapientia ⁊ scientia. Respondetur ꝙ illi non abstinebant secũdum vanam obseruantiam artis notorie sed secũdũ auctoritatem legis diuine nolentes cibis gentilium inquinari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt secundum illud psalmi super senes intellexi: quia mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Ertia consideratio est de bello demonum in celo. Cum enim angeli fuerũt creati in celo empireo vt dixit beda. ⁊ allegat magister in secundo sentẽtiarum distin. ij. omnes angeli fuerunt boni creati ⁊ sine vitio. Unde innocentes sunt creati non tamen virtutibus predicti que stãtibus apposite fuerunt vt patet ibidem non tamen fuerunt apposite cadentibus. boni enim fuerunt ad deum conuersi quod est deo adherere. mali autẽ fuerũt auersi a deo quod est odio habere vel inuidere. Inuidie enim mater est superbia qua voluerunt se parificare deo. vt patet eodem lib. distin. v. Et cum esset inter omnes angelos lucifer excellior. nec inter stãtes aliquis fuit eo dignior eminentiam sue nature ⁊ profunditatem sue scientie perpendens in suum creatorem superbiuit tãtum ꝙ deo voluit se equare vt patet libro eodem distinctione vi. dixit enim in corde suo illud Esaie ix. Ascendam in celum: vbi dixit magister distinctione secunda. libro ij. ꝙ celum vocat equalitatem diuinam deo enim se parificare volebat: quia breuissima mora illa fuit vt dicit magister sentẽtiarum. mox ergo vt creati fuerunt angeli quidam deo adheserunt per charitatem. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem ⁊ sic inter vtrosque factum est prelium magnum in celo Michael ⁊ angeli eius ⁊c. ⁊ non preualuerunt draco ⁊ angeli eius neque locus inuentus est amplius eorũ in celo apocalypsis. xij. Hoc autem prelium in celo non est intelligendum materiale: sed spirituale quod factum fuit quando boni ⁊ mali diuersos affectus ⁊ consensus habuerunt quando dixit lucifer. Ascendam in celum ⁊ ero similis altissimo vbi magister dicit non per imitationem: sed per equalitatem potentie vbi supra. Ecce affectus ⁊ consensus superbie. Et e conuerso boni angeli humilem habuerunt affectum. Unde michael dicitur preliasse cum dracone: quia michael interpretatur quis vt deus. Ecce humilitas ⁊ reuerentia. vnde psalmo. lxxxij. Domine quis similis

erit tibi: quasi dicat non lucifer superbus nec quicunque alius: fit ergo michael cum angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriam de superbo lucifero: et ei adherentibus qui precipitati sunt de celo. Et vt dicit Franciscus de maronis in tractatu angelorum duplex fuit ibi pugna. quarum prima sumpsit initium a lucifero: sicut enim nunc impellit homines ad peccandum: sic et tunc impulit sanctos angelos ad consentiendum sibi sed viriliter restiterunt. ¶ Secunda pugna sumpsit initium ab archangelo michaele videns autem quod alter deliquerat et quod morte dignus erat et quod in celo cum sanctis angelis habitare non debebat expulsit eum viriliter et in istum aerem caliginosum secundum petrum apostolum deiecit. ii. petri. ii. licet lucifer restiterit quantum potuit: sed non prevaluit vt dictum est. Et si queratur quanta fuit mora inter creationem angelorum et casum eorum de celo. Doctores communiter dicunt quod fuit morula parua scilicet a principio aurore vsque ad creationem lucis vbi dicitur: deus diuisit lucem a tenebris. Sed tamen geraldus odonis in suo secundo sententiarum distinctione quarta questione quarta dicit quod fuit mora septem dierum ad minus inter instans creationis et auersionis bonorum et inter instans creationis et auersionis malorum quod sine preiudicio sententie melioris probat duplici ratione pro cuius probatione supponatur ad presens quod angeli fuerunt creati prima die hoc dicit magister. Tunc arguitur sic mali angeli post lapsum non fuerunt valde boni, id est optimi q. post lapsum nunquam fuerunt boni: sed septima die a primo instanti creationis sue fuerunt valde boni: ergo ad minus inter primum instans creationis et lapsum malorum fuerunt septem dies. minor probatur per textum quia vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona et factum est vespere et mane sextus dies: septimo vero diei benedixit deus Gen. ii. Ex quo sic potest secundo argui. Angeli mali post lapsum nunquam receperunt benedictionem dei: sed die septimo receperunt benedictionem dei ergo ante diem septimum non fuerunt lapsi probatur in contrarium per textum Gen. ii. c. Et benedixit deus die septimo glo. id est omnibus creaturis ergo omnes creature receperunt benedictionem dei die septimo. Et si dicatur quod natura spiritualis operatur in instantia fortiori quam sol qui radium in instanti produxit. Cum ergo prima operatio angeli fuerit conuersio vel auersio ergo in instanti fuerunt conuersi vel auersi. Respondet predictus doctor quod prima operatio non fuit conuersio vel auersio: sed fuit admiratio: quia in illis septem diebus steterunt in admirationibus stuporosis operum sex dierum et istud videtur probabile nisi aliquis sanctus expresse diceret oppositum. Sed die vii. cum deus benediceret illi diei benedixit cunctis operibus et benedictione accepta quasi licentia et mandato accepto quod omnia facerent debitum suum angeli diuisi sunt in tres partes. omnes enim firmauerunt se in amore: quidam in amore bonitatis quidam in amore diuine iusticie: quidam in amore proprie potestatis et

excellentie: ⁊ hec tertia pars vltima
corruit: de quo dicit Johānes ī apo
calyp. xij. ꝙ draco de celo cadens
secum traxit tertiam partem stella-
rum. prius vero nihil faciebat nisi ꝙ
stabat in admiratione stupenda. Ui-
debāt eñ subito celum extendi: ⁊ de
nihilo produci ⁊ sic de aliis operib⁹
de quibus omnes homines possunt
mirari oībus dieb⁹ vite sue. ¶ Et si
vlterius queraṫ quod fuit illud pec
catū tante grauitatis quod illud nō
potuit sustinere celuȝ. ¶ Respōde
tur ꝙ quandoq̄ fuerūt peccata que
primus commisit angelus ī celo. pri
mū fuit peccatū luxurie nō carnalis
sed spiritualis ꝓm scotum in secun-
do sententiarum distinctione. vi. que
stio. ij. hec autem spiritualis luxuria
nihil aliud est ꝙ amor inordinatus
suipsius: ⁊ sic lucifer se suūq̄ priua-
tum bonum excecatus inordinate di
lexit intantū ꝙ processit vsq̄ ad con
temptum dei. Unde beatus augusti.
xij. de ciui. dei ca. i. ponens differen
tiam inter bonos angelos ⁊ malos
dixit ꝙ in mundi principio boni an
geli a malis fuerunt diuisi: q̄ illi in
communi bono quod est deus persti
terunt. Alij potius sua potestate de-
lectati velut summum bonū sibipsis
esse a communi bono ad propria de-
fluxerunt. Ex quo dicto accipiuntur
duo documēta theologica. primū est
ꝙ pricipiū oīs boni moralis ē amor
bonis cōis: q̄ boni angeli in hoc pri
mo meruerunt. Secūdū est ꝙ princi
piū oīs mali moralis est inordinata
dilectio boni ꝓprij que in demonib⁹
fuit prima radix peccati. Secunduȝ
fuit pctm̄ superbie ⁊ presumptionis
videns eñ se lucifer nobilissimū in
donis naturalibus non dedit hono-
rem deo: sed inaniter gloriatus ē in
seipso. Unde apostolis gloriantib⁹
de potestate eis data sup demones
xp̄s dixit. Luce. x. videbā sathanā p
pter eius inanā gloriaȝ quasi fulgur
de celo cadentē de qua superbia dici
tur Eccle. x. Initium oīs peccati su
perbia est. Tertio peccauit pctō aua
ricie ⁊ ambitionis: q̄ videns se pul
cherrimū super oēm creaturam quā
deus condiderat oībus concupiuit
preesse seipm reputās ad hoc dignū
ad qd̄ attigisset si stetisset ꝓm Ansel
mū sic eñ in permanendo. xij. excel-
lentias habuisset: q̄ fuisset optima
creatura fuissȝ deo acceptissim⁹ fuis
set felicissimus fuisset deo familiaris
fuisset pulcherrimus fuisset deo fa-
miliarissimus fuisset dulcissim⁹ fuis-
set potentissimus fuisset oīm protec
tor fuissȝ oīm princeps fuissȝ oīȝ do
ctor ⁊ fuisset oīm pater. Sed q̄ fine
meritis ꝓpria auctoritate concupi
uit p̄esse deliquit nolēs deo subesse
Esaie. xiiij. super astra celi exaltabo
soliū meū. Quarto peccauit pctō in
uidie ⁊ emulationis. Unde inuidia ē
tristicia de apparenti ꝓsperitate al
terius: sed lucifer cōtristatus est q̄
deus oībus p̄erat ⁊ nulli suberat er
go inuidit: de qua inuidia dr̄ sapien
tie. ij. Inuidia dyaboli mors intra
uit in orbē terraꝝ. Quinto peccauit
pctō ire ⁊ indignationis: q̄ videns se
deiectū a paradiso delitiaꝝ. Accen
dit eius malicia vsq̄ ad odiū dei ⁊
tunc cadens de celo bellauit contra
hoīes vt diceṫ infra considerati
vi. Et factus est homicida. Unde Io
han. viij. Ille erat homicida ab ini
tio ⁊ in veritate nō stetit. Nō est eñ

mirandum si sic miserabiliter lucifer cum sibi adherentibus victus cecidit de celo cum tam grauissime peccauerit contra creatorem suum. Et queras quot demones ceciderunt. Respondetur q si secundum q notatur in summa veritatis theologice libro secūdo. In quolibet ordine angelorum sunt tot legiones quot sunt vnitates in legione et sic in quolibet ordine sunt sex mille sexcentesexagintasex legiones angelorum. Et cū tertia pars angelorum ceciderit sicut notatur a magistro distin. vi. libri secundi capi. j. q cecidit draco et traxit secum tertiam partem stellarum celi. Apocalyp. xij. sequitur q erit summa legionum omnium angelorum. lix. milia et nouemcente. iiij. legiones et diminuendo plus summa omnium erit trecenta nonaginta nouem computata et nouem centauiginti milia et quattuor angeli. Sequitur etiam q demones q ceciderunt de celo secundum computationē nouē ordinū angelorum sūt decem et nouē milia nouē centenonagintaocto legiones demonū quorum summa secundum veram computationem est centū trigintatria computat et trecentasex milia ac sex centasexagintaocto demonia sicut p3 distin. xliiij: secundi. capi. notandum. ¶ Opinio tamen cōmunis doctorum est q tot ceciderunt quot possint vnum angelorum ordinē constituere et cōiter numerus angelorum cadentiū est sexmille sexcente sexaginta sex legiones: q totidem sunt legiones in quolibet ordine quot sunt vnitates in legione vt dictū ē. Erit ergo vera summa demonū cadentiū secundum hanc computationem. xliiij. computat et iiij. centa trigintaquinq milia et quingentaquinquaginta sexagintasex demonia. Ex quibus manifeste p3 excessus numeri bonorum angelorum secundum vtramq viam expellentium predictos demones de celo et iubilantium ante deum in secula seculorum: p3 etiam ex predictis numerus saluandorum. Ad hoc enim venit fili9 dei q: vt ait paul9 ad ephesios. j. proposuit in eo dispensationem plenitudinis temporis instaurari oia q in xpo in terris et in celis sunt scilicet supplendū numerum angelorum cadentium in celo et renouando omnes peccatores in terra. Nunc autem de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult q tot saluabuntur quot ceciderūt: et sic dic sicut supra dictum est. Gregorius vero dicit q tot saluabuntur qd remanserunt: et allegat illud. Constituisti terminos populorum iuxta numerū filiorū dei: tenendo ergo q due partes angelorum remanserunt scilicet sex chori cum in qualibet legione sint sex milia sexcente sexagintasex legiones: patet diminuendo q eorum summa est ducenta sexagintasex computa et sexcenta tredecimmilia et trecenti trigintasex angeli totidem ergo anime erunt saluande. Quibusdā vero placet q in paradyso erūt duo parietes sic q numerus supplebitur per virgines: et in altero pariete tot erunt anime saluandorum quot angeli sunt in altero pariete: quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum: et eis omnibus nomina vocat: et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videatur

tenere vt patet in collecta. Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

¶ De habitatione demonum post casum.

Quarta consideratio est de habitatione demonum. Circa quod notandum quod locus demonum post suum lapsum a celo vsque ad diem extremi iudicii non est locus subterraneus quem vocamus infernum sed aer caliginosus in quo multitudo demonum inhabitat et hunc locum sequestratum prouidit diuina clementia ne nimis acriter nos tentarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unde quod habitent in aere caliginoso hoc diuine sententie est. quod vero ad nos veniunt hoc diuine permissionis est. et cum duplex interstitium sit probabile videtur quod ipsi sint in medio vbi est turbulentia et varietas impressionum et hinc est quod frequenter commouent ventos pluuias et tempestates. vtrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo quod aliqui tendunt illuc ad torquendas animas secundum quod habent deputata inter se maledictionis officia: verba sunt domini bonauenture in secundo sententiarum. Magister etiam loquens de loco habitationis demonum. lib. ii. distinctione vi. dicit quod lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istum aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsque ad diem iudicii et hoc propter nostram probationem et subsequenter dicit quod demones alternatis vicibus tendunt in infernum: quia illuc animas detinent atque cruciant. Huic etiam sententie concordat beatus augustinus. viii. de ciuitate dei capi. xxii. vbi dicit quod demones in hoc aere habitant: quia de celi sublimitate deiecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi congruo velut carcere dampnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentum quod demones vsque ad diem iudicii sicut dicit magister in inferno non sunt inclusi: sed in hoc aere caliginoso communiter detenti. Sed est dubitatio vtrum vbicunque sint demones puniantur igne materiali. quidam voluerunt dicere quod sic licet dicant quod minus intense quam post vltimam dampnationem et hoc probant per quandam glosam super illud Jacobi. iiii. inflammata a iehanna que dicit sic. Jehanna est dyabolus propter quem facta est: sicut enim iehanna semper ardet sic dyabolus vbicunque sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormenta flammarum: sed hoc non videtur intelligibile quod ignem cremantem vbicunque sint secum circumferant. Et ideo dicunt alii quod demonibus differtur pena ignis vsque ad diem iudicii. vt eorum exercitium non obmittatur. tum etiam vt diuina clementia ostendatur que sustinet vasa ire apta in interitum in multa patientia quasi retribuet omnibus secundum fructum adinuentionum suarum. Et hoc positio videtur probabilior et illa glosa si inspiciantur sequentia non intelligitur de flamma ignis materialis sed de flamma vitiorum scilicet super-

die ire et inuidie quibus continue torquētur. Hec de mente domini bonauenture in secundo sententiarum.

¶ De potestate demonum et super quam gentem maiorem principatū optinent.

Quinta cōsideratio est de potestate demonū cum enī habitum sit ꝙ demones habitant vt cōiter in aere caliginoso videndum est de eorū potestate quāta sc₃ est. Ad quod respondet beat⁹ Job in capitulo. xli. Dicens de diabolo ꝙ non est potestas super terrā que cōparatur ei. ꝛ dicitur super terram ad drīa₃ potestatis que in celo est que est dei et sanctorū₃ angelorꝫ si tamen loquamur ꝙtum ad conditionem nature non est potestas nec in terra nec in celo equalis sue potentie. Unī de lucifero scribitur eʒechie. xxxi. omne lignum padisi nō est assimulatu₃ ei et pulchritudini eius qm̄ speciosum eum feci. Sed oritur difficultas qꝛ si nō est potestas sup terram ei que cōparetur vt expositū est. sequitur ergo ꝙ sua potestas est infinita quia finitum finito est comparabile infinito vero nō. Respondetur ꝙ hic accipit cōparatio ꝓ equatione. cōparet. i. equet. nec loquitur de cōparatiōe sed de equalitate. Unī gregorius. xxxiiij. moraliu₃. ptās ei⁹ super terrā cunctis eminentior hēbetur quia et si actionis sue merito inter homines cecidit naturam tn̄ sue magnitudinis nō amisit. cuius adhuc viribus hūana omnia supat licet sanctis hominibus meritoru₃ suorꝫ deiectiōe subiaceat. Unī eisdē sanctis cotra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit ꝙ ille ab eis vincitur q̄ per nature potentiam quasi iure se hominibus super esse gloriatur: hec grego. Sic ergo licet loquendo de fortitudine naturali non sit potestas sub deo super terram que competur dyabolo. si tamen loquamur de potestate que dat a gratia: iusti homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitur dictum augustini ꝙ nihil est forti⁹ animo habente charitatem: ꝛ illud canticorum. viij. fortis est vt mors dilectio. Notandum est scdm̄ magistrum in secundo distinctione. vij. ꝙ demones multa possunt per nature subtilitatem que tamen non possunt per dei vel bonorum angelorum prohibitionem. quedam etiam non possunt facere licet a superioribus angelis permittantur qꝛ a deo id facere non permittitur: permissa tamē fuit eis ptās detrudendi sanctos patres in limbo ante aduentum xp̄i quia licet deleret in eis culpa originalis peccati ꝛ actualis ꝙtū ad maculā ꝛ ꝙtū ad diuinam offensam et ꝙtū ad maculam et ꝙtum ad reatum gehenne. non tamen ꝙtum ad reatum visiōis diuine vt notat alex. in tertio sententiarum. Et si queras vtru₃ demones aliquid timeant videtur ꝙ non quia de dyabolo dicitur iob. xli. ꝙ factus est vt nullum timeat glosa nec deum nec ꝙ passurus est. Respondetur ꝙ glosa illa intelligit de timore filiali vel initiali q̄ non est in demonibus: nō de timore naturali quo naturalit̄ timent tormēta qꝛ isto modo dicitur iacobi scdo: demones credūt ꝛ cōtremiscūt: ꝛ mathei. viij. ꝛ luce. viij. Li

mebant puniri ab eo. licet ergo magna sit demonum potestas nō tamē sic quin sit alia superior quez timēt. Unde augustinus sup ps. diabolus vult plurimū nocere et nō pōt quia potestas sua est sub potestate. Nam si tantum posset nocere dyabolus ꝙ tum vult aliquis iustorum nō remaneret. Querunt iudei exod. viij. q̄re magi pharaonis nō potuerūt facere cynifes et respondent ꝙ causa ē: quia demones non habent potestatem super aliquod corp⁹ minus grano ordei qd̄ apparet irratiōabiliter dictum quia qui habet potestatem supra maius habet potestatez supra minus licet nō econuerso. Sed causa potissima quare non potuerūt facere illud signum est quia nihil possunt nisi quantum voluntas diuina permittit et eius bonitas infinita. Ad istud etiam propositum loquens ambrosius super lucaz dicit. sine permissione dei diabolum non posse nocere cognoscas. nec potentiam diaboli magis timeas ꝙ dei offensam. Et chrisostomus sup mattheum dicit. In primis grauis et insustinibilis est impetus diaboli quem si quis forti animo sustinuerit in secundo inueniet eum infortiorez. quāto eñ plus percussus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut se ingerunt demones peccatorib⁹ vt faciāt eos ruere in peccatuz sic refrigiunt quādo vident peccatorem a deo exaudi tum et liberatum. et dicit magister in secundo distinctiōe. vi. ꝙ diabolus qui de aliq::o vicio aliquem temptauit hominem cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominem de illo vicio de quo separatus est tēptare nō licebit. Sic ergo patet quātitas ⁊ defectus potentie demonum Dicet forte desiderans scire q̄ gens est in mundo supra alquam dyabolus maiorem potestatem habet. Respondetur ꝙ hec est gens iudeorum. Unscriendum sicut notat Nycolaus de lyra supra mattheum ꝙ potestas dyaboli fuit eiecta quodāmodo a populo iudaico per legisdationem que excludebat cultum demonum et inducebat ad colendum vnum deum verum ⁊ sic eiectus transijt ad possidēdum gentiles sine lege et prophetarum oraculo viuētes Et ideo eos tenebat in idolatria subiectos: sed adueniente xp̄i predicatione ⁊ apostolorum iudei pro maiori pte fuerunt creduli gentiles autem deuote fidez xp̄i ad predicationem xp̄i ⁊ apostolorum acceperunt ⁊ sic dyabolus eiectus ab eis per fidem xp̄i reuersus ē ad possidendum populum iudaicum errore excecatum: ⁊ sic facta sunt nouissima hui⁹ populi peiora priorib⁹ Math. xij. ꝙ status populi iudaici peior est mō ꝙ fuit a principio ante legem datā ⁊ sic maiorem ptātem super eum demones habent ꝙ sup alterum quia regressus dyabolus ad populum iudaicum assumit septem spiritus nequitiores se et ingressi habitant ibi. Mar. xij. per quos septem spiritus vniuersitas vitiorum intelligitur. Sed remanent due difficultates. Prima est si demones possunt facere miracula Respondetur ꝙ solus deus potest facere miracula. Unde cum aliqua virtus finita propriū effectum operatur ad quez determinatur non est miraculum licet posset esse mirum alicui qui illam virtutem

non comprehendit sicut mirum videtur ignaris quod magnes trahit ferrum vel quod aliquis paruus piscis sit retinens nauem. Cum ergo dyabolus sit creatura et notum est quod omnis creature potentia est limitata ad aliquem determinatum effectum vel ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli vel cuiuscunque creature fit non potest dici miraculum proprie. Et si sit mirum creature virtutem illius non comprehendenti. Quod autem fit virtute diuina cum sit infinita vere miraculum est cum de se incomprehensibilis est. Unde et Augu. secundo de ciuitate dei. capi. xviij. loquens de grauitate persecutionis antichristi scilicet per que illam operabitur dicit. tunc soluetur sathanas: quia per illum antichristus in omni sua virtute mirabiliter quidem: sed mendaciter operabitur. Sequitur cum deus dyabolo ista permittet facere iusto suo iudicio: quis facit ille iniquo maligno que consilio demones ergo non faciunt miracula: sed quedam mira. Et si dicantur miracula sunt falsa: quoniam mortales sensus per fantasmata decipit vt quod non facit facere videatur et talibus signis et falsis miraculis seducentur qui seduci merebuntur pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt vt salui fierent. Et ideo dicit apostolus. ij. thessa. ij. mittit eis deus operationem erroris vt credant mendacio. Demones tamen proprie virtuti dimissi possunt facere ea que causari possunt ex motu locali: et consequenter possent ignem de celo aereo inferius emittere et ventum turbinis commouere sicut patet Job primo. Et isto modo antichristus faciet ignem de celo descendere permittente deo demonis potestate: vt patet Apocalip. xiij. Sciendum et iam quod secundum quod dicit hieronymus quod licet virtute magica possint aliqua miracula fieri vt illa que pertinent ad curiositatem tantum et vanitatem sicut symon magus faciebat statuas ambulare loqui et ridere et similia vt habetur in itinerario clementis. Sed illa que sunt salubria vt curatio languidorum illuminatio cecorum et huiusmodi non possunt magicis artibus siue a demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debent attribui virtuti diuine qualia christus faciebat. ¶ Et si dicas quod in vita sancti bartholomei legimus quod quidam demon curabat infirmitates. Respondetur quod hoc faciebat non sanando: sed a lesione quam faciebat cessando. Secunda difficultas est si demones sunt differentes potestate volo dicere inter demones sunt principatus quibus alij alijs potentiores dicantur. Respondetur quod sic quia de dyabolo dicitur Job. xli quod ipse est rex super filios superbie: et magister sententiarum secundo distinctione sexta. capitulo. iiij. Dicit quod durante mundo angeli angelis homines hominibus demones demonibus presunt. et secundum gradus scientie habent gradus presidentie. Item super illo Matthei. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. dicit eius ratione subiectionis secundum glo. Sed obijceret aliquis si principatus et prelatio est inter demones aut erit in eis per naturam aut per violentiam aut de iure. Non per

naturam quia tunc in iudicii die inter eos prelatio nō cessaret quod est cōtra sacrā scripturā quia tunc euacuabit xp̄s oēm principatum et potestatem. Nec per violentiā quia tunc semper essent discordes cum tamen semper cōcordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia semper preciperent cōtra deum in quo non est obediendum. Itē seruitus est introducta ꝓpter pctm̄ vt dicunt theologi ergo si est seruitus inter demones tunc lucifer cū sit sūmus peccator deberet oib⁹ subiici. cuius ꝯrīū dicit iob scʒ ꝙ ipe est rex sup filios superbie. R̄ndet ꝙ sicut multi latrones principi latronū voluntarie se submittunt vt in vnum conueniant scʒ in rapina sic oēs demones lucifero se voluntarie subiiciunt vt in vnū cōueniant ꝯ hoiem impugnando. Vn̄ et eadē prelatio ē inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratiōe preeminētie naturalis vt diuine institutiōis et sicut cuilibet regno et prouincie prefigitur vnus angelus bon⁹ tanq̄ princeps vt colligitur ex illo danielis.x. princeps regni persarū restitit mihi.xxi.diebus et nunc reuertar vt prelier aduersus persarum principem. et paulo post. Cum enim egrederetur apparuit princeps grecorum ꝛc. Sic etiā cuilibet regno ꝛ prouincie p̄figitur a demonibus vnus demon tanq̄ p̄nceps. Ex quo etiam sequitur ꝙ sicut cuilibet ciuitati ꝛ cuilibet castro p̄figitur a deo vnus angelus bon⁹ de negociis cōibus curam habens q̄tū sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigitur a demonibus vnus demon ad negocia cōmunia perturbanda q̄tum sibi possibile est. Sequitur etiam tertio ꝙ sicut cuilibet archiepiscopo et ep̄o et sacerdoti parrochiali p̄figitur a deo vnus angel⁹ bon⁹ curam h̄ns de negociis ad salutem aīaꝝ pertinentibus. Sic cuilibet p̄dictoꝝ prefigit a demonibus vn⁹ demon curā h̄ns de perturbatione salutis aīarum et quantū sanccior est p̄sona tāto potētior est diabolus ei assignatus. Et nisi deus gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirent. Infertur etiaʒ ex p̄dictis ꝙ nō solū vnus demō est princeps alioꝝ demonum sed etiam maloꝝ hominū. Unde in euāgelio diabolus semper vocatur princeps huius mūdi quia dn̄atur hoibus mundialiter viuētibus inq̄tū se ei subiciūt p peccatū.

¶ De bello demonum post casum de celo.

Sexta cōsideratio est de bello demonum postq̄ ceciderūt de celo vsq̄ ad aduētum xp̄i. Uidens enī diabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictum cogitauit q̄ō possit displicere deo ꝛ in oībus sibi cōtrariari. et quia vidit primum hominem in terrestri p̄adiso collocatum innocentia decoratū ac oīm bestiarum pisciū ꝛ volatilium dn̄m necnō possessurū in celo sedes quas ipse cum sibi adherētibus p suꝑbiā amiserat. doluit vehemēter et inuidens ei⁹ felicitati ꝓposuit ipm̄ debellare ꝛ totalr̄ inficere cognoscēs ꝙ ex putrida radice nō possunt nisi

pomaverm iculosá gñarí. Bellauit ergo cum homine pzio p mediũ mu lieris ꝛ miser homo licet eēt fortioz demone per innocētiam: pͥectis tñ armis innocentie sue vt mulieri cō placeret relicto deo ꝛ tradita padisi castro sibi cōmisso inimico dei scili cet diabolo negata obedientia regi superno scilicet deo libere se tradi dit proditoz factus in manibus dia boli. et sic habita victozia de homi ne pzimo indignatus deus ppter p ditionē et quia sic armis innocētie proiectis captiuum diaboli se fece rat cum posteritate sua eiecit ipsũ de terrestri padiso. gen. iij. et misit ipsum in exilium loci bestiarũ et la chrymarum vallē. Expulso ergo ho mine pzimo de paradiso gaudēs nō modicū diabolus cogitauit qũo am plius possit displicere deo ꝛ vidēs duos filios adam scʒ abel et cayn q rum pzimus erat a deo dilectus. bel lauit cōtra eos per artem diuisiōis et inuidie. et deuicit Cayn qui fra trem suũ abel occidit gen. iiij. Bel lauit etiā cōtra filios. Sed per car nis cōcupiscentiā et deuicit eos cū scilicet acceperunt filios hominũ scʒ descendentiũ de cayn ex quib⁹ procreati sunt gigātes a seculo viri famosi gen. vi. et cum viderat multi plicatum genus humanũ. Bellauit cōtra eum per luxuriā et tāuiriliter pugnauit ꝙ deuicit eũ sic ꝙ in toto genere humano solũ octo persone mundi ab illo vicio reperte sunt im munes. De aliis aũt scriptum est ꝙ oīs quippe caro corrupat viam suā. ppter quod indignatus est de⁹ mũ dum castigauit diluuio generali in tātū ꝙ solū dicte octo psone i archa noe liberate sunt vt patʒ gen. vij. et viij. Per quas iterũ ppagatũ est ge nus humanũ. Bellauit ꝯ filios noe et deuicit cham cũ ꝯ paternum ho nozem verenda patris discooperuit gen. ix. ppter qd meruit maledici. Bellauit contra caldeos per ydola triam et deuicit eos cū ignē adoza uerunt gen. xi. Bellauit cōtra gen⁹ filiozum noe et deuicit eos p super biam volentes turrim edificare que vsqʒ ad celuʒ pertingeret: ppter qd indignatus de⁹ vnũ labiũ qd ante erat: diuisit et cōfudit vt ptʒ gen. xi. Bellauit contra sodomas ꝛ gomoz reanos et deuicit eos per pctm con tra naturā ppter quod indignatus de⁹ igne celesti destruxit illas quqʒ ciuitates cū habitatozib⁹ eoꝝ ꝛ cū cta terre virētia exceptis solū loth vxoze et filiab⁹ suis vt ptʒ gen. xx. Bellauit ꝯ filios abzahe scʒ ysaac ꝛ ysmael. et deuicit ysmael cuʒ fuerit vir superbus onager palustus sagit tarius ꝛ ydolatra pessimus vt patʒ gen. xvij. Bellauit ꝯ filios ysaac scʒ iacob ꝛ esau ꝛ deuicit esau per gulā vendidit eñ pzimogenita propter lenticulā gen. xxvi. De his in psona dei dicit propheta. Jacob dilexi. Esau aũt odio habui. Bellauit etiā contra filios iacob. qui cum essent duodecim deuicit. xi. eozum p crimē pessimum ꝛ inuidiā et facti sunt vē ditozes fratris sui innocentis Jo seph gen. xxvij. propter quod indi gnatus est deus tradidit eos in ca ptiuitatem quadringentis annis et vltra in egyptum. Bellauit etiaʒ cō tra egyptios per crudelitatem inm tum vt affligerēt filios ysrael in lu to et latere propter quod pmisit de⁹

indurari coꝛ pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit pꝛiogenita eoꝝ et submersit eos in mari rubꝛo filiis israel liberatis exod. xiiii. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriam et deuicit eos cum scilicet fecerunt vitulum ꝛ adorauerunt propter quod ꝛ alia crimina quibus vulnerauit eos indignatus deꝰ peremit eos in deserto gen. xxxiii. Sic ꝙ de sex centuꝫ milibus qui exierunt de egypto solum duo scilicet caleph et iosue intrauerunt terram pꝛomissionis. Bellauit etiaꝫ contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eoꝛum per murmurationē scilicet dathan ꝛ abirō ꝛ chore ꝑpter quod indignatꝰ deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernū sicut ptꝫ numeri. xvi. Bellauit iterū contra filios israel per homicidium et deuicit eos cuꝫ scilicet occiderunt pꝛophetas amicos dei et impleuerunt hierusalem sanguine eoꝛum vsqꝫ ad eos: pꝛopter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitateꝫ babylonie lxx. annis. Bellauit contra saul pꝛimum regeꝫ israel ꝛ deuicit eum per inobedientiam pꝛopter qꝺ indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. pꝛimi Regū. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. pꝛimi Regū vltio. Bellauit contra regem dauid ꝑ superbiam luxuriam et homicidium ꝛ deuicit eum cum scilicet numerauit populum secūdi regum vltimo. Accepit bersabee vxoꝛem vrie et interfecit vriam secundi regum. xx. pꝛopter quod indignatus d͂ns licet pe nituerit percussio populo non edificauit sibi templum siue domū quā cogitauerat. Bellauit contra salomonem per luxuriam et ydolatriam et deuicit euꝫ quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydoloꝛum vt patet terciū regum xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eum propter qꝺ indignatus dominus recessit israel a domo eius vsqꝫ in pꝛesentem dieꝫ vt patet tertii regum. xii. Bellauit contra geroboam per ydolatriam ꝛ deuicit eū quia peccare fecit israel vitulos aureos adoꝛando vide tertii Regum. xii. Bellauit contra sennacherib per superbiam et deuicit eum cum blasphemauit contra deū israel. pꝛopter quod indignatus deꝰ percussit per angelum suum in castris assirioꝛum centum ꝛ octuaginta quinqꝫ milia et ipsum occiderūt pꝛopꝛii cuꝫ ydola in templo suo adoraret: patet ysaie. xxxviii. Bellauit contra nabachodonosoꝛ per superbiam et deuicit eum cum fuit gloꝛificatus in edificio babylonis. pꝛopter quod indignatus est deus ꝛ ꝑiecit eum a regno et septem annis cum feris habitabat sicut bestia danielis. iiii. Bellauit contra olofernem principē militie nabuchodonosoꝛ per superbiam gulam et luxuriam et deuicit eum propter quod indignatus est deus tradidit euꝫ in manus sancte mulieris Judith que pꝛescidit caput eiꝰ Judith. vi. Bellauit contra Amon per superbiam ꝛ deuicit eū cuꝫ ꝑsumpsit perimere israel propter quod indignatus est deus permisit quod suspenderetur patibulo et ꝙ deleretur genus eius

hester.v. Bellauit contra regem antiochum per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturum hierusalem congeriem sepulchri iudeorum propter quod indignatus est deus percussit eũ plaga insanabili viscerum suorum primi machabeorũ.ix. Bellauit cõtra vniuersum populuz gentilium per ydolatriaz et deuicit eum sicut patet sapientie.xiiij. cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent. Unde ꝛ tũc rome templum pentheon erat constructum sic dictum. quia simulachrũ erat omnium deorum. Contra alios innumerabiles bellauit ꝛ varijs vulneribus peccatorũ inflictis de eis viriliter triũphauit ꝛ eorum animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quam captiuitatez ꝛ miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerunt ad deum vt mitteret liberatorem. dicentes veni ad liberandum nos domine deus virtutum. et ps. lxxix. ostende faciem tuam id est filium tuum humanatuz ꝛ salui erimus. et iterum ysaie. lxiiij. vtinam dirumperes celos ꝛ descenderes a facie tua montes defluerent: ꝛ cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum ꝛ misit in tempore plenitudinis filiũ suum redemptorem et liberatorez ꝛ tunc diabolus finaliter bellauit cõtra filios israel per maliciam et inuidiaz et deuicit eos cum scilicet occiderunt redemptorem messiam suũ propter quod indignatus deus tradidit eos in perpetuam captiuitatẽ sicut supra declaratum fuit libro primo et tertio.

¶ De perditiõe dominij demonum in aduẽtu christi.

Eptima consideratio ē ꝙ demones in aduẽtu christi per iusticiaz perdiderunt dominiuz suuz quod super genus humanuz habebant. fecerat enĩ grandem offensam diabolus deo tã deceptorie ꝛ fraudulenter cõtra dei voluntatem eius seruum tulit ꝛ fecit seruum suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen. immo explacuit semper permanere inimicus dei peccatum suũ non recognoscens ꝙ non erat in homine. immo dolebat de peccato vt deo recõciliaretur. ¶ Et ideo ne diabolus possit cõqueri de iniusticia si forte deus de sua potestate absoluta ꝛ violẽter sine aliq̃ satisfacione liberasset hoīez per iusticiã. Debuit perdere dominiũ quod supra hominem tenebat qui homo ex eo ꝙ ab eo victus in padiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat. ꝙ autẽ deus in tali hominis liberatiõe debuit vti iusticia ꝛ nõ absoluta potentia ptz ꝑ tãto qꝛ deus ē necessario iustus ꝛ talis̃ iustus ꝙ nõ pōt dici de⁹ si nõ intelligatur iustus. ¶ Et iterũ qꝛ laudabilior est ꝓnceps q̃ vtit̃ iusticia ꝙ potẽtia solũ. Quõ aũt ꝓmi⁹ hō nec oēs hoīes nec oēs ãgeli boni nec etiam oēs demões sic nõ potuerũt satisfacere ꝓ hoīe s3 solũ de⁹ ꝛ hō vt declaratũ est sup libro. iiij. ꝯsideratiõe. v. in tertio articulo fidei nõ ei tot⁹ mũdus soluere valebat dbitũ ꝓmi hoīs

vt apo. v. Nemo poterat in celo nec
in terra neq3 subtus terram aperire
librum neq3 videre illum idest imple
re redemptionem humani generis
que ab eterno scripta fuit in libro di
uine dispositionis vt per xpm solum
impleretur: librum ergo ipse solus
aperuit quia solus penam crucis no
bis mortis debitoribus tulit. Uñ di
xit ps. lxviii. que non rapuit sc3 xps
tunc exsoluebat. Mirabant autem
homines potestatem magnam dya
boli ⁊ eius dominiu3 super homines
⁊ dicebant illud ysaie. xlix. nunquid
tolletur a forti preda idest humanu3
genus a dyaboli potestate aut ꝙ ca
ptum fuerit a robusto saluu3 esse po
terit. Et Respondet deus ibidē hec
dicit dominus equide3 ⁊ captiuitas
a forti tolletur ⁊ quod ablatum fue
rit a robusto saluabitur sc3 per xpm
Unde sequitur ibidem quasi musto:
sanguine suo inebriabuntur et sciet
omnis caro quia ego dominꝰ saluās
te redemptor tuus fortis Jacob. Et
confirmatur per dictum saluatoris
Johannis. xii. Nunc iudicium scili
cet discretionis est mundi nunc pri
ceps huius mūdi eiicietur foras sc3
a dominio ⁊ potestate tyrannica sup
homines. Unde ipse dyablus dice
batur princeps mundi quia domina
tur in hominibus mundo deditis: ⁊
sicut dicit paulus ad colosen. scdo ex
polians scilicet xps principatus et
potestates traduxit confidenter id
est dyabolum exterminauit longe a
potestate quam habebat. Et si que
ras demō quem xps tenuit vt vince
ret dyabolum et eius dominium au
ferret. Respondetur ꝙ fuit modus
quo piscis capitur hamo sub esca ab
sconso quia volens capere escam nō
videns hamum capitur ab hamo: sic
christus volens preliari cum dyabo
lo in sua passione abscondit suā for
titudinem suam pulchritudine3 suā
sanitatem suam dignitatem in cruce
Cum enim per virtutem fortitudi
nis deberet cum dyabolo preliari to
tam eam abscondit tenendo manus
fixas ⁊ clauatas in cornibus crucis
Unde abacuc in tertio capitulo lo
quens de cruce christi dixit: cornua
scilicet crucis in manus eius ibi ab
scondita est fortitudo eius: et patet
fortitudo sua ibi abscondita: quia p
eam vicit fortissimam mortem ⁊ for
tissimum dyabolu3 Nam sequitur in
illo eodē ante faciem eius ibit mors
egredietur dyabolus ante pedes eiꝰ
scilicet victus ⁊ nudus a suo domi
nio et potentia qua3 primo tenebat.
Absconderant enim demones laqos
mortis pedibꝰ nostris in ligno scien
tie boni ⁊ mali. Et ideo xps abscon
dit eis laqueum Unde capti sunt in
ligno crucis Et ideo dixit psalmista
veniat illi sc3 dyabolo laqueus que3
ignorat ei ⁊c. Abscondit etiā in cru
ce suam pulchritudinē in turpidinē
cum eēt speciosus forma p filiis homi
nu3 ps. xliiii. ibi non erat ei species
nec decor absconditus vultꝰ eius et
despectus. Uñ nec reputauimus eu3
ysaie. liii. Abscondit tertio suam sa
nitatem in infirmitate quia vt dici
tur ysaie capitulo eode3 nos reputa
uimus eu3 quasi leprosum percussu3
a deo et humiliatum virum dolorum
et scientem infirmitatem Abscondit
iiii. suam dignitatem in contemptum
et vilitatem quia cum latronibus et
homicidis cum iniquis et sceleratis

deputatus est: ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra.i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et dominio liberato homine ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur.i. Regum.xvii. q david occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat propheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps.xxi. Et in signum victorie habite legauit xps humani generis inimicum scilz dyabolum et sic ante faciem iuit mors i.dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apo.xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille.i.vsqz ad tempus antichristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et qz tunc resumet violentam potestatem et exiet per affluentiam malignitatem vt mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solui Signum autem manifestum perditionis dnii demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatriam fere vniuersum orbem captiuum tenebat cu ydolis vt de colerent.

¶ De proprietatibus et malicia demonum.

Octaua considera tio e de pprietatib9 et malicia demonum Circa primum vt notatur Joh.iiii. Christus assignauit tres proprietates precipuas dyaboli. ¶ Prima q est homicida ab initio: quia homo in specie humana ponitur per animam Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit p peccatum mortale q iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum brutis hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionē ei9 primum peccatum homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. ¶ Secunda proprietas dyaboli ibidem est q in veritate non stetit.i. in debita obedientia ad deum: res enim dicuntur vere in quantū cōformantur Veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. ¶ Tertia est q mendacium ex propriis loquitur.i.ex habitu malo in quo est obstinatus idest subdit causa quia mendax est et pater ei9.i. ipsius mendacii qui enim mēdacia ab aliis inuenta solum refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacii quia primum mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iii.nequaq moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possunt demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur q sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustin9.viii. de ciui.dei.ca.xxvi.de dolore demonum qui loquebantur per hermē ante xpi aduentum de suis futuris penis apud memorias sanctorum martyrū quas iminere cernebant. ¶ In multis enim ait augusti. talibus locis torquentur et confitentur: et de

possessis hominum corporibus eiji-ciuntur. ¶ Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum vi-ginti numerantur in secundo libro: summe veritatis theologice scilicet q sunt spiritus impuri humani ge-neris inimici mente rationales ne-quitia subtiles nocendi cupidi p su-perbia tumidi semper in fraude no-uiter immutant sensus inquinant ef-fectus vigilantes turbant dormien-tes per somnia inquietant: morbos inferunt tempestates cōcitant in an-gelos lucis se transformant semper infernum suum secum portāt. ¶ In ydolis diuinum cultum sibi vsurpāt semp bonis dominari appetunt: ma-gice artes per eos fiunt bonis ad ex-ercitium dantur semper fini homi-nis insidiant. hec ibi. ¶ Vicesimaprima demonum proprietas est q sem-per ambulant in circulo. Unde ps. de demonib⁹ ait. In circuitu impii ambulant. Item cum dominus que-reret a sathan Job. i. Unde venis. Respondit circuiui terram et peram-bulaui eam q quadrupliciter intelli-gi potest. ¶ Primo sic. Circuiui ter-ram. i. data est mihi vniuersalis tem-ptandi diligentia qr pauci sunt in qui-bus non habeant locū vestigia mea ¶ Secundo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suum peccatum cognoscēdum. Circuiui terram idest in hoc me ostendo remotum a virtu-te et obstinatum in malo qr semp sum in circumferentia et nunq possum ve-nire in lineam per quam veniam ad medium quod est virtus. ¶ Tertio sic circuiui terram propter sanctitatem aliorum. Unde glo. sathan laborans terram circuit qr quietus in deci cul-mine stare contempsit. ¶ Quarto sic circuiui terram pp̄ter hoc q dyabo-lus ferrens est tortuosus. Unde ysa. xxvii. Uisitabit dn̄s super leuiathan serpentem tortuosum et sicut motus circularis q̄tum est de se nūq cessat sic et dyabolus nunq quiescit et quia semper in circulo est ideo nunq re-ctus sed magis tortuosus est. ¶ Re-cte ergo dicitur de demonibus recte in circuitu impii ambulant. Et si que-ras qualiter circuit dyabolus. ¶ Re-spondit glo. super illo verbo. i. Pe-tri. v. Circuit querens quem deuoret dicens. Circuit tanq hostis obsidens muros clausos explorat an sit pars aliqua murorum minus stabilis cuius aditu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas et facile vo-luptates vt visu destruat castitatem aures per canora temptat et mollit xp̄ianum iniuriis lacescentibus ad cedem instigat. honores terrenos p-mittit vt adimat celestes et cum latē-ter non potest fallere apertos addit terrores in pace subdolus in persecu-tione violentus: contra quem tantis animus debet esse patus ad resisten-dum quātū ille patus ē ad repugnan-dum: hec ibi. ¶ Vicesima sc̄da demo-num proprietas est q sunt crudeles immo seuissimi et ē crudelitas demo-nis in tribus. ¶ Primo in precipiendo vnde ysa. xix. Tradā egyptum in ma-nu demonior crudeliū. Scd̄o demō est crudelis in puniendo: puerbiorum. xvii. Semper iurgia querit mal⁹: an-gelus aūt crudelis mittet contra eū Tertio est crudelis in non miserēdo hieremie. vi. Crudelis est et nō mise-rebitur. et i. petri. v. Aduersarius ve-ster tanq leo rugiens circuit querēs

quem deuorat Est enim figuraliter bestia illa de qua dicit genesis. xxxvij. Fera pessima deuorauit filium meum ioseph. multe alie sunt proprietates demonum quas non sufficere calamo explicare ideo hec sufficiant pro presenti. ¶ Uidendum est ergo de secundo scilicet de malicia demonum que quadrupliciter explicari potest. Primo demones aliquo modo suadent bonum sed non propter bonum sed propter malum finem vt cum in instabilibus hominibus in bonum suadent ingressum religionis scientes quod non permanebunt sed apostatabunt. Non autem talia suadent stabilibus hominibus in bonum. ¶ Secundo demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem suadendo malum sub spe boni vt piurare et iuramentum falsum facere pro rebus alterius conseruandis. ¶ Tertio demonum malicia ostendit cum decipiunt hominem dissuadendo bonum tanquam nociuum vt cum dissuadet probo et stabili viro ingressum religionis ne de hoc peniteat et ingrediens confundatur. In cuius persona bernardus sic loquens ait Noli inquit precipitanter agere diu considera diligenter intuere magnum est quod proponis et opus ages magna deliberatione: experire quod possis amicos consule ne post facta penitere contingat. ¶ Contra cuius consilium bernardus subiungit hec est sapientia mundi animalis et dyaboli ca inimica salutis suffocatrix: vite mater tepiditatis eiusque solet deuomitum procurare. Cum enim verbum dei esse non dubites quid opus est deliberatione vocat te magni consilij angelus quid ergo adhuc consilium prestolaris: quis enim sapientior et fidelior illo. ab ore putei gehenne eripior et consilium petam amicos consulat qui non legit inimici hominis domestici eius michee. vij. Supradicto modo dyabolus malicia sua aliquando dissuadet aliquibus orationem vel elemosynam ne per hoc incurrant vanam gloriam. Quarto demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo malum vt ducunt ad penas aliquando intemperantiam in victu et in somno vt inducant indiscretam abstinentiam quod est peius et sic eius malicia mille nocendi modos habet. xvi. q. ij. ca. vi. sis semper. Rugit aduersus homines qui quidem rugitus nihil aliud est quod eius voluntas et ardentissima cupiditas nocendi. Unde glo. supra hoc verbo tanquam leo rugiens dicit. Sicut rugitus leonis impedit aures ne alium sonum recipiant: sic dyabolus fidelium mentes terrendo vel illicita ingerendo a via veritatis ne vocem christi audiant auertit. Et si queras nunquid semper crescit malicia diaboli Ad quod respondit doctor seraphicus bonauentura in. ij. sententiarum quod in dyabolo crescit malicia voluntatis quantum ad vim administratiuam qua conuertitur ad hominem sed non quantum ad contemptiuam qua est simplex et auersus a deo quia quantum ad hanc non est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonum aliqua via impediri potest dicit quod sic. ¶ Quadrupliciter enim impediri potest. Primo per terminum peccati positum a deo. Secundo per resistentiam bonorum spirituum habet enim angelos vnum bonum ad custodiam: et vnum malum ad exercitium. Tertio per liberum arbitrium hominis non consentientis quia dyabolus neminem vicit

nisi volentem ab eo vinci. Unde Ambrosius de vita beata et ponitur. xvi. q. i. capi. non est voluntarium militē elegit sibi christus voluntarium sibi seruum dyabolus actionatur. nemi nem iugo seruitutis astrictum possi det nisi se ei prius peccatorum ere vendiderit. Quarto propter peccati abhominationem: quia demones nobilioris nature detestantur peccata vilia. Hec sufficiant pro presenti de proprietatib9. et malicia demonū.

¶ De bello demonum post aduētū xpi vsq; ad diem iudicij.

Ona consideratio ē de bello demonum post christi aduētum vsq; ad diem iudicij. Unde lz demones perdiderant potestatē quam primo super humanum genus habebant et eorum princeps victus et ligatus vsq; ad prefinitum tempus sit in inferno vt supra declaratum est consideratione quarta: permittuntur tamen demones habere cōsilia sua cū suo principe lucifero et temptare homines pro eorum exercitio et vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiam fidelium tāī vnam ciuitatē dei que dicatur fidei fortalicium vel ciuitas iustificationis siue bone conscientie que duodecim perfectiōibus decoratur. ¶ Primo est in situ congruenti: quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scilicet vitijs et peccatis. ¶ Secundo est pulchra et excellens: q2 maior pulchritudo hominis est in bona cōscientia. ¶ Tertio est in securitate: q2 nō timet aduersa. ¶ Quarto ē sana q2 ī bona cōsciētia nō pōt habitare īfirmitas pcti. ¶ Quinto est situata in loco delectabili quia nunq̄ est vera delectatio vbi non est quies cōscientie. ¶ Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectionem. ¶ Septimo habet cōcordiam ciuiū q2 semper homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. ¶ Octauo habēt priuilegiorum habundantiā quia non est sub lege peccati. ¶ Nono quia habent victualium habundantiam q2 nihil sibi deficit vbi grā habundat. ¶ Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subijciatur. ¶ Undecimo est libera a captiuitate per christum: et etiam q2 bona conscientia non est sub seruitute dyaboli. ¶ Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat totam ciuitatem. Ista est illa ciuitas hierusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra et excellens vbi ipse habitat per gratiā de qua Apocalip. xxi. ¶ Huic ciuitati pulcherrime vt fortissima esset christus posuit murum antemurale et fossatum. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam ciuitatis: vt si venerit aliqs de pugna dyaboli vulneratus per peccatum dent sibi medicinam penitentie: et si venirēt pauperes indigentes tribuāt eis de bonis ecclesie q2 bona clericorū pauperum sunt. ¶ Secundo posuit antemurale q̄ est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire de

bent principes christiani qui positi sunt p iusticia ministrenda in mundo. Unde sapientie.i. dicitur. Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Hi etiam debent ad portas antemurale vt si forte inimici venerint et voluerint impugnare murum cum fuerit inter murum et antemurale eos capientes faciant iusticiam expedientem. ¶ Tertio posuit christus predicte ciuitati fossatum profundum quod est humilitas. ¶ Istud custodire debent religiosi qui debent esse fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa et habitans in confidentia: sophonie. Secundo gloriosa quantum ad pulchritudinem et habitans in confidentia quantum ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. ps teste. Talis fuit hec ciuitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor vnum et anima vna vt legitur in actibus. ¶ Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte ciuitatis doluit vehementer cognoscens quod in ea multe anime liberare a manibus eius ad sedes celestes: vnde ipse ceciderat angelorum manibus cum gaudio ferebantur non curans debellare iudeos sarracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorii: quia illos temptare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit quod predictam ciuitatem debellare posset: et primo inter cetera excitauit contra eam persecutionem gentilium que durauit toto tempore apostolorum et ducentis annis vltra. In qua persecutione et bello vltra ducenta milia hominum vtriusque sexus pro veritate fidei et zelo ciuitatis iustificationis siue bone conscientie martyrio coronati sunt sicut libro.i. consideratione.iii. articulo.i. in examine.iii. latissime declaratum fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus: sed potius miserabiliter victus ab illo bello cessauit cum per talem persecutionem plus multicarentur fideles et fortior efficiebatur ciuitas iustificationis vere fidei et bone conscientie. Suscitauit etiam bella hereticorum quorum hereses per diuersa concilia examinate damnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic quod eorum in publico non est vox neque sonus licet in occulto nimium seuiat ista pestis sicut supra libro.ii. declaratum est: quare cum sit maliciosissimus vt in precedenti consideratione dictum fuit non valens quiescere. Cogitauit contra predictam ciuitatem aliam edificare que dicetur ciuitas babylonie.i. confusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit contemptum dei super quod edificauit. xii. abusiones que sunt princeps iniustus curialis adulator miles sine fide consiliarius sine veritate commissarius sine pietate prelatus sine charitate. aduocatus cum rapacitate. clericus ignorans religiosus superbus. mercator falsus. Iuuenis sine verecundia. populus sine amicitia: murus predicte ciuitatis dyabolice dicitur animositas et diuisio. Antemurale dicitur iniusticia et oppressio. Fossatum vero dicitur superbia et ambitio et sic in omnibus ista ciuitas contrariatur prime ciuitati. ¶ De his duabus ciuitatibus dicit augu. de ciuitate dei. duo amores fecerunt sibi duas ciuitates: quia

vna incipit a contemptu sui vsq; ad amorem dei. et hec est ciuitas iustificationis. Alia vero incipit a contemptu dei vsq; ad amorem sui: et hec est ciuitas dyaboli et destructionis. Cum ergo ex diuina permissione vidit dyabolus se potentem ad expugnandum magna parte predictam ciuitatem ordinauit exercitum suum in triplici acie. ¶ In prima posuit capitaneum sathan. ¶ In secundo beelzebub. ¶ In tertio vero mamonam. ¶ Primus capitaneus bellauit et continuo bellat contra religiosos qui custodiunt fossatum et predictus dyabolus portat pro armis suis superbiam et ambitionem simulationem premittit ergo inter vtrosq; durum bellum et vulnerati sunt ac trucidati spiritualiter plurimi religiosi si qui ferunt habitum humilitatis in corpore et leonem superbie in corde. exterius apparent hominibus humiles capite in terram inclinato: sed corde sunt altiores celo. Unde vidi temporibus meis duos religiosos duorum ordinum informatorum qui a mundo segregati sancti viri mundum contemnentes exterius videbantur se victos a demone quod sua claustra relinquentes mundanis fauoribus adherentes episcopi facti sunt non vocati: sed vt erumnas fugerent ordinum suorum quod fuit in magnam confusionem predictarum religionum et cum multarum murmurationum. Ipsi vero facti inuerecundi ac si nihil eorum statui indecens fecissent vt surdi in omnibus pertransibant. Bellat etiam dyabolus cum aliis religiosis per ambitionem et intantum vulnerat eos ambitione miserabili quod cum non efficiuntur prelati in ordine inter dei seruos viuere non possunt: immo exeuntes ad alios se transferunt vbi possunt suas ambitiones implere non attendentes quod cum populi christum voluerunt facere regem fugit in montem. Johan. vi. Charitas etiam non est ambitiosa. i. Cor. xiii. super quod dicit augu. Ocium sanctum querit charitas veritatis negocium suum suscepit: necessitas charitatis quam sarcinam si nullus imponit vacandum est veritati: si autem imponitur suscipienda est propter charitatis necessitatem. Alios autem religiosos inuenit dyabolus desiderantes visiones et reuelationes et quia raro tale desiderium absq; radice superbie et presumptionis seu vane curiositatis inuenitur iusticia dei permittente veniunt in illusiones et deceptiones dyaboli per quem modum seminat dyabolus in maiori parte temptationes spirituales huius temporis et indicat in corde illorum qui sunt ministri antichristi: et sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ea propter fugiendum est tale desiderium sicut venenum cum non concedantur visiones et reuelationes vere propter tale desiderium: sed solum procedunt ex pura bonitate dei et in anima existente in magna humilitate timore et reuerentia et feruenti amore dei. Alios autem religiosos vulnerat et decipit dyabolus cum in orationibus quas faciunt sustinent aliquam consolationem que fundatur in presumptione siue estimatione superba sui ipsius aut in ducente ipsos in ambitionem sui proprii honoris et glorie. Aut in vita ista aut in paradyso cum talis consolatio principaliter includat saturitatem et refectionem siue proprie affectionis. Ex quo sequitur multitudo maximorum pessimorum vitiorum et errorum: et ideo talis consolatio fugienda est omnibus

nos solum illa est sustinenda q̄ seq̄tur ꝓpriam cognitionem tui ⁊ perfectam sensibilitatē tue nihilitatis et tue imperfectionis cū magna subiectione tue magnitudini ⁊ altitudini dei per altā reuerentiā ⁊ cū magno desiderio honoris dei: q: in talib⁹ vl' similibus debet fundari talis consolatio. Cauere etiam summe dicunt deuoti religiosi ab oi sentimēto ⁊ visione quātūcunq; alta ⁊ quātūcunq; appareat certa si ducat eos cor i opinionē aut affectionē contra aliquem articulū fidei: aut contra bonos mores ⁊ bonas honestates cum sine dubio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est doctrina illius illuminati ⁊ sancti viri fratris Petri scrōyo in quib⁹ suis notabilibus de remediis contra tēptationes spūales qui fuit vnus de principalibus reformatoribus ordinis nostri in hoc regno castelle. O q̄ debilitatū est fossatū ciuitatis dei ⁊ q̄ pauci veri religiosi humiles inueniūtur in orbe p̄sertim cū multi cadunt ex simulata sanctitate que s'm hieronymum duplex est iniquitas tales enim sepulchra dealbata plena spurcitia mortuorum nuncupari debent. Sed licet innumeri cadant ⁊ peāt de fossato victi a dyabolo aliqui tamen semper manent qui viriliter resistunt quos deus cognoscit ⁊ reseruat p defensiōe sue ciuitatis dilecte. ¶ Sed accedit secunda acies bellatorum dyaboli beelzebub ⁊ dat secūdū prelium antemurale quorum arma sunt oppressio distractio iniusticia indignatio ⁊ committit hoc bellum forte sic q multi principum ⁊ militum inuenti sunt vulnerati in capitibus nomina vulnerum ab armis dyaboli nuncupantur oppressio populorum destructio impotentum. Iniusticia ⁊ indignatio de talibus principibus ⁊ militibus dicitur Ezechie. xxii. capi. principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predam: ad effundendum sanguinem ⁊ ad perdēdas animas ⁊ sic antemurale iusticie ⁊ equitatis rūpitur: q: vigiles scilicet curiales ⁊ ꝯsiliarii dormiūt: nō vigilāt p bono ciuitatis: sed p bono ꝓprio consulendo principibus iniusticias oppressiones adulendo eis ⁊ laudando eorum malum regimen. De talibus principibus dicit dominus per prophetam osee. viii. Ipsi regnauerunt ⁊ non ex me: principes extiterunt et nō cognoui eos. ¶ Vere isto tempore magnam victoriam ⁊ grandam p̄dam de principibus ⁊ militibus reportat dyabolus. Cum vix inueniatur qui non studeat tyrannice presidere potius q̄ recte in suo regimine facere. Nec querunt iā principes cōsiliarios virtuosos ⁊ honestos: sed homines vulpinos astutissimos ⁊ fraudulentos quibus possint suas militias ⁊ tyrannides colorare per adinuentiones dyabolicas exquisitas cū quibus captiuati a dyabolo peribunt sine fine. Iam vicarius christi nihil fere potest in ecclesiis prouidere nisi quod principibus placet: ⁊ sic sepe prouidentur de dignitatib⁹ et beneficiis ecclesie viri insipiētes viri scelerati, paruuli lactantes: et qui nondum a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totum videtur dirruptum: et expugnatum per demones licet aliquos deus suo occulto iudicio semper reseruet: in

quibus seruetur veritas iustificatio
nis qui ita paucissimi sunt ꝙ in tan
ta multitudine maloꝝ non apparēt
semper tamen ad numerum septē re
seruant. Iuxta illud. iij. Reg. xix. re
seruaui mihi in israel septē milia vi
roꝝ qui non curuauerunt genua an
te baal per quos intelligunt viri fi-
deles septē donis spiritussancti pul
chriformiter illustrati q̄ nō curuant
genua dyabolo bellatori per consen
suz. ¶ Accedat ergo tertia acies de
monum bellatorum volentes muruz
capere violenter: sed non possunt qꝛ
vt dictuz est murus est charitas que
fortissima est. charitas enim nunq̄ ex-
cidit Cor. xiij. quod videns capita-
neus huius aciei qui mām̄ona dici-
tur triumphare de custodibus muri
armauit milites suos fortissimis ar
mis auaricie ⁊ symonie ⁊ cuz murus
nimiū angustiaret venerunt prelati
non pauci ad parlamentū cū mamo
na ⁊ rescatati sunt. ¶ Dic mihi quis
est in ecclesia qui non sit rescatatus
per mām̄onam vis tu aliquid in eccle-
sia oportet ꝙ primo roget pro te mā
mona vis episcopari habeas p̄ te ad
uocatū mammonā: qꝛ a maiori vsq̄
ad minorez omnes auaricie student
⁊ a propheta vsq̄ ad sacerdotez cun
cti faciunt dolum. Hiere. vi. Iam ni
hil valent electiones canonice in ec
clesijs cathedralibus: sed fauor ⁊ pe
cunia: nihil scientia ⁊ sancta vita sed
astuta mām̄one malicia: ⁊ sic ruptus
est murus ciuitatis iustificationis p
magna pte ⁊ multi vigilātes occisi sūt
quia non vigilant illi tales propter
curam animaruz sed bursarū. Ideo
dicit bernardus quem dabis de nu-
mero prelatorum qui non magis stu
deat bursis euacuandis q̄ vitijs ex
tirpandis. plus student in salmone
q̄ in salomone. Merito ergo de his
conqueritur dominus Ezechi. xxij.
Sacerdotes eius contempserunt le
gem meā ⁊ polluerūt sanctuaria mea
inter sanctum ⁊ prophanum non ha
buerunt distantiam ⁊ inter pollutū
⁊ mundū non intellexerunt ⁊ a sab-
batis meis auerterunt oculos suos
⁊ coinquinabar in medio illorum.
¶ Rupto ergo muro ⁊ perēptis ta-
libus custodibus iniquis et vulneri
bus auaricie ⁊ symonie ingrediun-
tur demones ciuitatem sanctifica-
tionis ⁊ occidunt filios: scz cogita-
tiones eorum capiunt mulieres affe
ctiones ⁊ viros: scilz cōsensus quos
captiuos in damnationez perpetuā
abyssi infernalis deducunt pro ma-
gna parte ⁊ ciuitatem ignibus expo
nunt: vt non remaneat lapis super
lapidem: qꝛ quasi nihil iusticie nihil
humilitatis nihil charitatis rema-
net in illa ciuitate. Sic ergo incen-
derunt electam ciuitatem sanctita-
tis ⁊ desertas fecerūt vias ipsius: ec
clesiastici. xlix. hanc desolationem p̄
uidens saluator noster dolens de ta
lium animaruz damnatione suo san
guine redempturum fleuit super il
lam scz ciuitatem iustificationis q̄si
ei diceret o ciuitas mea dilecta o spi
ritualis habitatio mea quis te sic de
struxit quis te in abyssum mersit o
ciuitas melius tibi fuisset nunq̄ fuis
se vbi sunt muri charitatis vbi est an
temurale iusticie vbi est fossatum hu
militatis vbi sunt in prelati charita
tiui: vbi principes iusti vbi sunt hu
miles religiosi omnia submersa sunt
⁊ q̄s poterit continere lachrymas si

cum deuotione voluerit contempla
ri quot anime pncipũ: quot aie pla
toꝝ: quot anime pereũt religiosoꝝ
quot anime subditoꝝ sub vtroqꝫ
brachio ex eoꝝ malo exemplo e
regimine ve illis. Sꝫ licꝫ quasi. vi
numeri in hoc demonũ bello cadant
religiosi principes et milites plat
ecclesiastici subditi etiã sub vtroqꝫ
brachio semper tamen manent aliq
in quibus saluatur veritas fidei e
iustificatio bone cõscientie. et si nõ
nisi duo viri fideles remanerent in
mũdo in eis saluaretur ecclesia que
est vnitas fidelium. charitatis vin
culo adunata. non est autem dubitã
dum quin aliqui tales sint in mũdo.
quia sm chrisostomum iusti sunt in
mundo sicut medulla in arbore qua
deficiente deficit seu perit arbor er
go si non essent aliqui iusti periret
mundus fluctuat ergo nauicula pe
tri sed non mergitur belloꝝ turbi
nibus quibuscunqꝫ quia porte infe
ri. i. demonum furie non preualebũt
aduersus eam cum sit turris fortitu
dinis a facie inimici. Et attente in
tuendum est ꝙ istud bellum diabol
nunqꝫ cessat immo continuo crescit
et aggrauatur. Unde dicit ysidorus
libro .i. de summo bono ꝙ quãto pro
pinquius finem mundi diabolꝰ vi
det tanto crudelius persecutiones
exercet et ꝗ se continuo damnandũ
conspicit socios sibi multiplicat cu
quibus gehenne ignibus abdicatur
¶ Resumptis ergo viribus et ca
ptis armis christiane militie de qui
bus supra libro. i. consideratione
dictum fuit vigilandum esset viril
ter pugnandum cum demonibus q
vt dicit apostolus ephe. vi. non est
nobis colluctatio aduersus car
nem ꝛ sanguinem. i. aduersus homi
nes qui sunt caro ꝛ sanguis ꝛ per cõ
sequens visibiles sed aduersus prin
cipes ꝛ potestates. i. demões ꝗ sunt
hostes inuisibiles. et dicit principes
et potestates quia angeloꝝ ordi
nes non solum sunt per gratiam sed
etiam per naturam: ꝛ sic de singulis
ordinibꝰ ceciderũt aliqui in quibus
naturalia permanserunt integra vt
dicit dyonisius ꝛ inferiores obediũt
superioribus vt possint nocere ho
minibus. ꝛ per principes ꝛ potesta
tes intelliguntur alij ordines demo
nũ. ¶ Sequitur aduersus mũdi recto
res: hic nomine mundi non intelli
gitur vniuersitas creaturarum que
non regitur a demonibus sed a deo
ꝛ angelis sibi ministrantibus sed in
telligitur vniuersitas maloꝝ ho
minum sic dicitur. Joh. i. mũdus eu
non cognouit qui per demones regũ
tur inquantũ per eos ad peccata mo
uentur. ppter quod subditur ad de
clarationẽ huiusmodi intellectus te
nebrarum harum. dicuntur em̃ mali
homines tenebre quia sunt inuoluti
tenebris ignorantie ꝛ culpe contra
spiritualia nequitie. i. cõtra spiritus
neqꝫ siue malignos quod dicitur ad
ostendendum ꝙ per rectores mundi
hic demones intelliguntur in celesti
bus idest in hoc aere caliginoso ꝙ
frequenter in scriptura celum nomi
natur in quo demones habitant vsqꝫ
ad iudicium. : vt supra dictum fuit
propter quod etiam aues celi nomi
nantur. Mathei. xiij. vbi dicitur ꝙ
aues celi comederũt semen quod ce
cidit secus viam. Sic exponit pre
dictum verbum Nicolaus de lira su

r epistolam ad Ephe. propterea
cipite armaturam dei scilicet vir-
tum vt predictum est vt possitis
sistere insultibus demonum in die
ala.i.in presenti vita vbi imminet
mptationum pugna vsque ad diem
dicium que etiam erit dies mala ma
s et amara valde. Unde et iohannes
apa scribens ysaac Syracusano
piscopo.xvi.q.ii.capitulo visis de
stucia diaboli et bello contra eccle
a catholicam ac de munitione nos
ra dicit sic. ¶ Nec ignoramus astu
iam eius conatur namque a principio
uie suevnitatem ecclesie rescidere cha
itatem vulnerare sanctorum operum
ulcedinem inuidie felle inficere et
omnibus modis humanum genus per
uertere ac perturbare. Dolet enim sa
is et erubescit charitatem quam in
celo nequiuit habere: homines con
tantes ex lutea materia in terra te
nere. Unde oportet quantum fragil
tati nostre conceditur vt omnes ad
tus nocendi eius versucie muniamus
ne mors ingrediatur per portas no
stras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonum et si pos
sunt habere spiritus familiares.

Ecima consideratio: est de diuersitate demonum et si possunt habere spiritus familiares.

¶ Pro declaratione primi notandum est quod sicut boni angeli sunt distincti in nouem ordinibus et cum eis anime sancte sic et demones qui a nouem ordinibus ceciderunt sunt distincti in nouem ordinibus et cum eis anime damnate. Et illi demones qui erant altiores hierarchie facti sunt peio-
res et inferiores in meridionali parte quorum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum quod sunt.x. differentie demonum: quidam dicuntur fata. Alii dicuntur vulgariter duen de causa. Alii dicuntur incubi et succubi. Alii faciunt prelia. Alii comedunt et bibunt cum hominibus apparent in somnis. Alii vt dicunt fiunt spermate et ex odore viri et mulieris cum coniungantur vel ex radiis planetarum. Alii sunt masculi et femine. Aliqui sunt mundi et aliqui immundi. Alii illudunt viros et feminas qui turguine siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenent quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

¶ De fato.

Rima differentia demonum est de fatis voluerunt quidam simplices dicere quod fata sunt quedam femine quas dant spiritus super creaturam nouiter natam. Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdam sororibus siue deis que sic disponunt vitam humanam quod nullus potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragunt pensa sorores nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce.i.sorores ille que disponunt vitam humanam nulli iusso cessare licet nulli scriptum proferre dicet. quod ante fata sint tales femine vel dee disponentes vitam huma

nam error est. Unde dicit augustin⁹ super Johã. sermone tertio qui edificantur ad credenda fata scilicet talia fiunt corda eorum fatua. Et secũdum veritatem si alicui nomen fati tribuatur nulli nisi voluntati dei tribuendum est ſm augusti. v. de ciuitate dei. capi. viij. q2 ille summus deus optime ꝛ verissime creditur cuncta scire anteꝗ̃ fiant ꝛ nihil inordinatũ relinquere. Quia ergo diuina voluntate cuncta disponuntur cum sit prima regula in contingentibus: ideo fatum non mulieres non dee nõ vis positionis syderum: sed diuina volũtas fatum appellabitur. Unde fatuꝫ isto modo dicitur a for faris: ꝛ sic fatum dicitur quicquid deus fatur.
Si plura vis videre de fato ꝛ fortuna ac diuina prouidẽtia vide in dyalogo fortune libro. i. capi. ix. vbi latissime de hac materia locutus sum. Sed quid dicenduꝫ est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respondetur ꝙ si talia accidant non femine sed demones sunt qui volunt imitari ꝛ deridere illud quod deus dixit p angelum abrahe de natiuitate ysaac ꝛ illud quod dixit angel⁹ matri sampson ꝛ illud quod dixit angelus zacharie patri Johannis baptiste: et quod dixit angelus marie virgini de christo anteꝗ̃ conciperet.

Secunda differentia demonum.

Ecunda differentia demonum est illorum ꝗ dicuntur ducen de casa. Experiunt sepe homines de nocte in domibus suis vigilantes in lectis suis ꝙ ambulat aliquis p domũ mutando frãgẽdo res aliquas ictus magnos dãdo specialiter invasis vinarijs amouendo etiã capitib⁹ hoiꝫ birreta sua ꝛ tollẽdo oẽs rupas quas in lectis super se habẽt in quoꝝ aliquibus ego expertus sum. Cum eñ iuuenis essem ꝛ iacerem in quadam domo quadrata, cuius soluꝫ vnica erat porta ab intra⁹ bene clausa cũ alijs tribus socijs in eodẽ lecto, ecce subito in tempeste noctis silẽtio audiuim⁹ extra portã quasi sonũ quẽ apothecarij faciunt in mortariolis ereis in fracturam specierum, euigilãtes ergo ꝛ mirãtes quid hoc esse posset tali hora cessauit modicum sonus ille ꝛ post paululum sensibiliter audiuimus intra domum sub mensa quadã que ibi erat sub qua manserat cophinus quidem quasi plenus nouis nucibus ꝛ tantus ibidem sentiebatur a nobis sonitus nucum confractaruꝫ ac si ibidem plurimi porci grossolantes nucesꝗ̃ confrangentes ambularent de quo non modicum stupefacti eramus cum ianua optime ab intus esset clausa: ꝛ nullus alius esset ingressus. Post paululum vero cessante sonitu illo ĩ angulo in p̃dicte quadre nobis opposito, subito apparuit quidam paruus splendor ꝛ nunꝗ̃ amplius vidimus nec aliquid sentimus. Quidam autem ex socijs qui maioris etatis erat et vir satis peritus dixit nobis ꝙ non timeremus: q2 erat quidam spiritus malus nobilis hierarchie ꝗ alia mala nõ operabatur nisi ludos illos ſꝫ die facto nuces sicut dimisim⁹ inuenim⁹. Faciũt etiam luctã cũ hominibus ꝛ plura

alia aliquibus pauorosa et s'm veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quidam demones qui volunt deridere homines volētes imitari angelū qui luctatus est cum iacob et angelum qui locut? est cum moyse ⁊ angelū quem vidit iosue in campo hiericho ⁊ licet multa damna de nocte in domibus videātur egisse nihil tamen damni de die reperitur nec res aliqua mutata de celo suo sed quelibet in suo ordine sicut primo erat. Est ergo illusio quedam talium demonū derisorum que ab nihil aliud extēdi pōt nisi ad talem hominum derisionem.

¶ Tertia demonū differētia est.

Ertia differētia est quorūdam demonū qui incubi et succubi nūcupātur qui hoies generare dicuntur tales eñi demones in specie hominum virorū aliquo modo. Aliquādo incubunt feminis et aliquando in specie feminarum succūbunt viris. Quomodo autem talis generatio efficiatur declarat doctor seraphicus bonauentura super s'm sententiarum in scripto suo. dicens ꝙ in actu generatiōis sunt duo scilicet seminis decisi cōstitutio s'm neruos ⁊ virtutes calorꝫ talis speciei competentes ⁊ sic est solius illi? cui dedit deus vim generatiuam vel ꝓpagatiuam et hoc nullo modo competit demonibus a sumētibus corpus. ¶ Item est ibi seminis ꝓfecti transfusio ⁊ trāffusi susceptio ⁊ hoc potest cōpetere demonibus. ¶ Primo eñi demones succūbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutionis suscipiūt et quadam sagacitate nature ipsum semē in sua virtute custodiunt ⁊ postmodū deo permittente fiūt incubi ⁊ in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt nō tñ sic generati sunt filii demonum sed hominis. Hec ille. Isto modo fertur generatū fuisse merlinū. ¶ Unde legitur in hystoriis britannorū ꝙ rex bortegeris qui britāniā regebat totius insule in se odia considerans. Inito cōsilio cum sapientibus quid agere deberet ad tutamen sui iussit ꝯuenire artifices qui ei castrū fortissimum fabricarēt. sed cuꝫ opus terra absorberet suasum est ei a magis cōiectoribus vt hominem sine patre natū quereret ⁊ eius sanguine lapides ⁊ cemēta aspergi preciperet et sic firmum edificium stare posset. Queritur ergo merlinus qui illis temporibus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo subscripto. Quidaꝫ enim dicūt eū fuisse filium cuiusdā monialis filie cuiusdam regis que clemētia vocabatur. Richardus vo dicit eam nō fuisse monialem sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe bremadim. Huic aūt demon apparebat in spē pulcherrimi iuuenis quaꝫ sepi? alloquens deosculabatur tandē eaꝫ cognoscens grauidam dereliquit. Cumqꝫ huius facti noticia ad predictum regem bortegerium peruenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur: q responderūt ꝙ sic quia philosophorum hystorie hec affirmant. ¶ Refert enim apoleius inter lunam et

terram esse demones incubos quod nec beatus augustinus discordat vt in.xv.libro de ciuitate dei patz Dic merlinus a nūcijs regis requisitus cum inuentus fuisset corā rege cū matre adducitur. Qui regem interrogauit cur ipse cum matre sua vocati fuissent. Cui rex causam vocationis aperuit dixit quoqz q vnū castrum seu turrim edificari mādauerat sed fundamenta in loco firmari nō poterāt quia quicquid in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cūqz magi et cōiectores de causa requisiti fuissent. Responderunt nullo modo posse in loco fundamēta firmari nisi iueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergātur tu autem diceris esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad hec verba merlinus respondit dicēs magos et cōiectores fuisse mētitos causamqz aperuit propterquam nō poterāt firmari fundamenta: asseruit quoqz stagnum sub fundamēto esse q totum quod struitur absorbet. Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tūc mādat merlinus euacuari stagnum per riuos et incepit tunc aperire mysterium futurorum sicut plenius cōtinetur in collectatiōe hystoriarum fratris iohānis de podio. Nō ergo sm ea que supradicta sunt mirandū est si sic homines generētur per demones incubos et succubos licet istud raro iueniatur. frequenter tamē experiūtur alique femine etiam deo dedite et nimiū deuote tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel orātes amplectātur et quadam dulcedine somni soporate euigilātes inueniūt se pollutas ac si cum viris miscerētur nec remediuz se habere posse dicūt nisi solum cuz ligno vere crucis xpi in cuius psentia accedere nō possunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulātur. De viro et quodā deuoto audiui q semel cum esset in oratiōe sentiebat i aere quādam dulcedinē cātus venire ad se qua appropinquāte soporabatur et euigilās inueniebat se pollutuz. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum essent enarrare. tales enim demones volunt deridere homines et volūt imitari āgelos qui loquebātur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohāne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones videtur facere prelia.

Quarta differētia ē aliquorū demonū qui vigilātib⁹ p vias apparent quasi exercitus magni cū magnis tumultib⁹ incedere videtur et vulgo dicit hueste antiqua. Aliquādo etiā videt facere prelia magna tales cū volūt imitari prelia regis sennacherib et cōstātini et alia multa de quib⁹ supra libro.iiij.consideratione.ix.dictum est. In qb⁹ ipsi lucrati sunt nō paruam multitudinez animarum.

¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquorū demonuz q inter hoīes se apparēt

comedentes & bibētes quasi associā tes se eis. Tales volūt deridere ho mines & volūt imitari angelos q̄ cū abraham comederūt et per viaȝ fue runt & raphaelem angelum qui so cius fuit thobie iunioris qui cū eo comedere & bibere videbatur & xp̄s qui sociatus est per viam lucam et cleopham & ad mēsam cum eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui cum predict⁹ sanctus quidā no cte hospitatus fuisset in vna domo et post cenā mensa iterum pararetur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui denuo mensa pararet qui cū dicerēt ꝙ bonis illis viris & mulierib⁹ que nocte incedūt prepararet. nocte illa statuit sanctus germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonū ad mensam in formis virorū & mu lierum venientē qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia exci tauit & quesiuit si personas illas co gnoscerent. qui cuȝ omnes vicinos et vicinas dicerent esse misit ad do mos singulorum & ecce in suis lectu lis sunt inuenti adiurati ergo p san ctum germanum demones se esse de mones dixerunt qui sic homines il ludebant.

¶ Quō in somnis terrent hoīes.

Exta differētia demonum est eoꝝ qui in somnis ho ib⁹ apparēt eos iquietātes diuersis modis som niorum. terrent etiam dormiētes in tātum euigilans hō sentiat se totuȝ horribilitatū & alteratum ex presen tia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis nocturne quo modo solet sopor occupare homies pauor tenuit me & tremor & oīa ossa mea pterrita sunt. & cum spirit⁹ me presente trāsirent inhorruerūt pili carnis mee. nec mirū quia magnum pauoreȝ et tremorē sequitur pilorū erectio & si hoc sequatur ad presen tiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit mul to fortius spiritus malus terrorem et pauorē inducet. Quomodo cū fit spiritus malus signuȝ est ꝙ cum ho mines sic euigilāt et nomē iesus cū deuotiōe semel nominēt facto signa culo crucis securatur statiȝ animus a tali alteratiōe demone fugato. ta les enī demones volūt deridere ho mines & appetunt imitari qui appa ruerūt in somnis pphetis. & ioseph sponso virginis ac aliis pluribus sanctis.

¶ Falsuȝ est demones fieri ex odo re vel ex planetarū radiis.

Eptima diffe rentia demonū est fm aliquos insipientes q̄ dicere voluerūt ꝙ sūt aliqui demones siue spiritus q̄ fiūt odore aer' cū hō accedit ad mulierē et ꝙ aliqui etiā fiunt ex radiis pla netaruȝ cuȝ mutuo repcutiūtur. Et dicunt ꝙ illi qui meliores sunt ve niunt in somniis hoibus et faciunt ꝙ somnient. ꝙ dormiunt cuȝ mulie ribus et recipiūt illud semē et quo nouiter efficitur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erronea cuȝ a pn cipio facti sint oēs angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio ali cuius maligni spiritus postꝙ ceci derunt a celo sicut nec postea crea tus est aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparent in spē masculi vel femine.

Ctaua differentia demonum est eorum qui in specie virorum et feminarum apparēt qui sz veritatem nec sunt masculi nec femine. Verūtamen aliis quibus eorum placet plus societas virorum et aliis mulierum. Et causa huiꝰ diuersitatis ē sm dispositiones diuersas quas inueniūt in viris vel feminis ad suas deceptioēs credendum sicut legimus de eua ꝛ phitonissa ꝛ pluribus aliis mulieribus cum quibus diabolus lucratus est multum. Et ideo tales demones adheserunt mulieribus. et nō adheserunt helye. nec samueli. nec nathan nec helliseo nec aliis pluribus sctis propter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susane. nec sancte lucie. margarethe katherine. nec aliis pluribus virginibꝰ et feminis sanctis. ꝓpter quas multū demones perdiderūt. Unde isto modo plus diabolus delectabat cum egea ꝙ cū vxore sua maximilla et plus cum datiano ꝙ cum vxore sua alexandra ꝛ plus cū marito ꝙ cum vxore sua et sic de pluribus aliis..

¶ Q̄n̄o dicuntur mundi ꝛ immūdi.

Ona differentia demonū est eorū qui mundi ꝛ immundi dicuntur. Unde et luce xi. saluator dixit. Cū immūdus spūs exierit ab homīe ꝛc. Dicitur autē spūs immūdus ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter immundiciam proprie iniq̄tatis. ezechielis. xxviij. repleta sunt interiora tua iniquitate ꝛ peccasti. i. peccato supbie et eieci te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tanꝙ leprosuz. ¶ Secūdo ꝓpter immundiciā suggestionis quia feda et immūda suggerit. est eñi diabolus ad modū leprosi. qui statim inficit cor humanuz cuz se ei applicat per consensuz. Ideo orat ecclesia in collecta. Da q̄sumꝰ dn̄e populo tuo diabolica vitare contagia. ¶ Tertio dicitur immūdus ꝓpter immūdiciā habitationis quia nō habitat nisi in immūdo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinē vppupe q̄ nidificat in stercore. Unde demones dicunt dn̄o Math. viij. si eiicis nos hinc mitte nos in gregez porcorum. ¶ Aduertenduz tamen ꝙ proprie diabolus habitat in ypocritis. Luc. xi. et ingressi habitāt ibi. sedet in auaris diuitibus ps. sedet in insidiis cum diuitibus. dormit in voluptuosis. Job. xl. sub vmbra dormit. regnat autem in superbis iob. xli. ipse rex super filios superbie. Alii qui eorum dicuntur mundi ꝙ sic intelligendum est ꝙ illi demones qui fuerunt de altiori ordine volunt plꝰ decipere limpidiores et puriores creaturas sicut patz de lucifero qui temptauit primum hominez et christum in deserto et sic de pluribus aliis sanctis. Unde alexander papa. ij. q. v. xima. capitu, nulli dicit diabolus non cessat circuire querens quem deuoret: et querere quos ex fidelibus perdat. et maxime il-

los quos ardentiores in seruitio sal uatoris eius familiariores inuenerit et intantum desiderat impugnare ser uos dei mundos et sanctos quod non so lum vnus mittitur contra vnum sed sepe plurimi. Unde in cronicis mi norum legitur quod cum semel demones tempore beati francisci congregarē tur cum principe suo vt deliberarent quomodo possent ordinem sancti frā cisci nouiter incipientem destruere septem milia demonum fuerunt ele cti contra quinque fratres quos beat⁹ franciscus ad vnum heremitorium destinauerat vt illos a mundicia vi te contemptu mūdi et vera humilita te auerterent quia ergo tales demo nes plus sequūtur homines mūdos et sanctos. Ideo denominatione ex trinseca demones mundi appellare possunt licet in se immundissimi sint peccatis vt dictum est. Demones ve ro inferioris ordinis licet non pos sunt decipere personas altioris vite placet tamen eis cum immundi effi ciuntur et turpes in peccatis presser tim delectantur demones cum auer tant aliquem a vera fide iesu xpi do mini nostri quia de aliis virtutibus pa rum curāt sine fide. Ideo dicitur pri ma petri. v. cui resistite fortes in fide Sobrii ergo estote et vigilate.

¶ Quomō illudūt feminas que bru xe vel furgumine nuncupantur.

Decima differen tia demonum est eorum qui decipiunt mulieres ali quas vetulas maledictas que furgumine siue bruxe nuncupā tur. ¶ Sciendum ergo est quod sunt que dam male gentes viri et mulieres apostate in fide et heretice creature et false qui seipsos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis quod per suas artes falsas eis appareat quod ambulant ducentes len cas: et quod redeunt in spacium. iiii. vel quinque horarum: et destruunt creatu ras suggētes sanguinem eorum et quod faciunt alia maleficia que volunt se cundum diaboli voluntatem quod est eis et illis qui eis credunt magna dece ptio et illusio dyaboli. Ueritas autem huius facti est quod quando iste male p sone voluntati his pessimis fictioni bus consecrant se cum verbis et un ctionibus dyabolo: et statim dyabo lus recipit eos in opere suo et accipit figuram earum et fantasiā cuiuslibet earum ducitque illas per illa loca per que desiderabant: corpora vero earū remanent sine aliqua sensibilitate et cooperit illa dyabol⁹ vmbra sua ita quod nullus illa videre possit: et cum dya bolus videt in fantasiis earum quod im pleuerant que volebant non amouē do ad earū fantasiis dyabolicas fan tasias que viderunt reducit illas ima ginationes coniungens cum suis p priis motibus et corporibus et tollit vmbram suam de super corporibus earum et statim videre possunt existē tia tamen illorum nunquam ab illo loco absens fuit. sed solum actio cum ydo lo et fantasia fuerunt illis rebus que dyabolus eis presentauit et que fecit pro quolibet eorum: et quod hoc facit dya bolus nō est mirum quia illa operatur vt derideat miseras animas volens imitari ea que deus verissime per an gelos bonos fecit. sicut quando de duxit abacuc prophetam per capil lum de iudea in babylonem realiter

cum sua presentiali existentia et actione. Sed q dyabolus habeat potestatem mutandi existentiam alicuius creature nec facere q transeat unum corpus per aliud sine dāno unius vel amborum vel q transeat maius corpus per spacium improportionatum loco vt videlicet q ingrediantur tales persone per parua foramina domorum vel q sit simul unum corpus in diuersis locis vel diuersa in uno et similia hec demones facere nō possunt cum hec repugnēt naturali philosophie et solum per miracula aliq talia a deo sunt possibilia fieri vt dictum fuit supra consideratione quinta huius libri cum de potestate demonum ageretur. ¶ Illud tamen quod dyabolus potest facere q unum pro altero videatur et q illud quod natura potest facere in uno mense ipse potest facere in puncto. ¶ Et causa est qui scit applicare actiua passiuis sicut patet in his que fecerunt magi pharaonis: q tamē dyabolus faciat q unus homo conuertatur in serpētem vel auem vel plantem hoc est sibi impossibile: et ideo in hoc multi peruersi christiani alchimiste sunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes q per eorum artem ferrum conuertent in aurum: q autem una res sit et videatur altera hoc bene potest dyabolus facere deo permittente. Sic enim sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat. Sic enim legitur in hystoria sancti clementis et sancti cypriani et sancti germani et aliorum multorum quia accipiebat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populum et ad diffamandum creaturas dei. Et ideo non est credendum q homines vel mulieres conuertantur in anseres vel aliis similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et pfitentur scilicet cum diana dea paganorum nocturnis horis et cum herodiade et nimia mulierum multitudine equitare super quasdam bestias et multa terrarum spacia in tempeste noctis silentio pertransire eiusque iussionibus obedire velut domino et cunctis noctibus ad eius seruitium euocari et q ab illis possunt alique creature in melius vel in deterius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transformari omnia sunt falsa et erronea et non a diuino spiritu sed a maligno vt dictum est talia fantasmata mentibus earum irrogantur: quia p cum alicuius animam per talem credulitatem subiugauerit sibi transfigurans se in angelum lucis et transformans se in diuersarum personarum species atque similitudines mentem quam captiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam stulticiā vt credat hec omnia que in somnis et spiritu tantum fiunt etiam in corpore accidere cum etiam Paulus non audeat asserere q fuerat raptus in corpore. Quicumque ergo talia crediderit scilicet posteaque super talibus audierit veritatem vel asseruerit scilicet pertinaciter procul dubio infidelis est et pagano deterior. xxvi. q. v. episcopi et quia nimium habundant tales peruerse mulieres in delphinatu et in gasconia vbi se asserunt concurrere de nocte in quadam planicie deserta vbi est aper quidam in rupe qui vulgariter dicitur elboch

debiterne et ꝙ ibi conueniunt cum candelis accensis et adorant illum aprum osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et conuicte ignibus comburuntur. Signa autem combustorum sunt depicta qualiter scilicet adorant cum candelis predictum aprum in domo inquisitoris tholosam in magna multitudine camisearum sicut ego propriis oculis aspexi.

¶ De spiritibus familiaribus.

C Irca secundum principale huius decime considerationis scilicet vtrum possint haberi spiritus familiares Respondet ad hoc beatus augustinus. viii. de ciui. dei. ca. xiiii. ꝙ apoleius platonicus scripsit ꝙ socrates habuit deum vnum ex illo genere minimum qui dicuntur demones cum quo habebat amicitiam et consilium a quo perhibetur inquit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agendo quomodo illud quod agere volebat non prospere fuit euenturum. Ex quo satis clare videtur accipi argumentum ꝙ ille philosophus habuit familiarem spiritum: sed est difficultas si ille spiritus erat bonus vel malus: videretur alicui ꝙ esset angelus bonus quia ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratum consideratione secunda huius quinti libri. nec obstat quia dicit augu. ꝙ dicebatur demon quia apud grecos idem significat ꝙ plura cognoscens: dixit tamen doctor illuminatus franciscus de maronis in floribus suis super isto passu ꝙ magis credit ꝙ fuit malus angelus quia socrates paganus et infidelis erat. Sic ergo patet ꝙ demones tanquam familiares spiritus possunt haberi in damnationem tamen illorum qui suam familiaritatem habere contendunt Cauendum est etiam ab incantata inuocatione demonum. Unde greg. in libro dyalogorum narrat ꝙ stephanus presbyter de itinere rediens mancipio suo negligenter precepit dicens veni dyabole discaltia me: ad hanc vocem ceperunt caligarum corrigie cum summa velocitate solui quod vt presbyter sensit expauit: et magnis clamoribus dicit recede miser non enim tibi sed mancipio suo locutus: sicque ex magna parte solute suarum caligarum corrigie remanserunt et sic patet ꝙ licet aliqui nolunt habere demones familiares ex mala tamen consuetudine loquendi de diabolo ipsi efficiuntur familiares ei vt subito faciant que incante mandant.

¶ De qualitate corporum in quibus demones apparent.

V Ndecima consideratio est qualia sunt corpora in quibus demones apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Iuxta ergo tria que queruntur tribus punctis presens consideratio explicabitur. Primus erit de qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent. Secundus erit de subintratione demonum in corporibus obsessorum Tertius erit si possunt demones essentie animme illabi quod est animam subintrare.

¶ De qualitate et figuris corporum in

quibus demones apparent.

Primus pūct⁹ est de qualitate ꝛ figuris corpoꝝ in quib⁹ demones apparēt. Circa quod notat seraphic⁹ doctor Bonauentura dicēs in suo secundo loquens de angelis bonis et malis ꝙ in āgelis duplex est vis scꝫ contemplatiua qua conuertuntur ad deum ꝛ fruunť eo ꝛ administratiua secundum quam descendunt ad nos ꝛ condescendunt nobis: ꝛ vt cōgruētius nobis condescendant indigent solatio corporis assumpti quod assumunt angeli sicut organū vel instrumentū ad operandum ꝛ sicut signum ad seipsos manifestandū ꝛ sicut operimentū vel habitaculū ad cōuersandum vel ad nos letificādum ꝛ cōfortandū ꝛ si corpus assumptū coniūgitur angelis sicut instrumentū motori. Hoc enim magis requirit exigentia ex pte nostra ꝙ ex parte sua. Et ē sciendum ꝙ corpus effigiatum humana effigie. magis competit operatiōi spiritus rationalis. Ideo angelus bonus assumit corpus nō qualecūqꝫ. sed humana effigie insignitū Et istud corp⁹ sic assumptum dicitur esse corp⁹ elementare. Nō qꝛ sit ex qt tuor elementis plena mixtione ꝑmixtum sicut ē corpus cōplexionatū nec qꝛ sit ex puro ꝛ simplici elemēto formatum: sed qꝛ principaliter formať ex aere cū mixtione aliqua alterius elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corpus plene mixtū habet tamen in se naturas plurium elemētorum ꝑ hunc aūt modū est corpus ab āgelo sumptū qꝛ pricipaliter ab aere cē formatū intelligiť cōcurrēte ad hoc natura alicui⁹ vaporꝫ aquei vł terree que quidaꝫ facit tā ad veritatē cōdepressationis ꝙ ad multiformitatem coloris. hanc autem nō oportet āgelum de longinquo cogitare cū aer ꝑ magna sui pte sit cōmixtus vaporib⁹ Scdm veritatē autē tenendum est ꝙ angeli tā boni ꝙ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elemētari non simpliciter nec plene mixta sꝫ medio modo vt pote ex aere vaporabili āgelus tamen malus accipit ex pte inferiori boni⁹ vero ex superiori

¶ De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones apparent vt plurimū sunt turpissime. Et ideo si scdm eius difformitatem in peccando ꝑmitteret deus ꝙ correspōderet figura corpis assumpti non esset aliquis homo viuens qui eius visionem horribilē posset tolerare. Vñ et virgo gloriosa ꝓ singulari dono petijt a filio ꝙ ī morte sua non appareret ei dyabol⁹ credendū est ꝙ xp̄s eius dulcissimus filius reuelauit sibi turpidinē eius et hinc ē ꝙ pictores oēs deformitates serpētinas ꝛ brutales ꝗs vidēt ꝛ ꝗs excogitare possunt depingunt in figuris demonū. Unde legitur de quodam pictore ꝙ quotienscūqꝫ depingebat imaginē virginis cū oī studio ipsam pulcherrime effigiebat sed cū pingebat dyabolum cū omni diligētia difformius quo poterat describebat ꝓpter quod indignatus dyabolus cōtra eum ꝓcurauit quomodo pictor ille haberet verbū cum vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatis vbi erat. Finaliter tantā ardorem posuit inter eos ꝙ cōcordauerūt se mutuo ī nocte quadā acceptis ꝑlurimis iocalib⁹

auri et argenti recesserunt. dyabolus autem cum vidit quod erant extra ciuitatem ascendit campanile ecclesie et pulsauit campanam sicut consueuit pulsare pro igne vel pro accipiendis armis: exeuntes autem homines per ciuitatem querebant quid hoc esset. Respondit dyabolus qui pulsabat quod pictor ille portabat extra ciuitatem vxorem talis militis: exeuntes ergo propter illam vocem ceperunt pictorem illum cum militis vxore et posuerunt eos in carcere: maritus vero qui presens erat in captione eius sperans quod altera die ambo per iusticiam perimerentur dolens de pulchritudine capillorum vxoris prescidit capillos eius quos secum duxit ad domum suam. Cum ergo valde anguistiati et timore concussi ambo nocte illa manerent in carcere recordatus est pictor de virgine beata quam ipse summe pulcherrimam depingebat et cum magna deuotione recommisit se sibi quatenus dignaretur eos liberare a periculo illo. Et ecce regina angelorum dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere soluitque eos a vinculis et aperuit portas carceris precepitque pictori quod iret in domum ac si nihil sibi accidisset precepit etiam mulieri illi quod iret in domum suam et secrete iuxta maritum suum qui in lecto erat accumberet et disparuit virgo beata. Illi vero impleuerunt omnia sicut eis preceperat. Cumque euigilaret miles inuenit apud se vxorem suam et miratus quesiuit quis esset: que respondit quasi admirans: quis debeo esse nisi vxor vestra. Et ille numquid ego te cepi cum pictore et dimisi in carcere heri et deduxi capillos tuos quos manu propria a capite tuo prescidi. Respondit illa somniastis illud domine. Ille ergo surgens a lecto quesiuit capillos et non inuenit ostendens et illa caput suum nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir eius ad alios ciues qui secum fuerant in captione et quesiuit ab eis si recordabantur de tali facto quod acciderat die preterita. Dixerunt quod sic. Narrauit quomodo vxor sua erat in domo cum omnibus suis capillis et dicebat quod erat somnium. venerunt etiam in domo pictoris et inuenerunt eum quasi nihil male fecisset occupatum in picturis suis et finaliter meritis virginis gloriose omnes in vnum concordauerunt quod illud fuerat somnium. Ecce ergo quanta demonis malicia propter picturam sue difformitatis

¶ Et notandum quod licet dyabolus vt communiter sicut depingitur in talibus deformibus figuris se presentet sicut cum decepit euam sub figura serpentis sepe tamen deo permittente vt leuius decipiat transfigurat se in angelum lucis secundum apostolum sicut etiam legitur apparuisse in figura crucifixi. Sed diceres in quo tunc potest cognosci quod sit angelus malus. Respondetur quod in iiii.

¶ Primum est: quia licet in talibus figuris se representet semper tamen si diligenter inspiciatur ducit aliquam difformitatem vt caudam vel quid simile. Secundum est quod si apparens in principio letificat et post recessum tristem homines dimittit non sic angelus bonus: quia in principio turbat sicut patet de gabriele cum apparuit danieli. Daniel. viii. Et cum ap

paruit virgini. Luce primo: quia tur bata est in sermone eius: sed post recessum dimittit hominem cum magno gaudio et leticia. Tertium est quod indurat hominem in malo quod suggerit sicut declarauit beatus pater noster franciscus fratri rufino in hoc periculo laboranti: vt patet in cronicis minorum. Angelus autem bonus non indurat in malum: sed auertit a malo et mollificat ac inclinat ad bonum. Quartum est quod si aliquid ei turpe respondeatur per illum cui apparet in eius contemptum et derisionem statim euanescit sicut patet in dicta cronica minorum: quia cum beatus franciscus vellet liberare predictum fratrem rufinum inter cetera dixit sibi vt itelligas quod ille qui tibi apparuit in figura crucifixi non est christus sed dyabolus dices ei cum tibi apparuerit et dixerit ego sum christus aperi os tuum et ponam tibi feces: quod cum faceret frater rufinus indignatus dyabolus cum magno tumultu recessit confringens lapides et rupes. Unde et vsque in hodiernum diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

¶ De subintratione demonum in corporibus obsessorum.

Ecundus punctus est de subintratione demonum in corporibus obsessorum et de expulsione eorum. Circa hoc notandum est quod non est ponendum in dubium quod sit obsessio corporum per demones cum euangelia hoc manifeste exprimant in pluribus locis. Sed diceres quomodo demones possunt intrare corpora et ea obsidere. Respondetur quod demones per naturam subtilitatis sue et spiritualitatis possunt quecunque corpora penetrare et in eis sine obstaculo et impedimento subsistere. Item per rationem sue potestatis possunt ea corpora in quibus sunt commouere et conturbare: et ideo demones subtilitate et potestate nature possunt corpora humana penetrare: et ita intrare possunt etiam vexare nisi prohibeantur a virtute superiori et cum permittuntur a deo introire et vexare dicuntur corpora obsidere. Et si queras quare hoc permittit deus. Respondetur quod propter tria vel ad sue glorie ostensionem vel ad peccantis correctionem vel ad nostram instructionem. Sed ex qua istarum causarum determinate hoc deus permittat latet humanam industriam propter hoc: quia occulta sunt dei iudicia. verba sunt domini Bonauenture in secundo sententiarum distinctione .ix. Et si velis scire super quos habet dyabolus maiorem potestatem ad obsidendum eos post christi passionem. Respondetur quod super excommunicatos precisos ab ecclesia habet dyabolus potestatem vexandi corporaliter. Unde .i. Cor. v. Iudico illum qui huiusmodi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis autem potestatem non habet dyabolus nisi quantum a deo permittitur vt dictum est vel ad peccati punitionem vel ad aliorum terrorem et correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorum coronam et exercitationem. Et si dicas nunquid ante passionem christi habebat pote-

statem etiam vexandi homines. Respondetur quod habebat potestatem vexandi corporaliter omnes preter illos solos qui priuilegio solo tuebantur a domino. Job primo. Nonne tu vallasti eum. non tamen vtebatur dyabolus semper potestate puniendi vt haberet maiorem potestatem seducendi per culpam sicut et nunc excommunicatis et infidelibus sic enim dyabolus obmittit aliquando mala facere: vt peius fiat quia non vexando excommunicatos vt in primitiua ecclesia tales sententias minus vitant homines et minus timent. Et hic est quod sunt multi precisi excommunicati qui non essent si eos vexaret. ¶ Et notandum quod cum aliquem vexat dyabolus potest pro voluntate sua per linguam hominis diuersa formare verba. Et ideo arreptitii aliquando loquuntur idioma ignotum sicut purus laycus latinum quod est manifestum signum demoniaci. Unde et demon quidam rusticum obsidens requisitus a quodam magistro coniurante quare non recte loquebatur latinum. Respondit non possum domare labia illius rustici. Et si queris causam quare demones aliqui secundum varietatem lune magis affligunt homines quam alio tempore. Respondetur quod est duplex causa sicut notat Nicholaus de lyra super Mattheum ca. xvii. declarans quare discipuli non potuerunt curare lunaticum. ¶ Prima causa est vt per hoc creatura dei: scilicet ipsa luna infametur vt Hieronymus et Chrisostomus dicunt. ¶ Secunda est: quia propter molliciem cerebri in nouilunio quando habundant humida super que luna habet dominium; cerebrum est aptius vt demon in ipso aliquid operetur hinc demones secundum certa augmenta lune perturbant hominis fantasiam quando considerant cerebrum ad hoc esse dispositum. ¶ Nunc videndum est de eorum expulsione. Circa quod notandum est quod demones non nisi virtute diuina possunt a corporibus expelli immediate vel mediantibus angelis qui frequenter in talibus sunt executores diuine voluntatis: nec aliqua res sensibilis aut virtus corporalis potest in eis aliquid agere directe vel indirecte cum sint omnino spirituales substantie per quod possunt ad aliquid compelli nec per consequens ab obsessis corporibus expelli. Uerumtamen et euangelio christi duas doctrinas habemus ad demones expellendos. ¶ Prima est vniuersalis scilicet per nomen iesu. Mat. vltimo. In nomine meo demonia eiicient. Alia est particularis que est quoddam genus demoniorum quod non eiicitur nisi in oratione et ieiunio vt patet Matth. xvii. Unde sicut in diuersis rebus corporalibus administrandis diuersi angeli a deo preparantur et diuersorum ordinum. sic etiam in diuersis temptationibus demones habent specialem affectum: quia aliqui potentissime temptant de diuitiis congregandis aliqui de honoribus appetendis. Unde et aliqui dicuntur spiritus superbie et alii spiritus luxurie. ¶ Iste autem demon de quo loquitur christus habebat virtutem temptandi potissime de vitio carnis quod vitium potissime refrenatur per orationem et ieiunium: et per consequens demon in talibus temptans per talia superatur. ¶ Radix

tamen expulsionis demonum vera credulitas est vt declaratur a christo capitulo eodem. Cum em̄ quererent discipuli quare nō potuissent expellere illum demonem. Christus respondit propter incredulitatem vestraȝ.

¶ Et si queras an aliquo modo virtute herbarum, vel armonie possint expelli demones. Respōdetur ꝙ ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penitus expelleretur quod facerent non agendo in demonem cuȝ sit spiritus separatus: sed agendo in ipsum vexatum a demonio. Vexat em̄ dyabolus secundum dispositionem maiorem vel minorem melancolicam vel colericam ꝛc. Herbe autem et armonie multuȝ possunt immutare dispositionem corporis cum quedaȝ inclinent ad leticiam quedaȝ ad tristiciā ꝙ etiam patet de armoniis vt patet octauo politice vbi aristoteles vult ꝙ diuerse armonie habent prouocare diuersas passiones in homine.

¶ Hoc etiam refert boetius in musica sua ꝛ auctor de ortu scientiarum vbi loquens de vtilitate musice dicit ꝙ valet ad curanduȝ vel alleuiandū diuersas infirmitates: ꝛ ita patet ꝙ herbe ꝛ armonie causare nō possunt in homine dispositionem contrariā illi vexationi qua dyabolus vexare conatur hominem. ¶ Ex quo sequitur ꝙ ceteris paribus sit vexatio debilior non videtur tamen quomodo herbe vel armonie possunt in homine dispositionem aliquam causare ꝑpter quam homo nullo modo vexare posset a demone si permitteretur: quia dyabolus mouendo solum localiter vapores ꝛ ipsos spiritus inordinato motu possent hominem multum vexare. herbe autem vel armonie nullam dispositionem causare possunt in homine sua naturali virtute per quam prohiberetur demon predictā commotionem facere. Contingit tamen quandoqȝ ꝙ dyabolus non ꝑmittitur hominem vexare nisi vexatione ita parua ꝙ per aliquam fortem dispositionem ad contrariuȝ totaliter tolleretur: ꝛ tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrarium disponere ꝙ illa vexatio totaliter amoueretur verbi gratia dyabolus quādoqȝ posset hominem vexare vexatione tristicie: ită debiliter ꝙ per aliquas herbas vel armonias que haberent causare dilatationem ꝛ diffusionem spirituum qui sunt motus contrarii tristicie totaliter amoueretur illa tristicia. ¶ ꝙ autem dicitur primo Reg. xvi. ꝙ saul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharā percutiebat coram eo ꝛ ꝙ recedebat spiritus malus. ¶ Dicendum est ꝙ bene verum est ꝙ per tactum cythare virtute naturali illius armonie alleuiabatur aliquantulum afflictio saulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum per quam dulcorationem redebatur minimus actus ad illam vexationem. Sed ꝙ spiritus malus recederet a saule quando dauid cytharizabat coram eo hoc erat ꝑpter vi cruc ꝙ sat expsse dr i glo. vbi dr. sic erat dauid cātic musice eruditus. diuersorū sonorꝫ rationabilis moderatorqȝ cōceptus vnitatē ēentie significat q̄ variis modis quo

tidie resonat dauid in cythara sua: malignuz spiritum compescuit non quia tanta esset vis in cythara: sz in signo crucis que in ligno τ cordarũ extensione gerebatur que iam tunc demones effugabat hec de mẽte Ri chardi in questionibus de quolibet: sine preiudicio sententie melioris.
Ex predictis excluditur vnus error: in quo istis tẽporibus incidunt ali qui exorciste quomodo cõiurant ob sessos a demonibus τ illi demoniaci respondent τ dicũt ꝙ sunt homines mortui vel viui qui ambulant ibi et. hec est alia species deceptionis dya boli: quia bene scit dyabolus oẽs q̃ male viuunt: τ vt ponat eos in despe ratione τ audientes in errore. ¶ Di cũt ego suz talis homo vel talis mu lier ꝙ tamen est falsum: qꝛ vna sub stantia existentis vel assistẽs non po test esse in altera nec minus in duo bus locis τ vt dyabolus celet et co loret suam deceptionẽ dicit ego suz talis homo τ ambulo ĩ hac pena pro pter talia peccata que feci et fingit modum loquendi eius τ modum am bulandi: τ ideo faciatis ꝙ dicantur pro me tales misse τ similia vt exeam ab hac pena τ totum est falsum τ de ceptio magna: qꝛ si exorcista sapiẽs τ virtuosus coniurauerit euz recte ip se dicet si est spiritus etiaz si sibi dis pliceat quia nunꝙ legimus ꝙ chri stus vel sancti tales spiritus inuene rint in hominibus quos sanauerunt Sed demones cambiũt τ alterutrãt nomina ꝙ citius possunt facere ꝙ̃ fi guras: constat autem ꝙ ipsi laborãt vt alterutrent figuras ad inhonora tionem τ diffamationem sernorum τ creaturarum dei vt supra dictum est ergo multo fortius τ leuiꝰ alterutra bunt nomina τ decipiuntur simpli ces in hoc ꝙ precipiũt eis ꝙ faciãt dicere missas τ facere alia bona. cum multotiens dyabolus suadeat bonũ propter malum finem sicut supra pa tuit octaua consideratione cum de malicia demonum ageretur. sic hic precipiunt bonum propter malum finem scilicet vt tales si viuunt de sperent τ vt alij audientes in errorẽ inuoluantur. ¶ Nunquid inuitis pa trum sepe legimus ꝙ dyaboli moue bant antiquos senes ꝙ facerent san cta opa. O insipiẽtes exorciste nun quid legistis in euangelio Luce xi. ꝙ erat iesus eijciens demonium for tassis inuenistis in euãgelijs ꝙ erat iesus eijciens homines de corpori bus obsessorũ nunquid dans doctri nam christus eijciendi demones in fine euãgelij marci dicit. Signa au tem eos qui crediderint hec sequen tur. In noie meo demonia eijcient non dicit homines eijcient ab homi nibus. Respondeat insipiens exor cista si verum est ꝙ petrus est in cor pore iohãnis quis dedit ei talem po testatem ad expellendum cum inde quia christus non dedit potestatem nisi ad expellenduz demones. Errẽt ergo nimis exorciste cum sua igno rantia credentes dyaboli mendacia τ facientes ꝙ alij simplices credant τ ideo digni sunt magna pena apud deũ τ homines. ¶ Sed remanet vna magna difficultas si verum est ꝙ ho mines mortui non possunt ambula re in hominibus viuis sicut demo nes: quomodo ergo dicunt illi qui transpassantur vel rapiuntur de hoc mundo ad alterum ꝙ viderunt ali

quos homies vel mulieres quasi adhuc viuebāt in presenti vita sustineri graues penas in alio mundo. Sicut ergo isti sunt hic et illic vt viuāt hic et ibi puniantur ita non erit mirum q homines viui vel mortui licet sint in suis existētijs alibi q ambulant sicut demones in hominib9.

¶ Pro solutione huiusmodi notandum q nulla persona potest videri in duobus locis naturaliter quia absentia presentie priuat visionem in omni loco ab actione sua. Requirit enim noticia intuitiua. iiij. scilicet presentiam existentiam causationez et motionem potentie: sicut notat Franciscus de maronis in prologo sui primi sententiaruz. q. xvij. Tenēdum ergo est tanq verum q nec angelus bon9 nec mal9: nec hō sanct9 nec mulier sctā: nec hō puersus nec mulier puersa pñt eē simul in diuersis locis: quia cum gabriel erat cum daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria pro tunc non erat in alio loco sic etiam demones quia cū azmodeus de quo thobie. iij. erat in domo sare non erat in alio loco ita etiam nec viuentes possunt hic viuere et esse simul in alio mūdo quia impossibile est q sint per assistētiaz hic et ibi. quid ergo est dicenduz ad ea que dicuntur. Respondetur q est vna consideratio talis cuz homo viuus transit ante speculum vel ponit se ante eum tunc speculum ostendit imaginem suam non diminutam in sua assistentia et cuz inde amouetur nō apparet imago in speculo sic homo qui viuit et est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali quia in speculo ante quod est: et cum iustus etiam viuit imago sua vel nomen videtur in li. vite et in conuiuio eternali. quod autē hoc posset eē ptz qz christus dixit de talibus luce. x. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis et sic etiā nomina malorum scripta sunt in inferno et tamē maioris efficatie sunt nomina q imagines in speculo non est ergo verum q homines male viuentes sint in inferno sed bene eorū nomina vel figure.

¶ Quod demones nō possunt essentiam anime intrare.

Ertius punctus huius considerationis est an demones possint illabi essentie anime q est animaz penetrare vel an possint malas cogitationes immittere. Ad primuz dicitur q ista est proprietas solius dei. solum enim qui creauit animam potest essentie eius illabi ipsam substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cātat in hymno vsq sol illabitur. et in collecta amorez pectoribus nostris purificādum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substātialiter in ipsam per essentiam penetrando. Sic ergo demones non possunt intrare cor hominis: i. animaz hominis per essentiam sed tantum potentiā scilicet per suggestionem quam extra operatur sicut dicitur Osee. vij. Oēs adulterantes quasi clibanus succensus a coquēte. q autem magister in

quirit. viii. distin. secundi sententia-rum an demones substantialiter in-trant corpora obsessorū vel ideo di-cantur intrare vel exire: qꝛ ibi mali-cie sue opus exercent dei permissio-ne vel non exercent ꝛ determinat ꝙ nō substātialiter intrāt corpora hoiꝫ sed ꝑpter malicie sue officiū intrare dicunt de quibus pellere dicunt tñ non nocere sinunt: sed hoc non fa-cit ad ꝓpositum: qꝛ ipse ꝛ beda ibi lo-quunt de corde ꝛ patet ꝙ ibi cor acci-pitur ꝑ spū rationali. Unde ꝛ addu-cunt illud [illegible] .v. cur tēptauit sa-thanas cor tuū de quo constat ꝙ erat obsessus a demone. Sed est difficul-tas: qꝛ aliq̄ libri habent anama cur impleuit sathanas cor tuū. Si ergo dyabolus implet cor vestrū ꝙ possit anime illabi. Respōdit sanct⁹ Tho. in summa cōtra gentiles lib. iiii. ca. xviii. ꝙ cū dyabolus sit creatura nō implet aliquid participatiōe sui nec potest mentē inhabitare ꝑ suā sub-stantiā sed dicit aliquos implere ꝑ effectū sue malicie. Unde ꝛ paul⁹ di-cit ad quendā actuum. xiii. O plene oīm dolo ꝛ oīm fallacia nō est sic de spūsancto qui cū sit deus ꝑ suā sub-stantiā mentē inhabitat ꝛ implet.

Actor. ¶ Tenendū est ergo ꝙ demones in-trare possunt corpora sed non corda id est nō possunt illabi aīabus. Nec obstat ꝙ dyabolus rōcinet ꝛ formet verba per os obsessi cū hoc non ve-niat ex defectu anime: sed ex debili-tate corporis ꝙ sic acidere solet quā-do spūs immūdus sedet in illis par-tibus seu membris in quibus conti-netur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatem cu-iusdam oneris qd̄ sustinere non pos-sunt: ꝛ sic quasi confringens sensus qui sunt ianue intellectus quadam obscuritate nigra accipit potestatē in illis quod sepe contingit ex cor-ruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitatib⁹ qs cognoscimus inuenire ab extrinse-co ꝛ ne dyabolus hoc ꝓbaret in Job quando habuit a deo potestatem super carnem suam fuit ei inhibitio posita a deo per hec verba. ecce i ma-nu tua est: veruntamen animam illi⁹ serua Job. ii. quasi diceret sibi deus solo modo obserua quod non amo-ueas ei intellectum debilitando me-moriam anime ipsius opprimendo eius intellectum ꝛ sapientiam con-dis eius suffocando eius principalē habitationem oneris incompeten-ti: licet ergo dyabolus immisceat se carni non tamen potest anime misce-ri ꝛ sic ꝙ ipsam penetret cum hoc sit solius deitatis vt dictum est. Hec eīm sola potestatem habet penetrando naturam anime taliter: ꝙ non soluꝫ eam apprehendit exundiqꝫ eam cir-cuit sed ipsam sic penetrat ꝙ inti-mior est anime ꝙ̄ anima sibi ipsi.

¶ Circa secundum vero an scilicet demones possint immittere malas cogitationes et videtur ꝙ sic quia dyabolus misit in cor iude vt trade-ret dominum Johā. xiii. In contra-rium est Beda qui super illud euan-gelii Math. xv. De corde exeunt ma-le cogitationes furta homicidia ꝛc. dicit ꝙ dyabolus non ē immissor ma-larum cogitationū sꝫ incēsor. ¶ Di-cendū ergo ꝙ dyabol⁹ pōt dici immis-sor cogitationuꝫ vno modo per hoc

fe3 quod imagines rerum sensibilium delectantius imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsum sensibili et immutet ip3. quicquid sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium et sic immittit cogitationes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens ante me speculum immittit mihi visum rei que resultat in speculo. Scit enim diabolus quod delectabile apprehensum mouet: et ideo immitit apprehensionem rei delectabilis: vt apprehensio rei delectabilis moueat hominem ad concupiscendum rem delectabilem et sic potest dicere immittere cogitationem sed non potest immittere cogitationem mala3 que sit peccatum que est mala voluntas. ¶ Et ideo bene dicit beda quod diabolus non est immissor malarum cogitationum id est malarum voluntatum quia non eas immittit proprie nisi per actionem vel causam voluntariam et sic apprehensio delectabilis generat malam voluntatem non tanquam causa necessaria sed tanquam occasio. immittit ergo diabolus cogitationem mali per modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni et talis immissio proprie dicitur suggestio.

¶ Quo fine debet terminari bellum demonum.

Duodecima ac vltima consideratio oportet iam finem ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. Primus erit de causa quare demones sunt in mundo. Secundus de cessatione sui belli et principatus. Tertius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno.

¶ Quare demones sunt in mundo.

Primus passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondetur quod causa quare demones sunt in mundo est propter exercitium bonorum et propter decorem vniuersi. consistit enim decor vniuersi in quadam difformitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet etiam in deformitate elementorum volatilium. piscium. serpentum. brutorum et facierum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et lucis ac tenebrarum. ¶ Similiter questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tantum noceant bonis. Et patet causa quia omnis malus secundum Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceatur. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad propositum augustinus. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit quod deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum presciuisset nisi pariter nosset quibus eos bonorum vsibus commodaret atque ita ordinem seculorum quasi pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur quod sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus secundo Corinthios. vi. per gloriam et ignobilitatem per infamiam et bo

illam famam. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor, ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitione mali: et bonitas angelorum ex malicia demonum.

¶ De cessatione principatus et belli demonum contra genus humanum.

Ecundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanu3. Cum enim fuerit completus numerus electoru3 et vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principatus demonum sic quod non remanebit nisi principatus eternus iesu christi domini nostri. Unde dicitur primo Corin. xv. Cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. super quo dicit glo. du3 durat mũdus angeli angelis presunt demones demonibus: homines hominibus ad vtilitatem viuentiu3 vel deceptione3: sed omnibus collectis iam omnis prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc autem prelationem dicitur christus euacuare: quia suos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatum dicit maiores: potestatem minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tunc cessabit omnis creature prelatio in angelis et hominibus: cessabit timor regnabit charitas: non erit inter presidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum: id est christũ regnare. tunc scilicet aperte interi3 autem regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones et damnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius: id est sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omnium agnoscat. Et est sensus interi3 oportet regnum eius manifestari donec eu3 regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impii eum regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum quod tunc christus desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Matthei. i. dicitur de ioseph et maria quod non cognoscebat eam donec peperit filiu3 suum primogenitum. Et si queras quomodo ergo angeli manebũt euacuato principatu: dic quod manebunt ordines angelorum distincti quantũ ad eminentiam glorie secundu3 hierarchias et ordines: et sic etiam demones manebunt distincti quantu3 ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

¶ De reclusione perpetua demonũ in inferno.

Ertius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Unde cessante bello demonu3. in facie iudicis magni

domini nostri iesu christi audiet de-
mones vna cum damnatis illam ter-
ribilem sententiã. Mat. xxv. Disce-
dite a me maledicti in ignem eternũ
q̃ parat⁹ est dyabolo ꝛ angelis eius.
Et sequitur: ibunt hi in supplicium
eternum. ¶ Super quo verbo dicit
glo. frustra ergo Orige. spondet li-
berationem post multos annos ma-
lis hominibus ꝛ ipsis demonibus.
¶ Dixerat enĩ Origenes ꝙ post hãc
sententiã ite maledicti in ignẽ eter-
nuꝫ post multos dies: id est post mil-
le annos visitandi ꝛ liberandi sunt:
sed hoc ecclesia non recipit: dictum
est enĩ ibunt impij in suppliciũ eter-
num: quod autem eternum est omni
fine caret. Et sicut gaudium eter-
nuꝫ ita ꝛ supplicium. hec est laterali
glo. sup illud Esa. xxiiij. Et cõgrega-
bũt i ꝯgregationẽ vni⁹ fascis in lacu
ꝛ claudent ibi in carcereꝫ. nũꝗ ergo
liberabuntur: sed in momẽto in ictu
oculi dabitur executioni sententia
christi. ¶ Sic ergo subito data sen-
tentia demones cum condemnatis
detrudentur perpetuo ignibus in-
fernalibus. Unde Apo. xviij. Hoc i-
petu mittetur babylon ꝛ vltra iã nõ
inuenietur. Et iterum Apo. xx. dya-
bolus qui seducebat eos: missus est
in stagnum ignis ꝛ sulphuris vbi et
bestia ꝛ pseudo prophete cruciabun-
tur die ac nocte in secula seculorum.
¶ Et sicut demones cum damnatis
ibunt in ignem eternuꝫ sic angeli bo-
ni cum electis ibunt cum christo re-
ge seculorum in vitam eternam quã
nobis concedat iudex ille supremus
verus de⁹ ꝛ homo iesus christus sal-
uator noster alpha ꝛ o principium ꝛ
finis: qui dedit mihi pauperculo et
inutili seruo suo presentẽ librũ prin-
cipiare ꝛ finire. Tibi ergo iesu dulcis-
sime qui dedisti noticiam fidei illis
quos credituros ante mundi initiuꝫ
nosti. Tibi cuius magnitudo incom-
prehensibilis: cuius gloria inesti-
mabilis cuius iussio fortis. cui⁹ dis-
positio iusta. cuius iudicia vera: cui⁹
clementia super omnia opera tua ex-
tenta. Tibi quem nemo nisi corde at-
tingit purgatus: quẽ nullus nisi ope-
ribus inuenit probatus: cui nullus
adest nisi mente ꝛ corpore castus. Ti-
bi qui es cecoruꝫ oculus infirmãtiũ
verissima salus pes claudorum: lin-
gua mutorum: fortitudo omnium se-
culorum. Tibi qui es vite via salutis
vita: ꝛ omniuꝫ te postulantium inui-
ctissima dextera. Tibi qui es diuitie
pauperum consolatio tribulantium
erector humilium ꝛ destructor extol-
lentium. Tibi a quo incrementuꝫ ac-
cepit iustus. sanctificatur perfectus
ꝛ coronatur in bono opere consum-
matus. Tibi qui odis iniquos dam-
nas iniustos: deijcis elatos. ꝛ cõfun-
dis superbos. Tibi qui das peniten-
tibus veniam. peccato mortuis vitã.
nec abnegas te rogantibus miseri-
cordiam consuetam. Tibi qui pecca-
tores non despicis: sed delicta con-
demnas non odis peccãtes: sed pec-
cata detestaris non homineꝫ: sed sce-
lera insectando consummis: et non
creaturam sed culpam extirpas. Ti-
bi cuius iusticiam iniquitas nostra
commendat scelera nostra te iustum
affirmant: quia vnde iustus es inde
iniustos odis. Unde sanctus es: in-
de peccantes punis. Unde verus es

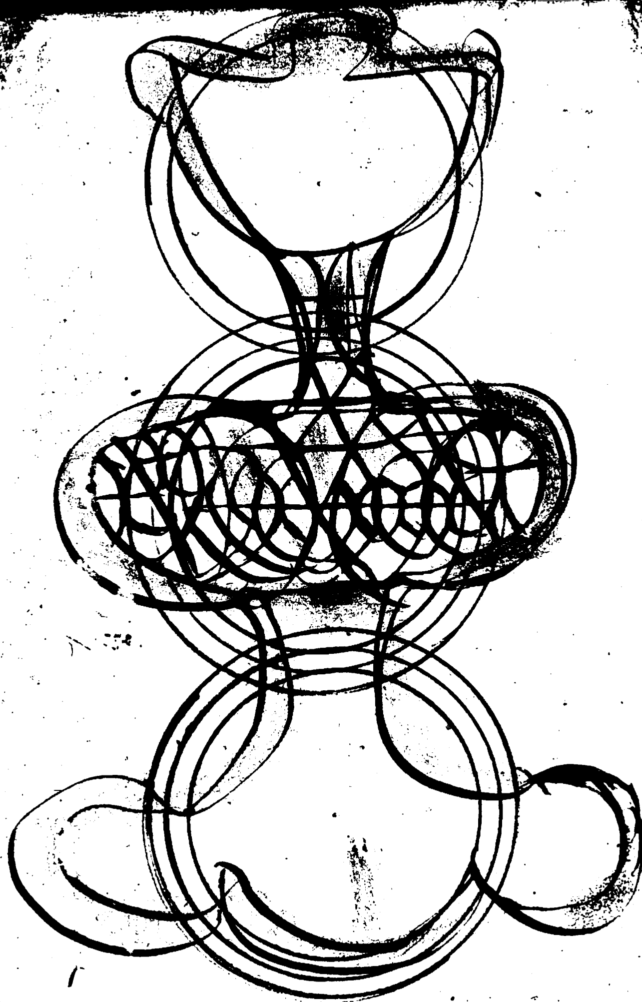
inde mendaces condemnas, et vnde mitis es inde supbos detestaris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui cōtritorū nō despicis preces nec deprecantiū te puro corde spernis clamores. Tibi̇q frigidas mentes igni tui amoris incēdis et initium boni operis plerūq nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum et augmentum ac perficitur inchoatum. Tibi bone iesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor et gloria benedictio et gratiarum actio sine fine. Amen.

Fortalicium fidei quoscūq religionis xpiane aduersarios aptissime confutans. Iamdudū in plerisq passibus multipliciter viciatus. Nūc vero magna cum diligentia castigatum: et fideliter emēdatum. Per venerabilē magistrum nostrum guillelmū totani: in sacra pagina professorem: ordinis predicatorū: cōuentus Lugduñ. Ad laudem gloriam et honorem cuncti potētis dei itemerate xpifereq virginis marie: simulettā ad defensionē et ꝓpagationē prememorate fidei orthodoxe feliciter explicit. Impssum Lugd. Per Johannē de romoys. Anno salutis nr̄e. xi. supra millesimūq̄ngētesimū: Impēsis spectabilis viri magrī stephani gueynart. Die. xxvi. mensis Nouembris. 1511

Registrum.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA Omnes sunt quaterni pter AA et ✠ ✠ qui sunt duerni.

e sume bonum q hr h spc l guareo eu 8; sed h sume bo
h n gens loculu postea dicet. p. omis amor q fili p
re. hc spc. s. e amor q fili amat patrem. g spus. s. pcedit
dum pcessio i me. h pcessio mediata tm n p i ee
g qutia l eet p de necitate opportet qd ipa eet a tb. a
le i medio. omis q n ee p. poss. In pfaltate. n. diaz
oz ee ordiatissima plenissima distinctiom. sta i eco q
uenienua eet q sola mag queniet e tria p. qm e p. que
i dando suma bontate. e tria a i dando. acquirendo
i m. p. quenientissima ordinatissima distinctio. p
sima plenissima distinctio. q fili tm hz e spu. s. q e p
e pre queniet i acquirendo e spu sco. Relinqt g. q i du
p q ce. qm plures ne ples n p ee quenientissima ord
distinctio. h uide qd pcde pbone nllo te sunt. n
te ulu ad res diuinas pp h a excedunt hereci et h uia l
p. libu seq homo car. p guare g ds s guare. e. r. b
e albs g ds e albs. q manifeste flm e. ad h dd e q ed
i accessu. oz huani intellectu fou r. pgari inspecto
h g aug. i ipu lib de trinitate. V. a d h i fictacib humani
fed scripta pueulis ogruens ulli gnis re iba a trinitate ee qu
ad diuina rex intellectus uellent nuct allinger. vn i h
dun ex eis q queniunt tam reb ulib qm diuinis. alii
m sic e d. ds e ompus g p h facit heretici a decepti sunt
illud pcellerent ad res dias. Sed. n. e q ca e ca efficiens
nal p medium gnis. v. ii q queniunt istis causis i reb illis
dm. h e n sit ea in l ea q ptinet ad cam illem n pollit
n de colorare. h. n. e expte n oblinot h. n. l aia ex p
S; posse guare libu de d eo. h. n. ptim ad cam efficiente
pcedit ex p us fac sciam informat fide i hntib fide
ex quinuib iuuat fide pmouz ad intelligentia a cms
nuductione ducet ad centroem sic d h dionisi
Tto caplo debui age de noib cuncialib de do deis o; q
de nomi hre cu sit innolabel. u edo q sit e prim no
ut h nois de que de supponerept. Quito de uarus et signi

[illegible] summa caritas que ulli ver[illegible] glorio iocunda est
[illegible] ab [illegible] fuit in summo bono. Si non erat summa ben[illegible]
[illegible] nullo modo potuit deesse in quo melius est gratiosius [illegible]
[illegible] summa caritas non potest esse nisi inter plures [illegible] aberit
[illegible] in summo bono. sed in divinitate oportebat ut qui esset
[illegible] summa [illegible] summa beatitudine. Summa autem caritas et summa
[illegible] quam una persona summe diligebat aliam illa erat sua
[illegible] dulcissima dilectio [illegible] summe di
[illegible] sui summi boni [illegible] equalis al
[illegible] summa [illegible] Si non erat summa caritas mu
[illegible] etiam inquireret et collocaret delici
[illegible] esset inhabilis dilectio. si altera illarum ab
[illegible] summe vellet vellet alia equaliter diligi [illegible] summa bonit
[illegible] dei persona exigebat ut aliam [illegible] summe dili
[illegible] summe dilectionis exigebat ut in esse trina [illegible]
[illegible] dilectionis [illegible] posuit esse omnimoda collocati
[illegible] sui [illegible] consortio dilectionis
[illegible] potuit esse in [illegible] in [illegible] ab eterno fuerit [illegible]
[illegible] confessionem [illegible] filii dei dicam dilectus patris quem ad
[illegible] in mediante [illegible] mutua dilectionum. Non ab eterno
[illegible] diligere [illegible] filium equalem quem illa [illegible]
[illegible] pater filius [illegible] mutua caritas [illegible]
[illegible] collocaret delicias suas [illegible]
[illegible] consistit in cogitatione dilectionem [illegible]
[illegible] potuit esse [illegible] mutua caritas non potuit esse admittit non [illegible]
[illegible] in se mutua caritas non erat summe [illegible]
[illegible] delicias sine mutua caritas [illegible] oportet
[illegible] non esset ibi persona [illegible] quod
[illegible] persona [illegible] summe beatitudinis non oportuit [illegible]
[illegible] opus [illegible] persona [illegible] est
[illegible] oportuit [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] summa caritas que ille vero sui glorioso iocunda est
[illegible] ab eterno fuit in summo bono. Si vero erat summa bonitas
[illegible] nullo modo potuit deesse in quo nichil est gloriosius nichil io
[illegible] summa caritas [illegible] esse [illegible] plures personas abesse
[illegible] summo bono. sed in divinitate oportebat [illegible]
[illegible] summa beatitudine. Summa autem caritas [illegible] summa
[illegible] persona summe diligebat aliam illa erat sum
[illegible] dulcissima dilectione [illegible] est summe di
[illegible] summi boni [illegible] erat [illegible]
[illegible] Si vero erat summa caritas [illegible]
[illegible] erat [illegible] conquireret et communicaret delici
[illegible] esse [illegible] dilectio [illegible] illarum personarum ab
[illegible] summa bonitas
[illegible] sicut alia [illegible] summe dili
[illegible] dilectionis exigebat [illegible] esse [illegible]
[illegible] dilectionis [illegible] posset esse omnimoda communica
[illegible] communicatio dilectionis
[illegible] ab eterno fuerunt tres
[illegible] filius dei dicitur dilectus patris [illegible]
[illegible] mutua dilectionum. Non vero ab eterno
[illegible] filium [illegible] illa [illegible]
[illegible] filius [illegible] mutua caritas [illegible]
[illegible] communicaret delicias [illegible]
[illegible] dilectione [illegible]
[illegible] mutua caritas non potuit esse [illegible]
[illegible] mutua caritas non esset summe [illegible]
[illegible] delicias [illegible] caritas [illegible]
[illegible] summe beatitudinis [illegible]
[illegible] personas [illegible]
[illegible]

o tel 7 R

o ad 6 B

[illegible] mutua caritas que ulla re [illegible] glorio iocunda e
[illegible] ab eterno fuit i summo bono. Si n. erat summa bonitas
[illegible] ullo n potuit deesse i q[illegible] melius e gloriosius melius
[illegible] caritas summa caritas [illegible] esse n [illegible] plures [illegible] habere
[illegible] in summo bono. sui i divinitate oportebat [illegible] esse
[illegible] persona [illegible] plenitudo summa [illegible] caritas [illegible] mutua
[illegible] persona summe diligebat alia illa erat sua
[illegible] dilectissima dilectio [illegible] e summe di
[illegible] summi boni [illegible] erat [illegible]
[illegible] mutua [illegible]. Si n. erat summa caritas mu
[illegible] etiam i querere e condilectum deli
[illegible] esse i [illegible] dilectio [illegible] illa [illegible] ab
[illegible] alia [illegible] diligi. [illegible] summa bonitas
[illegible] dei [illegible] exigebat ut alia [illegible] summe dili
[illegible] dilectionis exigebat ut i esse tria [illegible]
[illegible] dilectionis [illegible] potuit esse omnimoda
[illegible] condilectus [illegible] et condilecto dilectionis
[illegible] potuit esse [illegible] ab eterno fuerit [illegible]
[illegible] filii dei dicta dilectio [illegible]
[illegible] mutua dilectio. Non n. ab eterno
[illegible] filium [illegible] illa [illegible]
[illegible] pater filius [illegible] mutua caritas
[illegible] condilectum [illegible]
[illegible] dilectionem [illegible]
[illegible] mutua caritas n potuit esse ad [illegible] n [illegible]
[illegible] mutua caritas n [illegible] summe [illegible]
[illegible] mutue caritatis [illegible] oportuit
[illegible] ibi [illegible]
[illegible] summe beatudinis [illegible] n oportuit [illegible]
[illegible] i trinitate. [illegible]
[illegible] oportuit [illegible] probat
[illegible]
[illegible]
[illegible] illa i [illegible]

4

[illegible] summa caritas que nulli [illegible] gloriosa iocunda est
[illegible] ab eterno fuerit in summo bono. Ubi vero erat summa beni
[illegible] nullo modo potuit deesse in quo nichil est gratiosius nichil io
[illegible] summa caritas quod esse non potest nisi plures persone habeat
[illegible] in summo bono. Sed in divinitate oportebat esse quod in esse
[illegible] [illegible] summa beatitudine. Summa autem caritas et mutua
[illegible] persona summe diligebat aliam illa erat [illegible]
[illegible] alias non esset dulcissima dilectio [illegible] est summe di
[illegible] quia est [illegible] summum bonum [illegible] equalis al
[illegible] mutua [illegible] [illegible]. Si vero erat summa caritas mu
[illegible] erat [illegible] etiam [illegible] communicare delici
[illegible] esset [illegible] dilectio. [illegible] illarum persona ab
[illegible] [illegible] vellet aliam equaliter diligi. Sic ergo summa bonitas
[illegible] persone [illegible] ut aliam personam haberet quam summe dili
[illegible] dilectionis [illegible] ut esset tertia persona [illegible]
[illegible] [illegible] esse omnimoda [illegible]
[illegible] [illegible] dilectionis
[illegible] potuit esse in [illegible] [illegible] ab eterno fuerunt tres
[illegible] quod filius dei dicatur dilectus patris quia ad
[illegible] q. [illegible] mutua dilectio. Non vero ab eterno
[illegible] [illegible] filium equalem quam illa persona [illegible] in
[illegible] pater filius [illegible] [illegible] mutua caritas
[illegible] esse [illegible] communicare deliciarum [illegible]
[illegible] [illegible] in cogitationem dilectionis
[illegible] mutua caritas non potuit esse ad minus non nisi
[illegible] mutua caritas non erant summe [illegible]
[illegible] sine mutua caritate [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] summe beatitudinis [illegible] non oportuit [illegible]
[illegible] persone [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] oportuit [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]